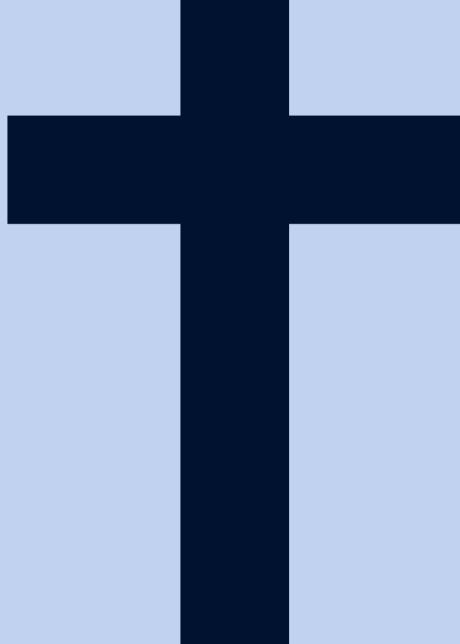

Jag₁ 'mī₂
a₂ma₂li'₅₄ quian'₅₄

Diu₄

New Testament in Chinantec, Tepetotutla (MX:cnt:Chinantec,
Tepetotutla)

Jag₁ 'mí₂ a₂ma₂lí₅₄ quian'₅₄ Diú₄

New Testament in Chinantec, Tepetotutla (MX:cnt:Chinantec, Tepetotutla)

copyright © 1994 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Tepetotutla

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Tepetotutla [cnt], Mexico

Copyright Information

© 1994, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

 You must give Attribution to the work.

 You do not sell this work for a profit.

 You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chinantec, Tepetotutla

© 1994, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

 You include the above copyright and source information.

 You do not sell this work for a profit.

 You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Dec 2021

5c52af9e-3086-5d57-9b7e-2e495fea8899

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	59
SAN LUCAS	94
SAN JUAN	152
HECHOS	197
ROMANOS	248
PRIMERA CORINTIOS	271
SEGUNDA CORINTIOS	292
GÁLATAS	306
EFESIOS	314
FILIPENSES	321
COLOSENSESES	327
PRIMERA TESALONICENSES	332
SEGUNDA TESALONICENSES	336
PRIMERA TIMOTEO	339
SEGUNDA TIMOTEO	345
TITO	350
FILEMÓN	353
HEBREOS	355
SANTIAGO	374
PRIMERA PEDRO	380
SEGUNDA PEDRO	387
PRIMERA JUAN	391
SEGUNDA JUAN	397
TERCERA JUAN	398
JUDAS	399
APOCALIPSIS	401

Jág₁ Dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂ca₂tó'₂ San Mateo ne₄ Si₂

*Dsa₂ can'₅₄ quián₅ Jesucristo i₂jme₁chan₂ ma₂líg'₂
 (Lucas 3:23-38)*

¹ A₂la₂ bá₄ caun₂ lista ja₁le₁ton₅ dsa₂ can'₅₄ quián₅ Jesucristo i₂jme₁lín₄ tsí₁jon₂ quián₅ David* quian'₅₄ Abraham.

² Abraham ca₂lin₃ jmei₂ Isaac,
 Isaac guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Jacob;

Jacob guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Judá quian'₅₄ riin'₅₄.

³ Judá guë'₂ ně₃ ca₂lin₃ jmei₂ Fares quian'₅₄ Zara
 tē₂le₃ quian'₅₄ Tamar.

Fares guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Esrom;
 Esrom guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Aram.

⁴ Aram guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Aminadab;
 Aminadab guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Na'asón;

Na'asón guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Salmón;

⁵ Salmón guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Bo'oz
 tē₂le₃ quian'₅₄ Rahab.

Bo'oz guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Obed
 tē₂le₃ quian'₅₄ Ruth.

Obed guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Isaí;

⁶ Isaí guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Rag₅₄ David.

Rag₅₄ David guë'₂ ně₃ ca₂lin₃ jmei₂ Salomón,
 (tē₂le₃ quian'₅₄ i₂jme₁lín₄ dsa₂ mí₂
 quián₅ Urías le₂jñiá₅).

⁷ Salomón guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Roboam;
 Roboam guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Abías;

Abías guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Asa;

⁸ Asa guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Josafat;

Josafat guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Joram;

Joram guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Usías;

⁹ Usías guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Jotam;

Jotam guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Acaz;

Acaz guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Ezequías;

¹⁰ Ezequías guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Manasés;

Manasés guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Amón;

Amón guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Josías;

¹¹ Josías guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Jeconías quian'₅₄ riin'₅₄,
 (lia₂ con₂ jmi₄ jme₁ca₂i₃lén₂ dsa₂ israelitas
 a₂ca₂tág₃ dsa₂ jui₅ 'uë₃ Babilonia).

¹² Cang₂ jme₁ma₂tág₃ dsa₂ 'uë₃ Babilonia jaun₂,
 ca₂lin₃ Jeconías jmei₂ Salatiel;
 i₂ca₂lin₃ jmei₂ Zorobabel;

¹³ Zorobabel ně₃ ca₂lin₃ jmei₂ Abiud;

Abiud guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Eliaquim;

Eliaquim guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Azor;

* ^{1:1} Rag₅₄ David i₂ca₂rë₃chán₃ con₂ co₂mei₅ nj₂ ně₃ a₂ca₂rë₃chán₃ Jesús.

14 Azor ně₃ ca₂lin₃ jmei₂ Sadoc;
Sadoc guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Aquim;
Aquam guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Eliud;

15 Eliud guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Eleazar,
i₂ca₂lin₃ jmei₂ Matán;

Matán guë'₂ ca₂lin₃ jmei₂ Jacob;

16 Jacob ně₃ ca₂lin₃ jmei₂ José, dsi₂i₂gu₂ María;
María guë'₂ ně₃ ca₂lin₃ chog₅₄ Jesús
i₂të'₂ dsa₂ Cristo*.†

17 Jaun₂ ně₃, con² guia₃-quéñ₂ ts_ijon₂ dsa₂ ca₂ñí₂ ca₂le₃ jme₁chan₂ Abraham ca₂të₂ jmi₄
jme₁ca₂rë₃chán₃ David, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ guia₃-quéñ₂ ts_ijon₂ dsa₂ ca₂ñí₂ ca₂le₃ jme₁chan₂
David, ca₂të₂ jmi₄ jme₁ca₂tág₃ dsa₂ dsa₂ israelitas jui₅ 'uë₃ Babilonia; cang₂ jaun₂ guë₄
ně₃, con² guia₃-quéñ₂ ts_ijon₂ dsa₂ ca₂ñí₂ ca₂le₃ ca₂tág₃ dsa₂, ca₂të₂ jmi₄ jme₁ca₂rë₃chán₃
dsa₂ I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Diú.₄‡

*'A₂ lia'₂ ca₂lë₃ a₂ca₂rë₃chán₃ Jesús
(Lucas 2:1-7)*

18 Le₂la₂ bá₄ ca₂lë₃ a₂ca₂rë₃chán₃ Jesús: chog₅₄ jme₁chen₂ María jme₁ma₂lí'₅₄ jág₁ a₂jéin'₂
gu₂ quian'₅₄ José; la₁ ně₃ guë₄ a₂tiain'₃, María ně₃ ca₂can₃ guein₂ të₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅
Jme₂dsí₂ Jñió₅. **19** José dsa₂ ñe₂ quián₅ ně₃ jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ dsen₃, jaun₂ tsá₃ jme₁nio₃
chein'₃ o₂guí'₃ María jua'₅₄ le₃ñi₅ dsa₂ juín₅; jñia'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ jme₁dsi₂jiog₅ dsí₅
a₂jme₁téi₂ bá₄ con² tsá₃ 'ein₂ ñi₅. **20** Le₂jaun₂ bá₄ jme₁ma₂ca₂'náu'₃ dsí₅ jmo₃, jme₁ca₂qui₃
a₂ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄ ne₅₄ ca₂juá'₂:

—Sé₄, ts_ijon₂ David, tsá₃ lë₁jmo₂ gang'₃ jua'₅₄ cán'₁ o₂guí'₃ a₂guéng'₄ María a₂léin₂
dsi₂i₂gog'₂, ia₁ guein₂ i₂le₃chan₂ quián₅ já₅ ja₁con₂ Jme₂dsí₂ Jñió₅. **21** Jaun₂ le₃chan₂ jan₂
guein₂ dsa₂ ñe₂ quián₅, jaun₂ quiain'₅₄ 'ne₂ JESÚS.§ Le₃chein₂ le₂në₅ ia₁ a₂lióin₂ dsa₂ juig₂
quián₅ 'uig₅₄ dsáu₁.

22 Ca₂lë₃ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ ia₁jaun₂ le₃ti₃ jui₁lia'₂ ca₂juá'₂ Te₁gui'₅₄ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'ë₂
jág₁ quián₅, jme₁ca₂juá'₂:

23 Cán₂ jan₂ dsa₂ mi₄ guein₂,
jaun₂ le₃chan₂ jan₂ guein₂ dsa₂ ñe₂ quián₅,
jaun₂ le₃chein₂ Emanuel,*
co₂'nió'₄ a₂juá'₂: Quiong'₅₄ Diú₄ jniog₄.

24 Jaun₂ jme₁ca₂ñé₃ Sé₄ a₂jme₁rë₂güíñ₃ jaun₂, le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃ lia'₂ con² jme₁lín₄ Herodes
ángel quián₅ Te₁gui'₅₄, jaun₂ ca₂guein₃ bá₄ María a₂lén₂ 'éi₂ dsi₂i₂gu₂. **25** La₁ia₁ tsá₃ ca₂tián₂
dsi₂juí₅ jme₁né₄, jua'₅₄ a₂ca₂rë₃cuíñ₂₃ ríñ₅₄, ca₂lia'₂ jme₁ca₂rë₃chán₃ guein₂ i₂le₂ 'uig₅₄ 'éi₂
quián₅ bá₄ María; jaun₂ ca₂quiain₃ guein₂ Jesús.

2

Ca₂o₃lén₂ dsa₂ can'₅₄ i₂dsi₂ jág₁

1 Ca₂rë₃chán₃ Jesús jë₄ juig₂ Belén, ja₁tén₄ 'uë₃ Judea, jmi₄ lia'₂ con² jme₁lín₄ Herodes
rag₅₄ 'uë₃ jaun₂. Jaun₂ ca₂o₃lén₂ co₂'nió'₃ dsa₂ i₂chan₂ uíng₂ të₂le₃ ja₁'ia₂* 'iog₂, jaun₂
ca₂dsi₃léin₂ juig₂ Jerusalén. **2** Jaun₂ ca₂ñag₃:

† **1:16** Co₂rë₂ bá₄ jein₅ jág₁ "Cristo" quian'₅₄ "I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Diú₄." Quian'₅₄ jág₁ jmei₅ hebreo guë'₂ táng₃ juá'₂ dsa₂
Meshíaj: "Mesías" quian'₅₄ jág₁ ñi₅₄. † **1:17** Co₂rë₂ bá₄ jein₅ jág₁ "Cristo" quian'₅₄ "I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Diú₄." Quian'₅₄ jág₁
jmei₅ hebreo guë'₂ táng₃ juá'₂ dsa₂ Meshíaj: "Mesías" quian'₅₄ jág₁ ñi₅₄. § **1:21** Lia'₂ chen₂ Jesús (hebreo: Yeshua) jein₅
jág₁: Lió₂ bá₄ Te₁gui'₅₄. * **1:23** Isaías 7:14. * **2:1** Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'i₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄.
'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3; Romanos 1:25.

—¿Na₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos i₂ca₂rë₃chán₃? Ia₁'uë₃ të₂le₃ ja₁'nja₂ 'iog₂, ma₂në₂jín₄jnia'₅₄ nei₅ quiáin₅, jaun₂ ja₂náu₅ jnia'₅₄ a₂jme₁juïin₂.

³ Jme₁ca₂rë₃nji₅ Rag₅₄ Herodes jág₁ në₅, 'njo₅ lin₃ tsá₃ ma₃tei₄ ca₂'ág₂ dsí₅, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ juig₂ Jerusalén. ⁴ Jaun₂ në₃ ca₂té'₃ rag₅₄ ca₂le₃jín₃ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ të₅juá'₅ quián₅ dsa₂, jaun₂ ca₂ηag₃ a₂já'₄ dsón'₂ lë₅ jág₁ le₃chan₂ dsa₂ I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Diú₄. ⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂:

—Juig₂ Belén, ja₁tén₄ 'uë₃ Judea. Ia₁ le₂la₂ ca₂tó'₂ ne₄ si₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄:
⁶ Jaun₂ 'ne₂, Belén, juig₂ tén₅ 'uë₃ Judá,
on₃jua'₅₄ 'ne₂ líng'₅ juig₂ i₂me₂ gué₄
të₂le₃ ne₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂qui₂dsí₅ 'éi'₃ 'uë₃ në₅;
ia₁ ja₁con₂ 'ne₂ bá₄ o₃'ín₅ jan₂
i₂gon₂, cán₂ ne₄ jui₅,
jmo₃ 'í₁ dsa₂ juig₂ Israel quiáng₃.†

⁷ Jaun₂ Herodes në₃ ca₂té'₃ dsa₂ can'₅₄ 'éi₂ con₂ jé₄ të₃co'₅₄, jaun₂ ca₂ηag₃ líg'₂ 'e₂ jmi₄ të₃dsón'₂ ca₂rë₃jniá₂ nei₅ jaun₂.‡ ⁸ Jme₁ma₂në₂ηag₃ dsa₂ 'éi₂ jaun₂ gué₄ ca₂chei₃ jui₅ juig₂ Belén, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ ja₁jaun₂, o₂quion₂ de₂ 'nia'₂ 'í₁ rë₂ të₂le₃ quió'₅ chi₂ bë₅₄ i₂'ín₅ 'nia'₂ në₅;
jaun₂ jé₁ma₂ca₂dsáin'₂ 'nia'₂, i₂con₄ 'nia'₂ jág₁ ia₁jaun₂ nei₅₄ jniá₂ ján₃ i₂jme₁juïin₂.

⁹ Jme₁ma₂në₂néi₂ dsa₂ 'éi₂ jág₁ quió'₅ rag₅₄, jaun₂ ca₂i₃léin₂. Jaun₂ në₃, nei₅ a₂ma₂ca₂jág₃a
të₂le₃ 'uë₃ ja₁ia₂ 'iog₂, ca₂ηó₃ ne₄ jui₅ quió'₅, ca₂lia'₂ ca₂'ág₂ tei₄ ne₄ ja₁jme₁en₅₄ guein₂.

¹⁰ Jme₁ca₂jág₃ jaun₂,§ ca₂jmo₃ 'io'₂ 'njo₅ lin₃; ¹¹ jaun₂ jme₁ca₂i₃toin'₅₄ dsi₂néi₂, ca₂ji₂ín₂
guein₂ bë'₅₄ quiain'₅₄ chog₅₄ i₂chen₂ María. Jaun₂ në₃, ca₂chi₃jné₃ ca₂jme₃juïin₂ guein₂.
Jaun₂ dsi₂jui₅ le₂jaun₂ qui₂ca₂niá₃ tsí₁gu₅ quió'₅, ca₂cué₃ cu₄nió₄, chen₂, no'₅₄ mirra në₃.

¹² Cang₂ gué₄ jaun₂ ca₂qui₃ dsa₂ 'éi₂ a₂ca₂jmo₃ Diú₄ jág₁ a₂tsá₃ ma₃dsí₃lein₃ jui₅ ja₁con₂ Rag₅₄
Herodes, jaun₂ jui₅ siá'₂ bá₄ ca₂i₃lein₃ jui₅ go₅₄.

Ca₂cuing₃ Sé₄ quiain'₅₄ María jui₅ 'uë₃ Egipto

¹³ Cang₂ gué₄ jaun₂, jme₁ma₂i₂len₃ dsa₂ can'₅₄ 'éi₂, ca₂qui₃ Sé₄ a₂ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel
quián₅ Te₁gui'₅₄ ja₁coin₂, a₂ca₂juá':

—Nau₂, jñia₅i₂bë'₅₄ quiáng₂, chog₅₄ në₃, cuing₅ 'nia'₂ jui₅ 'uë₃ Egipto. Ja₁jaun₂ o₂'ú₅ ca₂lia'₂
ca₂juá'₃ jniá₂. Ia₁ 'nau'₂ Herodes 'nai'₂ guein₂ a₂jñag₃.

¹⁴ A₂ca₂nau₂ jaun₂ Sé₄, ca₂tág₃ guein₂ quian'₅₄ chog₅₄ a₂'uë₂ jaun₂, ca₂i₃léin₂ jui₅ Egipto.

¹⁵ Ja₁jaun₂ ca₂tóin'₂ ca₂lia'₂ ca₂jon₃ Herodes. Ca₂lë₃ le₂në₅ ia₁jaun₂ le₃ti₃ jág₁ a₂ca₂juá'₂
Te₁gui'₅₄ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄, jme₁ca₂juá': “Të₂ Egipto bá₄ ca₂të₃jniá₂
jón₃ quiáng₃.”*

Jmo₅ Herodes 'éi'₃ a₂jme₃dsiain₂₃ guein₂

¹⁶ Jme₁ca₂rë₃lí'₄ Herodes ca₂jme₃gau₅ dsa₂ can'₅₄ 'éi₂ quió'₅, ca₂rë₃néi₃ 'njo₅ lin₃. Jaun₂
ca₂chein₃ dsa₂ a₂jme₃dsiain₂₃ ca₂le₃jín₃ guein₂ i₂con₂ ma₂tion'₅₄ tñ₃ nj₂, guein₂ i₂pí'₁ gué₄
në₃i₂chan₂ma₂quián₅ Belén, lia'₂ con₂ tí₅ ma₂ne₁njó₄jmi₄ a₂ca₂juá'₂ dsa₂ can'₅₄ 'éi₂. ¹⁷ Jaun₂
le₂në₅ ca₂rë₃ti₃ jág₁ a₂ca₂tó'₂ ne₄ si₂ Jeremías i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄:

¹⁸ Ca₂né'₂ të₂tsí'₅₄ co₂mi'₅₄ jé₄ juig₂ Ramá,

a₂'o₅ dsa₂ a₂qui₂ dsí₅ gué₄ lin₃;

Raquel bá₄ 'éi₂ ca₂'o₃†

o₄quió'₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅,

jaun₂ tsá₃ ca₂gue₃ jua'₅₄ 'ein₂ gué₃ jmo₃ lián'₂ dsí₅,

† 2:6 Miqueas 5:2. † 2:7 Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'i₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3;

Romanos 1:25. § 2:10 Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'i₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3;

Romanos 1:25. * 2:15 Oseas 11:1. † 2:18 Raquel: 'io₅₄ quián₅ Jacob, Génesis 29.

ia₁ ma₂ca₂dsan₃ bá₄ quein₂.†

¹⁹ La₁ cang₂ gué₄ jaun₂, jme₁ma₂ca₂jon₃ Herodes, ca₂qui₃ Sé₄ a₂ca₂jme₃jnia₅ táng₃ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄ ja₁coin₂ 'ein₅₄ Egipto, ²⁰ Ca₂juá'₂ ángel:

—Nau₂, jnia₅ táng₃ i₂bé'₅₄ quiáng₂, chog₅₄ ně₃, jaun₂ o₂nó'₅ táng₃ 'nia'₂ jui₅ 'uë₃ Israel, ia₁ ma₂ca₂dsan₃ bá₄ i₂jme₁'nio₃ jme₁jñi'₃ quein₂.

²¹ A₂ca₂nau₂ jaun₂ táng₃ Sé₄, ca₂tág₃ chi'₂ quiáin₅, quian'₅₄ chog₅₄, jui₅ 'uë₃ Israel. ²² La₁ jme₁ca₂rë₃nj₅ Sé₄ a₂ma₂lín₅ ta₁ Arquelao 'uë₃ Judea, ta₁ a₂jme₁lín₄ Herodes jmei₂, jaun₂ ca₂rë₃gó'₅ dsó₃ ja₁jaun₂. Ia₁ ca₂'é₂ táng₃ Diú₄ jág₁ jé₄ qui₂₃, jaun₂ jui₅ 'uë₃ Galilea bá₄ ca₂ñó₃.

²³ Jme₁ca₂dsiog₃ ja₁jaun₂, ca₂ñó₃ ca₂i₁gua₂ juig₂ ja₁chei₂ Nazaret. Le₂në₅ bá₄ ca₂rë₃ti₃ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂ca₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg₂: "A₂quiong₃ dsa₂ nazareno."

3

'E₂Juan₅₄ jág₁ caun₂ 'uë₃ quein₂ja₁co₂'ñiog₅

(Marcos 1:1-8; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

¹ Jmig₄ jaun₂ guan₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂, caun₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ ja₁tén₄ 'uë₃ Judea, a₂'é₂ jág₁, ²a₂juá'₂:

—Jein'₅₄ 'nia'₂ 'au'₂, ia₁ ma₂ja₂quián₃ jmig₄ jé₁gon₃ Diú₄.

³ Juan₅₄ la₂ bá₄ 'éi₂ i₂ca₂'in₃ Isaías i₂jme₁juá'₂ o₄quió'₄ Diú₄ jme₁ca₂tó'₂ ne₄ si₂ a₂juá'₂ le₂la₂: Né'₂ a₂táun₂ dsa₂ tiá₂ jág₁

caun₂ 'uë₃ quein₂ ja₁co₂'ñiog₅, a₂juá'₂:

"Jmo₄ 'nia'₂ co₂jnia₅₄ jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄;
nia₄ 'nia'₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅."^{*}

⁴ Ni₁tsin'₅₄ Juan₅₄ 'éi₂ jme₁lě₄ 'mi'₂ a₂rë₂ta₄ quian'₅₄ jñi₄ já'₂ camello; a₂jme₁jén₅ tú₅ gué'₂ quian'₅₄ lo₄ já'₂; má₃ a₂jme₁gué'₅ gué'₂, jmá'₃ i₁ní'₂ tia₄ quian'₅₄ jmi₁tá'₄ cha₂ ja₁nau₂.

⁵ Jme₁ja₂lén₂ dsa₂ chan₂ Jerusalén, quian'₅₄ dsa₂ i₂tián₅ 'uë₃ Judea quian'₅₄ dsa₂ i₂tián₅ cau₅ Cuá₃ Jordán ně₃, jme₁qui₂ja₂néi₃ jág₁ a₂cué₅ 'éi₂. ⁶ Jme₁ma₂ca₂lě₃ jmo₂₃ qui₂ñí₃ quió'₅ ne₄ Diú₄ ca₂le₃jé₃ dso₄ a₂qui₂rë₂cáin'₄, jaun₂ gué₄ ca₂cho₃ Juan₅₄ jmig₂† Cuá₃ Jordán.

⁷ La₁ jme₁ca₂jág₃ Juan₅₄ juin₅ lin₃ dsa₂ fariseos ja₂lén₂ quian'₅₄ dsa₂ saduceos ně₃, a₂mi₂₃ cho₃ Juan₅₄ jmig₂,† jaun₂ ca₂juá'₂ Juan₅₄:

—i'Nia'₂ tsí₁jon₂ dsi₂mi'₂! ḡ'Ein₂ bá₄ ně₂chí'₃ 'nia'₂ a₂cuíng₂ long'₅₄ a₂'i₄ 'nei₂ dsí₅ Diú₄ a₂ja₂quián₃? ⁸ Jmo₄ 'nia'₂ jaun₂ jui₁le₂jniá₂ a₂léi₄ tē₃dsón₂ a₂ma₂ca₂jein'₅₄ 'nia'₂ 'au'₂. ⁹ Tsá₃ o₁len'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ lé₂ le₃jua'₅₄ 'nia'₂: "Lág₅ jnia'₅₄ tsí₁jon₂ Abraham"; ia₁ jniá₂ juá'₅, ca₂té₂ ní₁cang₁ tio'₅₄ la₂, lé₂ le₃jmo₃ Diú₄ jmói'₂ tsí₁jon₂ Abraham. ¹⁰ Ia₁ ma₂lě₅ co₂jnia₅₄ ñi₁dsi₁ a₂qui₂uín'₂ 'ma₂. Ca₂le₃jé₃ 'ma₂ a₂tsá₃ dse₃ míg₂ 'ag₅, uín'₂ bá₄, dsi₂to'₅₄ si₂. ¹¹ Jniá₂ ně₃, dsau₅ bá₄ ně₂tián₃ 'nia'₂ jmig₂ co₂'nió'₄ a₂jáng₅ léi₄ a₂jein'₅₄ 'nia'₂ 'au'₂; la₁ i₂já₅ chi₁co'₅₄ quió₃ ně₃, 'éi₂ bá₄ i₂'uan'₂ gué₄ lia₂ con₂ gué₄ jniá₂, ca₂lia₂ jnia'₅₄ lau₂ ton₅ tag₅₄ bá₄ tsá₃ ca₂tíng₂ i₁quian₃. 'Éi₂ gué₄ ně₃, tió₂ Jme₂dsí₂ Jnió₅, dsi₂si₂ ně₃. ¹² Né₂jag₄ bá₄ a₂ma₂chi₁chan₂ ñí₁ a₂quió'₅ míg₂ trigo, dsia₃ jma₃qué₅ quian'₅₄ jme₁qui₅. Jmá'₃ míg₂ bá₄ cág₃, 'ma₃ dsi₂néi₂, la₁ qui₂dsí'₂ bá₄ jme₁qui₅ dsi₂si₂ ja₁tsá₃ ma₃o₁líg₂ jmig₄ éi₃.§

Cajñó₂Jesús jmig₂

(Marcos 1:9-11; Lucas 3:21-22)

¹³ Jaun₂ ně₃, Jesús, o₂'iin₃ 'uë₃ Galilea, ca₂dsiog₃ tē₂ Cuá₃ Jordán ia₁jaun₂ cho₃ Juan₅₄ jmig₂.^{*} ¹⁴ Tsá₃ jme₁gue₅ Juan₅₄ le₂'uig₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂ tsí'₅ Jesús:

—Jniá₂ bá₄ i₂'nió'₅ quió₃ tsón₄ 'ne₂ jmig₂.† ḡ'A₂ bá₄ lia₂ 'ne₂ ñe₃ ja₁con₂ jniá₂?

¹⁵ La₁ ca₂juá'₂ Jesús:

‡ 2:18 Jeremías 31:15. * 3:3 Isaías 40:3. † 3:6 lit. "ca₂tiög₃ Juan₅₄ jmig₂." ‡ 3:7 lit. "tiög₂ Juan₅₄ jmig₂."

§ 3:12 'Nio₂ ja₁ton₅ Mateo 13:30. * 3:13 lit. "ia₁jaun₂ tiög₂ Juan₅₄ jmig₂." † 3:14 lit. "tián₄ 'ne₂ jmig₂."

—Ju₁le₅₄ bá₄ le₂në₅ të₂në₃, ia₁ dsi₂ten₅₄ de₂ jmó₁ jniog₄ le₂në₅ ia₁jaun₂ jme₁ti₁ ca₂le₃jé₃ a₂dse₃.

Jaun₂ bá₄ ca₂gue₃ Juan₅₄.

¹⁶ Jme₁ma₂lë₅ cho₅ Juan₅₄ jmig₂, † jaun₂ ca₂o₃'ín₃ Jesús dsi₂jmig₂. Jaun₂ dsi₂ju₅ le₂jaun₂ ca₂niá₃ dsi₄ mi₂güíg₃ ca₂lë₃, jaun₂ ca₂jín₂ Jesús Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ ca₂sión₃ ne₄ quió'₅, i₂lín₅ lia₂ lín₅ jan₂ i₁ju₂. ¹⁷ Jaun₂ ca₂né₂ jág₁ guei'₅₄ a₂ca₂juá₂:

—I₂la₂ bá₄ jón₃ quiáng₃ i₂ñí₄ lë₃ 'nióg₃ gué₄ lín₃. 'E₂ bá₄ 'ñio₂ dsi₃ quiain'₅₄.

4

Ca₂caun₃ i₂së₃dsen₃ táu₂ quió'₅ Jesús

(Marcos 1:12-13; Lucas 4:1-13)

¹ Dsi₂ju₅ jaun₂ ca₂të₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ ca₂té'₃ Jesús caun₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ ia₁jaun₂ ja₁jaun₂ cáun₂ táu₂ i₂së₃dsen₃.

² Të₂láu₃ jmig₄ të₂láu₃ nei₅, ca₂jme₃'ín₅₄ Jesús; cang₂ gué₄ jaun₂ ca₂lë₃ i₁cón₅ 'ñio₅ lín₃.

³ Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ i₂së₃dsen₃ ja₁coin₂, a₂cáun₂ táu₂, jaun₂ ca₂juá₂ tsí'₅ Jesús:

—Chi₂hua₂ dsón₂ líng₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, jmo₄ ju₁le₅₄ i₁ñí₄ ni₁cang₁ tio'₅₄ në₅.

⁴ La₁ ca₂ñag₃ Jesús:

—Chi₁ton₅ ne₄ Si₂: “On₃hua₅₄ jmá'₃ quian₅₄ i₁ñí₄ le₃tan₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ le₃chain₂, ján₃ bá₄ 'nió'₅ jme₃tan₅₄ dsa₂ quian₅₄ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂'uë'₂ mi₂'o₄ Diú₄.”*

⁵ Nó₃ jaun₂, ca₂jiog₃ táng₃ i₂së₃dsen₃ të₂ juig₂ Jerusalén ciudad jnió₅, jaun₂ ca₂jiog₃ të₂ guei'₅₄ guá'₅ templo ja₁ñei₅ 'ñio₅ lín₃. ⁶ Jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Chi₂hua₂ 'ne₂ líng₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, tian₅₄ ja₁në₅; ia₁ juá'₂ ne₄ Si₂:

Chen₃ Diú₄ ángeles quiáin₅

ia₁jaun₂ jmo₃ 'í₁;

chó'₂ quian₅₄ gu₂

ia₁jaun₂ tsá₃ jéng₂ uig₅ nióg₃ quian₅₄ cang₄.†

⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ján₃ bá₄ juá'₂ ne₄ Si₂: “Tsá₃ tang₅₄ Te₁gui₅₄ Diú₄ quiáng₂,”‡

⁸ Con₂ gué₄ siá'₂ táng₃ ca₂jiog₃ i₂së₃dsen₃ ju₅caun₂ má'₂ ja₁ñei₅ 'ñio₅ lín₃. Jaun₂ ca₂'ë₃ le₃jé₃ juig₂ a₂cha₂ mi₂güíg₃ quian₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁ cha₂. ⁹ Jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Dsia₅₄ jniá₂ gog₂ 'ne₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, në₁jua₂ ca₂chi₁jne₄ ne₃ a₂jme₁juag₂.

¹⁰ Jaun₂ në₃ ca₂ñag₃ Jesús:

Guan₂ Satanás, ia₁ ne₄ Si₂ juá'₂: “Jme₁ju₁n₂ Te₁gui₅₄ Diú₄ quiáng₂, jñia₅₄ lia₂ ne₄ 'éi₂ bá₄ jme₁ti₁.”§

¹¹ Jaun₂ në₃ ca₂ñá'₃ i₂së₃dsen₃, jaun₂ ca₂o₃lén₂ ángeles ca₂jme₃ti₃ ta₁ ne₄ Jesús.

Ca₂jme₃lióg₃ Jesús ta₁ quió'₅, 'uë₃ Galilea

(Marcos 1:14-15; Lucas 4:14-15)

¹² Jme₁ca₂rë₃ñi₅ Jesús a₂'en₅₄ Juan₅₄ né₃ 'má₃, jaun₂ ñó₃ ju₅ 'uë₃ Galilea. ¹³ Tsá₃ ca₂jñia₃ jé₄ juig₂ Nazaret, ñó₃ bá₄ ca₂i₁'í₅ të₂ Capernaum, caun₂ juig₂ a₂niog₅ chei'₅₄ jmi₁ñí₄ 'uë₃ ja₁tén₄ Zabulón quian₅₄ Neftalí. ¹⁴ Jaun₂ le₂në₅ ca₂rë₃ti₃ jág₁ a₂ca₂tó₂ ne₄ si₂ Isaías i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄:

¹⁵ 'Uë₃ ja₁tén₄ Zabulón quian₅₄ Neftalí

a₂niog₅ le₃quióng₄ Cúá₃ Jordán, chei'₅₄ jmi₁ñí₄,

'uë₃ Galilea le₃quió'₅ dsi₂nau₂:

¹⁶ dsa₂ i₂jme₁tián₄ jé₄ qui₁né₃

ma₂ca₂jág₃ caun₂ si₂ juë'₂;

‡ 3:16 lit. “tióg₂ Juan₅₄ jmig₂.” * 4:4 Deuteronomio 8:3. † 4:6 Salmo 91:11-12. ‡ 4:7 Deuteronomio 6:16.

§ 4:10 Deuteronomio 6:13.

dsa₂ i₂jme₁tián' ₄'uë₃ ja₁'ei₅ 'én'₁ 'mú₃,
ne₄ quió'₅ ma₂ca₂'ág₂ si₂.*

17 Të₂le₃ ne₄ jui₅ jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ Jesús ca₂'ě₂ jág₁, ca₂juá'₂:
—Jein'₅₄ 'nia'₂ 'au'₂, ia₁ ma₂ja₂quián₃ guá₂ 'éí'₃ quió'₅ Diú₄.

Ca₂té'₃ Jesús quén₂ dsa₂ i₂tsán'₂ ju₄
(Marcos 1:16-20; Lucas 5:1-11)

18 Co₂ráun₂ ηó₃ Jesús i₁η₂ chei'₅₄ jmi₁ηí'₄ Galilea. Ja₁jaun₂, ca₂jíin₂ Si₂mu₅₄ i₂té'₂ dsa₂ Pe₄, quiain'₅₄ dsó₂ riñ₅₄ i₂chen₂ Dré₄. Dsa₂ i₂tsán'₂ ju₄ bá₄ 'éí₂, jaun₂ hora jaun₂ dé₄ né₃ jme₁tioin'₅₄ táun₂ 'má₅ dsi₂jmig₂. **19** Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:
—'Éin₃ jniá₂, jaun₂ cué'₅₄ ta₁ a₂chi₁liang'₂ dsa₂ m₁gúíg₃, jui₁lia'₂ chi₂liáng'₁ ju₄ n_é5.

20 Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂dsia₃ cau₅ 'má₅ quió'₅, jaun₂ i₃léin₂ quiong'₅₄.

21 Me'₂ gué₄ ne₄ jui₅ ja₁i₃léin₂ jaun₂, ca₂jíin₂ con'₂ gué₄ on₃ dsó₂: Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄ riñ₅₄, ja₁ηí'₅₄ Zebedeo. Jme₁tioin'₅₄ 'ñíó'₃ tsi₁mu₅ qui₂'méí₅ 'má₅ quió'₅, quiain'₅₄ jmei₂. Jaun₂ ca₂té₃ Jesús, **22** jaun₂ dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂tí₂ tsi₁mu₅ quió'₅ ca₂téin₂ jmei₂, jaun₂ ca₂i₃léin₂ ca₂jme₃quiain'₅₄ Jesús.

Cajme₃tin₅ Jesús juin₅ lin₃ dsa₂

(Lucas 6:17-19)

23 I₂ηí₅₄ Jesús le₂tan₅₄ 'uë₃ Galilea, qui₂jme₂tiín₂₃ dsa₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas lia'₂ caun₂ ja₁qui₂ñíi₅. Qui₂'ě₂ jág₁ dse₃ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄, ján₃ bá₄ qui₂jme₂lión₂ dsa₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ dso₄ 'e₂ niog₅ líñ₅ dsa₂. **24** Le₂tan₅₄ 'uë₃ Siria ca₂i₃'ág₃ jág₁ 'a₂ lia'₂ l_é5 jmo₅ Jesús ηí₂₃, jaun₂ ca₂o₃jñia₃ dsa₂ ca₂le₃jíñ₃ dsa₂ i₂le₁quian₅ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jmi₁uig₅, quian'₅₄ jui₁'ein₂ gué₃ i₂qui₂' uig₅ quió'₅. Ca₂i₁quiain'₅₄ ca₂le₃jíñ₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄, dsa₂ i₂lín₅ dso₄ 'ei₂, quian'₅₄ dsa₂ 'lian'₂ n_é3. Ja₁jaun₂ ca₂jme₃lión₂ Jesús ca₂le₃jíñ₃ dsa₂ 'éí₂.

25 Juín₅ lin₃ dsa₂ i₂chan₂ Galilea, dsa₂ i₂chan₂ ta₁guia₃ juig₂ ja₁té'₂ dsa₂ Decápolis, quian'₅₄ dsa₂ i₂chan₂ Jerusalén, dsa₂ i₂tián'₅ 'uë₃ Judea quian'₅₄ dsa₂ i₂tián'₅ le₂'ño'₅₄ Cuá₃ Jordán n_é3, ca₂jme₃quiong'₅₄ ca₂jme₃quiain'₅₄ Jesús.

5

Jág₁ a₂ca₂cuë₃ Jesús má'₂
(Lucas 6:20-23)

1 Jín₂ Jesús dsa₂ juin₅ 'éí₂, jaun₂ ca₂uig₂ caun₂ dsi₂con'₂ ja₁nei₅ gué₄, jaun₂ ca₂guá₂. Jaun₂ ca₂ñí'₂ dsa₂ i₂quiain'₅₄ le₃lág'₃ quió'₅. **2** Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jme₃tiín₂₃ dsa₂, ca₂juá'₂ le₂la₂:

¿'Ein₂ dsa₂ 'éí₂ i₂jmo₅ 'io'₂?

3 —'E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂rë₂lí'₄ qui₂chi₁quiain₁₂ jmi₄ o₄quió'₄ jme₂dsí₂ quió'₅, ia₁ i₂le₂'éí₂ bá₄ ca₂tíñ₂ ja₁gon₂ Diú₄.

4 "E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ta'₂ 'lia'₂ dsí₅, ia₁ cuë₃ bá₄ Diú₄ lián'₂ dsí₅.

5 "E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ me'₂, ia₁ gua'₅₄ 'uë₃ bá₄ tiín₅₄, cuë₃ Diú₄.

6 "E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ñí₄ l_é3 'íñ₅ dsí₅ jmo₃ a₂'ñio₂ dsí₅ Diú₄, ia₁ l_é2 dsí₅ n_é2jag₄ bá₄ a₂i₁cón'₅, a₂rë₂quein₂ dsí₅ n_é3; ia₁ 'ág'₄ bá₄ dsí₅, jmo₃ Diú₄.

7 "E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ñéi₂ dsí₅ dsa₂ sián'₂, ia₁ dsia₃ bá₄ Diú₄ n_é2 dsí₅ guioin₅₄.

8 "E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂qui₂le₁jé₃ dsí₅, ia₁ jíñ₂ bá₄ Diú₄.

9 "E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂qui₁n'₅ bí₂ 'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ 'ag₃ tei₄, ia₁ quiong₃ Diú₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅.

10 "E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂qui₂co₂'ein₅ dsa₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂jmo₂₃ a₂'ñio₂ dsí₅ Diú₄, ia₁ ja₁gon₂ Diú₄ bá₄ ca₂tíñ₂.

* **4:16** Isaías 9:1-2.

11 "E₂ guě₄ dsen'₃ 'nia'₂, jë₁ma₂të₂ rë₁qui₃jnáu'₂ dsa₂ jág₁, qui₂co₂jmóg'₂, a₂juá'₂ ca₂le₃jě₃ ne₅₄ jág₁ a₂tsá₃ tí₅ ja₁con'₂ 'nia'₂ o₄quió₃ jniá₂; **12** jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂, jui₁le₁'ág₄ bá₄ dse₃ 'au'₂, ia₁ guéi'₁ 'nia'₂ 'liang'₅₄ jó₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. Ia₁ le₂në₅ bá₄ jáñ₃ qui₂ca₂co₃'ein₃ dsa₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, i₂ma₂ca₂rë₃chán₃ le₂jnjá₅ con'₂ gué₄ 'nia'₂.

*Jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ tsí₁ŋj₁ quian'₅₄ si₂ a₂tág₅ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃
(Marcos 9:50; Lucas 14:34-35)*

13 'Tén'₅ 'nia'₂ ta₁ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ jui₁lia'₂ jmo₅ tsí₁ŋj₁ jë₄ má₃. La₁ në₁ja₂ ma₂ca₂'en₃ ñj₁'₅₄ tsí₁ŋj₁, ¿'a₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃lei₂ táng₃? Tsá₃ ma₃'e₂ ta₁ jmo₃, a₂jñia'₅₄ lia'₂ a₂dsí₃ga'₅₄ bá₄ jaun₂, qui₃tsó'₃ dsa₂.

14 'Ján₃ bá₄ rë₂jniá'₁ 'nia'₂ co₂'nió'₄ a₂líng'₅ si₂ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Jui₁lia'₂ caun₂ juíg₂ a₂niog₅ dsi₂con'₂ tsá₃ lé₂ le₃dsí₃'ma₄, **15** ján₃ bá₄ tsá₃ guí'₅ dsa₂ si₂ caun₂ ní₁tsí₅ a₂chi'₃ né'₃ tsí₁gu₅; guei'₅₄ bá₄ chi'₂ dsa₂ ia₁jaun₂ tág'₅ si₂ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ i₂tion'₅₄ dsi₂néi₂. **16** Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ në₃, jmo₄ tág₅ si₂ quiáng'₂ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ia₁jaun₂ të₅₄ ne₄ dsa₂ a₂dse₃ a₂jmo'₂ 'nia'₂, jaun₂ jme₃juíin'₂ Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃.

Jme₂tag₅ Jesús jui₁lia'₂ 'Éi'

17 'Tsá₃ o₁len'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂guio₃ jniá₂ a₂jñia'₄ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, on₃ guë'₂ jág₁ a₂jme₁jme₂tag₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄. On₃ja₂'54 ta₁ jaun₂ guio₃ jniá₂ a₂jñia'₄, të₂le₃ a₂jme₁'ñjia₅ bá₄ jniá₂ guio₃. **18** Ia₁ a₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, të₁lia'₂ niog₅ mi₂güíg₃, të₁lia'₂ jniá₂ dsí₄ guei'₅₄ në₅, 'i₁caun₂ punto, on₃ guë'₂ 'i₁caun₂ letra pí'₁ quió'₅ Si₂ 'Éi'₃ tsá₃ dsí₃'én₂ ca₂lia'₂ ca₂rë₃ti₃ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ lé₂. **19** Uig₅₄ jaun₂, jui₁lia'₂ i₂jmo₅ cau₅ caun₂ 'Éi'₃ Juá'₅ ne₄ Si₂ 'Éi'₃, o₁jñia'₅₄ líñ₂ caun₂ 'éi'₃ tsá₃ líñ₄ quen₅, në₁ja₂ le₂jaun₂ jme₂ti₂₃ dsa₂ riñ'₅₄, le₂jaun₂ bá₄ lén₂ dsa₂ 'éi₂ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₄ quen₅ ja₁gon₂ Diú₄. La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂nag₅ gau₂, jme₂ti₃, le₂jaun₂ jme₂ti₂₃ i₂sián'₂ në₃, le₂jaun₂ bá₄ lén₂ dsa₂ 'éi₂ juíñ'₂ ja₁gon₂ Diú₄. **20** Ia₁ a₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, në₁ja₂ tsá₃ ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂ a₂dse₃ gué₄ con'₂ gué₄ të₅juá'₅ quian'₅₄ dsa₂ fariseos, lia'₂ o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ lé₂ dsi₁no'₃ 'nia'₂ ja₁gon₂ Diú₄.

*Jme₂tag₅ Jesús jui₁lia'₂ a₂rë₂'ne₂ dsa₂
(Lucas 12:57-59)*

21 'Ma₂njí'₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ ma₂nág₂ dsa₂ can'₅₄ quián₂ 'nia'₂: "Tsá₃ jnjíg'₄ dsa₂, * ia₁ në₁ja₂ 'ein₂ ca₂jñí'₃ rin'₅₄, tion'₅₄ të₃dsí₅₄ bá₄ 'éi'₃ ja₁coin₂." **22** La₁ jniá₂ juá'₅ juíg₂ 'nia'₂, chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂rë₃'né₃ quian'₅₄ rin'₅₄,† ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jióg'₂ 'í₁ ja₁coin₂, të₃dsí₅₄ 'éi'₃. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂të₂'on'₂ rin'₅₄, ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅ bá₄ dsi₁léin₂, la₁ jui₁lia'₂ i₂quian₅ tonto‡ rin'₅₄, go'₂ 'liáin'₃ quióin'₄ dsi₂si₂ ja₁'lig'₅₄.

23 'Uig₅₄ jaun₂ në₃, në₁ja₂ dsi₂can'₅₄ 'e₂ dsi₂can'₅₄ ne₄chei₂, a₂jen'₅₄ ne₄ Diú₄, në₁ca₂dsáu'₃ 'au'₂ tsá₃ 'ei₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ ríng'₂, **24** ja₁jaun₂ de'₂ dsia₄ a₂jaun₂ cau₅ ne₄chei₂, jaun₂ gué₄ guan'₂ jme₁dsian₅ mi'₅₄ o₂'éi₂ caun₂ jág₁ quian'₅₄ ríng'₂. Jaun₂ gué₄ ñe'₅₄ táng₃ i₂dsia₄ a₂cué'₅₄ Diú₄.

25 'Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nio'₃ 'nag₃ ne₄ dsi₂tan₅₄, njí'₅₄ ta₁ 'nio'₂ jui₅ 'éi₂ caun₂ jág₁ quian'₅₄ né'₃ a₂jmo₃ le₂jaun₂, ia₁jaun₂ tsá₃ jáng'₂ ne₄ dsi₂tan₅₄ i₂qui₂dsí₅ 'éi'₃; ia₁ dsi₂tan₅₄ në₃, con'₂ tsá₃ njó₅ në₁ca₂jáng'₂ o₄gú₃ chi'₂ 'í'₅₄; i₂'éi₂ gué₄ në₃ 'liog'₃ né'₃ 'má₃. **26** A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, tsá₃ a₁jaun₂ o₃'ing'₂ ja₁jaun₂ ca₂lia'₂ ca₂le₃jé₃ 'a₂ con'₂ mi₅ dsa₂ quiáng'₂.

Jme₂tag₅ Jesús a₂tsá₃ nió'₃ dsa₂ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ on₃ja₂'54 dsi₂i₂gu₂

* **5:21** Éxodo 20:13. † **5:22** A₂lin'₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ jáñ₃; "on₃ja₂'54 cha₂ 'uig₅₄." ‡ **5:22** griego: raca; caun₂ jág₁ të₂'o'₅₄ arameo co₂'nió'₄ a₂juá'₂; "Tsá₃ 'e₂ tio'₅₄ mi₂dsei'₂."

27 'Ma₂nji'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jáñ₃ 'a₂ lia'₂ lě₅ ma₂juá'₂ dsa₂ le₂jniá₅: "Tsá₃ nióg'₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ on₃jua'₅₄ dsí₂i₂gog'₂." § **28** La₁ jniá₂ guë'₂ juá'₅ juíg₂ 'nia'₂, chi₂jua'₂ 'ein₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ 'lig'₅₄ qui₂jíin₂ jan₂ dsa₂ mí₂, co₂'nió'₄ ma₂në₂'nióg₂ dso₄ quiong'₅₄ jui₅ tē₂dsí₅.

29 'Në₁jua'₂ mi₂ne'₅₄ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, co₂dsia₅ dsí₄, tiong₂ uíng₂; ia₁ dse₃ guë'₄ a₂dsí₃'én₂ ca₂jne₄ quiáng'₂, con'₂ guë'₄ jme₁o₁'ú'₃ ta₁jang'₂ ja₁'lig'₅₄. **30** Ján₃ bá₄ le₂në₅ në₁jua'₂ mi₂gog'₂ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, co₂dsia₅ ti₄, tiong₂ uíng₂; ia₁ dse₃ guë'₄ a₂dsí₃'én₂ ca₂jne₄ ni₁ñi'₁ con'₂ guë'₄ jme₁o₁'ú'₃ ta₁jang'₂ ja₁'lig'₅₄.

Jme₂tag₅ Jesús jui₁lia'₂ dso₄ a₂tén₂ dsa₂ dsí₂i₂gu₂
(Mateo 19:9; Marcos 10:11-12; Lucas 16:18)

31 'Ján₃ bá₄ ma₂juá'₂ dsa₂ le₂jniá₅: "Chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂tén₂ dsa₂ mí₂ quián₅, ca₂tíin₂ cho₃ caun₂si₂ a₂jáng'₅ léi₄ a₂ma₂ca₂téin₂ dsón₂ riin'₅₄."* **32** La₁ jniá₂ juá'₅ juíg₂ 'nia'₂, chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂tén₂ dsa₂ mí₂ quián₅, on₃jua'₅₄ cha₂ 'uig₅₄, jua'₅₄ a₂ma₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ i₂sián'₂, jmo₂₃ a₂'no₃ 'io₅₄ quiáin₅ dso₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂cán₂ 'io₅₄ i₂ma₂téi₂ dsa₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'no₂₃ dso₄.

Jme₂tag₅ Jesús jui₁lia'₂ jág₁ a₂'n₅ dsa₂ Diú₄

33 'Ma₂nei'₂ bá₄ 'nia'₂ jáñ₃, 'a₂ lia'₂ lě₅ ca₂nág₂ dsa₂ can'₅₄ ma₂líg'₂: "Tsá₃ jmó'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ jme₁ti'₄ jág₁ quiáng'₂ a₂ma₂cué'₅₄ a₂'ing'₅ Te₁gui'₅₄." **34** La₁ jniá₂ juá'₅ juíg₂ 'nia'₂ tsá₃ 'e₂ 'uig₅₄ cha₂jua'₅₄ a₂'ing'₄ Diú₄; tsá₃ 'é'₁ guei'₅₄ i₂juíg₃, ia₁ ne₄ta₁ quió'₅ Diú₄ bá₄ jaun₂; **35** on₃ guë'₂ 'é'₁ gua'₅₄ 'uë₃, ia₁ co₂'nió'₄ ja₁tióng₂ tag₄ bá₄ Diú₄; on₃ guë'₂ 'nió'₅ 'é'₁ 'nia'₂ Jerusalén, ia₁ juíg₂ quió'₅ Rag₅₄ Juín₂ bá₄ jaun₂. **36** Tsá₃ lë'₂ 'é₂ 'nia'₂ mi₂dsei'₂ guiong'₅₄ në₃, ia₁ 'i₁ca₂mi'₂ ni₁jñi'₂ dsei'₂ 'nia'₂ tsá₃ lë₂ le₃jmó'₂ tiog₂, on₃ guë'₄ a₂lia'₂ në₃. **37** Jua'₅₄ bá₄ 'nia'₂ quian'₅₄ ca₂jon₄ jág₁, "ján₅", o₃ "jan₂ón₄" 'e₂, ia₁ në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂juá'₂ ñag₅₄ guë'₄ con'₂ lë₅ në₅, já₅ ja₁con₂ i₂së₃dsen₃ bá₄ jaun₂.

Jme₂tag₅ Jesús jág₁ jui₁lia'₂ a₂con₂ dsa₂ 'ma'₅₄ ja₁con₂ riin'₅₄
(Lucas 6:29-30)

38 'Ma₂nei'₂ bá₄ 'nia'₂ a₂ma₂juá'₂ dsa₂ le₂jniá₅: "Në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂'én₂ ca₂míg₂ mi₂ne₄ rin'₅₄, le₂jaun₂ bá₄ lë₂ 'éi'₃ dsí₃'én₂ ca₂míg₂ mi₂ne₄ jui₁lia'₂ i₂ca₂mo₃ jáñ₃; o₃ në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂tia'₃ ca₂míg₂ mi₂jan₄ rin'₅₄ në₃, le₂jaun₂ bá₄ lë₂ táng₃ 'éi'₃, tiá'₃ ca₂míg₂ quió'₅."† **39** La₁ jniá₂ guë'₂ juá'₅ juíg₂ 'nia'₂, tsá₃ lë₁nau₂ 'nia'₂ queng'₂ quian'₅₄ dsa₂ 'lin'₅₄. Në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂quein₃ rë₂jog'₂, jein'₅₄ të₂le₃ ca₂ton₂, jui₁quein₂₃ ta₁tin₃ ton₂. **40** Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nag₅ quiáng'₂, a₂'nio₃ jñiá'₂ ni₁tsín'₂, le₂jiog₅ tsí₁'mi'₂ dsiog₂ qui'₅₄ cué'₅₄ jui₁quion₂. **41** Në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂chi₃quióng₂ jmig₄ a₂caun'₅₄ lio₅₄ caun₂ kilómetro, o₂con₄ tin₃ kilómetros. **42** Jui₁'ein₂ guë'₃ mi₅ 'e₂ mi₅ quiáng'₂ a₂dsí₂, cué'₅₄; 'a₃ lë₁jein'₅₄ le₃mí₂ca'₅₄ quió'₅.

Jme₁'nió₄ bá₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ quián'₂ 'nia'₂
(Lucas 6:27-28, 32—36)

43 'Ján₃ bá₄ ma₂nei'₂ 'nia'₂ a₂ma₂juá'₂ dsa₂ le₂jniá₅: "Jme₁'nió₄ a₂mei₅₄ quiáng'₂, jme₁'ñia₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄, mi₄ ne₄ Diú₄ o₄quió'₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂co₂'ein₅.‡ **45** Jaun₂ le₂në₅ bá₄ a₂rë₂jniá'₁ 'nia'₂ a₂líng'₅ chi'₂guein₂ quián₅ Néi'₅ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃; ia₁ 'éi₂ bá₄ cué₅ 'iog₂ cué₅ lia'₂ dsa₂ 'lin'₅₄ lia'₂ dsa₂ dsen₃; jáñ₃ bá₄ chein₁₂ jmí₅ cué₅ lia'₂ dsa₂ i₂cuín₅ Diú₄ lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuín₅ në₃. **46** Ia₁ në₁jua'₂ 'nió'₃ 'nia'₂ jmá'₃ lia'₂ dsa₂ i₂'nio₃ 'nia'₂, ¿'e₂ 'lian'₅₄ 'nia'₂ guéi'₁ le₂jaun₂? Le₂jiog₅ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsí₂tan₅₄ tin₂ le₂jaun₂. **47** Chi₂jua'₂ cuín₅ 'nia'₂ Diú₄ jmá'₃ lia'₂ dsa₂ ríng'₂, ¿'e₂ a₂ñag₅₄ gué'₄ a₂dse₃ jmo'₂ 'nia'₂ në₁jua'₂ le₂jaun₂? Ia₁ le₂në₅

§ **5:27** Éxodo 20:14. * **5:31** Deuteronomio 24:1. † **5:38** Éxodo 21:24; Levítico 24:20; Deuteronomio 19:21. ‡ **5:44** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "Jua'₅₄ a₂dse₃ ja₁con₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂juá'₂ uig₅, jmo₄ a₂dse₃ ja₁con₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄."

bá₄ jmo₅ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuín₅ jáñ₃. ⁴⁸ Jui₁dsi₂can'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂dsi₁nóg'₅ léng'₂ dsa₂ dsen₃ jui₁lia'₂ dsen₃ Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃.

6

Jme₂tag₅ Jesús jág₁ jui₁lia'₂ a₂jmo₅ dsa₂ dse₃

¹ 'Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ a₂líng'₅ dsa₂ dsen₃ jñia'₅₄ lia'₂ jmá'₃ jë₄ jág₃ dsa₂. Në₁hua'₂ le₂né₅ jmo'₂ 'nia'₂, Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ tsá₃ 'e₂ 'lian'₅₄ 'nia'₂ cué₃ 'i₁caun₂.

² "Uíg₅₄ jaun₂, jë₁ma₂të₂ rë₁jme₁'on'₁ 'nia'₂ 'ein₂ jme₁'ong'₁ jui₁lia'₂ i₂'nió'₅ quió'₅, tsá₃ jmó'₂ jua'₅₄ uíng₂ ma₂dsi₂'ag₅ jág₁ jui₁lia'₂ jmo₅ dsa₂ i₂lë₁jmo₅ o₁ne₁ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas jui₁lia'₂ jë₄ calles né₃. Jmo₂₃ le₂jaun₂ a₂chein'₂ dse₃ guioin₅₄ ia₁jaun₂ 'ag₃ dsa₂ dse₃; la₁ia₁ a₂të₃dsón'₂ juá'₅ jniá₂ i₂ma₂gue₃ 'lian'₅₄ bá₄ i₂le₂'éi₂. ³ La₁ 'ne₂ né₃, jë₁ma₂të₂ rë₁jme₁'ong'₁ jui₁lia'₂ 'ein₂ jme₁'ong'₁, jmo₄ ca₂lia'₂ jñia'₅₄ a₂mei₅₄ dsen₃ quiáng'₂ tsá₃ ñi₅. ⁴ Ja₂lin₃ gué₄ dse₃ jmó'₂ jë₄ të₃co'₅₄. Jaun₂ Néi'₅ i₂jág₅ a₂dse₃ jmo'₂ jë₄ të₃co'₅₄ jaun₂, cué₃ 'liang'₅₄.*

Jme₂tag₅ Jesús 'a₂ lia'₂ chi₃lén'₂ dsa₂ Diú₄

(Lucas 11:2-4)

⁵ 'Jë₁ma₂të₂ rë₁chi₁len'₄ 'nia'₂ Diú₄, tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ jmo₅ dsa₂ i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁, a₂të₅ dsí₅ chi₂léin'₂ Diú₄ të₃ tióin₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas jë₄ calles né₃, ia₁jaun₂ jág₃ dsa₂. A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, i₂ma₂gue₃ 'lian'₅₄ bá₄ i₂le₂'éi₂. ⁶ La₁ jë₁ma₂të₂ rë₁mí'₁ 'ne₂ ne₄ Diú₄, jne₅₄ dsi₂néi₂ quiáng'₂. Ja₁jaun₂ chi₁len'₄ 'ne₂ Diú₄ Néi'₅ i₂tsá₃ jniá₂. Jaun₂ né₃ Néi'₅ i₂ñi₅ 'e₂ a₂jmo'₂ jë₄ të₃co'₅₄, cué₃ 'liang'₅₄.

⁷ 'Jë₁ma₂të₂ rë₁juíg'₅₄ Diú₄, tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂lë₁të₁'í₁ jág₁ a₂tsá₃ ta₁ tí₄, jui₁lia'₂ jmo₅ dsi₂nau₂ i₂tsá₃ 'én₂, ia₁ líin₂ nag₃ Diú₄ të₂le₃ ia₁ a₂'lióng₂ jág₁ juá'₂. ⁸ Tsá₃ lë₁o₁len'₅₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ líin₅ dsa₂ le₂'éi₂. Ia₁ i₂ma₂ñi₅ bá₄ Néi'₅ 'nia'₂ 'e₂ a₂'nió'₅ quián'₂ 'nia'₂ né₃ gué₄ a₂mí'₁.

⁹ Jaun₂ né₃, le₂la₂ bá₄ juíg'₅₄ 'nia'₂ Diú₄:

Tia₅₄ quián₂ jniog₄, 'ne₂ i₂ñéi'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃,
jui₁jme₂go₃ bá₄ dsa₂ a₂rë₂jñió₄ a₂cheng'₂.

¹⁰ Jui₁le₅₄ bá₄ 'éi'₃ quiáng'₂,
jui₁le₅₄ bá₄ a₂'ñjo₂ 'au'₂ 'ne₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃,
jui₁lia'₂ lë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃.

¹¹ Cuë₄ a₂'nió'₅ que₅₄ jnia'₅₄ jmi₄ në₃.

¹² 'Én₃ dso₄ quián₂ jnia'₅₄,
jui₁lia'₂ 'én₅ jnia'₅₄ dsáu₁ rin'₅₄.

¹³ 'A₃ cuë₂ jmi₄ jiá₃ jui₅bí₂ a₂cáun₂ táu₂,
të₂le₃ lio₄ bá₄ o₄gú₃ i₂sé₃dsen₃.†

¹⁴ 'Ia₁ né₁jua'₂ 'én₅ 'nia'₂ dsáu₁ ríng'₂ jë₁ma₂'náu₂ dso₄ ja₁cong'₂, jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ 'éin₂ dsáu₂ 'nia'₂ guiong'₅₄. ¹⁵ La₁ né₁jua'₂ tsá₃ 'éng'₅ dsáu₁ ríng'₂, jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'én₂ Néi'₅ dsáu₂ 'nia'₂.

Jme₂tag₅ Jesús jág₁ jui₁lia'₂ a₂jme₂'in₅₄ dsa₂

¹⁶ 'Jë₁ma₂të₂ rë₁jme₁'in'₄ 'nia'₂, tsá₃ jme₁tsín₄ 'nia'₂ o₄-ne'₅₄ jua'₅₄ a₂jmó'₂ lë₁'ág₄ 'lia'₂ 'au'₂ jui₁lia'₂ jmo₅ dsa₂ i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁. Jmo₅ dsa₂ le₂'éi₂ le₂jaun₂ ia₁jaun₂ jág₃ dsa₂ a₂dsón'₂ bá₄ jme₂'in₅₄. A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, i₂ma₂gue₃ 'lian'₅₄ bá₄ 'éi₂. ¹⁷ La₁ 'ne₂ né₃, jë₁ma₂të₂ rë₁jme₁'ing'₄, sio₅ rë₂ dsei'₂, rang₂ ne'₅₄ né₃, ¹⁸ ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ le₃lí₄ a₂jme₂'ing'₄. Jñia'₅₄ lia'₂ Néi'₅ i₂tsá₃ jniá₂ bá₄ ñi₅. Jaun₂ Néi'₅ i₂jág₅ ca₂le₃jé₃ a₂jmo'₂ jë₄ të₃co'₅₄ jaun₂, 'éi₂ bá₄ cué₃ 'liang'₅₄.

* ^{6:4} Juá'₂ a₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ le₂la₂ jáñ₃: "të₃ jin₄ juín₅ dsa₂," † ^{6:13} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "lio₄ bá₄ jnia'₅₄ ne₄ a₂'lig'₅₄," a₂siá'₂ juá'₂ bá₄ jáñ₃: "ia₁ 'ne₂ bá₄ ca₂tíng'₂ gong'₂, qui₁dsí'₂ 'éi'₃, a₂jme₃juag'₂ dsa₂ né₃, co₁tan₅₄."

Jui₁lia₂' a₂quen₅ lin₃ a₂rë₂'ma₄ guei'₅₄ i₂juíg₃
(Lucas 12:33-34)

¹⁹ 'Tsá₃ lë₁dsia₂ 'nia₂ lo₂ le₁má₂ a₂jmo₂ 'nia₂ a₂quen₅ lin₃ quiáng₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, ia₁ ja₁lá₃ ja₁lë₁qui₂rë₂juí₁ tón₅ i₁cá₁ qui₂'éin₂, ján₃ bá₄ ja₁lá₃ ja₁qui₂dsi₂'én₂ qui₂rë₃'áu₁ cosas ně₃; ja₁lá₃ bá₄ chan₂ dsa₂ qui₂juí₂₃ 'e₂ qui₂juí₂₃ a₂tóin₅ 'ang₂₃. ²⁰ Guei'₅₄ i₂juíg₃ bá₄ 'nió'₅ dsiá₁ 'nia₂ lo₂ quiáng₂, ja₁tsá₃ 'e₂ lé₂ jua'₅₄ a₂qui₃'én₂ cá₁, on₃ guë₂ 'e₂ rë₂'áu₁, on₃ guë₄ lé₂ dsi₃ton₅₄ 'ang₂. ²¹ Ia₁ juí₁lia₂ jë₁tio'₅₄ a₂quen₅ quiáng₂, ja₁jaun₂ bá₄ 'i₄ a₂'i₅ 'au₂.

Jui₁lia₂' jme₁ne₁ dsa₂
(Lucas 11:34-36)

²² Lë₅ jme₁ne₁ dsa₂ jui₁lia₂ lë₅ caun₂ si₂ ni₁tsí₅ quió'₅ ni₁ñi₁ dsa₂; 'uig₅₄ jaun₂ ně₃, ně₁jua₂ dse₃ jme₁ne₁, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ co₂'nió'₄ tág₅ bá₄ si₂ ta₁jang₂; ²³ la₁ ně₁jua₂ tsá₃ dse₃ jme₁ne₁, ta₁jang₂ bá₄ lë₅ qui₁né₃. Ně₁jua₂ si₂ quiáng₂ ně₃, chí₅ chi₁liá₃, i₂e₂ guë₄ 'ñio₅ juë₂ lë₅ qui₁né₃ ně₁jua₂ le₂jaun₂!

Jui₁lia₂' a₂'nio₃ dsa₂ Diú₄, a₂'ín₅ guë₂ dsí₅ cu₄ ně₃
(Lucas 16:13)

²⁴ "I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ jme₃ti₃ ta₁ ne₄ on₃ juig₅₄; ia₁ jme₃'ñiai₅₄ jan₂, i₂jan₂ guë₂ jme₃'nói₃. O₃ náu₃ tiá₂ quian₅₄ jan₂, i₂jan₂ guë₂ tsá₃ le₃jein₅₄. Tsá₃ 'ein₂ lé₂ jme₃ti₃ ne₄ Diú₄, le₂jiog₅ ne₄ a₂'ín₅ dsí₅ cu₄ ně₃.

Jmo₅ Diú₄ 'í₁ chi₂'-guein₂ quiáin₅
(Lucas 12:22-31)

²⁵ Jaun₂ ně₃ juíg₂ jniá₂ 'nia₂; Tsá₃ lë₁can₂ 'nia₂ o₂i₁ dsi₅ jua'₅₄ a₂ñí₄ 'i₅ 'au₂ 'e₂ quë₅₄, o₃ 'e₂ 'ag₅₄ të₁lia₂ chang₂, on₃ guë₂ o₄quió'₄ ni₁ñi₁ 'nia₂, 'e₂ 'mí₂ a₂qui₅₄. ¿Tsa₁ quen₅ guë₄ jme₂dsí₂ a₂chan₂ dsa₂ lia₂ con₂ guë₄ má₃? ²⁶ Jin₄ de₂ 'nia₂ jui₁lia₂ i₁tan₅ i₂i₂nio₄ guei'₅₄: tsá₃ 'e₂ jne₂₃, on₃ guë₂ 'e₂ cág₅, jua'₅₄ a₂dsia₂₃ lo₂; la₁ Néi₅ 'nia₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ qui₂jme₂tau₅₄. Jaun₂ ně₃, ¿Tsa₁ quen₅ guë₄ 'nia₂ lia₂ con₂ guë₄ já₂ 'éi₂? ²⁷ ¿'Ein₂ 'nia₂, të₂le₃ ia₁ a₂ñí₄ 'i₅ 'au₂, lé₂ le₃jmó₂ 'nia₂ a₂lé₂ le₃chang₂ caun₂ hora ñag₅₄ guë₄?‡

²⁸ ¿'E₂ 'uig₅₄ a₂ñí₄ lë₃ 'i₅ 'au₂ 'nia₂ jui₁lia₂ o₄quió'₄ 'mí₂ a₂qui₅₄? Jag₄ de₂ 'nia₂ jui₁lia₂ 'a₂lia₂ dsi₂cón₃ lí₁ a₂cha₂ ja₁nau₂; on₃juá₅₄ i₂jmo₅ ta₁ 'ua₂, on₃ guë₂ 'me₂₃; ²⁹ la₁juíg₂jniá₂ 'nia₂, ca₂lia₂ jñia₅₄ Rag₅₄ Salomón lia₂ con₂ jme₁qui₅ tsín₅₄ a₂jlá₁ guë₄, tsá₃ ca₂rë₃jláin₁ jui₁lia₂ jlá₁ lí₁. ³⁰ Jaun₂ ně₃, chi₂hua₂ Diú₄ le₂ně₅ jmo₂₃ jlá₁ nau₂ a₂cha₂ jmig₄ ně₃, la₁ ióg₃ guë₂ dsi₃'én₂ dsi₂si₂, i₂guë₂ bá₄ 'nia₂ dsa₂ tsá₃ lin₄ 'én₂ jmo₃ 'i₁ qui₃chein₃ 'nia₂ dse₃! ³¹ Jaun₂ le₂ně₅, tsá₃ lë₁can₂ 'nia₂ o₂i₁ dsi₅, jua'₅₄ a₂qui₁ñag₅₄ 'nia₂: "¿'E₂ que₅₄ jniog₄?" o₃ "¿'E₂ 'ne₅₄ jniog₄?" o₃ "¿'E₂ 'mí₂ qui₅₄ jniog₄?" ³² Ia₁ dsa₂ m₂güíg₃ bá₄ i₂nio₄ qui₂en₅ 'ín₅ dsí₅ ca₂le₃jé₃ a₂ně₅. I₂ñi₅ bá₄ Néi₅ 'nia₂ i₂guá₅ guei'₅₄, a₂'nió'₅ quián₂ 'nia₂ le₃jé₃ a₂ně₅. ³³ La₁ jmo₄ de₂ jñia₅ 'nia₂ 'ín₅ 'au₂ a₂jlá₃ 'éi₃ quió'₅ Diú₄ ja₁cong₂, quian₅₄ a₂jmó₂ 'nia₂ ca₂le₃jé₃ a₂dse₃ a₂të₅ dsí₅ 'éi₂, jaun₂ guë₄ guéi₁ 'nia₂ le₃jé₃ a₂ně₅ a₂ñag₅₄ guë₄. ³⁴ Tsá₃ lë₁can₂ 'nia₂ o₂i₁ dsi₅ jaun₂, o₄quió'₄ jmig₄ ióg₃, ia₁ jma₃quéén₅ o₂i₁ dsi₅ cha₂ bá₄ lia₂ co₂jmig₄ lia₂ co₂jmig₄.

7

Tsá₃ lë₁cáun₂ 'nia₂ 'í₁ quió'₅ i₂sián₂
(Lucas 6:37-38, 41—42)

¹ 'Tsá₃ lë₁cáun₂ 'nia₂ 'í₁ quió'₅ ríng₂, ia₁jaun₂ tsá₃ con₂ Diú₄ 'í₁ ja₁con₂ 'nia₂ guiong₅₄. ² Ia₁ le₂ně₅ bá₄ con₂ Diú₄ 'í₁ ja₁con₂ 'nia₂ guiong₅₄ jui₁lia₂ cáun₂ 'nia₂ 'í₁ ja₁con₂ ríng₂. Quian₅₄ 'éi₃ a₂dsia₂ 'nia₂, 'éi₃ jaun₂ bá₄ dsiog₃ Diú₄ quián₂ 'nia₂ guiong₅₄.

‡ ^{6:27} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá₂: "a₂lé₂ le₃i₃con₅₄ 'nia₂ caun₂ lë₂."

³ 'ξ'A₂ lia'₂ jniag'₃ 'ne₂ jag'₅₄ jme₁qui₅ pí'₁ a₂'i₄ jme₁ne₁ ríng'₂, ton'₂ tsá₃ leng'₅₄ guë'₂ a₂'i₄ ca₂'nau₅₄ ni₁chá₅ pa₁ jme₁ne₁ 'ηiag'₂? ⁴ ξO₃ 'a₂ lia'₂ lé₂ le₃juig'₅₄ ríng'₂: "Cuë₄ jmiг₄ dsi₄ jniá₂ jme₁qui₅ pí'₁ a₂'i₄ jme₁ne₁," ton'₂ ně₅ bá₄ chi₁i₁ ca₂'nau₅₄ ni₁'ma₂ chá₅ jme₁ne₁ 'ηiag'₂? ⁵ i'Ne₂ dsa₂ i₂lë₁jmo₅ o₁ne₁! Dsi₄ de₂ jniá₅ ni₁'ma₂ chá₅ mi₂ne₅₄ 'ηiag'₂, jaun₂ guë₄ lé₂ le₃jag'₅₄ rë₂, jaun₂ guë₄ lé₂ dsí'₁ qui₅ pí'₁ jme₁ne₁ ríng'₂.

⁶ 'Tsá₃ cuë'₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ dsi₂ji'₅₄ a₂lë₅ a₂jnió₅ quió'₅ jme₂dsí₂, ia₁ con'₂ tsá₃ ηó₅ ně₁jua'₂ ja₂dsí₁n₂ a₂jmo₃ le₁juig₁ quiáng'₂. Ján₃ bá₄ tsá₃ dsia₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ míг₂ jlá'₁ a₂quen₅ quiáng'₂ ne₄ i₁ηí₅, con'₂ tsá₃ ηó₅ ně₁jua'₂ qui₂ca₂tsó'₃, jme₃ ióg₃.

Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂mi₅, i₂'no'₂, i₂té₂ ně₃.

(Lucas 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Mi₄ 'nia'₂ ne₄ Diú₄, jaun₂ guéi'₁ 'nia'₂; 'nio'₂ 'nia'₂, jaun₂ bá₄ dsiang'₂; té₃ 'nia'₂ o₄'né₄, jaun₂ bá₄ niá₂. ⁸ Ia₁ jui₁lia'₂ i₂mi₅, gue₃ bá₄; jui₁lia'₂ i₂'no'₂, dsio'₂ bá₄ ján₃; ján₃ bá₄ le₂jaun₂, quió'₅ jui₁lia'₂ i₂té₂ o₄'né₄, niá₂ bá₄.

⁹ 'ξO₃ chan₂ jui₁lia'₂ 'ein₂ 'nia'₂, jme₁mi₅ chi'₂ quiáng'₂ i₁ηí'₄, cuë'₂ 'nia'₂ ca₂míг₂ ni₁cang₁? ¹⁰ ξO₃ chan'₂ 'nia'₂ jé₁ma₂ca₂mi₃ chi'₂ quiáng'₂ quió'₅ ju₄, cuíin'₄ 'nia'₂ dsi₂mi'₂? ¹¹ Jaun₂ ně₃, chi₂jua'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂rë₂cán'₄ dso₄ ting'₂ cuë'₂ cosa dse₃ chi'₂-guein₂ quiáng'₂, i'ē₂ gué₄ bá₄ Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ cuë₃ a₂dse₃ cué'₃ jui₁lia'₂ i₂mi₅ ja₁coin₂!

¹² "Uíg₅₄ jaun₂ ně₃, jmo₄ bá₄ 'nia'₂ quian'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂ jui₁lia'₂ 'e₂ a₂'niog'₂ 'nia'₂ jmo₃ 'éi₂ quian'₅₄ 'nia'₂; ia₁ a₂ně₅ bá₄ ta₁ qui'₅ ca₂le₃jé₃ Si₂ 'Éi'₃, quian'₅₄ gué₄ Si₂ a₂qui₂ca₂jmo₃ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄.

O₄jui₅ dsag₂

(Lucas 13:24)

¹³ 'Tión'₂ 'nia'₂ të₂le₃ o₄jui₅ dsag₂. Ia₁ a₂'i₂ juë'₂ bá₄ ja₁dsi₂ton'₅₄ dsa₂ jui₅ a₂jiog₅ ja₁dsi₃'éin₂. Ja₂lin₃ gué₄ juin₅ dsa₂ i₂dsi₂ton'₅₄ jui₅ jaun₂; ¹⁴ ia₁ caun₂ o₄jui₅ dsag₂ rë₂qui'₅ bá₄ ja₁i₂nio₄ dsa₂ a₂dsi₁lein₅ ja₁le₃chan₂ jme₂dsí₂, jaun₂ tsá₃ lin₄ juin₅ i₂dso'₂ jui₅ jaun₂.

Të₂le₃ quian'₅₄ míг₂ a₂'ag₅ bá₄ ni₁'ma₂, jáng'₅ léi₄

(Lucas 6:43-44)

¹⁵ 'Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ jaun₂ tsá₃ jme₃gau₅ dsa₂ i₂i₂nio₄ 'é₂ jág₁ a₂juí₁gain₂, i₂ja₂lén₂ ja₁con'₂ 'nia'₂ qui₂rë₂liin₅₄ a₂liin₅ já'₂ cha'₂, la₁ të₂le₃ né'₃ të₂dsí₅ líin₅ jui₁lia'₂ líin₅ dsi₂ji'₅₄ náu₂ tsau₂ dsi₅.

¹⁶ La₁ të₂le₃ 'a₂ lia'₂ jmo₅-dsáu₅ bá₄ le₃cuíin'₂ 'nia'₂; ia₁ tsá₃ guei'₅₄ chi₁uíng₃ taun₅ quiñ₅ dsa₂ jui₁lia'₂ míг₂ uvas. On₃ guë'₂ lé₂ le₃quiñ₃ dsa₂ míг₂ higos guei'₅₄ 'ma₂ taun₅ jmi'₅₄. ¹⁷ Jaun₂ ně₃, ca₂le₃jé₃ 'ma₂ dse₃, míг₂ dse₃ bá₄ 'ag₅; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ ni₁'ma₂ 'lig'₅₄, míг₂ 'lig'₅₄ bá₄ 'ag₅. ¹⁸ Jui₁lia'₂ ni₁'ma₂ dse₃, tsá₃ lé₂ le₃'ag₃ míг₂ 'lig'₅₄; ján₃ gué₂ le₂jaun₂ tsá₃ lé₂ le₃'ag₃ míг₂ dse₃ jui₁lia'₂ ni₁'ma₂ 'lig'₅₄. ¹⁹ Ca₂le₃jé₃ ni₁'ma₂ a₂tsá₃ 'ag₅ míг₂ dse₃, jnjia'₅₄ lia'₂ a₂uín₂ bá₄, dsi'₂dsi₂si₂. ²⁰ Jaun₂ le₂ně₅ bá₄ le₃cuíin'₂ 'nia'₂; të₂le₃ 'a₂ lia'₂ lé₅ jmo₂₃.

Tsá₃ ca₂le₃jín₃ tí'n₄ ja₁gon₂ Diú₄.

(Lucas 13:25-27)

²¹ 'Tsá₃ ca₂le₃jín₃ i₂té₂ jniá₂: "Te₁gui'₅₄, Te₁gui'₅₄," dsi₁lein₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄; jnjia'₅₄ lia'₂ jmá'₃ i₂jmo₅ a₂'njo₂ dsi₅ Ne'₃ i₂guá₅ guei'₅₄ bá₄ dsi₁len₅. ²² Juin₅ dsa₂ lé₂ jmiг₄ jaun₂ i₂juá'₂ tság₃ jniá₂: "Te₁gui'₅₄, Te₁gui'₅₄, ma₂qui₂ca₂'é₄ jnia'₅₄ jág₁ o₄quián'₂ 'ne₂. Quian'₅₄ bí₂ 'éi'₃ quiáng'₂ ně₃, ma₂qui₂ma₂'uín₅₄ jnia'₅₄ je₂na'₅₄, ma₂qui₂ma₂jmó₁ jnia'₅₄ 'lióng₂ léi₄ juë'₂ ně₃." ²³ La₁ jaun₂ gué₄ ně₃ juig₅₄ jniá₂: "O₁líг₂ tsá₃ 'nia'₂ ca₂rë₃cuíng₅. Cau₅ jnjia'₃ 'nia'₂ i₂jmo'₂ a₂'lig'₅₄."

Ta₁tin₃ ne₅₄ 'uíg₅₄

(Marcos 1:22; Lucas 6:47-49)

24 Jaun₂ ně₃, ca₂le₃jín₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂nag₅ jág₁ quió₃, jmo₂₃ a₂juíg₂ jniá₂, líin₅ jan₂ dsa₂i₂né₅'₂ dsí₅ i₂ca₂jmog'₃ 'ne₄ ne₄ 'lau₂. **25** Ca₂já₃ jmí₅, qui₂ca₂juë'₂ jmi₂ cuá₃, ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ líin₃ ca₂jnáu₃ 'né₅ jaun₂; la₁ tsá₃ ca₂qui₃', ia₁ jme₁chí'₄ bá₄ 'uig₅₄ ne₄ 'lau₂. **26** La₁ ca₂le₃jín₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂nag₅ jág₁ quió₃, tsá₃ jmo₂₃ guë'₂ a₂juíg₂ jniá₂, líin₅ jui₁lia'₂ líin₅ jan₂ dsa₂ co₄ i₂tsá₃'en₅₄ dsí₅, ca₂chi'₃ 'né₅ quió'₅ ne₄ ti₁tsag₁. **27** Jme₁ca₂já₃ jmí₅, ca₂juë'₂ jmi₂ cuá₃, ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ ca₂jnáu₃ dso'₂ tsí₁'né₅ jaun₂; jaun₂ ca₂qui₃' ca₂gon₃ gau₂ líin₃.

28 Jme₁ca₂lē₃ juá'₂ Jesús jág₁ le₂né₅, 'njo₅ líin₃ qui₂dsí₂gó'₃ dsí₅ dsa₂ 'a₂ lia'₂ lē₅ jág₁ a₂jme₂tag₂₃, **29** ia₁ jme₂tag₂₃ jui₁lia'₂ jan₂ i₂quian₅ 'éi'₃ dsón'₂, on₃jua'₅₄ rë'₂ lia'₂ tē₅juá'₅ quiáin₅.

8

Ca₂jme₃'lión₂Jesúsjan₂dsa₂i₂líin₅'mé'₅'iog₅
(Marcos 1:40; Lucas 5:12-16)

1 Jme₁ca₂sión₃ Jesús má'₂, juín₅ líin₃ dsa₂ jme₂quiong'₅₄. **2** Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ jan₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂líin₅ 'mé'₅ 'iog₅, ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Chi₂jua'₂ 'niog₂ 'ne₂, Te₁gui'₅₄, lé₂ bá₄ jme₁lio'₅₄ jniá₂.

3 Jaun₂ Jesús ně₃ ca₂néi'₃ gu₂, ca₂jná'₃ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá':
—'Nio₃ bá₄ jniá₂. Jme₁liong₅₄ 'ne₂.

Dsí₂juí₅ jme₁ca₂juá'₂ le₂né₅, ca₂lón₂ dsa₂ 'éi₂ 'mé'₅ 'iog₅ a₂jme₁líin₄. **4** Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Né₃ jaun₂, tsá₃ lē₁ein₂ juig₂ 'i₁jan₂; jná'₅₄ lia'₂ guan'₂ o₂jme₁jnia₅ ne₄ jme₂dsa₂, jaun₂ o₂jen'₅₄ a₂'nió'₅ jme₁ti'₄ con'₂ lē₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, ia₁jaun₂ le₃ñi₅ dsa₂ a₂ma₂le₁jíng'₃.

A₂ lia'₂jme₁'én₂jan₂juig₅₄ 'lióg₂ romano
(Lucas 7:1-10)

5 Jme₁ca₂í₃ Jesús jé₄ juig₂ Capernaum, ca₂jme₃quián₃ jan₂ juig₅₄ 'lióg₂ romano coin₂, jaun₂ ca₂mi₃ a₂jme₃'o₅₄ 'éi₂, ca₂juá':

6 —Te₁gui'₅₄, jan₂ dsó₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₃, ron₅ dso'₅₄ ñág₅ uig₅ ja₁quió₃; a₂'ua'₂ quió'₅, tsá₃ lē₂ jé'₂ gu₂-tag₅₄. **7** Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:
—Nei₅₄ bá₄ jniá₂ i₁jme₁lio₁₂.

8 Jaun₂ ca₂ñag₃ juig₅₄ 'lióg₂:

—Te₁gui'₅₄, tsá₃ ca₂tín₂ jniá₂ jua'₅₄ o₁'ú'₃ 'ne₂ dsi₂néi₂ quió₃; jná'₅₄ lia'₂ a₂jme₁jmó'₂ 'éi'₃ bá₄, jaun₂ 'lión₂ dsa₂ 'éi₂ quiáng₃. **9** Ia₁le₂né₅ bá₄ jniá₂ 'ñío₃, chéng'₅ a₂jme₂ti₅₄ 'éi'₃ quió'₅ juig₃, ján₃ bá₄ le₂né₅ te₁neg'₅₄ 'lióg₂ i₂niog₅ gu₃, 'e₂ caun₂ 'nio₃ jniá₂ lē₂. Né₁jua'₂ ca₂juíg₂ jniá₂: “Gua₂ jó₄”, ja₁jaun₂ dsó₃ bá₄; né₁jua'₂ ca₂juíg₂ jniá₂ i₂sián'₂ guë'₂ táng₃: “Ñia₅”, jiá₃ bá₄. Né₁jua'₂ ca₂juíg₂ jniá₂ dsa₂ sián'₂ quiáng₃: “O₂jmo₄ a₂la₂ a₂ó₃”, a₂jaun₂ dsi₃jmó₂ bá₄.

10 Jme₁ca₂nág₂ Jesús a₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂, ca₂i₃gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄:

—A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ dsa₂ juig₂ Israel, tsá₃ i₂ma₂jín₄ jniá₂ i₂'én₂ gué₄ líin₃ lia'₂ 'én₂ dsa₂ la₂. **11** Jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, juín₅ dsa₂ i₂qui₂ja₃lén₂ ca₂le₂con₂ gua'₅₄ 'uë₃, a₂tiain'₃ co₂lē₅ gué'₃ quian'₅₄ Abraham, quian'₅₄ Isaac, Jacob ně₃ ja₁gon₂ Diú₄ guei'₅₄ i₂juíg₃;

12 la₁ dsa₂ i₂jme₁ca₂tín₂ tón'₃ ja₁gon₂ Diú₄, dsi₃toin'₅₄ jé₄ qui₁né'₃ uíng₂, qui₂dsí₃'áu₃, quiíg'₃ jan₅₄.

13 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ juig₅₄ 'lióg₂:

—Guan'₂ dsi₂néi₂ quiáng₂. Lé₂ bá₄ con'₂ lē₅ 'éng₂.

Dsón'₂ rë'₂ hora jaun₂ ca₂lón₂ dsó₂ mozo quián₅ dsa₂ 'éi₂.

Ca₂jme₃'lión₂Jesús ma₂chog₅₄ Pe₄.
(Marcos 1:29-31; Lucas 4:38-39)

* **8:4** 'Í₂ Levítico 14.

14 Co₂ráun₂ ηό₃ Jesú_s ja₁quió'₄ Pe₄. Ja₁jaun₂ jme₁rë₂quian₅ ma₂chog₅₄ Pe₄ a₂dso'₅₄ 'í₄ dséi₂. **15** Jaun₂ ca₂jña'₃ Jesú_s gu₂ dsa₂ dso'₅₄, jaun₂ dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂o₃'ág₃ dséi₂. Jaun₂ ca₂nau₂ ma₂chog₅₄ Pe₄ ca₂jme₃lió₃ ca₂jme₃ti₃ ta₁ ne₄ mesa, a₂ag'₃.

Cajme₃'lión₂Jesú_sjuín₅lin₃dsa₂dso'₅₄
(Marcos 1:32-34; Lucas 4:40-41)

16 Le₃ca₂nei₂ jaun₂, juín₅ lin₃ dsa₂ i₂jiog₅ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄, ca₂o₃jña₃ dsa₂ ne₄ Jesú_s; jaun₂ quian'₅₄ ca₂jon₄ jág₁ bá₄ ca₂u'íin'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄. Jaun₂ ca₂jme₃'lión₂ jáñ₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dso'₅₄. **17** Le₂në₅ bá₄ ca₂rë₃ti₃ jág₁ quió'₅ Isaías i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄ jme₁ca₂juá':
'Éi₂ bá₄ ca₂jñia'₂ a₂jme₁uau₅₄ jniog₄,
'éi₂ bá₄ ca₂can₃ guei₂ jmi₁uig₅ quián₂ jniog₄.†

Dsa₂i₂jme₁'nio₃jme₃quian'₅₄Jesú_s
(Lucas 9:57-62)

18 Jme₁ca₂jág₃ Jesú_s juín₅ lin₃ dsa₂ le₁lio₃, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂ñí₃ dsa₂ quiáin₅ të₂le₃ 'ño'₅₄ jmi₁ñí'₄. **19** Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ jan₂ të₅juá'₅ coin₂, jaun₂ ca₂juá':
—Të₅, nei₅₄ jniá₂ quian'₅₄ 'ne₂ ca₂le₂con₂ ja₁gog'₅₄.

20 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s:
—I₂cha₂ të₂'lau₂ quió'₅ bá₄ jui₁lia'₂ i₁güi₅, jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₁tan₅ i₂in₅ guei'₅₄, i₂tio'₅₄ tsag₄ bá₄ 'éi₂. La₁ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ně₃, tsá₃ ja₁cha₂ jua'₅₄ ja₁quió₃ ca₂tiá₂.

21 Jan₂ gué'₂ i₂sián'₂ i₂jme₁ma₂ño₅ quiong'₅₄ ca₂juá':
—Te₁gui'₅₄, ¿tsa₁ cué'₁ jmig₄ a₂nég'₄ i₁'ong₃ de'₂ jniá₅ ñe'₃?

22 La₁ ca₂ñag₃ Jesú_s:
—'Éin₃ 'ne₂ jniá₂, jui₁dsi₂'ón₃ bá₄ 'lag₄, 'lag₄ riin'₅₄.

Cajmo₃Jesú_sca₂'ág₂tei₄jmi₁ñí'₄,ca₂jñia'₃dsí₂né₃
(Marcos 4:35-41; Lucas 8:22-25)

23 Jaun₂ ně₃, ca₂í₃ Jesú_s 'ñoí'₃ tsí₁mu₅, quian'₅₄ dsa₂ i₂ma₂quiaín'₅₄. **24** Jme₁ma₂tioin'₅₄ ne₄ jmig₂, ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ lin₃ con₂ tsá₃ jáin₅. Ca₂lia'₂ ma₂dsí₂jein₃ jmig₂ 'ñoí'₃ tsí₁mu₅. La₁ jme₁rë₂güín₃ bá₄ Jesú_s ñó₅. **25** Jaun₂ ca₂i₁ñeí₅₄ bá₄ dsa₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá':
—¡Te₁gui'₅₄, lio₄! ¡Ia₁ dsí₃'éin₂ jnia'₅₄!† ja₁lá₃!

26 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s:
—¿E₂ lë₃ ñí₄ lë₃ gan'₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ lin₄ 'én₂?
Jaun₂ ca₂nau₂ ca₂jéin₂ dsí₂, jmi₁ñí'₄ ně₃, jaun₂ co₂ñei'₅₄ ca₂të₁tsí'₅₄ táng₃ tei₄. **27** Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ dsa₂, qui₂ca₂ñí'₃ riin'₅₄:
—¿I₂'ein₂ bá₄ dsa₂ ně₅, le₂jiog₅ dsí₂ le₂jiog₅ jmi₁ñí'₄ nag₅ gau₂ jág₁ quió'₅?

Dsa₂i₂chan₂Gadara i₂jme₁tion'₅₄je₂na'₅₄të₂dsí₅
(Marcos 5:1-20; Lucas 8:26-39)

28 Jme₂ca₂dsióg₃ Jesú_s le₃ca₂ton₂ jmi₁ñí'₄, të₂le₃ 'uë₃ Gadara, § jaun₂ ca₂'uin₂ on₃ dsa₂ jë₄ le₁'on₅ 'lag₄, jaun₂ ca₂jme₃quiáin₃ con₂ Jesú_s. Le₃on₃ dsa₂ 'éi₂ jme₁jiog₅ je₂na'₅₄, jaun₂ 'ñoí₅ lin₃ jme₁tsau₂ dsí₅, 'i₁jan₂ dsa₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃ñí₃ jui₅ jaun₂. **29** Jaun₂ ca₂tóin₂ co₂mí'₅₄ ca₂juá':
tiá₂:
—¿E₂ 'uig₅₄ tián'₅ 'ne₂ jë₄ quian'₅₄ jnia'₅₄, Jesú_s Ja₁ñi'₅₄ Diú₄? ¿A₂ñe'₃ 'ne₂ ja₁lá₃ a₂jmog'₅₄ jnia'₅₄ të₃jñia₅?

30 Me₂ cau₅ jaun₂, jme₁tion'₅₄ juín₅ i₁ñí₅ gué'₅; **31** jaun₂ qui₂ca₂mi₃ je₂na'₅₄ ne₄ Jesú_s, ca₂juá':
—Chi₂jua'₂ 'uag'₅₄ jnia'₅₄ ja₁lá₃, chei₅ jnia'₅₄ dsi₁tió'₄ quió'₅ i₁ñí₅ 'o₃.
32 Jaun₂ ca₂juá': Jesú_s:

† 8:17 Isaías 53:4. † 8:25 o₃, "jniog₄." § 8:28 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá': "Gerasa"; a₂siá'₂gué'₂ ně₃, juá': "Gergesa."

—O₂nó'₅ 'nia'₂.

Jaun₂ ca₂'uín₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ tē₂dsí₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂i₃toin'₅₄ tē₂dsí₅ i₁ñí₅. Dsí₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂i₁nio₁ co₂chi'₅₄ i₁ñí₅ cuíng₂₃ jui₅ siá₅, jaun₂ ca₂i₁sein'₃ tē₂ jmi₁ñí'₄. Ja₁jaun₂ ca₂dsain₃ ca₂'in'₃ jmi₂.

³³ Dsa₂ i₂jme₁jmo₅ 'í₁ i₁ñí₅ ně₃ ca₂cuíng₃. Jme₁dsi₃lein₃ jé₄ juig₂ ca₂dsia₃ a₂ca₂lë₃ jaun₂, quian'₅₄ a₂ca₂lë₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ je₂na'₅₄ ně₃. ³⁴ Ca₂le₃jíin₃ dsa₂ chan₂ juig₂ jaun₂ ně₃ ca₂'uín₂ i₃léin₂ ja₁en'₅₄ Jesús. Jaun₂ jme₁ca₂jíin₂ Jesús ně₃, ca₂chi₃quióng₂ jmi₄ a₂o₃'iin₅ le₂con₂ jaun₂.

9

Cajme₃ lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ 'lian'

(Marcos 2:1-12; Lucas 5:17-26)

¹ Jaun₂ ca₂'í₃ Jesús 'ñío'₃ tsí₁mu₅, ca₂ñí₃ le₃'ño'₅₄ jmi₁ñí'₄, jaun₂ ca₂dsiáin'₃ juig₂ ja₁jme₁guá₄. ² Jaun₂ ca₂o₃jnia₃ dsa₂ jan₂ dsa₂ 'lian'₂, dsíin₂ ne₄ tsí₁jein₁. Jme₁ca₂jág₃ Jesús a₂'én₂ dsa₂ 'éi₂ 'ñio₅ lin₃, ca₂tsí'₃ dsa₂ dso'₅₄:

—Jmo₄ lían'₂ 'au'₂, jón₃; ma₂rë₂'én₄ bá₄ dsáu'₂.

³ Jaun₂ ca₂i₃jiog₅ dsí₅ i₂lin₅₄ tē₅juá'₅: "A₂'in₅ 'lig'₅₄ Diú₄ bá₄ i₂ně₅ a₂juá'₂ le₂ně₅."

⁴ La₁ i₂ñí₅ rë₂ bá₄ Jesús a₂dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lë₃ dsí₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ 'lig'₅₄ le₂ně₅? ⁵ ¿Na₂ a₂'ua₁ gué₄ ta₁ jua'₅₄ a₂jme₁juig₅₄ jniá₂ dsa₂ la₂: "Ma₂rë₂'én₄ bá₄ dsáu'₂", o₃ a₂jme₁juig₅₄ 'e₂ jniá₂: "Nau₂, ñí₄?" ⁶ Dse₃ jaun₂. La₂ jmo₅₄ jniá₂ jaun₂ le₃ñí'₅₄ 'nia'₂ a₂'io₅ 'éi'₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ a₂qui₃'éin₂ dsáu₁ dsa₂.

Jaun₂ gué₄ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'lian':

—Nau₂, quion₂ tsí₁jein₁ quiáng'₂, guan'₂ ja₁quiáng'₂.

⁷ Jaun₂ ca₂nau₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂, ca₂ñái'₃ ja₁quió'₄. ⁸ Jme₁ca₂jág₃ dsa₂ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂i₃gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂jme₃juíin₂ Diú₄ ne₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂ma₂cuë₃ bí₂ jaun₂ ma₂cuë'₃ jan₂ dsa₂ mi₂güíg₃.

Ca₂të'₃ Jesús Mateo

(Marcos 2:13-17; Lucas 5:27-32)

⁹ Ca₂o₃'ín₃ bá₄ Jesús ja₁jme₁ein₅₄ jaun₂. Ja₁ñó₄ jaun₂, ca₂jíin₂ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Mateo, guá₅ caun₂ dsí₂néi₂ cán₂ 'lia'₅₄ o₄quió'₄ dsí₂tan₅₄. Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—'Éin₃ jniá₂.

Jaun₂ ca₂nau₂ bá₄ Të₅₄, ca₂jme₃quiong₅₄.

¹⁰ Ca₂lë₃ jme₁ma₂'en₅₄ Jesús gué'₅ dsí₂néi₂ quió'₅ Të₅₄, ca₂dsí₃lén₂ juíñ₅ gué₄ dsa₂ i₂cán₂ cu₄ riíñ₅₄, dsa₂ i₂le₁cán₄ dso₄ sián₂ gué₄ ně₃, ca₂i₃toin'₅₄ i₁gué'₂ quiain'₅₄ Jesús, quiain'₅₄ dsa₂ i₂ma₂quiain'₅₄ ně₃. ¹¹ Dsa₂ fariseos ně₃, jme₁ca₂jág₃ a₂ně₅, jaun₂ ca₂ñíí'₃ dsa₂ quián₅ Jesús:

—¿'A₂ lia₂ gué'₅ tē₅ quián'₂ 'nia'₂ co₂lë₅ quián₅₄ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsí₂tan₅₄, dsa₂ i₂le₁cán₄ dso₄ ně₃?

¹² Ca₂nág₂ Jesús jág₁ jaun₂, jaun₂ ca₂juá':

—On₃hua'₅₄ dsa₂ i₂qui₂le₁'ág₄ dse₃ dsí₅ i₂'nió'₅ tē₅mí₅ quió'₅; tē₂le₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄ bá₄ 'nió'₅ quió'₅. ¹³ O₂nó'₅ 'nia'₂ o₂jme₁tin₅ e₂ jein₅ jág₁ la₂ tio'₅₄ ne₄ Si₂: "A₂'nio₃ jniá₂ dsiá'₁ 'nia'₂ ñéi₂ 'au'₂ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng₂, on₃hua'₅₄ rë₂ a₂jnia'₅₄ qui₁jen₄ 'nia'₂ 'e₂ qui₁jen₄ ne₃."^{*} Ia₁tsá₃ ta₁ jaun₂ guio₃ jniá₂ jua'₅₄ a₂të₄ dsa₂ dsen₃; a₂të₄ dsa₂ i₂le₁cán₄ dso₄ bá₄ guio₃.

Ca₂ñí'₃ dsa₂ Jesús jui₁lia'₂ jág₁ a₂jme₂'in₅₄ dsa₂

(Marcos 2:18-22; Lucas 5:33-39)

¹⁴ Jaun₂ ca₂dsí₃lén₂ dsa₂ i₂jme₁i₂nio₄ quián₅₄ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂ ca₂jme₃quián₃ ne₄ Jesús, jaun₂ ca₂ñag₃:

* 9:13 Oseas 6:6.

—¿'A₂ lia'₂ jme₂ 'in₅₄ bá₄ dsa₂ fariseos, le₂ jaun₂ guë'₂ jnia'₅₄ ně₃, la₁ dsa₂ i₂ quian'₅₄ 'ne₂ guë'₂ tsá₃ jme₂ 'in₅₄?

15 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¿Lé₂ le₃tón'₃ 'lia'₂ dsí₅ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂té₁ ja₁niog₅ jmi₄ ja₁jen'₂ gu₂ dsa₂, chi₂jua'₂ jaun₂ bá₄ guá₅ guë'₂ dsa₂ ne₂ i₂jen'₂ gu₂? Já₅ jmi₄ jé₁tsá₃ ma₃dsa₂ i₂jen'₂ gu₂ 'éi₂ chan₂ lé₂; jaun₂ guë'₂ tóin'₃ jme₃ 'in₅₄.

16 'Ma₁ tsá₃ 'ein₂ tñ₂ tióng₅ tsí₁ 'mí₂ gui'₅₄ quian'₅₄ 'nau₅₄ tsí₁ 'mí₂ 'mí₂. Ia₁ dsán'₅ tsí₁ 'mí₂ 'mí₂, jaun₂ juë'₂ guë'₄ ja₁gag₂ lë₂. **17** Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ tia'₂ dsa₂ vino 'mí₂ 'njó'₃ ni₁lau₂ gui'₅₄, ia₁ ne₂. Në₅ bá₄ téin₃ vino, ton'₂ dsí₃ 'én₂ ni₁lau₂ ně₃ ně₁jua'₂ ca₂jmo₃ dsa₂ le₂jaun₂. Jaun₂ lë₃, 'njó'₃ lau₂ 'mí₂ bá₄ 'njó'₅ tia'₃ dsa₂ vino 'mí₂, ia₁jaun₂ le₃tín₃ bá₄ lë₂ 'í₁.

*Ja₁mí₄Jairo, quian'₅₄ 'io₅₄ i₂ca₂ní₃ tsín'₅₄ Jesús
(Marcos 5:21-43; Lucas 8:40-56)*

18 Të₃ 'en₅₄ Jesús dsia₂₃ jág₁, jme₁ca₂dsióg₃ jan₂ i₂niog₅ gu₂ guá'₅ sinagoga. Ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Lia'₂ ca₂jon₃† jan₂ chi'₂ dsa₂ mí₂ quiáng₃. La₁ ně₁jua'₂ gog'₅₄ 'ne₂ quian'₅₄ jniá₂ o₁quiog'₂ gog'₂ ne₄ quió'₅, le₃chain₂ bá₄ táng₃.

19 Jaun₂ ca₂nau₂ Jesús, jaun₂ ca₂ñó₃ quiain'₅₄ dsa₂ 'éi₂, lia'₂ jma₃quiain'₅₄ dsa₂ i₂ma₂ja₂lén₂ quiong'₅₄. **20** Të₃jé₄ jaun₂, ñó₃ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂dso'₅₄ ma₂guia₃-tín₂ nj₂ a₂tín₂. Ca₂jme₃quiáin₃ tē₂le₃ chi₁co'₅₄ quió'₅ Jesús, jaun₂ ca₂ní₂ chei'₅₄ tsín'₅₄ 'éi₂. **21** Ia₁ líin₂: “Tsá₃ nag₅₄ ně₁jua'₂ jnia'₅₄ níg'₄ ca₂juig₄ tsín'₅₄, jnia₃ quió₃.” **22** Jaun₂ ca₂jén₃ Jesús, ca₂jíin₂ 'io₅₄, jaun₂ ca₂juá':

—Jmo₄ lián'₂ 'au'₂, jón₃. Ma₂lóng'₂ bá₄, ia₁ 'éng'₂.

Dsí₂juí₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jnia₃ co₂nei'₅₄ quió'₅.

23 Jme₁ca₂dsióg₃ Jesús ja₁quió'₄ dsa₂ juig₅₄ sinagoga 'éi₂, jaun₂ ca₂jág₃ ma₂tion'₅₄ dsa₂ i₂jmo₅ son₅₄, ma₂tion'₅₄ dsa₂ juín₅ go₂'i₃, ně₃, qui'₂'-o₂₃. **24** Jaun₂ ca₂juá':

—'Uín'₂ 'nia'₂ ja₁lá₃; tsá₃ rë₂jon₅₄ i₂bé'₅₄ ně₅. Jnia'₅₄ lia'₂ a₂rë₂güíin₃ bá₄.

La₁ jnia'₅₄ ca₂ñág₂ bá₄ dsa₂. **25** Jme₁ma₂'uín'₂ dsa₂, jaun₂ ca₂'i₃ Jesús dsi₂néi₂, ca₂jña'₃ mi₂gu₂ i₂bé'₅₄, jaun₂ ca₂nau₂ bá₄ 'éi₂. **26** Ca₂le₂con₂ juig₂ tio'₅₄ 'uë₃ jaun₂, ca₂i₃'ág₃ jág₁ a₂ca₂lë₃ jaun₂.

Cajme₃'lión₂ Jesús on₃ dsa₂ ten₄

27 Jme₁o₂ 'ín₃ Jesús ja₁jaun₂, ca₂'ein₃ on₃ dsa₂ ten₄, ja₁léin₂ të₂ tiá₂:

—Dsí₄ njéi₂ 'au'₂ jnia'₅₄, 'ne₂ tsí₁jon₂ David!

28 Jme₁ca₂'i₃ Jesús dsi₂néi₂, ca₂jme₃quiáin₃ dsa₂ ten₄ 'éi₂ cau₅ quió'₅. Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¿'Én'₂ 'nia'₂ a₂lé₂ le₃jme₁ 'lio₅₄ jniá₂?

Jaun₂ ca₂ηag₃:

—'Éin₂ bá₄ jnia'₅₄, Te₁gui'₅₄.

29 Jaun₂ ca₂ní₃ Jesús gu₂ jme₁ne₁₂ jaun₂ ca₂juá':

—Jui₁le₅₄ bá₄ con₂ lë₅ 'én₂ 'nia'₂.

30 Jaun₂ ca₂lág₃ bá₄ mi₂ne₄ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi₃ ca₂juá':

—Të₃ñj₁'54 'nia'₂ jnag₅₄ tsá₃ 'ein₂ jui₁le₂ñj₅ a₂ně₅.

31 La₁ 'éi₂ ně₃, jme₁ca₂uín₂ jaun₂, ca₂dsia₃ ca₂le₂con₂ ja₁tén₄ 'uë₃ jaun₂ 'e₂ a₂ca₂jmo₃ Jesús.

Cajme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ con₄

32 Jme₁ma₂'uín₂ dsa₂ i₂jme₁ten₄ 'éi₂, ca₂o₃lén₂ i₂sián'₂ táng₃ jñiai₂₃ jan₂ dsa₂ con₄ i₂en₅₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄. **33** Dsí₂juí₅ jme₁ca₂dsen₅ Jesús je₂na'₅₄, jaun₂ ca₂jme₃lió₃ dsa₂ con₄ 'éi₂ ca₂dsia₃ jág₁. Dsa₂ juín₅ i₂jme₁tion'₅₄ ca₂té₂ ne₅₄, ca₂i₃gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂dsia₃:

—Ca₂le₂con₂ 'uë₃ Israel la₂, tsá₃ 'ein₂ ma₂ca₂jág₃ a₂le₂ně₅.

† **9:18** o₃, “ma₂i₁jón₂”, lé₂ le₃jein₃ jág₁.

³⁴ La₁ dsa₂ fariseos guë'₂ ně₃, ca₂juá'₂:

—Të₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí quió'₅ 'ηiog₅ juig₅₄ je₂na'₅₄ bá₄, jmo₅ i₂në₅ 'uíin'₂ je₂na'₅₄.

Dsia₅ Jesú_s néri₂ dsí₅ dsa₂

³⁵ Ca₂nj₃ Jesú_s ca₂le₂con₂ juig₂ ca'₅₄, ca₂le₂con₂ juig₂ pí'₁ ně₃, jme₂tiín₂₃ dsa₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas. Jme₁'é₂ jág₁ dse₃ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄. Jme₁jme₂lión₂ dsa₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ dso₄, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ jmi₁uig₅ a₂jme₁le₁quian₅ dsa₂. ³⁶ Jme₁ca₂jíin₂ dsa₂, ca₂tá'₂ néri₂ dsí₅, ia₁ jme₁chain₂ o₂i₁ dsi₅ ca₂lia'₂ ma₂ja₂'ú'₃ dsí₅ chain₂, në₂jag₄ bá₄ já'₂ cha'₂ i₂tsá₃ chan₂ jmo₃ 'í₁.

³⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄:

—Dsón'₂ bá₄ dsau₅ 'lióng₂ a₂ca₂rau₂, la₁ tsá₃ juin₅ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ ja₁nau₂. ³⁸ Jaun₂ lë₃, mi₄ 'nia'₂ ne₄ juig₅₄ ja₁nau₂ a₂chein₃ guë₄ juin₅ dsa₂ i₂jmo₃ ta₁ ja₁nau₂ quió'₅.

10

Ca₂quión'₂ Jesú_s guia₃-tíñ₂ dsa₂ jé₄ quió'₅ dsa₂ quiáin₅ (Marcos 3:13-19; Lucas 6:12-16)

¹ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesú_s chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂cuë₃ bí₂ 'éi'₃ a₂'uíin'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, a₂qui₂jme₃ 'lión₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ dso₄ a₂niog₅ líñ₅ dsa₂, ca₂le₃jé₃ jmi₁uig₅ ně₃.

² Le₂la₂ bá₄ chen₂ ta₁guia₃-tíñ₂ dsa₂ i₂ca₂quión'₂ Jesú_s 'éi₂ quiáin₅: Si₂mu₅₄, i₁té'₂ dsa₂ Pe₄; quiain'₅₄ Dré₄ riñ₅₄; Jacobo* quian'₅₄ Juan₅₄ riñ₅₄, ja₁ñí'₄ Zebedeo; ³ Fe₂li₄ quian'₅₄ Bartolomé; To₁má₄ ně₃ quian'₅₄ Të₅₄ i₂jme₁cán₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tíñ₂ dsi₂tan₅₄; Jacobo i₂lin₅ ja₁ñí'₄ Alfeo; Tadeo ně₃; ⁴ Si₂mu₅₄ ně₃ i₂té'₂ dsa₂ cananista;† Judas Iscariote ně₃, i₂ca₂jín'₂ Jesú_s.

Ca₂chen₃ Jesú_s dsa₂ guia₃-tíñ₂ quiáin₅ a₂ca₂i₁'é₄ jág₁ dse₃ (Marcos 6:7-13; Lucas 9:1-6)

⁵ Dsa₂ guia₃-tíñ₂ ně₅ bá₄ ca₂chen₃ Jesú_s jme₁ma₂në₂cuë₃ jág₁ la₂:

—Tsá₃ o₁nó'₅ 'nia'₂ jui₅ 'uë₃ go₄ dsi₂nau₂, on₃ guë'₂ o₂ton'₅₄ 'nia'₂ i₁caun₂ juig₂ a₂tén₅ 'uë₃ Samaria. ⁶ Ja₁jaun₂ bá₄ o₂nó'₅ 'nia'₂ ja₁tion'₅₄ dsa₂ i₂lin₅ co₂'nió'₄ já'₂ cha'₂ i₂ma₂i₂cón'₅ i₂chan₂ juig₂ Israel. ⁷ O₂nó'₅ 'nia'₂ qui₂o₂'é₃ jág₁ dse₃ la₂ chei'₅₄ 'nia'₂ dsa₂, ma₂ja₂quiáin₃ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. ⁸ O₂jmo₄ 'nia'₂ le₁jín₃ dsa₂ i₂lin₅ 'mé'₅ 'iog₅; ca₂le₃jín₃ guë'₂ i₂lin₅ dso₄ siá'₂ ně₃, o₂jme₁lioin₅₄; o₂jme₁jen'₅₄ 'nia'₂ 'lag₄; o₂'uín'₅₄ 'nia'₂ je₂na'₅₄ quió'₅ dsa₂ ně₃. Jaun₂ le₂në₅ jui₁lia'₂ në₂gue'₅₄ 'nia'₂ bí₂ la₂ on₃hua'₅₄ a₂cha₂ 'lia'₅₄, le₂në₅ o₂jmo₄ 'nia'₂ ján₃, o₂cuë'₅₄ dsa₂ bí₂ tsá₃ 'lia'₅₄ cán₁. ⁹ Tsá₃ e₂ cán₁ 'nia'₂, jui₁lia'₂ a₂'nió'₅ le₂'i₄ jui₅, on₃ guë'₂ cu₄nió₄, on₃ guë'₂ cu₄tiog₂, on₃ guë'₂ njí₄ guéin₂ tē₂lau₂ quiáng₂, ¹⁰ on₃ guë'₂ tē₂'mí'₂ jua'₅₄ a₂to'₅₄ lio₅₄ cán₁. Jmá'₃ co₂dsán'₃ tsín'₂ bá₄ 'nia'₂ cán₁, tsá₃ cán₁ 'nia'₂ lau₂ ton₂ tag'₅₄ a₂ŋag₅₄ guë₄ con₂ a₂ma₂le₁ton₅ tag'₅₄, on₃ guë'₂ 'ma₂'i₅₄; ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁, ca₂tíñ₂ bá₄ gue₃ má₃ quió'₅.

¹¹ Jé₁ma₂ca₂dsí₃nó'₅ 'nia'₂ lia'₂ caun₂ juig₂ ca'₅₄ o₃ juig₂ pí'₁ 'e₂, ja₁jaun₂ jnjia₄ 'nia'₂ ja₁quió'₄ dsa₂ i₂léi₄ dsen₃ 'ua₁ dsí₅, quió'₅ 'éi₂ tión'₂ 'nia'₂ ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmjig₄ i₁'uíng'₃ táng₃.

¹² Jé₁ma₂té₂ rë₁tóng₁ dsi₂néi₂ quió'₅, cui₁in₅₄ 'nia'₂ Diú₄ jua'₅₄ 'nia'₂: "Jui₁'ei₅ bá₄ tei₄ dsi₂néi₂ la₂." ¹³ Né₁jua'₂ dsa₂ dsi₂néi₂ jaun₂ léi₄ gue₂₃ bá₄ lia'₂ i₁rë₂ jág₁, jág₁ quiáin₂ 'nia'₂ a₂cu₂ín₅ Diú₄, jui₁të₂'njí₄ bá₄ 'ei₅ tei₄ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂ dsi₂néi₂ jaun₂.

La₁ në₁jua'₂ léi₄ tsá₃ dse₃ le₁'ág₄ dsí₅ dsa₂ gue₂₃ jág₁ quiáin₂ 'nia'₂, jui₁të₂'njí₄ bá₄ jág₁ 'ei₅ tei₄ jaun₂ ja₁con₂ 'nia'₂ guiong₅₄.

¹⁴ Né₁jua'₂ cha₂ ja₁lin₅₄ tsá₃ 'nio₃ dsa₂ guein₃ 'nia'₂, on₃ guë'₂ 'nio₃ nag₃ jág₁ quiáin₂ 'nia'₂ ně₃, co₂ŋei₅₄ 'uín'₂ 'nia'₂ dsi₂néi₂ jaun₂, o₃ juig₂ jaun₂, séi'₃ 'nia'₂ 'liog₂ tag'₅₄. ¹⁵ Ia₁ a₂dsí₂jó'₃ juá'₅jniá₂, jé₁ma₂té₂ rë₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, 'nio₅ guë₄ uig₅ gue₃ dsa₂ juig₂ jaun₂ con₂ guë₄ dsa₂ i₂jme₁chan₂ Sodoma quian'₅₄ Gomorra.‡

* ^{10:2} Jacobo: ján₃ bá₄ chein₂ Santiago. † ^{10:4} cananista: partido quió'₅ dsa₂ i₂'nio₃ táun₂ 'uë₃ 'éi'₃ quió'₅ Roma. Jma₃quén₅ ca₂quioin₃ le₃on₃ Si₂mu₅₄ 'éi₂, ia₁ njí₄ lë₃ mei₂ tsá₃ ca₂ne₅₄ a₂chein₂. ‡ ^{10:15} Sodoma quian'₅₄ Gomorra: Í₂ Génesis 18 - 19.

Qui₂co₃'ein₃ dsa₂
(Marcos 13:9-13; Lucas 21:12-17)

16 'Tsín₂ jniá₂ 'nia'₂ jaun₂, a₂líng'₅ nē₂jag₄ bá₄ já₂ cha₂ jin₄ co₂'nió'₄ já₂ tsau₂ dsí₅. Jmo₄ 'nia'₂ jaun₂ a₂líng'₅ dsa₂ i₂'io₅ mai₅₄ ju₁lia₂ dsi₂mí₂, ton₂ 'ua₁ 'au₂ 'nia'₂ ju₁lia₂ lín₅ i₁ju₂. **17** Rē₂ján'₁ 'nia'₂ jaun₂ ia₁ qui₃jáng'₂ dsa₂ ne₄ dsi₂tan₅₄, qui₃bó₂ dsa₂ nē₃ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas. **18** Lia₂ ne₄ dsi₂má'₂ lia₂ ne₄ rag₅₄ nē₃, dsi₁jnja₃ dsa₂ 'nia'₂ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂; jaun₂ le₂nē₅ bá₄ lé₂ le₃o₁jang'₄ 'nia'₂ jág₁ dsau₅ ne₄ 'éi₂, quian₅₄ ja₁con₂ dsi₂nau₂ sián'₂ nē₃. **19** La₁ jé₁ma₂té₂ rē₁qui₃jáng'₂ dsa₂ ne₄ta₁, tsá₃ lē₁jmo₂ 'nia'₂ i₅ 'au'₂ 'e₂ jua₅₄ o₃ 'a₂ lia₂ ηag'₅₄; ia₁ jé₁ma₂té₂ rē₁jua'₅₄ 'nia'₂ jág₁, Diú₄ bá₄ cuë₃ jág₁ a₂jni₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ ηag'₅₄ juig₅₄ dsa₂. **20** Ia₁ on₃jua'₅₄ guion₅₄ 'nia'₂ jua'₅₄ jág₁; ηiog₅ bá₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Néi'₅ 'nia'₂ juá'₂ jui₅ tē₂au₂.

21 'Ia₁ lé₂ táng₃, ju₁lia₂ rín'₅₄ dsa₂ qui₃jín'₂ riin'₅₄ jaun₂ ηag'₃ dsa₂, ju₁lia₂ jmei₂ guë'₂ dsa₂ qui₃jín'₂ chi₂ quiáin₅; chi₂ guë'₂ nē₃ qui₃náu₃ 'nei₂ jmái'₃ chog₅₄-jmei₂, qui₃jáng'₂ a₂jme₃dsiog₅ dsa₂. **22** Ca₂le₃jín₃ ju₁lia₂ dsa₂ mi₂güíg₃ jme₃ηiai₅₄ 'nia'₂ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂; la₁ia₁ ju₁lia₂ i₂tión₂ tiá₂ ca₂té₂ jé₁ca₂tó₂, i₂'éi₂ bá₄ i₂lón₂. **23** Jé₁ma₂qui₃co₃'ein₃ dsa₂ ju₁lia₂ caun₂ juig₂, cu₁ng₅ 'nia'₂ jui₅ juig₂ siá'₂ táng₃; a₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, tē₃ tsá₃ ma₂lē₅ quen₄ 'nia'₂ i₁niog₄ ca₂le₃jé₃ juig₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Israel, a₂guan₂ tág₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃.

24 'Ju₁lia₂ jan₂ i₂jme₂tin₅, tsá₃ ju₁in'₂ con₂ gué₄ tē₅ quiáin₅; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ju₁lia₂ jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃, tsá₃ ju₁in'₂ con₂ gué₄ juig₅₄. **25** Tió'₅ ju₁lia₂ i₂jme₂tin₅ léin₂ ju₁lia₂ lín₅ tē₅ quiáin₅; ju₁lia₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ gué'₂ nē₃, dsi₁léin₂ ju₁lia₂ lín₅ juig₅₄. Chi₂jua'₂ ηiog₅ dsa₂ juin₂ caun₂ dsi₂néi₂ ma₂quion₅ dsa₂ Be'elzebú, i₂'éi₂ gué₄ bá₄ 'in₃ dsa₂, ju₁lia₂ i₂tion'₅₄ dsi₂néi₂ quió'₅!

'Ein₂ 'nió'₅ jme₃gan₃ dsa₂
(Lucas 12:2-7)

26 "Uig₅₄ jaun₂, tsá₃ lē₁jmo₂ 'nia'₂ gang'₃ dsa₂ mi₂güíg₃. Ia₁ 'i₁caun₂ ju₁lia₂ a₂rē₂jlē₅ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ le₃jniá₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ju₁lia₂ a₂rē₂ma₄ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ le₃jni₅ dsa₂. **27** Ju₁lia₂ a₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ la₂ jé₄ tē₃co₅₄, jua'₅₄ 'nia'₂ tē₃jin₄ dsa₂ juin₅; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ju₁lia₂ a₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ con₂ tei₄, jua'₅₄ 'nia'₂ co₂mi₅₄ ju₁lia₂ ja₁nei₅. **28** Tsá₃ lē₁jmo₂ 'nia'₂ gang'₃ quian₅₄ i₂jnjí₃ ni₁njí₅, la₁ tē₂au₂ 'nia'₂ tsá₃ e₂ lé₂ le₃jmo₃; i₂'éi₂ bá₄ ca₂tin₂ 'nia'₂ jme₁gang'₃ ju₁lia₂ i₂lé₂ le₃jnjí₃ ni₁njí₅ quian₅₄ gué'₂ tē₂au₂ 'nia'₂ a₂jeng'₃ ja₁lig'₅₄.

29 '¿Tsa₁ 'ni₅ dsa₂ on₃ i₁tan₅ pí'₁ quian₅₄ caun₂ njí₁ guéin₂? La₁ 'i₁jan₂ i₁tan₅ tsá₃ tián'₃ 'uë₃ jua'₅₄ tsá₃ njí₅ Néi'₅ 'nia'₂. **30** Ia₁ le₂jiog₅ ni₁jnjí₂ dsei'₂ 'nia'₂ le₁'í₁je₂liá'₂ mi₂'₂ tí₅ ján₃. **31** Tsá₃ lē₁jmo₂ 'nia'₂ gang'₃, ia₁ 'ñio₅ lín₃ gué₄ quen₄ 'nia'₂ lia₂ con₂ gué₄ juin₅ lín₃ i₁tan₅.

Ju₁lia₂ i₂jme₂jnia₅ a₂cu₁in₂₃ Jesucristo jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃
(Lucas 12:8-9)

32 'Ju₁lia₂ i₂jme₂jnia₅ tē₂le₃ quió₃ jniá₂ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jniá₂ nē₃ jme₁jniag₅ tē₂le₃ quió'₅ 'éi₂ ne₄ Ne'₃ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃; **33** la₁ju₁lia₂ i₂jme₂jnia₅ a₂tsá₃ cuig₂₃ jniá₂ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jme₁jnia₅ jniá₂ a₂tsá₃ cuíin₅ ne₄ Ne'₃ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃.

Jesús bá₄ i₂'in₄ a₂lē₂ le₁dson'₅₄ dsa₂
(Lucas 12:51-53; 14:26-27)

34 'Tsá₃ o₁len'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂guio₃ jniá₂ a₂i₃'ei₃ tei₄ mi₂güíg₃; ia₁ tsá₃ ta₁jaun₂ guio₃ jniá₂ a₂i₃'ei₃ tei₄. Mi'₅₄ 'nei₂ bá₄ a₂quian₄ jniá₂. **35** A₂jaun₂ bá₄ guio₃ jniá₂ a₂i₃dsia₃ mi'₅₄ dsi₂néi₂; Chi₂ jme₃ηiai₅₄ jmei₂, chi₂ ja₁míg₄ dsa₂ nē₃ jme₃ηiai₅₄ chog₅₄; i₂lín₅ mi₂lo₅₄ nē₃

tóin³ mī⁵⁴ quian⁵⁴ ma₂chog₅₄.

³⁶ Dsa₂ i₂lín₅ jmei₂ dsi₂néi₂

qui₂jme₃'iog₅₄ chi₂ quiáin₅. §

³⁷ Jui₁lia₂ i₂'nio₃ gué₄ 'njo₅ lin₃ chog₅₄-jmei₂ lia₂ con₂ gué₄ jniá₂, tsá₃ ca₂tíin₂ léin₂ dsa₂ quiáng₃; le₂né₅ bá₄ ján₃, jui₁lia₂ i₂'nio₃ 'njo₅ lin₃ gué₄ ja₁nji₅₄ o₃ ja₁míg₄ 'e₂, lia₂ con₂ gué₄ jniá₂, tsá₃ ca₂tíin₂ léin₂ dsa₂ quiáng₃; ³⁸ jui₁lia₂ i₂tsá₃ ca₂'ág₂ caun₂ dsí₅ ca₂join₃ chi₂jua₂ ca₂join₃, * a₂jiá₃ chi₁co₅₄ quió₃, tsá₃ ca₂tíin₂ léin₂ dsa₂ quiáng₃. ³⁹ Jui₁lia₂ i₂njí₄ lë₃ 'nio₃ lí₂ le₃chain₂ dse₃, dsi₃'én₂ quió₅; ján₃ bá₄ le₂né₅, jui₁lia₂ i₂ca₂guen₃ 'mú₃ o₄quió₃ jniá₂, lí₂ bá₄.

*Co₂'nió₄ 'lian'₅₄ dsa₂
(Marcos 9:41)*

⁴⁰ Jui₁lia₂ i₂guen₅ 'nia₂', guei₂₃ jniá₂; jui₁lia₂ i₂guei₅ jniá₂ guein₂₃ i₂ca₂chei₃ jniá₂ ně₃.

⁴¹ I₂guen₅ jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ o₄quió₄ Diú₄ ia₁ a₂lín₅ i₂chen₄ quián₅ Diú₄, co₂jaun₂ bá₄ 'lia₅₄ gue₃ ján₃ jui₁lia₂ 'lian'₅₄ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄. Le₂né₅ bá₄ ján₃, jui₁lia₂ i₂guen₅ jan₂ dsa₂ dsen₃ ia₁ líin₅ dsa₂ dsen₃, gue₃ 'liain'₅₄ ján₃ con₂ 'lia₅₄ a₂ca₂tíin₂ jan₂ dsa₂ dsen₃.

⁴² Jui₁'ein₂ gué₃ dsa₂ i₂cué₅ caun₂ vaso jmi₂ güíg₂, cué₅ jan₂ dsa₂ me₂ le₂né₅ quiáng₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂'ein₂₃ jniá₂, a₂dsi₂jó₃ juá₅, tion₅₄ bá₄ gue₃ 'liain'₅₄.

11

*Dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂
(Lucas 7:18-35)*

¹ Jme₁ca₂dsan₃ cué₅ Jesús jág₁ ně₅ cué₅ chi₂ dsi₂guia₃-tíin₂ quiáin₅, ca₂o₃'íin₃ táng₃ ja₁jaun₂, ca₂'í₃ jui₅ ca₂i₁'é₄ jág₁, i₂jme₁tiin₂₃ dsa₂ juig₂ tio₅₄ con₂ ma₂quián₅ jaun₂.

² Juan₅₄ ně₃, tē₃ 'ein₅₄ né₃ 'má₃, ca₂rë₃njí₅ 'a₂ lia₂ lë₅ jmo₅ I₂rë₂'í₁ quián₅ Diú₄. Jaun₂ ca₂chein₃ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂jme₁quiain₅₄ ³a₂ca₂i₁nag₁₂:

—¿'Ne₂ líng₅ dsa₂ i₂lél₅ jág₁ jiá₃, o₃ jnia₄ jnia₅₄ i₂sián₂ 'e₂?

⁴ Jaun₂ ca₂nag₃ Jesús:

—O₂nó₅ 'nia₂ o₂chei₅₄ Juan₅₄ 'e₂ a₂té₅ ne₅₄ 'nia₂ la₂, 'e₂ a₂nag₂ 'nia₂ ně₃. ⁵ O₂dsia₄ 'nia₂ 'a₂ lia₂ lë₅ qui₂jág₅ dsa₂ ten₄; dsa₂ i₂jme₁guian₅₄ gué₂ ně₃, ma₂i₂nioi₅₄ rë₂ táng₃; dsa₂ i₂jme₁lin₄ 'mé₅ 'iog₅ ma₂le₁jíin₃ táng₃ dso₄ a₂jme₁lín₄; dsa₂ i₂jme₁guin₄ gué₂ ně₃ ma₂nag₂₃; dsa₂ i₂ma₂dsan₃, jein₅₄ táng₃; ja₁con₂ dsa₂ te₂ñé₂ ně₃ dsi₂'ag₅ jág₁ dse₃ la₂ a₂lión₂ dsa₂. ⁶ 'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂tsá₃ 'ag₅ caun₂-tíin₃ dsí₅ ja₁con₂ jniá₂.

⁷ Jme₁ma₂i₂len₃ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂ a₂'íin₂₃ Juan₅₄:

—¿'E₂ jme₁lín₂ 'nia₂ jme₁té₃ ne₅₄ lia₂ con₂ jme₁i₁nóg₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ jaun₂? ¿O₃ bá₄ jme₁lín₂ 'nia₂ a₂jme₁jing₄ jan₂ dsa₂ i₂lín₅ jui₁lia₂ lë₅ ca₂'nau₂ ni₁'ma₂ ta₅ a₂lél₁qui₂bí₂ dsí₂ jui₅ la₂ jui₅ ně₅? ⁸ Chi₂jua₂ tsá₃ le₂jaun₂ ně₃, ¿'e₂ gué₂ ca₂i₁jag₄ 'nia₂? ¿O₃ bá₄ a₂jme₁lín₂ 'nia₂ a₂jme₁jing₄ jan₂ dsa₂ i₂qui₂ tsin₅₄ jlá₁? La₁ on₃jua₅₄ le₂jaun₂. Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂qui₅ tsin₅₄ jlá₁, i₂tón₅ dsi₂néi₂ quió₅ rag₅₄ bá₄ i₂le₂'éi₂. ⁹ ¿'E₂ gué₂ ca₂i₁jag₄ 'nia₂ jaun₂ ně₃? ¿O₃ bá₄ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂. ¹⁰ Juan₅₄ 'éi₂ bá₄ i₂'íin₅ Si₂ quió₅ Diú₄ ja₁juá₂:

Tsing₅₄ jan₂ dsa₂ quiáng₃ ne₄ jui₅ quiáng₂, jón₃,
a₂dsi₃can₅ jág₁, jmo₃ co₂jnjia₅₄ jui₅. *

¹¹ A₂dsi₂jó₃ juig₂ jniá₂ 'nia₂, 'i₁jan₂ dsa₂ i₂ma₂can₅ dsa₂ mí₂ i₂chan₂ mí₂güíg₃, tsá₃ 'ein₂ ma₂lin₅ i₂juin₂ gué₄ i₂'é₂ jág₁ o₄quió₄ Diú₄, lia₂ con₂ gué₄ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂. La₁ia₁, i₂lín₅ i₂me₂ gué₄ ja₁gon₂ Diú₄, i₂'éi₂ bá₄ líin₅ i₂juin₂ gué₄ lia₂ con₂ gué₄ Juan₅₄ 'éi₂. ¹² Ca₂le₃ ca₂guan₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂, ca₂té₂ jmi₄ ně₃, con₂ 'i₄ jui₅ bá₄ ma₂já₅ tiá₂ ja₁gon₂ Diú₄.

Jaun₂ dsa₂ con'₂ i₂tiá₂ dsí₅ bá₄ chan'₂ tiá₂ jui₅ jaun.[†] ¹³ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁'ě₂ jág₁ quián₅ Diú₄, quian'₅₄ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés né₃, a₂jnia'₅₄ con'₂ ca₂'ě₂ jág₁ ja₁gon₂ Diú₄ bá₄ jaun₂, ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ jme₁ca₂guan₃ Juan₅₄. ¹⁴ Ján₃ bá₄ chi₂jua'₂ 'niog'₂ 'nia'₂ guéi'₁ jág₁ la₂, Juan₅₄ 'éi₂ bá₄ i₂ca₂jme₃ti₃ jág₁ a₂lě₅ a₂jme₁jíá₃ Elías. ¹⁵ Juí₁lia'₂ i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₄, jui₁nei₅₄.

¹⁶ '¿'E₂ quian'₅₄ lé₂ le₃quíng₄ a₂lín₅ dsa₂ i₂chan₂ jmig₄ né₃? Líin₅ jui₁lia'₂ lín₅ i₂bë'₅₄ i₂tion'₅₄ co₅ jë₄ 'ma'₅₄, tioin'₅₄ co₂mi'₅₄ qui₂guió'₅ tsí₅ riin'₅₄:

¹⁷ Né₂jéi₄ jnia'₅₄ te₁fi₁ o₄quián₂ 'nia'₂,
la₁ tsá₃ nē₂dsián'₃ guë'₂ 'nia'₂;
ján₃ guë'₂ nē₂jmó₁ jnia'₅₄ son₅₄ quió'₅ 'lag₄
a₂ta'₂ lia'₂ dsí₅ dsa₂,
la₁ tsá₃ ca₂tá'₂ guë'₂ qui'₂ 'au'₂ 'nia'₂.

¹⁸ Ia₁ ca₂guan₃ Juan₅₄, i₂tsá₃ e₂ 'líong₂ jme₁guë'₅ on₃ guë'₂ 'e₂ jme₁'ín'₂ né₃, jaun₂ ca₂'ag₃ dsa₂ a₂ein₅₄ je₂na'₅₄. ¹⁹ Ca₂guan₃ guë'₂ táng₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, i₂guë'₅ i₂'ín'₂, 'ag₅ táng₃ dsa₂ a₂lín₅ jlé₂ 'í₅ quian'₅₄ má₄ jmíg₃, a₂lín₅ a₂mei₅₄ quián₅ dsa₂ cha₂ dsáu₁, quian'₅₄ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsí₂tan₅₄ né₃. La₁ tion₅₄ bá₄ le₃lí'₄ dsa₂ a₂dsau₅ jág₁ a₂ní'₂ dsí₅ Diú₄, 'uig₅₄ ia₁ ñí'₂ bá₄ dsí₅ dsa₂ i₂gue₅ jág₁ né₅.

Juig₂ jë₁tsá₃ ne'₅₄ dsa₂ (Lucas 10:13-15)

²⁰ Jaun₂ nē₃, ca₂jme₃lióg₃ Jesús qui₂ca₂jéin₂ dsa₂ ja₁'líong₂ guë₄ léi₄ juë'₂ ma₂qui₂ma₂jmo₃, ia₁ tsá₃ ma₂jéin'₃ dsa₂ dsí₅. Jaun₂ ca₂juá':

²¹ —¡'E₂ guë₂ juíg'₂ 'nia'₂ dsa₂ juig₂ Corazín! ¡'E₂ guë₄ juíg'₂ 'nia'₂ i₂chan₂ Betsaida! Ia₁ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ jniá₂ ma₂jmo₃ léi₄ juë'₂ nē₅ jë₄ juig₂ Tiro quian'₅₄ juig₂ Sidón jui₁lia'₂ a₂ma₂jmo₃ jniá₂ jë₄ quián₂ 'nia'₂, líg'₂ bá₄ tsá₃ ma₂ca₂jéin'₃ dsa₂ 'éi₂ dsí₅, jme₁cuë₃ léi₄ a₂qui'₂ dsí₅ jme₁lénioi₅₄ le₁qui'₂ 'mí'₂ taun₅ qui₂le₁séin₅ ti₁juá₃ né₃. ²² La₁ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, jmíg₄ i₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, ja₂lin₃ guë₄ tson₂ uig₅ a₂guéi'₁ 'nia'₂ con'₂ guë₄ dsa₂ i₂jme₁chan₂ Tiro quian'₅₄ Sidón. ²³ 'Nia'₂ guë₂ dsa₂ i₂chan₂ juig₂ Capernaum, ¿lín'₂ 'nia'₂ a₂uig'₅₄ guei'₅₄ lín₃? On₃hua'₅₄ le₁jaun₂. Té₂ ja₁jí'₂ lin₃ ja₁tion'₅₄ 'lag₄[†] bá₄ sén'₂ 'nia'₂. Ia₁ jua'₂ mei'₂ guë₃ jniá₂ ca₂jmo₃ léi₄ juë'₂ jë₄ juig₂ Sodoma jui₁lia'₂ a₂ma₂ca₂jmo₃ jniá₂ jë₄ quián₂ 'nia'₂, a₂niog₅ bá₄ juig₂ jaun₂ ca₂té₂ jmíg₄ né₃. ²⁴ Jaun₂ juá'₅ jniá₂, jmíg₄ jë₁ma₂té₂ rë₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, 'ñio₅ guë₄ uig₅ guéi'₁ 'nia'₂ con'₂ guë₄ dsa₂ i₂jme₁chan₂ juig₂ Sodoma.

Ja₁jña₅ dsa₂ i₂ma₂'ú' (Lucas 10:21-22)

²⁵ Jmíg₄ jaun₂ ca₂juá': Jesús:

—Jme₁juín'₁ jniá₂ 'ne₂, Tia₅₄, i₂líng'₅ juig₅₄ gua'₅₄ 'uë₃ quian'₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, ia₁ ca₂'ma'₅₄ a₂né₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂tin₂ si₂, i₂ñí'₂ dsí₅, a₂ma₂ca₂jme₁jniag₂ ja₁con₂ dsa₂ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ guein₂, i₂tsá₃ 'e₂ cuí₅. ²⁶ Dsón'₂ bá₄ jaun₂, Tia₅₄, ia₁ le₂né₅ ca₂rë₃ 'ñiô₃ 'au'₂.

²⁷ Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—O₄gu₃ jniá₂ ma₂ca₂dsia₃ Ne'₃ ca₂le₃jé₃. 'I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ cuí₅ Ja₁ñí'₅₄ Diú₄ 'a₂ lia'₂ tē₃dsón'₂ lín₅, jnia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Jmei₂; ján₃ bá₄ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ cuí₅ Jmei₂ 'a₂ lia'₂ tē₃dsón'₂ lín₅, jnia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Ja₁ñí'₅₄ táng₃, ján₃ bá₄ jme₃jniai₂₃ ja₁con₂ i₂'nio₃ le₃ñi₅.

²⁸ I₂nó'₅ 'nia'₂ ja₁con₂ jniá₂, ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂ i₂qui₂ma₂'ú'₃ dsí₅, i₂qui₂le₁quian₅ guei₂, jaun₂ cué₅₄ jniá₂ ja₁jan'₄ 'nia'₂. ²⁹ Gue₄ 'nia'₂ ta₁ quió₃ a₂cué₅ jniá₂ 'nia'₂, jme₁tin₅ 'nia'₂ jmíó'₂ ján₃, 'a₂lia'₂ lín₅ jniá₂, ia₁ juín'₂ dsí₃ líng₅, meg'₂ bá₄ lě₅ dsí₃; jaun₂ le₂né₅ bá₄ dsi₁nó'₅ 'nia'₂ dsiang'₂

† 11:12 o₃, "ca₂té₃jmíg₄ né₃, ma₂já'₅ ja₁gon₂ Diú₄ né₂jag₄ bá₄ a₂lě₂ 'nei₂. Jaun₂ dsa₂ i₂con₂ qui₂jmo₂₃ 'nei₂ né₃, 'ñio₃ join₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂lénio₄ jui₅ jaun₂." † 11:23 griego: hades, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁quió'₄ 'lag₄.

ja₁jnia₃ tē₂'au'. ³⁰ Ia₁ ta₁ a₂cué₅ jniá₂ 'nia'₂, on₃jua'₅₄ a₂'ua'₂ ta₁; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ on₃jua'₅₄ a₂guei₂ cán'₁ 'nia'₂ a₂cué₅ jniá₂ 'nia'₂.

12

Jesús bá₄ i₂quian₅ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ jmig₄ sa₅₄

(Marcos 2:23-28; Lucas 6:1-5)

¹ Jmig₄ jaun₂ ca₂nj₃ Jesús ja₁lē₄ ja₁nau₂ quió'₅ dsa₂ caun₂ jmig₄ sa₅₄. Dsa₂ i₂quiain'₅₄ ně₃ ca₂tá'₂ i₁cón'₅, jaun₂ qui₂ca₂gág₃ mí'₂ trigo, jaun₂ ca₂gué'₃. ² Jme₁ca₂jág₂ dsa₂ fairseos, jaun₂ ca₂o₃léin₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Jag₄ 'a₂ lia'₂ tion'₅₄ dsa₂ quiáng'₂ jmo₂₃ ta₁ a₂tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ jmo₃ dsa₂ jmig₄ sa₅₄.

³ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¿Tsa₁ ma₂ca₂'í'₂ 'nia'₂ ne₄ Si₂ 'a₂ lia'₂ lē₅ ca₂jmo₃ David co₂ráun₂ jme₁ca₂lē₃ i₁cón'₅ quiain'₅₄ riin'₅₄? ⁴ Ca₂'í₃ dsi₂néi₂ quió'₅ Diú₄, ca₂gué'₃ i₁ñjí'₄ jnió₅, a₂tsá₃ jme₁i₄ 'éi'₃ gué'₃, a₂i₄ 'éi'₃ gué'₃ jmá'₃ jme₂dsa₂. ⁵ ¿O₃ tsa₁ ma₂ca₂'í'₂ 'nia'₂ ne₄ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, ju₁lia'₂ jme₂dsa₂ tsá₃ jme₂gó'₃ jmig₄ sa₅₄? La₁ tsá₃ 'ein₂ bón'₂ gué'₂ dso₄ 'éi₂ ně₃. ⁶ Juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, ja₁lá₃ chén'₅ jan₂ i₂juín₂ gué₄ con'₂ gué₄ guá'₅ templo. ⁷ Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ ma₂ñí'₂ 'nia'₂ 'e₂ jein₅ jág₁ la₂: “A₂'nio₃ jniá₂ a₂dsiá'₁ 'nia'₂ ñéi₂ 'au', on₃jua'₅₄ rē'₂ a₂jnia'₅₄ qui₁jen'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ qui₁jen'₅₄ ne₃”, * tsá₃ jua'₅₄ jme₁bong'₅₄ dso₄ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rín₂. ⁸ Ia₁ le₂ně₅ jaun₂, jniá₂, Jaun₅ dsa₂ mi₂güí₃, jmo₂₃ 'éi'₃ ju₁lia'₂ jmig₄ sa₅₄.

Jan₂ dsa₂ jle₅ caun₂ gu₂

(Marcos 3:1-6; Lucas 6:6-11)

⁹ Ca₂o₃'í_n₃ bá₄ Jesús ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga. ¹⁰ Ja₁jaun₂ jme₁en'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂je₅ caun₂ mi₂gu₂. Dsa₂ fariseos ně₃ jme₁'nio₃ 'no'₂ ju₁5 bón'₂ dso₄ Jesús, jaun₂ ca₂ηag₃:

—¿'I₄ 'éi'₃ jme₃'lión₂ dsa₂ jan₂ dsa₂ dso'₅₄ jme₁jmig₄ sa₅₄?

¹¹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¿'Ein₂ 'nia'₂, i₂'ñio₅ jan₂ já'₂ cha'₂, ně₂ jua'₂ ca₂bain₃ siá₅ ju₁lia'₂ caun₂ jmig₄ sa₅₄, tsa₁ dsó₅ dsi₃dsein₂₃ já'₂ quiáin₅? ¹² i₁'É₂ gué₄ bá₄ quen₅ jan₂ dsa₂ con'₂ gué₄ jan₂ já'₂ cha'₂! Jaun₂ lē₃, 'i₄ bá₄ 'éi'₃ jmo₃ dsa₂ a₂dse₃ ju₁lia'₂ jmig₄ sa₅₄.

¹³ Jaun₂ gué₄ ca₂tsí'₃ dsa₂ dso'₅₄ 'éi₂:

—Nei'₅₄ gog'₂.

Jaun₂ ca₂néi'₃ 'éi₂ gu₂, ca₂jnia₃ quió'₅, jaun₂ ca₂lē₃ co₂rë₂ quian'₅₄ a₂caun₂. ¹⁴ Ca₂'uín₂ bá₄ dsa₂ fariseos 'éi₂ ně₃, jaun₂ ca₂jmo₃ jág₁ a₂jñí'₃ Jesús.

Ju₁lia'₂ dsa₂ i₂ca₂quión₂ Diú₄ ajme₃ti₃ ta₁ ne₅₄, jág₁ a₂ca₂'é₂ dsa₂ i₂ca₂juá'₂ o₄quió'₄ Diú₄

¹⁵ Jme₁ca₂rë₃ñj₅ Jesús jág₁ jaun₂, ca₂o₃'í_n₃ bá₄. Jaun₂ ju₁n₅ lin₃ dsa₂ i₃lén₂ chi₁co'₅₄ quió'₅ 'ein₂₃. Jme₁jme₂'lión₂ Jesús ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄, ¹⁶ jaun₂ ca₂juá'₂ a₂tsá₃ 'e₂ dsia₃ dsa₂ jua'₅₄ a₂ag₃ 'ein₂ lín₅. ¹⁷ Le₂ně₅ bá₄ ca₂lē₃ ia₁jaun₂ le₃ti₃ jág₁ a₂ca₂'é₂ Isaías, dsa₂ i₂jm₁'é₂ jág₁ quiáin₅ Diú₄, jme₁ca₂juá'₂ le₂la₂:

¹⁸ I₂la₂ bá₄ dsa₂ i₂jme₃ti₃ ta₁ ne₃,

i₂ma₂ca₂quiong'₅₄, i₂'nió₃gué₄lin₃,
jaun₂ 'io'₂ jéin₅ jniá₂ quiain'₅₄.

Tón₁ jniá₂ Jme₂dsí₂ quiáng₃ tē₂dsí₅,

jaun₂ jme₃jniai₂₃ ca₂le₃jé₃ juig₂
jín₄ dsi₂nau₂ 'é₃ jui₅ dsau₅ tē₃dsón'₂.

¹⁹ Tsá₃ quein₅ náu₃, on₃ gué₂guió'₃,
on₃ gué₂né'₂ jág₁ quió'₅ jé₄ calle,

* ^{12:7} Oseas 6:6.

20 Lia' ₂ 'i₁ca₂tag₄ ni₁'ma₂ ta₅ tsá₃ jio₃,
on₃ guë'₂ ei₃ ni₁mecha a₂ca₂juig₄ 'ia₂ guë₄ jme₁ñi₁.

Jmo₃ le₂në₅ ca₂lia'₂ ca₂tió'₃
a₂lí'₂ a₂dsi₂ten₅₄ dsón'₂.

21 Jaun₂ caun₂ ja₁con₂ 'éi₂ bá₄

'ag₃ dsa₂ caun₂ dsí₅
ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂chan₂ ca₂le₃jé₃ juig₂.†

*Juá'₂ dsa₂ a₂'io₅ Jesús jui₅bí₂ quió'₅ Be'elzebú
(Marcos 3:19-30; Lucas 11:14-23, 12:10)*

22 Jaun₂ ca₂o₃jnia₃ dsa₂ ja₁coin₂ jan₂ dsa₂ ten₄ i₂con₄ në₃ i₂jme₁'en₅₄ jan₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄.
Jesús në₃ ca₂jme₃ 'lió₂, ca₂jág₃ táng₃ dse₃, ca₂dsia₃ dse₃ jág₁ në₃. 23 Ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿On₁hua'₅₄ i₂në₅ líñ₅ tsi₁jon₂ David?

24 La₁ jme₁ca₂nág₂ dsa₂ fariseos jág₁ jaun₂, ca₂dsia₃ jág₁ quian'₅₄ riñin'₅₄:

—A₂'uín'₂ i₂në₅ je₂na'₅₄ quió'₅ dsa₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ Be'elzebú, juig₅₄ je₂na'₅₄ bá₄.

25 La₁ i₂ñj₅ rë₂ bá₄ Jesús 'e₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jui₁lia'₂ dsí₂tan₅₄ tion'₅₄ le₁dsoin'₅₄, nió'₅ mi'₅₄, tsá₃ uë₂tió'₅ jua'₅₄ tsá₃ dsí₃'én₂ 'éi'₃ quió'₅. Le₂në₅ bá₄ jáñ₃ jui₁lia'₂ dsa₂ caun₂ dsí₂néi₂, në₁jua'₂ lë₅ le₁dsoin'₅₄, niog₅ mi'₅₄, jáñ₃ bá₄ tsá₃ uë₂tió'₅. 26 Ján₃ bá₄ le₂në₅, në₁jua'₂ ca₂jmo₃ Satanás mi'₅₄ dsein₂₃ jan₂ i₂quiáin₅ 'ñiog₅, co₂'nió'₄ 'ñiog₅ bá₄ jmo₂₃ le₁dsoin'₅₄. ¿'A₂ lia'₂ lë₂le₃'io₃ guë₄ bí₂ 'éi'₃ quió'₅, chi₂jua'₂ le₂jaun₂? 27 Chi₂jua'₂ jniá₂ 'uïng'₅₄ je₂na'₅₄ quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Be'elzebú jui₁lia'₂ juá'₂ 'nia'₂, ¿'ein₂ bá₄ guë'₂ cuë₅ bí₂ cué₅ dsa₂ quián'₂ 'nia'₂ a₂'uín'₂ je₂na'₅₄ jaun₂ në₃? 'Uïg₅₄ jaun₂, guion₅₄ bá₄ dsa₂ quiáng'₂ jme₃li₅₄ a₂lín₅ 'nia'₂ guiong'₅₄. 28 La₁ jniá₂ në₃ në₂'uïng'₅₄ je₂na'₅₄ tē₂le₃ quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄. Jaun₂ në₃ le₂në₅ bá₄ cuë₅ jniá₂ léi₄ a₂ma₂gua₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ ja₁con₂ 'nia'₂.

29 'Jaun₂ në₃, ¿'a₂ lia'₂ lë₂ le₃'í₂ jan₂ dsa₂ dsí₂néi₂ quió'₅ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂'uan'₂, a₂jniá'₃ a₂te₁'i₁ quió'₅, chi₂jua'₂ le₂'uïg₅₄ tsá₃ ma₂në₂'nei'₂ de₂ dsa₂? Jniá'₅₄ lia'₂ le₂jaun₂ bá₄ lé₂ jniá'₃ a₂cha₂ quió'₅.

30 'I₂tsá₃ tión₂ le₃quió₃ jniá₂, dsa₂ i₂'iog₅₄ jniá₂ bá₄ 'éi₂; le₂jaun₂ guë'₂ i₂tsá₃ quian'₅₄ jniá₂ cág'₅, jnia'₅₄ jmo₂₃ tsí₁rë₂ja₅₄ bá₄. 31 Juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ jaun₂ në₃, a₂lé₂ le₃'én₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ dsáu₁ dsa₂, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂'lig'₅₄ juá'₂ në₃. La₁ në₁jua'₂ ca₂'iñ₃'lig'₅₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, a₂në₅ guë₄ tsá₃ ma₃o₂'én₂ dso₄ cha₂. 32 La₁ në₁jua'₂ chan₂ i₂ca₂'iñ₃'lig'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, lé₂ bá₄ le₂'én₂ dsáu₁; la₁ jui₁lia'₂ i₂'iñ₅'lig'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiό₅, tsá₃ ma₃o₂'én₂ dso₄ cha₂ quió'₅, mi₂güíg₃ la₂, on₃ guë'₂ mi₂güíg₃ caun₂ në₃.

*Të₂le₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ míg₂ a₂'ag₅ bá₄ ni₁'ma₂, jáng'₅ léi₄
(Lucas 6:43-45)*

33 'Chi₂jua'₂ jmo'₂ 'nia'₂ a₂le₃dse₃ ni₁'ma₂, míg₂ dse₃ bá₄ 'ag₃; la₁ chi₂jua'₂ jmo'₂ 'nia'₂ a₂le₃'lig'₅₄ ni₁'ma₂, míg₂'lig'₅₄ bá₄'ag₃ jáñ₃. 'Uig₅₄ jaun₂, tē₂le₃ quian'₅₄ míg₂ a₂'ag₅ bá₄ ni₁'ma₂, jáng'₅ léi₄ chi₂jua'₂ dse₃ o₃ a₂'lig'₅₄ 'e₂. 34 i'Nia'₂ tsí₁jon₂ dsí₂mi'₂! ¿'A₂ bá₄ lia'₂ lë₂le₃dsí₁ 'nia'₂ jág₁ dse₃, ton'₂ 'lin'₅₄ bá₄ guë'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄? Ia₁ lia'₂ con'₂ lë₅ a₂'lióng₂ ñag₅₄ cha₂ tē₂dsí₅ dsa₂, a₂jaun₂ bá₄ 'uë₂ mi₂'o₅₄. 35 Juí₁lia'₂ dsa₂ dsen₃, jág₁ dse₃ bá₄ dsia₂₃, ia₁ jmá'₃ lia'₂ a₂dse₃ bá₄ rë₂'ma₄ tē₂dsí₅; le₂në₅ bá₄ jui₁lia'₂ dsa₂ 'lin'₅₄, jág₁ 'lig'₅₄ bá₄ dsia₂₃, ia₁ jmá'₃ lia'₂ a₂'lig'₅₄ bá₄ rë₂'ma₄ tē₂dsí₅. 36 Jaun₂ juá'₅ jniá₂, jáng'₃ bá₄ dsa₂ mi₂güíg₃ cuenta quió'₅ jë₁ma₂të₂ jmi₄ i₁con₂ Diú₄ 'í₁, qui₃dsí₂₃ 'éi'₃ ne₄ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂tsá₃ ta₁ tí₄. 37 Ia₁ tē₂le₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ jág₁ quián'₂ bá₄ 'nia'₂, jióg'₂ 'í₁, ring'₂ o₃ tsá₃ ring'₂.

† 12:21 Isaías 42:1-4.

Mi₅ dsa₂ fariseos a₂jmo₃ Jesús caun₂ léi₄ juë'₂
(Marcos 8:12; Lucas 11:29-32)

³⁸ Jaun₂ ně₃ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Tē₅, 'niog₂ jnia'₅₄ jag₅₄ caun₂ léi₄ juë'₂ a₂jmó'₂ 'ne₂.

³⁹ Jaun₂ ca₂jag₃ Jesús:

—Tsi₁jon₂ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂tsá₃ nag₃ la₂ mi₂₃ a₂jmo₅₄ jniá₂ caun₂ léi₄ juë'₂. La₁ tsá₃ ma₃'e₂ léi₄ lé₂ le₃cué₅₄ jniá₂ ja₁con₂ 'nia'₂, jnia'₅₄ lia₂ con₂ léi₄ jui₁lia₂ a₂ca₂i₃ñí₂ Jonás i₂jme₁'ë₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄ bá₄. ⁴⁰ Ia₁ jui₁lia₂ ca₂'í₃ Jonás 'ni₅ jmig₄, 'ni₅ nei₅ tē₂dsí₅ já'₂ jmig₂ pan₅₄ 'éi₂, le₂jaun₂ bá₄ 'í₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ né'₃ 'uë₃ 'ni₅ jmig₄, 'ni₅ nei₅. ⁴¹ Jmig₄ jé₁ma₂té₂ rë₁con₂ Diú₄ 'í₁, dsa₂ i₂jme₁chan₂ juig₂ ciudad Nínive, dsa₂ 'éi₂ bá₄ náu₃ qui₃dsí₂₃ 'éi'₃ ján₃ ja₁con₂ 'nia'₂ dsa₂ chang₂ jmig₄ në₃. Ia₁ dsa₂ 'éi₂ ca₂jéin₃ dsí₅ lia₂ con₂ jme₁ca₂'ë₂ Jonás jág₁ quió'₅ Diú₄. La₁ në₃ në₃ la₂ chén'₅ jan₂ i₂juin₂ gué₄ lia₂ con₂ gué₄ Jonás 'éi₂. ⁴² Io₅₄ rag₅₄ i₂jme₁gon₂ 'uë₃ tē₂le₃ sur, ján₃ bá₄ náu₃ 'éi₂ jmig₄ i₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, ján₃ gué₂ 'liog₃ 'éi₂ 'liain₃ 'nia'₂ i₂chang₂ jmig₄ në₃. Ia₁ 'éi₂ në₃ ca₂já₃ uíng₂ lin₃ ca₂'í₃ jui₅ a₂ca₂o₃néi₃ jág₁ quió'₅ Salomón 'a₂lia₂ jme₁ñí₂ dsí₅ 'éi₂ a₂ñí₄ lë₃ jme₁tiin₂;‡ la₁ në₃ në₃, la₂ chén'₅ jan₂ i₂juin₂ gué₄ con₂ gué₄ Salomón 'éi₂.

Jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂jón₂ táng₃
(Lucas 11:24-26)

⁴³ 'Jé₁ma₂o₂'í₃ jan₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ quió'₅ jan₂ dsa₂, jaun₂ dsí₂ñí₃ le₂tan₅₄ ja₁quein₂ 'no'₂ ja₁jnia₃. Në₁jua₂ tsá₃ ca₂dsó₂ ja₁jnia₃ në₃, jaun₂ 'no'₂ táng₃ dsí₅: ⁴⁴ "Nég'₄ táng₃ dsí₂néi₂ quió₃ ja₁ca₂o₃'íng₃." Jé₁ma₂ca₂dsíáin₃ jaun₂, dsain₂ táng₃ dsa₂ 'éi₂ líin₅ co₂'nió'₄ bá₄ caun₂ dsí₂néi₂ a₂rë₂je₄, rë₂'ia'₅₄, rë₂chí₅. ⁴⁵ Jaun₂ në₃ o₂'íin₅₄ táng₃ dsó₅ chi₂liain₂ con₂ gué₄ guion₃ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ riin₅₄ i₂lë₁'ñio₅ gué₄ con₂ gué₄ 'ñiog₅. Dsí₂lein₅ dsí₂tiain₂ tē₂dsí₅ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ në₃, dsióg₄ léin₂ le₃'liin₅₄ gué₄ lin₃ gué₄ con₂ gué₄ jme₁líin₄ le₂'uig₅₄.§ Le₂në₅ bá₄ dsí₃ñí₂ tsí₁jon₂ 'lin'₅₄ i₂chan₂ rë₂në₃.

Chi'₂ rin'₅₄ Jesús quian'₅₄ chog₅₄
(Marcos 3:31-35; Lucas 8:19-21)

⁴⁶ Tē₃ 'en₅₄ Jesús dsia₂₃ jág₁ tsí₅ dsa₂, jme₁ca₂dsi₃lén₂ chi'₂ riin₅₄ quiain₅₄ chog₅₄ në₃. Ca₁né₄ bá₄ ca₂tiáin₂ a₂'nio₃ dsia₃ jág₁ quiain₅₄ Jesús. ⁴⁷ Jaun₂ ca₂i₁con₂ jan₂ jág₁, ca₂juá'₂:

—Chog'₂ quian'₅₄ chi'₂ ríng'₂ tiáin₅ ca₁né₄, a₂'nio₃ dsia₃ jág₁ quian₅₄ 'ne₂.*

⁴⁸ Jaun₂ ca₂jag₃ Jesús:

—¿'Ein₂ 'éi₂ cha₃ jniá₂, 'ein₂ 'éi₂ ríin₃ jniá₂ në₃?

⁴⁹ Jaun₂ në₃ ca₂'íin₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíin₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—I₂la₂ bá₄ líin₅ co₂'nió'₄ cha₃ jniá₂, quian'₅₄ ríng'₃ në₃. ⁵⁰ Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ i₂jmo₅ a₂'ñio₂ dsí₅ Ne'₃ jniá₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juig₃, i₂'éi₂ bá₄ líin₅ jui₁lia₂ dsó₂ ríng'₃, 'io₅₄ ríng'₃, cha₃ në₃.

13

Jág₁ a₂jáng₅ léi₄ jui₁lia₂ dsa₂ i₂séi₂ míg₂jon₂
(Marcos 4:1-9; Lucas 8:4-8)

¹ Jmig₄ jaun₂ ca₂o₃'íin₃ Jesús dsi₂néi₂ ja₁jme₁'ein₅₄, ca₂ñó₃ ca₂i₁gua₂ chei'₅₄ jmi₁'ñí₄. ² Ia₁ ca₂ñí₂ táng₃ juin₅ líin₃ dsa₂ le₃lág₃ quió'₅ ja₁guá₄, jaun₂ ca₂'í₃ 'ñíó'₃ tsí₁mu₅, jaun₂ ca₂guá₂. Jaun₂ dsa₂ gué₂ në₃ ca₂tóin₂ ca₂le₃jiin₃ chei'₅₄ jmig₂. ³ Jaun₂ në₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ 'lióng₂ líin₃ jág₁ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng₅ léi₄.

Ca₂juá'₂:

‡ **12:42** 'Í₂ 1 Reyes 10; 2 Crónicas 9:1-12. § **12:45** 'Nio'₂ ja₁ton₅ 2 Pedro 2:20. * **12:47** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂tsá₃ chi₁ton₅

—Jan₂ dsa₂ ca₂nje₄ ja₁nau₂ ca₂i₁séi₄ míg₂ jon₂; ⁴ jme₁ma₂'ein₅₄ séi₂ ně₃, a₂lin₅₄ míg₂ jon₂ ca₂i₃ga'₅₄ le₂'i₄ jui₅, jaun₂ ně₃ i₁tan₅ bá₄ ca₂o₃lén₂ ca₂cág'₃. ⁵ A₂lin₅₄ guë'₂ míg₂ jon₂ ca₂i₃to'₅₄ jé₄ ni₁cang₁, ja₁tsá₃ lin₄ gua'₅₄ lě₅. A₂jaun₂ ně₃ tsá₃ uě₂ ca₂rë₃'ag₄ ca₂'ia₂, ia₁ tsá₃ jí'₂ gua'₅₄ ja₁i₃to'₅₄. ⁶ La₁ jme₁ca₂té₂ 'iog₂, ca₂rë₃juing₅, ca₂cáu₂ bá₄ a₂jaun₂, ia₁ tsá₃ jmú₄ 'lióng₂ jme₁ma₂cha₂. ⁷ A₂lin₅₄ guë'₂ i₃ga'₅₄ ja₁lé₄ ni₁taun₅. Jme₁ca₂i₃cón₃ ni₁taun₅ ně₃, ca₂jlé₃ bá₄ jon₂ jaun₂ táng₃. ⁸ La₁ a₂lin₅₄ guë'₂ ně₃ ca₂tín₂ ja₁'o'₅₄ 'uë₃; a₂jaun₂ ca₂rau₂ dse₃; a₂lin₅₄ míg₂ jon₂ ca₂'ág₂ jma₃cáun₃ 'njiá₂-láu₂ míg₂ lia₂ ca₂míg₂ jon₂ a₂i₃jnia₄; a₂lin₅₄ guë'₂ jma₃'nag'₂ ne₂guió₂ míg₂, a₂lin₅₄ guë'₂ jma₃guió₂-guiá₂ míg₂. ⁹ Chi₂jua₂'ein₂ 'nia₂ i₂dsi₅₄ rë₂gua₄, nei₂ 'nia'₂.

Ta₁ quí'₅ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄

(Marcos 4:10-12; Lucas 8:9-10)

¹⁰ Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ con₂ Jesús, jaun₂ ca₂nag₃:

—¿'E₂ lě₃ jme₂tíng'₁ dsa₂ jmá'₃ lia₂ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄?

¹¹ Jaun₂ ně₃ ca₂nag₃ Jesús:

—Diú₄ bá₄ jmo₅ a₂rë₃ñí'₂ 'au'₂ 'nia'₂ jág₁ rë₂'ma₄ jui₁lia₂ 'a₂ lia₂ lě₅ ja₁go₂guei'₅₄ i₂juíg₃. La₁ ja₁con₂ dsa₂ ně₅ ně₃, tsá₃ le₂jaun₂. ¹² Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂ñí'₂ dse₃, Diú₄ bá₄ jmo₃ le₃ñí'₂ guë₄ 'lióng₂, jaun₂ dsi₁léin₂ léin₂ dsa₂ i₂niog₅ dsi₄. La₁ jui₁lia₂ i₂tsá₃ 'nio₃ le₃ñí'₂ ně₃, Diú₄ bá₄ jmo₃ co₂dsia₅ tsá₃ le₃ñí'₂ co₂njei'₅₄. ¹³ 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ a₂jme₂tín₂jniá₂ dsa₂ tě₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄:

Ia₁jaun₂ i₂jág₃,

la₁ tsá₃ le₃lí'₄ 'e₂ a₂në₂jág₃;

i₂në₂néi₂ guë'₂ ně₃,

la₁ tsá₃ ca₂rë₃lí'₄ 'e₂ a₂në₂néi₂,

on₃ guë₄ ca₂ñí'₂.

¹⁴ Jaun₂ le₂në₅ rë₂ti₃ tě₂le₃ quió'₅ dsa₂ ně₅ jui₁lia₂ ca₂juá'₂ Isaías i₂ca₂'ě₂ jág₁ quián₅ Diú₄:

Dsón'₂ bá₄ nág'₁ 'nia'₂,

la₁ tsá₃ le₃ñí'₂ 'e₂ a₂nág'₁;

Caun₂ qui₁jag₄ 'nia'₂ ně₃,

la₁ tsá₃ le₃len'₅₄ 'nia'₂,

¹⁵ Ia₁ a₂ma₂'ua'₂ dsi₄ bá₄ dsa₂ la₂,

ja₂lag₃ bá₄ nag₂₃,

në₂jag₄ bá₄ i₂ma₂rë₂jní₅ rë₂gua₄;

ján₃ bá₄ le₂në₅, në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ jniá₂ mi₂ne₅₄,

ia₁jaun₂ tsá₃ jág₃ quian'₅₄ mi₂ne₅₄,

on₃ guë'₂ nag₃ quian'₅₄ rë₂gua₅₄,

on₃ guë₄ le₃ñí'₂ dsí₅,

ia₁jaun₂ tsá₃ jéin'₃ dsí₅ ja₁con₂ jniá₂

ia₁jaun₂ jme₁'lioin₁₂ jniá₂.

¹⁶ 'La₁ 'e₂ guë₄ dsen'₃ 'nia'₂ ia₁ jniá₂ mi₂ne₅₄, nag'₂ bá₄ 'nia'₂ ně₃ quian'₅₄ rë₂guá'₂.

¹⁷ A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, juín₅ dsa₂ i₂jme₁'ě₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂, juín₅ dsa₂ dsen₃, jme₁'nio₃ tě₃ ne₅₄ a₂jág'₂ 'nia'₂ rë₂ně₃, la₁ tsá₃ ca₂jág₃; jme₁'nio₃ nag₃ ně₃ jui₁lia₂ a₂nag'₂ 'nia'₂ rë₂ně₃, la₁ tsá₃ ca₂nág₂.

Juá'₂ Jesú₂ tsí'₅ dsa₂ lia₂ tí₅ jág₁ 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jui₁lia₂ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂séi₂ mi₂jon₂

(Marcos 4:13-20; Lucas 8:11-15)

¹⁸ 'Nei₂ 'nia'₂ jaun₂, 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jui₁lia₂ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂séi₂ míg₂ jon₂. ¹⁹ Jui₁lia₂ dsa₂ i₂nag₅ jág₁ dse₃ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄, ně₁jua₂ tsá₃ ñí'₂, líin₅ jui₁lia₂ míg₂

* **13:15** Isaías 6:9-10.

jon₂ a₂ca₂séi'₂ dsi₂jui₅. I₂së₃dsen₃ bá₄ ja₂ ja₁coin₂, jaun₂ jniá'₂ táng₃ jág₁ dse₃ a₂jme₁ma₂jnia₄ tē₂dsí₅. ²⁰ Míg₂ jon₂ a₂ca₂séi'₂ guë'₂ jë₄ ni₁cang₁, lë₅ jui₁lia'₂ líñ₅ dsa₂ i₂gue₅ 'ñio₂ dsí₅ jág₁ dse₃ a₂nag₂₃, ²¹ la₁ia₁ tsá₃ cha₂ guë'₂ jë₁dsi₃'má₂ jmú₄ né'₃ 'uë₃, tsá₃ uë₂ tió'₅; jaun₂ jë₁ma₂já₅ o₂i₁ dsi₅ a₂dsi₂ñjí₂ 'e₂ dsi₂ñjí₂, o₃ qui₂co₂'ein₅ dsa₂ o₄quió'₄ jág₁ quió'₅ Diú₄, guein₂₃ tí₂ bá₄ táng₃ jág₁. ²² Jui₁lia'₂ míg₂ jon₂ a₂i₃ga'₅₄ jë₄ ni₁taun₅ guë'₂ táng₃, jáng'₅ jág₁ dsau₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂nag₅ jág₁ dse₃, la₁ia₁ 'ñio₅ líñ₃ guë'₄ 'í₅ dsí₅ o₂me'₅₄ dsi₅ a₂cha₂ mi₂güíg₃ la₂, a₂'ín₅ dsí₅ a₂le₃cha₂ cu₄ a₂le₃chain₂ dse₃ në₃, a₂në₅ bá₄ a₂jme₂gau₅ táng₃ quió'₅. Ca₂le₃jé₃ a₂në₅ jlé₂ bá₄ táng₃ jág₁ dse₃ a₂jme₁ma₂nág₂, jaun₂ tsá₃ ma₂'e₂ a₂dse₃ ráu₃ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂. ²³ La₁ jui₁lia'₂ míg₂ jon₂ a₂ca₂séi'₂ ja₁dse₃ gua'₅₄, jáng'₅ táng₃ jág₁ dsau₅ tē₂le₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂nag₅ jág₁, ton'₂ ñjí'₂ në₃; jaun₂ jmá'₃ lia'₂ ca₂ne₅₄ a₂dse₃ bá₄ rau₂ ja₁coin₂. I₂lin₅₄ guë'₂ dsa₂ 'éi₂ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂dse₃ rë₂jniá₂ a₂jmo₂₃, líñ₅ jui₁lia'₂ lë₅ lia'₂ ca₂cho'₅₄ míg₂ a₂ca₂i₃jnia₄, rau₂ caun₂ 'ñiá₂-láu₂ míg₂ lia'₂ ca₂míg₂; i₂lin₅₄ guë'₂ jma₃'nag₂ co₂ne₂guióg₂; i₂lin₅₄ guë'₂ jma₃guióg₂-guiá₂ míg₂.

Jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ ni₁nau₂ 'lig'₅₄ a₂ca₂'ia₂ jë₄ trigo

²⁴ Ca₂juá'₂ Jesús táng₃ ca₂tsí'₃ dsa₂ caun₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ siá':

—A₂lë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄ lia'₂ líñ₅ jan₂ dsa₂ i₂ca₂séi₂ ca₂ne₅₄ míg₂ jon₂ dse₃ 'uë₃ quió'₅; ²⁵ la₁ caun₂ 'uë₂ jme₁ma₂le₁güín₃ dsa₂ le₃jíin₃, ca₂guan₃ jan₂ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂'iog₅₄ ca₂jmo₃ uig₅ dsí₅ ca₂guia'₃ jon₂ ni₁nau₂ 'lig'₅₄ jë₄ trigo, jaun₂ ca₂ñjái'₃ táng₃. ²⁶ Jme₁ca₂i₃cón₃ trigo, jme₁ma₂tio'₅₄ mí'₂ në₃, jë₄ jaun₂ ca₂'ia₂ ni₁nau₂ 'lig'₅₄ ján₃. ²⁷ Jaun₂ në₃, dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ juig₅₄ ja₁nau₂, ca₂i₁con₂ jág₁ ne₄ juig₅₄, ca₂juá': “Gui'₅₄, ¿on₁jua'₅₄ jmá'₃ ca₂ne₅₄ míg₂ jon₃ dse₃ ca₂jñí'₂ ja₁nau₂ quiáng'₂ jme₁ca₂jñí'₂? ¿'A₂ guë'₂ lia'₂ ca₂lë₃ a₂ca₂'ia₂ ni₁nau₂ 'lig'₅₄ jaun₂ në₃?” ²⁸ Jaun₂ ca₂nag₃ dsa₂ juig₅₄: “An₁ jan₂ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂'iog₅₄ bá₄ ca₂jmo₃ a₂në₅.” Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄: “¿Tsa₁ 'niog'₂ jua'₅₄ co₂dsia₅ dsí₁guéi₁ jnia'₅₄ ni₁nau₂ 'lig'₅₄ jaun₂?” ²⁹ Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ 'éi₂, ca₂juá': “Jan₂ón₄. Tió'₅ bá₄. Ia₁ con'₂ tsá₃ ñjí₅ në₁jua'₂ le₂jiog₅ tag₄ trigo dse₃ bá₄ ca₂cang₅. ³⁰ Ja₂lin₃ guë'₄ dse₃ jui₁le₁dsi₅₄ me'₂ jaun₂, jui₁dsi₂cón₃ bá₄ co₂lë₅, ca₂lia'₂ ca₂të₂jmig₄ i₁ráu₃; jaun₂ guë'₄ tsing₅₄ dsa₂ a₂dsi₃cang₅₄ de'₂ le₂'uig₅₄ ni₁nau₂ 'lig'₅₄, jaun₂ cág'₃ jmá'₃ co₂dsong₅₄ ia₁jaun₂ 'nei₃, dsí'₂, jaun₂ guë'₄ cág'₃ trigo tó'₃ caun₂ja₁tó'₃ dsi₂né₁ quió₃.”

*Jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ míg₂ jon₂ quió'₅ ni₁'ma₂ mostaza
(Marcos 4:30-32; Lucas 13:18-19)*

³¹ Ca₂dsia₃ Jesús ján₃ caun₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ le₂la₂:

—Ja₁gon₂ Diú₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, lë₅ jui₁lia'₂ lë₅ míg₂ jon₂ quió'₅ ni₁'ma₂ mostaza† a₂ca₂jné₂ jan₂ dsa₂ ja₁nau₂ quió'₅. ³² Dsón'₂ míg₂ jon₂ jaun₂ lë₅ míg₂ a₂pí'₁ tei₄ guë'₄ 'ñio₅ líñ₃ lia'₂ con'₂ guë'₄ míg₂ jon₂ siá'; la₁ia₁ jë₁ma₂ca₂i₃cón₃ në₃, lë₂ caun₂ ni₁'ma₂ pa₁ guë'₄ lia'₂ con'₂ guë'₄ ríñ₅₄ a₂cha₂ ja₁nau₂ quió'₅, ca₂të₂ i₁tan₅ lë₂ le₃tiain₃ gu'₂ nei₅₄.

*Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ rón'₂ i₁ñjí'₄
(Lucas 13:20-21)*

³³ Ca₂dsia₃ Jesús jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ le₂la₂ táng₃:

—Lë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄, jui₁lia'₂ lë₅ levadura a₂co₂güín'₂ jan₂ 'io₅₄ quian'₅₄ 'ni₅ tio'₅₄ ñjí₁ ca'₅₄‡ ti₁jui₁ harina, ia₁jaun₂ ron'₂ dse₃ ca₂le₃jé₃ ti₁can₁.

*Ta₁ a₂quí'₅ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ a₂ca₂jme₃tag₅ Jesús
(Marcos 4:33-34)*

† 13:31 mostaza: On₃hua'₅₄ mi₁ján'₅ a₂cui'₅ dsa₂ go₄ jniog₄; caun₂ ni₁'ma₂ dsón'₂ jaun₂ a₂të'₂ tē₅sí₃ Brassica nigra.

‡ 13:33 griego: “ni₅ tio'₅₄ ñjí₁ sata”, a₂tio'₅₄ con'₂ 22 litros le₂caun₂ ñjí₁.

³⁴ Ca₂le₃jě₃ jág₁ la₂ ca₂juá₂ Jesú_s ca₂tsí₃ dsa₂ tě₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄; 'i₁co₂ráun₂ tsá₃ jme₁jme₂tag₂₃ jua'₅₄ tsá₃ tě₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄. ³⁵ Le₂në₅ ca₂jmo₃ ia₁jaun₂ le₃ti₃ jág₁ a₂jme₁ma₂rë₂'é₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂ jme₁ca₂juá₂: 'Ué'₅₄ jniá₂ jág₁ 'o₃
tě₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄;
dsia₅₄ jniá₂ jág₁ a₂tsá₃ ma₂ca₂rë₃jniá₂
ca₂le₃ ca₂jmo₃ Diú₄ mi₂güíg₃, §

Dsia₅ Jesú_s lia'₂ tí₅ jág₁ 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jui₁lia'₂ ni₁nau₂ 'lig'₅₄ a₂ca₂'ia₂ jë₄ trigo

³⁶ Jaun₂ në₃, ca₂o₃ 'ín₃ Jesú_s jin₄ dsa₂ juin₅ ja₁jme₁'ein₅₄ jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ caun₂ dsi₂néi₂. Jaun₂ ca₂o₃lén₂ táng₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ ja₁coin₂, ca₂juá₂: —Dsia₄ lia'₂ tí₅ jág₁ 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jui₁lia'₂ jág₁ quió'₅ ni₁nau₂ 'lig'₅₄ a₂ca₂'ia₂ jë₄ trigo.

³⁷ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesú_s:

—Dsa₂ i₂ηj₅ séi₂ míg₂ jon₂ dse₃, Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ 'éi₂; ³⁸ ja₁nau₂ guë'₂ lë₅ co₂'nió'₄ mi₂güíg₃ la₂. Jon₂ dse₃ guë'₂ në₃, co₂'nió'₄ lí₅ chi'₂-guein₂ i₂tion'₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. Ni₁nau₂ 'lig'₅₄ guë'₂ në₃, co₂'nió'₄ dsa₂ i₂tion'₅₄ jui₅ 'éi'₃ quió'₅ i₂së₃dsen₃. ³⁹ Dsa₂ 'lin'₅₄ i₂'iog₅₄ i₂ca₂jné₂ jon₂ ni₁nau₂ 'lig'₅₄, i₂së₃dsen₃ bá₄ 'éi₂. I₁ráu₃ guë'₂ në₃, lë₅ jmi₄ jë₁ca₂tó₂', i₂ja₃lén₂ ja₃cag'₅₄ guë'₄ në₃, ángeles quián₅ bá₄ Diú₄. ⁴⁰ Jaun₂, jui₁lia'₂ cág'₅ dsa₂ ni₁nau₂ 'lig'₅₄, a₂tó'₅ dsi₂si₂, le₂në₅ bá₄ lé₂ ján₃ jmi₄ jë₁ca₂tó₂' mi₂güíg₃ la₂. ⁴¹ Chen₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ángeles quiáin₅ ia₁jaun₂ 'uín₂ jë₄ quió'₅ dsa₂ quiáin₅ ca₂le₃jín₃ i₂jmo₅ qui₂sén'₂ rín'₅₄ a₂'no₂₃ dso₄, ca₂le₃jín₃ guë'₄ i₂ca₂rë₃chán₃ i₂tsá₃ ca₂tí₂ jui₅ 'lig'₅₄. ⁴² Jaun₂ to'₂ ja₁néi'₅ tsí'₄ si₂, ja₁tóin'₃ qui'₂'-o₂₃, qui₃quíg'₃ jan₅₄ në₃. ⁴³ Jaun₂, dsa₂ dsen₃ quián₅ Diú₄ guë'₂ dsi₃lein₅ dsi₃tiain'₂ ja₁jniai₅₄ tág₅ jui₁lia'₂ jniá₂ 'iog₂ ja₁jmo₅ Diú₄ Jmei₂ 'éi'₃. Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ i₂dsi₅₄ rë₂gua₄, rë₂nei₂ 'nia'₂.

Jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ caun₂ a₂quen₅ guë₄ 'ñio₅ lin₃ a₂rë₂'ma₄

⁴⁴ 'Guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄ ján₃ bá₄ lë₅ jui₁lia'₂ caun₂ a₂quen₅ 'ñio₅ lin₃ a₂rë₂'ma₄ rë₂'o₅ né'₃ 'uë₃. La₁ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂dso'₂ në₃, ja₁jaun₂ bá₄ 'ma₂₃ táng₃; ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'io'₂ jén'₅, jaun₂ dsáin'₅ dsi₂nág₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂ quió'₅, jaun₂ lá₅ míg₂ jlá'₁ jaun₂.

Jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ míg₂ perla a₂quen₅ lin₃

⁴⁵ 'Ján₃ bá₄ lë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄ jui₁lia'₂ lí₅ jan₂ dsa₂ i₂ñj₅ 'no'₂ perlas jlá'₁ ia₁jaun₂ jmo₃ 'ma'₅₄. ⁴⁶ Jë₁ma₂ca₂dsó'₂ ca₂míg₂ a₂quen₅ lin₃, dsáin'₅ dsi₂nág₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂ quió'₅, jaun₂ lá₅ míg₂ jlá'₁ jaun₂.

Jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ tsi₁'má₅

⁴⁷ 'Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ lë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄ jui₁lia'₂ lë₅ caun₂ tsi₁'má₅ a₂táun₂ dsa₂ ne₄ jmi₁ñí₄ jaun₂ 'uín₂ ca₂le₃jín₃ ne₅₄ já'₂. ⁴⁸ Jë₁ma₂ca₂rín₅ tsi₁'má₅, dsa₂ në₃ 'íin₅ tě₂le₃ chei'₅₄ jmi₁ñí₄; jaun₂ quióin'₂ jmá'₃ lia'₂ ju₄ dsen₃ caun₂ ja₁to'₂, jaun₂ guiaín'₂ bá₄ jui₁lia'₂ já'₂ i₂tsá₃ dsen₃. ⁴⁹ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ lë₂ jmi₄ jë₁ca₂tó₂' mi₂güíg₃ la₂: 'uín₃ ángeles ja₁jmó₂ jma₃quén₅ dsa₂ 'lin'₅₄ jë₄ quió'₅ dsa₂ dsen₃ ⁵⁰ jaun₂ toin'₂ i₂'lin'₅₄ ja₁néi'₅ tsí'₄ si₂ ja₁dsi₃toin'₅₄ qui'₂'-o₂₃ qui₃quíg'₃ jan₅₄ në₃."

Jui₁lia'₂ cu₄nióg₄ 'mí₂ quian'₅₄ cu₄nióg₄ gui'₅₄

⁵¹ Jaun₂ ca₂ñí₃ Jesú_s chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅:

—¿ñig'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂juá'₅ jniá₂ në₅?

Jaun₂ ca₂ηag₃:

—Nág'₂ bá₄ jnia'₅₄.

⁵² Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesú_s në₃:

—Ju_ilia' ₂ jan₂ tē₅juá' ₅ i₂ma₂ca₂jme₃tin₅ 'a₂ lia' ₂ lē₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄, líin₅ ju_ilia' ₂ líin₅ jan₂ juig₅₄ tsí₁'né₅ i₂'ué₅ a₂quen₅ a₂te₁'i₁ le₁'ma₁ dsi₂néi₂ quió'₅, lia' ₂ cosas 'mí₂ lia' ₂ cosas guí'₅₄ ně₃.

*'En₅₄ Jesúsjé₄juíg₂ Nazaret
(Marcos 6:1-6; Lucas 4:16-30)*

⁵³ Jme₁ca₂dsan₃ jme₂tin₅ Jesús dsa₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ ně₅, ca₂o₃'íin₃ bá₄ ja₁jaun₂, ηái'₃ juíg₂ go₅₄. ⁵⁴ Jme₁ca₂dsiáin'₃ jaun₂ ně₃, ca₂jme₃lióg₃ ca₂jme₃tin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga quió'₅ dsa₂ ja₁jaun₂, jaun₂ dsa₂ ně₃, ca₂i₃gó'₃ dsí₅ jág₁ a₂ca₂nág₂, jaun₂ ca₂dsia₃:

—¿A₂já'₄ ca₂i₁jme₁tin₅ i₂ně₅ jág₁ a₂ñí₄ lē₃ tiin₂₃ ně₅? ¿'A₂ bá₄ lia' ₂ 'io₂₃ bí₂ a₂tiin₂ jmo₃ o₂dsain₂ ně₃? ⁵⁵ ¿On₁jua'₅₄ i₂ně₅ ja₁ñí₁'má₃? ¿On₁jua'₅₄ chog₅₄ i₂chen₂ María? ¿On₁jua'₅₄ i₂ně₅ i₂lin₅ rin'₅₄ Santiago* quian'₅₄ Sé₄, Si₂mu₅₄, Judas ně₃? ⁵⁶ ¿On₁jua'₅₄ jé₄ quián₂jniog₄ la₂ tián'₅ 'io₅₄ riin'₅₄ ně₃? ¿'A₂ bá₄ já'₄ já₅ a₂ñí₄ lē₃ cui'₅ i₂ně₅ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂tiin₂ ně₅?

⁵⁷ Jaun₂ tsá₃ dse₃ ca₂tin₂ dsa₂ jág₁ jaun₂ quió'₅, tsá₃ jui₅ ca₂ton'₃ dsa₂. La₁ ca₂juá'₂ Jesús:

—Ca₂le₂con₂ bá₄ juíg₂ siá'₂ jme₂gan₃ dsa₂ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄; jŋia'₅₄ lia'₂ dsa₂ go₅₄ bá₄, tsá₃ jei₅₄, quian'₅₄ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅ 'ŋiog₅ ně₃.

⁵⁸ Jaun₂ tsá₃ ma₃léi₄ juë'₂ líin₅₄ ca₂jmo₃ ja₁jaun₂, ia₁ tsá₃ guë'₂ 'én₂ dsa₂.

14

Ca₂jon₃Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂jmi₂
(Marcos 6:14-29; Lucas 9:7-9)

¹ Jmig₄ jaun₂ Herodes, i₂jme₁lin₄ dsi₄má'₂ 'uë₃ Galilea, ca₂rë₃ñí₅ jág₁ a₂ñí₅ Jesús le₂con₂ jaun₂. ² Jaun₂ dsia₂₃ tsí'₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄:

—Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂ bá₄ ně₅ ñí₅; ma₂ca₂jein'₅₄ táng₃. 'Uíg₅₄ jaun₂ 'io₂₃ jui₅bí₂ a₂jmo₂₃ léi₄ juë'₂.

³ Ia₁ le₂jŋiá₅ ma₂ca₂jŋa'₃ dsa₂ Juan₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Herodes, ca₂'nei'₂, ca₂to'₂ dsa₂ né'₃ 'má₃ ně₃. Ca₂jmo₃ le₂ně₅ 'uíg₅₄ quió'₄ 'io₅₄ Herodías i₂jme₁lē₂ dsa₂ mí₂ quián₅ Fe₂li₄ riin'₅₄. ⁴ Ia₁ 'lióng₂ ráun₂ ma₂qui₂ma₂juá'₂ Juan₅₄ ma₂qui₂ma₂tsí'₃ Herodes: “Tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ cáng'₄ 'io₅₄ ně₅.”

⁵ 'Uíg₅₄ jág₁ jaun₂, jme₁'nio₃ Herodes jŋii'₃ Juan₅₄, la₁ tsá₃ tiá₂ dsí₅, ia₁ jme₁gain₃ dsa₂; ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ jme₁'éin₂ a₂lin₅ Juan₅₄ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄. ⁶ La₁ caun₂ jmi₄ ně₃, jme₁ca₂dsí'₃ Herodes ñí₂, ca₂o₃'íin₃ ja₁míg₄ 'io₅₄ Herodías, ca₂dsáin₂ jin₄ dsa₂ i₂té₁ jmi₄. A₂ně₅ ně₃ ca₂té₂dsí₅ 'njo₅ lin₃ Herodes, ⁷ ca₂lia'₂ ca₂cué₃ jág₁ quió'₅, ca₂le₃jé₃ 'iin₂₃ Diú₄ a₂cué₃ 'e₂ caun₂ a₂mi₃ 'io₅₄ bë'₅₄ 'éi₂. ⁸ Jaun₂ ně₃, jme₁ma₂né₂tio'₂ chog₅₄ jág₁, ñó₃, ca₂juá':

—Cué₄ mi₂dsi₄ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂, tē₂ně₃, 'i₄ 'ñjío'₃ uïng₅.*

⁹ Jaun₂ ca₂tá'₂ 'lia'₂ dsí₅ rag₅₄ jme₁ca₂nág₂ le₂ně₅, la₁ tsá₃ ma₃'e₂ ñí₅ jmo₃, ia₁ ma₂né₂cué₃ jág₁ quió'₅ a₂'iin₂₃ Diú₄, tē₃nag₅ dsa₂ i₂tion'₅₄ dsi₂néi₂ ja₁niog₅ jmi₄. ¹⁰ Jaun₂ lē₃, ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂ca₂i₁qui'₂ dsa₂ mi₂dsi₄ Juan₅₄ dsi₂néi₂ tsí₁'né₅ 'má₃. ¹¹ Dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂o₃can₅ dsa₂ mi₂dsi₄ Juan₅₄ rë₂'i₄ 'ñjío'₃ uïng₅,† jaun₂ ca₂cué₃ 'io₅₄ bë'₅₄ 'éi₂, jaun₂ 'éi₂ ně₃ ca₂i₁con₂ ne₄ chog₅₄.

¹² Jme₁co₂lág₂ jaun₂ ně₃, ca₂o₃lén₂ dsa₂ i₂jme₁quian'₅₄ Juan₅₄, jaun₂ ca₂tág₃ 'lag₄ 'éi₂ ca₂i₁'ó₄. Jaun₂ gué₄ ca₂i₁lein₅₄ ca₂i₁chi'₄ Jesús.

Ca₂jme₃tan₅₄ Jesúsjé₂ mei₅ dsa₂
(Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

* ^{13:55} Santiago: ján₃ bá₄ chein₂ Jacobo. * ^{14:8} lit. “rë₂dsí₂ ne₄ caun₂ ni₁ñí charola.” † ^{14:11} lit. “rë₂dsí₂ ne₄ caun₂ ni₁ñí charola.”

¹³Jme₁ca₂rë₃nji₅ Jesús jág₁ në₅, ca₂o₃ 'íin₃ ja₁jme₁ 'ein₅₄, ca₂'í₃ 'njo'₃ caun₂ ts_imu₅, a₂jme₁i₂ i₅ caun₂ ja₁co₂'njiog₅. La₁ juin₅ dsa₂ juig₂ te₁'i₁ con'₂ ma₂quián₅ jaun₂ ca₂rë₃nji₅, jaun₂ ca₂'uiin₃, ca₂i₁lein₅₄ ca₂i₁'ein₂₃ Jesús jui₅ tag₅₄. ¹⁴Jme₁ca₂dsió₃ Jesús le₂'rjo'₅₄ jmi₂, ca₂jág₃ juin₅ lin₃ dsa₂ ma₂tión₂ le₁jniog₅. Jaun₂ ca₂dsia₃ nje₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, ca₂jme₃lión₂ dsa₂ i₂jme₁qui₂le₁dso'₅₄ quián₅ dsa₂. ¹⁵Të₂le₃ ca₂'láu₂ jaun₂, ca₂o₃léñ₂ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ Jesús:

—Ca₂'láu₂ bá₄ la₂, ton₂ caun₂ ja₁co₂'njiog₅ bá₄ la₂ ja₁tsá₃ 'ein₂ tián₅. 'El₂ jág₁ dsa₂ ia₁jaun₂ dsí₃léñ₂ le₂con₂ juig₂ ma₂quián₅ në₅, qui₂dsí₃lia₅ ca₂la₂ a₂gué₃.

¹⁶Jaun₂ ca₂njag₃ Jesús:

—Tsá₃ tion₅₄; cué₅₄ 'nia₂ dsa₂ guiong₅₄ a₂gué₃.

¹⁷Jaun₂ ca₂njag₃ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—Tsá₃ 'e₂ a₂siá₂ cha₂ ja₁lá₃, jnja₅₄ lia₂ 'njiá₂ i₁njí₄ bá₄, quian₅₄ on₃ i₁ju₁.

¹⁸Jaun₂ ca₂juá₂ táng₃ Jesús:

—O₂quian₂ 'nia₂ ja₁lá₃.

¹⁹Jaun₂ në₃, ca₂tsí₃ dsa₂ a₂tiain₃ ne₄ 'uë₃. Jaun₂ ca₂jna₃ ta₁'njiá₂ i₁njí₄ quian₅₄ le₃on₃ i₁ju₁, jaun₂ ca₂chó₃ ne₅₄ guei₅₄ i₂juig₃, ca₂cué₃ ti₁'mag₄ Diú₄. Jaun₂ ca₂dsioin₃ le₂caun₂ le₂caun₂ i₁njí₄, ca₂cué₃ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂. Jaun₂ 'éi₂ gué₄ në₃ ca₂dsio₃ jin₄ dsa₂. ²⁰Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ ca₂gué₃ ca₂lia₂ ca₂'ág₃ dsí₅. Jme₁ca₂lë₃ gué₅, jaun₂ ca₂cág₃ bá₄ gué₄ guia₃-tíñ₂ ts_imu₅ 'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃. ²¹Dsa₂ i₂ca₂gué₃ 'éi₂ jme₁tén₄ 'njiá₂ mei₅ jmá₃ lia₂ dsa₂ ñe₂, i₂sián₂ bá₄ dsa₂ mí₂, chi₂ në₃.

Ca₂nj₃ Jesús ne₄ jmi₁njí₄

(Marcos 6:45-52; Juan 6:16-21)

²²Dsí₂juí₅ jme₁ca₂lë₃ jaun₂, ca₂jmo₃ Jesús 'éi₃ a₂tón₃ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ 'njo'₃ ts_imu₅, a₂njí₃ de₂ 'éi₂ jmi₂ le₁jniái₄ lia₂ con₂ gué₄ 'njiog₅ a₂dsí₃lein₃, të₁lia₂ 'í₂ 'njiog₅ 'ág₅ jág₁ dsa₂.

²³Jme₁ca₂lë₃ 'ág₅ jág₁ dsa₂, ca₂njó₃ jui₅ má₂ i₁chi₂i₁lein₄ Diú₄. Ca₂tó₂ nei₂ jme₁ca₂tó₂, jaun₂ bá₄ 'ein₅₄ 'njiog₅. ²⁴Ts_imu₅ a₂tion₅₄ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ në₃, jme₁ma₂dsió₃ dsi₂jo₂ jmi₁njí₄. Jmig₂ në₃, qui₂jná₅ tiá₂ lin₃ dso₂ ts_imu₅, ia₁ 'éi₅ tiá₂ dsí₂ 'liog₂ le₃ca₃. ²⁵Le₁né₃ të₂le₃ ca₂jnia₃ jaun₂, ca₂jme₃quián₃ Jesús ja₁njáu₄ ts_imu₅ tioin₅₄. ²⁶Jaun₂ në₃ jme₁ca₂jág₂ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ jío₅ njí₂₃ ne₄ jmi₁njí₄, ca₂juíin₂ ca₂tóin₂ co₂mí₅₄ ca₂guió₃ ca₂juá₂:

—Jme₂dsí₂ 'lin₅₄† bá₄ ó₃!

²⁷La₁ dsí₂juí₅ bá₄ ca₂juá₂ Jesús në₃:

—¡Dsia₄ 'nia₂ tiá₂ 'au₂! ¡Jniá₂ bá₄ la₂; tsá₃ lë₁juíñ₂ 'nia₂!

²⁸Jaun₂ Pe₄ në₃ ca₂njag₃:

—Te₁gui₅₄, chi₂jua₂ 'ne₂ në₅, jmo₄ 'éi₃ a₂nei₅₄ njí₅₄ ne₄ jmi₂ a₂dsió₄ të₂ ja₁chéng₄ në₅.

²⁹—Nia₅ jaun₂—ca₂juá₂.

Jaun₂ ca₂sión₃ Pe₄ 'njo'₃ ts_imu₅, ca₂njí₃ ne₄ jmi₂ jme₁njó₄ ja₁chén₄ Jesús. ³⁰La₁ jme₁ca₂tón₃ jui₅ ca₂jág₃ 'a₂ lia₂ 'ei₅ tiá₂ dsí₂, ca₂ja₃gó₃ dsí₅, jaun₂ gué₄ ca₂rë₃lió₃ ca₂i₃'óin₅ jmi₂. Ca₂guió₃ tiá₂, ca₂juá₂:

—¡Lio₄ jniá₂, Te₁gui₅₄!

³¹Dsí₂juí₅ jaun₂ ca₂néi₃ Jesús gu₂, ca₂tiín₂ quió₅ Pe₄, jaun₂ juá₂:

—¡'E₂ gué₄ ca₂juig₄ 'én₂ 'ne₂! ¿'E₂ lë₃ në₂'éi₂ caun₂-tíñ₃ 'au₂?

³²Jme₁ca₂i₃toin₅₄ 'njo'₃ ts_imu₅, ca₂'ág₂ táng₃ tei₄ dsí₂. ³³Jaun₂ i₂jme₁tion₅₄ 'njo'₃ ts_imu₅ ca₂jmo₃ i₁'áin₃ ne₄ Jesús, ca₂jme₃jug₂. Jaun₂ ca₂juá₂:

—Dsón₂ bá₄ líng₅ Ja₁njí₅₄ Diú₄.

† ^{14:26} griego: fantasma.

*Cajme₃'lión₂Jesús dsa₂ dso'₅₄ 'uë₃ Genesaret
(Marcos 6:53-56)*

³⁴ A₂ca₂'ain₂ j_{mig}₂ jaun₂, ca₂dsi₃lein₃ 'uë₃ Genesaret. ³⁵ Dsa₂ chan₂ ja₁jaun₂ ně₃, jme₁ca₂rë₃cui₂₃ Jesús, jaun₂ ca₂i₁nioi₁₂ ca₂i₁can₅ jág₁ ca₂le₃jé₃ juig₂ te₁i₁ le₃lág'₃ jaun₂, jaun₂ ca₂o₃j_{nia}₃ dsa₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁le₁dso'₅₄ ja₁'en₅₄ Jesús. ³⁶ Jaun₂ ca₂mi₃ tsá₃ a₂nag₅₄ o₁j_{nia}'₅₄ 'ág₃ tag₄ tsin'₅₄ bá₄ cuë₃ j_{mig}₄ ní'₃ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄; jaun₂ ně₃, ca₂le₃jín₃ dsa₂ dso'₅₄ i₂qui₂ca₂ní'₃ tsin'₅₄ Jesús, ca₂'lóin₂ co₂nei'₅₄ dso₄ a₂jme₁lín₄.

15

*Jme₂tag₅Jesús jui₁lia'₂ e₂jaun₂ a₂jmo₅ a₂rë₂'ñio₅ dsa₂
(Marcos 7:1-23)*

¹ Jaun₂ ně₃ ca₂o₃lén₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅ i₂ja₂lén₂ Jerusalén, ca₂jme₃quiáin₃ ja₁con₂ Jesús, jaun₂ ca₂nag₃:

² —¿'E₂ lë₃ tsá₃ jme₂ti₃ dsa₂ i₂quiang'₅₄ tag₄ 'éi'₃ a₂chí'₅ quió'₅ dsa₂ can'₅₄? Tsá₃ rang₂₃ gu₂ ně'₃ gué₄ a₂gué'₃.

³ Jaun₂ ca₂nag₃ Jesús:

—'Nia'₂ gué'₂ ně₃, 'E₂ lë₃ qui₂tsó'₂ 'nia'₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ a₂jme₂ti'₁ 'nia'₂ jmá'₃ lia'₂ tag₄ quián'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄? ⁴ Ia₁ ca₂juá'₂ Diú₄: "Jme₁gan₃ 'nia'₂ chog'₂-ñéi'₅."* Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂: "I₂të'₂on'₂ jmei₂, o₃ i₂të'₂on'₂ chog₅₄, ca₂tiin₂ j_{oin}₂."[†] ⁵ La₁ 'nia'₂ ně₃ jme₂ting'₁ dsa₂, ně₁ein₂ cha₂ quió'₅ a₂lé₂ le₃jme₃'oin₅₄ chog₅₄-jmei₂, la₁ lag₃ ně₁ca₂tsí'₃ dsa₂ chog₅₄-jmei₂: "A₂ma₂rë₂jen'₅₄ ne₄ Diú₄ bá₄ a₂jaun₂", ⁶ jaun₂ ně₃, jme₂tín'₂ 'nia'₂ dsa₂ 'éi'₃ a₂tsá₃ ma₃tion₅₄ 'nió'₅ jme₃'on₅₄ dsa₂ chog₅₄-jmei₂. O₄quió'₄ tag₄ quián'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ bá₄ ma₂ja₂nó'₅ 'nia'₂ jmo'₂ tsá₃ ma₃e₂ quen₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. ⁷ ¡'Nia'₂ dsa₂ i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁ a₂jmo'₂ 'nia'₂ a₂jme₂juíng'₁ Diú₄ quian'₅₄ tag₄ quiáng'₂ ja₂nóg'₅! Dsón'₂ bá₄ dsau₅ a₂ca₂juá'₂ Isaías i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, jme₁ca₂tióng₃ ne₄ si₂, 'iin₂₃ 'nia'₂, jme₁ca₂juá'₂:

⁸ Dsa₂ juig₂ la₂ jme₂juag₂ jniá₂
jmá'₃ lia'₂ quian'₅₄ mi₂'o₅₄ bá₄,

la₁ia₁ uíng₂ bá₄ 'i₄ dsí₅
ja₁con₂ jniá₂.

⁹ La₁ tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄ a₂jme₂juag'₂,
ia₁ jág₁ a₂jme₂tag₂₃

jmá'₃ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ jaun₂.‡

¹⁰ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús dsa₂ juin₅ i₂ma₂quiain'₅₄ a₂jme₃quián₃ 'éi₂ ja₁coin₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Rë₂ nei₂ 'nia'₂ a₂la₂; jui₁le₂ñí'₂ 'nia'₂: ¹¹ Ju₁lia'₂ a₂dsi₂to'₅₄ jui₅ mi₂'o₄ dsa₂, on₃jua'₅₄ a₂jaun₂ jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂. Ca₂le₃jé₃ a₂'uë₂ jui₅ mi₂'o₄ dsa₂, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂.

¹² Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'Tsa₁ njí'₅₄, 'ñjo₅ lin₃ tsá₃ dse₃ ca₂tín₂ dsa₂ fariseos jág₁ a₂në₂chei'₅₄?

¹³ La₁ ca₂nag₃ Jesús:

—Ca₂le₃jé₃ ni₁'ma₂ a₂tsá₃ ca₂chéin'₃ Ne'₃ jniá₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, guéi₃ le₂jiog₅ jmú₄.

¹⁴ O₁lë₄ me'₂; ia₁ dsa₂ ten₄ bá₄ ně₅ quian₅ ne₄ jui₅.§ Ia₁ ně₁jua'₂ jan₂ dsa₂ ten₄ jnjai₂₃ dsa₂ ten₄ riin'₅₄, le₃oin₃ bá₄ tsi₃seíñ₂ siá₅.

¹⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Jua'₅₄ 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jág₁ ně₅.

¹⁶ Jaun₂ ca₂nag₃ Jesús:

* ^{15:4} Éxodo 20:12; Deuteronomio 5:16. † ^{15:4} Éxodo 21:17; Levítico 20:9. ‡ ^{15:9} Isaías 29:13. § ^{15:14} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "ia₁ i₂j_{nia}₅ dsa₂ ten₄ bá₄ ně₅."

—¿Ján₃ bá₄ tsá₃ njí₂ 'au'₂ 'nia'₂? ¹⁷ Ia₁, ¿tsa₁ njí₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ ca₂le₃jé₃ a₂dsí₂to'₅₄ jui₅ rë₂'o₄ dsa₂, dsí₂lé₂ rë₂tú'₅ bá₄ dsa₂, cang₂ jaun₂ 'uë₂ táng₃? ¹⁸ La₁ jui₁lia'₂ a₂'uë₂ jui₅ mi₂'o₄ dsa₂, a₂jaun₂ a₂já₅ të₂dsí₅ bá₄ dsa₂. A₂jaun₂ bá₄ jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂. ¹⁹ Ia₁ të₂dsí₅ bá₄ dsa₂ já₅ ca₂le₃jé₃ a₂'lig'₅₄ a₂dsí₂jiog₅ dsí₅: jui₁lia'₂ a₂jme₂dsian₅ dsa₂ dsa₂ mi₂güíg₃ riin'₅₄: jui₁lia'₂ a₂nió'₅ dsa₂ já₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₅ dsí₂i₂gu₂, jui₁lia'₂ a₂lë₁i₂nio₄ dsa₂ tiáin'₅, tsá₃ gu₂ le₁jen'₂; jui₁lia'₂ a₂'ang₅ dsa₂; jui₁lia'₂ a₂nau₂ dsa₂ a₂jáng'₅ já₁ dsau₅ a₂jmo₂₃ të₂jíin₁; jui₁lia'₂ a₂jmo₅ dsa₂ a₂lë₁bóin'₂ dso₄ riin'₅₄ në₃. ²⁰ Ca₂le₃jé₃ a₂në₅ bá₄ jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂; la₁ a₂agué'₅ dsa₂ të₃ tsá₃ ma₂në₂jme₃ti₃ 'éi'₃ tag₄ a₂chí'₅ a₂rang₂₃ gu₂, on₃jua'₅₄ a₂jaun₂ jmo₅ a₂rë₂'njo₅ dsa₂.

*Jan₂ i₁náu₃ i₂ca₂rë₃'én₂ të₂le₃ quió'₅ Jesús
(Marcos 7:24-30)*

²¹ O₂ 'ín₃ bá₄ Jesús ja₁jaun₂, ca₂ñó₃ táng₃ jui₅ juig₂ Tiro quian'₅₄ Sidón. ²² Ja₁jaun₂ jan₂ 'io₅₄ cananea i₂guá₅ jé₄ juig₂ jaun₂, ca₂guain₃ con₂ Jesús 'o₂₃ co₂mi₅₄, juá'₂ tiá₂:

—¡Te₁gui'₅₄, jaun₅ David, dsia₄ njéi₂ 'au'₂ jniá₂! Jan₂ chi'₂ ja₁míg₄ jniá₂ 'en₅₄ jan₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ të₂dsí₅, 'njo₅ líñ₃ njág₅ uiig₅.

²³ La₁ tsá₃ 'e₂ ca₂ñag₃ Jesús 'i₁caun₂. Jaun₂ o₃lén₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂: —Chei'₅₄ i₂në₅ jui₁dsiain'₅₄, ia₁ já₅ guió'₅ co₂mi₅₄ chi₁co'₅₄ quiáin₂ jniog₄.

²⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ca₂tsí'₃ 'io₅₄ 'éi₂:

—Ca₂chei₃ Diú₄ jniá₂ a₂guio₃ jmá'₃ lia'₂ ca₂ne₅₄ o₄quió'₄ já'₂ cha'₂ i₂ma₂i₂cón₅ chan₂ juig₂ Israel.

²⁵ La₁ caun₂ já₅ bá₄ 'io₅₄ 'éi₂, ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesús, ca₂juá'₂:

—¡Te₁gui'₅₄, jme₁'o₄ jniá₂!

²⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Tsá₃ dsí₂ten₅₄ jua'₅₄ a₂jniá'₄ jniá₂ i₁ñjí'₄ quió'₅ chi'₂-guein₂ a₂cué₄ dsí₂jí'₅₄.

²⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ 'io₅₄:

—Dsón'₂ bá₄ dsau₅, Te₁gui'₅₄; la₁ cág'₅ bá₄ dsí₂jí'₅₄ ni₁jne₁ a₂tsí₂séi'₂ ne₄ mesa ja₁gué'₅ juig₅₄.

²⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús:

—¡'E₂ gué₄ tson₂ 'én'₂ 'ne₂, dsa₂ mí₂! Jui₁le₅₄ bá₄ lia'₂ con'₂ lë₅ a₂mi₂ në₅.

Dsí₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂lón₂ chi'₂ ja₁míg₄ 'io₅₄ 'éi₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús juin₅ dsa₂ dso'₅₄

²⁹ O₂ 'ín₃ bá₄ táng₃ Jesús ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂ñíi₃ jui₅ chei'₅₄ jmi₁ñjí'₄ Galilea; jaun₂ ca₂uíg₂ jui₅ ne₄ má'₂, jaun₂ ca₂guá₂ jme₁dsióg₃. ³⁰ Juin₅ dsa₂ ca₂dsí₃lén₂ táng₃ cau₅ quió'₅ ja₁jaun₂, le₁ñjai₂₃ dsa₂ guian'₅₄, dsa₂ i₂le₁já'₂ gu₂-tag₄, dsa₂ ten₄, dsa₂ con₄, juin₅ gué₄ dsa₂ sián'₂ i₂jme₁le₁dso'₅₄ në₃. Qui₂ca₂dsiog₃ ja₁chén'₄ Jesús, jaun₂ ca₂jme₃'lió₂ 'éi₂. ³¹ Jaun₂ gué₄ ca₂i₂gó'₃ dsí₅ dsa₂ jme₁ca₂té₂ ne₅₄ ma₂dsia₅ já₁ dsa₂ i₂jme₁con₄, ma₂i₂nio₄ dsa₂ i₂jme₁qui₂le₁já'₂ quió'₅, quian'₅₄ dsa₂ guian'₅₄ në₃; dsa₂ ten₄ në₃ qui₂ca₂jág₃. Jaun₂ ca₂tón'₂ dsa₂ ca₂jme₃juin'₂ Diú₄ quiáin₅ dsa₂ Israel.

Ca₂jme₃tan₅₄ Jesús quén₂ mei₅ dsa₂

(Marcos 8:1-10)

³² Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Njo₅ njéi₂ dsí₃jing₅₄ dsa₂ në₅, ia₁ ma₂'nì₅ jmi₄ tioin'₅₄ ja₁lá₃ quian'₅₄ jniá₂, 'i₁ca₂juig₄ tsá₃ 'e₂ cha₂ a₂gué'₃ ja₁lá₃. Jaun₂ në₃, tsá₃ 'nio₃ jniá₂ dsiaiñ'₅₄ të₃ tsá₃ ma₂në₂gué'₃, ia₁ con'₂ tsá₃ njó₅ në₁ca₂uáin₂ le₂'i₄ jui₅.

³³ Jaun₂ ca₂juá'₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—¿A₂já'₄ lé₂ dsí₁liá₄ i₁ñjí'₄ ja₁co₂'ñiog₅ la₂ a₂gué'₃ dsa₂ juin₅ në₅?

³⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ca₂ñíi'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—¿Je₂liá'₂ i₁ñjí'₄ 'i₄ gué₄ quián'₂ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂ηag₃ 'éi₂:
—Guio₃ i₁ηí'₄ bá₄ 'i₄, quian'₅₄ guë'₂ on₃-ún₂ ju₄ pí'₁.
³⁵ Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂tian'₃ dsa₂ 'uë₃, ³⁶ jaun₂ ca₂jña'₃ ta₁guio₃ i₁ηí'₄ quian'₅₄ i₁ju₁ ně₃, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄. Jaun₂ ca₂dsioin₃ le₂caun₂ le₂caun₂ i₁ηí'₄, ca₂cué'₃ chi'₂ ds₁guia₃-tín₂ quiáin₅, jaun₂ 'éi₂ gué₄ ně₃ ca₂dsió'₃ jin₄ dsa₂. ³⁷ Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ ca₂gué'₃ ca₂lia'₂ ca₂ág'₃ dsi₅. Jaun₂ ca₂cág'₃ chi'₂ ds₁guia₃-tín₂ guio₃ ts₁mi'₂ jmá'₃ ni₁jne₁ a₂ca₂chóng₃. ³⁸ Dsa₂ i₂ca₂gué'₃ 'éi₂ jme₁lě₂ quén₂ mei₅ jmá'₃ dsa₂ ηe'₂, i₂sián'₂ bá₄ dsa₂ mí₂ quian'₅₄ chi'₂ ně₃. ³⁹ Jme₁ca₂lě₃ jaun₂, ca₂ág'₃ Jesús jág₁ dsa₂, jaun₂ ca₂'í₃ 'ηíó'₃ ts₁mu₅ a₂ηó₃ jui₅ jé₄ juig₂ Magadán.*

16

*Dsa₂ fariseos quian'₅₄ dsa₂ saduceos mi₂₃ ne₄ Jesús a₂jmo₃ 'éi₂ caun₂ léi₄ juë'₂
(Marcos 8:11-13; Lucas 12:54-56)*

¹ Dsa₂ fariseos quian'₅₄ dsa₂ saduceos i₁lein₅₄ i₁jiin₅₄ Jesús, ia₁ a₂'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ tiain'₃ Jesús quian'₅₄ jág₁; jaun₂ ca₂mi₃ a₂jmo₃ 'éi₂ caun₂ léi₄ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃.

² La₁ ca₂ηag₃ Jesús:

—['Nia'₂ tīng'₂ jág₁ tē₂le₃ ca₂láu₂ jme₁lin₅₄, juá'₂ 'nia'₂: “Dse₃ bá₄ 'ei₅ táng₃ 'ióg₃, ia₁ guéin₂ bá₄ jniá₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃.” ³ Ján₃ bá₄ juá'₂ 'nia'₂ jme₁lin₅₄ jui₁lia'₂ tē₃ o₃'iog₂, “Tiá'₃ jníí₅ ně₃, ia₁ guéin₂ jniá₂ jnei₅ tio'₅₄ guei'₅₄.” Ni₁ηí₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ jua'₅₄ 'e₂ jein₅ jág₁ 'a₂ lia'₂ jniá₂ guei'₅₄, jnjia'₅₄ lia'₂ 'e₂ a₂tē₅ ne'₅₄ 'nia'₂ jmig₄ ně₃ bá₄, tsá₃ ηjí'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ jein₅ jág₁.]* ⁴ Ts₁jon₂ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂tsá₃ nag₃ la₂, mi₂₃ a₂jmo₅₄ jniá₂ caun₂ léi₄ a₂o₂dsang₂. La₁ 'i₁caun₂ léi₄ siá'₂ tsá₃ 'e₂ ηe'₂ 'nia'₂, jnjia'₅₄ lia'₂ caun₂ léi₄ jui₁lia'₂ a₂ca₂i₃ηí₂ Jonás bá₄.

Jaun₂ ca₂tén₂ bá₄ Jesús dsa₂ 'éi₂, ca₂ηái'₃.

Levadura quió'₅ dsa₂ fariseos

(Marcos 8:14-21)

⁵ Jme₁ca₂'an₂ chi'₂ ds₁guia₃-tín₂ jmí₁ηí'₄, ca₂dsáu'₃ dsí₅ tsá₃ 'e₂ i₁ηí'₄ le₁quian₅ guë'₃.
⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ jaun₂ tsá₃ le₃tín'₂ 'nia'₂ juá'₅ a₂jme₂tag₅ dsa₂ fariseos, dsa₂ saduceos ně₃. Ia₁ juá'₅ quió'₅ lě₅ lia'₂ lě₅ jui₁ levadura.

⁷ Jaun₂ ca₂dsia₃ chi'₂ ds₁guia₃-tín₂ jág₁ tsí'₅ rīin'₅₄:

—Ia₁ tsá₃ i₁ηí'₄ le₁quian₁ bá₄ jniog₄, jaun₂ bá₄ juá'₂ le₂ně₅.

⁸ La₁ ca₂rē₃lí'₄ bá₄ Jesús 'e₂ jág₁ dsia₂₃, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lě₃ juá'₂ 'nia'₂ tsá₃ le₁quian₄ i₁ηí'₄? ¡'E₂ guë₄ ca₂juig₄ 'én'₂ 'nia'₂! ⁹ ¿'E₂? ¿Tsa₁ ma₂ca₂rē₃ηí'₂ 'nia'₂? ¿Tsa₁ ma₃dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ ca₂dsio'₄ jniá₂ 'njá₂ i₁ηí'₄ ca₂lin₅ quió'₅ 'njá₂ mei₅ dsa₂, on₃guë'₂ dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ ca₂dsio'₄ jniá₂ guio₃ i₁ηí'₄ ca₂lin₅ quió'₅ quén₂ mei₅ dsa₂, on₃guë'₂ dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ lia'₂ je₂liá'₂ ts₁mi'₂ 'nau₅₄ a₂ca₂cag'₅₄ tág₃ 'nia'₂? ¹⁰ ¿On₃ guë'₂ dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ ca₂dsio'₄ jniá₂ guio₃ i₁ηí'₄ ca₂lin₅ quió'₅ quén₂ mei₅ dsa₂, on₃guë'₂ dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ lia'₂ je₂liá'₂ ts₁mi'₂ 'nau₅₄ a₂ca₂chóng₂ a₂ca₂cag'₅₄ 'nia'₂ ně₃? ¹¹ ¿'A₂ bá₄ lia'₂ ηí₄ tsá₃ rē₂len'₅₄ 'nia'₂? On₃juá'₅₄ i₁ηí'₄ 'ë₅ jniá₂ jme₁ně₂juá'₃ jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ quian'₅₄ levadura quió'₅ dsa₂ fariseos quian'₅₄ dsa₂ saduceos.

¹² Jaun₂ guë₄ ca₂ηí'₂ dsí₅ 'éi₂ a₂'ë₅ Jesús jaun₂, on₃juá'₅₄ a₂ca₂tín₂ jmo₃ 'í₁ jui₁lia'₂ jui₁ levadura a₂cón'₂ dsa₂ i₁ηí'₄, a₂ca₂tín₂ jmo₃ 'í₁ 'a₂ lia'₂ lě₅ juá'₅ a₂jme₂tag₅ dsa₂ fariseos quian'₅₄ dsa₂ saduceos bá₄.

*Ca₂juá'₂ Pe₄ lia'₂ tí₅ jág₁ dsau₅ a₂lín₅ Jesús dsa₂ I₂rē₂ 'í₁ quián₅ Diú₄
(Marcos 8:27-30; Lucas 9:18-21)*

* ^{15:39} o₃, Magdala, ja₁chan₂ María Magdalena. * ^{16:3} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ gui'₅₄ guë₄ tsá₃ chi₁ton₅ jág₁ a₂tió'₅₄ 'ηíó'₃ corchetes [le₂la₂].

13 Jme₁ca₂dsióg₃ Jesúś ma₂quián₅ juig₂ Cesarea ja₁tén₄ Filipo, jaun₂ ca₂jíi' ₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—¿'Ein₂ líñ₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, juá'₂ dsa₂?

14 Jaun₂ ca₂ηag₃ 'éi₂:

—I₂lin₅₄ dsa₂ juá'₂ a₂líng₅ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂; i₂sián'₂ guë'₂ juá'₂ a₂líng₅ Elías; i₂lin₅₄ guë'₂ juá'₂ táng₃ a₂líng₅ Jeremías, o₃ jan₂ i₂sián'₂ i₂já₅ 'é₂ jág₁ quió'₅ Diú₄.

15 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesúś:

—¿'Nia'₂ guë'₂ ně₃? ¿'E₂ juá'₂ 'nia'₂ 'ein₂ líñ₅ jniá₂?

16 Jaun₂ ca₂ηag₃ Si₂mu₅₄ Pe₄:

—'Ne₂ líng₅ dsa₂ I₂rë₂ 'ín₁, Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ jén₃.

17 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesúś:

—'E₂ guë₄ dsen'₃ 'ne₂, Si₂mu₅₄, ja₁ñi'₅₄ Jonás, ia₁ 'i₁jan₂ dsa₂ mi₂güíg₃ tsá₃ ně₂jme₃jnia₅ ne'₅₄ a₂ně₅, jnja'₅₄ lia'₂ Ne'₃ jniá₂ i₂guá₅ i₂juig₃ bá₄. **18** Jaun₂ juá'₅ jniá₂ juig₂ 'ne₂, a₂ma₂cheng'₂ Pedro,† jaun₂ ne₄ ni₁'lau₂ la₂† jmog'₄ jniá₂ guá'₅ quió₃, jaun₂ ca₂lia'₅₄ i₂'io₅ bí₂ 'mú₃ tsá₃ le₃qui'₅₄ jmig₄ jua'₅₄ a₂tió'₃ quiong'₅₄ quian'₅₄ mai₅₄ quió'₅. **19** Jaun₂ o₄gog₂ 'ne₂ dsia₅₄ jniá₂ jág₁ dse₃ quió₃ a₂lë₅ co₂'nió'₄ ñj₁ llave a₂niá₃ ja₁dsi₃tion'₅₄ dsa₂ ja₁gon₂ Diú₄. Ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂tsá₃ cué'₂ 'ne₂ jmig₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ quió₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ lé₂ guei'₅₄ i₂juig₃; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ a₂cué'₂ 'ne₂ jmig₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ quió₃, a₂jaun₂ bá₄ lé₂ guei'₅₄ i₂juig₃ ján₃.

20 Jaun₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ 'i₁jan₂ a₂líin₅ I₂rë₂ 'ín₁ quiáin₅ Diú₄.

Ca₂ě₂Jesúś jág, a₂jóiñ₂

(Marcos 8:31--9:1; Lucas 9:22-27)

21 Të₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁ñó₄ jaun₂, ca₂jme₃lióg₃ Jesúś ca₂'é₂ jág₁ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, a₂tion₅₄ dsó₃ jui₅ Jerusalén, ja₁dsi₃jíi₂ 'lióng₂ ne₅₄ jmi₁uig₅ a₂jmog'₂ dsa₂ can'₅₄ quiáin₅ guá'₅, quian'₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂, tē₅juá'₅ ně₃. Jaun₂ ca₂juá'₂ a₂jηag'₃ dsa₂, la₁ a₂'ni₅ jmig₄ jaun₂, jein'₅₄ bá₄ táng₃.

22 Jaun₂ Pe₄ ně₃ ca₂jiog₃ le₃cau₅, jaun₂ ca₂jme₃liög₃ a₂të₂néi'₂ a₂jme₁jnéi₂ jui₅, ca₂juá'₂:

—¡Tsá₃ o₁le₅₄ le₂ně₅, Te₁gui'₅₄! ¡O₁líg₂ bá₄ tsá₃ jui₁dsi₂ñj₂ 'ne₂ le₂ně₅!

23 La₁ Jesúś ně₃, ca₂jéin'₃ le₂ca'₃, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ Pe₄:

—¡Jñiag'₃ cau₅ quió₃, Satanás! Jñia'₅₄ jni₂ bá₄ 'ne₂ jui₅ quió₃, ia₁ tsá₃ le₂jaun₂ dsi₂jiog₅ 'au'₂ jui₁lia'₂ dsi₂jiog₅ dsí₅ Diú₄. Ia₁ lia'₂ dsi₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ dsi₂jiog₅ 'au'₂.

24 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesúś ca₂tsí'₃ ca₂le₃jíñ₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—Chi₂hua'₂ 'ein₂ 'nio₃ 'éin₃ jniá₂, co₂dsia₅ jui₁dsi₂'én₂ dsí₅ guioin₅₄, jui₁jmo₁₂ co₂jñiai₅₄ a₂jóiñ₂, ſ jui₁jia₂ chi₁co'₅₄ quió₃. **25** Ia₁ jui₁'ein₂ guë₃ i₂tsá₃ 'nio₃ jón₂ ia₁ a₂'ín₅ dsí₅ le₃chain₂ dse₃ mi₂güíg₃ la₂, dsi₂'én₂ quió'₅. La₁ jui₁'ein₂ guë₃ i₂tén'₂ dsí₅ gue₃ 'mú₃ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂, le₃chain₂ dse₃ mi₂güíg₃ caun₂. **26** Ia₁, ¿'e₂ bá₄ ta₁ jmo₃ a₂lí'₂ dsa₂ 'ñjo₅ líñ₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, ně₁ja₂ dsi₃'én₂ bá₄ guë₂ jme₂dsí₂ quió'₅ mi₂güíg₃ caun₂? ¿O₃ je₂liá'₂ lë₂ le₃qui₃ dsa₂ 'lia'₅₄ ia₁jaun₂ tín'₄ jme₂dsí₂ quió'₅? **27** Ia₁ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ jñjío₁'₂ quian'₅₄ jui₅bí₂ jlá'₁ quió'₅ Jmei₂, quian'₅₄ ángeles quiáin₅, ja₃qui₅ 'lian'₅₄ dsa₂ 'a₂ con'₂ jñia'₅₄ niog₅ ca₂jmo₃. **28** A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juig₂ 'nia'₂, chan₂ i₂lin₅₄ jui₁lia'₂ i₂tion'₅₄ ja₁lá₃ tsá₃ dsián₃ ca₂lia'₂ ca₂té₂ ne₅₄ jíñ₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂jñiío₁'₂ líñ₅ rag₅₄ a₂qui₃dsi₂₃ 'éi'₃.

† **16:18** griego: Petros, co₂'nió'₄ le₃ja₁uia'₅₄ ní₁cang₁. ‡ **16:18** 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Pedro 2:7. § **16:24** lit. "jui₁quian₅₄ cróg₄ quió'₅."

17

*Ca₂rë₃tsíñ₃ 'a₂ lia'₂ jniá₂ Jesús
(Marcos 9:2-13; Lucas 9:28-36)*

¹ Jñéi₂ jmig₄ cang₂ jaun₂, ca₂jñia₃ Jesús Pe₄, Jacobo,* quian'₅₄ Juan₅₄ rìn'₅₄ Jacobo ně₃. ca₂i₃léin₂ con'₂ guioin₅₄ caun₂ má'₂ njei₅. ² Ja₁jaun₂ ca₂rë₃tsíñ₃ 'a₂ lia'₂ jniá₂ Jesús tē₃ jág₅ 'éi₂. Ne₄ Jesús ca₂jñia₃ tág₅ jui₁lia'₂ jniá₂ 'iog₂; tsin'₅₄ guë'₂ ně₃ ca₂jñia₃ tiog₂ jau₂ ca₂lia'₂ tág₅ lin₃. ³ Jaun₂ dsí₂jui₅ jaun₂ ca₂jñia₃ Moisés quian'₅₄ Elías, tióin₂ dsia₂₃ jág₁ quiain'₅₄ Jesús. ⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Te₁gui'₅₄, i'₂e₂ guë₄ dse₃ lia'₂ tio'₅₄ jniog₄ ja₁lá₃! Chi₂jua'₂ niog'₂, jmo₅₄ jniá₂ 'ni₅ tsí₁'io₅ láu₃: caun₂ quiáng'₂, caun₂ quió'₅ Moisés, caun₂ guë'₂ quió'₅ Elías ně₃.

⁵ Tē₃jë₄ dsia₅ Pe₄ jág₁ jaun₂, ca₂lioin₂ caun₂ jnei₅ tág₅; jaun₂ jë₄ jnei₅ jaun₂ ca₂né'₂ jág₁ a₂juá'₂:

—I₂la₂ bá₄ jón₃ quiáng₃, i₂ní₄ lë₃ 'nióg₃ guë₄ lin₃. 'E₂ bá₄ 'njo₂ dsí₃ quiain'₅₄. Nei₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅.

⁶ Jme₁ca₂nág₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ jág₁ jaun₂, ca₂rë₃gó'₅ ca₂le₃jé₃ ca₂i₃gain'₅₄ 'uë₃ le₁'éin₂, ⁷ Jaun₂ ca₂guán'₃ táng₃ Jesús cau₅ quió'₅, ca₂jñau'₃, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Nau₂ 'nia'₂; Tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ gang₃.

⁸ Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ táng₃, tsá₃ ma₂'ein₂ i₂sián'₂ ca₂jíñ₂; jñia'₅₄ lia'₂ 'njo₅ bá₄ Jesús ma₂chéin'₅.

⁹ Jme₁ja₂lein₃ sióin₅ táng₃ má'₂ jaun₂, ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃, ca₂juá'₂:

—Tsá₃ 'ein₂ juig'₅₄ 'nia'₂ a₂né₂jag'₅₄ 'nia'₂ ně₅, ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ jë₁ma₂ca₂jen'₅₄ táng₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ 'mú₃.

¹⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ ca₂ñíí'₃ Jesús:

—Chi₂jua'₂ le₂ně₅, ¿'E₂ lë₃ juá'₂ tē₅juá'₅, Elías bá₄ i₂jiá₃ le₂'uig₅₄?

¹¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Dsón'₂ Elías bá₄ jiá₃ le₂'uig₅₄, jaun₂ 'éi₂ bá₄ jme₃rë₃ ca₂le₃jé₃. ¹² La₁ juá'₅ jniá₂, i₂ma₂guan₅ bá₄ Elías, la₁tsá₃ 'ein₂ ca₂rë₃cuig₅. Jaun₂ qui₂ca₂jmóg'₂ dsa₂ lia'₂ lë₂ dsí₅ ca₂le₃jé₃ guë'₂ a₂lia'₂ 'nio₃ jmog'₂. Ján₃ bá₄ le₂ně₅, Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ dsí₃ñíí₂ uig₅ o₄gú₃ dsa₂ 'éi₂.

¹³ Jaun₂ guë₄ ca₂rë₃lí'₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, Juan₅₄ i₂ca₂chon₃ dsa₂ jmig₂ bá₄ 'in₅ Jesús, a₂juá'₂ le₂jaun₂.

Ca₂jme₃ lión₂ Jesús jan₂ chi'₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ dsí₅

(Marcos 9:14-29; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Jme₁ca₂dsí₃lein₃ ja₁tion'₅₄ dsa₂ juín₅, jaun₂ ca₂jme₃quián₃ jan₂ dsa₂ ja₁chén'₄ Jesús, jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ne₅₄, jaun₂ ca₂juá':

¹⁵ —Te₁gui'₅₄, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ chi'₂ quiáng₃, 'njo₅ lin₃ ñág₅ uig₅ líin₅ dso₄ 'ei₂; 'lióng₂ ráun₂ ma₂ca₂táin'₂ dsi₂si₂, dsi₂jmig₂ ně₃. ¹⁶ Ma₂i₁jñiai₅₄ jniá₂ ne₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáng'₂, la₁tsá₃ ca₂tió'₃ jme₃ 'lió₂.

¹⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—i'En₁ jmá'₃ tsá₃ 'e₂ 'én₂ 'nia'₂! ¿Je₂liá'₂ jmig₄ jmá'₃ 'nió'₅ 'ú₄ quian'₅₄ 'nia'₂? ¿Je₂liá'₂ jmig₄ jmá'₃ 'nió'₅ jmo₅₄ tió'₅ dsí₃ quian'₅₄ 'nia'₂? I₂jñia₅ chi'₂ ja₁lá₃.

¹⁸ Jaun₂ ca₂jí₂ Jesús ca₂jéin₂ je₂na'₅₄. Jaun₂ ca₂o₃'íñ₃ tē₂dsí₅ chi'₂ 'éi₂, jaun₂ guë₄ ně₃ ca₂lón₂ dsi₂jui₅ le₂jaun₂.

¹⁹ Jme₁co₂lág₂jaun₂ ca₂dsia₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ jág₁ quian'₅₄ Jesús jë₄ con'₂guioin₅₄, jaun₂ ca₂ñíí₃ 'éi₂:

—¿'E₂ 'uig₅₄ tsá₃ ca₂tián₃ jnia'₅₄ dsén₄ i₂'lin'₅₄?

²⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

* **17:1** ján₃ bá₄ chein₂ Santiago.

—Ne₄ ia₁ a₂ní₄ lë₃ ca₂juig₄ 'én₂ bá₄ 'nia'₂. A₂dsi₂jó₃ juá₅ jniá₂, jua₅₄ mei₂ gué₃ 'én₂ 'nia'₂, tsá₃ a₂nag₅₄ o₁jnjia₅₄ con₂ tí₅ ca₂míg₂ mi₂jon₂ mostaza,[†] lé₂ le₃jme₁juig₅₄ 'nia'₂ jui₁lia₂ má₂ ó₃: "Jnjag₃ ja₁në₅, gua₂ të₂le₃ ca₂taun₂"; má₂ jaun₂ në₃ jnjog₃ ja₁ë₂ 'nia'₂. I₁caun₂ tsá₃ e₂ cha₂ jua₅₄ a₂tsá₃ lé₂ le₃jmó₂ 'nia'₂ jua₅₄ mei₂ gué₃ le₂jaun₂.[‡]

*Ca₂'ë₂ táng₃ Jesús jág₁ a₂jójin₂
(Marcos 9:30-32; Lucas 9:43-45)*

²² Té₁lia₂ i₂nioi₅₄ co₂lë₅ le₂con₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Galilea, jaun₂ ca₂juá₂ táng₃ Jesús a₂jáng₂ dsa₂ jiín₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güí₃ o₄gú₃ dsa₂ mi₂güí₃. ²³ Jaun₂jnjag₃ dsa₂, la₁ a₂'ni₅ jmig₄ jaun₂, jein₅₄ bá₄ táng₃. Ca₂tá₂ 'lia₂ bá₄ dsi₅ chi₂ dsi₂guia₃-tí₂ jme₁ca₂nág₂ jág₁ jaun₂.

Ca₂quí₃ 'lia₅₄ ja₁con₂ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá₅

²⁴ Jme₁ca₂dsiog₃ Jesús juig₂ Capernaum quiain₅₄ chi₂ dsi₂guia₃-tí₂, jaun₂ ca₂o₃lén₂ dsa₂ i₂cág₅ jma₃tin₃ 'éi₃ cu₄ dracma a₂'nió₅ quió₅ guá₅ templo, jaun₂ dsa₂ 'éi₂ ca₂jme₃quián₅ con₂ Pe₄, ca₂ηag₃:

—¿Tsa₁ quí₅ të₅ quián₂ 'nia'₂ 'lia'₅₄ quió₅ guá₅?

²⁵ Jaun₂ ca₂ηag₃ Pe₄:

—Ján₅. Quí₅ bá₄.

Jme₁ca₂'i₃ Pe₄ dsi₂néi₂, jaun₂ 'ñiog₅ Jesús de₂ jnjá₅ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ Pe₄:

—¿'A₂ lia₂ líñ₂ 'ne₂, Si₂mu₅₄? Jui₁lia₂ jan₂ rag₅₄ dsa₂ mi₂güí₃, ¿'Ein₂ quió₅ mi₂lén₂ 'lia'₅₄? ¿Quió₅ dsa₂ go₅₄, o₃ quió₅ jmá₃ dsi₂nau₂ 'e₂?

²⁶ Jaun₂ ca₂ηag₃ Pe₄:

—Quió₅ dsi₂nau₂ bá₄.

Jaun₂ ca₂juá₂ táng₃ Jesús ca₂tsí₃ 'éi₂:

—Tsá₃ ca₂tin₂ dsa₂ go₅₄ quí₃ jaun₂ në₃. ²⁷ La₁, jaun₂ tsá₃ tiin₃ 'lig₅₄, gua₂ o₂'éi₂ mi₂cu₄ dsi₂jmig₂, O₂dsen₅₄ i₁ju₁ i₂nág₃ le₂uig₅₄ mi₂cu₄. Mi₂'o₄ i₁ju₁ 'éi₂, dsiang₂ caun₂ cu₄ 'ua'₂. A₂jaun₂ qui₅₄ quián₂ jniog₄ le₃ó₃.

18

*'Ein₂ líñ₅ i₂dsen₅₄ gué₄ ja₁gon₂ Diú₄
(Marcos 9:33-37; Lucas 9:46-48)*

¹ Ján₃ bá₄ jmig₄ jaun₂ táng₃ ca₂jme₃quián₃ chi₂ dsi₂guia₃-tí₂ con₂ Jesús jaun₂ ca₂ηag₃:

—¿'Ein₂ líñ₅ i₂dsen₅₄ gué₄ guei₅₄ i₂juig₃ ja₁gon₂ Diú₄?

² Jaun₂ ca₂të₃ Jesús jan₂ i₂bë₅₄, jaun₂ ca₂chei₃ dsi₂jo₂ ja₁tiáin₄, ³ jaun₂ ca₂juá₂:

—A₂dsi₂jó₃ juig₂ jniá₂ 'nia'₂, në₁ja₂ tsá₃ ca₂jme₁tsín₄ 'nia'₂ 'au'₂, a₂léng₂ lia₂ líñ₅ jan₂ i₂bë₅₄, o₁líg₂ jmig₄ tsá₃ lé₂ le₃dsi₁no₃ 'nia'₂ guei₅₄ i₂juig₃. ⁴ Jaun₂ në₃, i₂'éi₂ bá₄ i₂lén₂ i₂dsen₅₄ gué₄ guei₅₄ i₂juig₃ jui₁lia₂ i₂jmo₅ me₂ lia₂ líñ₅ chi₂ bë₅₄ la₂. ⁵ Con₂ siá₂ táng₃, jui₁lia₂ dsa₂ i₂guen₅ jan₂ guein₂ o₄quió₃ jniá₂ jui₁lia₂ i₂la₂, jniá₂ bá₄ guei₂₃.

*A₂go₂ tsi₃sén₂ dsa₂ dso₄
(Marcos 9:42-48; Lucas 17:1-2)*

⁶ Jui₁ein₂ gué₄ i₂jmo₅ tsí₂sén₂ jui₁lia₂ chi₂ bë₅₄ i₂le₂la₂ i₂'én₂ të₂le₃ quió₃ jniá₂, ja₂lin₃ gué₄ co₂ŋei₅₄ dse₃ tón₂ dsa₂ ne₄ jmi₁ní₄ rë₂quein₅ ca₂míg₂ ni₁to₂ dsi₂lag₅₄. ⁷ i'E₂ gué₄ juig₂ dsa₂ mi₂güí₃ ia₁ tsá₃ caun₂ a₂ja₂lé₂ ja₁coin₂ a₂jmo₅ a₂tsi₂séin₂! La₁ le₂jaun₂ dsón₂ dsi₃ŋjí₂ bá₄, la₁ 'e₂ gué₄ juig₂ jui₁lia₂ dsa₂ i₂ton₂ jág₁ jaun₂ jén₃ dsí₅ 'éi₂ a₂'no₃ dso₄.

[†] **17:20** mostaza: On₃jua₅₄ mi₁ján₅ a₂cuí₅ dsa₂ go₄ jniog₄; caun₂ ni₁'ma₂ dsón₂ bá₄ jaun₂ a₂të₂ të₅sí₃ Brassica nigra.

[‡] **17:20** A₂lin₅₄ chog₅₄ s₂ chi₁ton₅ versículo 21 bá₄ ján₃, a₂juá₂ le₂la₂: "La₁ jui₁lia₂ i₂lin₅₄ le₂në₅, tsá₃ o₂'in₅ në₁jua₂ tsá₃ chi₂lén₂ dsa₂ Diú₄ a₂jme₂'in₅₄."

8 "Uig₅₄ jaun₂, chi₂jua'₂ mi₂gog'₂ o₃ mi₂tag'₅₄ 'e₂, jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, co₂dsia₅ dse₃ 'nia₄, tiona₂ uíng₂; ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ a₂dsiáng'₄ ja₁le₃chang'₂ co₂tan₅₄ a₂rë₂'liáng'₃, con'₂ gué₄ a₂jme₁o₁'ú'₃ a₂rë₂'ñia₅ gog'₂tag'₅₄ dsi₂si₂ ja₁tsá₃ ton₅ jmig₄ éi₃. **9** Në₁jua'₂ mi₂ne'₅₄ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, dsi₄ jáñ₃, tiona₂ uíng₂: ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ a₂dsiáng'₄ ja₁le₃chang'₂ co₂tan₅₄ a₂teng'₅₄ ca₂míg₂ mi₂ne'₅₄, lia'₂ con'₂ gué₄ a₂jme₁gog'₅₄ a₂rë₂'ñia₅ ta₁tin₃ míg₂ mi₂ne'₅₄ dsi₂si₂ guio₃-juíg₃.

Jág₁ a₂jáng'₅ léi₄juí₁lia'₂jan₂já'₂cha'₂i₂ca₂i₃cón'₅
(Lucas 15:3-7)

10 'Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ jen'₅₄ juí₁lia'₂ jan₂ chi'₂ bë'₅₄ le₂la₂. Ia₁ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, ia₁ ángeles i₂jmo₅ 'í₁ quiáin₅ co₂tan₅₄ bá₄ jiin₂ Ne'₃ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. *

12 '¿'A₂ lia'₂ líñ₂ 'nia'₂? Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ jan₂ dsa₂ 'ñio₅ caun₂ 'ñiá₂-lón₂ já'₂ cha'₂, në₁jua'₂ ca₂i₃cón'₅ jan₂, ¿tsa₁ ja₁jaun₂ chein'₂ ne₄ dsi₂con'₂ i₂quéin'₂ co₂ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guia₃-né₂ (99) con'₂ i₂te₂ 'éi₂, jaun₂ dsó₅ táng₃ dsi₂'nai'₂ i₂tsá₃ chan₂ 'éi₂? **13** Jé₁ma₂ca₂dsáu'₂ né₃, a₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, 'ñio₅ líñ₃ gué₄ 'io'₂ jmo₂₃ o₄quió'₄ i₂jan₂ 'éi₂ con'₂ gué₄ i₂quéin'₂ co₂ne₂guió₂ rë₂dsí₂ guia₃-né₂ i₂tsá₃ i₂cón'₅. **14** Le₂në₅ bá₄ jáñ₃, Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ tsá₃ 'nio₃ jua'₅₄ dsi₃cón'₅ ca₂lia'₂ i₁jan₂ i₂líñ₅ guein₂ bë'₅₄ juí₁lia'₂ i₂la₂.

A₂ lia'₂ 'nió'₅ 'én₂ dsa₂ dsáu₁ riin'₅₄
(Lucas 17:3)

15 'Chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ a₂ca₂jmó₂ jan₂ ríng'₂, dsia₄ de'₂ 'nia'₂ jág₁ ja₁con'₂ guiong'₅₄, ja₁jaun₂ jme₁jniag'₂ ne₅₄ 'e₂ a₂ca₂jmó₂. Në₁jua'₂ ca₂tón'₃ juí₅ jág₁ quiáng'₂, ja₁jaun₂ ca₂dsan₃ bá₄ mi'₅₄, ca₂lë₃ bá₄ táng₃ ríng'₂ quiain'₅₄. **16** La₁ në₁jua'₂ tsá₃ ca₂tón'₃ juí₅ jág₁ quiáng'₂ né₃, te'₂ on₃-ún₂ dsa₂ sián'₂ ia₁jaun₂ "ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ lé₂ jiog'₂ 'í₁ quian'₅₄ on₃-ún₂ dsa₂ i₂jáng'₃ jág₁ dsau₅, në₁jua'₂ tí₅ jág₁ jaun₂."† **17** Në₁jua'₂ tsá₃ ca₂tón'₃ juí₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, chei'₅₄ guá'₅; në₁jua'₂ tsá₃ ca₂tón'₃ juí₅ on₃ gué₂ jág₁ quió'₅ guá'₅ né₃, të₂le₃ ja₁njó₄ jaun₂, jmo₄ 'au'₂ jiin'₅₄ lia'₂ ja₁jing'₄ jan₂ dsi₂nau₂, o₃ juí₁lia'₂ jan₂ i₂cág'₅ cu₄ a₂ca₂tín₂ dsi₂tan₅₄ 'e₂.

18 'A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂tsá₃ cué'₂ 'nia'₂ jmi₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ quió₃, jáñ₃ bá₄ tsá₃ lé₂ guei'₅₄ i₂juíg₃; jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ juí₁lia'₂ a₂cué'₂ 'nia'₂ jmi₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ quió₃, a₂jaun₂ bá₄ lé₂ guei'₅₄ i₂juíg₃.

19 'Ján₃ bá₄ juá'₅ jniá₂, në₁jua'₂ on'₃ 'nia'₂ jmo'₂ caun₂ jág₁ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, a₂mi'₁ 'nia'₂ 'e₂ a₂'niog'₂ mí'₁, cué₃ bá₄ Ne'₃ jniá₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. **20** La₁ jé₁le₁ñj₂ on₃-ún₂ o₄quió₃ jniá₂, jé₄ jaun₂ bá₄ 'eng₅₄.

21 Jaun₂ Pe₄ ně₃ ca₂ñag₃:

—Te₁gui'₅₄, ¿con'₂ je₂liá'₂ ráun₂ 'nió'₅ 'én₄ jniá₂ dsáu₁ ríng'₃ në₁jua'₂ 'e₂ caun₂ a₂ca₂jmó₂? ¿'A₂ lia'₂? ¿Guio₃ ráun₂?

22 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ma₁ tsá₃ juá'₅ jniá₂ jnjia'₅₄ guio₃ ráun₂. Ta₁'nag'₂ co₂ne₂guió₂ rë₂dsí₂ guia₃ ráun₂ a₂jma₃guio₃ (70 X 7 = 490)† bá₄ juá'₅ jniá₂.

Jág₁ a₂jáng'₅ léi₄juí₁lia'₂jan₂dsa₂i₂tsá₃ca₂'én₂dsáu₁rin'₅₄

23 'Uig₅₄ jaun₂, lë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ juí₁lia'₂ líñ₅ jan₂ rag₅₄ i₂ca₂mág₃ cuentas quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄. **24** Jaun₂ jme₁ma₂jme₂lió₃ chein'₂ cuentas, jme₁ca₂dsi₂lén₂ dsa₂ le₁jñiai₂₃ jan₂ dsa₂ i₂rin₅ guia₃ mei₅ talentos. **25** La₁, ia₁ tsá₃ 'e₂ cha₂ quian'₅₄ a₂quí₃, jaun₂ ca₂jmo₃ rag₅₄ 'éi'₃ a₂dsi₃'ni₄ dsa₂ 'éi₂ lia'₂ jma₃quian'₅₄ 'io₅₄ quiáin₅, chi'₂ quiáin₅ né₃, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jme₁cha₂ quió'₅ né₃, ia₁jaun₂ le₂jaun₂ jme₁dsian₅ a₂riin₂. **26** La₁ dsa₂ 'éi₂ né₃, ca₂já₃

* **18:10** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 11 a₂juá'₂ le₂la₂: "Ta₁ jaun₂ bá₄ já₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂ja₂'naii'₂ dsa₂ i₂ma₂i₂cón'₅." † **18:16** Deuteronomio 19:15. ‡ **18:22** o₃, "ta₁'nag'₂ co₂ne₂guió₂ rë₂dsí₂ guia₃-guio₃ (77) ráun₂".

ca₂chi₃jné₃ ne₄ rag₅₄ juig₅₄, jaun₂ ca₂mi₃ tion₅₄ ca₂juá'₂: “Guí'₅₄ quiáng₃, jmo₄ juín₂ 'au'₂ quian'₅₄ jniá₂, a₂quí₄ bá₄ jniá₂ quiáng'₂, ca₂le₃jé₃.” ²⁷ Jaun₂ juig₅₄ ně₃ ca₂dsia₃ bá₄ něi₂ dsí₅ ja₁coin₂, jaun₂ ca₂'ein₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁riin₂, jaun₂ ca₂lió₂ bá₄.

²⁸ 'La₁ dsí₂jui₅ jme₁o₂ i₁in₃ jaun₂ ně₃, ca₂jein₂ jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ riin'₅₄ i₂rin₂ caun₂ 'njiá₂-láu₂ cu₄ denarios quió'₅. Jaun₂ ca₂tíin₂ dsí₂lag₄ riin'₅₄, ca₂güí'₃ tiá₂, ca₂juá'₂: “¡Qui₄ a₂ring'₂ quió'₃!” ²⁹ Jaun₂ riin'₅₄ 'éi₂ ně₃ ca₂chi₃jné₃ ne₅₄, jaun₂ ca₂mi₃ tion₅₄ ca₂juá'₂: “Jmo₄ juín₂ 'au'₂ quian'₅₄ jniá₂, a₂quí₄ bá₄ jniá₂ quiáng'₂, ca₂le₃jé₃.” ³⁰ La₁ i₂jan₂ ně₃ tsá₃ ca₂gue₃, jaun₂ jui₅ 'ně₅ 'má₃ bá₄ ca₂i₁tio₂. Ca₂lia₂ jaun₂ ca₂'mag₂ dsí₅ ca₂lia₂ ca₂quí₃ riin'₅₄ ca₂le₃jé₃. ³¹ Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ riin'₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ sián'₂, ca₂tá'₂ 'lia'₂ dsí₅, jaun₂ ca₂i₁con₂ jág₁ ne₄ juig₅₄ ca₂i₁jua'₄ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂lē₃ jaun₂. ³² Jaun₂ ca₂jmo₃ juig₅₄ 'éi'₃ ca₂i₁quiong₅₄ táng₃ dsa₂, jaun₂ ca₂tē₃ juig₅₄ dsí₂néi₂ quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂: “Ne₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₃, j₁e₂ gué₄ 'njo₅ 'lin'₅₄ 'ne₂ ca₂'uíng'₂! Jua'₂ ně₂'én₃ bá₄ jniá₂ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁ring'₂ quió₃, ia₁ ně₂mí₅₄ tion₅₄-jan₃. ³³ ¿Tsa₁ dse₃ jua'₅₄ le₂jaun₂ bá₄ ně₂dsia'₅₄ něi₂ 'au'₂ ring'₂, jui₁lia'₂ ně₂dsia₃ jniá₂ něi₂ dsí₃ 'njiag'₂?” ³⁴ Tè₃ ma₂'ne₂ jaun₂ juig₅₄, ca₂jín₂ dsa₂ 'éi₂ o₄gú₃ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ 'ně₅ 'má₃, ca₂jmo₃ ca₂lia₂ ca₂quí₃ jé₂ a₂jme₁riin₂.

³⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús gué₄ ně₃:

—Ján₃ bá₄ le₂ně₅ jmo₃ Ne'₃ jniá₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ quian'₅₄ 'nia'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ ně₁jua'₂ tsá₃ ca₂'én₃ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ 'au'₂ dsáu₁ ring'₂.

19

Jme₂tag₅ Jesús jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂tén₂ dsa₂ dsí₂i₂gu₂

(Marcos 10:1-12; Lucas 16:18)

¹ Jme₁ca₂dsan₃ juá'₂ Jesús jág₁ ně₅, jaun₂ ca₂o₃ i₁in₃ 'uë₃ Galilea, jaun₂ ca₂dsióg₃ tē₂le₃ quióng₄ Cuá₃ Jordán. ² Juin₅ lin₃ dsa₂ ca₂jme₃quiong₅₄, jaun₂ ca₂jme₃lión₂ dsa₂ i₂qui₂le₁dso'₅₄.

³ Jaun₂ ně₃, i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos ca₂jme₃quiain₃ con₂ Jesús a₂jñia'₅₄ con'₂ cáun₂ táu₂. Jaun₂ ca₂ñag₃:

—i₁I₄ 'éi'₃ a₂tén₂ dsa₂ dsí₂i₂gu₂ ne₄ 'uig₅₄ ně₁e₂ caun₂ a₂lē₃?

⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿Tsa₁ ma₂ca₂'í₂ 'nia'₂ ne₄ Si₂, ja₁juá'₂ i₂ca₂jmó'₂ dsa₂ mi₂güíg₃ le₂ne₁: “Ca₂jmói'₂ dsa₂ ně₂ dsa₂ mí₂ ně₃?”* ⁵ Ca₂juá'₂ ně₃: “Uig₅₄ jaun₂ ca₂tín₂ dsa₂ ně₂ téin₂ chog₅₄-jmei₂ jaun₂ con'₂ tiaín'₃ quiain'₅₄ dsí₂i₂gu₂, jaun₂ jé₁le₃oin₃ léin₂ caun₂ bá₄ ní₁ñí₅.† ⁶ Jaun₂ dsióg₄ léin₂ jan₂ bá₄, tsá₃ ma₃lē₂ oin₃. Jaun₂ tsá₃ 'í₄ 'éi'₃ jua'₅₄ jmo₃ dsa₂ mi₂güíg₃ jma₃qué₅ a₂ma₂ca₂dsia₃ Diú₄ rē₂.

⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂ fariseos:

—¿E₂ gué₂ lë₃ ně₃ ca₂jmo₃ Moisés 'éi'₃ a₂lé₂ le₃jmo₃ dsa₂ ně₂ caun₂ si₂ tē₃ron₅₄ cué'₃ 'io₅₄ ja₁juá'₂ a₂tén₂ riin'₅₄, jaun₂ gué₄ ma₂lé₂ dsei₂₃?

⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—'Uig₅₄ ia₁ a₂ñí₄ tsá₃ nág'₁ 'nia'₂ guiong₅₄ bá₄ jaun₂ ca₂cuë₃ 'éi₂ jmíg₄ a₂tén₂ dsa₂ dsí₂i₂gu₂; la₁ lia'₂ con'₂ le₂'uig₅₄ tsá₃ le₂ně₅ jme₁lē₄. ⁹ La₁ jniá₂ juá'₅, jui₁ein₂ gué₃ i₂lē₁tén₂ dsí₂i₂gu₂, on₃jua'₅₄ a₂cha₂ lē₃, ně₁jua'₂ on₃ gué'₂ jua'₅₄ ia₁ a₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ i₂sián'₂; ně₁jua'₂ jé₁ma₂ca₂lē₃ jaun₂, cáin₂ táng₃ 'io₅₄ sián'₂, 'no₂₃ dso₄ ne₄ Diú₄; ján₃ bá₄ le₂ně₅ quian'₅₄ dsa₂ ně₂ i₂jén₂ gu₂ quian'₅₄ jan₂ 'io₅₄ i₂ma₂téi₂ dsa₂ ně₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'no₂₃ dso₄ ne₄ Diú₄.

¹⁰ Jaun₂ lë₃, ca₂juá'₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiain₅:

—Ně₁jua'₂ le₂ně₅ cha₂ o₂me'₅₄ dsí₅ quió'₅ dsa₂ ně₂ dsa₂ mí₂, ¿tsa₁ dse₃ jua'₅₄ a₂tsá₃ jéin'₂ co₂ñei'₅₄ gu₂?

* **19:4** Génesis 1:27; 5:2. † **19:5** Génesis 2:24.

11 Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—Tsá₃ ca₂le₃jín₃ lé₂ le₃ñí'₂ dsí₅ jua'₅₄ lé₂ le₃jmo₃ le₂në₅; jŋia'₅₄ lia'₂ i₂ma₂cuë₃ Diú₄ bí₂ a₂le₃ñí'₂. **12** 'Lióng₂ bá₄ 'uig₅₄ cha₂ a₂tsá₃ le₃jén₂ dsa₂ ñe'₂ i₂lin₅₄ gu₂; ia₁ i₂lin₅₄ le₂jaun₂ ma₂lín₅ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃cháin₃ a₂tsá₃ lé₂ le₃jén₂ gu₂; i₂lin₅₄ guë'₂ në₃, ia₁ a₂ma₂ca₂jmóg'₂ dsa₂ mi₂güíg₃ riin'₅₄ té'₃; i₂lin₅₄ guë'₂ në₃, ia₁ a₂co₂ñei'₅₄ ma₂qui'₃ dsí₅ a₂tsá₃ jén₂ gu₂ ne₄ o₄quió'₄ ja₁gon₂ Diú₄. Jui₁lia'₂ i₂tió'₅ jme₃ti₃ jág₁ la₂, jui₁jmo₁₂.

Ca₂jme₃gon'₅₄ Jesús chi'₂-guein₂

(Marcos 10:13-16; Lucas 18:15-17)

13 Jaun₂ ca₂o₃jŋia₃ i₂lin₅₄ dsa₂ ca₂o₃jŋiai₃ guein₂ quiáin₅ ne₄ Jesús ia₁jaun₂ qui₃ní'₂ gu₂, tsí'₃ Diú₄ o₄quió'₄ në₃. La₁ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ në₃ ca₂jén₂ dsa₂. **14** La₁ Jesús në₃, ca₂juá':

—Cuë₄ 'nia'₂ jmig₄ jui₁ja₂lén₂ chi'₂-guein₂ cong₂; tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ le₂në₅ jua'₅₄ jnig'₅₄, ia₁ jui₁lia'₂ i₂le₂në₅ bá₄ guë'₂ i₂ca₂tín₂ ja₁gon₂ Diú₄.

15 Jme₁ca₂lë₃ chi₂lán₂ le₂jan₂ guein₂ a₂jme₂gu'₅₄, ca₂ñái'₃ bá₄ jaun₂.

Jan₂ dsó₂ chi'₂ cha₂ cu₄ ca₂dsia₃ jág₁ quiain'₅₄ Jesús

(Marcos 10:17-31; Lucas 18:18-30)

16 Jan₂ dsó₂ chi'₂ ca₂jme₃quián₃ con₂ Jesús, jaun₂ ca₂ñag₃:

—Të₅ dsen₃, ¿'e₂ jmo₅₄ jniá₂? ia₁jaun₂ lé₂ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄?

17 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¿'E₂ lë₃ të'₅ jniá₂ dsen₃?§ Jŋia'₅₄ lia'₂ jan₂ bá₄ i₂chan₂ i₂lín₅ i₂dsen₃, i₂'éi₂ lín₅ Diú₄. La₁ në₁ja₂ 'niog'₂ 'ú'₄ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄, jme₁ti₁ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄.

18 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsó₂ 'éi₂:

—¿'E₂ 'éi'₃?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús:

—Tsá₃ jŋíg'₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂; tsá₃ niog'₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lín₅ dsí₂i₂gog'₂; tsá₃ 'áng'₁ a₂cha₂ quió'₅ ríng'₂; tsá₃ jmó'₂ jua'₅₄ jang'₅₄ jág₁ të₂jág₁ a₂jmag'₅₄ ríng'₂; **19** a₂jme₁gang'₃ chog'₂-ñéi'₅;* a₂jme₁'niog'₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂ jui₁lia'₂ 'niog'₃ 'ñiag'₂ në₃.†

20 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsó₂ 'éi₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Ca₂le₃jé₃ a₂në₅ ma₂guio₃ jme₂tí₂. ¿'E₂ guë₄ a₂siá'₂ 'nió'₅ jmo₅₄?

21 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús:

—Në₁ja₂ 'niog'₂ léng'₂ jan₂ dsa₂ i₂rë'₂ñia₅ të₂le₃ quió'₅ jme₂dsí₂, guan'₂ o₂'nag₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quiáng'₂, jaun₂ o₂dsio'₅₄ ja₁con₂ dsa₂ te₂ñé₂, jaun₂ le₂në₅ le₃cha₂ a₂jlá'₁ quiáng'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃; jaun₂ guë₄ ñe'₅₄ quian'₅₄ jniá₂.

22 La₁ jme₁ca₂nág₂ dsó₂ jág₁ në₅, ca₂ñái'₃ 'lia'₂ dsí₅, ia₁ 'ñio₅ lín₃ jme₁cha₂ cu₄.

23 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅:

—A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, 'e₂ guë₄ quian₅ ta₁ quió'₅ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ a₂'í guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄. **24** Juá'₅ jniá₂, tsá₃ guë₄ 'e₂ ta₁ quian₅ a₂lé₂ le₃ñí₃ jan₂ já'₂ camello jui₅ tau₂ mi₂cu₄, lia'₂ con'₂ guë₄ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ a₂'í ja₁gon₂ Diú₄.

25 Jme₁ca₂nág₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅ jág₁ në₅, 'ñio₅ lín₃ ca₂l₃gó'₃ dsí₅, jaun₂ qui₂ca₂ñí'₃ riin'₅₄ con'₂ guioin₅₄:

—¿I₂'ein₂ bá₄ guë'₂ jaun₂ në₃ i₂lé₂ le₃ñí₄?

26 Jaun₂ ca₂jág₃ Jesús ca₂jiin₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá':

—Dsón'₂ bá₄ jaun₂, të₂le₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₁líg'₂ tsá₃ lé₂ le₃lé₂. La₁ të₂le₃ quió'₅ Diú₄, ca₂le₃jé₃ bá₄ lé₂ le₃lé₂.

27 Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄ në₃:

‡ **19:16** o₃, "Të₅, ¿'e₂ a₂dse₃ a₂jmo₅₄ jniá₂..." § **19:17** o₃, "¿'E₂ lë₃ ñag'₅₄ jniá₂ jui₁lia'₂ a₂dse₃? * **19:19** Éxodo 20:12-16; Deuteronomio 5:16-20. † **19:19** Levítico 19:18.

—Te₁gui'₅₄, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jme₁cha₂ quián₂ jnia'₅₄ ma₂ca₂tén'₃ dsí₅ jnia'₅₄ ma₂qui₂ca₂tí₄ ia₁ a₂'én₅ jnia'₅₄ 'ne₂. ¿'E₂ a₂tag₃ jnia'₅₄ ně₃?

28 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús ca₂juá':

—A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juig₂ 'nia'₂, jé₁ma₂ca₂té₂ jmig₄ i₁le₃'mag'₂ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ niog₅ lě₅ mi₂güí₃, jé₁ma₂ca₂té₂ rē₁guá₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güí₃ ne₄ta₁ jlá'₁ quió'₅, jaun₂ 'nia'₂ ně₃ i₂ma₂ja₂nó₅ quiong'₅₄ jniá₂, nio₃ gog'₂ 'nia'₂ jma₃cáun₃ ta₁ a₂tiáng'₄ jmó'₂ gong'₂ qui₁dsí'₂ 'éi'₃ ta₁guia₃-tín₂ nió'₃ dsa₂ juig₂ tsí₁jon₂ Israel. **29** Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ján₃, ca₂le₃jín₃ i₂ma₂ca₂tén'₃ dsí₅ dsi₂néi₂ quió'₅, i₂ma₂ca₂tén'₃ dsí₅ chi'₂ rín'₅₄, o₃ chog₅₄-jmei₂, o₃ dsa₂ mí₂ quiáin₅, o₃ chi'₂ quiáin₅, i₂ca₂tén'₃ dsí₅ ca₂tí₂ ja₁nau₂ quió'₅ ně₃, 'uig₅₄ quió'₃ jniá₂, ia₁ gue₃ caun₂ 'njiá₂-láu₂ ηag₅₄ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ a₂ma₂ca₂tí₂, ton'₂ gue₃ ján₃ a₂le₃chain₂ co₂tan₅₄. **30** La₁ rē₂ně₃ juin₅ lín₃ i₂lín₅ i₂quen₅, la₁ jmig₄ jaun₂ léin₂ dsa₂ tē₂le₃ jé₁ca₂tó'₂; le₂jaun₂ bá₄ ján₃ ju₁lia'₂ i₂tsá₃ 'e₂ quen₅ rē₂ně₃ lia'₂ con'₂ niog₅ lín₂ dsa₂ mi₂güí₃, léin₂ i₂le₂'uig₅₄.

20

Jág₁ jáng'₅ léi₄ju₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ caun₂ ja₁nau₂

1 'Lě₅ guei'₅₄ i₂juí₃ ja₁gon₂ Diú₄ ju₁lia'₂ jan₂ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ i₂o₂'in₅ tē₃ o₃'iog₂, ca₂i₁tioin₁₂ dsa₂ i₂jmo₃ ta₁ ja₁nau₂ quió'₅ ja₁jnia₄ cho'₅₄ uing₂ uvas. **2** Ca₂lí'₃ bá₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂jmo₃ ta₁ a₂'liain'₅₄ jma₃ca₂'éi'₃ cu₄ denario lia'₂ co₂jmig₄, jaun₂ ca₂chein₃ dsa₂ 'éi₂ ju₁ja₁nau₂ quió'₅. **3** Jme₁co₂lág₂ jaun₂ o₂'iin₃ táng₃ con'₂ hora njí₁ njí₃ tē₂le₃ o₃'iog₂, * jaun₂ ca₂jíin₂ dsa₂ sián'₂ i₂tión₂ jin₅₄ jé₄ 'ma'₅₄. **4** Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂: "O₂nó'₅ 'nia'₂ ján₃ o₂jmo₄ ta₁ ja₁nau₂ quió₃, qui₄ bá₄ jniá₂ 'liang'₅₄ 'nia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄." Jaun₂ i₃lén₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂. **5** Jaun₂ o₂'iin₃ táng₃ con'₂ dsi₂njí'₃, † con'₂ siá'₂ hora njí₁ njí₅ tē₂le₃ ca₂'láu₂ ně₃; ‡ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃ ján₃. **6** Con'₂ siá'₂ o₂'iin₃ bá₄ gué₄ con'₂ hora njí₁ njí₂ tē₂le₃ ca₂'láu₂, § njó₃ ju₁ jé₄ 'ma'₅₄, jaun₂ ca₂dsáin'₂ táng₃ dsa₂ i₂jín₅₄ tión₂. Jaun₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂: "¿'E₂ lě₃ tión'₂ 'nia'₂ ja₁lá₃ ta₁ne₁jmig₄ tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo'₂?" **7** Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ 'éi₂ ca₂juá': "Ia₁ i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ tio₅." Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ ca₂juá': "O₂nó'₅ 'nia'₂ ján₃, o₂jmo₄ ta₁ ja₁nau₂ quió₃; qui₄ bá₄ jniá₂ 'lian'₅₄ 'nia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄."

8 Jme₁ca₂nei₂ jmig₄ jaun₂, ca₂juá'₂ juig₅₄ ja₁nau₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ i₂te₂né'₂ dsa₂ ta₁: "Te'₂ dsa₂ i₂ma₂né₂jmo₃ ta₁, jaun₂ qui'₅₄ 'liain'₅₄. Jme₁lió₄ de'₂ jniá₅ quian'₅₄ dsa₂ i₂né₂tión'₂ jé₁ca₂tó'₂, jaun₂ dsian₅ quian'₅₄ i₂né₂tión'₂ le₂'uig₅₄." **9** Jaun₂ dsi₃lén₂ dsa₂ i₂ca₂tón'₂ ca₂jmo₃ ta₁ hora njí₁ njí₂ tē₂le₃ ca₂'láu₂, jaun₂ le₂jain₂ le₂jain₂ ca₂gue₃ 'liain'₅₄ jma₃ca₂'éi'₃ cu₄ denario. **10** Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂tin₂ dsa₂ i₂ca₂ton'₅₄ le₂'uig₅₄, i₃jiog₅ dsí₅ a₂jme₁gue₃ gué₄ ηag₅₄ 'liain'₅₄; la₁ co₂rē₂ bá₄ 'liain'₅₄ ca₂gue₃ jma₃ca₂'éi'₃ cu₄ denario le₂jain₂ le₂jain₂. **11** La₁ jme₁ma₂né₂gue₃ 'liain'₅₄, i₃léin₂ i₃chog₄ dso₄ ne₄ juig₅₄, **12** jaun₂ ca₂juá': "Dsa₂ i₂o₃lén₂ jé₁ca₂tó'₂, caun₂ hora bá₄ ně₂tióin'₂ ně₂jmo₃ ta₁; co₂jaun₂ bá₄ 'liain'₅₄ ně₂gue₃ ján₃ con'₂ 'liog'₅₄ jnia'₅₄ i₂né₂tió'₄ ně₂jmó₁ ta₁ ta₁ne₁jmig₄ ně₂ηag₅₄ 'iog₂ dséi₂ 'njo₅ lín₃." **13** La₁ ca₂ηag₃ juig₅₄ ca₂tsí'₃ jan₂: "A₂mei₅₄ quiáng₃, tsá₃ 'e₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ jmo₅ jniá₂ ja₁cong'₂. ¿Tsa₁ ca₂lě₃ jág₁ a₂'liang'₅₄ ca₂'éi'₃ cu₄ denario gué'₂?" **14** Ju₁le₂'njo₂ 'au'₂ con'₂ ma₂'liang'₅₄ ně₅, guan₂ quiáng₂. Ně₁jua'₂ jniá₂ le₂ně₅ ca₂lě₃ dsi₃ qui₄ 'lian'₅₄ dsa₂ i₂ně₂tong₅₄ jé₁ca₂tó'₂ con'₂ 'lian'₅₄ 'ne₂, **15** ¿o₃ tsa₁ ca₂tin₂ jniá₂ jmo₅₄ quian'₅₄ cu₄ quió₃ 'a₂ lia'₂ jnia'₅₄ 'nio₃ jmo₅₄? ¿O₃ ja₁ uig₅ 'au'₂ 'e₂, ia₁ a₂'ua₁ dsi₃?"

16 Jaun₂ ně₃ ju₁lia'₂ dsa₂ i₂lín₅ tē₂le₃ jé₁ca₂tó'₂ rē₂ně₃, léin₂ i₂le₂'uig₅₄ jmig₄ jaun₂; le₂ně₅ bá₄ ján₃, ju₁lia'₂ i₂lín₅ i₂le₂'uig₅₄ rē₂ně₃, léin₂ dsa₂ tē₂le₃ jé₁ca₂tó'₂.

* **20:3** lit. "hora 'ni₅." † **20:5** lit. "hora jn_{éi₂}." ‡ **20:5** lit. "hora ηi₃." § **20:6** lit. "hora guia₃-cáun₃."

Con' siá' táng₃ ca₂'é₂ Jesús jág₁ a₂jóiñ₂
(Marcos 10:32-34; Lucas 18:31-34)

17 Jme₁ma₂'en₅₄ Jesús jui₅ uíg₂ tso₄ a₂dsióg₄ Jerusalén, jaun₂ ca₂té'₃ cau₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

18 —Jui₁lia'₂ jág'₂ 'nia'₂, tio'₅₄ jniog₄ jui₅ tso₄ la₂ a₂dsi₁náu₅ Jerusalén. Ja₁jaun₂ jáng'₂ dsa₂ jíin'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ juíg₅₄ jme₂dsa₂, ne₄ tē₅juá'₅ ně₃; 'éi₂ gué₄ ně₃ cuë₃ 'éi'₃ a₂jñag'₃ dsa₂. **19** Jáng'₂ dsa₂ ně₃ o₄gú₃ dsí₂nau₂ ia₁jaun₂ jmóg'₂ burlas, qui₃bó₂ dsa₂, jaun₂ gué₄ tioin₃ cróg₄ jñag'₃; la₁ a₂'nì₅ jmíg₄ jaun₂, jein'₅₄ le₃chain₂ bá₄ táng₃.

Jui₁lia'₂ a₂ca₂mi₃ chog₅₄ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄
(Marcos 10:35-45)

20 Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ chog₅₄ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄, ja₁ñi'₅₄ Zebedeo, ja₁'en₅₄ Jesús. Jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ca₂mi₃ a₂jmo₃ 'éi₂ dse₃ dsí₅. **21** Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—é'E₂ 'niog'₂ 'ne₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ chog₅₄ chi'₂ 'éi₂:

—é'Tsa₁ cué'₁ jmíg₄ a₂tian'₃ jma₃jan₂ chi'₂ quiáng₃ cong'₂, jé₁ma₂té₂ rë₁ne'₅₄ gong'₂ ne₄ta₁ quiáng'₂, jan₂ tē₂le₃ gog'₂ ne₁, jan₂ gué'₂ tē₂le₃ gog'₂ jen₅?

22 La₁ Jesús ně₃ ca₂ñag₃:

—Tsá₃ ñi'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ a₂mi'₂. éTian'₃ 'nia'₂ dsí₃ñíg'₂ ca₂le₃jé₃ jui₁lia'₂ a₂dsí₃ñí₂ jniá₂ gué'₂?*

Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂:

—Tián₂ bá₄ jnia'₅₄.

23 Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—Dsón'₂ bá₄ jaun₂ dsí₃ñí'₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ niog₅ dsí₃ñí₂ jniá₂, † la₁ jui₁lia'₂ a₂juá'₂ 'nia'₂ ně₅ a₂tiág'₄ jma₃ca₂ton₂ cau₅ quió₃, on₃jua'₅₄ jniá₂ ca₂tíng₂ cuë₅₄ a₂jaun₂. Ja₁jaun₂ ma₂jmo₃ ñe'₃ jniá₂ co₂jnia₅₄ a₂tian'₃ con'₂ i₂ca₂tíñ₂ bá₄.

24 Riiñ'₅₄ i₂guian₃ gué₄ 'éi₂ ně₃ ca₂rë₃ 'nél₃ quian'₅₄ i₂on₃ 'éi₂ jme₁ca₂nág₂ jág₁ jaun₂. **25** La₁ ca₂té₃ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Ni'₅₄ bá₄ 'nia'₂, jui₁lia'₂ dsí₂tan₅₄ dsa₂ can'₅₄ i₂tián'₅ gon₂ ca₂le₃jé₃ juíg₂, † qui₂toin'₂ dsa₂ 'éi'₃ bén₂. Le₂jaun₂ bá₄ jmo₅ jui₁lia'₂ dsí₂tan₅₄ i₂sion₅ gué₄, tián'₅ goin₂ jmo₂₃ 'éi'₃. **26** La₁ jin'₄ 'nia'₂, tsá₃ le₂jaun₂ lé₂. Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nio₃ jmo₃ juín'₂, ca₂tíin₂ jme₃ti₃ ta₁ ne₄ riin'₅₄; **27** chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ 'nio₃ cán₂ ne₄ jui₅, 'níó'₅ jme₃ti₃ ne₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂. **28** Ia₁ le₂ně₅ bá₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, tsá₃ ta₁ jaun₂ já₅ jua'₅₄ a₂jme₃ti₃ dsa₂ ne₅₄; a₂jme₃ti₃ ta₁ ne₄ dsa₂ bá₄ já₅, a₂quí₃ quian'₅₄ 'mú₃ co₂'nió'₄ 'lia'₅₄ ia₁jaun₂ tíñ'₄ juín₅.

Ca₂jme₃ lión₂ Jesús on₃ dsa₂ ten₄
(Marcos 10:46-52; Lucas 18:35-43)

29 Jme₁ma₂tioin'₅₄ jui₅ 'uín₂ juíg₂ Jericó, juín₅ dsa₂ ja₁jaun₂ ca₂jme₃quiain'₅₄ Jesús. **30** Jui₅ ja₁ñó₄ jaun₂, jme₁tián'₄ on₃ dsa₂ ten₄ cau₅ jui₅. Dsa₂ 'éi₂ ně₃ jme₁ca₂nág₂ a₂ñó₅ Jesús cau₅ jaun₂, ca₂juá'₂ tiá₂:

—íTe₁gui'₅₄, tsí₁jon₂ David, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jnia'₅₄!

31 Jaun₂ ca₂jí₂ bá₄ dsa₂ ia₁jaun₂ dsí₃léin₂ tei₄. La₁ tē₂le₃ i₂juí'₂ gué₄ co₂mi'₅₄ ca₂tóin'₂ bá₄, ca₂juá'₂:

—íTe₁gui'₅₄, tsí₁jon₂ David, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jnia'₅₄!

32 Jme₁ca₂nág₂ Jesús, jaun₂ ca₂nau₂, jaun₂ ca₂té'₃ le₃on₃ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂ñag₃:

—é'E₂ 'niog'₂ 'nia'₂ jmo₅₄ jniá₂ o₄quián'₂ 'nia'₂?

33 Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ 'éi₂:

—Te₁gui'₅₄, a₂jnia₅₄ mi₂ne₄ bá₄ jnia'₅₄ 'niog₂.

* **20:22** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ le₂la₂ jáñ₃; “éTian'₃ 'nia'₂ cán₁ o₂i₁ dsí₅ jui₁lia'₂ o₂i₁ dsí₅ a₂can₅₄ jniá₂?” † **20:23** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ le₂la₂ jáñ₃; “ján₃ bá₄ cán₁ 'nia'₂ o₂i₁ dsí₅ jui₁lia'₂ o₂i₁ dsí₅ can₅₄ jniá₂.” ‡ **20:25** o₃, “ítián'₅ gon₂ jin₄ dsí₂nau₂.”

³⁴ Jaun₂ ca₂dsia₃ bá₄ Jesú_s néri₂ dsí₅, jaun₂ ca₂tí₂ gu₂ jme₁ne₁ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂jnia₃ jme₁ne₁ dsa₂, jaun₂ i₃léin₂ bá₄ jaun₂ ca₂jme₃quiain'₅₄ Jesú_s.

21

Ca₂'í₃ Jesú_s jé₄ juig₂ Jerusalén

(Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

¹ Jme₁ma₂quián₅ dsi₁léin₂ Jerusalén, dsi₁léin₂ quián₅ juig₂ Betfagé a₂niog₅ cau₅ Má₂ Olivos, ja₁jaun₂ ca₂chen₃ Jesú_s on₃ chi₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅, ² ca₂juá₂:

—O_{nó}'₅ 'nia₂ juig₂ pí₁ niog₅ tē₂le₃ ne₄ juí₅ ja₁dsau₅₄ nē₅. Ja₁jaun₂ dsian₂ 'nia₂ jan₂ i₂bú₄ mí₂ rē₂'ne₅₄, chéin₅ quian₅₄ guein₂ quiáin₅. O_{chein}'₅₄ 'nia₂ jaun₂ tē₅₄ ja₁lá₃. ³ Në_{jua}'₂ 'ein₂ nñag₅ 'e₂ lē₃ tsíin₅₄, jaun₂ juig₅₄ 'nia₂: “Te₁gui₅₄ bá₄ 'nio₃ ca₂tiá₂.” Jaun₂ nē₃ cón₅ bá₄ cuag₃.

⁴ Ca₂lē₃ le₂nē₅ ia₁jaun₂ le₃ti₃ jág₁ a₂ca₂tó₂ ne₄ si₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg₂, jme₁ca₂juá₂:

⁵ Chei₅₄ dsa₂ juig₂ i₂tián₅ Sión:

“Jag₄, nē₅ jón₅ Rag₅₄ quián₂ 'nia₂ ja₁cong₂, a₂lín₅ jan₂ dsa₂ me₂, tsá₃ jláin₁, jón₅ co₂dsiin₅₄ jan₂ bú₄,

jón₅ quián₅₄ jaun₅ já₂ i₂cán₂ lio₅₄ bá₄”.*

⁶ Jaun₂ ca₂i₃lén₂ bá₄ i₂on₃ 'éi₂, ca₂jmo₃ bá₄ con₂ lě₅ jág₁ a₂ca₂cuë₃ Jesú_s. ⁷ Jaun₂ ca₂i₁te₂ bú₄ lia₂ jma₃quian₅₄ guein₂ quiáin₅, ca₂i₁jiog₃ ja₁en₅₄ Jesú_s. Jaun₂ ca₂jlág₂ ní₁tsín₅₄ mí₂ca₄ já₂, jaun₂ gué₄ ca₂co₃dsag₅₄ Jesú_s. ⁸ Jaun₂ dsa₂ juin₅ i₂quiain₅₄ nē₃ i₂jnjiá₅ le₃ne₄ juí₅ qui₂ca₂néi₃ 'mi₂ le₂'i₄ juí₅ ja₁ní₃ Jesú_s; i₂lin₅₄ gué₂ qui₂ca₂'nia₃ mog₅₄ 'ma₂tsín₅, qui₂ca₂jó₃ dsi₂juí₅. ⁹ Dsa₂ i₂i₃lén₂ le₃ne₄ juí₅, quián₅₄ i₂ja₂lén₂ le₃chi₁co₅₄ nē₃, qui₂ca₂tóin₂ co₂mí₅₄ ca₂juá₂:

¡Juí₁le₂juin₂† bá₄ tsí₁jon₂ David!

¡Juí₁le₂jnjo₃ bá₄ i₂nē₅ i₂já₅ o₄quió₄ Te₁gui₅₄!‡

¡Juí₁le₂juin₂ bá₄ i₂guá₅ guei₅₄ i₂juig₃!

¹⁰ Jme₁ca₂'í₃ Jesú_s jé₄ juig₂ Jerusalén, jaun₂ qui₂ca₂tón₂ go₂'i₃ dsa₂ juig₂, juin₅ i₂qui₂ca₂nag₃:

—¿'Ein₂ bá₄ nē₅?

¹¹ Jaun₂ qui₂ca₂nag₃ dsa₂ juin₅ i₂quián₅₄ Jesú_s, ca₂juá₂:

—Jesú_s bá₄ la₂, dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, i₂chan₂ juig₂ Nazaret ja₁tén₄ Galilea.

Ca₂'uín₂ Jesú_s dsa₂ i₂jme₁tion₅₄ dsia₅ 'ma₅₄ i₁dsi₅ guá₅

(Marcos 11:15-19; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹² Ca₂dsióg₃ Jesú_s jme₁ca₂dsióg₃ i₁dsi₅ guá₅ templo, jaun₂ qui₂ca₂'uín₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁ma₂tion₅₄ dsia₅ 'ma₅₄ i₁dsi₅ guá₅, dsa₂ i₂nag₅, i₂qui₂lá₅ nē₃, qui₂ca₂jéin₃ ní₁mesa ja₁jme₁jmó₂ dsa₂ ta₁ jme₂tsíin₃ cu₄, qui₂ca₂qui₂ 'ma₂si₅₄ ja₁jme₁tián₄ dsa₂ i₂'ni₅ i₁ju₂; ¹³ jaun₂ ca₂juá₂:

—Ne₄ Si₂ juá₂: “Né₅ quió₃ lě₅ ca₂ne₅₄ 'né₅ ja₁té₁ja₂lén₂ dsa₂ ja₂chi₅₄ Diú₄; § la₁ 'nia₂ nē₃ ma₂jmo₅₄ nē₂jag₄ bá₄ tē₂lau₂ quió₅ dsa₂ 'ang₂.*

¹⁴ Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ i₂lin₅₄ dsa₂ ten₄ quián₅₄ dsa₂ guian₅₄ nē₃ con₂ Jesú_s i₁dsi₅ guá₅, jaun₂ ca₂jme₃lióin₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂. ¹⁵ La₁ jme₁ca₂jág₃ juig₅₄ jme₂dsa₂ quián₅₄ tē₅juá₅ léi₄ jlá₁ a₂ca₂jmo₃ Jesú_s jaun₂, ton₂ ia₁ ca₂nág₂ nē₃ tion₅₄ chi₂ co₂mí₅₄ qui₂guió₅ i₁dsi₅ guá₅, a₂juá₂: “¡Juí₁le₂juin₂ tsí₁jon₂ David!”; jaun₂ ca₂rē₃ 'néi₃. ¹⁶ Jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ Jesú_s:

—¿Tsa₁ nag₂ 'e₂ juá₂ chi₂?

* ^{21:5} Zacarías 9:9. † ^{21:9} lit. “Hosana”, a₂jein₅ jág₁ quián₅₄ jág₁ jmei₅ arameo: “Lio₄ jnia₅₄”, co₂'nió₄ a₂qui₂mi₅ dsa₂ ne₄ Diú₄ a₂jiá₃ I₂rē₂'ín₁ quiáin₅; la₁ cang₂ jaun₂ táng₃ ca₂jein₃ jág₁ a₂jme₂juin₂ dsa₂ jan₂ dsa₂. Ján₃ bá₄ le₂nē₅ ‡ ^{21:9} Salmo 118:26. § ^{21:13} Isaías 56:7. * ^{21:13} Jeremías 7:11.

Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Ján₅, nag₅ bá₄ jniá₂. Ia₁, ¿tsa₁ ma₂Í' ₂ 'nia'₂ ne₄ Si₂ ja₁juá'₂: Te₁gui'₅₄, 'ne₂ bá₄ ma₂ca₂jmo'₅₄
'e₂ a₂'uë₂ mi₂'o₄ chi'₂ bë'₅₄
quian'₅₄ mi₂'o₄ guein₂ tei₄ i₂guén'₅ dsi'₅₄,
'uë₂ jág₁ a₂jme₂juíin'₂ 'ne₂?†

¹⁷ Jaun₂ ca₂o₃ íin₃ bá₄ ja₁tion'₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂ηái'₃ táng₃ juig₂ Betania. Ja₁jaun₂ ca₂jñia₂ caun₂ nei₅.

Ca₂juá'₂ Jesús caun₂jág₁ a₂ca₂cué'₃ uig₅ caun₂ ni₁'ma₂ higuera a₂tsá₃ míg₂ cha₂
(Marcos 11:12-14, 20—26)

¹⁸ Jme₁jnia₃ jaun₂, jme₁ma₂tioin'₅₄ jui₅ a₂i₂lein₃ táng₃ jui₅ jë₄ juig₂ Jerusalén. Jesús ně₃ ca₂tá'₂ i₁cón'₅. ¹⁹ Jaun₂ ca₂jág₃ caun₂ ni₁'ma₂ higuera a₂dsi₅₄ cau₅ jui₅, jaun₂ ca₂jme₃quiáin₃ 'uig₅₄, la₁ tsá₃ 'e₂ míg₂ ca₂dsó'₂ guë'₂ guei'₅₄ ni₁'ma₂; jñia'₅₄ lia'₂ jmá'₃ mog'₅₄ bá₄ cha₂. Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ ni₁'ma₂:

—¡Lia'₂ o₁líg'₂ jmig₄, tsá₃ ma₃jui₁'ag₅₄ míg₂ quiáng'₂!

Dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂rë₃quéin₃ ni₁'ma₂ jaun₂. ²⁰ Jme₁ca₂të₂ ne₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂i₃gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂ñí'₃ Jesús:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ con'₂ tan₅₄ lia'₂ dsi₂jui₅ ca₂rë₃quéin₃ ni₁'ma₂ në₅?

²¹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juig₂ jniá₂ 'nia'₂, në₁hua'₂ tsá₃ ca₂'éi'₂ 'nia'₂ caun₂-tíñ₃ 'au'₂ lia'₂ 'éng'₂, on₃hua'₅₄ jmá'₃ jui₁lia'₂ a₂në₂jmo₃ jniá₂ quian'₅₄ ni₁'ma₂ higuera në₅, lé₂ le₃jmó'₂ 'nia'₂, ia₁ lé₂ le₃hua'₅₄ 'nia'₂ ján₃ juig'₅₄ ni₁má'₂ ó₃: “Jñiag₃ ja₁në₅, o₃ o₂'ú₅ jmi₁ñí'₄”, le₂jaun₂ dsón'₂ lé₂ bá₄. ²² Le₂jaun₂ bá₄ ján₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂mí'₂ 'nia'₂ jme₁mí'₂ ne₄ Diú₄, në₁hua'₂ 'én'₂ të₃dsón'₂ 'nia'₂, guéi'₁ bá₄ 'nia'₂.

Jesús bá₄ i₂'io₅ 'éi'₃

(Marcos 11:27-33; Lucas 20:1-8)

²³ Jaun₂ ca₂í₃ táng₃ Jesús i₁dsi₅ guá'₅ templo, jaun₂ të₁lia'₂ 'ein₅₄ jme₂ti₂in₂₃ dsa₂, jaun₂ ca₂jme₃quián₃ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ i₂lin₅ dsa₂ can'₅₄ quián₅ dsa₂ juig₂, con₂ Jesús, jaun₂ ca₂ηag₃:

—¿'E₂ ta₁ líñ₅ 'ne₂, 'e₂ lë₃ jmo'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo'₂ ñi'₂? ¿'Ein₂ ca₂cué₃ bí₂ 'éi'₃ në₅?

²⁴ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Ján₃ bá₄ ñag₄ jniá₂ caun₂ 'nia'₂: në₁hua'₂ ca₂ηag₅₄ 'nia'₂ lia'₂ tí₅, jaun₂ guë₄ juá'₄ jniá₂ 'ein₂ cuë₅ bí₂ 'éi'₃ a₂jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₂₃. ²⁵ Jui₁lia'₂ a₂ca₂chon₃ Juan₅₄ jmig₂ dsa₂, ¿'ein₂ quió'₅ 'éi'₃ jaun₂? ¿Quió'₅ Diú₄, o₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'e₂?

Jaun₂ ca₂dsia₃ dsa₂ can'₅₄ jág₁ con'₂ guioin₅₄, ca₂juá':

—Në₁hua'₂ ca₂chei₅₄ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ bá₄ jaun₂, në₃ cón'₅ bá₄ ñag₃: “¿'E₂ lë₃ tsá₃ ca₂rë₃ 'én'₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅ 'éi'₂??” ²⁶ La₁ në₁hua'₂ ca₂ηag₄ guë'₂ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ në₃, le₃'ne₂ dsa₂ juig₂ quian'₅₄ jniog₄, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ jmo₂₃ dsí₅ a₂jme₁lin₄ Juan₅₄ jan₂ dsa₂ i₂ca₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄. ²⁷ Jaun₂ në₃, ca₂ηag₃ dsa₂ can'₅₄ 'éi₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Tsá₃ a₂jaun₂ ne₄ jnia'₅₄ 'ein₂ ca₂chen₃ 'éi₂.

Jaun₂ në₃, ca₂ηag₃ Jesús:

—Ján₃ bá₄ le₂në₅ tsá₃ juá'₄ jniá₂ 'ein₂ cuë₅ bí₂ a₂jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₂₃ ñi₂₃.

Jág₁, jáng₅ lé₄ jui₁lia'₂ on₃ ja₁ñi'₅₄ jan₂ dsa₂

²⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—¿'A₂ lia'₂ líñ₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ jág₁ la₂? Jan₂ dsa₂ jme₁chan₂ on₃ ja₁ñi'₅₄. Jaun₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ quiáin₅ i₂lin₅ i₂juin₂ guë₄: “Jón₃, gua₂ o₂jmo₄ ta₁ ja₁nau₂ quián₂ jmig₄ në₃.” ²⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃

† 21:16 Salmo 8:2.

chi' ₂ quiáin₅: “¡Tsá₃ nei₅₄!” La₁ jme₁co₂lág₂ jaun₂ ca₂jme₃tsíin₃ 'a₂ lia' ₂ dsí₂jiog₅ dsí₅, jaun₂ njó₃ bá₄ i₁jmo₅₄ ta₁. ³⁰ Jaun₂ ca₂ñe₄ táng₃ jmei₂ i₁chi' ₄ chi' ₂ jan₂ quiáin₅. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂tsí' ₃ 'éi₂. I₂'éi₂ ně₃ ca₂ñag₃: “Nei₅₄ bá₄ jniá₂, tia₅₄, i₁jmo₃ ta₁.” La₁ tsá₃ ñei₅₄ guë' ₂ jaun₂ ně₃.

³¹ Jë₄ le₃oin₃ le₂jaun₂, ¿'ein₂ ca₂jmo₃ a₂'ñio₂ dsí₅ jmei₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Chi' ₂ i₂le₂'uig₅₄ bá₄.

Jaun₂ ca₂juá' ₂Jesús:

—A₂dsíjó' ₃ juíg₂jniá₂ 'nia' ₂, dsa₂ i₂cán₂ 'lia' ₅₄ quiáin₅ dsí₂tan₅₄, o₃ juí₁lia' ₂ 'io₅₄ i₂'nag₅ quió' ₅ ně₃, i₂le₂'éi₂ bá₄ tiá₂ le₂'uig₅₄ dsí₃ton' ₅₄ ja₁gon₂ Diú₄ lia' ₂ con' ₂ guë' ₄ 'nia' ₂. ³² Ia₁ lia' ₂ con' ₂ jme₁guan₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂, ca₂jme₃nai₂₃ ja₁con' ₂ 'nia' ₂ 'a₂ lia' ₂ dsón' ₂ ca₂tíng' ₂ 'nia' ₂ tiáng' ₄. La₁ tsá₃ a₂jaun₂ ca₂rë₃'én' ₂ 'nia' ₂. Ia₁ a₂dsau₅ bá₄ juí₁lia' ₂ dsa₂ i₂cán₂ 'lia' ₅₄ quiáin₅ dsí₂tan₅₄, quian' ₅₄ 'io₅₄ i₂'nag₅ quió' ₅ ně₃, ca₂rë₃'éin₂ jág₁ quió' ₅ Juan₅₄. La₁ a₂dsau₅ bá₄ o₁jnia' ₅₄ a₂ca₂të₂ ne' ₅₄ 'nia' ₂ jaun₂, tsá₃ ca₂tá' ₂ jén₂ 'au' ₂ 'nia' ₂, on₃ guë' ₂ ca₂rë₃'éng' ₂.

Jág₁ jáng' ₅ léi₄juí₁lia' ₂ co₂nió' ₃ dsa₂ 'lin' ₅₄ i₂jmó' ₂ ta₁ ja₁nau₂

(Marcos 12:1-12; Lucas 20:9-19)

³³ 'Nei₂ 'nia' ₂ jág₁ a₂jáng' ₅ léi₄ siá' ₂ la₂: Jan₂ dsa₂ ca₂chéin' ₃ cho' ₅₄ uing₂ uvas ja₁nau₂ quió' ₅. Jaun₂ ca₂jmo₃ jní₁ le₃lág' ₃; ca₂jmo₃ co₂jnia₅₄ ja₁lein' ₃ míg₂ ně₃; caun₂ guë' ₂ tsí₁'né₅ ñei₅ ca₂chi' ₃ ja₁guá₃ jmo₃ 'í₁. Jaun₂ ca₂lí' ₃ jág₁ quian' ₅₄ dsa₂ sián' ₂ i₂nio₃ ne₄ ja₁nau₂, jaun₂ ca₂ñó₃ bá₄ 'ñiog₅ i₁nj₂ juíg₂ siá' ₂. ³⁴ Jme₁ca₂të₂ jein₂ a₂ca₂rau₂ míg₂, jaun₂ dsa₂ juíg₅₄ ja₁nau₂ ca₂chein₃ co₂nió' ₃ dsa₂ mozo quiáin₅, a₂jme₁i₂mí₃ a₂jáng' ₃ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ ja₁nau₂ ca₂dsio₄ míg₂ con' ₂ a₂ca₂tíñ₂ juíg₅₄. ³⁵ La₁ dsa₂ i₂tion' ₅₄ jmó' ₂ ta₁ ja₁nau₂ ně₃, ca₂jñai' ₃ bá₄ dsa₂ mozo i₂chen₄ quiáin₅ juíg₅₄. Ca₂cué' ₃ bá₄ jan₂ tioin' ₅₄; jan₂ guë' ₂ ca₂jñii' ₃; jan₂ guë' ₂ ca₂cué' ₃ quian' ₅₄ ni₁cang₁. ³⁶ La₁ juíg₅₄ ja₁nau₂ ně₃, juín₅ guë' ₂ i₂ca₂chein₃ cang₂ jaun₂ con' ₂ guë' ₄ le₂'uig₅₄; la₁ dsa₂ 'lin' ₅₄ i₂tion' ₅₄ jmo₅ ta₁ ja₁nau₂ ně₃, le₂jaun₂ bá₄ qui₂ca₂jmái' ₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ mozo i₂chen₄ 'éi₂.

³⁷ 'La₁ jë₁ca₂tó' ₂ ně₃, dsa₂ juíg₅₄ ja₁nau₂ ca₂chein₃ ja₁ñi' ₅₄, ia₁lín₂: “Jme₃go₃ dsa₂ jme₃gain₃ chi' ₂ quiáng₃.” ³⁸ La₁ jme₁ca₂jág₃ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ ja₁nau₂ ca₂jíin₂ ja₁ñi' ₅₄ dsa₂ juíg₅₄ ca₂dsióg₃, jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁ tioin' ₅₄: “I₂né₅ bá₄ tin₃ ja₁nau₂ la₂ cang₂; ně₃ o₁jñí' ₄ jniog₄ ia₁jaun₂ jniog₄ bá₄ lé₂ quiáin₂.” ³⁹ Le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃. Ca₂jñai' ₃ bá₄ 'éi₂ tioin' ₅₄, jaun₂ ca₂dsei₂₃ le₃co' ₅₄ jní₁; ja₁jaun₂ ca₂ñag₃.

⁴⁰ 'Jaun₂ ně₃, jë₁ma₂të₂ jmig₄ rë₁jñió' ₂ dsa₂ juíg₅₄ ja₁nau₂, ¿'e₂lín' ₂ 'nia' ₂ jmo₃ quian' ₅₄ dsa₂ i₂jmó' ₂ ta₁ ja₁nau₂ 'éi₂?

⁴¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ 'éi₂:

—A₂jme₃dsiain₂₃ dsa₂ 'lin' ₅₄ 'éi₂ ca₂lia' ₂ tsá₃ ñéi₂ dsí₅, jaun₂ cué' ₃ dsa₂ sián' ₂ ja₁nau₂ con' ₂ i₂léi₄ jáng' ₃ ca₂dsio₄ con' ₂ ca₂tíin₂ jë₁ma₂të₂ jein₂ a₂ráu₃.

⁴² Jaun₂ ně₃, ca₂juá' ₂ Jesús ca₂tsí' ₃ dsa₂:

—¿Tsa₁ ma₂'í' ₂ 'nia' ₂ ne₄ Si₂ ja₁juá' ₂:

Ní₁cang₁ a₂tsá₃ ca₂rë₃jí' ₅₄ të₅'ia' ₂,

ca₂dsióg₃ ca₂lë₃ ní₁cang₁ a₂dsen₅₄ guë₄

të₁ron₅₄ qui' ₅₄ 'ia' ₂;

a₂ca₂jmo₃ Te₁gui' ₅₄ bá₄ jaun₂,

jaun₂ 'ñio₅ lin₃ bá₄ jlá' ₁, lág₂ jniog₄?‡

⁴³ 'Uig₅₄ jaun₂ juíg₂ jniá₂ 'nia' ₂, co₂dsia₅ jñiá' ₂ Diú₄ o₄gog' ₂ 'nia' ₂ 'éi' ₃ quió' ₅, o₄gú₃ i₂sián' ₂ bá₄ dsia₃ con' ₂ i₂léi₄ jáng' ₃ a₂ráu₃. ⁴⁴ La₁ juí₁lia' ₂ ní₁cang₁ la₂ ně₃, juí₁'ein₂ guë₃ i₂ca₂tán' ₂ ne₄, lé₂ le₁juig₁ le₁dsog' ₅₄ quió' ₅; o₃ ně₁jua' ₂ ca₂jlíin₃, lé₂ ti₁liog₂ quió' ₅.§

‡ 21:42 Salmo 118:22-23. § 21:44 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ rë₂ton₅ versículo 44.

⁴⁵ Jme₁ca₂nág₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsa₂ fariseos jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ në₅, ca₂rë₃lí₄ bá₄ guioin₅₄ a₂in₅ 'éi₂ bá₄ Jesús. ⁴⁶ Jaun₂ jme₁'nio₃ jme₁tsáun'₂, la₁ ca₂rë₃gain₃ bá₄ dsa₂ juin₅ i₂quian'₅₄ Jesús, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ jmo₂₃ dsí₅ a₂lín₅ 'éi₂ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ bá₄.

22

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ ja₁niog₅ jmig₄ a₂ca₂jen'₂ gu₂ dsa₂
(Lucas 14:15-24)

¹ Ca₂jme₃lióg₃ táng₃ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄, le₂la₂:
² —Lë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄ jui₁lia'₂ jan₂ rag₅₄ i₂ca₂jmo₃ co₂jnia₅₄ caun₂ má₃ a₂ca₂jmo₃ jmig₄ ja₁jen'₂ gu₂ chi'₂ ja₁ni'₅₄. ³ Jaun₂ ca₂chein₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄ a₂dsí₃quiáin₂ dsa₂ i₂ma₂lë₅ jág₁ ja₃lén₂ ja₃gué'₃. La₁ dsa₂ 'éi₂ në₃ tsá₃ ma₃ca₂gue₃ ja₃lén₂.
⁴ Jaun₂ ca₂chein₃ táng₃ i₂sián'₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂: “Chei'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂ma₂lë₅ jág₁ ja₃lén₂ jmig₄, ma₂lë₅ bá₄ co₂jnia₅₄ má₃. Ca₂jme₁dsiang₂₃ bá₄ ca₁juí₅ 'on'₅₄ quiáng₃; ma₂lë₅ bá₄ co₂jnia₅₄ ca₂le₃jé₃. Jaun₂ jui₁ja₂léin₂ bá₄ jmig₄ quió'₅ chi'₂ quiáng₃.” ⁵ La₁ tsá₃ jui₅ ca₂tón'₃ dsa₂ i₂jme₁ma₂lë₅ jág₁ rë₂té₄ 'éi₂. Jui₅ siá'₂ bá₄ i₃lén₂: jan₂ njó₃ jui₅ ja₁nau₂ quió'₅ bá₄; jan₂ gué'₂ njó₃ i₃dsiá₃ 'ma'₅₄. ⁶ Rin'₅₄ dsa₂ 'éi₂ në₃, ca₂jnai'₃ bá₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ rag₅₄ 'éi₂, ca₂cué₃, ca₂jme₃dsiog₂₃ bá₄. ⁷ Jaun₂ në₃, ca₂rë₃'né₃ rag₅₄ 'njoi₅ lin₃, jaun₂ ca₂chein₃ 'lióng₂ quiáin₅ ca₂i₁jme₁dsiain₂₃ dsa₂ 'éi₂ qui₂ca₂i₁dsí'₄ 'lióng₂ 'né₅, co₂dsia₅ ca₂'éin₂ go₄ dsa₂ 'éi₂.
⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ rag₅₄ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₅₄: “Ca₂le₃jé₃ ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ a₂jen'₂ gu₂ chi'₂ quiáng₃ a₂nio₃ jmig₄, la₁ dsa₂ i₂jme₁lë₄ jág₁ rë₂té₄ 'éi₂, tsá₃ ma₃ca₂tín₂ ja₃lén₂. ⁹ O₂nó'₅ 'nia'₂ në₃, o₂nau₂ jé₄ calle jué'₂ ja₁i₂nio₄ gué₄ dsa₂ juin₅, o₂chei'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jeng'₂ jui₁ja₂léin₂ jmig₄ jé₁jen'₂ gu₂ chi'₂ quiáng₃.” ¹⁰ Jaun₂ ca₂'uin₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂ në₃ ca₂i₁lein₅₄ jé₄ calle, jaun₂ chi₂ca₂liain'₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂jein'₂ lia'₂ dsa₂ dsen₃ lia'₂ dsa₂ 'lin'₅₄ në₃; jaun₂ ca₂can'₂ bá₄ dsi₂né₂ ca₂lë₃, quian'₅₄ dsa₂ 'éi₂.

¹¹ Jaun₂ gué₄ ca₂'í₃ rag₅₄ dsi₂né₂ ca₂i₁jiin₁₂ dsa₂ i₂tion'₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂jíin₂ jan₂ i₂'en₅₄ jé₄ jaun₂, tsá₃ jme₁rë₂liin₅₄ jua'₅₄ a₂qui'₂ 'mi'₂ a₂quí'₅ dsa₂ dsi₂léin₂ ja₁niog₅ jmig₄ jen'₂ gu₂ dsa₂.
¹² Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂, ca₂juá'₂: “A₂mei₅₄, ¿'a₂ bá₄ lia'₂ në₂'ú'₃ 'ne₂ ja₁lá₃ të₃ tsá₃ rë₂ling'₅₄ con'₂ dsi₂ten₅₄ a₂gog'₅₄ ja₁niog₅ jmig₄ jen'₂ gu₂ dsa₂?” Jaun₂ tei₄ bá₄ ca₂nau₂ dsa₂ 'éi₂, tsá₃ 'e₂ njí₅ ñag₃. ¹³ Jaun₂ bá₄ ca₂juá'₂ rag₅₄ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ jme₂ti₃ ne₄ mesa: “Quéin₂ 'nia'₂ gu₂-tag₄ i₂në₅, dsein₅₄ ca₁'né₄, qui₂dsiin₅ 'nia'₂ güig₂, 'liain'₅₄ jé₄ qui₁'né₃ ja₁quí'₂'o₃, qui₃quíg'₃ jan₅₄.” ¹⁴ Ia₁ juin₅ lin₃ dsa₂ i₂rë₂té₄, la₁ me'₂ bá₄ i₂rë₂quion'₅₄.

Jág₁ jui₁lia'₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tin₂ dsi₂tan₅₄
(Marcos 12:13-17; Lucas 20:20-26)

¹⁵ Jme₁co₂lág₂ jaun₂ ca₂i₃len₃ dsa₂ fariseos ca₂i₁jmo₅₄ jág₁ 'a₂ lia'₂ join₅₄ Jesús jui₁lia'₂ bá₄ 'ñiái₃ ca₂jon₄ jág₁ 'lia'₂, ia₁jaun₂ cuin₃ jmig₄ a₂bóg'₂ dso₄. ¹⁶ Jaun₂ ca₂chein₃ táng₃ i₂lin₅₄ dsa₂ quiáin₅ quian'₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂quian'₅₄ Herodes, a₂ca₂i₁chi'₄ Jesús:

—Të₅, ne₄ bá₄ jnia'₅₄, a₂dsón'₂ bá₄ juá'₂ 'ne₂ lia'₂ tí₅ jág₁, qui₂jme₂tíng'₁ dsa₂ jui₅ dse₃ quió'₅ Diú₄, jaun₂ tsá₃ can'₂ 'ne₂ jág₁ jua'₅₄ a₂quian'₅₄ o₂i₁ dsi₅ 'e₂ a₂'ag₅ dsa₂, ia₁ tsá₃ gang'₃ jmag'₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ dsen₅₄ në₃. ¹⁷ Jaun₂ 'niog₂ jnia'₅₄ jua'₅₄ 'ne₂ 'a₂ lia'₂ dsi₂jiog₅ 'au'₂: ¿Dsiógs₅ gué'₂ jua'₅₄ a₂caun₂ qui₅₄ 'lia'₅₄ a₂ca₂tin₂ dsi₂tan₅₄ César? ¿'Nió'₅ qui₅₄, o₃ tsá₃ 'e₂?

¹⁸ La₁ ca₂rë₃lí₄ bá₄ Jesús a₂dsi₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ 'lig'₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂: —¿'Nia'₂ dsa₂ i₂lë₁co₂jmo₅ o₁ne₁! ¿'E₂ lë₃ 'niog₂ 'nia'₂ jo₅₄ jniá₂ jui₁lia'₂ tsán'₂ dsa₂ jan₂ já'₂ quian'₅₄ liá₂? ¹⁹ ¿'E₄ de'₂ 'nia'₂ caun₂ cu₄ 'ua'₂ jui₁lia'₂ a₂quí₅ dsa₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tin₂ dsi₂tan₅₄.

Jaun₂ ca₂o₃can₅ dsa₂ caun₂ cu₄ denario. ²⁰ Jme₁ma₂në₂jág₃ Jesús, jaun₂ ca₂ñii'₃ dsa₂ 'éi₂: —¿'Ein₂ dsi₂ne₄ chi₁ton₅ ja₁lá₃? ¿'Ein₂ gué'₂ quió'₅ letra në₃?

²¹ Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Quió⁵ gui⁵⁴ emperador César.
Jaun₂ ca₂juá² táng₃ Jesús:

—Jang⁵⁴ guë² 'nia'² jaun₂ ne₄ César con² a₂ca₂tín₂ César; ne₄ Diú₄ në₃ jang⁵⁴ 'nia'² con² a₂ca₂tín₂ Diú₄.

²² Dsa₂ 'éi₂ në₃, jme₁ca₂nág₂ jág₁ në₅, ca₂i₃gó³ dsí₅. Ca₂téin₂ bá₄ ca₂juë² Jesús, ca₂i₃lein₃ bá₄.

Ca₂ηag₃ dsa₂ saduceos jui₁lia² a₂jen⁵⁴ 'lag₄
(Marcos 12:18-27; Lucas 20:27-40)

²³ Jmig₄ jaun₂ ca₂o₃lén₂ i₂lin₅₄ dsa₂ saduceos ca₂o₃jíin₅₄ Jesús. Ia₁ tsá₃ 'én₂ dsa₂ 'éi₂ a₂jen⁵⁴ táng₃ dsa₂ jé₁ma₂dsain₃. Jaun₂ jág₁ në₅ ca₂ñíi³ Jesús ca₂juá²:

²⁴—Té₅, le₂la₂ ca₂juá² Moisés: në₁jua² ca₂jon₃ jan₂ dsa₂ nje² tē₃ tsá₃ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅ guein₂, tion₅₄ 'nió⁵ jén² gu₂ dsó₂ rin⁵⁴ dsa₂ nje² i₂ca₂jon₃ quian⁵⁴ 'io₅₄ 'nág₂ 'éi₂, ia₁jaun₂ guein₂ i₂le₃chan₂ quiáin₅, lé₂co₂'nió⁴ tsí₁jon₂ 'lag₄ riin⁵⁴. ²⁵ Dse₃ jaun₂. Jé₄ quián₂jnia⁵⁴ la₂, jme₁chan₂ guion₃ dsa₂ nje² i₂lín₅ rīn⁵⁴. Ca₂jen² gu₂ i₂le₂'uig₅₄, la₁ca₂join₃ bá₄, tē₃tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅. Jaun₂ ca₂té₁'njá₄ bá₄ 'io₅₄ 'nág₂ 'éi₂ o₄gú₃ dsó₂ riin⁵⁴ i₂jé₁ca₂té₂ on₃. ²⁶ La₁ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂i₃ñíi₂, ca₂join₃ bá₄ ján₃. Jaun₂ ca₂guá₂ táng₃ 'io₅₄ 'éi₂ quian⁵⁴ i₂jé₁ca₂té₂ ún₂ dsó₂; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂lé₃ quian⁵⁴ 'éi₂. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ ca₂lé₃ quian⁵⁴ ta₁guion₃ dsó₂ 'éi₂ con² i₂jme₁lé₄ rīn⁵⁴, ca₂dsain₃ bá₄ tē₃ tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄. ²⁷ Jaun₂ ca₂jon₃ bá₄ 'io₅₄ jme₁ca₂jon₃ në₃.

²⁸ Jaun₂ në₃, jmig₄ jé₁ma₂té₂ rē₁jen⁵⁴ 'lag₄, ¿'ein₂ bá₄ quián₅ lé₂ 'io₅₄ 'éi₂? Ia₁ ta₁guion₃ bá₄ güë² dsa₂ nje² ca₂guá₂ quiain⁵⁴.

²⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Tsá₃ le₂jaun₂ lia² 'au² 'nia'₂, ia₁tsá₃ cuíñ₂ 'nia'₂ 'a₂lia² juá² Si₂, on₃guë² cuíñ₂ 'nia'₂ 'a₂lia² lë₅ jui₅bí₂ quió⁵ Diú₄ në₃. ³⁰ Jé₁ma₂té₂ jmig₄ a₂jen⁵⁴ 'lag₄, on₃jua⁵⁴ a₂le₃chain₂ jua⁵⁴ a₂qui₃jéin² guë₄ gu₂, on₃guë² në₅ tóin³ guë₄ jua⁵⁴ a₂qui₃cuíñ₃ chi² quiáin₅ a₂jéin² gu₂, ia₁ i₂lén₂ jui₁lia² lín₅ ángeles i₂tion⁵⁴ guei⁵⁴ i₂juíg₃ bá₄ 'éi₂ jmig₄ jaun₂. ³¹ La₁ jui₁lia² a₂jen⁵⁴ táng₃ 'lag₄, ¿tsa₁ ma₂'í₂ 'nia'₂ ne₄ Si₂ jui₁lia² a₂ca₂juá² 'ñiog₅ Diú₄ jme₁ca₂juá²: ³² "Jniá₂ bá₄ líng₅ Diú₄ quiáin₅ Abraham, quiáin₅ Isaac, quiáin₅ Jacob në₃?"* A₂lín₅ Diú₄ quiáin₅ dsa₂ jén³ bá₄, on₃jua⁵⁴ rë² Diú₄ quiáin₅ 'lag₄.

³³ Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ në₅, ca₂i₃gó³ dsí₅ 'a₂lia² jme₂tag₅ Jesús.

'Éi₃ Juá₅ a₂dsen₅₄ guë₄ quió₅ Diú₄
(Marcos 12:28-34; Lucas 10:25-28)

³⁴ Jme₁ca₂rë₃ñi₅ dsa₂ fariseos ca₂lí₃ bá₄ táng₃ Jesús jág₁ a₂ca₂tsíin₂ quian⁵⁴ dsa₂ saduceos, jaun₂ ca₂ñíi² ca₂jmo₃ jág₁. ³⁵ Jaun₂ jan₂ riin⁵⁴ i₂lín₅ tē₅juá⁵, jme₁ño₃ jme₁jo₅₄ quian⁵⁴ jág₁, jaun₂ ca₂ñíi³ Jesús:

³⁶—Té₅, ¿'e₂ 'Éi₃ Juá₅ a₂dsen₅₄ guë₄ con² guë₄ ca₂le₃jé₃ Si₂ 'Éi₃ quió₅ Diú₄?

³⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—"Jme₁'nió₄ Te₁gui⁵⁴ Diú₄ quiáng², ca₂le₃jé₃ 'au², ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂ quiáng², ca₂le₃jé₃ 'a₂lia² niog₅ ñí₂ dsei₂."† ³⁸ A₂në₅ bá₄ 'Éi₃ Juá₅ a₂le₂'uig₅₄ a₂dsen₅₄ guë₄ con² guë₄ ca₂le₃jé₃. ³⁹ Jé₁ca₂té₂ tin₃ 'Éi₃ në₃, mei² tsá₃ co₂rë₂ quian⁵⁴ a₂le₂'uig₅₄: "Jme₁'nió₄ dsa₂ mì₂güíg₃ ríng₂ jui₁lia² 'niog₃ 'ñiag₂."‡ ⁴⁰ Tin₃ 'éi₃ në₅ bá₄ lë₅ 'uig₅₄ cho⁵⁴ ca₂le₃jé₃ 'Éi₃ quió₅ Moisés quian⁵⁴ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂ca₂'é₂ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅ Diú₄ ma₂líg₂.

¿'Ein₂ tsí₁jon₂ quián₅ lín₅ I₂rë₂ 'in₁ quián₅ Diú₄?
(Marcos 12:35-37; Lucas 20:41-44)

⁴¹ Té₃ tion⁵⁴ dsa₂ fariseos le₁ñíi², ⁴² jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ca₂juá²:

* ^{22:32} Éxodo 3:6. † ^{22:37} Deuteronomio 6:5. ‡ ^{22:39} Levítico 19:18.

—¿'A₂ lia'₂ lín'₂ 'nia'₂? ¿'Ein₂ tsí₁jon₂ quián₅ lín₅ I₂rë'₁n₁ quián₅ Diú₄?
—Tsi₁jon₂ David —ca₂ñag₃ dsa₂ 'éi₂.

⁴³ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—¿'A₂ lia'₂ jaun₂? Ia₁ 'ñiog₅ bá₄ guë'₂ David ca₂juá'₂ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂'í₃ Jme₂dsí₂ Jnjió₅ tē₂dsí₅, ca₂të₃ "Te₁gui'₅₄." ¿'A₂ lia'₂ lě₅ jaun₂? Ia₁ 'ñiog₅ bá₄ guë'₂ David ca₂juá'₂:

⁴⁴ Ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí₃ Te₁gui'₅₄ quiáng₃:

"Né₂ con₂ jniá₂ tē₂le₃ gu₃ ne₁,
ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄
a₂tón'₁ jniá₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ o₄tag₄."[§]

⁴⁵ ¿'A₂ bá₄ lia'₂ lě₅ a₂lín₅ tsí₁jon₂ David, ton'₂ 'ñiog₅ bá₄ guë'₂ David ca₂të₃ "Te₁gui'₅₄ quiáng₃?"

⁴⁶ Jaun₂ tē₂le₃ ne₄ jui₅ guë₄ jaun₂, tsá₃ ma₃'ein₂ ca₂tiá₂ dsí₅ jua'₅₄ a₂ñag₃ guë₄ 'e₂ ñag₃.

23

*Chóg'₅ Jesús dso₄ juá'₂ 'a₂ lia'₂ niog₅ lín₅ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅ ně₃
(Marcos 12:38-40; Lucas 11:37-54; 20:45-47)*

¹ Jaun₂ ně₃ ca₂ton₃ Jesús jág₁ ca₂tsí'₃ dsa₂ juin₅ i₂quiain'₅₄, ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáiñ₅ ně₃, ca₂juá':

² —Dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅ ně₃, tián₅ ta₁ a₂jme₁lín₄ Moisés. ³ Jaun₂ lě₃ ca₂tí₂'₂
'nia'₂ nág₁ gau₂ jág₁ quió'₅, jme₁ti'₄ 'nia'₂ 'e₂ a₂te₂néi₂, La₁ tsá₃ can₂ 'nia'₂ jui₅ jua'₅₄ a₂jmó'₂
jui₁lia'₂ a₂jmo₂₃ guioin₅₄, ia₁ jui₁lia'₂ jme₂tag₂₃, tsá₃ jme₂ti₃ guioin₅₄; tē₂le₃ siá'₂ bá₄ jmo₂₃
dsó₅. ⁴ Qui₂'nei₂₃ lio₅₄ guei₂ 'ñio₅ lín₃ qui₂dsí₂₃ mi₂ca'₄ dsa₂, la₁ guioin₅₄ ně₃ ca₂lia'₂ jnja'₅₄
caun₂ chi₁gú₃ bá₄ tsá₃ 'nio₃ tí₂ jua'₅₄ a₂jme₃o₅₄ cán₂. ⁵ Ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo₂₃, jmo₂₃ a₂jnjia'₅₄
con'₂ 'nio₃ jág₂ dsa₂ bá₄. Ia₁ tén₂ dsí₅ i₃quian₅₄ le₁ton₅ jma₃ca₂tsín₅ tsí₁'mí'₂ 'í₂ le₂con₂ chi₁quí₃
quian'₅₄ mi₂cu₅ ně₃ qui₂le₁ton₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄;* a₂ta₁ dsí₅ i₂nioi₅₄ le₁qui'₂ tsí₁'mí'₂ chen'₅₄
jang₄ qui₁le₁'ág₄ a₂lě₅ lí₁ ca'₅₄ a₃tag₄. ⁶ 'Nio₅ tē₅ dsí₅ qui₂dsí₂toin'₅₄ jmá'₃ lia'₂ ja₁jlá'₁ bá₄
ja₁qui₂dsí₂gué'₃, qui₂dsí₂tiain'₂ ja₁dsen₅₄ guë₄ jui₁lia'₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga ně₃. ⁷ Ton'₂
'ñio₅ tē₅ dsí₅ qui₃cuag₃ dsa₂ Diú₄ jé₄ 'ma'₅₄, qui₃tě₂ dsa₂ "tē₅"† ně₃.

⁸ 'La₁ 'nia'₂ ně₃, tsá₃ ca₂tíng'₂ jua'₅₄ tě₂ dsa₂ "tē₅", ia₁ ca₂le₃jín'₃ bá₄ 'nia'₂ lě₅ ríng'₂; ia₁ jan₂
bá₄ Té₅ quián₂ 'nia'₂ chan₂. ⁹ Tsá₃ tē₅ 'nia'₂ "tia₅₄" 'i₁jan₂ dsa₂ mi₂güíg₃, ia₁ jan₂ bá₄ Néi'₅
'nia'₂ i₂chan₂, i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. ¹⁰ Tsá₃ cué'₁ 'nia'₂ jmig₄ a₂tě₂ dsa₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ a₂líng'₅
juíg₅₄ dsa₂, ia₁ jan₂ I₂rë'₁n₁ quián₅ Diú₄ bá₄ i₂lín₅ juig'₂ 'nia'₂. ¹¹ Jui₁lia'₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ rin'₅₄,
i₂'éi₂ bá₄ i₂juin₂ guë₄. ¹² Ia₁ jui₁lia'₂ i₂jme₂can'₅₄ guion₅₄ jin₄ rin'₅₄, tē₂le₃ sióin₂, lé₂ mei'₂; la₁
jui₁lia'₂ i₂jmo₅ me'₂ jin₄ rin'₅₄, i₂'éi₂ bá₄ lén₂ i₂juin₂ guë₄ ca₂le₃jín₃.

¹³ 'i₁E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ tē₅juá'₅, 'nia'₂ dsa₂ fariseos ně₃, i₂lě₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Ia₁ jnág'₂
'nia'₂ o₄'né₄ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Diú₄, tsá₃ cué'₂ 'nia'₂ jmig₄ tón'₃ i₂sián'₂. Ia₁ on₃ guë₂ tón'₂
'nia'₂ guiong'₅₄, on₃ guë₂ cué'₂ 'nia'₂ jui₅ tón'₃ jui₁lia'₂ i₂'ño₃ tón'₃.‡

¹⁵ 'i₁E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ tē₅juá'₅, 'nia'₂ dsa₂ fariseos ně₃, i₂lě₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Ia₁
qui₂i₂ño₄ 'nia'₂ ca₂le₂con₂ mi₂güíg₃, qui₁'ang'₄ jmi₁ñí'₄, a₂qui₂jme₂tíng'₁ dsa₂ lia'₂ lě₅ 'én'₂
'nia'₂ guiong'₅₄. Jé₁ma₂ca₂jon'₃ 'nia'₂ dsa₂ a₂dsí₃léin₂ jui₅ quiáng'₂, qui₂jme₂tiíin'₁ 'nia'₂
a₂jnjia'₅₄ con'₂ a₂jme₃lín'₅₄ guë₄ lia'₂ con'₂ guë₄ guiong'₅₄ 'nia'₂.

¹⁶ 'i₁E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂, dsa₂ ten₄ i₂quian₅ ne₄ jui₅! Ia₁ juá'₂ 'nia'₂ jme₂tíng'₁ dsa₂: "Né₁juá'₂
'ein₂ ca₂cué₃ jág₁ quió'₅ 'é₂₃ guá'₅, tsá₃ 'e₂ quen₅ jág₁ jaun₂; la₁ ně₁juá'₂ ca₂'é₃ cu₄nió₄ a₂te₁'i₁
guá'₅, a₂jaun₂ guë₄ dsón'₂ quen₅ jág₁ quió'₅", tion₅₄ 'níó'₅ jme₃ti₃ jág₁ a₂ně₂cué₃. ¹⁷ 'Nia'₂ dsa₂

§ ^{22:44} Salmo 110:1. * ^{23:5} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Deuteronomio 6:4-9. † ^{23:7} o₃, Rabbí. ‡ ^{23:13} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂
chi₁ton₅ versículo 14 ján₃, a₂juá'₂ le₂la₂: "i₁E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ tē₅juá'₅, 'nia'₂ dsa₂ fariseos ně₃, i₂lě₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Ia₁
ja₂nó'₅ 'nia'₂ qui₂jnjá'₂ 'ne₄ 'io₅₄ 'nág₂, jaun₂ jmo'₂ 'nia'₂ chi₂leng'₅₄ Diú₄ u₂lín₃, ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ le₃lí'₄. 'Uig₅₄ jaun₂ ja₂lín₃
gué₄ 'ñio₅ uig₃ guéi'₁ 'nia'₂.

ten₄, dsa₂ co₄! ¿'E₂ a₂quen₅ gué₄ 'njo₅ lin₃? ¿Cu₄nióg₄, o₃ guá'₅ ja₁rë₂jnió₃ cu₄nióg₄ jaun₂ 'e₂? 18 Juá'₂ 'nia'₂ ján₃: "Né₁hua'₂ 'ein₂ cué₅ jág₁ quió'₅ a₂'ë₂₃ ne₄chei₂, ján₃ bá₄ tsá₃ 'e₂ quen₅ jág₁ jaun₂; la₁ nё₁hua'₂ ca₂'iin₃ já'₂ i₂rë₂jen'₅₄ ne₄ ne₄chei₂, jaun₂ gué₄ dsón'₂ tion₅₄ 'nió'₅ jme₃ti₃ jág₁ quió'₅." 19 ¡'Nia'₂ dsa₂ ten₄! ¿'E₂ jaun₂ a₂lë₅ a₂dsen₅₄ gué₄? ¿Já'₂ i₂rë₂jen'₅₄ ne₄ Diú₄, o₃ ne₄chei₂ a₂rë₂jnió₃ já'₂ 'éi₂ 'e₂? 20 Jaun₂ lë₃, jui₁lia'₂ jme₁cué₅ dsa₂ jág₁ quió'₅ a₂'ë₂₃ ne₄chei₂, on₃hua'₅₄ jmá'₃ ne₄chei₂ 'ë₂₃; a₂'ë₂₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂te₁'i₁ ne₄chei₂ bá₄ jaun₂. 21 Le₂nё₅ bá₄ ján₃, jui₁lia'₂ i₂'ë₅ guá'₅, on₃hua'₅₄ jmá'₃ ca₂ne₅₄ guá'₅ 'ë₂₃, a₂'iin₂₃ le₂jiog₅ Diú₄ i₂guá₅ dsi₂né₂ jaun₂ bá₄. 22 Ján₃ bá₄ le₂nё₅ jui₁lia'₂ i₂'ë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, a₂ma₂nё₂'ë₃ le₂jiog₅ ne₄ta₁ quió'₅ Diú₄, ton'₂ a₂ma₂nё₂'iin₃ le₂jiog₅ 'ñjog₅ Diú₄ i₂guá₅ ne₄ta₁ jaun₂ bá₄ ján₃.

23 'i'E₂gué₄juíg'₂ 'nia'₂ të₅juá'₅, 'nia'₂ dsa₂ fariseos nё₃, i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Ia₁ qui₂jáng'₂ 'nia'₂ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ quió'₅ mi₁'au₂ mi₂juig₂, jui₁lia'₂ menta, anís, quian'₅₄ qui₂má₃ nё₃. La₁ tsá₃ tón'₂ gué'₂ 'nia'₂ jui₅ 'Éi'₃ Juá'₅ a₂dsen₅₄ gué₄ quió'₅ Diú₄ ron₅, jui₁lia'₂ ja₁juá'₂ a₂'nió'₅ jmo₃ dsa₂ a₂dse₃, a₂dsia₃ dsa₂ nёí₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ riñ₅₄, a₂jmo₃ dsa₂ tí₅ jág₁ quió'₅ quian'₅₄ riñ₅₄. A₂nё₅ bá₄ a₂dsen₅₄ gué₄ a₂ca₂tín'₂ 'nia'₂ jmó'₂, la₁ on₃hua'₅₄ a₂tsá₃ ma₃jme₁ti'₄ 'nia'₂ 'Éi'₃. 24 ¡'Nia'₂ dsa₂ ten₄ i₂quian₅ ne₄ jui₅! Qui₁ñj₄ 'nia'₂ quió'₅ i₁lu₂ pí₁, la₁ ní'₅ bá₄ gué'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ jui₁lia'₂ já'₂ camello.

25 'i'E₂gué₄juíg'₂ 'nia'₂ të₅juá'₅, 'nia'₂ dsa₂ fariseos nё₃, i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Ia₁ lín'₅ 'nia'₂ jui₁lia'₂ lë₅ ni₁vaso, ni₁uïng₅ nё₃, qui₁rín'₄ 'nia'₂ jmá'₃ lia'₂ le₃co'₅₄. La₁ të₂le₃ jui₅ të₂'au'₂ 'nia'₂, qui₂rë₂can'₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig'₅₄ a₂qui₂dsi₂jnia₅ 'au'₂ 'nia'₂, 'niog'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ jmá'₃ lia'₂ guiong'₅₄ bá₄ qui₂le₃cha₂ quiáng'₂; qui₂ja₂nó'₅ 'nia'₂ 'ang'₂ quió'₅ dsa₂. 26 ¡'Nia'₂ dsa₂ fariseos ten₄! Rang₂ 'nia'₂ de₂ jniá₅ le₃'ñjó'₂ ni₁vaso quian'₅₄ ni₁uïng₅, jaun₂ gué₄ lé₂ le₁jé₃ le₂tan₅₄ le₃co'₅₄ nё₃.

27 'i'E₂gué₄juíg'₂ 'nia'₂ të₅juá'₅, 'nia'₂ dsa₂ fariseos nё₃, i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Ia₁ lín'₅ 'nia'₂ jui₁lia'₂ lë₅ tau₂ 'ñjо₅ a₂jnia'₅₄ con₂ jniá₂ tiog₂, jniá₂ jlá'₁ jmá'₃ lia'₂ le₃co'₅₄ bá₄, la₁ le₃'ñjó'₂ qui₂rë₂can'₂ ni₁mu₅, chí'₅ ma₂'lig'₅₄. 28 Le₂nё₅ bá₄ lín'₅ 'nia'₂; 'e₂gué₄ dsen₃ 'nia'₂jniág'₂ jmá'₃ lia'₂ le₃co'₅₄ të₃jé₄ jág₅ dsa₂, la₁ të₂'au'₂ gué'₂ 'nia'₂ qui₂rë₂can'₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig'₅₄, a₂jmo'₂ dsáu'₂ 'nia'₂ o₁ne₁ 'e₂ a₂jmo'₂.

29 'i'E₂gué₄juíg'₂ 'nia'₂ të₅juá'₅, 'nia'₂ dsa₂ fariseos nё₃, i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Ia₁ qui₂jmóg'₂ 'nia'₂ tau₂ 'ñjо₅ quió'₅ dsa₂ i₂ca₂'ë₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂, qui₂jmóg'₂ 'nia'₂ jlá'₁ qui₂rë₂lag₄ jui₁lia'₂ ja₁le₁on₅ dsa₂ dsen₃ i₂ma₂dsan₃. 30 Jaun₂ jag'₅₄ 'nia'₂: "Jua'₅₄ mei'₂ bá₄ ca₂rë₃chóng₃ jniog₄ jmi₄ jaun₂ lia'₂ con₂ jme₁chan₂ dsa₂ can'₅₄ quián₂ ma₂líg'₂, tsá₃ jme₁jme₁quiain'₅₄ jniog₄ lia'₂ con₂ jme₁ca₂jmo₃ a₂ca₂l₃'o₅₄ jmi₂ 'an₅₄ dsa₂ i₂chen₄ 'éi₂ quián₅ Diú₄." 31 Jaun₂ le₂nё₅, quian'₅₄ jág₁ quián₂ 'nia'₂ guiong'₅₄, jág₂ 'nia'₂ jág₁ dsau₅ a₂líng'₅ tsí₁jon₂ dsa₂ i₂ca₂jme₃dsian₅ dsa₂ i₂ma₂chen₃ Diú₄. 32 Jaun₂ nё₃, jme₁'ñja₅ 'nia'₂ dso₄ a₂ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ can'₅₄ quián₂ 'nia'₂.

33 ¡Já'₂ lín'₅₄! ¡Tsi₁jon₂ dsi₂mi'₂! ¿'A₂ bá₄ lia'₂ le₃lon₅₄ 'nia'₂ 'éi'₃ uig₅ a₂já₅ ja₁con₂ 'nia'₂ a₂dsi₁nog'₃ guio₃-juíg₃? 34 'Uig₅₄ jaun₂, tsí₁jniá₂ ja₁con₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ o₄quió₃, dsa₂ i₂ñj₂ niog₅ dsi₄, i₂lin₅ të₅ nё₃. I₂lin₅₄ 'éi₂ jme₁dsiain₂ bá₄ 'nia'₂, i₂lin₅₄ gué'₂ qui₁tóin₄ 'nia'₂ cró₄. I₂sián₂ gué'₂ nё₃ qui₁cué'₅₄ 'nia'₂ dsi₂né₂ guá'₅ sinagogas quiáng'₂, qui₂co₁'éin'₄ 'nia'₂ nё₃ le₂'í₁ juíg₂. 35 Jaun₂ lë₃, 'nia'₂ bá₄ le₁cáng'₄ jmi₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsen₃ i₂qui₂ma₂dsan₃ mi₂güíg₃, ca₂të₂ jmi₄ Abel i₂jme₁lín₄ dsa₂ dsen₃, ca₂të₂ jmi₄ Zacarías ja₁ñj₁'₅₄ Berequías, i₂ca₂jñj₁'₃ 'nia'₂ i₂dsi₅ guá'₅ jé₄ ja₁lë₄ ja₁ñj₁ quián₅₄ ja₁chí'₄ ne₄chei₂. 36 A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, dsa₂ chan₂ jmi₄ nё₃ bá₄ rë₂cán'₄ ca₂le₃jé₃ dso₄ jaun₂.

*'O₅ Jesús o₄quió'₄ juíg₂ Jerusalén
(Lucas 13:34-35)*

37 ¡'Nia'₂ dsa₂ juíg₂ Jerusalén! ¡'Nia'₂ dsa₂ juíg₂ Jerusalén, 'nia'₂ i₂jme₂dsiáng'₁ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ quián₅ Diú₄, 'nia'₂ i₂qui₂jnag'₅₄ cang₄ dsa₂ i₂chen₅ Diú₄ jin'₄ 'nia'₂! ¡'Lióng₂ ráun₂ jme₁'ín₅ dsi₃

jme₁chi₁liang'₂ guein₂ dsa₂ juig₂ quiáng'₂, jui₁lia'₂ jmo₅ i₁tsín'₃ a₂chi₂lain'₂ guein₂ quiáin₅ to'₂ né'₃ tsi₁rë₂cu₅, la₁ guion'₅₄ 'nia'₂ tsá₃, ca₂gue'₅₄! ³⁸ Jag₄ jaun₂, dsi₂néi₂ quiáng'₂ në₃ të₃'ñiá₄, të₃tsí'₅₄ tei₄, tsá₃ 'ein₂ chan₂ lé₂. ³⁹ Ia₁ juá'₅ jniá₂, tsá₃ ma₃la₂ jag'₅₄ 'nia'₂ jniá₂, ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄ jë₁ma₂të₂ rë₁jua'₅₄ 'nia': “Jui₁le₂jñió₃ bá₄ i₂në₅ i₂jón'₅ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄.”§

24

*Ca₂'ë₂Jesús jág₁ a₂dsi₃'én₂ bá₄ guá₅ templo
(Marcos 13:1-2; Lucas 21:5-6)*

¹ Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ Jesús i₁dsi₅ guá₅ templo ja₁jme₁'ein₅₄. Jme₁ma₂'ein₅₄ jui₅ ñái'₅, ca₂jme₃quián₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅ të₂, ca₂juá'₂:

—Jag₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ guá'₅.

² La₁ jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿Jág'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jë₃ a₂në₅? A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, já₅ jmig₄ lia'₂ 'i₁ca₂mí₂ ní₁cang₁ tsá₃ ma₃e₂ jua'₅₄ a₂le₁jui₄ gué₄ lé₂ quian'₅₄ rïn'₅₄. Ca₂le₃jë₃ bá₄ 'én₂.

Léi₄ a₂lé₂jmig₄ jë₁ca₂tó'₂

(Marcos 13:3-23; Lucas 21:7-24; 17:22-24)

³ Jme₁ca₂dsiog₃ Jesús Má₂ Olivos; ja₁jaun₂ ca₂guá₂. Jaun₂ ca₂i₁len₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ con'₂ jë₄ jmá'₃ guioin₅₄, ca₂níi'₃ Jesús:

—'Niog₂ jnia'₅₄ le₃ne₄ líg₂ lé₂ a₂juá'₂ 'ne₂ në₅. ¿'E₂ léi₄ lé₂ jë₁ma₂të₂ rë₁ñeg'₅₄ táng₃? ¿'E₂ bá₄ léi₄ lé₂ jë₁ma₂të₂ rë₁të₅₄ jmig₄ jaun₂?

⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ jme₃gau₅. ⁵ Ia₁ juin₅ i₂të₁nió₄ a₂juá'₂ i₂nioi₅₄ o₄quió₃ jniá₂, juá'₂: “Jniá₂ bá₄ líng₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄”; jaun₂ juin₅ dsa₂ i₂qui₂jme₃gain₂₃.

⁶ Jë₁ma₂nei'₂ 'nia'₂ 'ei₅ jág₁ a₂nio₃ 'nei₂ a₂quín'₂ dsa₂ ja₁lá₃ ja₁ó₃, la₁ tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ gang'₃, ia₁le₂jaun₂ dsón'₂ lé₂ bá₄. La₁ 'nió'₅ bá₄ gué₄ a₂ñí₂jein₂ jaun₂. ⁷ Ia₁ nio₃ 'nei₂, qui₃quín'₂ dsa₂ le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂ nación; dsi₂tan₅₄ gué₂ në₃ qui₃tóin'₃ mi'₅₄ quiín'₂ quian'₅₄ dsi₂tan₅₄ riín'₅₄ i₂chan₂ juig₂ siá'₂. Jaun₂ gué₄ në₃ 'lióng₂ ja₁qui₂i₂nió₄ dsa₂ 'oin₅₄ lé₂, ton'₂ 'lióng₂ ja₁qui₂dsi₃bi₅₄ 'uë₃ në₃. ⁸ Ca₂le₃jë₃ a₂në₅ lé₂ a₂le₂uig₅₄ jmi₁uig₅ jui₁lia'₂ jan₂ 'io₅₄ i₂rë₂chan₂ guein₂ quián₅.

⁹ Jaun₂ gué₄ në₃, qui₃jín'₂ dsa₂ 'nia'₂ ne₄ dsi₂tan₅₄ ia₁jaun₂ cuë₃ dsa₂ uig₅, jaun₂ gué₄ jme₃dsian₅ dsa₂ 'nia'₂. Le₂con₂ mi₂güíg₃ bá₄ jme₃'ñia₅₄ dsa₂ 'nia'₂ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂. ¹⁰ Jmig₄ jaun₂, juin₅ dsa₂ i₂tí₂ jui₅ quió₅ Diú₄ a₂jme₁'éin₂, qui₂jme₃'ñia₅₄ bá₄ riín'₅₄, qui₃jáng'₂ në₃. ¹¹ Juin₅ dsa₂ le₃chan₂ i₂'ë₂ jág₁ i₂ju₁gan₂, jaun₂ juin₅ dsa₂ i₂jme₃gain₂₃. ¹² 'Uig₅₄ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ jui₁si₂ñag₅₄ le₃'lin'₅₄ dsa₂, co₂dsia₅ le₃güíg₂ bá₄ 'a₂ lia'₂ jme₁'nio₃ dsa₂ riín'₅₄ le₂jain₂ le₂jain₂. ¹³ La₁ jui₁lia'₂ i₂náu₃ tiá₂ të₂ jë₁ca₂tó'₂, 'éi₂ bá₄ lión₂. ¹⁴ Jág₁ dse₃ la₂ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ ja₁gon₂ Diú₄ qui₂dsi₃'ag₅ ta₁caun₂ mi₂güíg₃, ia₁jaun₂ le₃ñj₅ ca₂le₃jë₃ juig₂ te₁'i₁ gua'₅₄ 'uë₃ jág₁ dse₃ jaun₂; jaun₂ gué₄ në₃ të₅₄ jmig₄ jë₁ca₂tó'₂.

¹⁵ Jaun₂ në₃, já₅ jmig₄ a₂të₅₄ ne'₅₄ 'nia'₂ a₂náu₃ jan₂ dsa₂ i₂'lin'₅₄ gué₄ lin₃, a₂jme₃'ióg₃ ja₁jñió₅, a₂le₃ti₃ jág₁ a₂ca₂'ë₂ Daniel i₂jme₁'ë₂ jág₁ quián₅ Diú₄,* (jaun₂ jui₁le₂ñí₂ bá₄ i₂'i₅ si₂la₂), ¹⁶ jaun₂ në₃, dsa₂ i₂tián'₅ le₂tan₅₄ 'uë₃ Judea, jui₁cu₁ñg₁₂ jui₅ má'₂. ¹⁷ Jui₁lia'₂ i₂'en₅₄ guei'₅₄ 'ne₄, tsá₃, ma₃ju₁sióin₄ jua'₅₄ a₂'uë'₃ 'e₂ 'uë'₃ dsi₂néi₂ quió'₅; ¹⁸ jui₁lia'₂ i₂'en₅₄ ja₁nau₂ quió'₅ táng₃, tsá₃ ma₃ju₁jñi₅₄ jua'₅₄ a₂ja₃quián₂ tsí₁'mi'₂ dsiog₂ quió'₅. ¹⁹ JJuig₂ bá₄ jui₁lia'₂ dsa₂ mí₂ i₂le₁quian₅ guein₂, jui₁lia'₂ i₂le₁jñia₅ guein₂ i₂'ín'₅₄ dsi₁'54 në₃, jmig₄ jaun₂! ²⁰ Mi₄ 'nia'₂ ne₄ Diú₄ ia₁jaun₂ tsá₃ o₁le₅₄ jua'₅₄ a₂cu₁ñg₂ 'nia'₂ jein₂ güíg₂, on₃ gué₂ jmig₄ sa₅₄ në₃. ²¹ Ia₁ juá'₅ jniá₂, caun₂ o₂i₁ dsi₅ lin₃ a₂le₃chan₂ dsa₂ jmig₄ jaun₂, caun₂ jmi₁uig₅ a₂tsá₃ ma₂ca₂rë₃chá₃

ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃, on₃ guë'₂ ma₃niog₅ jmi₄ jua'₅₄ a₂le₃cha₂ guë₄ cang₂. **22** Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ Diú₄ tsá₃ ma₂ca₂jme₃té₃ jmi₄ jaun₂, 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jme₁lión₂ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ le₁jaun₂. La₁ o₄quió'₄ i₂rë₂quion'₅₄ quiáin₅, jme₃té₃ bá₄ jmi₄ jaun₂.

23 'Në₁hua'₂ chan₂ i₂ca₂juá'₂ tsí'₅ 'nia'₂ jmi₄ jaun₂: "Jag₄ 'nia'!₂ !La₂ bá₄ chén₅ I₂rë₂'ín₁ quiáin₅ Diú₄!" o₃ në₁hua'₂ 'ein₂ ca₂juá'₂: "Jó₄ 'ein₅₄', tsá₃ o₁'en'₅₄ 'nia'₂ jág₁ jaun₂. **24** Ia₁ juin₅ dsa₂ i₂ju₁gan₂ ja₃lén₂ a₂juá'₂ a₂lín₅ I₂rë₂'ín₁ quiáin₅ Diú₄, a₂juá'₂ në₃ a₂lín₅ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ quiáin₅ Diú₄; 'lióng₂ lé₄ jué'₂ a₂o₂dsain₂ jmo₃ a₂jme₃gain₂₃ dsa₂. Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ lé₂, ca₂të₂ dsa₂ i₂quion'₅₄ quiáin₅ Diú₄ jme₃gain₂₃. **25** Jaun₂ në₅ ma₂në₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ të₃jñiá₅. **26** Jaun₂ në₃, në₁hua'₂ 'ein₂ ca₂tsí'₃ 'nia'₂: "Ní₂ 'nia'₂, jó₄ 'ein₅₄ ja₁lë₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅", tsá₃ lë₁o₂nó'₅ 'nia'₂ ja₁jaun₂; o₃ në₁hua'₂ 'ein₂ ca₂juá'₂: "Ní₂ 'nia'₂, ja₁lá₃ rë₂'mai₅₄ dsi₂néi₂", tsá₃ ju₁le₂ 'én'₂ 'nia'₂. **27** Ia₁ ju₁lia'₂ jme₁lë₂ si₁ñj₁'₃ ca₂taun₂ ca₂taun₂, le₂jaun₂ bá₄ lé₂ jë₁ma₂të₂ rë₁guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. **28** Ia₁ ju₁lia'₂ ja₁ron₅ 'lag₄, ja₁jaun₂ bá₄ ñj₁'₂ i₁tú₃ tsin'₅₄.

A₂ lia'₂ guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃

(Marcos 13:24-37; Lucas 21:25-33; 17:26-30, 34—36)

29 'Dsi₂ju₅ jë₁ma₂ca₂ñag₅ jmi₄ o₂i₁ dsi₅ jaun₂,

'iog₂ në₃ co₂dsia₅ le₃lia'₂,

tsí'₂ në₃ tsá₃ ma₃tág₅ jnia₅₄;

nei₅ guë'₂ në₃ qui₂tsi₃séi'₂,

ca₂le₃jë₃ guë₄ 'e₂ bí₂ cha₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃

qui₃guian'₃.†

30 'Të₃jë₄ jaun₂ guë₄ në₃, le₃jniá₂ guei'₅₄ dsi₂güíg₂ léi₄ quió'₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, ca₂le₃jë₃ juíg₂ te₁i₁ le₂con₂ mi₂güíg₃ tóin₃ qui₃'₃-o₃. Jíin₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, guain'₂ guei'₅₄ jë₄ jnei₅ quian'₅₄ ca₂le₃jë₃ ju₅bí₂ a₂'io₂₃ jlán₁. **31** Jaun₂ qui₃chein₃ ángeles quiáin₅ jéi₂ ñj₂ trompeta tiá₂lin₃ a₂të₂ dsa₂ i₂quion'₅₄ quiáin₅ i₂chan₂ ca₂le₃jë₃ juíg₂ te₁i₁ta₁caun₂ mi₂güíg₃.

32 'Jme₁tin₅ 'nia'₂, ju₁le₂ñj₁'₂ 'au'₂ jág₁ a₂jáng₅ léi₄ ju₁lia'₂ ni₁'ma₂ a₂'ag₅ míg₂ higos:

jme₁chéi'₂ gu₂' nei₅₄, a₂ja₂'ñjo₃ mog₅₄, ñj₁'₅₄ 'nia'₂ a₂ma₂ja₂quiáin₃ jein₂ 'iog₂ bá₄ jaun₂.

33 Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ jaun₂ në₃, jë₁ma₂të₅ ne₅₄ a₂lë₂ ca₂le₃jë₃ a₂në₅, ju₁le₂ñj₁'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂ma₂ja₂quiáin₃, në₂jag₄ bá₄ i₂ma₂chén₅ o₄'né₄ bá₄ 'éi₂. **34** A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, tsá₃ dsi₃ñj₂ tsí₁jon₂ la₂,† ca₂lia'₂ ca₂lë₃ ca₂le₃jë₃ a₂në₅. **35** Já₅ jmi₄, guei'₅₄ dsi₂güíg₂ quian'₅₄ mi₂güíg₃ la₂ ñag₅, la₁ jág₁ quió₃ o₁líg₂ tsá₃ ñag₅ jua'₅₄ a₂tsá₃ le₃ti₃.

36 'La₁ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ñj₁'₅ 'e₂ 'ió'₄, 'e₂ hora lé₂ a₂jaun₂, on₃ guë'₂ ángeles i₂tion'₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, on₃ guë'₂ 'ñiog₅ Ja₁ñj₁'₅₄ Diú₄. § Jñia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ Jmei₂ ñj₅.

37 'Ia₁ ju₁lia'₂ ca₂lë₃ jmi₄ lia'₂ con'₂ jme₁chan₂ Noé, le₂jaun₂ bá₄ lé₂ ján₃ jë₁ma₂të₂ rë₁guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. **38** Ia₁ jmi₄ jaun₂, né₃ a₂can'₂ mi₂güíg₃ quian'₅₄ jmi₂, jme₁chan₂ dsa₂ qui₂guë'₅, qui₂'₃in₂, qui₂jein₂ gu₂, qui₂cu₁in₂₃ ja₁míg₄ jme₁jein₂ gu₂ në₃, ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmi₄ jme₁ca₂'í₃ Noé 'ñjó'₃ ni₁barco; **39** la₁ con'₂ tsá₃ 'ein₂ rë₁ján₁ jme₁ca₂dság₃ jmi₂ ca₂jiog₃ quió'₅ ca₂le₃jíin₃. Le₂jaun₂ bá₄ lé₂ táng₃ jë₁ma₂të₂ rë₁guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. **40** Jmi₄ jaun₂, on₃ dsa₂ ñe₂tion'₅₄ ja₁nau₂; jan₂ i₂dsán₃, jan₂ guë'₂ i₂të₃ñjá₄. **41** On₃ guë'₂ dsa₂ mí₂ tioin'₅₄ éi₅ ne₄ ni₁to₂; jan₂ i₂dsán₃, jan₂ guë'₂ i₂të₃ñjá₄.

42 'Jme₁jnio₂ 'nia'₂ ne₅₄ jaun₂, ia₁tsá₃ ñj₁'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ hora jñiò'₂ juig₂. **43** La₁ ju₁le₂ñj₁'₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂la₂: jua'₅₄ mei'₂ guë₃ ñj₁ dsa₂juíg₅₄ caun₂dsi₂néi₂ 'e₂ hora jíá₃ dsa₂ 'ang₂ të₂le₃ca₂nei₂, jme₃jnio₅₄ ne₅₄, tsá₃ cuë₃ jmi₄ a₂'í₂ dsa₂, 'ang₃ dsi₂néi₂ quió'₅. **44** Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂, rë₂ján₁ 'nia'₂ chang'₂; ia₁ con'₂ tsá₃ ñj₁'₅₄ bá₄ 'nia'₂ guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃.

† **24:29** Isaías 13:10; 34:4. † **24:34** o₃, "né₃ a₂dsián₃ dsa₂ i₂lín₅ raza la₂." § **24:36** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "on₃ guë'₂ 'ñiog₅ Ja₁ñj₁'₅₄ Diú₄."

Dsa₂ dsen₃ i₂jme₂ti₃, quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ jme₂ti₃
(Lucas 12:41-48)

⁴⁵ 'E'Ein₂ dsa₂ i₂ñf₂ dsí₅ jme₂ti₃ con'₂ dsi₂ten₅₄ ne₄ juig₅₄? Juig₅₄ ně₃ ca₂dsia₃ o₄gú₃ 'éi₂ dsi₂néi₂ quió'₅ lia₂ jma₃quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ riin₅₄ i₂jme₂ti₃, a₂ñii₃ riin₅₄ jé₁ma₂té₂ hora a₂gué₃. ⁴⁶ E₂ gué₄ dsen₃ 'éi₂ jé₁ma₂té₂ rë₂jo₅₄ juig₅₄ jé₁ma₂guáin'₅ jme₂ti₃ bá₄ ta₁ a₂chéin'₅. ⁴⁷ A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, cué₃ juig₅₄ ta₁ a₂nio₃ ne₅₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂ quió'₅. ⁴⁸ La₁ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ líin₅ jan₂ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂tsá₃ tón₂ jui₅ ta₁ a₂chéin'₅, ia₁ líin₂, "i₂le₃'in₄ bá₄ juig₃", ⁴⁹ jaun₂ jme₂liog₃ qui₂cué'₅ bá₄ riin₅₄, dsó₂ qui₂dsi₂gué'₃ qui₂dsi₂'én'₃ quian'₅₄ dsa₂ 'en₅ ně₃. ⁵⁰ La₁ caun₂ jmig₄ con'₂ tsá₃ rë₂jáin₁, caun₂ hora con'₂ tsá₃ lí₄' bá₄, dsián'₄ juig₅₄. ⁵¹ Juig₅₄ ně₃ cué₃ uig₅, * liog₃ ja₁jaun₂ bá₄ jáin₃, ja₁ca₂tín₂ dsi₁len₅ i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁, ja₁qui₂'o₃, qui₃qui₄' jan₅₄.

25

Jág₁ jáng'₅ léi₄juí₁lia'₂ guian₃ chi'₂ dsa₂ mi₄

¹ Jmig₄ jaun₂ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄, lé₂ jui₁lia'₂ ca₂jmo₃ guian₃ chi'₂ dsa₂ mi₄ jme₁ca₂can₃ ní₁tsí₅ le₁gui'₂ si₂ quió'₅. Ca₂i₃léin₂ ca₂i₁jme₁jein'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂jen'₂ gu₂. ² Njá₂ chi'₂ dsa₂ mi₄ 'éi₂ jme₁coin₅₄; 'njá₂ gué'₂ i₂'ñio₄, i₂dse₃ niog₅ dsi₄. ³ Dsa₂ mi₄ i₂co₄ 'éi₂ ně₃, jmá'₃ ní₁tsí₅ chi₁guí'₂ si₂ bá₄ ca₂can₃; tsá₃ ca₂can₃ gué'₂ ní₁dsig₁ a₂'a₄ aceite. ⁴ La₁ dsa₂ mi₄ i₂niog₅ dse₃ dsi₄ ně₃ ca₂jmo₃ co₂jnia₅₄ quió'₅, jme₁le₁quian₅ ní₁tsí₅ le₁gui'₂ si₂, ton'₂ jme₁le₁quian₅ rë₂tsón₂ aceite 'a₄ ní₁dsig₁. ⁵ La₁ ca₂rë₃ 'in₄ bá₄ gué'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂lë₅ jág₁ jen'₂ gu₂, jaun₂ le₃jín₃ bá₄ dsa₂ mí₂ 'éi₂ ně₃ ca₂tá'₂ i₁güüin₃, jaun₂ ca₂güüin₂ bá₄. ⁶ Jaun₂ jme₁ca₂té₂ dsi₃nei₅, ca₂né'₂ tiá₂ i₁juá'₄ dsa₂: "¡Né₅ jón'₅ dsa₂ ñe'₂ i₂jen'₂ gu₂! ¡'Uin'₂ 'nia'₂ o₂jme₁jein'₂!" ⁷ Jaun₂ qui₂ca₂nau₂ ca₂le₃jín₃, ca₂jmo₃ dse₃ mecha tsí₅ quió'₅. ⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ mí₂ i₂'njá₂ i₂co₄ 'éi₂ ca₂tsí₃ riin₅₄ i₂'ñio₄: "Cué'₁ 'nia'₂ ca₂juig₄ aceite quiáng'₂, ia₁ ma₂i₁ei₃ si₂ tsí₅ quián₂ jnia'₅₄." ⁹ La₁ ca₂ñag₃ dsa₂ mí₂ i₂'ñio₄: "Jan₂'ón₄. Ia₁ con'₂ tsá₃ njo₅ ně₁jua'₂ tsá₃ ca₂tín₂ quián₂ jnia'₅₄ guio₅₄, on₃ gué'₂ quián₂ 'nia'₂ tñ₂ ně₃. Co₂ñei'₅₄ gué₄ dse₃ o₂nó'₅ 'nia'₂ guiong₅₄ o₂liá₃ quiáng'₂ ja₁'nag₅ dsa₂." ¹⁰ La₁ të₁lia'₂ i₂lén₂ 'éi₂ i₂lia₅ aceite, të₂jé₄ jaun₂ ca₂guán₃' dsa₂ ñe'₂ i₂lë₅ jág₁ jen'₂ gu₂. Dsa₂ mí₂ i₂tián₅ lë₅ co₂jnia₅₄ ca₂i₃toin'₅₄ bá₄ co₂lë₅ quiong₅₄ i₁gué'₂ ja₁niog₅ jmig₄ a₂jen'₂ gu₂ dsa₂. Jaun₂ ca₂jnág₃ o₄'né₄ jme₁ca₂jnág₃. ¹¹ Jme₁co₂lág₂ jaun₂, o₃len₅ i₂'njá₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂tóin₂ ca₂té₃, ca₂juá'₂: "¡Te₁gui'₅₄, Te₁gui'₅₄! ¡Nia₄ o₄'né₄ jaun₂ tió'₄ jnia'₅₄!" ¹² La₁ jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ ñe'₂: "A₂dsi₂jó'₃ juá'₅, tsá₃ cuíng₅ 'ein₂ 'nia'₂."

¹³ Jaun₂ le₂né₅, chan'₂ 'nia'₂ co₂jñiag₅₄, ia₁ tsá₃ ñi₁ñf₅₄ 'nia'₂ 'e₂ 'iò'₄, 'e₂ hora guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mí₂güíg₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄juí₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ ca₂jmo₃ ún₂ dsa₂ quian'₅₄ a₂ca₂dsia₃ juig₅₄ o₄gú₃
(Lucas 19:11-27)

¹⁴ Con'₂ siá'₂ lë₅ ja₁gon₂ Diú₄ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jui₅ dsó₃ dsi₃ñjí₃ uíng₂ juig₂ siá'₂. Jaun₂ ca₂té'₃ dsa₂ i₂jme₁jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄, jaun₂ o₄gú₃ 'éi₂ ca₂dsia₃ cu₄. ¹⁵ Jan₂ i₂ca₂cué'₃ 'njá₂ mei₅ 'éi'₃ cu₄ talentos; jan₂ gué'₂ i₂ca₂cué'₃ tñ₃ mei₅, jan₂ gué'₂ caun₂ mei₅. Ca₂cué'₃ le₂jan₂ dsa₂ 'éi₂ 'a₂ con'₂ jnia'₅₄ qui'₅₄ jmig₄. Jaun₂ gué'₂ ño₅ i₁ñjí₃. ¹⁶ Dsa₂ i₂ca₂gue₃ 'njá₂ mei₅ 'éi'₃ cu₄ ně₃, ca₂jmói'₂ ta₁ cu₄ jaun₂, jaun₂ ca₂lí'₃ con'₂ gué'₄ 'njá₂ mei₅ jmá'₃ a₂dsi₂. ¹⁷ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ i₂ca₂gue₃ tñ₃ mei₅, ca₂lí'₃ con'₂ gué'₄ tñ₃ mei₅ táng₃ a₂té₁dsi₅₄. ¹⁸ La₁ dsa₂ i₂ca₂gue₃ caun₂ mei₅ ně₃, ca₂'ma₃ bá₄ a₂caun₂ mei₅ a₂ca₂cué₃ juig₅₄, ca₂i₁'ó₄ né'₃ 'uë₃.

¹⁹ 'Uë₂ lin₃ bá₄ i₁ñjí₂ juig₅₄ ně₃; la₁ ca₂guáin'₃ jme₁ca₂guáin'₃ cang₂. Jaun₂ ca₂cáun₃ 'í₁ ca₂chein'₃ cuentas quió'₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ i₂ca₂cué'₃ cu₄. ²⁰ Jaun₂ ca₂dsiog₃ i₂le₂uig₅₄ i₂ca₂gue₃ 'njá₂ mei₅, jaun₂ ca₂jín₂ juig₅₄ con'₂ gué'₄ 'njá₂ mei₅ a₂té₁dsi₅₄ a₂ca₂lí'₃, jaun₂ juá'₂ tsí'₃ juig₅₄:

* ^{24:51} lit. "dsia₃ juig₅₄ le₁juig₁ le₁dsog'₅₄ quió'₅."

“Te₁gui'₅₄, ca₂cuë'₅₄ 'ne₂ 'njiá₂ mei₅; jag₄, la₂ ron₅ con'₂ guë₄ 'njiá₂ mei₅ táng₃ a₂ca₂lág₃.”

²¹ Jaun₂ ca₂juá₂ juig₅₄: “Nio₅ dse₃ ca₂jmo'₅₄. Líng₅ bá₄ jan₂ dsa₂ dsen₃ i₂ca₂rë₃ti'₅₄; ca₂rë₃teng'₅₄ bá₄ quian'₅₄ a₂ca₂juig₄ a₂ca₂dsia₃ jniá₂ gog'₂, në₃ në₃ 'lióng₂ guë₄ a₂dsia₅₄ jniá₂ gog'₂. 'Ú₅ dsi₂néi₂, o₁quián₁ o₂'njió₃ dsi₅ co₂dsia₅.” ²² Jme₁co₂lág₂ jaun₂ ca₂dsióg₃ i₂ca₂gue₃ tñ₃ mei₅, jaun₂ ca₂juá₂: “Te₁gui'₅₄, ca₂cuë'₅₄ 'ne₂ tñ₃ mei₅; jag₄, la₂ ron₅ con'₂ guë₄ tñ₃ mei₅ táng₃ a₂ca₂lág₃.” ²³ Jaun₂ ca₂juá₂ juig₅₄, “Nio₅ dse₃ ca₂jmo'₅₄. Líng₅ bá₄ jan₂ dsa₂ dsen₃ i₂ca₂rë₃ti'₅₄; ca₂rë₃teng'₅₄ bá₄ quian'₅₄ a₂ca₂juig₄ a₂ca₂dsia₃ jniá₂ gog'₂, në₃ në₃ 'lióng₂ guë₄ a₂dsia₅₄ jniá₂ gog'₂. 'Ú₅ dsi₂néi₂, o₁quián₁ o₂'njió₃ dsi₅ co₂dsia₅.”

²⁴ 'La₁ jme₁ca₂dsióg₃ i₂ca₂gue₃ caun₂ mei₅, ca₂juá₂ tsí'₅ juig₅₄: “Te₁gui'₅₄, guion₄ jniá₂ a₂líng₅ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ njié₂ dsi₅, 'aun'₂ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂jñí₂, ton'₂ cag'₅₄ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂séi'₃. ²⁵ 'Uíg₅₄ jaun₂ ca₂rë₃gó₅ jniá₂, ca₂i₁'ó₄ bá₄ jniá₂ cu₄ quiáng'₂ né₃ 'uë₃. La₁, la₂ bá₄ ron₅ quiáng'₂.” ²⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ juig₅₄: “jDsa₂ 'lin'₅₄ juí'₅! 'An₁, nji'₅₄ bá₄ jaun₂ në₃ a₂'on₂₃ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂jan₃, ton'₂ cag'₅₄ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂séi₃. ²⁷ 'Uíg₅₄ jaun₂, jua'₅₄ banco bá₄ co₂ñeí'₅₄ ca₂i₁tio'₂ cu₄ quió₃, ia₁jaun₂ jme₁guéi'₄ cu₄ quió₃ jë₁ma₂guáng'₃ lia'₂ jma₃quian'₅₄ a₂të₁dsi₅₄. ²⁸ Jñiá'₃ 'nia'₂ a₂caun₂ mei₅ chan'₂ i₂në₅ jaun₂ në₃, o₂cuë'₅₄ i₂chan'₂ guia₃ mei₅. ²⁹ Ia₁ jui₁lia'₂ i₂ma₂le₁'io₅ 'lióng₂, të₂le₃ 'lióng₂ guë₄ rjei₂ bá₄, ia₁jaun₂ le₃cha₂ quió'₅ lia'₂ qui₂rë₂tsón₂; la₁ jui₁lia₂ i₂tsá₃ 'e₂ le₁'io₅, le₂jiog₅ a₂ca₂juig₄ a₂ma₂le₁'io₂₃, co₂dsia₅ jñia'₃ bá₄. ³⁰ Jaun₂ dsa₂ i₂tsá₃ ta₁ té₄ la₂, dsein₅₄ ca₁'né₄ tioin'₂ 'nia'₂ jë₄ qui₁né'₃, ja₁qui₁'₂'o₃ quíg'₃ jan₅₄ në₃.”

Jë₁ma₂të₂ rë₁të₃dsi₅₄ 'éi'₃ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃.

³¹ 'Jë₁ma₂të₂ rë₁guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂lín₅ rag₅₄ jlán'₁ lin₃, a₂qui₂le₁lio₃ ángeles quiáin₅, jaun₂ guë₄ guá₃ ne₄ta₁ quió'₅ a₂'uain'₂ lin₃, ³² jaun₂ nji'₂ ne₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ juig₂ ca₂le₂con₂ mi₂güíg₃. Jaun₂ guë₄ në₃ jmo₃ jma₃quéén₅ con'₂ ca₂tín₂ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ quian'₅₄ riin'₅₄, jui₁lia'₂ jmo₅ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂, jmo₂₃ jma₃quéén₅ já'₂ cha'₂ quian'₅₄ chein₄ lau₂. ³³ Të₂le₃ gu₂ ne₁ quió'₅, chein₃ já'₂ cha'₂; chein₄ lau₂ guë'₂ të₂le₃ gu₂ jen₅. ³⁴ Jaun₂ në₃, juá'₂ Rag₅₄ tsí'₅ i₂tión₂ të₂le₃ gu₂ ne₁: “I₂no'₄ 'nia'₂ i₂ma₂rë₂gon'₅₄ quiáin₅ Ne'₃; gue₄ 'nia'₂ a₂ca₂tíng'₂ ja₁gon₂ Diú₄, ja₁ma₂lë₅ co₂jñia₅₄ quián₂ 'nia'₂ ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃. ³⁵ Ia₁ ca₂ñi₃ jniá₂ 'ong₅₄, 'nia'₂ bá₄ i₂ca₂cuë'₅₄ a₂ca₂guë'₃; ca₂ñi₃ a₂rë₂quein₂ dsi₃ i₁gui'₄ jmig₂, 'nia'₂ bá₄ i₂ca₂cuë'₅₄ jmig₂ ca₂gui'₃; ca₂ñi₃ jniá₂ 'no₂₃ ja₁jan₁₂, 'nia'₂ bá₄ i₂ca₂cuë'₅₄ dsi₂néi₂ quiáng'₂ ca₂jan₅₄. ³⁶ Ca₂ñi₃ jniá₂ 'in₂ tsín'₅, 'nia'₂ bá₄ i₂ca₂cuë'₅₄ tsín'₅ ca₂quí'₃; ca₂tsán₂ dsong₅₄, 'nia'₂ bá₄ i₂ca₂jmo'₅₄ 'í₁; ca₂i₁'ú₄ në₃ 'má₃, ca₂i₁jag₄ bá₄ 'nia'₂.” ³⁷ Jaun₂ në₃, ñag₃ dsa₂ dsen₃ 'éi₂: “Te₁gui'₅₄, ¿líg'₂ bá₄ jaun₂ ca₂né₄ jñia'₅₄ 'ne₂ a₂nji'₂ i₁cuang'₃ jaun₂ ca₂cuë₁ jñia'₅₄ a₂ca₂qué'₂? ¿O₃ líg'₂ jaun₂ ca₂né₄ jñia'₅₄ 'ne₂ a₂ca₂qué'₂? ³⁸ ¿O₃ líg'₂ jaun₂ ca₂né₄ jñia'₅₄ 'ne₂ a₂nji'₂ 'náu'₂ ja₁jan₄, jaun₂ jñia'₅₄ bá₄ ca₂cuë₁ dsi₂néi₂ ca₂jñia'₅₄, o₃ ca₂ñi'₅₄ 'in₂ tsín'₂, jaun₂ jñia'₅₄ bá₄ ca₂cuë₁? ³⁹ ¿O₃ líg'₂ jaun₂ ca₂né₄ jñia'₅₄ 'ne₂ a₂rong'₂ dsong₅₄ o₃ lia'₂ con'₂ ca₂'ú'₃ në'₃ 'má₃, jaun₂ ca₂i₁jag₅₄ jñia'₅₄?” ⁴⁰ Jaun₂ në₃, ñag₃ Rag₅₄: “A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, ca₂le₃jé₃ a₂dse₃ a₂'ua₁ 'au'₂ 'nia'₂ ca₂jmo'₅₄ ja₁con₂ le₂jan₂ le₂jan₂ ríng'₃ la₂ i₂jín₂ dsa₂ mi₂güíg₃ 'uín₃, o₄quió₃ jniá₂ bá₄ a₂ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂.”

⁴¹ 'Jaun₂ juá'₂ táng₃ Rag₅₄ tsí'₃ i₂tión₂ të₂le₃ gu₂ jen₅: “Jñia'₃ 'nia'₂ ja₁con₂ jniá₂, 'nia'₂ i₂tiong'₅₄ 'éi'₃ o₁nóg'₅ dsi₂si₂ ja₁tsá₃ ton₅ jmig₄ éi₃, ja₁lë₄ co₂jñia₅₄ quió'₅ i₂se₃dsen₃ quian'₅₄ ángeles quiáin₅. ⁴² Ia₁ ca₂ñi₃ jniá₂ i₁cón₅, 'nia'₂ në₃ tsá₃ 'e₂ ca₂cuë'₅₄ a₂guë'₅₄; ca₂ñi₃ rë₂quein₂ dsi₃ i₁gui'₄ jmig₂, tsá₃ 'e₂ jmig₂ ca₂cuë'₅₄ 'nia'₂. ⁴³ Ca₂ñi₃ jniá₂ 'no₂₃ ja₁jan₁₂, tsá₃ ja₁ca₂cuë'₅₄ 'nia'₂ jan₅₄. Ca₂ñi₃ 'in₂ tsín'₅, tsá₃ 'e₂ tsín'₅ ca₂cuë'₅₄ 'nia'₂. Ca₂tsán₂ dsong₅₄, jme₁ca₂'ú₃ në₃ 'má₃ në₃, tsá₃ ca₂i₁jag₄ 'nia'₂.” ⁴⁴ Jaun₂ në₃, ñag₃ dsa₂ 'éi₂: “Te₁gui'₅₄, ¿líg'₂ bá₄ jaun₂ ca₂né₄ jñia'₅₄ 'ne₂ a₂nji'₂ i₁cuang'₃, o₃ rë₂quein₂ 'au'₂ o₃ ca₂nji'₅₄ 'náu'₂ ja₁jan₄, o₃ ca₂nji'₅₄ tsá₃ tsín'₂ cha₂ qui'₅₄, o₃ jme₁ca₂rë₃dsong₅₄, o₃ lia'₂ con'₂ ca₂'ú'₃ në'₃ 'má₃, tsá₃ ca₂jme₁'o₁ jñia'₅₄?” ⁴⁵ Jaun₂ ñag₃ Rag₅₄: “A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, ca₂le₃jé₃ a₂dse₃ a₂tsá₃ ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂ ja₁con₂

le₂jan₂ le₂jan₂ ríng' ₃ la₂ i₂jín₂ dsa₂ mi₂güíg₃ 'uín₃, o₄quió₃ jniá₂ bá₄ tsá₃ 'e₂ ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂." ⁴⁶ Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ dsí₃léin₂ ja₁dsí₃ηag₅₄ uig₅ co₂tan₅₄, la₁ dsa₂ dsen₃ ně₃, dsí₃lein₅ ja₁le₃chain₂ co₂tan₅₄.

26

Ca₂quin'₃ dsa₂ jág₁ a₂tsáin'₂ Jesús

(Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)

¹ Jme₁ca₂dsan₃ juá'₂ Jesús ca₂le₃jé₃ jág₁ ně₅, jaun₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—Ma₂njí'₅₄ 'nia'₂ jaun₂, a₂tín₃ jmig₄ ně₃ te₅₄ Jmig₄ Të₂'in₅₄, ja₁jáng'₂ dsa₂ jíin'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂tion₃ ne₄ cróg₄.

³ Jaun₂ ně₃, juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ të₅juá'₅, dsa₂ can'₅₄ quián₅ dsa₂ judíos ně₃, ca₂nji'₂ i₁dsí₅ ne₄ta₁ quió'₅ i₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄, i₂chen₂ Caifás. ⁴ Ja₁jaun₂ ca₂quíin₃ jág₁ quió'₅ a₂jmo₃ të₂le₃ quian'₅₄ caun₂ mai₅₄ ia₁jaun₂ cuín₃ jmig₄ tsáun'₂, jaun₂ jñang'₃. ⁵ Jaun₂ tioin'₅₄ ca₂dsia₃ jág₁ ca₂juá'₂:

—La₁ tsá₃ 'nió'₅ jmó₁ jniog₄ të₃ niog₅ jmig₄, jme₁né₄, ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ ně₁jua'₂ ca₂tó'₂ dsa₂ juig₂ mi'₅₄.

Jan₂ 'io₅₄ ca₂tsíin₂ Jesús no'₅₄ mi₂juig₂

(Marcos 14:3-9; Juan 12:1-8)

⁶ Lia'₂ con'₂ 'en₅₄ gué₄ Jesús juig₂ Betania ja₁quió'₄ i₂té'₂ dsa₂ Si₂mu₅₄ 'mé'₅ 'iog₅, ⁷ jaun₂ ca₂dsíog₃ jan₂ 'io₅₄ quian₅ caun₂ tsí₅ no'₅₄ mi₂juig₂ a₂'mu'₅₄. Jme₁ma₂guá₅ Jesús ne₄ mesa gué'₅, jaun₂ ca₂'ág₂ 'io₅₄ 'éi₂ no'₅₄ mi₂juig₂ mi₂dsí₄ Jesús. ⁸ Jme₁ca₂jág₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ a₂jaun₂, tsá₃ dse₃ ca₂tiín₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ riín'₅₄ tioin'₅₄:

—Tsá₃ ne₄ 'e₂ lë₃ ně₂'éin₂ a₂né₂. ⁹ Jua'₅₄ co₂ñei'₅₄ bá₄ ně₂'nag₃ ia₁jaun₂ jme₁jme₂'oin₅₄ dsa₂ te₂ñé₂.

¹⁰ Jme₁ca₂nág₂ Jesús jág₁ a₂dsia₂₃ tioin'₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿E₂ lë₃ cué'₂ 'nia'₂ o₂me'₅₄ dsí₅ 'io₅₄ la₂? A₂ně₂jmóg'₂ la₂ caun₂ a₂dse₃ bá₄. ¹¹ Ca₂le₃jé₃ jmig₄ bá₄ i₂nio₄ dsa₂ te₂ñé₂ jíin'₄ 'nia'₂, la₁ jniá₂ ně₃ tsá₃ ma₃ué₂ 'en₅₄ jniá₂ quian'₅₄ 'nia'₂. ¹² Jui₁lia'₂ no'₅₄ mi₂juig₂ a₂ně₂tsáng₂ ni₁ñj₃, jua'₂ a₂ma₂ně₂jmóg'₂ co₂jnjia₅₄ jé₁ma₂té₂ rë₁'ong₃ bá₄. ¹³ A₂dsí₂jó'₃ juig₂ jniá₂ 'nia'₂, ca₂le₂con₂ mi₂güíg₃ ja₁'é₂ dsa₂ jág₁ dse₃ quió₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ dsíog₂ dsí₅ dsa₂ 'iin₃ 'io₅₄ ně₅.

Jmo₅ Judas caun₂ jág₁ a₂'nií₂₃ Jesús

(Marcos 14:10-11; Lucas 22:3-6)

¹⁴ Jaun₂ ně₃, jan₂ i₂lín₅ dsa₂ guia₃-tíñ₂, i₂chen₂ Judas Iscariote, ñei₅₄ i₁dsia₂ jág₁ quian'₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂, ¹⁵ jaun₂ ca₂i₁jua'₄:

—¿Je₂liá'₂ cué'₁ 'nia'₂ ně₁jua'₂ jíin'₄ jniá₂ Jesús o₄gog'₂?

Jaun₂ ně₃, ca₂quí₃ juig₅₄ jme₂dsa₂ guióg₂-guiá₂ 'éi'₃ cu₄tiog₂. ¹⁶ Jaun₂ ně₃ të₃ne₄ jui₅ ja₁ñó₄ jaun₂, ca₂'náu'₃ Judas dsí₅ 'a₂ lia'₂ cuín₃ jmig₄ jíin'₂ Jesús.

Má₃ jé₁ca₂tó'₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄

(Marcos 14:12-25; Lucas 22:7-23; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23—26)

¹⁷ Jmig₄ le₂'uig₅₄ a₂niog₅ Jmig₄ Të₂'in₅₄ a₂gué'₅ dsa₂ i₁ñí'₄ a₂tsá₃ quian'₅₄ levadura, chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ ně₃ ca₂jme₃quiáin₃ ja₁con₂ Jesús ca₂ñag₃:

—¿A₂já'₄ 'niog'₂ dsí₁jmó₁ jnia'₅₄ co₂jnjia₅₄ má₃ Jmig₄ Të₂'in₅₄ quiáng'₂?

¹⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ jé₄ juig₂, ja₁quió'₄ jan₂ dsa₂, jaun₂ juig'₅₄ 'nia'₂: “Le₂la₂ juá'₂ të₅: Ma₂ja₂quián₃ hora quió₃, jaun₂ ja₁quiáng'₂ i₁gué'₃ Jmig₄ Të₂'in₅₄ co₂lë₅ quian'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáng₃.”

¹⁹ Jaun₂ ně₃ i₃lén₂ bá₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, jaun₂ ca₂jmo₃ con'₂ lě₅ jág₁ ca₂juá'₂ Jesús. Jaun₂ ca₂tóin'₂ ca₂jmo₃ co₂jŋia₅₄ a₂gué'₃ Jmig₄ Tē₂'in₅₄ ja₁jaun₂.

²⁰ Jme₁ca₂nei₂ jaun₂, jme₁ma₂guá₅ Jesús ne₄ mesa co₂lë₅ quiain'₅₄ ta₁guia₃-tíñ₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅. ²¹ Tē₃jé₄ tiáin'₄ gué'₅ jaun₂, ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsí₂jó'₃ jaú'₅ jniá₂, jan'₂ 'nia'₂ i₂'en₅₄ jé₄ la₂ bá₄ i₂jáng'₂ jniá₂.

²² Jaun₂ ně₃ ca₂tá'₂ 'lia'₂ dsí₅ 'ŋio₅ lin₃ bá₄ tiáin'₅, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂ŋíí'₃ Jesús le₂jain₂ le₂jain₂ ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, ¿On₁jua'₅₄ jniá₂ 'ág'₅?

²³ Jaun₂ ca₂ŋag₃ Jesús:

—I₂tiá₂ gu₂ co₂lë₅ 'ŋió'₃ uing₅ quian'₅₄ jniá₂, i₂'éi₂ bá₄ i₂jáng'₂. ²⁴ Dsón'₂ bá₄ dsau₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ein₅₄ jui₅ lia'₂ con'₂ lě₅ juá'₂ ne₄ Si₂; la₁ i₂e₂ gué₄ juíg₂ dsa₂ i₂jáng'₂! Dse₃ quió'₅ jua'₅₄ co₂ŋei'₅₄ bá₄ tsá₃ ca₂rë₃cháin₃.

²⁵ Jaun₂ ně₃ Judas, dsa₂ i₂ma₂lë₂ dsí₅ jáng'₂, ca₂juá'₂:

—Tē₅, ¿On₁ jniá₂ bá₄ 'ág'₅ 'ne₂?

Jaun₂ ca₂ŋag₃ Jesús:

—'Níag'₂ bá₄ ma₂né₂jua'₅₄.

²⁶ Tē₁lia'₂ tiáin'₅ gué'₅, ca₂jŋa'₃ Jesús i₁ŋí'₄, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ gué₄ ca₂dsioin₃, ca₂cué'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Qué'₂ 'nia'₂, ia₁ ŋi₃ bá₄ jniá₂ i₁ŋí'₄ la₂.

²⁷ Jaun₂ ca₂can₃ táng₃ copa 'a₄ vino, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ gué₄ ca₂cué'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Én'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃ a₂la₂, ²⁸ ia₁ jmi₃ bá₄ jniá₂ la₂, a₂lì'₅₄ jág₁ 'mí₂ a₂të₃ron₅₄, * a₂niog₅ dsí₃o₅₄ o₄quió'₄ juíñ₅ dsa₂, ia₁jaun₂ 'én₂ dsáu₁. ²⁹ Dsón'₂ juá'₅ jniá₂, tsá₃ ma₃líg₂ jmíg₄ jua'₅₄ a₂gui'₅₄ gué₄ táng₃ vino ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmíg₄ i₂gui'₄ táng₃ caun₂ vino 'mí₂ co₂lë₅ quián₅₄ 'nia'₂ ja₁gon₂ Ne'₃.

Ca₂juá'₂ Jesús a₂tsá₃ tion₃ Pe₄ a₂cuíg₂₃

(Marcos 14:26-31; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

³⁰ Jme₁ca₂lë₃ 'ë₂₃jme₂juíñ₂ Diú₄, jaun₂ gué₄ i₃léin₂ jui₅ Má'₂ Olivos. ³¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—Ca₂le₃jín'₃ bá₄ 'nia'₂ tiá'₃ jén₂ 'au'₂ o₄quió₃ jniá₂ a₂'uë₂ ně₃, 'ág'₁ 'nia'₂ caun₂-tíñ₃ 'au'; ia₁ rë₂ton₅ ne₄ Si₂, juá'₂: "Jní'₄ jniá₂ dsa₂ i₂jŋia₅ já'₂ cha'₂, jaun₂ já'₂ cha'₂ ně₃ dsí₃léin₂ tsi₁rë₂jain₅₄."[†] ³² La₁ cang₂ jé₁ma₂ca₂jeng'₅₄ táng₃, nei₅₄ jniá₂ jnijág₅ jui₅ Galilea lia'₂ con'₂ gué₄ 'nia'₂.

³³ Jaun₂ ně₃ ca₂ŋag₃ Pe₄:

—O₁jŋia'₅₄ la₂ ca₂'ág₂ caun₂-tin₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ ríng'₃, la₁ jniá₂, o₁líg₂ jmíg₄ tsá₃ 'ag₅₄ caun₂-tin₃ dsí₃.

³⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsí₂jó'₃ jaú'₅ jniá₂, a₂'uë₂ ně₃, né'₃ a₂'o₃ tē₁guí₄ dsó₂, hora jaun₂ dé₄ dsón'₂ chéng'₅ tsá₃ tóng'₄ ta₁ní₅ ráun₂ a₂cuíg₂ jniá₂.

³⁵ Jaun₂ ca₂ŋag₃ táng₃ Pe₄:

—O₁jŋia'₅₄ la₂ ca₂dsau₃ jniog₄ co₂lë₅, o₁líg₂ jmíg₄ jua'₅₄ a₂tsá₃ 'ín₄ jniá₂ 'ne₂.

Le₂jaun₂ bá₄ ca₂juá'₂ ca₂le₃jín₃ ríñ₅₄ ján₃.

Ca₂chi₃lén'₂ Jesús Diú₄ caun₂ja₁chei₂ Getsemaní

(Marcos 14:32-42; Lucas 22:39-46)

* ^{26:28} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 24:8; Hebreos 10:29; 13:20. † ^{26:31} Zacarías 13:7.

³⁶ Jaun₂ ca₂dsióg₃ Jesús jme₁ca₂dsióg₃ quiain'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ caun₂ ja₁chei₂ Getsemaní, jaun₂ ca₂juá':

—Ja₁lá₃ tián₂ 'nia'₂ tē₁lia'₂ nei₅₄ jó₄ i₁chi₁leng'₄ Diú₄.

³⁷ Jaun₂ ca₂jnai₃ Pe₄, quian'₅₄ le₃on₃ ja₁ni'₅₄ Zebedeo, jaun₂ Jesús ně₃ ca₂tá'₂ quian₅ o₂i₁ dsi₅ 'ñio₅ líñ₃. ³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ i₂úñ₂ i₂quiain'₅₄:

—'Nio₅ líñ₃ quian₅₄ o₂i₁ dsi₅, ca₂lia'₂ jmá'₃ le₃jóng₂ tē₂në₃. Ja₁lá₃ tián₂ 'nia'₂, jme₁jnio₂ 'nia'₂ ne'₅₄, jme₁quiong'₅₄ jniá₂.

³⁹ Ca₂juig₄ bá₄ ca₂ñó₃ gué₄ ne₄ jui₅. Ja₁jaun₂ ca₂lia'₂ ca₂i₃'íñ₃ chi₁'íñ₅ ne₅₄ ca₂tē₂ 'uë₃, ca₂mi₃ ca₂tsí'₃ Diú₄, ca₂juá':

—Tia₅₄ quiáng₃, jua'₅₄ mei'₂ bá₄ lé₂ le₃lé₂, lio₄ jniá₂ jmi₁uig₅ la₂. La₁ tsá₃ jui₁le₅₄ con'₂ 'nio₃ jniá₂, jui₁le₅₄ bá₄ a₂'ñio₂ 'au'₂ 'ne₂.

⁴⁰ Jaun₂ ně₃, ca₂nau₂ Jesús, jaun₂ ca₂ñái'₃ ja₁tián'₄ i₂úñ₂ i₂quiain'₅₄, la₁ ma₂le₁güíñ₃ bá₄ gué₂ 'éi₂ tiáin'₅; jaun₂ ca₂té'₃ Pe₄, ca₂juá':

—¿Tsa₁ ma₃tian'₃ gué₄ 'nia'₂ jua'₅₄ caun₂ hora bá₄ jme₁jnio₂ gué₄ 'nia'₂ ne'₅₄ quian'₅₄ jniá₂?

⁴¹ Jme₁jnio₂ 'nia'₂ ne'₅₄, chi₁len'₄ 'nia'₂ Diú₄, ia₁jaun₂ tsá₃ tsí₃sén'₂ 'nia'₂. Dsón'₂ bá₄ jaun₂ 'ñio₂ bá₄ dsi₅ jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂, la₁ ni₁ñí₁ guion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'uan₅₄.

⁴² A₂ca₂té₂ tñí₃ ráun₂ ñó₃ táng₃ i₁chi'₄ Diú₄ le₂la₂:

—Tia₅₄ quiáng₃, chi₂jua'₂ tsá₃ lé₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ jme₁ñag₅₄ jniá₂ uig₅ la₂, jui₁le₅₄ bá₄ a₂'ñio₂ 'au'₂ 'ne₂.

⁴³ Jaun₂ ca₂guáin'₃ táng₃ ja₁tián'₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, la₁ le₁güíñ₃ bá₄ táng₃ 'éi₂ tiáin'₅, ia₁ a₂ñí₄ lë₃ ma₂i₁güíñ₃. ⁴⁴ Jaun₂ ñó₃ bá₄ táng₃ jé₁ca₂té₂ 'ní₅ ráun₂, a₂chi₁i₁lein'₄ Diú₄; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂juá'₂ tsí'₅ Diú₄. ⁴⁵ Jaun₂ guáin'₃ ně₃ ja₁tián'₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, jaun₂ ca₂juá':

—¿'E₂? ¿Lia'₂ ma₂tián'₅ jaun₂ bá₄ 'nia'₂ le₁güíng'₃? Ní₂ 'nia'₂, ca₂té₂ bá₄ hora ně₃. Ma₂ré₂jín'₅₄ bá₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄. ⁴⁶ Nau₂ 'nia'₂ ně₃, ma₃; ia₁ ně₅ ma₂já₅ i₂jáng'₂.

Ma₂le₁te₂ dsa₂ Jesús

(Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11)

⁴⁷ Té₃jé₄ dsia₂₃ jág₁ jaun₂, jme₁ca₂dsióg₃ Judas, i₂lín₅ jan₂ dsa₂ i₂guia₃-tíñ₂. Juín₅ líñ₃ dsa₂ i₂ja₂lén₂ quiong'₅₄ qui₂le₁quian₅ ñí₁tág₂, i₂le₁quian₅ ñí₁'ma₂ ně₃, i₂chen₄ quián₅ juig₅₄ jme₂ds₂ quian'₅₄ dsí₂gui'₅₄ can'₅₄ quián₅ dsa₂ juig₂. ⁴⁸ Jaun₂ Judas ně₃, ia₁ ma₂ca₂jmo₃ bá₄ jág₁ le₂jniá₅ 'e₂ lé₄ jmo₃ jé₁ma₂té₂ rë₂jáng'₂, jme₁ma₂juá':

—I₂chen₄ jniá₂ quió'₅, i₂'éi₂ bá₄ jma'₅₄ 'nia'₂.

⁴⁹ Jaun₂ dsí₂juí₅ jme₁dsióg₃ Judas, ca₂jme₃quiáin₃ con₂ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—¡Siang'₃, tē₅!

Jaun₂ ca₂chen₃ rë₂jú'₅ Jesús.

⁵⁰ Jaun₂ ca₂jéin'₃ Jesús jág₁ quió'₅, ca₂juá':

—A₂mei₅₄, ¿'E₂ ta₁ ñí₂?

Jaun₂ gué₄ ca₂jme₃quiáin₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂jñai'₃ Jesús, jaun₂ ca₂tág₃.

⁵¹ Té₃jé₄ jaun₂, jan₂ dsa₂ i₂jme₁quian'₅₄ Jesús ca₂dsí₂ ñí₁tág₂, ca₂ti₃ caun₂ rë₂gua₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ quián₅ jme₂ds₂ dsen₅₄. ⁵² Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tiá₃ táng₃ ñí₁tág₂ quiáng'₂ ja₁jme₁'i₄. Ia₁ ca₂le₃jín₃ i₂quín'₂ quian'₅₄ ñí₁tág₂, ján₃ bá₄ quian'₅₄ ñí₁tág₂ dsiáin₃. ⁵³ ¿'E₂ líng'₂? ¿A₁tsá₃ lé₂le₃jme₁mi₁₂ ne₄ Ne'₃, a₂chein₃ ja₁cong₂ guia₃-tíñ₂ mei₅ ángeles quiáin₅? ⁵⁴ La₁ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ le₂jaun₂, ¿A₂ bá₄ lia'₂ le₃ti₃ jág₁ a₂tio'₅₄ ne₄ Si₂ ja₁juá'₂ a₂dsí₃ñíg₂ le₂la₂?

⁵⁵ Jaun₂ juá'₂ Jesús tsí'₅ dsa₂:

—¿'E₂? ¿Ja₁nó'₅ 'nia'₂ le₁quian'₅₄ ñí₁tág₂, ñí₁'ma₂, ja₂chong'₂ jniá₂, në₂jag₄ bá₄ líng₅ dsa₂ 'ang₂? Jua'₂ ca₂le₃jé₃ jñig₄ bá₄ 'eng₅₄ jme₁tíng₂ dsa₂ jín'₄ 'nia'₂ i₁dsí₅ guá'₅ templo, tsá₃

ma₂chong' ₂ guë' ₂ 'nia' ₂ ja₁jaun₂. ⁵⁶ La₁ ca₂le₃jë₃ a₂lë₂ la₂ rë₂ti₃ jág₁ quió' ₅ dsa₂ i₂jme₁'ë₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg₂.

Jaun₂ guë₄ qui₂ca₂cuïng₃ ca₂le₃jín₃ chi' ₂ dsi₂guia₃-tíñ₂, ca₂téin₂ bá₄ Jesús.

Dsián' ₃Jesús ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá' ₅
(Marcos 14:53-65; Lucas 22:54-71; Juan 18:12-24)

⁵⁷ Jaun₂ dsa₂ i₂ca₂i₁chan' ₅₄ Jesús ca₂i₁jo₅₄ ne₄ Caifás, i₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄. Ja₁jaun₂ ma₂le₁ñj₂ të₂juá' ₅ quian' ₅₄ guë₄ dsa₂ can' ₅₄. ⁵⁸ Pe₄ në₃ ca₂ñjó₃ uíng₂ të₂quíin₃ 'ein₂₃ Jesús ca₂të₂ i₂dsi₅ quió' ₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄. Ja₁jaun₂ ca₂í₃ ca₂guá₂ quiain' ₅₄ 'lióg₂, ia₁ 'nio₃ të₅ ne₅₄ 'a₂ lia' ₂ jñia' ₅₄ dsióg₄ quian' ₅₄ Jesús.

⁵⁹ Jaun₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian' ₅₄ ca₂le₃jín₃ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá' ₅ në₃, qui₂ca₂'náu' ₃ juí₅ 'a₂ lia' ₂ jme₃cáin' ₂ Jesús dso₄ quian' ₅₄ jág₁ të₂jág₁ ia₁jaun₂ jñag' ₃. ⁶⁰ La₁ tsá₃ dso' ₂ guë' ₂ 'a₂ lia' ₂ jme₃cáu' ₂, o₁jñia' ₅₄ juín₅ i₂qui₂ca₂nau₂ jmo₂₃ jág₁ të₂jág₁. Dsi₃lén₂ jme₁dsi₃lén₂ on₃ dsa₂, ⁶¹ jaun₂ ca₂juá':

—I₂në₅ ma₂ca₂juá':, “Qui' ₅₄ jniá₂ jmig₄ lé₂ le₃'éng₄ guá' ₅ templo quió' ₅ Diú₄, quian' ₅₄ 'ní₅ jmig₄ bá₄ lé₂ le₃jmog' ₄ táng₃.”

62 Jaun₂ ca₂nau₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄, jaun₂ ca₂tsí' ₃ Jesús:

—¿Tsa₁ 'e₂ ñag' ₅₄ 'i₁caun₂? ¿I₂'e₂ bá₄ jág₁ në₅ a₂jáng' ₅ dsa₂ a₂rë₂cáng' ₄?

63 La₁ tei₄ bá₄ ca₂nau₂ Jesús. Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄, ca₂juá':

—Dsi₅₄ jniá₂ 'éi' ₃ a₂jua' ₅₄ 'íng' ₅ Diú₄ jén' ₃ ne₄ jnia' ₅₄, chi₂jua' ₂ të₃dsón' ₂ líng' ₅ Ja₁jñi' ₅₄ Diú₄, I₂rë₂'íñ₁ quiáiñ₅.

64 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ján₅, jniá₂ bá₄ 'éi₂, juí₁lia' ₂ i₁juá' ₂ 'ne₂ në₅. La₁ juá' ₅ jniá₂ juíg₂ 'nia' ₂ ján₃, ca₂le₃jíng' ₃, a₂já₅ jmig₄ a₂jag' ₅₄ 'nia' ₂ jing' ₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ guá₃ të₂le₃ gu₂ ne₁ Diú₄ i₂'uan' ₂ guë₄ lin₃, a₂jñiói' ₂ jë₄ jnei₅ guei' ₅₄ dsi₂güíg₂ në₃.

65 Jme₂dsa₂ dsen₅₄ në₃, jme₁ca₂nág₂ jág₁ jaun₂, ca₂chein₃ ni₁tsin' ₅₄ 'ñiog₅, [‡] jaun₂ ca₂juá':

—i'E₂ guë₄ 'ñio₅ 'lig' ₅₄ juá' ₂ i₂në₅ 'iin₂₃ Diú₄ quian' ₅₄ jág₁ në₅ quió' ₅! ¿'E₂ guë₄ jmá' ₃ jág₁ 'lióng₂ 'niog₂ jniog₄ jua' ₅₄ a₂jáng' ₅ guë₄ dsa₂ sián' ₂ jág₁ dsau₅? Ma₂në₂nei' ₂ bá₄ 'nia' ₂ guiong' ₅₄ jág₁ 'lig' ₅₄ a₂ma₂në₂juá' ₂ i₂në₅ 'iin₂₃ Diú₄. ⁶⁶ ¿'A₂ lia' ₂ líñ' ₂ 'nia' ₂?

Jaun₂ ca₂juá' ₂ ca₂le₃jíñ₃ tioin' ₅₄:

—I₂ca₂tíñ₂ jón₂ bá₄ në₅.

67 Jaun₂ qui₂ca₂'ñéi₃ dsa₂ dsi₂ne₄ Jesús tioin' ₅₄, tsá₃ caun₂ a₂qui₂ca₂jmog' ₂. I₂lin₅₄ guë' ₂ qui₂ca₂quein₃ tioin' ₅₄, ⁶⁸ jaun₂ ca₂juá':

—'Ne₂ guë' ₂ i₂juá' ₂ líng' ₅ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄: ¡Dsi₄ jág₁ jua' ₅₄ 'ein₂ në₂quein₃ quiáng' ₂!

Tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄ a₂cuïñ₂₃ Jesús

(Marcos 14:66-72; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-27)

69 Të₃jë₄ jaun₂ jme₁guá₄ Pe₄ i₁dsi₅; jaun₂ ca₂dsiog₃ jan₂ 'io₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂tsí' ₃ Pe₄:

—¿Ján₃ guë' ₂ jme₁quian' ₄ 'ne₂ Jesús i₂chan₂ Galilea?

70 La₁ jin₄ dsa₂ ja₁guá₄ jaun₂ tsá₃ ca₂tioin₃, jaun₂ ca₂juá':

—Tsá₃ guiong₅₄ 'e₂ a₂juá': 'ne₂ në₅.

71 Ca₂nau₂ Pe₄ ñó₅ të₂le₃ o₄'né₄, jaun₂ ca₂jág₂ táng₃ jan₂ 'io₅₄ sián' ₂. 'Éi₂ në₃ ca₂tsí' ₃ dsa₂ i₂tion' ₅₄:

—I₂jme₁quian' ₅₄ Jesús Nazareno bá₄ në₅.

72 La₁ jme₁ca₂nág₂ Pe₄, tsá₃ ca₂tioin₃ táng₃ jë₃ 'iin₂₃ Diú₄, ca₂juá':

—¡Tsá₃ dsa₂ 'éi₂ cuíñ₅ jniá₂!

[‡] 26:65 Jme₁chí' ₄ tag₄ quió' ₅ dsa₂ judíos jmig₄ jaun₂ a₂gág₅ dsa₂ ni₁tsin' ₅₄ cuë₂₃ léi₄ jë₁ma₂'í₅ 'nei₂ dsi₅, o₃ jme₁'í₄ qui' ₂ dsi₅.

⁷³ Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂jme₃quián₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ con₂ Pe₄, jaun₂ ca₂juá':

—Të₃dsón'₂ bá₄ líng'₅ jan₂ rin'₅₄ 'éi₂, ia₁ ně₅ rë₂jniág'₂ 'a₂ lia'₂ né'₂ jag'₅₄.

⁷⁴ Jaun₂ ně₃, Pe₄ ca₂'ín₃ Diú₄ ca₂mi₃ a₂dsí₃ñíi₂ 'e₂ dsí₃ñíi₂, ca₂juá':

—i Tsá₃ dsa₂ 'éi₂ cuín₅ jniá'!

Të₃jé₄ jaun₂ ca₂'o₃ jan₂ tē₁guí₄ dsó₂. ⁷⁵ Jaun₂ gué₄ ně₃ ca₂dsáu'₃ dsí₅ Pe₄ a₂ca₂juá': Jesús le₂jniá₅: "Né'₃ a₂'o₃ tē₁guí₄ dsó₂; hora jaun₂ dé₄ dsón'₂ chéng'₅ tsá₃ tóng'₄ ta₁'ní₅ ráun₂ a₂cuig'₂ jniá₂." Jaun₂ gué₄ o₂'ín₃ Pe₄ tē₁le₃ ca₁'né₄, ca₂tá'₂ qui'₂ dsí₅, ca₂'o₃ 'ñio₅ lin₃.

27

Cajín₂ dsa₂ Jesús o₄gú₃ Pilato

(Marcos 15:1; Lucas 23:1-2; Juan 18:28-32)

¹ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂le₃jín₃ juíg₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ gui'₅₄ can'₅₄ quián₅ dsa₂ juíg₂ ca₂jmo₃ caun₂ jág₁ a₂jñíi'₃ Jesús. ² Qui₂ca₂'néi₂ tioin'₅₄, jaun₂ ca₂tág₃ ca₂i₁jang'₂ ne₄ Dsi₄má'₂ Poncio Pilato.

Cajon₃ Judas

(Hechos 1:18-19)

³ Jme₁ma₂té₅ ne₄ Judas i₂ca₂'nag₃, a₂ma₂ně₂dsí₃ dsa₂ 'éi'₃ a₂jñíi'₃ Jesús, jaun₂ ca₂tá'₂ qui'₂ dsí₅. Jaun₂ ca₂i₁con₂ táng₃ ta₁guiog₃-guiá₂ 'éi'₃ cu₄tiog₂ jaun₂, ca₂jín₃ juíg₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ gui'₅₄ can'₅₄. ⁴ Jaun₂ ca₂juá':

—Ma₂ně₂'no₃ jniá₂ dso₄, ia₁ ně₂jíng'₅₄ ne₄ 'mú₃ jan₂ i₂tsá₃ dso₄ rin₂.

La₁ ca₂ñag₃ dsa₂ 'éi₂:

—Tsá₃ 'e₂ a₂jaun₂ dsan₂ dsí₅ jnia'₅₄. A₂ca₂tín₂ 'ne₂ bá₄ jaun₂.

⁵ Con'₂ ca₂i₁guia'₂ jaun₂ bá₄ Judas cu₄ jaun₂ dsí₂néi₂ ja₁jñió₅ guá'₅ templo, jaun₂ ca₂o₃'ín₃ ca₂i₁tiá₄ ché₂ dsí₂lag₅₄ ca₂jñíi'₃ 'ñiog₅. ⁶ Juíg₅₄ jme₂dsa₂ ně₃ ca₂i₁cag'₂ cu₄ jaun₂, jaun₂ ca₂juá':

—Tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ dsí₃to'₅₄ cu₄ la₂ 'ñió'₃ gu₅ ja₁tio'₅₄ cu₄ quió'₅ guá'₅, ia₁ cu₄ a₂ca₂quín₂ jmi₂ bá₄ la₂.

⁷ Jaun₂ ca₂jmo₃ caun₂ jág₁ a₂lá₃ caun₂ 'uë₃ quian'₅₄ cu₄ jaun₂ quió'₅ jan₂ dsa₂ i₂jme₁jmo₅ ní₁dsig₁ gua'₅₄, ja₁jmo₃ 'uë₃ ja₁'ón₂ jmá'₃ lia'₂ dsí₂nau₂. ⁸ 'Uíg₅₄ jaun₂ chei₂ ja₁jaun₂ ca₂té₂ jmi₄ ně₃, 'Uë₃ Jmi₂. ⁹ Le₂ně₅ ca₂rë₃ti₃ jág₁ a₂ca₂juá'₂ Jeremías, dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂lí₂, jme₁ca₂juá': "Ca₂can₃ dsa₂ guióg₂-guiá₂ cu₄tiog₂, con'₂ 'ma'₅₄ a₂ca₂dsí₂ dsa₂ juíg₂ Israel quió'₅ 'éi₂. ¹⁰ Quian'₅₄ cu₄ jaun₂ ca₂lá₃ caun₂ 'uë₃ quió'₅ dsa₂ i₂jmo₅ ní₁dsig₁, lia'₂ con'₂ lě₅ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄."*

Chén₅ Jesús ne₄ Pilato

(Marcos 15:2-5; Lucas 23:3-5; Juan 18:33-38)

¹¹ Të₁lia'₂ jaun₂, chén'₅ Jesús ne₄ dsi₄má'₂, jaun₂ 'éi₂ ně₃ ca₂ñag₃:

—¿Dsón'₂ líng'₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Le₂ně₅ bá₄, jui₁lia'₂ juá'₂ 'ne₂ ně₅.

¹² Jaun₂ caun₂ qui₂ca₂'nag₃ bá₄ juíg₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ gui'₅₄ can'₅₄ tioin'₅₄. La₁ tsá₃ ma₃'e₂ ca₂ñag₃ Jesús. ¹³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pilato:

—¿Tsa₁ nag'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ i₁juá'₄ dsa₂ ně₅ 'níi₂₃ 'ne₂?

¹⁴ La₁ tsá₃ ma₃'e₂ ca₂ñag₃ Jesús 'i₁caun₂; jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ Pilato.

Ca₂o₃'ág₃ 'éi'₃ a₂jón₂ Jesús

(Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25; Juan 18:38 — 19:16)

* ^{27:10} Jeremías 32:6-9; Zacarías 11:12-13.

¹⁵ Jmig₄ jaun₂ jme₁chí' tag₄ quió'₅ dsi₄má' a₂lión₂ ca₂le₃jé₃ nj₂, jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ né'₃ 'má₃, jme₁të₅ Jmig₄ Të₂'in₅₄, 'ein₂ ca₂'in₃ dsa₂ juig₂ i₂lión₂. ¹⁶ Jmig₄ jaun₂ jme₁rë₂jní₅ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Barrabás, ca₂le₂con₂ bá₄ 'ei₅ jág₁ quió'₅ a₂'liin'₅₄. ¹⁷ Të₃jé₄ le₁nj₂' dsa₂ jaun₂, ca₂ηag₃ Pilato ca₂njí'₃ dsa₂ juig₂:

—¿I₂'ein₂ 'niog₂ 'nia₂ lon₄jniá₂ quián₂ 'nia₂? ¿Barrabás, o₃ Jesú_s i₂të₂' dsa₂ I₂rë₂'in₁ quián₅ Diú₄ 'e₂?

¹⁸ Ia₁ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ Pilato 'njog₅, a₂'iog₅₄ uig₅ dsí₅ bá₄ dsa₂ ca₂jíin₂ Jesú_s ne₅₄.

¹⁹ Të₁lia₂ guá₅ Pilato ne₄ta₁ quió'₅, ja₁qui₂dsi₂₃ 'éi'₃, të₃jé₄ jaun₂ ca₂chen₃ 'io₅₄ quiái₅ jág₁ ne₅₄ a₂ca₂juá'₂: “Tsá₃ lë₁tián₅ 'ne₂ cuente quió'₅ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ rìn₂ në₅. Ia₁ 'njio₅ gau₂ qui₂chóg₂ i₃njí₂ ca₂néi₃ o₄quió'₄.”

²⁰ La₁ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian₅₄ gui'₅₄ can'₅₄ né₃, ca₂toin₂ jág₁ dsa₂ juig₂ ia₁jaun₂ mi₃ dsa₂ tsí'₃ Pilato a₂lión₂ Barrabás bá₄, jaun₂ njíi'₃ bá₄ Jesú_s. ²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pilato ca₂tsí'₃ dsa₂:

—¿I₂'ein₂ dsa₂ on₃ la₂ 'niog₂ 'nia₂ lon₄jniá₂?

Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ juig₂ tioin'₅₄:

—Barrabás bá₄.

²² Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ Pilato ca₂njíi'₃ dsa₂ juig₂:

—¿E₂ guë'₂ 'niog₂ 'nia₂ jmo₅₄ jniá₂ quian₅₄ Jesú_s i₂të₂' dsa₂ I₂rë₂'in₁ quián₅ Diú₄?

Jaun₂ ca₂ηag₃ co₂dsia₅ ca₂le₃jíin₃ tioin'₅₄:

—¡Tióin₃ cróg₄!

²³ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ Pilato:

—¿E₂ 'uig₅₄ né₃? ¿E₂ guë'₂ dso₄ ma₂'náu₂?

La₁ të₂le₃ i₂juí'₂ guë₄ co₂mi₅₄ ca₂tóin₂, ca₂juá'₂:

—¡Tióin₃ cróg₄!

²⁴ La₁ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ Pilato tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃ jág₁ quió'₅, ia₁ të₂le₃ 'njio₅ lin₃ guë₄ juí₁si co₂mi₅₄ ca₂tóin₂. Jaun₂ lë₃, ca₂chein₃ jan₂ dsa₂ i₁quian₅₄ jmig₂, jaun₂ ca₂rang₃ gu₂ të₃ne₄ dsa₂ juig₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ 'e₂ rë₃cán'₄ jniá₂ jmi₄ dsa₂ né₅; guion₅₄ bá₄ 'nia₂ rë₂cáng'₄ né₁'e₂ ca₂jmai₅₄.

²⁵ Jaun₂ ca₂ηag₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ juig₂ tioin'₅₄:

—¡Jmí₄ 'mú₃ quió'₅ i₂në₅, jui₁dsi₂ηag₂jnia'₅₄ 'e₂ dsi₃njág₂, quian₅₄ tsí₁jon₂ quián₂jnia'₅₄ i₂në₃ guë₄ të₁ja₃lén₂!

²⁶ Jaun₂ ca₂lión₂ bá₄ Pilato Barrabás i₂mi₅ dsa₂ lión₂; jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂bán₂ dsa₂ Jesú_s, jaun₂ guë₄ ca₂jáng'₂ o₄gú₃ dsa₂ juig₂ jaun₂ tion₃ cróg₄.

²⁷ Jme₁co₂lág₂ jaun₂, 'lióg₂ quián₅ dsi₄má'₂ ca₂jnjai₃ Jesú_s jui₅ i₁dsi₅ ne₄ta₁ jaun₂. Jaun₂ ca₂ηí'₂ ca₂le₃jín₃ 'lióg₂ le₃lág'₃ quió'₅ Jesú_s. ²⁸ Jaun₂ guë₄ ca₂dsi₂tsín'₅₄ Jesú_s, ca₂quei'₃, caun₂ tsí₁'mí'₂ guéin₂ 'ui'₃, † ²⁹ jaun₂ ca₂jmo₃ caun₂ corona quian₅₄ chi₁uíng₃ taun₅, ca₂tó'₂ mi₂dsi₄ Jesú_s. Ca₂chong'₂ ca₂nau₅₄ guë'₂ ni₁'ma₂ ta₅ gu₂ ne₁. Jaun₂ guë₄ ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesú_s tioin'₅₄, a₂lë₁qui₂co₂jmóg'₂, ca₂juá'₂:

—¡Sian'₃ 'ne₂, Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos!

³⁰ Ján₃ qui₂ca₂'n'éi₂ dsa₂, qui₂ca₂bá₂ dsa₂ mi₂dsi₅₄ quian₅₄ ni₁'ma₂ a₂ca₂chong'₃ jaun₂.

³¹ Jme₁ca₂lë₃ a₂lë₁co₂jmóg'₂ jaun₂, ca₂dsei₂₃ táng₃ tsí₁'mí'₂ 'ui'₃ a₂jme₁ca₂quei'₃, jaun₂ ca₂quei'₃ táng₃ ni₁tsín'₅₄ a₂jme₁qui'₂. Jaun₂ guë₄ ca₂jiog₃ ca₂të₂ ja₁të₃toin₅₄ cróg₄.

Cation₃ dsa₂ cróg₄ Jesú_s

(Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

³² A₂ca₂'uín₂ jaun₂, ca₂jein₂ jan₂ dsa₂ i₂chan₂ Cirene, i₂chen₂ Si₂mu₅₄. Jaun₂ ca₂chi₃quiái₂ jmig₄ 'éi₂ a₂cán₂ cróg₄.

† ^{27:28} Guéin₂ 'ui'₃ jme₁jniá₂ tsín'₅₄ rag₅₄ jme₁qui'₅ jmig₄ jaun₂.

³³ Jaun₂ ca₂dsi₃léin₂ jme₁dsi₃léin₂ caun₂ ja₁chei₂ Gólgota, co₂'nió'₄ ja₁té'₂ dsa₂ Dsi₂con'₂ Ni₁mu₅ Mi₂dsi₄ 'Lag₄. ³⁴ Ja₁jaun₂ ca₂jén'₃ dsa₂ ne₄ Jesús vino a₂rë₃cón'₅ quian'₅₄ dsí'₁ já'₂;† la₁ dsi₂juí₅ jme₁ca₂tí₂ Jesús 'o₅₄, tsá₃ ma₃ca₂ 'in'₃.

³⁵ Jme₁ca₂lë₃ tion₂₃ cró₄, 'lió₂ në₃ ca₂jmo₃ dsió₁ tsín'₅₄ Jesús, ca₂co₃ o₁ne₄ 'ein₂ lí'₂.§

³⁶ Ja₁jaun₂ ca₂tiái₂ jmo₂₃ 'í₁. ³⁷ Dsi₄ cró₄ ca₂tióng₃ dsa₂ letra ja₁juá'₂ 'e₂ dso₄ a₂bóin'₂ Jesús, a₂juá'₂ le₂la₂: "I₂LA₂ BÁ₄ JESÚS, I₂LÍN₅ RAG₅₄ QUIÁN₅ DSA₂ JUDÍOS".

³⁸ Ján₃ bá₄ ca₂tioin₃ gué₄ on₃ dsa₂ 'ang₂ co₂lë₅ quiong'₅₄, jan₂ të₂le₃ gu₂ne₁, jan₂ gué'₂ të₂le₃ gu₂jen₅. ³⁹ Jaun₂ ca₂le₃jí₃ dsa₂ i₂qui₂ca₂ní₃ juí₅ jaun₂ qui₂ca₂jnáu'₂ já₁ uig₅, qui₂bí₂ dsi₅₄, ⁴⁰ ca₂juá'₂:

—Ne₂ gué'₂ i₂juá'₂ a₂'éng'₄ guá'₅, con₂ siá'₂ ting'₂ jmog'₅₄ táng₃ quian'₅₄ 'ní₅ jmig₄, në₃ në₃, lion₄ 'ñiag₂. Sión₅ ja₁tong'₂ në₅, chi₂jua'₂ dsón'₂ 'ne₂ líng'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.

⁴¹ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ a₂lë₁qui₂co₂jmó₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ të₅juá'₅, gui'₅₄ can'₅₄ në₃, dsi₂₃ já₁qui₂tsí'₅ rïin'₅₄, juá'₂:

⁴² —Ca₂lióin₂ bá₄ i₂sián'₂, la₁ 'ñiog₅ bá₄ tsá₃ lé₂ le₃lióin₂. Chi₂jua'₂ i₂në₅ lín₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ juig₂ Israel, juí₁sióin₄ cró₄ ia₁jaun₂ bá₄ le₃'ein₂ jniog₄ le₃quió'₅. ⁴³ I₂në₅ gué'₂ juá'₂ 'ei₅ caun₂ dsí₅ ne₄ Diú₄; në₃ në₃ 'éi₂ juí₁lio₅₄ chi₂jua'₂ të₃dsón'₂ bá₄ 'nioi₃ i₂në₅; ia₁ 'ñiog₅ gué'₂ ma₂juá'₂ líin₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.

⁴⁴ Le₂jiog₅ dsa₂ 'ang₂ i₂le₁ton₅ quian'₅₄ Jesús qui₂ca₂juá'₂ uig₅.

Cajon₃ Jesús

(Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

⁴⁵ Jme₁ca₂té₂ dsi₂ní₃,* ca₂'ág₂ nei₂ le₂tan₅₄ le₂con₂ 'uë₃ jaun₂ ca₂lia'₂ ca₂té₂ hora ñí₁ 'ní₅† të₂le₃ ca₂'láu₂. ⁴⁶ Hora jaun₂, ca₂'ñia₂ gué₄ Jesús, já₁ca₂juá'₂ tiá₂:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —co₂'nió'₄ a₂juá'₂: Diú₄ quiáng₃, Diú₄ quiáng₃, ¿'e₂ lë₃ ma₂në₂téi'₃ jniá₂?‡

⁴⁷ I₂lin₅₄ dsa₂ i₂jme₁tión₂ cau₅ jaun₂ ca₂nág₂, jaun₂ ca₂dsia₃ já₁tsí'₅ rïin'₅₄:

—Nei₂ 'nia'₂. Elías, i₂jme₁'é₂ já₁quián₅ Diú₄ ma₂líg₂, të'₂.

⁴⁸ Jaun₂ dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ñó₃ jan₂ co₂chi'₅₄ i₁quian₅₄ caun₂ ni₁jau₂ guion₅ jmig₂. Jaun₂ ca₂guioin₃ vino dsi₃, jaun₂ ca₂chi₃dsí₂ nei'₅₄ caun₂ ni₁'ma₂ ta₅, jaun₂ ca₂jén'₃ ne₄ Jesús ia₁jaun₂ jme₁'in'₂. ⁴⁹ La₁ ca₂juá'₂ rïin'₅₄:

—Tsá₃lein'₅₄; o₁ne₄ chi₂jua'₂ jiá₃ Elías ja₃lio₅₄ quió'₅.

⁵⁰ Con₂ bá₄ ca₂'ñiog₂ gué₄ Jesús tiá₂lin₃, jaun₂ gué₄ ca₂jáng'₃ jme₂dsí₂ quió'₅. ⁵¹ Hora jaun₂ dé₄ dsón'₂ co₂dsia₅ ca₂chen₃ ca₂té₂ guei'₅₄ ca₂té₂ 'uë₃ ca₂lë₃ tñ₃ tsín'₅ tsí₁'mí'₂ pa₁ a₂jme₁'ei₅ dsi₂néi₁ guá'₅ templo. 'Uë₃ gué'₂ në₃ ca₂i₁bi₅₄, ni₁'lau₂ a₂te₁'i₁ ja₁jaun₂ qui₂ca₂dsón₂, ⁵² tau₂ 'ñio₅ në₃ qui₂ca₂niá₃ ca₂lë₃; ján₃ bá₄ qui₂ca₂jen'₅₄ juin₅ 'lag₄ jñiò₅ quián₅ Diú₄ i₂ma₂dsan₃ le₂jñiá₅. ⁵³ Qui₂ca₂'uiin₂ tau₂ 'ñio₅; ca₂i₃toin'₅₄ Jerusalén ciudad jñiò₅ jme₁ca₂jen'₅₄ Jesús, ton'₂ ca₂jme₃jñiai₂₃ në₃ ne₄ juin₅ dsa₂.

⁵⁴ Jaun₂ juig₅₄ 'lió₂ quian'₅₄ gué₄ dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄ jmo₂₃ 'í₁ Jesús, jme₁ma₂té₅ ne₅₄ dsi₂bi₅₄ 'uë₃ ma₂lë₂ ca₂le₃jé₃ gué₄ e₂ a₂ca₂lë₃ jaun₂, jaun₂ gué₄ ca₂rë₃gó'₅ 'ñio₅ lin₃; jaun₂ gué₄ ca₂juá'₂:

—Të₃dsón'₂ bá₄ jme₁lin₄ i₂në₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.

⁵⁵ Jme₁tion'₅₄ juin₅ 'io₅₄ ja₁jaun₂ já₅, tióin₂ uíng₂. 'Éi₂ ma₂ja₂léin₂ jme₂ti₃ ne₄ Jesús le₂tan₅₄ 'uë₃ Galilea. ⁵⁶ Jñi₄ 'io₅₄ 'éi₂ jme₁'en₅₄ María i₂chan₂ Magdala, quiain'₅₄ María chog₅₄ Jacobo quian'₅₄ Së₄; quian'₅₄ chog₅₄ chi'₂ quián₅ Zebedeo.

‡ ^{27:34} co₂'nió'₄ caun₂ mí₅ a₂jñia'₃ uig₅ quió'₅ dsa₂. § ^{27:35} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂ca₂lë₃ gué₄ cang₂ juá'₂ le₂la₂ ján₃: "Le₂në₅ ca₂lë₃ ca₂rë₃ti₃ já₁ a₂ca₂juá'₂ dsa₂ i₂'é₂ já₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg₂, ja₁juá'₂: 'Ca₂dsión'₂ dsa₂ ni₁tsín'₅; ca₂co₃ dsa₂ o₁ne₄ 'ein₂ lí'₂ 'mí'₂ quió'₃." Salmo 22:18. * ^{27:45} lit. "hora jñi₁." † ^{27:45} lit. "hora jñi₃." ‡ ^{27:46} Salmo 22:1.

*Ca₂'on₃ Jesús**(Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)*

⁵⁷ Jme₁ca₂tó₂' nei₂ jmig₄ jaun₂, guan₃ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ i₂chen₂ José, i₂chan₂ juig₂ Arimatea, ia₁ jáñ₃ bá₄ ca₂rë₃'éin₂ le₃quió₅' Jesús. ⁵⁸ Éi₂ ně₃, ñei₅₄ i₂jíin₁₂ Pilato, ca₂i₁mí₄'lag₄ Jesús. Jaun₂ ca₂jmo₃ Pilato 'éi'₃ a₂jáng₂ dsa₂. ⁵⁹ Jaun₂ ně₃ ca₂tág₃ Sé₄, ca₂lio₃ rë₂ quian'₅₄ caun₂ tsí₁'mí₂ le₁jé₃. ⁶⁰ Jaun₂ ca₂i₁tio₂'ñjo₃' caun₂ tau₂ 'ñjo₅'mí₂ quió₅'ñjog₅, a₂jme₁ma₂gué₃ dso₂ ni₁'lau₂. Jaun₂ ca₂jñiói₃' ca₂mí₂ ni₁cang₁ lí₂ pa₁, ca₂jlé₂'o₄ tau₂ 'ñjo₅, jaun₂ gué₄ ca₂jñái₃. ⁶¹ La₁ María i₂chan₂ Magdala quiain'₅₄ María jan₂ 'éi₂, jaun₂ bá₄ jme₁tiáin'₄ të₂le₃ ja₁jñiá₂ o₄'né₄ tau₂ 'ñjo₅.

Jmo₅ 'lióg₂ 'í₁ tau₂ 'ñjo₅

⁶² Jme₁jnia₃ táng₃ jaun₂, co₂'nió₄' jme₁ca₂dsan₃ tion'₅₄ dsa₂ jmo₂₃ co₂jñia₅₄ a₂'nió₅ quió₅'jmig₄, jaun₂ ca₂i₁len₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsa₂ fariseos ně₃ ca₂jñi₂'ne₄ Pilato, ⁶³ ca₂i₁jua₄:

—Gui'₅₄, dsáu'₅ dsí₅ jnia'₅₄, a₂ca₂juá₂ të₂jág₁ 'éi₂ lia₂ con₂ jme₁chain₂ gué₄, a₂jein'₅₄ táng₃ a₂'ni₅ jmig₄. ⁶⁴ Uíg₅₄ jaun₂, chen₅ 'lióg₂ jui₁dsí₂jmó₂'í₁ tau₂ 'ñjo₅ ca₂lia₂ ca₂té₂ jmig₄ 'ni₅, ia₁ con₂ tsá₃ ñó₅ né₄jua₂ ja₂lén₂ dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄ të₂, jaun₂ táun₂ jág₁ cang₂, lé₂ le₃juá₂: "Ma₂ca₂jein'₅₄ bá₄ táng₃." Ia₁ ně₁jua₂ ca₂lén₃ le₂jaun₂, ja₂lin₃ gué₄juë₂lé₂jág₁ të₂jág₁ jé₁ca₂tó₂ ně₅, con₂ gué₄ jág₁ të₂jág₁ le₂uig₅₄.

⁶⁵ Jaun₂ ca₂juá₂ Pilato:

—Në₅ tión₂ co₂nió₃ i₂në₅. O₂nó₅'nia₂ quiain'₅₄, o₂jmo₄'nia₂ 'í₁'a₂con₂jñia₅₄ tian₃'nia₂ jmo₂.

⁶⁶ Jaun₂ ca₂i₃léin₂ jaun₂ ně₃, i₂jmo₅₄'í₁ dse₃ lin₃ tau₂ 'ñjo₅, ca₂tióng₃ caun₂ sello dso₂ ni₁cang₁ a₂chi₁jñi₅, jaun₂ ca₂chein₃ co₂nió₃'lióg₂ i₂jmo₃'í₁.

28

*Jmig₄ a₂ca₂jen'₅₄ Jesús**(Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)*

¹ Ca₂jñí₂ bá₄ jmig₄ sa₅₄. Jaun₂ ně₃, të₂le₃ ca₂jnia₃ jmig₄ le₂uig₅₄ semana, ca₂je₄ María i₂chan₂ Magdala quiain'₅₄ María jan₂; ca₂i₁lein₅₄ i₁jag₅₄ tau₂ 'ñjo₅ quió₅'Jesús. ² Con₂'tsá₃ rë₂jáin₁ dsí₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂i₁bi₅₄ 'uë₃ tiá₂lin₃ ia₁ a₂ca₂sión₃ guei'₅₄ i₂juig₃ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄. Ca₂té₁tsíin₅₄ o₄'né₄tau₂ 'ñjo₅, ca₂mói₂ ni₁cang₁ a₂jme₁chi₁jñi₅, jaun₂ ca₂guá₂ ne₄ jaun₂. ³ Ca₂lia₂'tág₅ 'ñjo₅lin₃ jniái₂ jui₁lia₂'tág₅ si₁ñjí₃. Tsín₅₄ a₂qui₂ gué₂tiog₂ jau₂lin₃. ⁴ Jme₁ca₂jág₂'lióg₂ i₂tion'₅₄ jmo₅'í₁, ca₂rë₃gó₅'ñjo₅lin₃ ca₂jlein₃ ně₂jag₄ bá₄ tsá₃ dsí₅ chan₂ ca₂jén₃. ⁵ Jaun₂ ca₂juá₂ ángel ca₂tsí₃'io₅₄:

—Tsá₃ jmo₂'nia₂ gang₃. Ia₁ guion₄ jniái₂ a₂'na₂ Jesús i₂ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄ bá₄'nia₂ i₂niog'₅₄. ⁶ Tsá₃ 'éi₂ ma₃chan₂ ja₁lá₃; ma₂ca₂jein'₅₄ bá₄ táng₃ jui₁lia₂'lë₅ ca₂juá₂'ñjog₅. La₂ i₂jag₄ de₂'nia₂ ja₁jme₁rë₂quiain₂₃. ⁷ O₂nó₅'nia₂ i₂ñjáu₂ o₂chei'₅₄ chi₂'dsí₂guia₃'tín₂ quián₅ a₂ma₂ca₂jein'₅₄ táng₃ ne₄ 'mú₃; ma₂'ein₅₄ jui₅ ñó₅ jniái₅ lia₂ con₂ gué₄'nia₂ jui₅ Galilea. Ja₁jaun₂ o₁jíin₄'nia₂. Jág₁ ně₅ ma₂ně₂juig₂'nia₂.

⁸ Jaun₂ ně₃ ca₂uín₂'io₅₄ i₂ñáu₂, të₃ ma₂gó₅, ton₂ jén₅ rë₂'io₂ jáñ₃. Jaun₂ ca₂i₃lein₃ co₂chi'₅₄ i₁con₂ jág₁ ne₄ dsa₂ guia₃'tín₂. ⁹ Të₃jé₄ i₂lein₃ jaun₂, con₂ tsá₃ jáin₅ ca₂jme₃jnia₅ Jesús ne₅₄, ca₂juá₂:

—¡Siang₃!

Jaun₂ ně₃ ca₂jme₃quián₃con₂Jesús, ca₂chi₃jñé₃ca₂jmo₃i₁'áin₃ca₂té₂'uë₃, ca₂quí₃cu₅tag₄ Jesús. ¹⁰ Jesús ně₃ ca₂juá₂:

—Tsá₃ lë₁jmo₂'nia₂gang₃. O₂nó₅'nia₂o₂con₄jág₁ne₄ríng₃o₂chei'₅₄'nia₂jui₁dsí₂lein₅ jui₅Galilea, jaun₂ja₁jaun₂jág₂jñiá₂.

Jág₁ a₂ca₂dsia₃ 'lióg₂

¹¹ Të₁lia'₂ i₃len₃ 'io₅₄ 'éi₂ i₂con₃ jág₁, i₂lin₅₄ 'lióg₂ i₂jme₁jmo₅ 'í₁ i₃lein₃ jé₄ juig₂ i₁con₂ jág₁ ne₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ ca₂i₁jua₄ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ niog₅ ca₂lë₃. ¹² Juig₅₄ jme₂dsa₂ në₃ ca₂ñi₁'₂ quian'₅₄ gui'₅₄ can'₅₄ ca₂jmo₃ jág₁, jaun₂ ca₂cué₃ 'lióng₂ cu₄ 'lióg₂ 'éi₂, ¹³ ca₂juá'₂:

—Le₂la₂ dsiá'₁ 'nia'₂ juig'₅₄ dsa₂: të₁lia'₂ jme₁rë₂güín'₃ 'nia'₂ a₂'uë₂ ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ i₂jme₁quiai_n'₅₄, jaun₂ ca₂tág₃ 'lag₄. ¹⁴ Në₁jua'₂ ca₂rë₃ñi₅ dsi₄má'₂ jág₁ në₅, la₂ bá₄ ne₄ jnia'₅₄ 'a₂ lia'₂ jme₁'uan₅₄ dsí₅ ia₁jaun₂ tsá₃ cán'₁ 'nia'₂ o₂i₁ dsi₅. ¹⁵ Jaun₂ ca₂gue₃ bá₄ 'lióg₂ cu₄, jaun₂ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃ con'₂ lë₅ jág₁ ca₂to'₂ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ jág₁ 'ei₅ ca₂le₂con₂ le₁ñi₅ dsa₂ judíos ca₂të₂ jmi₄ në₃.

Ca₂chen₃ Jesús chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ a₂dsi₃ 'é₃ jág₁

(Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Hechos 1:6-8)

¹⁶ Jaun₂ në₃ i₃len₃ bá₄ ta₁guia₃-ján₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ jui₅ Galilea, ca₂i₃léin₂ ja₁lë₄ caun₂ má'₂, lia'₂ con'₂ lë₅ ma₂ca₂juá'₂ Jesús le₂jniá₅. ¹⁷ Jaun₂ dsi₂juí₅ jme₁ca₂jíin₂ Jesús, ca₂chi₃jné₃ ca₂jmo₃ i₁'áin₃, la₁ i₂lin₅₄ në₃ tsá₃ caun₂ jme₁ma₂le₁'ág₄ dsí₅. ¹⁸ Jaun₂ ca₂jme₃quián₂ Jesús ja₁tióin₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Ca₂le₃jé₃ bí₂ 'éi'₃ lia'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ lia'₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ në₃ ma₂ca₂ñig₂. ¹⁹ Jaun₂ lë₃, o₂nó'₅ 'nia'₂ në₃ ca₂le₂con₂ mì₂güíg₃, o₂jme₁tií₅ 'nia'₂ dsa₂ a₂léin₂ dsa₂ quiáng₃, o₂qui₂o₂chon₄ 'nia'₂ dsa₂jmi₂, lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ Ne'₃, quian'₅₄ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ Ja₁ñi₁'₅₄, * quian'₅₄ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ Jme₂dsí₂ Jñió₅, ²⁰ o₂jme₁tií₅ 'nia'₂ a₂nag₃ gau₂ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ a₂ma₂cué₃ jniá₂ 'nia'₂. Jaun₂ ñi'₅₄ 'nia'₂ në₃, la₂ bá₄ 'eng₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ jmi₄, ca₂lia'₂ ca₂ñia₅ jmi₄ jé₁ca₂tó'₂.

Co₂në₅.

* **28:19** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Romanos 6:3; 1 Corintios 1:13; Gálatas 3:27.

Jág₁ Dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂ca₂tó'₂ San Marcos ne₄ Si₂

'E₂ Juan₅₄ jág₁ quió'₅ Diú₄ caun₂ 'uë₃ co₂'ñiog₅
 (Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-9, 15—17; Juan 1:19-28)

¹ Le₂la₂ bá₄ ca₂rë₃lió₃ jág₁ dse₃ quió'₅ Jesucristo, Ja₁ñi'₅₄ Diú₄. *

² Ju₁lia'₂ lë₅ tio'₅₄ ne₄ si₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'ë₂ jág₁ quián₂ Diú₄ ma₂líg'₂, ja₁juá'₂ le₂la₂: Tsíng₅₄ jan₂ dsa₂ quiáng₃

ne₄ ju₅ quiáng'₂, jón₃,

a₂dsi₃can₅ jág₁ dse₃ jin₄ dsa₂ mi₂güí₃,
 jaun₂ jmo₃ co₂jña₅₄ ju₅ quiáng'₂. †

³ Jaun₂ né'₂ 'ë₂ dsa₂ 'éi₂ jág₁ co₂mi'₅₄
 caun₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅, jaun₂ i₂'éi₂ juá':

"Jmo₄ 'nia'₂ co₂jña₅₄
 ju₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄ i₂jiá₃.

Nia₄ 'nia'₂ caun₂ ju₅ co₂dsau₅."‡

⁴ Jaun₂ le₂la₂ ca₂rë₃ti₃ jág₁ në₅: Ca₂guan₃ Juan₅₄ caun₂ ja₁lë₄ 'uë₃ co₂'ñiog₅ ca₂choin₃ jmig₂ dsa₂, qui₂ca₂'ë₂ jág₁ a₂tsón₃ dsa₂ jmig₂, jë₁ma₂ca₂dsi₃quén'₅ dsí₅ ia₁jaun₂ le₃'én₂ dsáu₁.

⁵ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ juig₂ Judea quian'₅₄ dsa₂ i₂chan₂ Jerusalén né₃, ca₂i₁lein₅₄ ja₁jme₁'en₅₄ Juan₅₄. Qui₂ca₂jmo₃ dsa₂ qui₂jña₃ quió'₅ ca₂le₃jé₃ dsáu₁. Jaun₂ gué₄ ca₂cho₃ Juan₅₄ jmig₂ § Cuá₃ Jordán.

⁶ Ni₁tsin'₅₄ Juan₅₄ 'éi₂ jme₁lë₄ quian'₅₄ ni₁jña₁ já'₂ camello. A₂jme₁jén'₅ tú'₅ gué'₂ né₃, lo₄ já'₂. Má₃ a₂jme₁gué'₅ gué'₂, jmá'₃ i₁ni'₂ tia₄ quian'₅₄ jmi₁tá'₄ cha₂ ja₁nau₂. ⁷ Caun₂ ca₂ñi₃ bá₄ 'ë₂ jág₁ dse₃, juá':

—I₂jiá₃ chi₁co'₅₄ quió₃, i₂'éi₂ bá₄ i₂'uan'₂ i₂tin₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ jniá₂, ca₂lia'₂ jña₁'₅₄ lau₂ ton₅ tag₅₄ tsá₃ ca₂tíng₂ tsí'₅₄. ⁸ Jniá₂ në₂tiáng₃ 'nia'₂ jmig₂; la₁ 'éi₂ gué'₂ në₃ tió₂ Jme₂dsí₂ Jñió₅.

Ca₂chon₃ Juan₅₄ jmig₂ Jesús

(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)

⁹ Jmig₄ jaun₂ o₂'ín₃ Jesús juig₂ Nazaret, ja₁tén₄ Galilea. Nó₃ ja₁'en₅₄ Juan₅₄. Ja₁jaun₂ ca₂cho₃ Juan₅₄ jmig₂ ca₂choin₃ Jesús* Cuá₃ Jordán. ¹⁰ Jaun₂ dsí₂ju₅ jme₁ca₂'ñio₂ Jesús ne₄ jmig₂, ca₂jág₃ ca₂niá₃ dsí₄ mi₂güí₃. Jaun₂ ca₂sión₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ jan₂ i₁ju₂, ne₄ quió'₅. ¹¹ Jaun₂ ca₂né'₂ jág₁ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juí₃ a₂juá':

—'Ne₂ bá₄ líng'₅ jón₃ quiáng₃, i₂ñí₄ lë₃ 'nió₃ gué₄ lín₃; 'E₂ bá₄ 'ñio₂ dsí₃ quian'₅₄ 'ne₂.

Ca₂caun₃ i₂së₃dsen₃ táu₂ quió'₅ Jesús

(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)

¹² Dsí₂ju₅ jaun₂ ca₂jiog₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ caun₂ ju₅ 'uë₃ co₂'ñiog₅. ¹³ Jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂'í₃ të₂láu₃ jmig₄ ia₁jaun₂ cáun₂ táu₂ i₂së₃dsen₃. Ja₁jaun₂ jme₁tion'₅₄ já'₂ tsau₂ dsí₅. La₁ ca₂o₃lén₂ ángeles ca₂jme₃'o₅₄.

Ca₂jme₃lió₃Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂jág₁ dse₃

(Mateo 4:12-17; Lucas 4:14-15)

¹⁴ Jme₁ma₂ca₂ton'₂ dsa₂ Juan₅₄ né'₃ 'má₃, Jesús né₃ ca₂ñei₅₄ ju₅ Galilea i₁'ë₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄, ¹⁵ juá'₂ ñi₂₃:

* ^{1:1} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "Ja₁ñi'₅₄ Diú₄." † ^{1:2} Malaquías 3:1. ‡ ^{1:3} Isaías 40:3. § ^{1:5} lit. "ca₂tió₂ Juan₅₄ jmig₂." * ^{1:9} lit. "ca₂tió₂ Juan₅₄ ca₂tiáin₂ jmig₂ Jesús."

—Ca₂dsin₃ jmig₄ a₂ja₂quián₃ a₂jme₃gón₃ Diú₄. Jaun₂ lë₃ juí₁dsi₂quén'₅ 'au'₂, juí₁le₂'én'₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃.

Ca₂té'₃ Jesú斯 quén₂ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ tsán'₂ ju₄
(Mateo 4:18-22; Lucas 5:1-11)

¹⁶ Co₂ráun₂ ca₂ñi₅ Jesú斯 chei'₅₄ jmí₁ñí'₄ Galilea. Ja₁jaun₂ ca₂jíin₂ Si₂mu₅₄ quiain'₅₄ Dré₄ riin'₅₄. Jme₁tioin'₅₄ táun₂ 'má₅ dsi₂jmig₂, ia₁ jme₁lín₄ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ tsán'₂ ju₄. ¹⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesú斯:

—I₂nó'₅ 'nia'₂, jme₁quiong'₅₄ jniá₂, jaun₂ cuë₅₄ ta₁ a₂chi₁liang'₂ dsa₂ mi₂güíg₃, juí₁lia'₂ chi₂lián'₁ 'nia'₂ ju₄.

¹⁸ Jaun₂ dsi₂juí₅ bá₄ i₃léin₂ quiong'₅₄; ja₁jaun₂ ca₂dsia₃ bá₄ tsí₁'má₅ quió'₅.

¹⁹ Me'₂ bá₄ ja₁i₃léin₂ gué₄ jme₁ca₂jíin₂ i₂chen₂ Jacobo quiain'₅₄ Juan₅₄ riin'₅₄, ja₁ñi'₅₄ Zebedeo. Jme₁tioin'₅₄ 'ñió'₃ tsí₁mu₅ jmog'₅ 'má₅ quió'₅. ²⁰ Dsi₂juí₅ ca₂té'₃ i₂'éi₂ ján₃; ca₂tén₂ bá₄ gué'₂ 'éi₂ ně₃ Zebedeo jmei₂ 'ñió'₃ tsí₁mu₅ quian'₅₄ mozo quiáin₅.

Jan₂ dsa₂ i₂jme₁'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ tē₂dsí₅
(Lucas 4:31-37)

²¹ Jaun₂ dsi₃léin₂ juig₂ Capernaum. Caun₂ jmig₄ sa₅₄, ca₂'í₃ Jesú斯 guá'₅ sinagoga. Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃. ²² Ca₂le₃jín₃ i₂ca₂nág₂ ně₃ ca₂i₃gó'₃ dsi₅ jág₁ quió'₅, ia₁ ca₂jme₃tag₂₃ jui₁lia'₂ jé₁jme₂tag₅ jan₂ i₂'io₅ 'éi'₃, on₃jua'₅₄ rë'₂ jui₁lia'₂ jme₂tag₅ tē₂juá'₅.

²³ Jé₄ jaun₂ ca₂dsi₃gó₃ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, ca₂juá'₂ guió'₅ tiá₂:

²⁴ —¿'E₂ lë₃ tián'₅ 'ne₂ Jesú斯 Nazareno† jé₄ quiáin₂ jnia'₅₄? A₂jña'₅₄ 'niog'₂ 'éng'₄ jnia'₅₄ bá₄ 'ne₂ ñe'₃. Guion₄ jniá₂ 'ein₂ líng'₅. 'Ne₂ líng'₅ dsa₂ jñió₅ quiáin₅ Diú₄.

²⁵ Jaun₂ ca₂jén₂ Jesú斯 i₂'lin'₅₄ i₂'en₅₄ tē₂dsí₅ dsa₂ 'éi₂, ca₂juá'₂:

—Tei₄ jmo₄. Jú₅ quió'₅ dsa₂ ně₅.

²⁶ Jaun₂ ca₂jmo₃ i₂'lin'₅₄ ca₂ba₂ca₂lín₂ dsa₂ 'éi₂ 'uë₃, ca₂guió'₃ tiá₂. Jaun₂ gué₄ o₂'ín₃ jaun₂ ně₃. ²⁷ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂té₂ ne₄ ca₂i₃gó'₃ dsi₅, qui₂ca₂ñí'₃ riin'₅₄, ca₂juá'₂:

—¿'E₂ bá₄ ně₅? ¿'An₁ a₂ně₅ bá₄ juá'₅ 'mí₂? ¡'Io₅ 'éi'₃ i₂ně₅ ca₂té₂ ne₄ quió'₅ i₂'lin'₅₄, jaun₂ 'éi₂ ně₃ nag₂₃ gau₂ jág₁ quió'₅!

²⁸ Jaun₂ dsi₂juí₅ bá₄ ca₂i₃'ág₃ jág₁ quió'₅ ca₂le₂con₂ ja₁tén₄ Galilea.

Ca₂jme₃ 'lión₂ Jesú斯 ma₂chog₅₄ Si₂mu₅₄
(Mateo 8:14-15; Lucas 4:38-39)

²⁹ Jaun₂ dsi₂juí₅ jme₁ca₂'uiin₂ guá'₅, ca₂ñjó₃ quiain'₅₄ Jacobo, Juan₅₄ ně₃, ja₁quió'₄ Si₂mu₅₄ quian'₅₄ Dré₄. ³⁰ Ma₂chog₅₄ Si₂mu₅₄ ně₃ jme₁roin₂₃ dso'₅₄, 'í₄ dséi₂. Jaun₂ dsi₂juí₅ ca₂'ín₃ dsa₂ dsa₂ dso'₅₄ 'éi₂ ca₂tsí₃ Jesú斯. ³¹ Jaun₂ ně₃ ca₂jme₃quiáin₃ con₂ dsa₂ dso'₅₄, ca₂jña'₃ gu₂, ca₂chó'₂ jaun₂ ně₃. Jaun₂ dsi₂juí₅ bá₄ ca₂o₃'ág₃ dséi₂ dsa₂. Jaun₂ 'io₅₄ 'éi₂ ně₃ ca₂jme₃liög₃ ca₂jme₃ti₃ ta₁ ne₄ 'éi₂ tioin'₅₄.

Ca₂jme₃ 'lión₂ Jesú斯 juín₅ dsa₂ dso'₅₄
(Mateo 8:16-17; Lucas 4:40-41)

³² Jme₁ma₂rín₂ 'iog₂ jmig₄ jaun₂, ca₂o₃jña₃ dsa₂ ne₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dso'₅₄, dsa₂ i₂tion'₅₄ jme₂dsí₂je₂na'₅₄ ně₃. ³³ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ juig₂ bá₄ ca₂ñjí'₂ o₄'né₄. ³⁴ Jaun₂ Jesú斯 ně₃ ca₂jme₃lión₂ dsa₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ dso₄ a₂jme₁lín₄. Qui₂ca₂'uín₂ rë'₂ juín₅ je₂na'₅₄ ně₃. La₁ tsá₃ ma₃ca₂cuë₃ Jesú斯 jmig₄ jua'₅₄ a₂juá'₂ gué₄ je₂na'₅₄ jág₁, ia₁ ñjí₅ bá₄ je₂na'₅₄ 'ein₂ 'éi₂.

Ca₂'é₂ Jesú斯 jág₁ dse₃ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas le₂tan₅₄ juig₂ ja₁tén₄ Galilea
(Lucas 4:42-44)

³⁵ Le₁né₃ gué₄ jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂nau₂ Jesú斯 o₂'ín₃ 'ní'₂ juig₂, caun₂ ja₁lë₄ co₂'ñiog₅, i₁chi'₄ Diú₄. ³⁶ Jaun₂ ñjí₃ Si₂mu₅₄ quiain'₅₄ riin'₅₄ i₁'niong'₂. ³⁷ Jme₁ca₂dsáu'₂ ně₃, ca₂juá'₂:

† **1:24** o₃, “i₂chan₂ Nazaret.”

—Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂nioi₅₄ 'nai'₂ 'ne₂.

³⁸ La₁ Jesú_s ně₃ ca₂ηag₃:

—Ma₃dsau₅₄ dsí₂i₁nio₁ le₂tan₅₄ juig₂ ma₂quián₅ ně₅, dsí₁'ě₄ jág₁ dse₃, ia₁ta₁jaun₂bá₄ guio₃ jniá₂.

³⁹ Jaun₂ le₂ně₅ ca₂i₁ηj₂ Jesú_s le₂tan₅₄ juig₂ tio'₅₄ ja₁tén₄ 'uě₃ Galilea, qui₂i₁'ě₄ jág₁ dse₃ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas le₂caun₂ juig₂. Qui₂ca₂uín₂ je₂na'₅₄ tě₂dsí₅ dsa₂ ně₃.

Ca₂jme₃'lión₂Jesú_s dsa₂ i₂lín₅ 'mé'₅ 'iog₅

(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

⁴⁰ Ca₂guan₃ jan₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂lín₅ 'mé'₅ 'iog₅ coin₂, Jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ne₅₄, ca₂juá'₂:

—Chi₂jua'₂ 'ηio₂ 'au'₂, jnia'₅₄ lia'₂ 'ne₂ bá₄ quí'₅₄ jmig₄ jmó'₂ le₁jé₃ quió₃.

⁴¹ Jaun₂ ca₂dsia₃ Jesú_s něi₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, ca₂néi'₃ gu₂ ca₂níi'₂ quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Njo₂ bá₄ dsí₃. Jui₁le₅₄ le₁jé₃ quiáng'₂.

⁴² Dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂jnia'₃ 'mé'₅ 'iog₅, ca₂lón₂ dsa₂ 'éi₂. ⁴³ Jaun₂ ca₂dsióg'₂, ca₂juá'₂:

⁴⁴ —La₁ tě₃ηj₁'₅₄ tsá₃ 'ein₂ i₂juig₂ 'i₁jan₂. Jnia'₅₄ gua₂ o₂jme₁jnia₅ ne₄ jme₂dsa₂, o₂jen'₅₄ ne₄ Diú₄ o₂jmo₄ con'₂ lě₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, † o₂jang'₅₄ jág₁ dsau₅ jin₄ dsa₂ juig₂ a₂ma₂lóng'₂.

⁴⁵ La₁ dsa₂ 'éi₂ ně₃ tě₂le₃ i₂juí₂ gué₄ ca₂dsia₃ bá₄ jme₁o₂'iín₃, qui₂ca₂'ě₂ jág₁ ca₂le₂con₂. 'Uíg₅₄ jaun₂ tsá₃ ma₃lé₂ 'í₂ Jesú_s jé₄ juig₂ tě₃ jág₅ dsa₂; jmá'₃ lia'₂ ja₁co₂'ηiog₅ bá₄ jme₁jnia₂₃. La₁ tion₅₄ bá₄ jme₁dsí₂lén₂ dsa₂ coin₂ i₂jalén₂ ca₂le₂con₂ jaun₂.

2

Ca₂jme₃'lión₂Jesú_s jan₂ dsa₂ i₂rë₂já'₃ quió'₅

(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

¹ Cang₂ jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ Jesú_s jé₄ juig₂ Capernaum. Jaun₂ ca₂rë₃ηj₅ dsa₂ a₂ma₂dsiáin'₃.

² Jaun₂ dsí₂juí₅ bá₄ ca₂ηj₂ dsa₂ juín₅ lin₃, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ tsá₃ ma₃tě₂ ja₁'ein'₄ dsi₂néi₂, le₂tan₅₄ o₄'né₄ ně₃. Jaun₂ ca₂ton₃ jág₁ dse₃ ca₂tsí'₃ dsa₂. ³ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ co₂nió'₃; jé₄ jaun₂ i₃lén₂ quén₂ le₁jniai₂₃ jan₂ dsa₂ i₂rë₂já'₃ quió'₅. ⁴ Ia₁ tsá₃ lé₂ ηíi₃ tě₂ dsi₂néi₂ ja₁'en₅₄ Jesú_s, ia₁ juín₅ dsa₂ tion'₅₄, jaun₂ jui₅ co'₅₄ tsí₁'né₅ bá₄ ca₂niá₃ caun₂ tau₂ pa₁, co₂dsau₅ ja₁chén'₄ Jesú_s. Jui₅ jaun₂ ca₂sióin₂ dsa₂ 'lian'₂ 'éi₂, dsí₂caun₂ tsí₁jein₁. ⁵ Jme₁ca₂rë₃lí'₄ Jesú_s 'a₂ lia'₂ 'én₂ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'lian'₂:

—Jón₃, ma₂rë₂'én₄ bá₄ dsáu₂:

⁶ Jaun₂ i₂lín₅₄ tě₂juá'₅ i₂jme₁tián'₄ jé₄ jaun₂, ca₂i₃jiog₅ dsí₅: ⁷ “ξ'E₂ lě₃ juá'₂ i₂ně₅ le₂ně₅? A₂'in₅ 'lig'₅₄ Diú₄ bá₄ i₂ně₅. 'I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃'én₂ dsáu₁ dsa₂, jnia'₅₄ lia'₂ jan₂ Diú₄ bá₄.”

⁸ La₁ ma₂ηj₅ bá₄ Jesú_s dsí₂juí₅ a₂dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ tián'₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—ξ'E₂ lě₃ dsí₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ le₂ně₅? ⁹ ξ'E₂ a₂quian₅ gué₄ ta₁, a₂juig₅₄ jniá₂ dsa₂ 'lian'₂ ně₅: “Ma₂rë₂'én₄ dsáu₂”, o₃ a₂juig₅₄ 'e₂ jniá₂: “Nau₂ guan'₂ ηí₄ quion₂ tsí₁jein₁ quiáng'₂?”. ¹⁰ La₁, ia₁jaun₂ le₃ηj₁'₅₄ 'nia'₂ a₂'io₅ bí₂ 'éi'₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ gua'₅₄ 'uě₃ a₂lé₂ le₃'én₂ dsáu₁ dsa₂ —jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'lian'₂ 'éi₂:

¹¹ —'Ne₂ juig₂ jniá₂, nau₂ quion₂ tsí₁jein₁ quiáng'₂, guan'₂.

¹² Jaun₂ ca₂nau₂ 'éi₂, ca₂cáun₃ tsí₁jein₁ quió'₅, tě₃ jág₅ dsa₂. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jíin₃, qui₂jme₂juin'₂ Diú₄, tsí'₅ riin'₅₄:

—I₁co₂ráun₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂jág₃ jniog₄ le₂ně₅.

Ca₂té'₃Jesú_s Leví

(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

† ^{1:44} 'Éi'₃ quió'₅ Moisés: 'Í₂ Levítico 14.

¹³ Con² siá² táng₃ ca₂ñó₃ Jesús chei⁵⁴ jmi₁ñí⁴. Jaun₂ dsi₃lén₂ dsa₂ juñ₅ ca₂ñii². Jaun₂ qui₂ca₂jme₃tag₅ Jesús jág₁ dse₃. ¹⁴Jme₁ca₂ñii₅ ja₁jaun₂, ca₂ñiñ₂ Leví* ja₁ñi⁵⁴ Alfeo, guá₅ 'éi₂ gue₂₃ 'lia⁵⁴ a₂ca₂tín₂ dsi₂tan₅₄ romano. Jaun₂ ca₂juá² Jesús:

—Jme₁quiong⁵⁴ jniá₂.

Jaun₂ ca₂nau₂ 'éi₂, ca₂ñó₃ quiong⁵⁴.

¹⁵Jme₁ma₂'en₅₄ Jesús gué⁵ ja₁quió⁴ Leví; ja₁jaun₂ jme₁le₁ñi² juñ₅ dsa₂ i₂cán₂ 'lia⁵⁴ quián₅ dsi₂tan₅₄ jáñ₃, quian⁵⁴ dsa₂ sián² "i₂le₁cán⁴ dso₄" ně₃, tiáin⁵ co₂lë₅ gué⁵ quian⁵⁴ Jesús quian⁵⁴ dsa₂ quiáin₅, ia₁ i₂juñ₅ lin₃ i₂le₂'éi₂ ma₂quiain⁵⁴ ñi₂23. ¹⁶Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ tē₅juá⁵ quián₅ dsa₂ fariseos a₂gué⁵ Jesús co₂lë₅ quian⁵⁴ dsa₂ le₂'éi₂, jaun₂ ca₂tsí₃ dsa₂ quián₅ Jesús:

—¿'A₂ bá₄ lia² gué⁵ tē₅ quián² 'nia² quian⁵⁴ dsa₂ 'lin⁵⁴ i₂le₁cán⁴ dso₄, quian⁵⁴ i₂cán₂ 'lia⁵⁴ quián₅ dsi₂tan₅₄ ně₃? ¹⁷Jaun₂ jme₁ca₂nág₂ Jesús jág₁ ně₅, jaun₂ ca₂ñag₃:

—Tsá₃ tē₅mí₅ 'nió⁵ quió⁵ dsa₂ dsen₃ i₂tsá₃ le₁dso⁵⁴, jnia⁵⁴ lia² dsa₂ i₂le₁dso⁵⁴ bá₄ 'nió⁵ tē₅mí₅ quió⁵. Ia₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ guio₃ jniá₂ a₂té₄ dsa₂ dsen₃, a₂té₄ dsa₂ i₂qui₂le₁cán⁴ dso₄ bá₄ jniá₂ guio₃.

Ca₂ñí³ dsa₂ Jesús jui₁lia² jág₁ a₂jme² 'in₅₄ dsa₂
(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

¹⁸ Co₂ráun₂ dsa₂ i₂jme₁i₂nio₄ quian⁵⁴ Juan₅₄, quian⁵⁴ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió⁵ dsa₂ fariseos ně₃, jme₁jme² 'in₅₄. Jaun₂ dsi₃lén₂ i₂lin₅₄ ca₂ñii³ Jesús:

—¿'E₂ 'uig₅₄ jme₂'in₅₄ dsa₂ i₂i₂nio₄ quian⁵⁴ Juan₅₄, dsa₂ quián₅ fariseos ně₃, ton² tsá₃ jme₂'in₅₄ gué² dsa₂ quián² 'ne₂?

¹⁹Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'Lé₂ le₃jme³ 'in₅₄ jui₁lia² dsa₂ i₂té₄ ja₁niog₅ jmi₄ ja₁jen² gu₂ dsa₂, tē₁lia² quiong⁵⁴ dsa₂ ñe² i₂jén² gu₂? Ma₁ tsá₃ le₂jaun₂ jmo₅ dsa₂, tē₁lia² quiong⁵⁴ 'éi₂. ²⁰La₁ jiá₃ caun₂ jmi₄ a₂jnia³ dsa₂ i₂jén² gu₂ 'éi₂. Jaun₂ gué₄ lé₂ le₃jme³ 'in₅₄.

²¹'Ma₁ tsá₃ jmo₅ dsa₂ jua⁵⁴ a₂tióng₅ quian⁵⁴ 'nau₅₄ 'mí₂ 'mí₂ tsí₁'mí₂ gui⁵⁴, ia₁ dsáu⁵ tsí₁'mí₂ 'mí₂ jé₁ma₂ñjí₂. Jaun₂ jué² gué₄ jé₁gag₂ lë₂ tsí₁'mí₂ gui⁵⁴. ²²On₃ gué₄ jmo₅ dsa₂ jua⁵⁴ a₂tia² vino 'mí₂ 'ñjó³ ni₁lau₂ gui⁵⁴. Ia₁ guéi₃ ni₁lau₂ gui⁵⁴ quian⁵⁴ dsió¹ vino 'mí₂. Dsi₂'én₂ bá₄ vino, lia² ni₁lau₂ ně₃. Jaun₂ 'ñjó³ ni₁lau₂ 'mí₂ bá₄ 'nió⁵ tia³ dsa₂ vino 'mí₂ ia₁jaun₂ tsá₃ dsi₃'én₂.

Ca₂gág₃ dsa₂ quián₅ Jesús mí² trigo jmi₄ sa₅₄
(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

²³ Caun₂ jmi₄ sa₅₄ ca₂ñi₅ Jesús quiain⁵⁴ dsa₂ quiáin₅ caun₂ ja₁nau₂ ja₁jnia₄ trigo. Dsa₂ i₂jme₁quiain⁵⁴ ně₃ ca₂jme₃lió₃ qui₂ca₂gág₃ mí² trigo jme₁ca₂ñii₅ ja₁jaun₂. ²⁴Jaun₂ ně₃, ca₂juá² dsa₂ fariseos:

—¿'E₂ lë₃ jmo₅ dsa₂ i₂quiang⁵⁴ ta₁ a₂tsá₃ 'i₄ 'éi₃ jmo₃ jmi₄ sa₅₄?

²⁵Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'Tsa₁ ma₂'í₂ 'nia² 'i₁cón² a₂ca₂jmo₃ David ma₂líg² quian⁵⁴ ríin⁵⁴ lia² con² jme₁ca₂rë₃ 'íñ₂ quió⁵, a₂ca₂lë₃ i₁cón⁵?† ²⁶Ca₂'í₃ David dsi₂néi₂ quió⁵ Diú₄, lia² con² jme₁lin₄ Abiatar juig₅₄ jme₂dsa₂. Ca₂gué³ i₁ñi⁴ jñió₅ a₂'i₄ 'éi₃ a₂gué⁵ jmá₃ jme₂dsa₂. Jaun₂ ca₂cué₃ dsa₂ i₂jme₁quiain⁵⁴ ně₃.

²⁷Ján₃ bá₄ ca₂juá² Jesús ca₂tsí₃ dsa₂:

—O₄quió⁴ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ ca₂lë₃ jmi₄ sa₅₄, on₃jua⁵⁴ rë₂ o₄quió⁴ jmi₄ sa₅₄ ca₂jmó² Diú₄ dsa₂ mi₂güíg₃. ²⁸Jaun₂ lë₃, Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ i₂io₅ 'éi₃ ne₄ quió⁵ jmi₄ sa₅₄.

* ^{2:14} Leví i₂té₂ Mateo ján₃. † ^{2:25} 'Nio₂ ja₁ton₅ 1 Samuel 21:6.

3

Jan₂ dsa₂ i₂'lia'₂ caun₂ mi₂gu₂

(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)

1 Con₂ siá'₂ táng₃ ca₂'í Jesús guá'₅ sinagoga. Ja₁jaun₂ jme₁en₅₄ jan₂ dsa₂ i₂'lia'₂ caun₂ mi₂gu₂. **2** Jaun₂ ca₂tiog₃ dsa₂ ca₂tiain₃ Jesús, o₁ne₄ chi₂jua'₂ jme₃'lión₂ dsa₂ 'éi₂, tē₃ jmi₄ sa₅₄, ia₁jaun₂ chain₂ bí₂ a₂bóin'₂ dso₄ Jesús. **3** Jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús dsa₂ i₂'lia'₂ mi₂gu₂: —Nja₅, dsi₂jo₂ la₂ nau₂.

4 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús ca₂ηí'₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ jág₅:

—Jui₁lia'₂ jmi₄ sa₅₄, ¿'e₂ 'í₄ 'éi'₃ jmo₃ dsa₂? ¿A₁dse₃, o₃ a₂'lig'₅₄ 'e₂? ¿A₂lión₂ dsa₂ jme₂dsí₂ riín'₅₄, o₃ a₂jnjí'₃ dsa₂ riín'₅₄ 'e₂?

Jaun₂ jnia'₅₄ lë₁tión₂ tei₄ le₂jaun₂ bá₄ dsa₂. **5** Jaun₂ 'ne₂ Jesús ca₂jíin₂ dsa₂ i₂tion'₅₄, co₂'na₂ gué'₂ qui'₂ dsí₅, ia₁ a₂ηí₄ lë₃ tsá₃ njí'₂ dsí₅ dsa₂. Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ dso'₅₄: —Nei'₅₄ gog₂.

Jaun₂ ca₂néi'₃ 'éi₂ gu₂; ca₂lág₃ bá₄ jaun₂ ně₃. **6** Dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂'uín₂ dsa₂ fariseos ca₂i₁jmo₅₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ quián₅ Herodes a₂jnjí'₃ Jesús.

Juin₅ dsa₂ tion'₅₄ chei'₅₄ jmi₂

7 Jaun₂ ca₂ηó₃ táng₃ Jesús juí₅ chei'₅₄ jmi₁ηí'₄ quian'₅₄ dsa₂ i₂quiain'₅₄. Jaun₂ juín₅ lin₃ dsa₂ chan₂ Galilea ca₂jme₃quiong'₅₄ ně₃. **8** Jme₁ca₂rë₃ηí₅ dsa₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂niog₅ lë₂ a₂jmo₅ Jesús, ca₂o₃lén₂ juín₅ lin₃ dsa₂ chan₂ Judea, dsa₂ chan₂ Jerusalén, dsa₂ chan₂ Idumea, dsa₂ chan₂ le₂'ño'₅₄ Cuá₃ Jordán, dsa₂ chan₂ Tiro, dsa₂ chan₂ Sidón ně₃, a₂ca₂o₃jiín₅₄ Jesús. **9** Jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús dsa₂ quiáin₅, a₂jmo₃ co₂jnjia₅₄ caun₂ tsí₁mu₅, ia₁ con₂ tsá₃ njó₅ ně₁jua'₂ ca₂quíin'₃ jin₄ dsa₂. **10** Ia₁ juín₅ lin₃ dsa₂ dso'₅₄ ma₂ca₂jme₃'lión₂ le₂jnjá₅. Jaun₂ ně₃, ca₂le₃jín₃ dsa₂ dso'₅₄ tioin'₅₄ co₂'liain'₂ riín'₅₄ ca₂lia'₂ qui₂co₂dsíin₅₄ Jesús, ia₁ a₂'nio₃ qui₃ní'₃ quió'₅. **11** Jme₁ca₂jág₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂tion'₅₄ tē₂dsí₅ dsa₂, jaun₂ ca₂chi₃jné₃, tioin'₅₄ co₂mi'₅₄, juá': —j'Ne₂ líng₅ Ja₁ηí'₅₄ Diú!

12 Jaun₂ lë₃ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tsá₃ jme₃jniog₂₃.

Ca₂quión'₂ Jesús chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

13 Cang₂ jaun₂ ca₂i₃léin₂ caun₂ ja₁lë₄ dsi₂con'₂. Ja₁jaun₂ ca₂quión'₂ Jesús dsa₂ i₂'nioi₃ jme₃quiong'₅₄. Jaun₂ ca₂o₃lén₂ 'éi₂ ja₁chén'₄. **14** Jaun₂ ca₂'iin₃ guia₃-tíñ₂ dsa₂ 'éi₂, ia₁jaun₂ jme₃quiong'₅₄ ton'₂ ia₁jaun₂ chei₃ a₂dsí₃lén₂ 'éi₂ a₂qui₂dsí₃ njí'₃ jág₁, **15** ia₁jaun₂ 'io₃ 'éi₂ bí₂ ján₃* a₂le₃'uín₂ je₂na'₅₄ dsí₅ dsa₂. **16** I₂la₂ bá₄ dsa₂ i₂guia₃-tíñ₂ i₂ca₂'in₃ Jesús: Si₂mu₅₄ i₂té₂ Jesús Pe₄; **17** Le₂on₃ ja₁ηí'₅₄ Zebedeo: Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄, i₂ca₂té₃ Jesús Boanerges, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, jaun₅ njí'₃; **18** Dré₄, Fe₂li₄, Bartolomé, Té₅₄, To₁má₄ ně₃; Jacobo ja₁ηí'₅₄ Alfeo. Tadeo, Si₂mu₅₄ i₂lín₅ cananista;† **19** Judas Iscariote ně₃, dsa₂ i₂ca₂jín₂ Jesús.

Juá'₂ dsa₂ a₂'io₅ Jesús juí₅bí₂ quió'₅ Be'elzebú

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

Jaun₂ ca₂dsián'₃ Jesús jme₁ca₂dsiáin'₃ caun₂ dsi₂néi₂. **20** Con₂ gué'₂ siá'₂, ca₂ηí'₂ táng₃ dsa₂ juín₅ lin₃, jnia'₅₄ tsá₃ jin₅₄ gué'₃ quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂. **21** Jme₁ca₂rë₃ηí₅ o₁riín₅₄, jaun₂ ca₂o₃lén₂ a₂jme₁tsáun'₂ tē₂, ia₁ 'ei₅ jág₁ a₂lë₁ma₂tē₂ njí'₂₃.

22 Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tē₅juá'₅ i₂ja₂lén₂ Jerusalén, ca₂juá':

—Quian₅ dsa₂ ně₅ Be'elzebú, i₂lín₅ juig₅₄ je₂na'₅₄. A₂jaun₂ bá₄ qui'₅₄ jmi₄ 'uín₂ je₂na'₅₄ tion'₅₄ dsí₅ dsa₂.

23 Jaun₂ lë₃ ca₂té₃ Jesús tē₅juá'₅ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng₅ léi₄:

* **3:15** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂ján₃; "a₂jme₃'lión₂ dsa₂ dso'₅₄." † **3:18** cananista: partido quió'₅ dsa₂ i₂'nio₃ táun₂ 'uë₃ 'éi'₃ quió'₅ Roma. Jma₃quén₅ ca₂quioin₃ le₃on₃ Si₂mu₅₄ 'éi₂, ia₁ njí'₂ lë₃ mei'₂ tsá₃ ca₂ne₅₄ a₂chein₂.

—¿'A₂ lia'₂ le₃lé₂ jua'₅₄ jmo₃ Satanás a₂dsein₂₃ 'n₁jog₅ quió'₅ dsa₂? ²⁴ Në₁hua'₂ co₂nió'₃ dsi₂tan₅₄ ca₂niói'₃ mi'₅₄ quiain'₅₄ riin'₅₄, dsi₂tan₅₄ 'éi₂ tsá₃ ué₂ lé₂ le₃tóin'₃. ²⁵ Në₁hua'₂ dsa₂ dsi₂néi₂ tioin'₅₄ mi'₅₄ quiín'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ ué₂ tió'₅. ²⁶ Në₁hua'₂ ca₂dsia₃ Satanás 'nei₂ a₂jmo₃ le₁dsoin'₅₄ 'n₁jog₅, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ ué₂ 'oin₅₄ bí₂ quió'₅; ja₁jaun₂ ca₂dsan₃ bá₄ quió'₅ në₁hua'₂ le₂jaun₂.

²⁷ "I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃'í₂ tion₅₄ dsi₂néi₂ quió'₅ ju₁lia'₂ jan₂ dsa₂ 'uan'₂, jua'₅₄ a₂jñiá'₂ dsa₂ a₂te₁'í₁ quió'₅, jñia'₅₄ lia'₂ a₂'nei'₂ bá₄ de₂ jñiá'₅ dsa₂. Jaun₂ bá₄ lé₂ le₃jñia'₃ a₂cha₂ quió'₅.

²⁸ 'A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, a₂lé₂ le₃'én₂ ca₂le₃jé₃ bá₄ dsáu₁ dsa₂, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂'lig'₅₄ juá'₂ në₃. ²⁹ La₁ në₁hua'₂ ca₂juá'₂ 'lig'₅₄ 'iin₂₃ Jme₂dsí₂ Jñió₅, tsá₃ ma₃a₁jaun₂ lé₂ le₃'én₂ dsáu₁. A₂rë₂cáin'₄ ca₂le₃jé₃ jmig₄ chain₂ bá₄ jaun₂.

³⁰ Le₂në₅ ca₂juá'₂ ia₁ dsia₅ dsa₂ 'ag₂₃ 'ein₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄.

*Chi'₂ rin'₅₄ Jesús quian'₅₄ chog₅₄
(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)*

³¹ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ chi'₂ rin'₅₄ Jesús, quian'₅₄ chog₅₄ në₃. La₁ ca₁'né₄ bá₄ ca₂tóin'₂. Jaun₂ ca₂chein₃ jág₁ a₂té'₂ Jesús. ³² Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ i₂jme₁tián'₄ cau₅ quió'₅ Jesús:

—Chog'₂ quian'₅₄ chi'₂ ríng'₂, në₅ tiáiñ'₅ ca₁'né₄, a₂'nai'₂ 'ne₂.

³³ Jaun₂ ca₂ñag₃:

—¿'Ein₂ 'éi₂ lín₅ cha₃ jniá₂, rín'₃ jniá₂ në₃?

³⁴ Jaun₂ ca₂jíin₂ dsa₂ i₂tián'₅ cau₅ quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¡Jag₄! I₂la₂ bá₄ lín₅ cha₃, ríng'₃ në₃. ³⁵ Ia₁ ju₁'ein₂ gué₃ i₂jmo₅ a₂'ñio₂ dsí₅ Diú₄, i₂'éi₂ bá₄ lín₅ ju₁lia'₂ ríng'₃, cha₃ në₃.

4

*Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂séi₂ míg₂ jon₂
(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)*

¹ Con₂ siá'₂ táng₃, co₂ráun₂ ca₂jme₃lióg₃ Jesús ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄. Ia₁ juin₅ lin₃ dsa₂ ca₂lë₃ në₃ ca₂ñi'₂ ja₁chéin'₄, jaun₂ ca₂'í₃ 'ñjó'₃ tsí₁mu₅ 'ei₅ chei'₅₄ jmig₂; jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂guá₂. Dsa₂ gué₂ në₃ ca₂tóin'₂ chei'₅₄ jmig₂. ² 'Lióng₂ jág₁ dse₃ ca₂jme₃tag₂₃ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄. Jé₄ juá'₅ quió'₅ a₂jme₂tag₂₃, ca₂juá'₂:

³ —Nei₂ 'nia'₂: Jan₂ dsa₂ ca₂ñe₄ ja₁nau₂ ca₂i₁séi₄ míg₂ jon₂. ⁴ Jme₁ma₂'ein₅₄ séi₂ në₃, a₂lin₅₄ míg₂ jon₂ i₂ga'₅₄ le₂'í₄ jui₅. I₁tan₅ bá₄ ca₂dsi₃lén₂ ca₂cág₃ a₂jaun₂. ⁵ A₂lin₅₄ gué'₂ míg₂ jon₂ táng₃, ca₂i₃to'₅₄ jé₄ ni₁cang₁, ja₁tsá₃ gua'₅₄ lín₄ cha₂. A₂jaun₂ në₃ tsá₃ ué₂ ca₂rë₃'ag₄, ca₂'ia₂, ia₁ tsá₃ ji'₂ gua'₅₄ ja₁i₃to'₅₄. ⁶ La₁ jme₁ca₂jnióg₃ 'iog₂ në₃, ca₂rë₃juing₅ ca₂rë₃quéin₃ bá₄, ia₁ tsá₃ jmú₄ 'lióng₂ jme₁cha₂. ⁷ A₂lin₅₄ gué'₂ ca₂séi'₂ ja₁lé₄ ni₁taun₅. Jme₁ca₂i₃cón₃ ni₁taun₅ në₃, ca₂jlë₃ bá₄ a₂jaun₂, tsá₃ 'e₂ ca₂rau₂. ⁸ La₁ a₂lin₅₄ gué'₂ në₃ ca₂tín₂ ja₁dse₃ 'uë₃. A₂jaun₂ ca₂rau₂ bá₄ dse₃. A₂lin₅₄ ca₂'ág₂ jma₃guióg₂-guiá₂ míg₂, lia'₂ ca₂míg₂ jon₂. A₂lin₅₄ gué'₂ jma₃'nag'₂ ne₂guióg₂ míg₂; a₂lin₅₄ gué'₂ jma₃caun₂ 'ñiá₂-láu₂ míg₂.

⁹ Jaun₂ në₃, ca₂juá'₂ Jesús:

—Ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂ i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₄, rë₂ nei₂ 'nia'₂.

*Ta₁ quí'₅ jáng₁ a₂jáng'₅ léi₄
(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)*

¹⁰ Jme₁ma₂i₂len₃ dsa₂, jme₁ma₂të₁'ñiái₄ quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂, quiain'₅₄ i₂lin₅₄ gué₄ dsa₂ sián'₂, jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂ 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jág₁ jaun₂. ¹¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Diú₄ bá₄ jmo₅ a₂rë₂ñí'₂ 'au'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂rë₂'ma₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ ja₁goin₂, la₁ dsa₂ i₂tsá₃ i₂nio₄ quiain'₅₄ jniá₂ në₃, 'nió'₅ juá'₂ dsa₂ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄:

¹² ia₁jaun₂ i₂në₂jág₃,
la₁ tsá₃ ca₂rë₃lí₄ 'e₂ në₂jág₃.

I₂në₂néi₂ në₃,
 la₁ tsá₃ ca₂rë₃lí' ₄'e₂ në₂néi₂,
 on₃ guë'₂ ca₂ñí'₂;
 con'₂ tsá₃ njó₅ në₁ca₂jéin'₃ dsí₅,
 ia₁jaun₂ jme₁'lioin₁₂ jniá₂. *

Juá'₂Jesús 'e₂jág₁ dsau₅ jein₅ jág₁juí₁lia'₂ dsa₂ i₂séi₂ míg₂jon₂
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

¹³ Ca₂juá'₂ ján₃:

—¿Tsa₁ njí'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ në₅? ¿'A₂ bá₄ guë'₂ lé₂ le₃ñí'₂ 'nia'₂ juí₁lia'₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ siá'₂? ¹⁴ Juí₁lia'₂ lín₅ dsa₂ i₂séi₂ míg₂jon₂, le₂jaun₂ bá₄ lín₅ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄. ¹⁵ I₂lin₅₄ dsa₂ lín₅ juí₁lia'₂ míg₂jon₂ a₂i₃ga'₅₄ le₂'i₄ juí₅. Nag₂₃ jág₁ dse₃, la₁dsi₂juí₅ jaun₂ Satanás jniá'₂ jág₁ a₂ma₂jnia₄ të₂dsí₅ dsa₂. ¹⁶ I₂lin₅₄ guë'₂ dsa₂ lín₅ juí₁lia'₂ lë₅ míg₂jon₂ a₂i₃ga'₅₄ jë₄ ni₁cang₁. Nag₂₃, gue₂₃ jág₁ a₂'ñio₂ dsí₅. ¹⁷ La₁ia₁ tsá₃ uë₂ tió'₅, ia₁ tsá₃ lín₄ jmú₄ cha₂ jua'₅₄ a₂chan'₂ tiá₂ jág₁. Jaun₂ jë₁ma₂ca₂can₃ o₂i₁ dsí₅, a₂co₂'ein₅ dsa₂ 'uig₅₄ jág₁ dse₃, dsí₂juí₅ bá₄ tí₂ táng₃ jág₁. ¹⁸ I₂sián'₂ guë'₂ në₃ lín₅ co₂'nió'₄ míg₂jon₂ a₂i₃ga'₅₄ jë₄ ni₁taun₅. Nag₂₃ jág₁ dse₃, ¹⁹ la₁ 'ñio₅ guë₄ 'i₅ dsí₅ o₂me'₅₄ dsí₅ a₂cha₂ mi₂güíg₃ la₂; ne₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂'ín₅ dsí₅ juí₅ ja₁le₃cha₂ cu₄, ja₁në₅ bá₄ ja₁rë₂gain₂ táng₃; tsá₃ caun₂ a₂'ín₅ dsí₅. Ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂ në₃ jmo₅ jlë₅ jág₁ dse₃, tsá₃ ma₃cuë₂₃ jmíg₄ a₂ráu₃. ²⁰ La₁ i₂lin₅₄ guë₄ në₃ nag₂₃, gue₂₃ bá₄ jág₁, chan'₂ tiá₂. Lín₅ juí₁lia'₂ lë₅ míg₂jon₂ a₂i₃ga'₅₄ ja₁dse₃ gua'₅₄. 'Lióng₂ rau₂. I₂lin₅₄ guë'₂ lín₅ co₂'nió'₄ míg₂ a₂qui₂ca₂'ág₂ guióg₂-guiá₂; i₂lin₅₄ guë'₂ co₂'nió'₄ a₂qui₂ca₂'ág₂ 'nag'₂ ne₂guióg₂, o₃ caun₂ 'niá₂-láu₂ míg₂ lia'₂ ca₂míg₂ míg₂jon₂ a₂i₃jnia₄.

Jág₁jág'₅ léi₄juí₁lia'₂ ni₁tsí₅ chi₁guí'₂ si₂
(Lucas 8:16-18)

²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—Në₁jua'₂ quian₅ dsa₂ caun₂ ni₁tsí₅ a₂gui'₂ si₂, ¿'a₂ chi'₃? ¿né'₃ tsí₁mi'₂, o₃ né'₃ tsí₁cama? Jan₂'ón₄. A₂'ag₅ guei'₅₄ bá₄ dsa₂ si₂. ²² Ia₁ 'i₁caun₂ cosa tsá₃ cha₂ jua'₅₄ a₂lín₂ dsa₂ rë₂'ma₄, a₂tsá₃ le₃jní₂; tion₅₄ bá₄ rë₂jní₂. Ján₃ guë'₂ 'i₁caun₂ jág₁ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ lín₂ dsa₂ a₂tsá₃ 'ein₂ le₃ñí₅; tion₅₄ bá₄ rë₂ñí₅ dsa₂. ²³ Chi₂jua'₂ 'ein₂ dsí₅₄ rë₂gua₄, juí₁nei₅₄ rë₂.

²⁴ Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tion'₂ 'nia'₂ juí₅ 'e₂ a₂anag'₂. Quian'₅₄ 'éi'₃ a₂cau'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄, 'éi'₃ jaun₂ bá₄ quióg₃ Diú₄ quián'₂ 'nia'₂ ján₃, jnia'₅₄ të₂le₃ lë₅ guë₄. ²⁵ Ia₁ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂'ñio₂ dsí₅ le₃ñí'₂, Diú₄ bá₄ jmo₃ le₃ñí'₂ guë₄ dse₃. La₁ i₂tsá₃ 'nio₃ le₃ñí'₂ në₃, Diú₄ bá₄ jmo₃ a₂tsá₃ ma₃le₃ñí'₂ co₂ñei'₅₄.†

Jág₁jág'₅ léi₄juí₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ 'ia₂ míg₂jon₂

²⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Le₂jaun₂ bá₄ lë₅ ja₁gon₂ Diú₄, juí₁lia'₂ lë₅ quian'₅₄ dsa₂ i₂jne₅ 'e₂ jne₂₃. ²⁷ Jë₁ma₂ca₂'ia₂, qui₂dsí₂cón₃ a₂jaun₂. La₁ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂jne₅ 'éi'₂ në₃, o₁jnia'₅₄ a₂'uë₂-jmí₂ güiin₂, nau₂ në₃, la₁ tsá₃ jaun₂ ñí₅ 'a₂ lia'₂ lë₂ a₂dsí₂cón₃. ²⁸ 'Uë₃ bá₄ lia'₂ lë₅, jaun₂ bá₄ rau₂. Le₂'uig₅₄, tag₄ de₂ jniá₅ 'ia₂; njó₅ jaun₂ lë₂ ni₁guein₂. Njó₅ jaun₂ lë₂ ni₁cuig₂ lá₅ në₃. ²⁹ Jë₁ma₂ca₂ron₂, jaun₂ guë₄ dsí₂'áun₂ dsa₂; ia₁ ca₂të₂ jmíg₄ a₂ca₂rau₂.‡

Jág₁jág'₅ léi₄juí₁lia'₂ míg₂jon₂ quió'₅ ni₁'ma₂ mostaza
(Mateo 13:31-32; Lucas 13:18-19)

³⁰ Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂juá'₂ Jesús.

* ^{4:12} Isaías 6:9-10. † ^{4:25} lit. "Ia₁ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂cha₂ quió'₅, ñei₂; la₁ i₂tsá₃ cha₂ quió'₅ në₃, le₂jiog₅ a₂cha₂ quió'₅, jnia'₃." ‡ ^{4:29} lit. "'Uë₃ bá₄ lia'₂ lë₅, jaun₂ bá₄ rau₂. Le₂'uig₅₄, tag₄ de₂ jniá₅ 'ia₂; njó₅ jaun₂ 'ia₂ mí₂'. Njó₅ jaun₂ tó'₅ míg₂ mí₂trigo. Jë₁ma₂ca₂ron₂, jaun₂ guë₄ dsí₂cag'₅₄ dsa₂ quian'₅₄ ñí₁hoz; ca₂të₂ jmíg₄ a₂ca₂rau₂."

—¿'A₂ lia'₂ lë₅ ja₁gon₂ Diú₄, o₃ 'e₂ quian'₅₄ lé₂ le₃quin₃? **31** Lë₅ jui₁lia'₂ lë₅ míg₂ ni₁'ma₂ mostaza. § Míg₂ jon₂ jaun₂ lë₅ a₂pí'₁ gué₄ 'ñio₅ lin₃, lia'₂ con'₂ gué₄ ca₂le₃jé₃ jon₂ a₂jne₅ dsa₂. **32** Jé₁ma₂ca₂l₃jnia₄ në₃, dsí₂cón₃ dsiog₅ lë₂ caun₂ ni₁'ma₂ pa₁, ca₂lia'₂ qui₂rë₂já₂ ni₁gu'₂ quió'₅. Jaun₂ tian'₅ i₁tan₅ ja₁lë₄ 'en'₂ quió'₅.

Ta₁ a₂quí'₅ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ a₂ca₂jme₃tag₅ Jesú
(Mateo 13:34-35)

33 Ca₂jme₃tín₅ Jesú dsa₂ jág₁ dse₃ tē₂le₃ quian'₅₄ 'lióng₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ le₂në₅. **34** I₁caun₂ jág₁tsá₃jme₁cué₂₃ jua'₅₄ tsá₃ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄. La₁jé₁ma₂tē₁'ñiaí₄ con'₂ guioin₅₄ quiaín₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅, jme₁juá'₂ lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁.

Ca₂jmo₃ Jesú ca₂'ág₂ tei₄ jmi₁ñí'₄, ca₂jña'₃ dsí₂ në₃
(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

35 Le₃ca₂nei₂ jmi₄ jaun₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅: —Ma₃ le₃'ñó'₅₄ jmi₁ñí'₄ le₃ó₃.

36 Tion'₅₄ jaun₂ dsa₂ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄, ca₂ñó₃ Jesú ca₂jiog₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ 'ñío'₃ tsí₁mu₅ ja₁jme₁ein₅₄ táun₂ jág₁. Ján₃ bá₄ i₂lé₂ gué₄ tsí₁mu₅ siá'₂ quiong'₅₄, tion'₅₄ dsa₂. **37** Jme₁co₂lág₂ jaun₂ ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ lin₃, jaun₂ qui₂ca₂jná'₃ jmi₂ 'ñio₅ lin₃ ca₂lia'₂ ca₂i₃'a₄ jmi₂ 'ñio'₃ tsí₁mu₅, jña'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂can₂. **38** Jme₁rë₂güí₃ bá₄ Jesú ñó₃ le₃chi₁co'₅₄ rë₂dsin₅ 'mí'₂ dsí₅₄. Jaun₂ ca₂ñei₃ dsa₂, ca₂juá':

—iTë₅! ¿Tsa₁ dsan₂ 'au'₂ jua'₂ dsí₃ éin₂ jnia'₅₄ ja₁lá₃?

39 Ca₂nau₂ Jesú jaun₂ në₃, ca₂jéin₂ dsí₂, ca₂jéin₂ jmi₁ñí'₄ në₃, ca₂juá':

—Jme₁'ua₅₄! ¡Tei₄ jmo₄!

Jaun₂ dsí₂juí₅ jaun₂ bá₄ ca₂'ág₂ táng₃ tei₄ jmi₁ñí'₄, dsí₂ në₃ ca₂jña'₃. **40** Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesú ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅:

—¿'E₂ lë₃ ñí'₄ 'ñio₅ gan'₃ 'nia'₂? ¿'A₂ bá₄ lia'₂ ñí₄ tsá₃ rë₂'én'₂ 'nia'₂?

41 Jaun₂ i₃gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃, qui₂ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—¿'Ein₂ bá₄ líñ₅ i₂në₅ ca₂të₂ jmi₁ñí'₄, ca₂të₂ dsí₂ në₃ qui₂nag₅ gau₂ jág₁ quió'₅?

5

Jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄
(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

1 Jaun₂ dsí₂léin₂ jme₁dsí₃léin₂ 'ñó'₅₄ jmi₁ñí'₄, go₄ dsa₂ Gadarenos.* **2** Jaun₂ dsí₂juí₅ jme₁ca₂o₃'ín₃ Jesú 'ñío'₃ tsí₁mu₅, dsiog₃ jan₂ dsa₂ i₂o₂'ín₃ ja₁le₁'on₅ 'lag₄, dsa₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ dsí₅. **3** Jme₁guá₄ dsa₂ 'éi₂ jé₄ tau₂ 'ñio₅; jaun₂ tsá₃ ma₃'ein₂ jme₁qui'₅₄ jmi₂ tió'₅ 'nei'₂ quian'₅₄ ñí₁ cadena, **4** ia₁ 'lióng₂ ráun₂ jme₁ma₂'nei'₂ dsa₂ le₂jñiá₅, jme₁ma₂tó'₂ dsa₂ cadena mi₂tag₅₄, mi₂gu₂ në₃. La₁ jé₂ bá₄ jña'₅₄ ma₂gág₃; ma₂juíin₃ ni₁ñí₁ jme₁chi₁qui'₅ mi₂tag₅₄ në₃. Jaun₂ i₁jan₂ tsá₃ ma₃'ein₂ jme₁tio₃. **5** Jaun₂ në₃, jme₁i₂ñí₅₄ lia'₂ 'uë₂-jmi₂ dsí₂guio'₂ ja₁le₁'on₅ 'lag₄ lia'₂ juí₅ má'₂ në₃, qui₂jmái'₂ uig₅ 'ñiog₅ qui₂uïng₂ quió'₅ quian'₅₄ ni₁cang₁. **6** La₁ jme₁ca₂jíin₂ Jesú já₅ uíng₂, ñó₃ jaun₂ në₃ co₂chi'₅₄ le₃ne₄ ja₁ñó₄ Jesú, jaun₂ ca₂chi₃jné₃. **7** Jaun₂ ca₂'í₃ co₂mi'₅₄ ca₂juá':

—¿'E₂ lë₃ tián'₅ 'ne₂ jé₄ quió'₃ jniá₂, 'ne₂ Jesú Ja₁ñí'₅₄ Diú₄ juín₂? Ca₂Diú₄, jnag₅₄, mi₅ jniá₂ ne'₅₄ tsá₃ lë₁'ë₅ uig₅.

8 Ca₂juá'₂ le₂në₅, ia₁ jme₁ma₂në₂chí'₃ Jesú jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, ca₂juá': “¡Jú₅ quió'₅ dsa₂ në₅, 'ne₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄!”

9 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú:

—¿'A₂ lia'₂ cheng'₂?

§ **4:31** mostaza: On₃jua'₅₄ mi₂jáng₅, a₂cuí'₅ dsa₂ go₄jniog₄; caun₂ ni₁'ma₂ dsón'₂ jaun₂ a₂të'₂ të₅sí₃ Brassica nigra. * **5:1** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá': “uë₃ Gerasa.”

Jaun₂ ca₂ηag₃:

—Juin₅† bá₄ cheng₂, ia₁ a₂juag₅ jnia'₅₄ lě₂.

¹⁰ Jaun₂ ca₂mi₃ tion₅₄-jan₃ ne₄ Jesús a₂tsá₃ chein₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ ja₁siá'₂. ¹¹ Ia₁ jme₁tion₅₄ juin₅ i₁ñí₅, gué₅ quián₅ 'uig₅₄ má'₂, ¹² jaun₂ qui₂ca₂mi₃ i₂'lin'₅₄ ne₄ Jesús, ca₂juá'₂:

—Chei₅ jnia'₅₄ ja₁tion₅₄ i₁ñí₅, jaun₂ dsí₁tió₄ jnia'₅₄ quió'₅ 'éi₂.

¹³ Jaun₂ ca₂cuë₃ bá₄ Jesús jmig₄. Jaun₂ ca₂uïin₂ ca₂i₃léin₂ i₃toin₅₄ quió'₅ i₁ñí₅. Jme₁lě₂ con₂tin₃ mei₅ i₁ñí₅ jme₁tion₅₄. Ca₂le₃jín₃ 'éi₂ ca₂i₁nioi₁₂ co₂chi'₅₄ cuïng₂₃ ca₂sein₃ siá₅ i₃toin₅₄ jmi₁ñí'₄, ca₂dsain₃.

¹⁴ Jaun₂ ca₂i₃len₃ dsa₂ i₂jme₁jmo₅ 'í₁ cuïng₂₃ ca₂i₁chi'₄ dsa₂ jé₄ juig₂, quian'₅₄ i₂tion₅₄ ja₁nau₂ ně₃. Jaun₂ i₃lén₂ dsa₂ i₁jag₅₄ 'e₂ ca₂lě₃ ja₁jaun₂. ¹⁵ Jme₁ca₂o₃léin₂ ja₁en₅₄ Jesús, ca₂jíin₂ dsa₂ i₂jme₁tion₅₄ juin₅ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ quió'₅. Jaun₂ ma₂guá₅ ma₂qui'₂ tsín₅₄, ma₂en₅₄ bá₄ dsí₅. Tioin₅₄ ca₂jág₂ dsí₂gó'₃ dsí₅. ¹⁶ Jaun₂ dsa₂ i₂ca₂jág₃ ca₂dsia₃ 'e₂ ca₂lě₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁tion₅₄ je₂na'₅₄ quió'₅, 'e₂ ca₂lě₃ quian'₅₄ i₁ñí₅ ně₃. ¹⁷ Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ qui₂ca₂mi₃ tion₅₄ ne₄ Jesús a₂o₃'iin₅ 'uë₃ go₅₄.

¹⁸ Jme₁ma₂ñó₅ Jesús 'í₂ tsí₁mu₅, jaun₂ jme₁mi₅ dsa₂ i₂jme₁tion₅₄ je₂na'₅₄ quió'₅, jme₁mi₂₃ jág₁ ne₄ Jesús a₂dsó₃ quiong₅₄. ¹⁹ La₁ tsá₃ ca₂cuë₃ 'éi₂ jmig₄. Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—Guan'₂ ja₁quiáng'₂, ja₁tián'₄ ríng'₂, o₂dsia₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ në₂jmo₃ Te₁gui'₅₄ o₄quiáng'₂, 'a₂lia'₂ në₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅.

²⁰ Jaun₂ ñá'₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ dsí₂néi₂ quió'₅, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂i₁dsia₂ jé₄ juig₂ tén₅ Decápolis ca₂le₃jé₃ 'e₂ ca₂jmo₃ Jesús o₄quió'₄. Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂nág₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅.

Ja₁míg₄ Jairo, quian'₅₄ 'io₅₄ i₂ca₂ní'₃ tsín'₅₄ Jesús

(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

²¹ Jme₁ca₂dsián'₃ táng₃ Jesús le₃'ñó'₅₄ jmi₁ñí'₄ quian'₅₄ tsí₁mu₅, juin₅ lin₃ dsa₂ i₂ca₂dsi₃lén₂ táng₃ jme₁dsiáin'₃. Té₁lia'₂ 'ñí₂₃ chei'₅₄ jmig₂, ²² jaun₂ ca₂dsiog₃ jan₂ dsa₂ i₂niog₅ guá'₅ sinagoga, i₂chen₂ Jairo. Jme₁ca₂jíin₂ Jesús, jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ne₄ 'éi₂. ²³ Ca₂mi₃ ca₂juá'₂:

—Ma₂i₁jón₂ jan₂ chi'₂ quiáng₃. ¿Tsa₁ gog'₅₄ o₁ji₁ñí₁ o₁quiog'₂ gog'₂ ne₄ quió'₅, jaun₂ 'lióin₂, le₃chain₂?

²⁴ Jaun₂ në₃ ca₂ñó₃ Jesús quiong₅₄; juin₅ lin₃ gué₄ dsa₂ sián'₂ i₃lén₂ ca₂lia'₂ co₂'liain'₂ bá₄ Jesús. ²⁵ Jé₄ jaun₂, ñó₃ jan₂ 'io₅₄ i₂ma₂té₂ guia₃-tí₂ ñí₂ a₂dsó'₅₄ a₂tiin₂. ²⁶ Lióng₂ a₂ma₂i₃ñí₂ o₄gú₃ juin₅ té₅mí₅; jme₁ma₂'éin₂ ca₂le₃jé₃ cu₄ a₂jme₁cha₂ quió'₅. La₁ tsá₃ 'e₂ta₁ jmo₃, ia₁ té₂le₃ ca₂i₃ja₃ bá₄ quió'₅. ²⁷ La₁ jme₁ca₂nág₂ a₂'in₅ dsa₂ Jesús, jaun₂ ñó₃ ca₂jme₃quiáin₃ le₃ja₁ñó₄ 'éi₂, jin₄ dsa₂. Jme₁ca₂dsiog₃ cau₅ quió'₅ Jesús në₃, jaun₂ ca₂níi'₃ ni₁tsín'₅₄ 'éi₂. ²⁸ La₁ líin₂: "Tsá₃ a₂nag₅₄ a₂jnjia'₅₄ níg'₄ ca₂juig₄ tsín'₅₄, jnjia₃ quió₃." ²⁹ Co₂tan₅₄ dsí₂juí₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂'ná₂ tein₂₃ jmi₂, ca₂rë₃lí'₄ ca₂'lóin₂ dso₄ quió'₅. ³⁰ Jaun₂ dsí₂juí₅ bá₄ ca₂rë₃lí'₄ Jesús a₂o₃'ág₃ bí₂ quió'₅. Jaun₂ ca₂jéin'₃ jin₄ dsa₂, ca₂ηag₃:

—¿'Ein₂ bá₄ në₂ní'₃ tsín'₅?

³¹ Jaun₂ ca₂ηag₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅:

—Jua'₂ jág'₂ bá₄ 'ne₂ 'a₂ lia'₂ co₂'liog₂ dsa₂ ja₂léin₂. ¿'E₂ lë₃ juá'₂ "ein₂ në₂ní'₃ quió₃?"

³² La₁ qui₂ja₂né₂ Jesús jin₄ dsa₂ a₂'nai'₂ 'ein₂ në₂ní'₃ quió'₅. ³³ 'Io₅₄ 'éi₂ në₃ ma₂jein₂₃ bá₄ chéin'₅ gó'₅, ia₁ ñí₅ bá₄ 'e₂ ma₂i₂ñí₂. Ca₂ñó₃ co₂ñei'₅₄ ne₄ Jesús, ca₂chi₃jné₃, ca₂juá'₂ ca₂le₃jé₃ lia'₂ tí₅ jág₁ dsón₂. ³⁴ Jesús në₃ ca₂juá'₂:

—Jón₃, ia₁ 'éng₂, ca₂'lóng₂ bá₄. Guan'₂ tei₄ quiáng₂. Co₂në₅ ca₂jñia₃ dso₄ quiáng₂.

³⁵ Té₃ dsia₅ bá₄ gué₄ Jesús jág₁ jaun₂ jme₁ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ i₂tion₅₄ ja₁quió'₄ Jairo i₂lín₅ ta₁ quió'₅ guá'₅ 'éi₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ tsí₅ Jairo:

—Ma₂ca₂jon₃ bá₄ ja₁míg₄. ¿'E₂ ta₁ ma₂cuë'₂ o₂me'₅₄ dsí₅ tē₅?

† 5:9 griego: legión

³⁶ La₁ tsá₃ ca₂tón'₃ Jesús juí₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ Jairo:
—Tsá₃ lë₁jmo₂ gang'₃; jñia'₅₄ lia'₂ 'én₃ bá₄.

³⁷ Tsá₃ ca₂cuë₃ jmig₄ Jesús a₂dsi₃lén₂ juín₅ dsa₂ quiong'₅₄. Jñia'₅₄ lia'₂ Pe₄, Jacobo, quian'₅₄ Juan₅₄ riin'₅₄ bá₄ i₃lén₂. ³⁸ Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁quió'₄ Jairo, ca₂jág₃ tion'₅₄ dsa₂ go₂'i₃ qui'₂'-o₂₃ co₂mi'₅₄, 'lia'₂ dsí₅. ³⁹ Ca₂'í₃ Jesús dsi₂néi₂, ca₂juá':

—¿E₂ lë₃ njí₄ lë₃ tó'₂ 'nia'₂ mi'₅₄, 'au'₂ 'nia'₂ le₂në₅? Tsá₃ rë₂jon₅₄ guein₂ në₅. Jñia'₅₄ lia'₂ a₂rë₂güiin₃ bá₄.

⁴⁰ La₁ jñia'₅₄ ca₂njí₂ bá₄ dsa₂ Jesús tioin'₅₄. Jaun₂ në₃ ca₂'uín'₂ Jesús ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'éi₂ ca₁'né₄. Jaun₂ ca₂jñiai₃ chog₅₄-jmei₂ 'lag₄, dsa₂ ún₂ i₂jme₁quiain'₅₄ në₃. Ca₂i₃toin'₅₄ ja₁rë₂quian₅ guein₂ 'lag₄. ⁴¹ Jaun₂ ca₂jña'₃ gu₂ i₂bë'₅₄, jaun₂ ca₂juá':

—Talita, cumi —co₂'nió'₄ a₂juá': 'Io₅₄ bë'₅₄, 'ne₂ juíg₂ jniá₂, nau₂.

⁴² Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂nau₂, ca₂ñi₃. Jme₁ma₂'ein₅₄ guia₃-tín₂ njí₂. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ tioin'₅₄. ⁴³ La₁ Jesús në₃ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ 'i₁jan₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ a₂cuë₃ dsa₂ a₂gué'₃ i₂bë'₅₄ 'éi₂.

6

Ca₂dsián'₃ Jesús juig₂ Nazaret go₅₄ ja₁tsá₃ ca₂guei₃ dsa₂
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

¹ Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ bá₄ Jesús ja₁jaun₂. Jaun₂ ca₂dsiáin'₃ táng₃ juig₂ go₅₄ quiain'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáin₅. ² Jme₁ca₂të₂ jmig₄ sa₅₄, jaun₂ ca₂jme₃lió₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga. Juín₅ bá₄ dsa₂ i₂ca₂nág₂ dsi₂gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—¿A₂já'₄ ca₂i₁jme₁tiin₅ i₂në₅ jág₁ ca'₅₄ a₂juá': në₅? ¿I₂'e₂ bá₄ jág₁ a₂ñí'₂ dsí₅ a₂ma₂ñí₂ në₅, ca₂të₂ léi₄ juë'₂ në₃ tiin₂ jmo₃? ³ ¿On₁jua'₅₄ i₂në₅ të'₅má₃ ja₁ñí'₅₄ María, dsó₂ riin'₅₄ Jacobo, quian'₅₄ José, quian'₅₄ Judas, quian'₅₄ Si₂mu₅₄ në₃? Në₅ bá₄ tián'₅ 'io₅₄ riin'₅₄ ja₁lá₃ ján₃.

Jaun₂ tsá₃ ca₂rë₃jei₅₄ dsa₂ ja₁jaun₂. ⁴ Jaun₂ ca₂juá': Jesús:

—Ca₂le₂con₂ bá₄ ja₁siá'₂ guen₅ dsa₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quiáin₅ Diú₄. Jñia'₅₄ lia'₂ dsa₂ go₅₄ bá₄ tsá₃ guei₅, on₃ guë'₂ o₁riin₅₄, on₃ guë'₂ riin₅₄ dsi₂néi₂ në₃.

⁵ Jaun₂ tsá₃ 'lióng₂ léi₄ juë'₂ lé₂ le₃jmo₃ juig₂ go₅₄. Jñia'₅₄ lia'₂ i₂lin₅₄ bá₄ dsa₂ dso'₅₄ ca₂dsia₃ gu₂, jaun₂ ca₂jme₃lió₂. ⁶ Jaun₂ i₃gó'₃ dsí₅ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ tsá₃ 'e₂ 'én₂ dsa₂.

Ca₂chen₃ Jesús dsa₂ guia₃-tín₂ quiáin₅ ca₂i₁'é₄ jág₁ dse₃ juig₂ siá'
(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

⁷ Jaun₂ ca₂të'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂, jaun₂ ca₂chei₃ jma₃on₃ jma₃on₃. Ca₂cuë₃ bí₂ 'éi'₃ a₂'uín'₂ 'éi₂ jme₂dsí₂ 'lin₅₄ quió'₅ dsa₂. ⁸ Jaun₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂ a₂tsá₃ 'e₂ cán₂ 'i₁caun₂ le₁'i₄ juí₅, jñia'₅₄ lia'₂ jma₃cáun₃ 'ma₂'i₅₄ bá₄. 'I₁caun₂ a₂siá'₂ tsá₃ cán₂, on₃ guë'₂ të'₂'mí'₂, on₃ guë'₂ cu₄'ñíó'₃ ni₁lau₂ le₁jén₅ tú₅ në₃. ⁹ Jñia'₅₄ lia'₂ jma₃co₂dsán₃, ni₁lau₂ con₂ a₂ma₂le₁ton₅ tag₅₄ bá₄ cán₂, ton₂ tsá₃ cán₂ tin₃ dsán₃ tsin₅₄ në₃. ¹⁰ Jaun₂ ca₂juá':

—Jé₁ma₂të₂ rë₁tón'₄ 'nia'₂ lia'₂ caun₂ dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂ ja₁o₁nó₅', ja₁jaun₂ jñia₄ 'nia'₂ ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄ i₁'uín'₃ 'nia'₂ táng₃ juig₂ jaun₂. ¹¹ Në₁jua'₂ cha₂ ja₁lin₅₄ tsá₃ guei₅ dsa₂, on₃ guë'₂ 'nio₃ dsa₂ nag₃ jág₁ quián₂ 'nia'₂, 'uín'₂ 'nia'₂ ja₁jaun₂, séi'₄ 'nia'₂ 'liog₂ tag'₅₄ co₂'ñíó'₄ jmó'₂ 'nia'₂ léi₄ co₂jaun₂ ma₂le₁cán₄ dsa₂ 'éi₂ guioin₅₄.

¹² Jaun₂ ca₂'uín₂ bá₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ në₃, ca₂i₃léin₂ ca₂i₁'é₄ jág₁ a₂dsí₃quén₅ dsí₅ dsa₂.

¹³ Jaun₂ qui₂ca₂'uín₂ juín₅ je₂na'₅₄, qui₂ca₂tsíin₂ no'₅₄ juín₅ dsa₂ dso'₅₄, qui₂ca₂jme₃'lóin₂ dsa₂ në₃.

* ^{6:11} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ le₂la₂ ján₃: "A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, jé₁ma₂të₂ jmig₄ i₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, tsá₃ jua'₅₄ njí₄ uig₅ gue₃ dsa₂ jme₁chan₂ Sodoma quian'₅₄ Gomorra, con₂ guë₄ dsa₂ i₂tsá₃ guen₅ 'nia'₂."

*Ca₂jon₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂**(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)*

¹⁴ Ca₂rë₃ñj₅ Rag₅₄ Herodes jág₁ a₂'ei₅ quió'₅ Jesús, ia₁ ca₂le₂con₂ bá₄ ma₂le₁ñj₅ dsa₂ 'e₂ a₂jmo₅ Jesús ñj₂₃. Jaun₂ juá'₂ Rag₅₄ Herodes:

—Ma₂ca₂jen₅₄ Juan₅₄, dsa₂ i₂jme₁chon₅ dsa₂ jmig₂; 'uig₅₄ jaun₂ qui'₅₄ jmig₄ jmo₂₃ 'e₂ a₂jmo₂₃.

¹⁵ I₂lin₅₄ guë'₂ dsia₅ táng₃:

—Elías bá₄ 'éi₂ ñj₅.

La₁ i₂sián'₂ guë'₂ juá'₂:

—Jan₂ i₂chen₄ quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂lig'₂.

¹⁶ Jme₁ca₂nág₂ Rag₅₄ Herodes, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Juan₅₄ bá₄ në₅ ñj₅, i₂ca₂'nia₃ dsa₂ dsí₂lag₄, 'éi'₃ quió'₃ jniá₂. Ma₂ca₂jein'₅₄ táng₃.

¹⁷ Ia₁ 'ñiog₅ bá₄ Herodes ma₂jmo₅ 'éi'₃ le₂jniá₅ a₂ca₂i₁chan'₅₄ dsa₂ Juan₅₄ ca₂i₁tio'₂ né'₃ 'má₃ rë₂'ñei'₅₄ 'uig₅₄ quió'₅ 'io₅₄ Herodías i₂lin₅ dsí₂i₂gu₂ Fe₂li₄ riin'₅₄. La₁ Herodes në₃ ma₂jmo₂₃ quiáin₅. ¹⁸ Ia₁ jme₁ma₂qui₂ma₂juá'₂ Juan₅₄ tsí'₅ Herodes:

—Tsá₃ i₄ 'éi'₃ jmó'₂ quiáng'₂, 'io₅₄ quián₅ dsó₂ ríng'₂.

¹⁹ 'Uig₅₄ jaun₂ jme₁'i₄ 'nei₂ dsí₅ 'io₅₄ Herodías jíin₂ Juan₅₄. Jaun₂ jme₁'nio₃ jñag'₃, la₁ tsá₃ ca₂dsó'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jmo₃. ²⁰ Ia₁ jme₁ñj₅ bá₄ Rag₅₄ Herodes a₂lin₅ Juan₅₄ dsa₂ dsen₃, jaun₂ jme₁jme₂go₃ bá₄; jaun₂ jme₁jmo₂₃ 'í₁. Lia'₂ con'₂ jme₁nag₂₃ jág₁ quió'₅ Juan₅₄, jme₁té₂tsíin'₅₄ tsá₃ 'e₂ ñj₅ jmo₃, la₁ 'ñjo₂ bá₄ dsí₅ jme₁nag₂₃. ²¹ La₁ ca₂cuíñ₃ jmig₄ në₃ jme₁ca₂jmo₃ Herodes jmig₄ a₂ca₂dsí'₃ ñj₂: ca₂jmo₃ má₃, ca₂té'₃ dsa₂ can'₅₄ con'₂ dsa₂ i₂jmo₅ 'éi'₃ juig₂, i₂lin₅ juig₅₄ 'liog₂ quiáin₅ në₃, ca₂le₃jín₃ guë'₄ con'₂ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ juig₂ ja₁tén₄ Galilea.

²² Jaun₂ ca₂guan₃ ja₁míg₄ Herodías ja₁niog₅ jmig₄, jaun₂ ca₂dsáin₂. A₂jaun₂ ca₂té₂ dsí₅ Rag₅₄ Herodes, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂té₄ i₂tion'₅₄ guë'₅ quiain'₅₄ në₃. Jaun₂ ca₂juá'₂ rag₅₄ ca₂tsí'₃ 'io₅₄ bë'₅₄ 'éi₂:

—Mi₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ 'niog'₂, jaun₂ cuë'₅₄ jniá₂.

²³ Jaun₂ ca₂cué₃ jág₁ quió'₅ ca₂le₃jé₃ ca₂'tin₃ Diú₄, ca₂juá'₂:

—Chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ a₂mí'₁ 'ne₂, cuë'₅₄ bá₄ jniá₂, jñia'₅₄ ca₂dsio₄ 'uë₃ ja₁gong₂.

²⁴ Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ 'io₅₄ bë'₅₄ 'éi₂ ca₂i₁ñag₁₂ chog₅₄, ca₂i₁jua'₄:

—¿'E₂ mi₅₄ jniá₂, mag₅₄?

Jaun₂ ca₂juá'₂ chog₅₄:

—Mi₄ mi₂dsí₄ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂.

²⁵ Jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ 'éi₂ dsí₂jui₅ ja₁guá₄ rag₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Nio₃ cué'₁ té₂në₃ mi₂dsí₄ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂, a₂'í₄ 'ñjó'₃ uïng₅.†

²⁶ Jme₁ca₂nág₂ rag₅₄ jág₁ në₅, ca₂jén₂ dsí₅. La₁ tsá₃ a₂ñj₅ jmo₃, ia₁ ma₂në₂cuë₃ jág₁ quió'₅ le₂jniá₅ a₂cuë₃ chi₂jua'₂ 'e₂ 'nio₃ 'io₅₄ 'éi₂, ton'₂ ia₁ ma₂në₂né₂ a₂mei₅₄ quiáin₅ i₂tián'₅. ²⁷ Jaun₂ dsí₂jui₅ jaun₂ ca₂chein₃ jan₂ 'liog₂ a₂dsí₃quián₂ mi₂dsí₄ Juan₅₄. ²⁸ Jaun₂ ca₂ñjó₃ 'liog₂ jui₅ 'ñjó'₃ 'në₅ 'má₃, jaun₂ ca₂i₁qui'₂ dsí₂lag₄ Juan₅₄, jaun₂ quian₅ rë'₂'í₄ 'ñjó'₃ uïng₅, ca₂cué'₃ 'io₅₄ 'éi₂. Jaun₂ 'io₅₄ në₃ ca₂gue₃, jaun₂ ca₂i₁cuë'₂ táng₃ chog₅₄.

²⁹ Jme₁ca₂rë₃ñj₅ dsa₂ i₂jme₁quian'₅₄ Juan₅₄, jaun₂ ca₂o₃léin₂, ca₂tág₃ 'lag₄, jaun₂ ca₂i₁'ó₄.

*Ca₂jme₃tan₅₄ Jesús 'ñjá₂ mei₅ dsa₂**(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)*

³⁰ Cang₂ jaun₂ ca₂o₃len₃ dsa₂ i₂chen₄‡ 'éi₂, ca₂ñjí'₂ táng₃ quiain'₅₄ Jesús, jaun₂ ca₂dsia₃ 'e₂ niog₅ ca₂jmo₃ ja₁i₁lein₅₄, 'a₂ lia'₂ i₂ca₂jme₁tiin₂₃ dsa₂. ³¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—I₂nó'₅ 'nia'₂ con'₂ guiong'₅₄ caun₂ ja₁co₂'ñiog₅, i₂jñia₄ ca₂tiá₂.

† 6:25 lit. "rë₂dsí₂ ne₄ caun₂ ni₁ñjí charola." ‡ 6:30 griego: apóstolous.

Ia₁ juín₅ lin₃ dsa₂ i₂o₂lén₂, lia'₂ i₂dsi₂len₃ ně₃, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ tsá₃ cuín₅ jmi₄ gué₃. ³² Jaun₂ ně₃ ca₂tóin'₂ tsi₁mu₅ ca₂i₃léin₂ caun₂ ja₁lě₄ co₂'njog₅ con'₂ guioin₅₄. ³³ Jaun₂ qui₂ca₂'uin₂ dsa₂ le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂, i₃léin₂ co₂chi'₅₄ jui₅ tag₅₄ a₂'ein₂₃ Jesús. Jaun₂ jniái₅ bá₄ dsi₃léin₂ lia'₂ con'₂ gué₄ 'éi₂. ³⁴ Jme₁ca₂sión₃ Jesús 'nió'₃ tsi₁mu₅, ca₂jín₂ juín₅ lin₃ dsa₂, ma₂tion'₅₄ le₁jniog₅, ca₂tá'₂ njé₂ dsi₅ dsa₂ 'éi₂, ia₁ i₂nio₄ dsa₂ lia'₂ jé₁i₂nio₄ já'₂ cha'₂ i₂tsá₃ juig₅₄ chan₂, jiog₃, jmo₃ 'í₁. Jaun₂ ca₂jme₃liog₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ 'lióng₂ lin₃ jág₁. ³⁵ Jme₁ca₂'láu₂ jaun₂ ca₂o₃lén₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Caun₂ ja₁co₂'njog₅ bá₄ la₂, ton'₂ ca₂'láu₂ gué₄ má'₃. ³⁶ 'Ei'₂ jág₁ dsa₂, ia₁jaun₂ dsi₃lein₅ dsi₃'nióg₂ a₂gué'₃ lia'₂ con'₂ juig₂ ja₁nau₂ ma₂quián₅ në₅.

³⁷ Jaun₂ ca₂nag₃ Jesús:

—Cué'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ a₂gué'₃.

Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ 'éi₂:

—¿Lé₂ le₃dsi₁liá₄ tin₃ 'niá₂-láu₂ 'éi'₃ denario i₁ñí'₄ ia₁jaun₂ dsio'₂ a₂gué'₃ dsa₂?

³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—O₂jag₄ 'nia'₂ je₂liá'₂ i₁ñí'₄ 'i₄ quián₂ 'nia'₂.

Jaun₂ ca₂i₁jag₅₄ 'éi₂ jaun₂ ně₃, jaun₂ ca₂o₃lén₂ táng₃, ca₂juá'₂:

—'Niá₂ i₁ñí'₄ bá₄ 'i₄, on₃ gué'₂ i₁ju₁.

³⁹ Jaun₂ ca₂chein₃ jág₁ a₂tian'₃ dsa₂ jma₃co₂niói'₃ ne₄ nj₂ma'₂ rë'₂, ⁴⁰ jaun₂ ca₂tián'₂ dsa₂ jma₃co₂niói'₃ ja₁lě₂ caun₂ 'niá₂-lón₂, i₂ca₂tián'₂ jma₃co₂niói'₃ jma₃të₂lón₃-guián₂ ně₃. ⁴¹ Jaun₂ ně₃ ca₂jña'₃ Jesús le₃'niá₂ i₁ñí'₄, le₃on₃ gué'₂ i₁ju₁ ně₃, ca₂jág₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄. Jaun₂ ca₂jmo₃ le₁'nau₅₄ i₁ñí'₄, jaun₂ gué₄ ca₂cué'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅, ia₁jaun₂ dsia₃ 'éi₂ ne₄ dsa₂. Ján₃ gué'₂ ca₂jmo₃ dsiog₁ quió'₅ i₁ju₁ on₃ 'éi₂, ca₂cué'₃ ca₂le₃jín₃. ⁴² Jaun₂ le₃jín₃ dsa₂ ca₂gué'₃ ca₂lia'₂ ca₂rë₃tain₅₄. ⁴³ Jaun₂ ca₂cág'₃ bá₄ gué₄ dsa₂ guia₃-tí₂ tsi₁mi'₂ 'nau₅₄ i₁ñí'₄, a₂ca₂chóng₃ quió'₅ i₁ju₁ ně₃. ⁴⁴ 'Niá₂ mei₅ jme₁lě₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ñe'₂ i₂ca₂gué'₃ 'éi₂.

Ca₂ñi₃ Jesús ne₄ jmi₁ñí'₄

(Mateo 14:22-27; Juan 6:16-21)

⁴⁵ Jaun₂ dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂i₃ton'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅ 'nió'₃ tsi₁mu₅, jaun₂ jniái₅ de'₂ 'éi₂ nj₁3 jmi₂ con'₂ gué₄ 'ñiog₅, a₂dsi₁léin₂ Betsaida, tē₁lia'₂ 'í₁ gué₄ 'ñiog₅ 'ág'₃ jág₁ dsa₂. ⁴⁶ Jme₁ma₂ca₂lě₃ 'ág'₅ jág₁ dsa₂, ca₂ñó₃ jaun₂ ně₃ jui₅ má'₂ i₁chi₂i₁lein'₁ Diú₄. ⁴⁷ Jaun₂ con'₂ ca₂tó'₂ nei₂ dé₄, ma₂ñó₅ tsi₁mu₅ dsi₂jo₂ jmi₁ñí'₄, 'ñiog₅ gué'₂ Jesús jaun₂ bá₄ 'ein₅₄ 'uë₃. ⁴⁸ Jaun₂ ca₂jág₃ Jesús 'ñio₅ cán₂ ta₁ tioin'₅₄ a₂jein₂₃ nj₁'ma₂ a₂gag₂ jmi₂, ia₁ 'liog'₂ dsí₂ le₂ca'₃. Jaun₂ con'₂ le₁né₃ tē₂le₃ ca₂jnia₃, ca₂jme₃quián₃ Jesús nj₁₂₃ ne₄ jmi₂ ja₁ñó₄ tsi₁mu₅. Jaun₂ ca₂jmo₃ ně₂jag₄ bá₄ i₂jme₁ma₂ñí₃ co₂dsau₅ ja₁tion'₅₄ 'éi₂. ⁴⁹ Jme₁ca₂jág₂ jón₅ nj₁₂₃ ne₄ jmi₁ñí'₄, dsa₂ 'lin'₅₄ § bá₄ 'éi₂ líin₂, jaun₂ ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄ ca₂guió'₃, ⁵⁰ ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂rë₃gó'₅ 'ñio₅ lin₃ jme₁ca₂jág₂. La₁ dsi₂juí₅ bá₄ ca₂juá'₂ Jesús:

—¡Tiá₂ dsia₄ 'nia'₂ 'au'₂; jniá₂ bá₄ la₂, tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ gang'₃!

⁵¹ Jaun₂ ca₂uíg₂ 'nió'₃ tsi₁mu₅ ja₁tion'₅₄ 'éi₂. Jaun₂ ca₂'ág₂ táng₃ tei₄ ca₂jña'₃ dsí₂, jaun₂ i₃gó'₃ dsi₅ 'éi₂ 'ñio₅ lin₃. ⁵² Ia₁ tsá₃ 'e₂ ca₂ñí'₂ dsi₅ dsa₂ 'éi₂ jui₁lia'₂ léi₄ juë'₂ a₂ma₂në₂jág₃ jmo₅ Jesús quian'₅₄ i₁ñí'₄, në₂jag₄ bá₄ cha₂ a₂jmo₅ jnág₅ a₂tsá₃ rë₂ñí'₂.

Ca₂jme₃ 'lión₂ Jesús dsa₂ dso'₅₄ 'uë₃ Genesaret

(Mateo 14:34-36)

⁵³ Jme₁ca₂'ain₂ jmi₂, ca₂dsi₃léin₂ 'uë₃ Genesaret. Ja₁jaun₂ ca₂'néi₂ tsi₁mu₅ chei'₅₄ jmi₂.

⁵⁴ Dsi₂juí₅ jme₁ca₂'uïin₂ tsi₁mu₅, co₂tan₅₄ lia'₂ ca₂rë₃cuín₅ bá₄ dsa₂ Jesús. ⁵⁵ Jaun₂ ca₂i₁nioi₁₂ co₂chi'₅₄ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ ma₂quián₅ jaun₂. Jaun₂ ca₂i₁quián₅₄ dsa₂ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄ quián₅₄ tsi₁jein₁ 'a₂ gué₃ já'₄ 'en₅₄ Jesús. ⁵⁶ Ca₂le₂con₂ ja₁jme₁ñí₅ Jesús, jé₁ma₂'í₅ jé₄ juig₂, jé₄ ciudad,

o₃ le₂'i₄ jui₅ ja₁nó₄ 'e₂, jme₁qui₂dsi₂jnja₃ dsa₂ dsa₂ dso'₅₄, qui₂ca₂dsiog₃ ja₁niog₅ 'ma'₅₄. Qui₂ca₂mi₃ dsa₂ tsá₃ a₂nag₅₄ o₁jnja'₅₄ a₃tag₄ tsin'₅₄ bá₄ cué₃ jmig₄ a₂níi'₃. Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dso'₅₄ i₂qui₂ca₂ní'₃ tsin'₅₄ Jesú_s, qui₂ca₂'lóin₂.

7

Jme₂tag₅ Jesú_s jui₁lia'₂ 'e₂ jaun₂ a₂jmo₅ a₂rë'ñio₅ dsa₂
(Mateo 15:1-20)

¹ Jaun₂ ně₃ dsa₂ fariseos quian'₅₄ i₂lin₅₄ tē₅juá'₅ i₂ja₂léin₂ Jerusalén, ca₂o₃léin₂ ca₂ñii'₂ ja₁'en₅₄ Jesú_s. ² Ca₂jág₃ dsa₂ 'éi₂ ca₂jíin₂ i₂lin₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ a₂gué'₅ tē₃ tsá₃ "le₁jé₃" gu₂, tsá₃ jme₂ti₃ jua'₅₄ a₂rang₂₃ lia'₂ con'₂ lē₅ 'éi'₃. * ³ (Ia₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ fariseos, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ Judea ně₃, jme₂ti₃ lia'₂ con'₂ lē₅ tag₄ chí'₅ quió'₅ dsa₂ can'₅₄, a₂tsá₃ gué'₃ ně₁jua'₂ tsá₃ ma₂ně₂rang₃ 'lióng₂ ráun₂ gu₂. ⁴ Jé₁ma₂o₃lein₃ 'ma'₅₄, tsá₃ gué'₃ ně₁jua'₂ tsá₃ ma₂ně₂jme₃ti₃ con'₂ tag₄ chí'₅ a₂rang₃ quió'₅. Jaun₂ 'lióng₂ bá₄ gué₄ tag₄ siá'₂ a₂jme₂ti₃ dsa₂ jui₁lia'₂ a₂rang₅ dsa₂ ní₁vaso, jui₁lia'₂ a₂rang₅ dsa₂ ní₁taza, ní₁dsig₁, tsí₁cama ně₃.)† ⁵ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅, ca₂ñii'₃ Jesú_s:

—¿'E₂ lē₃ tsá₃ jme₂ti₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáng'₂ tag₄ chí'₅ quió'₅ dsa₂ can'₅₄? Gué'₅ bá₄ tē₃ tsá₃ ma₂ně₂rang₃ gu₂.

⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂:

—Dsón'₂ bá₄ dsau₅ ca₂juá'₂ Isaías ca₂'iin₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂lē₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁, jui₁lia'₂ tio'₅₄ ne₄ Si₂:

Dsa₂ juig₂ la₂ jme₂juag₂ jniá₂
jmá'₃ lia'₂ quian'₅₄ mi₂'o₅₄ bá₄,
la₁ia₁ uíng₂ bá₄ 'i₄ dsí₅ ja₁con₂ jniá₂.

⁷ La₁ tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄ a₂jme₂juag'₂,
ia₁ jág₁ a₂jme₂tag₂₃,

'éi'₃ a₂lē₁lē₅ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄.‡

⁸ Ia₁ co₂dsia₅ ma₂ca₂tí'₃ bá₄ 'nia'₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄, a₂ma₂ja₂nóg₅ chan'₅₄ tiá₂ 'éi'₃ tag₄ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃.§

⁹ Ca₂juá'₂ ján₃:

—'Nio₅ tñ₂ 'nia'₂ jmo'₂ cau₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄, a₂jme₂tí'₁ 'nia'₂ tag₄ quián'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄.

¹⁰ Ia₁ ca₂juá'₂ Moisés a₂jme₃gan₃ dsa₂ chog₅₄-jmei.₂* Jaun₂ juá'₂, chi₂hua'₂ ein₂ ca₂juá'₂ uig₅ ne₄ chog₅₄-jmei₂, jui₁join₅₄.† ¹¹ La₁ 'nia'₂ ně₃ juá'₂ a₂lē₂ le₃juá'₂ dsa₂ tsí'₃ chog₅₄-jmei₂: "Tsá₃ 'nia'₂ lé₂ le₃jme₁ong₁₂, ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió'₃ a₂lē₅ Corbán", (co₂'nió'₄ a₂juá'₂, a₂ma₂lē₅ quió'₅ Diú₄ bá₄). ¹² Né₁juá'₂ le₂né₅ jaun₂ tsá₃ ma₃cué'₂ 'nia'₂ jmig₄ a₂jme₃on₅₄ gué₄ dsa₂ chog₅₄-jmei₂. ¹³ Jaun₂ le₂né₅ bá₄ tsá₃ ma₃'e₂ quen₅ jág₁ quió'₅ Diú₄, jmo'₂ 'nia'₂, tē₂le₃ quian'₅₄ tag₄ a₂chí'₅, a₂ca₂ñag₃ dsa₂ can'₅₄ quiáng'₂. 'Lióng₂ bá₄ gué₄ a₂siá'₂ jmo'₂ 'nia'₂.

¹⁴ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesú_s dsa₂, ca₂juá'₂:

—Nei₂ 'nia'₂ dse₃ ca₂le₃jíng₃ a₂juá'₄ jniá₂ la₂. ¹⁵ 'I₁caun₂ a₂dsi₂to'₅₄ quió'₅ dsa₂, on₃hua'₅₄ a₂jaun₂ jmo₅ a₂rë₂iog₅ jme₂dsí₂ quió'₅. Cosa a₂'uë₂ dsí₅ dsa₂ guioin₅₄, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ a₂rë₂iog₅ jme₂dsí₂.‡

¹⁷ Jme₁o₂'iin₃jín₄ dsa₂, nái'₃ dsí₂né₂, jaun₂ ca₂ñag₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáin₅ 'e₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ jág₁ ca₂cué'₃ dsa₂ jaun₂. ¹⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂:

* ^{7:2} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂ le₂la₂ ján₃: "jaun₂ lē₃ ca₂chi₂ca₂'ag₃." † ^{7:4} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂: "ní₁taza, ní₁dsig₁, ní₁jí₁ ně₃." ‡ ^{7:7} Isaías 29:13. § ^{7:8} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂ ján₃: "jui₁lia'₂ a₂qui₂rang₂ 'nia'₂ ní₁dsig₁, ní₁vaso a₂'ág₂ jmig₂, ca₂le₃jé₃ gué₄ 'e₂ cosa a₂qui₂jmo'₂ 'nia'₂ ně₃." * ^{7:10} Éxodo 20:12; Deuteronomio 5:56. † ^{7:10} Éxodo 21:17; Levítico 20:9. ‡ ^{7:15} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂chi₂ton₅ versículo 16 bá₄ ján₃, a₂juá'₂: "Ca₂le₃jín₃ 'nia'₂ i₂le₁dsi₅₄ rë₂gua₄, nei₂ 'nia'₂."

—Ján₃ bá₄ tsá₃ ní₂'nia'₂ a₂juá'₅ jniá₂? Ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂gué'₅ dsa₂, on₃jua'₅₄ a₂jaun₂ jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂. ¹⁹Ia₁ on₃jua'₅₄ dsí₅ dsa₂ dsí₂to'₅₄ a₂gué'₅. Rë₂tú'₅ bá₄ dsa₂ dsí₂to'₅₄ a₂jaun₂. Cang₂ jaun₂ dsí₂'uë'₅₄ táng₃ dsa₂ ca₁'né₄.

(Ca₂'ë₃ co₂'nió'₄ a₂le₃jé₃ ca₂le₃jé₃ bá₄ má₃, jme₁ca₂juá'₂ le₂në₅). ²⁰Ca₂juá'₂ ján₃:

—Ca₂le₃jé₃ a₂'uë₂ dsí₅ dsa₂, a₂jaun₂ bá₄ a₂jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂. ²¹Të₂dsí₅ bá₄ dsa₂ 'uë₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig'₅₄: jui₁lia'₂ a₂lë₅ dsí₅ dsa₂ niói'₃ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lín₅ dsí₂i₂gu₂; a₂'ang₅ dsa₂; a₂jme₂dsian₅ dsa₂ riin'₅₄; ²²a₂'in₅ dsí₅ dsa₂ jmo₃ quió'₅ a₂cha₂ quió'₅ riin'₅₄; 'e₂ caun₂ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ jmái'₂ riin'₅₄; a₂qui₂jme₂gain₂₃ riin'₅₄; a₂jmo₂₃ o₂gui'₃ 'lig'₅₄, a₂jmo₂₃ uig₅ dsí₅, a₂qui₂chi₂'in₅ dsa₂ riin'₅₄; a₂jme₂róin₂ jmái'₂ dsa₂; ca₂le₃jé₃ gué₄ 'e₂ a₂tsá₃ 'en₅₄ dsí₅ dsa₂ lín₅. ²³Ca₂le₃jé₃ a₂në₅, të₂dsí₅ bá₄ dsa₂ lë₂, a₂në₅ bá₄ a₂jmo₅ a₂rë₂'iog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂.

Jan₂ i₁náu₃ i₂ca₂rë₃'én₂ të₂le₃ quió'₅ Jesús (Mateo 15:21-28)

²⁴A₂'ein₅₄ ja₁jaun₂, ca₂o₃'in₃ njo₃ 'uë₃ ma₂quián₅ juig₂ Tiro. § Jaun₂ ca₂'í₃ con₂' të₃co'₅₄ bá₄ dsí₂néi₂ quió'₅ dsa₂ ja₁jaun₂. La₁ tion₅₄ bá₄ ca₂rë₃lí'₄ dsa₂, tsá₃ ma₃ca₂cuin₃ jmi₄ a₂'mai₃. ²⁵Dsí₂jui₅ jaun₂ ca₂nág₂ chog₅₄ jan₂ 'io₅₄ bë'₅₄ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin₅₄. Ca₂dsióg₃, jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesús. ²⁶'Eí₂ jme₁lín₄ jan₂ 'io₅₄ griega, i₂chan₂ Sirofenicia. Jaun₂ ca₂mi₃ ca₂tsí'₃ 'éi₂ a₂dsí₃dsein₂₃ je₂na'₅₄ quió'₅ chi₂ quiáin₅. ²⁷Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Jui₁le₂tan₅₄ de₂ jniá₅ chi₂ quiáng₃; ia₁tsá₃ dsí₂ten₅₄ jua'₅₄ a₂jñiá'₄ jniá₂ i₁ñí'₄ quió'₅ chi₂', a₂ton₅₄ ne₄ dsí₂jí'₅₄.

²⁸Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ 'io₅₄ 'éi₂:

—Dsón₂ bá₄ dsau₅, Te₁gui'₅₄, la₁ia₁ le₂jiog₅ dsí₂jí'₅₄ bá₄ gué'₅ né'₃ ni₁mesa 'nau₅₄ a₂tsí₂séi'₂ guein₂.

²⁹Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃:

—Dse₃ në₂ηag₅₄. Ma₂lé₂ guang₅₄. Ma₂o₂'in₃ bá₄ je₂na'₅₄ i₂jme₁'en₅₄ të₂dsí₅ chi₂ quiáng₂.

³⁰Jaun₂ ca₂ñái'₃ bá₄; jme₁dsiáin₃, ca₂jíin₂ ja₁míg₄ roin₂₃ tei₄ ne₄ tsí₁cama, ma₂o₂'in₃ bá₄ je₂na'₅₄ të₂dsí₅.

Cajme₃ lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ güi₄n₄ i₂tsá₃ lín₄ lé₂ dsia₃ jág₁

³¹Ca₂o₃'in₃ táng₃ Jesús juig₂ Tiro, ca₂ñí₃ jui₅ juig₂ Sidón, jaun₂ ca₂dsióg₃ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄ Galilea, jaun₂ ca₂'í₃ 'uë₃ Decápolis. ³²Ja₁jaun₂ ca₂o₃jñia₃ dsa₂ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ lín₄ lé₂ dsia₃ jág₁. Jaun₂ ca₂mi₃ dsa₂ a₂quióg₃ Jesús gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂. ³³Jaun₂ ca₂jiog₃ Jesús ca₂jñiai₃ dsa₂ 'éi₂ caun₂ ja₁co₂'ñiog₅, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂tiá₂ chi₁gú₃ rë₂gua₄ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂'ñéi₃ chi₁gú₃, jaun₂ ca₂níi'₂ le₁tsí'₂ dsa₂ 'éi₂. ³⁴Jaun₂ ca₂chóg'₃ ne₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂choin₃ dsí₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Efata! —co₂'nió'₄ a₂juá'₂: ¡Nia!

³⁵Jme₁ma₂në₂juá'₂ le₂në₅, ca₂niá₃ rë₂gua₄ mi₂'o₄ dsa₂ 'éi₂ në₃, ca₂'lóin₂, ca₂dsia₃ dse₃ jág₁.

³⁶Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁tion₅₄ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃. La₁ të₂le₃ i₂juí'₂ gué₄ ca₂dsia₃ bá₄ dsa₂. ³⁷Jaun₂ 'ñio₅ lín₃ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ dsa₂ jme₁ca₂rë₃ñi₅. Jaun₂ qui₂ca₂dsia₃ dsa₂:

—Dse₃ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₂₃. Jmo₂₃ a₂nag₅ dsa₂ i₂güi₄n₄, lia'₂ dsa₂ i₂con₄ në₃, lé₂ le₃dsia₃ jág₁.

8

Cajme₃tan₅₄ Jesús quén₂ mei₅ dsa₂ (Mateo 15:32-39)

¹ Jmig₄ jaun₂ ca₂nj₁'₂ juin₅ lin₃ dsa₂. Ia₁ tsá₃ ma₃e₂ cha₂ gué'₃, jaun₂ ca₂té'₃ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá':₂

² —Néi₂ dsí₃ jing₅₄ dsa₂ në₅, ia₁ ma₂'ni₅ jmig₄ tioin₅₄ ja₁lá₃ quiong₅₄, tsá₃ ma₃e₂ cha₂ gué'₃.

³ Né₁hua₂ dsíain₅₄ gué'₂ jniá₂ quió'₅ të₃ tsá₃ ma₂në₂gué'₃, 'uáin₂ bá₄ le₂i₄ juí₅, ia₁ uíng₂ bá₄ ja₁lén₂ i₂lin₅₄ në₅.

⁴ Jaun₂ ca₂nag₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

—¿A₂já'₄ bá₄ lé₂ le₃dsí₁ nió₂ ca₂le₃jé₃ i₁njí'₄ a₂'nió'₅ le₂tan₅₄ dsa₂ në₅ ja₁co₂'ñiog₅ la₂?

⁵ Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ Jesús:

—¿Je₂liá'₂ i₁njí'₄ 'i₄ quián₂ 'nia'₂?

—Guio₃ bá₄ —ca₂nag₃.

⁶ Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tian₃ dsa₂ ca₂le₃jíin₃ 'uë₃. Jme₁ma₂chan₂ le₂guio₃ i₁njí'₄, ca₂cué'₃ ti₁'mag₄ Diú₄, jaun₂ ca₂jmo₃ le₁'nau₅₄, jaun₂ gué₄ ca₂cué'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, ia₁jaun₂ 'éi₂ dsia₃ ne₄ dsa₂. Jaun₂ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃. ⁷ Jme₁tion₅₄ on₃-ún₂ i₁ju₁ pí'₁, jaun₂ ca₂jme₃jníói₃ quió'₅ 'éi₂ jáñ₃, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂dsión₂'éi₂. ⁸ Jaun₂ qui₂ca₂gué'₃ ca₂le₃jíin₃ dsa₂ ca₂lia₂ ca₂rë₃tain₅₄. Jme₁ca₂lë₃ jaun₂, ca₂cág₃ dsa₂ guio₃ tsí₁mi₂'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃. ⁹ Ca₂le₃jíin₃ dsa₂ 'éi₂ jme₁lë₂ con₂ quén₂ mei₅. Jaun₂ gué₄ qui₂ca₂'ág₃ jág₁ dsa₂. ¹⁰ Dsí₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ 'ñío'₃ tsí₁mu₅ quiain₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, ca₂dsi₃léin₂ 'uë₃ Dalmanuta.

Mi₅ dsa₂fariseos a₂jmo₃Jesús caun₂ léi₄juë'₂

(Mateo 16:1-4; Lucas 12:54-56)

¹¹ Jaun₂ ca₂o₃léin₂ dsa₂ fariseos ca₂jme₃lió₃ ca₂tsíin₂ quiong₅₄, a₂mi₂₃ jmo₃ 'éi₂ caun₂ léi₄ juë'₂ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. ¹² Jaun₂ ca₂chon₃ Jesús dsí₅ 'ñio₅ lin₃, jaun₂ ca₂juá':₂

—¿E₂ bá₄ lé₃ 'nio₃ dsa₂ chan₂ jmig₄ në₃ a₂jmo₅₄ jniá₂ léi₄? A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, tsá₃ léi₄ jaun₂ le₃guéi'₁ 'nia'₂.

¹³ Tión₂ jaun₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂, ca₂'í₃ táng₃ 'ñío'₃ tsí₁mu₅ ca₂njó₃ le₃'ñó'₅₄ jmi₁njí'₄ le₃ó₃.

Levadura quió'₅ dsa₂fariseos

(Mateo 16:5-12)

¹⁴ Ca₂'en₃ dsí₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ cán₂ a₂gué'₃, jñia'₅₄ lia'₂ caun₂ i₁njí'₄ bá₄ quian₅ i₃léin₂ 'ñjo'₃ tsí₁mu₅. ¹⁵ Jaun₂ ti₁ca₂néi'₂ Jesús jág₁, ca₂juá':₂

—Té₃njí'₅₄ quián₂ 'nia'₂ quian₅₄ juá'₅ quió'₅ dsa₂ fariseos, quian₅₄ jág₁ quió'₅ Herodes në₃. Ia₁ lë₅ lia₂ lë₅ juí₁ levadura.

¹⁶ Jaun₂ ca₂dsia₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quian₅₄ riin₅₄:

—'An₁ juá'₂ le₂në₅ ia₁ tsá₃ i₁njí'₄ cha₂ quián₂ jniog₄.

¹⁷ Ca₂rë₃lí'₄ bá₄ Jesús jág₁ a₂dsia₅ 'éi₂ i₃léin₂, jaun₂ ca₂juá':₂

—¿E₂ lë₃ juá'₂ 'nia'₂ a₂tsá₃ i₁njí'₄ cha₂ quián₂ 'nia'₂? ¿E₂ lë₃ njí₄ tsá₃ rë₂ñjí'₂ 'nia'₂? ¿O₃ a₂tsá₃ len₅₄'e₂'nia'₂, o₃a₂cang₄ dsei₂'e₂'nia'₂? ¹⁸ ¿O₃bá₄ a₂lë₁tio₅₄ mi₂ne₅₄'e₂'nia'₂, la₁tsá₃jniag₃? ¿O₃bá₄ a₂lë₁le₁dsí₅₄ bá₄ rë₂guá'₂ 'nia'₂, la₁tsá₃ nag₂ gué'₂ 'nia'₂? ¿O₃bá₄ tsá₃ ma₃dsá₂'e₂'au'₂ 'nia'₂? ¹⁹ Lia₂ con₂ jme₁ca₂dsio₄ jniá₂ quian₅₄ 'ñjá₂ i₁njí'₄ bá₄ ca₂lin₅ ca₂gué'₃ con₂ 'ñjá₂ mei₅ dsa₂, ¿je₂liá'₂ mi₂ ca₂lë₃ njí₁'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃ gué₄ ca₂cag₅₄ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂nag₃ 'éi₂:

—Guia₃-tíñ₂.

²⁰ Con₂ siá'₂ táng₃, lia'₂ con₂ jme₁ca₂dsio₄ jniá₂ guio₃ i₁njí'₄ ca₂lin₅ ca₂gué'₃ quén₂ mei₅ dsa₂, ¿je₂liá'₂ mi₂ 'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃ ca₂cag₅₄ gué₄ táng₃ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ 'éi₂:

—Guio₃.

²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃:

—¿Tsa₁ rë₂len₅₄ bá₄ gué₄ 'nia'₂ jaun₂?

Ca₂jme₃'lión₂Jesúsjan₂dsa₂ten₄juig₂Betsaida

²² Jaun₂ dsi₃léin₂ juig₂ Betsaida. Jaun₂ ca₂o₃jnja₃ dsa₂ jan₂ dsa₂ ten₄, jaun₂ ca₂mi₃ dsa₂ a₂téi₂ gu₂. ²³ Jaun₂ ně₃ ca₂jnja'₃ gu₂ dsa₂ ten₄ 'éi₂, ca₂jiog₃ jui₅ 'nī'₂ juig₂. Jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂tsáng₂ jmi₁'é'₅ quió'₅, jme₁ne₁ dsa₂ 'éi₂, ca₂téi₂ gu₂, jaun₂ ca₂nag₃ chí₂jua'₂ ma₂lé₂ jág₃.

²⁴ Jaun₂ ca₂chóg'₃ ne₅₄ ca₂jág₃, jaun₂ ca₂juá':

—Jin₄ jniá₂ dsa₂ i₂nio₄, i₂jniá₂ lia'₂ jniá₂ ni₁'ma₂.

²⁵ Con'₂ siá'₂ ca₂tí₂ táng₃ Jesús gu₂ jme₁ne₁ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ guë₄ ca₂jág₃ i₁ca'₅₄ mi₂ne₅₄, jaun₂ guë₄ ca₂rë₃jniá₂ dse₃ jme₁ne₁₂, ca₂'lóin₂. ²⁶ Jaun₂ ca₂dsióg'₂ Jesús co₂dsau₅ ja₁quió'₄, ca₂juá':

—Tsá₃ 'ú₅ jé₄ juig₂ tē₃ jág₅ dsa₂.

Ca₂cuë₃Pe₄jág₁dsau₅a₂lín₅JesúsI₂rë₂'ín₁quián₅Diú₄

(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)

²⁷ Cang₂ jaun₂ ca₂jó₃ Jesús quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅ le₂tan₅₄ juig₂ Cesarea ja₁tén₄ Filipo. Jaun₂ le₂'i₄ jui₅ ja₁i₃léin₂, ca₂nag₃ Jesús ca₂jíi'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂:

—¿'Ein₂ lín₅ jniá₂, juá'₂ dsa₂?

²⁸ Jaun₂ ca₂nag₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂:

—I₂lín₅₄ dsa₂ juá'₂ a₂líng'₅ Juan₅₄ i₂jme₁chon₅ dsa₂ jmig₂. I₂lín₅₄ guë'₂ juá'₂ a₂líng'₅ Elías. I₂lín₅₄ guë'₂ juá'₂ táng₃ a₂líng'₅ jan₂ i₂sián'₂ i₂chen₄ quián₅ Diú₄.

²⁹ Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃:

—¿'Nia'₂ guë'₂ ně₃? ¿'E₂ juá'₂ 'nia'₂ 'ein₂ lín₅ jniá₂?

Jaun₂ ca₂nag₃ Pe₄:

—'Ne₂ líng'₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄.

³⁰ Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tsá₃ dsia₃ tsí'₃ i₁jan₂ jua'₅₄ a₂'ag₃.

Ca₂'é₂Jesúsjág₁a₂jón₂

(Mateo 16:21-38; Lucas 9:22-27)

³¹ Jaun₂ ně₃ ca₂jme₃lió₃ Jesús ca₂'é₂ jág₁ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂, a₂ca₂tí₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ dsi₃jíi₂ 'lióng₂ uig₅, a₂tsá₃ le₃jei₅₄ dsa₂ can'₅₄ quián₅ guá'₅, juig₅₄ jme₂dsa₂, tē₅juá'₅ ně₃. Ca₂le₃jín₃ quiin'₃ jág₁ a₂nag'₃. La₁ jein'₅₄ bá₄ táng₃ a₂'ni₅ jmig₄ jaun₂. ³² Ca₂juá'₂ lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁. Jaun₂ Pe₄ ně₃ ca₂jiog₃ le₂cau₅, jaun₂ ca₂jme₃lió₃ ca₂ti₂ca₂néi'₂ a₂jme₁jnéi₂ jui₅.

³³ Jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús ca₂jiin₂ ca₂le₃jín₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂, jaun₂ ca₂jéin₂ Pe₄ ca₂juá':

—Jñiag'₃ cau₅ quió₃, 'ne₂ Satanás! Ia₁ tsá₃ dsi₂jiog₅ 'au'₂ jui₁lia'₂ dsi₂jiog₅ dsí₅ Diú₄; lia'₂ dsi₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ dsi₂jiog₅ 'au'₂.

³⁴ Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂, ca₂le₃jín₃ guë₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ ně₃. Jaun₂ ca₂juá':

—Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nio₃ 'ein₃ jniá₂, co₂dsia₅ jui₁dsi₂'én₂ dsí₅ guioin₅₄, jui₁jmo₁₂ co₂jnjai₅₄ a₂jón₁, * jui₁'ein₁₂. ³⁵ Ia₁ jui₁'ein₂ guë₃ i₂tsá₃ 'nio₃ jón₂ ia₁ 'ín₅ dsí₅ le₃chain₂ dse₃ mi₂güíg₃ la₂, dsi₃'én₂ quió'₅. La₁ jui₁'ein₂ guë₃ i₂tén'₂ dsi₅ gue₃ 'mú₃ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂, 'uig₅₄ quió'₄ jág₁ dse₃ ně₃, tí₁n'₄, le₃chain₂ dse₃ mi₂güíg₃ caun₂. ³⁶ ¿'E₂ bá₄ ta₁ jmo₃ a₂lí'₂ dsa₂ 'ñjo₅ lín₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, ně₁jua'₂ dsi₃'én₂ bá₄ guë'₂ jme₂dsí₂ quió'₅ mi₂güíg₃ caun₂? ³⁷ ¿O₃ je₂liá'₂ lé₂ le₃qui₃ dsa₂ 'lia'₅₄ ia₁jaun₂ tí₁n'₄ jme₂dsí₂ quió'₅? ³⁸ Ia₁ jui₁'ein₂ guë₃ i₂gui'₅₄ jmog'₂ jniá₂, quian'₅₄ jág₁ dse₃ quió₃, tē₂jín₄ dsa₂ i₂qui₂rë₂cán'₄ dso₄ i₂tsá₃ ne'₅₄ chan₂jmig₄ ně₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ gui'₅₄ jmog'₂ jé₁ma₂té₂ rë₁guain'₂ quian'₅₄ ángeles jñiós₅ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ bí₂ jlá'₁ quió'₅ jmei₂.

* ^{8:34} lit. "jui₁quian₅₄ cróg₄ quió'₅."

9

¹ Jaun₂ ca₂tsí₃' dsa₂ le₂la₂ jáñ₃:

—A₂dsi₂jó₃' juá₅ jniá₂, ia₁ chan₂ i₂lin₅₄ 'nia'₂ i₂tión₂ ja₁lá₃ i₂tsá₃ tñ₅₄ dsián₃ né₃ a₂të₅₄ ne₅₄ a₂guá₂ jmi₄ a₂jme₃gón₃ Diú₄ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió₅.

Ca₂rë₃tsín₃ Jesús lia₂'jniái₂

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

² Jñéi₂ jmi₄ cang₂ jaun₂ ca₂jnia₃ Jesús Pe₄, Jacobo, Juan₅₄ ně₃, jaun₂ ca₂i₂léin₂ con₂ guioin₅₄ jui₅ caun₂ má₂ ñei₅. Ja₁jaun₂ ca₂jme₃tsín₃ Jesús lia₂'jniái₂ të₃ jág₅ riin₅₄. ³ Jaun₂ ni₁tsín₅₄ ca₂jnia₃ tág₅ co₂'né₅ tiog₂ jau₂ ca₂lia₂ 'i₁jan₂ dsa₂ chan₂ mi₂güíg₃ tsá₃ tiin₂ rang₃ 'mí₂ a₂jnia₅₄ tiog₂ le₂jaun₂. ⁴ Jaun₂ ca₂jág₃ ca₂jnia₃ coin₂, Elías quian'₅₄ Moisés, tióin₂ dsia₂₃ jág₁ quiaín₅₄ Jesús. ⁵ Jaun₂ ně₃ ca₂juá₂ Pe₄ ca₂tsí₃' Jesús:

—Té₅, i₁e₂ gué₄ dse₃ lia₂ tio₅₄ jniog₄ ja₁lá₃! Né₃ o₁jmog₅₄ 'ni₅ tsí₁io₅ láu₃: caun₂ quiáng₂, caun₂ quió₅ Moisés, caun₂ gué₂ quió₅ Elías ně₃.

⁶ (On₃juá₅₄ jaun₂ ca₂rë₃lí₄ rë₂ Pe₄ e₂ a₂ca₂'ñiai₂, të₂i₂le₂jaun₂, ia₁a₂gó₅'ñio₅lin₃ tioin₅₄).

⁷ Të₃jé₄ jaun₂ ně₃ ca₂'ág₂ jnei₅ ja₁tioin₅₄, ca₂lioin₂. Jaun₂ jé₄ jnei₅ jaun₂ ca₂né₂ jág₁ a₂ca₂juá₂:

—I₂la₂ bá₄ jón₃ quiáng₃, i₂'nióga₃ gué₄ lin₃. Nei₂ 'nia'₂ jág₁ quió₅.

⁸ Dsí₂juí₅ le₂jaun₂ jme₁ca₂jág₃ táng₃, tsá₃ ma₃'ein₂ chan₂, jñia₅₄ lia₂ jan₂ 'ñiog₅ bá₄ Jesús quióng₅₄ gué₄.

⁹ Jme₁ma₂tioin₅₄ jui₅ ja₂lein₃ sióin₅ má₂, jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi₃ a₂tsá₃ 'ein₂tsí₃ 'i₁jan₂ 'e₂ a₂ca₂jág₃ jaun₂, a₂jmo₃ tei₄ ca₂lia₂ ca₂jen₅₄ táng₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ 'mú₃.

¹⁰ Jaun₂ ně₃ tei₄ bá₄ ca₂jmo₃, tsá₃ 'ein₂ ca₂tsí₃, jñia₅₄ lia₂ qui₂ca₂ñí₃' riin₅₄ 'e₂ jein₅ jág₁ jaun₂ a₂jein₅₄ ne₄ 'mú₃. ¹¹ Jaun₂ ca₂ñí₃' Jesús:

—¿'E₂ lë₃ juá₂ të₅juá₅, Elías bá₄ i₂ca₂tíñ₂ jiá₃ le₂'uig₅₄?

¹² Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Dsón₂' bá₄ jaun₂ Elías bá₄ i₂jiá₃ le₂'uig₅₄, a₂jmóg₃ ca₂le₃jé₃. ¿'E₂ gué₂ lë₃ jaun₂ chi₁ton₅ ne₄ Si₂ a₂ca₂tíñ₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂tsá₃ caun₂ dsí₃ñí₂, tsá₃ guei₃ dsa₂, 'liog₃ dsa₂ 'uë₃ co₂ñí₂? ¹³ La₁ jniá₂ juá₅, i₂ma₂guan₅ bá₄ Elías, qui₂ca₂jmóg₂ dsa₂ ca₂lia₂ lë₂ dsí₅, lia₂ con₂ lë₅ chi₁ton₅ ne₄ Si₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ chi₂ i₂jmme₁'en₅₄ i₂'lin₅₄ të₂dsí₅

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)

¹⁴ Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂dsi₃lein₃ ja₁tion₅₄ riin₅₄. Jaun₂ ca₂jíñ₂ juíñ₅ dsa₂ sián₂ tion₅₄ le₃lág₃ jaun₂. Tion₅₄ të₅juá₅ ně₃, tsíñ₂₃ quian'₅₄ 'éi₂. ¹⁵ Jaun₂ dsí₂juí₅ jme₁ca₂jág₃ dsa₂ ca₂le₃jíñ₃ ca₂jíñ₂ Jesús, ca₂i₃gó₃ dsí₅ 'ñio₅lin₃, jaun₂ i₃léin₂ i₁cuag₃ Diú₄. ¹⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'E₂ jág₁ tsí₂jíñ₂ 'nia'₂ quian'₅₄ dsa₂ ně₅?

¹⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jé₄ jaun₂:

—Té₅, la₂ jñiag₅₄ chi₂' quiáng₃ a₂'ein₅₄ jme₂dsí₂ 'lin₅₄ i₂tsá₃ cué₅ jmi₄ dsia₃ chi₂' jág₁.

¹⁸ Chi₂juá₂ 'a₂ gué₂ já₄ jmóg₂, jmo₂₃ tón₂ 'uë₃. Qui₂'uë₅ chi₂' jan₅ mi₂'o₅₄, qui₂quiog₂ mi₂jan₅₄ ně₃. Jmo₂₃ a₂rë₂'uá₃ rë₂juí₂ quió₅ ně₃. Jaun₂ jme₁ma₂në₂juíg₂jniá₂ dsa₂ i₂quiang₅₄ a₂jme₁dsein₂₃ i₂'lin₅₄, la₁ tsá₃ tió₅, juá₂.

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¡'En₁ jmá₃ tsá₃ 'e₂ 'én₂ 'nia'₂ dsa₂ chan₂ jmi₄ ně₃! ¿Je₂liá₂ jmi₄ jmá₃ 'nió₅ jmo₅₄ jniá₂ tió₅ dsí₃ ñí₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂? O₂quiain₅ 'nia'₂.

²⁰ Jaun₂ ca₂i₁quiain₅₄ dsa₂ chi₂' ca₂o₃jiog₃ ne₅₄. Jaun₂ dsí₂juí₅ jme₁ca₂jág₃ i₂'lin₅₄ ca₂jíñ₂ Jesús, ca₂jmo₃ táng₃ i₃'ín₃ i₂bë₅₄ qui₂ca₂ba₂ca₂lín₂ 'uë₃, 'uë₅ jan₅ mi₂'o₅₄. ²¹ Jaun₂ ca₂ñí₃ jmei₂ chi₂:

—¿Jma₂je₂liá₂ jmi₄ jén₅ le₂ně₅?

Jaun₂ ca₂ηag₃:

—Lia'₂ con'₂ bin'₅₄ bá₄ i₂në₅. 22 'Lióng₂ ráun₂ ma₂jmo₃ a₂'nio₃ 'í₂ né'₃ si₂, 'nio₃ 'í₂ né'₃ jmíg₃ në₃, a₂jmóg₂ i₂'lin'₅₄ a₂'nio₃ jηag'₃. La₁ në₁jua'₂ cha₂ a₂lé₂ le₃jmó'₂, dsia₄ ηéi₂ 'au'₂ jnia'₅₄.

23 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ jaun₂ "chi₂jua'₂ cha₂ a₂lé₂?" Lé₂ bá₄, quió'₅ ca₂le₃jín₃ i₂'én₂.

24 Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂ηag₃ jmei₂ i₂bë'₅₄ ca₂juá'₂ tiá₂:

—¡'Én₂ bá₄ jniá₂! ¡jme₁'o₁ jaun₂ le₃'éng₂ gué₄!

25 Jme₁ca₂jág₃ Jesús caun₂ qui₂ca₂ηí'₂ juin₅ lin₃ gué₄ dsa₂, jaun₂ gué₄ ca₂jéin₂ i₂'lin'₅₄, ca₂juá'₂:

—Jú₅ ja₁në₅, 'ne₂ jme₂dsí₂ i₂jmo'₂ con₄ güin₄ chi'₂. Ca₂lia'₂ o₁líg'₂ jmíg₄ tsá₃ ma₃'ú'₄ ja₁në₅, ia₁ jniá₂ juá'₅.

26 Jaun₂ jme₁ca₂o₃'ín₃ i₂'lin'₅₄, ca₂jmo₃ gué₄ cón'₂ ca₂guió'₃ chi'₂ 'éi₂, ca₂i₃'ín₃, ca₂ba₂ca₂lín₂ 'uë₃, ca₂quiog₂ tsá₃ lí'₄. "Ca₂join₃ bá₄", ca₂juá'₂ mei'₂ tsá₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂jág₂. 27 Jaun₂ ca₂'ín₃ Jesús mi₂gu₂, ca₂chó'₂, jaun₂ ca₂nau₂ chi'₂.

28 Jaun₂ jme₁ma₂'í₅ Jesús caun₂ dsi₂néi₂, ja₁jaun₂ ca₂ηag₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ con'₂ guioin₅₄:

—¿'E₂ 'uig₅₄ tsá₃ ca₂tián₃ jnia'₅₄ a₂dsén₄ i₂'lin'₅₄?

29 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂le₂në₅ lé₂ le₃'uín₃ jmá'₃ lia'₂ quian'₅₄ a₂chi₂lén₂ dsa₂ Diú₄. *

Ca₂'é₂ táng₃ Jesús jág₁ a₂jóiñ₂

(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43-45)

30 Jme₁ca₂'uín₂ juig₂ jaun₂, ca₂i₃lein₃ táng₃, ca₂ηíi₅ jui₅ 'uë₃ Galilea, tsá₃ jme₁'nio₃ Jesús le₃ηíi₅ dsa₂, 31 ia₁ jme₁jme₂tiin₂₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂, ca₂juá'₂:

—Ja₂quián₃ jmíg₄ a₂jáng₂ dsa₂ jíin₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ dsa₂ i₂'iog₅₄ jaun₂ jηag'₃ dsa₂. La₁ a₂'ní₅ jmig₄, jein'₅₄ bá₄ táng₃.

32 La₁ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ në₃, tsá₃ ca₂ηíi'₂ 'e₂jein₅ jág₁ a₂juá'₂ le₂jaun₂, ton'₂ tsá₃ ma₃ca₂tiá₃ dsí₅ jua'₅₄ a₂ηag₃ gué₄ 'e₂ηag₃.

Tsín₅ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ ein₂ bá₄ i₂lín₅ i₂dsen₅₄ gué₄ con'₂ quiain'₅₄ riin'₅₄

(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)

33 Jaun₂ ca₂dsi₃léin₂ juig₂ Capernaum. Jme₁ma₂tiáin'₅ dsi₂néi₂, jaun₂ ca₂ηí'₃ Jesús chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂, ca₂juá'₂:

—¿'E₂ jág₁ tsín₂ 'nia'₂ ja₂nóg'₅ le₂'i₄ jui₅?

34 La₁ tei₄ bá₄ ca₂tiáin'₂, tsá₃ 'e₂ ca₂ηag₃, ia₁ le₂'i₄ jui₅ ja₂lein₃ tsín₂₃ 'ein₂ dsón'₂ i₂lén₂ i₂dsen₅₄ gué₄ jé₄ quió'₅ riin'₅₄. 35 Jaun₂ ca₂guá₂ Jesús, jaun₂ ca₂té'₃ ta₁guia₃-tíñ₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ 'nio₃ lén₂ i₂le₂'uig₅₄, cán₂ ne₄ jui₅, 'nió'₅ lén₂ i₂jé₁ca₂tó'₂ quió'₅ ca₂le₃jín₃, jme₂ti₃ ta₁ ne₄ ca₂le₃jín₃ riin'₅₄.

36 Jaun₂ në₃ ca₂cain₃ jan₂ guein₂ quián₅ dsa₂, jaun₂ ca₂dsiain₃ 'éi₂ jé₄ quió'₅, jaun₂ ca₂jñau'₃, ca₂juá'₂:

37 —Jui₁'ein₂ gué₃ i₂guen₅ jan₂ guein₂ bë'₅₄ le₂la₂ o₄quió'₃ jniá₂, jniá₂ bá₄ guei₂₃. I₂guei₅ jniá₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ jniá₂ guei₂₃. Guein₂₃ le₂jiog₅ i₂ca₂chei₃ jniá₂.

"I₂tsá₃ 'iog₅₄jniog₄, të₂le₃quián₂jniog₄ bá₄chéin'₅"

(Mateo 10:42; Lucas 9:49-50)

38 Jaun₂ ca₂juá'₂ Juan₅₄:

* 9:29 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "a₂chi₂len'₂ dsa₂ Diú₄, a₂jme₂'iin₅₄ në₃."

—Të₅, në₂jìn₄ jnia'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂në₂'uín₂ je₂na'₅₄ quian'₅₄ bí₂ 'éi'₃ quiáng'₂. Tsá₃ ma₃në₂cué₁ jnia'₅₄ jmi₄ jua'₅₄ a₂jmo₃ gué₄ le₂jaun₂, ia₁ tsá₃ nj₁23 gué₂ quian'₅₄ jniog₄.

39 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ le₂jaun₂, jua'₅₄ a₂jnig'₅₄. Ia₁ 'i₁jan₂ tsá₃ jmo₅ caun₂ ta₁ juë'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió₃ jniá₂, jua'₅₄ a₂lé₂ le₃dsia₃ 'ag₃ 'líg'₅₄ dsí₂juí₅ le₂jaun₂. **40** Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'iog₅₄ jniog₄, i₂tión₂ të₂le₃ quián₂ jniog₄ bá₄ 'éi₂. **41** Ia₁ në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂cué'₃ 'nia'₂ tsá₃ a₂léi'₂ o₁jnia'₅₄ caun₂ vaso jmi₂ bá₄, ia₁ a₂tén'₅ 'nia'₂ të₂le₃ quió'₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, a₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, lí'₂ bá₄ 'liain'₅₄.

A₂go'₂ tsí₃sén'₂ dsa₂ dso₄

(*Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2*)

42 'Juí₁'ein₂ gué₃ i₂jmo₅ tsí₃sén'₂ dso₄ jui₁lia'₂ i₂me'₂ le₂la₂ i₂én₂ të₂le₃ quió₃ jniá₂, ja₂lin₃ gué₄ dse₃ co₂ñei'₅₄ jua'₅₄ a₂tón₂ dsa₂ ne₄ jmi₁njí'₄ rë₂quein₅ ca₂míg₂ ní₁to₂ dsí₂lag₅₄. **43** Në₁jua'₂ mi₂gog'₂ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, co₂ñei'₅₄ gué₄ dse₃ 'nia₄, ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ dsiáng'₄ 'nau₅₄ caun₂ gog'₂ ja₁le₃chang'₂ co₂tan₅₄, con'₂ gué₄ a₂jme₁dsiáng'₄ guio₃-juí₃ a₂rë₂'ñia₅ ta₁tin₃ gog'₂ ja₁tsá₃ líg'₂ jmi₄ éi₃ si₂.† **45** Në₁jua'₂ mi₂tag'₅₄ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, 'nia₄ ján₃, ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ dsiáng'₄ guiang'₅₄ ja₁le₃chang'₂ co₂tan₅₄, lia'₂ con'₂ gué₄ a₂jme₁dsiáng'₄ a₂rë₂'ñia₅ le₃tin₃ tag'₅₄ guio₃-juí₃, ja₁tsá₃ líg'₂ jmi₄ éi₃ si₂.‡ **47** Chi₂jua'₂ mi₂ne'₅₄ jmo₅ a₂tang'₂ dso₄, co₂ñei'₅₄ gué₄ dse₃ dsi₄ ján₃, ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ a₂dsiáng'₄ a₂teng'₅₄ ca₂míg₂ mi₂ne'₅₄ ja₁gon₂ Diú₄, lia'₂ con'₂ gué₄ a₂jme₁dsiáng'₄ a₂rë₂'ñia₅ ta₁tin₃ mi₂ne'₅₄ guio₃-juí₃:

48 ja₁tsá₃ líg'₂ jmi₄ dsián₃ i₁ja'₅₄,

on₃ gué₂ si₂ éi₃ në₃.§

49 'Ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ 'nió'₅ lé₂ 'í₁ të₂le₃ quian'₅₄ uig₅ a₂lé₅ lia'₂ lë₅ si₂.* **50** Dse₃ bá₄ tsí₁ñjí₁ të₁lia'₂ njí'₅₄, la₁ në₁jua'₂ ca₂en₃ njí'₅₄ tsí₁ñjí₁ në₃, ¿'A₂ bá₄ lia'₂ lë₂ le₃lei₂ táng₃? Jaun₂ jui₁len'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ lë₅ tsí₁ñjí₁. Jui₁le₂chan'₂ bá₄ 'nia'₂ 'ei₅ tei₄ quian'₅₄ ríng'₂ le₂jang'₂.

10

Jme₂tag₅ Jesús jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂tén₂ dsa₂ dsí₂i₂gu₂

(*Mateo 19:1-12; Lucas 16:18*)

1 Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ Jesús juig₂ Capernaum ja₁jme₁'ein₅₄, ca₂ñjó₃ táng₃ ja₁tén₄ Judea quian'₅₄ juí₅ 'uë₃ të₂le₃ 'ño'₅₄ Cuá₃ Jordán. Ja₁jaun₂ ca₂o₃lén₂ táng₃ dsa₂ juí₅ ja₁'ein₅₄. Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂jmo₃ jui₁lia'₂ jmo₂₃ tián₂, ca₂jme₃tiín₂₃ dsa₂. **2** Jaun₂ ca₂dsí₃lén₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, ca₂ñjí'₃ Jesús a₂jnia'₅₄ con'₂ 'nio₃ cáun₂ táu₂ chi₂jua'₂ 'í₄ 'éi'₃ a₂tén₂ dsa₂ dsa₂ mí₂ quiáin₅.

3 Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂:

—¿'E₂ 'éi'₃ ca₂cué₃ Moisés gué'₂?

4 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂ 'éi₂:

—Ca₂cué₃ Moisés jág₁ a₂lé₂ le₃jmo₃ dsa₂ ñe'₂ caun₂ si₂ të₃ron₅₄, jaun₂ gué₄ ma₂lé₂ dsei₂₃.

5 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—'Uig₅₄ ia₁a₂ñjí₄ tsá₃ nág'₁ 'nia'₂ guiong'₅₄ bá₄ ca₂cué₃ Moisés 'éi'₃ jaun₂, **6** La₁ le₂'uig₅₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂dsia₃ Diú₄ mi₂güí₃, "ca₂jmó'₂ dsa₂ ñe'₂, dsa₂ mí₂". **7** "Uig₅₄ jaun₂ në₃ dsa₂ ñe'₂, ca₂tiín₂ téin₂ chog₅₄-jmei₂, con'₂ tiain'₃ quiain'₅₄ dsa₂ mí₂ quiáin₅. **8** Jaun₂ jé₁le₃oin₃ léin₂ caun₂ bá₄ ní₁ñjí₅."* Jaun₂ dsiog₄ lé₂ co₂'nió'₄ jan₂ dsa₂ bá₄, tsá₃ ma₂lé₂ oin₃. **9** Jaun₂ tsá₃ 'í₄ 'éi'₃ jua'₅₄ dsa₂ mi₂güí₃ a₂jmo₃ jma₃quén₅ a₂ma₂dsia₃ Diú₄ rë₂.

10 Jme₂ma₂tioin'₅₄ táng₃ dsí₂néi₂, ca₂ñag₃ chi₂' dsí₂guia₃-tí₂ca₂ñjí₃ Jesús jág₁ në₅. **11** Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

† 9:43 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 44, ja₁juá'₂ co₂rë₂ quian'₅₄ versículo 48. ‡ 9:45 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 46, ja₁juá'₂ co₂rë₂ quian'₅₄ versículo 48. § 9:48 Isaías 66:24. * 9:49 lit. "Ia₁ ca₂le₃jín₃ 'nió'₅ le₃ñjí₅₄ quió'₅ quian'₅₄ si₂." 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Pedro 1:7; 4:12. * 10:8 Génesis 2:24.

—Dsa₂ i₂tén₂ 'io₅₄ quián₅, a₂guá₃ táng₃ quiain'₅₄ i₂sián'₂, 'no₂₃ dso₄ ja₁con₂ 'io₅₄ quián₅ i₂le₂'uig₅₄. ¹² Con'₂ gué'₂ siá'₂ táng₃ në₂jua'₂ tén₂ 'io₅₄ dsí₂i₂gu₂ a₂guá₃ táng₃ quiain'₅₄ dsa₂ ñe'₂ sián'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'no₂₃ dso₄ ja₁con₂ dsí₂i₂gu₂.

Cajme₃gon'₅₄ Jesús chi'₂-guein₂
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)

¹³ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ le₁jñiai₂₃ chi'₂ quián₅ ja₁guá₄ Jesús, ia₁jaun₂ qui₃téi₂ Jesús gu₂. La₁ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ në₃ cají₂. ¹⁴ Jme₁ca₂jág₃ Jesús, jaun₂ ca₂i₃méi'₂ dsí₅ quian'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Cuë₄ 'nia'₂ jmig₄ jui₁ja₂lén₂ chi'₂-guein₂ cong₂. Tsá₃ jmó₁ 'nia'₂ le₂në₅ jua'₅₄ a₂jníg'₅₄, ia₁ jui₁lia'₂ i₂le₂la₂ bá₄ gué'₂ i₂dsí₂len₅ ja₁gon₂ Diú₄. ¹⁵ A₂dsí₂jó'₃ juíg₂jniá₂ 'nia'₂, ia₁ jui₁'ein₂ gué'₃ i₂tsá₃ gue₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄, jui₁lia'₂ gue₅ jan₂ i₂bé'₅₄, o₁líg'₂ tsá₃ dsí₁lein₅ ja₁gon₂ Diú₄.

¹⁶ Jaun₂ qui₂ca₂jñai'₃ guein₂ 'ein₅₄, ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quió'₅, ca₂jme₃jñiо₃.

Jan₂ dsó₂ chi'₂ cha₂ cu₄ ca₂dsia₃ já₁ quiain'₅₄ Jesús
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)

¹⁷ Jme₁ma₂'en₅₄ Jesús jui₅ ñó₅ táng₃, jaun₂ já₃ jan₂ dsó₂ co₂chi'₅₄ ca₂jme₃jein'₂ ca₂chi₃jné₃ ne₅₄. Jaun₂ ca₂jñag₃:

—Të₅ dsen₃, ¿'e₂ 'nió'₅ jmo₅₄ jniá₂ ia₁jaun₂ ting₅₄ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄?

¹⁸ Jaun₂ ca₂jñag₃ Jesús:

—¿'E₂ lë₃ quiong'₅₄ jniá₂ a₂dseng₃? 'I₁jan₂ i₂dsen₃ tsá₃ chan₂, jñia'₅₄ lia'₂ jan₂ Diú₄ bá₄.

¹⁹ Cuïng'₂ bá₄ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅ Diú₄, ja₁juá'₂ tsá₃ jme₁dsiang₂ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂; on₃ gué'₂ nióg'₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lí₅ dsí₂i₂gog₂; on₃ gué'₂ 'áng'₁. Tsá₃ jmó₁ jua'₅₄ jang'₅₄ jág₁ tē₂jág₁; tsá₃ jme₁gan₅ dsa₂ jua'₅₄ a₂jñia'₄ a₂cha₂ quió'₅; a₂jme₁gang₃ chog'₂-ñéi'₅ në₃.†

²⁰ Ca₂jñag₃ táng₃ dsa₂ 'éi₂:

—Të₅, ca₂le₃jé₃ a₂në₅, lia'₂ con₂ bin'₅₄ bá₄ jniá₂ jme₂tí₁.

²¹ Jaun₂ ca₂jág₂ Jesús ñéi₂ dsí₅, ca₂juá'₂:

—Caun₂ gué₄ a₂'nió'₅ quiáng'₂. Guan₂ o₂'nag₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quiáng'₂, o₂dsio'₅₄ cu₄ jaun₂ o₂cué'₅₄ dsa₂ te₂ñé₂. Jaun₂ gué₄ le₃cha₂ a₂jlá'₁ quiáng'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃. Jaun₂ gué₄ ñia₅, 'éin₃.†

²² Jaun₂ ca₂tá'₂ jén₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ jme₁ca₂nág₂ le₂në₅; ñái'₅ bá₄ jaun₂ 'lia'₂ dsí₅, ia₁ 'ñio₅ lin₃ jme₁cha₂ cu₄.

²³ Jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús qui₂ca₂jíin₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quián₅. Jaun₂ ca₂juá':

—i'E₂ gué₄ 'ñio₅ quian₅ ta₁ quió'₅ dsa₂ cha₂ cu₄ a₂tiín'₄ ja₁gon₂ Diú₄!

²⁴ Jaun₂ i₃gó'₃ dsí₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ jág₁ jaun₂, la₁ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—'Nia'₂ jón₃, i'E₂ bá₄ 'ñio₅ quian₅ ta₁ a₂dsi₁len₅ dsa₂ ja₁gon₂ Diú₄!§ ²⁵ Tsá₃ gué₄ 'e₂ ta₁ quian₅ a₂lé₂ le₃ñi₅ jan₂ já'₂ camello jui₅ tau₂ mi₂cu₄, con₂ gué₄ dsa₂ cha₂ cu₄ a₂'í₂ ja₁gon₂ Diú₄.

²⁶ Jme₁ca₂nág₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ a₂në₅, i₃gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃. Qui₂ca₂jíi'₃ riin'₅₄:

—¿'I₂'ein₂ bá₄ gué'₂ jaun₂ në₃ i₂lé₂ le₃tiín'₄?

²⁷ Jaun₂ ca₂jág₂ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Dsón'₂ bá₄ jaun₂, tē₂le₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃, o₁líg'₂ tsá₃ lé₂ le₃lé₂. La₁ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄, ca₂le₃jé₃ bá₄ le₂lé₂.

²⁸ Pe₄ në₃ ca₂jme₃lióg₃ ca₂juá':

—Te₁gui'₅₄, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jme₁cha₂ quián₂ jnia'₅₄, ma₂ca₂tén'₂ dsí₅ jnia'₅₄ ma₂qui₂ma₂tí₄, ia₁ a₂'én₅ jnia'₅₄ 'ne₂.

²⁹ Jaun₂ ca₂jñag₃ Jesús:

† ^{10:19} Éxodo 20:12-6; Deuteronomio 5:16-20. † ^{10:21} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂: "Jmo₄ co₂jñiag'₅₄ a₂jóng'₂," (lit. quian₂ cróg₄ quiáng'₂), "éin₃ jniá₂." § ^{10:24} Cha₂ a₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂juá'₂ le₂la₂: "a₂dsi₁len₅ dsa₂ cha₂ cu₄ ja₁gon₂ Diú₄."

—A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, ca₂le₃jín₃ i₂táun₂ 'ne₄, i₂tén₂ rín₅₄, chog₅₄-jmei₂, chi'₂ quiáin₅, i₂tí₂ ja₁nau₂ quió'₅, 'uig₅₄ quió'₃ jniá₂, quian'₅₄ 'uig₅₄ quió'₄ jág₁ dse₃ ně₃, ³⁰ gue₃ mi₂güíg₃ la₂ 'lióng₂ guë₄ 'nē₅, juín₅ guë₄ riin₅₄, juín₅ guë₄ chog₅₄, juín₅ guë₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅ ně₃ le₃chan₂; ton₂ 'lióng₂ guë₄ ja₁nau₂ quió'₅ le₃cha₂, o₁jnia'₅₄ la₂ chain₂ mí₅₄ co₂'ein₅ dsa₂. La₁ia₁ gue₃ ja₁le₃chain₂ co₂tan₅₄ mi₂güíg₃ caun₂. ³¹ La₁ rë₂ně₃, juín₅ i₂lín₅ i₂quen₅, la₁ jmig₄ jaun₂ léin₂ dsa₂ të₂le₃ jë₁ca₂tó'₂; le₂jaun₂ bá₄ jáñ₃, jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'e₂ quen₅ rë₂ně₃ lia'₂ con₂ niog₂ líñ₂ dsa₂ mi₂güíg₃, léin₂ i₂le₂ uig₅₄.

Con'₂ siá'₂ táng₃ ca'₂é₂ Jesús jág₁ a₂jóiñ₂
(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

³² Tioin'₅₄ jui₅ uig₂ tso₄ a₂dsi₁léin₂ Jerusalén. Jesús ně₃ njó₃ dsi₂jñiái₄ ne₄ jui₅. Chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ guë₂ i₂léin₂ dsi₂gó'₃ dsí₅. Ca₂le₃jín₃ guë₄ dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄ ně₃ i₂léin₂ gó'₅. Jaun₂ ně₃ ca₂té'₃ Jesús le₃cau₅ jui₅ jmá'₃ dsi₂guia₃-tín₂, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂juá'₂ 'e₂ niog₅ dsi₃ñí₂, ³³ ca₂juá'₂:

—Njí 'nia'₂ jaun₂, tio'₅₄ jniog₄ jui₅ uig₂ tso₄ a₂dsi₁náu₅ Jerusalén. Ja₁jaun₂ jín'₂ dsa₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, ne₄ të₅juá'₅ ně₃. I₂éi₂ dsí₃ 'éi'₃ a₂jñag₃ dsa₂, jaun₂ jáng'₂ dsa₂ o₄gú₃ dsi₂nau₂ ně₃. ³⁴ 'Éi₂ ně₃ a₂lë₁qui₃jmog'₂, qui₃cuë₃, qui₃'nëi₂ dsa₂ ně₃. Jaun₂ guë₄ jñag₃. La₁ a₂'ni₅ jmig₄, jein'₅₄ bá₄ táng₃.

A₂ca₂mi₃ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄
(Mateo 20:20-28)

³⁵ Jaun₂ ně₃, Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄, le₃on₃ ja₁ñi'₅₄ Zebedeo, ca₂jme₃quiáin₃ ja₁chén'₄ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Të₅, 'niog₂ jnia'₅₄ jmó'₂ 'ne₂ dse₃ 'au'₂ a₂jmó'₂ jui₁'e₂ caun₂ a₂mí₁ jnia'₅₄.

³⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—i₂E₂ 'niog₂ 'nia'₂ jmo₅₄ jniá₂ guë'₂?

³⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ 'éi₂:

—Jmó'₂ 'io₄ jnia'₅₄ jma₃jáu₃ lia'₂ ca₂ton₂ cau₅ quiáng'₂ jë₁ma₂té₂ rë₁ne'₅₄ jláng'₁ ne₄ta₁ quiáng'₂.

³⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Tsá₃ a₂jaun₂ ñi'₅₄ 'nia'₂ a₂mí₂. ¿Tián'₃ 'nia'₂ dsi₃ñí₂ ca₂le₃jé₃ jui₁lia'₂ a₂dsi₃ñí₂ jniá₂ guë'₂? ¿Tián'₃ 'nia'₂ cán'₁ o₂i₁ dsí₅ jui₁lia'₂ o₂i₁ dsí₅ can₅₄ jniá₂?

³⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ 'éi₂:

—Tián₂ bá₄ jnia'₅₄.

Ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—Dsón'₂ bá₄ jaun₂ dsí₃ñí₂ 'nia'₂ 'e₂ niog₅ dsí₃ñí₂ jniá₂. Ján₃ bá₄ cán'₁ 'nia'₂ o₂i₁ dsí₅ jui₁lia'₂ o₂i₁ dsí₅ can₅₄ jniá₂. ⁴⁰ La₁ jui₁lia'₂ a₂juá'₂ 'nia'₂ a₂tiáng'₄ jma₃ca₂ton₂ cau₅ quió₃, on₃jua'₅₄ jniá₂ ca₂ting₂ cuë₅₄ a₂jaun₂. Ja₁jaun₂ lë₅ co₂jñia₅₄ a₂tian'₃ con₂ i₂ca₂tín₂ bá₄.

⁴¹ Riin'₅₄ i₂guian₃ guë₄ 'éi₂ ně₃, ca₂rë₃'néi₃ quian'₅₄ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄, jme₁ca₂nág₂ juá'₂ 'éi₂ le₂në₅. ⁴² Jaun₂ ca₂té₃ Jesús cau₅ quió'₅ ca₂té₃ 'éi₂ ca₂le₃jín₃. Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Njí'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ dsa₂ can'₅₄ i₂tián'₅ gon₂ juig₂ go₄ dsí₂nau₂, i₂jín₂ dsa₂ co₂'nió'₄ dsí₂tan₅₄ quiáin₅, qui₂toin'₂ dsa₂ 'éi'₃ bén₂. Le₂jaun₂ bá₄, jui₁lia'₂ dsí₂tan₅₄ i₂sion₅ guë₄ quiáin₅ ně₃, tián'₅ goin₂ jmo₂₃ 'éi'₃. ⁴³ La₁ jín'₄ 'nia'₂, tsá₃ le₂jaun₂ lé₂. Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nio₃ jmo₃ juín'₂, ca₂tiín₂ jme₃ti₃ ta₁ ne₄ riin'₅₄; ⁴⁴ chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ 'nio₃ cán₂ ne₄ jui₅, 'nió'₅ jme₃ti₃ ne₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂. ⁴⁵ Ia₁le₂në₅ bá₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, tsá₃ ta₁ jaun₂ já₅ jua'₅₄ a₂jme₃ti₃ dsa₂ ne₅₄; a₂jme₃ti₃ ta₁ ne₄ dsa₂ bá₄ já₅, a₂quí₃ quian'₅₄ 'mú₃ 'lia'₅₄ ia₁jaun₂ tñ₄ juín₅.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ ten₄ i₂chen₂ Bartimeo
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)

⁴⁶ Dsi₁léin₂ juig₂ Jericó. Jme₁o₂ iin₃ juig₂ jaun₂ quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, juín₅ gué₄ dsa₂ sián'₂ nē₃ quiong'₅₄, jaun₂ jan₂ dsa₂ ten₄ i₂chen₂ Bartimeo, (co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ ja₁ñi'₅₄ Timeo), guá₅ 'éi₂ cau₅ jui₅ mi₂₃ a₂jme₃'o₅₄ dsa₂ cu₄. ⁴⁷ Jme₁ca₂nág₂ juá'₂ dsa₂ ñó₅ Jesús i₂chan₂ Nazaret cau₅ jaun₂, jaun₂ ca₂'í₃ co₂mi'₅₄ tē'₂ Jesús:

—Jesús, tsíjon₂ David, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jniá₂!

⁴⁸ Jaun₂ ca₂jí₂ bá₄ dsa₂ ia₁jaun₂ dsó₃ tei₄. La₁ tē₂le₃ i₂juí'₂ gué₄ co₂mi'₅₄ ca₂'í₃ bá₄, ca₂juá'₂:
—¡Tsíjon₂ David, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jniá₂!

⁴⁹ Jaun₂ ca₂nau₂ Jesús jme₁ca₂nág₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄:
—Te'₂ 'nia'₂ o₁jia₂ ja₁lá₃.

Jaun₂ ca₂të₃ dsa₂, ca₂juá'₂:

—Jmo₄ 'io'₂. Nau₂, ia₁ ó₃ tē₂.

⁵⁰ Jaun₂ ca₂ton₃ cau₅ 'mi'₂ dsióg₂ jme₁chi₁bóin'₅, jaun₂ con'₂ ca₂nau₂ jaun₂ bá₄ co₂chi'₅₄, ca₂ñó₃ ja₁chén'₄ Jesús.

⁵¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂:

—¿'E₂ 'niog'₂ jmo₅₄ jniá₂ o₄quiáng'₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂ ten₄:

—Tē₅, a₂jnia₅₄ jme₁ne₃ bá₄ jniá₂ 'nio₃.

⁵² Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Ma₂lé₂ guang'₅₄. Ma₂'lóng'₂ ia₁ 'éng'₂ bá₄.

Dsi₂juí₅ jaun₂ bá₄ ca₂jnia₃ mi₂ne₄ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂ñó₃ quiain'₅₄ Jesús.

11

Ca₂'í₃ Jesús jé₄ juig₂ Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

¹ Jme₁ma₂quián₅ dsi₁léin₂ Jerusalén, dsi₃léin₂ quián₅ juig₂ Betfagé quian'₅₄ juig₂ Betania nē₃, a₂niog₅ cau₅ Má'₂ Olivos. Ja₁jaun₂ ca₂chen₃ Jesús on₃ dsa₂ i₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅,
² ca₂juá'₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ juig₂ pí'₁ niog₅ tē₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁dsau₅₄ nē₅. Jé₁ma₂ca₂dsi₃nó'₅ 'nia'₂ ja₁jaun₂,
dsian'₂ 'nia'₂ jan₂ bú'₄ 'mí₂ i₂rë₂'ñe'₅₄ i₂tsá₃ 'ein₂ ma₂co₁dsag₅₄. O₂chein'₅₄ 'nia'₂ jaun₂ tē'₅₄
ja₁lá₃. ³ Nē₁jua'₂ 'ein₂ ca₂juá'₂: “¿'E₂ lë₃ jmo'₂ 'nia'₂ le₂nē₅?“ jaun₂ juig'₅₄ 'nia'₂: “Te₁gui'₅₄ bá₄
'nio₃ ca₂tiá₂, la₁ nē₃ cón₅ bá₄ jáng'₂ táng₃.”

⁴ Jaun₂ i₃lén₂ dsa₂ 'éi₂. Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁chén'₄ bú'₄ rë₂'ñe'₅₄ jé₄ calle cau₅ o₄'né₄ quió'₅
dsa₂, jaun₂ ca₂chéi'₂ jaun₂ nē₃. ⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂ca₂jág₃, i₂tión₂ cau₅ jaun₂:

—¿'E₂ jmo'₂ 'nia'₂ ja₁nē₅? ¿'E₂ lë₃ tsíng'₅₄ bú'₄?

⁶ Jaun₂ ca₂jéin'₃ bá₄ gué'₂ 'éi₂ jág₁ lia'₂ lë₅ jág₁ ca₂cué₃ Jesús. Jaun₂ ca₂cué₃ bá₄ dsa₂ jmid₄
tē₂ já'₂. ⁷ Jaun₂ jme₁o₃lein₃ te₂ bú'₄, ca₂i₁jiog₃ ja₁en₅₄ Jesús, jaun₂ ca₂jmo₃ dse₃ qui₂ca₂jlág₂
'mí'₂ mi₂ca'₄ já'₂. Jaun₂ gué'₄ ca₂co₃dsag₅₄ Jesús. ⁸ Juín₅ dsa₂ qui₂ca₂néi'₃ 'mí'₂ le₂'i₄ jui₅ ja₁ñí₃
Jesús. I₂lin₅₄ gué'₂ ca₂dsia₃ gu₂'-nei'₅₄ 'ma₂ a₂ca₂i₁'nai₁₂ ja₁nau₂.

⁹ Jaun₂ dsa₂ i₂lén₂ le₃ne₄ jui₅ quiain'₅₄ i₂ja₂lén₂ le₃chi₁co'₅₄ nē₃, qui₂ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄,
ca₂juá'₂:

—¡Juí₁le₂juín'₂ bá₄ i₂nē₅! * ¡Juí₁le₂jnjío₃ bá₄ i₂nē₅ i₂já₅ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄! † ¹⁰ ¡Juí₁le₂jnjío₃ bá₄
'éi'₃ a₂já₅ quió'₅ jmei₂ jniog₄ David nē₃! ¡Juí₁le₂juín'₂ bá₄ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃!

¹¹ Jme₁ca₂'í₃ Jesús juig₂ Jerusalén, jaun₂ ca₂'í₃ i₁dsi₅ guá'₅ templo. Jme₁ma₂né₂jág₃ 'a₂
lia'₂ lë₅ ja₁jaun₂, ca₂o₃'iin₃, ca₂ñái'₃ táng₃ jui₅ Betania quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂
quiáin₅, ia₁ ma₂ca₂'láu₂.

* ^{11:9} lit. “Hosana”, a₂jein₅ jág₁ quiain'₅₄ jág₁ jmei₅ arameo: “Lio₄ jnia'₅₄”, co₂'nió'₄ a₂qui₂mi₅ dsa₂ ne₄ Diú₄ a₂jiá₃ I₂rë₂'ín₁
quiáin₅; la₁ cang₂ jaun₂ táng₃ ca₂jein₃ jág₁ a₂jme₂juin'₂ dsa₂ jan₂ dsa₂. † ^{11:9} Salmo 118:25-26.

Ca₂juá₂' Jesú_s jág₁ uig₅ ca₂tsí₃' ni₁'ma₂ higuera a₂tsá₃ míg₂ cha₂
(Mateo 21:18-19)

¹² Jme₁jnia₃ jaun₂, con'₂ ma₂'uín₂ táng₃ juig₂ Betania, ca₂tá₂' i₁cón'₅ Jesú_s. ¹³ Jaun₂ ca₂jág₃ tē₂ uíng₂ caun₂ ni₁'ma₂ higuera, lia₂' rē₂can₂ mog'₅₄ jniá₂ chí₅. Jaun₂ ñó₃ 'uig₅₄ ja₁dsi₅₄, ia₁ líin₂ jme₁dsio₂' míg₂. La₁ jme₁dsió₃ nē₃, jmá'₃, mog'₅₄ bá₄ cha₂, ia₁ on₃jua'₅₄ jein₂ a₂'ag₅ míg₂ higos jaun₂. ¹⁴ Jaun₂ nē₃ ca₂juá₂' Jesú_s ca₂tsí₃' ni₁'ma₂:

—Ju_ile₅₄ ca₂lia₂' o₁líg₂ jmig₄ tsá₃, ma₃'ein₂ gué₃ co₂ñei₅₄ míg₂ quiáng₂.
 Ca₂nág₂ bá₄ chí₂ dsi₂guia₃-tí₂ jme₁ca₂juá₂' le₂nē₅.

Ca₂uín₂' Jesú_s dsa₂ i₁jme₁tion'₅₄ dsia₅ 'ma'₅₄ i₁dsi₅ guá'₅
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹⁵ Jme₁ca₂dsi₃léin₂ táng₃ juig₂ Jerusalén, ca₂'í₃ Jesú_s i₁dsi₅ guá'₅ templo, ca₂jme₃lió₃ ca₂'uín'₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ 'nag₅, i₂lá₅ nē₃. Jaun₂ qui₂ca₂jéin'₃ ni₁mesa jme₁jmó'₂ dsa₂ ta₁ ja₁jme₂tsíin₃ cu₄, qui₂ca₂quí₂ 'ma₂si₅₄ ja₁jme₁tián'₄ dsa₂ i₂'ni₅ i₁ju₂; ¹⁶ tsá₃ ma₃ca₂cué₃ jmig₄ jua'₅₄ a₂dsi₃can₅ gué₄ dsa₂ lio₄ quió'₅ i₁dsi₅ guá'₅.

¹⁷ Jaun₂ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂'éi₂, ca₂juá₂:
 —Ne₄ Si₂ juá₂: “Né₅ quió₃ lē₅ ca₂ne₅₄ 'né₅ ja₁chi₂lén'₂ dsa₂ Diú₄, dsa₂ chan₂ ca₂le₃jé₃ juig₂.[†] La₁ 'nia₂ nē₃ ma₂jmo'₅₄ nē₂jag₄ bá₄ tē₂lau₂ quió'₅ dsa₂ 'ang₂.[§]

¹⁸ Jaun₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ tē₅juá₅ nē₃ ca₂nág₂ jág₁ nē₅. Jaun₂ ca₂jme₃lió₃ ca₂'náu'₃ juí₅ a₂lia₂' jñag'₃, ia₁ gó'₅ con'₂ tsá₃ ñó₅ nē₂jua₂'éi₂ bá₄ jme₃gón₃ lé₂, ia₁ juin₅ lin₃ dsa₂ nag₅ dsi₂gó'₃ dsi₅ jág₁ a₂jme₂tag₅ Jesú_s. ¹⁹ Tē₂le₃ ca₂nei₂ jmig₄ jaun₂, ca₂'uín₂* juig₂ jaun₂.

Ca₂rë₃quéin₃ ni₁'ma₂ higuera

(Mateo 21:20-22)

²⁰ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂ñii₅ táng₃ juí₅ ja₁dsi₅₄ ni₁'ma₂ higuera. Jaun₂ ca₂jág₃ co₂dsia₅ ma₂quein₂ ca₂tē₂ cho'₅₄. ²¹ Jaun₂ ca₂dsáu'₃ dsi₅ Pe₄, jaun₂ ca₂tsí₃' Jesú_s:

—Tē₅, jag₄ ni₁'ma₂ a₂ca₂chei'₅₄ uig₅. Co₂dsia₅ ma₂ca₂rē₃quéin₃.

²² Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s ca₂tsí₃' dsa₂:

—'Én₃ 'nia₂' tē₂le₃ quió'₅ Diú₄. ²³ A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia₂', juí₁'ein₂ gué₃ juá₂ tsí₃ níi'má₂ nē₅: “Jñag'₃ ja₁nē₅, o₂'ú₅ jmi₁jñí₄”, le₂jaun₂ dsón₂' le₃ti₃ bá₄, nē₁jua₂' tsá₃ ca₂'ág₂ caun₂-tí₃ dsi₅. ²⁴ Jaun₂ lē₃, juá₅ jniá₂, juí₁'e₂ gué₃ a₂mi₂' 'nia₂' jme₁chi₂leng'₅₄ Diú₄, nē₁jua₂' jmo'₂ 'nia₂' 'au₂' nē₂jag₄ bá₄ a₂ma₂nē₂gue'₅₄ e₂a₂mi₂', le₂jaun₂ dsón₂' le₃ti₃ bá₄ ja₁con₂ 'nia₂'. ²⁵ Jé₁ma₂tē₂ rē₁náu'₁ 'nia₂' chi₁léng'₄ Diú₄, nē₁jua₂' cha₂ 'nei₂ 'au₂' 'nia₂' ja₁con₂ ríng₂, 'én₃ 'nia₂' dsáu₁ ríng₂, ia₁jaun₂ bá₄ Néi₅ 'nia₂ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ 'éin₂ dsáu₂' 'nia₂' guiong'₅₄.[†]

Jesú_s bá₄ i₂'io₅ 'éi₃

(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

²⁷ Ca₂dsi₃léin₂ táng₃ juig₂ Jerusalén. Jaun₂ jme₁ma₂ñi₅ Jesú_s i₁dsi₅ guá'₅ templo, jaun₂ ca₂jme₃quián₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, tē₅juá₅, dsi₂gui'₅₄ can'₅₄ nē₃. ²⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂'éi₂ ca₂ñii₃ Jesú_s:

—¿'E₂ ta₁ lín₅ 'ne₂ a₂jmo'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo'₂ ñi₂? ¿'Ein₂ cuë₅ bí₂ 'éi₃ a₂jmo'₂ le₂nē₅?

²⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s:

—Ján₃ bá₄ ñag₄ jniá₂ caun₂ 'nia₂'. Nē₁jua₂' ca₂ñag₅₄ 'nia₂' lia₂' tí₅, jaun₂ gué₄ juá₄ jniá₂ 'ein₂ cuë₅ bí₂ a₂jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₂₃. ³⁰ Ju_ilia₂' a₂ca₂chon₃ Juan₅₄ jmig₂ dsa₂, ¿'ein₂ quió'₅ 'éi₃ jaun₂? ¿Quió'₅ Diú₄, o₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'e₂? Nag₄ 'nia₂.

³¹ Jaun₂ ca₂dsia₃ dsa₂ can'₅₄ jág₁ con'₂ guioin₅₄, ca₂juá₂:

[†] **11:17** Isaías 56:7. [§] **11:17** Jeremías 7:11. * **11:19** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá₂: “ca₂o₃'iin₃.” [†] **11:25** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂chi₁ton₅ versículo 26 ján₃, a₂juá₂ le₂la₂: “Ia₁ nē₁jua₂' tsá₃ 'én₅ 'nia₂' dsáu₁ ríng₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'én₂ Néi₅ 'nia₂' i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ dsáu₂' 'nia₂' guiong₅₄.”

—Në₁hua' ₂ca₂chei₅₄ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ bá₄, në₃ cóñ'₅ bá₄ ñag₃: “¿'E₂ lë₃ tsá₃ ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅ 'éi₂?” ³² ¿La₁ në₁hua' ₂ca₂chei₅₄ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄...?

La₁ ca₂rë₃gain₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂quian'₅₄ Jesús. Ia₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ jme₁'ein₂ a₂jme₁lín₄ Juan₅₄ të₃dsón'₂ jan₂ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ quián₅ Diú₄. ³³ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ can'₅₄ ca₂tsí₃ Jesús:

—Tsá₃ a₂jaun₂ ne₄ jnia'₅₄.

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús:

—Ján₃ bá₄ tsá₃ juá'₄ jniá₂ 'ein₂ cuë₅ bí₂ 'éi'₃ a₂jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo₂₃ ñi₂₃.

12

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ co₂nió'₃ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂jmó'₂ ta₁ ja₁nau₂

(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

¹ Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ Jesús ca₂juá'₂ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄. Ca₂juá'₂:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ ca₂chéin'₃ uïng₂ a₂'ag₅ míg₂ uvas ja₁nau₂ quió'₅. Jaun₂ ca₂jmo₃ jní₁ le₃lág'₃. Jaun₂ ca₂jmo₃ co₂jnjia₅₄ ja₁lein'₃ míg₂. Jaun₂ ca₂chi'₃ caun₂ tsí₁'né₅ ñei₅ ja₁guá₃ jmo₃ 'í₁.

Jaun₂ ca₂lí'₃ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ sián'₂ i₂nio₃ ne₄ ja₁nau₂, Jaun₂ ca₂ñó₃ bá₄ 'n₁og₅ i₂ní₃ juig₂ siá'₂. ² Jme₁ca₂té₂ jein₂ a₂ca₂rau₂ míg₂, jaun₂ ca₂chen₃ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ jan₂ dsa₂ mozo quiáin₅ a₂jme₁i₂mí₃ a₂jáng'₃ dsa₂ ca₂dsio₄ míg₂ con'₂ a₂ca₂tín₂ dsa₂ juig₅₄. ³ Dsa₂ jmó'₂ ta₁ ja₁nau₂ në₃, 'nió'₄ a₂jme₁cuë₃ a₂mí₅ dsa₂ 'éi₂, ca₂jñau'₃, ca₂cuë'₃ dsa₂ 'éi₂ tioin'₅₄, ca₂dsióg'₂ bá₄, tsá₃ 'e₂ ca₂jáng'₃ a₂jme₁mi₅ 'éi₂. ⁴ Dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ në₃ ca₂chein₃ táng₃ jan₂ dsa₂ mozo sián'₂. I₂'éi₂ në₃, ca₂cuí'₂ mi₂dsi₅₄, ca₂jmóg'₂ dsa₂ 'éi₂, jë₂ bá₄ ca₂té₂ca₂'o'₂. ⁵ Jaun₂ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ në₃ ca₂chein₃ bá₄ gué₄ jan₂ dsa₂ sián'₂ táng₃, la₁ i₂'éi₂ gué₄ në₃ ca₂jñii'₃. Juin₅ gué₄ i₂sián'₂ ca₂i₁len₅₄ ján₃. I₂lin₅₄ 'éi₂ qui₂ca₂cuë'₃, i₂lin₅₄ gué₂ ca₂jme₃dsiain₂₃ tioin'₅₄.

⁶ Dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂ në₃ jme₁chan₂ gué₄ jan₂ ja₁ñi'₅₄ i₂jme₁'n₁oi₃ gué₄ lin₃. Jaun₂ ca₂chein₃ 'éi₂, ia₁ líin₂: “Jme₃gan₃ dsa₂ chi'₂ quiáng₃.” ⁷ La₁ dsa₂ tion'₅₄ ja₁nau₂ në₃, ca₂dsia₃: “I₂në₅ bá₄ tñ₃ ja₁nau₂ la₂ cang₂; në₃ o₁jñí₁'₄ jniog₄, ia₁jaun₂ jniog₄ bá₄ lé₂ quián₂”. ⁸ Jaun₂ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃. Ca₂jñii'₃ bá₄ 'éi₂ tioin'₅₄. Jaun₂ ca₂dsei₂₃ le₃co'₅₄ jní₁.

⁹ Jaun₂, ¿'e₂ jmo₃ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂? Jñiói'₂ jme₃dsiain₂₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ jmó'₂ ta₁ ja₁nau₂ quió'₅, jaun₂ dsia₃ gu₂ dsa₂ sián'₂ táng₃.

¹⁰ ¿Tsa₁ ma₂'í₂ 'nia'₂ Si₂ ja₁juá'₂:

Ní₁cang₁ a₂tsá₃ ca₂rë₃jí'₅₄ të₅ 'ia'₂,
ca₂dsióg₃ ca₂lë₃ ní₁cang₁ a₂dsen₅₄ gué₄
a₂të₁ron₅₄ qui'₅₄ 'ia'₂;

¹¹ con'₂ në₅ lë₅ ca₂jmo₃ Te₁gui'₅₄,
jaun₂ 'ñio₅ lin₃ bá₄ jlá'₁, lág₂ jniog₄?*

¹² Jaun₂ jme₁'no'₂ dsa₂ juí₅ a₂jme₁tsáun'₂, ia₁ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ guioin₅₄ a₂juá'₂ Jesús jág₁ jáng'₅ lí₄ në₅ a₂'iin₂₃ 'éi₂ bá₄. La₁ ca₂rë₃gain₃ bá₄ dsa₂ juí₅ i₂quian'₅₄ Jesús. Jaun₂ i₂lein₃ bá₄, tsá₃ ma₃ca₂jñau'₃.

Jág₁ jui₁lia'₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ ds_i2tan₅₄

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

¹³ Jaun₂ ca₂chen₃ dsa₂ can'₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, quian'₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ quián₅ Rag₅₄ Herodes a₂dsí₃chi'₅₄ 'e₂ dsí₃chi'₅₄ Jesús, ia₁jaun₂ cuí₅ jñig₄ jo₅₄ jui₁lia'₂ bá₄ 'ñiái₃ ca₂jon₄ jág₁ 'lia'₂. ¹⁴ Jaun₂ ca₂o₃léin₂ ca₂juá'₂:

—Të₅, ne₄ bá₄ jnia'₅₄ a₂dsón'₂ bá₄ juá'₂ 'ne₂ lia'₂ tí₅ jág₁. Jaun₂ tsá₃ can'₂ 'ne₂ jág₁ jua'₅₄ a₂quian'₅₄ o₂i₁ dsí₅ 'e₂ 'ag₅ dsa₂, ia₁ tsá₃ gang'₃ jñag'₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ dsen₅₄ në₃. Caun₂

* 12:11 Salmo 118:22-23.

qui₂jme₂tíng₁ bá₄ dsa₂ juí₅ quió₅ Diú₄. ¿'I₄ 'éi'₃ qui₅₄ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ dsí₂tan₅₄ César? ¿'NiÓ'₅ qui₅₄ o₃ tsá₃ qui₅₄ 'e₂?

15 La₁ nj₅ rë₂ bá₄ Jesús a₂lë₁nio₄ juá₂ o₁ne₁ bá₄ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂juá₂:

—¿'E₂ lë₃ cáun₂ 'nia'₂ táo₂ jniá₂? O₂quian₂ de₂ 'nia'₂ caun₂ cu₄ denario jaun₂ jág₄ jniá₂.

16 Jaun₂ ca₂i₁quian₅₄ dsa₂. Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ Jesús, jaun₂ ca₂ηag₃:

—¿'Ein₂ dsí₂ne₄ chi₁ton₅ ja₁lá₃? ¿'Ein₂ quió₅ letra ně₃?

Jaun₂ ca₂ηag₃:

—Quió₅ gui₅₄ emperador César bá₄.

17 Jaun₂ ca₂juá₂ táng₃ Jesús:

—Jang₅₄ 'nia'₂ ne₄ César con₂ a₂ca₂tín₂ César; ne₄ Diú₄ ně₃ jang₅₄ 'nia'₂ con₂ a₂ca₂tín₂ Diú₄.

Jaun₂ ca₂i₃gó₃ dsí₅ jíin₂ 'éi₂.

Ca₂ηag₃ dsa₂ saduceos juí₁lia₂ a₂jen₅₄ 'lag₄

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

18 Jaun₂ ca₂o₃lén₂ i₂lín₅₄ dsa₂ saduceos ca₂o₃jíin₅₄ Jesús. Ia₁ tsá₃ 'én₂ dsa₂ 'éi₂ a₂jen₅₄ táng₃ dsa₂ jé₁ma₂dsain₃. Jaun₂ ca₂tsí₃ Jesús:

19 —Té₅, ca₂quio₂ Moisés si₂ a₂juá₂, ně₁jua₂ ca₂jon₃ jan₂ dsa₂ ně₂ tě₃ tsá₃ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅ guein₂, tion₅₄ 'nió₅ jén₂ gu₂ dsó₂ ríñ₅₄ dsa₂ ně₂ i₂ca₂jon₃ quiain₅₄ 'io₅₄ 'nág₂ 'éi₂, ia₁jaun₂ guein₂ i₂le₃chan₂ quiáin₅, lé₂ co₂'nió₄ tsí₁jon₂ 'lag₄ ríñ₅₄. †

20 'Ia₁ jme₁chan₂ guion₃ dsa₂ ně₂ i₂lín₅ jmá₃ lia₂ rin₅₄. Ca₂jen₂ gu₂ i₂le₂'uig₅₄, la₁ ca₂join₃ bá₄ tě₃ tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅. **21** Jaun₂ ca₂jen₂ táng₃ gu₂ 'io₅₄ 'nág₂ 'éi₂ quiain₅₄ jé₁ca₂té₂ on₃. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jon₃ táng₃ dsó₂ 'éi₂, tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂lë₃ quian₅₄ jé₁ca₂té₂ ún₂. **22** Le₂jaun₂ bá₄ ca₂lë₃ quian₅₄ ta₁guion₃ dsa₂ ně₂ con₂ i₂jme₁lë₄ rin₅₄: ca₂dsain₃ bá₄ tě₃ tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄ 'i₁jan₂ quiain₅₄ 'i₁jan₂ dsó₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂jon₃ 'io₅₄ jme₁ca₂join₃ ně₃. **23** Jaun₂ ně₃, jmig₄ jé₁ma₂té₂ rë₁jen₅₄ 'lag₄, ¿'ein₂ bá₄ quián₅ lé₂ 'io₅₄ 'éi₂? Ia₁ ta₁guion₃ bá₄ gué₂ dsa₂ ně₂ ca₂guá₂ quiain₅₄.

24 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—'E₂ gué₄ tsá₃ rë₂ njí₂ 'au₂ 'nia'₂, ia₁ a₂tsá₃ cuíñ₂ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ juá₂ Si₂, on₃ gué₂ cuíñ₂ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ lë₅ juí₅bí₂ quió₅ Diú₄. **25** Jé₁ma₂té₂ jmig₄ a₂jen₅₄ 'lag₄, on₃jua₅₄ a₂le₃chain₂ jua₅₄ a₂qui₃jéin₂ gué₄ gu₂, on₃ gué₂ ně₅ tóin₃ gué₄ jua₅₄ a₂qui₃cuíñ₃ chi₂ quiáin₅ a₂jéin₂ gu₂, ia₁ i₂lén₂ juí₁lia₂ lín₅ ángeles i₂tion₅₄ guei₅₄ i₂juíg₃ bá₄ 'éi₂ jmig₄ jaun₂. **26** La₁ juí₁lia₂ a₂jen₅₄ táng₃ 'lag₄, ¿'tsa₁ ma₂'í₂ 'nia'₂ Si₂ quió₅ Moisés juí₁lia₂ ja₁juá₂ 'ë₂₃ ní₁'ma₂ taun₅, ja₁ca₂juá₂ Diú₄ ca₂tsí₃ Moisés: "Jníá₂ bá₄ líng₅ Diú₄ quián₅ Abraham, quián₅ Isaac, quián₅ Jacob ně₃?"‡ **27** A₂líin₅ Diú₄ quian₅ dsa₂ jén₃ bá₄, on₃jua₅₄ rë₂ Diú₄ quián₅ 'lag₄. Jaun₂ 'ñio₅ lín₃ tsá₃ rë₂ njí₂ 'au₂ 'nia'₂.

'Éi'₃ Juá₅ a₂dsen₅₄ gué₄ quió₅ Diú₄

(Mateo 22:34-40)

28 Jaun₂ ca₂guan₃ jan₂ tě₅juá₅, ca₂nág₂ jág₁ a₂tsíñ₅ Jesús quian₅₄ dsa₂, ca₂rë₃lí₄ bá₄ a₂ca₂ηag₃ Jesús lia₂ tí₅ jág₁. Jaun₂ ca₂ηag₃:

—¿'E₂ 'Éi'₃ Juá₅ a₂le₂'uig₅₄ a₂lë₅ a₂dsen₅₄ gué₄ con₂ gué₄ ca₂le₃jé₃ juá₅?

29 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—'Éi'₃ Juá₅ le₂'uig₅₄ con₂ gué₄ ca₂le₃jé₃, juá₂: "Nei₂ 'nia'₂ dsa₂ chan₂ juig₂ Israel. Jan₂ Te₁gui₅₄ bá₄ lín₅ Diú₄ quián₂jniog₄. **30** Jme₁'nió₄ 'nia'₂ Te₁gui₅₄ Diú₄ quiáng₂ ca₂le₃jé₃ 'au'₂, ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂ quiáng₂, ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia₂ njí₂ dsei₂, ca₂le₃jé₃ bí₂ quiáng₂."§ **31** Jé₁ca₂té₂ tñ₃ juá₅ ně₃ juá₂: "A₂jme₁'nióg₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng₂ juí₁lia₂ 'niog₂ 'ñiag₂."* Jnja₅₄ lia₂ a₂tín₃ ně₅ bá₄ juá₅ a₂lë₅ a₂dsen₅₄ gué₄ con₂ gué₄ ca₂le₃jé₃ 'Éi'₃ Juá₅ quió₅ Diú₄.

† **12:19** 'Nio₂ ja₁ton₅ Deuteronomio 25:5-6. ‡ **12:26** Éxodo 3:6. § **12:30** Deuteronomio 6:4-5. * **12:31** Levítico 19:18.

32 Jaun₂ ca₂ηag₃ tē₅juá'₅ 'éi₂:

—Tē₅, 'ñio₅ dse₃ lia'₂ nē₂ηag'₅₄; a₂dsón'₂ bá₄ dsau₅ jan₂ bá₄ Diú₄ i₂chan₂, tsá₃ ma₃'ein₂ diú₄ sián'₂ chan₂. **33** A₂jaun₂ bá₄ a₂dsen₅₄ gué₄ a₂jme₃'nio₃ dsa₂ Diú₄ ca₂le₃jé₃ dsí₅, ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂, ca₂le₃jé₃ bí₂ quió'₅; a₂jme₃'nio₃ dsa₂ riñ₅₄ jui₁lia'₂ 'nío₃ 'ñiog₅. A₂jaun₂ bá₄ a₂quen₅ gué₄ con'₂ gué₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ jén'₅ dsa₂ ne₄ Diú₄, o₃ 'e₂ a₂qui₂dsí₂ dsa₂ ne₄chei₂ nē₃.

34 Jaun₂ jme₁ca₂nág₂ Jesús ca₂ηag₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ a₂ñí₂ dse₃ dsí₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ uíng₂ ñí₂ ja₁gon₂ Diú₄.

Jaun₂ tē₂le₃ ne₄ jui₅ gué₄ jaun₂, tsá₃ ma₃'ein₂ ca₂tiá₂ dsí₅ jua'₅₄ a₂ñág₃ gué₄ 'e₂ ñag₃.

¿'Ein₂ tsíjon₂ quián₅ líñ₅ I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Diú₄?

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

35 Jaun₂ ca₂jéin'₃ Jesús jág₁ jé₄ jme₂tiin₂₃ dsa₂ i₁dsi₅ guá'₅ templo, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'A₂ lia'₂ lē₅ jaú'₂ tē₅juá'₅ a₂líñ₅ tsíjon₂ David I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Diú₄, **36** ton'₂ 'ñiog₅ bá₄ gué'₂ David ca₂juá'₂ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂'í₃ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ tē₂dsí₅:

Ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí₃ Te₁gui'₅₄ quiáng₃:

“Né₂ con₂ jniá₂ tē₂le₃ gu₃ ne₁,

ca₂lia'₂ ca₂tē₂ jmi₄

a₂tón'₁ jniá₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ o₄tag'₄”?†

37 ¿'A₂ bá₄ lia'₂ lē₅ jaun₂ a₂líñ₅ tsíjon₂ David, ton'₂ 'ñiog₅ bá₄ gué'₂ David ca₂tē₃, “Te₁gui'₅₄ quiáng₃? ”

Ca₂le₃jín₃ dsa₂ juín₅ 'éi₂ jme₁nag₂₃ 'ñio₂ dsí₅ jág₁ quió'₅.

Chóg'₅ Jesús dso₄juá'₂ 'a₂lia'₂ niog₅ líñ₅ tē₅juá'₅

(Mateo 23:1-36; Lucas 11:37-54; 20:45-47)

38 Tē₃jé₄ jme₂tiin₂₃ dsa₂, ca₂juá'₂:

—Ní₂ 'nia'₂, jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ tsá₃ i₂can₂ 'nia'₂ jui₅ jui₁lia'₂ niog₅ líñ₅ tē₅juá'₅. Ia₁ tē₅ dsí₅ i₂nioi₅₄ le₁qui₂ 'mi₂ chen'₅₄ jang₄, ton'₂ tē₅ dsí₅ qui₂cuag₃ dsa₂ Diú₄ jé₄ 'ma'₅₄, **39** ton'₂ jmá'₃ lia'₂ ja₁dsen₅₄ bá₄ qui₂dsí₂tiain'₂ jui₁lia'₂ dsí₂néi₂ guá'₅ sinagoga, ton'₂ jmá'₃ lia'₂ ja₁dsen₅₄ bá₄ dsí₂toin'₅₄ ja₁dsí₂gué'₃ jui₁lia'₂ ja₁niog₅ jmi₄. **40** Qui₂jnjá'₂ 'ne₄ 'io₅₄ 'nág₂ nē₃, jaun₂ a₂jnjá'₅₄ con'₂ 'ma₂₃ jlē₅ a₂jmo₂₃ jaun₂, chi₂léin'₂ Diú₄ ué₂ líñ₃ tē₃jín₄ dsa₂. La₁ 'e₂ gué₄ uig₅ cué₃ Diú₄ quió'₅ i₂le₂'éi₂.

Ca₂tó'₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ñé₂ cu₄ quió'₅

(Lucas 21:1-4)

41 Co₂ráun₂ guá₅ Jesús i₁dsi₅ guá'₅ cau₅ tsíigu₅ ja₁tó'₅ dsa₂ cu₄ ofrenda. Jaun₂ guá₅ jíñ₂ dsa₂ i₂dsí₂lén₂ dsí₂tio'₂ cu₄ 'ñiò'₃ tsíigu₅. Jaun₂ nē₃, juín₅ dsa₂ cha₂ cu₄ dsí₂lén₂ dsí₂tio'₂ 'lióng₂ cu₄. **42** La₁ tē₃jé₄ jaun₂ ca₂dsi₃ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ñé₂. Jaun₂ ca₂tó'₂ tin₃ njí₁ guéin₂.† **43** Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, 'lióng₂ gué₄ nē₂tió'₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ñé₂ nē₅, lia'₂ con'₂ gué₄ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂nē₂tió'₂ 'ñiò'₃ tsíigu₅. **44** Ia₁ 'éi₂ nē₃ cu₄ a₂ma₂qui₂rë₂tsón₂ bá₄ jaun₂ quió'₅ cué₂₃. 'Io₅₄ 'nág₂ nē₅ nē₃, ca₂le₃jé₃ bá₄ nē₂cué₃, con'₂ a₂jme₁ron₅ quió'₅, 'nió'₄ a₂jme₁lá₃ a₂gué'₃.

13

Ca₂'é₂ Jesús jág₁ a₂dsí₃'én₂ bá₄ guá'₅ templo

(Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

1 Con'₂ jme₁ma₂'ein₅₄ jui₅ o₂'iín₅ i₁dsi₅ guá'₅, jaun₂ ca₂juá'₂ jan₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅:

† 12:36 Salmo 110:1. † 12:42 lit. “tin₃ njí₁ lepta.”

—¡Të₅, jag₄ 'e₂ guë₄ jlá'₁ ní₁cang₁ a₂le₁juí₄ a₂lë₅ guá'₅!

² Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¿Jág'₂ 'né₅ ca'₅₄ a₂te₁'i₁ në₅? Já₅ caun₂ jmi₄, 'i₁ca₂mí₂ ní₁cang₁ tsá₃ ma₃'e₂ le₁juí₄ lé₂.

Léi₄ a₂lé₂ jmi₄ jë₁ca₂tó'

(Mateo 24:3-28; Lucas 21:7-24; 17:22-24)

³ Jme₁ca₂dsió₃ Jesús má'₂ Olivos a₂chí'₅ quióng₄ guá'₅, ja₁jaun₂ ca₂guá₂. Jaun₂ ca₂guan₃ Pe₄, Jacobo, quiain'₅₄ Juan₅₄, Drë₄ në₃, ca₂tsí'₃ Jesús con'₂ jë₄ të₃co'₅₄:

⁴ —Jua'₅₄ líg'₂ bá₄ le₃ti₃ a₂juá'₂ 'ne₂ në₅. 'Niog₂ jnia'₅₄ le₃ne₄. ¿'E₂ léi₄ a₂lé₂ né'₃ a₂të₅₄ jmi₄ jaun₂?

⁵ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ jme₃gau₅. ⁶ Ia₁ juín₅ i₂të₁i₃nio₄ a₂juá'₂ i₂nioi₅₄ o₄quió₃ jniá₂, juá'₂: "Jniá₂ bá₄ líng₅ 'éi₂," jaun₂ juín₅ dsa₂ i₂qui₂jme₃gain₂₃.

⁷ 'Jë₁ma₂nei'₂ 'nia'₂ 'ei₅ jág₁ a₂nio₃ 'nei₂ a₂quín₂ dsa₂ ja₁lá₃ ja₁o₃, la₁tsá₃ jmó₁ 'nia'₂ gang'₃, ia₁ le₂jaun₂ dsón₂ lé₂ bá₄. La₁ on₃hua'₅₄ jmi₄ jë₁ca₂tó'₂ jaun₂. ⁸ Ia₁ nio₃ 'nei₂, qui₃quín₂ dsa₂ le₂caun₂ le₂caun₂ juíg₂ nación; dsi₂tan₅₄ guë'₂ në₃ qui₃tóin₃ mi'₅₄ quiín₂ quian'₅₄ dsi₂tan₅₄ riñ₅₄ i₂chan₂ juíg₂ siá'₂. 'Lióng₂ ja₁qui₂dsi₃bi₅₄ 'uë₃ lë₂, ton'₂ le₃cha₂ 'lióng₂ ja₁qui₂i₂nio₄ dsa₂ 'oin₅₄. A₂le₂uig₅₄ jmi₁uig₅ bá₄ guë₄ në₅, jui₁lia₂ jan₂ 'io₅₄ i₂rë₂chan₂ guein₂ quián₅.

⁹ 'Rë₂ján'₁ 'nia'₂ chang'₂, ia₁ qui₃jín₂ dsa₂ 'nia'₂ ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅ ia₁jaun₂ bóg₂ dsa₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas. Jaun₂ dsi₁nó'₅ 'nia'₂ të₃ne₄ dsi₄má'₂, ne₄ rag₅₄ në₃, 'uig₅₄ quió₃ jniá₂; ja₁jaun₂ o₁jang'₄ 'nia'₂ jág₁ dsau₅. ¹⁰ Jág₁ quió'₅ Diú₄ de'₂ jniá₅ 'nió'₅ dsi₃ag₅ le₂con₂ mi₂güíg₃. ¹¹ Jë₁ma₂të₂ rë₁qui₃të₂ dsa₂ 'nia'₂ a₂dsi₁jó₂ ne₄ dsi₂tan₅₄, tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ 'í₅ 'au'₂ të₃jniá₅ 'e₂ ηag'₅₄. La₁ ηag₄ bá₄ 'nia'₂ con'₂ jág₁ a₂ma₂ca₂ñi₂ 'nia'₂ hora jaun₂, ia₁ on₃hua'₅₄ guion'₅₄ 'nia'₂ a₂ηag'₅₄ jág₁ jaun₂; Jme₂dsí₂ Jñió₅ bá₄ i₂jmo₃. ¹² Ia₁ tón'₃ dsa₂ qui₃jíin₂ riñ₅₄ jmi₄ jaun₂, jaun₂ ηag₃ dsa₂; jui₁lia₂ jme₂ qui₃jíin₂ chi₂ quiáin₅. Chi₂ guë'₂ në₃, jme₃ηai₅₄ chog₅₄-jmei₂; chan₂ guë'₂ i₂qui₂jme₃dsian₅ chog₅₄-jmei₂ në₃. ¹³ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ jme₃ηia₅₄ 'nia'₂ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂, la₁ jui₁lia₂ i₂tió'₃ náu₃ tiá₂ të₂ jë₁ca₂tó'₂, tíñ₄ bá₄.

¹⁴ 'Jaun₂ në₃, já₅ jmi₄ a₂të₅₄ ne'₅₄ 'nia'₂ a₂náu₃ jan₂ dsa₂ i₂juí₁si 'lin'₅₄ ja₁tsá₃ 'í₄ 'éi'₃ náu₃, * —jaun₂ juí₁le₂ñí₂ bá₄ i₂'í₅ si₂ la₂—; jaun₂ në₃, dsa₂ i₂tián₅ le₂tan₅₄ 'uë₃ Judea, jui₁cu₁ng₁₂ jui₅ má'₂. ¹⁵ Jui₁lia₂ i₂'en₅₄ guei'₅₄ 'ne₄, tsá₃ jui₁sióin₄ jua'₅₄ a₂'uë'₃ 'e₂ 'uë'₃ dsi₂néi₂ quió'₅; ¹⁶ jui₁lia₂ i₂'en₅₄ ja₁nau₂ quió'₅ táng₃, tsá₃ ma₃jui₁jñioi'₅₄ jua'₅₄ a₂ja₃quián₂ tsí₁'mí₂ dsió₂ quió'₅. ¹⁷ Juíg₂ bá₄ jui₁lia₂ dsa₂ mí₂ i₂le₁quian₅ guein₂, jui₁lia₂ i₂chan₂ guein₂ bë'₅₄ i₂'ín₂ dsi₅₄ quió'₅ në₃, jmi₄ jaun₂! ¹⁸ Mi₄ 'nia'₂ ne₄ Diú₄ tsá₃ jui₁dsi₂ñí₂ 'nia'₂ a₂jaun₂ jui₁lia₂ jein₂ güíg₂. ¹⁹ Ia₁ juá'₅ jniá₂, caun₂ o₂i₁ dsi₅ lin₃ a₂le₃chan₂ dsa₂ jmi₄ jaun₂, caun₂ jmi₁uig₅ a₂tsá₃ ma₂ca₂rë₃chá₃ ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃, on₃ guë'₂ ma₃niog₅ jmi₄ jua'₅₄ a₂le₃cha₂ guë₄ cang₂. ²⁰ Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ Te₁gui'₅₄ tsá₃ ma₂ca₂jme₃të₃ jmi₄ jaun₂, 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jme₁lión₂ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ le₂jaun₂. La₁ ma₂ca₂jme₃të₃ bá₄ jmi₄ jaun₂ o₄quió'₄ i₂quion₅₄ quiáin₅.

²¹ 'Në₁hua'₂ chan₂ i₂ca₂juá'₂ tsí₅ 'nia'₂ jmi₄ jaun₂: "¡Jag₄ 'nia'₂! La₂ bá₄ chén'₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄", o₃ në₁hua'₂ 'ein₂ ca₂juá'₂: "Jó₄ 'ein₅₄", tsá₃ o₁'en₅₄ 'nia'₂ jág₁ jaun₂. ²² Ia₁ juín₅ dsa₂ i₂jme₃gau₅ ja₃lén₂ a₂juá'₂ líin₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, a₂juá'₂ në₃ a₂lín₅ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄; 'lióng₂ léi₄ juë'₂ a₂o₂dsain₂ jmo₃ a₂jme₃gain₂₃ dsa₂. Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ lé₂, ca₂të₂ dsa₂ i₂quion₅₄ quián₅ Diú₄ jme₃gain₂₃. ²³ La₁ chan₂ 'nia'₂ rë₂jáng₁,† jaun₂ le₂në₅ ma₂në₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ ca₂le₃jë₃ të₃jniá₅.

A₂ lia'₂ guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃

(Mateo 24:29-35, 42—44; Lucas 21:25-36)

* ^{13:14} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Daniel 9:27; 11:31; 12:11. † ^{13:23} o₃, "ñí₂ 'nia'₂".

²⁴ Jé₁ma₂ca₂nag₅ jmig₄ o₂i₁ dsí₅ jaun₂,
 'iog₂ ně₃ co₂dsia₅ le₃lia₂,
 tsí₂ ně₃ tsá₃ ma₃tág₅ jnia₅₄;
²⁵ Nei₅ guë'₂ ně₃ qui₂tsí₃séi'₂;†
 ca₂le₃jé₃ guë₄ 'e₂ bí₂ cha₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃
 qui₃guian'.§

²⁶ 'Té₃jé₄ jaun₂ guë₄ ně₃, jín₂ dsa₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, jniói'₂ guei'₅₄ jé₄ jnei₅ quian'₅₄
 ca₂le₃jé₃juí₅bí₂ a₂'io₂₃jláin'. ²⁷ Jaun₂qui₃chein₃ ángeles quiáin₅, a₂té₂dsa₂i₂quion'₅₄ quiáin₅
 i₂chan₂ ca₂le₃jé₃ juig₂ te₁'i₁ ca₂taun₂ ca₂taun₂ mi₂güíg₃.

²⁸ 'Jme₁tín₅ 'nia'₂, jui₁le₂ñí₂ 'au'₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄ jui₁lia₂ ni₁'ma₂ a₂'ag₅ míg₂ higos;
 jme₁chéi'₂ gu₂'nei'₅₄, qui₂ja₂'iá₃ mog'₅₄ ně₃, njí'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂ma₂ja₂quián₃ jein₂ 'iog₂ bá₄
 jaun₂. ²⁹ Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ jaun₂ ně₃, jé₁ma₂té₅ ne'₅₄ a₂lě₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, jui₁le₂ñí₅₄ bá₄ 'nia'₂
 a₂ma₂ja₂quiáin₃, ně₂jag₄ bá₄ i₂ma₂chén'₅ o₄'né₄ bá₄ 'éi₂. ³⁰ A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juig₂ 'nia'₂,
 tsá₃ dsí₃ñí₂ tsí₂jon₂ la₂, * ca₂lia₂ ca₂lě₃ ca₂le₃jé₃ a₂në₅. ³¹ Jaun₂ já₅ jmig₄, guei'₅₄ dsí₂güíg₂
 quian'₅₄ mi₂güíg₃ la₂ nag₅, la₁ jág₁ quió₃, o₁líg₂ jmig₄ tsá₃ nag₅ jua'₅₄ a₂tsá₃ le₃ti₃.

³² 'La₁ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ njí₅ 'e₂ 'ió'₄, 'e₂ hora lé₂ a₂jaun₂, on₃ guë'₂ ángeles i₂tion'₅₄ guei'₅₄
 i₂juig₃, on₃ guë'₂ 'ñiog₅ Ja₁ñí₂ Diú₄. Jnja'₅₄ lia₂ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ Jmei₂ njí₅.

³³ 'Chan'₂ 'nia'₂ rë₂jáng'₁, jme₁jnio₂ 'nia'₂ ne'₅₄, ia₁ tsá₃ njí'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ jmig₄ lé₂. ³⁴ Lé₂
 jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ i₂o₂'in₅ dsí₂néi₂ quió'₅, dsó₅ dsí₂ñí₃ uíng₂; dsia₂₃ gu₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₅₄
 dsí₂néi₂ quió'₅, le₂jan₂ le₂jan₂ 'éi₂jma₃quén₅ ta₁ cué'₅ con₂'ca₂tiin₂, tsí'₅ mozo i₂jmo₅ 'í₁o₄'né₄
 a₂chain₂ rë₂jáin₁. ³⁵ Jaun₂ le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ ján₃, rë₂jáng'₁ 'nia'₂ chang'₂, ia₁ tsá₃ njí'₅₄ 'nia'₂
 'e₂ 'ió'₄ guan'₂ dsa₂ i₂quió'₅ dsí₂néi₂, tě₂le₃ ca₂nei₂, o₃ dsí₃nei₅, o₃ jé₁ma₂ca₂'o₃ i₁tú₃, o₃ tě₂le₃
 ca₂jnia₃ 'e₂, ³⁶ ia₁ con₂'tsá₃ njó₅ ně₁jua₂ ca₂guáin'₃ co₂tiá₂, jo₅₄ rë₂güín'₃ 'nia'₂. ³⁷ Jaun₂ já₁
 a₂juig₂ jniá₂ 'nia'₂ la₂, juig₂ ca₂le₃jín₃: "¡Chan'₂ 'nia'₂ rë₂jáng'₁!"

14

*Ca₂quin'₃ dsa₂jág₁ a₂tsáin'₂Jesús
 (Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)*

¹ Tín₃ jmig₄ né₃ a₂té₅₄ Jmig₄ Té₂'in₅₄, a₂guë'₅ dsa₂ i₁ñí'₄ 'ua'₂ a₂tsá₃ jui₁ levadura quian'₅₄,
 jaun₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, tě₅juá'₅ ně₃ ca₂'náu'₃ jui₅ 'a₂ lia₂ tsáin'₂ Jesús quian'₅₄ caun₂ mai₅₄,
 jaun₂ jñag₃. ² Jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁, juá'₂:

—La₁ tsá₃ njó₅ jmó₁ jniog₄ tě₃ niog₅ jmig₄, jme₁né₄, ia₁ con₂'tsá₃ njó₅ ně₁jua₂ ca₂tó'₂ dsa₂
 juig₂ mi₅₄.

*Jan₂ 'io₅₄ ca₂tsíin₂ no'₅₄ mi₂juig₂Jesús
 (Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)*

³ Lia'₂ con₂'ein₅₄ guë₄ juig₂ Betania ja₁quió'₄ i₂té'₂ dsa₂ Si₂mu₅₄ 'Mé'₅ 'Iog₅, jaun₂ ca₂dsiog₃
 jan₂ 'io₅₄ quian₅ caun₂ tsí₅ no'₅₄ mi₂juig₂ a₂'mu'₅₄, a₂lě₅ jmá'₃ no'₅₄ quió'₅ mi₁'au₂ nardo.
 Jaun₂ ca₂niá₃ ni₁tsí₅, jaun₂ ca₂'ág₂ no'₅₄ mi₂dsi₄ Jesús. ⁴ Jaun₂ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂tion'₅₄ ja₁jaun₂,
 dséin₂ ca₂tiin₂, jaun₂ ca₂dsia₃:

—Tsá₃ ne₄ 'e₂ lě₃ ně₂'éin₂ no'₅₄ mi₂juig₂ quió'₅. ⁵ Jua'₅₄ co₂nei'₅₄ bá₄ ně₂'nag₃ quian'₅₄ 'ni₅
 'ñiá₂-láu₂ 'éi'₃ cu₄ denario, jaun₂ jme₁jme₂'oin₅₄ dsa₂ te₂ñé₂.

Jaun₂ ca₂dséin₃ quiaín'₅₄ 'io₅₄ 'éi₂.

⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

† **13:25** Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'i₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3; Romanos 1:25.

§ **13:25** Isaías 13:10; 34:4. * **13:30** o₃, "né'₃ a₂dsián₃ dsa₂ i₂lin₅ raza la₂."

—Tsá₃ lë₁lein'₅₄. ¿'E₂ lë₃ cuë'₂ 'nia'₂ o₂me'₅₄ dsi₅? A₂në₂jmó₂' në₅, caun₂ a₂dse₃ bá₄ në₅.
7 Ca₂le₃jé₃ jmi₄ bá₄ i₂nio₄ dsa₂ te₂ñé₂ jin'₄ 'nia'₂; lé₂ bá₄ jme₁'oin'₁, chi₂jua'₂ líg'₂ 'niog'₂ 'nia'₂ jme₁'oin'₁. La₁ jniá₂ në₃ tsá₃ ma₃uë'₂ 'en₅₄ jniá₂ quian'₅₄ 'nia'₂. **8** 'Io₅₄ në₅, në₂jmo₃ 'a₂ con'₂ jnia'₅₄ le₃qui'₅₄ jmi₄ jmo₃. Ma₂në₂tsáng₂ të₂jniá₅ no'₅₄ mi₂juig₂ quió₃, ma₂në₂jmó₂ co₂jnia₅₄ jé₁ma₂të₂ rë₁ong₃. **9** A₂dsi₂jó'₃ juig₂ jniá₂ 'nia'₂, ca₂le₂con₂ mi₂güíg₃ ja₁'é₂ dsa₂ jág₁ dse₃ quió₃, jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ dsilog'₂ dsi₅ dsa₂ 'iin₃ 'io₅₄ në₅.

*Jmo₅ Judas caun₂jág₁ a₂'nií₂₃Jesús
(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)*

10 Jaun₂ në₃ Judas Iscariote i₂jme₁lín₄ jan₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quián₅ Jesú_s, ñei₅₄ i₁dsia₂ jág₁ quian'₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ a₂jáng'₂. **11** Jaun₂ 'io'₂ jmo₅ dsa₂ can'₅₄ jme₁ca₂nág₂, jaun₂ ca₂jén'₃ cu₄. Jaun₂ gué₄ në₃ ca₂'náu'₃ Judas dsi₅ 'a₂ lia'₂ cuíñ₅ jmi₄ a₂jíin'₂ Jesú_s, jaun₂ tsáun'₂ dsa₂.

*Má₃jé₁ca₂tó'₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄
1 Corintios 11:23-26)*

12 Jmi₄ le₂'uig₅₄ a₂niog₅ Jmi₄ Të₂'in₅₄ a₂gué'₅ dsa₂ i₁ñí'₄ a₂tsá₃ quian'₅₄ levadura, jmi₄ a₂jme₁jme₂dsian₅ dsa₂ já'₂ cha'₂ quián₅ jmi₄, jaun₂ ca₂ñag₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ ca₂ñí'₃ Jesú_s: —¿A₂já'₄ 'niog'₂ dsi₁jmó₁ jnia'₅₄ co₂jnia₅₄ má₃ Jmi₄ Të₂'in₅₄ quiáng'₂?

13 Jaun₂ ca₂chein₃ on₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, ca₂juá'₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ jé₄ juig₂. Ja₁jaun₂ jen'₂ 'nia'₂ jan₂ dsa₂ ñe'₂ i₂quion₂ jmi₂ quian'₅₄ ni₁dsig₁. Jaun₂ o₁'én'₃ 'nia'₂ dsa₂ 'éi₂. **14** Dsi₂néi₂ ja₁'í₂ 'éi₂, juig'₅₄ dsa₂ juig₅₄ dsi₂néi₂: “Le₂la₂ juá'₂ të₅, ¿Na₂ dsi₂néi₂ ja₁gué'₄ Jmi₄ Të₂'in₅₄ co₂lë₅ quian'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáng₃? ” **15** Jaun₂ 'éi₂ në₃, 'é₃ caun₂ dsi₂néi₂ jué'₂ ja₁lë₄ guei'₅₄ a₂ma₂lë₅ co₂jnia₅₄. Ja₁jaun₂ o₂jmo₄ 'nia'₂ co₂jnia₅₄ má₃ que₅₄ jniog₄.

16 Jaun₂ ca₂i₃lén₂ bá₄ dsa₂ on₃ 'éi₂. Jme₁ca₂dsi₃lén₂ jé₄ juig₂ në₃, ca₂dsó'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ ca₂juá'₂ Jesú_s. Jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂jmó₃ co₂jnia₅₄ má₃ a₂gué'₃ Jmi₄ Të₂'in₅₄.

17 Jme₁ca₂nei₂ jaun₂, ca₂dsi₃g₃ Jesú_s quiaín₅₄ ta₁guia₃-tíñ₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂.

18 Jme₁ma₂tiáin'₅ gué'₅, jaun₂ ca₂juá'₂ Jesú_s:

—A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ la₂, jan'₂ 'nia'₂ i₂gué'₅ jniá₂ co₂lë₅ quiang'₅₄ bá₄ i₂jang'₂ jniá₂.

19 Jaun₂ në₃ ca₂tá'₂ 'lia'₂ dsi₅ 'ñio₅ lin₃ tiáin'₅, jaun₂ ca₂jme₃lió₃ ca₂ñí'₃ Jesú_s le₂jain₂ le₂jain₂, ca₂juá'₂:

—¿On₁hua'₅₄ jniá₂ 'ág'₅?

20 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s:

—Jan'₂ 'nia'₂ i₂lë₂ guia₃-tíng'₂ i₂tiá₂ mi₂gu₂ co₂lë₅ 'ñío'₃ u₂ing₅ quian'₅₄ jniá₂. **21** Dsón'₂ bá₄ dsau₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ein₅₄ jui₅ dsó₃ lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₂ ne₄ Si₂; la₁ 'í₂e₂ gué₄ juig₂ dsa₂ i₂jáng'₂! Jme₁dse₃ quió'₅ jua'₅₄ co₂jei'₅₄ bá₄ tsá₃ ca₂rë₃cháin₃.

22 Të₁lia'₂ tiáin'₅ gué'₅, ca₂jña'₃ Jesú_s i₁ñí'₄, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ gué₄ në₃ ca₂dsioin₃, ca₂cué'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅. Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Qué'₂ 'nia'₂, ia₁ ñi₃ bá₄ jniá₂ i₁ñí'₄ la₂.

23 Jaun₂ ca₂can₃ táng₃ copa 'a₄ vino, jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ gué₄ ca₂cué'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂. Jaun₂ ca₂le₃jíñ₃ bá₄ ca₂'in'₃. **24** Ca₂juá'₂ Jesú_s:

—Jmi₃ bá₄ jniá₂ la₂, a₂li'₅₄ jág₁ 'mí₂ a₂të₃ron₅₄, * a₂niog₅ dsi₃'o₅₄ o₄quió'₄ juíñ₅ dsa₂. **25** Dsón'₂ juá'₅ jniá₂, tsá₃ ma₃líg'₂ jmi₄ jua'₅₄ a₂gui'₅₄ gué₄ táng₃ vino ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmi₄ i₁gui'₄ táng₃ caun₂ vino 'mí₂ co₂lë₅ quiang'₅₄ 'nia'₂ ja₁gon₂ Diú₄.

*Ca₂juá'₂ Jesú_s a₂tsá₃ tion₃ Pe₄ a₂cuig₂₃
(Mateo 26:30-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)*

* **14:24** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 24:8; Jeremías 31:31-34; Hebreos 10:29; 13:20.

²⁶ Jme₁ca₂lë₃ 'ë₂₃ jme₂ju₁in₂ Diú₄, jaun₂ guë₄ i₃léin₂ jui₅ Má₂ Olivos. ²⁷ Jaun₂ ca₂juá₂' Jesús ca₂tsí₃ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—Ca₂le₃jín₃ bá₄ 'nia₂ tiá₃ jén₂ 'au₂', 'ág₁ 'nia₂ caun₂-tíñ₃ 'au₂'; ia₁ rë₂ton₅ ne₄ Si₂ ja₁juá₂: "Jñí₄ jniá₂ dsa₂ i₂jñia₃ já₂ cha₂, jaun₂ já₂ cha₂ né₃ dsí₃léin₂ tsí₁rë₂jain₅₄."† ²⁸ La₁ cang₂ jé₁ma₂ca₂jeng₅₄ táng₃, nei₅₄ jniá₂ jñiág₅ jui₅ Galilea lia₂ con₂ guë₄ 'nia₂'.

²⁹ Jaun₂ në₃ ca₂ñag₃ Pe₄:

—O₁jñia₅₄ la₂ ca₂'ág₂ caun₂-tíñ₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ ríng₃, la₁ jniá₂, o₁líg₂ jmig₄ tsá₃ 'ag₅₄ caun₂-tíñ₃ dsí₃.

³⁰ Jaun₂ ca₂juá₂' Jesús:

—A₂dsí₂jó₃ juá₅ jniá₂, a₂'uë₂ në₃, né₃ a₂'ó₃ jé₁ca₂té₂ tíñ₃ ráun₂† të₁guí₄ dsó₂, hora jaun₂ dé₄ dsón₂ chéng₅ tsá₃ tóng₄ ta₁'nì₅ ráun₂ a₂cuig₂ jniá₂.

³¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Pe₄:

—O₁jñia₅₄ la₂ ca₂dsau₃ jniog₄ co₂lë₅, o₁líg₂ jmig₄ jua₅₄ a₂tsá₃ 'ín₄ jniá₂ 'ne₂.

Le₂jaun₂ bá₄ ca₂juá₂ ca₂le₃jín₃ riin₅₄ ján₃.

Ca₂chi₃lén₂ Jesús Diú₄ caun₂ja₁chei₂ Getsemaní

(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

³² Jaun₂ ca₂dsí₃léin₂ caun₂ ja₁chei₂ Getsemaní. Jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—Ja₁lá₃ tián₂ 'nia₂', të₁lia₂ i₁chi₁leng₄ Diú₄.

³³ Jaun₂ ca₂jñiai₃ Pe₄, Jacobo, Juan₅₄ në₃. Jaun₂ ca₂rë₃lióg₃ ca₂tá₂ quian₅ o₂i₁ dsí₅ 'ñio₅ lin₃.

³⁴ Jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ i₂ún₂ i₂quiain₅₄:

—'Nio₅ lin₃ quian₅₄ o₂i₁ dsí₅, ca₂lia₂ jmá₃ le₃jóng₂ të₂në₃, Ja₁lá₃ tián₂ 'nia₂ jme₁jnio₂ 'nia₂ ne₅₄.

³⁵ Ca₂juig₄ bá₄ ca₂ñó₃ guë₄ ne₄ jui₅. Ja₁jaun₂ ca₂tóin₂ të₂ 'uë₃, ca₂mi₃ ca₂tsí₃ Diú₄, jua₅₄ lé₂ bá₄ le₃lé₂ a₂tsá₃ dsí₃ñí₂ uig₅ 'e₂ niog₅ dsí₃ñí₂ hora jaun₂. ³⁶ Të₃jë₄ chi₂léin₂ Diú₄, ca₂juá₂:

—Abba,§ Tia₅₄ quiáng₃, ca₂le₃jé₃ bá₄ lé₂ le₃jmó₂ 'ne₂. Lio₄ jniá₂ 'e₂ a₂dsí₃ñíg₂ në₃. La₁ tsá₃ jui₁le₅₄ con₂ 'nio₃ jniá₂; jui₁le₅₄ bá₄ a₂'ñio₂ 'au₂ 'ne₂.

³⁷ Jaun₂ ca₂dsíáin₃ táng₃ ja₁tián₄ 'éi₂, la₁ le₁güín₃ bá₄ 'éi₂ tián₅ në₃. Jaun₂ ca₂té₃ Pe₄, ca₂juá₂:

—¿Rë₁güín₃ bá₄ 'ne₂, Si₂mu₅₄? ¿Tsa₁ tiang₃ jua₅₄ caun₂ hora bá₄ jme₁jniog₂ guë₄ ne₅₄?

³⁸ Jme₁jnio₂ 'nia₂ ne₅₄, chi₁len₄ 'nia₂ Diú₄, ia₁jaun₂ tsá₃ tsí₃sén₂ 'nia₂ dso₄. Dsón₂ bá₄ 'ñio₂ dsí₅ jme₂dsí₂ quián₂ 'nia₂, la₁ ni₁ñí₁ guion₅₄ bá₄ 'nia₂ uan₅₄.

³⁹ Jaun₂ ñó₃ bá₄ táng₃ i₁chi₁lein₄ Diú₄. Ján₃ bá₄ jág₁ le₂jaun₂ ca₂juá₂ táng₃. ⁴⁰ Jaun₂ guáin₃ táng₃ ja₁tián₄ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, la₁ le₁güín₃ bá₄ táng₃ 'éi₂ tián₅, ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'ñio₅ lin₃ ma₂i₁güíin₃. Jaun₂ tsá₃ 'e₂ ñí₅ ñag₃. ⁴¹ Jaun₂ jme₁dsíáin₃ táng₃ ja₁tián₄ 'éi₂ jé₁ca₂té₂ 'nag₂ ráun₂, jaun₂ ca₂juá₂:

—¿E₂? ¿Lia₂ ma₂tián₅ jaun₂ bá₄ 'nia₂ le₁güíng₃? Co₂në₅ bá₄ në₃. Ca₂té₂ bá₄ hora në₃. Ní₂ 'nia₂. Ma₂rë₂jín₅₄ bá₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ dsa₂ i₂le₁cán₄ dso₄. ⁴² Nau₂ 'nia₂ në₃, ma₃, ia₁ në₅ ma₂já₅ i₂jáng₂.

Ma₂le₁te₂ dsa₂ Jesús

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:2-11)

⁴³ Dsí₂jui₅ të₃jë₄ dsia₂₃ jág₁ jaun₂, ca₂dsíóg₃ Judas, i₂lin₅ jan₂ dsa₂ i₂guia₃-tíñ₂. Juin₅ lin₃ dsa₂ i₂ja₂lén₂ quiong₅₄ qui₂le₁quian₅ ñí₁tág₂, i₂le₁quian₅ ñí₁'ma₂ në₃, i₂chen₄ quián₅ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian₅₄ të₂juá₅, ca₂le₃jín₃ guë₄ dsí₂gui₅₄ can₅₄ në₃. ⁴⁴ Jaun₂ Judas në₃, ia₁

† ^{14:27} Zacarías 13:7. † ^{14:30} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂tsá₃ chi₁ton₅ "jé₁ca₂té₂ tíñ₃ ráun₂." § ^{14:36} Abba: co₂'nió₄ le₃jua₅₄: "Tia₅₄" quian₅₄ jág₁ jmei₅ arameo.

ma₂ca₂jmo₃ bá₄ jág₁ le₂jniá₅ 'e₂ léi₄ jmo₃ jé₁ma₂tě₂ rë₁jáng'₂, jme₁ma₂juá'₂: "I₂chen'₄ jniá₂ quió'₅, i₂'éi₂ bá₄ jma'₅₄ 'nia'₂, jaun₂ tē'₅₄ 'nia'₂, lě₅ 'í₁."

45 Jaun₂ dsi₂juí₅ jme₁dsiog₃ Judas, ca₂jme₃quiáin₃ con₂ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂: —¡Të₅! —Jaun₂ ca₂chen'₃ quió'₅. **46** Jaun₂ dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂jnau'₃ dsa₂, ca₂tág₃.

47 La₁ jan₂ i₂jme₁chén'₄ cau₅ ně₃, ca₂dsi₂ nj₁tág₂, ca₂ti₃ caun₂ rë₂gua₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ quián₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄. **48** Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂:

—¿Dsa₂ 'ang₂ líng₅, 'e₂ ja₂nó'₅ 'nia'₂ le₁quian'₄ nj₁tág₂, 'ma₂ ně₃, a₂të'₅₄ jniá₂? **49** Jua'₂ ca₂le₂jé₃ jmig₄ bá₄ 'eng₅₄ jin'₄ 'nia'₂, jme₂tíng₁ dsa₂i₁dsi₅ guá'₅, tsá₃ ma₂ca₂chong'₂ guë'₂ 'nia'₂ ja₁jaun₂. La₁ lě₂ le₂ně₅, ia₁jaun₂ le₃ti₃ con₂ lě₅ juá'₂ ne₄ Si₂.

50 Jaun₂ qui₂ca₂cuíng₃ bá₄ ca₂le₃jín₃ chii'₂ dsi₂guia₃-tín₂, ca₂téin₂ bá₄ Jesús.

Dsó₂ i₂ca₂cuíng₃ tē₃rë₂ñí₅

51 Të₃jé₄ jaun₂, njó₃ jan₂ dsó₂ rë₂bóin'₅ caun₂ tsí₁mí'₂ tióg₃, 'ein₂₃ Jesús. **52** Jaun₂ jme₁ca₂jnau'₃ dsa₂, la₁ ca₂lóin₂ bá₄, jmá'₃ tsí₁mí'₂ bá₄ ca₂lí'₃ dsa₂. Jaun₂ njái'₃ bá₄ tē₃ rë₂ñíí₅.

Ma₂chén'₅ Jesús ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55, 63—71; Juan 18:12-14, 19—24)

53 Jaun₂ ca₂tág₃ dsa₂ Jesús i₁jo₅₄ ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄, jaun₂ ca₂ñí'₂ ca₂le₃jín₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ dsi₂gui'₅₄ can'₅₄, tē₅juá'₅ ně₃. **54** Pe₄ ně₃ ca₂ñó₃ uíng₂ tē₂quiíin₃ 'ein₂₃ Jesús ca₂tē₂i₁dsi₅ quió'₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄. Ja₁jaun₂ ca₂guá₂ cau₅ si₂ quiain'₅₄ lióg₂, ca₂jme₃dsioin'₂.

55 Jaun₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅ ně₃, qui₂ca₂náu'₃ juí₅ 'a₂lia'₂ bóin'₂ dso₄ Jesús ia₁jaun₂ jnag'₃. La₁tsá₃ dso'₂ guë'₂ juí₅ 'e₂ dso₄ jme₃cáu'₂, **56** ia₁juí₅ i₂qui₂ca₂jmo₃ jág₁ tē₂jág₁ a₂bóin'₂ dso₄ Jesús, la₁tsá₃ tē₃tsí'₅₄ guë'₂ jág₁ quió'₅ tioin'₅₄. **57** Jaun₂ i₂lin₅₄ ně₃ qui₂ca₂nau₂ ca₂jmo₃ jág₁ tē₂jág₁ a₂'nii₂₃ Jesús, ca₂juá'₂:

58 —Ma₂néi₁ jnia'₅₄ juá'₂ i₂ně₅; "A₂'éng₄ guá'₅ templo a₂ca₂jmo₃ dsa₂ mi₂güíg₃, jaun₂ quian'₅₄ 'nií₅ jmig₄ jmóg'₄ táng₃ 'ñíó₃ caun₂ guá'₅ siá'₂, on₃jua'₅₄ lia'₂ lě₅ guá'₅ ně₅ a₂ca₂jmo₃ dsa₂ mi₂güíg₃."

59 On₃ guë'₂ quian'₅₄ jág₁ jaun₂ ca₂lí'₃ jág₁ rë₂.

60 Jaun₂ ca₂nau₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ tē₃jé₄ tioin'₅₄ jaun₂, jaun₂ ca₂ñíí'₃ Jesús ca₂juá'₂:

—¿Tsa₁ 'e₂ ñag'₅₄ 'i₁caun₂? ¿I₂'e₂ bá₄ jág₁ ně₅ jme₂cáu'₂ dsa₂ quiang'₂?

61 La₁ tei₄ bá₄ ca₂nau₂ Jesús, tsá₃ ma₃'e₂ ca₂ñag₃. Con₂ siá'₂ ca₂ñag₃ táng₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄, ca₂juá'₂:

—¿Dsón'₂ 'ne₂ líng'₅ dsa₂ I₂rë₂íñ₁, Ja₁ñí'₅₄ I₂jñíó₅?

62 Jaun₂ guë'₄ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ján₅, jniá₂ bá₄ líng₅. Ján₃ bá₄ tē₃ ne'₅₄ 'nia'₂ jé₁ma₂tě₂ rë₁guá₃, Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ tē₂le₃ gu₂ ne₁ quió'₅ i₂'uan'₂, jaun₂ ján₃ bá₄ jag'₅₄ 'nia'₂ jé₁ma₂tě₂ rë₁jñíóí'₂ táng₃ jé₄ jnei₅ guei'₅₄.

63 Jaun₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ ně₃, jme₁ca₂nág₂ jág₁ jaun₂, ca₂chein₃ ni₁tsíñ₅₄ 'ñiog₅, * jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿E₂ guë₄ jmá'₃ jág₁ lióng₂ 'niog₂ jniog₄ jua'₅₄ a₂jáng'₃ guë₄ dsa₂ sián'₂ jág₁ dsau₅?

64 Ma₂né₂nei'₂ bá₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ a₂ma₂né₂juá'₂ i₂ně₅ 'iin₂₃ Diú₄. ¿A₂lia'₂ juá'₂ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂juá'₂ tioin'₅₄, ca₂tiíin₂ jón₂ bá₄.

65 Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ i₂lin₅₄ qui₂ca₂'ñéi₃ quió'₅ Jesús, qui₂ca₂lio₃ dsa₂ dsi₂ne₅₄, jaun₂ qui₂ca₂jnó₂ ně₃ tioin'₅₄, jaun₂ juá'₂:

—¿Dsi₄ jág₁ jua'₅₄ 'ein₂ ně₂quein₃ quiáng'₂!

Chi' ₂ 'í₅₄ quián₅ guá'₅ ně₃, ján₃ bá₄ qui₂ca₂cuë₃ ja₂ tioin'₅₄.

* **14:63** Jme₁chí'₄ tag₄ quió'₅ dsa₂ judíos jmig₄ jaun₂ a₂gág₅ dsa₂ ni₁tsín₅₄ cuë₂₃ léi₄ jé₁ma₂'í₅ 'nei₂ dsi₅, o₃ jme₁'í₄ qui'₂ dsi₅.

*Tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄ a₂cuiin₂₃ Jesús**(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25—29)*

⁶⁶ I₁dsi₅ ca₁'né₄ 'uë₃ bá₄ jme₁guá₄ Pe₄. Jaun₂ ca₂dsió₃ jan₂ 'io₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄, ⁶⁷ jaun₂ ca₂jíin₂ Pe₄ guá₅ jme₂dsioin₂, jaun₂ ca₂jág₂ 'io₅₄ tiá₂, ca₂juá₂:

—¿Ján₃ guë₂ jme₁quian₄ 'ne₂ Jesús Nazareno ó₃?

⁶⁸ La₁ tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄.

—Tsá₃ guion₅₄, on₃ guë₄ njíg₂ 'e₂ a₂juá₂ 'ne₂.

Jaun₂ ca₂nau₂ Pe₄ ca₂o₃'ín₃ ca₂i₁nau₂ tē₂le₃ ca₁'né₄ ja₁lē₄ corredor. Tē₃jé₄ jaun₂ ca₂'o₃ tē₁guí₄ dsó₂. ⁶⁹ Con₂ siá₂ ca₂jág₃ táng₃ 'io₅₄ ca₂jíin₂ Pe₄, jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ dsa₂:

—Jan₂ rin₅₄ 'éi₂ bá₄ në₅.

⁷⁰ La₁ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄. Jme₁co₂lág₂ jaun₂, dsa₂ i₂tián₅ quian₅₄ Pe₄ ca₂juá₂:

—Dsón₂ rin₅₄ 'éi₂ bá₄ líng₅, ia₁ ján₃ bá₄ Galilea chang₂.

⁷¹ Jaun₂ në₃, Pe₄ ca₂'ín₃ Diú₄ ca₂mi₃ a₂dsi₃ñíi₂ 'e₂ dsi₃ñíi₂, ca₂juá₂:

—¡Tsá₃ cuíng₅ dsa₂ i₂'ín₅ 'nia'!

⁷² Dsi₂juí₅ jaun₂ ca₂'o₃ táng₃ tē₁guí₄ dsó₂ a₂ca₂té₂ tñ₃ ráun₂. Jaun₂ guë₄ në₃ ca₂dsáu₃ dsí₅ Pe₄ a₂ca₂juá₂ Jesús le₂jñiá₅: “Né₃ a₂'o₃ jé₁ca₂té₂ tñ₃ ráun₂ tē₁guí₄ dsó₂, hora jaun₂ dé₄ dsón₂ chéng₅ tsá₃ tóng₄ ta₁'ni₅ ráun₂ a₂cuig₂ jñiá₂.” Jme₁ca₂dsáu₃ dsí₅ jág₁ në₅, jaun₂ guë₄ ca₂'o₃ 'ñio₅ líñ₃.

15

*Chén₅ Jesús ne₄ Pilato**(Mateo 27:1-2, 11—14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)*

¹ Dsi₂juí₅ jme₁jnia₃ táng₃ jaun₂, ca₂ñí₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian₅₄ dsi₂gui₅₄ can₅₄, quian₅₄ ca₂le₃jín₃ tē₅juá₅, ca₂le₃jín₃ guë₄ i₂lín₅ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá₅ në₃. Qui₂ca₂ñíi₃ ríin₅₄ ca₂jmo₃ caun₂ jág₁. Ca₂'néi₂ Jesús tioin₅₄, jaun₂ ca₂i₁jig₃ ne₄ Pilato. ² Jaun₂ ca₂ñag₃ Pilato:

—¿Dsón₂ líng₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Le₂në₅ bá₄, juí₁lia₂ juá₂ 'ne₂ në₅.

³ Jaun₂ caun₂ qui₂ca₂'nag₃ guë₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ 'lióng₂ ne₅₄ dso₄ ca₂bóin₂ Jesús. ⁴ Jaun₂ con₂ siá₂ táng₃ ca₂ñag₃ Pilato ca₂ñíi₃ Jesús, ca₂juá₂:

—¿Tsa₁ a₂ñag₅₄? Né₅ bá₄ nag₂ 'ñag₂ 'lióng₂ dso₄ a₂bóg₂ dsa₂.

⁵ La₁ tsá₃ ma₃'e₂ ca₂ñag₃ Jesús 'i₁caun₂. Jaun₂ jé₃ ca₂i₃gó₃ dsí₅ Pilato.

*Ca₂o₃'ág₃ 'éi₃ a₂jón₂ Jesús**(Mateo 27:15-31; Lucas 23:13-25; Juan 18:38--19:16)*

⁶ Jmig₄ jaun₂ jme₁chí₄ tag₄ a₂lióin₂ ca₂le₃jé₃ ñj₂ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ né₃ 'má₃, jme₁té₅ Jmig₄ Té₂'ín₅₄, 'ein₂ ca₂'ín₃ dsa₂ juig₂ i₂lión₂. ⁷ Jaun₂ jme₁'en₅₄ né₃ 'má₃ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Barrabás, quián₅₄ dsa₂ i₂ma₂ca₂jme₃dsian₅ dsa₂ jme₁ca₂nau₂ 'ne₂. ⁸ Jaun₂ ca₂mi₃ dsa₂ juig₂ ca₂tsí₃ Pilato a₂jmo₃ con₂ lë₅ tag₄ chí₅. ⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Pilato ca₂tsí₃ dsa₂ juig₂:

—¿'Niog₂ 'nia₂ lon₄ jníá₂ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?

¹⁰ Ia₁ ca₂rë₃lí₄ bá₄ Pilato 'ñiog₅ a₂'iog₅₄ uig₅ dsí₅ bá₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ ca₂jíin₂ Jesús ne₅₄.

¹¹ La₁ juig₅₄ jme₂dsa₂ në₃ ca₂toin₂ jág₁ dsa₂, jaun₂ tóin₃ co₂mi₅₄ a₂mi₃ lión₂ Barrabás bá₄.

¹² Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Pilato ca₂tsí₃ dsa₂ juig₂:

—¿'E₂ guë₂ 'niog₂ 'nia₂ jmo₅₄ jníá₂ quián₅₄ i₂té₂ 'nia₂ rag₅₄ quiáng₂?

¹³ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ juig₂ co₂mi₅₄ tioin₅₄, ca₂juá₂:

—¡Tióin₃ cróg₄!

¹⁴ Jaun₂ ca₂juá₂ táng₃ Pilato:

—¿'E₂ 'uig₅₄? ¿'E₂ gué'₂ dso₄ ma₂'náu₂?
 La₁ tē₂le₃ i₂juí'₂ gué₄ co₂mi'₅₄ ca₂tóin'₂, ca₂juá':
 —¡Tióin₃ cróg!₄

15 La₁ Pilato ně₃, ia₁jaun₂ dsí₃lén₂ dsa₂ tei₄, ca₂lión₂ bá₄ Barrabás i₂mi₅ dsa₂ lión₂. Jme₁ma₂né₂dsí₃ Pilato 'éi'₃ a₂bán₂ dsa₂ Jesú_s, jaun₂ ca₂jáng'₂ o₄gú₃ dsa₂ juig₂ jaun₂ tion₃ cróg₄.

16 Jaun₂ ca₂tág₃ 'liób₂ Jesú_s tē₂le₃ i₁dsi₅ ne₄ta₁, (co₂'nió'₄ caun₂ ja₁chei₂ Praetorio), jaun₂ ca₂ñí'₂ 'liób₂ ca₂le₃jín₃ riin'₅₄. **17** Jaun₂ ca₂quei'₃ dsa₂ caun₂ capa 'ui'₃, * jaun₂ ca₂jmo₃ caun₂ corona quian'₅₄ chi₁uíng₃ taun₅, ca₂tó'₂ mi₂dsi₄ Jesú_s. **18** Jaun₂ ca₂jme₃liób₃ qui₂ca₂cuag₃ Diú₄ tioin'₅₄, ca₂juá':₂

—¡Sian'₃ 'ne₂ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos!

19 Jaun₂ qui₂ca₂bá₂ mi₂dsi₄ Jesú_s quian'₅₄ ni₁'ma₂ ta₅, qui₂ca₂'ñéi₂ ně₃ tioin'₅₄, qui₂ca₂chi₃jné₃ ně₃, a₂jme₂juag'₂. **20** Jme₁ca₂lē₃ a₂lē₃co₂jmog'₂ jaun₂, ca₂dsein₂₃ táng₃ Jesú_s tsí₁'mi'₂ 'ui'₃ a₂jme₁ca₂quei'₃. Jaun₂ ca₂quei'₃ táng₃ ni₁tsin'₅₄ a₂jme₁qui'₂. Jaun₂ gué₄ ca₂jñiai₃ Jesú_s a₂dsi₃tion₃ cróg₄.

Cation₃ dsa₂ cróg₄ Jesú_s

(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)

21 Jaun₂ ca₂chi₃quiáin₂ jmig₄ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ juí₅ jón'₅ ja₁nau₂, i₂chen₂ Si₂mu₅₄ i₂chan₂ juig₂ Cirene, i₂lín₅ jmei₂ Alejandro quian'₅₄ Rufo, a₂cán₂ 'éi₂ cróg₄ quió'₅ Jesú_s.

22 Jaun₂ ca₂jñia₃ dsa₂ Jesú_s caun₂ ja₁chei₂ Gólgota, (co₂'nió'₄ jein₅ jág₁ chei₂ Dsí₂con'₂ Ni₁mu₅ Mi₂dsi₄ 'Lag.₄) **23** Jaun₂ ca₂jén'₃ ne₄ Jesú_s vino a₂rë₂cón'₅ quian'₅₄ mirra, la₁ tsá₃ ca₂gue₃ 'éi₂. **24** Jaun₂ gué₄ ca₂tion₃ cróg₄. Dsí₂'liób₂ gué'₂ ně₃ ca₂jmo₃ dsiógl₁ tsin'₅₄ Jesú_s, ca₂co₃ o₁ne₄ 'ein₂ lí'₂.

25 Con'₂ hora njí₁ njí₃ tē₂ o₃'iog₂, † ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄. **26** Jaun₂ ca₂tióng₃ letra dsi₄ cróg₄ co₂'nió'₄ a₂juá':₂ 'e₂ dso₄ a₂bóin'₂ Jesú_s, a₂juá': "RAG₅₄ QUIÁN₅ DSA₂ JUDÍOS." **27** Ján₃ bá₄ ca₂tioin₃ gué₄ on₃ dsa₂ 'ang₂ co₂lē₅ quiong'₅₄, jan₂ tē₂le₃ gu₂ ne₁, jan₂ gué'₂ tē₂le₃ gu₂ jen₅. †

28 Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂qui₂ca₂ñí₃ juí₅ jaun₂ qui₂ca₂jnáu'₂ jág₁ uig₅, qui₂bí₂ dsi₅₄, ca₂juá':₂
 —Ia₁, ¿on₁ 'ne₂ i₂juá':₂ a₂'éng'₄ guá':₅ con₂ siá':₂ ting'₂ jmog'₅₄ táng₃ quian'₅₄ 'ni₅ jmig₄? **30** Né₃ ně₃, lion₄ 'ñiag'₂, ja₁tong'₂ ně₅.

31 Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ a₂lē₁qui₂co₂jmog'₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ tē₅juá':₅, dsia₂₃ jág₁ qui₂tsí'₅ riin'₅₄, juá':₂:

—Ca₂lión₂ bá₄ i₂sián'₂, la₁ 'ñiog₅ bá₄ tsá₃ lé₂ le₃lión₃. **32** Jui₁sión₄ cróg₄ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄ ně₅, i₂juá':₂ lí₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ juig₂ Israel, ia₁jaun₂ tē₅ne₄ jniog₄, ia₁jaun₂ le₃'éin₂.

Le₂jiog₅ dsa₂ i₂le₁ton₅ quian'₅₄ Jesú_s qui₂ca₂juá':₂ uig₅.

Cajon₃ Jesú_s

(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

33 Jme₁ca₂té₂ dsi₃ñí'₃, § ca₂'ág₂ nei₂ le₂con₂ 'uë₃ jaun₂, ca₂lia'₂ ca₂té₂ hora njí₁ 'ni₅ tē₂le₃ ca₂'láu₂. * **34** Hora jaun₂, ca₂'ñia₂ gué₄ Jesú_s jág₁, ca₂juá':₂ tiá:₂

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani? —co₂'nió'₄ a₂juá':₂: Diú₄ quiáng₃, Diú₄ quiáng₃, ¿'e₂ lë₃ ma₂në₂téi'₃ jniá₂?₂

35 I₂lin₅₄ dsa₂ i₂jme₁tión₂ cau₅ jaun₂ ca₂nág₂, jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁ tsí'₅ riin'₅₄:

—¡Nei₂! Elías i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂ tē'₂.

* **15:17** Color 'ui'₃ jui₁lia'₂ 'mí'₂ a₂qui'₅₄ rag₅₄. † **15:25** lit. "hora 'ni₅," ‡ **15:27** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂chi₁ton₅ versículo 28, a₂juá':₂ le₂la₂: "Jaun₂ le₂jaun₂ ca₂rë₃ti₃ con₂ lë₅ juá':₂ Si₂ quió'₅ Diú₄: 'A₂jmá'₂ dsa₂ 'éi₂ jui₁lia'₂ jë₁jmái'₂ dsa₂ i₂rin₂ dso₄". Isaías 53:12. § **15:33** lit. "hora jñéi₂." * **15:33** lit. "hora njéi₃." † **15:34** Salmo 22:1.

³⁶ Jaun₂ ně₃ nō₃ jan₂ co₂chi'₅₄ i₁quian₅₄ caun₂ ni₁jau₂ guion₅ jmig₂. Jaun₂ ca₂guioin₃ vino dsi'₃. Jaun₂ ca₂chi₃dsí₂ nei'₅₄ caun₂ ni₁'ma₂ ta₅, jaun₂ ca₂jén'₃ ne₄ Jesús ia₁jaun₂ jme₁'ín'₂. Jaun₂ juá':

—O₁ne₄ chi₂jua' jiá₃ Elías jaun₂ sió₂ quió'₅.

³⁷ Cón'₂ bá₄ ca₂'njo₂ gué₄ Jesús tiá₂ lin₃, co₂tan₅₄ ca₂join₃. ³⁸ Hora jaun₂ dé₄ dsón'₂ co₂dsia₅ ca₂chen₃ ca₂té₂ guei'₅₄ ca₂té₂ 'uë₃ ca₂lë₃ tin₃ tsín'₅ tsi₁'mí'₂ pa₁ a₂jme₁'ei₅ dsi₂néi₂ guá'₅ templo. ³⁹ Jaun₂ juig₅₄ 'liog₂ i₂jme₁chén'₄ cau₅ cróg₄, jme₁ca₂jág₃ 'a₂ lia₂ ca₂jon₃ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—Të₃dsón'₂ bá₄ jme₁lin₄ dsa₂ ně₅ Ja₁nj'₅₄ Diú₄.

⁴⁰ Jaun₂ bá₄ jme₁tión₂ i₂lin₅₄ 'io₅₄, jág₅ uíng₂ ján₃. Jë₄ jaun₂ jme₁chén'₄ María chan₂ Magdala, quian'₅₄ María chog₅₄ i₂chen₂ José, quian'₅₄ i₂chen₂ Jacobo† i₂lin₅ i₂me'₂ gué₄, quian'₅₄ gué₄ jan₂ i₂chen₂ Salomé. ⁴¹ 'Io₅₄ 'éi₂ ma₂ja₂léin₂ le₂tan₅₄ 'uë₃ Galilea jme₂ti₃ ne₄ Jesús. Juín₅ bá₄ gué₄ 'io₅₄ sián'₂ i₂ma₂ja₂léin₂ 'ein₂₃ Jesús tē₂ Jerusalén.

Ca₂'on₃ Jesús

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁴² Jme₁ca₂tó'₂ nei₂ jmig₄ jaun₂, tion'₅₄ dsa₂ jmo₂₃ co₂jŋia₅₄ juí₁lia'₂ 'iog₃ jmig₄ jŋiо₅. ⁴³ Jaun₂ ca₂dsiоg₃ José i₂chan₂ Arimatea, i₂lin₅ jan₂ dsa₂ dseñ₅₄ i₂quian'₅₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅. Ia₁ 'éi₂ ján₃ jme₁chi₁jŋia₂₃ a₂'ín₂ dsi₅ a₂guá₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. Jaun₂ ca₂dsia₃ tiá₂ dsi₅ ně₃, nō₃ ja₁con₂ Pilato, ca₂i₁mii₁₂ 'lag₄ Jesús. ⁴⁴ Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsi₅ Pilato jme₁ca₂nág₂ a₂ma₂jon₅ Jesús, jaun₂ ca₂té'₃ juig₅₄ 'liog₂ ca₂ηag₃ chi₂jua'₂ dsón'₂ ma₂join₂₃. ⁴⁵ Jme₁ca₂rë₃ŋj₅ ca₂juá'₂ 'liog₂, "Dsón'₂ bá₄ le₂jaun₂ ma₂ca₂lé₃", jaun₂ ca₂jíin'₂ 'lag₄ o₄gú₃ Së₄ 'éi₂. ⁴⁶ Jaun₂ Së₄ ně₃ ca₂i₁lia₅ 'mí'₂ tióг₃; quian'₅₄ a₂jaun₂ ca₂lioin₃ 'lag₄ Jesús jme₁ca₂sió₂ cróg₄. Jaun₂ ca₂to'₂ 'ŋjó'₃ tau₂ 'ŋio₅ a₂jme₁ma₂lé₅ dso'₂ ni₁'lau₂. Jaun₂ ca₂mó₂ ca₂míг₂ ni₁cang₁ 'í₂ pa₁, ca₂jne₃ 'o₄ tau₂ 'ŋio₅. ⁴⁷ Jaun₂ María i₂chan₂ Magdala quian'₅₄ María chog₅₄ José, ca₂té'₂ ne₅₄ ja₁ca₂'on₃ Jesús.

16

Ca₂jen'₅₄ Jesús

(Mateo 28:1-10; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

¹ Le₃ca₂gú'₃ jmig₄ jŋiо₅, jaun₂ María i₂chan₂ Magdala quian'₅₄ María chog₅₄ Jacobo*, quian'₅₄ gué₄ jan₂ i₂chen₂ Salomé, ca₂i₁lia₅ no'₅₄ mi₂juig₂ a₂jme₁dsi₃tsáng₃ ni₁nj₁ 'lag₄ Jesús. ² Jaun₂ le₁né₃ gué₄ jme₁jnia₃ jmig₄ le₂'uig₅₄ semana, ca₂i₃léin₂ ja₁chi₁'on₅ Jesús, ca₂dsi₃léin₂ con'₂ ma₂'en₅ ca₂la₂ 'iog₂. ³ Jaun₂ dsa₂₃ jág₁:

—¿'Ein₂ jme₃'o₅₄ jniog₄ mói₂ cau₅ ni₁cang₁ a₂chi₁jŋi₅ 'o₄ tau₂ 'ŋio₅?

⁴ La₁ jme₁ca₂jág₃ ně₃, jua'₂ ma₂rë₂mu₅, cau₅ bá₄ ma₂chí'₅. Ia₁ a₂jme₁pa₁ lin₃ bá₄ ni₁cang₁.

⁵ Jaun₂ ca₂i₃toin'₅₄ 'ŋjó'₃, jaun₂ ca₂jíin'₂ jan₂ dsa₂ chi'₂ i₂qui'₂ 'mí'₂ chen'₅₄ tiog₂, guá₅ tē₂le₃ gu₂ ne₁ ja₁i₃léin₂ jaun₂. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsi₅ 'io₅₄ ně₃, ⁶ La₁ ca₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂:

—Tsá₃ juí₁dsi₂gó'₃ 'au'₂ 'nia'₂. A₂'na'₂ Jesús bá₄ 'nia'₂ i₂niog₅₄ i₂ca₂jon₃ ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄. La₁ ma₂ca₂jein'₅₄ bá₄. Tsá₃ 'éi₂ chan₂ ja₁lá₃. Ně₅ jag₄ 'nia'₂ ja₁ca₂quio₅ dsa₂. ⁷ Jaun₂ o₂nó'₅ 'nia'₂ o₂chei'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáin₅, Pe₄ ně₃, a₂ma₂'ein₅₄ juí₅ nō₅ jniái₅ lia'₂ con'₂ gué₄ 'nia'₂ juí₅ Galilea. Ja₁jaun₂ o₁jín'₄ 'nia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ quió'₅ ma₂ca₂juá'₂.

⁸ Jaun₂ ca₂'u₁in₂ tau₂ 'ŋio₅ i₃lein₃ cuíng₂₃, dsi₂gó'₃ dsí₅ jlein₂₃. Tsá₃ 'ein₂ ca₂tsí'₃ le₂'i₄ juí₅, ia₁ a₂gó'₅ bá₄ i₃lein₃.

Ca₂jme₃jnia₅ Jesús ne₄ dsa₂ quiáin₅.

(Juan 20:11-18)

‡ **15:40** o₃, Santiago. * **16:1** o₃, Santiago. † **16:8** Chog₅₄ si₂ a₂lě₅ gui'₅₄ gué₄ tsá₃ le₁ton₅ versículos 9-20.

⁹ Jaun₂ tē₂le₃ o₂'iog₂ jmi₄ le₂'uig₅₄ a₂ca₂rē₃liōg₃ semana a₂ca₂jein'₅₄ jaun₂, ca₂jme₃jniai₂₃ le₂'uig₅₄ ne₄ María chan₂ Magdala, i₂ca₂'uín₂ Jesús guion₃ je₂na'₅₄ quió'₅ le₂jñiá₅. ¹⁰ Jaun₂ 'éi₂ ně₃ ca₂i₁chi'₄ dsa₂ i₂jme₁quian'₅₄ Jesús. 'Éi₂ ně₃, tioin'₅₄ 'lia'₂ dsí₅, qui'₂'o₂₃ bá₄. ¹¹ Jme₁ca₂nág₂ juá'₂ 'io₅₄ a₂ma₂chan₂ táng₃ Jesús, ia₁ ma₂ně₂jág₂ 'io₅₄, la₁tsá₃ 'ein₂ ca₂rē₃'én₂ gué'₂ jág₁ jaun₂.

Cajmejnias Jesúis ne₄ on₃ dsa₂ quiáin₅
(Lucas 24:13-35)

¹² Cang₂ jaun₂ táng₃ ca₂jme₃jnia₅ Jesús le₂siá'₂ ne₄ on₃ dsa₂ 'éi₂ quiáin₅, ja₁jme₁i₂nioi₅₄ ja₁nau₂. ¹³ Jaun₂ ca₂i₃lein₃ táng₃ ca₂i₁chi'₄ riin'₅₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'ein₂ riin'₅₄ ca₂rē₃'én₂ jág₁ a₂dsia₅ 'éi₂.

Ca₂chen₃ Jesúis chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ i₂lě₂ gué₄
(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19:23)

¹⁴ Cang₂ gué₄ jaun₂ ca₂jme₃jnia₅ Jesús jin₄ ta₁guia₃-ján₃ con'₂ i₂jme₁tén₄ gué'₅. Jaun₂ ca₂jí₂ ia₁ 'e₂ lě₃ njí₄ lě₃ cang₄ dsí₅₄, tsá₃ 'ein₂ a₂juá'₂ riin'₅₄ i₂ma₂ca₂tě₂ ne₄ a₂ma₂ca₂jein'₅₄ táng₃.

¹⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí₃ dsa₂ 'éi₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ le₂con₂ mi₂güíg₃, o₂'é₃ jin₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ jág₁ dse₃. ¹⁶ I₂'én₂, i₂jñó₂ jmi₂ ně₃, lión₂, tíin'₄ bá₄. I₂tsá₃ 'én₂ ně₃, le₃chain₂ tioin'₅₄ 'éi'₃ a₂dsí₃ 'ein₂. ¹⁷ Jaun₂ léi₄ la₂ jme₃quian'₅₄ dsa₂ 'én₂. Të₂le₃ quian'₅₄ bí₂ 'éi'₃ quió₃ jniá₂, 'uín₂ je₂na'₅₄, ton'₂ dsia₃ dsa₂ jág₁ jmei₅ 'mí₂ ně₃. ¹⁸ Në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂jña'₃ dsí₂mi'₂, o₃ 'ein₂ ca₂'in'₃ mí₅ 'lig'₅₄, la₁tsá₃ 'e₂ jén'₄. Qui₂quio₃ gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ dso'₅₄, jaun₂ 'lión₂ bá₄ dsa₂.

Ca₂uíg₂ Jesúis guei'₅₄ i₂juíg₃
(Lucas 24:50-53; Hechos 1:6-11)

¹⁹ Jme₁ma₂lě₅ juá₂ Te₁gui'₅₄ Jesús le₂ně₅, jaun₂ gué₄ ca₂roin'₂ njái'₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, jaun₂ ca₂guá₂ tē₂le₃ gu₂ ne₁ quió'₅ Diú₄. ²⁰ Cang₂ jaun₂, dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄ ně₃, ca₂'uiin₂ i₁lein₅₄ ca₂le₂con₂ juig₂ i₁'é₄ jág₁. Jaun₂ 'njog₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesús ca₂cué₃ bí₂, ca₂jmo₃ léi₄ a₂dsón'₂ dsau₅ jág₁ quió'₅, tē₂le₃ quian'₅₄ ca₂le₃jě₃ léi₄ juë'₂ a₂qui₂ca₂jmo₃ dsa₂ quiáin₅.

Co₂ně₅.

Jág₁ Dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂ca₂tó'₂ San Lucas ne₄ Si₂

Jág₁ a₂ca₂rë₃lióg₃ Si₂ a₂ca₂jmo₃ San Lucas

¹ Juín₅ bá₄ dsa₂ i₂qui₂ca₂nio₃ ne₄ ca₂can₃ ta₁ ca₂tó'₂ ne₄ si₂ ca₂le₃jé₃ jág₁ 'a₂ lia'₂ dsón'₂ niog₅ ca₂lë₃ jé₄ quián₅ jnia'₅₄, ² lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂jme₃tag₅ dsa₂ i₂ca₂té₂ ne₄ lia'₂ con'₂ le₂'uig₅₄ jme₁ca₂rë₃lióg₃, ton'₂ ca₂jme₃'o₅₄ ca₂'é₂ jág₁ dse₃. ³ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂, jniá₂ ně₃ ma₂cáun₃ 'í₁ dse₃lin₃ 'a₂ lia'₂ ma₂já₅ jé₁le₂'uig₅₄, jaun₂ bá₄ líng₂ dsi₂ten₅₄ a₂tó'₄ ne₄ si₂ la₂ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lë₅, a₂tsíng₂ ne'₅₄ 'ne₂, gui'₅₄ Teófilo, * ⁴ ia₁jaun₂ ñi'₅₄ dse₃ a₂dsón'₂ tí₅ jág₁ a₂ma₂ca₂rë₃tíng'₃.

'Ë₂ jág₁ ángel quián₅ Diú₄ a₂le₃chan₂ Juan₅₄ i₂chon₃ dsa₂jmig₂

⁵ Jmig₄ lia'₂ con'₂ jme₁lín₄ Herodes rag₅₄ 'uë₃ Judea, jme₁chan₂ jan₂ jme₂dsa₂ i₂jme₁chen₂ Zacarías, i₂jme₁tén₄ le₃quió'₅ co₂nió'₃ jme₂dsa₂ quián₅ Abías. Dsa₂ mí₂ quián₅ jme₂dsa₂ 'éi₂ ně₃ jme₁chen₂ Elisabet, i₂jme₁lín₄ tsí₁jon₂ quián₅ jme₂dsa₂ Aarón. ⁶ Le₃oin₃ jme₁lín₄ dsa₂ dsen₃ le₃ne₄ Diú₄, jme₁jme₂ti₃ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄. A₂chain₂ le₂jaun₂ ně₃, tsá₃ 'ein₂ qui₂le₃bóg₂ dso₄ jua'₅₄ 'e₂ dso₄ le₃bóg₂. ⁷ La₁ 'i₁jan₂ guein₂ tsá₃ i₂ma₂ca₂rë₃chán₃ quián₅, ia₁ jme₁lín₄ Elisabet jan₂ 'io₅₄ quen₂. Jme₁ma₂cain'₅₄ ma₂guein'₂ 'ñio₅ lin₃ Jain₂ Jain₂.

⁸ Co₂ráun₂, ca₂lë₃ jme₁ca₂té₂ jmig₄ a₂tín₅₄ jme₂dsa₂ i₂quian'₅₄ Zacarías a₂jme₂ti₃ ta₁ a₂tióin₂ ne₄ Diú₄, ⁹ a₂jmo₃ lia'₂ con'₂ lë₅ tag₄ chí'₅ quió'₅ jme₂dsa₂. Të₃jé₄ jmig₄ jaun₂, ca₂o₃ág₃ jág₁ ca₂tín₂ Zacarías, a₂'í₂dsi₂néi₂ja₁jñiо₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄ a₂dsí'₂ chen₂. ¹⁰ Të₁lia'₂ 'ein₅₄ dsí'₂ chen₂ ne₄chei₂ ně₃, dsa₂ juig₂ guë'₂ le₃ca₁'né₄ bá₄ le₁ñii'₂ chí₂léin₂ Diú₄.

¹¹ Të₃jé₄ jaun₂ ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄ ne₄ Zacarías të₂le₃ gu₂ ne₁ ja₁lë₄ ne₄chei₂. ¹² Jme₁ca₂jág₂ Zacarías, ca₂ja₃gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃, ca₂lia'₂ tsá₃ a₂ñi₅ jmo₃ ca₂jén'₃.

¹³ La₁ ca₂juá'₂ ángel:

—Zacarías, tsá₃ lë₁jmo₂ gang'₃, ia₁ ma₂nág₂ Diú₄ jág₁ quiáng'₂ a₂chi₁lein'₅₄, jaun₂ le₃chan₂ jan₂ guein₂ dsa₂ ñe'₂ quián₅ Elisabet dsa₂ mí₂ quiáng'₂. Guein₂ 'éi₂ quiang'₅₄ Juan₅₄. ¹⁴ Jmó'₂ 'io'₂ le₃chang'₂, o₂'ñiо₅ o₂jñia₃ 'au'₂ ně₃, ján₃ bá₄ juín₅ i₂té₃ dsí₅ jé₁ma₂chain₂. ¹⁵ Ia₁ léin₂ dsa₂ juín₂ le₃ne₄ Te₁gui'₅₄. Tsá₃ vino 'ín₂, on₃ guë'₂ ti₁jmig₃ ně₃; Jme₂dsí₂ Jñiо₅ bá₄ ma₂rë₂rín₅ të₂dsí₅ né₃ a₂le₃chain₂. ¹⁶ Co₃jéin'₂ juín₅ lin₃ dsa₂ juig₂ Israel le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ Diú₄ quián₅.

¹⁷ 'Ei₂ i₂já₅ ne₄ jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄, 'ein₅₄ jme₂dsí₂, ton'₂ 'io₂₃ jui₅bí₂ jui₁lia'₂ a₂jme₁'io₅ Elías, a₂jme₃dsiain₁₂ mi'₅₄ ja₁con₂ dsa₂, quian'₅₄ chí'₂-guein₂ quián₅, a₂co₃jéin'₂ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ ne'₅₄, jme₃tag₂₃ le₃ti₂le₃ñí'₂ a₂dse₃. Le₂né₅ jmo₃ co₂jñia₅₄ dsa₂ ia₁jaun₂ guein₃ Te₁gui'₅₄.

¹⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ Zacarías ca₂ñí'₃ ángel:

—¿A₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃guion₅₄ jniá₂ a₂tí₅ dsón'₂ jág₁ ně₅? Ia₁ dsa₂ ma₂guen'₂ bá₄ jniá₂, le₂jaun₂ guë'₂ dsa₂ mí₂ quiáng₃ i₂ma₂dsí₁juin₅₄ ñi₂ ján₃.

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ ángel:

—Gabriel bá₄ jniá₂, chéng'₅ le₃ne₄ Diú₄. A₂cheng₅₄ bá₄ guio₃ a₂juá'₄ jág₁ dse₃ la₂ ne'₅₄. ²⁰ La₁ të₂ně₃, cóng'₂, tsá₃ma₃jág₁ le₃dsia₃, jaun₂ ca₂rë₃lí₄ bá₄ dsa₂, cha₂ a₂ca₂jág₃ dsi₂néi₂ guá'₅ templo. A₂jñia₅₄ qui₂bí₂ gu₂ bá₄ jmo₂₃léi₄, ia₁ ma₂coin₅₄.

²¹ Dsa₂ juig₂ ně₃, le₁jñia₂₃ a₂o₃'in₅ Zacarías, dsi₂gó'₃ dsí₅ ia₁ a₂ca₂rë₃'in₄ 'éi₂. ²² Jme₁ca₂o₃'iin₃ ně₃, la₁ tsá₃ ma₃jág₁ le₂dsia₃, jaun₂ ca₂rë₃lí₄ bá₄ dsa₂, cha₂ a₂ca₂jág₃ dsi₂néi₂ guá'₅ templo. A₂jñia₅₄ qui₂bí₂ gu₂ bá₄ jmo₂₃léi₄, ia₁ ma₂coin₅₄. ²³ Jme₁ca₂dsin₃ jmi₄ a₂jme₃ti₃ ta₁ jaun₂, jaun₂ ñá'i'₃ bá₄ ja₁quió'₄. ²⁴ Cang₂ jaun₂ ně₃, ca₂can₃ Elisabet dsa₂ mí₂ quián₅ guein₂. Të₁lia'₂ jaun₂, tei₄ bá₄ ca₂'í₃ dsi₂néi₂ quió'₅ con'₂

* ^{1:3} o₃, "ne₂i'nióg'₃ Diú₄."

'ñjá₂ tsí₂. 'Ein₅₄ qui₂dsí₂jnia₅ dsí₅, líin₂: ²⁵ "Co₂në₅ ca₂rë₃'ñjó₃ dsí₅ Te₁gui'₅₄ a₂líng₅ le₂la₂, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₂ag₃ dsa₂ 'lig'₅₄."

'E₂jág₁jan₂ ángel quián₅ Diú₄ a₂le₃chan₂ Jesú_s

²⁶ Jñéi₂ tsí₂ ma₂ne₁ñjó₄ a₂quian₅ Elisabet guein₂; Diú₄ në₃ ca₂chein₃ táng₃ ángel Gabriel caun₂ juig₂ ja₁tén₄ Galilea ja₁chei₂ Nazaret, ²⁷ a₂ca₂i₁jme₁jniai₂₃ ne₄ jan₂ dsa₂ mi₄ i₂jme₁ma₂lí₅₄ jág₁ a₂jéin₂ gu₂ quian'₅₄ i₂chen₂ José, jan₂ dsa₂ tsí₁jon₂ Rag₅₄ David. Dsa₂ mi₄ 'éi₂ jme₁chen₂ María. ²⁸ Jaun₂ në₃, ca₂'í₃ ángel dsi₂néi₂ ja₁'en₅₄ María, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¡Siang'₃ María! ¡'E₂ gué₄ dsen'₃ 'ne₂, ia₁ quiong'₅₄ Te₁gui'₅₄!†

²⁹ La₁ jme₁ca₂nág₂ María jág₁ në₅, 'ñjio₅ lin₃ ca₂i₃gó₃ dsí₅, jaun₂ ca₂'náu'₃ dsí₅ 'e₂ bá₄ jein₅ jág₁ jaun₂. ³⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ ángel:

—Tsá₃ lë₁jmo₂ gang'₃, María, ia₁ a₂dse₃ dsí₅ Diú₄ jmo₂₃ ja₁cong₂. ³¹ Ní₂, 'í₂ jan₂ guein₂ të₂'au'₂; le₃chan₂ jan₂ guein₂ dsa₂ ñe₂ quiáng'₂, jaun₂ quiain'₅₄ JESÚS. ³² 'Njo₅ juuin'₂ léin₂; quiong₃ dsa₂ a₂lin₅ Ja₁ñj'i₅₄ Diú₄ i₂guá₅ guei'₅₄ lin₃. Te₁gui'₅₄ Diú₄ në₃, dsiog₃ ne₄ta₁ quió'₅ David jme₂gui'₂. ³³ Jaun₂ jme₃góin₃ con₂ tan₅₄ ne₄ chi₂ dsio₄ Jacob, jaun₂ tsá₃ ma₃líg₂ jmig₄ dsi₃ñjí₂ 'éi₃ quió'₅.

³⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ María ca₂ñjí₃ ángel:

—¿'A₂ bá₄ lia₂ lé₂ a₂në₅? Ia₁ tsá₃ dsa₂ ñe₂ cuíng₅.

³⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ ángel:

—Jme₂dsí₂ Jñjó₅ bá₄ jmo₃ a₂lé₂ le₂jaun₂ ja₁cong₂; jui₅bí₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄ i₂guá₅ guei'₅₄ bá₄ lio₃ 'én₁ quió'₅. Jaun₂ lë₃, guein₂ jñjó₅ i₂le₃chan₂ 'éi₂, quiong₃ dsa₂ Ja₁ñj'i₅₄ Diú₄.‡ ³⁶ Ján₃ bá₄ le₂në₅ Elisabet ríng₂, o₁jnia'₅₄ ma₂guein₂, ma₂té₂ jñéi₂ tsí₂ a₂quiain₂₃ guein₂, jaun₂ le₂në₅ bá₄ le₃chan₂ jan₂ guein₂ quián₅ i₂té₂ dsa₂ 'io₅₄ quen₂. ³⁷ Ia₁ 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ cha₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ qui'₅₄ jmig₄ Diú₄.

³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ María:

—Ní₂, dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Te₁gui'₅₄ bá₄ jniá₂; jui₁le₅₄ ja₁cong₂ con₂ lë₅ jág₁ quiáng'₂. Jaun₂ ca₂ñjá'₃ ángel ja₁coin₂.

Ca₂i₁jag₅₄ María ja₁quió'₄ Elisabet

³⁹ Të₃jë₄ jmig₄ jaun₂, ca₂ñjó₃ María të₂le₃ dséi₂ jui₅ juig₂ niog₅ má₂ ja₁tén₄ Judea. ⁴⁰ Jaun₂ jme₁ca₂dsiog₃, ca₂'í₃ dsi₂néi₂ quió'₅ Zacarías, ca₂cuuin₃ Diú₄ Elisabet. ⁴¹ Jme₁ca₂nág₂ Elisabet a₂cuag₅ María Diú₄, dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂jín₂ guein₂ të₂dsí₅, jaun₂ ca₂rë₃cain₂ Jme₂dsí₂ Jñjó₅. ⁴² Jaun₂ ca₂'í₃ co₂mi'₅₄, juá':

—¡'E₂ gué₄ 'ñjio₅ jme₂gu'₅₄ Diú₄ 'ne₂, lia₂ con₂ gué₄ 'i₁jan₂ dsa₂ mí₂ sián₂', le₂jaun₂ gué₂ guein₂ quiáng'₂ në₃! ⁴³ ¡I₂'ein₂ bá₄ jniá₂, já₅ chog₅₄ Te₁gui'₅₄ quiáng₃ ja₂jag₅₄? ⁴⁴ Ia₁ dsi₂jui₅ jme₁në₂cuag'₅₄ Diú₄, ca₂jín₂ 'io₂ jén₅ guein₂ quiáng₃ të₂dsí₃. ⁴⁵ ¡'E₂ gué₄ dsen'₃ 'ne₂ a₂ca₂rë₃'éng₂, ia₁ le₃ti₃ ja₁cong₂ a₂ma₂juá'₂ Te₁gui'₅₄!

⁴⁶ Jaun₂ María në₃, ca₂juá':

Jme₂juin₂ të₂dsí₃ Te₁gui'₅₄.

⁴⁷ Jme₂dsí₂ quió'₃ në₃, 'io₂ jén₅

le₃quió'₅ Diú₄ quiáng₃ i₂lió₂.

⁴⁸ Ia₁ Diú₄ ca₂jéin₃ ne₅₄ ja₁con₂ jniá₂

dsí₂ñég₂ i₂jme₂ti₃ quiáiñ₅.

Jaun₂ në₃, le₂tan₅₄ le₃ne₄ jui₅ ja₁ñjó₄,

të₂ dsa₂ líng₅ i₂rë₂gon'₅₄ quián₅ Diú₄.

⁴⁹ Ia₁ 'e₂ gué₄ 'uan'₂ Diú₄,

† **1:28** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃; "Ma₂jme₂gu'₅₄ Diú₄ jme₂gon'₅₄ 'ne₂ con₂ gué₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ mí₂." ‡ **1:35** o₃, "Jaun₂ në₃, guein₂ i₂le₃chan₂ 'éi₂ quiong₃ dsa₂ guein₂ jñjó₅."

ia₁ ca₂jmo₃ caun₂ a₂juë' ja₁cong₂;
 i'e₂ guë₄ jnió₅ a₂chein₂!
 50 Co₂tan₅₄ bá₄ ñéi₂ dsí₅
 le₂tan₅₄ tsi₁jon₂ dsa₂ i₂jme₂go₃.
 51 Quian'₅₄ gu₂ bén₂, ca₂jmo₃ caun₂ a₂juë'₂
 a₂tsá₃ 'ein₂ qui'₅₄ jmig₄.
 Ia₁ co₂ñei'₅₄ ca₂guiaín₃ 'uë₃
 dsa₂ i₂con'₂ ñí'₂ dsí₅ guion₅₄ jmo₂₃ táin'₅.
 52 Ca₂'liain'₃ cau₅ i₂jme₁tián'₄ can'₅₄,
 a₂ca₂dsiaín₃ táng₃ i₂jmo₅ me'₂.
 53 Dsa₂ i₂jme₁chan₂ 'on₄,
 ca₂jme₃tau₅₄ quian'₅₄ a₂dse₃.
 I₂ñí₄ jme₁chan₂ dse₃ guë'₂,
 ca₂'uág'₂ ca₂chei'₃ líin₃.
 54 Ca₂jme₃'oin₅₄ dsa₂ juig₂ Israel i₂jme₂ti₃ quiáin₅,
 ca₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅ ca₂dsáu'₃ dsí₅
 55 con'₂ lë₅ jág₁ quió'₅
 ca₂tsí'₃ Abraham jme₂gui'₂ jniog₄
 quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ tsi₁jon₂ quiáin₅ co₂tan₅₄.
 56 Con'₂ 'ni₅ tsí'₂ ca₂dsin₃ ca₂'í₃ Maríja ja₁quió'₄ Elisabet. Cang₂ jaun₂ ñái'₃ táng₃ ja₁quió'₄.

Ca₂rë₃chán₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂jmig₂

57 Cang₂ jaun₂ ca₂dsin₃ jmig₄ a₂le₃chan₂ guein₂ quián₅ Elisabet, jaun₂ ca₂rë₃chán₃ jan₂ guein₂ dsa₂ ñe'₂ quiáin₅. 58 Jaun₂ ca₂rë₃ñi₅ o₁riin'₅₄, quian'₅₄ dsa₂ i₂tián'₅ cau₅ quió'₅ ně₃, 'a₂lia'₂ ca₂jmo₃ Te₁gui'₅₄ dse₃ dsí₅ ja₁con₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'io'₂ quiong'₅₄.

59 Jaun₂ ca₂lë₃ ně₃, jme₁ca₂té₂ jñia₃ jmig₄, ca₂o₃lén₂ dsa₂ ca₂ti₃ lo₄ guein₂, jaun₂ jme₁nio₃ quiong₃ Zacarías lia'₂ chen₂ jmei₂. 60 La₁ ca₂juá'₂ chog₅₄ guein₂:

—Jan₂'ón₄. Juan₅₄ bá₄ le₃chein₂.

61 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂:

—I₁jan₂ o₁ring'₂ tsá₃ i₂chen₂ le₂në₅, jme₁né₄.

62 Jaun₂ ca₂jmo₃ dsa₂ léi₄ quian'₅₄ gu₂ a₂ca₂tsí'₃ jmei₂ guein₂ 'a₂guë'₂ lia'₂ 'nio₃ 'éi₂ le₃chen₂ guein₂. 63 Jaun₂ ca₂mi₃ 'éi₂ ca₂'nau₅₄ jau₅₄ 'ma₂, jaun₂ ne₄ jaun₂ ca₂tióng₃. "Juan₅₄ bá₄ chein₂." Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ tioin'₅₄. 64 Dsi₂juí₅ jaun₂ ca₂ján₃ mi₂'o₄ Zacarías, ca₂'ág₂ 'ua₁ táng₃ le₁tsí'₂, ca₂dsia₃ jág₁, ca₂jme₃juin'₂ Diú₄. 65 Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tián'₅ cau₅, jaun₂ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ 'uë₃ má'₂ ja₁tén₄ Judea ně₃, ca₂i₃ag₅₄ jág₁ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂lë₃ jaun₂. 66 Dsa₂ i₂qui₂ca₂rë₃ñi₅ a₂jaun₂ ně₃, jme₁'nio'₂ dsí₅ i₂gú'₃ jág₁ në₅, qui₂ñí'₅ le₂jan₂ le₂jan₂ dsia₂₃: "¿E₂ bá₄ lén₂ guein₂ 'éi₂?" Ia₁ dsón'₂ bá₄ dsau₅ léi₄ jme₁quiong'₅₄ Te₁gui'₅₄ guein₂ 'éi₂.

Le₂la₂ canto a₂ca₂jme₃juin'₂ Zacarías Diú₄

67 Zacarías jmei₂ guein₂ ně₃, rë₂cain'₂ Jme₂dsí₂ Jñió₅, qui₂ca₂'ë₃ jág₁ ca₂cuë₃ Diú₄, ca₂juá'₂:
 68 Juí₂le₂juin'₂ Te₁gui'₅₄ Diú₄
 quiáin₅ dsa₂ juig₂ Israel,
 ia₁ ma₂guain₂₃ jé₄ quián₂ jniog₄
 dsa₂ juig₂ quiáin₅, ma₂ca₂lió₂.
 69 Ma₂ca₂cuag₃ jniog₄ jan₂ i₂'uan'₂ lin₃
 i₂lin₅ lia'₂ lë₅ caun₂ mi₁juí₁,
 jan₂ i₂já₅ jé₄ tsi₁jon₂ David i₂ca₂jme₃ti₃ ta₁ ne₅₄,
 a₂ja₂lioin₅₄ dsa₂ quiáin₅.

70 Le₂në₅ jág₁ quió'₅ ca₂cuë₃ ca₃ma₂líg'₂,
ca₂juá'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁,
i₂jme₁lë₄ 'í₁ quiáin₅,

71 jme₁ca₂juá'₂ a₂lió₂ o₄gú₃ dsa₂ i₂iog₅₄,
i₂uig₅ dsí₅ jág₂ në₃,

72 ja₁juá'₂ në₃ a₂tiá'₃ ñéi₂ dsí₅
ja₁con₂ dsa₂ can'₅₄ quián₂,
ja₁juá'₂ në₃ dsiog'₂ dsí₅ jág₁ jñiό₅ quió'₅ ron₅.

73 A₂në₅ bá₄ jág₁ jaun₂ ca₂quiog₂
jme₁ca₂ 'íin₃ 'njog₅
ca₂tsí'₃ Abraham jme₂gui'₂ jniog₄:

74 a₂ca₂juá'₂ a₂lió₂ o₄gú₃ dsa₂ i₂iog₅₄,
ia₁jaun₂ dsiá₁ tiá₂ dsí₅ jme₁ti₁ ne₅₄,

75 ia₁jaun₂ le₂chong₂ rë₂ le₃ne₅₄, lë₅ 'í₁,
ca₂le₃jé₃ jmig₄ chong₂.

76 Jaun₂ tē₂le₃ ja₁con₂ 'ne₂ guë'₂, jón₃,
tē₂ dsa₂ a₂líng'₅ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quiáin₅ Diú₄
i₂guá₅ guei'₅₄ lin₃,

ia₁ gog'₅₄ ne₄ jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄
a₂jmó'₂ co₂jñia₅₄ jui₅ quió'₅.

77 'Ne₂ bá₄ o₁jmo'₄ a₂le₃cui'₅ dsa₂ juig₂ quiáin₅
'e₂ jaun₂ a₂lión₂ dsa₂,
tē₂le₃ quian'₅₄ a₂'én₂ dsáu₁.

78 Ia₁ ñéi₂ bá₄ dsí₅ Diú₄ quián₂ jniog₄.

Jaun₂ lë₃, tē₂ guei'₅₄ i₂juig₃ bá₄
chein₂₃ caun₂ si₂,
në₂jag₄ bá₄ ca₂jnia₃ caun₂ jmig₄ 'mí₂

79 ja₁con₂ dsa₂ i₂tián'₅ jé₄ qui₁né'₃,
ja₁'ei₅ 'én'₁ 'mú₃ në₃,
a₂jiog₃ jniog₄ caun₂ jui₅ ja₁'ag₃ tei₄.

80 Caun₂ ca₂i₃cón₃ bá₄ guein₂ 'éi₂, caun₂ rë₂'uain'₂ bá₄ tē₂le₃ jui₅ jme₂dsí₂ në₃; ca₂guá₂
caun₂ ja₁lë₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅, ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄ a₂ca₂jme₃jniai₂₃ jin₄ dsa₂ juig₂ Israel.

2

Ca₂rë₃chán₃Jesús (Mateo 1:18-25)

1 Jaun₂ ca₂lë₃ në₃ jmig₄ jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ gui'₅₄ Emperador Augusto, a₂cho₃ si₂ tioin₃
ca₂le₃jín₃ dsa₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃. 2 (Jé₁le₂'uig₅₄ si₂ në₅ ca₂cho₃ dsa₂ lia'₂ con'₂ jme₁lin₄
Cirenio dsi₄má'₂ 'uë₃ Siria.) 3 Jaun₂ jma₃quén₅ ca₂tín₂ dsa₂ ca₂le₃jíin₃ dsí₃lein₃ juig₂ go₅₄,
a₂qui₂dsí₃tioin₃ si₂.

4 Jaun₂ ca₂'í₃ José jui₅ ca₂o₃'íin₃ juig₂ Nazaret ja₁tén₄ 'uë₃ Galilea, ca₂ñái'₃ jui₅ 'uë₃ Judea
a₂dsiáin'₄ Belén, go₄ David, ia₁ dsa₂ tsí₁jon₂ David bá₄ jme₁lin₄ José. 5 Ca₂i₁tioin₃ si₂ ja₁jaun₂
quian'₅₄ María i₂ma₂lí'₅₄ jág₁ jéin'₂ gu₂ quiain'₅₄; ma₂quiain₂₃ bá₄ guein₂ ñi₂₃. 6 Ca₂lë₃ në₃,
con'₂ ma₂tioin'₅₄ ja₁jaun₂, ca₂dsí₃ jmig₄ a₂le₃chan₂ guein₂ quiáin₅. 7 Ja₁jaun₂ ca₂rë₃chán₃
guein₂ ne₅₄ 'éi₂ quiáin₅, 'ein₅₄ ca₂lio₃ 'mí₂, ca₂quio₂₃ 'ñiό'₃ tsí₁gu₅ ja₁gué'₅ já'₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃
ma₃ja₁ca₂tiín₂ dsí₂néi₂ ja₁siá'₂ ja₁jñia₃.

Ca₂jme₃jnia₅ ángel ne₄ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'

⁸ 'Uë₃ jaun₂ jme₁tion'₅₄ jnia₅ ja₁nau₂ co₂nío'₃ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂ quián₅, a₂uë₂ jaun₂.
⁹ Ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄ ne₅₄, ca₂jnia₃ co₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄ le₃lág'₃ ja₁tioin'₅₄, jaun₂ ca₂rë₃gó'₅ 'ñio₅ lin₃. ¹⁰ La₁ ca₂juá'₂ ángel:

—Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ gang'₃. Ní₂, a₂i₃'é₃ jág₁ dse₃ bá₄ jniá₂ guio₃, caun₂ jág₁ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂, jiá₃ cán₂ o₂'ñio₃ dsí₅. ¹¹ Ia₁ jmig₄ në₃, ca₂rë₃chan₂ o₄quián'₂ 'nia'₂ juig₂ go₄ David, jan₂ i₂lió₂, i₂lín₅ Te₁gui'₅₄ I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Diú₄. ¹² Quian'₅₄ léi₄ la₂ o₁quion'₂ 'nia'₂ 'í₁: dsian'₂ 'nia'₂ guein₂ rë₂bón'₅ 'mí'₂, rë₂quiain₂₃ 'ñio₃ tsí₁gu₅ ja₁gué'₅ já'₂.

¹³ Dsí₂juí₅ con'₂ tsá₃ jáin₅, ca₂jín₂ juin₅ lin₃ ángeles sián'₂ con₂ ángel 'éi₂, ca₂tóin'₂ jme₂juin'₂ Diú₄ ca₂juá'₂:

¹⁴ Juí₁le₂juin'₂ Diú₄ guei'₅₄ i₂juíg₃!

Ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ në₃,
 juí₁ei₅ tei₄ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃
 i₂ma₂dsia₅ Diú₄ dse₃ dsí₅ o₄quió'₄.

¹⁵ Ca₂lë₃ në₃, jme₁ma₂i₃len₃ ángeles guei'₅₄ i₂juíg₃, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂ 'éi₂ qui₂ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—Ma₃ jniog₄ juí₅ Belén, ma₃ dsí₁jag₅₄ a₂ca₂lë₃, ja₁jaun₂, con'₂ lë₅ jág₁ ma₂në₂'é₂ Te₁gui'₅₄.

¹⁶ Ca₂i₃léin₂ jaun₂ në₃ të₂le₃ dséi₂. Dsón'₂ rë'₂ ja₁jaun₂ ca₂dsáin'₂ María quian'₅₄ José, guein₂ në₃ rë₂quiain₂₃ 'ñio₃ gu₅ ja₁gué'₅ já'₂. ¹⁷ Jme₁ca₂jág₂, jaun₂ gué₄ ca₂dsia₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ jág₁ a₂ca₂nág₂, a₂ca₂'é₂ ángel a₂ i₂lin₂₃ guein₂, ¹⁸ jaun₂ ca₂l₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂nág₂ jág₁ a₂dsia₅ dsa₂ i₂quián₅ já'₂ cha'₂ 'éi₂. ¹⁹ La₁ María në₃, 'no'₂ bá₄ dsí₅ ca₂le₃jé₃, 'e₂ jein₅ a₂lë₂ jaun₂. ²⁰ Dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂ në₃, ca₂i₃lein₃ bá₄ táng₃ qui₂jme₂juin'₂ Diú₄, qui₂cué₂₃ ti₁mag'₄ o₄quió'₄ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂té₂ ne₅₄ quian'₅₄ a₂qui₂ca₂nág₂. Ia₁ ca₂le₃jé₃ bá₄ ca₂rë₃ti₃ con'₂ lë₅ ca₂juá'₂ ángel.

Ca₂ijme₁jniai₂₃ guein₂ Jesús guá'₅

²¹ Jme₁ca₂dsin₃ jnia₃ jmig₄, ca₂ti₃ dsa₂ lo₄ guein₂, jaun₂ ca₂quiong₃ JESÚS* lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂juá'₂ ángel ca₂tsí'₃ María në'₃ a₂cáun₂.

²² Jme₁ca₂dsin₃ jmig₄ a₂'i₄ 'éi'₃ jmo₃ le₁jiin₃ a₂jme₂ti₃ lia'₂ con'₂ lë₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, ca₂i₁lein₅₄ Jerusalén jniai₂₃ guein₂ i₁jein'₅₄ ne₄ Te₁gui'₅₄. ²³ Ca₂jmo₃ le₂në₅ ia₁ ton₅ ne₄ Si₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄: "Ca₂le₃jín₃ guein₂ dsa₂ ñe'₂ i₂ne₅₄ i₂le₃chan₂, léin₂ i₂lë₅ 'í₁ quián₅ Te₁gui'₅₄."†
²⁴ Ja₁jaun₂ ca₂jén₃ ján₃ con'₂ lë₅ juá'₂ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄: "On₃ i₁ju₂, o₃ co₂dsán'₃ i₁ju₂ bë₂ 'e₂."‡

²⁵ Jmig₄ jaun₂, jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ jé₄ juig₂ Jerusalén i₂jme₁chen₂ Simeón. Jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ dsen₃ lin₃, i₂jme₁jme₂gan₃ Diú₄; jme₁chain₂ chi₁jnia₂₃ a₂guán₂ i₂cué₃ lián'₂ quió'₅ dsa₂ juig₂ Israel. Jme₁quiong₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiò₅; ²⁶ 'éi₂ bá₄ ma₂ca₂'é₂ jág₁ ne₅₄ a₂tsá₃ jón₂ ca₂lia'₂ ca₂jín₂ de'₂ I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Te₁gui'₅₄. ²⁷ Jmig₄ jaun₂ ñó₃ jiog₅ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ juí₅ guá'₅ templo. Ja₁jaun₂ jme₁ein₅₄ në₃ jme₁ca₂dsi₃lén₂ chog₅₄-jmei₂ guein₂ Jesús, jniai₂₃ guein₂ a₂jmo₃ quiong₅₄ con'₂ lë₅ tag₄ chí'₅ a₂qui₁'₅ 'Éi'₃. ²⁸ Jaun₂ ca₂jñau'₃ Simeón ca₂jñai'₃ guein₂, ca₂jme₃juin'₂ Diú₄, ca₂juá'₂:

²⁹ Në₃ gué₄ në₃, 'ne₂ juig₃ quiáng₃,
 ma₂lé₂ dsiang'₅₄ tei₄

dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne'₅₄,
 lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ quiáng₂.

³⁰ Ia₁ la₂ ca₂té₂ ne₃ i₂ma₂cheng₂ lió₂,

³¹ i₂ma₂jmo'₅₄ co₂jñia₅₄ quián₅ ca₂le₃jé₃ juig₂ nación.

³² I₂la₂ bá₄ i₂lín₅ si₂

* ^{2:21} Lia'₂ chen₂ Jesús (hebreo: Yeshua) jein₅ jág₁ "Lió₂ bá₄ Te₁gui'₅₄." † ^{2:23} Éxodo 13:2. ‡ ^{2:24} Levítico 5:11; 12:8.

i₂jmo₃ tág₅ ja₁con₂ dsi₂nau₂;
i₂la₂ bá₄ i₂lín₅ dsa₂ i₂chi'₃ jlá'₁
juig₂ Israel quiáng₂.

33 Ca₂l₃gó'₃ dsi₅ bá₄ José quian'₅₄ chog₅₄ guein₂, o₄quió'₄ jág₁ a₂ca₂juá'₂ Simeón jaun₂, 'iin₂₃ guein₂. 34 Jaun₂ ca₂jme₃gu'₅₄ Simeón quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ María chog₅₄ guein₂:

—Ní₂, 'en₅₄ jui₅ guein₂ la₂ já₅, jmo₃ a₂dsi₃gan'₅₄ 'uë₃ juin₅ dsa₂ juig₂ Israel, o₃ tē₂le₃ ron'₂ juin₅ 'e₂. Já₅ líin₅ caun₂ léi₄ quió'₅ i₂'ag₃ i₂náu₃ quen₅ i₂le₃'iog₅₄. 35 Le₂në₅ bá₄ jióg'₃ 'í₁ le₃jniá₂ 'a₂ lia'₂ dsi₂jiog₅ dsi₅ dsa₂ le₂jan₂ le₂jan₂. La₁ tē₂le₃ ja₁cong'₂ ně₃, dsi₃ñíg'₂ ně₂jag₄ bá₄ caun₂ nj₁tág₂ dsi₂tia₃ tē₂'au'₂.

36 Ján₃ bá₄ jaun₂ jme₁'en₅₄ jan₂ guiong'₂ i₂chen₂ Ana, ja₁míg₄ Fanuel, dsa₂ ts₁jon₂ Aser. 'Éi₂ ně₃ jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄ ján₃. Jme₁ma₂guein₂. Mei'₂ bá₄ lia'₂ con'₂ ca₂jen'₂ gu₂. Guio₃ nj₂ bá₄ ca₂rë₃quiaín'₅₄ dsa₂ ñe'₂ quiáin₅. 37 Quén'₂ ne₂guió₂ rë₂dsí₂ quén₂ (84) nj₂ a₂ca₂rë₃'níi₂. § Guiong'₂ 'éi₂ ně₃ jme₁'ein₅₄ tián₂ i₁dsi₅ guá'₅. 'Uë₂-jmi₂ bá₄ jme₁jme₂ti₃ ne₄ Te₁gui'₅₄ chi₂léin'₂ Diú₄ a₂jme₂'iin₅₄ ně₃. 38 Hora jaun₂ dé₄ ca₂dsiog₃ ja₁tión₂ dsa₂, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, ca₂dsia₃ jág₁ 'iin₂₃ guein₂tsí₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ i₂le₁jñia₅ a₂lión₂ dsa₂ juig₂ Jerusalén.

Ca₂i₃lein₃ táng₃ Nazaret

39 Jaun₂ ně₃ jme₁ma₂ca₂lë₃ jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ con'₂ lë₅ ta₁ qui'₅ 'Éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄, jaun₂ ca₂i₃lein₃ jui₅ 'uë₃ Galilea, ja₁niog₅ Nazaret, juig₂ go₅₄. 40 Guein₂ ně₃, caun₂ ca₂i₃juin₂ bá₄, caun₂ ca₂rë₃'uáin'₃ ně₃, ton'₂ 'ñio₅ lin₃ nj₅, Diú₄ bá₄ jme₁jme₂gu_{'54}.

Lia'₂ con'₂ me'₂ Jesús ca₂dsiog₃ i₁dsi₅ guá'

41 Ca₂le₃jé₃ nj₂ jme₁dsi₂lén₂ chog₅₄-jmei₂ Jmig₄ Të₂'in₅₄ a₂të₅ Jerusalén. 42 Jme₁ca₂dsí'₃ Jesús guia₃-tín₂ nj₂, ca₂i₃lein₂ táng₃ co₂dsia₅ jui₅ Jerusalén. Ia₁ le₂jaun₂ tin₂ dsa₂ ca₂le₃jé₃ nj₂ dsi₃lein₂ jmig₄ jaun₂. 43 Jme₁ca₂gú'₃ jmig₄, ca₂i₃lein₃ táng₃. Tsá₃ ca₂rë₃lí'₄ chog₅₄-jmei₂ jñia'₅₄ jaun₂ bá₄ tē₂'ñia₄ Jesús Jerusalén, 44 ia₁ líin₂ ma₂ñái'₅ bá₄ quiain'₅₄ dsa₂ sián'₂. Caun₂ jñig₄ ma₂ne₁ñó₄ tioin'₅₄ jui₅ i₃lein₃ jme₁ca₂'nau'₂ jín₄ o₁riin'₅₄, jín₄ dsa₂ i₂cu₂in₂₃ ně₃. 45 La₁ tsá₃ ca₂dsáu'₂. Jaun₂ ca₂jéin'₃ táng₃ jui₅ ca₂i₃lein₂ Jerusalén ca₂i₁'niog'₂ ja₁jaun₂.

46 A₂'ni₅ jñig₄ jaun₂ jme₁ca₂dsáu'₂ i₁dsi₅ guá'₅, guá₅ jín₄ tē₅juá'₅, nag₂₃ nj₁'i₅ 'éi₂ ně₃. 47 Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃ i₂tion'₅₄ nag₅ jág₁ quió'₅, ia₁ 'ñio₅ lin₃ nj₅ 'a₂lia'₂ qui₂jein'₃ jág₁ quió'₅ dsa₂ 'éi₂. 48 Jme₁ca₂jág₂ chog₅₄-jmei₂, ca₂i₃gó'₃ dsí₅, jaun₂ ca₂juá'₂ chog₅₄:

—Jón₃, ¿'e₂ lë₃ jmog'₅₄ le₂ně₅? Néi'₅, jniá₂ ně₃, ma₂në₂i₁nio₁ 'i₅ dsí₅ 'niog'₂ jnia'₅₄.

49 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'E₂ lë₃ 'nau'₂ 'nia'₂ jniá₂? ¿Tsa₁ nj₁'i₅ 'nia'₂ a₂ca₂ting₂ 'ú₄ ta₁ quió'₅ Né'₃?

50 La₁ tsá₃ ca₂ñí'₂ dsí₅ 'éi₂ 'e₂ jein₅ jág₁ jaun₂.

51 Jaun₂ ca₂jóin'₃ bá₄ quiain'₅₄ chog₅₄-jmei₂ jui₅ Nazaret. Caun₂ bá₄ ne'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂të₂néi'₂ chog₅₄-jmei₂. La₁ tei₄ bá₄ 'ma₅ chog₅₄ dsí₅ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂. 52 Jaun₂ caun₂ ca₂i₃juin'₂ bá₄ Jesús, rë₂ niog₅ dsi₅₄, rë₂ chéin'₅ le₃ne₄ Diú₄, lia'₂ le₃ne₄ dsa₂ ně₃.

3

'E₂Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂jmig₂jág₁ caun₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ (Mateo 3:1-12; Marcos 1:18; Juan 1:19-28)

1 Ni₂ guia₃'ñiá₂ lia'₂ con'₂ jme₁lín₄ emperador Tiberio, jmig₄ lia'₂ con'₂ jme₁lín₄ táng₃ Poncio Pilato dsi₄má'₂ 'uë₃ Judea; Herodes guë'₂ jme₁lín₄ rag₅₄ i₂jmo₅ 'éi'₃ 'uë₃ Galilea; Felipe riin'₅₄ guë'₂ jme₁lín₄ dsi₄má'₂ le₂tan₅₄ juig₂ Iturea quian'₅₄ Traconite; Lisanias ně₃

§ 2:37 o₃, "Ma₂ein₅₄ quén'₂ ne₂guió₂ rë₂dsí₂ quén₂ (84) nj₂."

jme₁lín₄ dsi₁má'₂ quián₅ Abilinia. ² Ján₃ bá₄ jmig₄ jaun₂ jme₁lín₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄ Anás quian'₅₄ Caifás. Con'₂ jmig₄ jaun₂ dé₄ ně₃, ca₂té₃ Diú₄ ca₂té'₃ Juan₅₄, ja₁nji'₅₄ Zacarías, 'uë₃ co₂'ñiog₅ ja₁jme₁guá₄. ³ Juan₅₄ ně₃ ca₂nji₃ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ ma₂quián₅ Cuá₃ Jordán, qui₂tsí'₅ dsa₂ a₂'nió'₅ tsóin₃ jmig₂, cuë₃ léi₄ a₂ma₂ca₂dsi₃quén'₅ dsí₅ ia₁jaun₂ le₃'én₂ Diú₄ dsáu₁. ⁴ Le₂ně₅ bá₄ ca₂lë₃ ca₂rë₃ti₃ con'₂ lë₅ jág₁ a₂ca₂tó'₂ Isaías ne₄ si₂, i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄, a₂ca₂juá':

Nag₃ dsa₂co₂mí'₅₄ jág₁

caun₂ 'uë₃ co₂'ñiog₅, a₂juá':

Jmo₄ 'nia'₂ co₂jnia₅₄ jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄;

Nia₄ 'nia'₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅.

⁵ Ca₂le₃jé₃ jí'₅₄ siá₅ 'nió'₅ le₃can'₂,

ca₂le₃jé₃ dsi₂con'₂, má'₂, 'nió'₅ 'ag₃ co₂rë₂,

Ca₂le₃jé₃ jui₅ qui₂rë₂guion'₂, 'nió'₅ lé₂ co₂dsau₅,

jui₅ a₂qui₂le₁quiñ'₅₄, 'nió'₅ lei₂.

⁶ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ jág₃

'a₂ lia'₂ lë₅ a₂jmo₃ Diú₄ lió₂.*

⁷ Jaun₂ ca₂uín₂ dsa₂ quió'₅, ca₂o₃léin₂ mi₂₃ cho₃ Juan₅₄ jmig₂, † jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂:

—i'Nia'₂ tsi₁jon₂ dsi₂mi'₂! ¿'Ein₂ bá₄ ně₂chí'₃ 'nia'₂ a₂cuïng'₂ long'₅₄ uig₅ a₂ja₂quián₃? ⁸ Cuë₄

'nia'₂ léi₄ jaun₂ a₂të₃dsón'₂ ma₂ca₂dsi₃quén'₅ 'au'₂. 'A₃ lë₁jui₁dsi₂jnia₅ 'au'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂jua'₅₄:

“Lág₅ jnia'₅₄ tsi₁jon₂ Abraham”; ia₁jniá₂ juá'₅, Diú₄ qui'₅₄ jmig₄ jmo₃ ca₂té₂ ni₁cang₁ tio'₅₄ la₂,

lé₂ le₃jmói'₂ chi'₂-guein₂ quián₅ Abraham. ⁹ Ia₁ ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ ñi₁dsi₁ a₂qui₃uín'₂ ni₁'ma₂.

Ca₂le₃jé₃ 'ma₂ a₂tsá₃ dse₃ míg₂ 'ag₅, uín'₂ dsi₃to'₅₄ si₂.

¹⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂:

—¿'E₂ bá₄ le₃jmó₁ jnia'₅₄ jaun₂ ně₃?

¹¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃:

—I₂cha₂ tñ₃ dsán'₃ tsín'₅₄, jui₁cuë'₄ co₂dsán'₃ i₂tsá₃ cha₂ quió'₅; le₂jaun₂ guë'₂ jui₁lia'₂ i₂cha₂ a₂guë'₃, jui₁jme₂oín₅₄ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ cha₂ quió'₅.

¹² Ca₂o₃léin₂ i₂lin₅₄ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsi₂tan₅₄ ně₃, a₂'nio₃ tsóin₃ jmig₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ Juan₅₄:

—Të₅, ¿'e₂ bá₄ lé₂ le₃jmó₁ jnia'₅₄?

¹³ Jaun₂ ca₂jéin'₃ táng₃ 'éi₂ jág₁:

—Tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂cán'₁ ñag₅₄ guë₄ 'lia'₅₄ quió'₅ dsa₂, jua'₅₄ a₂dsi₁juín'₅₄ con'₂ 'éi'₃ qui'₅ si₂.

¹⁴ Ca₂o₃léin₂ i₂lin₅₄ 'lióg₂ ně₃, ca₂ñag₃:

—Jnia'₅₄ guë'₂ ně₃: ¿'E₂ bá₄ ca₂tág₂ jnia'₅₄ jmó₁?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Tsá₃ qui₁quiang'₄ dsa₂ juë'₅, jua'₅₄ a₂qui₁jnjá'₄ 'e₂ qui₁jnjá'₄ quió'₅, on₃ guë'₂ qui₁'níg'₄ dsa₂ jua'₅₄ a₂lë₁qui₁'ní'₄. Jui₁le₂'ñio₂ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ ján₃, con'₂ ma₂tí₅ 'liang'₅₄.

¹⁵ La₁ dsa₂ ně₃, tsá₃ tei₄ le₁'ág₄ dsi₅ tioin'₅₄, le₁jnia₂₃ le₃ñi₅ chi₂jua'₂ Juan₅₄ 'éi₂ bá₄ lín₅ I₂rë₂'ñi₁ quián₅ Diú₄. ¹⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Juan₅₄ 'ñiog₅, ca₂tsí'₃ ca₂le₃jín₃:

—Jniá₂ ně₂tiáng₃ 'nia'₂ jmig₂; la₁ i₂já₅ chi₂quín₃ ně₅, tióg₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅, jé₄ si₂ ně₃. 'Éi₂ bá₄ i₂'uan'₂ guë₄ lia'₂ con'₂ guë₄ jniá₂, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ lau₂ ton₅ tag₅₄ bá₄ tsá₃ ca₂ting₂ tsi'₅₄.

¹⁷ Ma₂chi₁chan'₂ si₂jmu₂ a₂jme₂dse₃ míg₂ trigo. Cág'₃ dse₃ lin₃, con'₂ dsia₃ jmá'₃ a₂dse₃, 'ma₃ dsi₂néi₂. Dsi'₂ bá₄ jme₁qui₅ dsi₂si₂ ja₁tsá₃ líg₂ jmig₄ éi₃.

¹⁸ Jaun₂ le₂ně₅ bá₄, 'lióng₂ jág₁ dse₃ siá'₂ ca₂to'₂ Juan₅₄, ca₂jme₃ti₁in₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃.

* ^{3:6} Isaías 40:3-5. † ^{3:7} lit. “tió₂ Juan₅₄ jmig₂.”

¹⁹ Ján₃ bá₄ ca₂jéin₂ Rag₅₄ Herodes, ia₁ a₂jme₁ma₂guá₅ 'éi₂ quian'₅₄ 'io₅₄ Herodías dsa₂ mí₂ quián₅ riin'₅₄,† ne₄ 'lióng₂ gué₄ a₂'lig'₅₄ siá₂ a₂jme₁jmo₅-dsáu₅ Herodes; ²⁰ la₁ tē₂le₃ ηag₅₄ gué₄ ca₂jme₃ja₃: né₃ 'má₃ bá₄ ca₂tiáin₂ Juan₅₄.

*Ca₂chon₃ Juan₅₄ jmi₂ Jesú_s
(Mateo 3:13-17; Marcos 1:9-11)*

²¹ Jme₁ma₂ca₂lë₃ choin₂₃§ jmi₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂, jme₁ma₂në₂chon₃a Jesú_s jmi₂, a₂ma₂chéin'₅ chi₂léin'₂ Diú₄ ně₃. Tē₃jé₄ jaun₂ ca₂niá₃ dsí₄ i₂juíg₃. ²² Ca₂sión₃ Jme₂dsí₂ Jnjo₅ chi₁dsáin₃ jniái₂ lia₂ jniá₂ jan₂ i₁ju₂, ne₄ quió'₅. Jaun₂ ca₂né₂ jág₁ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ a₂juá'₂:

—'Ne₂ bá₄ líng₅ jón₃ quiáng₃ i₂'nióg₃ gué₄ lin₃; 'ñio₂ bá₄ dsí₃ 'ñio₅ lin₃ jing₅₄ 'ne₂.*

*Dsa₂ can'₅₄ quián₅ Jesú_s i₂qui₂ma₂ñj₂ ma₂dsi₃jo₃
(Mateo 1:1-17)*

²³ Con'₂ guiób₂-guiá₂ ñj₂ bá₄ jme₁ma₂'en₅₄ Jesú_s lia₂ con'₂ jme₁ca₂jme₃liog₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃. Dsa₂ ně₃, jmo₂₃ dsí₅ a₂lin₅ 'éi₂ ja₁ñj₁'₅₄ Sé₄.

Jaun₂ Sé₄ 'éi₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ Elí.

²⁴ Elí 'éi₂ gué₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ Matat; Matat 'éi₂ gué₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ Leví i₂jme₁lin₄ ja₁ñj₁'₅₄ Melqui;

Melqui ně₃ jme₁lin₄ chi₂ quián₅ Jana, i₂jme₁lin₄ chi₂ quián₅ José;

²⁵ José ně₅ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ chi₂ quián₅ Matatías; Matatías gué₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ Amós;

Amós jme₁lin₄ ja₁ñj₁'₅₄ Nahum;

Nahum gué₂ jme₁lin₄ ja₁ñj₁'₅₄ Esli,

i₂jme₁lin₄ chi₂ quián₅ Nagai

²⁶ i₂jme₁lin₄ chi₂ quián₅ Ma'at;

Ma'at gué₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ Matatías;

Matatías gué₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ chi₂ quián₅ Semei;

Semei 'éi₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ i₂chen₂ José;

José gué₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ Judá;

²⁷ Judá 'éi₂ gué₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ Joana;

Joana 'éi₂ gué₂ ně₃

ca₂já₃ ca₂liin₃ chi₂ quián₅ i₂jme₁chen₂ Resa;

Resa gué₂ ně₃

ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ñj₁'₅₄ i₂chen₂ Zorobabel;

Zorobabel gué₂ ně₃

ca₂já₃ ca₂liin₃ chi₂ quián₅ i₂jme₁chen₂ Salatiel,

i₂jme₁lin₄ ja₁ñj₁'₅₄ Neri,

²⁸ i₂jme₁lin₄ ja₁ñj₁'₅₄ Melqui,

i₂jme₁lin₄ ja₁ñj₁'₅₄ Adi,

i₂jme₁lin₄ chi₂ quián₅ i₂chen₂ Cosam,

i₂jme₁lin₄ chi₂ quián₅ Elmodam,

i₂jme₁lin₄ chi₂ quián₅ i₂jme₁chen₂ Er,

²⁹ i₂jme₁lin₄ chi₂ quián₅ Josué;

† **3:19** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂; "Felipe riin'₅₄." § **3:21** lit. "tiáin₂." * **3:22** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "i₂'nióg₃ gué₄ lin₃", a₂chi₁ton₅ táng₃ "jmi₂ ně₃ ca₂ling₃ ñéi'₅."

Josué ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Eliezer;
 Eliezer guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Jorim,
 i₂jme₁lín₄ ja₁ŋjí⁵⁴ Matat;
 30 Matat guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Leví;
 Leví guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Simeón;
 Simeón guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Judá;
 Judá guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ José;
 José 'éi₂ guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Jonán;
 Jonán 'éi₂ guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Eliaquim;
 31 Eliaquim guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Melea;
 Melea guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Mainán;
 Mainán guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Matata;
 Matata guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Natán;
 32 Natán guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ David;
 David 'éi₂ guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Isaí;
 Isaí guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Obed;
 Obed guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Bo'oz;
 Bo'oz guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Salmón;
 Salmón guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Na'asón;
 33 Na'asón guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Aminadab;
 Aminadab guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Aram;
 Aram guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Esrom;
 Esrom guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Fares;
 Fares guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Judá;
 34 Judá guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Jacob;
 Jacob guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Isaac;
 Isaac guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Abraham;
 Abraham guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Taré;
 Taré guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Nacor;
 35 Nacor guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Serug;
 Serug guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Ragau;
 Ragau guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Peleg;
 Peleg guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Heber;
 Heber guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Sala;
 36 Sala guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Cainán;
 Cainán guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Arfaxad;
 Arfaxad guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Sem;
 Sem guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Noé;
 Noé guë'₂ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Lamec;
 37 Lamec guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Matusalén;
 Matusalén guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Enoc;
 Enoc guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Jared;
 Jared guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Mahalale'el;
 Mahalale'el guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Cainán;
 38 Cainán guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Enós;
 Enós guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Set;
 Set guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ ja₁ŋjí⁵⁴ Adán;
 Adán guë'₂ ně₃ ca₂já₃ ca₂liin₃ co₂'nió'₄ ja₁ŋjí⁵⁴ Diú₄.

4

*Ca₂caun₃ i₂së₃dsen₃ táu₂ quió₅Jesús
(Mateo 4:1-11; Marcos 1:12-13)*

¹ Jaun₂ Jesús ně₃, ma₂rë₂riin₅ Jme₂dsí₂ Jnjo₅, ca₂o₃'iin₃ Cuá₃ Jordán. Ca₂jiog₃ Jme₂dsí₂ caun₂ 'uë₃ quein₂ co₂'njog₅. ² Ja₁jaun₂ ca₂i₁'i₅ të₂láu₃ jmig₄, ia₁jaun₂ cáun₂ táu₂ i₂së₃dsen₃. Tsá₃ 'e₂ ca₂gué₃ 'i₁ca₂juig₄ të₁lia₂ jmig₄ jaun₂. Jme₁ca₂dsan₃ jaun₂, jaun₂ gué₄ ma₂i₁cón₅ 'njio₅ lin₃. ³ Jaun₂ ca₂juá₁' i₂së₃dsen₃:

—Chi₂jua'₂ dsón'₂ líng'₅ Ja₁nji'₅₄ Diú₄, jmo₄ juíle₅₄ i₁njí'₄ ni₁cang₁ në₅.

⁴ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Chi₁ton₅ ne₄ Si₂: “On₃jua'₅₄ jmá'₃ quian'₅₄ i₁njí'₄ le₃tan₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ le₃chain₂.”*, †

⁵ Jaun₂ ca₂jio₃ táng₃ i₂së₃dse₃ caun₂ má'₂ ja₁ñei₅. Ja₁jaun₂ ca₂'ë₃ ca₂tiá₂ tei₄ ca₂le₃jé₃ juig₂ te₁'i₁ gua'₅₄ 'uë₃. ⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Gog'₂ ne₂ bá₄ dsia₅₄ jniá₂ ca₂le₃jé₃ juig₂ në₅; 'ne₂ bá₄ gong'₂ lé₂, 'ó'₄ bí₂, quiⱑjme₃juag'₂ dsa₂. Ia₁ a₂niog₅ ne₃ jniá₂ bá₄ në₅, ton'₂ lé₂ le₃cué₄ jniá₂ 'ein₂ 'nio₃ cué₄. ⁷ Jaun₂ a₂lé₂ quiáng'₂ në₁jua'₂ ca₂chiⱑjne'₄ ne₃ jme₁juag'₂.

⁸ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Ne₄ Si₂† quió'⁵ Diú₄ chi₁ton₅: “Jme₁gan₃ 'nia'₂ Te₁gui'₅₄ Diú₄ quiáng'₂; ne₄ jan₂ 'éi₂ bá₄ ca₂tín'₂ 'nia'₂ jme₁ti'₄.”§

⁹ Cang₂ jaun₂ ca₂jiog₃ táng₃ i₂së₃dsen₃ juig₂ Jerusalén, jaun₂ ca₂i₁chei'₂ caun₂ ja₁lë₄ ja₁nei₅ gué₄ ne₄ ni₁'ia'₂ guá'₅ templo, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Chi₂jua'₂ 'ne₂ líng'₅ Ja₁nji'₅₄ Diú₄, tian'₅₄ ca₂të₂ 'üë₃; ¹⁰ ia₁ chi₁ton₅ ne₄ Si₂:

Dsiog₃ Diú₄ o₄gú₃ ángeles quiáin₅,
jaun₂ jmo₃ 'í₁;

11 guéi'₂ quian'₅₄ gu₂
ia₁jaun₂ tsá₃ jéng'₂ uig₅ nióg'₃ ni₁cang₁.*
12 Jaun- ca-nag- Jesús:

— Jau! ₂ La ₂ Jag ₃ Jesus.
Já n há ijuá' no si

—Jan₃ ba₄ Jua₂ ne₄ si₂: “Isa₃ lang₅₄ le₁gul₅₄ Dlu₄ quiang₂. ”

¹³ Jme₁ca₂dsan₃ ca₂le₃je₃ a₂hiog₅ ca₂jua'₂ l₂se₃dsen₃ a₂caun₂ tau₂ jaun₂, jaun₂ ca₂l₃uiñ₂ co₂'na₂, në₁jua'₂ líg'₂ ca₂cuin₃ táng₃ jmig₄.

*Ca₂jme₃liög₃ Jesús ca₂jme₃tag₂₃ 'ue₃ Galilea
(Mateo 4:12-17; Marcos 1:14-15)*

¹⁴ Ca₂ŋá'₃ táng₃ Jesúš juí₅ 'uë₃ Galilea rë₂can'₂ Jme₂dsí₁ Jñiö₅ të₂dsi₅. Le₂con₂ juig₂ te₁i₁ ma₂quián₅ jaun₂, ca₂i₃'ag₅₄ jág₁ 'ag₅ dsa₂. ¹⁵ Ca₁i,jme₁tii₂₃ dsa₂ le₂tan₅₄ guá'₅ sinagogas quió'₅ dsa₂, jaun₂ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ jme₁jme₂juag'₂.

Dsiáin'₃ táng₃ juig₂ Nazaret

(Mateo 13:53-58; Marcos 6:1-6)

¹⁶ Jaun₂ ca₂nái'₃ juí₅ Nazaret, ja₁ca₂i₃juíñ₂. Caun₂ jmig₄ sa₅₄ ca'₁í dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga, ia₁ le₂jaun₂ tiin₂. Jaun₂ ca₂nau₂ a₂'í₃ Si₂. ¹⁷ Jaun₂ ca₂cuë₃ dsa₂ si₂ rë₂bín₅ quió'₅ Isaías i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄. Jme₁ma₂né₂néi'₃ si₂, jaun₂ ca₂dsó'₂ ja₁chi₁ton₅ le₂la:

¹⁸ Dsín₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Te₁gui'₅₄ ne₄ quió₃,
ia₁ ma₂ca₂'ag₃ jniá₂
a₂i₁'é₃ jág₁ dse₃ jin₄ dsa₂ dsí₂ñé₂.
Ca₂chei₃ a₂i₁'é₃ jág₁ a₂líón₂ dsa₂ i₂qui₂le jní₅,
ton₂ jáñ₃ guë₂ jmo₅₄ jnia₅₄ jme₁ne₁ dsa₂ i₂ten₄;

* **4:4** Deuteronomio 8:3. † **4:4** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ jáñ₃; "a₂'nió'₅ le₂chain₂ nag₃ jág₁ quió'₅ Diú₄ ně₃." A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ le₂la₂ jáñ₃; "Jñiag₃ cau₅ quió₃ 'ne₂ Satanás, ia₁ ne₄ Si₂." § **4:8** Deuteronomio 6:13. * **4:11** Salmo 91:11-12. † **4:12** Deuteronomio 6:16.

qui₁long₁₂ dsa₂ i₂qui₂dsi₂njí₂ uig₅ qui₂jmóg'₂ dsa₂;

19 a₂'ě₄ jmig₄ dse₃ a₂lió₂ Te₁gui'₅₄.†

20 Jaun₂ ca₂bíin₂ táng₃ si₂; ca₂jíin'₃ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄, jaun₂ ca₂guá₂ táng₃. Ia₁ jaun₂ bá₄ tion'₅₄ dsa₂ ca₂le₃jíin₃ le₁ñii'₂, jág₂. **21** Jaun₂ ca₂jme₃lió₃ Jesús ca₂juá'₂: —Jmig₄ në₃ ca₂té₂ ne'₅₄ 'nia'₂ ca₂rë₃ti₃ a₂juá'₂ Si₂ në₅.

22 Ca₂le₃jíin₃ bá₄ dsa₂ 'iin₂₃ dse₃ Jesús, dsi₂gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jé₃ jág₁ jlá'₁ a₂'uë'₂ 'o₅₄. Jaun₂ qui₂ca₂ñii'₃ riin'₅₄:

—¿On₁jua'₅₄ i₂në₅ 'éi₂ i₂lín₅ ja₁ñi'₅₄ Së₄?

23 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ já₅ jmig₄ le₃jua'₅₄ 'nia'₂ juig'₅₄ jniá₂ quio₃§ la₂: “Ne₂ të₅mí₅ jma'₅₄ mí₅ 'ñiag'₂.” Le₃jua'₅₄ 'nia'₂ në₃: “A₂ca₂rë₃ne₄ jnia'₅₄ a₂ca₂jmo'₅₄ Capernaum, ma₂në₃ jmo₄ ja₁lá₃ go'₅₄ ján₃.”

24 Caun₂ ca₂juá'₂ bá₄:

—A₂të₃dsón'₂ juá'₅ jniá₂ juig₂ 'nia'₂, 'i₁jan₂ dsa₂ i₂'ě₂ jág₁ quián₅ Diú₄, tsá₃ a₁jaun₂ jua'₅₄ a₂guei₃ dsa₂ dse₃ go₅₄. **25** Tí₅ bá₄ jág₁ quió₃ a₂juá'₅ la₂, juin₅ dsa₂ mí₂ 'nág₂ i₂jme₁chan₂ Israel jmig₄ lia'₂ con'₂ jme₁chan₂ Elías i₂jme₁'ě₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄, lia'₂ con'₂ ca₂rë₃íin₃ 'ñjo₅ lin₃ a₂gué'₃ dsa₂ ta₁caun₂ juig₂ nación, ia₁tsá₃ ma₃jímí₅ ca₂tang₂ 'ni₅ ñi₂ të₂ ca₂dsio₄. **26** La₁ ca₂lia'₂ quió'₅ 'i₁jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ i₂jme₁chan₂ Israel, tsá₃ ca₂ñe₄ Elías, jnia'₅₄ lia'₂ quió'₅ jan₂ i₁náu₃ i₂jme₁guá₄ Sarepta* a₂niog₅ quián₅ ciudad Sidón bá₄. **27** Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jme₁chan₂ juin₅ dsa₂ i₂jme₁lin₄ 'mé'₅ 'iog₅ juig₂ Israel, lia'₂ con'₂ jmig₄ ca₂ñi₃ Eliseo i₂jme₁'ě₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄ ján₃. La₁ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ i₂'éi₂ tsá₃ ca₂'lón₂, jnia'₅₄ lia'₂ jan₂ i₂jme₁chen₂ Na'amán† i₂jme₁chan₂ 'uë₃ Siria bá₄.

28 Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ në₅, ca₂le₃jín₃ con'₂ i₂tion'₅₄ guá'₅ sinagoga ca₂rë₃'néi₃ 'lig'₅₄.

29 Qui₂ca₂nau₂ tioin'₅₄, ca₂dsei₂₃ juig₂, ca₂i₃léin₂ le₁jiog₂₃ ca₂té₂ ne₄ má'₂ ja₁lë₄ ñi₁'lau₂ dsio'₅₄ juig₂, ia₁ a₂jme₁dsi₂jiog₅ dsí₅ jme₁tón₂ ja₁jaun₂. **30** La₁ con'₂ ca₂ñi₅ bá₄ 'éi₂ jë₄ quió'₅, ca₂lóin₂ ñái'₅.

Jan₂ dsa₂ i₂jme₁'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄
(Marcos 1:21-28)

31 Jaun₂ ca₂ñó₃ Jesús juig₂ Capernaum, caun₂ juig₂ téñ₅ 'uë₃ Galilea. Ja₁jaun₂ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ jme₁jmig₄ sa₅₄. **32** 'Njo₅ lin₃ dsí₂gó'₃ dsí₅ dsa₂ quian'₅₄ jág₁ quió'₅, ia₁ a₂'io₂₃ 'éi'₃ dsón'₂ bá₄ a₂jme₂tag₂₃. **33** Dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga ja₁tioin'₅₄ jaun₂, jme₁'en₅₄ jan₂ dsa₂ i₂'en₅₄ jme₂dsí₂je₂na'₅₄ të₂dsí₅. Jaun₂ ca₂guió'₃ 'éi₂, ca₂juá'₂:

—¡'Ne₂ në₃! ¿'E₂ lë₃ tiáng'₅ jë₄ quián₂ jnia'₅₄, 'ne₂ Jesús Nazareno?† ¿'A₂i₃'én'₃ jnia'₅₄ bá₄ 'ne₂ ñe'₃? Guion₄ jniá₂ 'ein₂ líng'₅: 'ne₂ líng'₅ I₂jñió₅ quián₅ Diú₄.

35 Jaun₂ ca₂jí₂ Jesús, ca₂juá'₂:

—¡Tei₄ jmo₄; téñ₃ dsa₂ në₅!

Jaun₂ je₂na'₅₄ në₃, ca₂tón₂ 'uë₃ të₃ jág₅ ca₂le₃jín₃, jaun₂ gué₄ ca₂o₃'iin₃, la₁tsá₃ 'e₂ uig₅ ca₂jmóg'₂. **36** Jaun₂ ca₂ja₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃, jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁jin₄ riin'₅₄, ca₂juá'₂:

—¿'E₂ bá₄ jág₁ në₅? I₂në₅ 'io₂₃ bí₂ jmo₂₃ 'éi'₃ lia'₂ ma₂'uín₂ bá₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ jë₁ma₂ca₂juá'₂.

37 A₂jaun₂ në₃, ca₂i₃'ag₅₄ jág₁ le₂con₂ juig₂ te₁'i₁ ma₂quián₅ jaun₂.

Ca₂jme₃ 'lión₂ Jesús ma₂chog₅₄ Si₂mu₅₄ Pe₄
(Mateo 8:14-15; Marcos 1:29-31)

† **4:19** Isaías 61:1-2. § **4:23** quio₃: Jág₁ quió'₅ dsa₂Jen'₅₄, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, caun₂jág₁a₂jí₂ dsí₅ a₂ca₂quiog₂ dsa₂ can'₅₄, a₂dsia₅ dsa₂. * **4:26** 'Njo'₂ ja₁ton₅ 1 Reyes 17:7-24. † **4:27** Na'amán: 'Í₂ 2 Reyes 5. ‡ **4:34** o₃, "i₂chan₂ Nazaret."

³⁸ A₂ca₂o₃'ín₃ Jesú_s guá'₅ sinagoga jaun₂, ca₂nó₃ ja₁quió'₄ Si₂mu₅₄. Ja₁jaun₂ jme₁rë₂quian₅ ma₂chog₅₄ 'éi₂ dso₅₄ 'í₄ dséi₂ 'ñio₅ lin₃. Jaun₂ ca₂mí₃ dsa₂ ne₅₄ o₄quió'₄ dsa₂ dso₅₄. ³⁹ Jaun₂ ca₂jme₃quiáin₃ cau₅ quió'₅ dsa₂ dso₅₄, ca₂jéin₂ dso₄ dséi₂. Jaun₂ ca₂o₃'ág₃ dséi₂. Dsi₂juí₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂nau₂ dsa₂ i₂jme₁dso₅₄, ca₂jme₃ti₃ ne₄ dsa₂ i₂tion₅₄.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesú_s juín₅ dsa₂ dso₅₄
(Mateo 8:16-17; Marcos 1:32-34)

⁴⁰ Të₂le₃ ca₂nei₂ jmig₄ jaun₂, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂chan₂ dsa₂ dso₅₄ quián₅ juí₁e₂ gué₃ dso₄ líin₅, ca₂o₃jiog₃ dsa₂ ne₅₄. Jaun₂ qui₂ca₂téin₂ gu₂ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ dso₅₄, ca₂jme₃'lió₂. ⁴¹ Juín₅ bá₄ jme₂dsí₂ je₂na₅₄ qui₂ca₂'uín₂ quió'₅ dsa₂, qui₂guió'₅ juá':

—¡'Ne₂ líng'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú!

La₁ Jesú_s ně₃, ca₂jí₂ bá₄, tsá₃ ca₂cuë₃ jmig₄ jua₅₄ a₂juá'₂ gué₄, ia₁ a₂ñi₅ rë₂ bá₄ je₂na₅₄ a₂lín₅ 'éi₂ I₂rë₂ 'ín₁ quián₅ Diú.

Ca₂ton₃ Jesú_s jág₁ 'uë₃ Galilea
(Marcos 1:35-39)

⁴² Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂o₃'ín₃ Jesú_s ñó₃ caun₂ ja₁lě₄ co₂'n₁jiog₅. La₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂i₁nioi₁₂ ca₂'nau'₂. Jaun₂ ně₃ jme₁ca₂dsáu'₂, jme₁jnéi₂ juí₅ tsá₃ jme₁cuë₂₃ jmig₄ dsáin'₃. ⁴³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesú_s:

—Ca₂tín₂jniá₂ qui₂i₁'é₃ jág₁ juí₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄, le₂tan₅₄ juig₂ ja₁siá'₂, ia₁ ta₁ ně₅ chen₄ bá₄ jniá₂ guio₃.

⁴⁴ Jaun₂ le₂ně₅ bá₄ ca₂ñi₃ Jesú_s ca₂'é₂ jág₁ le₂con₂ guá'₅ sinagogas a₂te₁'i₁ ja₁tén₄ Judea. §

5

Ca₂jmo₃ Jesú_s ca₂jon₃ dsa₂ju₄
(Mateo 4:18-22; Marcos 1:16-20)

¹ Ca₂lë₃ co₂ráun₂ jme₁'en₅₄ Jesú_s chei'₅₄ Jmí₁ñí'₄ Genesaret.* Të₃jé₄ jaun₂ ca₂ñi₂' juin₅ lin₃ dsa₂, ca₂lia'₂ co₂'liog'₂ bá₄ tioin'₅₄, ia₁ 'nio₃ nag₃ jág₁ quió'₅ Diú₄. ² Jaun₂ ca₂jág₃ Jesú_s tin₃ tsí₁mu₅ a₂le₁jé₁, le₁'ág₄ chei'₅₄ jmig₂, ia₁ dsa₂ i₂tsán'₂ ju₄ jme₁ma₂sióin₃ i₂ráng₃ 'má₅ quió'₅.

³ Jaun₂ ca₂'í₃ Jesú_s caun₂ tsí₁mu₅ jaun₂, a₂lě₅ quió'₅ Si₂mu₅₄. Jaun₂ ca₂mí₃ a₂jiog₃ 'éi₂ ca₂juig₄ gué₄ le₃ne₄ jmig₂. Jaun₂ ca₂guá₂ 'ñíó'₃ tsí₁mu₅, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂jme₃liog₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂.

⁴ Jme₁ca₂dsan₃ cuë₂₃ jág₁, ca₂tsí'₃ Si₂mu₅₄:

—Jñiog'₅₄ mu₅ quiáng'₂ le₃ja₁jí'₂ gué₄. Ja₁ně₅ tiong₂ 'má₅ quiáng'₂, jaun₂ lén'₂ 'nia'₂ ju₄.

⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Si₂mu₅₄:

—Té₅, la₂tio'₅₄ bá₄ jnia'₅₄ ta₁jma₃ nei₅ ca₂néi₃, tsá₃ 'ein₂já'₂ ma₂lag₅ jnia'₅₄; la₁i₁tion₃ caun₂ ia₁a₂juá'₂ 'ne₂.

⁶ Jme₁ca₂jmo₃ le₂jaun₂, ca₂lia'₂ juin₅ lin₃ ju₄ i₃ton₅₄, jnia'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂gag₂ bá₄ 'má₅ quió'₅ tioin'₅₄. ⁷ Jaun₂ ca₂bí₂ gu₂ ca₂té'₃ riin'₅₄ i₂jme₁tion₅₄ tsí₁mu₅ caun₂, ia₁jaun₂ ja₃léin₂ jme₃'o₅₄. Jme₁o₃léin₂ 'éi₂ ně₃, ca₂jme₃cain'₂ ta₁tin₃ tsí₁mu₅, jnia'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂i₃guein'₅₄ bá₄ tioin'₅₄. ⁸ Jme₁ca₂jág₃ Si₂mu₅₄ ně₅, ca₂ñó₃ ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesú_s, ca₂juá':

—Jñia'₃ cau₅ quió₃, Te₁gui'₅₄, ia₁ dsa₂ cha₂dsáu₁ bá₄ jniá₂.

⁹ Ia₁ dsí₂gó'₃ dsí₅ Si₂mu₅₄ quian'₅₄ ríin'₅₄, ia₁ a₂ñí₄ lě₃ 'ñio₅ juin₅ ju₄ i₂ca₂join₃. ¹⁰ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄ i₂lín₅ ja₁ñí'₅₄ Zebedeo, ia₁co₂dsia₅ jme₁i₂nioi₅₄ quian'₅₄ Si₂mu₅₄ tsái₂juá'₂: La₁ Jesú_s ně₃ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ Si₂mu₅₄:

—Tsá₃jmo₂gang'₃, Ia₁të₂le₃ne₄juí₅ja₁dsau₅₄ ně₅, njí'jmag'₅₄ dsa₂mi₂güíg₃juí₁lia'₂jmag'₂ ju₄.

¹¹ Jme₁ma₂né₂jñiog'₃ tsí₁mu₅ quió'₅ le₃ja₁quein₂ chei'₅₄ jmig₂, ja₁jaun₂ ca₂dsia₃ jé₂, ca₂i₃léin₂ bá₄ quian'₅₄ 'éi₂.

Ca₂jme₃'lión₂Jesúsjan₂dsa₂i₂lín₅'mé'₅'iog₅
(Mateo 8:1-4; Marcos 1:40-45)

¹² Co₂ráun₂ jme₁'en₅₄ Jesús caun₂ juig₂, jaun₂ ca₂dsióg₃ jan₂ dsa₂ dso₅₄ i₂lín₅ 'mé'₅ 'iog₅, ta₁jain₂. Jme₁ca₂jíin₂ Jesús, ca₂tóin₂ tē₂rë₃'éin₂ 'uë₃, ca₂mi₃ tion₅₄-jan₃, ca₂juá'₂:

—Te₁gui₅₄, chi₂jua₂'niog₂, jnia₅₄ lia₂'ne₂ bá₄ qui₅₄ jmig₄ chi₅₄ dso₄ a₂líng₅.

¹³ Jaun₂ ca₂néi₃ gu₂, ca₂ní₃ quió₅ dsa₂ dso₅₄, ca₂juá'₂:

—'Nio₃ jniá₂. Jmo₅₄ bá₄ le₁jíng₃.

Ds₂juí₅ jme₁ca₂juá'₂ jaun₂, ca₂jnia₃ 'mé'₅ 'iog₅ a₂jme₁lín₄. ¹⁴ Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí₃ 'i₁jan₂. Jnia₅₄ lia₂'ca₂juá'₂:

—La₁ gua₂ o₂jme₁jnia₅ ne₄ jme₂dsa₂, o₄quió₄ a₂ma₂le₁jíng₃, o₂jmo₄ o₂jen₅₄ ne₄ Diú₄ con₂ lë₅ 'Éi'₃ quió₅ Moisés, † co₂'nió'₄ a₂jang₅₄ jág₁ dsau₅ jin₄ dsa₂.

¹⁵ La₁ tē₂le₃ lë₅ gué₄ ca₂i₃'ag₅₄ bá₄ jág₁ ca₂le₂con₂ a₂in₅ dsa₂ Jesús. Jaun₂ i₂juín₅ lin₃ dsa₂ i₂jme₁tē₁ja₂lén₂ ηii₂ ja₂néi₃ jág₁, i₂'nio₃ 'lión₂ ně₃ 'e₂ caun₂ jmi₁uig₅ chain₂. ¹⁶ La₁ jme₁dsi₂uíin₃ bá₄ 'ni'₂ juig₂ ja₁con₂ 'ηiog₅, chi₃léin₂ Diú₄.

Ca₂jme₃'lión₂Jesúsjan₂dsa₂'lian₂
(Mateo 9:1-8; Marcos 2:1-12)

¹⁷ Ca₂lë₃ co₂ráun₂ jme₁'en₅₄ Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂. Le₂con₂ jaun₂, jme₁tián₄ i₂lín₅₄ dsa₂ fariseos, tē₅juá'₅ ně₃, i₂ja₂lén₂ le₂con₂ 'uë₃ Galilea, Judea, juig₂ Jerusalén ně₃. Ia₁ jui₅bí₂ quió₅ Te₁gui₅₄ bá₄ jme₁'io₅ Jesús, a₂jme₂'lión₂ dsa₂. ¹⁸ Tē₃jé₄ jaun₂, ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ le₁jniai₂₃ jan₂ dsa₂ 'lian₂, dsín₂ ne₄ tsí₁jein₁. Jme₁'no'₂ jui₅ dsi₃toin₅₄ dsi₂néi₂, jme₁dsi₃quio₂₃ ne₄ Jesús. ¹⁹ Ia₁ tsá₃ ca₂dsó₂'a₂lia₂ dsi₃toin₅₄, ia₁a₂ñí₄lë₃juín₅ dsa₂ tion₅₄, jaun₂ ca₂uig₂le₃co₅₄ tsí₁né₅. Jaun₂ ca₂niá₃ jé₄ gua₅₄ lag₁, jaun₂ ca₂síó₂lia₂ jma₃quian₅₄ tsí₁jein₁, dsi₂jo₂ jaun₂, ne₄ Jesús. ²⁰ Jme₁ca₂jág₃ Jesús a₂'én₂ dsa₂ 'éi₂ 'ηio₅lin₃, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Ne₂ dsa₂, ma₂rë₂'én₄ bá₄ dsáu₂'.

²¹ Jaun₂ ně₃ ca₂jme₃lióg₃ tē₅juá'₅ quian₅₄ dsa₂ fariseos ně₃ ca₂i₃jnia₅ dsí₅: “¿I₂'ein₂ bá₄ ně₅ jmái₂ mi₅₄ Diú₄ a₂juá'₂ le₂né₅? 'I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂lé₂le₃'én₂dsáu₁ dsa₂, jnia₅₄ lia₂'Diú₄ bá₄.”

²² La₁ a₂lí'₄ rë₂ bá₄ Jesús 'e₂ a₂qui₂dsi₂jnia₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿E₂ bá₄ lë₃dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ le₂né₅? ²³ ¿E₂ a₂'ua₁gué₄ta₁, a₂juá'₄ jniá₂ juig₅₄ dsa₂ la₂: “Ma₂rë₂'én₄dsáu₂'”, o₃a₂juig₅₄'e₂jniá₂: “Nau₂, ηi₄”? ²⁴ Ia₁dse₃jaun₂. La₂jmo₅₄jniá₂ia₁jaun₂ le₃ñi₅₄ 'nia'₂ a₂'io₅bí₂'éi₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ gua₅₄ 'uë₃ a₂qui₃'éin₂dsáu₁ dsa₂.

Jaun₂ gué₄ ca₂tsí₃ dsa₂ 'lian₂:

—'Ne₂ juig₂ jniá₂, nau₂, quion₂ tsí₁jein₁ quiáng₂, guan₂.

²⁵ Ds₂juí₅ jaun₂ tē₃ jág₅ ca₂le₃jín₃, ca₂nau₂ ca₂cáun₃ tsí₁jein₁ quió₅ ca₂ñái₃ jme₂juín₂ Diú₄. ²⁶ Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jín₃, ca₂jme₃juín₂ Diú₄ ně₃. Jaun₂ tē₃jé₄dsi₂gó'₃ dsí₅ jaun₂, qui₂ca₂tsí₃riin₅₄:

—Jmig₄ ně₃ ca₂té₂ ne₄jniog₄ a₂dsi₂gó'₃ dsí₅.

Ca₂té'₃Jesús Leví
(Mateo 9:9-13; Marcos 2:13-17)

²⁷ Cang₂jaun₂ca₂o₃'iin₃ táng₃. Ja₁ñó₄jaun₂, ca₂jíin₂jan₂i₂chen₂Levíi₂cán₂'lia'₅₄a₂ca₂tín₂dsi₂tan₅₄, guá₅ja₁dsi₂qui₅dsa₂'lia'₅₄. Jaun₂ca₂juá'₂ Jesús:

—Nia₅chi₁co₅₄quió₃.

²⁸ Ja₁jaun₂ca₂dsia₃jé₂, ca₂nau₂ñó₃quiong₅₄.

²⁹ Ca₂i₁jmo₅₄Levícaun₂má₃pa₁dsi₂néi₂quió₅o₄quió₄Jesús, jaun₂ca₂ñí₂juín₅dsa₂i₂cán₂'lia'₅₄riin₅₄. Juín₅bá₄dsa₂sián₂ně₃qui₂ca₂gué₃quiain₅₄. ³⁰ La₁dsa₂fariseos quian₅₄tē₅juá'₅quiáin₅, chi₂ca₂iin₃dsa₂i₂ma₂quián₅₄Jesús, ca₂juá'₂:

† ^{5:14} 'Í₂ Levítico 14.

—¿'E₂ lë₃ qui₂qué'₂ qui₂'ág'₂ 'nia'₂ co₂dsia₅ quian'₅₄ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ në₅, dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄ në₃?

³¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ma₁ tsá₃ tē₅mí₅ 'nió'₅ quió'₅ dsa₂ i₂le₁'ág₄ dse₃ dsí₅; dsa₂ i₂le₁dso'₅₄ bá₄ 'nió'₅ quió'₅.
³² Tsá₃ ta₁ jaun₂ guio₃ jniá₂ a₂té₄ dsa₂ dsen₃; a₂té₄ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄ bá₄ jniá₂ guio₃, ia₁jaun₂ dsi₁quén'₅ dsí₅.

Ca₂ñi'₃ dsa₂ Jesús jui₁lia'₂ a₂jme₂'in₅₄ dsa₂
(Mateo 9:14-17; Marcos 2:18-22)

³³ Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ në₃ ca₂tsí'₃ Jesús:

—¿'A₂ guë'₂ lia'₂ i₂gú'₃ jme₂'in₅₄ dsa₂ i₂quian'₅₄ Juan₅₄, jë₂ qui₂tsí'₅ Diú₄, le₂jaun₂ bá₄ dsa₂ quián₅ fariseos në₃, la₁ dsa₂ quiáng'₂, guë'₅ 'in'₂ bá₄?

³⁴ Jaun₂ ca₂jéin'₃ Jesús jág₁:

—¿Lé₂ le₃chi₁quian'₄ 'nia'₂ jmi₄ jme₃'in₅₄ ju₁lia'₂ dsa₂ i₂té₄ ja₁jen'₂ gu₂ dsa₂, chi₂jua'₂ jaun₂ bá₄ guá₅ guë'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂jen'₂ gu₂? ³⁵ La₁ já₅ jmi₄ jë₁ma₂jnia'₃ dsa₂ ñe'₂ 'éi₂; jmi₄ jaun₂ guë'₄ ma₂lé₃ jme₃'in₅₄.

³⁶ Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂ Jesús jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

—Ma₁ tsá₃ 'ein₂ dsa₂ tióng₅ 'nau₅₄ 'mí'₂ 'mí₁ tsí₁'mí'₂ gui'₅₄. Ia₁ në₁hua'₂ ca₂jmo₃ le₂jaun₂, a₂jnia'₅₄ guéi₃ bá₄ caun₂ caun₂, ton'₂ tsá₃ ma₃rë₂ quin₅ tsí₁'mí'₂ gui'₅₄ quian'₅₄ 'nau₅₄ 'mí₂.

³⁷ Ján₃ guë'₂ tsá₃ tia'₂ dsa₂ vino 'mí₂ ni₁lau₂ gui'₅₄, ia₁ në₁hua'₂ ca₂jmo₃ dsa₂ le₂jaun₂, a₂ne'₂ bá₄ ni₁lau₂ gui'₅₄ quian'₅₄ dsió'₁ vino 'mí₂; téin₃ bá₄ vino, ton'₂ dsi₃'én₂ ni₁lau₂ gui'₅₄ në₃. ³⁸ Jaun₂ lë₃, lau₂ 'mí₂ bá₄ 'nió'₅ tia'₃ dsa₂ vino 'mí₂, ia₁jaun₂ rë₂lé₂ 'í₁ le₃tín₃. ³⁹ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂ma₂'in'₅ vino gui'₅₄ a₂ma₂ron₂, tsá₃ jiá₃ dsí₅ 'in'₂ vino 'mí₂ a₂té₂ca₂jlen'₃. “Ia₁ tió'₅ a₂gui'₅₄” bá₄ juá'₂.

6

Guén₂ dsa₂ quián₅ Jesús míg₂ trigo caun₂ jmi₄ sa₅₄
(Mateo 12:1-8; Marcos 2:23-28)

¹ Caun₂ jmi₄ sa₅₄, ca₂ñi₅ Jesús caun₂ ja₁nau₂ ja₁jnia₄ trigo. Jaun₂ ca₂gág₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄ mí'₂ trigo, qui₂ca₂guéin₂ ca₂guë'₃. ² Jaun₂ jme₁ca₂jág₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lë₃ jmo'₂ 'nia'₂ a₂tsá₃ 'í₄ 'éi'₃ jmo₃ dsa₂ jme₁jmi₄ sa₅₄?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

³ —¿Tsa₁ ma₂'í₂ 'nia'₂ ja₁juá'₂ a₂ca₂jmo₃ David quiain'₅₄ riin₅₄ jme₁ca₂tá'₂ i₁cón'₅? ⁴ Ca₂'í₃ dsi₂néi₂, quió'₅ Diú₄ ca₂can₃ i₁ñí₄ jñiò₅ a₂'í₄ 'éi'₃ a₂guë'₃ jmá'₃ jme₂dsa₂. Ca₂gué'₃, ca₂cué'₃ riin₅₄ i₂jme₁quiain'₅₄ në₃.

⁵ Ca₂juá'₂ Jesús ján₃:

—Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ i₂quiain₅ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ jmi₄ sa₅₄.

Dsa₂ i₂rë₂já'₃ caun₂ gu₂

(Mateo 12:9-14; Marcos 3:1-6)

⁶ Co₂ráun₂ táng₃ caun₂ jmi₄ sa₅₄ ca₂lë₃, ca₂'í₃ Jesús guá'₅ sinagoga, ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂. Jë₄ jaun₂ jme₁en₅₄ jan₂ dsa₂ i₂rë₂já'₃ gu₂ ne₁. ⁷ Ca₂tiog₃ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅ chi₂jua'₂ jme₃'lióin₂ 'éi₂ tē₃ jmi₄ sa₅₄, ia₁ jme₁'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jmo₃ dsáu₁ 'éi₂. ⁸ La₁ a₂ñi₅ rë₂ bá₄ Jesús 'e₂ a₂dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ tióin₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂rë₂já'₃ gu₂:

—Nau₂, ñia₅ dsí₂jo₂ la₂.

Ca₂nau₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂ ca₂ñó₃. ⁹ Jaun₂ ca₂tsí'₃ Jesús dsa₂ i₂tión₂ jág₅:

—La₂ ñag₄ jniá₂ caun₂ 'nia'₂: ¿'E₂ 'í₄ 'éi'₃ jmo₃ dsa₂ jui₁lia'₂ jme₁jmi₄ sa₅₄? ¿A₁dse₃, o₃ a₂'lig'₅₄ 'e₂? ¿A₂'lióin₂ dsa₂ mi₂güíg₃ riin₅₄, o₃ a₂ñag₃ 'e₂?

¹⁰ Jaun₂ ca₂jíin₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tión₂ le₃lág'₃ quió'₅, jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ dso'₅₄:

—Nei'₅₄ gog'₂.

Jaun₂ ca₂néi'₃. Dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂lág₃ gu₂. **11** La₁ ca₂rë₃'né₃ bá₄ dsa₂ jain₂ jain₂ tioin'₅₄, ca₂jme₃lióg₃ ca₂tsí'₃ rïin'₅₄ 'e₂ jmái'₂ Jesús.

Ca₂quión'₂ Jesúś guia₃-tíñ₂ dsa₂ i₂chein₃ 'a₂ gué₃ já'₄ chei₃
(Mateo 10:1-4; Marcos 3:13-19)

12 Ca₂lë₃ të₃jë₄ jmi₄ jaun₂, ca₂njó₃ Jesúś jui₅ caun₂ má'₂ a₂chi₂i₁lein'₄ Diú₄. Të₁jma₃nei₅ bá₄ ca₂njíi₅ chi₂léin'₂ Diú₄. **13** Jme₁jnia₃ táng₃ jaun₂, ca₂té'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄, jaun₂ ca₂quióin'₂ guia₃-tíñ₂ 'éi₂. I₂'éi₂ ně₃ ca₂quiain₃, i₂chen₄ quiáin₅.* **14** Le₂la₂ jme₁chein₂: Si₂mu₅₄ i₂ca₂quiain₃ Pe₄; Drë₄ rïn'₅₄ Si₂mu₅₄; Jacobob quian'₅₄ Juan₅₄ ně₃; Fe₂li₄, Bartolomé, **15** Të₅₄, To₁má₄, Jacobo† i₂lín₅ ja₁njí'₅₄ Alfeo; Si₂mu₅₄ i₂lín₅ cananista.‡ **16** Judas rïn'₅₄ Jacobo; quian'₅₄ Judas Iscariote§ i₂ca₂dsióg₃ ca₂'nii₃ Jesús cang₂.

Jme₂tin₅ Jesúś juin₅ lin₃ dsa₂
(Mateo 4:23-25)

17 Jme₁ca₂sióin₃ má'₂ jaun₂, quiain'₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂nau₂ caun₂ ja₁lë₄ ja₁jo₂. Ja₁jaun₂ ně₃ jme₁ma₂le₁njí'₂ juin₅ lin₃ dsa₂ i₂chan₂ ta₁caun₂ 'uë₃ Judea, i₂ja₂lén₂ Jerusalén, ca₂le₃jë₃ juig₂ te₁'i₁ le₂tan₅₄ chei'₅₄ jmi₁njí'₄ ja₁niog₅ juig₂ Tiro quian'₅₄ Sidón ně₃, **18** ia₁ 'nio₃ dsa₂ nag₃ jág₁ quió'₅ Jesúś, ton'₂ ia₁ 'nio₃ 'lióin₂ 'e₂ caun₂ dso₄ niog₅ líin₅. Le₂jaun₂ gué'₂ dsa₂ i₂chan₂ uig₅ co₂jmóg'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, ja₁jaun₂ qui₂ca₂'lóin₂ bá₄ ján₃. **19** Qui₂ca₂'náu'₃ jui₅ a₂níi'₃ quió'₅ Jesúś, ia₁ jme₁ 'io₅ 'éi₂ bí₂ a₂jme₁jme₂'lióin₂ ca₂le₃jín₃.

Jui₁lia'₂ a₂dse₃, quian'₅₄ a₂tsá₃ dse₃ lia'₂ chan₂ dsa₂
(Mateo 5:1-12)

20 Jaun₂ ca₂jíin₂ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂quiain'₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂:
—'E₂ gué₄ dsen'₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂chang'₂ njég'₂ le₃ne₄ Diú₄, ia₁ 'nia'₂ bá₄ ca₂tíng'₂ ja₁goin₂.
21 'E₂ gué₄ dsen'₃ 'nia'₂ i₂chang'₂ 'ong'₅₄ rë₂ně₃, ia₁ 'ág'₄ bá₄ 'au'₂. Dsen'₃ 'nia'₂ i₂qui'₂'o₅ jmi₄ ně₃, ia₁ njág'₄ bá₄ 'nia'₂.
22 'E₂ gué₄ dsen'₃ 'nia'₂ jë₁ma₂ca₂jme₃'iog₅₄ dsa₂, a₂'uág'₂, jë₁ma₂të₂ rë₁të₃'o'₂, quiong₃ dsa₂ a₂'ling'₅₄ o₄quió'₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃.

23 Jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂ 'njo₅ lin₃, quian₂ 'nia'₂ o₂'njió₃ 'au'₂ jë₁ma₂të₂ jmi₄ jaun₂, ia₁ le₂ně₅ bá₄ guéi'₁ 'nia'₂ jué'₂ 'liang'₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. Ia₁ le₂ně₅ bá₄ ma₂jmo₃ dsa₂ can'₅₄ quiáin₅ ca₃ma₂líg'₂ ma₂jmái'₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄.

24 La₁ 'e₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ dsa₂ cha₂ cu₄, ia₁ ma₂gue'₅₄ bá₄ 'nia'₂ liang'₅₄.

25 'E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ i₂chang'₂ qui₂le₁'ág'₃ 'au'₂, ia₁ já₅ jmi₄ jë₁le₃chang'₂ 'ong'₅₄. 'E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ i₂chan₂ co₂njág₂ jmi₄ ně₃, ia₁ já₅ bá₄ jmi₄ jë₁tóng'₁ 'lia'₂ 'au'₂ qui'₁'áu'₂.

26 'Juíg'₂ bá₄ 'nia'₂ jë₁ma₂të₂ rë₁qui₃'ag₃ dsa₂ dse₃, ia₁ le₂ně₅ bá₄ ca₂jmo₃ dsa₂ can'₅₄ quiáin₅, ca₂'iin₃ dse₃ dsa₂ jui₁gan₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ ma₂líg'₂.

A₂jme₃'nio₃ dsa₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄
(Mateo 5:38-48; 7:12)

27 'La₁ 'nia'₂ dsa₂ i₂nag₅, juá'₅ jniá₂; Jme₁'nió₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄, jmo₄ a₂dse₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂ja₂uín₅₄ dsí₅ jág₂. **28** Caun₂ dse₃ bá₄ qui₁'íng'₄ i₂'ag₅ 'lig'₅₄; chi₁len'₅₄ 'nia'₂ Diú₄ o₄quió'₄ i₂lë₁co₂jmóg'₂. **29** Chi₂jua₂ 'ein₂ ca₂jnáu₃ ca₂ton₂ rë₂jog₂, jein'₅₄ le₃ca₂ton₂ táng₃ o₁jnáu₄; chi₂jua₂ 'ein₂ ca₂jnái₂ 'mí'₂ dsiog₂ quiáng'₂, le₂jiog₅ tsíng'₂ a₂qui'₅₄ cué'₅₄ ján₃, o₁quion₂. **30** Jui₁'ein₂ gué₃ mi₅ 'e₂ mi₂₃, cué'₅₄; chi₂jua₂ 'e₂ caun₂ a₂jnái₂ quiáng'₂, tsá₃ ma₃mag'₅₄. **31** Jui₁lia'₂ a₂'niog'₂ 'nia'₂ jmo₃ dsa₂ ja₁cong₂, le₂jaun₂ jmo₄ 'nia'₂ ja₁coin₂.

* **6:13** griego: apóstolous (dsa₂ i₂chen₄). † **6:15** o₃, Santiago. ‡ **6:15** griego: Celotes, co₂'nió'₄ dsa₂ i₂nau₂ quen₅; jan₂ i₂nio₃ táun₂ 'uë₃ 'éi'₃ quió'₅ Roma. Jma₃quén₅ ca₂quioin₃ le₃on₃ Si₂mu₅₄ 'éi₂, ia₁ njí₄ lë₃ mei'₂ tsá₃ ca₂ne₅₄ a₂chein₂.

§ **6:16** o₃, Judas i₂chan₂ Cariot; o₃, Judas i₂të₂jín₁.

32 'Ia₁ nē₁jua₂ 'nióg₃'jmá₃'lia₂ dsa₂ i₂'nio₃ 'nia₂ guiong₅₄, ḡ'e₂ ti₁'mag₄ ca₂tíng₂ nē₁jua₂ le₂jaun₂? Ia₁ ján₃ bá₄ le₂nē₅ jmo₅ jui₁lia₂ dsa₂ i₂'no₅ dso₄. **33** Ia₁ chi₂jua₂ jmo₂ 'nia₂ dse₃ jmá₃'lia₂ ne₄ dsa₂ i₂jmo₅ dse₃ ja₁cong₂, ḡ'e₂ ti₁'mag₄ ca₂tíng₂ nē₁jua₂ le₂jaun₂? Ia₁ le₂nē₅ bá₄ tion₅₄ dsa₂ i₂'no₅ dso₄ ján₃. **34** Nē₁jua₂ qui₂dsi₂ 'nia₂ jmá₃'lia₂ le₃quió₅ i₂lín₂ 'nia₂ le₃qui₅₄ jmi₄ jéin₃ quiáng₂, ḡ'e₂ ti₁'mag₄ ca₂tíng₂ nē₁jua₂ le₂jaun₂? Ia₁ le₂nē₅ bá₄ tion₅₄ gué₂ dsa₂ i₂'no₅ dso₄ ján₃, qui₂dsi₂ quió₅ riin₅₄ Jain₂ Jain₂, ia₁jaun₂ qui₃gue₃ quió₅ riin₅₄. **35** La₁ 'nia₂ nē₃, jme₁'nió₄ i₂log₅₄, jmo₄ a₂dse₃ ja₁coin₂; dsi₄ 'nia₂ quió₅, tsá₃ jmo₄ 'nia₂ jua₅₄ a₂ñjá₄ 'i₅ 'au₂ a₂jaun₂. Jaun₂ le₂nē₅ bá₄ gué₁ 'nia₂ jué₂ 'liang₅₄, ton₂ léng₂ chi₂-guein₂ quiáin₅ Diú₄ i₂guá₅ guei₅₄. Ia₁ i₂'ua₁ dsí₅ 'éi₂ ján₃ ja₁con₂ dsa₂ 'lin₅₄, i₂jnia₅₄ ti₁'mag₄ tsá₃ cué₂₃. **36** Jui₁len₅₄ 'nia₂ dsa₂ ñéi₂ dsí₅, jui₁lia₂ ñéi₂ dsí₅ Diú₄ Néi₅.

Tsá₃ lë₁cáun₂ 'nia₂ 'í₁ quió₅ ríng₂
(Mateo 7:1-5)

37 'Tsá₃ lë₁cáun₂ 'nia₂ 'í₁ ja₁con₂ ríng₂, jaun₂ tsá₃ con₂ Diú₄ 'í₁ ja₁con₂ 'nia₂ guiong₅₄. Tsá₃ 'lián₅ 'nia₂ ríng₂ jaun₂ tsá₃ 'liog₃ Diú₄ guiong₅₄ 'nia₂ ján₃. 'Én₃ 'nia₂ dsáu₁ ríng₂, jaun₂ bá₄ 'én₂ Diú₄ dsáu₂ 'nia₂ guiong₅₄. **38** Qui₂jme₁'on₁ 'nia₂ ríng₂, jaun₂ bá₄ jme₃ o₅₄ Diú₄ 'nia₂, cuë₃ caun₂ 'éi₃ tí₅, a₂tó₅ tiá₂, a₂qui₂rë₂'ñjá₄ rë₂ lin₃, ca₂lia₂ tsá₃ ma₃to₂ ja₁'éi₄ jmo₃, tó₃ të₂jmu₂ quiáin₂ 'nia₂. Ia₁ 'éi₃ jaun₂ bá₄ to₂ Diú₄ jui₁lia₂ lë₅ 'éi₃ a₂dsián₅ 'nia₂ ríng₂ guiong₅₄.

39 Jaun₂ ca₂cuë₃ Jesús jág₁ jáng₅ léi₄ la₂:

—¿Lé₂ le₃jnia₃ dsa₂ ten₄ jan₂ dsa₂ ten₄ riin₅₄ a₂'ë₃ jui₅? ḡ'Tsa₁ tsí₃séin₂ jua₅₄ jui₁lia₂ caun₂ siá₅? **40** 'I₁jan₂ jui₁lia₂ i₂'í₅ si₂ tsá₃ líin₅ jua₅₄ a₂juin₂ gué₄ con₂ gué₄ të₅ quiáin₅; ca₂lia₂ ca₂dsó₃ si₂ quió₅, jaun₂ gué₄ lé₂ le₃dsiog₄ léin₂ con₂ líin₅ të₅ quiáin₅.

41 '¿'A₂ bá₄ lia₂ jñjá₄ 'ne₂ jme₁qui₅ pí₁ a₂'í₄ jme₁ne₁ ríng₂, ton₂ tsá₃ leng₅₄ a₂'í₄ ni₁'ma₂ chá₅ jme₁ne₄ 'ñiag₂? **42** '¿'A₂ bá₄ lia₂ tiá₂ 'au₂ juig₅₄ ríng₂: "Rin₅₄ jniog₄, cuë₄ jmi₄ o₁dsi₁₂ jme₁qui₅ pí₁ a₂'í₄ jme₁ne₄"? ¡'Ne₂ dsa₂ i₂lë₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁! Dsi₄ de₂ jñjá₅ ni₁'ma₂ chá₅ a₂'í₄ jme₁ne₄ 'ñiag₂, jaun₂ gué₄ le₃jag₅₄ rë₂ dsí₁ qui₅ pí₁ a₂'í₄ jme₁ne₁ ríng₂.

Të₂le₃ 'a₂ lia₂ lë₅ míg₂ a₂'ag₅ bá₄ ni₁'ma₂, jáng₅ léi₄
(Mateo 7:17-20; 12:34-35)

43 'Tsá₃ cha₂ ni₁'ma₂ dse₃ jua₅₄ a₂lé₂ le₃'ag₃ míg₂ 'lig₅₄; ján₃ gué₂ le₂jaun₂ tsá₃ cha₂ ni₁'ma₂ 'lig₅₄ jua₅₄ lé₂ le₃'ag₃ míg₂ dse₃. **44** Le₂caun₂ le₂caun₂ bá₄ ni₁'ma₂ jau₂ 'í₁ të₂le₃ 'a₂ lia₂ lë₅ míg₂ a₂'ag₅; ma₁tsá₃ quiñ₅ dsa₂ míg₂ higos jui₁lia₂ ni₁'ma₂ taun₅ chei₅₄, on₃ gué₂ lë₂ le₃cág₃ dsa₂ míg₂ uvas jui₁lia₂ chi₁uíng₃ taun₅. **45** Ján₃ bá₄ le₂nē₅ dsa₂ nē₃. Jui₁lia₂ dsa₂ dsen₃, lia₂ con₂ lë₅ a₂ds₃ a₂ma₂rë₂'ma₄ të₂dsí₅, jmo₂₃ a₂ds₃; dsa₂ i₂'lin₅₄ nē₃, lia₂ con₂ lë₅ a₂'lig₅₄ a₂ma₂rë₂'ma₄ të₂dsí₅, jmo₂₃ a₂'lig₅₄. Ia₁ lia₂ con₂ lë₅ a₂'lióng₂ ñag₅₄ cha₂ të₂dsí₅ dsa₂, a₂jaun₂ bá₄ 'uë₂ mi₂o₅₄.

Tin₃ né₃ 'uig₅₄ cha₂
(Mateo 7:24-27)

46 '¿'E₂ bá₄ lë₃ të₅ 'nia₂ jñjá₂, "Te₁gui₅₄, Te₁gui₅₄", ton₂ tsá₃ jmo₂ gué₂ 'nia₂ a₂juá₅? **47** Le₂jan₂ le₂jan₂ i₂të₁ja₂lén₂ ne₃, i₂ja₂né₃ jág₁ quió₃, ton₂ ne₅₄ nē₃, la₂ 'íin₄ 'a₂ lia₂ líin₅: **48** líin₅ jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ i₂ca₂jmog₃ 'né₅, ca₂guéi₃ 'ei₄ de₂ jñjá₅ ca₂lia₂ ca₂të₂ ne₄ ni₁'lau₂. Ne₄ jaun₂ ca₂jme₃liog₃ 'uig₅₄ 'ia₂. Jme₁ca₂jué₂ jmi₂, ca₂dság₃ jmi₂ tiá₂ 'ei₅ dso₂ tsi₁'né₅ jaun₂. La₁ ca₂lia₂ jñja₅₄ tsá₃ ca₂'njá₂, ia₁ rë₂ jme₁lë₄. **49** La₁ jui₁lia₂ i₂nag₅ jág₁ quió₃, ton₂ tsá₃ nei₅₄ gué₂ nē₃, líin₅ jui₁lia₂ lín₅ dsa₂ i₂ca₂chi₃ 'ne₄ jñja₅₄ dsi₂ ne₄ 'uë₃ bá₄, tsá₃ 'uig₅₄ 'ia₂ ca₂jmo₃. Jme₁ca₂dság₃ tiá₂ 'ei₅ jmi₂ dso₂ tsi₁'né₅ jaun₂, ca₂qui₃ bá₄, co₂ñei₅₄ ca₂'en₃.

7

*Ca₂jme₃'lión₂Jesúsjan₂ dsa₂ mozo quián₅juig₅₄ 'lióg₂ romano
(Mateo 8:5-13)*

¹ Jme₁ca₂dsan₃ cué₂₃ jág₁ le₂në₅, ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ qui₂ca₂nág₂, jaun₂ ca₂ñó₃ jui₅ juig₂ Capernaum. ² Ja₁jaun₂jme₁guá₄ jan₂juig₅₄ 'lióg₂ romano i₂jme₁'ñio₅jan₂ dsa₂ i₂jme₁jme₂ti₃ ne₅₄, i₂jme₁'ñioi₃ lin₃. 'Éi₂ në₃ jme₁dso'₅₄ jme₁ma₂rë₂quiain₂₃ jón₂. ³ Jme₁ca₂rë₃ñj₅ juig₅₄ 'lióg₂a₂'in₅ dsa₂Jesús, jaun₂ca₂chein₃jan₂-on₃ dsa₂can'₅₄ quián₅ dsa₂judíos a₂i₃léin₂a₂i₁mí₂ ne₄ Jesús a₂jiá₃ jme₃'lión₂ dsa₂mozo quián₅. ⁴ Jme₁dsi₃léin₂ ja₁'en₅₄ Jesús, ca₂mi₃ tion₅₄-jan₃, ca₂juá':

—Ca₂tín₂ bá₄gui'₅₄ juig₅₄ 'lióg₂ 'éi₂a₂jme₁'oin'₄, ⁵ia₁'ñio₅lin₃ bá₄'ñioi₃ dsa₂juig₂go₄jniog₄. Ia₁'éi₂ bá₄ca₂jmo₃'éi₃a₂ca₂lág₃ guá'₅ sinagoga quián₂ jnia'₅₄.

⁶ Jaun₂ ca₂ñó₃ bá₄ gué'₂ Jesús quian'₅₄ 'éi₂. La₁ jme₁ma₂ja₂quián₃ dsi₁léin₂ dsi₂néi₂ jme₁ca₂chen₃ táng₃gui'₅₄ juig₅₄ 'lióg₂jan₂-on₃a₂mei₅₄ quián₅, a₂quian₅ jág₁a₂juá':

—Te₁gui'₅₄, tsá₃cán'₁ta₁ jua'₅₄a₂gog'₅₄ tē₂ja₁quió₃, ia₁tsá₃ca₂tín₂jua'₅₄a₂o₁'ú'₃dsi₂néi₂ quió₃. ⁷'Uíg₅₄jaun₂i₂jiog₅dsi₃, ⁸¿i₂'ein₂bá₄jniá₂jua'₅₄nei₅₄'ñiό₃tē₂ja₁cong'₂? La₁tió'₅jua'₅₄ca₂jon₄bá₄jág₁quiáng₂tē₂në₅, ia₁jaun₂jnia₃dso'₅₄mozo quiáng₃. ⁸Ia₁le₂në₅bá₄jniá₂'ñiό₃chéng'₅jme₂ti₅₄ne₄juig₃, ján₃bá₄niog₅gu₃'lióg₂i₂te₁neg'₄. Né₁jua'₂ca₂juig₂jniá₂, "Gua₂jó₄", ja₁jaun₂dsó₃bá₄; në₁jua'₂ca₂juig₂"Nia₅ja₁lá₃", jiá₃bá₄. Ján₃gué'₂le₂jaun₂në₁ca₂juig₂"O₂jmo₄a₂la₂a₂ó₃", a₂jaun₂dsi₃jmó₂bá₄.

⁹ Jme₁ca₂nág₂Jesús jág₁në₅, ca₂i₃gó'₃dsí₅o₄quió'₄dsa₂'éi₂, jaun₂ca₂jéin₃ca₂jíin₂dsa₂i₂quiain'₅₄, jaun₂ca₂juá':

—Tē₃dsón'₂bá₄, ca₂lia'₂i₁jan₂dsa₂chan₂Israel tsá₃ma₂ca₂dsán'₂jniá₂i₂'én₂lia'₂'én₂dsa₂në₅.

¹⁰ Jme₁ca₂dsi₃len₃dsa₂i₂chen₄'éi₂dsi₂néi₂, ma₂ca₂'lón₂bá₄dsa₂mozo i₂jme₁dso'₅₄.

Ca₂jme₃jen'₅₄Jesúsja₁ñj₅₄jan₂'io₅₄'nág₂

¹¹ Cang₂jaun₂ca₂ñó₃tág₃Jesúscaun₂juig₂ja₁chei₂Nain, jaun₂ca₂jme₃quiain'₅₄chi'₂dsi₂guia₃-tín₂quiain₅, i₃léin₂quian'₅₄juin₅gué₄dsa₂sián'₂në₃. ¹² Jme₁ja₂quián₃dsiog₄ja₁dsi₂ton'₅₄dsa₂o₄'né₄juig₂, ca₂jág₃ca₂uín₂dsa₂i₃'óin₃jan₂'lag₄, i₂jan₂tan₅₄'éi₂ja₁ñj₅₄jan₂'io₅₄'nág₂. Juin₅lin₃bá₄dsa₂juig₂i₂jme₁quiong'₅₄i₃'o₃. ¹³ Ca₂tá'₂ñéi₂dsí₅Te₁gui'₅₄jme₁ca₂jág₂, jaun₂ca₂juá':

—Tsá₃'au₂.

¹⁴ Jaun₂ca₂jme₃quiain₃ca₂níi'₃tsi₁gu₅. Ca₂jñia₃bá₄gué'₂dsa₂i₂jme₁le₁te₂, jaun₂ca₂juá'₂Jesúsca₂tsí'₃'lag₄:

—'Ne₂juig₂jniá₂chi'₂, nau₂!

¹⁵ Jaun₂në₃ca₂guá₂'lag₄, ca₂jme₃lióg₃ca₂dsia₃jág₁, jaun₂ca₂jáng₂Jesúsne₄chog₅₄.

¹⁶ Jme₁ca₂té₂ne₄dsa₂a₂ca₂lë₃jaun₂, ca₂i₃gó'₃dsí₅ca₂le₃jín₃, jaun₂ca₂jme₃juín₂Diú₄, ca₂juá':

—Ma₂ca₂rë₃jniá₂jan₂dsa₂juin₂i₂'é₂jág₁quián₅Diú₄jé₄quián₂jniog₄.

Juá'₂në₃:

—Ma₂guan₅Diú₄a₂jme₃'oin₅₄dsa₂juig₂quián₅.

¹⁷ Le₂con₂ja₁tén₄'uë₃Judea, le₂con₂ma₂quián₅jaun₂në₃, qui₂ca₂rë₃ñj₅dsa₂a₂ca₂jmo₃Jesúsjaun₂.

Dsa₂i₂ca₂chen₃Juan₅₄i₂chon₅dsa₂jmig₂

(Mateo 11:2-19)

¹⁸ Ca₂rë₃ñj₅Juan₅₄ca₂le₃jé₃a₂jaun₂, ia₁ca₂dsia₃dsa₂i₂jme₁quiain'₅₄. Jaun₂ca₂té'₃on₃dsa₂'éi₂, ¹⁹jaun₂ca₂chei₃ne₄Te₁gui'₅₄a₂dsi₃ñag₅₄chi₂jua'₂té₃dsón'₂lín₅dsa₂i₂lë₅jág₁jiá₃, o₃ñjai₃i₂sián'₂e₂. ²⁰Jaun₂dsa₂'éi₂në₃, ca₂jme₃quiain₃con₂Jesúsjaun₂ca₂juá':

—Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂g nē₂chei₃ jnia'₅₄ a₂ηag₄ 'ne₂ chi₂jua' tē₃dsón' līng' i₂lē₅ jág₁ jiá₃, ¿o₃ jnia₄ jnia'₅₄ i₂sián' e₂?

²¹ Tē₃jé₄ jaun₂, ca₂jme₃'lión₂ Jesús juín₅ lín₃ dsa₂ i₂jme₁le₁dso'₅₄, ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jmi₁ui₅ a₂jme₁le₁quian₅ dsa₂; lia'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ nē₃ qui₂ca₂uín'₂; qui₂ca₂jmóg'₃ jme₁ne₁ dsa₂ i₂jme₁ten₄. ²² Jaun₂ gué₄ ca₂jéin'₃ jág₁ quió'₅ 'éi₂, ca₂juá'₂:

—O_{nó}'₅ 'nia'₂ o₂dsia₄ o₂chei'₅₄ Juan₅₄ 'e₂ ca₂té₂ ne'₅₄, 'e₂ a₂qui₂nē₂nei'₂ nē₃. Qui₂jág₅ juí₁lia'₂ dsa₂ ten₄; tē₁nió₄ táng₃ dsa₂ i₂tsá₃ lē₂ jme₁lín₄; tē₂tsin'₅₄ le₁jín₃ i₂jme₁lín₄ 'mé'₅ 'iog₅; qui₂nag₅ táng₃ dsa₂ i₂jme₁guín₄ nē₃; le₂jaun₂ gué'₂ 'lag₄ nē₃ qui₂jein'₅₄ táng₃; ja₁con₂ dsa₂ dsí₂ñé₂ dsí₂'ag₅ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂. ²³ 'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂tsá₃ 'ag₅ caun₂-tín₃ dsí₅ o₄quió'₃ jniá₂.

²⁴ Jme₁ma₂i₂len₃ dsa₂ i₂ca₂chen₃ Juan₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂ a₂'iin₂₃ Juan₅₄, ca₂juá':

—¿'E₂ ca₂l₁jag'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ i₁nóg'₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ jaun₂? ¿O₃ bá₄ ca₂jag'₅₄ 'nia'₂ ca₂'nau₂ ni₁'ma₂ ta₅ a₂lē₁qui₂bí₂ dsí₂ ja₁jaun₂? ²⁵ Chi₂jua'₂ on₃ jaun₂, ¿'e₂ gué'₂ ca₂i₁jag'₄ 'nia'₂? ¿O₃ bá₄ ca₂jing'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂qui'₂ tsin'₅₄ jlá'₁ 'e₂? La₁ on₃ le₂jaun₂. Ia₁ nj'₅₄ bá₄ 'nia'₂, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂té₁nió₄ jlán'₁ i₂qui₂cué'₅ o₂'ñiío₃ o₂jnia₃ dsí₅, i₂tion'₅₄ jui₁lia'₂ dsí₂néi₂ quió'₅ rag₅₄ bá₄ i₂le'_{éi₂}. ²⁶ Jaun₂ nē₃, ¿'e₂ gué'₂ ca₂i₁jag'₄ 'nia'₂? ¿O₃ bá₄ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ 'e₂ ca₂jín'₅₄ 'nia'₂? Dsón'₂ bá₄ jaun₂. Jan₂ i₂lín₅ i₂juín₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ bá₄ ca₂i₁jín'₄ 'nia'₂, juá'₅ jniá₂. ²⁷ Juan₅₄ bá₄ 'éi₂ i₂'iin₅ Si₂ quió'₅ Diú₄ ja₁juá': Tsing₅₄ jan₂ dsa₂ quiáng₃ ne₄ jui₅ quiáng'₂, jón₃,

a₂dsí₃can₅ jág₁, jmo₃ co₂jnia₅₄ jui₅.*

²⁸ Juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, ca₂lia'₂ i₁jan₂ dsa₂ tsá₃ ma₂ca₂rë₃chán₃ i₂juín₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ Juan₅₄. La₁, i₂lín₅ i₂me'₂ gué₄ ja₁gon₂ Diú₄, i₂'éi₂ lín₅ i₂juín₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ 'éi₂.

²⁹ (Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂nág₂, lia'₂ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ nē₃, jme₁ca₂jñói₂ jmi₂ ca₂cho₃ Juan₅₄, le₂nē₅ bá₄ ca₂jme₃jniai₂₃, Diú₄ bá₄ i₂lín₅ i₂qui₂dsí₅ 'éi'₃ tí₅. ³⁰ La₁ dsa₂ fariseos quian'₅₄ tē₅juá'₅ nē₃, tsá₃ ca₂gue₃ cho₃ Juan₅₄ jmi₂; le₂nē₅ bá₄ a₂ca₂rë₃jniai₂ ján₃ a₂tsá₃ ji'₅₄ a₂jme₁'nio₃ Diú₄ jmo₃ quiong'₅₄.)

³¹ —¿'A₂ lia'₂ le₃hua'₅₄ lín₅ dsa₂ i₂chan₂ jmi₂ nē₃? ¿'E₂ bá₄ quian'₅₄ le₃quíng₄ lín₅? ³² Líin₅ jui₁lia'₂ lín₅ i₂bé'₅₄ i₂tón₅ qui₂guió'₅ jmái'₂ riin'₅₄ jé₄ 'ma'₅₄, juá'₂:

Né₂jéi₄ jnia'₅₄ te₁fi₁ o₄quián'₂ 'nia'₂,
la₁tsá₃ nē₂dsí₃'nia'₂;

ján₃ gué'₂ nē₂jmó₁ jnia'₅₄ son₅₄ quió'₅ 'lag₄
la₁tsá₃ ca₂tá'₂ gué'₂ 'lia'₂ 'au'₂ 'nia'₂.

³³ 'Ia₁ ca₂guan₃ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂, i₂tsá₃ jme₁gué'₅ i₁ñí'₄, on₃ gué'₂ vino jme₁'iin'₂ nē₃, ca₂'iin'₅₄ 'nia'₂ a₂'ein₅₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄. ³⁴ Ca₂guan₃ gué'₂ táng₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ i₂tin₂ gué'₅, 'iin'₂ nē₃; la₁ 'nia'₂ juá'₂ 'iin'₅ a₂lín₅ jlé₂ 'í₅, má₄ jmi₃ nē₃, a₂lín₅ a₂mei₅₄ quián₅ dsa₂ cha₂ dsáu₁, quian'₅₄ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsí₂tan₅₄ nē₃. ³⁵ Rë₂jniá₂ bá₄ a₂ñí₄ lë₃ nj'₂ dsí₅ Diú₄, a₂tiin₂, tē₂le₃ quian'₅₄ a₂lia'₂ lë₅ jmo₅ chi'₂-guein₂ quiáin₅.

'En₅₄ Jesús dsi₂néi₂ quió'₅ Si₂mu₅₄ dsa₂ i₂lín₅ fariseo

³⁶ Jaun₂ ca₂té₃ jan₂ dsa₂ fariseo ca₂té'₃ Jesús a₂l₁gué'₂ dsí₂néi₂ quió'₅. Ca₂'í₃ bá₄ gué'₂ Jesús dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂ fariseo 'éi₂ jme₁dsí₂g, jaun₂ ca₂guá₂ ne₄ mesa. ³⁷ Tē₃jé₄ jaun₂, ca₂dsí₂g, jan₂ 'io₅₄ i₂'no₅ dso₄ i₂jme₁ñí₅ juig₂ jaun₂, ia₁ jme₁ca₂rë₃ñí₅ a₂'en₅₄ Jesús gué'₅ dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂ fariseo 'éi₂. Jaun₂ ca₂dsí₂g quian₅ caun₂ ni₁tsí₅ pí'₁ jlá'₁ a₂lē₅ quian'₅₄ alabastro, a₂'a₄ no'₅₄ mi₂juig₂. ³⁸ Ca₂guá₂ 'o₂₃ cau₅ ja₁tióng₂ tag₄ Jesús, ca₂jme₃lióg₃ 'ág₂ jmi₂ 'ei₅ jme₁ne₁₂ co'₅₄ tag₄ 'éi₂. Jaun₂ ca₂jme₃quéin₃ táng₃ quian'₅₄ jñí₂ dsí₅₄, jaun₂ ca₂chen₃, jaun₂ ca₂tsáng₂ no'₅₄ mi₂juig₂. ³⁹ Jme₁ca₂jág₃ dsa₂ fariseo i₂quió'₅ dsi₂néi₂, ca₂l₁jiog₅ dsí₅: "Jua'₅₄ mei'₂ gué₃

* **7:27** Malaquías 3:1.

tē₃dsón'₂ dsa₂ nē₅ lín₅ jan₂ i₂'ě₂ jág₁ quián₅ Diú₄, jme₁le₃lí'₄ 'a₂ lia'₂ lín₅ dsa₂ i₂ní'₅ quió'₅. Ia₁ jan₂ 'io₅₄ i₂'no₅ dso₄ bá₄ nē₅." ⁴⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—Si₂mu₅₄, cha₂caun₂ jág₁ a₂'nio₃ juig₅₄ 'ne₂.

—Jua'₅₄ 'ne₂, Tē₅—ca₂nag₃.

⁴¹ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—On₃ dsa₂ jme₁le₁rín₃ cu₄ quió'₅ jan₂ dsa₂ i₂tín₂ jme₁dsi₂ cu₄. Jan₂ jme₁rín₂ ca₂jau₅₄ mei₅ 'éi'₃ cu₄ denarios, jan₂ gué'₂ jme₁rin₂ tē₂láu₃-guiá₃. ⁴² Ca₂'én₂ bá₄ gué'₂ dsa₂ juig₅₄ cu₄ dsáu₁ jē₁le₃oin₃ le₂jaun₂, ia₁ tsá₃ gué'₂ qui'₅₄ jmi₄ jáng'₃. Jaun₂ tsá₃ ma₃tion₅₄ ca₂mág₃ cú₁. Jaun₂ nē₃, ¿'ein₂ i₂on₃ 'éi₂ i₂'nioi₃ gué'₄?

⁴³ Ca₂nag₃ táng₃ Si₂mu₅₄:

—Dsa₂ i₂jme₁rín₂ gué'₄ 'lióng₂, lín₂ jniá₂.

—Dsau₅ bá₄ le₂nē₅—ca₂nag₃ Jesús. ⁴⁴ Jaun₂ ca₂jín₂ táng₃ 'io₅₄, ca₂tsí'₃ táng₃ Si₂mu₅₄:

—¿'ing'₄ dsa₂ mí₂ la₂? Jme₁nē₂ú₃ dsi₂néi₂ quiáng'₂, tsá₃ jmi₂ nē₂cué'₅₄ a₂jní₃ tag₃; la₁ 'io₅₄ la₂ nē₃ ma₂né₂rang₃ tag₃ quian'₅₄ jmi₂ 'ei₅ jme₁ne₁₂, ton₂ ma₂né₂chí₃ táng₃ quian'₅₄ jni₂ dsi₅₄. ⁴⁵ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂, tsá₃ nē₂chen'₅₄ quió'₃ jme₁guang₁₂. 'Io₅₄ la₂ gué'₂ nē₃, ca₂lia'₂ tsá₃ 'na₂ bá₄ caun₂ chen'₂ tag₃. ⁴⁶ Tsá₃ no'₅₄ ma₂né₂'ág'₂ jua'₅₄ a₂ma₂né₂tsáng'₃ dsi₃; la₁ 'io₅₄ la₂ gué'₂ nē₃, ma₂né₂'ág₂ no'₅₄ mi₂juig₂ tag₃. ⁴⁷ 'Uig₅₄ nē₅ nē₃ juá'₅ jniá₂ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'lióng₂ dso₄ jme₁rë₂cáin'₄, la₁ ma₂rë₂'én₄, a₂jaun₂ bá₄ lë₃ ñí₄ lë₃ cuë₂₃ léi₄ a₂'nio₃. La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ca₂juig₄ bá₄ dsáu₁ rë₂'én₄, me₂'bá₄ cuë₂₃ léi₄ a₂'nio₃.

⁴⁸ Jaun₂ gué'₄ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'io₅₄:

—Ca₂le₃jé₃ bá₄ dsáu₂' ma₂rë₂'én₄.

⁴⁹ Ca₂le₃jín₃ gué'₄ dsa₂ sián'₂ i₂jme₁tián'₄ ne₄ mesa quiain'₅₄, ca₂dsia₃ tsí'₅ riin'₅₄:

—¿'I₂'ein₂ bá₄ nē₅, ca₂té₂ dsáu₁ dsa₂ qui₂'éin₂?

⁵⁰ La₁ Jesús nē₃, ca₂tsí'₃ dsa₂ mí₂ 'éi₂:

—Ia₁ a₂'éng'₂, ma₂ca₂lóng'₂ nē₃. Guan'₂ tei₄ quiáng'₂.

8

Dsa₂ mí₂ i₂jme₁lio₄ jme₂'on₅₄ Jesús

¹ Cang₂ jaun₂, ca₂i₁ñí₂ Jesús le₂tan₅₄ juig₂ ca'₅₄, le₂tan₅₄ juig₂ pí'₁ nē₃, qui₂i₁jme₁tiín₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄. Jme₁quiain'₅₄ bá₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂. ² Ján₃ gué'₂ jme₁quiain'₅₄ dsa₂ mí₂ i₂ma₂ca₂'uín'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ quió'₅, i₂ma₂ca₂jme₃'lióin₂ dso₄ a₂jme₁lín₄ nē₃. Jin₄ 'éi₂ jme₁ñí₅ jan₂ i₂chen₂ María i₂té'₂ Magdalena,* i₂ma₂'uín'₂ Jesús guion₃ je₂na'₅₄ tē₂dsí₅; ³ ján₃ bá₄ jme₁ñí₅ i₂chen₂ Juana i₂lín₅ dsa₂ mí₂ quián₅ Cuza, dsa₂ i₂niog₅ ne₄ 'e₂ a₂cha₂ quió'₅ Herodes; ján₃ bá₄ jme₁ñí₅ i₂chen₂ Susana; i₂juín₅ bá₄ i₂sián'₂ gué'₄ i₂jme₁lio₄ quiong'₅₄, jme₁jme₂'o₅₄ quian'₅₄ 'e₂ a₂cha₂ quió'₅.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂séi₂ míg₂ jon₂

(Mateo 13:1-9; Marcos 4:1-9)

⁴ 'Lióng₂ juig₂ ja₁jme₁tón'₅ dsa₂ juí₅ dsi₂léin₂ dsi₂jiín₅₄ Jesús. Jë₁ma₂le₁ñí₂ dsa₂ juíin₅ nē₃, jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂, ca₂juá'₂:

⁵ —Jan₂ dsa₂ ca₂ñe₄ ja₁nau₂ ca₂i₁séi₄ míg₂ jon₂. Jme₁ma₂'ein₅₄ séi₂ nē₃, a₂lin₅₄ míg₂ i₂ga'₅₄ le₂'i₄ juí₅ qui₂ca₂tsó'₃ dsa₂; i₁tan₅ gué'₂ nē₃ ca₂gué'₃ ca₂dsio₄. ⁶ Ca₂dsio₄ gué'₂ nē₃ ca₂i₃to'₅₄ jé₄ ni₁cang₁; jme₁ca₂'ia₂, ca₂rë₃quéin₃ bá₄ ia₁ tsá₃ gua'₅₄ cha₂ jua'₅₄ a₂güíg₂. ⁷ Ca₂dsio₄ gué'₂ ca₂séi'₂ jé₄ ni₁taun₅. La₁ ni₁taun₅ bá₄ tiá₂ ca₂jo₃ jme₁ca₂'ia₂. ⁸ La₁ ca₂dsio₄ gué'₂ nē₃ ca₂tín₂ ja₁dse₃ gua'₅₄; a₂jaun₂ ca₂i₃cón₃, ca₂rau₂ dse₃ lin₃, caun₂ 'ñiá₂-láu₂ míg₂ lia'₂ ca₂míg₂ jon₂ a₂ca₂séi₂.

Jme₁ma₂lë₅ jme₂tag₂₃ le₂nē₅, ca₂juá'₂ tiá₂:

* ^{8:2} o₃, "i₂chan₂ Magdala."

—Chi₂hua' ₂'ein₂ 'nia' ₂dsi₅₄ rë₂gua₄, nei₂ 'nia' ₂rë₂.

Ta, quí₅ jág₁ a₂jáng₅ léi₄

(Mateo 13:10-17; Marcos 4:10-12)

⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ chi₂ dsi₂guia₃-tí_n₂ 'e₂ bá₄ jein₅ jág₁ a₂cuë₂₃ jaun₂. Jaun₂ ca₂juá₂ Jesús:

¹⁰ —Diú₄ bá₄ jmo₅ a₂rë₂ñí₂ 'au'₂ 'nia' ₂jág₁ a₂rë₂'ma₄ quió₅, 'a₂ lia' ₂lë₅ ja₁goin₂. La₁ dsa₂ sián'₂ në₃, juíg₂ jniá₂ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ jáng₅ léi₄, ia₁jaun₂:

I₂në₂jág₃, la₁ tsá₃ le₃lí₄ 'e₂ në₂jág₃;
i₂në₂néi₂ në₃, la₁ tsá₃ le₃lí₄ 'e₂ në₂néi₂,

on₃ guë₂ le₃ñí₂.†

Juá₂'Jesús 'e₂ jág₁ dsau₅ jein₅ jág₁ juí₁lia' ₂dsa₂ i₂séi₂ míg₂jon₂

(Mateo 13:18-23; Marcos 4:13-20)

¹¹ 'A₂la₂ bá₄ jein₅ jág₁ a₂jáng₅ léi₄: A₂lë₅ co₂'nió₄ míg₂jon₂, jág₁ dse₃ quió₅ bá₄ Diú₄ jaun₂.
¹² Jui₁lia' ₂ca₂dsio₄ míg₂jon₂ a₂i₃ga'₅₄ le₂i₄ jui₅ guë₂ në₃, le₂jaun₂ lí_n₅ jui₁lia' ₂ca₂dsion₄ dsa₂ i₂nag₅ jág₁ dse₃; la₁ i₂sé₃dsen₃ guë₂ në₃, ja₂jñiá'₃ jág₁ dse₃ jme₁ma₂'i₄ dsí₅, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃le₃'éin₂ jua'₅₄ a₂lión₂. ¹³ Co₂'nió₄ míg₂jon₂ a₂i₃to'₅₄ jë₄ ni₁cang₁ guë₂ në₃, co₂'nió₄ lí_n₅ jui₁lia' ₂dsa₂ i₂guen₅ 'njo₂ dsí₅ jág₁ dse₃ jë₁ma₂ca₂nág₂. La₁ cang₂ jaun₂ tsá₃ tiá₂ tióin₂; lí_n₅ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ jmú₄ cha₂ jui₅ jme₂dsí₂ quió₅. Co₂'na₂ bá₄ rë₂'éin₂, ia₁ jë₁ma₂ca₂i₃ñí₂ 'e₂ caun₂ jui₅bí₂ a₂caún₂ táu₂, dsí₂lein₅ táng₃ le₃ca'₃, tí₂jág₁. ¹⁴ Co₂'nió₄ jon₂ a₂ca₂séi'₂ jë₄ ni₁taun₅ guë₂ në₃, co₂'nió₄ lí_n₅ jui₁lia' ₂dsa₂ i₂nag₅ jág₁, la₁ të₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁léin₂ jaun₂, të₂ ca₂juig₄ bá₄ jme₂gain₂₃ dsí₅ a₂jo₅ bí₂ a₂quian₅ o₂me'₅₄ dsí₅, a₂ja₂ dsí₅ le₃cha₂ cu₄ 'líóng₂, a₂'nio₃ cuë₅ o₂ñjío₃ o₂jñia₃ dsí₅; i₂në₅ në₃ lí_n₅ co₂'nió₄ míg₂ a₂tsá₃ ma₃lé₂ rón₃. ¹⁵ La₁ ca₂dsio₄ míg₂jon₂ a₂ca₂séi₂ ja₁dse₃ gua'₅₄, co₂'nió₄ lí_n₅ jui₁lia' ₂dsa₂ i₂dse₃ dsí₅ i₂caun₂ ne'₅₄, tsán'₂ tiá₂ jág₁ a₂nag₂₃, caun₂ juin'₂ bá₄ dsí₅, 'líóng₂ a₂dse₃ rë₂jníá₂ a₂jmo₂₃ chain₂.

Jág₁ jáng₅ léi₄ jui₁lia' ₂ni₁tsí₅ chi₁guí'₂ si₂

(Marcos 4:21-25)

¹⁶ "I₁jan₂ dsa₂ tsá₃ guí'₅ si₂ caun₂ ni₁tsí₅, jua'₅₄ a₂jlé₂ o₃ a₂chi'₂ né'₃ tsí₁cama 'e₂. A₂'ag₅ guei'₅₄ bá₄ dsa₂ si₂, ia₁jaun₂ jniá₂ quió₅ i₂dsí₂ton'₅₄. ¹⁷ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂, 'i₁caun₂ a₂rë₂'ma₄ jlé₅ cha₂ jua'₅₄ a₂lín₂ dsa₂ a₂tsá₃ le₃jniá₂; tion₅₄ bá₄ rë₂jniá₂. Ján₃ guë₂ le₂jaun₂ 'i₁caun₂ jág₁ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ lí_n₂ dsa₂ a₂tsá₃ 'ein₂ le₃ñí₅; tion₅₄ bá₄ rë₂ñí₅ dsa₂.

¹⁸ 'Quion₂ de'₂ 'nia'₂ 'í₁ rë₂ jaun₂, 'a₂ lia'₂ lë₅ nag'₂, ia₁ jui₁lia'₂ i₂ma₂ñí₂', Diú₄ bá₄ jmo₃ a₂le₃ñí₂ guë₄. La₁ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'nio₃ le₃ñí₂ guë₂ në₃, ca₂të₂ a₂jme₁ma₂ñí₂, lí_n₂, jñia'₃.

Chi'₂ rin'₅₄ Jesús, quian'₅₄ chog₅₄

(Mateo 12:46-50; Marcos 3:31-35)

¹⁹ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ chi'₂ rin'₅₄ Jesús quian'₅₄ chog₅₄, jme₁'nio₃ jme₁ñí₃ ca₂të₂ ja₁'en₅₄ 'éi₂, la₁ tsá₃ lé₂, ia₁ juin'₅ lí_n₃ dsa₂ tion'₅₄. ²⁰ Jaun₂ jan₂ dsa₂ sián'₂ bá₄ ca₂ηag₃ jág₁ ca₂juá₂:

—Chog'₂ quian'₅₄ chi'₂ ríng'₂ në₅ tióin₂ ca₁'né₄, 'nio₃ jíin₂ 'ne₂.

²¹ Jaun₂ ca₂ηag₃:

—Dsa₂ i₂nag₅ jág₁ quió₅ Diú₄, ton'₂ jme₂ti₃, 'éi₂ bá₄ lí_n₅ cha₃, ríng'₃ në₃.

Ca₂jmo₃ Jesús ca₂'ág₂ tei₄jmí₁ñí₄, ca₂jñia'₃ dsí₂ në₃

(Mateo 8:23-27; Marcos 4:35-41)

²² Co₂ráun₂ ca₂'í₃ Jesús caun₂ tsí₁mu₅, jaun₂ ca₂tsí₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí_n₂ quiáin₅:

—Ma₃dsau₅₄ quióng₄ le₃ca₂taun₂.

† 8:10 Isaías 6:9.

Jaun₂ ca₂i₃léin₂ bá₄. ²³Të₁lia' tioin'₅₄ 'ain₂₃ jmi₁ní₄, la₁ 'éi₂ ně₃ ca₂güiin₂ bá₄. Të₃jë₄ jaun₂ ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ lin₃ ne₄ jmig₂. Ca₂rë₃liog₃ i₃'a₄ jmig₂ 'njo'₃ tsí₁mu₅, ca₂lia'₂ ma₂lé₂ dsí₃guein'₅₄ bá₄, go₂ lin₃ tioin'₅₄. ²⁴Jaun₂ ca₂i₁nei₂₃ Jesús, ca₂juá'₂:

—¡Të₅! ¡Të₅! ¡Dsí₃'éin₂ jniog₄!

Jaun₂ ca₂nau₂ bá₄ gué'₂ Jesús ca₂të₂ ca₂jéin₂ dsí₂, a₂jná'₅ jmig₂ ně₃. Dsí₂juí₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂të₁tsí'₅₄ táng₃ tei₄. ²⁵Jaun₂ tsí'₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂:

—¿'A₂ njó₅ a₂'én'₂ 'nia'₂?

Ca₂lia'₂ lë₁quian₅ jué'₅ lin₃ bá₄ tioin'₅₄ dsí₂gó'₃ dsí₅, dsia₂₃ tsí'₅ riin'₅₄:

—¿'Ein₂ bá₄ lí₅ dsa₂ ně₅, tiin₂ jmo₃ 'éi'₃ tsí'₅ të₂ dsí₂, jmig₂ ně₃, ne'₅₄ a₂juá'₂?

Dsa₂ chan₂ Gerasa i₂tion'₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄

(Mateo 8:28-34; Marcos 5:1-20)

²⁶ Jaun₂ gué₄ ca₂dsi₃léin₂ 'uë₃ Gerasa† a₂ron₅ le₃'ño'₅₄ jmig₂ ja₁ron₅ 'uë₃ Galilea.

²⁷Jme₁ca₂o₂'ín₃ Jesús a₂të₁tsí₅₄ 'uë₃, jaun₂ ca₂jme₃quián₃ jan₂ dsa₂ juig₂ jaun₂ cau₅ quió'₅. Dsa₂ 'éi₂ ně₃, líg₂ bá₄ qui₂ca₂jo₃ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄. Líg₂ bá₄ njí₂₃ tsá₃ ma₃tsin'₅₄ qui'₅, on₃ gué'₂ ma₃jua'₅₄ a₂guá₅ dsí₂néi₂; tau₂ 'njo₅ quió'₅ 'lag₄ bá₄ jme₁ma₂guá₅. ²⁸Jme₁ca₂jíin₂ Jesús, jaun₂ ca₂guió'₃ co₂mi'₅₄, ca₂chi₃jné₃ ne₄ 'éi₂, ca₂juá'₂ tiá₂ lin₃:

—¿'E₂ bá₄ lë₃ ne'₃ i₃tiáng'₃ jë₄ quián'₂ jniá₂, 'ne₂ Jesús Ja₁njí'₅₄ Diú₄ i₂guá₅ guei'₅₄ lin₃? Mi₂₃ jniá₂ ne'₅₄, tsá₃ cué₂ uig₅.

²⁹Ca₂juá'₂ le₂në₅ ia₁ jme₁ma₂në₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂o₃'in₅ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ quió'₅. 'Lióng₂ ráun₂ bá₄ le₂jníá₅ jme₁ma₂ca₂jñau'₃ i₂'lin'₅₄. Jaun₂ o₁jñia'₅₄ ma₂qui₂ma₂'néi₂ dsa₂ mi₂gu₂ mi₂tag₅₄ quian'₅₄ njí₁ cadenas ia₁jaun₂ lé₂ 'í₁, la₁ ca₂le₃jë₃ bá₄ jme₁gág₅. Jme₁liog₂ je₂na'₅₄ a₂jme₁dsí₂njí₃ uíng₂ gua'₅₄ quein₂ ja₁co₂'njog₅.

³⁰Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ cheng'₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Juín₅§ bá₄ cheng₂.

Le₂në₅ ca₂juá'₂ chein₂ ia₁ a₂juín₅ je₂na'₅₄ i₂jme₁tion'₅₄ quió'₅.

³¹Jaun₂ jme₂dsí₂ 'éi₂ ně₃ qui₂ca₂mi₃ tion₅₄ ne₄ Jesús ia₁jaun₂ tsá₃ guilog₃ 'éi₂ ca₂të₂ ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄. ³²Jaun₂ jme₁tion'₅₄ juín₅ i₁njí₅ caun₂ dsí₂con'₂. Jaun₂ ca₂mi₃ jme₂dsí₂ a₂cué₃ Jesús jmig₄ a₂dsí₃toin'₅₄ quió'₅ i₁njí₅. Jaun₂ ca₂cué₃ bá₄ gué'₂ Jesús jmig₄. ³³Jaun₂ qui₂ca₂'uin₂ bá₄ je₂na'₅₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂; ca₂i₃léin₂ i₃toin'₅₄ quió'₅ i₁njí₅. Ca₂le₃jín₃ i₁njí₅ 'éi₂ ně₃ ca₂i₁nioi₁₂ co₂'ei₅ 'lig₅₄, qui₂ca₂sein₃ tsag₂ siá₅ ca₂séin₂ të₂ dsí₂jmig₂. Ja₁jaun₂ ca₂dsain₃ ca₂'in₃ jmig₂.

³⁴Jme₁ca₂të₂ ne₄ dsa₂ i₂jme₁jmo₅ 'í₁ i₁njí₅ 'e₂ ca₂lë₃, ca₂i₃lein₃ ca₂cu₂ng₃ ca₂i₁dsia₂ jë₄ juig₂, ja₁nau₂ ně₃. ³⁵Jaun₂ ca₂i₁len₅₄ dsa₂ juig₂ i₁jag₅₄ a₂ca₂lë₃ ja₁jaun₂. Jme₁ca₂dsí₃léin₂ ja₁'en₅₄ Jesús, ca₂jíin₂ dsa₂ i₂ma₂'uin₂ je₂na'₅₄ të₂dsí₅. Jaun₂ ma₂guá₅ con₂ Jesús ma₂qui'₂ tsí₅₄, ma₂'en₅₄ bá₄ dsí₅. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ dsa₂ jme₁ca₂jág₂. ³⁶Dsa₂ i₂ca₂të₂ ne₄ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂dsia₃ ca₂tsí'₃ táng₃ i₂ca₂dsí₃léin₂ 'éi₂ 'a₂lia'₂ ca₂'lón₂ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ je₂na'₅₄ të₂dsí₅.

³⁷Jaun₂ ně₃, ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ chan₂le₃lág'₃ juig₂ 'uë₃ Gerasa ca₂tsí'₃ Jesús a₂o₃'in₅ ja₁jaun₂, ia₁ 'njo₅ lin₃ të₂tsí'₅₄ go₂'i₃ tion₅₄ dsa₂. Jaun₂ ca₂ñá'₃ bá₄ 'éi₂ ca₂'í₃ táng₃ tsí₁mu₅. ³⁸Dsa₂ i₂ca₂'uin₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ quió'₅ ně₃, jme₁mi₂₃ ne₄ Jesús a₂jme₁dsó₃ quiong₅₄. La₁ 'éi₂ ně₃ ca₂jmo₃ 'éi₃ a₂jñia₃ bá₄, ca₂juá'₂:

³⁹—Guan'₂ bá₄ quiáng'₂, o₂dsia₄ ca₂le₃jë₃ 'e₂ ně₂jmo₃ Diú₄ ja₁cong'₂.

Ca₂ñá'₃ bá₄ gué'₂ dsa₂ 'éi₂ quió'₅, ca₂i₁dsia₂ le₂tan₅₄ jë₄ juig₂ 'e₂ ca₂jmo₃ Jesús quiong₅₄.

‡ **8:26** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "Gadara"; a₂siá'₂ gué'₂ ně₃, juá'₂: "Gergesa"; ján₃ bá₄ le₂në₅ § **8:30** griego: legión.

*Ja₁míg₄Jairo, quian'₅₄ 'io₅₄i₂ca₂ní₃ tsin'₅₄Jesús
(Mateo 9:18-26; Marcos 5:21-43)*

40 Jme₁ca₂dsián₃ táng₃ Jesús le₃'ño₅₄ jmi₂, qui₂ca₂guei₃ dsa₂ a₂'ño₂ dsí₅, ia₁ ca₂le₃jíin₃ bá₄ jme₁ma₂le₁jniog₂₃ tioin'₅₄. **41** Té₃jé₄ jaun₂, ca₂dsióg₃ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Jairo, i₂niog₅ gu₂ guá'₅ sinagoga. Dsa₂ 'éi₂ ně₃ ca₂chi₃jné₃ ne₄ Jesús jme₁dsióg₃, ca₂mi₃ tion₅₄-jan₃ ia₁jaun₂ dsó₃ ja₁quió'₄. **42** Ia₁ jme₁chan₂ jan₂ tan₅₄ ja₁míg₄, i₂jme₁ma₂'en₅₄ con'₂ guia₃-tí₂ ñi₂, i₂jme₁ma₂i₁jón₂. Jme₁ma₂'en₅₄ Jesús jui₅ ñó₃ ja₁quió'₄ 'éi₂, juin₅ lin₃ dsa₂ i₂i₁lén₂ quiong'₅₄, lia'₂ qui₂rë₂quín'₅ bá₄ Jesús ñó₃.

43 Jé₄ jaun₂, ñó₃ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂dso'₅₄ ma₂guia₃-tí₂ ñi₂ a₂tiin₂,* la₁ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂ca₂tió'₃ jme₃llió₂.

44 'Io₅₄ 'éi₂ ně₃ ca₂jme₃quiáin₃ tē₂le₃ chi₁co'₅₄ quió'₅ Jesús. Jaun₂ ca₂níi'₃ chei'₅₄ tsin'₅₄ 'éi₂. Co₂tan₅₄ dsi₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂quion₂ jmi₂ 'ain₅₄.

45 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¿'Ein₂ ně₂ní'₃ quió₃?

Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ ñag₂₃ juá'₂ tsá₃ ñi₅.

Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄:†

—Té₅, jág'₂ bá₄ 'ne₂ chi₁quií'₅ co₂'liog'₂ dsa₂ ca₂taun₂ ca₂taun₂ ja₂náu₅.

46 La₁ caun₂ ca₂juá'₂ bá₄ Jesús:

—Chan₂ i₂ně₂ní'₃ quió₃, ia₁ ca₂rë₃léi₄ jniá₂ o₂'ág₃ bí₂ quió₃.

47 'Io₅₄ ně₃, jme₁ca₂rë₃lí'₄ a₂tsá₃ ma₃lé₂ jua'₅₄ a₂'mai₃, já₃ jlein₂₃, ca₂chi₃jné₃ ne₄ 'éi₂. Té₅ jág₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂juá'₂ lia'₂ tí₅ jág₁ 'e₂ 'uig₅₄ ca₂níi'₃ quió'₅ 'éi₂, ton'₂ ca₂jáng'₃ jág₁ dsau₅ a₂ca₂'lóin₂ dsi₂jui₅ le₂jaun₂.

48 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jón₃, ne₄ ia₁ a₂'éng'₂, ca₂'lóng'₂ bá₄. Guan'₂ tei₄ quiáng'₂.

49 Té₃jé₄ juá'₂ jág₁ jaun₂ jme₁ca₂dsióg₃ jan₂ dsa₂ i₂chen₄ dsi₂néi₂ quió'₅ i₂niog₅ gu₂ guá'₅, ca₂juá'₂:

—Ma₂jon₅ bá₄ chi'₂ quiáng'₂. 'A₃ ma₃cuë'₂ ta₁ Té₅.

50 La₁ ca₂nág₂ bá₄ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ lë₁jmo₂ 'lia'₂ 'au'₂. Jñia'₅₄ con'₂ 'én₃ bá₄, jaun₂ ně₃ jag'₅₄ i₂'lión₂ bá₄ chi'₂ quiáng'₂.

51 Jme₁ca₂dsióg₃ dsi₂néi₂, tsá₃ ca₂cuë₃ jmi₄ jua'₅₄ dsi₃ton'₅₄ 'i₁jan₂ i₂sián₂, jñia'₅₄ lia'₂ Pe₄, Juan₅₄, Jacobo† ně₃, quian'₅₄ jmá'₃ chog₅₄-jmei₂ chi'₂ 'éi₂ bá₄ i₃ton'₅₄. **52** Jaun₂ qui'₂'o₅ bá₄ dsa₂ qui'₂ dsí₅ lin₃ tioin'₅₄, o₄quió'₄ chi'₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tsá₃ 'au₂ 'nia'₂; on₃hua'₅₄ i₂rë₂jon₅₄ ně₅. Jñia'₅₄ lia'₂ a₂rë₂güíin₃ bá₄.

53 La₁ jñia'₅₄ ca₂jíi₂ bá₄ 'éi₂ tioin'₅₄, ia₁ ñi₅ rë₂ bá₄ a₂jme₁ma₂rë₂jon₅₄ dsón'₂ bá₄ chi'₂.

54 Jaun₂ ca₂tíin₂ gu₂ chi'₂ 'éi₂, ca₂juá'₂ tiá₂:

—Jón₃, nau₂!

55 Ca₂gú'₃ táng₃ jme₂dsí₂ quió'₅; dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂nau₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ Jesús 'éi'₃ a₂cuë₃ dsa₂ a₂gué'₃. **56** Jaun₂ dsí₂gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃ chog₅₄-jmei₂. La₁ Jesús ně₃ ca₂juá'₂ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ i₁jan₂ a₂ca₂lë₃ jaun₂.

9

*Ca₂chen₃ Jesús chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂
(Mateo 10:5-15; Marcos 6:7-13)*

* **8:43** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂ján₃: "Jme₁ma₂'éin₂ ca₂le₃jé₃ cu₄ a₂jme₁cha₂ quió'₅ quian'₅₄ té₅mi₅." † **8:45** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂ján₃: "Pe₄ quiain'₅₄ riin'₅₄." ‡ **8:51** o₃, Santiago.

¹ Ca₂ñí₂ Jesú_s chi'₂ ds_i₂guia₃-tí_n₂ quiáin₅ ca₂cuë₃ jui₅bí₂ a₂io₃ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ jme₂dsí₂ je₂na⁵⁴, a₂lé₂ qui₂jme₃lióin₂ dsa₂ jui₁'e₂ guë₃ dso₄ niog₅ líin₅. ² Ca₂chei₃ a₂dsi₃'é₃ jág₁ jui₁lia₂ ja₁gon₂ Diú₄, a₂dsi₃jme₁lióin₅₄ dsa₂ i₂le₁dso⁵⁴. ³ Jaun₂ ca₂juá₂:

—Tsá₃ 'e₂ cán₁ 'nia₂ 'i₁caun₂ le₂i₄ jui₅, on₃ guë₂ 'ma₂i₅₄, on₃ guë₂ ts_ina⁵⁴ on₃ guë₂i₁ñí₄, on₃ guë₂ cu₄, on₃ guë₂ tsín₂ 'nia₂ siá₂ cán₁. ⁴ Le₂caun₂ ds_i₂né₂ ja₁dsi₁nó⁵ 'nia₂, ja₁jaun₂ jan⁴ 'nia₂ ca₂lia₂ ca₂té₂ jmig₄ a₂o₁nog⁴ táng₃. ⁵ Le₂caun₂ juig₂ ja₁tsá₃ guei₅ dsa₂, co₂dsia₅ 'uín₂ 'nia₂ juig₂ jaun₂, séi₃ 'nia₂ liog₂ tag⁵⁴, a₂jmó₂ léi₄ a₂tsá₃ ma₃'e₂ 'uín⁴ 'nia₂ quain⁵⁴.

⁶ Jaun₂ qui₂ca₂'uín₂ bá₄ chi'₂ ds_i₂guia₃-tí_n₂, ca₂i₃léin₂ le₂tan₅₄ juig₂ i₁'é₄ jág₁ dse₃, i₁jme₁lióin₂₃ dsa₂ ně₃.

Ca₂jon₃Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂jmig₂
(Mateo 14:1-12; Marcos 6:14-29)

⁷ Jaun₂ ca₂rë₃ñjí₅ Rag₅₄* Herodes ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ lë₂. La₁ tsá₃ caun₂ a₂i₃jiog₅ dsí₅, ia₁ dsia₅ i₂lin₅₄, Juan₅₄ bá₄ 'éi₂ ñjí₅ a₂ma₂ca₂jein⁵⁴ táng₃. ⁸ I₂lin₅₄ guë₂ dsia₅ a₂ma₂ca₂jme₃jnia₅ Elías; i₂sián₂ guë₂ dsia₅ a₂ma₂ca₂jen⁵⁴ táng₃ jan₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quiáin₅ Diú₄ ma₂lig². ⁹ La₁ Rag₅₄ Herodes 'ñiog₅ guë₂ ně₃ juá₂:

—Jua₂ jniá₂ 'ñiío₃ ca₂jmo₃ 'éi₃ a₂ca₂qui₃ dsa₂ ds_i₂lag₄ 'éi₂. ¿'Ein₂ guë₂ ně₅, tsá₃ caun₂ jág₁ guion₁₂ a₂jmo₂₃?

Jaun₂ Herodes ně₃ jme₁'no₂ jui₅ a₂jme₃jein².

Ca₂jme₃tan₅₄ Jesú_s 'ñiá₂ mei₅ dsa₂

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Juan 6:1-14)

¹⁰ Jme₁ca₂o₃len₃ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅ 'éi₂, jaun₂ ca₂dsia₃ ca₂tsí₃ Jesú_s 'e₂ niog₅ ca₂jmo₃ ja₁i₁lein₅₄. Jaun₂ ca₂jiog₃ Jesú_s a₂i₃léin₂ con² guioin₅₄ caun₂ juig₂ ja₁chei₂ Betsaida. ¹¹ La₁ tion₅₄ bá₄ ca₂i₃lén₂ dsa₂ sián₂ jme₁ca₂rë₃ñjí₅; ca₂guei₃ bá₄ guë₂ Jesú_s qui₂ca₂jme₃tag₂₃ jág₁ jui₁lia₂ ja₁gon₂ Diú₄ ca₂jme₃lióin₂ dsa₂ i₂jme₁le₁dso⁵⁴ ně₃.

¹² Të₂le₃ ca₂'láu₂ jmig₄ jaun₂, ca₂o₃lén₂ chi'₂ ds_i₂guia₃-tí_n₂ ca₂tsí₃ Jesú_s:

—'El² jág₁ dsa₂, ia₁jaun₂ ds_i₂lein₅ dsí₃ 'níog₂ a₂gué₃', jui₁dsi₂'nio₂ ja₁jñia₃ le₂con₂ juig₂ pí₁ ma₂quiáin₅ ně₅, ia₁ tsá₃ 'e₂ cha₂ ja₁lá₃.

¹³ La₁ Jesú_s guë₂ ně₃ ca₂juá₂:

—Cuë₅₄ 'nia₂ dsa₂ a₂gué₃.

Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂ táng₃:

—Tsá₃ 'e₂ cha₂ jua⁵⁴ a₂le₃cue₅₄ jnia⁵⁴ dsa₂, jnia⁵⁴ lia₂ 'ñiá₂ i₁ñí₄ bá₄ 'i₄; quian⁵⁴ on₃ i₁ju₁, jnia⁵⁴ lia₂ ně₂jua₂ ds_i₁liá₄ má₃ con² tñ₂ guë₃ ca₂le₃jín₃.

¹⁴ Con² 'ñiá₂ mei₅ dsa₂ 'éi₂ jme₁le₂, jmá₃ dsa₂ ñe₂.

Jaun₂ ca₂juá₂ Jesú_s ca₂tsí₃ chi'₂ ds_i₂guia₃-tí_n₂ quiáin₅:

—Chei⁵⁴ 'nia₂ dsa₂ jui₁tiain⁴ jui₁jmo₁₂ jma₃të₂lón₃-guiáñ₂ lia₂ co₂niói₃.

¹⁵ Jaun₂ ca₂jmo₃ bá₄ guë₂ 'éi₂ 'éi₃ a₂tian₃ dsa₂. ¹⁶ Jaun₂ ca₂tsí₂ Jesú_s ta₁'ñiá₂ i₁ñí₄, le₃on₃ i₁ju₁ ně₃. Ca₂chóg₃ ne₅₄ jui₅ guei⁵⁴ i₂juíg₃, ca₂jme₃jñiói₃ a₂jaun₂. Jaun₂ guë₄ ca₂'nai₃, ca₂cuë₃ chi'₂ ds_i₂guia₃-tí_n₂. 'Éi₂ guë₂ ně₃ ca₂dsi₀'₃ jín₄ dsa₂. ¹⁷ Ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂guë₃ ca₂lia₂ ca₂'ág₃ dsí₅. Jme₁ca₂lë₃ jaun₂, guia₃-tí_n₂ tsí₁mi₂ tá₁ ca₂cág₃ dsa₂ jmá₃ 'nau₅₄ a₂ca₂chóng₃.

Ca₂juá₂ Pe₄ lia₂ tí₅ já₂ a₂lín₅ Jesú_s I₂rë₂ 'in₁ quiáin₅ Diú₄

(Mateo 16:13-19; Marcos 8:27-29)

¹⁸ Co₂ráun₂ 'en₅₄ Jesú_s 'ñiog₅ chi₂léin₂ Diú₄, i₂jme₁quiain⁵⁴ bá₄ chi'₂ ds_i₂guia₃-tí_n₂, jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s:

—¿'E₂ 'ag₅ dsa₂ jniá₂? ¿'Ein₂ líñ₅ jniá₂, dsia₅ dsa₂?

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ chi'₂ ds_i₂guia₃-tí_n₂:

* 9:7 griego: tetrarca (i₂gon₂ jmo₅ 'éi₃ 'uë₃ Galilea).

—I₂lin₅₄ dsa₂ dsia₅ a₂líng' Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmi₂; i₂lin₅₄ guë'₂ dsia₅ a₂líng' Elías; i₂lin₅₄ guë'₂ dsia₅ táng₃ a₂líng' i₂sián'₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, a₂ca₂jein'₅₄ táng₃.

20 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'Nia'₂ guë'₂ ně₃? ¿'E₂ guë'₂ juá'₂ 'nia'₂ 'ein₂ líñ₅ jniá₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Pe₄:

—'Ne₂ líng'₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄.

'Ë₂ Jesús jág₁ a₂jóin₂

(Mateo 16:20-28; Marcos 8:30-9:1)

21 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús a₂jmo₃ tei₄, a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ jág₁ jaun₂. **22** Jaun₂ ca₂juá'₂ ně₃:

—Co₂në₅ 'en₅₄ 'éi'₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂dsi₃ñíi₂ ui₅ 'ñio₅ líñ₃; jme₃'iog₅₄ dsi₂gui'₅₄ can'₅₄, lia'₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, tē₅juá'₅ ně₃. Quin'₃ dsa₂ jág₁ a₂jñag'₃, la₁ jein'₅₄ bá₄ táng₃ a₂'ní₅ jmi₄ jaun₂.

23 Jaun₂ ca₂tsí'₃ ca₂le₃jín₃:

—Në₁jua'₂ chan₂ i₂'nio₃ jiá₃ chi₁co'₅₄ quió₃, co₂dsia₅ jui₁dsi₂'én₂ dsí₅ 'ñiog₅, jui₁'ei₅₄ bá₄ caun₂ dsí₅ ca₂le₃jé₃ jmi₄ o₁jña'₅₄ ca₂join₃,† jui₁jia₂ chi₁co'₅₄ quió₃. **24** Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'nio₃ le₃chan₂ dse₃ mi₂güíg₃ la₂, dsí₃'én₂ quió'₅; la₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂qui₃' dsí₅ jui₁dsi₂ñíi₂ 'e₂ dsi₃ñíi₂ o₄quió₃ jniá₂, lí₂, tñin'₄ bá₄. **25** Ia₁ ¿'e₂ bá₄ ta₁ jmo₃ a₂lí'₄ dsa₂ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, në₁jua'₂ dsí₃'én₂ bá₄ guë'₂? **26** Ia₁ në₁'ein₂ gui'₅₄ jén'₅ o₄quió₃ jniá₂ quian'₅₄ o₄quió'₄ jág₁ quió₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ le₃gui'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ag₃ jé₁ma₂té₂ rë₁jñói'₂ ma₂lín₅ Rag₅₄ jlán'₁ jui₁lia'₂ jlán'₁ Jmei₂, quian'₅₄ ángeles jñiío₅ quiáin₅. **27** A₂dsi₂jó'₃ juig₂ jniá₂ 'nia'₂, chan₂ bá₄ 'nia'₂ i₂lin₅₄ i₂tión₂ jé₄ la₂, i₂tsá₃ dsián₃ ca₂lia'₂ ca₂té₂ ne₅₄ bí₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄.

Ca₂rë₃tsín₃ Jesús lia'₂ jniái₂

(Mateo 17:1-8; Marcos 9:2-8)

28 Con'₂ jnja₃ jmi₄ cang₂ a₂ca₂juá'₂ Jesús le₂në₅, ca₂ñó₃ jui₅ má'₂ i₁chi₂ilein'₄ Diú₄, jme₁quiain'₅₄ Pe₄, Jacobo, Juan₅₄ ně₃. **29** Të₃jé₄ chi₂léin'₂ Diú₄, ca₂rë₃tsín₃ lia'₂ jniái₂. Tsín'₅₄ ně₃ ca₂rë₃tsín₃ ca₂jnia₃ tiog₂ jau₂, ca₂lia'₂ tág₅ 'ñio₅ líñ₃. **30** Të₃jé₄ jaun₂, ca₂jnia₃ on₃ dsa₂, dsia₂₃ jág₁ quian'₅₄ Jesús. Moisés quian'₅₄ Elías bá₄ 'éi₂. **31** Ca₂lia'₂ co₂tág₅ co₂'né'₅ bá₄ ca₂jniai₃, tióin₂ dsia₂₃ a₂niog₅ lé₂, 'mú₃ a₂gue₃ jé₄ juig₂ Jerusalén, a₂le₃ti₃ 'éi'₃ a₂'ein₅₄. **32** Të₃ ma₃i₁güín₃ 'ñio₅ líñ₃ bá₄ Pe₄ quiain'₅₄ riin'₅₄, ca₂jme₃ñio₅₄ ne₅₄ ca₂jíin₂ Jesús jniái₂ co₂tág₅ quian'₅₄ dsa₂ on₃ i₂quiain'₅₄. **33** Jme₁ma₂i₂uín₃ dsa₂ 'éi₂ cau₅ quió'₅, jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Të₅, i₁e₂ guë₄ dse₃ lia'₂ tio'₅₄ jniog₄ ja₁lá₃! Në₃ o₁jmó₁ 'ní₅ tsí₁'io₅ láu₃: caun₂ quiáng₂, caun₂ quió'₅ Moisés, caun₂ guë'₂ quió'₅ Elías ně₃.

La₁ a₂lë₁ca₂juá'₂ bá₄ Pe₄, on₃jua'₅₄ jaun₂ lí₄' a₂té₂'i₂3 le₂jaun₂.

34 Të₃ dsia₂₃ jág₁ le₂jaun₂, jme₁gua₃ jnei₅ ca₂jliin₃, jaun₂ guë₄ ca₂ja₃gó'₃ tioin'₅₄ jme₁ca₂i₃'én₂ 'éi₂ jé₄ jnei₅. **35** Jé₄ jnei₅ jaun₂ ca₂'né'₂ jág₁, ca₂juá'₂:

—I₂la₂ bá₄ jón₃ I₂rë₂'ín₁ quiáng₃. Nei₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅.

36 Jme₁ma₂në₂néi₂ jág₁ jaun₂, jua'₂ 'ñio₅ bá₄ Jesús ma₂chéin'₅ jme₁ca₂jág₃. La₁ jmi₄ jaun₂, tei₄ bá₄ ca₂jmo₃ tsá₃ 'ein₂ ca₂tsí'₃ i₁jan₂ a₂ca₂té₂ ne₅₄ jaun₂.

Ca₂jme₃'lión₂ Jesús jan₂ chi'₂ i₂jme₁'en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄

(Mateo 17:14-21; Marcos 9:14-29)

37 Jme₁jnia₃, ca₂sióin₃ táng₃ má'₂ jaun₂, con'₂ guë'₂ juin₅ líñ₃ dsa₂ ca₂jme₃jein'₂. **38** Të₃ jin₄ dsa₂ jaun₂, ca₂juá'₂ tiá₂ jan₂ dsa₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Të₅, jmo₄ dse₃ 'au'₂, jin₄ co₂nio₄ chi'₂ quiáng₃, i₂jan₂ la₂ bá₄ la₂ quiáng₃ chan₂, **39** Jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ bá₄ i₂co₂jmóg'₂ guió'₅ co₂tiá₂ jén'₅ dso₄ 'ei₂, qui₂'uë'₅ jan₅ mi₂'o₅₄. I₂'lin'₅₄ ně₃, jmóg'₂,

† **9:23** lit. "jui₁quiain₅₄ cróg₄ quió'₅ ca₂le₃jé₃ jmi₄."

ca₂lia'₂ jaun₂ gué₄ téi₂ ca₂lia'₂ ma₂jén'₃ uig₅ 'njo₅ lin₃. **40** Jme₁ma₂në₂juíg₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáng'₂ a₂jme₁dsei₂₃, la₁ tsá₃ ca₂tió'₃.

41 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¡En₁ jmá'₃ 'nia'₂ dsa₂ chan₂ jmi₄ në₃ tsá₃ 'e₂ 'éng'₂! ¿Je₂liá'₂ jmi₄ jmá'₃ 'nió'₅ jmo₅₄ tió'₅ dsí₃ jin'₄ 'nia'₂? Nj₅₄ chi'₂ quiáng'₂ le₃la₂.

42 La₁ jme₁ma₂njó₅ chi'₂ le₃ne₄ Jesús, i₃'in₃ táng₃ ca₂tón₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ qui₂ca₂ba₂lág'₂. La₁ dsí₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂jí₂ Jesús ca₂jéin₂ i₂'lin'₅₄, ca₂jme₃lióin₂ chi'₂. Jaun₂ ca₂jáng'₂ ne₄jmei₂.

43 A₂jaun₂ në₃, ca₂i₃gó'₃ dsí₅ ca₂le₃jin'₃ 'a₂ lia'₂ juín'₂ Diú₄.

Ca₂'é₂ táng₃ Jesús jág₁ a₂jóiñ₂

(Mateo 17:22-23; Marcos 9:30-32)

Të₃ tion'₅₄ dsa₂ dsí₂gó'₃ dsí₅ a₂jmo₅ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ guia₃-tíñ₂ quiáin₅:

44 —Rë₂ nei₂ 'nia'₂ jág₁ quió₃ la₂: nj₅₄ ta₁ ja₁dsau₅₄ në₅, jáng'₂ dsa₂ quió'₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ o₄gú₃ dsa₂.

45 La₁ jág₁ jaun₂ në₃, tsá₃ ca₂ñí'₂ dsí₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, ia₁ tsá₃ jme₁ma₂'i₄ 'éi'₃ a₂le₃ñí'₂. Jaun₂ tsá₃ ca₂tiá₂ dsí₅ a₂ñí'₃ Jesús 'e₂ 'nio₃ juá'₂ quian'₅₄ jág₁ jaun₂.

¿'Ein₂ líñ₅ i₂dsen₅₄ gué₄?

(Mateo 18:1-5; Marcos 9:33-37)

46 Jaun₂ ca₂tsín₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ con'₂ guioin₅₄, ne₄ jui₁lia'₂ 'ein₂ i₂léñ₂ i₂dsen₅₄ gué₄ jé₄ quió'₅. **47** La₁ jme₁ca₂rë₃lí'₄ Jesús 'e₂ a₂dsia₂₃, jaun₂ ca₂cain₃ jan₂ guein₂ ca₂dsiog₃ cau₅ quió'₅. **48** Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂guen₅ guein₂ la₂ o₄quió₃ jniá₂, guei₂₃ jniá₂; jui₁lia'₂ dsa₂ i₂guei₅ jniá₂, ján₃ gué'₂ guein₂₃ i₂ca₂chei₃. Ia₁ jui₁lia'₂ i₂jmo₅ me'₂ gué₄ jé₄ ca₂le₃jin'₃ 'nia'₂, i₂'éi₂ bá₄ i₂lin₅ i₂dsen₅₄ gué₄.

I₂tsá₃ 'iog₅₄ jniog₄, i₂quian'₅₄ jniog₄ bá₄ 'éi₂

(Marcos 9:38-40)

49 Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ Juan₅₄:

—Të₅, ma₂jín₄ jnia'₅₄ jan₂ dsa₂ 'uín₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ quian'₅₄ bí₂ 'éi'₃ a₂'ó'₅ 'ne₂. Tsá₃ ma₃ca₂cuë₅₄ jnia'₅₄ jmi₄, ia₁ tsá₃ gué'₂ nj₂₃ quian'₅₄ jniog₄.

50 La₁ Jesús në₃ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ le₂jaun₂ a₂jníg'₅₄. Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'iog₅₄, të₂le₃ quián₂ jniog₄ bá₄ tión₂ i₂le₂ 'éi₂.

I₃jen₅₄ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄ ca₂jí₂ Jesús

51 Jme₁ma₂ja₂quián₃ tē₅₄ jmi₄ a₂dsán'₃ táng₃ Jesús guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂'ág₂ caun₂ dsí₅ ca₂'í₃ jui₅ a₂dsiog₄ Jerusalén. **52** Ca₂chein₃ dsa₂ i₃léñ₂ ne₄ jui₅ i₃jmó₂ co₂jñia₅₄ ja₁jñia₃ caun₂ juíg₂ pí'₁ niog₅ 'uë₃ Samaria. **53** La₁ tsá₃ ca₂guen₃ dsa₂ Jesús ja₁jaun₂, ia₁ ca₂rë₃lí'₄ a₂'ein₅₄ jui₅ nj₅ jui₅ Jerusalén bá₄. **54** Jaun₂ në₃, jme₁ca₂rë₃ñj₅ Jacobo quian'₅₄ Juan₅₄ a₂tsá₃ guei₅ dsa₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, ¿tsa₁ dse₃ jmó₁ jniog₄ 'éi'₃ a₂sió₃ si₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ ia₁jaun₂ 'én₂ juíg₂ la₂?‡

55 Jaun₂ ca₂jén'₃ Jesús ca₂jí₂.§

56 Jaun₂ ca₂i₃léñ₂ bá₄ táng₃ juíg₂ siá'₂.

Dsa₂ i₂jme₁ 'nio₃ jme₃quian'₅₄ Jesús

(Mateo 8:19-22)

57 Ja₁i₃léñ₂ jaun₂, ca₂juá'₂ jan₂ dsa₂:

—Te₁gui'₅₄, 'nio₃ jniá₂ jme₁quion₁ 'ne₂ le₂con₂ ja₁gog'₅₄.

‡ **9:54** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "jui₁lia'₂ ca₂jmo₃ Elías." § **9:55** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "ca₂juá'₂: —Tsá₃ len'₅₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ 'ein₂ jme₂dsí₂ ca₂jo₃ 'nia'₂. Ia₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ já₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂'éin₂ dsa₂, të₂le₃ a₂lió₂ bá₄."

58 Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ Jesús:

—Jui₁lia'₂ i₁güi₅, i₂'io₅ to₄ bá₄ 'éi₂; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₁tan₅ i₂i₂nio₄ guei'₅₄, tio'₅₄ tsag₄ bá₄ 'éi₂ ján₃. La₁ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ně₃ tsá₃ ja₁cha₂ quió'₅, jua'₅₄ ja₁lé₂ le₃jŋia₃.

59 Jaun₂ ca₂tsí'₃ i₂sián'₂:

—Nia₅ quian'₅₄ jniá₂.

La₁ ca₂nag₃ 'éi₂:

—Te₁gui'₅₄, * jui₁i₁'óng₃ de'₂ nje'₃.

60 Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ Jesús:

—Jui₁dsi₂'ón₃ 'lag₄, 'lag₄ riin'₅₄. La₁ 'ne₂, juíg₂ jniá₂, gua₂ o₂'é₃ jág₁ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lě₅ ja₁gon₂ Diú₄.

61 Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ jan₂:

—Te₁gui'₅₄, 'nio₃ jniá₂ nei₅₄ quian'₅₄ 'ne₂, la₁ jui₁i₁'éi'₃ de'₂ jág₁ i₂chan₂ quió₃.

62 La₁ Jesús ně₃ ca₂juá'₂:

—Dsa₂ i₂ma₂ně₂'éi₂ caun₂ dsí₅ a₂jme₃quiong'₅₄, ně₁jua'₂ ca₂'ág₂ caun₂-tín₃ dsí₅, líin₅ lia'₂ líin₅ jan₂ i₂jme₂lióg₃ quiá'₂ 'uë₃, jéin'₅ le₃ca'₃. Tsá₃ ta₁ téñ₄ dsa₂ i₂le₂'éi₂ le₃ja₁gon₂ Diú₄.

10

Chen₅ Jesús 'nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guian₃ dsa₂

1 Cang₂ jaun₂ ca₂quión'₂ Te₁gui'₅₄ 'nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guian₃ (70) dsa₂ sián'₂. * Jaun₂ qui₂ca₂chein₃ jma₃on₃ jma₃on₃ 'éi₂ i₃léin₂ ne₄ jui₅ quió'₅, ca₂le₃jě₃ juíg₂ ja₁'ein₅₄ jui₅ dsióg₄.

2 Ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—Juín₅ líñ₃ bá₄ dsa₂ 'nio₃ gue₃ jág₁ quió'₅ Diú₄; lě₅ ně₂jag₄ bá₄ 'lióng₂ líñ₃ a₂ca₂rau₂, la₁ dsa₂ i₂jmo₃ ta₁ bá₄ tsá₃ juín₅ chan₂. Jaun₂ lě₃, mi₄ 'nia'₂ chei'₅₄ Juig₅₄ ja₁nau₂ jui₁chein₁₂ dsa₂ i₂jmo₃ ta₁ cág'₃. **3** Jag₄ 'nia'₂ jaun₂, 'nia'₂ tsín₂ jniá₂ o₁nóg₅ líng₅ co₂'nió'₄ guein₂ já'₂ cha'₂ jin₄ dsig₂ náu₂. **4** Tsá₃ tsí₁na'₅₄ cán'₁ 'nia'₂, on₃ gué'₂ lau₂ tó'₅ cu₄, on₃ gué'₂ lau₂ ton₅ tag'₄ 'nia'₂ siá'₂ cán'₁. Tsá₃ jme₁'ag'₄ 'nia'₂ le₂'i₄ jui₅ jua'₅₄ a₂dsiá'₁ 'nia'₂ jág₁ uë₂ quian'₅₄ dsa₂.

5 Jé₁ma₂tě₂ rë₁tón'₂ 'nia'₂ dsi₂néi₂ quió'₅ dsa₂ ja₁jan'₄, cuín₅₄ de'₂ 'nia'₂ dsa₂ Diú₄ juig'₅₄ le₂la₂: “Jui₁'ei₅ bá₄ tei₄ tion'₄ 'nia'₂ dsi₂néi₂ la₂.” **6** Chi₂jua'₂ dsa₂ i₂quió'₅ dsi₂néi₂ jaun₂ 'ua₁ bá₄ dsí₅, tě₃'njá₄ bá₄ jág₁ a₂'ei₅ tei₄ quián'₂ 'nia'₂ ja₁coin₂. La₁ ně₁jua'₂ tsá₃ le₂jaun₂, tě₃'njá₄ bá₄ táng₃ ja₁con'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ jág₁ a₂'ei₅ tei₄ jaun₂. **7** Caun₂ bá₄ ja₁o₁jŋia'₄ 'nia'₂, qué'₂, 'én'₂ 'nia'₂ e₂ caun₂ a₂niog₅ cué₅ dsa₂; ia₁ a₂co₂jaun₂ ca₂tín₂ bá₄ dsa₂ 'liain'₅₄ ta₁ quió'₅. Jaun₂ tsá₃ i₁nio'₄ 'nia'₂ le₂'í₁ 'né₅. **8** Jé₁ma₂dsi₃nóg₅ le₂caun₂ juíg₂ ja₁guei₅ dsa₂, qué'₂ 'nia'₂ jui₁'e₂ gué₃ a₂cué₅ dsa₂. **9** Jme₁'lion₅₄ 'nia'₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂chan₂ ja₁jaun₂, chei'₅₄: “Ma₂ja₂quián₃bí₂ 'éi₂ quió'₅ Diú₄ ja₁con'₂ 'nia'₂.” **10** La₁ ně₁jua'₂ ca₂dsi₃nó'₅ 'nia'₂ caun₂ juíg₂ ja₁tsá₃ guei₅ dsa₂, 'uin'₂ 'nia'₂ jé₄ calles, chei'₅₄: **11** “Le₂jiog₅ 'liog₂ te₁'i₁ go'₄ 'nia'₂, a₂qui₂ca₂quen'₂ tag₄ jnia'₅₄, la₂ séi'₄ jnia'₅₄, a₂jmó₁ léi₄ tsá₃ ma₃'e₂ 'uag₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂. La₁ dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, ma₂ja₂quián₃bí₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ ja₁cong'₂.” **12** Juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, 'ŋio₅ líñ₃ gué₄ uig₅ a₂'é₂ Diú₄ jmig₄ jaun₂ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂, lia'₂ con'₂ gué₄ dsa₂ juíg₂ Sodoma.

Juig₂ ja₁tsá₃ ne'₅₄ dsa₂

(Mateo 11:20-24)

13 ‘i'E₂ gué₄ juíg₂ 'nia'₂ dsa₂ juíg₂ Corazín! ¡E₂ gué₄ juíg₂ 'nia'₂ dsa₂ juíg₂ Betsaida! Ia₁ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ Tiro quian'₅₄ Sidón ca₂tě₂ ne₅₄ jui₁lia'₂ jui₅bí₂ juë'₂ a₂niog₅ lě₂ jé₄ quián'₂ 'nia'₂ jmig₄ ně₃, líg'₂ bá₄ tsá₃ ma₂quí'₂ 'mí'₂ taun₅ jme₁tiai₃ jé₄ jua₂ ně₃, jme₁jmo₃ léi₄ a₂ca₂dsi₃qué'n'₅ dsí₅. **14** La₁ jé₁ma₂tě₂ rë₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, 'ŋio₅ líñ₃ gué₄ 'ŋio₅ uig₅ guéi'₁ 'nia'₂ con'₂ gué₄ uig₅ a₂ca₂gue₃ dsa₂ i₂chan₂ Tiro quian'₅₄ Sidón. **15** 'Ne₂ gué'₂

* **9:59** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ jág₁ “Te₁gui'₅₄.”

* **10:1** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ “nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guia₃-tíñ₂” (72) dsa₂ sián'₂.”

juíg₂ Capernaum, ¿a₁rong₂ nei₅ tē₂ guei₅₄ i₂juíg₃, líng₂? 'En₁ bá₄ 'ne₂ sióng₃ ca₂tē₂ ja₁ca₂tín₂ 'lag₄.†

¹⁶ 'Dsa₂ i₂nag₅ jág₁ quián₂ 'nia'₂, jág₁ quió₃ jniá₂ bá₄ nag₂₃. Dsa₂ i₂tsá₃ guen₅ 'nia'₂, jniá₂ bá₄ a₂tsá₃ guei₂₃. I₂tsá₃ guei₅ jniá₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ guein₂₃ i₂ca₂chei₃ jniá₂.

Ca₂dsi₃len₃ táng₃ i₂'nag₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guian₃

¹⁷ Ca₂o₃len₃ táng₃ 'io₂ jén₅ ta₁'nag₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guian₃ (70)‡ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ dsia₂₃, juá₂:

—Te₁gui₅₄, ca₂lia₂ jiog₅ je₂na₅₄ bá₄ nag₅ gau₂ jág₁ quián₂ jnia₅₄ jé₁ma₂ca₂'ín₂ jnia₅₄ 'ne₂.

¹⁸ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Ján₅. Ma₁ jág₅ bá₄ jniá₂ jme₁ca₂tán₂ Satanás guei₅₄ i₂juíg₃ lia₂ ja₁ta₂ caun₂ si₁ηjí₃.§

¹⁹ 'Éi₃ jaun₂ bá₄ ma₂cué₃ jniá₂ 'nia'₂ a₂'ó₅ 'nia'₂ bí₂ 'éi₃ a₂lé₂ le₃qui₁tsong₅₄ dsí₂mí₂, i₁'né₅ ně₃, a₂tiang₃ ne₄ ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂ a₂gu₂dsí₂ i₂'io₅₄, ca₂lia₂ jnia₅₄ tsá₃ 'e₂ jén₄ 'nia'₂ guiong₅₄.

²⁰ La₁ tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ 'io₂ ia₁ a₂nag₅ gau₂ jme₂dsí₂ 'lin₅₄ jág₁ quián₂ 'nia'₂. A₂jaun₂ bá₄ jmo₄ 'nia'₂ 'io₂ ia₁ a₂ma₂le₁tong₂ ne₄ si₂ guei₅₄ i₂juíg₃.

Jmei₂ quian₅₄ Ja₁ηjí₅₄

(Mateo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Hora jaun₂, ca₂jmo₃ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ a₂'io₂ jén₅ lin₃ Jesús, jaun₂ ca₂juá₂:

—Jme₂juín₁ jniá₂ 'ne₂, Tia₅₄, Juíg₅₄ guei₅₄ i₂juíg₃, gua₅₄ 'uë₃ ně₃, ia₁ ma₂ca₂'ma₅₄ a₂në₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂ηjí₄ tñ₂ si₂, i₂ηjí₂ dsí₅ ně₃, a₂ma₂ca₂jme₁jniag₂ le₃ja₁con₂ dsa₂ i₂lin₅ lia₂ lin₅ guein₂ i₂tsá₃ 'e₂ cuí₅. Dsón₂ bá₄ jaun₂, Tia₅₄ quiáng₃, ia₁ le₂në₅ 'ηio₂ 'au₂.

²² Jaun₂ ca₂jén₃ Jesús, ca₂juá₂:*

—Ne₃ jniá₂ ma₂dsia₃ o₄gu₃ ca₂le₃jé₃. Jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ cuin₅ 'ein₂ 'éi₂ i₂lin₅ Ja₁ηjí₅₄, jnia₅₄ lia₂ 'ηiog₅ bá₄ Jmei₂. Ján₃ guë₂ le₂jaun₂, 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ cuin₅ 'ein₂ 'éi₂ lin₅ Jmei₂, jnia₅₄ lia₂ Ja₁ηjí₅₄ bá₄ i₂cuig₅, jaun₂ jme₂jniog₂₃ ne₄ dsa₂ i₂'ηio₂ dsí₅ Ja₁ηjí₅₄ jme₂jniog₂₃.

²³ Jaun₂ ca₂jéin₃, ca₂tsí₃ jmá₃ chi₂ dsí₂guia₃-tín₂ guioin₅₄:

—E₂ guë₄ dsen₃ dsa₂ i₂tē₅ ne₄ jui₁lia₂ a₂niog₅ jág₂ 'nia'₂, ²⁴ ia₁ a₂dsí₂jó₃ juá₅ jniá₂, juin₅ rag₅₄ ma₂líg₂, lia₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ně₃, jme₁'ín₅ dsí₅ jme₁tē₃ ne₅₄ jui₁lia₂ a₂niog₅ tē₅ ne₅₄ 'nia'₂ rë₂ně₃, la₁ tsá₃ ca₂jág₃. Ján₃ bá₄ jme₁'ín₅ dsí₅ nag₃ jui₁lia₂ a₂niog₅ nag₂ 'nia'₂ jmig₄ ně₃, la₁ tsá₃ ca₂nág₂.

Jág₁ jáng₅ léi₄: a₂dse₃ ca₂jmo₃ jan₂ dsa₂ chan₂ Samaria

²⁵ Co₂ráun₂ ca₂nau₂ jan₂ tē₅juá₅, a₂jnia₅₄ con₂ cáun₂ táo₂ bá₄ ca₂ηag₃:

—Të₅, ¿'e₂ 'nió₅ jmo₅₄ jniá₂, ia₁jaun₂ ting₅₄ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄?

²⁶ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¿'E₂ 'éi₃ tio₅₄ ne₄ Si₂ guë₂? ¿'A₂ lia₂ ηjí₂ 'au₂ a₂'i₂?

²⁷ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ tē₅juá₅ 'éi₂:

—“Jme₁'nió₄ Te₁gui₅₄ Diú₄ quiáng₂ ca₂le₃jé₃ 'au₂', ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂, ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂, quian₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂ηjí₂ dsei₂ ně₃;† ján₃ guë₂ le₂jaun₂ jme₁'nióg₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng₂ jui₁lia₂ 'nióg₃ 'ηiag₂.”‡

²⁸ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ Jesús:

—Dse₃ lin₃ bá₄ ně₂ηag₅₄. Ně₁jua₂ ca₂jmo₅₄ le₂ně₅, léng₂ bá₄ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄.

²⁹ La₁ tē₅ 'éi₂ jme₁'nió₃ chein₃, jaun₂ ca₂tsí₃ Jesús:

—¿'Ein₂ 'éi₂ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng₃?

† ^{10:15} griego: hades, co₂'nió₄ a₂juá₂, ja₁quió₄ 'lag₄. ‡ ^{10:17} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ “ta₁'nag₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guia₃-tín₂ (72).” § ^{10:18} 'Nio₂ ja₁ton₅ Isaías 14:12-15; Apocalipsis 9:1; 12:9.

* ^{10:22} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “jaun₂ ca₂jén₃ Jesús, ca₂juá₂.” † ^{10:27} Deuteronomio 6:5. ‡ ^{10:27} Levítico 19:18.

³⁰ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús ma₂tëchan' jág₁ jaun₂, ca₂juá':

—Jan₂ dsa₂ jme₁'en₅₄ jui₅ o₂'ín₃ Jerusalén ca₂sióin₃ a₂dsióg₄ juig₂ Jericó. Dsa₂ 'ang₂ bá₄ ca₂jo₃ ca₂chei'₃ líin₃, ca₂cué₃ dsa₂ 'ñio₅ lin₃ jña'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂jñag'₃. Jaun₂ gué₄ ca₂i₃lein₅. ³¹ Jë₂ lia'₂ jui₅ jaun₂'en₅₄ jui₅ já₅ jan₂ jme₂dsa₂. La₁ con'₂ ca₂quiá₂ cau₅ bá₄ ca₂jñi₅ jme₁ca₂jág₂. ³² Ján₃ bá₄ ca₂já₃ táng₃ jan₂ dsa₂ i₂lín₅ tsi₁jon₂ Leví, con'₂ ca₂quiá₂ cau₅ bá₄ já₃, ca₂ñii₅. ³³ La₁ jan₂ dsa₂ i₂chan₂ Samaria 'ein₅₄ jui₅, ca₂dsióg₃ ja₁ron₅ dsa₂ dso'₅₄, ca₂tá'₂ ñéi₂ dsí₅ jme₁ca₂jág₂. ³⁴ Jaun₂ ca₂jme₃quiáin₃ cau₅ quió'₅, ca₂'ág₂ aceite quian'₅₄ vino ja₁rë₂cuí'₃, ca₂lio₃. Jaun₂ ca₂tág₃ co₁lag₁ bú'₄ quiáin₅, ca₂jiog₃ caun₂ 'né₅ ja₁jnia₅ dsa₂. Ja₁jaun₂ ca₂jmo₃ 'í₁. ³⁵ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂dsi₂ tin₃ cu₄ 'ua'₂ ca₂cué'₃ dsa₂ juig₅₄ dsi₂néi₂, ca₂juá': "Jmo₄ co₂nio₄ 'í₁ dsa₂ në₅. Në₁ja₂'e₂ ca₂éng'₃ gué₄ quiáng₂, la₂ bá₄ jáng'₄ jë₁ma₂guióng₃." Në₃ në₃ jaun₂. ³⁶ ¿'Ein₂ dsa₂ i₂ún₂ 'éi₂ líng₂ ca₂jmo₃ dsí₅ a₂lín₅ dsa₂ mí₂güíg₃ rïn'₅₄ dsa₂ i₂ca₂jmá'₂ dsa₂ 'ang₂?

³⁷ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ tējuá':

—I₂ca₂tá'₂ ñéi₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂.

Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ Jesús:

—Guan'₂, le₂në₅ jmo₄ 'ne₂ já₃.

Ca₂dsióg₃ Jesús dsi₂néi₂ quió'₅ Marta quian'₅₄ María

³⁸ Con'₂ tioin'₅₄ jui₅, ca₂'í₃ Jesús caun₂ juig₂ pí'₁. Ja₁jaun₂ ca₂guei₃ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂chen₂ Marta dsi₂néi₂ quió'₅. ³⁹ 'Éi₂ në₃ jme₁chan₂ jan₂ rïn'₅₄ i₂chen₂ María. 'Éi₂ në₃ tei₄ bá₄ ca₂guá₂ cau₅ mí₂tag₄ Te₁gui'₅₄, nag₂₃ jág₁ a₂juá'₂ 'éi₂. ⁴⁰ Marta gué'₂ në₃ 'ein₅₄ tsá₃ rë₂jiin₅₄ jmo₂₃ ta₁ a₂cha₂ dsi₂néi₂, jaun₂ guain₃ o₃chi'₅₄ Jesús, ca₂juá':

—Te₁gui'₅₄, ¿tsa₁ dsan₂ 'au'₂ a₂tsá₃ 'e₂ jme₂'o₅₄ 'io₅₄ ríng₃? 'Nió₃ bá₄ 'eng₅₄ tsá₃ rë₂jíng₅₄ jme₂ti₅₄. Chei'₅₄ jui₁jme₂'o₅₄.

⁴¹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Te₁gui'₅₄:

—Marta, Marta, jág₅ bá₄ jniá₂ 'ñio₅ tsá₃ rë₂jíng₅₄ 'eng'₅₄ dsan₂ 'au'₂ 'lióng₂ ta₁ a₂jmo'₂.

⁴² La₁ caun₂ bá₄ a₂dse₅₄ gué₄ a₂ca₂tín₂ dsa₂ nag₃. María ríng₂ në₃, në₂quió'₃ a₂dse₃ gué₄, jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ le₃jnjá'₂ a₂ma₂në₂quió'₃.

11

Jme₂tag₅ Jesús 'a₂ lia'₂ chi₂léin'₂ dsa₂ Diú (Mateo 6:9-15; 7:7-11)

¹ Co₂ráun₂ jme₁'en₅₄ Jesús chi₂léin'₂ Diú₄. Jme₁ca₂lë₃ jaun₂, ca₂juá'₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáin₅:

—Te₁gui'₅₄, jme₁tag₅ 'a₂ lia'₂ chi₂len'₄ jnia'₅₄ Diú₄, jui₁lia'₂ ca₂jme₃tag₅ Juan₅₄ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ quiáin₅.

² Jaun₂ ca₂juá':

—Le₂la₂ jua'₅₄ 'nia'₂ jë₁ma₂të₂ rë₁chi₁leng'₄ Diú₄:

Tia₅₄, 'ne₂ i₂ñéi'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃*

 jui₁jme₂gó'₃ dsa₂ a₂rë₂jñiό₄ a₂cheng'₂.

Jui₁le₅₄ bá₄ 'éi'₃ quiáng₂,

jui₁le₅₄ bá₄ a₂ñio₂ 'au'₂ 'ne₂, ne₄ gua'₅₄ 'uë₃,

 jui₁lia'₂ lë₂ guei'₅₄ i₂juíg₃.†

³ Cué₄ a₂'nió'₅ que₅₄ jnia'₅₄ jmig₄ në₃.

⁴ 'Én₃ dsáu₁ jnia'₅₄,

 jui₁lia'₂ 'én₅ jnia'₅₄ dsáu₁ rïn'₅₄.

* ^{11:2} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “ne₂ i₂ñéi'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃,” † ^{11:2} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “jui₁le₅₄ bá₄ 'éi'₃ quiáng₂, jui₁le₅₄ bá₄ a₂ñio₂ 'au'₂ 'ne₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, jui₁lia'₂ lë₅ guei'₅₄ i₂juíg₃.”

'A₃ cuë₂ jmei₂ guë₃ jiá₃ juí₅bí₂ a₂cáun₂ táu₂,
të₂le₃ lio₄ bá₄ o₄gú₃ i₂së₃dsen₃.‡

5 Ca₂juá'₂ Jesús né3:

—Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ le₃jua'₅₄, chan₂jan₂ 'nia'₂ i₂dsióg₄ a₂uë₂ quió'₅ a₂mei₅₄ quián₅, té₂, juá'₂: “Jmo₄ dse₃ 'au'₂ rin'₅₄ jniog₄, dsi₄ 'ní₅ i₁ní₄. 6 Ia₁ lia'₂ guan₅ quió'₃ jan₂ a₂mei₅₄ quiáng₃ 'ein₅₄ jui₅; ia₁ tsá₃ 'e₂ cha₂ 'i₁caun₂ quió'₃ a₂le₃cuë₄.” 7 Dsa₂ dsi₂néi₂ né₃ lé₂ le₃ηag₃ té₃ rë₂quiain₂₃: “Tsá₃ cuë₂ o₂me'₅₄ dsi₅, ia₁ ma₂chi₁jnag₅ o₄'né₄ quió'₃; chi'₂guein₂ quiáng₃ né₃ ma₂tiáin'₅ le₁güiin₃. Jaun₂ tsá₃ lé₂ no₅₄ jua'₅₄ cuë₅₄ a₂mí₂.” 8 Jaun₂ juá'₅ jniá₂, tion₅₄ bá₄ náu₃ cuë₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂mí₅ 'éi₂, on₃jua'₅₄ jmo₃ ia₁ lé₅ a₂mei₅₄, té₂le₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂ηí₄ lé₃ tion₅₄ mí₃ bá₄.

9 Jaun₂ le₂né₅ bá₄ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂: Mi₄ 'nia'₂, jaun₂ ηeg₂ bá₄; 'nai'₂ 'nia'₂, jaun₂ dsiai₂; quein₄ 'nia'₂ o₄'né₄ té₃, jaun₂ niá₂. 10 Ia₁ juí₁lia'₂ i₂mí₅ 'e₂ mí₅, gue₂₃. Le₂jaun₂ juí₁lia'₂ i₂'no'₂ 'e₂ 'no'₂, dso₂ bá₄. Le₂jaun₂ guë'₂ quió'₅ juí₁lia'₂ i₂té₂, niá₂ bá₄ o₄'né₄.

11 O₃ bá₄ chan₂ i₂lin₅₄ 'nia'₂ jmo₅, jé₁ma₂ca₂mí₃ guein₂ quiáng₂ i₁ní₄, ¿cuë'₂ 'nia'₂ ca₂mí₂ níang₁? O₃ né₁hua'₂ ca₂mí₃ jan₂ i₁ju₁, ¿cuïin'₅ 'nia'₂ jan₂ dsi₂mí₂? 12 O₃ jé₁ma₂ca₂mí₃ ca₂mí₂ mí₂lag₂, ¿o₃ bá₄ cuïin'₅ jan₂ i₁'né₅ 'e₂? 13 Chi₂jua'₂ 'nia'₂ dsa₂ mí₂güíg₃ i₂'nau'₂ dso₄ chang₂, ting₂ cuë'₂ bá₄ chi'₂guein₂ quiáng₂ a₂dse₃, ié₂ guë₄ bá₄ Néi'₅ 'nia'₂ i₂guá₅ guei'₅₄ cuiin₃ Jme₂dsí₂ Jnio₅ quiáin₅ quió'₅ ca₂le₃jín₃ i₂mí₅!

Juá'₂ dsa₂ a₂'io₅ Jesús juí₅bí₂ quió'₅ Be'elzebú

(Mateo 12:22-30; Marcos 3:19-27)

14 Co₂ráun₂ táng₃ jme₁'en₅₄ Jesús dsein₂₃ jan₂ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ i₂jmo₅ a₂tsá₃ lé₂ dsia₃ dsa₂ jág₁. Jme₁ca₂o₃ 'ín₃ je₂na'₅₄ quió'₅ dsa₂, jaun₂ guë₄ ca₂dsia₃ táng₃ dsa₂ 'éi₂ jág₁. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsi₅ dsa₂ tioin'₅₄. 15 La₁ i₂lin₅₄ guë'₂ ca₂dsia₃ 'ín₂₃ Jesús:

—Qu'₅₄ i₂né₅ jmei₂ 'uín'₂ je₂na'₅₄ quian'₅₄ juí₅bí₂ quió'₅ Be'elzebú, i₂lin₅ juig₅₄ je₂na'₅₄.

16 I₂lin₅₄ guë'₂ né₃, a₂jna'₅₄ con'₂ cáun₂ táu₂ bá₄ jme₁mí₂₃ a₂jme₁jmo₃ Jesús a₂sió₃ caun₂ léi₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. 17 La₁ a₂ηí₅ rë₂ bá₄ Jesús 'a₂ lia'₂ dsi₂jiog₅ dsi₅ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ lé₃ ca₂juá'₂:

—Juí₁lia'₂ caun₂ juig₂ nación, tioin'₅₄ mí₅₄ guioin₅₄, tioin'₅₄ le₁dsoin'₅₄, dsi₃'én₂ bá₄ juig₂ jaun₂. Le₂jaun₂ guë'₂ juí₁lia'₂ caun₂ dsi₂néi₂ tion'₅₄ dsa₂ le₁dsoin'₅₄ tsá₃ caun₂ jág₁ 'éi₅, ján₃ bá₄ dsi₃'én₂ dsi₂néi₂ jaun₂. 18 Le₂né₅ bá₄ ján₃, né₁hua'₂ ca₂lé₃ le₁dso'₅₄ juí₅bí₂ quió'₅ i₂së₃dsen₃, ¿'a₂ guë'₂ lia'₂ lé₂ le₃quí'₅₄ guë₄ jmei₂ jiog₃ ne₄ta₁ quió'₅? Juá'₅ jniá₂ le₂né₅ ia₁ juá'₂ 'nia'₂, quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Be'elzebú bá₄ a₂'uín'₄ jniá₂ je₂na'₅₄. 19 La₁ chi₂jua'₂ le₂jaun₂ 'uiin'₄ jniá₂ quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Be'elzebú, ¿'ein₂ guë'₂ quió'₅ bí₂ quian₅ i₂quian'₅₄ 'nia'₂ a₂lé₂ le₃'uág'₂ ján₃? Jaun₂ juí₁lia'₂ lé₅ jmo₅ dsa₂ 'éi₂ bá₄ jiog'₂ 'í₁ a₂tsá₃ tí₅ jág₁ quián'₂ 'nia'₂. 20 La₁ chi₂jua'₂ jaun₂ quian'₅₄ juí₅bí₂ a₂tín₂ Diú₄ lon₄ jniá₂ dsa₂ o₄gú₃ je₂na'₅₄, jaun₂ le₂né₅ bá₄ jau'₂ jág₁ dsau₅ a₂ma₂gua₅ bí₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ ja₁con'₂ 'nia'₂.

21 'Juí₁lia'₂ jan₂ dsa₂ 'uan'₂ chain₂ rë₂jáin₁, 'io₂₃ ca₂le₃jé₃ a₂'nió'₅ quió'₅ jmo₃ 'nei₂, jaun₂ lé₅ 'í₁ ca₂le₃jé₃ 'e₂ tio'₅₄ dsi₂néi₂. 22 La₁ né₁ca₂já₃ jan₂ i₂'uan'₂ guë₄ lia'₂ con'₂ guë₄ 'ñiog₅ 'éi₂, né₁ca₂jo₃ né₃, i₂'éi₂ guë'₂ né₃ jniá'₂ ca₂le₃jé₃ a₂ηí₄ lé₃ bein'₂ jmo₂₃ a₂'uain'₂. Jaun₂ jmo₂₃ dsióg₂ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂lí₃.

23 'Juí₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ chén'₅ le₃quió'₃ jniá₂, i₂'iog₅₄ bá₄ 'éi₂. Juí₁lia'₂ i₂tsá₃ cág'₅ co₂lé₅ quian'₅₄ jniá₂, jnaia'₅₄ jmo₅ ts₁rë₂ja₅₄.

Jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂dsián'₅ táng₃

(Mateo 12:43-45)

24 'Juí₁lia'₂ jan₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂o₂'in₅ quió'₅ dsa₂, dsi₂ñí₃ le₂tan₅₄ ja₁quein₂ dsi₂'nio'₂ ja₁jnaia₃. Né₁hua'₂ tsá₃ dso₂ ja₁'í₂ né₃, 'no'₂ dsi₅: “Nég'₄ táng₃ dsi₂néi₂ quió'₃ ja₁o₂'íng₃.”

25 Jé₁ma₂dsiáin'₃, jein'₂ táng₃ dsa₂ 'éi₂ ma₂lí₅ co₂'nió'₄ bá₄ caun₂ dsi₂néi₂ a₂chí'₅ rë₂, rë₂ 'ia'₅₄,

‡ 11:4 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “të₂le₃ lio₄ bá₄ o₄gú₃ i₂së₃dsen₃.”

rë₂lag₄ në₃. ²⁶ Jaun₂ dsó₅ táng₃ dsi₂quiáin₂ gué₄ guion₃ jme₂dsí₂ i₂'lin'₅₄ gué₄ lia'₂ njog₅, jaun₂ dsi₂tiaín₂ ca₂le₃jíin₃ të₂dsí₅ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ në₃ 'njo₅ lin₃ gué₄ le₃'lin'₅₄ dsióg₄ lia'₂ con₂ gué₄ jme₁lin₄ le₂jñiá₅.

A₂ lia'₂ 'nió'₅ jmo₃ dsa₂ ia₁jaun₂ le₃chain₂ dse₃

²⁷ Të₃ 'en₅₄ Jesús dsia₂₃ le₂në₅, ca₂juá'₂ tiá₂ jan₂ dsa₂ mí₂ të₃jíin₄ dsa₂:

—j'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ mí₂ i₂ca₂caun₃ 'ne₂, i₂ca₂'éin'₃ dsi'₅₄ quió'₅!

²⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃:

¡Të₂le₃ ja₂lin₃ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂nag₅ 'e₂ juá'₂ Diú₄, ton₂ jme₂ti₃!

Léi₄ a₂lin₅ Jonás

(Mateo 12:38-42; Marcos 8:12)

²⁹ Caun₂ qui₂ñi'₂ bá₄ dsa₂ ja₁chén'₄ Jesús, jaun₂ 'éi₂ në₃ ca₂jme₃lióg₃ ca₂juá': —'Njo₅ lin₃ ma₂'lin'₅₄ dsa₂ rë₂në₃, mi₂₃ a₂jmo₅₄ jniá₂ léi₄ jué'₂. La₁ tsá₃ ma₂e₂ léi₄ jua'₅₄ a₂jmo₄ gué₄ jniá₂, jñia'₅₄ lia'₂ caun₂ léi₄ a₂ca₂lë₃ quian'₅₄ Jonás bá₄. ³⁰ Ia₁ le₂në₅ jui₁lia'₂ Jonás ca₂lin₃ caun₂ léi₄ të₂le₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂jme₁chan₂ Nínive jmi₄ jaun₂, le₂në₅ bá₄ ján₃, Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ léin₂ caun₂ léi₄ a₂jáng'₃ jág₁ dsau₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂chan₂ jmi₄ në₃. ³¹ Jé₁ma₂të₂ rë₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, náu₃ 'io₅₄ rag₅₄ i₂jme₁chan₂ të₂le₃ sur, jein'₅₄ quian'₅₄ dsa₂ ñe₂ i₂chan₂ jmi₄ në₃. 'A₂ lia'₂ niog₅ ca₂jmo₃ 'éi₂, jióg'₂ 'í₁ a₂rë₂cán'₄ dsa₂. Ia₁ 'io₅₄ 'éi₂ ca₂'í₃ jui₅ ca₂já₃ uíng₂ lin₃ guain₃ ca₂o₃néi₃ jág₁ ca'₅₄, ca₂o₃dsó₅₄ dsí₅ 'a₂ lia'₂ niog₅ dsi₄ Salomón. La₁ në₃, la₂ chén'₅ jan₂ i₂juín₂ gué₄ lia'₂ Salomón. ³² Ján₃ bá₄ náu₃ i₂jme₁chan₂ Nínive, jein'₅₄ quian'₅₄ dsa₂ ñe₂ i₂chan₂ jmi₄ në₃, jé₁ma₂të₂ rë₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃. 'A₂ lia'₂ niog₅ ca₂jmo₃ 'éi₂ ma₂líg'₂ jióg'₂ 'í₁ a₂rë₂cán'₄ dsa₂ jmi₄ në₃. Ia₁ 'éi₂ ca₂jme₃tsíin₃ dsí₅ jme₁ca₂'é₂ Jonás jág₁ quió'₅ Diú₄. La₁ në₃ në₃, la₂ chén'₅ jan₂ i₂juín₂ gué₄ lia'₂ Jonás.

Dsa₂ i₂lin₅ lia'₂ lë₅ caun₂ si₂

(Mateo 5:15; 6:22-23)

³³ "I₁jan₂ dsa₂ tsá₃ guí'₅ caun₂ si₂ ni₁tsí₅ jua'₅₄ chi'₃ ja₁chi₁quion'₅₄. * A₂'ag₅ guei'₅₄ bá₄ dsa₂ si₂, ia₁jaun₂ jág₁, dsa₂ i₂dsí₃ton'₅₄ dsi₂néi₂. ³⁴ Jme₁ne₁ dsa₂ lë₅ co₂'nió'₄ caun₂ ni₁tsí₅ a₂gui'₂ si₂ quió'₅ ni₁ñi₁ dsa₂. Chi₂jua'₂ dse₃ jme₁ne'₄, ta₁jang'₂ bá₄ tág₅ si₂ quiáng'₂. La₁ në₁jua'₂ tsá₃ dse₃, ta₁jang'₂ bá₄ chéng'₅ qui₁né'₃. ³⁵ Të₃ñi'₅₄ 'nia'₂ jaun₂, ia₁ con₂ tsá₃ ñó₅ në₁jua'₂ si₂ quiáng'₂ tsá₃ jniá₂. ³⁶ Chi₂jua'₂ ta₁jang'₂ tág₅ bá₄ si₂ quiáng'₂, tsá₃ qui₁né'₃ lë₅. Jniág'₂ bá₄ lia'₂ ja₁jniá₂ tág₅ caun₂ si₂.

Jme₂cáun'₂ Jesús quió'₅ dsa₂fariseos quian'₅₄ të₅juá'

(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40; Lucas 20:45-47)

³⁷ Jme₁ca₂dsan₃ cuë₂₃ jág₁, ca₂tág₃ jan₂ dsa₂ fariseo a₂i₃gué'₃ quiong'₅₄. Jme₁ca₂dsióg₃ dsi₂néi₂ ca₂guá₂. ³⁸ Dsa₂ fariseo 'éi₂ në₃, i₃gó'₃ dsí₅ ia₁ tsá₃ ca₂jme₃ti₃ Jesús con₂ lë₅ tag₄ a₂chí'₅, a₂rang₃ gu₂ né'₃ a₂gué'₃. ³⁹ La₁ Te₁gui'₅₄ në₃, ca₂juá':

—'Nia'₂ dsa₂ fariseos líng'₅ lia'₂ lë₅ ni₁vaso, ni₁uïng₅, a₂jñia'₅₄ le₁jé₃ jmá'₃ le₃co'₅₄, la₁ të₂le₃ jui₅ jme₂dsí₂ quiáng'₂, qui₂rë₂can'₂ ca₂le₃jé₃ a₂'lig'₅₄ a₂jmo'₂: tsá₃ mag'₂ 'au'₂ 'nia'₂ ma₂qui₂ma₂'ang'₂ quió'₅ dsa₂. ⁴⁰ j'E₂ bá₄ tsá₃ ñí₂ 'au'₂ 'nia'₂! ¿On₁jua'₅₄ i₂ca₂jmo₃ le₃co'₅₄, ca₂jmo₃ le₃ñió'₂ ján₃? ⁴¹ Ja₂lin₃ gué₄ dsióg₅ jen'₅₄ de₂ 'nia'₂ a₂te₁i₁ quiáng'₂, jaun₂ gué₄ lé₂ le₃të₃tsí₅₄ 'nia'₂ le₁jíng'₃ le₃ja₁con₂ Diú₄.

⁴² j'E₂ gué₄ juíg'₂ 'nia'₂ dsa₂ fariseos! Ia₁ a₂jme₂tí'₁ 'nia'₂ jmo'₂, cuë'₂ Diú₄ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ a₂i₄ 'éi'₃ cuë'₅₄, ca₂lia'₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ ma₁'au₂ a₂lë₂ ma₂juíg₂ má₃ bá₄ jáng'₄ 'nia'₂. La₁ con₂ ma₂ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jui₅ dse₃ të₃dsón'₂ ja₁ñio₂ dsí₅ Diú₄, ja₁jme₁jme₁'nió'₄ 'nia'₂ Diú₄: a₂në₅ bá₄ a₂dsen₅₄ gué₄ a₂ca₂tín'₂ 'nia'₂ jmo'₂, la₁ on₃jua'₅₄ a₂tsá₃ ma₃jme₁ti'₄ 'nia'₂ 'éi'₃.

§ 11:26 'Nic'₂ ja₁ton₅ 2 Pedro 2:20. * 11:33 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "on₃ gué'₂ né'₃ tsí₁gu₅."

43 'Juíg² 'nia² dsa₂ fariseos! Ia₁ 'njo₅ lin₃ tē₅ 'au² a₂tiáng⁴ jláng¹ ja₁dsen₅₄ guě₄ jui₁lia² dsi₂néi₂ guá⁵ sinagogas. Ján₃ bá₄ tē₅ 'au² 'nia² qui₃cuag₃ dsa₂ Diú₄ jui₁lia² jē₄ 'ma⁵⁴ a₂jme₂go₃ dsa₂ 'njo₅ lin₃.

44 'E₂ guě₄ juíg² 'nia²!† Ia₁ líng⁵ jui₁lia² lě₅ tau₂ 'njo₅ a₂tsá₃ léi₄ cha₂. Dsa₂ ně₃ qui₂níi₅ ne₄, tē₃ tsá₃ nj₅.

45 Jaun₂ ca₂ηag₃ jan₂ tē₅juá⁵:

—Tē₅, a₂juá² 'ne₂ ně₅, a₂tē₂'ó¹ jnia⁵⁴ bá₄ 'ne₂.

46 Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—¡Juíg² 'nia² tē₅juá⁵! Ia₁ quian⁴ 'nia² lio₅₄ guei₂ i₂sián², la₁ guion⁵⁴ 'nia² ně₃, ca₂lia² jnia⁵⁴ gog² tsá₃ 'niog² tí⁴.

47 'Juíg² 'nia²! Ia₁ qui₂chog² 'nia² ni₁'ia² jlá¹ quió⁵ 'lag₄ i₂jme₁'é₂ jág₁ quió⁵ Diú₄, ton² dsa₂ can⁵⁴ quián² 'nia² guiong⁵⁴ qui₂ca₂jme₃dsiog₂₃. **48** Jaun₂ ně₃, lia² lě₅ jmo² 'nia², cué² léi₄ co₂'nió⁴ caun₂ bá₄ 'ei₅ jág₁ 'nia² quian⁵⁴ dsa₂ can⁵⁴ quiáng². Ia₁ dsa₂ can⁵⁴ ca₂jme₃dsiog₂₃; 'nia² guë² ma₂ja₂nióg⁵ chog² ni₁'ia².

49 'Jaun₂ lě₃ Diú₄, ia₁ a₂tiin₂ a₂ma₂ηj₅ bá₄ a₂lé₂, ca₂juá²: "Qui₁tsing₅₄ dsa₂ i₂dsi₃can₅ i₂dsi₃é₃ jág₁ quió₃. I₂lin₅₄ 'éi₂ jme₃dsian₅ dsa₂; i₂lin₅₄ guë² qui₃'ein₃." **50** Jaun₂ ně₃ ca₂tē₂ dsa₂ chan₂ jmi₄ ně₃ bá₄ rē₂cán⁴ 'mú₃ quió⁵ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ i₂ma₂dsan₃ ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃. **51** Ca₂lia² con² jme₁ca₂jon₃ Abel, ca₂tē₂ jmi₄ i₁ca₂jon₃ Zacarías i₂ca₂jñi₃ dsa₂ jé₄ ja₁lě₄ ne₄chei₂ quian⁵⁴ ja₁jñi₅, dsa₂ chan₂ jmi₄ ně₃ bá₄, juá⁵ jniá₂, qui₃ 'mú₃ quió⁵ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ma₂dsan₃ 'éi₂.

52 'E₂ guë₄ juíg² 'nia² tē₅juá⁵! Ia₁ 'nia² bá₄ ma₂rē₂'mó₄ jág₁ quió⁵ Diú₄ a₂lě₅ co₂'nió⁴ njí₁ llave quió⁵ o₄'né₂ ja₁jme₁le₃tin₂, le₃jñi₂ dsa₂. On₃ guë² guion⁵⁴ 'nia² tóng⁴, on₃ guë² cué² 'nia² jmi₄ dsi₃ton⁵⁴ i₂'nio₃ tón₃.

53 Jme₁ca₂dsan₃ juá² Jesús le₂ně₅, ca₂rē₃'né₃ 'lig⁵⁴ dsa₂ fariseos, tē₅juá⁵ ně₃. Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃jmóg² mi⁵⁴, tsá₃ caun₂ a₂qui₂ca₂ηag₃, a₂jme₁jmo₂₃ tion₅₄ lia² jme₁jéin³ 'éi₂ jág₁.

54 Ia₁ jme₁'nio₃ jo₅₄ jua⁵⁴ ca₂jon₄ bá₄ jág₁ 'lia² jme₁'jniá₃ 'éi₂.

12

Ca₂jme₃tag₅ Jesús a₂tsá₃ jmo₃ dsa₂ a₂jnia⁵⁴ con² dse₃ le₁'ág₄ o₁ne₁

1 Tē₃jé₄ jaun₂, tē₂le₃ mei₅ bá₄ dsa₂ i₂ca₂ηj₂, ca₂lia² qui₂co₂'liain² riin⁵⁴. Jaun₂ Jesús ně₃ jniá₅ de² dsa₂ i₂quiain⁵⁴ bá₄ ca₂tsí₃:

—Tē₃jñi₅₄ 'nia² quian⁵⁴ jui₅ lia² lě₅ quian₅ dsa₂ fariseos* co₂'nió⁴ i₂lě₁jmo₅-dsáu₅ o₁ne₁.

2 Ia₁ 'i₁caun₂ a₂rē₂'ma₄ jua⁵⁴ líñ₂ dsa₂ a₂tsá₃ le₃jniá₂, tion₅₄ bá₄ rē₂jniá₂; ján₃ bá₄ tsá₃ cha₂ 'i₁caun₂ a₂rē₂jlé₅ jua⁵⁴ líñ₂ dsa₂ a₂tsá₃ 'ein₂ le₃jñi₅, tion₅₄ bá₄ rē₃jñi₅ dsa₂. **3** Jaun₂ ně₃, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂dsia₅ dsa₂ jé₄ qui₁né₃, jiá₃ bá₄ le₃ja₁jniá₂ si₂. Le₂jaun₂ jui₁lia² jág₁ a₂dsia₅ dsa₂ jé₄ tē₃co⁵⁴ a₂qui₂le₁jñag₅ 'né₅, a₂dsi₃ag₅ bá₄ jaun₂.†

I₂'ein₂ ca₂tin₂ dsa₂ jme₃gain₃

(Mateo 10:28-31)

4 "Nia² a₂mei₅₄ quiáng₃, juíg₂ jniá₂ 'nia², tsá₃ jmo₂ 'nia² gang³ i₂jme₂dsian₅ ni₁jñi₅, ia₁ tsá₃ ma₃a₂siá₂ jua⁵⁴ a₂'io₂₃ guë₄ bí₂ jmo₃. **5** Jaun₂ la₂ juá⁵ jniá₂ 'ein₂ dsón₂ i₂ca₂tin₂ 'nia² jme₁gang³: i₂'éi₂ bá₄ jme₁gan³ 'nia² jmo₄ i₂'io₅ bí₂, jme₃dsiog₂₃, ton² 'io₂₃ bí₂ 'liog³ ja₁'lig⁵⁴ ján₃. **6** ¿Tsa₁ 'ni₅ dsa₂ 'jniá₂ i₁tan₅ tei₄ quian⁵⁴ tin₃ njí₁ guéin₂? La₁ 'i₁jan₂ 'éi₂ tsá₃ dsí₂'én₂ dsí₅ Diú₄. **7** Jag₄ 'nia² jaun₂, 'njo₅ lin₃ guë₄ dsan₂ dsí₅ Diú₄ 'nia², le₂jiog₅ njí₂ dsei₂ 'nia², ma₂ñi₅

† **11:44** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ ján₃: "nia² tē₅juá⁵, 'nia² dsa₂ fariseos ně₃ a₂lě₁jmo₂ gó₂ a₂o₁ne₁. * **12:1** lit. "levadura quió⁵ dsa₂ fariseos." † **12:3** lit. "a₂táun₂ dsa₂ jág₁ tióin₂ guei⁵⁴ 'né₅ bá₄ a₂jaun₂."

bá₄ Diú₄ je₂lia' ₂mí' ₂tí₅. Jaun₂ tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ gang'₃, ia₁ 'ñio₅ gué₄ quen'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ gué₄ juin₅ i₁tan₅.

*Dsa₂ i₂jme₂jnia₅ cu₁in₂₃ Jesús
(Matt 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Juá'₅ jniá₂, ca₂le₃jín₃ i₂jme₂jnia₅ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂cuig₂₃ jniá₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ag₃ jme₃jniog₂₃ a₂cuig₂₃ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ ángeles quián₅ Diú₄. ⁹ La₁ juí₁lia'₂ i₂tsá₃ 'ag₅ a₂cuig₂₃ jniá₂ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'iin₄ jniá₂ a₂cuín₅ ja₁con₂ ángeles quián₅ Diú₄. ¹⁰ Ia₁ juí₁'ein₂ gué₃ i₂in₅ 'lig'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, cha₂ bá₄ o₂'én₂ dso₄ quió'₅. La₁ juí₁lia'₂ i₂juá'₂ 'lig'₅₄ 'iin₂₃ Jme₂dsí₂ Jñió₅, tsá₃ ma₃o₂'én₂ dso₄ cha₂. ¹¹ Jé₁ma₂ca₂jnia₃ dsa₂ 'nia'₂ ne₄ dsí₂tan₅₄ quián₅ guá'₅, o₃ jé₁ma₂ca₂jilog₃ ne₄ i₂con₂ 'í₁, ne₄ dsa₂ i₂qui₂dsí₅ 'éi'₃ ně₃, tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ 'í₅ 'au'₂ jua'₅₄ tsá₃ ñi'₅₄ 'a₂ lia'₂ ñag'₅₄, 'o₃ 'e₂ juig'₅₄. ¹² Ia₁ 'ñiog₅ bá₄ Jme₂dsí₂ Jñió₅ jme₃tag₂₃ 'e₂ a₂ca₂tín₂ 'nia'₂ ñag'₅₄, jé₁ma₂ca₂té₂ hora jaun₂.

Go'₂ në₁'ein₂ ca₂dsia₃ le₁má'₂ 'ñio₅ lin₃ jmo₃ dsí₅ jmá'₃ quió'₅ 'ñiog₅

¹³ Jan₂ dsa₂ i₂jme₁'en₅₄ jé₄ jaun₂ ně₃, ca₂tsí'₃ Jesús:

—Té₅, chei'₅₄ co₂nio₄ dsó₂ ríng'₃ juí₁cuë₁₂ con'₂ a₂ca₂tíng₂ a₂cha₂ quió'₅ 'lag₄ ñe'₃.

¹⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—'Ne₂ dsa₂, ¿'ein₂ ca₂dsiog₃ jniá₂ a₂líng₅ jan₂ i₂dsió'₅ 'e₂ a₂ca₂tín₂ 'nia'₂?

¹⁵ Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂:

—Té₃ñi'₅₄ 'nia'₂ tsá₃ i₂jmo₂ jua'₅₄ a₂ñí₄ lë₃ 'íñ₅ 'au'₂ a₂le₃cha₂ quiáng'₂. Ia₁ on₃jua'₅₄ jmá'₃ a₂ñí₄ cha₂ quió'₅ dsa₂ le₃chain₂.

¹⁶ Jaun₂ ca₂tsí'₃ táng₃ dsa₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂jme₁cha₂ cu₄ 'ñio₅ lin₃. 'Lióng₂ lin₃ jme₁rau₂ quió'₅. ¹⁷ Jaun₂ ca₂i₃jiog₅ dsí₅: "¿'E₂ bá₄ jmo₅₄ jniá₂ ně₃? Tsá₃ ma₃cha₂ ja₁tó'₄ a₂ca₂rau₂ quió₃." ¹⁸ Jaun₂ ca₂i₃jiog₅ dsí₅: "Le₂la₂ jmo₅₄. Quí'₄ tsí₁'io₅ a₂tióng₂ ně₅, jaun₂ jmo₅₄ a₂ca'₅₄ gué₄. Jaun₂ ja₁jaun₂ tó'₄ trigo, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂cha₂ quió₃. ¹⁹ Jaun₂ gué₄ 'náu'₄ dsí₃: 'Lióng₂ ma₂niog₅ le₁má'₂, ma₂len₅ 'lióng₂ñí₂; ma₂lé₂jan₅₄, gua₅₄tei₄, gué'₅₄, guí'₅₄, cué₄o₂'ñiós₃o₂jnia₃ dsí₃." La₁ Diú₄ ně₃ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂: ²⁰ "¿'E₂ gué₄ con'₅₄ 'ne₂líng'₅! Jua'₂ a₂uë₂ ně₃ mág₄ jniá₂ 'mú₃ quiáng'₂. Ca₂le₃jé₃ a₂ma₂dsia'₅₄ 'ne₂ rë₂, ¿'ein₂ bá₄ quió'₅ lé₂?" ²¹ Le₂në₅ dsí₂ñí₂ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂dsia₅ le₁má'₂ jmá'₃ quió'₅ 'ñiog₅, la₁ tē₂tsíin'₅₄ líñ₃ le₃ja₁con₂ Diú₄.

*I₂jmo₅ 'í₁ bá₄ Diú₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅
(Mateo 6:25-34)*

²² Jme₁ca₂dsan₃ jaun₂, ca₂tsí'₃ táng₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáin₅:

—Juí₂ jniá₂ 'nia'₂, tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂ñí₄ dsan₂ 'au'₂ 'e₂ a₂qué'₅₄ tē₁lia'₂ chang'₂, on₃ gué'₂ o₄quió'₄ ní₁ñí₁, jua'₅₄ dsan₂ 'au'₂ 'e₂ qui'₅₄. ²³ Ia₁ jme₂dsí₂ bá₄ a₂quen₅ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ má₃. Ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ ní₁ñí₁ bá₄ dsa₂ a₂quen₅ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ 'mí'₂. ²⁴ Ní₂ de'₂ 'nia'₂ juí₁lia'₂ i₁qui₂lia'₂. Tsá₃ 'e₂ jne₂₃, on₃ gué'₂ 'e₂ cha₂ a₂le₃rau₂ quió'₅, on₃ gué'₂ 'io₅ chí'₅ quió'₅. Diú₄ bá₄ i₂jme₂tau₅₄. ¡Jaun₂ 'ñio₅ lin₃ gué₄ bá₄ quen'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ gué₄ i₁tan₅ 'éi₂! ²⁵ ¿I₂'ein₂ 'nia'₂ i₂lé₂ le₃chain₂ gué₄ ué₂, † ne₄ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'í₅ 'au'₂ 'nia'₂ chang'₂?

²⁶ Chi₂jua'₂ tsá₃ quin'₅₄ 'nia'₂ jmi₄ quian'₅₄ a₂ca₂juig₄ ně₅, ¿'e₂ gué'₂ lë₃ ñí₄ dsan₂ 'au'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ a₂siá'₂? ²⁷ Ní₂ de'₂ 'nia'₂ ján₃ 'a₂ lia'₂ qui₂dsí₂cón₃ lí₁. Tsá₃ tsí₁ñí₅ lë₂ tsé'₃, on₃ gué'₂ lé₂ ta₃. Jaun₂ juí₂ jniá₂ 'nia'₂, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ Rag₅₄ Salomón, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁ a₂jme₁cha₂ quió'₅, tsá₃ ca₂rë₃jláin₁ bá₄ gué₄ juí₁lia'₂ jlá'₁ lí₁. ²⁸ Chi₂jua'₂ le₂në₅ chí'₅ Diú₄ jlá'₁ nau₂ a₂cha₂ 'ña₁, a₂jnia'₅₄ jniá₂ jlá'₁ ca₂tiá₂ co₂lág₂, ia₁ juí₁la₂ 'iog₃ dsí'₂ dsa₂, 'ë₂ gué₄ bá₄ 'nia'₂, dsa₂ i₂én₂ ca₂juig₄, jmo₃ bá₄ Diú₄ 'í₁. ²⁹ Jaun₂ juá'₅ jniá₂, tsá₃ i₁niog₄ jua'₅₄ a₂ñí₄ dsan₂ 'au'₂ 'e₂ qué'₅₄

† ^{12:25} o₃, "I₂'ein₂ 'nia'₂ i₂lé₂ le₃jmo₃ a₂dsí₂cón₃ gué₄ caun₂ lë₂."

'ag⁵⁴. Tsá₃ can₂ 'nia'₂ o₂i₁ dsi₅ quian'₅₄ a₂jaun₂, ³⁰ ia₁ jmá'₃ a₂në₅ bá₄ a₂njí₄ lë₃ 'nio'₃ dsi₂nau₂. Ia₁ i₂njí₅ bá₄ Néi'₅ a₂'nió'₅ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ quián'₂ 'nia'₂. ³¹ La₁ 'nio'₂ de'₂ jnjiá₅ 'nia'₂ ja₁goin₂, jaun₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ tē₁ja₃lé₂ a₂ma₂ñag₅₄ cuë₃.

A₂quen₅ lin₃ a₂cha₂ quió'₅ dsa₂ guei'₅₄ i₂juíg₃
(Mateo 6:19-21)

³² 'Nia'₂ já'₂ cha'₂ quiáng₃, tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ gang'₃, o₁jŋia'₅₄ la₂ tsá₃ juin'₅ 'nia'₂, la₁ 'ŋio₂ dsi₅ Néi'₅ cuë₃ ja₁goin₂. ³³ 'Nag₄ 'nia'₂ a₂cha₂ quiáng'₂; jme₂'on₅₄ i₂te₂ŋé₂. Jŋia'₅₄ lia'₂ le₂në₅ bá₄ dsióg₄, tē₃ron₅₄ tē₂'mi'₂ a₂tsá₃ ton₅ jmig₄ le₃'áu₂ quián'₂ 'nia'₂; caun₂ a₂quen₅ lin₃ 'ó'₄ 'nia'₂ quiáng'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃, a₂tsá₃ ton₅ jmig₄ dsiá₃, ja₁tsá₃ líg'₂ jmig₄ dsióg₄ 'ang₂, on₃ guë'₂ i₁tsan₅₄ lë₂ le₃'én₂. ³⁴ Ia₁ jui₁lia'₂ ja₁rë₂'mú'₄ 'nia'₂ quiáng'₂, ja₁jaun₂ bá₄ 'i₄ 'au'₂.

'Nió'₅ bá₄ a₂chan₂ dsa₂ rë₂jáin₁

³⁵ Rë₂ján₁ 'nia'₂ chang'₂, le₁ling₄, le₁gui'₂ si₂ tsí₅ quiáng'₂. ³⁶ Ju₁len₅₄ 'nia'₂ në₂jag₄ bá₄ dsa₂ i₂chi₁jŋia₅ guan'₂ juig₅₄ 'ŋo₃ ja₁niog₅ jmig₄. Rë₂ján₁ 'nia'₂ chang'₂, ia₁jaun₂ lë₂ le₃na'₅₄ 'nia'₂ dsi₂jui₅ jé₁ma₂té₂ rë₁guáin'₃ quein₃ o₄'né₄. ³⁷ E₂ guë₄ dsen₃ dsa₂ i₂le₁ne₅₄ jé₁ma₂ca₂guán'₃ juig₅₄. A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, 'ŋiog₅ bá₄ 'éi₂ dsiog₃ ne₄ mesa, ton'₂ qui'₃ 'mi'₂ a₂jme₂ti₃ 'ŋág₃ má₃. ³⁸ E₂ guë₄ dsen₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ le₁ne₅₄ jé₁ma₂ca₂jo₃ juig₅₄ o₁jŋia'₅₄ la₂ ca₂guáin'₃ a₂'üe₂ dsi₃nei₅, o₃ ma₂ca₂ŋjí₂ dsi₃nei₅ 'e₂. ³⁹ La₁ jui₁le₂ŋi'₅₄ 'nia'₂ a₂la₂ ján₃, jua'₅₄ mei'₂ guë₃ 'ŋi₅ dsa₂ quió'₅ dsi₂néi₂ 'e₂ hora jiá₃ dsa₂ 'ang₂, guá₃ rë₂nei₅₄, jmo₂₃ 'í₁, tsá₃ cuë₃ jmig₄ 'í₂ dsa₂ 'éi₂, 'ang₃. ⁴⁰ Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ ján₃, rë₂jáng'₁ chang'₂, ia₁ con'₂ tsá₃ 'ein₂ lí₂ bá₄, tē₃tsin'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃.

Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ rë₂ti'₅₄ ta₁ quió'₅
(Mateo 24:45-51)

⁴¹ Jaun₂ në₃ ca₂ñag₃ Pe₄:

—Te₁gui'₅₄, ¿a₁në₂chei'₅₄ jmá'₃ jnia'₅₄ jág₁ jáng'₅ léi₄ në₅, o₃ a₂në₂chei'₅₄ ca₂le₃jín₃ 'e₂?

⁴² Jaun₂ ca₂juá'₂ Te₁gui'₅₄:

—¿I₂'ein₂ 'éi₂, lí₂'nia'₂, lí₅ dsa₂ dsen₃ i₂rë₂ti'₅₄, niog₅ dsi₄, i₂ca₂dsiog₃ juig₅₄ nio₃ ne₅₄ jmo₃ ta₁ dsi₂néi₂, a₂ag'₃ 'ŋii'₃ dsa₂ hora ca₂tiin₂? ⁴³ E₂ guë₄ dsen₃ dsa₂ i₂niog₅ ne₄, i₂jo₅ juig₅₄ jme₂ti₃ bá₄ ta₁ quió'₅, i₁guain'₂. ⁴⁴ A₂dsi₂jó'₃ juá'₅ jniá₂, dsiog₃ juig₅₄ a₂nio₃ ne₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió'₅. ⁴⁵ La₁ në₁jua'₂ lí₂ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ 'éi₂, le₃'ag₄ bá₄ guan'₂ juig₅₄, chi₂jua'₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jmái'₂ uig₅ dsa₂ 'ŋe'₂, dsa₂ mí₂ në₃ i₂jme₂ti₃ ta₁, ton'₂ 'ŋiog₅ guë'₂ ca₂'í₃ guë'₅, 'í₂, ca₂rë₃'ein₅ bá₄ 'ŋiog₅, ⁴⁶ la₁ con'₂ tsá₃ ján₅, con'₂ caun₂ hora a₂tsá₃ 'ŋi₅ bá₄ guan'₂ juig₅₄; uig₅ gau₂ 'ŋio₅ lí₃ bá₄ cuë₃ 'éi₂, co₂jaun₂ bá₄ uig₅ gue₃ con'₂ lë₅ tñ₃ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂.

⁴⁷ 'Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ŋi₅ 'e₂ 'nio₃ juig₅₄, la₁ tsá₃ 'e₂ co₂jŋia₅₄ jmo₂₃, on₃ guë'₂ jme₂ti₃ a₂juá'₂ 'éi₂, cán₂ uig₅ dsi₃bain₅₄ ca₂lia'₂ ton₅ 'mí₅ 'lióng₂ lí₃ ní₁ŋi₁₂. ⁴⁸ La₁ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'e₂ ca₂rë₃ŋi₅ ton'₂ jmo₅-dsáu₅ cosa a₂ca₂tiin₂ gue₃ uig₅, tsá₃ lí₅ 'lióng₂ 'mí₅ cán₂. Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'lióng₂ tē₂no₄ gu₂ a₂ca₂tiin₂ jme₃ti₃, ján₃ bá₄ 'lióng₂ a₂mág₃ juig₅₄. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂ma₂dsia₅ dsa₂ 'lióng₂ ne₅₄, 'lióng₂ guë'₄ a₂chi₃quióng₂ dsa₂ jmig₄ jáng'₃.

Jesús bá₄ 'uin₄ a₂lë₂ le₁dson'₅₄ dsa₂
(Mateo 10:34-36)

⁴⁹ A₂l₃'ing₅₄ si₂ mi₂güíg₃ la₂ bá₄ jniá₂ guio₃. ¡'E₂ guë₄ 'í₂n₅ dsi₃, jua'₅₄ ma₂cau₂ bá₄ co₂ŋei'₅₄ tē₂në₃! ⁵⁰ La₁ tion₅₄ niog₅ tiáng₄ jui₅ ja₁dsi₃ŋjí₂ mí₅₄ 'ŋio₅ lí₃. Jaun₂, ¡'e₂ guë₄ 'ŋio₅ o₂i₁ dsi₅ chang₂, ca₂lia'₂ ca₂rë₃ti₃ ta₁ a₂guio₃! ⁵¹ ¿Lí₂'nia'₂ a₂guio₃ jniá₂ i₃'e₁ tei₄ mi₂güíg₃ la₂? On₃jua'₅₄ le₂jaun₂. A₂l₃jmo₃ le₁dson'₅₄ dsa₂ bá₄ jniá₂ guio₃. ⁵² La₁ tē₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁dsau₅₄ në₅, jui₁lia'₂ caun₂ dsi₂néi₂ ja₁lë₂ 'ŋiá₂ dsa₂, lé₂ le₁dson'₅₄, ⁵³ ún₂ jme₃'ŋiai₅₄ on₃; i₂on₃ jme₃'ŋiai₅₄ i₂ún₂ táng₃; jui₁lia'₂ jmei₂ dsa₂ tóin₃ mí₅₄ quian'₅₄ ja₁ŋi₁'54, ja₁ŋi₁'54 guë'₂ 'í₂ mi₅₄ quian'₅₄ jmei₂;

ju_ilia' ₂ chog₅₄ tóin' ₃ mi'₅₄ quian'₅₄ ja₁míg₄, ja₁míg₄ guë'₂ 'í₂ mi'₅₄ quian'₅₄ chog₅₄. Ju_ilia' ₂ i₂lin₅ ma₂chog₅₄ dsa₂, tóin' ₃ mi'₅₄ quian'₅₄ lo₅₄, ju_ilia' ₂ mi₂lo₅₄ 'í₂ mi'₅₄ quian'₅₄ ma₂chog₅₄.

Jui_ilia' ₂ jme₁cha₂ léi₄ guei'₅₄
(Mateo 16:1-4; Marcos 8:11-13)

⁵⁴ Ján₃ bá₄ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—Jme₁cáun' ₂ 'nia' ₂ 'í₁ guei'₅₄ jme₁tsau₂ jnei₅ le₃ja₁rín₂ 'iog₂, jag'₄ 'nia' ₂, jiá₃ jmí₅, dsón' ₂ bá₄ le₂jaun₂ lë₂. ⁵⁵ Jaun₂ jme₁ja₂ dsí₂ të₂le₃ sur, jag'₄ 'nia' ₂ dséi₃ 'iog₂ në₃. Jaun₂ dsón' ₂ bá₄ le₂jaun₂ lë₂ ján₃. ⁵⁶ i'Nia' ₂ dsa₂ i₂jnia'₅₄ dse₃ le₁ág₄ o₁ne! Ni'₅₄ 'nia' ₂ 'a₂ lia' ₂ jua'₅₄ 'e₂ niog₅ të₅ ne'₅₄ 'nia' ₂ guei'₅₄, quian'₅₄ 'e₂ lë₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. ¿'A₂ bá₄ lia' ₂ tsá₃ tin'₂ 'nia' ₂ caun'₅₄ 'í₁ léi₄ a₂ma₂cha₂ rë₂në₃?

Jme₁jen' ₂ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂ 'iog₅₄
(Mateo 5:25-26)

⁵⁷ '¿'E₂ lë₃ tsá₃ cáun' ₂ 'nia' ₂ 'í₁ jë₄ quiáng' ₂ guiong'₅₄ a₂dsi₂ten₅₄ jmó'₂? ⁵⁸ Jë₁ma₂eng'₅₄ jui₅ dsióg'₄ ne₄ dsi₂tan₅₄ quian'₅₄ dsa₂ i₂'nag₅, jme₁jen' ₂ 'nia' ₂ jág₁ le₂'i₄ jui₅ jme₁dsian₅ mi'₅₄ a₂chang'₂ quiain'₅₄. Ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁jua'₂ ca₂tsag'₂ të₃ne₄ dsi₂tan₅₄ i₂qui₂dsi₅ 'éi'₃. 'Éi₂ në₃ jáng'₃ ne₄ 'lióng₂; 'lióng₂ guë₄ në₃ to₂ né₃ 'má₃. ⁵⁹ Juá'₅ jniá₂, o₁líg'₂ tsá₃ o₃'ing'₂ ja₁jaun₂ ca₂lia'₂ ca₂qui'₅₄ jé₁ca₂tó'₂ ñí₁ guéin₂ a₂ring'₂.

13

A₂quen₅ lin₃ bá₄ a₂dsi₂quén'₅ dsí'₅ dsa₂

¹ Jmíg₄ jaun₂ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ guë₄ ca₂dsia₃ ca₂tsí'₃ Jesús 'a₂ lia'₂ ca₂jme₃dsian₅ Pilato i₂lin₅₄ dsa₂ chan₂ Galilea. Ca₂cóin'₂ jmí₄ dsa₂ 'éi₂ quian'₅₄ jmí₄ já'₂ i₂ca₂jme₃dsian₅ dsa₂ i₂jéin'₂ ne₄ Diú₄.

² Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús në₃:

—¿Lín'₂ 'nia' ₂ në₃, dsa₂ chan₂ Galilea 'éi₂ ca₂i₃ñí₂ le₂jaun₂ ia₁ 'lióng₂ guë₄ dso₄ jme₁le₁cáin'₄ lia'₂ con'₂ guë₄ dsa₂ go₅₄? ³ Juá'₅ jniá₂, on₃jua'₅₄ le₂jaun₂; ia₁ le₂në₅ bá₄ 'nia' ₂ ján₃, në₁jua'₂ tsá₃ ca₂dsi₃quén'₅ 'au'₂, dsiáng'₃ ján₃. ⁴ ¿On₃ bá₄ lín'₂ 'nia' ₂, 'ñio₅ lin₃ guë₄ jme₁le₁cán'₄ dso₄ dsa₂ i₂guia₃-jñiá₂ i₂ca₂dsan₃ 'éi₂, lia'₂ con'₂ ca₂qui'₃ ni₁'ia'₂ ñei₅ ja₁chei₂ Siloé, lia'₂ con'₂ guë₄ ca₂le₃jín₃ i₂tián'₅ Jerusalén? ⁵ Juá'₅ jniá₂, on₃jua'₅₄ le₂jaun₂; ia₁ ján₃ bá₄ le₂në₅ 'nia' ₂, në₁jua'₂ tsá₃ ca₂dsi₃quén'₅ 'au'₂, dsiáng'₃ bá₄ ján₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ quió'₅ ni₁'ma₂ higuera a₂tsá₃ míg₂ 'ag₅

⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

—Jan₂ dsa₂ jme₁jnia₄ caun₂ 'ma₂ a₂'ag₅ míg₂ higo ja₁nau₂ quió'₅, jaun₂ ca₂i₁jag₅₄ chi₂jua'₂ ma₂le₁'ág₄ míg₂. Tsá₃ míg₂ cha₂ guë₂ në₃, jme₁dsióg₃. ⁷ Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ ja₁nau₂ jaun₂: "Ma₂'ni₅ ñi₂ guio₂₃ i₂jág₃ ni₁'ma₂ në₅ chi₂jua'₂ le₁'ág₄ míg₂, la₁ caun₂ tsá₃ míg₂ cha₂ bá₄ lia'₂ co₂ráun₂ guio₅₄. Qui'₅₄ co₂ñei'₅₄. Tsá₃ ta₁ jmo₃ jñiá'₅₄ jme₂dsiá₃ 'o'₅₄ 'uë₃ bá₄." ⁸ La₁ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ ja₁nau₂ 'éi₂ në₃ ca₂ñag₃: "Te₁gui'₅₄, cuë₄ jmi₄ o₁dsi₅₄ guë₄ caun₂ ñi₂ la₂; jmo₅₄ dse₃ le₃lág₃, tó'₄ 'mig₄ já'₂ në₃, ⁹ o₁ne₄ chi₂jua'₂ 'ag₃ míg₂ ñi₂ caun₂. Në₁jua'₂ tsá₃ 'e₂ míg₂ cha₂ i₁záun₃, jaun₂ guë₄ uín₂."

Cajme₂'lión₂ Jesús jan₂ 'io₅₄ i₂jme₁qui₅₄ mi₂ca'₅₄ caun₂ jmi₄ sa₅₄

¹⁰ Caun₂ sa₅₄, jme₁'en₅₄ Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga.

¹¹ Ja₁jaun₂ jme₁'en₅₄ jan₂ 'io₅₄ i₂ma₂guia₃-jñiá₂ ñi₂ dso'₅₄. Ca₂jmóg'₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ rë₂guen'₂ mi₂ca'₅₄, jme₁ñi₂tsá₃ le₂ nái'₃ rë₂.

¹² Jme₁ca₂jág₂ Jesús, jaun₂ ca₂të₃, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Io₅₄, ma₂ca₂'lóng₂ bá₄ dso₄ a₂jme₁líng'₄.

¹³ Jaun₂ ca₂téi₂ gu₂. Dsi₂juí₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂néi'₃ mi₂ca'₅₄ 'io₅₄, jaun₂ ca₂jme₃juíin₂ Diú₄.

¹⁴ La₁ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ guá'₅ sinagoga, ca₂rë₃'néi₃ quian'₅₄ Jesús ia₁ ca₂jme₃'lióin₂ dsa₂ 'éi₂ tē₃ jmig₄ sa₅₄. Jaun₂ ca₂tsí₃ dsa₂ i₂tion'₅₄:

—Jñéi₂ jmig₄ bá₄ ca₂tín₂ dsa₂ jmo₃ ta₁; jui₁ja₂lén₂ 'ein₂ 'nio₃ 'lión₂ jé₄ semana, on₃jua'₅₄ rë'₂ jme₁sa₅₄.

¹⁵ Jaun₂ ca₂ηag₃ Te₁gui'₅₄ ca₂tsí₃ 'éi₂:

—i'Nia'₂ dsa₂ i₂jnjia'₅₄ dse₃ le₁'ág₄ o₁ne₁! ¿Tsa₁ 'ein₂ 'nia'₂ chén'₂ ca₁ju₅ o₃ bú'₄ quián₅ jua'₅₄ tsá₃ dsi₃jiog₃ dsi₃'ein'₅₄ jmig₂ o₁jnjia'₅₄ lë₅ sa₅₄? ¹⁶ Ia₁ dsa₂ mí₂ la₂, i₂lín₅ jan₂ tsí₁jon₂ Abraham; i₂sé₃dseen₃ jme₁ma₂'nei'₂ ma₂guia₃-jñiá₂ ñi₂. Jaun₂ në₃, ¿tsa₁ ca₂tiín₂ chein'₂ jáñ₃ jñia'₅₄ tē₃ jmig₄ sa₅₄?

¹⁷ Jme₁ca₂juá'₂ Jesús le₂në₅, ca₂rë₃gui'₅₄ bá₄, ca₂le₃jín₃ con'₂ dsa₂ i₂iog₅₄. La₁ 'io'₂ jén'₅ tē₅ dsi₅ bá₄ dsa₂ i₂tion'₅₄, ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁ jmo₅ 'éi₂.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ míg₂jon₂ quió'₅ ni₁'ma₂ mostaza

(Mateo 13:31-32; Marcos 4:30-32)

¹⁸ Ca₂juá'₂ në₃:

—¿A₂ lia'₂ le₃juá'₄ lë₅ ja₁gon₂ Diú₄? ¿E₂ quian'₅₄ lé₂ le₃quíng₄? ¹⁹ Lë₅ jui₁lia'₂ míg₂ jon₂ ni₁'ma₂ mostaza* a₂ca₂jne₃ jan₂ dsa₂ ja₁nau₂ quió'₅. Jaun₂ ca₂i₃cón₃ ca₂dsiog₃ ca₂lë₃ caun₂ ni₁'ma₂ pa₁; i₁tan₅ në₃ ca₂tó'₂ tsag₅₄ gu₂ nei'₅₄ jaun₂.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ ron'₂ i₁ñí'₄

(Mateo 13:33)

²⁰ Ca₂juá'₂ Jesús le₂la₂ jáñ₃:

—¿E₂ quian'₅₄ lé₂ le₃quíng₄ lë₅ ja₁gon₂ Diú₄? ²¹ Lë₅ jui₁lia'₂ lë₅ levadura a₂co₂güíñ₂ jan₂ 'io₅₄ jé₄ 'ni₅ tio'₅₄ 'ma₂† ti₁can₁ i₁ñí'₄. Quian'₅₄ co₁séin'₄ levadura bá₄ guion'₂ ca₂le₃jé₃ ti₁can₁.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ quió'₅ o₄'né₄ dsag₂

(Mateo 7:13-14, 21—23)

²² Lia'₂ con'₂ ma₂'ein₅₄ jui₅ a₂dsiog₄ Jerusalén, qui₂ca₂i₁jme₁tiín₂₃ gué₄ dsa₂ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ ja₁ca₂ñii₅.

²³ Jaun₂ ca₂ηag₃ jan₂ dsa₂:

—Te₁gui'₅₄, ¿me'₂ bá₄ dsa₂ i₂tín₅?

Jaun₂ ca₂ηag₃:

²⁴ —Quen'₂ 'nia'₂ bí₂ tióng'₂ jui₅ o₄'né₄ dsag₂; ia₁ juá'₅ jniá₂, juín₅ i₂'nio₃ tón'₃, la₁ tsá₃ le₃qui'₅₄ jmig₄. ²⁵ Ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ jé₁ma₂té₂ rë₁náu₃ juig₅₄ dsi₂néi₂, jnéri₃ o₄'né₄, 'nia'₂ në₃ i₂té₃tsing'₅₄ le₃ca₁'né₄, jme₁liog'₄ to'₅₄ mi'₅₄ tē'₄: “¡Te₁gui'₅₄! Nia₄ o₄'né₄, tio'₄ jnia'₅₄.” 'Éi₂ në₃ ñag₃: “Tsá₃ cuín₅ jniá₂ 'nia'₂; tsá₃ guion₅₄ a₂já'₄ ja₂nó'₅ 'nia'₂.” ²⁶ Jaun₂ gué₄ jme₁liog'₄ 'nia'₂ jua'₅₄: “Jnia'₅₄ bá₄ la₂ i₂ma₂que₅₄ ma₂'ne'₅₄ co₂lë₅ quian'₅₄ 'ne₂; jua'₂ 'ne₂ bá₄ gué'₂ ca₂jme₁tag'₂ jnia'₅₄ jin₄ juín₅ dsa₂.” ²⁷ Jaun₂ dsa₂ juig₅₄ dsi₂néi₂ në₃, ñag₃: “Ma₂né₂juá'₃ jniá₂ tsá₃ guion₅₄ i₂'ein₂ 'nia'₂. Cau₅ jnia'₃ 'nia'₂ ca₂le₃jíng₃ i₂jmo₅ dsó'₅ a₂'lig'₅₄.” ²⁸ Ja₁jaun₂ qui₂o₁'o₄ o₁quíng₃ 'nia'₂ jan'₅₄, jé₁ma₂té₂ rë₁jíng₅₄ Abraham, Isaac, Jacob, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, tioin'₅₄ ja₁gon₂ Diú₄, la₁'nia'₂ gué'₂ në₃, dsi₃gang'₅₄ uíng₂.

²⁹ Ia₁ qui₂ja₃len₅ i₂chan₂ ca₂taun₂ ca₂taun₂ mi₂güíg₃ ja₃tiain₂ gué'₃ co₂dsia₅ ja₁gon₂ Diú₄.

³⁰ La₁ lé₂, chan₂ i₂lin₅₄ i₂tión₂ le₃jé₁ca₂tó'₂, tē₃tsiin'₅₄ le₃ne₄ jui₅; i₂tión₂ le₃ne₄ jui₅ rë₂në₃ gué'₂ në₃, tē₃tsiin'₅₄ le₃jé₁ca₂tó'₂.

Ca₂'o₃Jesús o₄quió'₄ dsa₂juig₂Jerusalén

(Mateo 23:37-39)

³¹ Hora jaun₂ dé₄ dsi₃lé₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos, ca₂juá'₂:

* ^{13:19} mostaza: On₃jua'₅₄ mi₁jáng'₅ a₂cuí'₅ dsa₂ go₄ jniog₄; caun₂ ni₁'ma₂ dsón'₂ bá₄ jaun₂ a₂chei₂ Brassica nigra.

† ^{13:21} griego: sata, (caun₂ tio'₅₄ 'éi'₃ 'ma₂ jaun₂ 'éi₄ con'₂ 22 litros.)

—Co₂nei'₅₄ dse₃ jú₅ ja₁lá₃, quian₂ jui₅ quiáng'₂, ia₁ 'nio₃ Herodes jnag'₃.

³² Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús:

—O₂nó' ₅ 'nia'₂, o₂chei'₅₄ dsí₂ma₂jág₂† 'éi₂: “Ní₂, la₂ bá₄ 'ú₄, në₃, 'ióg₃ në₃; në₃ bá₄ gué₄ 'uing'₅₄ jme₂dsí₂ je₂na'₅₄ quió'₅ dsa₂, në₃ gué₄ qui₂jme₁liong₅₄ dsa₂. 'Ióg₃ caun₂ gué₄ 'nja₅ quió₃.” ³³ A₂caun₂ jmo₅₄ bá₄ jniá₂ ta₁ a₂ca₂tíng₂ jmo₅₄ tē₁lia'₂ chang₂, ia₁ tsá₃ lé₂ le₃jón₂ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ uíng₂ ja₁lē₄ juig₂ Jerusalén. ³⁴ ¡'Nia'₂ dsa₂ juig₂ Jerusalén, 'nia'₂ i₂jme₂dsiáng'₁ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, 'nia'₂ i₂qui₂jnag'₅₄ cang₄ dsa₂ i₂chen₅ Diú₄ jin'₄ 'nia'₂! ¡'Lióng₂ ráun₂ jme₁ín₅ dsí₃ jme₁chi₁liang'₂ chi'₂-guein₂ juig₂ la₂ quiáng'₂, jui₁lia'₂ jmo₅ i₁tsín'₃ a₂chi₂lain'₂ guein₂ quiáin₅ to'₂ né'₃ tsí₁rē₂cu₅, la₁ guion'₅₄ 'nia'₂ tsá₃ ca₂gue'₅₄! ³⁵ Ní₂ në₃, tē₃tsí'₅₄ chi₁güíg'₂ dsí₂néi₂ quiáng'₂. Juá'₅ jniá₂, o₁líg'₂ tsá₃ ma₃jag'₅₄ jniá₂, ca₂lia'₂ ca₂tē₂ jmig₄ ja₁jua'₅₄ 'nia'₂: “Jui₁le₂jnjío₃ i₂në₅ i₂já₅ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄.”

14

Ca₂jme₃'lión₂Jesús jan₂ dsa₂ i₂jme₁guion₂

¹ Co₂ráun₂ gué'₂ ca₂lë₃ táng₃ caun₂ jmi₄ sa₅₄ a₂ca₂ñó₃ Jesús i₃gué'₃ ja₁quió'₄ jan₂ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ dsa₂ fariseos; i₂lin₅₄ gué'₂ dsa₂ fariseos sián'₂ a₂jnia'₅₄ tiog₂₃ bá₄ tioin'₅₄.

² Ja₁jaun₂ jme₁en₅₄ jan₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂guion₂.

³ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús ca₂tsí'₃ tē₅juá'₅ quian'₅₄ dsa₂ fariseos, ca₂juá'₂:

—¿'I₄ 'éi'₃, o₃ tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ jme₃'lión₂ dsa₂ dsa₂ dso'₅₄ jme₁jmi₄ sa₅₄?

⁴ La₁ tei₄ bá₄ i₃léin₂, tsá₃ 'e₂ ñi₅ ñag₃. Jaun₂ ca₂jñai'₃ dsa₂ dso'₅₄, ca₂jme₃'lió₂. Jaun₂ ca₂dsióg₂ quió'₅.

⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—¿I₂'ein₂ 'nia'₂, tsá₃ dsí₃dsen₅ dsí₂jui₅ chi'₂ quián₅, * o₃ jan₂ ca₁jui₅ 'e₂ në₁jua'₂ ca₂táin'₂ né'₃ táo₃ jñia'₅₄ tē₃ jmi₄ sa₅₄?

⁶ La₁ tsá₃ ca₂tió'₃ ñag₃ jág₁ në₅.

Tsá₃ dsióg₅ jua'₅₄ quió'₃ dsa₂ 'ma₂si₅₄ja₁dse₅₄ gué₄

⁷ Jme₁ca₂tē₂ ne₄ Jesús 'a₂ lia'₂ quió'₅ dsa₂ i₂té₄ jmá'₃ lia'₂ ja₁dsen₅₄ gué₄ ja₁tiain'₂, jaun₂ ca₂cué₃ jág₁ a₂jáng₅ léi₄ la₂:

⁸ —Në₁jua'₂ 'ein₂ tē₂ ja₁niog₅ jmi₄ jen'₂ gu₂ dsa₂, tsá₃ ne'₅₄ jui₁lia'₂ ja₁dsen₅₄, ia₁ con'₂ tsá₃ nñó₅ në₁jua'₂ ca₂dsióg₃ jan₂ i₂dsen₅₄ gué₄ lia'₂ 'ne₂. ⁹ Ia₁ ¿'e₂ bá₄ lë₂ në₁jua'₂ dsa₂ i₂në₂té₂ le₂on'₃ 'nia'₂ juá'₂: “I₂la₂ cué'₅₄ ja₁néi'₂”? Jaun₂ tē₃ ma₂gueng'₅₄ bá₄ gog'₅₄ o₁né'₂ tē₂ jé₁ca₂tó'₂. ¹⁰ La₁ juá'₅ jniá₂, chi₂jua'₂ líg'₂ në₁'ein₂ ca₂tē₃, tē₂le₃ jé₁ca₂tó'₂ bá₄ ne'₅₄, ia₁jaun₂ dsa₂ i₂në₂té₂ lé₂ le₃juá'₂: “A₂mei₅₄ quiáng₃, ja₁dsen₅₄ gué₄ la₂ i₂né₂.” Jaun₂ le₂në₅ bá₄ jme₃juag'₂ dsa₂ i₂qué'₂ quiang'₅₄. ¹¹ Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₂can'₅₄ guion₅₄, sióin₃ tē₂le₃ jé₁ca₂tó'₂; dsa₂ i₂jmo₅ me'₂ gué'₂ në₃, roin'₅₄ guei'₅₄.

¹² Jaun₂ ca₂tsí'₃ ján₃, dsa₂ i₂ca₂tē₃ 'éi₂:

—Jé₁ma₂tē₂ rē₁'niog'₂ jmó'₂ caun₂ má₃ a₂ñig'₅₄ dsa₂, tsá₃ tē'₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ a₂mei₅₄ quiáng'₂, on₃ gué'₂ jui₁lia'₂ i₂lin₅ o₁ríng'₂, on₃ gué'₂ jui₁lia'₂ i₂cha₂ cu₄ tián'₅ cau₅ quiáng'₂ në₃. Ia₁ con'₂ tsá₃ nñó₅, dsa₂ le₂'éi₂, lé₂ le₃té₂, a₂jéin'₃ táng₃ quiáng'₂. ¹³ Jaun₂ në₃, në₁jua'₂ 'niog'₂ jmó'₂ caun₂ jmi₄, te'₂ jmá'₃ lia'₂ dsa₂ te₂né₂, dsa₂ 'lian'₂, dsa₂ ten₄, dsa₂ guian'₅₄ në₃. ¹⁴ Jaun₂ le₂në₅ bá₄ le₃chang'₂ dse₃. Ia₁ dsa₂ 'éi₂ në₃, tsá₃ qui'₅₄ jmi₄ le₃jéin'₃ quiáng'₂, la₁ i₁jáun₃ bá₄ tíng'₄ quiáng'₂, i₁jen'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsen₃.

Jág₁jág₅ lén₄jui₁lia'₂ dsa₂ i₂té₄ja₁niog₅ jmi₄

(Mateo 22:1-10)

¹⁵ Jan₂ dsa₂ i₂jme₁guá₄ cau₅ i₂ca₂nág₂ jág₁ në₅, ca₂tsí'₃ Jesús:

† 13:32 lit. “dsí₂güi₅”, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, dsa₂ i₂io₅ mai₅₄. * 14:5 Cha₂ a₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂juá'₂: “dsí₃dsen₅bú'₄ quián₅.”

—'E₂ guě₄ dsen₃ i₂tian'₃ guě₃† ja₁gon₂ Diú₄.

16 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂ca₂cuë₃ caun₂ má₃ pa₁, jaun₂ ca₂tě'₃ juin₅ dsa₂. **17** Jme₁ca₂tě₂ hora a₂nio₃ jming₄ ně₃, ca₂chein₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄, i₁chi'₄ dsa₂ i₂ma₂lě₅ jág₁ dsi₁lén₂: “I₂nó'₅ 'nia'₂, ia₁ ma₂lě₅ co₂jnia₅₄ ca₂le₃jé₃.” **18** La₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂juá'₂ tsá₃ jiin₅₄. I₂le₂uig₅₄ ca₂ηag₃: “Caun₂ 'uë₃ lia'₂ në₂lá₂; ja₁jaun₂ nei₅₄ i₁jág₃. 'Én₃ dso₄ quió₃ tsá₃ lé₂ nei₅₄.” **19** I₂sián'₂ guë'₂ táng₃ ca₂juá'₂: “Níá₂ dsán'₃ ca₁ju₅ i₂quia'₂ 'uë₃ i₂tě₂ca₂láng₂, i₂éi₂ nei₅₄ i₁quión₃ 'í₁ chi₂jua'₂ ma₂téin₅ jmo₃ ta₁. 'Én₃ dso₄ quió₃ tsá₃ lé₂ nei₅₄.” **20** I₂sián'₂ guë'₂ ca₂juá'₂ táng₃: “Gu₃ lia'₂ në₂jeng'₅₄; jaun₂ lě₃, tsá₃ lé₂ nei₅₄.” **21** Jaun₂ jme₁dsián'₃ mozo 'éi₂ ca₂jmog'₃ jág₁ ne₄ juig₅₄, jaun₂ ca₂rë₃'né₃ bá₄ juig₅₄. Jaun₂ ca₂juá'₂ tsí₅ táng₃ mozo 'éi₂: “Co₂chi'₅₄ o₂ηj₄ jé₄ calles, le₂tan₅₄ ja₁le₁nj₂ dsa₂ juin₅ jé₄ juig₂, qui₂o₂quian₅ dsa₂ te₂ηé₂, dsa₂ 'lian'₂, i₂guian'₅₄, i₂ten₄ ně₃.” **22** Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂juá'₂ dsa₂ mozo 'éi₂: “Gui'₅₄, ma₂në₂jmo₃ con₂ lě₅ në₂jua'₅₄. Jo₂ bá₄ guë₄ dsi₂néi₂.” **23** Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ juig₅₄: “Gua₂ táng₃ jé₄ calles le₂tan₅₄ ja₁lě₄ o₄ju₅, o₂quian₅ tion₅₄ dsa₂ i₂jeng'₂, jaun₂ can₂ dsi₂néi₂ quió₃. **24** Ia₁ le₂në₅ bá₄ juá'₅ jniá₂, 'í₁jan₂ i₂jme₁lě₄ jág₁ ca₂tě₃ le₂uig₅₄ 'éi₂, tsá₃ quein₃ jé₄ jming₄ quió₃.

'Nio₅ bá₄ 'ua₂ ta₁ a₂jme₃quian'₅₄ dsa₂ Te₁gui'

(Mateo 10:37-38)

25 Juin₅ lin₃ dsa₂ i₂jme₁ma₂quian'₅₄ Jesús. Jaun₂ ca₂jéin'₃ ca₂juá':

—Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'ei₅ dsi₅ jme₃quiong'₅₄ jniá₂, në₁hua'₂ tsá₃ ca₂tén'₃ dsi₅ téin₂jmei₂, chog₅₄, dsa₂ mí₂ quiáin₅, chi'₂-guein₂ quiáin₅, ca₂le₃jín₃ guë₄ o₁riin'₅₄ ně₃; në₁hua'₂ tsá₃ ca₂tén'₃ dsi₅ le₂jiog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ ně₃, tsá₃ lé₂ le₃léin₂ dsa₂ quiáng₃. **27** Jua'₅₄ 'ein₂ tsá₃ ca₂tén'₃ dsi₅ gue₃ 'mú₃, † jíá₃ chi₁co'₅₄ quió'₅, tsá₃ lé₂ le₃léin₂ dsa₂ quiáng₃. **28** Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ chan₂ jan₂ 'nia'₂ i₂nio₃ chi'₃ caun₂ ni₁'ia'₂ ηei₅, ḡon₁ jniá₅ de'₂ con₂ 'í₁ chi₂jua'₂ ma₂len₅ cu₄ quió'₅ ca₂lia'₂ a₂íó'₄ a₂jaun₂? **29** Ia₁ në₁hua'₂ tsá₃ le₂jaun₂, jme₃lióg₃ 'uig₅₄ 'ia'₂, tsá₃ tió'₅ guë'₂ jme₃íó'₃, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jág₃ a₂jaun₂, a₂lě₁co₂jmog'₂ co₃ηág₂ bá₄. **30** Dsia₃: “Dsa₂ në₅ con₂ jnia'₅₄ ca₂jmé₃lióg₃ 'uig₅₄, la₁ tsá₃ guë'₂ qui'₅₄ jming₄ jme₃íó'₃.” **31** O₃ ju₁lia'₂ jan₂ rag₅₄ guë'₂, i₂jmo₃ 'nei₂ quian'₅₄ jan₂ rag₅₄ sián'₂, ḡtsa₁ jniá₅ de'₂ guá₃ con₂ 'í₁ chi₂jua'₂ tió'₅ quian'₅₄ guian₃ mei₅ 'lióg₂ quiáin₅, dsi₃quíin'₂ quian'₅₄ guíón₂ mei₅? **32** Chi₂jua'₂ ma₂lí'₄, tsá₃ tió'₅ ně₃, tě₁lia'₂ uíng₂ guë₄ já₅ rag₅₄ jan₂, chein₃ dsa₂ i₂quian₅ jág₁ a₂mi₂₃ dsian₅ co₂ηei'₅₄ mi'₅₄. **33** Le₂në₅ bá₄ chi₂ein₂ 'nia'₂ i₂tsá₃ ca₂tén'₃ dsi₅ tí₂ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió'₅, tsá₃ lé₂ le₃léin₂ dsa₂ quiáng₃.

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lě₅ tsi₁ηi₁

(Mateo 5:13; Marcos 9:50)

34 'Ju₁lia'₂ dsa₂ i₂quian'₅₄ jniá₂ líin₅ ju₁lia'₂ lě₅ tsi₁ηi₁.) A₂dse₃ bá₄ tsi₁ηi₁ tě₁lia'₂ ηi'₅₄. La₁ në₁hua'₂ ca₂'en₃ ηi'₅₄ ně₃, ḡ'a₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃lei₂ táng₃? **35** Tsá₃ ma₃'e₂ ta₁ tí₄, on₃ guë'₂ lé₂ le₃lé₂ gua'₅₄, on₃ guë'₂ ma₂tí₅ ta₁ jua'₅₄ a₂le₃lé₂ ca₂bë'₅₄ 'o'₅₄. Jñia'₅₄ lia'₂ a₂dsi₃ga'₅₄ uíng₂ bá₄. I₂dsi₅₄ gua₄, rë₂ ju₁nei₅₄.

15

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ jan₂ já₂ cha'₂ i₂ca₂i₃cón'₅

(Mateo 18:10-14)

1 Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quiáin₅ dsi₂tan₅₄, quian'₅₄ guë₄ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄ sián'₂, ca₂o₃léin₂ ja₁'en₅₄ Jesús, a₂o₃néi₃.

2 'Uig₅₄ jaun₂, dsa₂ fariseos quian'₅₄ tě₅juá'₅ ca₂chi₂ca₂'iin₃ Jesús. Ca₂juá':

—Dsa₂ në₅ qui₂guein₂₃ bá₄ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄, guë'₅ co₂lě₅ quiong'₅₄.

3 Jaun₂ lě₃ ca₂juá'₂ Jesús jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

† **14:15** lit. “guë₃ i₁ηí₄.” † **14:27** lit. “tsá₃ cán₂ cróg₄ quió'₅.”

4 —*J*l₂'ein₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ i₂'ñio₅ caun₂ 'ñiá₂-lón₂ já'₂ cha'₂, në₁jua'₂ ca₂i₃cón'₅ jan₂, tsa₁ ja₁co₂'ñiog₅ jaun₂ toin₂ i₂quéin₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guia₃-né₂ (99) con₂ i₂te₂, dsó₃ táng₃ dsi₂jui₅, dsi₂'nai'₂ i₂jan₂ i₂i₃cón'₅ 'éi₂, 'nau'₂ ca₂lia'₂ ca₂dsáu'₂? 5 Jé₁ma₂ca₂dsáu'₂ në₃, të₂ jui₅ co₁dsi₁₂, jói'₅ táng₃ 'io'₂ jén'₅. 6 Jé₁ma₂dsiáiñ'₃ dsi₂néi₂ në₃, ñí'₂ ca₂le₃jín₃ a₂mei₅₄ quiáin₅, quian'₅₄ gué₄ dsa₂ i₂tián'₅ cau₅ quió'₅. Jaun₂ juá'₂: "Në₃ o₁tió'₄, jmó₁ 'io'₂ quian'₅₄ jniá₂, ia₁ dsán'₅ bá₄ já'₂ cha'₂ i₂jme₁ma₂i₂cón'₅ quiáng₃." 7 Juá'₅ jniá₂, 'ñio₅ lín₃ gué₄ bá₄ cha₂ o₂'ñio₃ dsi₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ o₄quió'₄ jan₂ dsa₂ i₂rë₂cán'₄ dso₄, i₂dsi₂quén'₅ dsi₅, lia'₂ con₂ gué₄ o₄quió'₄ i₂quéin'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guia₃-né₂ (99) dsa₂ "dseen₃" i₂tsá₃ 'e₂ 'nió'₅ jme₃tsíñ₃ dsi₅.

Jág₁jág₅ léi₄jui₁lia'₂ caun₂ cu₄ 'ua'₂ a₂i₃có'₅

8 'O₃ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂'io₅ guia₃ cu₄ 'ua'₂,* në₁jua'₂ ca₂i₃có'₅ caun₂, ¿tsa₁ té₂ si₂, 'iá'₂ dse₃ lín₃ dsi₂néi₂, 'no'₂ ca₂lia'₂ ca₂dsó'₂? 9 Jé₁ma₂ca₂dsó'₂ në₃, jmo₂₃ 'io'₂, ñí'₂ 'io₅₄ a₂mei₅₄ quiáin₅, i₂tián'₅ cau₅ quió'₅ në₃, jaun₂ juá'₂: "Në₃ o₁jmó₁ 'io'₂ quian'₅₄ jniá₂, ia₁ dsó'₅ bá₄ cu₄ a₂jme₁ma₂i₂ág₃ quió₃." 10 Jaun₂ le₂në₅ bá₄ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, chan₂ o₂'ñio₃ o₂jnjia₃ dsi₅ ángeles quián₅ Diú₄ o₄quió'₄ jan₂ dsa₂ i₂rë₂cán'₄ dso₄, i₂ma₂ca₂dsi₃quén'₅ dsi₅.

Jág₁jág₅ léi₄jui₁lia'₂ jan₂ dsó₂ i₂ca₂dsiáiñ'₃ táng₃ quió'₅ jmei₂

11 Ca₂juá'₂ Jesús ján₃:

—Jan₂ dsa₂ jme₁chan₂ on₃ ja₁ñi'₅₄. 12 I₂lín₅ i₂me'₂ gué₄ ca₂tsí'₃ jmei₂: "Tia₅₄, cué₄ ca₂dsio₄ cu₄ quiáng₂ con₂ ca₂ting₂." Jaun₂ jmei₂ në₃ ca₂dsió'₃ 'e₂ a₂cha₂ quió'₅, jma₃quén₅ ca₂cué'₃ chi'₂ quiáin₅ con₂ ca₂tíin₂. 13 Mei'₂ bá₄ cang₂ jaun₂, dsó₂ i₂me'₂ gué₄ qui₂ca₂nag₃ a₂jme₁ma₂lë₅ quió'₅. Quian'₅₄ cu₄ jaun₂ ca₂'í₃ jui₅ i₁ñi₂ uíng₂ caun₂ 'uë₃ siá'₂. Ja₁jaun₂ ca₂i₁'éin₄ jé₂ cu₄ quió'₅, tsá₃ 'en₅₄ dsi₅ ca₂rë₃cháin₃. 14 Jme₁ma₂dsó'₃ jé₂ cu₄ në₃, 'ñio₅ lín₃ ca₂rë₃'ín₃ a₂gué'₃ dsa₂ juig₂ jaun₂. 'Eí₂ në₃ ma₂ñi₂₃ 'oin₅₄. 15 Jaun₂ ñó₃ i₃'nióg₂ ta₁ a₂jmo₃ quió'₅ dsa₂ juig₂ jaun₂. Jaun₂ dsa₂ 'éi₂ në₃ ca₂chei₃ ja₁nau₂ quió'₅ a₂ñi₂'3 i₁ñi₅. 16 Jé₁ma₂té₂ rë₁gué'₃ i₁ñi₅, ca₂lia'₂ ma₂le₃gué'₃ 'ñiog₅ cuá'₁ tsí₁rë₂jnei₂ a₂gué'₅ já'₂, la₁ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ca₂cué'₃ a₂gué'₅. 17 Jaun₂ ca₂i₃jnjia₅ dsi₅: "¡Té₁lia'₂ juín₅ mozos i₂'ñio₅ ñe'₃, cha₂ qui₂rë₂tsón₂ a₂gué'₅, jniá₂ në₃ ja₁lá₃ jníg₅ dsi₃ 'ong₅₄! 18 'Ag₅₄ caun₂ dsi₃, nég'₄ táng₃ dsi₂néi₂ quió'₅ ñe'₃. Juig₅₄ le₂la₂: Tia₅₄ quiáng₃, 'e₂ gué₄ jué'₂ dso₄ ca₂'no₃ ne₄ Diú₄ quian'₅₄ ja₁cong₂; 19 jñia'₅₄ tsá₃ ma₃ca₂ting₂ a₂té'₄ jniá₂ jón₃. La₁ jag₄ jniá₂ lia'₂ ja₁jing'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂tion₄ quiáng₂ bá₄. 20 Jaun₂ ca₂nau₂ ca₂'í₃ jui₅ jón₃ táng₃ quió'₅ jmei₂. La₁ uíng₂ bá₄ gué₄ jón₅, jme₁ca₂jág₂ jmei₂. Ca₂tá'₂ ñéi₂ dsi₅, ca₂ñó₃ co₂chi'₅₄, ca₂cág₃' cu₅ ca₂chen₃ quió'₅ 'io'₂ jén'₅. 21 Jaun₂ gué₄ ca₂juá'₂ ja₁ñi₅₄: "Tia₅₄ quiáng₃, 'e₂ gué₄ jué'₂ dso₄ ca₂'no₃ ne₄ Diú₄ quian'₅₄ ja₁cong₂; jñia'₅₄ tsá₃ ma₃ca₂ting₂ a₂té'₄ jniá₂ jón₃."[†] 22 La₁ jmei₂ në₃, ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ tion'₅₄ quiáin₅: "¡Ma₂në₃ co₂chi'₅₄! O₂dsí₄ 'mí'₂ a₂lë₅ a₂dse₃ gué₄, queng'₅₄ chi'₂ quiáng₃; caun₂ gué₂ anillo tio'₂ chi₁gú₃. Co₂dsán₃ gué₂ ni₁lau₂ to'₅₄ 'nia'₂ tag₅₄; 23 Jaun₂ o₁te'₄ 'nia'₂ ca₁jui₅ i₂ma₂'on'₅₄ chén'₅, jaun₂ jñíi'₄ 'nia'₂. ¡Jaun₂ que₅₄, tió'₄ jmó₁ 'io'₂! 24 Ia₁ chi'₂ në₅ quiáng₃, në₂jag₄ i₂jme₁ma₂jon₅ bá₄ në₅, la₁ chain₂ bá₄; jme₁ca₂i₃cóin'₅, la₁ ma₂dsáin'₅ bá₄." Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ jñig₄ tioin'₅₄.

25 'Té₁lia'₂ jaun₂, chi'₂ ja₁ñi₅₄ i₂lín₅ i₂juín₂ gué₄, jme₁'ein₅₄ ja₁nau₂. Jme₁ma₂ja₂quián₃ guain'₂dsi₂néi₂, ca₂nág₂ i₁niog₅ son₅₄ i₁dsan₅ dsa₂. 26 Jaun₂ ca₂té'₃ jan₂ dsó₂ ca₂ñag₃ 'e₂ niog₅ lë₂. 27 Jaun₂ juá'₂ 'éi₂: "Dsó₂ ríng'₂ bá₄ guán'₅, jaun₂ ñéi'₅ në₃ në₂jmo₃ 'éi'₃ në₂jñíi'₃ dsa₂ ca₁jui₅ i₂jme₁chén'₄ 'on'₅₄, ia₁ guáin'₅, dsein₃ bá₄, tsá₃ 'e₂ líin₅." 28 La₁ ca₂rë₃'né₃ bá₄ ríin'₅₄ i₂juín₂ 'éi₂. Tsá₃ 'nio₃ 'í₂ dsi₂néi₂; jaun₂ ca₂o₃'ín₃ jmei₂, ca₂juá'₂ jág₁ 'ua₁. 29 La₁ 'éi₂ në₃ ca₂ñag₃ ca₂tsí'₃ jmei₂: "Ca₂le₃jé₃ ñí₂ ma₂guio₃ gua₅₄ jme₃tsí₂ ta₁ ne'₅₄, tsá₃ líg₂ jua'₅₄ ma₂jmo₃ tsá₃

* 15:8 griego: dracma (co₂'nió'₄ lian'₅₄ dsa₂co₂jñig₄ ta₁). † 15:21 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ le₂la₂ ján₃: "La₁ jag₄ jniá₂ lia'₂ ja₁jing'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂tion₄ quiáng₂ bá₄."

nag⁵⁴ ja₁cong². Ca₂lia² jnia⁵⁴ jan₂ chein₂ lau₂ bá₄ tsá₃ ma₂cuag⁵⁴ jniá₂ jua⁵⁴ jmo₅₄ jmig₄ quian⁵⁴ a₂mei₅₄ quiáng₃. ³⁰ Në₃ gué₄ ting² jmó² jmig₄ ia₁ guán⁵ ja₁jí⁴ në₅, i₂lë₁qui₂i₁'én₄ cu₄ quiáng², qui₂i₁jí₂ lia² lë₂ dsí₅ quian⁵⁴ 'io₅₄ ga₂. Në₃ në₃, jmig₄ jmo² o₄quió⁴, jníg⁵ ca₁juí₅ i₂'on⁵⁴ gué₄ jme₁chén⁴.” ³¹ Jaun₂ ca₂jag₃ jmei₂: “Jón₃, ma₁ co₂tan₅₄ bá₄ jníl₂ 'ne₂ quian⁵⁴ jniá₂; a₂quián² 'ne₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió₃. ³² La₁ në₃ në₃ co₂në₅ ca₂tág₂ jmó₁ jmig₄, quián₁ o₂'njí₃ dsí₅, ia₁ guán⁵ ríng², në₂jag₄ i₂jme₁ma₂jon₅, la₁ në₃ ma₂chain₂ bá₄ táng₃; jme₁ca₂i₃cóin₅, la₁ ma₂dsái₅ bá₄.”

16

Jág, jáng⁵ léi₄ jui₁lia² jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ ca₂rë₃ti⁵⁴

¹ Ca₂juá² Jesú_s ján₃ ca₂tsí₃ dsa₂ i₂quiain⁵⁴:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ jme₁'njoi₂₃ jan₂ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ dsí₂néi₂ quió⁵; la₁ ca₂i₁dsia₂ jan₂ dso₄, ia₁ juá² a₂lë₁jme₁qui₂'én₂ 'éi₂ a₂cha₂ quió⁵ juig₅₄. ² Jaun₂ ca₂të₃ juig₅₄ ca₂juá²: “¿I₂'e₂ bá₄ jág₁ në₅ nag₂₃ quián² 'ne₂? Jang⁵⁴ cuentas quiáng², ta₁ a₂líng⁵, ia₁ ja₁lá₃ jnia³ ta₁ a₂niog₅ gog².” ³ Jaun₂ dsa₂'éi₂ në₃ ca₂'náu³ dsí₅: “¿'E₂bá₄ jmo₅₄ jniá₂? Jniá² juig₃ ta₁ quió₃. Tsá₃ béng₂ jua⁵⁴ jmo₅₄ ta₁ ja₁nau₂, ján₃ gué² gui⁴ jniá₂ jua⁵⁴ a₂lë₁mi₁₂ jme₃'o₅₄ dsa₂. ⁴ Ma₂guion₄ 'a₂ lia² jmo₅₄ ia₁jaun₂ guei₃ dsa₂ sián² dsí₂néi₂ quió⁵ jé₁ma₂të₁tsíng⁵⁴ tsá₃ ta₁ cha₂ jmo₅₄.” ⁵ Jaun₂ ca₂të₃ të₃ qui₂ján₃ dsa₂ i₂jme₁le₁rín₃ quió⁵ juig₅₄. I₂le₂'uig₅₄ ca₂tsí₃: “¿Je₂liá² ring² quió⁵ gui⁵⁴?” ⁶ Jaun₂ ca₂juá² 'éi₂: “Caun₂ 'njá₂-láu₂ ba₂rig₅₄* no⁵⁴.” Jaun₂ juá²: “La₂ ron₅ si₂ ja₁ton₅ con² a₂ring². Né₂, ma₂në₃ jmo₄ táng₃ caun₂ a₂siá², tió³ jnia⁵⁴ të₂láu₃-guiá₂ bá₄ taun⁵⁴ a₂le₃ring².” ⁷ Jaun₂ ca₂tsí₃ táng₃ jan₂ i₂sián²: “Ne₂ gué², ¿je₂liá² ring²?” Jaun₂ juá²: “Caun₂ mei₅ 'ma₂ cuig₂.”[†] Jaun₂ ca₂jag₃: “Jón⁵ si₂ ja₁ton₅ a₂ring²; jmo₄ táng₃ caun₂ a₂siá² tió³ quéin² co₂ne₂guió₂ bá₄ taun⁵⁴.” ⁸ Juig₅₄ në₃, rë₂ bá₄ ca₂'iin₃ dsa₂ i₂tsá₃ ca₂rë₃ti⁵⁴ 'éi₂, ia₁ 'njoi₅₄ ca₂jmo₃. Ia₁ ja₂lin₃ gué₄ bá₄ 'njio₅₄ jui₁lia² dsa₂ mi₂güíg₃ jmig₄ në₃, lia² con² gué₄ chi²-guein₂ i₂i₂nio₄ ja₁jniá₂ si₂. ⁹ Jaun₂ juig₂ jniá₂ 'nia², 'nio² 'nia² jui₅ 'a₂ lia² léng² a₂mei₅₄ quian⁵⁴ cu₄ cha₂ mi₂güíg₃ 'lig⁵⁴ la₂, ia₁jaun₂ jé₁ma₂ca₂dsa₃ cu₄, chan₂ bá₄ i₂le₃guéi² 'nia² ja₁o₁tiáng² dse₃ co₂tan₅₄. ¹⁰ Jui₁lia² i₂rë₂ti⁵⁴ rë₂ quian⁵⁴ ca₂juig₄ a₂të₂no₄ gu₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ rë₂ti⁵⁴ quian⁵⁴ lióng₂. Le₂jaun₂ gué² jui₁lia² dsa₂ i₂tsá₃ rë₂ti⁵⁴ quian⁵⁴ ca₂juig₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ rë₂ti⁵⁴ quian⁵⁴ lióng₂. ¹¹ Jaun₂ në₃, në₁ja₂ tsá₃ rë₂ten⁵⁴ 'nia² quian⁵⁴ cu₄ cha₂ mi₂güíg₃ 'lig⁵⁴ la₂, ¿'ein₂ bá₄ i₂lé₂ le₃'ág₃ caun₂ dsí₅ ja₁con² 'nia² quian⁵⁴ a₂lë₅ a₂quen₅ të₃dsón₂? ¹² Në₁ja₂ tsá₃ rë₂ten⁵⁴ 'nia² quian⁵⁴ a₂lë₅ quió⁵ dsa₂ sián², ¿'ein₂ bá₄ dsia₃ gog² 'nia² jui₁lia² a₂ca₂tín² 'nia² guiong⁵⁴? ¹³ 'I₁jan₂ dsa₂ i₂ma₂lian⁵⁴ tsá₃ lé₂ le₃jme₃ti₃ ta₁ ne₄ on₃ juig₅₄. Ia₁ jme₃'njoi₅₄ jan₂, jan₂ gué² jme₃'nío₃, o₃ jme₂gain₃ jan₂, jan₂ gué² tsá₃ jui₅ toin². Tsá₃ 'ein₂ 'nia² lé₂ le₃jme₃ti₃ lia² ne₄ Diú₄, lia² ne₄ Cu₄ në₃.

¹⁴ Dsa₂ fariseos në₃, jme₁tioin⁵⁴ 'nag₂₃ jé₂ jág₁ në₅. Jaun₂ jnia⁵⁴ ca₂ñág₂ 'nei₂ bá₄ jme₁ca₂nág₂, ia₁ líin₅ dsa₂ i₂ñí₄ dsí₅₄ cu₄.

¹⁵ Jaun₂ ca₂juá² Jesú_s:

—'Nia² jmo² a₂dseng³ të₃ne₄ dsa₂, la₁ cuí⁵ bá₄ Diú₄ dse₃ 'a₂ lia² lë₅ 'au² 'nia². Ia₁ jui₁lia² i₂jmo₅ dsí₅ a₂ñí₄ lë₃ dsein₅₄ 'njio₅ quein₅, a₂jaun₂ 'io⁵⁴ Diú₄.

'Éi₃ Juá⁵, quian⁵⁴ ja₁gon₂ Diú₄

¹⁶ 'Jme₁ron₅ 'Éi₃ Juá⁵, quian⁵⁴ Si₂ quió⁵ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, ca₂lia² ca₂të₂ jmig₄ a₂jme₁chan₂ Juan₅₄. Ca₂le₃jaun₂ qui₂dsí₂'ag₅ jág₁ jui₁lia² ja₁gon₂ Diú₄; ma₂ja₂lé₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ qui₂quín⁵ bí₂ a₂tóin³. ¹⁷ Tsá₃ gué₄ 'e₂ ta₁ quian₅ a₂dsí₃ñí₂ dsí₁ guei⁵⁴ quian⁵⁴ gua⁵⁴ 'uë₃, lia² con² gué₄ dsí₃'én₂ caun₂ léi₄ pí₁ a₂le₁ton₅ 'Éi₃, jua⁵⁴ a₂tsá₃ le₃ti₃.

* ^{16:6} lit. “caun₂ 'njá₂-láu₂ batous”, (caun₂ 'éi₃ a₂jme₁'io₅ dsa₂, a₂a₄ con₂ 37 litros le₂caun₂). † ^{16:7} lit. “caun₂ 'njá₂-láu₂ korous míg₂ trigo”, (caun₂ 'éi₃ a₂'éi₄ con₂ guia₃ 'ma₂ le₂caun₂).

Jme₂tag₅ Jesús 'a₂ lia'₂ lě₅ jui₁lia'₂ a₂tén₂ dsa₂ ds_{i2}i₂gu₂
(Mateo 19:1-12; Marcos 10:1-12)

18 'Në₁jua'₂ jan₂ dsa₂ ñe'₂ ca₂téin₂ dsa₂ mí₂ quiáin₅, a₂jéin'₂ táng₃ gu₂ quian'₅₄ i₂sián'₂, 'no₂₃ dso₄. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ në₁jua'₂ dsa₂ ñe'₂ ca₂cain₃ dsa₂ mí₂ i₂ma₂téi₂ ds_{i2}i₂gu₂, ján₃ bá₄ co₂jaun₂ 'no₂₃ dso₄ ján₃.

Jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄, quian'₅₄ Lázaro

19 'Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ i₂jme₁quí'₅ jmá'₃ tsín'₅₄ jlá'₁, quian'₅₄ 'mí'₂ 'ui'₃ a₂chein'₅₄ ta₁jain₂, në₃. Le₂'o₃ jmíg₄ bá₄ jme₁cuë'₅ o₂'ñjó₃ o₂ÿjia₃ ds_{i5}, jme₁jmo₂₃ jmíg₄ jlá'₁. 20 Jme₁chan₂ táng₃ jan₂ dsa₂ te₂hé₂ i₂jme₁chen₂ Lázaro,† i₂dso'₅₄ jme₁qui₂rë₂can'₂ 'mé'₅ ni₁ñj₁₂. Jme₁ds_{i2}dsiog₃ dsa₂ o₄'né₄ quió'₅ dsa₂ cha₂ cu₄. 21 Dsa₂ te₂né₂ 'éi₂ në₃ jme₁nio₃ jme₃tain'₅₄ quian'₅₄ a₂tsi₂séi'₂ ne₄ mesa. Ca₂té₂ ds_{i2}ji'₅₄ jme₁ja₂lén₂ ja₂'lí'₃ ne₄ 'mé'₅ quió'₅. 22 Cang₂ jaun₂ ca₂jon₃ bá₄ dsa₂ ds_{i2}ñé₂ 'éi₂, ca₂tág₃ ángeles ja₁con₂ Abraham. Cang₂, ca₂jon₃ bá₄ dsa₂ cha₂ cu₄ 'éi₂ ján₃. Ca₂'ó₂ bá₄ dsa₂ në₃. 23 Jme₁ma₂'ein₅₄ ñág₅ uig₅ ja₁ds_{i2}len₅ 'lag₄,§ ca₂chób'₃ ne₅₄ ca₂jíin₂ uíng₂ Abraham quian'₅₄ Lázaro cau₅ quió'₅. 24 Jaun₂ ca₂guió'₃ co₂mí'₅₄ ca₂juá'₂: "Tia₅₄ Abraham, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jniá₂, chen₅ Lázaro në₅ jui₁tia₅₄ chi₁gú₃ né'₃ jmíg₃, jui₁jia₂ jme₃gúig₂ le₁tsi'₃. Ia₁ 'ñjo₅ lin₃ uig₅ ñag₅₄ 'eng₅₄ jé₄ si₂ la₂." 25 Jaun₂ ca₂ñag₃ Abraham: "Jón₃, dsá₂ 'au'₂ jmo₄, ca₂gue'₅₄ bá₄ 'ne₂ a₂dse₃ tē₁lia'₂ ca₂rë₃cháng'₃. Lázaro la₂ në₃, tsá₃ 'e₂ dse₃ ca₂rë₃cháin₃. Jaun₂ rë₂në₃ né₃ gue₂₃ lián'₂ chain₂ dse₃ ja₁lá₃. 'Ne₂ guë'₂ ma₂ñag'₅₄ uig₅ ja₁në₅. 26 Ton₂ jí'₅₄ ñei₅ lin₃ lě₅ jé₄ quiáñ₂ jniog₄, jaun₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃ñj₃ tē₂le₃ në₅, on₃ guë'₂ i₂tion'₅₄ ja₁në₅ lé₂ ñii₃ le₃la₂." 27 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃: "Mi₅ jniá₂ ne'₅₄ jaun₂, tia₅₄, a₂dsiang'₅₄ i₂në₅ ds_{i3}con₅₄ jág₁ dsau₅ ds_{i2}néi₂ quió'₅ ñe'₃, 28 ia₁ 'ñjá₂ chi'₂ ríng'₃ i₂chan₂ guë₄, ia₁jaun₂ tsá₃ ja₃ñag₅₄ uig₅ ja₁lá₃." 29 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Abraham: "I₂ma₂rón'₅ si₂ bá₄ ó₃ ca₂quiog₂ Moisés quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁. Jui₁tion'₅₄ jui₅ a₂juá'₂ 'éi₂!" 30 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃: "Jan₂'ón₄, tia₅₄ Abraham, ia₁ në₁ca₂dsián₂ jan₂ 'lag₄ ds_{i1}con₃ jág₁, ds_{i3}quén'₅ bá₄ dsí₅." 31 La₁ ca₂ñag₃ táng₃ 'éi₂: "Chi₂hua'₂ tsá₃ nag₅ gau₂ a₂juá'₂ Moisés, quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quiáñ₅ Diú₄ në₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'e₂ gau₂ nag₃ o₁ñjia'₅₄ la₂ ca₂jen₅₄ jan₂ 'lag₄ ds_{i1}con₃ jág₁."

17

A₂go'₂ në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂tian'₃ dso₄
(Mateo 18:6-7, 21—22; Marcos 9:42)

1 Ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄:

—Tion₅₄ niog₅ le₃cha₂ bá₄ a₂jmo₃ a₂qui₃nió₃ dsa₂. ¡La₁ 'e₂ guë₄ juíg₂ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂'uin₄ a₂ds_{i2}gan'₅₄ riin'₅₄! 2 Ja₂lin₃ guë₄ dse₃ jua'₅₄ tón₂ dsa₂ ne₄ jmi₁ñjí'₄ chi₁quein₅ ni₁to₂ ds_{i2}lag₅₄, lia'₂ con'₂ guë₄ jmo₃ tián'₃ dso₄ jan₂ dsa₂ ds_{i2}ñé₂ la₂. 3 Té₃ñjí'₅₄ 'nia'₂ jaun₂.

'Chi₂hua'₂ 'ein₂ ríng'₂ jmóg'₂ mí'₅₄, jéin₃. Në₁jua'₂ ca₂jme₃tsíin₃ dsí₅, 'én₃ dsáu₁. 4 O₁ñjia'₅₄ guio₃ ráun₂ në₂jmög'₂ mí'₅₄ co₂jmíg₄, në₁jua'₂ guio₃ ráun₂ ca₂já₃ ne'₅₄, juá'₂: "Tsá₃ ma₃jmo₅₄", 'én₃ dsáu₁.

Bí₂ a₂'io₅ a₂'én₂ dsa₂

5 Ca₂juá'₂ chi'₂ ds_{i2}guia₃-tí₂ ca₂tsí'₃ Te₁gui'₅₄:

—Jmo₄ jui₁le₂ 'én₂ guë₄ jnia'₅₄.

6 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Te₁gui'₅₄:

—Tsá₃ a₂nag₅₄ jnia'₅₄ con'₂ tí₅ ca₂míg₂ mi₂jon₂ quió'₅ ni₁'ma₂ mostaza* bá₄ 'én'₂ 'nia'₂, lé₂ le₃juíg'₅₄ ni₁'ma₂ sicómoro† chí'₅ në₅, "Jñiag'₃ ja₁në₅, o₂nau₂ ne₄ jmi₁ñjí'₄", le₂jaun₂ dsón'₂ lé₂ bá₄.

‡ 16:20 Lia'₂ chen₂ Lázaro jein₅ jág₁, dsa₂ i₂jme₂'o₅₄ Diú₄. § 16:23 griego: hades, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁quió'₄ 'lag₄.

* 17:6 mostaza: On₃jua'₅₄ mi₁jáng₅ a₂cuí'₅ dsa₂ go₄jniog₄; caun₂ni₁'ma₂dsón'₂ jaun₂ a₂té'₂ tē₅sí₃ Brassica nigra. † 17:6 sicómoro: mei'₂ tsá₃ ni₁'ma₂ Ficus sycomorus. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Amós 7:14.

A₂ ca₂tín₂ jmo₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃

⁷ 'Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ jan'₂ 'nia'₂ chan₂ jan₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ ja₁nau₂ quió'₅, o₃ jmo₂₃ 'í₂ já'₂ cha'₂ 'e₂, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ ma₂guáin'₅ ja₁nau₂, ¿o₃ bá₄ juig'₂ 'nia'₂: "Ní₅₄ i₂né₂ jaun₂ quë'₅₄?"
⁸ Ma₁ tsá₃ le₂jaun₂. ¿O₃ juig'₂ le₂la₂ 'e₂: "jmo₄ co₂jnia₅₄ a₂gué'₅₄, jmo₄ co₂jnia₅₄ quiáng'₂, jaun₂ ñag'₅₄ dsiá'₁ quió₃. Ca₂lia'₂ jé₁ma₂ca₂lë₃ gué'₂, gui'₂ në₃, jaun₂ gué₄ quë'₅₄, 'ag'₅₄ 'ne₂?"
⁹ ¿Cué'₅ ti₁'mag'₄ dsa₂ 'éi₂ ia₁ jme₃ti₃ con'₂ lë₅ a₂të₁néi'₂? Jan₂ ón₄. ¹⁰ Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ ján₃, jé₁ma₂ca₂lë₃ jmo'₂ ca₂le₃jé₃ a₂juá'₂ Diú₄, ca₂tín'₂ 'nia'₂ jua'₅₄: "Tsá₃ 'e₂ ta₁ téi₄ jnia'₅₄ ja₁cong'₂, ia₁ tsá₃ 'e₂ ñag₅₄ jua'₅₄ në₂jmó₁ jnia'₅₄, jnia'₅₄ con'₂ a₂ca₂tág₂ jnia'₅₄ jmó₁ bá₄ në₂jmó₁."

Cajme₃ lión₂ JesúS guian₃ dsa₂ i₂jme₁lín₄ 'mé'₅ 'iog₅

¹¹ Con'₂ siá'₂, ca₂í₃ táng₃ JesúS jui₅ a₂dsióG₄ Jerusalén, qui₂ca₂ñii₅ le₂tan₅₄ 'uë₃ Samaria quian'₅₄ Galilea.

¹² Jme₁ca₂dsióG₃ caun₂ juig₂ bë'₅₄, ca₂jme₃jein'₂ guian₃ dsa₂ i₂le₁dso'₅₄ lín₅ 'mé'₅ 'iog₅, la₁ uïng₂ bá₄ ca₂nau₂ ja₁chén'₄ JesúS. ¹³ Ca₂juá'₂ tiá₂:

—JesúS, Të₅, dsia₄ ñéi₂ 'au'₂ jnia'₅₄!

¹⁴ Jme₁ca₂jág₂ JesúS, ca₂juá'₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ o₂jme₁jnia₅ ne₄ jme₂dsa₂.

Jé₄ i₂léin₂ jaun₂ bá₄, ca₂jnia₃ 'mé'₅ a₂jme₁lín₄.

¹⁵ Jaun₂ në₃ jan₂ 'éi₂, jme₁ca₂rë₃lí₄ ca₂jnia₃ dso'₅₄, ca₂jéin'₃ táng₃ ne₅₄, jme₂juin'₂ Diú₄ co₂mi'₅₄.

¹⁶ Ca₂tóin₂ 'uë₃ cau₅ mi₂tag₄ JesúS, cuë₂₃ ti₁'mag'₄. Jan₂ dsa₂ chan₂ Samaria bá₄ 'éi₂.

¹⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ JesúS:

—¿On₃jua'₅₄ guian₃ lë₂ i₂ca₂lón₂? ¿Na₅ gué'₂ i₂ñi₃ 'éi₂? ¹⁸ ¿Jan₂ dsi₂nau₂ la₂ bá₄ i₂jón'₅ jme₂juin'₂ Diú₄?

¹⁹ Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—Nau₂, guan₂ quiáng'₂. Ca₂lóng'₂ ia₁ 'éng'₂ bá₄.

A₂ lia'₂ lé₂ i₁guá₂ 'éi₃ quió'₅ Diú₄

(Mateo 24:23-28, 36—41)

²⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ fariseos ca₂ñí₃ JesúS líg'₂ guá₂ jmiG₄ a₂le₃gon₂ Diú₄. Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂:

—On₃jua'₅₄ a₂cha₂léi₄ a₂rë₂jniá₂ guá₂ 'éi₃ quió'₅ Diú₄. ²¹ Jaun₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃juá'₂, jua'₅₄ "ñí₂ ja₁lá₃ já₅", o₃ "jó₄ já₅". La₁ tsá₃ o₁nó'₅ 'nia'₂, on₃ gué'₂ jui₁le₂ 'én'₂ 'nia'₂ quió'₅ i₂juá'₂ le₂në₅. ²⁴ Ia₁ jui₁lia₂ të₂tsí'₅₄ si₁ñí'₃ ca₂taun₂ ca₂taun₂ guei'₅₄ mi₂güíG₃, le₂jaun₂ bá₄ lé₂ jé₁ma₂të₂ rë₁të₃tsin'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíG₃. ²⁵ La₁ jniá₅ de'₂ ca₂tiín₂ ñág₃ uíg₅ 'ñio₅ lín₃, jme₃'iog₅₄ dsa₂ chan₂ jmiG₄ në₃. ²⁶ Ia₁ jui₁lia₂ ca₂lë₃ jmiG₄ lia'₂ con'₂ jme₁chan₂ Noé, le₂jaun₂ bá₄ lé₂ táng₃ jmiG₄ quió'₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíG₃.

²⁷ Ia₁ jme₁tion'₅₄ dsa₂ 'éi₂ jmiG₄ jaun₂ qui₂gué'₅, qui₂íñ₂ në₃, jme₁qui₂jéin'₂ gu₂, qui₂cu₂in₂₃ chi'₂ quiáin₅ a₂jéin'₂ gu₂, ca₂lia'₂ jme₁ca₂dsióG₃ jmiG₄ i₁ca₂í₃ Noé 'ñíó'₃ ni₁barco, a₂ca₂can'₂ rë'₂ jmiG₂ ta₁caun₂ mi₂güíG₃, ca₂i₃'én₂ ca₂le₃jín₃. ²⁸ Le₂në₅ bá₄ ca₂lë₃ ján₃ jmiG₄ quió'₅ Lot. Jme₁tion'₅₄ dsa₂ qui₂gué'₅, qui₂íñ₂ në₃, i₂tion'₅₄ qui₂lá₅, qui₂'nag₂₃, qui₂jne₂₃ 'e₂ qui₂jne₂₃, qui₂jmó'₅ 'ne₄ në₃. ²⁹ La₁ jme₁ca₂dsióG₃ jmiG₄ a₂o₂'íñ₃ Lot juig₂ Sodoma, a₂ca₂tang₂ rë'₂ si₂, ca₂sé'₂ ni₁cang₁ azufre le₁guí'₂ si₂ guei'₅₄, ca₂i₃'én₂ táng₃ ca₂le₃jín₃. ³⁰ Le₂jaun₂ bá₄ lé₂ táng₃ jmiG₄ i₁jme₃jnia₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíG₃. ³¹ JmiG₄ jaun₂, chi₂jua'₂ 'ein₂ 'en₅₄ co'₅₄ 'ne₄, jui₁te₁'i₁ bá₄ 'e₂ te₁'i₁dsi₂néi₂ quió'₅, tsá₃ o₁sióin₄ jua'₅₄ a₂'ué'₃ a₂jaun₂. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂'en₅₄ ja₁nau₂, tsá₃ ma₃o₁jñioi'₅₄ jua'₅₄ a₂ja₃quián₂ 'e₂ ja₃quián₂ a₂cha₂ quió'₅. ³² Dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂

jmo₄ 'e₂ ca₂i₃n₁₂ 'io₅₄ quián₅ Lot. ³³Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂nio₃ le₃chan₂ dse₃, dsi₃'én₂ quió'₅; la₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂dsi₃'én₂ quió'₅, le₃chain₂ bá₄ dse₃.

³⁴ 'Juá'₅ jniá₂, 'uë₂ jaun₂, on₃ dsa₂ i₂tián'₅ caun₂ tsí₁cama; jan₂ i₂dsi₃lén₃, jan₂ guë'₂ i₂té₃'jniá₄. ³⁵Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂, on₃ dsa₂ mí₂ i₂tion'₅₄ éi'₅ co₂lë₅; jan₂ i₂dsi₃lén₃, jan₂ guë'₂ i₂té₃'jniá₄.†

³⁷Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂:

—¿A₂já'₄ bá₄ lé₂ a₂né₅, Te₁gui'₅₄?

Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ 'éi₂:

—Jui₁lia'₂ ja₁ron₅ ní₁ní₁ 'lag₄, ja₁jaun₂ ní₂ i₁tú₃ tsin'₅₄.

18

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ quian'₅₄ jan₂ juë₄

¹ Ca₂juá'₂ Jesús caun₂ jág₁ a₂jáng'₅ léi₄, a₂ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂ a₂ca₂tiín₂ chi₃léin'₂ Diú₄ tián₂, tsá₃ o₁'ú'₄ dsi₅.

² Ca₂juá'₂ le₂la₂:

—Caun₂ juig₂ jme₁guá₄ jan₂ juë₄ i₂tsá₃ Diú₄ gan₃, on₃ guë'₂ dsan₂ dsi₅ dsa₂ mí₂güíg₃ ně₃.

³Ján₃ bá₄ juig₂ jaun₂ jme₁chan₂ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ i₂jme₁ja₂ i₂gú'₃ ja₃jiin₅₄ juë₄ 'éi₂, jme₁ja₂jua'₅₄: "Jme₁rë₂ jág₁ quió₃, qui₂dsi₅ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ i₂jmog'₂ jniá₂." ⁴Uë₂ bá₄ tsá₃ jui₅ tón'₂ 'éi₂ jua'₅₄ jme₃rë₃. La₁ cang₂ bá₄ ca₂i₃njia₅ dsi₅: "O₁njia'₅₄ la₂ tsá₃ Diú₄ gáng₅, on₃ guë'₂ dsa₂ mí₂güíg₃ dsan₂ dsi₃ ně₃, ⁵la₁ia₁ 'uig₅₄ a₂ní₄ lë₃ cuë₅ o₂me'₅₄ dsi₃ 'io₅₄ 'nág₂ ně₅, qui₁dsi₅ jniá₂ co₂nei'₅₄ 'éi'₃ o₄quió'₄, con₂tsá₃ ní₅ ně₁jua'₂ caun₂ le₂ně₅ ní₃, jmo₃ dsi₃mé'₂ dsi₃."

⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Te₁gui'₅₄:

—Ní₂ rë₂ a₂juá'₂ juë₄ 'lin'₅₄ 'éi₂. ⁷¿Tsa₁ líñ₂ 'nia'₂, jme₃rë₃ bá₄ Diú₄ 'e₂ a₂mi₅ dsa₂ i₂rë₂quion'₅₄ quiáin₅ i₂qui'₂-'áu'₂ ca₂nei₂ ca₂jnia₃? ¿Tsa₁ líñ₂ 'nia'₂ caun₂ juin'₂ dsi₅ bá₄ quiong'₅₄? ⁸Juig₂ jniá₂ 'nia'₂, dsi₂jui₅ bá₄ qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'₃ o₄quió'₄ i₂mi₅. La₁, jë₁ma₂té₂ rë₁guan'₂ Jaun₅ dsa₂ mí₂güíg₃, ¿dsiain'₂ bá₄ guë₄ dsa₂ 'én₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃?

Jág₁ jáng'₅ léi₄ jui₁lia'₂ on₃ dsa₂: jan₂ dsa₂ fariseo, jan₂ guë'₂ dsa₂ i₂mi₅ 'lia'₅₄ a₂ca₂tíñ₂ dsi₂tan₅₄

⁹ Ca₂juá'₂ Jesús caun₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ a₂ca₂tíñ₂ con₂ i₂líñ₂ líñ₅ dsa₂ dsen₃, tsá₃ dsáu₅ dsi₅ riín'₅₄ sián₂. Ca₂juá'₂:

¹⁰—On₃ dsa₂ ca₂i₃lén₂ guá'₅ templo i₁chi₂i₁lein'₄ Diú₄. Jan₂ 'éi₂ jme₁líñ₄ fariseo, jan₂ guë'₂ i₂jme₁líñ₄ ta₁ i₂mi₅ 'lia'₅₄ a₂ca₂tíñ₂ dsi₂tan₅₄. ¹¹Dsa₂ fariseo ně₃, të₃ chéin'₅ bá₄ chi₂lí'₂ con₂ 'ñiog₅, ca₂juá'₂ le₂la₂: "Cuë₅ jniá₂ ti₁'mag'₄, 'ne₂ Diú₄ quiáng₃, ia₁ tsá₃ líng₅ jui₁lia'₂ líñ₅ i₂líñ₅₄: i₂qui₂'ang₅, i₂tsá₃ dse₃ jmo₅ ja₁con₂ rìn'₅₄, i₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₅ dsi₂i₂gu₂, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ lia'₂ líñ₅ dsa₂ i₂mi₅ 'lia'₅₄ ně₅, tsá₃ líng₅. ¹²Jme₂'ing₅₄ ně₃ tin₃ ráun₂ lia'₂ caun₂ semana, ton'₂ cuë₅ bá₄ jniá₂ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ quió₃, jë₂ con₂ a₂lág₂." ¹³La₁ dsa₂ i₂mi₅ 'lia'₅₄ 'éi₂ guë'₂ ně₃, uíng₂ bá₄ chéin'₅, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ ne₅₄ bá₄ tsá₃ tiá₂ dsi₅ chog'₃ guei'₅₄. Jnia'₅₄ con₂ qui₂quein₂₃ le₁dsi₅ bá₄ chéin'₅, juá'₂: "Diú₄ quiáng₃, dsia₄ níéi₂ 'au'₂ jniá₂ ia₁ rë₂cáng'₄ dso₄." ¹⁴Jaun₂ juig₂ jniá₂ 'nia'₂, dsa₂ i₂mi₅ 'lia'₅₄, 'éi₂ bá₄ tiá₂ rë₂ té₁tsin'₅₄ ne₄ Diú₄ nái'₅ quió'₅, lia'₂ con₂ guë₄ i₂jan₂. Ia₁ ca₂le₃jín₃ i₂jme₂can'₅₄ guion₅₄, sióin₃; la₁ i₂jmo₅ me'₂ guë'₂ ně₃, roin'₂ guei'₅₄.

Cajme₃gon'₅₄ Jesús chi'₂-guein₂

(Mateo 19:13-15; Marcos 10:13-16)

¹⁵Co₂ráun₂ guë'₂, qui₂ca₂o₃jnia₃ dsa₂ guein₂ quiáin₅ ne₄ Jesús, ia₁jaun₂ qui₃téi₂ gu₂. La₁ ca₂jí₂ bá₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ jme₁ca₂jág₂.

† ^{17:35} Chog₅₄ si₂ a₂gui'₅₄ guë₄, tsá₃ chi₁ton₅ versículo 36 a₂juá'₂: "On₃ dsa₂ níe'₂ i₂tion'₅₄ jmo₅ ta₁ ja₁nau₂; jan₂ i₂dsi₃lén₃, i₂jan₂ guë'₂ i₂té₃'jniá₄."

16 Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús guein₂, jaun₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂n₂:
—Cué₄ 'nia'₂ jmig₄ ja₃lén₂ chi'₂-guein₂ ja₁cong₂; tsá₃ lë₁jníi'₅₄ jui₅. Ia₁ jui₁lia'₂ i₂le₂në₅ bá₄ guë'₂ i₂tin₃ ja₁gon₂ Diú₄. **17** A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, dsa₂ i₂tsá₃ gue₅ ja₁gon₂ Diú₄ jui₁lia'₂ gue₅ jan₂ i₂bé'₅₄, o₁líg₂ jmig₄ tsá₃ 'í₂ ja₁jaun₂.

*Jan₂ dsó₂ chi'₂ i₂cha₂ cu₄ ca₂dsia₃ jág₁ quian'₅₄ Jesús
(Mateo 19:16-30; Marcos 10:17-31)*

18 Jan₂ i₂lín₅ dsa₂ dsen₅₄ ca₂ñíi'₃ Jesús:
—Té₅ dsen₃, ¿'e₂ bá₄ 'nió'₅ jmo₅₄ jniá₂ ia₁jaun₂ ting₅₄ ja₁le₃chang₂ co₂tan₅₄?
19 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:
—¿'E₂ lë₃ quiong'₅₄ jniá₂ a₂dseng₃? 'I₁jan₂ i₂dsen₃ tsá₃ chan₂, jnia'₅₄ lia'₂ jan₂ Diú₄ bá₄.
20 Ting₂ bá₄ 'Éi'₃ Juá'₅: “Tsá₃ nióg₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lín₅ dsí₂i₂gog₂; tsá₃ jñíg₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng₂; tsá₃ 'áng₁; tsá₃ jmó'₂ dsáu₁ ríng₂ quian'₅₄ jág₁ tē₂jág₁; jme₁gang₃ chog₂-ñéi'₅.”

21 Ca₂ñag₃ 'éi₂:
—Lia'₂ con'₂ bín'₅₄ bá₄ jniá₂ ma₂guio₃ jme₂tí₁ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ në₅.
22 Jme₁ca₂nág₂ Jesús a₂në₅, jaun₂ ca₂juá'₂:
—'Nió'₅ bá₄ guë₄ caun₂ quiáng₂: 'nag₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quiáng₂. Jaun₂ dsio'₅₄ quió'₅ dsa₂ te₂ñé₂. Jaun₂ guë₄ le₃cha₂ 'líong₂ quiáng₂ guei'₅₄ i₂juíg₃. Jaun₂ ñia₅ chi₁co'₅₄ quió₃ o₁ló₄.
23 La₁ jme₁ca₂nág₂ dsa₂ 'éi₂ jág₁ në₅, ca₂tá'₂ 'lia'₂ dsí₅ 'ñio₅ lín₃, ia₁ 'ñio₅ lín₃ jme₁cha₂ cu₄.
24 Jme₁ca₂jág₂ Jesús, ca₂juá'₂:*
—'i'E₂ guë₄ quian₅ ta₁ a₂tón'₃ dsa₂ cha₂ cu₄ ja₁gon₂ Diú₄! **25** Ja₂lin₃ guë₄ tsá₃ ta₁ quian₅ a₂lé₂ le₃ñí₅ jan₂ camello jui₅ tau₂ mi₂cu₄, lia'₂ con'₂ guë₄ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ ñíi₅ 'í₂ ja₁gon₂ Diú₄.

26 Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ i₂tióñ₂ jé₄ jaun₂, ca₂juá'₂:
—¿I₂'ein₂ bá₄ guë'₂ i₂tin'₄ jaun₂?
27 Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃:
—Ca₂le₃jé₃ a₂tsá₃ qui'₅₄ jmig₄ dsa₂ mi₂güíg₃ jmo₃, Diú₄ lé₂ le₃jmo₃.
28 Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄:
—Te₁gui'₅₄, ma₁ jnia'₅₄ ma₂ca₂tí₄ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁cha₂ quián₂, a₂ma₂ja₂náu₅ 'én₅ 'ne₂.
29 Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃:
—A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, 'i₁jan₂ tsá₃ jua'₅₄ a₂lë₁záun₂ 'ne₄, téin₂ chog₅₄-jmei₂, o₁riñ₅₄, dsa₂ mí₂, chi'₂-guein₂ quiáin₅ në₃, o₄quió'₄ ja₁gon₂ Diú₄, **30** jua'₅₄ tsá₃ gue₃ tson₂ guë₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, ton₂ le₃chain₂ dse₃ co₂tan₅₄ mi₂güíg₃ caun₂.

*Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂'é₂ Jesús jág₁ a₂jóin₂
(Mateo 20:17-19; Marcos 10:32-34)*

31 Jaun₂ ca₂té'₃ Jesús cau₅ jma'₃ lia'₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂n₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂:
—Në₃ guë₄ në₃ ca₂té₂ jmig₄ a₂dsau₅₄ juig₂ Jerusalén, ja₁niog₅ le₃ti₃ ca₂le₃jé₃ con'₂ lë₅ ca₂tó'₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ne₄ si₂, a₂'iñ₂₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. **32** Jáng₂ dsa₂ o₄gú₃ dsí₂nau₂, ja₁lë₁co₃jmog₂ dsa₂, qui₃té₃ o₂ dsa₂, a₂qui₃'ñéi₂ dsa₂ në₃. **33** Jaun₂ jé₁ma₂ca₂lë₃ bóg₂, jaun₂ guë₄ jñag₃. La₁ jé₁ma₂ca₂té₂ 'nì₅ jmig₄, jein'₅₄ bá₄ táng₃.
34 La₁ 'éi₂ në₃, tsá₃ 'e₂ ca₂ñíi'₂ 'i₁caun₂ jág₁ në₅, ia₁ lë₅ jág₁ a₂rë'₂ma₄ bá₄ guë₄ ja₁coin₂, tsá₃ jein₅ dsí₅ 'e₂ jaun₂.

*Cajme₃ 'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ ten₄ juíg₂ Jericó
(Mateo 20:29-34; Marcos 10:46-52)*

35 Con'₂ jme₁ma₂ja₂quián₃ dsiog₄ Jesús juíg₂ Jericó, jme₁guá₄ jan₂ dsa₂ ten₄ cau₅ jui₅, mi₂₃ a₂jme₃'o₅₄ dsa₂ cu₄.

* **18:24** A₂lin₅₄ chog₅ si₂ juá'₂: “jme₁ca₂jág₃ Jesús chén₅ dsa₂ 'éi₂ 'lia'₂ dsí₅, ca₂juá'₂.”

36 Jme₁ca₂nág₂ a₂qui₂ca₂ní₅ juín₅ dsa₂, jaun₂ ca₂nag₃ 'e₂ niog₅ lě₂.
 37 Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂:
 —Jesús chan₂ Nazaret bá₄ ně₅ já₅.
 38 Jaun₂ 'éi₂ ně₃ ca₂juá'₂ tiá₂ ca₂tsí₃ Jesús:
 —¡Jesús, tsí₁jon₂ David, dsia₄ něi₂ 'au'₂ jniá₂!
 39 Ca₂jí₂ bá₄ dsa₂ i₂ja₂lén₂ ne₄ jui₅ ia₁jaun₂ jmo₃ tei₄, la₁ tě₂le₃ lě₅ guě₄ qui₂ca₂'áu'₂ bá₄ 'ein₅₄, ca₂juá'₂:
 —¡'Ne₂ tsí₁jon₂ David, dsia₄ něi₂ 'au'₂ jniá₂!
 40 Ca₂nau₂ Jesús, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂dsí₃quión₂ dsa₂. Jme₁ca₂dsióg₃ cau₅ quió'₅, jaun₂ ca₂nag₃ Jesús:
 41 —¿'E₂ 'niog'₂ jmo₅₄ jniá₂ quiáng'₂?
 Jaun₂ ca₂juá'₂:
 —Te₁gui'₅₄, a₂jnia₅₄ jme₁ne₃ bá₄ jniá₂ 'nio₃.
 42 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:
 —¡Gue₄, jui₁jnia₅₄ quiáng'₂! Ma₂ca₂'lóng'₂ bá₄, ia₁ 'éng'₂.
 43 Dsi₂jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂jnia₃ mi₂ne₅₄. Jaun₂ ca₂ñó₃ chi₁co'₅₄ quió'₅, jme₂juín₂ Diú₄. Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ i₂ca₂tě₂ ne₄ a₂ca₂lě₃ jaun₂ ca₂jme₃juín₂ Diú₄ já₃.

19

Jesús quian'₅₄ Zaqueo

1 Ca₂'í₃ Jesús juíg₂ Jericó. Jaun₂ jme₁ma₂ñó₅ jé₄ juíg₂, 2 ja₁jaun₂ jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ i₂chen₂ Zaqueo, i₂lín₅ dsa₂ juín₂ quián₅ dsa₂ i₂cán₂ 'lia'₅₄ quián₅ dsi₂tan₅₄.
 3 'Éi₂ ně₃, jme₁'no'₂ jui₅ jíin₂ 'ein₂ 'éi₂ Jesús. La₁ tsá₃ lé₂, ia₁ a₂ñí₄ lě₃ juín₅ dsa₂ tion'₅₄. Ia₁ jan₂ dsa₂ 'on'₂ bá₄ 'éi₂.
 4 Jaun₂ ca₂ñó₃ co₂chi'₅₄ le₃ne₄ jui₅, ca₂uíg₂ guei'₅₄ caun₂ ní₁'ma₂ sicómoro,* ia₁ 'nio₃ jíin₂ Jesús, ia₁ jui₅ jaun₂ jme₁ñí₃.
 5 Jme₁ca₂dsióg₃ Jesús, jaun₂ ca₂jág₃ guei'₅₄, jaun₂ ca₂juá':
 —Zaqueo, ma₂ně₃ sión₅, ia₁ ja₁quiáng'₂ ca₂tíng₂ i₁jñia₁₂ ně₃.
 6 Jaun₂ ca₂síoin₃ co₂chi'₅₄, ca₂guei₃ 'io'₂ jén'₅.
 7 Jme₁ca₂jág₃ dsa₂, jaun₂ ca₂chi₂ca₂'ag₃ ca₂juá':
 —Dsi₂néi₂ quió'₅ jan₂ dsa₂ cha₂ dsáu₁ bá₄ ñó₅ i₂jñia₅₄.
 8 Zaqueo ně₃, jme₁ca₂nau₂ ne₅₄ jaun₂ ca₂tsí₃ Te₁gui'₅₄:
 —Te₁gui'₅₄, dsio'₄ jniá₂ ca₂dsio₄ a₂cha₂ quió₃, cué₄ dsa₂ te₂ñé₂. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ chi₂jua'₂ 'ein₂ quió'₅ ma₂'ang₃ a₂jui₁gang₂, jíin'₅₄ táng₃ jniá₂ quén₂ ráun₂ lě₅ guë₄ co₂jaun₂.
 9 Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:
 —Jmig₄ ně₃ ca₂lón₂ dsa₂ dsi₂néi₂ la₂. Ia₁ ján₃ bá₄ lín₅ tsí₁jon₂ quián₅ Abraham. 10 Ta₁ ně₅ já₅ bá₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂ja₂'nai₂ a₂ja₂lioin₅₄ dsa₂ i₂ma₂i₂cón₅.

Jág₁jág'₅ léi₄juí₁lia'₂ guia₃ 'éi'₃ cu₄ 'ua'₂ (Mateo 25:14-30)

11 Tě₃ tion'₅₄ dsa₂ nag₂₃ jág₁ jaun₂, jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ caun₂ jág₁jág'₅ léi₄, ia₁ ma₂quián₅ bá₄ dsióg₄ Jerusalén, ton'₂ ia₁ lín₂ dsa₂ le₃jniá₂ dsi₂jui₅ jaun₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. 12 Jaun₂ ně₃ ca₂juá':
 —Jme₁chan₂jan₂ dsa₂ i₂lín₅ tsí₁jon₂ dsa₂jlán'₁. Ca₂ñó₃ caun₂juíg₂ uíng₂ ja₁'ag₃ dsa₂a₂léin₂ rag₅₄, jaun₂ gué₄ jñiói'₂ táng₃. 13 La₁ né₃ a₂o₃'iín₅, ca₂té'₃ guian₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄. Jaun₂ le₂jan₂ le₂jan₂ 'éi₂ ca₂cué'₃ jma₃cáun₃ cu₄ 'ua'₂ a₂chei₂ mina.[†] Jaun₂ ca₂juá': "Jmo₄ 'nia'₂ ta₁ cu₄ ně₅ quiódsag'₂ 'nia'₂ ca₂lia'₂ ca₂tě₂ jmig₄ i₁guang'₂ táng₃." 14 La₁ dsa₂ go₅₄ ně₃

* 19:4 sicómoro: mei'₂ tsá₃ ní₁'ma₂ Ficus sycomorus. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Amós 7:14. † 19:13 mina: co₂'nió'₄ 'lian'₅₄ dsa₂ con₂ 'ni₅ tsí₂ ta₁.

ca₂rë₃'iog₅₄, ca₂chein₃ co₂nió'₃ dsa₂ ca₂i₁chi'₄ dsa₂ ja₁jaun₂: "Tsá₃ 'niog₂ jnia'₅₄ jme₃gón₃ i₂në₅ jë₄ quián₂." ¹⁵ La₁ tion₅₄ bá₄ ca₂lin₃ 'éi₂ rag₅₄. Jme₁ca₂guáin'₃ táng₃ go₅₄, jaun₂ ca₂të'₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ quiáin₅ i₂ca₂cué'₃ cu₄ 'éi₂, ia₁ 'nio₃ con₂ í₁ jma₃je₂liá'₂ tí₅ a₂ma₂të₁dsi₅₄ quió'₅ le₂jain₂ le₂jain₂. ¹⁶ Jaun₂ ca₂dsió₃ i₂le₂'uig₅₄, ca₂juá'₂: "Gui'₅₄, con₂ gué₄ guia₃ co₂jaun₂ ma₂të₁dsi₅₄ cu₄ mina quiáng'₂." ¹⁷ Jaun₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂: "E₂ gué₄ dse₃, téng'₅ bá₄ ta₁; ca₂jme₁ti'₄ bá₄ dse₃ quian'₅₄ a₂ca₂juig₄ a₂ca₂dsia₃ jniá₂ gog'₂. Në₃ në₃ dsia₄ jniá₂ gog'₂ a₂jmó'₂ 'éi'₃ ne₄ guia₃ juig₂." ¹⁸ Jaun₂ ca₂guan₃ táng₃ i₂ca₂të₂ on₃, ca₂juá'₂: "Gui'₅₄, 'ñiá₂ gué₄ co₂jaun₂ ma₂të₁dsi₅₄ cu₄ mina jaun₂ quiáng'₂." ¹⁹ Le₂jaun₂ bá₄ ca₂tsí'₃ i₂'éi₂ jáñ₃: "Ne₂ gué'₂ jmó'₂ 'éi'₃ ne₄ 'ñiá₂ juig₂." ²⁰ Jaun₂ ca₂já₃ táng₃ jan₂ ca₂juá'₂: "La₂ bá₄ ron₅ cu₄ quiáng'₂, gui'₅₄. Ca₂'ma₃ bá₄ jniá₂ dsí₅ pe₁guí₄. ²¹ A₂gán₅ 'ne₂ bá₄ jniá₂, ia₁ guion₅₄ líng'₅ dsa₂ tsau₂ dsí₅, të₂le₃ dséi₂ mág'₂ quiáng'₂. Ia₁ cáun'₂ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂qui₁dsag'₂ 'ñiag'₂, ton'₂ cag'₅₄ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂jní'₂." ²² Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ 'éi₂: "j'E₂ bá₄ tsá₃ ta₁ téng'! Lia₂ con₂ lë₅ jág₁ quiáng'₂ qui₁dsi₅ jniá₂ 'éi'₃. Chi₂jua'₂ ma₂njí'₅₄ líng'₅ dsa₂ i₂tsau₂ dsí₅, cáun₄ a₂tsá₃ 'e₂ ca₂qui₁dsag'₂ 'ñió₃, ton'₂ cag'₅₄ ja₁tsá₃ 'e₂ ca₂jan₃, ²³ ¿'E₂ 'uig₅₄ tsá₃ ca₂i₁tio'₂ banco cu₄ quió₃ jaun₂ në₃, ia₁jaun₂ jë₁ma₂guáng'₅ la₂, jme₁gué'₄ lia'₂ jma₃quian'₅₄ a₂të₁dsi₅₄?" ²⁴ Jaun₂ ca₂tsí'₃ i₂jme₁tión₂ cau₅: "Jnjiá'₃ 'nia'₂ cu₄ mina a₂chan'₂ i₂në₅. Cuë'₅₄ i₂'io₅ guia₃." ²⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂: "Gui'₅₄, ma₁ma₂'io₅ bá₄ i₂në₅ guia₃ minas." ²⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ rag₅₄: "A₂dsi₂jó'₃ juig₂ jniá₂ 'nia'₂, ca₂le₃jín₃ juí₁lia'₂ i₂ma₂le₁'io₅, r₁ne₂ gué₄; la₁ i₂tsá₃ 'e₂ qui₁dsag'₂, ca₂të₂ a₂jme₁ma₂niog₅ gu₂, co₂ñei'₅₄ jnia'₃. ²⁷ La₁, juí₁lia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ i₂tsá₃ 'ñio₂ dsí₅ gua₅₄ jmo₅₄ 'éi'₃ ja₁coin₂, o₂quiain₅ 'nia'₂ ja₁lá₃, jaun₂ jme₁dsiain₂ 'nia'₂ ne₅."

*Ca₂dsió₃Jesús juig₂Jerusalén**(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Juan 12:12-19)*²⁸ Jme₁ca₂dsan₃ tsí'₅ dsa₂ le₂në₅, ca₂'ág₂ táng₃ ne₅₄ jui₅, ca₂uíg₂ tso₄ a₂dsió₄ Jerusalén.²⁹ Jme₁ma₂ja₂quián₃ dsió₄ juig₂ Betfagé quian'₅₄ Betania, a₂te₁'i₁ cau₅ má'₂ chei₂ Olivos, ja₁jaun₂ ca₂chein₃ on₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiain₅. ³⁰ Ca₂juá'₂:—O₂nó'₅ 'nia'₂ juig₂ niog₅ 'ño'₅₄ ó₃. Jë₁ma₂ca₂dsi₃nóg'₅, dsian'₂ 'nia'₂ jan₂ bú'₄ chéin'₅ rë₂'ñe'₅₄, i₂tsá₃ 'ein₂ ma₂co₁dsag₅₄. Chein'₅₄ 'nia'₂ jaun₂ të'₅₄ ja₁lá₃. ³¹ Në₁jua'₂ 'ein₂ ca₂ñag₃ 'e₂ lë₃ tsíin'₅₄, jaun₂ juig'₅₄: "Ia₁ 'niói'₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄."³² Ca₂i₃lén₂ bá₄ gué'₂ i₂chen₄ 'éi₂ në₃. Ca₂lë₃ rë'₂ lia'₂ con₂ lë₅ jág₁ jaun₂.³³ Jme₁ma₂tioin'₅₄ chéin'₂ bú'₄, ca₂juá'₂ juig₅₄ já'₂:—¿'E₂ 'uig₅₄ tsíñ₅₄ 'nia'₂ bú'₄?³⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃:—Ia₁ 'niói'₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄.³⁵ Jaun₂ ja₂lein₃ bá₄ te₂ ja₁'en₅₄ Jesús. Qui₂ca₂dsia₃ tsí₁'mi'₂ mi₂ca'₄ dsí₂bú'₄, jaun₂ gué₄ ca₂dsiain₃ Jesús guei'₅₄.³⁶ Le₃ne₄ jui₅ ja₁ñó₄ Jesús, qui₂ca₂já₃ dsa₂ 'mi'₂ le₂'i₄ jui₅.³⁷ Con₂' jme₁ma₂ja₂quián₃ jein₅₄ Má'₂ Olivos, ca₂jme₃lió₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄ ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄ jmo₂₃ 'io'₂ jme₂juíin'₂ Diú₄ në₃, o₄quió'₄ ca₂le₃jë₃ jui₅bí₂ a₂ma₂jmo₃ Jesús, a₂qui₂ma₂të₂ ne₅₄.³⁸ Ca₂juá'₂:—Jui₁le₂juin'₂ bá₄ Rag₅₄ në₅ i₂já₅ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄! Jui₁'ei₅ bá₄ tei₄ guei'₅₄ i₂juig₃! Jui₁le₂juin'₂ bá₄ Diú₄ le₂tan₅₄ ja₁ñei₅ në₃!³⁹ I₂lin₅₄ dsa₂ fariseos i₂tion'₅₄ jë₄ jaun₂ ca₂juá':—Të₅, jén₃ dsa₂ i₂quiang'₅₄.⁴⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:—Juig₂ jniá₂ 'nia'₂, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ dsí₂lén₂ i₂në₅ tei₄, ni₁cang₁ gué'₂ tó'₃ mi'₅₄.⁴¹ Jme₁ma₂ja₂quián₃ dsió₄ 'ni'₂ juig₂ Jerusalén, ca₂'o₃ o₄quió'₄ dsa₂ juig₂, ⁴² ca₂juá':

—Jui₁lia'₂ bá₄ njí₂ 'au₂ 'nia'₂ jmi₄ në₃ a₂dse₃ já₅ jin'₄ 'nia'₂ a₂jme₁le₃chang'₂ 'ag₃ tei!₁ La₁ rë₂ma₄ jlë₅ le₃ja₁cong'₂. ⁴³ Ia₁ jiá₃ jmi₄ ja₁tsá₃ ma₃'e₂ njí₅₄ 'nia'₂ jmó'₂. Ia₁ cho₃ dsa₂ i₂'iog₅₄ caun₂ ni₁'ia'₂ le₃lág'₃ quián'₂ 'nia'₂, a₂jé₃lí₅₄, qui₃tiog₃ dsa₂ në₃ le₂tan₅₄ ja₁lë₄ o₄juí₅. ⁴⁴ Jnáu'₂ dsa₂ 'uë₃ 'nia'₂, jme₃dsiog₂₃ lia'₂ jma₃quian'₅₄ chi'₂-guein₂ quiáng'₂. 'I₁ca₂míg₂ cang₄ tsá₃ ma₃'e₂ le₁juí₄ lé₂ ja₁lá₃. Ia₁ tsá₃ ca₂rë₃len'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ jmi₄ jme₁'nio₃ Diú₄ jme₃gu'₅₄.

Ca₂'uín'₂ Jesús dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ dsia₅ 'ma'₅₄ i₁dsi₅ guá'₅
(Mateo 21:12-17; Marcos 11:15-19; Juan 2:13-22)

⁴⁵ Jaun₂ ca₂'í₃ Jesús i₁dsi₅ guá'₅ templo, ca₂jme₃lióg₃ qui₂ca₂'uín'₂ dsa₂ i₂jme₁ma₂tion'₅₄ 'nag₅† ja₁jaun₂. ⁴⁶ Ca₂juá'₂:

—Ne₄ Si₂ juá'₂: “Né₅ quió₃ lé₂ ca₂ne₅₄ 'né₅ ja₁chi₂lén'₂ dsa₂ Diú₄.”§ La₁ 'nia'₂ në₃ ma₂jmo'₅₄ në₂jag₄ bá₄ të₂'lau₂ quió'₅ dsa₂ 'ang₂.*

⁴⁷ Ca₂le₃jé₃ jmi₄ bá₄ jme₁jme₂tín₅ Jesús dsa₂ i₁dsi₅ guá'₅. La₁ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ të₅juá'₅, dsa₂ can'₅₄ quián₅ juig₂ në₃, caun₂ 'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jñag'₃.

⁴⁸ La₁ tsá₃ dso'₂ guë'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jmo₃, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ i₂tion'₅₄, nag₂₃ tei₄ lin₃.

20

A₂'io₅ Jesús 'éi'₃

(Mateo 21:23-27; Marcos 11:27-33)

¹ Co₂ráun₂ jme₁ma₂'en₅₄ Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂jág₁ dse₃ i₁dsi₅ guá'₅ templo, jme₁ca₂dsi₃lén₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, të₅juá'₅, quian'₅₄ gui'₅₄ can'₅₄ në₃. ² Ca₂juá'₂:

—Jmo₄ jág₁ 'e₂ ta₁ líng'₅. ¿'Ein₂ ca₂cuë₃ bí₂ 'éi'₃ a₂jmo'₂ le₂në₅?

³ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús, ca₂juá'₂:

—Ján₃ bá₄ ñag₄ jniá₂ caun₂ jág₁ 'nia'₂: ⁴ ¿'Ein₂ ca₂chen₃ Juan₅₄ a₂o₃choin₃ dsa₂ jmi₂? ¿Ca₂chei₃ Diú₄, o₃ ca₂chei₃ dsa₂ mi₂güíg₃ 'e₂? Nag₄ de'₂ 'nia'₂ a₂në₅.

⁵ Jaun₂ ca₂dsia₃ jág₁ guioin₅₄, ca₂juá'₂:

—Né₁jua'₂ ca₂chei₅₄ jniog₄ i₂chen₄ quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂, në₃ cóñ'₅ bá₄ juá'₂: “¿'E₂ guë'₂ lë₃ tsá₃ ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅?” ⁶ Né₁jua'₂ ca₂ñag₄ guë'₂ jniog₄ dsa₂ bá₄ i₂ca₂chen₃ 'éi₂, në₃ cóñ'₅ bá₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ juig₂ qui₃dsag₅ cang₄. Ia₁ 'én₂ dsón'₂ bá₄ dsa₂ juig₂ a₂jme₁lín₄ Juan₅₄ jan₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄.

⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Tsá₃ a₂jaun₂ ne₄ jnia'₅₄.

⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Ján₃ bá₄ le₂në₅ tsá₃ juá'₄ jniá₂ 'ein₂ cuë₅ bí₂ 'éi'₃ a₂jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo₂₃.

Jág₁jág₅ léi₄juí₁lia'₂ co₂nió'₃ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂jmó'₂ ta₁ ja₁nau₂

(Mateo 21:33-44; Marcos 12:1-11)

⁹ Jaun₂ ca₂jme₃liög₃ táng₃ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂ juig₂ caun₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂, ca₂juá'₂:

—Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂ca₂jmo₃ caun₂ ja₁nau₂ ca₂chéin₃ uïng₂ míg₂ uvas. Cang₂ jaun₂ ca₂o₃'íin₃ bá₄ ca₂ñó₃ uë₂ ja₁siá'₂. Gu₂ dsa₂ sián'₂ bá₄ ca₂dsia₃ ja₁nau₂ quió'₅. ¹⁰ Jme₁ca₂té₂ jein₂ a₂ca₂rau₂ ja₁nau₂, ca₂chein₃ jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ quiáin₅, a₂i₁mag₂₃ con'₂ a₂ca₂ti₁ne₄ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ ja₁nau₂ 'éi₂. La₁ jé₂ bá₄ ca₂cuë₃ tioin'₅₄, ca₂dsiog₂ líin₃. ¹¹ Jaun₂ dsa₂ juig₅₄ ja₁nau₂, ca₂chein₃ táng₃ jan₂ i₂sián'₂, la₁ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmóg₂ táng₃: jnia'₅₄ ca₂té₂ca₂'o₂ bá₄ ca₂cuë₃ tioin'₅₄, ca₂dsiog₂ líin₃ táng₃. ¹² Jé₁ca₂té₂ 'nag'₂, ca₂chein₃ táng₃ jan₂ i₂sián'₂. La₁ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ qui₂ca₂jmóg₂ uig₅, ca₂dsei₂₃ tioin'₅₄.

¹³ Jaun₂ ca₂juá'₂ juig₅₄ ja₁nau₂: “¿'E₂ jmo₅₄ jniá₂ në₃? Chi'₂ quiáng₃ i₂'nióg₃ guë₄ líin₃ tsing₅₄. 'An₁ jme₃gain₃ bá₄ i₂në₅.” ¹⁴ La₁ jme₁ca₂jág₂ i₂tion'₅₄ jmo₅ ta₁, ca₂quiin₃ jág₁, ca₂juá'₂: “I₂në₅

† ^{19:45} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: “i₂jme₁ma₂tion'₅₄ 'nag₅, lá₅ ja₁jaun₂.” § ^{19:46} Isaías 56:7. * ^{19:46} Jeremías 7:11.

bá₄ tin₃ a₂la₂ cang₂. Në₃ o₁jñíi' jniog₄, ia₁jaun₂ jniog₄ bá₄ lé₂ quián₂.” **15** Jaun₂ ca₂dsei₂₃ ca₂i₁jnag₂ 'ni'₂ ja₁nau₂. ¿'E₂ bá₄ jmo₃ dsa₂ i₂quió'₅ ja₁nau₂ në₃, quian'₅₄ dsa₂ 'éi₂? **16** Guain₂ jme₃dsiain₂₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ ja₁nau₂. O₄gú₃ i₂sián₂ bá₄ njág₃ ja₁nau₂ quió'₅.

Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ në₅, ca₂juá':

—iTsá₃ jui₁le₅₄ le₂në₅!

17 Jaun₂ ca₂jág₂ Jesús, jaun₂ ca₂juá':

—¿'E₂ guë'₂ 'nió'₄ jein₅ jág₁ ja₁juá'₂ ne₄ Si₂?

Ní₁cang₁ a₂tsá₃ ca₂rë₃ji'₅₄ të₅'ia'₂,
ca₂dsióg₃ ca₂lë₃ ní₁cang₁ a₂dsen₅₄ guë₄

të₁ron₅₄ qui'₅₄ 'ia'₂*

18 Ca₂le₃jín₃ i₂tsi₃sén₂ ne₄ ní₁cang₁ jaun₂ lé₂ le₁juig₁ le₁dsog'₅₄ quió'₅; në₁jua'₂ ní₁cang₁ guë'₂ në₃ ca₂tá'₂ ne₄ quió'₅, lé₂ 'liog₂.

19 Dsi₂juí₅ jaun₂ jme₁'nio₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, të₅juá'₅ në₃, jme₁tsáun₂, ia₁ ca₂rë₃lí'₄ a₂'in₅ 'éi₂ bá₄ Jesús, a₂ca₂juá'₂ jág₁ jáng₅ léi₄ jaun₂.† La₁ dsa₂ juig₂ bá₄ ca₂rë₃gain₃.

Jág₁ jui₁lia'₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ dsi₂tan₅₄

(Mateo 21:45-46; 22:15-22; Marcos 12:12-17)

20 Cón'₂ ca₂chein₃ dsa₂ i₂jnjia'₅₄ con'₂ tiog₅, tsá₃ jme₂li₅₄, jmo₂₃ a₂lín₅ dsa₂ dsen₃, jme₁'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jme₁jo₁₂ jua'₅₄ ca₂jon₄ bá₄ jág₁ 'lia'₂ jme₁'jniá₃ Jesús. Jaun₂ jme₁dsi₁jáng₂ ne₄ bí₂ 'éi'₃ a₂'io₅ dsi₄má'₂. **21** Jaun₂ ca₂ñíi'₃ Jesús jág₁ la₂:

—Të₅, ne₄ jnia'₅₄ dsón'₂ bá₄ lia'₂ tí₅ jág₁ jme₂tíng'₁ dsa₂, tsá₃ jua'₅₄ jma₃quén₅ jíng'₅₄ dsa₂; jme₂tíng'₁ dsa₂ con'₂ lë₅ jui₅ tí₅ quió'₅ Diú₄. **22** Jua'₅₄: ¿'I₄ 'éi'₃ qui'₅₄ 'lia'₅₄ quió'₅ dsi₂tan₅₄ César, o₃ tsá₃ qui'₅₄ 'e₂?

23 La₁ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ Jesús mai₅₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂ñag₃:‡

24 —'È₄ de'₂ 'nia'₂ caun₂ cu₄ 'ua'₂.§ ¿'Ein₂ quió'₅ nió'₄ chi₁ton₅? ¿'A₂ lia'₂ chein₂ juá'₂ letras tio'₅₄ në₅?

25 —Quió'₅ gui'₅₄ emperador César bá₄ —juá'₂ jaun₂ në₃.

Jaun₂ guë₄ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jang'₅₄ guë'₂ 'nia'₂ jaun₂ në₃, ne₄ César con'₂ a₂ca₂tín₂ César; ne₄ Diú₄ në₃ jang'₅₄ 'nia'₂ con'₂ a₂ca₂tín₂ Diú₄.

26 Jaun₂ tsá₃ ca₂tió'₃ jua'₅₄ a₂jo₅₄ quian'₅₄ jág₁ të₃jë₄ jág₅ dsa₂ jaun₂. Të₂le₃ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ bá₄ jág₁ a₂ca₂jéin'₃ Jesús; tei₄ bá₄ co₂ñei'₅₄ ca₂l₃léin₂.

Ca₂ñag₃ dsa₂ saduceos jui₁lia'₂ a₂jen'₅₄ 'lag₄

(Mateo 22:23-33; Marcos 12:18-27)

27 Jaun₂ ca₂jme₃quián₃ i₂lin₅₄ dsa₂ saduceos, i₂jme₂tag₅ a₂tsá₃ jen'₅₄ 'lag₄, ca₂o₃ñag₅₄:

28 —Të₅, ca₂quiog₂ Moisés si₂ a₂juá'₂, në₂jua'₂ ca₂jon₃ jan₂ dsa₂ ñe'₂ të₃ tsá₃ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅ guein₂, tion₅₄ 'nió'₅ jén₂ gu₂ dsó₂ rïn'₅₄ dsa₂ ñe'₂ i₂ca₂jon₃ quian'₅₄ 'io₅₄ 'nág₂ 'éi₂, ia₁jaun₂ guein₂ i₂le₃chan₂ quiáin₅, lé₂ co₂'nió'₄ tsí₁jon₂ 'lag₄ riin'₅₄. **29** Jaun₂ në₃, jme₁chan₂ guion₃ dsa₂ ñe'₂ i₂jme₁lë₄ rïn'₅₄. Ca₂jen₂ gu₂ i₂le₂'uig₅₄, la₁ ca₂join₃ bá₄ të₃ tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄ quiáin₅. **30** Jaun₂ ca₂caun₃ táng₃ i₂ca₂té₂ on₃, * **31** le₂jaun₂ bá₄ i₂ca₂té₂ ún₂ në₃, ca₂cain₃ 'io₅₄ 'éi₂. Le₂jaun₂ bá₄ ca₂lë₃ quian'₅₄ ta₁guion₃. Ca₂dsain₃ bá₄; 'i₁jan₂ guein₂ tsá₃ ca₂can₃ 'io₅₄. **32** Jé₁ca₂tó'₂, ca₂jon₃ bá₄ 'io₅₄ jáñ₃. **33** Jaun₂ në₃, jmi₄ jé₁ma₂té₂ rë₁jen₅₄ 'lag₄, ¿'ein₂ bá₄ quiáin₅ lé₂ 'io₅₄ 'éi₂? Ia₁ ta₁guion₃ bá₄ guë'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂ca₂guá₂ quiain'₅₄.

34 Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

* **20:17** Salmo 118:22. † **20:19** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 5:7. ‡ **20:23** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ jáñ₃: “¿'E₂ lë₃ cáun₂ táu₂ 'nia'₂ jniá₂??” § **20:24** griego: denario. * **20:30** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: “ca₂caun₃ táng₃ i₂ca₂té₂ on₃, la₁ jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂join₃, tsá₃ guein₂ ca₂can₃ 'io₅₄.”

—Dsa₂ i₂chan₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ jmig₄ në₃, tioin'₅₄ qui₂jéin'₂ gu₂, qui₂jéin'₂ gu₂ chi'₂ quiáin₅ në₃. ³⁵ La₁ i₂ca₂tín₂ tín'₄ ja₁tiain'₃ mi₂güíg₃ caun₂, i₂tín₅₄ jen'₅₄ ja₁jme₁rë₂'lín₅₄, ja₁jaun₂ gué₄ tsá₃ ma₃'ein₂ jén'₂ gu₂, on₃ gué₄ qui₃jéin'₂ gué₄ gu₂ chi'₂ quiáin₅. ³⁶ Ia₁ tsá₃ ma₂'ein₂ lé₂ dsián₃. Ja₁jaun₂ ma₂léin₂ juí₁lia'₂ lín₅ ángeles, léin₂ jaun₅ Diú₄, ia₁ ma₂ca₂rë₃cháin₃ táng₃. ³⁷ La₁ juí₁lia'₂ a₂jen'₅₄ 'lag₄, ca₂të₂ Moisés ca₂cué₃ léi₄ jme₁ca₂tó'₂ ne₄ Si₂ a₂ca₂lë₃ quian'₅₄ ni₁'ma₂ taun₅, ja₁juá'₂ 'iin₂₃ Te₁gui'₅₄: "Diú₄ quiáin₅ Abraham, Diú₄ quiáin₅ Isaac, Diú₄ quiáin₅ Jacob." ³⁸ Jaun₂ në₃ tsá₃ lín₅ Diú₄ quiáin₅ 'lag₄; Diú₄ quiáin₅ dsa₂ i₂jén'₃ bá₄ lín₅, ia₁ o₄quió'₄ 'éi₂ bá₄ chan₂ le₃jín₃.

³⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ i₂lin₅₄ të₅juá'₅:

—Të₅, 'njo₅ jlá'₁ jág₁ quiáng₂.

⁴⁰ Tsá₃ ma₃ca₂tiá₃ dsi₅ jua'₅₄ a₂ηag₃ gué₄ 'e₂ ηag₃.

¿'Ein₂ tsi₁jon₂ quiáin₅ lín₅ I₂rë₂ 'iin₁ quiáin₅ Diú₄?

(Mateo 22:41-46; Marcos 12:35-37)

⁴¹ Ca₂juá'₂ Jesú_s ca₂tsí'₃ dsa₂:

—¿'A₂ lia'₂ lë₅ në₃ a₂juá'₂ dsa₂ a₂lín₅ tsi₁jon₂ David I₂rë₂ 'iin₁ quiáin₅ Diú₄? ⁴² Jua'₂ 'njiog₅ bá₄ gué₂ David ca₂tióng₃ ne₄ si₂ Salmos, ca₂juá'₂:

Ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ Te₁gui'₅₄ quiáng₃:

“Né₂ con₂ jniá₂ të₂le₃ gu₃ ne₁,

⁴³ ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄

a₂tón'₄ jniá₂ dsa₂ i₂io₅₄ o₄tag'₄.†

⁴⁴ Chi₂jua'₂ le₂në₅ juá'₂ David të₂ Te₁gui'₅₄, ¿'a₂ bá₄ lia'₂ lë₅ jaun₂ a₂juá'₂ lín₅ jaun₅ 'éi₂?

Jme₂cáun'₂ Jesú_s quió'₅ të₅juá'₅

(Mateo 23:1-36; Marcos 12:38-40; Lucas 11:37-54)

⁴⁵ Të₃ nag₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tion'₅₄, ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂quiain'₅₄ le₂la₂:

⁴⁶ —Te₃ñi'₅₄ 'nia'₂ quian'₅₄ të₅juá'₅, ia₁ 'njo₅ 'njo₂ dsi₅ i₂nioi₅₄ jláin'₁ le₁qui'₂ tsí₁'mí'₂ chen'₅₄ jang₄; të₅ dsi₅ qui₂cuag₃ dsa₂ Diú₄ juí₁lia'₂ jé₄ 'ma'₅₄, jmá'₃ lia'₂ ne₄ 'ma₂si₅₄ dsen₅₄ bá₄ 'no'₂ tiaín'₃ juí₁lia'₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas; le₂jaun₂ bá₄ 'no'₂ ja₁jme₂juag'₂ dsa₂ juí₁lia'₂ ja₁niog₅ jmig₄ në₃. ⁴⁷ Qui₂ñiá'₂ 'ne₄ 'io₅₄ 'nág₂; a₂tsá₃ jme₂li₅₄ jmo₂₃ chi₂léin'₂ Diú₄ ué₂. Tsón₂ gué₄ uig₅ 'é₂ Diú₄ quió'₅ i₂le₂në₅.

21

Ca₂tó'₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ηé₂ cu₄ quió'₅

(Marcos 12:41-44)

¹ Jaun₂ ca₂chóg'₃ Jesú_s ne₅₄, ca₂jíin₂ dsa₂ cha₂ cu₄ i₂dsi₂lén₂ dsi₂tio'₂ cu₄ 'njo'₃ tsí₁gu₅ ja₁tio'₅₄ ofrendas.

² Jaun₂ ca₂jíin₂ táng₃ jan₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ηé₂ ca₂tó'₂ tñ₃ ní₁ guéin₂.* ³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesú_s:

—A₂dsi₂jó'₃ juí₂ jniá₂ 'nia'₂, 'lióng₂ gué₄ në₂tió'₂ 'io₅₄ 'nág₂ te₂ηé₂ në₅ lia'₂ con'₂ gué₄ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂në₂tió'₂. ⁴ Ia₁ 'éi₂ në₃, cu₄ a₂ma₂qui₂rë₂tsón₂ bá₄ jaun₂ quió'₅ cuë₂₃; dsa₂ mí₂ në₅ në₃, në₂cué₃ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁ron₅ quió'₅ bá₄, 'nió'₄ a₂jme₁lá₃ a₂gué'₃.

A₂dsi₃'én₂ bá₄ guá'₅, jág₁ 'é₂ Jesú_s

(Mateo 24:1-2; Marcos 13:1-2)

⁵ I₂lin₅₄ dsa₂jme₁tióin₂ dsia₂₃ jág₁ a₂ja₂né₂ guá'₅ templo, ia₁ a₂ní₄ lë₃ jlá'₁ ní₁cang₁ a₂le₁juí₄, ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂jlá'₁ tio'₅₄ a₂qui₂ma₂cué₃ dsa₂ co₂'nió'₄ ofrendas. Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesú_s:

⁶ —Ca₂le₃jé₃ a₂jág₂ 'nia'₂ tióng₂ në₅, já₅ caun₂jmig₄ jé₁dsi₃'én₂, tsá₃ ma₃'e₂ ní₁cang₁ te₂'ñiá₄ jua₄ a₂le₁juí₄ gué₄ lé₂.

† 20:43 Salmo 110:1. * 21:2 lit. "tñ₃ ní₁lepta."

Léi₄ a₂le₃cha₂ jmi₄ jë₁ca₂tó₂
(Mateo 24:3-28; Marcos 13:3-23)

7 Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ në₃:

—Të₅, ¿líg₂ jaun₂ lé₂ a₂në₅? ¿'E₂ bá₄ léi₄ le₃cha₂ jë₁ma₂ja₂quián₃ lé₂ a₂jaun₂?

8 Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Jmo₄ 'nia'₄ 'í₁ tsá₃ i₂cuín₅ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂jme₃gau₅ dsa₂. Ia₁ i₂juín₅ lín₃ i₂të₁i₃nio₄ i₂juá'₂ i₂nioi₅₄ o₄quió₃ jniá₂, a₂juá'₂ në₃: "Jniá₂ bá₄ 'éi₂"; juá'₂ ján₃: "Ma₂ja₂quián₃ jmi₄ jaun₂". La₁ tsá₃ i₂o₂nó'₅ 'nia'₂ chi₁co'₅₄ quió'₅. **9** Ia₁ jë₁ma₂ca₂nei'₂ 'nia'₂ 'ei₅ jág₁ a₂nio₃ 'nei₂, tón'₃ dsa₂ mi'₅₄ në₃, tsá₃ tón'₁ 'nia'₂ go₂'i₃, ia₁ le₂jaun₂ de₂ jniá₅ ca₂tín₂ lé₂ bá₄, la₁ on₃jua'₅₄ a₂ma₂dsian₅ dsí₂juí₅ jaun₂.

10 Jaun₂ ca₂tsí'₃ táng₃ dsa₂:

—Qui₃nio₃ 'nei₂ jui₁lia₂ caun₂ juig₂, qui₂quíin₂ quian'₅₄ juig₂ siá'₂; jme₃uán'₃ dsa₂ ca₂taun₂ ca₂taun₂. **11** Qui₂dsí₃bi₅₄ 'uë₃ tiá₂, jíá₃ 'on₅₄ dsa₂ ca₂le₂con₂, 'í₂ jmi₁uig₅ në₃; jnia₅₄ gau₂ dsí₁ guei'₅₄, 'lióng₂ léi₄ ca'₅₄ qui₂le₃jniá₂. **12** La₁ né'₃ a₂lé₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, qui₃tsán'₂ dsa₂ 'nia'₂ qui₂co₃'ein₃ dsa₂. Dsi₁jang'₂ dsa₂ o₄gú₃ dsí₂tan₅₄ quián₅ guá'₅ sinagoga, jaun₂ gué₄ to'₂ né'₃ 'má₃. Dsi₁jó₂ ne₄ rag₅₄ ne₄ dsí₄má'₂ në₃ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂. **13** Ja₁jaun₂ cuín₃ jmi₄ a₂jang'₅₄ 'nia'₂ jág₁ dsau₅ a₂ág'₄ jniá₂. **14** 'Éi₂ 'nia'₂ caun₂ 'au'₂, tsá₃ 'náu'₂ 'nia'₂ 'au'₂ tē₃jniá₅ 'a₂ lia'₂ long'₅₄, **15** ia₁ 'ñiós₃ bá₄ jniá₂ cuë₅₄ jág₁ a₂ting'₂ a₂ñj'₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ ñag'₅₄, ca₂lia'₂ jñia'₅₄ tsá₃ ma₃e₂ ñj₅ ñag₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'iog₅₄ 'éi₂. **16** Ca₂të₂ chog'₂-ñéi'₅ 'nia'₂ qui₃jáng'₂, ca₂të₂ chi'₂ ríng'₂, o₁ríng'₂, a₂mei₅₄ quiáng'₂ në₃. I₂lin₅₄ 'nia'₂ jme₃dsiog₅ dsa₂. **17** Ca₂le₂con₂bá₄ jme₃'ñia₅₄ dsa₂ 'nia'₂ o₄quió₃ jniá₂. **18** La₁ tsá₃ can₂ 'nia'₂ o₂i₁ dsí₅, ia₁ ca₂lia'₂ jñia'₅₄ 'i₁ca₂mi'₂ jñi₂ dsei'₂ 'nia'₂ tsá₃ dsí₃én₂. **19** Në₁jua'₂ ca₂nau'₂ 'nia'₂ tiá₂, dsí₁no'₃ 'nia'₂ tñí'₄ jme₂dsí₂ quiáng'₂.

20 'Jë₁ma₂ca₂jag'₅₄ 'nia'₂ ma₂le₁lio₃ 'lióg₂ le₃lág'₃ juig₂ Jerusalén, jaun₂ gué₄ le₃len'₅₄ 'nia'₂ ma₂ja₂quián₃ 'én₂. **21** Dsa₂ i₂tián'₅ 'uë₃ Judea jmi₄ jaun₂, jui₁cuíng₁₂ le₃má'₂; i₂tián'₅ jé₄ juig₂ gué'₂ në₃, jui₁'uiin₂; jui₁lia'₂ i₂tion'₅₄ ja₁nau₂ gué'₂, tsá₃ ma₃jui₁ja₂lein₅. **22** Ia₁ lé₂ jmi₄ a₂le₃chan₂ dsa₂ gue₃ jmi₁uig₅ 'ñio₅ lín₃, a₂le₃ti₃ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₂ ne₄ Si₂. **23** Jjuíg₂ jui₁lia'₂ dsa₂ mí₂ i₂le₁quian₅ guein₂, jui₁lia'₂ i₂chan₂ guein₂ bë'₅₄ i₂'ín'₂ dsí₅₄ quió'₅ në₃, jmi₄ jaun₂! Ia₁ go₂'i₃ 'ñio₅ lín₃ tē₃tsí'₅₄ gua'₅₄ 'uë₃, a₂le₃jniá₂ a₂'ne₂ Diú₄ ne₄ quió'₅ dsa₂ juig₂ la₂; **24** ia₁ dsí₃gan'₅₄ i₂dsián₃ quian'₅₄ ñi₁tág₂; i₂lin₅₄ gué'₂ qui₃të₂ dsa₂ le₁'ñei'₅₄ ca₂le₂con₂ go₄ dsí₂nau₂. Co₂dsia₅ qui₃tsó'₃ dsí₂nau₂ juig₂ Jerusalén, ca₂lia'₂ ca₂dsin₃ jmi₄ quió'₅ dsí₂nau₂ a₂'i₄ 'éi'₃ tóin₃ goin₂.

'A₂ lia'₂ lé₂ i₁jñiό'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃
(Mateo 24:29-35, 42—44; Marcos 13:24-37)

25 'Jmig₄ jaun₂ lé₂ léi₄ tē₂le₃ quian'₅₄ 'iog₂, tsí'₂, nei₅ në₃. Ta₁caun₂ gua'₅₄ 'uë₃ tón'₃ dsa₂ tiá'₃ qui'₂ dsí₅, tsá₃ a₂ñj₅ jmo₃, jmi₁ñjí'₄ gué'₂ në₃ lé₂ gau₂ qui₃jná'₃. **26** Tón'₃ dsa₂ qui₃nei'₂ a₂le₃gó'₃, 'í₅ dsí₅ ne₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ lé₂ mi₂güíg₃. Ia₁ ca₂të₂ jui₅bí₂ a₂cha₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃ qui₃guian'₃. **27** Jaun₂ gué₄ jín₂ dsa₂ mi₂güíg₃ jiá₃ jé₄ jnei₅ a₂'uain'₂ a₂jláin'₁ 'ñio₅ lín₃. **28** Jë₁ma₂ca₂rë₃lió₃ lë₂ a₂në₅, quen'₂ 'nia'₂ bí₂, 'a₃ jlian₅₄ 'nia'₂,† ia₁ ja₃quián₂ jmi₄ a₂lión'₂ 'nia'₂ co₂ñei'₅₄.

29 Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ caun₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ la₂:

—Ní₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ lë₂ quian'₅₄ ni₁'ma₂ higuera, jui₁'e₂ gué₃ ni₁'ma₂ siá'₂ në₃; **30** jë₁ma₂ca₂ne'₅₄ mog'₅₄, cáun'₂ 'nia'₂ 'í₂ guiong'₅₄ a₂ja₂quián₃ jein₂ 'iog₂ bá₄ jaun₂. **31** Ján₃ bá₄ le₂në₅, jë₁ma₂të₂ ne'₅₄ 'nia'₂ lë₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, le₃ñjí'₅₄ 'nia'₂ a₂ma₂ja₂quián₃ le₃gon₂ Diú₄. **32** A₂dsí₂jó'₃ juá'₅ jniá₂ juig₂ 'nia'₂, tsá₃ dsí₃ñjí₂ tsí₁jon₂ jmi₄ në₃,† ca₂lia'₂ ca₂lë₃ ca₂le₃jé₃

† **21:28** lit. "nau₂ 'nia'₂ chog'₅₄ ne'₅₄." † **21:32** o₃, "né'₃ a₂dsián₃ dsa₂ i₂lín₅ raza la₂."

a₂në₅. ³³ Dsí₃ní₂ guei'₅₄ m_i₂güíg₃ quian'₅₄ gua'₅₄ 'uë₃, la₁ jág₁ quió₃ në₃, o₁líg'₂ tsá₃ dsi₃ní₂ jua'₅₄ tsá₃ le₃ti₃.

³⁴ 'Të₃ní₂ 'nia'₂, tsá₃ i₂jme₂cán'₁ táng₃ 'nia'₂ 'au'₂ a₂i₂niog'₅₄ dsing'₅₄ le₁'eng'₅, tsá₃ caun₂

a₂i₅ 'au'₂ a₂chang'₂ m_i₂güíg₃ la₂, con'₂ tsá₃ nö₅ në₁ja₂ ca₂jo₃ jmig₄ jaun₂ 'nia'₂ co₂tiá₂.

³⁵ Ju₁lia'₂ ja₁ta'₂ caun₂ tsí₁liá₂ bá₄ lé₂ jmig₄ jaun₂ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tián'₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. ³⁶ Jaun₂ chan'₂ 'nia'₂ rë₂jáng'₁, chi₁leng'₄ Diú₄ ca₂le₃jé₃ jmig₄, ia₁jaun₂ bá₄ quiñ'₅₄ 'nia'₂ jmig₄ lióng'₂ ne₄ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ lé₂ në₅, ia₁jaun₂ dsi₁nó₅ të₃tsing'₅₄ ne₄ Jaun₅ dsa₂ m_i₂güíg₃.

³⁷ Ca₂le₃jé₃ jmig₄ bá₄ jme₁jme₂tag₂₃ i₁dsi₅ guá'₅ templo, jë₁ma₂ca₂nei₂ dsó₅ dsi₂jñia₅₄ má'₂ ja₁chei₂ Olivos.

³⁸ Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ jme₁ja₂léin₂ të₂ o₃'iog₂ i₁dsi₅ guá'₅ a₂ja₂néi₃ jág₁ a₂cuë₂₃.

22

Ca₂jmo₃ dsa₂jág₁ a₂tsái₂ Jesús

(Mateo 26:1-5, 14—16; Marcos 14:1-2, 10—11; Juan 11:45-53)

¹ Jme₁ma₂ja₂quián₃ jmig₄ quió'₅ i₁ní₄ a₂tsá₃ levadura rë₂jñia₅, a₂chei₂ Jmig₄ Të₂'in₅₄.

² Jaun₂ qui₂ca₂'náu'₃ dsí₅ juig₅₄ jme₂dsa₂, të₅juá'₅ në₃, 'a₂ lia'₂ cuí₃ jmig₄ jñag'₃, ia₁ a₂gain₃ dsa₂ juig₂ bá₄.

³ Jaun₂ ca₂'í₃ Satanás dsí₅ Judas, i₂të'₂ Iscariote, i₂jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ i₂guia₃-tí₂n₂.

⁴ Judas 'éi₂ në₃ ca₂ñe₅₄ ca₂i₁jmo₅₄ jág₁ quian'₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ i₂lín₅ 'liög₂ dsen₅₄ quián₅ guá'₅ templo në₃, 'a₂ lia'₂ jáng'₂ jín₂ Jesús o₄gú₃.

⁵ Jaun₂ 'io'₂ jén'₅ bá₄ dsa₂ 'éi₂, ca₂jmo₃ jág₁ a₂cuë₃ cu₄.

⁶ Jaun₂ ca₂cuë₃ Judas jág₁ quió'₅. Jaun₂ ca₂'náu'₃ dsí₅ 'a₂ lia'₂ jáu₂ jui₅ a₂jáng'₂ con'₂ jme₁tsá₃ juín₅ dsa₂ ma₃quiain'₅₄.

Má₃ jë₁ca₂tó'₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄

(Mateo 26:17-29; Marcos 14:12-25; Juan 13:21-30; 1 Corintios 11:23-26)

⁷ Ca₂të₂ jme₁ca₂të₂ jmig₄ quió'₅ i₁ní₄ a₂tsá₃ levadura rë₂jñia₅, con'₂ ca₂tin₂ dsa₂ jme₂dsiain₂₃ guein₂ já'₂ cha₂ quián₅ Jmig₄ Të₂'in₅₄.

⁸ Jaun₂ ca₂chen₃ Jesús Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄, ca₂juá'₂:

—O₂nó'₅ 'nia'₂ o₂jmo₄ co₂jñia₅₄ má₃ quián₂ jniog₄ a₂que₅₄ Jmig₄ Të₂'in₅₄.

⁹ Jaun₂ ca₂jag₃ 'éi₂:

—¿A₂já'₄ 'niog₂ dsí₁jmó₁ jnia'₅₄ co₂jñia₅₄?

¹⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jë₁ma₂dsi₃nó'₅ 'nia'₂ jë₁juig₂, jme₃jein'₂ jan₂ dsa₂ në'₂ i₂ñá'₅ quion₂ caun₂ ni₁dsig₁ 'a₄ jmig₂. O₁'ein'₃ 'nia'₂ ca₂të₂ dsi₂néi₂ ja₁'í₂. ¹¹ Jaun₂ juig₅₄ 'nia'₂ dsa₂ juig₅₄ dsi₂néi₂: “Le₂la₂ juá'₂ Të₅ tsí'₅ 'ne₂: ¿Na₂ bá₄ dsi₂néi₂ ja₁gué'₅₄ má₃ quió'₅ Jmig₄ Të₂'in₅₄ quiang'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáng₃? ” ¹² Jaun₂ 'ë₃ caun₂ ja₁lë₄ dsi₂néi₂ jué'₂ guei'₅₄ ja₁ma₂lë₅ co₂jñia₅₄ quió'₅. Ja₁jaun₂ jmo₄ co₂jñia₅₄.

¹³ Jaun₂ ca₂i₃lén₂ bá₄ 'éi₂ në₃. Ca₂lë₃ rë'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ jaun₂. Ja₁jaun₂ ca₂jmo₃ má₃ quió'₅ jmig₄.

¹⁴ Jme₁ca₂të₂ hora jaun₂, ca₂guá₂ Jesús ne₄ mesa, quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂* quiáin₅.

¹⁵ Jaun₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—¡Líg'₂ bá₄ 'ín₅ dsi₃ gué'₅₄ má₃ Jmig₄ Të₂'in₅₄ la₂ quian'₅₄ 'nia'₂, né'₃ a₂dsi₃ní₂ uig₅! ¹⁶ Ia₁ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, tsá₃ ma₃líg'₂ jmig₄ jua'₅₄ gué'₅₄ gué'₄ má₃ le₂la₂ ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄ i₁le₃ti₃ ja₁gon₂ Diú₄.

¹⁷ Jaun₂ ca₂tiín₂ copa, ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ ca₂juá'₂:

* ^{22:14} griego: apóstolous (dsa₂ i₂chen₄).

—Ján⁵' nia² a₂la₂; jmo₄ dsió_g jin₄ ríng₂. ¹⁸Ia₁ juá⁵ jniá₂, tsá₃ ma₃líg₂ jmig₄ jua⁵⁴ a₂guí⁵⁴ gué₄ jmi⁵⁴ míg₂ uvas le₂la₂, ca₂lia² ca₂té₂ jmig₄ i₁le₃ti₃ ja₁gon₂ Diú₄.

¹⁹Jaun₂ ca₂tiín₂ táng₃ caun₂ i₁ñí⁴, ca₂cué³ ti₁'mag₄ Diú₄. Jaun₂ ca₂'nai₃ ca₂cué³ 'éi₂, ca₂juá²:

—Ní₃ bá₄ jniá₂ i₁ñí⁴ la₂, a₂ma₂rë₂jang⁵⁴ o₄quián² 'nia². Jmo₄ 'nia² a₂la₂ a₂dsiog₂ 'au² jniá₂.†

²⁰Ján₃ bá₄ le₂në₅, jme₁ma₂ca₂lë₃ gué⁵ i₁ñí⁴, ca₂can₃ táng₃ copa, jaun₂ ca₂juá²:

—A₂'a₄ copa la₂, lë₅ jág₁ 'mí₂ a₂té₃ron₅₄, a₂lì⁵⁴ të₂le₃ quian⁵⁴ jmi₃ a₂dsi₃'o₅₄ o₄quián² 'nia².‡

²¹'La₁ në₃ në₃, ne₄ mesa la₂ guá₅ quian⁵⁴ jniá₂ i₂jáng₂. ²²Dsón₂ bá₄ 'en₅₄ jui₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güig₃ dsió_g ja₁'ein₅₄ 'éi³ dsió_g, la₁ i₂e₂ gué₄ juig₂ dsa₂ i₂jáng₂!

²³Jaun₂ ca₂jme₃lió₃ tsí₂ca₂jiín₂ quiain⁵⁴ riin⁵⁴, 'ein₂ bá₄ 'éi₂ i₂jmo₃ le₂jaun₂.

Ca₂tsíin₂ o₄quió⁴ 'ein₂ i₂lén₂ i₂dsen₅₄ gué₄

²⁴Ján₃ bá₄ ca₂lë₃ mí⁵⁴ jé₄ quió⁵, ne₄ 'uig₅₄ 'ein₂ 'éi₂ i₂lén₂ i₂dsen₅₄ gué₄.

²⁵Jaun₂ ca₂juá² Jesús:

—Ca₂le₃jín₃ rag₅₄ quián₅ dsi₂nau₂, tiaín²³ goin₂ jmo₂₃ 'éi³ lia² lë₂ dsí₅. Le₂jaun₂ gué² i₂le₁'io₅ 'éi³ i₂le₁'ín₁ quiáin₅, 'ag₅ dsa₂ a₂lín₅ dsa₂ i₂jmo₅ a₂dse₃. ²⁶La₁ tsá₃ le₂jaun₂ lé₂ quian⁵⁴ 'nia². Jui₁lia² i₂can⁵⁴ jé₄ quián² 'nia², jui₁jmo₁₂ mei². Le₂jaun₂ gué² i₂cán₂ ne₄jui₅, jui₁jmo₁₂ në₂jag₄ bá₄ i₂jme₂ti₃. ²⁷Jaun₂ në₃, 'ein₂ i₂dsen₅₄ gué₄: i₂guá₅ ne₄ mesa, o₃ i₂dsia₅ má₃ 'e₂? 'On₁ i₂guá₅ ne₄ mesa bá₄? La₁ jniá₂ 'eng₅₄ jé₄ quián² 'nia², líng₅ jan₂ i₂jme₂ti₃. ²⁸'Nia² gué² líng₅ i₂ma₂ja₂nó₅ quiong⁵⁴ jniá₂ jé₄ uig₅ a₂qui₂ma₂i₂ñig₂. ²⁹'Uig₅₄ në₅ në₃, dsián₄ jniá₂ 'nia² ja₁o₁tiáng₂ gong₂, jui₁lia² ma₂dsiog₃ Ne³ jniá₂, ³⁰ia₁jaun₂ o₁qué² o₁'én² 'nia² ne₄ mesa quió₃ ja₁gong₂, ja₁jaun₂ o₁tián² 'nia² ne₄ta₁ a₂qui₁dsi₂'éi³ quió⁵ ta₁guia₃-tíñ₂ nió³ tsí₁jon₂ dsa₂ juig₂ Israel.

Ní₅ bá₄ Jesús a₂tsá₃ tion₃ Pe₄ a₂cuig₂₃

(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Juan 13:36-38)

³¹Ján₃ bá₄ ca₂juá² Te₁gui⁵⁴:

—Si₂mu₅₄, Si₂mu₅₄ —ca₂tsí₃ Pe₄—, i₂sé₃dsen₃ ma₂në₂mag₃ 'ñiái² 'nia² lia² ja₁'ñiái² dsa₂ trigo, ³²la₁ jniá₂ ma₂në₂mi₃ o₄quián² 'ne₂, ia₁jaun₂ tsá₃ dsiá₃ éi₃ a₂'éng₂. 'Ne₂ në₃, jé₁ma₂ca₂jéin³ táng₃ 'au², cué⁵⁴ bí₂ ríng₂.

³³Jaun₂ 'éi₂ në₃ ca₂ñag₃:

—Te₁gui⁵⁴, caun₂ bá₄ ma₂'ei₅ dsi₃ i₁'ú₃ në³ 'má₃ co₂lë₅ quian⁵⁴ 'ne₂, o₁jnjia⁵⁴ 'mú₃ ca₂quín₂.

³⁴Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Pe₄, jniá₂ gué² juá⁵, tsá₃ 'o₃ të₁guí₄ dsó₂ në₃, ca₂lia² ma₂në₂jua⁵⁴ 'ne₂ 'ni₅ ráun₂ a₂tsá₃ tóng⁴ a₂cuig₂ jniá₂.

Ma₂ja₂quián₃ hora gue₃ Jesús uig₅

³⁵Jaun₂ ca₂juá²:

—Lia² con² ca₂tsíng₂ 'nia², lia² con² tsá₃ tsí₁na⁵⁴ jme₁le₁quian⁴, on₃ gué² të₂lau₂, on₃ gué² ni₁lau₂ ton₅ tag⁵⁴ në₃, 'cha₁ a₂ca₂rë₃'nió⁵ quián² 'nia²?

'Éi₂ në₃, ca₂ñag₃:

—'I₁caun₂ tsá₃ ca₂rë₃'nió⁵.

³⁶Jaun₂ ca₂juá² táng₃:

—Në₃ gué₄ në₃ i₂io₅ tsí₁na⁵⁴, të₂lau₂ në₃ jui₁quian₅₄. I₂tsá₃ 'io₅ 'ñi₁tág₂ në₃, o₁'nag₁₂ mi₂dsiog₂ quió⁵ ia₁jaun₂ lá₃ 'ñi₁tág₂. ³⁷Ia₁ juá⁵ jniá₂, tion₅₄ niog₅ le₃ti₃ ja₁con₂ jniá₂ ja₁juá²

† ^{22:19} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "a₂ma₂rë₂jang⁵⁴ o₄quián² 'nia². Jmo₄ 'nia² a₂la₂ a₂dsiog₂ 'au² jniá₂", on₃ gué² versículo 20. † ^{22:20} 'Nio² ja₁ton₅ Éxodo 24:8.

ne₄ Si₂ le₂la₂: “Nó₃ jé₄ quió₅ dsa₂ i₂le₁cán₄ dso₄, ia₁ ca₂jmo₃ dsa₂ dsí₅ në₂jag₄ bá₄ a₂rë₂cáin₄ dso₄ jáñ₃.”§ Ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ juá₂ ne₄ Si₂ a₂'ag₂₃ jniá₂, tion₅₄ niog₅ le₃ti₃.

38 Jaun₂ ca₂juá₂ 'éi₂:

—Te₁gui₅₄, la₂ tiá₅ tñ₃ nì₁tág₂.

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃:

—Tió₅ bá₄ në₅.

*Ca₂chi₂lén₂ Jesú₃ Diú₄ caun₂ ja₁chei₂ Getsemaní
(Mateo 26:36-46; Marcos 14:32-42)*

39 Jaun₂ gué₄ në₃ o₂'íñ₃ nò₃ juí₅ Má₂ Olivos, ia₁ le₂jaun₂ tñ₂ bá₄. Jaun₂ ca₂i₃lén₂ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiong₅₄.

40 Jme₁ca₂dsiog₃ ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂juá₂:

—Chi₁len₅₄ 'nia₂ Diú₄ ia₁jaun₂ tsá₃ jo₅₄ juí₅bí₂ a₂cáun₂ táu₂.

41 Jaun₂ ca₂ñó₃ Jesú₃ 'ñiog₅ uíng₂ con₂ ja₁tág₅ ca₂míg₂ nì₁cang₁ a₂táun₂ dsa₂. Ja₁jaun₂ ca₂chi₃jné₃ ca₂chi₃léin₂ Diú₄.

42 Ca₂juá₂:

—Tia₅₄, ¿tsa₁ cuin₅ jmi₄ jñiá₄ uig₅ dsí₃níg₂ la₂? La₁ia₁, juí₁le₅₄ bá₄ a₂'ñio₂ 'au₂ 'ne₂, on₃jua₅₄ con₂ 'nio₃ jniá₂.

43 Jaun₂ ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel ne₅₄, i₂ca₂sión₃ juí₅ guei₅₄ i₂juíg₃, a₂ca₂cuë₃ bí₂.

44 Hora jaun₂ ca₂ñág₃ uig₅ 'ñio₅ lñ₃, jaun₂ tñ₂le₃ lë₅ gué₄ ca₂chi₃léin₂ Diú₄; ca₂tein₃ jme₁dsiog₂ në₂jag₄ bá₄ jmi₂ qui₂ca₂dsá₂ tñ₂ 'uë₃.*

45 Jme₁ca₂nau₂ ja₁chi₂léin₂ Diú₄ jaun₂, guáin₃ ja₁tián₄ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂. La₁ le₁güín₃ bá₄ 'éi₂ tián₅ ca₂jo₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'lia₂ dsí₅.

46 Jaun₂ ca₂juá₂:

—¿'E₂ lë₃ le₁güín₃ 'nia₂ tiáng₅? Nau₂, chi₁len₅₄ 'nia₂ Diú₄ ia₁jaun₂ tsá₃ jo₃ juí₅bí₂ a₂cáun₂ táu₂.

Ma₂le₁te₂ dsa₂ Jesú₃

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Juan 18:2-11)

47 Té₃jé₄ juá₂ Jesú₃ jaun₂, jme₁ca₂dsi₃léñ₂ juíñ₅ dsa₂. Jaun₂ ca₂dsiog₃ i₂té₂ dsa₂ Ju-das, i₂jme₁lín₄ jan₂ chi₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, quian₅ ne₄ juí₅. Jaun₂ ca₂jme₃quiáin₃ con₂ Jesú₃ a₂jme₁chen₃† quió₅.

48 La₁ ca₂juá₂ Jesú₃:

—Judas, ¿'e₂? ¿Le₁në₅ bá₄ jing₅₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂chén₁ quió₅?

49 Jme₁ca₂jág₃ i₂quian₅₄ Jesú₃ a₂lë₂ jaun₂, ca₂juá₂:

—Te₁gui₅₄, ¿qui₅₄ jnia₅₄ quian₅₄ nì₁tág₂?

50 Jan₂ 'éi₂ në₃ ca₂quí₃ quió₅ i₂jme₂ti₃ ta₁ quián₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄, ca₂jñiá₂ rë₂gua₅₄ ne₁.

51 Jaun₂ ca₂juá₂ Jesú₃:

—'A₃ ma₃jmai₅₄.

Jaun₂ ca₂chóng₃ táng₃ rë₂gua₄ 'éi₂, ca₂jme₃lió₂. **52** Jaun₂ ca₂tsí₃ juíg₅₄ jme₂dsa₂, 'i₅₄ guá₅, gui₅₄ can₅₄ në₃ i₂dsi₃léñ₂ tsáun₂:

—¿'E₂? ¿Juí₁lia₂ jé₁tsán₂ dsa₂ 'ang₂ ja₂nó₅ qui₂le₁quian₄ nì₁tág₂, 'ma₂ në₃? **53** Líg₂ bá₄ 'eng₅₄ tián₂ quian₅₄ 'nia₂ i₂dsi₅ guá₅, tsá₃ ma₂chong₂ 'nia₂ ja₁jaun₂. La₁ në₃ gué₄, 'au₂ 'nia₂ bí₂ tiá₂ 'au₂ jmó₂, në₃ lia₂ chí₅ qui₁né₃.

Tsá₃ tion₅ Pe₄ a₂cuíñ₂₃ Jesú₃

(Mateo 26:57-58, 69—75; Marcos 14:53-54, 66—72; Juan 18:12-18, 25—27)

§ **22:37** Isaías 53:12. * **22:44** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ versículos 43 quian₅₄ 44. † **22:47** Jme₁tin₂ quió₅ dsa₂ judíos a₂chen₂ jú₅ riin₅₄ jé₁cuag₃ Diú₄.

⁵⁴ Jme₁ma₂në₂chóng'₂, ca₂tág₃ jui₅ ja₁quió'₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄. La₁ Pe₄ në₃, uíng₂ bá₄ tē₂quíin₃ njó₃ 'ein₂₃.

⁵⁵ Dsa₂ 'éi₂ në₃, ca₂dsia₃ si₂ i₁dsi₅, ca₂tiáiñ'₂ le₃lág'₃ cau₅ si₂; jé₄ jaun₂ ca₂guá₂ Pe₄ ján₃.

⁵⁶ Tē₃jé₄ jaun₂, ca₂rë₃lí'₄ jan₂ 'io₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ ja₁jaun₂, a₂guá₅ Pe₄ cau₅ si₂. Caun₂ ca₂jág₂ tiá₂, ca₂juá'₂:

—Ján₃ bá₄ jme₁quiain'₅₄ i₂në₅.

⁵⁷ La₁ 'éi₂ në₃, tsá₃ ca₂tioin₃, ca₂juá':

—Tsá₃ 'éi₂ cuín₅ jniá₂, 'ne₂ 'io₅₄.

⁵⁸ Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂guan₃ táng₃ jan₂, ca₂jág₂, jaun₂ ca₂juá':

—Jme₁quiain'₅₄ 'ne₂ ján₃, c₂lia'₅₄?

—Jan'ón₄. Tsá₃ dsa₂ 'éi₂ jme₁quian'₄ jniá₂, 'ne₂.

⁵⁹ Con'₂ caun₂ hora cang₂ jaun₂, tion₅₄ bá₄ tsá₃ jme₁cán₂ jan₂ jág₁, ca₂juá':

—Tē₃dsón'₂ jan₂ i₂jme₁quiain'₅₄ bá₄ në₅, ia₁ Galilea bá₄ ja₁chain₂.

⁶⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Pe₄:

—Tē₃dsón'₂ rë'₂ juá'₅ jniá₂ la₂, ca₂lia'₂ jñia'₅₄ tsá₃ cuíng₅ 'ein₂ 'éi₂ 'íñ'₅ 'nia'₂.

Tē₃jé₄ dsia₂₃ jág₁ jaun₂ jme₁ca₂'o₃ tē₁gui₄ dsó₂. ⁶¹ Jaun₂ ca₂jén'₃ Te₁gui'₅₄ ca₂jíin₂ Pe₄, ca₂jmo₃ a₂dsiog'₂ dsí₅ 'éi₂ 'e₂ a₂ma₂në₂juá'₂ le₂jñia₅: “Tsá₃ 'o₃ tē₁gui₄ dsó₂ në₃, ca₂lia'₂ ma₂në₂jua'₅₄ 'ne₂ 'ní₅ ráun₂, a₂tsá₃ tóng'₄ a₂cuig'₂ jniá₂.”

⁶² Jaun₂ ca₂o₃ 'íñ₃ ca₂tá'₂ qui'₂ dsí₅, ca₂'o₃ 'ñio₅ lín₃.†

A₂lë₁qui₂co₂jmá'₂ dsa₂Jesús

(Mateo 26:67-68; Marcos 14:65)

⁶³ Dsa₂ i₂niog₅ jmo₅ 'í₁ Jesús në₃, a₂lë₁qui₂co₂jmóg'₂ tioin'₅₄, ca₂cuë₃ në₃.

⁶⁴ Ca₂'né₂ jme₁ne₁ Jesús, qui₂ca₂quein₃ dsí₂ne₅₄§ jaun₂ ca₂juá':

—jDsi₄ jág₁ 'ein₂ në₂quein₃ quiáng'!

⁶⁵ 'Lióng₂ lín₃ bá₄ ca₂juá'₂ tioin'₅₄, a₂të₂'o'₂.

Ca₂chen'₃ dsa₂Jesús ne₄ dsí₂tan₅₄ quián₅ guá'₅

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Juan 18:19-24)

⁶⁶ Jme₁jnia₃ jaun₂, qui₂ca₂jí₂ ca₂le₃jín₃ gui'₅₄ can'₅₄ quián₅ dsa₂ judíos, juig₅₄ jme₂dsa₂, tē₅juá'₅ në₃. Jme₁ma₂le₁ñii'₂, ca₂dsi₁jñia₃ dsa₂ Jesús ne₅₄. Jaun₂ ca₂ñag₃:

⁶⁷ —¿Dsón'₂ 'ne₂ líng'₅ I₂rë₂ 'íñ₁ quián₅ Diú₄?

Jaun₂ ca₂ñag₃:

—Ojñia'₅₄ ca₂juá'₃ jniá₂, jniá₂ 'éi₂, a₂dsón'₂ tsá₃ le₃'én'₂ bá₄ 'nia'₂. ⁶⁸ Në₁jua'₂ ca₂ñag₄ jniá₂

'e₂ ca₂ñag₅₄ ne'₅₄ 'nia'₂, a₂dsón'₂ on₃jua'₅₄ a₂jaun₂ jein'₅₄ 'nia'₂ jág₁ quió₃.* ⁶⁹ La₁ në₃ në₃, tē₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁ñó₄ në₅, guá₃ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, tē₂le₃ gu₂ ne₁ Diú₄ i₂uan'₂ gué₄ lín₃.

⁷⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ ca₂le₃jín₃:

—¿Ja₁ 'ne₂ bá₄ líng'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, jaun₂?

—Jniá₂ bá₄ líng₅, jui₁lia'₂ ma₂në₂jua'₅₄ 'nia'₂ në₅.

⁷¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ tioin'₅₄:

—¿'Ein₂ gué₄ jmá'₃ dsa₂ 'niog₂ jniog₄ jáng'₃ jág₁ dsau₅? Jua'₂ jniog₄ guio₅₄ ma₂në₂néi₁ jág₁ a₂ma₂në₂ué₃ i₂në₅ 'njio₅ mi₂'o₅₄ chéin'₅.

23

Ca₂dsián'₃ Jesús ne₄ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11—14; Marcos 15:1-5; Juan 18:28-38)

¹ Jaun₂ qui₂ca₂nau₂ ca₂le₃jín₃ ca₂jñiai₃ Jesús ne₄ Pilato.

† ^{22:62} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ versículo 62. § ^{22:64} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “qui₂ca₂quein₃ dsi₂ne₅₄.”

* ^{22:68} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: “on₃ gué₂ jaun₂ a₂lo'₅₄ 'nia'₂.”

² Ja₁jaun₂ gué₄ ca₂'náu'₃ dsáu₁ Jesús, ca₂juá':

—Ca₂jon₃ jnia'₅₄ dsa₂la₂ jme₁ein₅₄ dsia₂₃ mi'₅₄ jin₄ dsa₂ juig₂ quián₂ jnia'₅₄. Nj₂₃ toin'₂ dsa₂ jág₁ a₂tsá₃ ma₂ein₂ quí₃ 'lia'₅₄ a₂ca₂tín₂ César; a₂jme₂tíin₂₃ dsa₂ juá'₂ a₂líin₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, co₂'nió'₄ a₂líin₅ rag₅₄.

³ Jaun₂ ca₂ñag₃ Pilato:

—¿Dsón'₂ líng'₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Le₂në₅ bá₄, jui₁lia'₂ juá'₂ 'ne₂ në₅.

⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Pilato ca₂tsí'₃ juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ dsa₂ juig₂:

—Tsá₃ 'e₂ dsáu₁ dsa₂ në₅ dso'₂ jniá'₂ 'i₁caun₂.

⁵ La₁ tē₂le₃ lë₅ gué₄ co₂mi'₅₄ ca₂tóin'₂, ca₂juá':

—La₁ 'njo₅ lin₃ dsia₂₃ mi'₅₄ nj₂₃, jme₂tíin₂₃ dsa₂ ta₁caun₂ 'uë₃ Judea. Ca₂jme₃lió₃ Galilea, rë₂në₃ gué'₂ ma₂ñj₂₃ ja₁lá₃ jmo₂₃ le₂jaun₂.

Ca₂dsián'₂ Pilato Jesús ne₄ Herodes

⁶ Jme₁ca₂nág₂ Pilato a₂në₅, jaun₂ ca₂ñag₃ chi₂jua'₂ 'uë₃ Galilea chan₂ dsa₂ 'éi₂.

⁷ Jme₁ca₂rë₃ñj₅ në₃, a₂lín₅ Jesús dsa₂ chan₂ tē₂le₃ 'uë₃ ja₁niog₅ gu₂ Herodes, jaun₂ ca₂dsióg'₂ ne₄ 'éi₂. Ia₁ jme₁ñj₂₃ juig₂ Jerusalén jmig₄ jaun₂.

⁸ 'Io'₂ jén'₅ bá₄ Rag₅₄ Herodes jme₁ca₂jíin₂ Jesús, ia₁ líg'₂ bá₄ 'ín₅ dsí₅ jág₂, ia₁ jme₁ma₂nág₂ bá₄ 'ei₅ jág₁ a₂'ín₅ dsa₂ 'éi₂. Ia₁ jme₁'ín₂ dsí₅ jág₃ 'e₂ caun₂ o₂dsain₂ jmo₃.

⁹ 'Lióng₂ a₂qui₂ca₂ñjí'₃ Jesús, la₁ tsá₃ ma₃'e₂ ca₂ñag₃ 'éi₂ 'i₁caun₂.

¹⁰ Ja₁jaun₂ jme₁tióñ₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ tē₂juá'₅ në₃, caun₂ qui₂ca₂'náu'₃ tion₅₄ dsáu₁ 'éi₂.

¹¹ Jaun₂ Herodes në₃, quian'₅₄ lió₂ quiáin₅, lë₁qui₂ca₂jmó₂ tioin₅₄, ca₂quei'₃ 'mí'₂ jlá'₁, jaun₂ ca₂dsióg'₂ bá₄ táng₃ ne₄ Pilato.

¹² Jmig₄ jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃ Pilato a₂mei₅₄ quian'₅₄ Herodes, ia₁ jme₁le₁ 'njaí₁₂ ríñ₅₄ le₂jnjá₅.

Ca₂o₃'ág₃ 'éi₃ a₂jón₂ Jesús

(Mateo 27:15-26; Marcos 15:6-15; Juan 18:39-19:16)

¹³ Jaun₂ ca₂ñjí'₂ Pilato juig₅₄ jme₂dsa₂, quian'₅₄ i₂lín₅ ta₁, quian'₅₄ dsa₂ juig₂ në₃. ¹⁴ Jaun₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—O₂jon₅₄ 'nia'₂ ne₃ dsa₂ la₂, ia₁ juá'₂ 'nia'₂ a₂dsia₂₃ mi'₅₄ jin₄ dsa₂. Të₃ ne'₅₄ 'nia'₂ ma₂qui₂në₂ñag₄ jniá₂, tsá₃ 'e₂ dsáu₁ dso'₂ jniá₂ 'i₁caun₂, lia'₂ con₂ lë₅ dso₄ a₂jme₂cain'₅₄ 'nia'₂.

¹⁵ On₃ gué'₂ Herodes ca₂dsó'₂, jaun₂ la₂ bá₄ ca₂dsióg'₂ táng₃. Jaun₂ 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ cha₂jua'₅₄ ca₂tíin₂ gue₃ 'mú₃. ¹⁶ La₁ jmo₅₄ 'éi'₃ a₂bó₂ dsa₂, jaun₂ gué₄ loin₅₄.

¹⁷ Jme₁jmig₄ tē₂'ín₅₄, jme₁chí'₄ tag₄ quió'₅ Pilato jme₁lióin₂ jan₂ dsa₂ 'në₅ 'má₃, jme₁chei'₂ le₃jín₄ dsa₂.*

¹⁸ La₁ dsa₂ juig₂ në₃ co₂ñei'₅₄ ca₂le₃jíin₃ ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄ ca₂juá':

—¡Cau₅ jnjá'₃ i₂në₅! ¡Barrabás bá₄ lion₄ quián₂ jnia'₅₄!

¹⁹ Barrabás 'éi₂ ca₂to'₂ dsa₂ né'₃ 'má₃ 'uig₅₄ ia₁ ca₂dsia₃ caun₂ mi'₅₄ jë₄ juig₂, ton'₂ ia₁ jme₁ma₂ñjí'₃ dsa₂ në₃.

²⁰ Jme₁nio₃ bá₄ Pilato jme₁lióin₂ Jesús, jaun₂ jme₁ca₂tsí'₃ bá₄ gué₄ dsa₂. ²¹ La₁ tē₂le₃ lë₅ gué₄ co₂mi'₅₄ ca₂tón'₂ bá₄ dsa₂, guio'₅ juá':

—¡Tióin₃ cróga! ¡Tióin₃ cróga!

²² Jé₁ñjó₄ 'ni₅ ráun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Pilato tsí'₅ dsa₂:

—¿E₂ gué'₂ 'lig'₅₄ ma₂jmo₃? Tsá₃ 'e₂ dsáu₁ i₂në₅ dso'₂ jniá₂ jua'₅₄ a₂ca₂tíin₂ jóin₂. Jmo₅₄ jniá₂ 'éi'₃ a₂bó₂ dsa₂ jaun₂ gué₄ loin₅₄.

* ^{23:17} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ versículo 17.

²³ La₁ tion₅₄ ca₂mi₃ dsa₂ tioin₅₄ co₂mi₅₄ a₂tion₃ cróg₄. Ca₂lë₃ rë₂ con₂ lë₅ ín₅ dsí₅ dsa₂ juig₂ lé₂.

²⁴ Jaun₂ co₂nei₅₄ me₂ ca₂jmo₃ Pilato 'éi'₃ a₂lé₂ con₂ lë₅ mi₅ dsa₂.

²⁵ Jaun₂ ca₂lión₂ bá₄ dsa₂ i₂jme₁en₅₄ né₃ 'má₃, i₂jme₁ma₂dsia₃ mi₅₄, i₂ma₂jñf₃ dsa₂ né₃. Jaun₂ ca₂jáng₂ ca₂jíin₂ Jesú_s o₄gú₃ dsa₂ juig₂ o₁jmo₁₂ quiong₅₄ con₂ ín₅ dsí₅ jmo₃.

Ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄ Jesú_s

(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Juan 19:17-27)

²⁶ Con₂ ma₂tioin₅₄ jui₅ jñjai₂₃ Jesú_s ja₁dsí₃tion₃ cróg₄, ca₂chi₃quiáin₂ tion₅₄ jan₂ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Cirene, i₂chen₂ Si₂mu₅₄, i₂en₅₄ jui₅ jón₅ ja₁nau₂, a₂cán₂ cróg₄ dsó₃ le₃chi₁co₅₄ quió₅ Jesú_s.

²⁷ Juín₅ lin₃ bá₄ dsa₂ juig₂ i₃lén₂ 'ein₂₃, dsa₂ mí₂ né₃ i₃lén₂ qui₂'-o₂₃ 'lia₂ dsí₅ qui₂'-óin₂ Jesú_s.

²⁸ Jaun₂ ca₂jén₃ Jesú_s, ca₂juá₂:

—'Nia₂ dsa₂ mí₂ chan₂ Jerusalén, 'a₃ ma₃au₂ 'nia₂ o₄quió₃ jniá₂, 'O₄ bá₄ 'nia₂ o₄quiáng₂ guiong₅₄, o₄quió₄ chi₂-guein₂ quiáng₂ né₃. ²⁹ Ia₁ já₅ jmig₄ jé₂juá₂ dsa₂: "E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia₂ dsa₂ mí₂ i₂tsá₃ lé₂ cán₂ guein₂; 'e₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia₂ dsa₂ i₂tsá₃ guein₂ ca₂í₃ të₂dsí₅, on₃ gué₂ dsi₅₄ quió₅ ca₂guén₃ guein₂ né₃." ³⁰ Jmig₄ jaun₂ jme₃lióg₃ dsa₂ tsí₃ ni₁má₂: "Lá₃ ne₄ quián₂ jnia₅₄", juá₂ né₃ tsí₃ dsi₂con₂: "Mog₅₄ jnia₅₄." ³¹ Ia₁ chi₂jua₂ le₂la₂ jmo₅ dsa₂ jmái₂ i₂tsá₃ ca₂tín₂ gue₃ uig₅, ¿'é₂ gué₄ bá₄ dsi₃ní₂ i₂ca₂tín₂ dsón₂?†

³² Ján₃ bá₄ jme₁le₁jñjai₂₃ gué₄ on₃ dsa₂ i₂le₂cán₄ dso₄, a₂jme₂dsiog₂₃ co₂lë₅ quian₅₄ Jesú_s.

³³ Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁té₂ dsa₂ Dsi₂con₂ Ni₁mu₅ Mi₂dsi₄ 'Lag₄,† ja₁jaun₂ ca₂tion₃ cróg₄ quian₅₄ le₃on₃ dsa₂ 'lin₅₄ 'éi₂, jan₂ të₂le₃ gu₂ ne₁, jan₂ gué₂ të₂le₃ gu₂ jen₅.

³⁴ [Jaun₂ ca₂juá₂] Jesú_s:

—Tia₅₄, 'én₃ dsáu₁, ia₁ tsá₃ nj₅ a₂jmo₂₃.]§

Jaun₂ ca₂co₃ dsi₂'lióg₂ ca₂tóin₂ ca₂jmo₃ le₁dso₅₄ ni₁tsin₅₄ Jesú_s.*

³⁵ Jaun₂ jme₁tión₂ dsa₂ juig₂ cau₅, jág₅. Dsi₂tan₅₄ né₃ jme₁tión₂, qui₂co₂jmó₂ burlas, ca₂juá₂:

—Qui₂ma₂lión₂ i₂sián₂; né₃ né₃, jui₁lioin₅₄ 'ñiog₅ chi₂jua₂ dsi₂jó₃ líin₅ I₂rë₂ 'in₁ rë₂quion₅₄ quián₅ Diú₄.

³⁶ Dsi₂'lióg₂ né₃ ca₂jmó₂ burlas ca₂jme₃quiáin₃ ca₂jén₃ vino jen₂, ³⁷ ca₂juá₂:

—Chi₂jua₂ líng₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos, lion₄ 'ñiag₂.

³⁸ Jaun₂ ca₂tióng₃ dsa₂ letras dsi₄ cróg₄ tio₅₄ 'ni₅ né₃ jág₁ jmei₅: griego, latín, hebreo né₃, co₂'nió₄ a₂juá₂: "RAG₅₄ QUIÁN₅ DSA₂ JUDÍOS BÁ₄ LA₂."

³⁹ Jan₂ i₂rë₂cán₄ dso₄ i₂jme₁rë₂ton₅ cau₅ quió₅ ca₂të₂ca₂'o₂, ca₂juá₂:

—¿On₁ 'ne₂ líng₅ I₂rë₂ 'in₁ quián₅ Diú₄? Ma₂né₃ lion₄ 'ñiag₂, jaun₂ lo₅₄ jnia₅₄ né₃.

⁴⁰ La₁ ca₂jí₂ bá₄ riin₅₄ ca₂juá₂:

—¿'En₁ jmá₃ tsá₃ gan₃ 'ne₂ Diú₄? Jua₂ uig₅ le₂né₅ bá₄ guei₂ ján₃. ⁴¹ La₁ jniog₄ a₂ca₂tág₂ dsón₂ guei₂ uig₅ la₂, lia₂ con₂ lë₅ a₂ma₂jmó₁; la₁ dsa₂ la₂ né₃, 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ riin₂.

⁴² Jaun₂ ca₂juá₂:

—Jesú_s, jui₁dsiog₂ bá₄ 'au₂ jniá₂, jé₁ma₂dsiáng₃ ja₁gong₂.

⁴³ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s:

—A₂dsi₂jó₃ juíg₂ jniá₂ 'ne₂, jñig₄ né₃ të₃tsing₅₄ quian₅₄ jniá₂ Ja₁jlá₁.†

Cajon₃ Jesú_s

(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Juan 19:28-30)

† 23:31 lit. "ia₁ chi₂jua₂ ni₁'ma₂ rë₂ co₂jmo₅ dsa₂ le₂né₅, 'é₂ gué₄ bá₄ lé₂ quian₅₄ ni₁'ma₂ quein₂?" † 23:33 ja₁chei₂ "Gólgota" quian₅₄ arameo; quian₅₄ latín gué₂, chei₂ "Calvario." § 23:34 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ jág₁ né₅.

* 23:34 'Nio₂ ja₁ton₅ Salmo 22:18. † 23:43 griego: paradiseo (Paraíso).

44 Con₂ dsi₃ní'₃,† tē₁tsi'₅₄ qui₁né'₃ ta₁caun₂ gua'₅₄ 'uë₃, ca₂lia'₂ ca₂tē₂ hora njí 'ni₅§ le₃ca₂'láu₂.

45 Iog₂ co₂dsia₅ ca₂rë₃liá'₃; tsi₁'mi'₂ cortina a₂jme₁ei₅ dsi₂néi₂ guá'₅ templo, co₂dsia₅ ca₂chen₃ ca₂lë₃ tñ₃ dso'₅₄ jo₂.

46 Hora jaun₂, ca₂guió'₃ Jesús, ca₂juá'₂:

—¡Tia₅₄ quiáng₃, o₄gog'₂ 'ne₂ dsia₅₄ jme₂dsí₂ quió₃!

Caun₂ jaun₂ bá₄ a₂ca₂juá'₂ gué₄, co₂tan₅₄ ca₂join₃.

47 Jme₁ca₂jág₃ juig₅₄ 'lióg₂ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂jme₃juïn₂ Diú₄, ca₂juá'₂:

—Dsón'₂ bá₄ tsá₃ 'e₂ jme₁rín₂ dsa₂ la₂.

48 Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ i₂ca₂jág₃ a₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂i₃lein₃ quein₂₃ dsí₅.*

49 Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁cuïn₅ Jesús quian'₅₄ dsa₂ mí₂ i₂jme₁ma₂quiong'₅₄ tē₂ Galilea, jme₁tióin₂ uíng₂ jág₅ ca₂le₃jé₃ a₂në₅.

Ca₂'on₃ Jesús

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Juan 19:38-42)

50 La₁ ca₂lë₃ në₃, jan₂ dsa₂ i₂chen₂ José, i₂jme₁quen'₅₄ líin₅ ta₁ jin₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅, jme₁líin₄ dsa₂ dsen₃ i₂'ua₁ dsí₅. **51** Sé₄ 'éi₂ në₃, i₂chan₂ juig₂ Arimatea ja₁tén₄ Judea, tsá₃ ca₂rë₃'njó₃ dsí₅ lia'₂ niog₅ ca₂jmo₃ dsi₂tan₅₄ riin'₅₄, ia₁ jme₁chi₁jñia₂₃ le₃gon₂ Diú₄.

52 Jaun₂ ca₂nei₅₄ në₃ i₂mi₂ jág₁ ne₄ Pilato a₂dsi₃sioin₅₄ 'lag₄ Jesús cróg₄ a₂dsí₃'ó₃.

53 Jme₁ca₂sió₂, ca₂lio₃ caun₂ 'mi'₂ tióg₃. Jaun₂ ca₂i₁quio₂₃ 'njó'₃ tau₂ 'njo₅ a₂jme₁ma₂lë₅ ca₂jmo₃ dsa₂ dsí₅ ni₁'lau₂, ja₁tsá₃ 'ein₂ 'lag₄ ma₂'í₅.

54 Ia₁ jmiig₄ jaun₂ tion'₅₄ dsa₂ jmo₂₃ co₂jñia₅₄ a₂'njo'₅ quió'₅ jmiig₄ sa₅₄ a₂jé₁ca₂jñia₃ jaun₂.

55 La₁ dsa₂ mí₂ i₂ma₂ja₂lén₂ quian'₅₄ Jesús tē₂ Galilea, ca₂o₃léin₂ ca₂jág₃ 'a₂ lia'₂ ca₂quion₅ dsa₂ 'lag₄ né'₃ táo₂.

56 Jme₁ca₂dsi₃lein₃ quió'₅, ca₂jmo₃ co₂jñia₅₄ no'₅₄ mi₂juig₂ quian'₅₄ gué₄ ma₁'au₂ në₃, a₂dsi₃tsiin₅₄ Jesús.

Jme₁ca₂jñia₃ sa₅₄ jaun₂, ca₂tiáin'₂ ca₂jñia₃ lia'₂ con₂ lë₅ 'Éi'₃.

24

Ca₂jén'₅₄ táng₃ Jesús

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Juan 20:1-10)

1 Jé₁le₂'uig₅₄ jmiig₄ semana, ca₂i₃lén₂ táng₃ dsa₂ mí₂ tē₂ o₃'iog₂ lin₃, i₁jag₅₄ tau₂ 'njo₅ le₁quian₅ no'₅₄ mi₂juig₂ a₂jme₁ma₂lë₅ co₂jñia₅₄ quió'₅; [lë₂ bá₄ gué₄ dsa₂ mí₂ sián'₂ i₂ca₂jme₃quiong'₅₄].*

2 Jme₁ca₂dsi₃lein₂ ja₁jaun₂, jua'₂ cau₅ bá₄ ma₂i₂mu₃ ni₁cang₁ a₂jme₁rë₂jni₅ tau₂ 'njo₅. **3** Jaun₂ ca₂i₃toin'₅₄, la₁tsá₃ ma₃ni₁njí₁ 'lag₄ [Te₁gui'₅₄ Jesús]† ca₂dsó'₂ ja₁jaun₂. **4** [Jaun₂ ca₂lë₃],‡ tē₃ tióin₂ dsi₂gó'₃ dsí₅ jaun₂, tsá₃ a₂njí₅ jmo₃, jme₁ca₂jíin₂ on₃ dsa₂ i₂qui'₂ tsin'₅₄ tág₅, tióñ₂ cau₅ quió'₅.

5 Tē₃ ma₂gó'₅ jaun₂, ca₂i₃n₃ ne₅₄ tē₂ 'uë₃. Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂:

—¿'E₂ lë₃ 'na'₂ 'nia'₂ jan₂ i₂jén₃ jin₄ 'lag₄? **6** Tsá₃ 'éi₂ chan₂ ja₁lá₃. Ma₂ca₂jein'₅₄ bá₄. Jui₁dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂ca₂juá'₂ lia'₂ con₂ jme₁ni₂₃ Galilea, **7** jme₁ca₂juá'₂ a₂ca₂tín₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güig₃ jáng'₂ dsa₂ o₄gú₃ dsa₂ 'lin'₅₄, a₂tion₃ dsa₂ cróg₄, la₁a₂'nijí₅ jmiig₄ jaun₂ jein'₅₄ táng₃.

8 Jaun₂ gué₄ ca₂dsáu'₃ dsí₅ 'io₅₄ jág₁ jaun₂ quió'₅ Jesús. **9** Jme₁dsi₃lein₃ jaun₂, ca₂dsia₃ ca₂tsí'₃ ta₁guia₃-ján₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ i₂jme₁lë₂ gué₄, ca₂tsí'₃ ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ sián'₂ në₃.

10 Dsa₂ mí₂ i₂jme₁quion₂ jág₁ në₅ ne₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂: María i₂chan₂ Magdala, Juana, María chog₅₄ Jacobo, quiaín'₅₄ gué₄ dsa₂ mí₂ sián'₂.

‡ **23:44** lit. "hora jn'éi₂." § **23:44** lit. "hora njí₃." * **23:48** Co₂'njo'₄ a₂jmo₂₃ léi₄ a₂qui'₂ dsí₅. * **24:1** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ në₅. † **24:3** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ në₅. ‡ **24:4** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ në₅.

¹¹ La₁ jme₁ca₂nág₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ jág₁ në₅, a₂lë₁të₂'í₅ bá₄ 'io₅₄ 'éi₂, líin₂, jaun₂ tsá₃ ca₂rë₃'éin₂.

¹² La₁ Pe₄ në₃, ca₂o₃'íin₃ ñó₃ co₂chi'₅₄ ca₂i₁jag₅₄ dsi₂néi₂ tau₂'ñio₅. Jaun₂ jmá'₃ tsí₁'mi'₂ tió₃ bá₄ ca₂jág₃ niog₅. Ca₂nái'₃ bá₄ táng₃ jaun₂ në₃, dsi₂gó'₃ dsi₅ 'e₂ ca₂lë₃.

*A₂ca₂lë₃ dsi₂juí₅ ja₁ñó₄ juig₂ Emaús
(Marcos 16:12-13)*

¹³ Jmig₄ jaun₂ dé₄, on₃ dsa₂ 'éi₂ tioin'₅₄ juí₅ i₃léin₂ juí₅ juig₂ ja₁të'₂ dsa₂ Emaús, a₂niog₅ con'₂ guia₃-cáun₃ kilómetros ja₁niog₅ Jerusalén. ¹⁴ Jaun₂ dé₄ tsí'₅ riin'₅₄ i₃léin₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ ca₂lë₃. ¹⁵ Té₃ dsi₂ i₃léin₂ jaun₂, ca₂jme₃quián₃ Jesús ñó₃ quiong'₅₄. ¹⁶ La₁ juí₁'a₂ gué₃ la₂ jág₂ i₃léin₂, cha₂a₂jmo₅ a₂tsá₃ rë₂cuig₂₃ 'ein₂ 'éi₂.

¹⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s:

—¿'E₂ bá₄ jág₁ dsia'₂ 'nia'₂ ja₂nó₅'?

Jaun₂ ca₂nau₂ ca₂tiá₂ tei₄, le₁'ág₄ 'lia'₂ dsi₅ bá₄. ¹⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ jan₂ i₂chen₂ Cleofas:

—¿On₁ bá₄ jan₂ 'ne₂ líng₅ dsa₂ i₂lia'₂ të₁tsin'₅₄ guan₅ Jerusalén, jaun₂ tsá₃ ñi'₅₄ 'e₂ niog₅ ca₂lë₃ dsió₂g₂-jo₃ në₅?

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃:

—¿'E₂ ca₂lë₃ gué₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃:

—A₂ca₂lë₃ quian'₅₄ Jesús i₂chan₂ Nazaret, i₂jme₁lín₄ jan₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, i₂'uan'₂ të₂le₃ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ ca₂jmo₃, i₂'uan'₂ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂ca₂jme₃tag₂₃, lia'₂ le₃ne₄ Diú₄ lia'₂ le₃ne₄ dsa₂ mì₂güíg₃ në₃; ²⁰ 'a₂ lia'₂ ca₂jáng₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsi₂tan₅₄ quián₂ jnia'₅₄, ca₂dsi₂ 'éi'₃ ca₂ñag₃ tioin'₅₄, ca₂tion₃ cró₄. ²¹ Jnia'₅₄ jme₁'íñ₂ dsi₅ chong₂, a₂lág₂ jnia'₅₄ 'éi₂ bá₄ lín₅ i₂jme₁lión₂ juig₂ Israel. La₁ në₃ në₃, ma₂'ni₅ jmig₄ ca₂lë₃ le₂në₅. ²² I₂lín₅₄ dsa₂ mí₂ i₂tion'₅₄ jé₄ quián₂ jnia'₅₄ ma₂në₂quiong₃ jnia'₅₄ jué'₅, ia₁ ma₃i₁jag₅₄ të₂o₃'iog₂ ma₂míg₂ tau₂'ñio₅, juá'₂. ²³ Tsá₃ ni₁ñi₁ 'lag₄ dsó'₅. A₂jaun₂ bá₄ dsia₂₃ o₃lein₃ a₂në₂jme₃jnia₅ ángeles ne₅₄, a₂në₂juá'₂ i₂chan₂ bá₄ 'éi₂. ²⁴ Jaun₂ në₃, ma₂i₁len₅₄ i₂lin₅₄ rin'₅₄ jnia'₅₄ ma₂i₁jag₅₄ tau₂'ñio₅. Jua'₂ dsón'₂ bá₄ dsau₅ con'₂ lë₅ jág₁ jmog'₅ dsa₂ mí₂ 'éi₂, la₁ 'éi₂ gué'₂ në₃ tsá₃ në₂jiin₂, juá'₂.

²⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—i'En₁ jmá'₃ tsá₃ 'e₂ ca₂ñí'₂ 'au'₂ 'nia'₂! ¿Líg'₂ bá₄ le₃'én'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ ca₂juá'₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄? ²⁶ Ia₁ ¿on₁ le₂jaun₂ 'i₄ 'éi'₃ ca₂tin₂ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄, dsi₃ñíí₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ de₂ jniá₅, jaun₂ gué₄ dsiáin'₄ ja₁le₃juíin'₂ táng₃?

²⁷ Jaun₂ qui₂ca₂juá'₂ 'a₂ lia'₂ niog₅ juá'₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄; ca₂jme₃lió₃ de₂ jniá₅ ja₁juá'₂ ne₄ si₂ quió'₅ Moisés, ñó₃ ca₂'é₃ le₂tan₅₄ si₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, ja₁juá'₂ 'íñ₂₃ 'éi₂ 'ñiog₅.

²⁸ Jaun₂ ja₂quián₃ dsi₁léin₂ juig₂ pí'₁ ja₁tioin'₅₄ juí₅ dsi₁léin₂. La₁ dsa₂ 'éi₂ con'₂ jme₁ma₂ñó₅ co₂dsau₅ bá₄ ca₂jmo₃.

²⁹ La₁ i₂on₃ 'éi₂ në₃ ca₂chi₃quióng₂ jmig₄ a₂jñia₃, ca₂juá'₂:

—Në₃ o₁jñia₁ quian'₅₄ jnia'₅₄, ia₁ ca₂rin₂ bá₄ 'iog₂, ca₂lái₂ ca₂nei₂ bá₄ la₂.

Jaun₂ ca₂'í₃ dsi₂néi₂ ja₁jñia₃ quian'₅₄ 'éi₂.

³⁰ Jaun₂ ca₂lë₃, jme₁ma₂guá₅ ne₄ mesa quian'₅₄ 'éi₂, ca₂can₃ i₁ñí'₄, ca₂jme₃jñiói₃, jaun₂ gué₄ ca₂níai₃ ca₂cué₃ le₃on₃ i₂quiain'₅₄.

³¹ Té₃jé₄ jaun₂ në₂jag₄ a₂jaun₂ gué₄ ca₂niá₃ jme₁ne₁₂ líin₂, jaun₂ gué₄ ca₂rë₃cuig₂₃. La₁ dsi₂juí₅ jaun₂ ca₂i₃cóin'₅ té₃ ne₅₄.

³² Jaun₂ gué₄ ca₂dsia₃ jág₁ guioin₅₄:

—Dsón'₂ bá₄ lia'₂ tio'₅₄ juí₅ ja₂náu₅, ca₂lë₃ dsi₅ néi₁ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ në₂juá'₂ në₂jme₃ñíí₂ dsi₅ jniog₅ a₂juá'₂ Si₂.

³³ Ds₂ju₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂tóin₂ táng₃ jui₅ ja₂lein₃ Jerusalén. Jme₁o₃lein₃ jaun₂, tion'₅₄ ta₁guia₃-ján₃ chi'₂ ds₂guia₃-tí₂ i₂lë₂ gué₄, le₁ñ₂i₂' quian'₅₄ gué₄ dsa₂ sián'₂. ³⁴ Jaun₂ juá'₂ 'éi₂ tioin'₅₄:

—Të₃dsón'₂ bá₄ ma₂ca₂jen'₅₄ Te₁gui'₅₄. Ia₁ ma₂në₂jme₃jniai₂₃ ne₄ Si₂mu₅₄.

³⁵ Jaun₂ gué₄ ca₂jmóg'₃ táng₃ i₂on₃ 'éi₂ jág₁ 'a₂ lia'₂ ca₂lë₃ le₂'i₄ jui₅, 'a₂ lia'₂ ca₂rë₃cuig₂₃ con'₂ jme₁ca₂'niasi₃ i₁ñí'₄.

Cajmejnias Jesúsjé₄ quió'₅ chi'₂ ds₂guia₃-tí₂

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Juan 20:19-23)

³⁶ Të₃ tioin'₅₄ dsia₂₃ jág₁ jaun₂, jme₁ca₂jme₃jnia₅ Jesúsjé₄ quió'₅. §

³⁷ Ca₂l₃gó'₃ dsí₅ tioin'₅₄, líin₂ jan₂ jme₂dsí₂ bá₄ 'éi₂ ñí₅.

³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lë₃ ñí₄ lë₃ tion'₅₄ 'nia'₂ chí'₅ go₂'i₃? ¿'E₂ lë₃ ñí₄ 'lióng₂ a₂'náu'₂ 'nia'₂ 'au'₂? ³⁹ La₂ jag₄ 'nia'₂ o₄gu₃ o₄tag₃. Jniá₂ bá₄ la₂, I₂nó'₅ 'nia'₂ i₂níg'₃ quió₃ i₂jag₄ 'nia'₂. Jan₂ jme₂dsí₂, on₃jua'₅₄ i₂ton₅ ñí₅ on₃ i₂'en₅₄ mu₅, jui₁lia'₂ jág₂ 'nia'₂ líñ₅ jniá₂.

⁴⁰ Të₃ juá'₂ le₂në₅, qui₂ca₂'ë₃ o₄gú₃ o₄tag₁₂ në₃.

⁴¹ Të₃ tioin'₅₄ jaun₂ dsí₂gó'₃ dsí₅ tsá₃ 'ein₂ o₄quió'₄ a₂ñí₄ lë₃ 'io'₂ jén'₅, jme₁ca₂juá'₂ Jesúsjé:

—¿Cha₁ a₂le₃que₅₄ ca₂la₂ ja₁lá₃?

⁴² Jaun₂ ca₂o₃can₅ ca₂'nau₅₄ quió'₅ i₁ju₁ cui₂ ne₄ si₂, [quian'₅₄ gué'₂ ca₂jne₄ ni₁tá'₅ cuing₅]. *

⁴³ Jaun₂ ca₂gue₃ ca₂gué'₃ guá₅ tē₃ne₄ ca₂le₃jín₃.

⁴⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ në₃:

—Ma₁ ca₂juá'₃ jniá₂ le₂jniá₅ lia'₂ con'₂ jme₁ñí₂₃ jín₄ 'nia'₂, a₂tion₅₄ le₃ti₃ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lë₅ tio'₅₄ ne₄ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, ne₄ Si₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'ë₂ jág₁ quián₅ Diú₄, ne₄ Salmos në₃, ja₁ag₂₃ jniá₂.

⁴⁵ Jaun₂ gué₄ ca₂jme₃ñí₂ dsí₅ 'éi₂ a₂juá'₂ Si₂, ⁴⁶ jaun₂ ca₂juá':

—Le₂në₅ bá₄ tio'₅₄ ne₄ Si₂: a₂tion₅₄ bá₄ dsí₃ñí₂ uig₅ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄, la₁jein'₅₄ bá₄ táng₃ a₂'ni₅jmig₄; ⁴⁷ a₂tion₅₄ dsí₃'ag₅ jág₁ në₃, a₂'nió'₅ qui₂dsí₃quén'₅ dsí₅ dsa₂ ia₁jaun₂ bá₄ lé₂ le₃'én₂ dsáu₁. Jág₁ në₅ dsó₃ qui₂rë₂'é₂ o₄quió₃, ne₄ ca₂le₃jín₃ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃, la₁Jerusalén de'₂ jniá₅ ja₁le₃lióg₃. ⁴⁸ 'Nia'₂ në₃ i₂qui₂ca₂të₂ ne'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ ca₂lë₃, qui₂o₁jang'₄ 'nia'₂ jág₁ dsau₅. ⁴⁹ Jaun₂ në₃, tsín₅₄ jniá₂ i₂ma₂lë₅ jág₁ chen₃ Ne'₃. La₁jnjia₄ gué₄ 'nia'₂ juig₂ la₂, ca₂lia'₂ ca₂lë₃ le₁lin'₄ 'nia'₂ quian'₅₄ jui₅bí₂ a₂sió₃ guei'₅₄.

Ca₂uíg₂ Jesúsjuei'₅₄ i₂juíg₃

(Marcos 16:19-20)

⁵⁰ Jaun₂ ca₂jnjia₃ chi'₂ ds₂guia₃-tí₂ tē₂ juig₂ Betania, jaun₂ ca₂cho₃ gu₂ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃, ca₂jme₃gu₂'. ⁵¹ Ca₂lë₃ në₃, tē₃jé₄ jme₂gu₂' jaun₂, ca₂i₃uín₂.†

⁵² 'Éi₂ në₃, ja₂lein₃ bá₄ táng₃ Jerusalén, jmo₂₃ 'io'₂ 'ñio₅lin₃, ⁵³ le₃ó₃ jmig₄ bá₄ jme₁ñí₂ i₁dsí₅ guá'₅ jme₂juíin₂ Diú₄.

Co₂në₅.

§ 24:36 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ jáñ₃: "co₂tan₅₄ ca₂cuag₃ Diú₄, ca₂juá': —Siang'₃, Jui₁ei₅ bá₄ tei₄ tion'₅₄ 'nia'₂." * 24:42 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ jág₁, në₅. † 24:51 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ jáñ₃: "ca₂ñái₃ guei'₅₄ i₂juíg₃."

Jág₁ Dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂ca₂tó'₂ San Juan₅₄ ne₄ Si₂

Jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂lín₅ dsa₂ mi₂güíg₃

¹ Lia'₂ con'₂ le₂'uig₅₄ jme₁ca₂rë₃lióg₃, jme₁ma₂chan₂ i₂té'₂ Jág₁; jaun₂ i₂'éi₂ i₂lín₅ Jág₁ ně₃, jme₁ein₅₄ quian'₅₄ Diú₄; Diú₄ bá₄ jme₁lín₄ ján₃. ² Jaun₂ lia'₂ con'₂ le₂'uig₅₄, 'éi₂ ně₃, jme₁ein₅₄ quian'₅₄ Diú₄. ³ Të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂ bá₄, ca₂lë₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂; ca₂lia'₂ 'i₁caun₂ tsá₃ ca₂rë₃chá₃ jua'₅₄ tsá₃ ca₂jmo₃ 'éi₂.

⁴ Ja₁con₂ 'éi₂ bá₄ já₅ bí₂ a₂le₃chan₂ dsa₂; bí₂ jaun₂ ně₃, lě₅ Si₂ a₂tág₅ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃. ⁵ Tág₅ Si₂ jaun₂ jé₄ qui₁né'₃, la₁ qui₁né'₃ ně₃, tsá₃ ma₂ca₂tió'₃.

⁶ Ca₂rë₃chán₃jan₂ dsa₂i₂chen₄ quián₅ Diú₄, i₂chen₂Juan₅₄. ⁷ Ca₂guain₃ca₂jáng'₃jág₁dsau₅ tē₂le₃ quió'₅ 'éi₂ i₂lín₅ Si₂, ia₁jaun₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁dsau₅a₂jáng'₅ ně₅, le₃'én₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂.

⁸ On₃jua'₅₄ Juan₅₄ 'éi₂ i₂jme₁lín₄ Si₂; jŋia'₅₄ con'₂ i₂jáng'₅ jág₁dsau₅ bá₄ jme₁lín₄, jui₁lia'₂ le₃quió'₅ Si₂.

⁹ Jme₁ma₂guán₂ i₂lín₅ Si₂ tē₃dsón'₂, a₂tág₃ ja₁con₂ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ mi₂güíg₃.

¹⁰ I₂'éi₂ i₂lín₅ Jág₁ jme₁ein₅₄ mi₂güíg₃; jaun₂, o₁jŋia'₅₄ ca₂lë₃ mi₂güíg₃ tē₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂, tsá₃ ca₂rë₃cuig₅ dsa₂ mi₂güíg₃.

¹¹ Guain₃ jín₄ dsa₂ go₅₄, la₁ dsa₂ go₅₄ ně₃, tsá₃ ca₂guei₃.

¹² La₁ia₁ i₂con₂ ca₂guei₃, i₂ca₂rë₃'én₂ tē₂le₃ quió'₅, dsa₂ 'éi₂ ně₃ ca₂cué'₃ bí₂ a₂léin₂ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄.

¹³ Jui₁lia'₂ chi'₂-guein₂ 'éi₂, on₃jua'₅₄ ca₂rë₃cháin₃ lia'₂ con'₂ lě₅ jmi₄ dsa₂ mi₂güíg₃, on₃ gué'₂ lia'₂ con'₂ lě₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃, on₃ gué'₂ lia'₂ con'₂ lě₅ dsí₅ jan₂ dsa₂ ně₂, ton'₂ ca₂rë₃cháin₃ le₃quió'₅ Diú₄ bá₄.

¹⁴ I₂'éi₂ ně₃ i₂lín₅ Jág₁, ca₂can₃ nji₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ca₂guá₂ jé₄ quián₂ jniog₄. Jnia'₅₄ ně₃ ma₂ca₂jag₅₄ a₂co₂'né'₅ quió'₅, co₂'nió'₄ a₂co₂'né'₅ quió'₅ jan₂ tan₅₄ Ja₁jí'₅₄ Diú₄, i₂já₅ ja₁con₂ Jmei₂, rë₂rín₅ a₂dse₃ dsí₅, a₂rë₂ti'₅₄ ně₃.

¹⁵ Ca₂jáng'₃ Juan₅₄ jág₁dsau₅ tē₂le₃ quió'₅ 'éi₂, ca₂juá'₂ tiá₂:

—I₂la₂ bá₄ 'éi₂ i₂'ín₅ jniá₂, lia'₂ con'₂ jme₁ca₂juá'₃: “I₂já₅ cang₂gué₄ con'₂ gué₄ jniá₂, dsein₅₄ gué₄ con'₂ gué₄ jniá₂, ia₁ jme₁ma₂chain₂ jniá₅ gué₄ con'₂ gué₄ jniá₂.”

¹⁶ Ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ ma₂qui₂ma₂guéi₂ a₂tson₂ a₂dse₃ dsí₅ 'éi₂, caun₂ qui₂jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ jniog₄ lia'₂ i₂gú'₃.

¹⁷ Ca₂ηag₂ jniog₄ Si₂ 'Éi'₃ tē₂le₃ quian'₅₄ Moisés, la₁ia₁ tē₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo bá₄ ca₂já₃ a₂dse₃ dsí₅ Diú₄, ca₂rë₃ti₃ jág₁dsau₅ ně₃.

¹⁸ Lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂jín₂ Diú₄ lia'₂ 'i₁cón₂; la₁ia₁ Ja₁jí'₅₄ i₂jan₂ tan₅₄ 'éi₂ quiáin₅, i₂'en₅₄ ja₁con₂ Jmei₂, i₂'éi₂ bá₄ ma₂jmo₃ jág₁dsau₅ 'a₂ lia'₂ lín₅ Diú₄.

*Jág'₅ jág₁dsau₅Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂jmig₂, jui₁lia'₂ i₂'ein₂ 'éi₂Jesucristo
(Mateo 3:11-12; Marcos 1:7-8; Lucas 3:15-17)*

¹⁹ Jaun₂ le₂la₂ jág₁ a₂ca₂jáng'₃ Juan₅₄ jme₁ca₂chen₃ dsa₂ can'₅₄ quián₅ dsa₂ judíos i₂tion'₅₄ Jerusalén ca₂chein₃ jme₂dsa₂ quiain'₅₄ levitas ne₄ Juan₅₄, a₂i₁ηag₁₂ i₂'ein₂ 'éi₂.

²⁰ 'Éi₂ ně₃ ca₂jmo₃ jág₁ lia'₂ rë₂jiá₃, ca₂juá'₂:

—On₃jua'₅₄ jniá₂ líng₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄.

²¹ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ dsa₂:

—¿'Ein₂ 'ne₂ jaun₂? ¿'Ne₂ líng₅ Elías i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄?

Jaun₂ ca₂juá'₂ Juan₅₄:

—On₃jua'₅₄ 'éi₂ jniá₂.

Dsi₂ju₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂ηag₃ táng₃ dsa₂:
—¿On₃ bá₄ 'ne₂ líng₅ i₂'é₂ jág₁ 'éi₂, i₂lě₅ jág₁ jiá₃?
Jaun₂ ca₂ηag₃ Juan₅₄:
—Jan₂ón₄.

²² Jaun₂ bá₄ ca₂juá₂ dsa₂ ca₂tsí₃ Juan₅₄:
—¿'Ein₂ lín₅ 'ne₂, jaun₂ ně₃? Jua₅₄, ia₁jaun₂ dsi₁con₁ jnia₅₄ jág₁ dsau₅ ne₄ dsa₂ i₂ca₂chei₃.
¿'Ein₂ juá₂ 'ne₂ líng₅?
²³ Jaun₂ ca₂ηag₃ Juan₅₄:
—Jniá₂ bá₄ líng₅ i₂'éi₂ i₂juá₂ jág₁ tiá₂ caun₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ηiog₅ i₁juá₄: “Nia₄ 'nia'₂ caun₂ juí₅ co₂dsau₅ quió₅ Te₁gui₅₄.^{*}”
²⁴ Dsa₂ i₂i₁len₅₄ i₁dsia₂ jág₁ quian₅₄ Juan₅₄, dsa₂ i₂chen₄ quián₅ dsa₂ fariseos bá₄ 'éi₂,
²⁵ jaun₂ ca₂ηag₃ ca₂ηí₃ táng₃ Juan₅₄:
—Chi₂jua₂ on₃jua₅₄ 'ne₂ líng₅ I₂ré₂'ín₁ quián₅ Diú₄, on₃ gué₂ Elías, on₃ gué₂ jan₂ i₂'é₂ jág₁
o₄quió₄ Diú₄ ně₃, ¿'e₂ ta₁ 'eng₅₄ tsóng₅ dsa₂ jmig₂?†

²⁶ Jaun₂ ca₂juá₂ Juan₅₄:
—Jniá₂ tiáng₅ dsa₂ jmig₂; la₁ia₁ jin₄ 'nia'₂ chan₂ jan₂ i₂tsá₃ cuin₂ 'nia'₂. ²⁷ Já₅ jan₂ cang₂
gué₄ con₂ gué₄ jniá₂, on₃jua₅₄ 'ein₂ lín₅ jniá₂ jua₅₄ ca₂ting₂ tsi₅₄ lau₂ ton₅ tag₅₄.
²⁸ Ca₂le₃jé₃ a₂la₂ ca₂lě₃ caun₂ ja₁chei₂ Betania,† a₂niog₅ tě₂le₃ ja₁ia₂ 'iog₂ tě₂le₃ quióng₄
Cuá₃ Jordán, ja₁jme₁en₅₄ Juan₅₄ choin₂₃ dsa₂ jmig₂.§

Jesús i₂lín₅ Guein₂ Já₂ Cha₂ quián₅ Diú₄

²⁹ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂jín₂ Juan₅₄ Jesús a₂já₅ ja₂quiáin₃ ja₁chéin₄, jaun₂ ca₂juá₂:
—Jag₄ 'nia'₂, i₂ně₅ bá₄ Guein₂ Já₂ Cha₂ quián₅ Diú₄, i₂jnjá₂ dsáu₁ dsa₂ mi₂güí₃. ³⁰ I₂ně₅
bá₄ 'éi₂ i₂'ín₅ jniá₂, lia₂ con₂ jme₁ca₂juá₃: “I₂já₅ cang₂ gué₄ con₂ gué₄ jniá₂, dsein₅₄ gué₄
con₂ gué₄ jniá₂, ia₁ jme₁ma₂chain₂ jniá₅ gué₄ con₂ gué₄ jniá₂.” ³¹ Lia₂ jnia₅₄ 'hió₃, tsá₃
jme₁guion₅₄ 'ein₂ 'éi₂; la₁ia₁ chóng₅ dsa₂ jmig₂ ma₂guio₃, * ia₁jaun₂ le₃cuig₅ dsa₂ juig₂ Israel
'ein₂ 'éi₂.
³² Ján₃ bá₄ ca₂jáng₃ Juan₅₄ jág₁ dsau₅ la₂, ca₂juá₂:
—Ca₂jín₄ jniá₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ ca₂sióin₃ guei₅₄ i₂juíg₃ i₂jniá₂ lia₂ jniá₂ jan₂ i₁ju₂, ca₂tě₁gua₁
ne₄ quió₅ 'éi₂. ³³ Tsá₃ jme₁ma₂guion₄ bá₄ gué₄ jniá₂ i₂'ein₂ 'éi₂; la₁ia₁ i₂ca₂chei₃ jniá₂ a₂chóng₄
dsa₂ jmig₂,† ca₂tság₃ jniá₂: “Jé₁ma₂ca₂jing₅₄ Jme₂dsí₂ sióin₅ ne₄ quió₅ jan₂ dsa₂ ηe₂, i₂'éi₂ bá₄
qui₃tián₂ dsa₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅.” ³⁴ Ma₂ca₂jiin₅₄ bá₄ jniá₂, jaun₂ jáng₅ jniá₂ jág₁ dsau₅, a₂lín₅
'éi₂ Ja₁ηi₅₄ Diú₄.

I₂le₂'uig₅₄ dsa₂ guia₃-tín₂ quián₅ Jesús

³⁵ Jme₁jnia₃ jaun₂, jme₁en₅₄ táng₃ Juan₅₄ ja₁jaun₂ quian₅₄ gué₄ on₃ dsa₂ i₂i₂nio₄ quiain₅₄.
³⁶ Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ Juan₅₄ ca₂ñi₅ Jesús, jaun₂ ca₂juá₂:
—Jag₄ 'nia'₂, i₂ně₅ bá₄ Guein₂ Já₂ Cha₂ quián₅ Diú₄.
³⁷ Jaun₂ ca₂nág₂ le₃on₃ dsa₂ 'éi₂ a₂ca₂juá₂, jaun₂ i₃léin₂ chi₁co₅₄ quió₅ Jesús.
³⁸ Jaun₂ ně₃ ca₂jén₃ Jesús tě₂le₃ ca₃, ca₂jíin₂ dsa₂ i₂i₃lén₂ chi₁co₅₄ quió₅, jaun₂ ca₂juá₂
ca₂tsí₃ 'éi₂:
—¿'E₂ 'náu₂ 'nia'₂?
Jaun₂ ca₂juá₂ dsa₂ 'éi₂ ca₂tsí₃ Jesús:
—Rabbí —co₂nió₄ le₃jua₅₄: Té₅—, ¿Já₄ ηéi₂ 'ne₂?

* ^{1:23} Isaías 40:3. † ^{1:25} lit. “¿'e₂ ta₁ 'eng₅₄ tiáng₅ dsa₂ jmig₂??” ‡ ^{1:28} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: “Betábara.” Juig₂ Betania
siá₂ cau₅ Cuá₃ Jordán, uíng₂ ja₁niog₅ Jerusalén; on₃jua₅₄ Betania ja₁jme₁guá₄ Lázaro quiain₅₄ 'io₅₄ riin₅₄. § ^{1:28} lit.
“ja₁jme₁en₅₄ Juan₅₄ tián₂ dsa₂ jmig₂.” * ^{1:31} lit. “la₁ia₁ tiáng₅ dsa₂ jmig₂ ma₂guio₃.” † ^{1:33} lit. “la₁ia₁ i₂ca₂chei₃
jniá₂ a₂tiáng₄ dsa₂ jmig₂.”

³⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—I₂nó₅' nia'₂ i₂jag₄.

Jaun₂ i₃léin₂ i₁jag₅₄ já'₄ guá₅ Jesús, jaun₂ quian'₅₄ 'éi₂ bá₄ ca₂tóin'₂ tē₁lia'₂ ca₂'láu₂ j̄mig₄ jaun₂; ia₁ jme₁ma₂ca₂tē₂ con'₂ hora njí₁ quén₂ tē₂le₃ ca₂'láu₂.†

⁴⁰ Jan₂ i₂on₃ 'éi₂ i₂ca₂nág₂ a₂ca₂juá'₂ Juan₅₄, i₂i₃lén₂ chi₁co'₅₄ quió'₅ Jesús, jme₁chen₂ Dré₄ i₂lín₅ r̄in'₅₄ Si₂mu₅₄ i₂té'₂ dsa₂ Pe₄.

⁴¹ Ds̄i₂juí₅ n̄é'₃ gué₄ jaun₂ bá₄ n̄e₄ Dré₄, i₁'nai'₂ Si₂mu₅₄ riin'₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—Ma₂dsán'₅ jnia'₅₄ Mesías, (co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, dsa₂ I₂r̄é₂ 'in₁ quián₅ Diú₄).

⁴² Jaun₂ i₁jnjia₃ Dré₄, Si₂mu₅₄ riin'₅₄ ja₁'en₅₄ Jesús, jaun₂ jme₁ca₂jág₂ Jesús n̄é₃, ca₂juá'₂:

—'Ne₂ líng'₅ Si₂mu₅₄, ja₁nji'₅₄ Jonás. La₁ia₁ le₃cheng'₂ Cefas.

Lia'₂ chen₂ Cefas n̄é₅, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ Pe₄.§

Tē'₂ Jesús Felipe quian'₅₄ Natanael

⁴³ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂lē₃ dsí₅ Jesús dsó₃ 'uë₃ Galilea, jaun₂ ca₂dsáin'₂ Felipe, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—Jme₁quiong'₅₄ jniá₂.

⁴⁴ Felipe 'éi₂ n̄é₃, jme₁chain₂ juig₂ Betsaida, ján₃ bá₄ ja₁jme₁chan₂ Dré₄ quian'₅₄ Pe₄ n̄é₃.

⁴⁵ Fe₂li₄ 'éi₂ n̄é₃, n̄ei₅₄ i₁'nai'₂ Natanael, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—Ma₂dsán'₅ jnia'₅₄ dsa₂ 'éi₂ i₂'in₅ Moisés ne₄ Si₂ 'Éi'₃, i₂'in₅ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ n̄é₃. Jesús bá₄ 'éi₂, ja₁nji'₅₄ José, i₂chan₂ juig₂ Nazaret.

⁴⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Natanael:

—¿Lé₂ le₃o₃'ag₅ caun₂ a₂dse₃ juig₂ Nazaret?

Jaun₂ ca₂ηag₃ Fe₂li₄:

—Nja₅ de'₂ i₂jag₄.

⁴⁷ Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ Jesús a₂ma₂ja₂quián₃ Natanael, ca₂juá'₂:

—La₂ dé₄ dsón'₂ já₅ jan₂ dsa₂ israelita tē₃dsón'₂, i₂tsá₃ cha₂ mai₅₄ ja₁con₂.

⁴⁸ Jaun₂ ca₂ηag₃ Natanael ca₂n̄í'₃ Jesús:

—¿A₂ lia'₂ cuig₂ jniá₂?

Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jniá₂ n̄é₂jing₅₄ 'ne₂ jniá₅, n̄é'₃ gué₄ a₂dsi₃té₂ Fe₂li₄, lia'₂ con'₂ jme₁n̄éi'₂ n̄é'₃ ni₁'ma₂ higuera.

⁴⁹ Jaun₂ n̄é₃ ca₂juá'₂ Natanael ca₂tsí'₃ Jesús:

—Tē₅, 'ne₂ bá₄ líng'₅ Ja₁nji'₅₄ Diú₄; 'ne₂ bá₄ líng'₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ juig₂ Israel.

⁵⁰ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—¿A₁jaun₂ 'éng'₂ ia₁ n̄é₂juá'₃ a₂n̄é₂jín₄ jniá₂ 'ne₂, n̄éi'₂ n̄é'₃ ni₁'ma₂ higuera? La₁ia₁ n̄é₃ gué₄ tē₃ ne'₅₄ 'lióng₂ léi₄ jué'₂ gué₄ con'₂ gué₄ a₂la₂.

⁵¹ Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, jag'₅₄ 'nia'₂ r̄é₂na₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, j̄in'₅₄ 'nia'₂ ángeles quián₅ Diú₄ n̄é₃, qui₂tsau₂ qui₂tsi₂sioin₂ ne₄ Jaun₅ dsa₂ m̄i₂güíg₃.

2

Cajen'₂ gu₂ dsa₂ jé₄ juig₂ Caná juig₂ té₅ Galilea

¹ 'Ni₅ j̄mig₄ cang₂ gué₄ jaun₂, ca₂nio₃ j̄mig₄ ca₂jen'₂ gu₂ dsa₂ jé₄ juig₂ Caná, a₂niog₅ 'uë₃ Galilea. Ja₁jaun₂ jme₁'en₅₄ chog₅₄ Jesús n̄é₃; ² ján₃ bá₄ ca₂té'₃ dsa₂ Jesús quiain'₅₄ dsa₂ i₂quiain'₅₄, ja₁jen'₂ gu₂ dsa₂ jaun₂.

³ Jme₁ca₂dsa₃ vino, jaun₂ ca₂juá'₂ chog₅₄ Jesús ca₂tsí'₃ 'éi₂:

† **1:39** lit. "hora guia₃." § **1:42** Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, "Ni₁cang₁." Le₂n̄é₅ juá'₂ jág₁ "Cefas" quian'₅₄ jág₁ jmei₅ arameo; co₂jaun₂ juá'₂ "Petros" (ja₁já₅ jág₁ piedra, Pedro n̄é₃) quian'₅₄ jág₁ jmei₅ griego.

—Tsá₃ ma₃cha₂ vino quió'₅ dsa₂ tioin'₅₄.

⁴ La₁ ca₂ηag₃ Jesús:

—'Io₅₄, ¿'e₂ lë₃ juig₂ jniá₂ a₂në₅? Ia₁ tsá₃ ma₂të₂ guë₄ hora quió₃.

⁵ La₁ ca₂juá₂ chog₅₄ ca₂tsí₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ tia₅:

—Jmo₄ 'nia₂ chi₂'e₂ juá₂ i₂në₅.

⁶ Jme₁tióng₂ ja₁jaun₂ jnëi₂ tì₂ cang₄, jui₁lia₂ a₂jme₁jmó₂ dsa₂ judíos ta₁ a₂jme₁qui₂jmo₂₃ le₁jíin₃, con₂ lë₅ tag₄ jme₁chí₄ quió₅. Lia₂ caun₂ ni₁tí₂ cang₄ jaun₂ 'a₄ con₂ të₂láu₃-guiá₂, o₃ caun₂ 'ñiá₂-láu₂ litro jmig₂.

⁷ Jaun₂ ca₂juá₂ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂ i₂tia₅:

—Jme₁can₂ 'nia₂ ni₁tí₂ tióng₂ la₂ quian'₅₄ jmig₂.

Ca₂jme₃can₂ bá₄ guë₂ dsa₂ lia₂ ca₂rín₅ rë₂lin₃. ⁸ Jaun₂ ca₂juá₂ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂ 'éi₂:

—Në₃ në₃, dsen₅₄ ca₂juig₄, o₂can₄ ne₄ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ jmig₄.

Jaun₂ i₁can₅ dsa₂.

⁹ Dsa₂ i₂niog₅ ne₄ jmig₄ jaun₂, ca₂tí₂ 'o₅₄ jmig₂ a₂ca₂lë₃ vino jaun₂, të₃ tsá₃ ñi₅ a₂já₄ já₃; jnia₅₄ lia₂ dsa₂ i₂ca₂dsen₅ jmig₂ bá₄ jme₁ñi₅. Jaun₂ në₃ ca₂të₃ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ jmig₄, ca₂të₃ dsa₂ ñe₂ i₂jen₂ gu₂, ¹⁰ jaun₂ ca₂tsí₃ 'éi₂:

—Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ tiin₂₃ tia₃ le₂uig₅₄ vino dse₃, jaun₂ jë₁ma₂le₁en₅ dsa₂, jaun₂ guë₄ tia₃ vino ga₂. La₁ 'ne₂ në₃ në₂ma₅₄ vino dse₃ ca₂të₂ jë₁ca₂tó₂.

¹¹ Jë₄ juig₂ Caná a₂tén₅ 'uë₃ Galilea jaun₂, ca₂jmo₃ Jesús léi₄ juë₂ le₂uig₅₄. Le₂në₅ ca₂jme₃jniai₂₃ 'ein₂ líin₅ të₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió₅, jaun₂ ca₂rë₃'én₂ chi₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáin₅.

¹² Cang₂ guë₄ jaun₂ ca₂ñó₃ jë₄ juig₂ Capernaum, lia₂ jma₃quiain₅₄ chog₅₄, riin₅₄, chi₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáin₅ në₃; ja₁jaun₂ ca₂tóin₂ tin₃-'ñi₅ jmig₄.

Ca₂chí₃ Jesús i₁dsí₅ guá₅

(Mateo 21:12-13; Marcos 11:15-18; Lucas 19:45-46)

¹³ Jme₁ma₂ja₂quián₃ Jmig₄ Të₂in₅₄ quió₅ dsa₂ judíos, jaun₂ ca₂uíg₂ Jesús jui₅ Jerusalén.

¹⁴ Ja₁jaun₂ ca₂dsái₂ i₁dsí₅ guá₅ templo dsa₂ i₂'ñi₅ ca₁jui₅, i₂'ñi₅ já₂ cha₂' quiáin₅, ca₁jui₅ në₃, quian'₅₄ dsa₂ i₂qui₂jme₂tsín₃ cu₄ quió₅ dsa₂.

¹⁵ Jme₁ca₂jág₃ Jesús a₂jaun₂, ca₂jmo₃ caun₂ látigo a₂lë₅ quian'₅₄ tsí₁'nei₅₄, jaun₂ ca₂uín₂ ca₁'né₄ ca₂le₃jín₃ i₂tion'₅₄ i₁dsí₅ lia₂ jma₃quiain₅₄ já₂ cha₂' quiáin₅, ca₁jui₅ në₃. Ca₂jein₃ 'uë₃ cu₄ quió₅ dsa₂ i₂jme₂tsín₃ cu₄, qui₂ca₂jéin₃ ni₁mesa në₃.

¹⁶ Jaun₂ ca₂tsí₃ i₂'ñi₅ i₁ju₂:

—¡'Uë₅₄ 'nia₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ ja₁lá₃! ¡Tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia₂ ja₁'ma₅₄ ja₁quió₄ Ne₃!

¹⁷ Jaun₂ ca₂dsáu₃ dsí₅ dsa₂ i₂jme₁quiain₅₄, a₂chi₁ton₅ ne₄ Si₂ le₂la₂:

Në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂cóng₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ dsí₅ dsí₃

o₄quió₄ dsi₂néi₂ quiáng₂*

¹⁸ Jaun₂ në₃ ca₂ηag₃ dsa₂ judíos ca₂ñíi₃ Jesús:

—¿'E₂ léi₄ le₃'ë₂ jnia₅₄ a₂jáng₅ jág₁ dsau₅ a₂ca₂tin₂ 'ne₂ jmó₂ le₂në₅?

¹⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—'Én₂ 'nia₂ guá₅ la₂, jaun₂ tsí₅₄ táng₃ jniá₂ quian'₅₄ 'ñi₅ jmig₄.

²⁰ Jaun₂ në₃ ca₂juá₂ dsa₂ judíos ca₂tsí₃ Jesús:

—Të₂láu₃-jnëi₂ ñi₂ ca₂rë₃'ín₅ dsa₂ jme₁ca₂chi₃ guá₅ la₂. ¿'En₁ jmá₃ jaun₂, lé₂ le₃jmog₅₄ tsí₅₄ quian'₅₄ 'ñi₅ jmig₄?

²¹ La₁ia₁ guá₅ a₂'ë₅ Jesús jaun₂, ni₁ñí₄ 'ñiog₅ bá₄ Jesús 'ë₂₃.

* 2:17 Salmo 69:9

²² Jaun₂ lë₃, lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jen'₅₄ Jesús a₂jme₁rë₂'liin₅₄, ca₂dsáu'₃ dsí₅ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáiñ₅ jág₁ jaun₂. Jaun₂ ca₂rë₃'éin₂ jág₁ a₂juá'₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄, quian'₅₄ jág₁ a₂jme₁ca₂juá'₂ Jesús jaun₂.

I₂cuin₅ bá₄ Jesús ca₂le₃jín₃ dsa₂

²³ Lia'₂ con'₂ jme₁en'₅₄ Jesús Jerusalén Jmig₄ Të₂'in₅₄, ca₂rë₃'éñ₂ juín₅ lin₃ dsa₂ të₂le₃ quió'₅ Jesús, jme₁ca₂jág₃ léi₄ a₂ma₂qui₂ma₂jmo₃.

²⁴ La₁ tsá₃ jme₁én₂ Jesús quió'₅ dsa₂ 'éi₂, ia₁ i₂cuiin₂₃ bá₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂, 'a₂ lia'₂ lë₅ të₂dsí₅.

²⁵ Tsá₃ 'e₂ ca₂rë₃'nió'₅ quió'₅, jua'₅₄ a₂jáng'₃ dsa₂ jág₁ dsau₅ jui₁lia'₂ quió'₅ 'i₁jan₂, ia₁ ma₂ñi₅ rë₂ bá₄ Jesús 'e₂ a₂qui₂dsi₂jnia₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃.

3

Jme₂tag₅ Jesús jme₂tiin₂₃ Nicodemo

¹ Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ fariseo i₂jme₁chen₂ Nicodemo, i₂jme₁lin₄ jan₂ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ dsa₂ judíos.

² Ne₄ 'éi₂ ca₂i₁jiin₁₂ Jesús të₂le₃ ca₂nei₂, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí₃ Jesús:

—Të₅, ne₄ bá₄ jnia'₅₄ a₂lín'₅ 'ne₂ jan₂ të₅ i₂chen₄ quián₅ Diú₄, ia₁ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ lé₂ le₃jmo₃ léi₄ jué'₂ le₂në₅, jui₁lia'₂ jmo'₂ 'ne₂, jua'₅₄ tsá₃ quiong'₅₄ Diú₄.

³ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí₃ Nicodemo:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'ne₂, në₁hua'₂ tsá₃ rë₂chan₂ táng₃ dsa₂, tsá₃ lé₂ le₃jág₃ ja₁gon₂ Diú₄.

⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Nicodemo:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃chan₂ táng₃, jan₂ dsa₂ ma₂juín'₂? ¿Lé₂ le₃í₂ táng₃ né'₃ të₂dsí₅ chog₅₄, jaun₂ le₃chain₂ táng₃?

⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'ne₂, jui₁lia'₂ i₂tsá₃ rë₂chan₂ le₃quió'₅ jmi₂, quian'₅₄ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂, tsá₃ lé₂ le₃í₂ ja₁gon₂ Diú₄. ⁶ Jui₁lia'₂ i₂rë₂chan₂ le₃quió'₅ ni₁ñi₅, jan₂ dsa₂ ni₁ñi₅ bá₄ 'éi₂; jui₁lia'₂ i₂rë₂chan₂ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂, jan₂ dsa₂ i₂gu₂dsí₂ bá₄ líñ₅ 'éi₂. ⁷ Tsá₃ jui₁dsi₂gó'₃ 'au'₂ 'ne₂ a₂juá'₅ jniá₂: "Tion₅₄ bá₄ le₃chan₂ 'nia'₂ táng₃." ⁸ 'Ag₅ dsí₂ jui₁a₂ gué₃ já'₄ 'nio₃ 'ag₃; nag₂ bá₄ 'ne₂ mí₅₄ a₂lél₂, la₁ia₁ tsá₃ ñi₁juá'₄ já₅, on₃ gué₂ a₂já'₄ dsó₃. Ján₃ bá₄ le₂në₅ líñ₅ ca₂le₃jín₃ i₂rë₂chan₂ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂.

⁹ Jaun₂ në₃ ca₂ñag₃ táng₃ Nicodemo:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃lé₂ a₂juá'₂ 'ne₂ në₅?

¹⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿'Ne₂ gué₂ líng₅ jan₂ të₅ quián₅ dsa₂ juig₂ Israel, ton'₂ tsá₃ ñí₂ bá₄ gué₄ 'au'₂ já₁në₅? ¹¹ A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'ne₂, jui₁lia'₂ a₂ma₂tag₂ bá₄ jnia'₅₄, dsia₂; ján₃ bá₄ jang'₂ jnia'₅₄ já₁ dsau₅ jui₁lia'₂ a₂ma₂të₂ ne₄ jnia'₅₄. La₁ 'nia'₂ në₃ tsá₃ gue'₂ já₁ dsau₅ a₂jang'₂ jnia'₅₄.

¹² Chi₂jua'₂ ma₂në₂juá'₃ jniá₂ a₂'ë₂₃ jui₁lia'₂ a₂cha₂ mí₂güíg₃ la₂, ton'₂ tsá₃ 'én'₂ bá₄ gué₂ 'nia'₂, ¿'a₂ bá₄ gué₂ lia'₂ le₃ 'én'₂ 'nia'₂ já₁ quió₃ në₁ca₂juá'₃ jniá₂ ca₂juíg₂ 'nia'₂ a₂'ë₂₃ jui₁lia'₂ a₂cha₂ guei'₅₄ i₂juíg₃?

¹³ 'Ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂uíg₂ guei'₅₄ i₂juíg₃, jnia'₅₄ lia'₂ 'éi₂ i₂ca₂sión₃ guei'₅₄ i₂juíg₃; co₂'nió'₄ 'ñiog₅ Jaun₅ dsa₂ mí₂güíg₃. * ¹⁴ Jui₁lia'₂ ca₂chón₂ Moisés dsí₂mí₂ guei'₅₄ ja₁lë₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ jaun₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'i₄ 'éi'₃ chón₂ dsa₂ guei'₅₄ Jaun₅ dsa₂ mí₂güíg₃, ¹⁵ ia₁jaun₂ ca₂le₃jín₃ i₂'én₂ të₂le₃ quió'₅ 'éi₂, le₃chain₂ co₂tan₅₄.

'Nio₃ Diú₄ dsa₂ mi₂güíg₃

* ^{3:13} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃; "i₂'en₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃."

16 'Jaun₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂ní₄ lë₃ ca₂rë₃'nio₃ Diú₄ ca₂rë₃'nioi₃ dsa₂ mí₂güíg₃, ca₂cuiin₃ Ja₁nji₅₄ i₂jan₂ tan₅₄ quiáin₅, ia₁jaun₂ ca₂lejín₃ i₂'én₂ të₂le₃ quió'₅ 'éi₂, tsá₃ dsi₃'éin₂, ton₂ le₃chain₂ bá₄ co₂tan₅₄. **17** Ia₁ on₃jua'₅₄ jaun₂ ca₂chei₃ Diú₄ ca₂chein₃ Ja₁nji₅₄ mí₂güíg₃ a₂qui₃'é₂ uig₅ ja₁con₂ dsa₂ mí₂güíg₃; a₂jaun₂ bá₄ ca₂chei₃ ia₁jaun₂ lión₂ dsa₂ mí₂güíg₃ të₂le₃ quian₅₄'éi₂. **18** Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'én₂ të₂le₃ quió'₅ 'éi₂, tsá₃ rë₂'é₂ uig₅ ja₁coin₂; la₁ia₁ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'én₂ guë'₂ në₃, ma₂rë₂'é₂ uig₅ ja₁coin₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ 'én₂ të₂le₃ quió'₅ Ja₁nji₅₄ i₂jan₂ tan₅₄ quián₅ Diú₄. **19** A₂la₂ bá₄ uig₅ a₂rë₂'é₂ jaun₂: a₂ma₂gua₅ si₂ ja₁con₂ dsa₂ mí₂güíg₃, la₁ ca₂rë₃'nio₃ guë₄ dsa₂ jë₄ qui₁né'₃ lia'₂ con₂ guë₄ ja₁tág₅ si₂, ia₁ a₂'lig'₅₄ bá₄ jme₁jmo₂₃-dsáu₅. **20** Ca₂lejín₃ dsa₂ i₂jmo₅ a₂'lig'₅₄, 'io'₅₄ si₂, jaun₂ tsá₃ jme₂quiáin₃ ja₁tág₅ si₂, ia₁jaun₂ tsá₃ le₃jniá₂ a₂'lig'₅₄ a₂jmo₂₃-dsáu₅. **21** La₁ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂chan₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅, jme₂quiáin₃ ja₁tág₅ si₂, ia₁jaun₂ le₃jniá₂, le₃quió'₅ Diú₄ bá₄ já₅ a₂dse₃ a₂jmo₅ 'éi₂.

Jáng₅ táng₃ jág₁ dsau₅ Juan₅₄ i₂chon₅ dsa₂ jmig₂ jui₁lia'₂ 'ein₂ 'éi₂ Jesús

22 Cang₂jaun₂, ηó₃ Jesú_s jui₅'uë₃ Judea quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂'í₃ ca₂la₂ uë₂ quiain'₅₄ 'éi₂, qui₂choin₂₃ jmig₂ dsa₂.†

23 Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jme₁'en₅₄ Juan₅₄ në₃, choin₂₃ jmig₂ dsa₂,‡ caun₂ ja₁chei₂ Enón, ma₂quián₅ Salim, ia₁ ja₁jaun₂ jme₁cha₂ 'lióng₂ jmig₂; jaun₂ jme₁ja₂lén₂ dsa₂ ia₁jaun₂ qui₃cho₃ Juan₅₄ jmig₂.§

24 (A₂la₂ ca₂lë₃ né'₃ guë₄ a₂ton₂ dsa₂ Juan₅₄ né'₃ 'má₃.)

25 Jaun₂ në₃, i₂lin₅₄ dsa₂ i₂quian'₅₄ Juan₅₄ ca₂tsíin₂ quian'₅₄ jan₂ dsa₂ judío ne₄ jág₁ jui₁lia'₂ a₂jmo₅ dsa₂ le₂jíin₃.

26 Jaun₂ i₃léin₂ i₁chi'₄ Juan₅₄:

—Të₅, dsa₂ i₂jme₁'en₅₄ quian'₅₄ 'ne₂ të₂le₃ ja₁'ia₂ 'iog₂ të₂le₃ quióng₄ Cuá₃ Jordán, dsa₂ i₂'ín₅ 'ne₂ 'éi₂, jë₂ bá₄ choin₂₃ jmig₂ dsa₂,* jaun₂ ca₂lejín₃ bá₄ dsa₂ dsi₂léin₂ ja₁coin₂.

27 Jaun₂ ca₂ñag₃ Juan₅₄:

—Ca₂lia'₂ 'i₁caun₂ tsá₃ e₂ lé₂ le₃cha₂ quió'₅ dsa₂ jua'₅₄ tsá₃ ηei₂ guei'₅₄ i₂juíg₃. **28** Ca₂nei'₂ bá₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ jme₁ca₂juá': "On₃jua'₅₄ jniá₂ líng₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄; jan₂ dsa₂ i₂chen₄ ne₄ jui₅ quió'₅ 'éi₂ bá₄ líng₅." **29** I₂ca₂tín₂ dsa₂ ηe'₂ i₂jen₂ gu₂ bá₄, dsa₂ mí₂ i₂jen₂ gu₂ quiain'₅₄. Jaun₂ dsa₂ a₂mei₅₄ quián₅ dsa₂ ηe'₂ në₃, chi₁jnjia₁ nag₂₃. Jaun₂ 'io'₂ jén'₅ jë₁ma₂nág₂ jág₁ quió'₅ 'éi₂. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jniá₂ në₃, rë₂'ηia₅ a₂'io'₂ jén'₅ dsi₃.

Jui₁lia'₂ i₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃

30 "Éi₂ ca₂tín₂ le₃dsein₅₄ guë₄; jniá₂ guë'₂ ca₂tíng₂ le₃meg'₂. **31** Jui₁lia'₂ i₂já₅ jui₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, dsen₅₄ guë₄ ne₄ quió'₅ ca₂lejín₃. Jui₁lia'₂ i₂já₅ gua'₅₄ 'uë₃, jan₂ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃ bá₄ 'éi₂. Jaun₂ dsia₂₃ jui₁lia'₂ a₂quió'₅ gua'₅₄ 'uë₃. La₁ia₁ jui₁lia'₂ i₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, dsen₅₄ guë₄ ne₄ quió'₅ ca₂lejín₃. **32** Jáng₅ 'éi₂ jág₁ dsau₅ jui₁lia'₂ a₂ma₂të₂ ne₅₄, jui₁lia'₂ a₂ma₂nág₂ në₃; la₁ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ tón₂ jui₅ jág₁ dsau₅ a₂jáng₅ 'éi₂. **33** La₁ia₁ jui₁lia'₂ i₂tón₂ jui₅, ma₂cáun₅ 'í₁ a₂dsón₂ bá₄ tí₅ jág₁ a₂juá'₂ Diú₄; **34** ia₁ i₂ca₂chen₃ Diú₄ në₃, dsia₂₃ jág₁ quió'₅ Diú₄, ia₁ cui₅ Diú₄ Jme₂dsí₂ quián₅ ca₂lia'₂ tsá₃ niog₅ 'éi'₃. **35** A₂'nio₃ Diú₄ Jmei₂ 'nioi₃ Ja₁nji₅₄, jaun₂ o₄gú₃ 'éi₂ ma₂dsia₃ ca₂lejé₃. **36** Jui₁lia'₂ i₂'én₂ të₂le₃ quió'₅ Ja₁nji₅₄ Diú₄, le₃chain₂ bá₄ co₂tan₅₄; la₁ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ ne₅₄ le₃quió'₅ Ja₁nji₅₄ Diú₄, tsá₃ të₃ ne₅₄ a₂le₃chain₂ rë₂'ηiai₂₃, ton₂ të₂le₃ të₃gua₄ 'nei₂ dsí₅ Diú₄ ja₁coin₂.

4

Dsia₅ Jesús jág₁ quian'₅₄ jan₂ 'io₅₄ i₂chan₂ Samaria

† 3:22 lit. "qui₂tiáin₂ dsa₂ jmig₂." † 3:23 lit. "tiáin₂ dsa₂ jmig₂." § 3:23 lit. "ia₁jaun₂ qui₃tióg₃ Juan₅₄ jmig₂."

* 3:26 lit. "jë₂ bá₄ tiáin₂ dsa₂ jmig₂."

¹ Jme₁ca₂rë₃nj₅ Te₁gui'₅₄ a₂ma₂nág₂ dsa₂ fariseos jág₁, 'njo₅ lín₃ gué₄ juín₅ dsa₂ i₂ma₂quian'₅₄ Jesús, qui₂ma₂cho₃ jmig₂* lia'₂ con'₂ gué₄ Juan₅₄; ² (o₁jŋia'₅₄ on₃jua'₅₄ 'ŋiog₅ Jesús choin₂₃ jmig₂ dsa₂,† jnia'₅₄ lia'₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ bá₄), ³ jaun₂ ca₂o₃'ín₃ 'uë₃ Judea, a₂nái'₃ táng₃ jui₅ 'uë₃ Galilea. ⁴ Ja₁tioin'₅₄ jui₅ jaun₂, ca₂tiúñ₂ njí₃ 'uë₃ Samaria. ⁵ Jaun₂ ně₃ ca₂dsí₃léin₂ caun₂ juig₂ ja₁tén₄ Samaria a₂chei₂ Sicar, ma₂quiáin₅ ca₂jne₄ 'uë₃ a₂jme₁ca₂cuë₃ Jacob ma₂líg₂ ca₂cué₃ ja₁njí₅₄ i₂chen₂ Së₄.

⁶ Ja₁jaun₂ jme₁dsí₅₄ caun₂ tau₂ pozo a₂té₂ dsa₂ a₂quió'₅ Jacob. Jaun₂ ca₂guá₂ Jesús cau₅, ia₁ a₂ca₂'ú'₃ 'ein₅₄ jui₅. Jme₁ma₂ca₂té₂ con'₂ dsí₂njí₃ jaun₂.

⁷ Të₃ guá₅ jaun₂ ca₂dsíog₃ jan₂ 'io₅₄ i₂chan₂ Samaria a₂i₃dsein₂₃ jmig₂ pozo jaun₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ 'io₅₄ 'éi₂:

—Cué₄ ca₂juig₄ jmig₂ guí'₅₄.

⁸ Të₁lia'₂ jaun₂, i₁len₅₄ jé₄ juig₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂, i₁lia₅ má₃ a₂gué'₃.

⁹ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ 'io₅₄ chan₂ Samaria 'éi₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—¿'A₂ lia'₂ lë₅ jaun₂, 'ne₂ jan₂ dsa₂ i₂lín₅ judío, mí'₂ jmig₂ ne₃ jniá₂, jan₂ 'io₅₄ chan₂ Samaria?

(Ia₁ tsá₃ jág₁ 'ei₅ dsa₂ judíos quian'₅₄ dsa₂ chan₂ Samaria.)‡

¹⁰ Jaun₂ ně₃ ca₂nag₃ Jesús:

—Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ njí'₅₄ 'ne₂ 'e₂ jaun₂ a₂cuë₅ Diú₄, quian'₅₄ 'ein₂ i₂mi₅ jmig₂ ne'₅₄, jme₁mí'₂ ne₃ jniá₂, jaun₂ jniá₂ ně₃ cuë₅₄ jmig₂ jén'₃.

¹¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'io₅₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Gui'₅₄, tsá₃ njí₁ cubeta cha₂ quiáng'₂ a₂dséng'₄ jmig₂, ton'₂ a₂ji'₂ bá₄ tau₂ pozo. ¿'A₂ gué'₂ já'₄ cán'₁ jmig₂ jén'₃ a₂cué'₂ jniá₂? ¹² ¿'E₂, 'ne₂ líng₅ i₂juín₂ gué₄ con'₂ gué₄ 'lag₄ jmei₂ jniog₄ Jacob, i₂ca₂cuë₃ pozo la₂? Jme₁cán₂ 'éi₂ jmig₂ a₂'ín'₂ 'ŋiog₅ quian'₅₄ chi'₂ quiáin₅, quian'₅₄ já'₂ quiáin₅ ně₃.

¹³ Jaun₂ ca₂nag₃ Jesús:

—Ca₂le₃jín₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'ín'₂ jmig₂ la₂, lé₂ táng₃ dsí₅ i₁'ín'₂ jmig₂; ¹⁴ la₁ia₁ jui₁lia'₂ i₂'ín'₂ jmig₂ a₂cué₄ jniá₂, lia'₂ o₁líg₂ jmig₄ tsá₃ ma₃lé₂ dsí₅ i₁'ín'₂ jmig₂. Ia₁ jui₁lia'₂ jmig₂ a₂cué₄ jniá₂, lé₂ ně₂jag₄ bá₄ caun₂ o₄tu₁ jmig₂ tē₂le₃ quió'₅, a₂qui₃ i₁á₃ jmig₂ a₂gu₂dsí₂ a₂jmo₃ a₂le₃chain₂ co₂tan₅₄.

¹⁵ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ 'io₅₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Gui'₅₄, cuë₄ jmig₂ a₂'ë'₂ ně₅, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃le₃quein₂ dsí₃, on₃ gué'₂ caun₂ guio₅₄ gué₄ ca₂té₂ la₂ i₁dséng₃ jmig₂.

¹⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Guan₂ o₂te'₂ dsí₂i₂gog'₂, jaun₂ ñe'₅₄ táng₃ ja₁lá₃.

¹⁷ Jaun₂ ca₂nag₃ 'io₅₄ 'éi₂:

—Tsá₃ dsí₂i₂gu₃ jniá₂ chan₂.

Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tí₅ bá₄ jág₁ quiáng'₂ a₂né₂jua'₅₄, a₂tsá₃ chan₂ dsí₂i₂gog'₂; ¹⁸ ia₁ 'níá₂ dsí₂i₂gog'₂ i₂ma₂ca₂né'₂ quiang'₅₄, jaun₂ i₂ñéi'₂ quiang'₅₄ rë₂ně₃ ján₃, on₃jua'₅₄ dsí₂i₂gog'₂ 'éi₂. Dsón'₂ bá₄ tí₅ jág₁ quiáng'₂ a₂né₂jua'₅₄.

¹⁹ Jme₁ca₂nág₂ 'io₅₄ jág₁ ně₅, ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Te₁gui'₅₄, dsón'₂ bá₄ líñ₅ 'ne₂ jan₂ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ quiáin₅ Diú₄, líñ₂ jniá₂. ²⁰ Ja₁chí'₄ má'₂ la₂ ca₂jme₃juín₂ dsa₂ can'₅₄ quián₂ jnia'₅₄ ca₂jme₃juín₂ Diú₄ ma₂líg₂, la₁ia₁ 'nia'₂ i₂líng₅ dsa₂ judíos ně₃, juá'₂ Jerusalén bá₄ ja₁ca₂tíñ₂ dsa₂ jme₃juín₂ Diú₄.

²¹ Jaun₂ ca₂nag₃ Jesús:

* ^{4:1} lit. "qui₂ma₂tióñ₃jmig₂," † ^{4:2} lit. "tiáin₂dsa₂jmig₂," ‡ ^{4:9} o₃, "tsá₃jmó'₂dsa₂judíos ta₁ju₁lia'₂ni₁uìng₅ a₂jmó'₂dsa₂chan₂Samaria ta₁."

—Ju₁le₂'éng' bá₄ a₂juá'₅ jniá₂: já₅ caun₂ jmig₄ a₂jme₁juín₂ 'nia'₂ Diú₄, on₃jaua'₅₄ i₁nóg'₅ má'₂ la₂, on₃ guë'₂ o₁nó'₅ 'nia'₂ Jerusalén. ²² 'Nia'₂ jme₂juíng'₁ tē₃ tsá₃ nj'₅₄ 'ein₂ jme₂juíng'₁; a₂dsau₅ bá₄ jnia'₅₄, ne₄ jnia'₅₄ 'ein₂ i₂jme₂juín₂; ia₁ tē₂le₃ quió'₅ dsa₂ judíos bá₄ já₅ jág₁ a₂lión₂ dsa₂. ²³ La₁ já₅ hora, ton'₂ ma₂té₂ dsón'₂, a₂jme₃juín₂ dsa₂ Jmei₂, ju₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₂juag'₂ tē₃dsón'₂, jme₃juag'₂ tē₂le₃ gu₂dsí₂ ton'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ já₅ dsa₅. Ia₁ i₂le₂ 'éi₂ bá₄ 'na'₂ Jmei₂ jme₃juag'₂. ²⁴ A₂lín₅ Diú₄ jme₂dsí₂; jaun₂ ju₁lia'₂ i₂jme₂juag'₂, ca₂tiín₂ jme₃juag'₂ tē₂le₃ gu₂dsí₂ ton'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ já₅ dsa₅.

²⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'io₅₄:

—Guion₄ jniá₂ a₂jiá₃ Mesías, (i₂té'₂ dsa₂ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄). Jë₁ma₂guain₂₃, jaun₂ guë₄ juá'₂ ca₂le₃jé₃ lia'₂ rë₂jiá₃.

²⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jniá₂ bá₄ 'éi₂, i₂dsia₅ já₅ quian'₅₄ 'ne₂.

²⁷ Të₁lia'₂ jaun₂, ca₂o₃len₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáin₅, jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ jme₁ca₂jág₃ a₂dsia₅ Jesús já₅ quian'₅₄ jan₂ 'io₅₄. La₁ia₁ lia'₂ i₁jan₂ tsá₃ ca₂tiá₂ dsí₅ ñag₃ 'e₂ 'no'₂, 'e₂ já₅ dsia₂₃ quiain'₅₄ 'io₅₄ 'éi₂.

²⁸ Jaun₂, ja₁jaun₂ ca₂chi'₃ 'io₅₄ ni₁dsig₁ quió'₅, jaun₂ ñái'₃ jë₄ juig₂, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:

²⁹ —I₂nó'₅ 'nia'₂ i₂jin₄ jan₂ dsa₂ ñe'₂ i₂ma₂në₂juá'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂ma₂jmo₃ jniá₂. ¿On₁jaua'₅₄ mei'₂ tsá₃ 'éi₂ lín₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄?

³⁰ Jaun₂ në₃ ca₂'uín₂ dsa₂ jë₄ juig₂ ca₂i₃léin₂ ja₁guá₄ Jesús.

³¹ Të₁lia'₂ jaun₂, ca₂chi₃quióng₂ jmig₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ chi₂quiáin₂ jmig₄ Jesús a₂guë'₃, juá'₂:

—Të₅, qué'₂ ca₂la₂.

³² Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Cha₂ caun₂ má₃ a₂guë'₅₄ jniá₂, a₂tsá₃ cuín₂ 'nia'₂.

³³ Jaun₂ në₃ qui₂ca₂ñjí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ riin'₅₄, Jain₂ Jain₂:

—¿On₃ bá₄ chan₂ jan₂ i₂ma₂o₃can₅ má₃ a₂guë'₃?

³⁴ La₁ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ 'éi₂:

—A₂jaun₂ bá₄ má₃ quió'₃ jniá₂, a₂jmo₅₄ 'éi'₃ a₂'ñjo₂ dsí₅ i₂ca₂chei₃, a₂jme₁'ñiag₅ ta₁ quió'₅ në₃. ³⁵ ¿On₁ juá'₂ guë'₂ 'nia'₂: “Ei₅ bá₄ guë'₄ quén₂ tsí'₂ a₂ráu₃”? La₁ia₁ jniá₂ juig₂ 'nia'₂, jag₄ 'a₂ lia'₂ ma₂tion'₅₄ dsa₂ le₁jnia₂₃, në₂jag₄ bá₄ a₂le₁chein'₂ ja₁nau₂ ca₂ron₂, ma₂lé₂ bá₄ cág'₃. ³⁶ Ju₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ ja₁nau₂ në₃ gue₂₃ 'liain'₅₄. Ju₁lia'₂ a₂ráu₃, a₂cág'₃ ja₁nau₂ jaun₂, a₂jiog₃ co₂tan₅₄ bá₄ jaun₂, ia₁jaun₂ co₂lë₅ bá₄ jmo₃ 'io'₂, lia'₂ dsa₂ i₂jne₅, lia'₂ dsa₂ i₂cág'₅ në₃. ³⁷ Le₂në₅ dsón'₂ bá₄ quio₃ S a₂dsia₅ dsa₂: “Jan₂ i₂jne₅, i₂sián'₂ i₂cág'₅.” ³⁸ Jniá₂ ma₂tsíng₂ 'nia'₂ a₂o₁cag'₄ ja₁tsá₃ ta₁ ma₂jmo'₅₄ 'nia'₂ guiong'₅₄, ta₁ ma₂jmo₃ i₂sián'₂; jaun₂ 'nia'₂ në₃ ca₂ling'₃ ta₁ quió'₅ dsa₂ 'éi₂.

³⁹ Ju₁n₅ dsa₂ i₂chan₂ Samaria i₂tián'₅ juig₂ jaun₂ ca₂rë₃'éin₂ tē₂le₃ quió'₅ Jesús jme₁ca₂nág₂ já₅ dsa₅ a₂ca₂jáng₃ 'io₅₄, jme₁ca₂juá'₂: “Në₂juá'₂ 'éi₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂ma₂jmo₃ jniá₂.”

⁴⁰ 'Uig₅₄ jaun₂ në₃, jme₁ca₂o₃lén₂ dsa₂ chan₂ Samaria, ca₂chi₃quiáin₂ jmig₄ Jesús a₂jme₁jnia₃ 'éi₂ quiong'₅₄. Jaun₂ ca₂jnia₃ Jesús tin₃ jmig₄ ja₁jaun₂.

⁴¹ Jaun₂ tē₂le₃ ju₁n₅ gué₄ dsa₂ ca₂rë₃'én₂ jme₁ca₂nág₂ já₅ a₂juá'₂ 'ñiog₅ Jesús.

⁴² Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ ca₂tsí'₃ 'io₅₄:

—Në₃ guë₄ në₃ 'éin₂ jnia'₅₄, on₃jaua'₅₄ 'uig₅₄ já₅ a₂ca₂jua'₅₄ 'ne₂, ia₁ a₂ma₂në₂né₁ jnia'₅₄ guio₅₄ já₅ quió'₅, jaun₂ ne₄ jnia'₅₄, tē₃dsón'₂ bá₄ 'éi₂ lín₅ dsa₂ i₂lión₂ dsa₂ mi₂güíg₃.*

Ca₂jme₃lión₂ Jesús jan₂ ja₁ñjí'₅₄ jan₂ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ dsí₂tan₅₄

§ 4:37 quio₃: Jág₁ quió'₅ dsa₂ Jen'₅₄, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, caun₂ jág₁ a₂ñjí'₂ dsí₅ a₂ca₂quiog₂ dsa₂ can'₅₄, a₂dsia₅ dsa₂. * 4:42 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: “Të₃dsón'₂ bá₄ 'éi₂ lín₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, i₂lión₂ dsa₂ mi₂güíg₃.”

⁴³ Jme₁ca₂dsan₃ t̄in₃ jmig₄ jaun₂, ca₂o₃ 'iin₃ ja₁jaun₂, ca₂'í₃ jui₅ nái'₃ jui₅ 'uē₃ Galilea.

⁴⁴ Ia₁ jui₁lia'₂ ca₂juá'₂ 'ñiog₅ Jesús, jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄, tsá₃ jme₂go₃ dsa₂ juig₂ go₅₄.

⁴⁵ Jme₁ca₂dsiáin'₃ 'uē₃ Galilea nē₃, ca₂guei₃ bá₄ dsa₂ dse₃ ja₁jaun₂, ia₁ jme₁ma₂ca₂jág₃ bá₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂ca₂jmo₃ Jesús juig₂ Jerusalén jme₁ca₂té₂ Jmig₄ Té₂ 'iin₅₄, ia₁ ján₃ bá₄ jme₁i₁len₅₄ 'éi₂ jmig₄.

⁴⁶ Jaun₂ nē₃, ca₂dsióg₃ táng₃ juig₂ Caná a₂tén₅ 'uē₃ Galilea ja₁ca₂jme₃tsiin₃ jmig₂ ca₂jmo₃ vino. Ja₁jaun₂ jme₁en₅₄ jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ rag₅₄, i₂chan₂ jan₂ chi'₂ dso'₅₄ quiáin₅, jé₄ juig₂ Capernaum.

⁴⁷ Jme₁ca₂rë₃ñi₅ dsa₂ 'éi₂ a₂ma₂ñi₅ Jesús 'uē₃ Galilea, 'ein₅₄ jui₅ a₂o₂ 'iin₃ 'uē₃ Judea, jaun₂ ñei₅₄ ca₂i₁jiin₁₂ Jesús, jaun₂ ca₂chi₃quióng₂ jmig₄ tion₅₄jan₃ a₂dsó₃ 'éi₂ ja₁quió'₄ a₂jme₃lión₂ ja₁ñi'₅₄ i₂ron₅ ma₂i₁jón₂.

⁴⁸ Jaun₂ nē₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tsá₃ 'én₂ 'nia'₂ nē₁jua'₂ tsá₃ ca₂jag'₅₄ léi₄ juë'₂ a₂dsi₂gó'₃ 'au'₂.

⁴⁹ Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ rag₅₄ 'éi₂:

—Te₁gui'₅₄, i₂ñáu'₂ uē₃ ñia₅, né'₃ gué₄ a₂jón₂ chi'₂ quiáng₃.

⁵⁰ Jaun₂ nē₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Guan'₂ bá₄ quiáng'₂; ia₁ i₂chan₂ bá₄ chi'₂ quiáng'₂.

Ca₂rë₃én₂ bá₄ dsa₂ jág₁ a₂ca₂juá'₂ Jesús, jaun₂ ca₂ñai'₃.

⁵¹ Jaun₂ jme₁ma₂ein₅₄ jui₅ dsiáin'₂, jaun₂ ca₂jme₃jein'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂:

—I₂chan₂ bá₄ chi'₂ quiáng'₂.

⁵² Jaun₂ ca₂ñag₃ 'e₂ hora ca₂tág'₃ dsí₅. Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂:

—Dsiög₂ con'₂ hora ñí₁ caun₂ tē₂le₃ ca₂'láu₂,† ca₂jñia₃ dséi₂ a₂jme₁i₁.

⁵³ Jaun₂ ca₂rë₃lí'₄ jmei₂ chi'₂ 'éi₂, hora jaun₂ dé₄ ca₂juá'₂ Jesús: "I₂chan₂ bá₄ chi'₂ quiáng'₂." Jaun₂ ca₂rë₃én₂ dsa₂ 'éi₂, quiain'₅₄ ta₁jín₂ dsa₂ dsí₂néi₂ quió'₅.

⁵⁴ A₂nē₅ jé₁ca₂té₂ táng₃ léi₄ juë'₂ a₂ca₂jmo₃ Jesús, jme₁ca₂o₃ 'iin₃ Judea, jme₁guáin'₃ Galilea.

5

Cajme₃lión₂Jesúsjan₂dsa₂lian'₂i₂ron₅cau₅Dsiog₅Betesda

¹ Cang₂ jaun₂ ca₂jmo₃ dsa₂ judíos caun₂ jmig₄, jaun₂ ca₂uíg₂ táng₃ Jesús jui₅ Jerusalén.

² Jé₄ juig₂ Jerusalén jaun₂, cau₅ ja₁lé₄ caun₂ o₄'né₄ a₂chei₂ quió'₅ Já'₂ Cha'₂, niog₅ caun₂ dsiog₅ a₂chei₂ Betesda* quian'₅₄ jág₁ arameo, ja₁lé₄ 'ñiá₂ corredor.

³ Ja₁jaun₂ jme₁tián'₄ 'uē₃ juin₅ dsa₂ i₂qui₂le₁dso'₅₄, jé₃ dsa₂ ten₄, dsa₂ guian'₅₄ quian'₅₄ dsa₂lian'₂ nē₃, a₂chi₁jñia₂₃ a₂qui₃jé₂ jmig₂. ⁴ Ia₁ jme₁lin₅₄, sión₅ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄ ja₁niog₅ dsiog₅ jaun₂, jaun₂ jmo₂₃ qui₂jé₂ jmig₂. Jaun₂ jui₁lia'₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂'í₂ le₂'uig₅₄ jmig₂ jé₁ma₂i₂bi₅₄, jme₁jñia₅ quió'₅, chi₂jua'₂ 'e₂ dso₄ jme₁lin₄.†

⁵ Ja₁jaun₂ jme₁ron₅ jan₂ dsa₂ dso'₅₄, jme₁ma₂té₂ guiög₂-guiá₂-jniá₂ njí₂ roin₂₃ dso'₅₄.

⁶ Jme₁ca₂jág₃ Jesús ron₅ dsa₂ dso'₅₄ ja₁jaun₂, jaun₂ jme₁ca₂rë₃lí'₄ ma₂líg₂ bá₄ líin₅ le₂jaun₂, ca₂ñag₃:

—¿'ñiog₂ 'lióng₂?

⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ dso'₅₄:

—Guí'₅₄, tsá₃ 'ein₂ chan₂ to₂ jniá₂ 'ñiό'₃ dsiog₅ jé₁ma₂té₂ rë₁qui₃jé₂ jmig₂. Lia'₂ co₂ráun₂ 'nio₃ 'ú₄, i₂sián'₂ bá₄ sión₅ le₂'uig₅₄.

⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Nau₂, chog'₅₄ tsí₁jein₁ quiáng₂, njí₄ nē₃.

† ^{4:52} lit. "hora guio₃." * ^{5:2} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂; "Betzata"; a₂siá'₂ nē₃; "Betsaida." † ^{5:4} Chog₅₄ si₂ a₂dsé₃ gué₄ tsá₃ chi₁ton₅ versículo 4.

⁹ Ds_i₂ju_i₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jñia₃ quió'₅ dsa₂ 'éi₂. Ca₂chó₃' ts_i₁jein₁ quió'₅, jaun₂ ca₂jme₃lió₃ ca₂jñi₃. A₂jaun₂ ca₂lë₃ caun₂ jmig₄ sa₅₄.

¹⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ judíos ca₂tsí₃ dsa₂ i₂ca₂'lón₂ 'éi₂:

—Jmig₄ sa₅₄ bá₄ në₃; tsá₃ 'i₄ 'éi₃ caun₅₄ ts_i₁jein₁ quiáng₂ jmig₄ në₃.

¹¹ Jaun₂ ca₂jag₃ dsa₂ 'éi₂:

—I₂në₂jme₃'lió₂ jniá₂, në₂juá'₂: "Chog'₅₄ ts_i₁jein₁ quiáng₂, jñi₄ në₃."

¹² Jaun₂ në₃ ca₂jag₃ táng₃ dsa₂ 'éi₂:

—¿'Ein₂ 'éi₂ në₂juá'₂ a₂caun₅₄ ts_i₁jein₁ quiáng₂, a₂jñí₂ në₃?

¹³ La₁ tsá₃ jñi₅ 'ein₂ 'éi₂ i₂në₂jme₃'lió₂ quió'₅, ia₁ jme₁ma₂i₂cón₅ Jesús jín₄ dsa₂ juin₅ i₂jme₁tion₅₄ ja₁jaun₂.

¹⁴ Cang₂ jaun₂ ca₂jen₂ Jesús ca₂jein₂ dsa₂ 'éi₂ i₁dsi₅ guá'₅ templo, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jag₄ de'₂, në₃ lia₂ ma₂'lóng₂, tsá₃ ma₃lë₁'nau₂ dso₄, ia₁jaun₂ tsá₃ ds_i₃jñí₂ caun₂ jmi₁ui₅ 'ñjo₅ gué₄ con₂ gué₄ a₂jme₁líng₄ le₂jniá₅.

¹⁵ Jaun₂ jñá'₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂i₁chi₄ dsa₂ judíos, Jesús bá₄ 'éi₂ i₂ca₂jme₃'lió₂ quió'₅.

¹⁶ 'Uig₅₄ jaun₂ qui₂ca₂co₃'ein₃ dsa₂ judíos quió'₅ Jesús, † ia₁ jme₁tin₂ Jesús jme₁jmo₂₃ le₂në₅ jmig₄ sa₅₄:

¹⁷ La₁ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂ judíos:

—Lia₂' jmo₅ jaun₂ Ne'₃ ta₁ jñia₅₄ jmig₄ në₃; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jmo₅ jniá₂ ta₁.

¹⁸ 'Uig₅₄ jaun₂, të₂le₃ i₂ju_i₂ gué₄ jme₁'nio₃ jñag₃ dsa₂ judíos, ia₁ on₃jua₅₄ jmá'₃ 'éi₃ jmig₄ sa₅₄ jmo₂₃ cau₅, ján₃ bá₄ ca₂të₂ jmo₂₃ a₂lín₅ co₂ríin₂ quian₅₄ Diú₄, ia₁ a₂juá'₂ Diú₄ bá₄ lín₅ Jmei₂.

'Éi'₃ a₂ron₅ quió'₅ Ja₁jñi'₅₄ Diú₄.

¹⁹ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂ judíos:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, tsá₃ 'e₂ lé₂ le₃jmo₃ Ja₁jñi'₅₄ 'i₁caun₂ 'jñiog₅; a₂jaun₂ bá₄ jmo₂₃ ju_i₁lia'₂ a₂jág₅ jmo₅ Jmei₂. Ju_i₁lia'₂ 'e₂ ta₁ a₂jmo₅ Jmei₂, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ Ja₁jñi'₅₄ ján₃. ²⁰ Ia₁ 'nio₃ Jmei₂ 'nói₃ Ja₁jñi'₅₄, jaun₂ 'ë₂₃ 'ë₅ Ja₁jñi'₅₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo₂₃. Të₂le₃ lë₅ gué₄ jué'₂ ta₁ qui₃'ë₃, con₂ gué₄ a₂le₂la₂, ia₁jaun₂ qui₂dsi₃gó'₃ 'au'₂ 'nia'₂. ²¹ Ia₁, ju_i₁lia'₂ jme₂jen₅₄ Jmei₂ jme₂jein₅₄ 'lag₄, cuë₂₃ jme₂dsí₂ a₂le₃chain₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ cuë₅ Ja₁jñi'₅₄ jme₂dsí₂ cuë₅ ju_i₁lia'₂ i₂'nio₃ cuë₃. ²² Ján₃ gué₂, tsá₃ con₂ Jmei₂ 'í₁ quió'₅ 'i₁jan₂; o₄gú₃ Ja₁jñi'₅₄ bá₄ ma₂dsia₃ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ a₂con₂ 'í₁, ²³ ia₁jaun₂ jme₃go₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ jme₃gain₃ Ja₁jñi'₅₄, ju_i₁lia'₂ jme₂gain₃ Jmei₂. Ju_i₁lia'₂ i₂tsá₃ jme₂gan₃ Ja₁jñi'₅₄, tsá₃ jme₂gain₃ Jmei₂ i₂ca₂chei₃.

²⁴ 'A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂: ju_i₁lia'₂ i₂nag₅ i₂tón₂ jui₅ jág₁ quió₃, ton₂ 'éin₂ të₂le₃ quió'₅ i₂ca₂chei₃, le₃chain₂ bá₄ co₂tan₅₄. Tsá₃ 'í₁ jióg₂ ja₁coin₂, ia₁ ma₂ca₂jñi₅ ne₄ 'mú₃, ma₂ca₂dsiog₃ ja₁le₃chain₂ co₂tan₅₄. ²⁵ A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, jás jmig₄ ton₂ ma₂të₂ dsón₂, jé₁ma₂të₂ rë₁nag₃ 'lag₄ jág₁ quió'₅ Ja₁jñi'₅₄ Diú₄. Ju_i₁lia'₂ i₂ne₅₄ në₃, le₃chain₂ bá₄. ²⁶ Ia₁ ju_i₁lia'₂ 'io₅ bí₂ Jmei₂ a₂le₃chain₂ 'jñiog₅, ján₃ bá₄ le₂në₅ ma₂cuë₃ Ja₁jñi'₅₄ jui₅bí₂ a₂le₃chain₂ 'jñiog₅. ²⁷ Ján₃ bá₄ ma₂cuë₃ jui₅bí₂ a₂con₂ 'í₁ qui₃dsi₂₃ 'éi'₃, ia₁lín₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. ²⁸ Tsá₃ lë₁ju_i₁dsi₂gó'₃ 'au'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂në₅ jniá₂ la₂, ia₁ já₅ hora a₂nag₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂le₁'on₅ tau₂ 'ñio₅, jág₁ quió'₅, ²⁹ jaun₂ 'uïin₃ ja₁jaun₂. Ju_i₁lia'₂ i₂ca₂jmo₃ a₂dsi₂ten₅₄, jein'₅₄ a₂dsi₁lein₅ ja₁le₃chain₂ co₂tan₅₄; la₁ia₁ ju_i₁lia'₂ i₂ca₂jmo₃ a₂'lig'₅₄, jein'₅₄ a₂të₃dsi₅₄ 'éi'₃ ja₁coin₂.

Jau'₂ 'í₁ a₂dsón'₂ 'io₅ Jesús bí₂

³⁰ 'Tsá₃ 'e₂ lé₂ le₃jmo₅₄ jniá₂ jua₅₄ a₂jmo₅₄ con₂ ting₂ 'ñiò₃. Qui₂dsí₂ jniá₂ 'éi'₃ lia₂ con₂ lë₅ jág₁ a₂nég₄ ja₁con₂ Ne'₃, jaun₂ dsí₂ten₅₄ bá₄ 'éi'₃ a₂qui₂dsí₂ jniá₂, ia₁ tsá₃ a₂jaun₂ jmo₅ jniá₂ lia₂ con₂ lë₅ a₂'ñio₂ dsí₃ 'ñiò₃; a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ jniá₂ lia₂ con₂ lë₅ a₂'ñio₂ dsí₅ 'éi₂ i₂ca₂chei₃ jniá₂. ³¹ Në₁ja₂ jág₅ jniá₂ jág₁ dsau₅ ja₁cong₂ 'ñiò₃, jág₁ jaun₂ a₂jág₅, tsá₃ quen₅. ³² La₁ia₁

† ^{5:16} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂me₂ gué₄ juá'₂ ján₃: "a₂jme₁'nio₃ jñag₃."

chan₂ guě₄ jan₂ i₂sián₂ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅ tē₂le₃ quió₃ jniá₂, jaun₂ guion₄ jniá₂ juília₂ a₂juá₂' éi₂ 'ag₂₃ jniá₂, tí₅ bá₄ jág₁ a₂jáng₅. ³³ Ca₂chen₂ 'nia'₂ dsa₂ a₂ca₂i₁ηag₁₂ ne₄ Juan₅₄, jaun₂ dsón₂ tí₅ bá₄ jág₁ dsau₅ a₂ca₂jáng₃ 'éi₂. ³⁴ La₁ia₁ on₃jua₅₄ jaun₂ chén₅ jniá₂ rë₂ ia₁ a₂jáng₅ dsa₂ mi₂güíg₃ jág₁ dsau₅ tē₂le₃ quió₃ jniá₂; a₂jaun₂ bá₄ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ jág₁ la₂ ia₁jaun₂ lé₂ le₃lión₂ 'nia'₂. ³⁵ Jme₁lín₄ Juan₅₄ nē₂jag₄ caun₂ si₂ ni₁tsí₅ a₂cau₂ a₂tág₅. Jaun₂ 'nia'₂ nē₃, jme₁ma₂'éi'₂ caun₂ 'au'₂ a₂jmó'₂ co₂'na₂ 'io'₂ ja₁tág₅ si₂ quió₅. ³⁶ La₁ia₁ jniá₂ nē₃, 'ηio₅₄ jan₂ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅ i₂juin₂ gué₄ lia₂ con₂ gué₄ Juan₅₄. Ia₁ juília₂ léi₄ a₂jmo₅ jniá₂, a₂jaun₂ ca₂cué₃ Ne'₃ a₂jmo₅₄. A₂jaun₂ bá₄ jáng₅ jág₁ dsau₅ a₂dsón₂ bá₄ ca₂chei₃ Ne'₃. ³⁷ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂, 'ηiog₅ bá₄ Ne'₃ jniá₂ i₂ca₂chei₃, jáng₅ 'éi₂ jág₁ dsau₅ tē₂le₃ quió₃ jniá₂. 'Nia'₂ nē₃, lia₂ 'i₁cón₂ tsá₃ ma₂nei₂ 'nia'₂ jág₁ quió₅, on₃ gué₂ ma₂jiin₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ líin₅, ³⁸ on₃ gué₂ ma₂tē₁gua₁ jág₁ quió₅ tē₂'au'₂, ia₁ tsá₃ 'én'₂ 'nia'₂ tē₂le₃ quió₅ 'ηiog₅ i₂ca₂chein₃. ³⁹ A₂'f'₂ 'nia'₂ Si₂ quió₅ Diú₄ ca₂lia₂ dsen₅₄ 'au'₂, ia₁ lín₂ 'nia'₂ a₂le₃chan₂ 'nia'₂ co₂tan₅₄ tē₂le₃ quian₅₄ Si₂ jaun₂. Si₂ jaun₂ bá₄ jáng₅ jág₁ dsau₅ 'ag₂₃ jniá₂. ⁴⁰ Jaun₂ 'nia'₂ nē₃, tsá₃ 'niog₂ i₁nóg₅ ne₃ jniá₂ ia₁jaun₂ le₃chan₂ 'nia'₂.

⁴¹ 'Tsá₃ gue₅ jniá₂ a₂jme₂juag₂ dsa₂ mi₂güíg₃. ⁴² La₁ cuín₅ jniá₂ 'nia'₂, jaun₂ guion₄ jniá₂ a₂tsá₃ jaun₂ le₁i₁ tē₂'au'₂ 'nia'₂ a₂niog₅ dsí₅ Diú₄ a₂'nioi₃ 'nia'₂. ⁴³ O₄quió₄ Ne'₃ bá₄ jniá₂ guio₃, 'nia'₂ gué₂ tsá₃ guéi₅ jniá₂; la₁ia₁ nē₂jua₂ ca₂já₃ jan₂ o₄quió₄ 'ηiog₅, i₂'éi₂ bá₄ guén₄ 'nia'₂. ⁴⁴ —¿A₂ lia₂ lé₂ le₃'én'₂ 'nia'₂, chi₂jua₂ jaun₂ 'náu'₂ a₂tióng₂ rë₂ quiang₅₄ ríng₂, tsá₃ gué₂ 'náu'₂ 'nia'₂ a₂qui₁náu₂ rë₂ quiang₅₄ Diú₄? ⁴⁵ Tsá₃ o₁len₂ 'nia'₂ jua₅₄ a₂'nág₄ jniá₂ ne₄ Ne'₃; chan₂ jan₂ i₂'nag₅: Moisés bá₄ 'éi₂. Le₃quió₅ 'éi₂ bá₄ 'ín₂ 'au'₂ 'nia'₂. ⁴⁶ Ia₁ jua₅₄ mei₂ gué₃ ca₂rë₃'éng₂ jág₁ quió₅ Moisés, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jme₁le₃'éng₂ jág₁ quió₃, ia₁ jniá₂ bá₄ ca₂'ag₃ Moisés ne₄ Si₂. ⁴⁷ La₁ chi₂jua₂ tsá₃ 'én'₂ gué₂ 'nia'₂ jág₁ a₂ca₂tó₂ 'éi₂ ne₄ Si₂, —¿a₂ gué₂ lia₂ lé₂ le₃'én'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂juá₅ jniá₂?

6

Ca₂ηí'₃ Jesú_s 'ηiá₂ mei₅ dsa₂

(Mateo 14:13-21; Marcos 6:30-44; Lucas 9:10-17)

¹ Cang₂ jaun₂ ca₂ηó₃ Jesú_s tē₂le₃ quióng₄ ca₂taun₂ jmi₁ηí₄ Galilea, (a₂chei₂ jmi₁ηí₄ Tiberias). ² Jaun₂ ca₂i₃lén₂ juin₅ lin₃ dsa₂ chi₂co₅₄ quió₅, ia₁ ma₂jág₃ léi₄ jué₂ a₂ma₂jmo₃, a₂qui₂ma₂ca₂jme₂lióin₂ dsa₂ i₂jme₁le₁dso₅₄. ³ Jaun₂ nē₃ ca₂uíg₂ Jesú_s caun₂ má₂', jaun₂ ca₂guá₂ ja₁jaun₂ quiain₅₄ chi₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅.

⁴ Jmig₄ jaun₂, jme₁ma₂ja₂quián₃ Jmig₄ Tē₂'in₅₄, co₂'nió₄ jmig₄ quió₅ dsa₂ judíos.

⁵ Jme₁ca₂jág₃ Jesú_s ca₂jíin₂ juin₅ lin₃ dsa₂ i₂ja₂lén₂, jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ Felipe:

—¿A₂já₄ dsi₁liá₄ má₃ a₂gué₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ nē₅?

⁶ A₂jaun₂ bá₄ ca₂juá₂ Jesú_s le₂nē₅ o₁ne₄ 'e₂ jme₁ηag₃ Fe₂li₄, ia₁ jme₁ma₂ηi₅ rë₂ bá₄ Jesú_s 'ηiog₅ 'e₂ a₂jmo₃.

⁷ Jaun₂ nē₃ ca₂ηag₃ Fe₂li₄:

—Tín₃ 'ηiá₂-láu₂ denario i₁ηí₄ tsá₃ len₅ bá₄ gué₄ a₂ηe₂ jma₃ca₂juíg₄ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂.

⁸ Jaun₂ nē₃ ca₂ηag₃ gué₄ jan₂ chi₂ dsi₂guia₃-tí₂ quián₅ Jesú_s, i₂jme₁chen₂ Dré₄ rin₅₄ Si₂mu₅₄ Pe₄:

⁹ —Jé₄ la₂'en₅₄ jan₂ i₂bé₅₄ i₂quian₅ 'ηiá₂ i₁ηí₄ cebada, quian₅₄ gué₂ on₃ju₄; la₁ia₁, —¿e₂ bá₄ cha₂'e₂ jaun₂, ja₁con₂ dsa₂ juin₅ le₂nē₅?

¹⁰ Jaun₂ nē₃ ca₂juá₂ Jesú_s:

—Chei₅₄ dsa₂ ca₂le₃jín₃ juítiain₂₃.

'Lióng₂ ηi₂ma₂ jme₁cha₂ ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂tián₂ dsa₂ ηe₂, i₂jme₁lë₂ con₂ 'ηiá₂ mei₅ dsa₂.

¹¹ Jaun₂ ně₃ ca₂can₃ Jesús i₁ñí₄, jaun₂ jme₁ma₂ně₂cuě₃ ti₁'mag₄ Diú₄, qui₂ca₂dsió₃ ca₂cuě₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁tián₄ ja₁jaun₂. * Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ quian'₅₄ dsí₂ju₄ 'éi₂, ca₂cuě₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'a₂ con₂ jnia'₅₄ 'nio₃.

¹² Jaun₂ jme₁ma₂lí₃ dsa₂ gué₅, ca₂juá₂ Jesús ca₂tsí₃ chi₂' dsí₂guia₃-tí₂:

—Cag'₅₄ 'nia₂ ni₁jne₁ i₁ñí₄ a₂ca₂chóng₃, ia₁jaun₂ tsá₃ 'e₂ dsí₃'én₂.

¹³ Jaun₂ ca₂cág₃, jaun₂ ca₂jme₃cain₂ guia₃-tí₂ tsí₁mi₂ tá₂, quian'₅₄ ni₁jne₁ a₂ca₂chóng₃ a₂'ñíá₂ i₁ñí₄ cebada jaun₂.

¹⁴ Jaun₂ ně₃, jme₁ca₂jág₃ dsa₂ léi₄ a₂ca₂jmo₃ Jesús, ca₂juá₂:

—Dsón'₂ bá₄ lín₅ dsa₂ ně₅ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, i₂lě₅ jág₁ jiá₃ mi₂güíg₃.

¹⁵ La₁ ca₂ré₃lí₄ bá₄ Jesús a₂'nio₃ dsa₂ jme₁té₂ tion₅₄, a₂jme₁jmóil₂ 'éi₂ rag₅₄, jaun₂ ca₂njái₃ bá₄ táng₃ ca₂'í₃ má₂ con₂ 'ñiog₅.

Ca₂ñi₃ Jesús ne₄jmig₂jmi₁ñí₄

(Mateo 14:22-27; Marcos 6:45-52)

¹⁶ Jme₁ca₂nei₂ jaun₂, ca₂sión₃ chi₂' dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅ ca₂té₂ jmi₁ñí₄.

¹⁷ Jaun₂ ca₂tóin₂ 'ñiό₃ caun₂ tsí₁mu₅, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃, ca₂'ain₃ jmi₁ñí₄ a₂dsí₃léin₂ Capernaum. Jme₁ma₂tó₂ nei₂ bá₄ jaun₂, tsá₃ jme₁ma₂quiong'₅₄ bá₄ gué₄ Jesús.

¹⁸ Jaun₂ ca₂ré₃lióg₃ ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ lín₃, jaun₂ qui₂ca₂ron₂ jmi₁ñí₄.

¹⁹ Jme₁ma₂'ain₂ con₂ 'ñíá₂-jnéi₂ kilómetros, jaun₂ ca₂jág₃ a₂ja₂quián₃ Jesús cau₅ tsí₁mu₅, a₂ñí₂₃ ne₄ jmig₂; jaun₂ ca₂ré₃gó₅ 'ñio₅ lín₃.

²⁰ La₁ia₁ ca₂juá₂ Jesús:

—Jníá₂ bá₄ la₂; tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia₂ gang₃!

²¹ Jaun₂ ně₃ ca₂lia₂ 'io₂ jén₅ bá₄ ca₂guein₃† Jesús 'ñiό₃ tsí₁mu₅, jaun₂ quian'₅₄ ca₂tiá₂ co₂lág₂ bá₄ ca₂dsí₃léin₂ chei'₅₄ 'uë₃ ja₁jme₁tioin₅₄ juí₅ i₃léin₂.

'Nau'₂ dsa₂ 'nai'₂ Jesús

²² Jme₁ca₂jnia₃ jaun₂, ca₂ré₃lí₄ dsa₂ i₂té₁'ñíá₄ tē₂le₃ quióng₄ ca₂taun₂ jmi₁ñí₄, a₂jme₁chí₄ caun₂ tan₅₄ tsí₁mu₅ ja₁jaun₂, ton₂ tsá₃ ca₂'í₃ Jesús 'ñiό₃ jaun₂ quiain'₅₄ chi₂' dsí₂guia₃-tí₂; guion₅₄ bá₄ chi₂' dsí₂guia₃-tí₂ i₃léin₂.

²³ La₁ tē₁lia₂ jaun₂, o₃lé₂ tsí₁mu₅ siá₂ a₂ja₂lei₃ juig₂ Tiberias, ca₂o₃lé₂ quián₅ ja₁ca₂gué₃ i₁ñí₄ le₂jníá₅ jme₁ca₂lë₃ cué₅ Te₁gui₅₄ ti₁'mag₄ Diú₄.†

²⁴ Jaun₂ ně₃, jme₁ca₂ré₃lí₄ dsa₂ a₂tsá₃ Jesús chan₂ ja₁jaun₂, on₃ gué₂ chi₂' dsí₂guia₃-tí₂ quiáin₅, ca₂i₃toin'₅₄ 'ñiό₃ tsí₁mu₅, ca₂i₃léin₂ juí₅ Capernaum ca₂i₁'niog₂.

Jesús bá₄ lín₅ i₁ñí₄ a₂le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄

²⁵ Jme₁ca₂dsí₃léin₂ dsa₂ tē₂le₃ quióng₄ ca₂taun₂ jmi₁ñí₄, ca₂dsáin₂ Jesús, jaun₂ ca₂ñag₃:

—Té₅, ¿líg₂ guang₃ ja₁lá₃?

²⁶ La₁ia₁ ca₂ñag₃ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂ 'éi₂:

—A₂dsí₂jó₃ juig₂ jníá₂ 'nia₂', a₂'nau'₂ jníá₂ i₂niog₅₄, ia₁ ca₂qué₂ 'nia₂ lia₂ 'ág₃ 'au₂ i₁ñí₄, on₃jua'₅₄ rë₂ ia₁ a₂ca₂ré₃ñí₂ 'nia₂ léi₄ jaun₂. ²⁷ Tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia₂ ta₁ o₄quió₄ má₃ a₂jnya'₅₄ con₂ dsí₃'én₂, tē₂le₃ o₄quió₄ má₃ a₂jiog₅ co₂tan₅₄ bá₄ jmo₄ 'nia₂ ta₁, a₂cuë₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Ia₁ ne₄ 'éi₂ ma₂tióng₃ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ Jmei₂ léi₄ quió₅.

²⁸ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ dsa₂:

—E₂ 'nió₅ jmó₁ jnia₅₄ ia₁jaun₂ lé₂ le₃jmó₁ jnia₅₄ ta₁ a₂'nio₃ Diú₄ jmó₁?

²⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—A₂la₂ bá₄ ta₁ quió₅ Diú₄: a₂le₃'én₂ 'nia₂ tē₂le₃ quió₅ i₂chen₄ quiáin₅.

* ^{6:11} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂me₂ gué₄ juá₂: "jme₁ma₂ně₂cuě₃ ti₁'mag₄ Diú₄, jaun₂ ca₂cuě₃ chi₂' dsí₂guia₃-tí₂, jaun₂ chi₂' dsí₂guia₃-tí₂ ně₃ qui₂ca₂dsí₃ ca₂cuě₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂." † ^{6:21} o₃, "jme₁guein₃." ‡ ^{6:23} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "jme₁ca₂lë₃ cué₅ Te₁gui₅₄ ti₁'mag₄ Diú₄."

³⁰ Jaun₂ nē₃ ca₂ηag₃ dsa₂:

—¿'E₂ léi₄ lé₂ le₃'é₂ jnia'₅₄, ia₁jaun₂ jag₅₄ jnia'₅₄ jaun₂ le₃'éin₂ jnia'₅₄ quiáng'₂? ¿'E₂ léi₄ jmó'₂?

³¹ Dsa₂ can'₅₄ quián₂ jnia'₅₄ ma₂líg'₂, ca₂gué₃ i₁ηí'₄ maná, lia'₂ con'₂ jme₁tioin'₅₄ 'uë₃ quein₂ co₂ηiog₅ jaun₂, juí₁lia₂ juá'₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄: “Ca₂cué₃ Moisés ca₂gué₃ 'éi₂ i₁ηí'₄ a₂ca₂já₃ guei'₅₄ i₂juíg₃. ”§

³² Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂: on₃jua'₅₄ Moisés i₂ca₂cué₃ i₁ηí'₄ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃; Ne'₃ bá₄ jniá₂ i₂cué'₅ 'nia'₂ i₁ηí'₄ tē₃dsón'₂ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. ³³ Ia₁ juí₁lia₂ i₁ηí'₄ a₂já₅ ja₁con₂ Diú₄, i₂'éi₂ bá₄ lí₅, i₂ca₂sión₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, i₂jmo₅ a₂le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄.

³⁴ Jaun₂ nē₃ ca₂juá'₂ dsa₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Te₁gui'₅₄, cué₄ lia₂ o₂jmig₄ i₁ηí'₄ a₂'é'₂ 'ne₂ nē₅.

³⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jniá₂ bá₄ líng₅ i₁ηí'₄ a₂jmo₅ a₂le₃chan₂ dsa₂. Juí₁lia₂ i₂ja₂ ja₁con₂ jniá₂, lia'₂ o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ ma₃lé₂ i₁cón'₅; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ juí₁lia₂ i₂'éin₂ tē₂le₃ quió'₃ jniá₂, lia'₂ o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ ma₃le₃quein₂ dsí₅. ³⁶ La₁ juí₁lia₂ ma₂në₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, tsá₃ 'én'₂ 'nia'₂ o₁jŋia'₅₄ ma₂në₂jag'₅₄ 'nia'₂ jniá₂. ³⁷ Ca₂le₃jín₃ juí₁lia₂ dsa₂ i₂cuí₅ Ne'₃ cui₂₃ jniá₂, ja₃léin₂ ja₁con₂ jniá₂; jaun₂ juí₁lia₂ i₂ja₂ ja₁con₂ jniá₂, lia'₂ o₁'e₂ gué₃ tsá₃ dséin₄ jniá₂. ³⁸ Ia₁ on₃jua'₅₄ jaun₂ guio₃ jniá₂ ca₂sión₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ jua'₅₄ a₂jmo₅₄ a₂'ño₂ dsí₃ 'ño₃; a₂jaun₂ bá₄ guio₃ a₂jmo₅₄ a₂'ño₂ dsí₅ i₂ca₂chei₃. ³⁹ A₂la₂ bá₄ a₂'ño₂ dsí₅ i₂ca₂chei₃: a₂tsá₃ qui₂dsi₃cón'₅ 'i₁jan₂ i₂ma₂cuí₃ 'éi₂ jniá₂, tē₂le₃ a₂jme₁jein'₅₄ bá₄ jniá₂ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂. ⁴⁰ A₂la₂ bá₄ a₂'ño₂ dsí₅ Ne'₃: juí₁lia₂ ca₂le₃jín₃ i₂jín₂ Ja₁ηí'₅₄ ton'₂ 'éin₂ tē₂le₃ quió'₅, juí₁le₂chain₂ co₂tan₅₄, jaun₂ jniá₂ nē₃ jme₁jein'₅₄ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂.

⁴¹ Quian'₅₄ jág₁ nē₅ ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ judíos qui₂ca₂dsia₃ guioin₅₄, ca₂chi₃ 'iin₃ Jesús ia₁ jme₁ma₂në₂juá'₂: “Jniá₂ bá₄ líng₅ i₁ηí'₄ i₂ca₂sión₃ guei'₅₄ i₂juíg₃.”

⁴² Jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿On₃jua'₅₄ i₂në₅ Jesús ja₁ηí'₅₄ Sé₄? I₂cuí₅ bá₄ jniog₄ chog₅₄-jmei₂ i₂në₅. ¿'A₂ gué'₂ lia'₂ juá'₂ a₂ca₂sióin₃ guei'₅₄ i₂juíg₃?

⁴³ Jaun₂ nē₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tsá₃ lē₁ma₃chi₂'ág₅ 'nia'₂. ⁴⁴ Lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ lé₂ jiá₃ ja₁con₂ jniá₂, jua'₅₄ tsá₃ o₂jiog₃ Ne'₃ i₂ca₂chei₃; jaun₂ jniá₂ jme₁jein'₅₄ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂. ⁴⁵ Le₂la₂ ca₂tó'₂ ne₄ Si₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄: “Diú₄ bá₄ jme₃tag₅ jme₃tiin₂₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂.”* Jaun₂ ca₂le₃jín₃ juí₁lia₂ i₂nag₅ jág₁ quió'₅ Ne'₃, ton'₂ qui₂rë₂tiin₂ 'e₂ a₂jmo₅ 'éi₂, ja₃léin₂ bá₄ ja₁con₂ jniá₂. ⁴⁶ On₃jua'₅₄ rë'₂ ia₁ 'ein₂ ma₂jín₂ Jmei₂. Jnja'₅₄ lia₂ i₂ca₂já₃ ja₁con₂ Diú₄; i₂'éi₂ bá₄ ma₂jín₂ Jmei₂. ⁴⁷ A₂dsón'₂ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, juí₁lia₂ i₂'én₂,† le₃chain₂ co₂tan₅₄. ⁴⁸ Jniá₂ bá₄ líng₅ i₁ηí'₄ a₂jmo₅ a₂le₃chan₂ dsa₂. ⁴⁹ Qui₂ca₂gué₃ dsa₂ can'₅₄ quián₂ 'nia'₂ i₁ηí'₄ maná, lia'₂ con'₂ jme₁tioin'₅₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ño₅ jaun₂, la₁ ca₂dsain₃ bá₄. ⁵⁰ A₂la₂ bá₄ lë₅ i₁ηí'₄ a₂ca₂sió₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ ia₁jaun₂ nē₁jua'₂ 'ein₂ ca₂gué₃, tsá₃ dsiáin₃. ⁵¹ Jniá₂ bá₄ líng₅ i₁ηí'₄ jén'₃ i₂ca₂sión₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ jaun₂; juí₁lia₂ i₂gué₅ i₁ηí'₄ la₂, le₃chain₂ co₂tan₅₄. I₁ηí'₄ juí₁lia₂ a₂juá'₅ jniá₂ cué₅₄, ni₁ηí₃ 'ño₃ bá₄ jniá₂ 'ë₂₃, a₂jág₄ jniá₂ ia₁jaun₂ le₃chan₂ dsa₂ mi₂güíg₃.

⁵² Jaun₂ nē₃ qui₂ca₂chen₃ dsa₂ judíos guioin₅₄, a₂juá'₂:

—¿'A₂ lia'₂ lé₂ le₃cué₃ i₂në₅ 'ño₅ a₂que₅₄ jniog₄?

⁵³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, nē₁jua'₂ tsá₃ ca₂qué'₂ 'nia'₂ ηí₄ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, nē₁jua'₂ tsá₃ ca₂'én₂ 'nia'₂ jmi₂ 'ain₅₄ nē₃, tsá₃ jén'₃ 'nia'₂ tē₁lia₂ chang'₂. ⁵⁴ Juí₁lia₂ i₂gué₅ ηí₃ jniá₂,

§ ^{6:31} Éxodo 16:4; Nehemías 9:15; Salmo 78:24-25. * ^{6:45} Isaías 54:13. † ^{6:47} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'₂: “i₂'én₂ tē₂le₃ quió'₃ jniá₂.”

ton' ² ín' ₂ jmi₃ jniá₂ ně₃, le₃chain₂ bá₄ co₂tan₅₄; jaun₂ jniá₂ jme₁jein' ₅₄ jmi₄ jé₁ca₂tó'. ⁵⁵ Ia₁ ni₁ñi₃ jniá₂ bá₄ lě₅ má₃ a₂tí₅ dsón'₂; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jmi₃ jniá₂ lě₅ jmi₂ a₂'ág'₃ dsí₅ tě₃dsón'₂. ⁵⁶ Jui₁lia'₂ i₂gué'₅ ñi₃ jniá₂, ton' ² ín' ₂ jmi₃ jniá₂ ně₃, tě₂ 'ñiai₅₄ le₃quió₃ jniá₂; jniá₂ gué'₂ le₃quió'₅ 'éi₂. ⁵⁷ Jui₁lia'₂ ca₂chei₃ Ne'₃ jén'₃ ca₂chei₃ jniá₂, jaun₂ chan₂ jniá₂ 'uig₅₄ quió'₅ 'éi₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂, jui₁lia'₂ i₂gué'₅ quió₃ jniá₂, le₃chain₂ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂. ⁵⁸ A₂la₂ bá₄ 'é₂₃ i₁ñí'₄ i₂ca₂sión₃ guei'₅₄ i₂juig₃. Qui₂ca₂gué'₃ dsa₂ can'₅₄ quián'₂ 'nia'₂ i₁ñí'₄ maná, la₁ ca₂dsain₃; la₁ jui₁lia'₂ i₂gué'₅ i₁ñí'₄ la₂, le₃chain₂ bá₄ co₂tan₅₄.

⁵⁹ Jág₁ ně₅ ca₂juá'₂ Jesús tě₁lia'₂ ca₂jme₃tag₂₃ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga jé₄juig₂ Capernaum.

Jág₁ a₂le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄

⁶⁰ Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ jaun₂ a₂jme₂tag₅ Jesús, juin₅ dsa₂ i₂quian'₅₄ Jesús ca₂juá':

—Jág₁ a₂juá'₂ ně₅ 'ñio₅ lin₃ juí'₅, quian₅ ta₁ guéi₁. ¿'Ein₂ bá₄ lě₂ le₃tón'₂ jui₅ quió'₅?

⁶¹ Jaun₂ ně₃ ca₂rë₃lí'₄ Jesús 'e₂ jág₁ chen₅ dsa₂ tioin'₅₄, o₄quió'₄ jág₁ jaun₂, jaun₂ ca₂juá':

—¿O₃ bá₄ tsá₃ dse₃ ca₂tín'₂ 'nia'₂ jág₁ ně₅? ⁶² ¿'E₂ bá₄ lě₂ jaun₂ ně₁jua'₂ ca₂jing'₅₄ 'nia'₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂uíg₂ táng₃ ja₁jme₁'ein₅₄ le₂jniá₅? ⁶³ Jme₂dsí₂ bá₄ i₂jmo₅ a₂chan₂ dsa₂; jui₁lia'₂ ni₁ñi₁ dsa₂ ně₃, tsá₃ ta₁ tí₄. La₁ jág₁ a₂ma₂ně₂juig₂ jniá₂ 'nia'₂, a₂gu₂dsí₂ bá₄ jaun₂, ton'₂ jmo₅ a₂chan₂ dsa₂. ⁶⁴ La₁ tion'₅₄ bá₄ gué₄ i₂lin₅₄ 'nia'₂ i₂tsá₃ 'én₂.

Ia₁ jme₁ma₂ñi₅ bá₄ Jesús lia'₂ con'₂ le₂'uig₅₄ i₂'ein₂ 'éi₂ tsá₃ 'én₂, i₂'ein₂ gué₂ i₂jáng'₂ cang₂.

⁶⁵ Jaun₂ ca₂juá':

—'Uig₅₄ jaun₂ ma₂ně₂juig₂ jniá₂ 'nia'₂, lia'₂ i₁jan₂ tsá₃ lé₂jiá₃ ja₁con₂ jniá₂ jua'₅₄ tsá₃ o₂jiog₃ Ne'₃.

⁶⁶ Ca₂le₃jaun₂, juin₅ dsa₂ i₂jme₁i₂nio₄ quiain'₅₄ Jesús ca₂i₃uín₂ cau₅, tsá₃ ma₃jme₁i₂nioi₅₄ quiain'₅₄ 'éi₂.

⁶⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ Jesús ca₂ñí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂:

—¿O₃ bá₄ 'niog'₂ 'nia'₂ o₁nog'₁ ján₃?

⁶⁸ La₁ ca₂ñag₃ Si₂mu₅₄ Pe₄:

—Te₁gui'₅₄, ¿ne₄ 'ein₂ lě₂ dsí₁náu₄ jnia'₅₄? Ia₁ 'ne₂ bá₄ 'au'₂ jág₁ a₂le₃chong₂ jnia'₅₄ co₂tan₅₄.

⁶⁹ Ma₂ca₂rë₃'éin₂ bá₄ jnia'₅₄, jaun₂ ne₄ jnia'₅₄, 'ne₂ bá₄ líng'₅ I₂jñiό₅ quián₅ Diú₄.†

⁷⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿On₁jua'₅₄ jniá₂ ca₂quiong'₅₄ 'nia'₂ ta₁guia₃-tí₂? La₁ia₁, jan₂ i₂'en₅₄ jé₄ quián'₂ 'nia'₂ lí₅ i₂'lin'₅₄.

⁷¹ (A₂ca₂juá'₂ Jesús le₂ně₅ a₂'iin₂₃ Judas bá₄, ja₁ñi'₅₄ Si₂mu₅₄ Iscariote,§ ia₁ Judas bá₄ i₂jáng'₂ quió'₅, o₁jñia'₅₄ líin₅ jan₂ dsa₂ guia₃-tí₂.)

7

Tsá₃ 'én₂ rin'₅₄ Jesús jág₁ quió'₅

¹ Cang₂ jaun₂, ca₂ñi₃ Jesús 'uë₃ Galilea; a₂tsá₃ 'nio₃ dsí₃ñí₃ jé₄ 'uë₃ Judea, ia₁ ja₁jaun₂ jme₁'nio₃ dsa₂ judíos jñag'₃.

² La₁ia₁ jme₁ma₂ja₂quián₃ Jmig₄ quió'₅ Tsí₁'io₅ Láu₃, jmi₄ quió'₅ dsa₂ judíos, ³ jaun₂ ca₂juá'₂ rin'₅₄ Jesús:

—Tsá₃ lě₁jan₁ja₁lá₃; gua₂juí₅ Judea, ia₁jaun₂ jág₃ dsa₂ i₂quiang'₅₄ léi₄a₂jmo'₂. ⁴ Ia₁juí₁lia'₂ i₂'nio₃ a₂le₃cuig₅ dsa₂ quió'₅, tsá₃ jmo₂₃ jui₁lia'₂ a₂tiin₂₃ jé₄ chi₁'ma₁. Chi₂jua'₂ dsón'₂ jmo'₂ léi₄ le₂ně₅, jmo₄ tě₃ jág₅ dsa₂ juin₅.

⁵ Ia₁ ca₂lia'₂ jñia'₅₄ rin'₅₄ bá₄ Jesús tsá₃ jme₁'éin₂ le₃quió'₅.

⁶ Jaun₂ ně₃, ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí₃ ríin'₅₄:

† **6:69** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá': “Ne₂ bá₄ líng'₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄; 'ne₂ bá₄ líng'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ jén'₃.”

§ **6:71** A₂lin₅₄

—Tsá₃ ma₂tě₂ bá₄ gué₄ hora quió₃ jniá₂, la₁ia₁ tě₂le₃ quián'₂ 'nia'₂, jua'₅₄ 'e₂ gué₃ hora bá₄ dse₃. ⁷ Tsá₃ lé₂ le₃jme₃ 'iog₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ jme₃ 'njai₅₄ 'nia'₂; la₁ia₁ 'iog₅₄ bá₄ jniá₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂jáng'₅ jniá₂ jág₁ dsau₅ ja₁con₂ 'éi₂, a₂'lig'₅₄ bá₄ a₂jmo₂₃-dsáu₅. ⁸ O₂nó'₅ 'nia'₂ guiong'₅₄ jmig₄; tsá₃ nei₅₄ jniá₂, ia₁tsá₃ ma₂dsin₃ gué₄ hora quió₃.

⁹ Jme₁ma₂në₂chí'₃ riin'₅₄ le₂në₅, ca₂jñia₃ jé₄ 'uë₃ Galilea.

Nó₃ Jesús Jmig₄ quió'₅ Tsí₁ 'io₅ Láu₃

¹⁰ La₁cang₂ gué₄ jaun₂, jme₁ma₂lén₂ riin'₅₄ Jesús, ján₃ bá₄ ca₂ñó₃ 'éi₂ jmig₄ jaun₂, o₁jñia'₅₄ ca₂ñó₃ tě₃ tsá₃ jme₂li₅₄ jin₄ dsa₂ juin₅. Mei'₂ tsá₃ con₂ tě₃co'₅₄ bá₄ ñó₃.

¹¹ Jaun₂ lë₃, ca₂i₁nio₁ dsa₂ judíos 'nai'₂ Jesús ja₁niog₅ jmig₄, jaun₂ juá'₂:

—¿A₂já'₄ 'en₅₄ dsa₂ 'éi₂?

¹² Jin₄ dsa₂ gué₂, juin₅ i₂dsia₅ tě₂'ua₁ jin₄ riin'₅₄ a₂'iin₂₃ 'éi₂. I₂lin₅₄ juá'₂: “Dsa₂ dsen₃ bá₄ 'éi₂”, la₁i₂sián₂ gué₂ juá'₂: “On₃jua'₅₄ dsa₂ dsen₃ 'éi₂, ia₁jme₂gain₂₃ dsa₂.”

¹³ La₁ia₁ lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ ca₂dsia₃ lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁ a₂'iin₂₃ 'éi₂, ia₁a₂gain₃ dsa₂ judíos.

¹⁴ Con'₂ tin₃ dso'₅₄ jmig₄ jme₁ma₂tě₂, jaun₂ ca₂'í₃ Jesús i₁dsi₅ guá'₅ templo, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jme₃tiin₂₃ dsa₂.

¹⁵ Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ dsa₂ judíos jaun₂ ca₂juá':

—¿A₂lia'₂ njí₄ lë₃ ma₂tin₂ si₂ i₂në₅ tě₃ tsá₃ si₂ ca₂'í₂?

¹⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Jui₁lia'₂ a₂jme₂tág₂ jniá₂ la₂, on₃jua'₅₄ jág₁ quió₃ 'njó₃ juá'₅; jág₁ quió'₅ i₂ca₂chei₃ bá₄ la₂. ¹⁷ Chi₂jua'₂ 'ein₂ jan₂ ma₂'ei₅ dsí₅ jmo₃ a₂'njio₂ dsí₅ Diú₄, le₃ñi₅ bá₄ 'éi₂ 'a₂lia'₂ lë₅ jág₁ a₂jme₂tág₂ jniá₂, chi₂jua'₂ já₅ ja₁con₂ Diú₄, o₃chi₂jua'₂ dsia₂₃ 'a₂con'₂ ting₂ 'njó₃. ¹⁸ Jui₁lia'₂ i₂dsia₅ o₄quió'₄ 'njog₅, jmo₂₃ le₂jaun₂ ia₁jaun₂ jme₃juag'₂ dsa₂. La₁ jui₁lia'₂ i₂'no'₂ a₂le₃juin₂ i₂ca₂chei₃, i₂të₃dsón₂ bá₄ 'éi₂; 'i₁caun₂ a₂'lig'₅₄ tsá₃ cha₂ ja₁coin₂.

¹⁹ ¿On₃jua'₅₄ Moisés ca₂cuë₃ 'Éi'₃ ca₂cué₃ 'nia'₂? La₁ia₁, ca₂lia'₂ 'i₁jan'₂ 'nia'₂ tsá₃ jme₂tí'₁ Si₂ 'Éi'₃. ¿'E₂lë₃ 'niog'₂ 'nia'₂ jnág'₄ jniá₂?

²⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂:

—'En₅₄je₂na'₅₄ tě₂'au'₂; ¿'ein₂ 'nio₃ jñi₃ 'ne₂?

²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Caun₂ léi₄ ca₂jmo₃ jniá₂ jmig₄ sa₅₄, jaun₂ ca₂i₃gó'₃ 'au'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃. ²² Jaun₂ në₃, ca₂jmo₃ Moisés 'éi'₃ a₂ti₃ dsa₂ ni₁lo₁, (la₁ia₁ on₃jua'₅₄ Moisés i₂ca₂jme₃lióg₃; dsa₂ can'₅₄ bá₄ ca₂jme₃lióg₃ ma₂líg'₂). 'Uig₅₄ jaun₂ ti'₂ 'nia'₂ ni₁lo₄guein₂, o₁jñia'₅₄ tě₃ lë₅ jmig₄ sa₅₄. ²³ Dse₃ bá₄ jaun₂, chi₂jua'₂ jaun₂ ti'₂ 'nia'₂ ni₁lo₄guein₂ jmig₄ sa₅₄ ia₁jaun₂ tsá₃ dsó₃ 'uë₃ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, ¿'e₂lë₃ 'ne'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ jniá₂, ia₁ca₂jme₁lóng₁₂jan₂ dsa₂ ta₁jain₂, tě₃ jmig₄ sa₅₄?

²⁴ Tsá₃ lë₁caun₂ 'nia'₂ 'í₁a₂jñia'₅₄ con'₂ jniá₂ le₃co'₅₄. Quion₂ bá₄ 'nia'₂ 'í₁ con'₂ dsi₂ten₅₄.

Dsia₅ Jesús a₂juá'₂ a₂já'₄ já₅

²⁵ Jaun₂ në₃ ca₂jme₃lióg₃ qui₂ca₂ñag₃ i₂lin₅₄ dsa₂ chan₂ Jerusalén qui₂ca₂ñíi₃ riin'₅₄:

—¿On₃jua'₅₄ i₂në₅ 'na'₂ dsa₂ a₂jñag₃ i₂nioi₅₄? ²⁶ Ó₃ bá₄ gué'₂ 'ein₅₄ dsia₂₃ lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁ jin₄ dsa₂ juin₅, tsá₃ 'ein₂juá'₂ 'i₁caun₂ quió'₅. ²⁷ ¿O₃bá₄dsón'₂ma₂ca₂rë₃ñi₅dsi₂tan₅₄, a₂lin₅dsa₂në₅ I₂rë₂'í₁quián₅Diú₄? La₁ne₄bá₄jniog₄a₂já'₄já₅i₂në₅; a₂dsau₅, jé₁ma₂tě₂rë₁jiá₃I₂rë₂'í₁quián₅Diú₄, lia'₂'í₁jan₂tsá₃le₃ñi₅a₂já'₄já₅.

²⁸ Jaun₂ lë₃, tě₁lia'₂'en₅₄ Jesús jme₂tiin₂₃ dsa₂ i₁dsi₅ guá'₅ templo, jaun₂ ca₂juá'₂ tiá₂:

—¡Cuig'₂bá₄'nia'₂jniá₂, jaun₂ñi'₅₄bá₄'nia'₂'a₂gué'₂guio₃jniá₂! La₁on₃jua'₅₄o₄quió'₃'njó₃guio₃; tě₂le₃o₄quió'₄i₂ca₂chei₃i₂të₃dsón'₂bá₄guang₃. I₂'éi₂gué'₂, tsá₃cuín'₂'nia'₂. ²⁹ La₁ia₁jniá₂cuín₅, ia₁ja₁con₂'éi₂bá₄guio₃, jaun₂'éi₂bá₄ca₂chei₃.

³⁰ Jaun₂ në₃, jme₁'nio₃dsa₂jme₁tsáun'₂; la₁lia'₂'í₁jan₂tsá₃ca₂téi₂gu₂, ia₁tsá₃jme₁ma₂tě₂bá₄gué₄hora quió'₅.

³¹ La₁ia₁juin₅dsa₂'éi₂ca₂rë₃'én₂jág₁quió'₅, jaun₂juá'₂:

—Jë₁ma₂të₂ rë₁jiá₃ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄, ¿O₃ bá₄ le₃qui'₅₄ jmig₄ jmo₃ léi₄ a₂juë'₂ guë₄ lia'₂ con'₂ guë₄ a₂jmo₅ i₂në₅?*

Ca₂chen₃ dsa₂ fariseos chi'₂ 'í'₅₄ quián₅ guá'₅ a₂tsáin'₂ Jesús

32 Ca₂nág₂ bá₄ dsa₂ fariseos jág₁ a₂ca₂juá'₂ dsa₂ a₂'íñ₂₃ Jesús; jaun₂ dsa₂ fariseos 'éi₂ quiain'₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂, ca₂chein₃ chi'₂ 'í'₅₄ quián₅ guá'₅ a₂tsáin'₂ Jesús jaun₂ të₂. 33 Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Me'₂ bá₄ jmig₄ 'ú₄ jniá₂ jin'₂ 'nia'₂, jaun₂ guë₄ nég'₄ táng₃ ja₁con₂ i₂ca₂chei₃. 34 'Nau'₅₄ 'nia'₂ jniá₂ i₁niog'₄, la₁ia₁ tsá₃ dsiog'₂ 'nia'₂; ia₁ tsá₃ lé₂ o₁nó'₅ 'nia'₂ ja₁nég'₄.

35 Jaun₂ në₃, ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ judíos qui₂ca₂ñí'₃ riñ₅₄:

—¿A₂já'₄ dsi₂jiog₅ dsí₅ i₂në₅ dsó₃, a₂tsá₃ dsiain'₂ jniog₄? ¿On₃ bá₄ dsó₃ jin'₄ dsa₂ go₄ jniog₄ i₂tián'₅ tsí₁rë₂jan₅₄ jin'₄ dsa₂ griegos, ia₁jaun₂ jme₃tiñ₂₃ dsa₂ griegos? 36 ¿'E₂ jein₅ jág₁ a₂në₂juá'₂ në₅: “Nau'₅₄ 'nia'₂ jniá₂ i₁niog'₄, la₁ia₁ tsá₃ dsiog'₂ 'nia'₂, ia₁ tsá₃ lé₂ o₁nó'₅ 'nia'₂ ja₁nég'₄”?

Jui₁lia'₂ caun₂jmig₂ cuá₃jén'₃

37 Jmig₄ juë'₂ dé₄ dsón'₂ jë₁ca₂tó'₂ quió'₅ jmig₄, ca₂nau₂ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂ tiá₂:

—Në₁jua'₂ 'ein₂ rë₂quein₂ dsí₅, jui₁jia₂ ja₁con₂ jniá₂, jui₁'en'₅₄ jmig₂. 38 Jui₁lia'₂ juá'₂ Si₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'én₂ të₂le₃ quió₃ jniá₂, 'iá₃ të₂tsí₅ në₂jag₄ bá₄ jmig₂ cuá₃ a₂jén'₃.†

39 La₁ a₂juá'₂ le₂në₅ a₂'íñ₂₃ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ i₂jme₁ma₂i₄ 'éi'₃ guen₃ dsa₂ i₂'én₂ të₂le₃ quió'₅; ia₁ tsá₃ jme₁ma₂guan₅ bá₄ guë₄ Jme₂dsí₂, ia₁ tsá₃ guë₄ jme₁ma₂ca₂rë₃juin'₂ Jesús.

Ca₂lë₃ le₁dson'₅₄ dsa₂

40 I₂lin₅₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ ja₁jaun₂, jme₁ca₂nág₂ a₂juá'₂ Jesús, ca₂juá'₂:

—Dsón'₂ bá₄ i₂në₅ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ i₂lë₅ jág₁ jiá₃ 'éi₂.

41 I₂lin₅₄ guë₂ juá'₂:

—I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄ bá₄ në₅.

La₁ia₁ i₂sián'₂ guë₂ ca₂juá'₂:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃chan₂ Galilea I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄? 42 ¿Tsa₁ juá'₂ Si₂, tsí₁jon₂ Rag₅₄ David bá₄ tion₅₄ lén₂ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄, jaun₂ jë₄ juig₂ Belén bá₄ le₃chain₂, juig₂ go₄ David 'ñiog₅?

43 Jaun₂ në₃, le₁dson'₅₄ bá₄ dsa₂ ca₂lë₃ o₄quió'₄ Jesús.

44 Jme₁'nio₃ i₂lin₅₄ tsáun'₂, la₁ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ca₂téi₂ gu₂.

Tsá₃ 'én₂ dsa₂ can'₅₄ të₂le₃ quió'₅ Jesús

45 Jaun₂ ca₂dsi₃len₃ táng₃ chi'₂ 'í'₅₄ quián₅ guá'₅ ja₁jme₁tion'₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsa₂ fariseos, jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂ ca₂ñí'₃ chi'₂ 'í'₅₄:

—¿'E₂ 'uig₅₄ tsá₃ në₂te'₅₄ 'nia'₂ 'éi₂?

46 Jaun₂ ca₂ñag₃ chi'₂ 'í'₅₄:

—¡Lia'₂ 'i₁cón'₂ tsá₃ 'ein₂ dsa₂ ma₂juá'₂ jág₁ jui₁lia'₂ juá'₂ dsa₂ 'éi₂!

47 Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ dsa₂ fariseos:

—¿O₃ bá₄ ma₂jme₃gau₅ dsa₂ 'éi₂ quián₂ 'nia'₂ jáñ₃? 48 'I₁jan₂ dsa₂ can'₅₄ juig₅₄ jniog₄, on₃ guë'₂ dsa₂ fariseos, tsá₃ ma₂ca₂rë₃'én₂ le₃quió'₅ 'éi₂, jme₁né₄. 49 La₁ dsa₂ lë₁dsa₂ i₂tion'₅₄ në₅, tsá₃ cuí'₅ Si₂ 'Éi'₃. Ma₂tioin'₅₄ ne₄ jmi₁uig₅ a₂ma₂rë₂'é₂ ja₁coin₂.†

50 Jin₄ dsa₂ fariseos 'éi₂ jme₁'en₅₄ Nicodemo, i₂jme₁ma₂ñe₄ i₁jiñ₅₄ Jesús le₂jiñá₅. § 'Éi₂ në₃ ca₂ñag₃:

51 —Jui₁lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₂ Si₂ 'Éi'₃ quián₂, ¿lé₂ le₃qui₁dsí₅ 'éi'₃ ja₁con₂ jan₂ dsa₂, të₃ tsá₃ ma₂në₂né₂ jág₁ quió'₅, a₂juá'₂ 'e₂ a₂ma₂jmo₃?

* 7:31 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 35:5-6. † 7:38 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 44:3; 55:1. ‡ 7:49 'Nio'₂ ja₁ton₅ Deuteronomio 27:14-26. § 7:50 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: “i₁jiñ₅₄ Jesús a₂'uë₂ jaun₂.”

- ⁵² Jaun₂ ně₃ ca₂nag₃ riin'₅₄:
—Ján₃ bá₄ lín₅ 'ne₂ jan₂ dsa₂ i₂chan₂ Galilea? 'Í₂ dse₃ ne₄ Si₂, jaun₂ jag'₅₄, lia'₂ 'i₁jan₂ dsa₂ i₂'ě₂ jág₁ quián₅ Diú₄ tsá₃ já₅ 'uë₃ Galilea.*
⁵³ Jaun₂ gué₄ i₃len₃ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ ja₁quió'₄.

8

Jan₂ 'io₅₄ i₂ca₂tán'₂ dso₄

¹ La₁ ca₂nó₃ bá₄ Jesús jui₅ Má'₂ Olivos. ² Jme₁jnia₃ jaun₂ táng₃, ca₂guáin'₃ i₁dsi₅ guá'₅ templo. Ja₁jaun₂ ca₂jme₃quián₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂. Jaun₂ ca₂guá₂ Jesús, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ jme₂tiin₂₃ dsa₂. ³ Jaun₂ ně₃, ca₂o₃jnjia₃ tě₅juá'₅ quian'₅₄ dsa₂ fairseos ca₂o₃jnjia₃ jan₂ 'io₅₄ i₂ca₂join₃ jme₁ein₅₄ quian'₅₄ dsa₂ ηe'₂. Jaun₂ ca₂chei₃ dsi₂jo₂ jě₄ quió'₅ dsa₂ i₂tion'₅₄ ja₁jaun₂.

⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ Jesús:
—Tě₅, ca₂jón₂ 'io₅₄ la₂ nió'₅ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ ηe'₂ on₃jua'₅₄ dsi₂i₂gu₂. ⁵ Ně₃ ně₃, ne₄ Si₂ 'Éi'₃, juá'₂ Moisés a₂jñí'₄ jnia'₅₄ jan₂ 'io₅₄ le₂la₂, a₂qui₁dsiin₅ jnia'₅₄ cang₄. ?'Ne₂ gué'₂, 'a₂ lia'₂ juá'₂?
⁶ Ca₂juá'₂ dsa₂ le₂ně₅ ia₁ a₂cáin₂ táu₂ Jesús, ia₁jaun₂ cuin₃ jmíg₄ bóg'₂ dso₄. La₁ ca₂guá₂ Jesús i₁sióg'₅ 'uë₃, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jmóg'₃ letras ne₄ 'uë₃ quian'₅₄ nei'₅₄ chi₁gú₃.

⁷ La₁ caun₂ tioin'₅₄ qui₂ηag₂₃ qui₂ηíi'₂ Jesús, jaun₂ ca₂nau₂, ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:
—Chi₂jua'₂ 'ein₂ jan₂ 'nia'₂ i₂tsá₃ dso₄ rě₂cán'₄, o₁tiong₅₄ le₂uig₅₄ ca₂míg₂ ni₁cang₁ jui₁qui'₅₄ quió'₅ 'io₅₄.

⁸ Jaun₂ ca₂guá₂ táng₃ i₁sióg'₅ 'uë₃, jmóg'₅ letras a₂tsáng₂ 'uë₃.
⁹ La₁ jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ a₂ca₂juá'₂ Jesús, * jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ qui₂ca₂'uïn₂ bá₄ le₂jain₂ le₂jain₂, jniá₅ de₂ dsa₂ i₂ma₂guen₂ ca₂'uïn₂ ne₄ jui₅. Jaun₂ jme₁ma₂ca₂'uïn₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂, 'ñiog₅ bá₄ Jesús tě₁tsiin'₅₄ quiain'₅₄ 'io₅₄ 'éi₂, i₂chén'₅ dsi₂jo₂ jaun₂.

¹⁰ Jaun₂ ně₃ ca₂nau₂ Jesús, † jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'io₅₄:
—'Io₅₄, ?na₅ dsa₂?‡ ?Tsa₁ 'ein₂ ně₂'ě₂ uig₅?

¹¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'io₅₄:
—Jan₂'ón₄. Lia'₂ 'i₁jan₂ dsa₂, Te₁gui'₅₄.
Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Jesús:
—On₃ gué'₂ jniá₂ 'ě₄ uig₅ quiáng'₂; guan'₂ ně₃, la₁ tsá₃ ma₃lë₁'nau₂ dso₄.

Lín₅ Jesús si₂ a₂tág₅ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃

¹² Ca₂juá'₂ táng₃ Jesús tsí'₅ dsa₂, a₂juá'₂:
—Jniá₂ líng₅ si₂ i₂jmo₅ tág₅ jui₅ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃; jui₁lia'₂ i₂'ein₅ jniá₂, lia'₂ o₁líg'₂ tsá₃ ma₃ñi₃ jě₄ qui₁né'₃, ton'₂ qui₃ 'io₃ si₂ a₂jmo₅ a₂chain₂.

¹³ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ dsa₂ fariseos ca₂tsí'₃ Jesús:
—'Ne₂ jáng'₂ jág₁ dsau₅ tě₂le₃ quián'₂ 'ñiag'₂; 'uig₅₄ jaun₂ tsá₃ quen₅ jág₁ quiáng'₂ a₂jáng'₂.

¹⁴ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂:
—Jui₁lia'₂ a₂juá'₅ jniá₂, quen₅ bá₄, o₁jñia'₅₄ 'ñiό₃ jniá₂ jáng'₅ jág₁ dsau₅ tě₂le₃ quió₃ 'ñiό₃. Ia₁ guion₄ bá₄ jniá₂ a₂já'₄ guio₃, a₂já'₄ né₄ ně₃; la₁ia₁ 'nia'₂ ně₃, tsá₃ ñi'₅₄ 'nia'₂ a₂já'₄ guio₃, on₃ gué'₂ a₂já'₄ né₄. ¹⁵ 'Nia'₂ gué'₂ cáun'₂ 'í₁lia'₂ con'₂ lě₅ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Jniá₂ ně₃ tsá₃ 'í₁ cáun₅ jniá₂ jua'₅₄ a₂qui₂dsí₂ 'éi'₃ ja₁con₂ 'i₁jan₂. ¹⁶ La₁ia₁ chi₂jua'₂ cáun₅ jniá₂ 'í₁, dse₃ dsi₂ten₅₄ bá₄ 'éi'₃ a₂qui₂dsí₂ jniá₂, ia₁ on₃jua'₅₄ jniá₂ 'ñiό₃ cáun₅ 'í₁; qui₂dsí₂ jniá₂ 'éi'₃ co₂lë₅ quiang'₅₄ i₂ca₂chei₃ bá₄. ¹⁷ Ján₃ bá₄ ca₂tě₂ ne₄ Si₂ 'Éi'₃ quián'₂ 'nia'₂, rě₂ton₅ juá'₂, ně₁jua'₂

* 7:52 Ne₄ chog₅₄ si₂ a₂gui'₅₄ gué₄, tsá₃ le₁ton₅ Juan 7:53–8:11. * 8:9 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "ca₂jéin'₃ o₂guí'₃ ia₁ rě₂cáin'₄ dso₄ guioin₅₄." † 8:10 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "ia₁tsá₃ ca₂jág₃ jua'₅₄ tión₂ gué₄ i₂sián'₂, jñia'₅₄ lia'₂ 'io₅₄ 'éi₂."

‡ 8:10 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "i₂ηag₅ quiáng'₂."

on₃ dsa₂ lě₂ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅, a₂quen₅ bá₄ jág₁ quió₅. ¹⁸ Jniá₂ líng₅ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅ tē₂le₃ quió₃ 'ñiό₃; Ne₃ jniá₂ i₂ca₂chei₃ guë₂, lí₅ táng₃ jan₂ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅.

¹⁹ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ dsa₂ fariseos ca₂ñii₃ Jesús:

—¿Na₅ rjéi₅ 'ne₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Tsá₃ cuig₂ 'nia₂ jniá₂, on₃ guë₂ Ne₃ jniá₂ cuin₂ 'nia₂; jua₅₄ mei₂ guë₃ cuig₂ 'nia₂ jniá₂, ján₃ bá₄ jme₁le₃cuin₂ 'nia₂ Ne₃.

²⁰ Ca₂juá₂ Jesús le₂né₅ tē₁lia₂ jme₁ein₅₄ jme₂tíin₂₃ dsa₂ i₁dsi₅ guá₅ templo, cau₅ ja₁jme₁tióng₂ tsí₁gu₅ quió₅ cu₄ guá₅. La₁ia₁, lia₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ca₂jñau₃, ia₁ tsá₃ jme₁ma₂té₂ bá₄ guë₄ hora quió₅.

“Ju_ilia₂ ja₁né₄ jniá₂, tsá₃ lé₂ o₁nó₅ 'nia₂”

²¹ Con₂ siá₂ táng₃ ca₂juá₂ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂:

—Né₄ jniá₂; jaun₂ 'nia₂ guë₂, 'náu₂ jniá₂ i₁niog₄, la₁ia₁ dsián₃ 'nia₂ tē₃ rë₂cán₄ 'nia₂ dsáu₂; ja₁né₄ jniá₂, tsá₃ lé₂ o₁nó₅ 'nia₂.

²² Jaun₂ ně₃ ca₂juá₂ dsa₂ judíos:

—¿O₃ bá₄ a₂jñii₃ 'e₂ 'ñiog₅, jaun₂ guë₂ juá₂ tsá₃ lé₂ dsi₁náu₄ jniog₄ ja₁dsáin₃?

²³ Jaun₂ ca₂juá₂ Jesús:

—Dsa₂ chan₂ gua₅₄ 'uë₃ la₂ bá₄ lí₅ 'nia₂; jniá₂ ně₃, líng₅ i₂chan₂ guei₅₄. Dsa₂ i₂tén₅ mi₂güíg₃ la₂ bá₄ lí₅ 'nia₂; jniá₂ ně₃ tsá₃ téng₅ mi₂güíg₃ la₂. ²⁴ 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ně₂juíg₂ jniá₂ 'nia₂ a₂dsiáng₃ tē₃ rë₂cáng₄ jaun₂ dsáu₂. Ia₁ chijua₂ tsá₃ 'én₂ 'nia₂, jniá₂ bá₄ líng₅ 'éi₂, § dsiáng₃ 'nia₂ qui₂rë₂cáng₄ dsáu₂.

²⁵ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ dsa₂ judíos ca₂ñii₃ Jesús:

—¿'Ein₂ bá₄ lí₅ 'ne₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Le₂jaun₂ ju_ilia₂ ma₂qui₂ma₂juíg₂ jniá₂ 'nia₂ ca₃le₂'uig₅₄. * ²⁶ 'Lióng₂ bá₄ 'uig₅₄ cha₂a₂le₃juá₄ jniá₂ a₂qui₁dsi₅ jniá₂ 'éi₃ ja₁con₂ 'nia₂. La₁ tí₅ bá₄ jág₁ quió₅ i₂ca₂chei₃. Jaun₂ jniá₂ ně₃, jág₁ a₂ma₂nag₃ ja₁coin₂, a₂jaun₂ bá₄ juíg₂ jniá₂ dsa₂ mi₂güíg₃.

²⁷ La₁ tsá₃ ca₂rë₃ñí₂ dsa₂, a₂jme₁juá₂ Jesús tsí₅ dsa₂ 'éi₂, a₂ 'iin₂₃ Jmei₂.

²⁸ 'Uig₅₄ jaun₂ ca₂juá₂ Jesús:

—Jé₁ma₂té₂ rë₁chóng₄ 'nia₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃, jaun₂ guë₂ le₃ñi₅₄ 'nia₂ a₂lí₅ jniá₂ 'éi₂; † le₃ñi₅₄ 'nia₂, a₂tsá₃ jmo₅ jniá₂ i₁caun₂ tē₂le₃ o₄quió₃ 'ñio₃, jnjia₅₄ lia₂ a₂jaun₂ bá₄ juá₅ jniá₂ ju_ilia₂ a₂ma₂ca₂jme₃tag₅ Ne₃. ²⁹ Ia₁ i₂ca₂chei₃ 'ein₅₄ quian₅₄ jniá₂, tsá₃ jua₅₄ ma₂téin₂ jniá₂ 'ñio₃, ia₁ lia₂ co₂tan₅₄ bá₄ jmo₅ jniá₂ a₂ 'ñio₂ dsí₅ 'éi₂.

³⁰ Lia₂ jme₁juá₂ Jesús jág₁ ně₅, juin₅ lí₃ dsa₂ ca₂rë₃ 'én₂ le₃quió₅.

Chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄, quian'₅₄ dsa₂ i₂qui₂le₁'ñe₅₄ 'uig₅₄ dsáu₁

³¹ Jaun₂ ně₃ ca₂juá₂ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂ judíos i₂ca₂rë₃ 'én₂ le₃quió₅:

—Né₁jua₂ tē₁'ñiá₄ 'nia₂ le₃quió₅ jág₁ quió₃, dsón₂ bá₄ lí₅ 'nia₂ dsa₂ i₂quian₅₄ jniá₂; ³² jaun₂ le₃cuin₂ 'nia₂ jág₁ dsau₅, jaun₂ jág₁ dsau₅ ně₃, jmo₃ qui₃chen₂ 'nia₂.

³³ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ 'éi₂ ca₂tsí₃ Jesús:

—Lág₅ jnia₅₄ dsa₂ tsí₁jon₂ Abraham, jaun₂ lia₂ 'i₁cón₂ tsá₃ ma₂lag₃ jnia₅₄ dsa₂ i₂le₁'ñe₅₄ ne₄ 'i₁jan₂. ¿'A₂ guë₂ lia₂ juá₂ 'ne₂ jaun₂ a₂qui₃chei₂ jnia₅₄?

³⁴ Jaun₂ ca₂juá₂ Jesús:

—A₂dsí₂jó₃ juíg₂ jniá₂ 'nia₂, ju_ilia₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'no₅ dso₄, qui₂le₁'ñei₅₄ ne₄ dsáu₁.

³⁵ Ju_ilia₂ jan₂ dsa₂ i₂chi₁'ñe₅₄ ně₃, tsá₃ jua₅₄ tē₃'ñiái₄ co₂tan₅₄ dsi₂néi₂ quió₅ juig₅₄; la₁ia₁ chi₂ ja₁ñi₅₄ ně₃, co₂tan₅₄ bá₄ téin₅ dsi₂néi₂ jaun₂. ³⁶ Jaun₂ ně₃, chi₂jua₂ ca₂chéi₂ Ja₁ñi₅₄

§ ^{8:24} o₃, "jniá₂ bá₄ líng₅." * ^{8:25} o₃, "¿'E₂ jaun₂ ma₂qui₂ma₂juíg₂ jniá₂ 'nia₂ ca₃le₂'uig₅₄?" † ^{8:28} o₃, "le₃ñi₅₄ 'nia₂, jniá₂ líng₅."

ca₂chéin'₂ 'nia'₂, jaun₂ bá₄ lén'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂le₁tsín'₁ tē₃dsón'₂. ³⁷ Ma₂guion₄ bá₄ jniá₂ jaun₂ a₂lín'₅ 'nia'₂ tsí₁jon₂ Abraham; la₁ia₁ 'niog'₂ 'nia'₂ jñág'₄ jniá₂, ia₁ a₂tsá₃ guei'₂ 'nia'₂ 'e₂ a₂juá'₅ jniá₂. ³⁸ Jniá₂ ně₃ juá'₅ juíg₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ 'e₂ a₂ma₂jág₃ ja₁con₂ Ne'₃; 'nia'₂ ně₃, jmo'₂ 'e₂ a₂ma₂nei'₂ 'nia'₂ ja₁con₂ něi'₅.

³⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ 'éi₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Abraham bá₄ jme₁lín₄ jmei₂ jnia'₅₄ ma₂líg'₂.

La₁ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ lín'₅ 'nia'₂ chi'₂-guein₂ quián₅ Abraham, jaun₂ jme₁jmó'₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ a₂ca₂jmo₃ 'éi₂. ⁴⁰ La₁ia₁ 'nia'₂ ně₃ 'niog'₂ jñág'₄ jniá₂, o₁jñia'₅₄ ma₂ně₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ jág₁ tí₅ tē₃dsón'₂ a₂ma₂ca₂jme₃tag₅ Diú₄ jniá₂. Tsá₃ le₂ně₅ ca₂jmo₃ Abraham. ⁴¹ 'Nia'₂ ně₃, le₂jaun₂ bá₄ jmo'₂ jui₁lia'₂ jmo₅ něi'₅.

Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂:

—La₁ on₃jua'₅₄ jnia'₅₄ lág₅ guein₂ i₂lë₁chan₂; jan₂ bá₄ jmei₂ jnia'₅₄ chan₂: i₂'éi₂ lín₅ Diú₄.

⁴² Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tē₃dsón'₂ Diú₄ lín₅ něi'₅ 'nia'₂, jme₁jme₁'nió'₄ bá₄ 'nia'₂ jniá₂, ia₁ ja₁con₂ Diú₄ bá₄ 'uín₂ jniá₂; jaun₂ la₂ ma₂guio₃. On₃jua'₅₄ o₄quió₃ 'ηíó₃ guio₃; o₄quió'₄ i₂ca₂chei₃ bá₄ jniá₂ guio₃. ⁴³ ¿'E₂ lë₃ tsá₃ lé₂ le₃ñí'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂juá'₅ jniá₂? 'Uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ tian'₃ 'nia'₂ nág'₁ jág₁ a₂'é₅ jniá₂. ⁴⁴ 'Nia'₂ bá₄ rë'₂ téng'₅ le₃quió'₅ i₂së₃dsen₃ něi'₅ 'nia'₂. Jaun₂ 'ín₅ 'au'₂ jmó'₂ 'e₂ a₂'ηio₂ dsí₅ 'éi₂. Lia'₂ con'₂ le₂'uig₅₄ bá₄ jaun₂ líin₅ jan₂ i₂jme₂dsian₅ dsa₂. Tsá₃ le₃quió'₅ jág₁ dsau₅ chéin'₅, ia₁ 'i₁ca₂míg₂ jág₁ dsau₅ tsá₃ cha₂ ja₁coin₂. Jë₁ma₂ca₂juá'₂ jág₁ tē₂jág₁, juá'₂ bá₄ jui₁lia'₂ tiñ₂ 'ηiog₅, ia₁ i₂të₂jín₁ bá₄ 'éi₂, jaun₂ líin₅ jmei₂ dsa₂ tē₂jín₁. ⁴⁵ La₁ia₁, 'uig₅₄ ia₁ a₂juá'₅ jniá₂ jág₁ dsau₅ ně₃, tsá₃ 'éng'₂ jág₁ quió₃. ⁴⁶ ¿I₂'ein₂ 'nia'₂ qui'₅₄ jmi₄ cáun₂ 'í₁ a₂rín₂ jniá₂ dso₄? Chi₂jua'₂ juá'₅ jniá₂ jág₁ dsau₅, ¿'E₂ lë₃ tsá₃ 'én'₂ 'nia'₂ jág₁ quió₃? ⁴⁷ Jui₁lia'₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄, nag₂₃ jág₁ quió'₅ Diú₄. 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ tsá₃ nag'₂ 'nia'₂ jág₁: ia₁ tsá₃ tén'₅ 'nia'₂ le₃quió'₅ Diú₄.

Né'₃ guë₄ a₂le₃chan₂ Abraham, jme₁ma₂chan₂ bá₄ Te₁gui'₅₄

⁴⁸ Jaun₂ ně₃ ca₂ηag₃ dsa₂ judíos ca₂ñíi'₃ Jesús:

—¿Tsa₁ dsau₅ jág₁ a₂hua'₂ jnia'₅₄, dsa₂ chan₂ Samaria bá₄ lín₅ 'ne₂; a₂'en₅₄ jan₂ je₂na'₅₄ tē₂'au'₂ ně₃?

⁴⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Lia'₂ 'i₁jan₂ je₂na'₅₄ tsá₃ 'en₅₄ tē₂dsí₃. A₂jaun₂ bá₄ jmo₅ jniá₂ a₂jme₂juín'₁ jniá₂ Ne'₃; 'nia'₂ guë'₂, tsá₃ jme₂go'₃ jniá₂. ⁵⁰ Tsá₃ a₂jaun₂ 'náu'₅ jniá₂ a₂jme₃juag'₂ dsa₂, la₁ chan₂ jan₂ i₂'no'₂ a₂jme₃juag'₂ dsa₂ jniá₂, ton'₂ 'éi₂ bá₄ con₂ jág₁ dsau₅. ⁵¹ A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, chi₂jua'₂ 'ein₂ dsa₂ i₂tón'₂ jui₅ jág₁ quió₃, lia'₂ o₁líg'₂ jmi₄ tsá₃ dsí₃ñíi₅₄ 'mú₃.

⁵² Jaun₂ ně₃ ca₂ηag₃ dsa₂ judíos:

—Né'₃ guë₄ dsón'₂ jag₂ jnia'₅₄ a₂'en₅₄ jan₂ je₂na'₅₄ tē₂'au'₂. Ia₁ ma₂ca₂jon₃ Abraham lia'₂ jma₃quian'₅₄ dsa₂ i₂qui₂ca'₂é₂ jág₁ quián₅ Diú₄; 'ne₂ guë'₂ juá'₂: "Jui₁lia'₂ i₂tón'₂ jui₅ jág₁ quió₃, tsá₃ líg'₂ dsí₃ñíi₅₄ 'mú₃." ⁵³ ¿O₃bá₄ 'ño₅ lín₃ guë₂ juín'₂ 'ne₂ lia'₂ con'₂ guë₄ Abraham 'lag₄ jmei₂ jnia'₅₄? Ca₂jon₃ bá₄ 'éi₂, jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ qui₂ca₂dsan₃ dsa₂ i₂jme₁é₂ jág₁ quián₅ Diú₄. ¿'Ein₂ lín'₂ 'ne₂ líng'₅?

⁵⁴ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Chi₂jua'₂ 'ño₃ jniá₂ jme₂juíng'₂, tsá₃ 'e₂ quen₅ a₂jaun₂. La₁ia₁ jui₁lia'₂ i₂jme₂juag'₂ jniá₂, Ne'₃ bá₄ jniá₂ 'éi₂, i₂'ín'₅ 'nia'₂ lín₅ Diú₄ quiáng'₂. ⁵⁵ O₁jñia'₅₄ tsá₃ cuín'₂ 'nia'₂ 'éi₂, la₁ cuín₅ bá₄ jniá₂ 'éi₂. Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ juá'₅ jniá₂ a₂tsá₃ cuín₅, jme₁lén₂ jniá₂ jan₂ i₂të₂jín₁ jui₁lia'₂ lín'₅ 'nia'₂. La₁ia₁ dsón'₂ bá₄ cuín₅ jniá₂ 'éi₂, jaun₂ tón'₅ bá₄ jniá₂ jui₅ jág₁ quió'₅. ⁵⁶ Ca₂jmo₃ 'io'₂

Abraham, 'lag₄ n'éi'₅ 'nia₂, ia₁ jme₁ ín₂ dsí₅ jág₃ jmíg₄ i₁guan₃ jniá₂; jaun₂ ca₂jág₃, jaun₂ 'njo₅ lin₃ 'io₂ ca₂jén₃.

⁵⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂juá₂ dsa₂ judíos ca₂tsí₃ Jesús:

—Tsá₃ ma₂eng⁵⁴ bá₄ guë₄ tē₂láu₃-guiá₂ njí₂. ¿'A₂ guë₂ lia₂ juá₂ 'ne₂ a₂ma₂jing⁵⁴ 'lag₄ Abraham?

⁵⁸ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—A₂dsíjó₃ juíg₂ jniá₂ 'nia₂, né₃ guë₄ a₂le₃chan₂ Abraham, jniá₂ líng₅.†

⁵⁹ Jaun₂ ně₃ qui₂ca₂jña₃ cang₄ a₂jme₁qui₃ quió₅. La₁ ca₂'ma₃ bá₄ Jesús, jaun₂ o₂íin₃ i₁dsí₅ guá₅ templo.§

9

Cajme₃'lión₂ Jesús jan₂ dsa₂ i₂ten₄ ca₂rë₃chán₃

¹ Jme₁ca₂nji₅ jaun₂, ca₂jíin₂ jan₂ dsa₂ i₂ten₄ ca₂rë₃chán₃. ² Jaun₂ ca₂ηag₃ chi₂ dsí₂guia₃-tí₂ quíáin₅:

—Té₅, ¿'ein₂ bá₄ ca₂'náu₂ dso₄? ¿Dsa₂ la₂, o₃ chog₅₄-jmei₂ 'e₂, a₂ca₂rë₃cháin₃ tein₅₄?

³ Jaun₂ ca₂juá₂ Jesús:

—On₃hua⁵⁴ 'uig₅₄ dsáu₂ 'ηiog₅, on₃ guë₂ 'uig₅₄ dsáu₁ chog₅₄-jmei₂; a₂jaun₂ bá₄ ca₂lë₃ ia₁jaun₂ le₃jniá₂ jui₅bí₂ quió₅ Diú₄ ja₁coin₂. ⁴ Ca₂tág₂ jniog₄ jmó₁ ta₁* quió₅ i₂ca₂chei₃ jniá₂ tē₂lia₂ jniá₂ guë₄; ia₁ ma₂ja₂quián₃ néi₃, jé₁tsá₃ ma₃'ein₂ lé₂ le₃jmo₃ ta₁. ⁵ Té₁lia₂ 'en₅₄ jniá₂ mi₂güíg₃ la₂, líng₅ si₂ a₂tág₅ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃.

⁶ Jme₁ca₂dsan₃ juá₂ le₂né₅, jaun₂ ca₂'néri₃ 'uë₃, ca₂jmo₃ ca₂juíg₄ jein₂ quian⁵⁴ jmi₁'é₅ quió₅, jaun₂ ca₂tsáng₂ jme₁ne₁ dsa₂ ten₄. ⁷ Jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ dsa₂ 'éi₂:

—Gua₂ o₂rang₂ quiáng₂ Dsiog₅ Siloé —co₂'nió₄ le₃jua⁵⁴ jág₁, I₂chen₄, a₂chei₂ dsiog₅ jaun₂.

Jaun₂ ca₂ηó₃ i₁rang₂ quió₅, jaun₂ jme₁guáin₃ táng₃ jaun₂, ma₂jág₅ bá₄.

⁸ Jaun₂ qui₂ca₂ηag₃ dsa₂ i₂tián₅ cau₅ quió₅, quian⁵⁴ dsa₂ i₂jme₁ma₂ca₂jág₂ mi₅ 'éi₂ cu₄ le₂jniá₅, ca₂juá₂:

—¿On₁hua⁵⁴ dsa₂ ně₅ 'éi₂ i₂jme₁gua₂ mi₅ a₂jme₃'o₅₄ dsa₂ cu₄?

⁹ I₂lin₅₄ juá₂:

—'Éi₂ bá₄ ně₅:

I₂sián₂ guë₂ juá₂:

—On₃hua⁵⁴ 'éi₂ ně₅, la₁ia₁ mei₂ tsá₃ le₂jaun₂ jniá₂.

La₁ ca₂juá₂ dsa₂ 'éi₂ 'ηiog₅:

—Jniá₂ bá₄ 'éi₂.

¹⁰ Jaun₂ ně₃ ca₂ηag₃ dsa₂ ca₂ñii₃ 'éi₂:

—¿'A₂ guë₂ lia₂ lë₃ ca₂jníog₃ jme₁ne₄ 'ne₂?

¹¹ Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ 'éi₂:

—Dsa₂ i₂té₂ dsa₂ Jesús ně₂jmo₃ ti₁jéin₃, jaun₂ ně₂tsáng₂ jme₁ne₃ jniá₂, jaun₂ ně₂juá₂ tság₅ jniá₂: “Gua₂ Dsiog₅ Siloé, o₂rang₂ quiáng₂.” Jaun₂ ηe₄ jniá₂, jaun₂ jme₁ca₂lë₃ rang₂₃ quió₃, co₂tan₅₄ lia₂ ně₂jág₃.

¹² Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ ca₂ñii₃ dsa₂ i₂jme₁ten₄ 'éi₂:

—¿Na₅ dsa₂ 'éi₂?

Jaun₂ ca₂juá₂:

—Tsá₃ guion₄ jniá₂.

Ca₂ηag₃ dsa₂ fariseos jág₁ dsau₅ ne₄ dsa₂ i₂jme₁ten₄ i₂ca₂jme₃'lió₂ Jesús

¹³ Jaun₂ ně₃ ca₂i₁jña₃ dsa₂ ne₄ dsa₂ fariseos dsa₂ i₂jme₁ten₄ 'éi₂.

‡ 8:58 Jág₁ “jniá₂ líng₅” co₂'nió₄ jein₅ jág₁ lia₂ chen₂ Jehová. 'Nio₂ ja₁ton₅ Éxodo 3:14. § 8:59 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá₂ ján₃; “jaun₂ ca₂ñii₃ jin₄ dsa₂ 'éi₂, ca₂ñái₃.” * 9:4 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: Ca₂tín₂ jniá₂ jmo₅₄ ta₁.

¹⁴ La₁ j₁mig₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jmo₃ Jesús ti₁jéin₃ a₂ca₂tsáng₂ mi₂ne₄ dsa₂ i₂jme₁ten₄ 'éi₂, jaun₂ dé₄ j₁mig₄ sa₅₄ bá₄ jaun₂. ¹⁵ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ dsa₂ fariseos ca₂ηí'i₃ dsa₂ 'éi₂, 'a₂ bá₄ lia'₂ jaun₂ ma₂l₂ jág₃. Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ i₂jme₁ten₄ 'éi₂:

—Né₂tsáng₂ ti₁jéin₃ jme₁ne₃ jniá₂, jaun₂ n₂rang₃ jniá₂ quió₃, jaun₂ l₂e₃ ma₂jág₅ jniá₂.

¹⁶ Jaun₂ n₂e₃ ca₂juá'₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos:

—Dsa₂ i₂n₂e₂jmo₃ a₂n₂e₅, on₃jua'₅₄ dsa₂ quián₅ Diú₄ 'éi₂, ia₁ tsá₃ jme₂gó'₃ j₁mig₄ sa₅₄.

La₁ i₂lin₅₄ guë'₂ juá'₂:

—¿'A₂ lia'₂ l₂e₂ le₃jmo₃ jan₂ dsa₂ i₂cha₂ dsáu₁ l₂e₄ juë'₂ le₂n₂e₅?

Jaun₂ l₂e₃ ca₂l₂e₃ le₁dson'₅₄ dsa₂.

¹⁷ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ dsa₂ ca₂ηí'i₃ dsa₂ i₂jme₁ten₄ 'éi₂:

—¿'E₂ guë'₂ juá'₂ 'ne₂ líin₅, ia₁ jme₁ne₄ 'ne₂ bá₄ n₂e₂niá₃?

Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ 'éi₂:

—A₂l₂ín₅ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ bá₄.

¹⁸ La₁ dsa₂ judíos n₂e₃, tsá₃ jme₁éin₂ bá₄ guë₄ a₂dsón₂ jme₁ten₄ dsa₂ 'éi₂, ton'₂ ca₂tíin'₃ jme₁ne₁₂, ca₂lia'₂ ca₂té'₃ chog₅₄-jmei₂ dsa₂ 'éi₂.

¹⁹ Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ fariseos ca₂ηí'i₃ chog₅₄-jmei₂ 'éi₂:

—¿'Chi'₂ ja₂ηí'₂ 'nia'₂ la₂, i₂juá'₂ 'nia'₂ i₂ten₄ ca₂rë₃chán₃? ¿'A₂ guë'₂ lia'₂ ma₂jág₅ n₂e₃?

²⁰ Jaun₂ ca₂ηag₃ chog₅₄-jmei₂:

—Ne₄ bá₄ jnia'₅₄, chi'₂ quián₂ bá₄ jnia'₅₄ n₂e₅, i₂ca₂rë₃chán₃ ten₄; ²¹ la₁ tsá₃ ne₄ jnia'₅₄ 'a₂ guë'₂ lia'₂ n₂e₃ ma₂l₂ jág₃, on₃ guë'₂ ne₄ jnia'₅₄ 'ein₂ ca₂jmo₃ ca₂ηnia₃ mi₂ne₅₄. Nag₄ caun₂ 'nia'₂ guiong'₅₄; i₂ma₂juín₂ bá₄ n₂e₅, jaun₂ l₂e₂ bá₄ juá'₂ 'ηiog₅ 'a₂ lia'₂ ca₂l₂e₃.

²² Ca₂juá'₂ chog₅₄-jmei₂ le₂n₂e₅ 'uig₅₄ ia₁ a₂gó'₅ gain₃ dsa₂ judíos, ia₁ jme₁ma₂ca₂jmo₃ 'éi₂ caun₂ jág₁ a₂'uág'₂ 'uín₂ dsa₂ ja₁le₁toin₂₃ ne₄ si₂ guá'₅ sinagoga jui₁'ein₂ guë₃ i₂juá'₂, Jesús bá₄ líin₅ I₂rë₂ín₁ quián₅ Diú₄. ²³ 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ca₂juá'₂ chog₅₄-jmei₂: “Nag₄ caun₂ 'nia'₂ guiong'₅₄, i₂ma₂juín₂ bá₄ n₂e₅.”

²⁴ Jaun₂ bá₄ ca₂té'₃ táng₃ dsa₂ judíos ca₂té'₃ dsa₂ i₂jme₁ten₄ 'éi₂, jë₁ca₂té'₂ táng₃ ráun₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jua'₅₄ jág₁ dsau₅ të₃dsón₂ ne₄ Diú₄; † ne₄ bá₄ jnia'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂cha₂ dsáu₁ bá₄ 'éi₂.

²⁵ Jaun₂ n₂e₃ ca₂ηag₃ dsa₂ 'éi₂:

—Tsá₃ a₂jaun₂ guion₄ jniá₂ jua'₅₄ jan₂ dsa₂ cha₂ dsáu₁ 'éi₂, o₃ tsá₃ dsáu₁ cha₂ 'e₂. J₁jia'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ guion₅₄, a₂jme₁ten₄ bá₄ jniá₂, la₁ n₂e₃ ma₂l₂ bá₄ jág₄.

²⁶ Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ dsa₂ fariseos:

—¿'E₂ ca₂jmo₃ quiáng'₂? ¿'A₂ lia'₂ ca₂jmo₃ dsa₂ 'éi₂ a₂ca₂jnia₃ mi₂ne₅₄?

²⁷ Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ 'éi₂:

—Ma₂n₂e₂juá'₃ guë'₂ jniá₂. Tsá₃ tón'₂ guë'₂ 'nia'₂ jui₅ 'e₂juá'₅ jniá₂. ¿'E₂ l₂e₃ 'niog'₂ 'nia'₂ nág'₂ táng₃? ¿O₃ bá₄ ján₃ guë'₂ 'niog'₂ 'nia'₂ le₃'éng'₂ le₃quió'₅ 'éi₂?

²⁸ Jaun₂ qui₂ca₂jnáu'₂ dsa₂ jág₁ uig₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Ne₂ 'éng'₂ le₃quió'₅ dsa₂ 'éi₂, la₁ia₁ jnia'₅₄ guë'₂ 'ein₂ le₃quió'₅ Moisés. ²⁹ Ne₄ jnia'₅₄, a₂ca₂dsia₃ Diú₄ jág₁ quian₅₄ Moisés, la₁ dsa₂ 'éi₂ guë'₂ n₂e₃, tsá₃ ne₄ a₂já'₄ já₅.

³⁰ Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂ 'éi₂ n₂e₃ ca₂juá'₂:

—¡Dsón'₂ bá₄ jaun₂ ds_igó'₃ dsi₅ a₂jaun₂: a₂tsá₃ njí'₅₄ 'nia'₂ a₂já'₄ já₅, ton'₂ ca₂jme₃jnio₅₄ jme₁ne₃! ³¹ Ma₂ne₄ rë₂ bá₄ jniog₄ jaun₂, a₂tsá₃ nag₅ Diú₄ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂cha₂ dsáu₁; jmá'₃ lia'₂ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂jme₂gan₃ Diú₄, i₂qui₂jmo₅ a₂'njio₂ dsi₅ 'éi₂: quió'₅ 'éi₂ bá₄ nag₂₃. ³² Lia'₂ 'i₁cón'₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂nág₂ ca₂le₂jniá₅ jua'₅₄ chan₂ dsa₂ i₂lé₂ le₃jme₃lón₂ jan₂ dsa₂ i₂ten₄ ca₂rë₃chán₃. ³³ Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ já₅ dsa₂ 'éi₂ ja₁con₂ Diú₄, tsá₃ 'e₂lé₂ jme₁mo₃.

³⁴ Jaun₂ n₂e₃ ca₂ηag₃ dsa₂ fariseos:

† ^{9:24} lit. “jme₁juín₂ Diú₄”, co₂'nió'₄ quian₅₄ jág₁ n₂e₃ jme₁jmo₅ ds_itan₅₄ 'éi'₃ ja₁con₂ dsa₂, a₂juá'₂ tion₅₄ jág₁ tí₅ dsón'₂. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Josué 7:19, Mateo 26:63.

—Co₂nei'₅₄ bá₄ ne₄ dsáu'₂ ca₂rë₃cháng'₃. ¿I₂'ein₂ bá₄ líñ₅ 'ne₂ jaun₂ jme₁tag'₅ jnia'₅₄? Jaun₂ ca₂dsei₅ dsa₂.

Jui₁lia'₂ dsa₂ ten₄ të₂le₃ gu₂dsí₂

³⁵ Jaun₂ ca₂rë₃ñj₅ Jesús jág₁ a₂ca₂dsen₅ dsa₂ ca₂dsein₂₃ dsa₂ i₂jme₁ten₄ 'éi₂. Jaun₂ jme₁ca₂jein'₂, ca₂juá'₂:

—¿'Én'₂ 'ne₂ të₂le₃ quió'₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃?‡

³⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ 'éi₂:

—Gui'₅₄, ¿i₂'ein₂ bá₄ 'éi₂, ia₁jaun₂ lé₂ le₃'én₂ jniá₂ le₃quió'₅?

³⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ma₂né₂jiín'₅₄ bá₄, jaun₂ jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂dsia'₂ jág₁ quiang'₅₄.

³⁸ Jaun₂ bá₄ ca₂chi₃jné₃ dsa₂ 'éi₂ ne₄ Jesús, jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Én₂ bá₄ jniá₂, Te₁gui'₅₄.

³⁹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—A₂qui₁dsi₅ 'éi'₃ bá₄ jniá₂ guio₃ mi₂güíg₃ la₂, ia₁jaun₂ jág₃ jui₁lia'₂ dsa₂ ten₄, ton'₂ ia₁jaun₂ le₃ten₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jág₅.

⁴⁰ Jaun₂ qui₂ca₂nág₂ jág₁ jaun₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos i₂jme₁tion'₅₄ quian'₅₄ Jesús, jaun₂ ca₂ñag₃:

—¿O₃ bá₄ dsa₂ ten₄ lág₅ jnia'₅₄ ján₃?

⁴¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ líñ₅ 'nia'₂ dsa₂ ten₄, tsá₃ dso₄ jme₁qui₂le₃cán'₂ 'nia'₂. La₁ia₁, 'uig₅₄ ia₁ a₂juá'₂ 'nia'₂, “ne₄ jnia'₅₄”, jaun₂ të₂'ñiá₄ dsáu'₂ 'nia'₂.

10

Jág₁jág'₅ léi₄jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁já'₂ cha'

¹ A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ i₂tsá₃ tón'₅ të₂le₃ jui₅ o₄'né₄ tsí₁jní₂ ja₁tion'₅₄ já'₂ cha'₂, a₂uíg₂ jui₅ siá'₂, dsa₂ 'ang₂ bá₄ 'éi₂. ² La₁ia₁ jui₁lia'₂ i₂'í₂ të₂le₃ o₄'né₄, dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁já'₂ cha'₂ bá₄ 'éi₂. ³ O₄quió'₄ 'éi₂ bá₄ niá₅ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ o₄'né₄, jaun₂ já'₂ cha'₂ ně₃, rë₂cuí'₅ jág₁ quió'₅ 'éi₂. Jaun₂ të'₂ já'₂ cha'₂ quiáin₅ 'ñiog₅ lia'₂ chein₂, jaun₂ 'uág'₂. ⁴ Jë₁ma₂ca₂lë₃ 'uín'₂ ca₂le₃jín₃ con'₂ i₂quiáin₅ 'ñiog₅, jaun₂ cán₂ ne₄ jui₅, dsó₅ ne₄ já'₂ cha'₂. Já'₂ cha'₂ ně₃ dsi₂léin₂ chi₁co'₅₄ quió'₅, ia₁ rë₂cuí'₅ bá₄ jág₁ quió'₅. ⁵ La₁tsá₃ 'ein₂₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ cuíin₂₃; të₂le₃ cuíng₂₃ bá₄ ja₁con₂ 'éi₂, ia₁tsá₃ cuí'₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ sián'₂.

⁶ Ca₂juá'₂ Jesús jág₁ a₂jág'₅ léi₄ ně₅, la₁tsá₃ ca₂rë₃ñj₂ dsa₂, 'e₂jein₅ jág₁ jaun₂ a₂juá'₂.

Jan₂Jesús i₂dsen₃ i₂jmo₅ 'í₁já'₂ cha'

⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂:

—A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, jniá₂ bá₄ líng₅ o₄'né₄ jui₅ ja₁dsi₂ton'₅₄ já'₂ cha'₂. ⁸ Ca₂le₃jín₃ i₂ma₂o₃lén₂ jniá₅ gué₄ con'₂ gué₄ jniá₂, dsa₂ 'ang₂ bá₄ 'éi₂; la₁ já'₂ cha'₂ ně₃, tsá₃ jui₅ ca₂ton'₂ quió'₅. ⁹ Jniá₂ líng₅ o₄'né₄, jui₁lia'₂ i₂tón'₅ jui₅ le₃quió'₃, tñin'₄ bá₄. Jaun₂ qui₃dsi₃toin'₅₄, qui₃'uín₃, jaun₂ dsio'₂ bá₄ ñi₂ma'₂ a₂gué'₃.

¹⁰ Dsa₂ 'ang₂ ně₃, jmá'₃ ta₁ jaun₂ bá₄ ja₂: a₂'ang₃, a₂jme₃dsiog₂₃, a₂qui₃'éin₂ ně₃; jniá₂ ně₃ guio₃ ia₁jaun₂ le₃chain₂, a₂le₃chain₂ qui₂rë₂tsón₂. ¹¹ Jniá₂ bá₄ líng₅ juíg₅₄ dsen₃ i₂jmo₅ 'í₁já'₂ cha'₂*. Guen₅ 'mú₃ juíg₅₄ dsen₃ o₄quió'₄ já'₂ cha'₂; ¹² la₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ a₂'liain'₅₄, jë₁ma₂ca₂jág₃ já₅ dsí₂ji'₅₄ náu₂, téin₂ bá₄ já'₂ cha'₂ jaun₂ cuíng₂₃ bá₄ 'ñiog₅, ia₁on₃jua'₅₄ juíg₅₄ i₂quiáin₅ já'₂ cha'₂ 'éi₂. Jaun₂ dsí₂ji'₅₄ náu₂ ně₃, tsáin'₂ já'₂ cha'₂, jaun₂ jmo₂₃ le₁jan₅₄ já'₂. ¹³ Dsa₂ 'éi₂ ně₃, cuíng₂₃ ia₁ a₂'liain'₅₄ bá₄ jmo₂₃ 'í₁; tsá₃ dsan₂ dsí₅ já'₂. ¹⁴ Jniá₂ bá₄ líng₅ juíg₅₄ dsen₃; i₂cuí₅ bá₄ jniá₂ já'₂ cha'₂ quiáng₃; 'éi₂ ně₃ cuig₂₃ jniá₂. ¹⁵ Le₂jaun₂ jui₁lia'₂ cuig₅ Ne'₃ jniá₂,

‡ 9:35 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá': “¿'Én'₂ 'ne₂ të₂le₃ quió'₅ Ja₁ñj₁'₅₄ Diú₄??” * 10:11 'Í₂ Ezequiel 34.

ján₃ bá₄ cuín₅ jniá₂ 'éi₂ ně₃. Guén₅ jniá₂ 'mú₃ o₄ quió' ₄ já' ₂ cha' ₂ quiáng₃. ¹⁶ Ján₃ bá₄ tion' ₅₄ já' ₂ cha' ₂ sián' ₂ quiáng₃ i₂tsá₃ tion' ₅₄ 'ñiό' ₃ jní₁ la₂; ján₃ bá₄ ca₂tín₂ jniá₂ i₁te₁ 'éi₂. Ján₃ bá₄ le₃ne' ₅₄ 'éi₂ jág₁ quió₃, jaun₂ co₂nió' ₃ bá₄ lé₂, jan₂ gué' ₂ juig₅₄.

¹⁷ "Uig₅₄ jaun₂ bá₄ 'nio₃ Ne' ₃ jniá₂: ia₁ jáng' ₅ jme₂dsí₂ quió₃, † ia₁jaun₂ tíng' ₄ táng₃. ¹⁸ Lia' ₂ i₁jan₂ tsá₃ jniá₂ jme₂dsí₂ a₂chan₂ jniá₂, ia₁ jáng' ₅ bá₄ jniá₂ jme₂dsí₂ a₂chang₂ a₂'ñio₂ dsí₃ 'ñiό₃. Jniá₂ bá₄ 'o₂₃ bí₂ jáng' ₅, jaun₂ 'o₂₃ bí₂ tíng' ₄ táng₃. 'Éi' ₃ ně₅ ca₂ñig₂ ja₁con₂ Ne' ₃.

¹⁹ Jaun₂ ca₂lë₃ le₁dson' ₅₄ táng₃ dsa₂ judíos, jme₁ca₂nág₂ jág₁ ně₅.

²⁰ Juin₅ i₂'éi₂ juá' ₂:

—I₂'en₅₄ jan₂ jme₂dsí₂ je₂na' ₅₄ tē₂dsí₅ bá₄ ně₅, tē₂'i₂₃ a₂ñái₅ ně₃. ¿E₂ lë₃ tón' ₂ 'nia' ₂ juí₅ jág₁ quió' ₅?

²¹ La₁ i₂lin₅₄ gué' ₂ juá' ₂:

—On₃jua' ₅₄ jág₁ quió' ₅ jan₂ i₂'en₅₄ je₂na' ₅₄ tē₂dsí₅ ně₅. ¿Lé₂ le₃jmo₃ je₂na' ₅₄ a₂jág₃ juí₁lia' ₂ dsa₂ ten₄?

Tsá₃ ca₂guen₃ dsa₂judíos Jesús

²² Jmig₄ jaun₂, jme₁tion' ₅₄ dsa₂ juig₂ Jerusalén jmo₂₃ Jmig₄ quió' ₅ Si₂. Jein₂ güíg₂ jme₁lë₄, ²³ jaun₂ jme₁i₂ñi₅₄ Jesús i₁dsí₅ guá' ₅ templo ja₁lë₄ corredor a₂chei₂ Quió' ₅ Salomón, ²⁴ jaun₂ qui₂ca₂o₃lio₃ dsa₂ judíos quió' ₅, jaun₂ ca₂juá' ₂:

—¿A₂ con' ₂ jmó' ₂ 'ne₂ 'ag₃ gué₄ caun₂-tin₃ dsí₅ jnia' ₅₄? Chi₂jua' ₂ dsón' ₂ lín' ₅ 'ne₂ I₂rë₂ 'íñ₁ quián₅ Diú₄, co₂ñe₁' ₅₄ jua' ₅₄ rë₂jiá₃ jág₁.

²⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ma₂ně₂juá' ₃ bá₄ jniá₂, la₁ tsá₃ ca₂rë₃ 'én' ₂ gué' ₂ 'nia' ₂. Qui₂jáñg' ₅ bá₄ jág₁ dsau₅ o₄quió₃, léi₄ a₂jmo₅ jniá₂; ²⁶ la₁ tsá₃ 'én' ₂ 'nia' ₂, ia₁ tsá₃ lím' ₅ 'nia' ₂ já' ₂ cha' ₂ quiáng₃. ²⁷ Ne' ₅₄ bá₄ já' ₂ cha' ₂ quiáng₃ jág₁ quió₃; i₂cui₅ bá₄ 'éi₂ jniá₂, jaun₂ ja₂'ein₂₃ chi₁co' ₅₄ quió₃. ²⁸ Cué₅ jniá₂ jme₂dsí₂ a₂le₃chain₂ co₂tan₅₄, jaun₂ lia' ₂ o₁líg' ₂ jmig₄ tsá₃ dsíain₃, on₃ gué₄ lia' ₂ 'i₁jan₂ tsá₃ lé₂ le₃jníái' ₂ 'éi₂ o₄gu₃ jniá₂. ²⁹ Ne' ₃ jniá₂, i₂ma₂cuag₃ 'éi₂, lím₅ i₂juin₂ gué₄ lia' ₂ con' ₂ gué₄ ca₂le₃jín₃; jaun₂ lia' ₂ 'i₁jan₂ tsá₃ lé₂ jnióig' ₂ o₄gú₃ Ne' ₃. ³⁰ Jniá₂ quian' ₅₄ Ne' ₃, ca₂ne₅₄ bá₄ lág₅ jnia' ₅₄.

³¹ Jaun₂ ně₃ ca₂jña' ₃ táng₃ dsa₂ judíos ni₁cang₁ a₂qui' ₃ quió' ₅. ³² Jaun₂ ca₂juá' ₂ Jesús:

—Lióng₂ lin₃ léi₄ dse₃ ma₂'é₃ jniá₂ 'nia' ₂ tē₂le₃ quian' ₅₄ juí₅bí₂ quió' ₅ Ne' ₃; ¿o₄quió' ₄ 'e₂ caun₂ a₂ma₂jmo₃ jniá₂ jaun₂, a₂qui₁jnau' ₅₄ 'nia' ₂ jniá₂ ni₁cang₁?

³³ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂judíos:

—Tsá₃ o₄quió' ₄ léi₄ dse₃ qui₁jna' ₅₄ jnia' ₅₄ 'ne₂ ni₁cang₁; a₂jaun₂ bá₄ ia₁ a₂'íng' ₅ 'lig' ₅₄ Diú₄, a₂jmo' ₂ 'ne₂ a₂líng' ₅ Diú₄, ton' ₂ jan₂ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ líng' ₅.

³⁴ Jaun₂ ně₃ ca₂juá' ₂ Jesús tsí' ₅ dsa₂judíos:

—¿Tsa₁ chi₁ton₅ ne₄ Si₂ 'Éi' ₂ quián' ₂ 'nia' ₂: “A₂ma₂juá' ₃ jniá₂, a₂lín' ₅ 'nia' ₂ diú₄”?[†] ³⁵ Chi₂jua' ₂ ca₂té' ₃ “diú₄” dsa₂ i₂ca₂ñi₂ jág₁ quió' ₅ Diú₄, (jaun₂ tsá₃ lé₂ jua' ₅₄ tsá₃ le₃ti₃ Si₂); ³⁶ 'é₂ gué₄ bá₄ 'éi₂ i₂ca₂jmo₃ Diú₄ rë₂tson₄, i₂ca₂chein₃ mi₂güíg₃. ¿'Nia' ₂ juig' ₂ 'íng' ₅ 'lig' ₅₄ Diú₄ ia₁ jniá₂ ně₂juá' ₃ a₂líng₅ Ja₁ñi' ₅₄ Diú₄? ³⁷ Chi₂jua' ₂ tsá₃ jmo₅ jniá₂ ta₁ quió' ₅ Ne' ₃, tsá₃ juí₁le₂'én' ₂ 'nia' ₂ le₃quió₃ jniá₂. ³⁸ La₁ chi₂jua' ₂ jmo₅ gué' ₂ jniá₂, juí₁a₂gué₃ la₂ tsá₃ 'én' ₂ 'nia' ₂ tē₂le₃ quió₃ jniá₂, juí₁le₂'én' ₂ bá₄ 'nia' ₂ tē₂le₃ quió' ₅ ta₁ a₂jmo₅ jniá₂, ia₁jaun₂ le₃ñi' ₅₄ bá₄, ia₁jaun₂ le₃ñi' ₂ 'au' ₂ 'nia' ₂, § a₂'en₅₄ Ne' ₃ ja₁cong₂, le₂jaun₂ gué' ₂ táng₃, a₂'en₅₄ jniá₂ ja₁con₂ Ne' ₃.

³⁹ Jaun₂ jme' ₁'nio₃ táng₃ dsa₂ jme₁tsáun' ₂, la₁ ca₂lóin₂ bá₄ o₄gú₃ 'éi₂.

⁴⁰ Jaun₂ ně₃, ñó₃ táng₃ Jesús tē₂le₃ quióng₄ Cuá₃ Jordán, jaun₂ ca₂jña₃ ja₁jaun₂ ja₁jme' ₁'en₅₄ Juan₅₄ le₂jñiá₅ choin₂₃ jmig₂ dsa₂. * ⁴¹ Juin₅ lin₃ dsa₂ ca₂i₁len₅₄ i₁jag₅₄, qui₂ca₂juá' ₂:

—Të₃dsón' ₂ bá₄, o₁jñia' ₅₄ tsá₃ 'e₂ léi₄ juë' ₂ ca₂jmo₃ Juan₅₄, la₁ ca₂le₃je₃ 'e₂ a₂ca₂juá' ₂ a₂'in₂₃ dsa₂ ně₅, dsau₅ bá₄.

† 10:17 'Nio' ₂ ja₁ton, Juan 19:30. † 10:34 Salmo 82:6. § 10:38 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá' ₂: “ia₁jaun₂ le₃'én' ₂ 'nia' ₂.”

* 10:40 lit. “tiáin₂ dsa₂jmig₂”

⁴² Ja₁jaun₂ ca₂rë₃'én₂ juín₅ dsa₂ le₃quió'₅ Jesús.

11

Cajon₃ Lázaro

¹ Jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂jme₁chen₂ Lázaro, i₂jme₁chan₂ juig₂ Betania, juig₂ ja₁guá₄ María quian'₅₄ 'io₅₄ riin'₅₄ i₂chen₂ Marta.

² María në₅ në₃ i₂rin'₅₄ Si₁Lia₁ dsa₂ dso'₅₄, 'éi₂ bá₄ i₂ca₂'ág₂ no'₅₄ mi₂juig₂ mi₂tag₄ Te₁gui'₅₄ jaun₂ ca₂chí₃, ca₂jme₃quéin₃ quian'₅₄ jñ₁₂ dsi₅₄.

³ Jaun₂ në₃, ca₂chen₃ le₃on₃ 'io₅₄ jág₁ ne₄ Jesús:

—Te₁gui'₅₄, a₂ron₅ dso'₅₄ dsa₂ i₂nio₄ quiáng₂.

⁴ Jaun₂ jme₁ca₂nág₂ Jesús, ca₂juá'₂:

—On₃jua'₅₄ dso₄ a₂jiog₅ jui₅ 'mú₃ jaun₂; të₂le₃ ia₁jaun₂ le₃juín'₂ Diú₄ bá₄, le₂jaun₂ guë'₂ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ jáñ₃ le₃juín'₂ të₂le₃ quian'₅₄ dso₄ jaun₂.

⁵ Jesús në₃, jme₁nioi₃ 'ñio₅ lin₃ Marta quian'₅₄ 'io₅₄ riin'₅₄, quian'₅₄ Si₁Lia₁. ⁶ Jaun₂ lë₃, jme₁ca₂juá'₂ dsa₂ a₂dso'₅₄ Si₁Lia₁, ca₂jñia₃ guë₄ tñ₃ jmig₄ ja₁jme₁ein₅₄ jaun₂. ⁷ Cang₂ jaun₂, ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáiñ₅:

—Ma₃dsau₅₄ táng₃ jui₅ Judea.

⁸ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂:

—Të₅, i₁jáun₃ në₅ cóñ₅ jme₁nio₃ dsa₂ judíos jme₁qui₃jnáu'₂ cang₄; ¿con'₂ guë'₂ lia'₂ 'niog'₂ gog'₅₄ táng₃ ja₁jaun₂?

⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿On₁ dsón'₂ quian₅ guia₃-tín₂ horas caun₂ jmig₄? Në₁jua'₂ i₂nio₄ dsa₂ a₂jmi₂, tsá₃ qui₂niói₅, ia₁ jág₅ si₂ a₂tág₅ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güig₃; ¹⁰ la₁ në₁jua'₂ i₂nio₄ dsa₂ jë₄ qui₁né'₃ qui₂niói₅ ia₁ tsá₃ si₂ cha₂ ja₁coin₂.

¹¹ Cang₂ jme₁ma₂në₂juá'₂ le₂në₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Ma₂ca₂güin₂ bá₄ Si₁Lia₁ a₂mei₅₄ quián₂ jniog₄; la₁ nei₅₄ jniá₂ i₁ñei₁₂.

¹² Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂:

—Te₁gui'₅₄, chi₂jua'₂ ma₂ca₂güiin₂, co₂'nió'₄ jñia₃ bá₄ quió'₅.

¹³ La₁ a₂jaun₂ bá₄ jme₁nio₃ Jesús juá'₂ a₂jme₁ma₂jon₅ bá₄ 'éi₂; la₁ jaun₂ bá₄ lín₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ a₂'ë₅ Jesús juí₁lia'₂ a₂güin₂ dsa₂ jë₁ma₂ca₂nei₂.

¹⁴ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ Jesús lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁:

—Ma₂ca₂jon₃ bá₄ Si₁Lia₁. ¹⁵ Jéin₅ jniá₂ 'io'₂ o₄quián'₂ 'nia'₂, a₂tsá₃ jme₁eng₅₄ ja₁jaun₂, ia₁jaun₂ le₃'én₂ 'nia'₂. La₁ ma₃dsau₅₄ ma₃dsi₁jiin₅₄.

¹⁶ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ To₁má₄ i₂té'₂ dsa₂ Dsa₂ Tsín'₅₄, ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ riin'₅₄:

—Ján₃ guë'₂ dsau₅₄ jniog₄, ia₁jaun₂ dsiog₃ co₂lë₅ quian'₅₄ i₂në₅.

Jesús bá₄ i₂jmo₅ a₂jen'₅₄ dsa₂, i₂cuë₅ jme₂dsí₂ a₂le₃chan₂ dsa₂

¹⁷ Jme₁ma₂té₂ quén₂ jmig₄ 'en₅₄ Si₁Lia₁ tau₂ 'ñio₅, jme₁dsiog₃.

¹⁸ Juig₂ Betania jaun₂, jme₁niog₅ cau₅ ma₂quián₅ Jerusalén con'₂ tñ₃ kilómetros të₂ ca₂jau₅₄.

¹⁹ Jaun₂ ca₂i₁len₅₄ juín₅ dsa₂ judíos ca₂i₁jiin₁₂ Marta quian'₅₄ María riin'₅₄, ca₂i₁jmo₅₄ lián'₂ dsi₅'éi₂, ia₁ ca₂jon₃ Si₁Lia₁ riin'₅₄.

²⁰ Jaun₂ Marta në₃, jme₂ca₂rë₃ñi₅ a₂ma₂já₅ Jesús, jaun₂ ca₂o₃'iin₃ ca₂i₁jme₁jein'₂. La₁ María në₃ ca₂jñia₃ bá₄ dsi₂néi₂.

²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Marta ca₂tsí'₃ Jesús:

—Te₁gui'₅₄, jua'₅₄ mei'₂ bá₄ jme₁eng'₅₄ ja₁lá₃, tsá₃ jme₁jón₂ dsó₂ ríng'₃. ²² La₁ia₁ guion₄ jniá₂, o₁jñia'₅₄ con'₂lë₅ la₂, chi₂jua'₂ 'e₂ a₂mi'₂ 'ne₂ ja₁con₂ Diú₄, cuë₃ bá₄ 'éi₂.

²³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Le₃chan₂ bá₄ táng₃ ríng'₂.

²⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ Marta:

—Guion₄ bá₄ jniá₂ a₂le₃chain₂ táng₃ jë₁ma₂të₂ rë₁jein'₅₄ jin₄ 'lag₄, jmig₄ jë₁ca₂tó'₂.

²⁵ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jniá₂ bá₄ líng₅ i₂jmo₅ a₂jen'₅₄ dsa₂, i₂cuë₅ jme₂dsí₂ a₂le₃chan₂ dsa₂ në₃. Ju₁lia'₂ i₂'én₂ të₂le₃ quió₃ jniá₂, o₁jnia'₅₄ ma₂join₂₃, le₃chain₂ bá₄; ²⁶ jaun₂ chi₂jua'₂ 'ein₂ i₂chan₂ gué₄, në₂jua'₂ ca₂rë₃'ein₂ të₂le₃ quió₃ jniá₂, lia'₂ o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ jón₂. ¿'Éng'₂ jág₁ në₅?

²⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Marta:

—Ján₅, Te₁gui'₅₄. Ma₂ca₂rë₃'én₂ bá₄ jniá₂ a₂lín₅ 'ne₂ Ja₁nji'₅₄ Diú₄ I₂rë₂'ín₁ quiáin₅, i₂lë₅ jág₁ jiá₃ mi₂güíg₃.

Ca₂'o₃Jesús cau₅ tau₂ 'ñjo₅ quió'₅ Si₁Lia₁

²⁸ Jme₁ca₂lë₃ juá'₂ Marta jág₁ në₅, ñái'₃ i₁te'₂ María ri₁n'₅₄; jaun₂ ca₂juá'₂ jág₁ con'₂ të₃co'₅₄:

—La₂ ma₂'en₅₄ të₅, jaun₂ 'ne₂ të'₂.

²⁹ Dsi₂jui₅ jme₁ca₂nág₂ María jág₁ në₅, ca₂nau₂, jaun₂ ñó₃ i₁jiin₂₃ Jesús.

³⁰ Tsá₃ jme₁ma₂dsióg₃ gué₄ Jesús të₃jë₄ juig₂; jaun₂ bá₄ jme₁'ein₅₄ ja₁ca₂jein'₂ Marta.

³¹ Dsa₂ judíos i₂tion'₅₄ dsi₂néi₂ i₂cuë₅ lián₂ dsí₅ në₃, jme₁ca₂jág₃ ca₂nau₂ María ca₂o₃'iin₃ co₂chi'₅₄, ca₂i₃léin₂ chi₁co'₅₄ quió'₅, ia₁ a₂lín₂ ñó₅ 'éi₂ tau₂ 'ñjo₅ a₂i₂'áu₂ ja₁jaun₂.

³² Jaun₂ në₃, jme₁ca₂dsióg₃ María ja₁jme₁'en₅₄ Jesús, ca₂chi₁jné₃ ne₄ 'éi₂, * jaun₂ ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, jua'₅₄ mei'₂ bá₄ jme₁'eng'₅₄ ja₁lá₃, tsá₃ jme₁jón₂ dsó₂ ríng'₃.

³³ Jme₁ca₂jág₃ Jesús 'a₂ lia'₂ jme₁'o₅ María, 'a₂ lia'₂ jme₁tion'₅₄ gué'₂ dsa₂ judíos 'o₂₃ në₃, i₂ja₂lén₂ quiain'₅₄, jaun₂ ca₂'ñia₃ i₃mé'₂ dsí₅, ca₂'í₃ qui'₂ dsí₅ në₃. ³⁴ Jaun₂ ca₂ηag₃:

—¿A₂já'₄ ca₂i₁'óin'₄ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂:

—Te₁gui'₅₄, ñia₅ i₂jag₄.

³⁵ Jaun₂ ca₂'o₃ Jesús.

³⁶ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ dsa₂ judíos:

—Jag₄ de'₂ 'a₂ lia'₂ jme₁'nói₃ 'éi₂.

³⁷ La₁ ca₂juá'₂ i₂lin₅₄:

—¿Tsa₁ cha₂ lé₂ le₃jme₁jmo₃ i₂në₅ i₂ca₂jme₃'lión₂ dsa₂ ten₄ 'éi₂, ia₁jaun₂ tsá₃ jme₁jón₂ gué'₂ dsó₂ ríñ₅₄ 'io₅₄ në₅?

Cajen'₅₄ Si₁Lia₁

³⁸ Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂'ñia₃ Jesús a₂i₃mé'₂ dsí₅ lia'₂ con'₂ ca₂dsióg₃ ja₁dsí₅₄ tau₂ 'ñjo₅. Caun₂ tsí₁të₂'lau₂ bá₄ jme₁lë₄ a₂jaun₂, jme₁chí'₄ ca₂míg₂ ni₁cang₁ a₂rë₂jlë₅ o₄'né₄.

³⁹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jñiá'₃ ni₁cang₁ në₅.

Jaun₂ ca₂juá'₂ Marta ríñ₅₄ 'lag₄ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Te₁gui'₅₄, mei'₂ tsá₃ ma₂ja₂ ma₂'lig'₅₄ quió'₅, ia₁ ma₂të₂ quén₂ jmig₄ ca₂join₃.

⁴⁰ La₁ ca₂juá'₂ Jesús:

—¿Tsa₁ në₂juá'₃ jniá₂, në₁jua'₂ 'éng'₂, jag'₅₄ jui₅bí₂ jlá'₁ quió'₅ Diú₄?

⁴¹ Jaun₂ në₃ ca₂jniá'₂ dsa₂ ni₁cang₁. Jaun₂ ca₂chógl₃ Jesús ne₅₄, ca₂juá'₂:

—Tia₅₄, cuë₅ jniá₂ ti₁'mag'₄ 'ne₂ ia₁ ma₂nei'₂ bá₄ jág₁ quió₃. ⁴² A₂guion₄ bá₄ jniá₂, a₂nag'₂ co₂tan₅₄. La₁ në₂juá'₃ le₂në₅ o₄quió'₄ dsa₂ i₂tion'₅₄ ja₁lá₃, ia₁jaun₂ le₃'éin₂ a₂ca₂chei'₂ jniá₂.

⁴³ Jme₁ca₂lë₃ juá'₂ le₂në₅, ca₂juá'₂ tiá₂:

—¡Lázaro! ¡Jú₅ ja₁në₅!

⁴⁴ Jaun₂ o₂'ín₃ 'lag₄ ja₁jaun₂ qui₂rë₂quein₅ gu₂-tag₅₄ quian'₅₄ 'nau₅₄ tsí'n₅ tsi₁'mí'₂ jang₄. Dsi₂ne₅₄ në₃ jme₁chi₁quein₅ quian'₅₄ tsi₁'mí'₂ tiógl₃. Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ dsa₂:

* ^{11:32} lit. "ca₂tóin₂'uë₃ cau₅ mi₂tag₄ 'éi₂," 'Nio'₂ ja₁ton₅ Apocalipsis 4:10.

—Chi'⁵₄ quió'⁵, cuë⁴ jmig⁴ jui₁dsiain'⁵₄.

Ca₂jmo₃ dsa₂ caun₂ jág₁ a₂tsáin'₂ Jesús

(Mateo 26:1-5; Marcos 14:1-2; Lucas 22:1-2)

⁴⁵ Jaun₂ ně₃, juin₅ dsa₂ judíos 'éi₂, i₂ca₂i₁len₅₄ quiain'⁵₄ María, i₂qui₂ca₂tě₂ ne₄ 'e₂ a₂ca₂jmo₃ Jesús jaun₂, ca₂rē₃'éin₂ tě₂le₃ quió'⁵ 'éi₂.

⁴⁶ La₁ i₂lin₅₄ guë'₂ ně₃ ca₂i₁lein₅₄ ja₁con₂ dsa₂ fariseos, ca₂i₁jua'₄ 'e₂ a₂ca₂jmo₃ Jesús.

⁴⁷ Jaun₂ ně₃, ca₂ñi'₂ dsa₂ fariseos quiain'⁵₄ juig₅₄ jme₂dsa₂, quiain'⁵₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅, jaun₂ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ bá₄ jmó₁jniog₄? Ia₁ ně₅ bá₄ ñi₅ dsa₂ 'éi₂ jmo₂₃ 'lióng₂ léi₄ juë'₂. ⁴⁸ Chi₂jua'₂ caun₂ cuë₂ jniog₄ jmig₄ jmo₃ lia'₂ ma₂jmo₂₃ ně₅, le₃'én₂ bá₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ tě₂le₃ quió'₅; jaun₂ qui₂ja₃lén₂ dsa₂ romanos qui₃'éin₂ ja₁jñiō₅ quián₂ jniog₄ la₂, lia'₂ jma₃quian'⁵₄ juig₂ nación quián₂ ně₃.

⁴⁹ La₁ jan₂ dsa₂ 'éi₂, i₂chen₂ Caifás, i₂jme₂dса₂ dsen₅₄ ñi₂ jaun₂, ca₂juá'₂:

—Tsá₃ 'e₂ cuin'₂ 'nia'₂ 'i₁caun₂, ⁵⁰ on₃ guë'₂ len'₅₄ 'nia'₂, a₂jmo₅ bá₄ quián₂ jniog₄, † a₂jón₂ jan₂ dsa₂ o₄quió'₄ ca₂le₃jín₃, ia₁jaun₂ tsá₃ dsi₃'én₂ ta₁caun₂ juig₂.

⁵¹ La₁ on₃jua'⁵₄ con'₂ tñ₂ 'ñiog₅ Caifás ca₂juá'₂ le₂ně₅; a₂jaun₂ bá₄ ca₂juá'₂ le₂ně₅ ia₁ a₂jme₁lín₄ jme₂dса₂ dsen₅₄ ñi₂ jaun₂: ca₂'ë₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄, a₂'i₄ 'éi'₃ jón₂ Jesús o₄quió'₄ dsa₂ juig₂ judíos.

⁵₂ La₁ on₃jua'⁵₄ rë'₂ jmá'₃ o₄quió'₄ dsa₂ juig₂ judíos, ján₃ bá₄ ia₁jaun₂ chi₃loin'₃ jmó'₂ ca₂ne₅₄ ca₂le₃jín₃ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄ i₂qui₂i₂nio₄ tsi₁rë₂jan₅₄ ně₃.

⁵₃ Jaun₂ ně₃, ca₂le₃ jmig₄ jaun₂, ca₂jmo₃ jág₁ dsi₂tan₅₄ quián₅ dsa₂ judíos a₂jñii'₃ Jesús.

⁵₄ 'Uig₅₄ jaun₂ tsá₃ ma₃jme₁ñi₅ Jesús dsi₁ne₁ jin₄ dsa₂ judíos, tě₂le₃ ca₂o₃'íin₃ bá₄ ja₁jaun₂. Jaun₂ ñó₃ caun₂ 'uë₃ ma₂quián₅ ja₁lë₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅, caun₂ juig₂ a₂chei₂ Efraín. Ja₁jaun₂ ca₂jñia₃ quiain'⁵₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂.

⁵₅ Jme₁ma₂ja₂quián₃ Jmig₄ Të₂'in₅₄ quió'₅ dsa₂ judíos. Jaun₂ juin₅ bá₄ dsa₂ ca₂'uiin₂ juig₂ gu'₂, qui₂ca₂uíg₂ jui₅ Jerusalén ně'₃ a₂të₅₄ Jmig₄ Të₂'in₅₄, ia₁jaun₂ qui₃jmo₃ le₁jíin₃.

⁵₆ Jaun₂ jme₁i₂nio₄ dsa₂ 'nai'₂ Jesús, jaun₂ qui₂ñi'₂ riin'₅₄ tióin₂ i₁dsi₅ guá'₅ templo:

—¿'A₂ lia'₂ lín'₂ 'nia'₂? ¿Jiá₃ jmig₄, o₃ bá₄ tsá₃ jiá₃ 'e₂?

⁵₇ Jme₁ma₂ca₂cuë₃ 'éi'₃ dsa₂ fariseos quiain'⁵₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ ně₃, jme₁ma₂juá'₂, ně₁jua'₂ 'ein₂ ca₂rē₃ñi₅ a₂já'₄ 'en₅₄ Jesús, jui₁jmo₁₂ jág₁ ia₁jaun₂ cuin₃ jmig₄ tsáun'₂.

12

Jan₂ 'io₅₄ ca₂tsiin₂ no'₅₄ mi₂juig₂ Jesús

(Mateo 26:6-13; Marcos 14:3-9)

¹ Jñéi₂ jmig₄ né'₃ a₂të₅₄ Jmig₄ Të₂'in₅₄, ñó₃ Jesús jui₅ Betania ja₁jme₁chan₂ Lázaro, dsa₂ i₂ca₂jme₃jen'₅₄ Jesús jme₁rë₂lin₄ 'éi₂.

² Ja₁jaun₂ ca₂jmo₃ dsa₂ caun₂ má₃ o₄quió'₄ Jesús, a₂jme₂juag'₂. Ca₂tia'₃ Marta má₃; Si₁Lia₁ guë'₂ jme₁lin₄ jan₂ dsa₂ i₂tián'₅ ne₄ mesa gué'₅ co₂lë₅ quiain'⁵₄ Jesús.

³ Jaun₂ ně₃ ca₂can₃ María con'₂ mei'₂ tsá₃ ca₂'nau₅₄ litro no'₅₄ mi₂juig₂ nardo, a₂quen₅ 'mu'₅₄ 'ñio₅ lin₃, jaun₂ ca₂tsáng₂ mi₂tag₄ Jesús, jaun₂ ca₂chí₃ quian'⁵₄ jñi₂ dsi₅₄. Ta₁caun₂ dsi₂néi₂ qui₂ca₂can'₂ dsió'₁ mi₂juig₂.

⁴ Jaun₂ ně₃, ca₂juá'₂ Judas Iscariote, * i₂jme₁lin₄ jan₂ dsa₂ guia₃-tín₂ quián₅ Jesús, i₂'éi₂ dé₄ i₂jáñ'₂ quió'₅ Jesús, ca₂juá'₂:

⁵ —¿'E₂ 'uig₅₄ tsá₃ ca₂i₃'nag₄ co₂nei'₅₄ no'₅₄ mi₂juig₂ ně₅ quian'⁵₄ 'ni₅ 'ñiá₂-láu₂ 'éi'₃ cu₄ denario, a₂jme₁jme₁'on₁ dsa₂ te₂ñé₂?

† 11:50 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "a₂jmo₅ bá₄ quián'₂ 'nia'₂." * 12:4 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ bá₄ ján₃: "ja₁ñi'₅₄ Si₂mu₅₄."

⁶ La₁ on₃hua'₅₄ jaun₂ ca₂juá'₂ Judas le₂në₅ jua'₅₄ a₂dsón'₂ dsan₂ dsí₅ ja₁con₂ dsa₂ te₂njé₂; a₂jaun₂ bá₄ ca₂juá'₂ le₂në₅ ia₁ a₂jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ 'ang₂ bá₄, ton'₂ jme₁niog₅ gu₂ tsí₁të₂lau₂ ja₁jme₁tó'₅ cu₄, jaun₂ jme₁cán₂ a₂jme₁tio'₅₄ 'ñió'₃.

⁷ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ Jesú_s ca₂tsí'₃ Judas:

—Tsá₃ lë₁lein'₅₄; ta₁ jaun₂ bá₄ ca₂'ma₃ a₂në₅, jaun₂ ma₂lë₅ co₂jñia₅₄ jmig₄ jë₁ma₂të₂ rë₁'on₃ jniá₂. ⁸ Ca₂le₃jé₃ jmig₄ bá₄ i₂nio₄ dsa₂ te₂njé₂ jin'₄ 'nia'₂, la₁ jniá₂ në₃ tsá₃ ma₃uë₂ 'en₅₄ jniá₂ quian'₅₄ 'nia'₂.

Cajmo₃ dsa₂ caun₂ jág₁ a₂jñii'₃ Lázaro

⁹ Jaun₂ në₃, ca₂rë₃ñj₅ juín₅ dsa₂ judíos a₂'en₅₄ Jesú_s jë₄ juig₂ Betania, jaun₂ i₁lein₅₄ ja₁jaun₂, on₃hua'₅₄ jmá'₃ ca₂ne₅₄ a₂i₁jín₁₂ Jesú_s, ján₃ bá₄ ca₂i₁jín₁₂ Si₁Lia₁ i₂ca₂jme₃jen'₅₄ Jesú_s jme₁rë₂'lín₅₄.

¹⁰ Jaun₂ në₃, ca₂jmo₃ juig₅₄ jme₂dsa₂ caun₂ jág₁ a₂jñii'₃ Si₁Lia₁ ján₃, ¹¹ ia₁ o₄quió'₄ 'éi₂ bá₄ juín₅ dsa₂ ma₂i₂uín₂ ja₁con₂ dsa₂ judíos, a₂rë₂'éin₂ të₂le₃ quió'₅ Jesú_s.

Ca₂dsióg₃ Jesú_s Jerusalén

(Mateo 21:1-11; Marcos 11:1-11; Lucas 19:28-40)

¹² Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂dsi₃lén₂juín₅lin₃ dsa₂Jerusalén, ja₁niog₃jmig₄. Jaun₂ jme₁ca₂rë₃ñj₅ a₂dsióg₄ Jesú_s jë₄ juig₄ Jerusalén, ¹³ ca₂can₃ mog'₅₄ 'ma₂tsín₅, jaun₂ ca₂'uín₂ ca₂i₁jñiai₅₄ Jesú_s, jaun₂ qui₂ca₂juá'₂ tiá₂:

—Juí₁le₂juín₂ bá₄ i₂në₅;† Juí₁le₂jñiό₃ i₂já₅ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄;† Juí₁le₂jñiό₃ Rag₅₄ quián₅ Israel!

¹⁴ Ca₂dsán'₂ Jesú_s jan₂ i₂bú'₄ 'mí₂, jaun₂ ca₂co₃dsiin₅₄ já'₂, juí₁lia'₂ chi₁ton₅ ne₄ Si₂:

¹⁵ Tsá₃ lë₁jmo₂ gang'₃,
'nia'₂ dsa₂ chan₂ ciudad Sión:
jag₄, já₅ Rag₅₄ quiáng'₂,
co₂dsiin₅₄ jan₂ bú'₄.§

¹⁶ Tsá₃ a₂jaun₂ca₂rë₃ñj₂dsí₅chi'₂dsi₂guia₃-tín₂le₂'uig₅₄; la₁ia₁cang₂jaun₂, jme₁ma₂ca₂lë₃ rë₂juín₂ Jesú_s, jaun₂ bá₄ ca₂dsáu'₃ dsí₅guioin₅₄ já₁ në₅ a₂tio'₅₄ ne₄ Si₂ a₂'iin₂₃ 'éi₂. Ca₂dsáu'₃ dsí₅ján₃, dsau₅ bá₄ le₂jaun₂ca₂jmo₃ dsa₂ juig₂ ja₁con₂ Jesú_s.

¹⁷ Qui₂ca₂jáng'₃ já₁ dsau₅ dsa₂ juín₅ i₂jme₁quián₅₄ Jesú_s lia'₂ con'₂ jme₁ca₂të'₃ Si₁Lia₁ né'₃ tau₂ 'ñio₅, jme₁ca₂jme₃jein'₅₄ 'éi₂ jme₁rë₂'lín₅₄. ¹⁸ 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ca₂'uín₂ dsa₂ juín₅, a₂ca₂i₁jñiai₁₂ Jesú_s, ia₁ca₂rë₃ñj₅a₂ca₂jmo₃ 'éi₂ léi₄ juë'₂ jaun₂.

¹⁹ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ dsa₂ fariseos qui₂ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—Në₅ bá₄ já₂ 'nia'₂, tsá₃ 'e₂ qui'₅₄ 'nia'₂ jmig₄ jmó'₂ 'i₁caun₂. Jag₄ de'₂ 'nia'₂, ma₂i₂lén₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃ le₃quió'₅ i₂në₅.

I₂lin₅₄ dsa₂ griegos 'nai'₂ Jesú_s

²⁰ Jin₄ dsa₂ i₂i₁len₅₄ Jerusalén i₂jme₂juín₂ Diú₄ ja₁niog₅ jmig₄, jme₁tion'₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ griegos. ²¹ Dsa₂ 'éi₂ në₃, ca₂jme₃quián₃ ja₁con₂ Felipe i₂chan₂ juig₂ Betsaida, ja₁niog₅ 'uë₃ Galilea, jaun₂ ca₂mí₃ ne₄ 'éi₂, ca₂juá'₂:

—Guí'₅₄, 'niog₂ jnia'₅₄ né₄ Jesú_s.

²² Jaun₂ ñe₄ Fe₂li₄ ca₂i₁chi'₄ Dré₄; jaun₂ le₂oin₃ ca₂i₁dsia₂ a₂ca₂i₁chi'₄ Jesú_s. ²³ Jaun₂ në₃ ca₂ñag₃ Jesú_s:

—Ma₂ca₂të₂ hora a₂le₃juín₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃. ²⁴ A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, në₁ja₂ tsá₃tiá'₃né'₃ 'uë₃ juí₁lia'₂ ca₂mí₂cuig₂, * a₂dsi₃'én₂ në₃, a₂lë₁të₂ron₅₄ 'ñiog₅; la₁ia₁ në₁ja₂ ca₂jon₃ në₃, 'lióng₂ rau₂. ²⁵ Juí₁lia'₂ i₂ñj₄ lë₃ 'nio₃ jme₂dsí₂ a₂chain₂, dsi₂'én₂ bá₄ jme₂dsí₂

† **12:13** lit. "Hosana", co₂'nió'₄ le₃hua'₅₄: "¡Lío₄ jmig₄ në₃!" A₂jme₁juá'₂ dsa₂ le₂në₅ tsí'₅ Diú₄, qui₂mi₂₃ a₂jiá₃ dsa₂ I₂re₂'ín₁ quiáin₅. ‡ **12:13** Salmo 118:25-26. § **12:15** Zacarías 9:9. * **12:24** lit. "trigo."

jaun₂; la₁ia₁ jui₁lia₂ i₂tén₂ dsí₅ jme₂dsí₂ quió₅ a₂chain₂ mi₂güíg₃ la₂, a₂lé₂ quió₅ bá₄ co₂tan₅₄.
 26 Jui₁lia₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₃ jniá₂, 'nió₅ jiá₃ chi₁co₅₄ quió₃ jniá₂, jaun₂ jui₁lia₂ ja₁'en₅₄ jniá₂,
 jáñ₃ bá₄ ja₁jaun₂ 'en₅₄ guë₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₃. Jaun₂ jui₁lia₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₃, guéi₂ bá₄ Né₃
 rë₂.

Ca₂'ë₂ Jesús jág₁, a₂jóin₂

27 "Njo₅ lin₃ quian₄ jniá₂ o₂i₁ dsí₅. ¿'E₂ bá₄ juá₄ jniá₂? ¿Juá₄ 'e₂: "Tia₅₄, lio₄ jniá₂ 'e₂ niog₅
 a₂qui₂dsí₃ñí₂ jniá₂ hora la₂"? La₁ on₃jua₅₄ le₂jaun₂, ia₁ ta₁ jaun₂ guio₃ guë₂ jniá₂ hora la₂.
 28 Tia₅₄ jme₁jnia₅ 'a₂ lia₂ jláng₁.

Jaun₂ ně₃ ca₂né₂ caun₂ jág₁ guei₅₄ mi₂güíg₃ a₂ca₂juá₂:
 —Ma₂ca₂jme₁jnia₅ bá₄ jniá₂, jaun₂ con₂ siá₂ jme₁jnia₅ táng₃.

29 Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ juín₅ i₂jme₁tión₂ cau₅ jaun₂, ca₂juá₂:
 —Ní₃ bá₄ ně₂quia₃.

La₁ i₂sián₂ guë₂ juá₂:
 —Jan₂ ángel bá₄ ně₂juá₂ jág₁ quió₅.

30 Jaun₂ ně₃ ca₂juá₂ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂:

—On₃jua₅₄ o₄quió₃ jniá₂ a₂ca₂né₂ jág₁ ně₅; o₄quián₂ 'nia₂ bá₄ a₂ca₂né₂. 31 Ně₃ guë₄ ně₃
 ca₂tě₂ jmig₄ a₂tě₃dsí₅₄ 'éi₃ mi₂güíg₃ la₂; ně₃ guë₄ dsein₂₃ i₂gon₂ mi₂güíg₃ la₂. 32 Jaun₂ jniá₂
 ně₃, jé₁ma₂ca₂chó₂ dsa₂ guei₅₄ gua₅₄ 'uë₃, jme₁quián₄ jniá₂ ca₂le₃jín₃ ja₁cong₂.

33 Ca₂juá₂ le₂ně₅ a₂'ë₂₃ 'e₂ ne₅₄ 'mú₃ dsí₃ñí₂.

34 Jaun₂ ca₂ηag₃ dsa₂:

—Ma₂néi₂ jnia₅₄ a₂'í₅ dsa₂ ne₄ Si₂ 'Éi₃ a₂juá₂ a₂le₃chan₂ I₂rë₂ ín₁ quián₅ Diú₄ co₂tan₅₄.
 ¿'A₂ guë₂ lia₂ juá₂ 'ne₂ tion₅₄ chón₂ dsa₂ mi₂güíg₃? ¿'Ein₂ 'éi₂ i₂lín₅ Jaun₅ dsa₂
 mi₂güíg₃?

35 Jaun₂ ně₃ ca₂juá₂ Jesús:

—Jnja₅₄ lia₂ co₂'na₂ bá₄ tág₅ guë₄ si₂ jín₄ 'nia₂. La₁ i₂nio₄ 'nia₂ tě₁lia₂ tág₅ si₂, con₂ tsá₃
 ný₅ ně₁hua₂ ca₂tó₂ nei₂. Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂ñí₅ jé₄ qui₁né₃, tsá₃ ñí₅ 'a₂ jui₅ dsó₃. 36 Jui₁le₂'én₂
 'nia₂ le₃quió₅ si₂, tě₁lia₂ cha₂ si₂ jín₄ 'nia₂, ia₁jaun₂ lén₂ 'nia₂ dsa₂ quián₅ si₂.

Jme₁ca₂dsan₃ juá₂ Jesús le₂ně₅, ñái₃, jaun₂ ca₂'mai₃ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂.

E₂ lë₃ tsá₃ jme₁'én₂ dsa₂judíos le₃quió₅ Jesús

37 La₁ jui₁'a₂ guë₃ la₂ ca₂jmo₃ Jesús 'lióng₂ léi₄ ne₄ dsa₂ 'éi₂, tsá₃ ca₂rë₃'én₂ bá₄ guë₄ dsa₂ 'éi₂
 le₃quió₅. 38 Le₂ně₅ ca₂rë₃ti₃ jág₁ a₂ca₂'ë₂ Isaías o₄quió₄ Diú₄, jme₁ca₂juá₂:

Te₁gui₅₄, ¿'ein₂ ma₂ca₂rë₃'én₂ jág₁ a₂'ë₅ jniog₄?

¿Ja₁con₂ 'ein₂ ma₂ca₂jme₃jnia₅ Te₁gui₅₄
 jui₅bí₂ quió₅?†

39 'Uíg₅₄ jaun₂ tsá₃ lé₂ le₃'én₂ dsa₂ 'éi₂, ia₁ con₂ siá₂ ca₂juá₂ táng₃ Isaías:

40 "Ma₂ca₂jmo₃ Diú₄ a₂tén₂ dsa₂ 'éi₂,

 a₂ca₂lë₃ cang₄ dsi₅₄ ně₃,

 ia₁jaun₂ tsá₃ jág₃ quian₅₄ mi₂ne₅₄,

 on₃ guë₂ le₂ñí₂ tě₂le₃ tě₂dsí₅,

 on₃ guë₂ qui₃jéin₃ dsí₅,

 ia₁jaun₂ jme₁'lioin₁₂ jniá₂."‡

41 Ca₂juá₂ Isaías le₂ně₅ ia₁ ca₂jág₃ le₂jniá₅ jui₅bí₂ jlá₁ quió₅ Jesús, jaun₂ ca₂dsia₃ 'iin₂₃ 'éi₂.

42 La₁ia₁ tion₅₄ bá₄ ca₂rë₃'én₂ dsa₂, le₂jiog₅ bá₄ i₂lin₅₄ dsa₂ can₅₄. La₁ tsá₃ ca₂jmo₃ jág₁,
 ia₁ a₂gó₅ gain₃ dsa₂ fariseos, con₂ tsá₃ ný₅ ně₁hua₂ ca₂'uág₂ dsa₂ quió₅, ja₁le₁toin₂₃ ne₄ si₂
 guá₅ sinagoga.

† 12:38 Isaías 53:1. ‡ 12:40 Isaías 6:10.

⁴³ Ia₁ a₂'nio₃ guě₄ tē₃tsiin₅₄ dse₃ quian'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃, lia'₂ con'₂ guě₄ a₂jme₁tē₃tsiin₅₄ dse₃ quian'₅₄ Diú₄.

Jág₁ quió'₅ Jesús bá₄ a₂qui₃dsi₅ 'éi'₃ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃

⁴⁴ Ca₂juá'₂ Jesús jág₁ tiá₂:

—Jui₁lia'₂ i₂'én₂ tē₂le₃ quió₃ jniá₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ le₃quió₃ jniá₂ 'ein₂; ján₃ bá₄ 'ein₂ le₃quió'₅ Ne'₃ i₂ca₂chei₃ jniá₂. ⁴⁵ Jui₁lia'₂ i₂jág₂ jniá₂, jiin₂ i₂ca₂chei₃ jniá₂. ⁴⁶ Ma₂guan₅ jniá₂ mi₂güíg₃ la₂, a₂líng₅ si₂, ia₁jaun₂ i₂'én₂ tē₂le₃ quió₃ jniá₂, tsá₃ tē₃'jniái₄ jé₄ qui₁né'₃. ⁴⁷ Jaun₂ chi₂jua'₂ 'ein₂ i₂nag₅ jág₁ quió₃, la₁ tsá₃ guë'₂ tón'₂ jui₅, on₃jua'₅₄ jniá₂ qui₁dsi₅ 'éi'₃ quió'₅ 'éi₂; ia₁ on₃jua'₅₄ ta₁ jaun₂ guio₃ jniá₂ a₂qui₁dsi₅ 'éi'₃ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃; tē₂le₃ a₂loin₅₄ bá₄ jniá₂. ⁴⁸ Jui₁lia'₂ i₂tsá₃ jei₅₄ jniá₂, on₃ guë'₂ tón'₂ jui₅ jág₁ quió₃, cha₂ bá₄ caun₂ a₂qui₃dsi₅ 'éi'₃ quió'₅. Jág₁ a₂ma₂qui₂ma₂juá'₃ bá₄ jniá₂, a₂jaun₂ bá₄ qui₃dsi₅ 'éi'₃ quió'₅, jmi₄ jé₁ca₂tó'₂. ⁴⁹ Ia₁ on₃jua'₅₄ o₄quió₃ 'ñiío₃ ma₂qui₂ma₂juá'₃; Ne'₃ jniá₂ i₂ca₂chei₃ bá₄ ma₂ca₂cuë₃ 'éi'₃ jui₁e₂ a₂juá'₅ jniá₂ quian'₅₄ 'e₂ a₂jme₂ting₂ dsa₂. ⁵⁰ Jaun₂ guion₄ jniá₂, a₂jiog₅ 'éi'₃ quió'₅ Ne'₃ jui₅ ja₁le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄; jaun₂ lë₃, jág₁ a₂juá'₅ jniá₂, juá'₅ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ ca₂cuë₃ Ne'₃.

13

Ca₂rín'₃ Jesús mi₂tag₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ quiáin₅

¹ Ca₂juig₄ jme₁'nió'₅ guě₄ a₂tē₅₄ Jmi₄ Tē₂'in₅₄. Jme₁ma₂ñi₅ bá₄ Jesús a₂ma₂ca₂té₂ hora a₂o₃'in₅ mi₂güíg₃ la₂ a₂dsáin'₃ táng₃ ja₁con₂ Jmei₂. Lia'₂ co₂tan₅₄ bá₄ ca₂jme₃'nio₃ 'éi₂ dsa₂ quiáin₅ i₂jme₁tion'₅₄ mi₂güíg₃; la₁ në₃ në₃, ca₂jme₃jniai₂₃ 'a₂ con'₂ ca₂dsiog₃ ca₂rë₃'nói₃ 'éi₂.*

² Jme₁ma₂lë₅ má₃ tē₂le₃ ca₂nei₂, jaun₂ jme₁ma₂jmo₃ i₂së₃dsen₃ a₂jiog₅ dsi₅ Judas Iscar- iote, ja₁ñi'₅₄ Si₂mu₅₄, a₂jíin'₂ Jesús. ³ Jme₁ma₂ñi₅ bá₄ Jesús a₂ma₂ca₂dsia₃ Jmei₂ ca₂le₃jé₃ o₄gú₃; jme₁ma₂ñi₅ bá₄ ján₃ a₂já₅ ja₁con₂ Diú₄, jaun₂ ja₁con₂ Diú₄ bá₄ dsáin'₃ táng₃. ⁴ Jaun₂ lë₃, lia'₂ con'₂ jme₁tiáin'₄ guë'₅, ca₂nau₂ ja₁jme₁guá₄, jaun₂ ca₂dsia₃ cau₅ tsin'₅₄ a₂jme₁qui'₂ tē₂le₃ co'₅₄, jaun₂ ca₂jén'₃ caun₂ 'mí'₂ toalla o₄'ñei'₂.

⁵ Jaun₂ në₃ ca₂tia'₃ jmi₂ 'ñiío₃ caun₂ ni₁'í₅, jaun₂ ca₂jme₃liog₃ ca₂rang₃ mi₂tag₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂. Jaun₂ ca₂jme₃quéin'₂ quian'₅₄ tsí₁'mí'₂ toalla a₂jme₁chi₁jén'₅ o₄'ñei'₂.

⁶ Jaun₂ jme₁ca₂dsiog₃ ja₁con₂ Si₂mu₅₄ Pe₄, ca₂juá'₂ 'éi₂ ca₂tsí'₃ Jesús:

—Te₁gui'₅₄, ¿'ne₂ ráng'₂ tag₃ jniá₂?

⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Tsá₃ ñí'₂ guë₄ 'au'₂ 'ne₂ 'e₂ a₂jmo₅ jniá₂ në₃, la₁ cang₂ guë₄ le₃ñíg'₂.

⁸ La₁ ca₂juá'₂ Pe₄:

—Lia'₂ o₁líg'₂ co₂ñí₂ tsá₃ ráng'₂ 'ne₂ tag₃ jniá₂.

Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Né₁hua'₂ tsá₃ ca₂rang₃ jniá₂ quiáng'₂, tsá₃ quen'₅₄ 'ne₂ ja₁con₂ jniá₂.

⁹ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ Si₂mu₅₄ Pe₄:

—Chi₂jua'₂ le₂jaun₂, Te₁gui'₅₄, on₃jua'₅₄ jmá'₃ mi₂tag₃ ráng'₂; ján₃ bá₄ rang₄ mi₂gu₃ quian'₅₄ mi₂dsi₃.

¹⁰ La₁ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jui₁lia'₂ i₂lia'₂ ca₂lë₃ ló'₅, jmá'₃ mi₂tag₅₄ bá₄ 'nió'₅ rin'₂, ia₁ ma₂le₁jiin₃ bá₄ ta₁jain₂. Ma₂le₁jín'₃ bá₄ 'nia'₂, la₁ia₁ on₃jua'₅₄ ca₂le₃jíng'₃.

¹¹ Ca₂juá'₂: “Tsá₃ le₁jín'₃ 'nia'₂ le₃jíng'₃”, ia₁ ma₂ñi₅ bá₄ i₂ein₂ i₂jáng'₂ quió'₅.

¹² Jme₁ca₂lë₃ rang₅ Jesús mi₂tag₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂, jaun₂ ca₂quí'₂ táng₃ ni₁tsin'₅₄ le₃co'₅₄, jaun₂ ca₂guá₂ táng₃ ne₄ mesa. Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂:

* **13:1** o₃, “në₃ në₃, ca₂rë₃'nói₃ ca₂të₂ jé₁ca₂tó'₂.”

—¿ñí' ²'nia' ²'e ₂a₂në₂jmo₃ jniá₂ quián' ²'nia' ²? ¹³ Ág' ⁵'nia' ₂jniá₂ Të₅, quian'₅₄ Te₁gui'₅₄. Tí₅ bá₄ jág₁ quián' ²'nia' ², ia₁ dsón' ₂bá₄ le₂jaun₂ líng₅. ¹⁴ Jaun₂ në₃, chi₂jua' ₂le₂në₅ jniá₂ i₂líng₅ Të₅ quian'₅₄ Juig' ²'nia' ², në₂rang₃ mi₂tag'₅₄ 'nia' ², ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'nió' ⁵jmó' ²'nia' ²: a₂qui₁ráng'₂ mi₂tag₄ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂. ¹⁵ Ia₁ ma₂në₂can₃ jniá₂ caun₂ jui₅, ia₁jaun₂ jmó' ²'nia' ²le₂jaun₂, jui₁lia' ²ma₂në₂jmo₃ jniá₂ ja₁con' ²'nia' ². ¹⁶ A₂dsi₂jó' ³juig₂ jniá₂ 'nia' ², lia' ²i₁jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁, tsá₃ jui₁in' ²gué₄ con' ²gué₄ juig₅₄; ján₃ bá₄ lia' ²i₁jan₂ dsa₂ i₂chen₄, tsá₃ jui₁in'₅₄ gué₄ lia' ²con' ²gué₄ dsa₂ i₂chei₅. ¹⁷ Chi₂jua' ²ñí' ²'au' ²'nia' ²a₂në₅, 'e₂bá₄ dsen'₃ 'nia' ²chi₂jua' ²le₂jaun₂ qui₂jmo'₂.

¹⁸ On₃jua' ⁵⁴ca₂le₃jín' ³'nia' ²íñ₅ jniá₂; guion₄bá₄ jniá₂ i₂ein₂ 'éi₂i₂ma₂ca₂quiong'₅₄. La₁ia₁, 'nió' ⁵le₃ti₃lia' ²con' ²juá' ²ne₄ Si₂: "Jui₁lia' ²i₂gué' ⁵co₂lë₅ quian'₅₄ jniá₂, ca₂nau₂ quen₅ të₂le₃ ja₁con₂ jniá₂."† ¹⁹ Jaun₂ juig₂ jniá₂ 'nia' ²në₃, të₃jñiá₅, ia₁jaun₂ jë₁ma₂të₂ rë₁lé₂, le₃én' ²'nia' ², jniá₂ bá₄ líng₅ 'éi₂.‡ ²⁰ A₂dsi₂jó' ³juig₂ jniá₂ 'nia' ², jui₁lia' ²i₂guen₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₃ jniá₂, guei₂₃ jniá₂; jaun₂ jui₁lia' ²i₂guei₅ jniá₂ guein₂₃ i₂ca₂chei₃ jniá₂.

Cajuá' ₂Jesús a₂jáng' ₂Judas quió' ⁵

(Mateo 26:20-25; Marcos 14:17-21; Lucas 22:21-23)

²¹ Jme₁ca₂lë₃juá' ²jág₁ në₅, ca₂can₃ o₂i₁dsi₅ ca₂të₂ jme₂dsí₂, jaun₂ ca₂jáng' ³jág₁ dsau₅ lia' ₂rë₂jiá₃ jág₁, ca₂juá' ²:

—A₂dsi₂jó' ³juig₂ jniá₂ 'nia' ², jan₂ 'nia' ²jáng' ₂jniá₂.

²² Jaun₂ në₃ qui₂ca₂jín₂ chi' ²dsi₂guia₃-tíñ₂ riñ₅₄ le₂jain₂ le₂jain₂, i₂gó' ³dsí₅ 'nio₃ le₃ñi₅ 'ein₂ bá₄ 'íñ₅ Jesú_s.

²³ Jan₂ chi' ²dsi₂guia₃-tíñ₂ i₂ñjí₄ lë₃ jme₁'nio₃ Jesú_s, jme₁guá₄ le₃jén' ³ quió' ⁵. ²⁴ Jaun₂ ca₂jmo₃ Si₂mu₅₄ Pe₄ caun₂ léi₄ ne₄ 'éi₂, ca₂juá' ²:

—Chei' ⁵⁴ 'ein₂ bá₄ 'íin₂₃:

²⁵ Jaun₂ në₃ ca₂jme₃quián₃ 'éi₂ të₂cau₅ gué₄ quió' ⁵ Jesú_s, jaun₂ ca₂ñag₃:

—Te₁gui' ⁵⁴, ¿'ein₂ 'éi₂?

²⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesú_s:

—I₂'éi₂ bá₄ i₂cué₄ jniá₂ ca₂jne₄ i₁ñjí' ₄la₂, jë₁ma₂ca₂tiá₃ ni₁uìng₅.

Jaun₂ në₃, jme₁ma₂në₂tiá₂ i₁ñjí' ₄, jaun₂ ca₂cué₃ Judas Iscariote, ja₁ñjí' ⁵⁴ Si₂mu₅₄.

²⁷ Jaun₂ dsi₂juí₅ le₂jaun₂ jme₁ca₂gue₃ Judas i₁ñjí' ₄ jaun₂, ca₂'í₃ i₂së₃dsen₃ të₂dsí₅. Jaun₂ në₃ ca₂juá' ² Jesú_s:

—A₂jaun₂ a₂niog₅ 'au' ²jmó' ₂, jmo₄ në₃ cón' ₅.

²⁸ La₁ lia' ²i₁jan₂ i₂tián' ₅gué' ₅ ne₄ mesa tsá₃ ca₂rë₃ñjí' ₂'e₂ 'uig₅₄ ca₂juá' ² Jesú_s ca₂tsí' ₃ Judas le₂jaun₂.

²⁹ Ia₁jme₁niog₅ gu₂ Judas 'éi₂ ni₁lau₂ tio' ⁵⁴cu₄; jaun₂ ca₂lin₃ i₂lin₅₄, a₂ca₂juá' ² Jesú_s tsí' ₅'éi₂ a₂cha₂ jme₁lá₃ quió' ⁵jmig₄, o₃jme₃'oin₅₄ ca₂la₂ cu₄ dsa₂ te₂ñé₂ 'e₂.

³⁰ Jaun₂ dsi₂juí₅ jme₁ma₂në₂gue₃ 'éi₂ i₁ñjí' ₄, o₂'íin₃. Jme₁ma₂ca₂nei₂ bá₄ le₂jaun₂.

Caun₂ 'éi' ₃ 'mí₂

³¹ Jme₁ma₂o₂'íñ₃ Judas jaun₂, ca₂juá' ² Jesú_s:

—Në₃ në₃, jë₁ma₂le₃jniá₂ jui₅bí₂ jlá' ₁ quió' ⁵ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃; ján₃ bá₄ le₃jniá₂ jui₅bí₂ quió' ⁵ Diú₄, ja₁con₂ 'éi₂. ³² Chi₂jua' ²le₃jnia₅ jui₅bí₂ quió' ⁵ Diú₄ ja₁con₂ 'éi₂, § Diú₄ në₃, jme₃jnia₅ jui₅bí₂ jlá' ₁ quió' ⁵ Ja₁ñjí' ⁵⁴ ja₁con₂ 'ñiog₅, ton' ₂jme₃jniai₂₃ ñjí' ⁵⁴ ta₁. ³³ 'Nia' ² chi' ₂-guein₂ quiáng₃, tsá₃ ma₂uë₂ 'en₅₄ jniá₂ jin' ₄ 'nia' ². Qui₁'nau' ⁵⁴ 'nia' ² jniá₂; la₁ jui₁lia' ² ma₂ca₂juíg₂ jniá₂ dsa₂ judíos, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ juig₂ jniá₂ 'nia' ²në₃; tsá₃ lé₂ o₁nó' ⁵'nia' ² ja₁né' ₄ jniá₂. ³⁴ Caun₂ 'éi' ₃ 'mí₂ la₂ cué₄ jniá₂ 'nia' ²: a₂jme₁'nió' ₄'nia' ²ríng'₂ le₂jang'₂.

† ^{13:18} Salmo 41:9. ‡ ^{13:19} o₃, "jniá₂ líng₅" co₂'nió' ₄jein₅ jág₁ lia' ₂chen₂ Jehová. 'Nio' ₂ ja₁ton₅ Éxodo 3:14, Isaías 43:10, Juan 8:58. § ^{13:32} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂, tsá₃ juá' ²con' ₂táng₃: "chi₂jua' ²le₃jnia₅ jui₅bí₂ quió' ⁵ Diú₄ ja₁con₂ 'éi₂."

Jui₁lia'₂ ca₂jme₁'nió₄ jniá₂ 'nia'₂, 'nia'₂ ně₃ 'nió'₅ jme₁'nió'₄ 'nia'₂ ríng'₂. ³⁵ Le₂në₅ bá₄ le₃jni₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ a₂lín₅ 'nia'₂ dsa₂ i₂ma₂ca₂rë₃tín₃ quiáng₃: në₁jua'₂ caun₂ qui₂ca₂jme₁'nió'₄ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂.

Ca₂juá'₂ Jesú_s a₂tsá₃ tion₃ Pe₄ a₂cuig₂₃
(Mateo 26:31-35; Marcos 14:27-31; Lucas 22:31-34)

³⁶ Jaun₂ ca₂njag₃ Si₂mu₅₄ Pe₄ ca₂njíi'₃ Jesú_s:

—Te₁gui'₅₄, ¿a₂já'₄ guang'₅₄?

Jaun₂ ca₂njag₃ Jesú_s:

—Ja₁né'₄ jniá₂, tsá₃ lé₂ le₃'ein'₄. La₁ 'ein'₄ bá₄ 'nia'₂ cang₂.

³⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Pe₄ ca₂tsí'₃ Jesú_s:

—Te₁gui'₅₄, ¿'e₂ lë₃ tsá₃ lé₂ le₃'ein₄ jniá₂ të₂në₃? Ma₂chan₂ co₂jñia₅₄ bá₄ jniá₂ a₂gue₅₄ 'mú₃ o₄quián'₂ 'ne₂.

³⁸ Jaun₂ ca₂njag₃ Jesú_s:

—¿Dsón'₂ ma₂'ei₅ caun₂ 'au'₂ a₂gue'₂ 'mú₃ o₄quió₃ jniá₂? A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'ne₂, né'₃ guë₄ a₂'o₃ të₁guí₄ dsó₂, hora jaun₂ dé₄ tsá₃ 'ne₂ a₂cuig'₂ jniá₂, ta₁'ni₅ ráun₂.

14

Jesú_s bá₄ lí_n₅ jui₅ a₂dsi₁len₃ dsa₂ ja₁con₂ Jmei₂

¹ 'Tsá₃ lë₁can₂ 'nia'₂ o₂i₁ 'au'₂. Jui₁lia'₂ 'én'₂ 'nia'₂ të₂le₃ quió'₅ Diú₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁le₂'én'₂ 'nia'₂ të₂le₃ quió₃ jniá₂. ² Ja₁quió'₄ Né'₃, 'lióng₂ dsi₂néi₂ cha₂ a₂jo₂; jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ le₂jaun₂ ně₃, ¿lín'₂ 'nia'₂ a₂jme₁juig₅₄ jniá₂ 'nia'₂ a₂nég'₄ i₁jmo₃ co₂jñia₅₄ dsi₂néi₂ quián'₂ 'nia'₂?* ³ Cang₂ jë₁ma₂dsián'₃ jniá₂, jë₁ma₂ca₂lë₃ jmo₂₃ co₂jñia₅₄ ja₁o₁tión'₂ 'nia'₂, jaun₂ bá₄ guio₅₄ táng₃ a₂l₁te₁₂ 'nia'₂ ja₁cong₂, ia₁jaun₂ ja₁i₁'ú₃ jniá₂, ján₃ bá₄ lé₂ o₁tión'₂ 'nia'₂. ⁴ Njí'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂já'₄ né'₄ jniá₂; cuin'₂ bá₄ 'nia'₂ jui₅ ně₃.

⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ To₁má₄:

—Te₁gui'₅₄, tsá₃ ne₄ jnia'₅₄ a₂já'₄ guang'₅₄; ¿'a₂ guë'₂ lia'₂ le₃cuag₅ jnia'₅₄ jui₅?

⁶ Jaun₂ ca₂njag₃ Jesú_s:

—Jniá₂ bá₄ líng₅ jui₅, ján₃ bá₄ líng₅ jág₁ dsau₅, ján₃ bá₄ líng₅ i₂jmo₅ a₂le₃chan₂ dsa₂. 'I₁jan₂ tsá₃ dsiog₄ ja₁con₂ Né'₃ jua'₅₄ tsá₃ të₂le₃ quian'₅₄ jniá₂. ⁷ Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ dsón'₂ njí'₅₄ 'nia'₂ 'ein₂ lí_n₅ jniá₂, ján₃ bá₄ jme₁le₃cuin'₂ 'nia'₂ Né'₃ ján₃;† jaun₂ ně₃ ně₃, të₂le₃ ne₄ jui₅, le₃cuin'₂ 'nia'₂, ton'₂ ma₂jíin'₅₄ 'nia'₂.

⁸ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Fe₂li₄ ca₂tsí'₃ Jesú_s:

—Te₁gui'₅₄, cuë₄ jmig₄ a₂jin₄ jnia'₅₄ Néi'₅, jaun₂ co₂jaun₂ guë₄ dsáu₅ dsi₅ jnia'₅₄.

⁹ Jaun₂ ca₂njag₃ Jesú_s:

—¿Tsa₁ cuig'₂ 'ne₂ jniá₂ Fe₂li₄, o₁jñia'₅₄ ma₂ñó₅ jmig₄ 'en₅₄ jniá₂ quian'₅₄ 'nia'₂? Chi₂jua'₂ 'ein₂ dsa₂ ma₂jág₂ jniá₂, ján₃ bá₄ ma₂jíin₂ Né'₃. ¿'A₂ bá₄ lia'₂ juá'₂ 'ne₂: "Cuë₄ jmig₄ a₂jin₄ jnia'₅₄ Néi'₅"? ¹⁰ ¿Tsa₁ 'én'₂ 'ne₂ a₂'en₅₄ jniá₂ ja₁con₂ Né'₃, ton'₂ 'en₅₄ guë'₂ Né'₃ táng₃ ja₁con₂ jniá₂? Jui₁lia'₂ jág₁ a₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, tsá₃ juá'₅ jniá₂ o₄quió₃ 'ñjío₃. Të₂le₃, Né'₃ jniá₂ i₂të₁'ñjá₄ ja₁con₂ jniá₂, i₂'éi₂ bá₄ jmo₅ ta₁ quió'₅. ¹¹ Jui₁le₂'én'₂ bá₄ 'nia'₂ a₂juá'₅ jniá₂, a₂'eng₅₄ ja₁con₂ Né'₃, a₂'en₅₄ guë'₂ Né'₃ ja₁con₂ jniá₂; o₃ në₁jua'₂ tsá₃ le₂jaun₂, jmá'₃ lia'₂ të₂le₃ quian'₅₄ léi₄ a₂jmo₂₃, jui₁le₂'én'₂ 'nia'₂. ¹² A₂dsi₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ i₂'én₂ le₃quió₃ jniá₂, ján₃ bá₄ jmo₃ jui₁lia'₂ a₂jmo₅ jniá₂; jaun₂ të₂le₃ 'ñjío₅ guë'₂ a₂jmo₃, ia₁ nég'₄ ja₁con₂ Né'₃. ¹³ Jaun₂ chi₂jua'₂ 'e₂ a₂mi'₂ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió₃ jniá₂, jmo₅₄ bá₄ jniá₂, ia₁jaun₂ le₃juin'₂ Jmei₂ o₄quió'₄ Ja₁ñjí'₅₄. ¹⁴ Lé₂ bá₄ mí'₁ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió₃ jniá₂, chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ a₂niog'₂ 'nia'₂, jaun₂ jmo₅₄ bá₄ jniá₂.

* ^{14:2} o₃, "jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ le₂jaun₂ ně₃, jme₁juig₅₄ guë'₂ jniá₂ 'nia'₂. Nég'₄ i₁jmo₃ co₂jñia₅₄ dsi₂néi₂ quián'₂ 'nia'₂."

† ^{14:7} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ jua'₂: "chi₂jua'₂ dsón'₂ ma₂cuig'₂ 'nia'₂ jniá₂, le₃cuin'₂ 'nia'₂ Né'₃ ján₃."

Ca₂cuë₃ Jesús jág₁ quió'₅ a₂chein₃ Jme₂dsí₂ Jnió₅

¹⁵'Chi₂hua'₂ 'nióg'₃ 'nia'₂ jniá₂, nei₂ gau₂ 'éi'₃ quió₃. ¹⁶Jaun₂ mi₅₄ jniá₂ ne₄ Ne'₃ a₂cuiin₃ jan₂ i₂sián'₂ i₂cuë'₃ bí₂ 'au'₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ 'í₂ 'éi₂ co₂tan₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂. ¹⁷Jme₂dsí₂ quió'₅ jág₁ tí₅ bá₄ 'éi₂. Tsá₃ lé₂ le₃guei₃ dsa₂ mi₂güíg₃, ia₁ tsá₃ jág₂, on₃ guë'₂ cuig₂₃ cuiin₂₃ 'éi₂. La₁ 'nia'₂ ně₃, ma₂cuiin₂ bá₄ 'nia'₂, ia₁ guá₅ ja₁con₂ 'nia'₂, ton₂ tē₃ 'njiá₄ le₃quián'₂ 'nia'₂. ¹⁸On₃jua'₅₄ a₂tén₄ jniá₂ 'nia'₂ co₂nei'₅₄ ně₂jag₄ bá₄ chi₂ 'nág₂. Guio₅₄ bá₄ táng₃ ja₁con₂ 'nia'₂. ¹⁹Tsá₃ ma₃uě₂ jág₂ dsa₂ mi₂güíg₃ jniá₂, la₁ia₁ jag₅₄ bá₄ 'nia'₂. 'Ui₅₄ ia₁ a₂chan₂ jniá₂, le₃chang'₂ bá₄ 'nia'₂. ²⁰Jmig₄ jaun₂ le₃len'₅₄ 'nia'₂ a₂en₅₄ jniá₂ ja₁con₂ Ne'₃, 'nia'₂ guë'₂ tiong'₅₄ ja₁con₂ jniá₂, jaun₂ jniá₂ guë'₂ ně₃ 'eng₅₄ ja₁con₂ 'nia'₂. ²¹Jui₁lia'₂ i₂gue₅, i₂né'₂ 'éi'₃ quió₃, 'éi₂ bá₄ i₂té₃dsón'₂ 'nio₃ jniá₂. Jui₁lia'₂ i₂nio₃ jniá₂ ně₃, jme₃nio₃ Ne'₃. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jniá₂ jme₁jniá₅ jniá₂ ja₁coin₂.

²²Jaun₂ ca₂juá'₂ Judas, (on₃jua'₅₄ Iscariote):

—Te₁gui'₅₄, č'e₂ lě₃ ja₁con₂ jnia'₅₄ jme₁jnag₅, on₃jua'₅₄ rě'₂ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃?

²³Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesús:

—Jui₁lia'₂ i₂nio₃ jniá₂, tón'₂ bá₄ jui₅ jág₁ quió₃; jaun₂ jme₃nio₃ Ne'₃ jme₃nioi₃ 'éi₂, jaun₂ qui₂ja₁náu₄ jnia'₅₄ ja₁coin₂ ja₁io₁ quian'₅₄ 'éi₂. ²⁴Jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'nio₃ jniá₂, tsá₃ tón'₂ jui₅ jág₁ quió₃. Jág₁ a₂nag₂ 'nia'₂ la₂, on₃jua'₅₄ a₂quió₃, a₂quió'₅ Ne'₃ i₂ca₂chei₃ bá₄.

²⁵'Ca₂le₃jé₃ a₂la₂ juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂ tē₁lia'₂ 'eng₅₄ guë₄ quian'₅₄ 'nia'₂; ²⁶la₁ia₁ i₂cuë₃ bí₂ 'au'₂ 'nia'₂ 'éi₂, i₂lín₅ Jme₂dsí₂ Jnió₅, i₂chen₃ Ne'₃ o₄quió₃ jniá₂, 'éi₂ bá₄ jme₃tag₅ jme₃tiin₂₃ 'nia'₂, jaun₂ jmo₃ a₂qui₃dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂ma₂qui₂ma₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂.

²⁷"Ág'₅ jniá₂ jág₁ a₂jmo₃ 'ag₃ tei₄ ja₁con₂ 'nia'₃. A₂tei₄ a₂ei₅ ja₁con₂ jniá₂, a₂jaun₂ bá₄ cuë₅ jniá₂ 'nia'₂. La₁ on₃jua'₅₄ lia'₂ cuë₅ dsa₂ mi₂güíg₃, cuë₅ jniá₂ 'nia'₂. Tsá₃ lě₁can₂ 'nia'₂ o₂i₁dsi₅, on₃ guë'₂ jmó'₂ 'nia'₂ gang₃. ²⁸Ma₂qui₂ma₂nei'₂ 'nia'₂ a₂juá'₅ jniá₂: a₂nég'₄, jaun₂ guio₅₄ táng₃ ja₁con₂ 'nia'₂. Ně₁jua'₂ tē₃dsón'₂ 'nióg'₃ 'nia'₂ jniá₂, jme₁jmó'₂ 'nia'₂ 'io'₂ jme₁ca₂rē₃ñi'₅₄ 'nia'₂ a₂né'₄ jniá₂ ja₁con₂ Ne'₃, ia₁ i₂juin₂ guë'₂ 'éi₂ lia'₂ con₂ guë₄ jniá₂. ²⁹Jaun₂ ma₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ a₂la₂ tē₃jniá₅, ia₁jaun₂ le₃én'₂ 'nia'₂ jé₁ma₂té₂ rě₁lé₂ a₂jaun₂.

³⁰'Tsá₃ ma₂'lióng₂ jág₁ dsia₅₄ jniá₂ quian'₅₄ 'nia'₂; ia₁ ma₂já₅ i₂gon₂ mi₂güíg₃ la₂, o₁jŋia'₅₄ tsá₃ 'e₂ jui₅bí₂ 'io₅ 'éi₂ ja₁con₂ jniá₂. ³¹La₁ia₁ 'nió'₅ le₃ñj₅ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂'nió₃ jniá₂ Ne'₃, jaun₂ lia'₂ con₂ lě₅ 'éi'₃ a₂ma₂cuë₃ Ne'₃ jniá₂, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ jniá₂.

'Nau₂ 'nia'₂. Ma₃dsau'₅₄ jniog₄ ja₁lá₃.

15

Cho'₅₄ chi₁uíng₃ uvas, quian'₅₄ gu'₂ nei'₅₄ quió'₅

¹'Jniá₂ líng₅ cho'₅₄ ni₁uíng₂ uvas, ja₁já₅ bí₂ dsón'₂. Ne'₃ guë'₂ líñ₅ i₂jmo₅ 'í₁ ja₁nau₂. ²Jniá'₂ 'éi₂ ca₂le₃jé₃ ni₁gu'₂ quió₃ a₂tsá₃ míg₂'ag₅; la₁ia₁ qui₂jí₅ qui₂'u₁in₂₃ ni₁gu'₂ a₂'ag₅ míg₂, ia₁jaun₂ ráu₃ guë'₄ 'lióng₂. ³Ma₂le₁jín'₃ bá₄ 'nia'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂qui₂ma₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂. ⁴Caun₂ jui₁té₂'njiá'₄ bá₄ 'nia'₂ ja₁con₂ jniá₂, jui₁lia'₂ tē₂'njiá₄ jniá₂ ja₁con₂ 'nia'₂. 'I₁caun₂ ni₁gu'₂ tsá₃ lě₂ le₃'ag₃ míg₂ con₂ 'ñiog₅ le₂jaun₂, ně₁jua'₂ tsá₃ rě₂tsán'₂ quian'₅₄ cho'₅₄; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ 'nia'₂ ně₃, tsá₃ 'e₂ lě₂ le₃ráu₃ quián'₂ 'nia'₂ ně₁jua'₂ tsá₃ tē₂'njiág'₄ ja₁con₂ jniá₂.

⁵'Jniá₂ líng₅ cho'₅₄; 'nia'₂ guë'₂ líng₅ gu'₂ nei'₅₄. Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂té₂'njiá₄ rě₂tsán'₂ quian'₅₄ jniá₂, jui₁lia'₂ tē₂'njiá₄ jniá₂ ja₁con₂ 'éi₂, 'lióng₂ ráu₃ quió'₅. Ia₁ 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ lě₂ le₃jmó'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ tsá₃ quiong'₅₄ jniá₂. ⁶Jui₁lia'₂ i₂tsá₃ tē₂'njiá₄ ja₁con₂ jniá₂, líñ₅ ně₂jag₄ bá₄ caun₂ ni₁gu'₂ a₂dsi₂guia'₂ dsa₂ cau₅, jaun₂ rě₂quein₂. Ni₁gu'₂ le₂ně₅ qui₂cág'₅ dsa₂, qui₂tó'₅ dsa₂ dsi₂si₂, jaun₂ cau₂.

⁷'Chi₂hua'₂ tē₂'njiá'₄ 'nia'₂ ja₁con₂ jniá₂, ton₂ tē₂'njiá₄ jág₁ quió₃ ja₁con₂ 'nia'₂, jaun₂ mi₄ 'nia'₂ chi₂hua'₂ 'e₂ caun₂ 'niog'₂, jaun₂ guéi'₁ bá₄ 'nia'₂. ⁸Le₂la₂ bá₄ rě₂juin₂ Ne'₃: a₂qui₂ráu₂ 'lióng₂

'e₂ a₂jmo'₂ 'nia'₂. * Le₂në₅ jme₂jniá'₂ 'nia'₂ a₂líng'₅ dsa₂ i₂ca₂rë₃tín₃ quián₃ jniá₂. ⁹ Jui₁lia'₂ 'nio₃ Ne'₃ jniá₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'nió₃ jniá₂ 'nia'₂; caun₂ jui₁i₂nio₄ bá₄ 'nia'₂ jui₅ a₂'nió₃ jniá₂ 'nia'₂. ¹⁰ Në₁jua'₂ caun₂ né'₂ 'nia'₂ gau₂ 'éi'₃ quió₃, le₂në₅ të₃'jíá'₄ 'nia'₂ jui₅ a₂'nió₃ jniá₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ caun₂ nag₅ jniá₂ gau₂ 'éi'₃ quió₅ Ne'₃, ton₂ të₂'jíá'₄ jniá₂ jui₅ a₂'nió₃ 'éi₂ jniá₂.

¹¹ Jág₁ në₅ ma₂në₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ ia₁jaun₂ a₂njí₄ lë₃ jéin₅ jniá₂ 'io'₂, cué₄ jniá₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ le₃'njia₅ bá₄ a₂jén'₂ 'nia'₂ 'io'₂. ¹² A₂la₂ bá₄ 'éi'₃ quió₃: a₂jme₁'nió'₄ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂, jui₁lia'₂ ma₂ca₂jme₁'nió₄ jniá₂ 'nia'₂. ¹³ I₁jan₂ tsá₃ lé₂ le₃'nio₃ gué₄ lin₃ riin'₅₄, lia'₂ con'₂ gué₄ i₂guein₅ 'mú₃ o₄quió'₄ a₂mei₅₄ quiáin₅. ¹⁴ 'Nia'₂ bá₄ líng'₅ dsa₂ a₂mei₅₄ quiáng₃ chi₂jua'₂ jmo'₂ 'nia'₂ 'e₂ te₂nei'₄ jniá₂. ¹⁵ Tsá₃ ma₃té₅ jniá₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₃, ia₁ tsá₃ njí₅ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁, 'e₂ a₂jmo₅ juig₅₄. Té₅ jniá₂ a₂mei₅₄ quiáng₃ bá₄ 'nia'₂, ia₁ ma₂ca₂jme₁jnia₅ bá₄ jniá₂ ja₁con'₂ 'nia'₂, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂ma₂ca₂juá'₂ Ne'₃. ¹⁶ On₃jua'₅₄ 'nia'₂ ca₂quio'₅₄ jniá₂; jniá₂ bá₄ ma₂quion'₄ 'nia'₂, jaun₂ ma₂ca₂dsia₃ jniá₂ gog'₂ 'nia'₂ a₂o₁nó'₅ 'nia'₂ a₂qui₂rau₂ 'lióng₂ quián'₂ 'nia'₂ a₂jiog₃ ué₂. Jaun₂ le₂në₅ cué₃ Ne'₃ jniá₂ cué₃ 'nia'₂ chi₂e₂ caun₂ a₂mí'₁ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió₃ jniá₂. ¹⁷ A₂la₂ bá₄ 'éi'₃ quió₃ jaun₂ në₃: a₂jme₁'nió'₄ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang'₂.

Tog₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ 'njai₅₄ Jesús quian'₅₄ dsa₂ quiáin₅

¹⁸ Chi₂jua'₂ 'iog₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ quián'₂ 'nia'₂, jui₁le₂njí'₅₄ 'nia'₂, jniá₂ bá₄ ca₂rë₃'iog₅₄ dsa₂ le₂uig₅₄. ¹⁹ Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ líñ₅ 'nia'₂ dsa₂ i₂tén₅ mi₂güíg₃, jme₁jme₃'nio₃ bá₄ dsa₂ mi₂güíg₃ jui₁lia'₂ 'nói₃ dsa₂ quiáin₅. La₁ 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ téñ₅ 'nia'₂ mi₂güíg₃, ton₂ ma₂quion'₄ jniá₂ 'nia'₂ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃; 'uig₅₄ jaun₂ në₃, 'njai₅₄ 'nia'₂. ²⁰ Dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, jág₁ a₂ma₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂: "Lia'₂ 'i₁jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁, tsá₃ jui₁lin₂ gué₄ con'₂ gué₄ juig₅₄". Chi₂jua'₂ ma₂qui₂ca₂co₃'ein₃ dsa₂ jniá₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ qui₃co₃'en₃ dsa₂ 'nia'₂; chi₂jua'₂ ma₂tón'₂ dsa₂ jui₅ jág₁ a₂ma₂ca₂jme₁tiin₅ jniá₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ qui₃tón'₂ dsa₂ jui₅ jág₁ quián'₂ 'nia'₂. ²¹ La₁ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ dsi₃njí'₂ 'nia'₂ qui₃co₃jmóg'₂ dsa₂ 'uig₅₄ quió₃ jniá₂, ia₁ tsá₃ cuiin₂₃ i₂ca₂chei₃ jniá₂.

²² Tsá₃ jme₁le₃cáin'₄ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ tsá₃ guan₃ jniá₂ a₂o₂juá'₃ ja₁con₂ 'éi₂; la₁ në₃ në₃, tsá₃ ma₃'e₂ lé₂ le₃juá'₂ jua'₅₄ tsá₃ njí₅. ²³ Ia₁ jui₁lia'₂ i₂'iog₅₄ jniá₂, ján₃ bá₄ 'njai₅₄ Ne'₃ jniá₂. ²⁴ Tsá₃ jme₁le₃cáin'₄ jua'₅₄ mei'₂ tsá₃ léi₄ jaun₂ ca₂jmo₃ jniá₂ jin₄ dsa₂ 'éi₂ a₂tsá₃ 'ein₂ sián'₂ ma₂jmo₃; la₁ia₁ o₁njia'₅₄ la₂ ma₂ca₂jág₃ bá₄ léi₄ jaun₂, tion₅₄ bá₄ 'iog₅₄ dsa₂ jniá₂, lia'₂ Ne'₃ në₃, 'njai₅₄.

²⁵ La₁ia₁ qui₂lë₂ ia₁jaun₂ le₃ti₃ jág₁ a₂tio'₅₄ ne₄ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ a₂juá'₂: "Ca₂rë₃'iog₅₄ dsa₂ të₃ tsá₃ 'e₂ cha₂ lë₃."†

²⁶ 'La₁ia₁ jé₁ma₂të₂ rë₁jiá₃ i₂cué₃ bí₂ 'au'₂ 'nia'₂, i₂tsin₅₄ jniá₂ ja₁con₂ 'nia'₂ i₂jiá₃ të₂le₃ ja₁guá₄ Ne'₃: Jme₂dsí₂ tí₅ dsón'₂ i₂o₂'in₅ ja₁con₂ Ne'₃, i₂'éi₂ bá₄ jáng'₃ jág₁ dsau₅ të₂le₃ quió₃ jniá₂. ²⁷ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'nió'₅ jang'₅₄ 'nia'₂ jág₁ dsau₅, ia₁ ca₂le₃'uig₅₄ bá₄ ma₂qui₂ma₂tión'₂ 'nia'₂ quián'₅₄ jniá₂.

16

¹ 'Le₂në₅ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ ia₁jaun₂ tsá₃ qui₃dsi₃uín'₂ 'nia'₂ a₂'éng'₂. ² Qui₃'uág'₂ dsa₂ 'uín'₂ 'nia'₂ ja₁lë₁tong'₂ ne₄ si₂ guá'₅ sinagoga, ca₂le₃jé₃ já₅ caun₂ jmig₄, líñ₂ jui₁lia'₂ i₂jme₃dsiog₅ 'nia'₂, a₂jén'₃ ta₁ jaun₂ quió'₅ ne₄ Diú₄. ³ Ca₂le₃jé₃ a₂në₅ jmo₃* ia₁ tsá₃ ma₂ca₂rë₃cuiin₂₃ Ne'₃, on₃ gué₂ jniá₂ ma₂ca₂rë₃cuiig₂₃. ⁴ Jaun₂ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ le₂në₅ ia₁jaun₂ jé₁ma₂të₂ rë₁tié₅₄ jmig₄ jaun₂, dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂ca₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ jág₁ la₂.

Ta₁ a₂jmo₅ Jme₂dsí₂ Jnjío₅

'Tsá₃ ca₂juá'₃ jniá₂ le₂në₅ lia'₂ con'₂ le₂uig₅₄, ia₁ jme₁'en₅₄ bá₄ jniá₂ quián₅₄ 'nia'₂. ⁵ La₁ia₁ në₃, ma₂nég'₄ i₁'ú₃ quiang'₅₄ i₂ca₂chei₃; jaun₂ lia'₂ 'i₁jan₂' 'nia'₂ tsá₃ 'ein₂ ñag₅: "¿A₂já'₄

* ^{15:8} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 61:3. † ^{15:25} Salmo 35:19; 69:4. * ^{16:3} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "jmo₃ jmái'₂ 'nia'₂."

guang' ⁵⁴?" ⁶ La₁ qui₂ca₂tá' ₂ qui'₂ 'au'₂ 'nia'₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂në₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ a₂në₅. ⁷ La₁ jág₁ dsau₅ bá₄ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂: të₂le₃ a₂dse₃ quián'₂ 'nia'₂ bá₄ a₂né'₄ jniá₂. Ia₁ në₁jua'₂ tsá₃ ca₂ñá'₃ jniá₂, tsá₃ jiá₃ i₂cuë₃ bí₂ 'au'₂ 'nia'₂; la₁ia₁ chi₂jua'₂ né'₄ jniá₂ në₃, tsín₅₄ jniá₂ 'éi₂ ja₁con'₂ 'nia'₂. ⁸ Jé₁ma₂té₂ rë₁jiá₃ 'éi₂, jme₃jnai₂₃ a₂rë₂gan₂ dsa₂ mi₂güíg₃ cuente quió'₅ dsáu₁, quió'₅ juí₅ dse₃, quió'₅ a₂jáu'₅ 'í₁ ja₁coin₂ né₃. ⁹ Cuente quió'₅ dsáu₁, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ 'éin₂ le₃quió'₃ jniá₂; ¹⁰ cuente quió'₅ juí₅ dse₃, ia₁ a₂nég'₄ ja₁con₂ Ne'₃, jaun₂ tsá₃ ma₃jniá₂ jag'₅₄ 'nia'₂; ¹¹ ján₃ bá₄ cuente quió'₅ a₂jáu'₅ 'í₁, ia₁ ma₂jáu'₅ 'í₁ ja₁con₂ i₂'éi₂ i₂gon₂ mi₂güíg₃ la₂.

¹²"Lióng₂ bá₄ jág₁ cha₂ gué₄ a₂juíg₅₄ jniá₂, la₁ia₁ tsá₃ qui'₅₄ 'nia'₂ jmi₄ le₃ñíg'₂ jé₂ në₃. ¹³ La₁ jé₁ma₂té₂ rë₁jiá₃ Jme₂dsí₂ tí₅ dsón'₂, i₂'éi₂ bá₄ jiog₃ 'nia'₂ juí₅ a₂tí₅ jág₁; ia₁ tsá₃ a₂jaun₂ jniá'₂ 'éi₂ o₄quió'₄ 'ñiog₅; a₂jaun₂ bá₄ juá'₂ ca₂le₃jé₃ a₂nag₃, ton'₂ 'é₂ jág₁ juí₁lia'₂ 'e₂ niog₅ lé₂. ¹⁴Jme₃juag'₂ 'éi₂ jniá₂, ia₁ ñei₂ juí₁lia'₂ a₂lé₅ quió'₃ jniá₂, jaun₂ 'éi₂ në₃, jmo₃ jág₁ ja₁con'₂ 'nia'₂. ¹⁵Ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió'₅ Ne'₃, ján₃ bá₄ lë₅ quió'₃ jniá₂; jaun₂ bá₄ lë₃ në₂juá'₃ jniá₂ a₂ñe₂ 'éi₂ juí₁lia'₂ a₂lé₅ quió'₃ jniá₂, jaun₂ jmo₃ jág₁ ja₁con'₂ 'nia'₂.

Jui₁lia'₂ a₂'lia'₂ dsí₅ dsa₂ le₃tsín₃ a₂lé₂ a₂qui₃jmo₃ 'io'₂

¹⁶'Ní'₅₄ ta₁, tsá₃ ma₃jag'₅₄ gué₄ 'nia'₂ jniá₂; la₁ ñi'₅₄ ta₁ bá₄, jag'₅₄ táng₃ jniá₂, ia₁ né'₄ jniá₂ ja₁con₂ Ne'₃.†

¹⁷Jaun₂ në₃, qui₂ca₂ñag₃ i₂lin₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅ ca₂ñíi'₃ riin'₅₄ le₂jain₂ le₂jain₂: —¿I₂'e₂ 'nio₃ juá'₂ a₂juá'₂ tság₅ jniog₄ le₂në₅: "Ní'₅₄ ta₁, tsá₃ ma₃jag'₅₄ gué₄ 'nia'₂ jniá₂; la₁ ñi'₅₄ ta₁ bá₄, jag'₅₄ táng₃ jniá₂, ia₁ né'₄ jniá₂ ja₁con₂ Ne'₃?" ¹⁸¿I₂'e₂ 'nio₃ juá'₂: "Ní'₅₄ ta₁"? Tsá₃ ne₄ i₂e₂ jaun₂ 'é₂₃.

¹⁹Jaun₂ ca₂rë₃lí'₄ Jesús i₂e₂ 'nio₃ ñag₃ tioin'₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂: —¿A₁qui₂ñi'₄ 'nia'₂ ríng'₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂në₂juá'₃ jniá₂: "Ní'₅₄ ta₁, tsá₃ ma₃jag'₅₄ gué₄ 'nia'₂ jniá₂; la₁ ñi'₅₄ ta₁ bá₄, jag'₅₄ táng₃ jniá₂?" ²⁰A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, a₂tóng'₂ 'nia'₂ qui₁'áu'₂, a₂'lia'₂ 'au'₂ në₃, të₁lia'₂ jmo₃ dsa₂ mi₂güíg₃ 'io'₂. La₁ia₁ le₃tsín₃ bá₄ a₂'lia'₂ 'au'₂ 'nia'₂ jaun₂ a₂qui₃jmó'₂ táng₃ 'io'₂. ²¹Jui₁lia'₂ lí₅ jan₂ 'io₅₄ jé₁rë₂chan₂ guein₂ quiain₅, 'lia'₂ dsí₅ ia₁ ma₂ca₂té₂ hora quió'₅; la₁ cang₂ jé₁ma₂ca₂rë₃chán₃ guein₂ quiáin₅, tsá₃ ma₃dsau'₂ dsí₅ a₂ca₂rë₃qui'₃ quió'₅, ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'io'₂ jén'₅, ia₁ a₂ca₂rë₃chán₃ jan₂ guein₂ mi₂güíg₃ la₂. ²²Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'nia'₂ në₃; 'lia'₂ 'au'₂ 'nia'₂ rë₂në₃, la₁ jing₅₄ bá₄ táng₃ 'nia'₂, jaun₂ gué₄ në₃ jmó'₂ 'nia'₂ 'io'₂ të₂au'₂, a₂'lio'₂ jén'₂ 'nia'₂ jaun₂ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lë₂ le₃jñiá'₂.

²³'Jmig₄ jaun₂ tsá₃ ma₃e₂ qui₁ñag'₁ 'nia'₂ jniá₂ 'i₁caun₂. A₂dsí₂jó'₃ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, chi₂jua'₂ 'e₂ a₂mi'₂ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₃ jniá₂, cuë₃ bá₄ Ne'₃. ²⁴Ca₂lia'₂ jñiό₄ jmi₄ në₃, tsá₃ 'e₂ ma₂mi'₅₄ 'nia'₂ 'i₁caun₂ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió₃. Mi₄ 'nia'₂, jaun₂ guéi'₁ 'nia'₂, ia₁jaun₂ le₃'ñia₅ a₂o₂'ñjó₃ o₂jñia₃ 'au'₂.

Jesucristo bá₄ ca₂tió'₃ mi₂güíg₃, la₂

²⁵'Jág₁ la₂ ma₂në₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ lëi₄. La₁ jiá₃ hora a₂tsá₃ ma₃juig₅₄ jniá₂ 'nia'₂ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ lëi₄; lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁ bá₄ juá'₄ jniá₂ juig₅₄ 'nia'₂ a₂'íng₄ Ne'₃. ²⁶Jmig₄ jaun₂ mí'₁ 'nia'₂ ne₄ Ne'₃ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₃ jniá₂. Tsá₃ ma₃tion₅₄ júá'₄ jniá₂ a₂mi₅₄ jniá₂ ne₄ Ne'₃ o₄quián'₂ 'nia'₂, ²⁷ia₁ ñiog₅ bá₄ Ne'₃ 'nói₃ 'nia'₂, ia₁ 'nióg'₃ 'nia'₂ jniá₂, ia₁ ma₂ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂ a₂guio₃ jniá₂ ja₁con₂ Diú₄. ²⁸Ca₂o₃'íñ₃ jniá₂ ja₁con₂ Ne'₃ a₂ca₂guang₃ mi₂güíg₃ la₂; la₁ia₁ në₃ në₃ o₃'íng₅ mi₂güíg₃ la₂, jaun₂ nég'₄ táng₃ ja₁con₂ Ne'₃.

²⁹Jaun₂ ca₂juá'₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅:

—Në₃gué₄ në₃ jniá'₂ 'ne₂ lia'₂ rë₂jiá₃ jág₁; on₃jua'₅₄ quian'₅₄ jág₁ a₂jáng'₅ lëi₄. ³⁰Në₃gué₄ në₃ ma₂ne₄ jnia'₅₄ a₂ñí₅₄ bá₄ 'ne₂ ca₂le₃jé₃, jaun₂ tsá₃ 'e₂ 'nió'₅ quiáng'₂ jua'₅₄ tsá₃ ñi'₅₄ 'e₂ qui₃ñag₃ dsa₂ qui₃ñíi'₃ 'ne₂. 'Uig₅₄ jaun₂ 'éin₂ jnia'₅₄ a₂ñe₃ 'ne₂ ja₁con₂ Diú₄.

† ^{16:16} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁: "ia₁ në₄ jniá₂ ja₁con₂ Ne'₃."

31 Jaun₂ ca₂nag₃ Jesús:

—¿Dsón₂ jua'₅₄, nē₃ gué₄ 'én'₂ 'nia'₂? **32** ¡Jag₄ 'nia'₂! Ma₂ja₂quián₃ hora, ton'₂ tē₂nē₃ dsón₂ bá₄, a₂cuíng₂ 'nia'₂ lé₂, a₂o₁nog₄ tsi₁rē₂jang₅₄ le₂jang₂ le₂jang₂ o₁nog₄ jma₃quéñ₅ quiáng₂; jaun₂ téi'₄ 'nia'₂ jniá₂ tē₃tsing₅₄ 'njo₃ lé₂. La₁ia₁ tsá₃ 'njo₃ jniá₂ tē₃tsing₅₄, ia₁ quiong₅₄ bá₄ Ne'₃ jniá₂. **33** Juíg₂ jniá₂ 'nia'₂ le₃jé₃ a₂la₂, ia₁jaun₂ 'ag₃ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂ le₃quió₃ jniá₂. Mi₂güíg₃ la₂ tion₅₄ rē'₂ qui₁cán₂ 'nia'₂ qui'₂ 'au'₂; la₁ia₁ tiá₂ dsia₄ 'nia'₂ 'au'₂, ia₁ ma₂ca₂tió₃ bá₄ jniá₂ ja₁con₂ mi₂güíg₃ la₂.

17

Ca₂chi₃lén₂ Jesú Diú₂ Jmei₂ o₄quió₄ chi₂ dsi₂guia₃-tí₂ quiáin₅

1 Jme₁ma₂ca₂juá₂ Jesú le₂nē₅, ca₂chób₃ ne₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, jaun₂ ca₂juá₂:

—Tia₅₄, ma₂té₂ hora quió₃. Jme₁jnia₅ 'a₂ lia'₂ jlán₁ ja₂njí₂, ia₁jaun₂ jme₃jnia₅ ja₂njí₂ 'a₂ lia'₂ jlán₁ 'ne₂. **2** Ia₁ ma₂ca₂cué₅₄ 'éi₂ 'éi'₃ ne₄ quió₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂, ia₁jaun₂ jmo₃ a₂le₃chan₂ co₂tan₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂cuíin₅₄. **3** A₂la₂ lē₅ a₂chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄: a₂le₃cuíñ₅ dsa₂ 'ne₂ i₂líng₅ i₂jan₂ tan₅₄ Diú₄ tē₃dsón₂, a₂le₃cuíin₂₃ Jesucristo nē₃ i₂ca₂chen₂ 'ne₂.

4 'Ma₂ca₂jme₁jnia₅ jniá₂ ne₄ gua'₅₄ 'uē₃ la₂ 'a₂ lia'₂ jlán₁ 'ne₂, ia₁ ma₂ca₂jme₁jnia₅ jniá₂ ta₁ a₂ca₂cué₅₄ jmo₅₄. **5** Nē₃ nē₃, jaun₂, Tia₅₄, jmo₄ jlán₁ jniá₂ ja₁cong₂, juí₁lia'₂ jme₁lín₄ jniá₂ ja₁cong₂ lia'₂ con₂ né₃ gué₄ a₂nio₃ mi₂güíg₃.

6 'Ma₂ca₂jme₁jnia₅ jniá₂ ne₄ dsa₂ i₂ca₂cuag₅₄ jniá₂ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃, i₂'ein₂ lín₅ 'ne₂. I₂quiáng₂ bá₄ jme₁lín₄, jaun₂ ma₂ca₂cuag₅₄ jniá₂; ma₂qui₂ca₂'í₃ tē₂dsí₅ 'éi₂ jág₁ quiáng₂. **7** Ma₂ca₂rē₃njí₅ 'éi₂, ca₂le₃jé₃ a₂ca₂cué₅₄ jniá₂ já₅ ja₁con₂ 'ne₂; **8** ia₁ ma₂ca₂cué₃ bá₄ jniá₂ já₁ jaun₂ a₂ca₂cué₅₄ 'ne₂ jniá₂, jaun₂ ca₂gue₃ bá₄ 'éi₂ nē₃. Ma₂ca₂rē₃njí₅ lia'₂ con₂ tí₅ jág₁, ja₁con₂ 'ne₂ bá₄ o₂'ín₃ jniá₂, ton'₂ ca₂rē₃'éin₂ a₂ca₂chei₂ 'ne₂ jniá₂.

9 'O₄quió₄ 'éi₂ bá₄ mi₅ jniá₂, on₃jua'₅₄ o₄quió₄ dsa₂ mi₂güíg₃. O₄quió₄ dsa₂ i₂ca₂cuag₅₄ bá₄ mi₅ jniá₂, ia₁ i₂quiáng₂ 'ne₂ bá₄ 'éi₂. **10** Ia₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ quiáng₃, ján₃ bá₄ quiáng₂ 'éi₂; ton'₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ quiáng₂ nē₃, i₂quiáng₃ bá₄ 'éi₂ ján₃, jaun₂ rē₂jniá₂ a₂jlán₁ jniá₂ tē₂le₃ quian₅₄ 'éi₂.

11 'Tsá₃ ma₃jan₄ jniá₂ mi₂güíg₃ la₂; la₁ia₁ 'éi₂ nē₃ tē₂'njiá₄ mi₂güíg₃, jaun₂ nég₄ ja₁con₂ 'ne₂. Tia₅₄ Jnjo₅, jmo₄ 'í₁ 'éi₂ i₂ma₂cuag₅₄ quian₅₄ jui₅bí₂ a₂líng₅, * ia₁jaun₂ ca₂ne₅₄ bá₄ léin₂ co₂tan₅₄, jui₁lia'₂ lág₅ jniog₄. **12** Lia'₂ con₂ jme₁en₅₄ jniá₂ quiang₅₄ 'éi₂ mi₂güíg₃ la₂, † ma₂qui₂ma₂jmo₃ jniá₂ 'í₁ i₂ma₂cuag₅₄ quian₅₄ jui₅bí₂ a₂líng₅. ‡ Ma₂qui₂ma₂jmo₃ jniá₂ 'í₁, jaun₂ lia'₂ 'i₁jan₂ 'éi₂ tsá₃ ca₂i₃cón₅, jnja'₅₄ lia'₂ jan₂ bá₄ i₂'i₄ 'éi'₃ dsí₃'én₂, ia₁jaun₂ le₃ti₃ Si₂.

13 'Nē₃ nē₃, nég₄ ja₁cong₂; la₁ia₁ tē₁lia'₂ 'eng₅₄ gué₄ mi₂güíg₃, juá₅ jniá₂ já₁ la₂ ia₁jaun₂ le₃'nja₅ ja₁con₂ 'éi₂ a₂'io₂ jéin₅ jniá₂. **14** Ma₂ca₂cué₃ bá₄ jniá₂ já₁ quiáng₂, la₁ia₁ dsa₂ mi₂güíg₃ nē₃, 'iog₅₄ quió₅, ia₁ tsá₃ tén₅ 'éi₂ mi₂güíg₃, jui₁lia'₂ jniá₂ nē₃, tsá₃ téng₅ mi₂güíg₃. **15** On₃jua'₅₄ rē'₂ mi₅ jniá₂ jua'₅₄ a₂'uñin₅₄ mi₂güíg₃, a₂jaun₂ bá₄ mi₅ jniá₂ a₂jmó'₂ 'í₁ ia₁jaun₂ tsá₃ jo₃ i₂sé₃dsen₃. **16** Tsá₃ mi₂güíg₃ téin₅, jui₁lia'₂ jniá₂ nē₃, tsá₃ téng₅ mi₂güíg₃. **17** Chon₄ dsa₂ 'éi₂ tē₂le₃ quian₅₄ já₁ tí₅; ia₁ já₁ quiáng₂ bá₄ lē₅ já₁ tí₅. **18** Jui₁lia'₂ ca₂chei'₂ 'ne₂ jniá₂ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsin₅₄ jniá₂ 'éi₂ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃. § **19** O₄quió₄ 'éi₂ bá₄ tsón₄ jniá₂ 'njo₃, ia₁jaun₂ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'éi₂ nē₃, lē₂ rē₂tsoin₅₄ le₃quió₅ já₁ tí₅.

20 'La₁ia₁ on₃jua'₅₄ jmá₃ o₄quió₄ 'éi₂ mi₅ jniá₂; ján₃ bá₄ le₂jiog₅ o₄quió₄ i₂le₃'én₂ le₃quió₃, tē₂le₃ quian₅₄ já₁ quió₅, **21** ia₁jaun₂ léin₂ ca₂ne₅₄ ca₂le₃jín₃, jui₁lia'₂ 'ne₂, Tia₅₄, 'eng₅₄ ja₁con₂ jniá₂, ton'₂ 'en₅₄ gué₂ jniá₂ ja₁con₂ 'ne₂, ia₁jaun₂ 'éi₂ nē₃, dsí₃toin₅₄ ja₁con₂ jniog₄,

* **17:11** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "jmo₄ 'í₁ 'éi₂ quian₅₄ jui₅bí₂ a₂líng₅, a₂ma₂jmo₅₄ a₂lín₅ jniá₂ ján₃." † **17:12** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅: "mi₂güíg₃ la₂." ‡ **17:12** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "ma₂qui₂ma₂jmo₃ jniá₂ 'í₁ quian₅₄ jui₅bí₂ a₂líng₅, a₂ma₂jmo₅₄ a₂lín₅ jniá₂ ján₃." § **17:18** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Juan 20:21.

ia₁jaun₂ qui₃le₃'én₂ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂ca₂chei'₂ jniá₂. ²² Ma₂ca₂cué₃ jniá₂ 'éi₂ a₂jlá'₁ quió₃ a₂ca₂cué'₅₄ 'ne₂ jniá₂, ia₁jaun₂ lén₂ 'éi₂ ca₂ne₅₄, jui₁lia'₂ lág₅ jniog₄ ca₂ne₅₄ ján₃. ²³ Jniá₂ le₃quió'₅ 'éi₂, 'ne₂ gué'₂ le₃quió₃ jniá₂, ia₁jaun₂ le₃ñia₅ 'éi₂ a₂léin₂ ca₂ne₅₄, ia₁jaun₂ le₃ñi₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂ca₂chei'₂ jniá₂, ton'₂ ca₂jme₁ nióg'₄ 'éi₂ jui₁lia'₂ ca₂jme₁ nióg'₄ jniá₂.

²⁴ 'Tia₅₄, 'nio₃ jniá₂ a₂dsi₃ton'₅₄ 'éi₂ i₂ca₂cuag'₅₄ ja₁cong₂, ia₁jaun₂ tē₃ ne₅₄ a₂jlá'₁ quió₃ a₂ca₂cué'₅₄ 'ne₂, ia₁ ca₂jme₁ nió'₄ 'ne₂ jniá₂, né'₃ gué₄ a₂nio₃ mi₂güíg₃. ²⁵ Tia₅₄ i₂dsen₃ gué₄ lin₃, tsá₃ cuíñ₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ne₂, la₁ia₁ jniá₂ cuíng₅ 'ne₂, jaun₂ ma₂ñi₅ bá₄ dsa₂ la₂ quiáng'₂ a₂ca₂chei'₂ 'ne₂ jniá₂. ²⁶ Ma₂ca₂jme₁jnia₅ jniá₂ ja₁con₂ 'éi₂ 'ein₂ líñ₅ 'ne₂, jaun₂ caun₂ jme₁jnia₅ bá₄ jniá₂ 'ne₂, ia₁jaun₂ jui₁lia'₂ a₂'nióg'₃ 'ne₂ jniá₂ tē₃ñiá₄ ja₁con₂ 'éi₂, ton'₂ 'ú₄ jniá₂ ja₁coin₂.

18

Ca₁jna'₃ dsa₂Jesús

(Mateo 26:47-56; Marcos 14:43-50; Lucas 22:47-53)

¹ Jme₁ma₂ca₂dsan₃ juá'₂ Jesús le₂né₅, ca₂o₃ 'ín₃ quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂, qui₂ca₂'ain₃ Jí'₅₄ Jma₃ Cedrón. Le₂quióng₄ ja₁jaun₂, jme₁cha₂ caun₂ ja₁jme₁cha₂ ní₁'ma₂ 'ag₅ míg₂, ja₁ca₂'í₃ Jesús quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅. ² Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Judas i₂jme₁ma₂'en₅₄ jui₅ jáng'₂ quió'₅, jme₁ma₂cuí'₅ bá₄ ja₁jaun₂, ia₁ 'lióng₂ ráun₂ ca₂ñi₂ Jesús ja₁jaun₂ quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅. ³ Jaun₂ lë₃ ca₂dsióg₃ Judas ja₁jaun₂ quiain'₅₄ co₂nió'₃ 'lióng₂, quiain'₅₄ co₂nió'₃ gué'₂ chi'₂ 'í'₅₄ quián₅ guá'₅, i₂chen₄ quián₅ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsa₂ fariseos ně₃. Ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ 'éi₂ qui₂le₁quian₅ ñi₁tág₂, ní₁'ma₂, quian'₅₄ si₂ ní₁tsí₅, ní₁qui₂ a₂le₁gui'₃ si₂ ně₃. ⁴ La₁ia₁ Jesús ně₃, jme₁ma₂ñi₅ bá₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂dsi₃ñí₂, jaun₂ o₂ 'ín₃ ja₁jaun₂ ca₂i₁jme₁jein'₂ dsa₂, jaun₂ ca₂ñí₃ dsa₂ 'éi₂:

—¿I₂'ein₂ 'nag'₂ 'nia'₂?

⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ 'éi₂:

—Jesús i₂chan₂ Nazaret bá₄ 'nia'₂ jnia'₅₄.

Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Jniá₂ bá₄ 'éi₂.

Jaun₂ bá₄ jme₁chén'₄ Judas i₂jáng'₂ quió'₅, quiain'₅₄ dsa₂ 'éi₂.

⁶ Jaun₂ jme₁ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí₃ dsa₂: "Jniá₂ bá₄ 'éi₂", jaun₂ i₃léin₂ le₃ca₃ i₃gain'₅₄ 'uë₃.

⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús ca₂ñí₃ dsa₂ 'éi₂:

—¿I₂'ein₂ 'nag'₂ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂:

—Jesús i₂chan₂ Nazaret bá₄.

⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús:

—Ma₂né₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, jniá₂ bá₄ líng₅ 'éi₂* Chi₂jua'₂ jniá₂ 'nau'₂ 'nia'₂, cué₄ jmi₄ jui₁dsi₂len₅ bá₄ i₂la₂.

⁹ A₂la₂ ca₂lë₃ ia₁jaun₂ le₃ti₃ lia'₂ con'₂ lë₅ a₂jme₁ca₂juá'₂ Jesús tsí'₅ Jmei₂: "Jui₁lia'₂ i₂ca₂cuag'₅₄ 'ne₂ jniá₂, tsá₃ 'ein₂ ca₂i₃cón₅ 'í₁jan₂."

¹⁰ Jaun₂ ně₃ jme₁quian₅ Si₂mu₅₄ Pe₄ ñi₁tág₂, jaun₂ ca₂dsí₃ ca₂quí'₃ rë₂gua₄ ne₁ quió'₅ jan₂ dsa₂ i₂jme₁chen₂ Malco, i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄.

¹¹ La₁ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí₃ Pe₄:

—Tio'₂ táng₃ ñi₁tág₂ ja₁jme₁ 'í₄. ¿'E₂ líñ₂ 'ne₂ a₂tsá₃ ca₂tín₂ jniá₂ dsí₃ñí₂ a₂ma₂juá'₂ Ne'₃?†

Nó₃ Jesús ne₄jme₂dsa₂ dsen₅₄

(Mateo 26:57-58; Marcos 14:53-54; Lucas 22:54)

* ^{18:8} lit. "Jniá₂ líng₅", co₂nió'₄ jein₅ jág₁ lia'₂ chen₂ Jehová. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 3:14. † ^{18:11} lit. "¿'E₂ líñ₂ 'ne₂ a₂tsá₃ guí'₅₄ jniá₂ tion₅₄ jmi₂ dsí₃ a₂ma₂cué₃ Ne'₃?"

¹² Jaun₂ ně₃ ca₂jnau₃ co₂nió₃ 'lióg₂ lia₂ jma₃ quiain₅₄ juig₅₄, quiain₅₄ chi₂ 'í₅₄ quián₅ guá₅ ně₃, ca₂jnai₃ Jesús, jaun₂ qui₂ca₂'nei₂ ně₃. ¹³ Jaun₂ ca₂i₁jiog₃ le₂'uig₅₄ ja₁quió₄ Anás. Anás 'éi₂ ně₃ jme₁lín₄ dsi₂jmei₂ Caifás, i₂jme₁lín₄ ta₁ jme₂dsa₂ dsen₅₄ ñi₂ jaun₂.

¹⁴ Caifás 'éi₂ ně₃ i₂jme₁ca₂juá₂ ca₂tsí₃ dsa₂ judíos, a₂jmo₅ jón₂ jan₂ dsa₂ o₄quió₄ dsa₂ juig₂.†

Tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄ a₂cuiin₂₃ Jesús

(Mateo 26:69-70; Marcos 14:66-68; Lucas 22:55-57)

¹⁵ Jaun₂ ca₂ñj₃ Si₂mu₅₄ Pe₄ quiain₅₄ gué₄ jan₂ dsa₂ i₂guia₃-tíñ₂ sián₂ ně₃, chi₁co₅₄ quió₅ Jesús. Dsa₂ guia₃-tíñ₂ jan₂ 'éi₂ ně₃ jme₁cuig₅ bá₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄ quió₅, jaun₂ bá₄ ca₂'í₃ co₂lë₅ quiain₅₄ Jesús i₁dsi₅ quió₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄. ¹⁶ La₁ Pe₄ ně₃, jaun₂ bá₄ ca₂nau₂ o₄'né₄ tē₂le₃ ca₁'né₄. 'Uig₅₄ jaun₂ ca₂o₃ 'íñ₃ dsa₂ guia₃-tíñ₂ i₂ma₂cuig₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄ quió₅, jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ 'io₅₄ i₂niog₅ ne₄ o₄'né₄, jaun₂ ca₂ñjí₂ Pe₄ tē₂le₃ dsi₂néi₂.

¹⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ 'io₅₄ i₂jmo₅ 'í₁ o₄'né₄ ca₂ñjí₃ Pe₄:

—On₃jua₅₄ 'ne₂ líng₅ jan₂ i₂ca₂rë₃tíñ₃ quián₅ dsa₂ ně₅, ¿lia₅₄?

Jaun₂ ca₂juá₂:

—Jan₂'ón₄, on₃jua₅₄ jniá₂ 'éi₂.

¹⁸ Ja₁jaun₂ jme₁tión₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁, quiain₅₄ chi₂ 'í₅₄ quián₅ guá₅. Jme₁ma₂ca₂dsia₃ ca₂jo₅₄ si₂, ia₁ a₂jme₁güíg₂, jaun₂ tióin₂ qui₂jme₂dsioin₂. Ján₃ bá₄ jé₄ jaun₂ jme₁chén₄ Pe₄ jme₂dsioin₂.

Chén₅ Jesús ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄

(Mateo 26:59-66; Marcos 14:55-64; Lucas 22:66-71)

¹⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄ ca₂ñjí₃ Jesús cuente quió₅ chi₂ dsi₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅, cuente quió₅ jui₁lia₂ jág₁ a₂jme₂tag₂₃ ně₃.

²⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Ma₂qui₂ma₂juá₃ bá₄ jniá₂ lia₂ rë₂jiá₃ jág₁ tē₃ne₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂; jme₁qui₂jme₁tíñ₂ jniá₂ tián₂ dsa₂ dsi₂néi₂ guá₅ sinagoga quian₅₄ i₁dsi₅ guá₅ templo ně₃, ja₁qui₂ñjí₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ judíos. Tsá₃ 'e₂ jág₁ ma₂juá₃ jniá₂ 'í₁caun₂ tē₃ chi₁ma₁. ²¹ ¿'E₂ 'uig₅₄ ñag₅₄ 'ne₂ jniá₂ jaun₂? Njí₅₄ jui₁lia₂ dsa₂ i₂qui₂ma₂nág₂ jág₁ quió₃, 'e₂ ma₂juíg₂ jniá₂. Jag₄ de₂, i₂ñjí₅ bá₄ 'éi₂ jui₁lia₂ i₂'e₂ jág₁ a₂ma₂juá₃ jniá₂.

²² Jme₁ca₂juá₂ Jesús le₂ně₅, jan₂ chi₂ 'í₅₄ quián₅ guá₅ i₂jme₁chén₄ cau₅, ca₂quein₃ dsi₂ne₄ Jesús, jaun₂ ca₂juá₂:

—¿Le₁ně₅ bá₄ ñag₅₄ 'ne₂ ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄?

²³ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Chi₂jua₂ 'lig₅₄ ně₂juá₃ jniá₂, jua₅₄, jme₁jnia₅ chi₂jua₂ já₄ ca₂'lian₂ jniá₂ jaun₂. La₁ chi₂jua₂ dsau₅ bá₄ jág₁ a₂ně₂juá₃, ¿'e₂ gué₂ lë₃ quein₂ quió₃?

²⁴ Jaun₂ ně₃ ca₂chei₃ Anás ca₂chein₃ Jesús chi₁'ñei₅₄ ne₄ Caifás, i₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄.

Con₂ siá₂ táng₃ tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄ a₂cuiin₂₃ Jesús

(Mateo 26:71-75; Marcos 14:69-72; Lucas 22:58-62)

²⁵ Të₁lia₂ jaun₂ ně₃, jaun₂ bá₄ chén₅ Pe₄ jme₂dsioin₂ cau₅ si₂, jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ ca₂ñjí₃ Pe₄:

—¿On₁jua₅₄ 'ne₂ líng₅ jan₂ i₂ca₂rë₃tíñ₃ quián₅ dsa₂ ně₅?

Tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄ jaun₂, ca₂juá₂:

—Jan₂'ón₄. On₃jua₅₄ jniá₂ 'éi₂.

²⁶ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ jan₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄, i₂lín₅ jan₂ o₁rin₅₄ dsa₂ i₂ca₂quí₃ Pe₄ rë₂gua₄, ca₂juá₂:

—¿Tsa₁ ně₂jín₄ jniá₂ 'ne₂ ja₁cha₂ ní₁ma₂ jaun₂, co₂lë₅ quian₅₄ 'éi₂?

‡ 18:14 Juan 11:50.

²⁷ Jaun₂ con'₂ siá'₂ táng₃ tsá₃ ca₂tion₃ Pe₄ a₂cuñin₂₃ Jesús. Jaun₂ lia'₂ ma₂të₂dsi₅₄ jaun₂, ca₂'o₃ të₁guí₄ dsó₂.

Chén'₅ Jesús ne₄ Dsi₄má'₂ Pilato

(Mateo 27:1-2, 11—14; Marcos 15:1-5; Lucas 23:1-5)

²⁸ Jaun₂ ně₃ ca₂dseñ dsa₂ Jesús ja₁quió'₄ Caifás ca₂i₁jiog₃ tē₂ ne₄ta₁ quió'₅ dsi₄má'₂. Jme₁ma₂jnia₃ mi₂güíg₃, jaun₂ tsá₃ ca₂tón'₂ dsa₂ judíos dsi₂néi₂ ne₄ta₁ quió'₅ dsi₄má'₂, ia₁jaun₂ tsá₃ le₃ 'iog₅ quió'₅, ia₁'nio₃ jme₁gué'₃ má₃ quió'₅ Jmig₄ Tē₂'in₅₄.

²⁹ 'Uíg₅₄ jaun₂ ně₃ ca₂o₃ 'ín₃ Pilato 'ñiog₅ ja₁tion'₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:
—¿'E₂ dso₄ bon'₄ 'nia'₂ dsa₂ la₂?

³⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂:

—Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ rín₅ dsa₂ ně₅ dso₄, tsá₃ o₄gog'₂ 'ne₂ jme₁jiin'₅₄ jnia'₅₄.

³¹ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Pilato ca₂tsí'₃ dsa₂:

—Te₅₄ 'nia'₂ jaun₂, qui₂dsi₅ 'nia'₂ 'éi'₃ quió'₅ lia'₂ con'₂ lě₅ 'Éi'₃ quián'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄.

Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ judíos:

—La₁ia₁ tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ a₂jñí'₄ jnia'₅₄ jan₂ dsa₂.

³² Le₂ně₅ ca₂rë₃tí₃ jág₁ a₂ca₂juá'₂ Jesús 'e₂ ne₅₄ 'mú₃ a₂dsi₃ñíi₂.

³³ Jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ Pilato tē₂le₃ dsi₂néi₂ ne₄ta₁ quió'₅, jaun₂ ca₂té'₃ Jesús jaun₂ ca₂ñíi'₃ 'éi₂:

—¿Lín'₅ 'ne₂ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?

³⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—¿A₂ñag'₅₄ 'a₂ con'₂ dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'ñiag'₂ a₂juá'₂ ně₅, o₃ chan₂ i₂sián'₂ a₂ma₂juá'₂ 'ag₂₃ jniá₂?

³⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Pilato:

—¿O₃ bá₄ dsa₂ judío líñ₅ jniá₂? Dsa₂ juig₂ quiáng'₂, quian'₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂ bá₄ ně₂jáng'₂ quiáng'₂ o₄gu₃ jniá₂. ¿'E₂ ma₂jmo'₅₄?

³⁶ Jaun₂ ně₃ ca₂ñag₃ Jesús:

—On₃jua'₅₄ mi₂güíg₃ la₂ja₁gon₂ jniá₂. Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ mi₂güíg₃ la₂ja₁gon₂ jniá₂, jme₁náu₃ 'nei₂ bá₄ dsa₂ i₂quiong'₅₄ jniá₂ ia₁jaun₂ tsá₃ jme₁jáng'₂ dsa₂ ne₄ dsa₂ judíos. La₁ on₃jua'₅₄ ja₁lá₃ ja₁gon₂ jniá₂.

³⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Pilato ca₂tsí'₃ Jesús:

—¿Dsón'₂ bá₄ líñ₅ 'ne₂ rag₅₄ jaun₂ ně₃?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Dsau₅ bá₄ juá'₂ 'ne₂, a₂líñ₅ jniá₂ rag₅₄. Ta₁jaun₂ ca₂rë₃cháng₃, ta₁jaun₂ guang₃ mi₂güíg₃, ia₁jaun₂ jáng'₄ jág₁ dsau₅ o₄quió'₄ jág₁ tí₅. Ca₂le₃jín₃ i₂tión₂ le₃quió'₅ jág₁ tí₅, nag₂₃ jág₁ quió₃.

³⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pilato ca₂tsí'₃ Jesús:

—¿I₂'e₂ jaun₂ jág₁ tí₅?

Ca₂o₃ 'ág₃ 'éi'₃ a₂jón₂ Jesús

(Mateo 27:15-31; Marcos 15:6-20; Lucas 23:13-25)

Jme₁ca₂dsan₃ juá'₂ Pilato le₂ně₅, ca₂o₃ 'ín₃ táng₃, ca₂dsia₃ táng₃ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ judíos. Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ dso₄ dso'₂ jniá₂ ja₁con₂ dsa₂ la₂. ³⁹ La₁ chí'₅ caun₂ tag₄ quián'₂ 'nia'₂ a₂tén₅ jniá₂ jan₂ dsa₂ ja₁con₂ 'nia'₂ jme₁të₅ Jmig₄ Tē₂'in₅₄. ¿'Niog'₂ 'nia'₂ jaun₂ a₂tén₄ jniá₂ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos?

⁴⁰ Jaun₂ ně₃, ca₂tón₂ co₂mi'₅₄ ca₂juá'₂:

—¡On₃jua'₅₄ i₂ně₅! ¡Barrabás bá₄ téñ₃!

Barrabás 'éi₂ ně₃, jme₁líñ₄ jan₂ dsa₂ 'ang₂ i₂ca₂nau₂ 'nei₂. §

19

¹ Jaun₂ ně₃ ca₂jmo₃ Pilato 'éi'₃ a₂ca₂i₁ban₅ dsa₂ Jesú_s quian'₅₄ tsí₁'nei₅₄ a₂co₂taun₅.
² Jaun₂ ca₂jmo₃ 'lió₂ caun₂ ni₁tsag₂ corona a₂lě₅ jméi₁ ni₁uīng₂ taun₅, jaun₂ ca₂tó'₂ mi₂dsi₄ Jesú_s. Jaun₂ ca₂quen'₃ dsa₂ Jesú_s caun₂ tsí₁'mí'₂ chen'₅₄ a₂jniá₂ 'ui'₃ guéin₂. ³ Jaun₂ ně₃ qui₂ca₂jme₃quiáin₃ ja₁con₂ 'éi₂, a₂juá'₂:

—¡Sian'₃ 'ne₂, Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos!

Jaun₂ qui₂ca₂quein₃ dsi₂ne₄ Jesú_s.

⁴ Jaun₂ ně₃ o₂'ín₃ táng₃ Pilato, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—Nei₂ 'nia'₂, dséin₄ jniá₂ ja₁lá₃ le₃ja₁con₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ le₃len'₅₄ 'nia'₂ ca₂lia₂ 'i₁caun₂ dso₄ tsá₃ dso₂ jniá₂ ja₁coin₂.

⁵ Jaun₂ o₂'ín₃ Jesú_s, 'i₄ dsi₅₄ corona lě₅ ni₁uīng₂ taun₅, ján₃ bá₄ qui'₂ tsí₁'mí'₂ chen'₅₄ 'ui'₃ jaun₂. Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Pilato ca₂tsí'₃ dsa₂:

—Jin₄ 'nia'₂ dsa₂!

⁶ Jaun₂ jme₁qui₂ca₂jág₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ chi'₂ 'í'₅₄ quián₅ guá'₅ ně₃, jaun₂ ca₂jme₃lió₃ qui₂ca₂tóin'₂ co₂mí'₅₄, ca₂juá'₂:

—¡Tióin₃ cró₄! ¡Tióin₃ cró₄!

Jaun₂ ca₂juá'₂ Pilato:

—Te₅₄ 'nia'₂ jaun₂, tióin₃ 'nia'₂ cró₄ guiong'₅₄, ia₁ jniá₂ ně₃, 'i₁caun₂ dso₄ tsá₃ dso₂ jniá₂ ja₁coin₂.

⁷ La₁ia₁ ca₂ηag₃ dsa₂ judíos:

—Ron₅ caun₂ 'éi'₃ quián₂ jnia'₅₄, jaun₂ lia'₂ con'₂ lě₅ juá'₂ 'éi'₃ jaun₂, a₂'nió'₅ jón₂ bá₄; ia₁ a₂jmo₂₃ a₂líin₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.

⁸ Jme₁ca₂nág₂ Pilato jág₁ ně₅, 'ñio₅ líñ₃ gué₄ ca₂i₃gó'₃ dsi₅. ⁹ Jaun₂ ca₂'í₃ táng₃ tē₂le₃ dsi₂néi₂ ne₄ta₁ quió'₅, jaun₂ ca₂ηag₃ ca₂ñí'₃ Jesú_s:

—¿A₂já'₄ chan'₂ 'ne₂?

La₁ tsá₃ 'e₂ ca₂ηag₃ Jesú_s, 'i₁caun₂. ¹⁰ Jaun₂ ně₃, ca₂juá'₂ Pilato:

—¿Tsa₁ ñag'₅₄ 'ne₂ jág₁ quió₃ jniá₂? ¿Tsa₁ ñí'₅₄ 'ne₂ jaun₂ a₂'o₂ jniá₂ jui₅bí₂ a₂jmo₅₄ 'éi'₃ a₂tion₃ dsa₂ cró₄ 'ne₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ gué'₂ ján₃, a₂'o₂ jniá₂ jui₅bí₂ a₂long₅₄ 'ne₂?

¹¹ Jaun₂ ca₂ηag₃ Jesú_s:

—Ca₂lia₂ 'i₁caun₂ jui₅bí₂ tsá₃ 'au'₂ 'ne₂ ja₁con₂ jniá₂, jua'₅₄ tsá₃ Diú₄ ca₂cuë₃. 'Uíg₅₄ jaun₂, jui₁lia₂ i₂né₂jáng₂ jniá₂ ne'₅₄ 'ne₂, 'ñio₅ líñ₃ gué₄ jué'₂ dso₄ rë₂cáin₄ con'₂ gué₄ 'ne₂.

¹² Ca₂le₃ jaun₂ ca₂náu'₃ dsi₅ Pilato 'a₂ lia'₂ cuíñ₅ jmi₄ a₂jme₁lióin₂ Jesú_s; la₁ dsa₂ judíos ně₃ qui₂ca₂tóin'₂ co₂mí'₅₄ ca₂juá'₂:

—¡Né₁hua'₂ ca₂lioin'₅₄, tsá₃ líng₅ a₂mei₅₄ quián₅ dsi₂tan₅₄ emperador! ¡la₁ ně₁hua'₂ 'ein₂ jmo₅ líin₅ rag₅₄, líin₅ jan₂ dsa₂ i₂'ñia₅₄ emperador!

¹³ Jaun₂ ně₃ jme₁ca₂nág₂ Pilato jág₁ jaun₂, ca₂dsein₂₃ Jesú_s. Jaun₂ ca₂guá₂ ne₄ta₁ ja₁qui₂dsi₂₃ 'éi'₃; ja₁jaun₂ ja₁chei₂ Gabata quian'₅₄ jág₁ jmei₅ hebreo, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁lě₄ 'uë₃ cang₄. ¹⁴ Jme₁lě₄ jmi₄ a₂jmo₅ dsa₂ co₂jnia₅₄ Jmi₄ Të₂'ín₅₄; jme₁ma₂të₂ con'₂ dsi₂ñí'₃; jaun₂ ca₂juá'₂ Pilato ca₂tsí'₃ dsa₂ judíos:

—Jin₄ 'nia'₂ rag₅₄ quiáng₂!

¹⁵ La₁ ca₂tóin'₂ co₂mí'₅₄ ca₂juá'₂:

—¡Cau₅ jñiai'₃! ¡Cau₅ jñiai'₃! ¡Tióin₃ cró₄!

Jaun₂ ca₂juá'₂ Pilato:

—¿A₁'niog'₂ 'nia'₂ tóng₄ cró₄ rag₅₄ quián₂ 'nia'₂?

La₁ qui₂ca₂ηag₃ juig₅₄ jme₂dsa₂ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ rag₅₄ sían'₂ chan₂ quián₂ jnia'₅₄, jnia'₅₄ lia'₂ jan₂ emperador bá₄.

¹⁶ Jaun₂ bá₄ ca₂jág₂ Pilato ca₂jín₂ Jesú_s ia₁jaun₂ tio₃ dsa₂ ne₄ cró₄. Jaun₂ ca₂tág₃ dsa₂.

*Ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄ Jesús**(Mateo 27:32-44; Marcos 15:21-32; Lucas 23:26-43)*

¹⁷ O₂ 'ín₃ Jesú_s jaun₂, quian₅ cróg₄ quió'₅, a₂ñó₃ jui₅ ja₁té'₂ dsa₂ Dsi₂con₂ Ni₁mu₅ Mi₂dsi₄ 'Lag₄. Quian'₅₄ jág₁ jmei₅ arameo gué'₂, chei₂ Gólgota. ¹⁸ Ja₁jaun₂ ca₂tion₃ dsa₂ ne₄ cróg₄, ján₃ bá₄ ca₂tion₃ gué'₄ dsa₂ on₃ dsa₂ sián'₂ co₂lë₅ quian'₅₄ Jesú_s, jma₃jan₂ lia'₂ ca₂ton₂ quió'₅; 'ñiog₅ gué'₂ Jesú_s tē₁toin₅₄ dsi₂jo₂.

¹⁹ Jaun₂ ca₂tióng₃ Pilato letras dsi₄ cróg₄ co₂'nió'₄ a₂juá'₂: "JESÚS CHAN₂ NAZARET, RAG₅₄ QUIÁN₅ DSA₂ JUDÍOS."

²⁰ Jaun₂ juín₅ dsa₂ judíos ca₂'í₂ letras jaun₂, ia₁ ma₂quián₅ chei'₅₄ juig₂ ciudad bá₄ ja₁ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄ Jesú_s jaun₂. Jme₁chi₁ton₅ letras jaun₂ quian'₅₄ jág₁ jmei₅ hebreo, griego, quian'₅₄ jág₁ jmei₅ latín ně₃. ²¹ Uig₅₄ jaun₂, ca₂juá'₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsa₂ judíos, ca₂tsí'₃ Pilato:

—Tsá₃ lë₁taun₂ "Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos"; ja₂lin₃ gué'₄ dse₃ taun'₅₄ "I₂juá'₂ a₂lín₅ Rag₅₄ quián₅ dsa₂ judíos."

²² La₁ ca₂ñag₃ Pilato:

—Juí₁lia'₂ a₂ma₂në₂táun₂ jniá₂, co₂në₅ ma₂në₂táun₂.

²³ Jme₁ma₂ca₂lë₃ tion₅ 'lió₂ Jesú_s ne₄ cróg₄, jaun₂ ca₂can₃ tsí₁'mí'₂ quió'₅ Jesú_s, jaun₂ ca₂jmo₃ quén₂ dso'₅₄, jma₃jan₂ 'lió₂ lia'₂ ca₂dso'₅₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂can₃ ni₁tsín'₅₄ Jesú_s. La₁ ni₁tsín'₅₄ ně₃, tsá₃ jme₁rë₂'me₅; jme₁lë₄ caun₂ 'mí'₂ con₂ lë₅ ca₂ta₃ dsa₂, ta₁caun₂.

²⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'lió₂ ca₂tsí'₃ riin'₅₄:

—Co₂ñei'₅₄ tió'₅ tsá₃ guéi₃. Në₃ i₁cáu₂ co₂ñei'₅₄ dsí₂ suerte, o₁ne₄ 'ein₂ tin₅₄.

Jaun₂ le₂në₅ ca₂rë₃ti₃ jág₁ a₂rë₂ton₅ ne₄ Si₂ a₂juá'₂:

Qui₂ca₂dsión'₂ dsa₂ tsín'₅ jniá₂ quiain'₅₄ riin'₅₄,

ca₂co₃ ca₂dsi₂ suerte o₁ne₄ 'ein₂ tin₅₄.*

Le₂në₅ bá₄ ca₂jmo₃ 'lió₂ 'éi₂ tioin'₅₄.

²⁵ La₁ chog₅₄ Jesú_s ně₃, jaun₂ bá₄ jme₁chéin'₄ cau₅ cróg₄, lia'₂ jma₃quian'₅₄ 'io₅₄ riin'₅₄, quiain'₅₄ María quián₅ Cleofas, quian'₅₄ María chan₂ Magdala ně₃. ²⁶ Jme₁ca₂jín₂ Jesú_s chog₅₄, quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ i₂ñí₄ lë₃ jme₁'nioi₃ 'éi₂, chéin'₅ cau₅, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ chog₅₄:

—'Io₅₄, në₅ chén'₅ ja₂ñí'₂.

²⁷ Jaun₂ gué₄ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsi₂guia₃-tín₂ 'éi₂:

—Në₅ chén'₅ chog₂.

Ca₂le₃ jmig₄ jaun₂, ca₂guei₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tín₂ 'éi₂ ca₂guein₃ María dsi₂néi₂ quió'₅.

*Cajon₃ Jesú_s**(Mateo 27:45-56; Marcos 15:33-41; Lucas 23:44-49)*

²⁸ Cang₂ gué₄ jaun₂ ně₃, ia₁ jme₁ma₂ñi₅ bá₄ Jesú_s a₂ma₂ca₂rë₃ñia₅ ca₂le₃jé₃, ia₁jaun₂ le₃ti₃ jág₁ tio'₅₄ ne₄ Si₂, ca₂juá'₂:

—Jmig₂ i₁gui₁ jniá₂.

²⁹ Jé₄ jaun₂ jme₁chí'₄ caun₂ ni₁dsig₁ a₂'a₄ jmig₂ dsi'₃, jaun₂ ca₂tiá₂ dsa₂ caun₂ ni₁jau₂ 'ñió'₃, ca₂guioin₃ quian'₅₄ jmig₂ dsi'₃ jaun₂. Jaun₂ ca₂chi₃dsí₂ dsa₂ nei'₅₄ caun₂ ni₁'ma₂hisopo jaun₂ ca₂chog'₃ dsa₂ tē₂ mi₂'o₄ Jesú_s. ³⁰ Jme₁ma₂në₂'én₂ jmig₂ dsi'₃ jaun₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Ma₂ca₂lë₃.

Jaun₂ ně₃ ca₂sióg₂ mi₂dsi₅₄, ca₂jáng'₃ jme₂dsí₂ quió'₅.

Ca₂'ág'₂ 'lió₂ ñi₁chen'₂ quió'₅ mi₂dsi₂con₂ Jesú_s

³¹ Jme₁lë₄ jmig₄ a₂jmo₅ dsa₂ co₂jñia₅₄ Jmig₄ Té₂'in₅₄, jaun₂ tsá₃ 'nio₃ dsa₂ judíos jua'₅₄ lia'₂ ma₂le₁ton₅ jaun₂ ni₁ñi₁₂ dso'₂ cróg₄ jmig₄ sa₅₄, ia₁ jmig₄ jué'₂ lin₃ bá₄ sa₅₄ jaun₂. 'Uig₅₄ jaun₂ ně₃ ca₂mi₃ ne₄ Pilato a₂chein₃ 'lió₂ a₂qui₂dsi₃jio₅₄ dsi₂tag₄ 'éi₂, jaun₂ gué₄ tē₂. ³² Jaun₂ ně₃ ca₂i₁len₅₄ 'lió₂ ca₂i₁jio₂ dsi₂tag₄ i₂le₂ uig₅₄; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ quian'₅₄ i₂jan₂ i₂chi₁ton₅

* 19:24 Salmo 22:18.

cróg₄ con₂ Jesús. ³³ La₁ jme₁ca₂jme₃quiáin₃ con₂ Jesús, ca₂jág₃ jme₁ma₂join₂₃ bá₄; 'uig₅₄ jaun₂ ně₃ tsá₃ ma₂ca₂jío₃ dsi₂tag₄ 'éi₂. ³⁴ La₁ ca₂'ág₂ jan₂ 'lió₂ mi₂dsi₁con₂ Jesús quian'₅₄ nj₁chen'₂ quió'₅, jaun₂ dsi₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂'io₂ jmi₂ quian'₅₄ jmig₂. ³⁵ Jan₂ dsa₂ i₂ca₂té₂ ne₄ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅ la₂; ton₂ tí₅ bá₄ jág₁ dsau₅ a₂jáng₅. Ján₃ bá₄ nj₅ dsa₂ 'éi₂ a₂juá'₂ jág₁ tí₅ tē₃dsón'₂, ia₁jaun₂ le₃'én₂ 'nia₂ ján₃. ³⁶ Ia₁ a₂ca₂lë₃ la₂, ca₂lë₃ ia₁jaun₂ le₃ti₃ jág₁ a₂rë₂ton₅ ne₄ Si₂ a₂juá'₂: "Lia₂ 'i₁caun₂ mu₄ 'éi₂ tsá₃ qui₃jio₃ dsa₂."† ³⁷ Le₂jaun₂ guë'₂ táng₃ juá'₂ ne₄ Si₂ ja₁siá'₂: "Jág₂ dsa₂ jíin₂ 'éi₂ i₂ca₂'ág₂ dsa₂ quió'₅."‡

Ca₂'on₃ Jesús

(Mateo 27:57-61; Marcos 15:42-47; Lucas 23:50-56)

³⁸ Cang₂ guë'₄ jaun₂ ně₃, ca₂mi₃ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ José, i₂chan₂ juig₂ Arimatea, i₂jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ i₂quiáin₅ Jesús, la₁ia₁ jme₁'ein₂ con₂ tē₃co'₅₄ bá₄, ia₁ a₂gain₃ dsa₂ judíos; ca₂mi₃ Sé₄ 'éi₂ ne₄ Dsi₄má'₂ Pilato a₂con₂ ni₁nj₁ 'lag₄ Jesús. Ca₂cü₃ bá₄ Pilato jmig₄, jaun₂ ne₄ Sé₄ ca₂i₁sioin₅ 'lag₄, jaun₂ ca₂tág₃. ³⁹ Ján₃ bá₄ ca₂dsiog₃ Nicodemo i₂jme₁ca₂i₁dsia₂ jág₁ le₂jniá₅ quian'₅₄ Jesús a₂uë₂. Jme₁quian₅ 'éi₂ con₂ guiog₂-guiá₂ kilos mirra quian'₅₄ áloes a₂ma₂rë₂güín₅. ⁴⁰ Jaun₂ ca₂tág₃ Sé₄ quiain'₅₄ Nicodemo ca₂tág₃ 'lag₄ ca₂lio₃ quian'₅₄ tsí₁'mí'₂ tiog₃ lia₂'jma₃quian'₅₄ mi₂ro₂ jaun₂, lia₂ jme₁lë₄ tag₄ chí'₅ quió'₅ dsa₂ judíos a₂jme₁'óin₂ 'lag₄. ⁴¹ Cau₅ ja₁ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄ Jesús, jme₁lë₄ caun₂ ja₁cha₂ ni₁'ma₂ a₂'ag₅ míg₂. Jaun₂ jé₄ jaun₂ jme₁dsi₅₄ caun₂ tau₂ 'njo₅ 'mí₂ ja₁tsá₃ 'ein₂ jme₁ma₂ton₂ dsa₂ 'i₁jan₂ 'lag₄. ⁴² Jaun₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂jme₁lë₄ jmig₄ a₂jmo₃ dsa₂ judíos co₂jnia₅₄ quió'₅, ton₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂jme₁lë₄ ma₂quiáin₅ jaun₂ tau₂ 'njo₅, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂quio₅ Sé₄ quian'₅₄ Nicodemo ca₂quioin₂₃ Jesús.

20

Ca₂jen'₅₄ Jesús

(Mateo 28:1-10; Marcos 16:1-8; Lucas 24:1-12)

¹ Jé₁le₂'uig₅₄ jmig₄ semana, ne₄ María chan₂ Magdala ja₁dsi₅₄ tau₂ 'njo₅, tē₂ o₃'iog₂ tē₃ qui₁né'₃ gué'₄ le₂jaun₂. Jaun₂ ca₂jág₃, jme₁ma₂rë₂jña'₅₄ bá₄ ni₁cang₁'o₄ tau₂ 'njo₅ jme₁dsiog₃. ² Jaun₂ ně₃ ca₂ñái'₃ co₂chi'₅₄ ja₁jme₁'en₅₄ Si₂mu₅₄ Pe₄ quiain'₅ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂jan₂ i₂ñí₄ lë₃ jme₁'nio₃ Jesús 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Ma₂në₂dsen₅ dsa₂ Te₁gui'₅₄ dsi₂néi₂ tau₂ 'njo₅ ja₁jme₁roin₂₃, jaun₂ tsá₃ ne₄ a₂já'₄ në₂quio₅ dsa₂.

³ Jaun₂ ně₃ Pe₄ quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂jan₂ 'éi₂ ca₂'u₁in₂ jaun₂ i₃léin₂ ja₁dsi₅₄ tau₂ 'njo₅. ⁴ Le₃oin₃ bá₄ i₃léin₂ co₂lë₅ co₂'ei₅; la₁ i₂jan₂ 'éi₂ ca₂ñí₃ gué'₄ co₂chi'₅₄ con₂ guë'₄ Pe₄, jaun₂ jniá₅ bá₄ ca₂dsiog₃ ja₁dsi₅₄ tau₂ 'njo₅. ⁵ Jaun₂ ca₂jmo₃ i₁jíin₂ ca₂ñéi₃ ne₅₄, jaun₂ ca₂jág₃, jaun₂ bá₄ jme₁niog₅ tsí₁'mí'₂ tiog₃, la₁ia₁ tsá₃ ca₂'í₃ dsi₂néi₂. ⁶ Jaun₂ gué'₄ ca₂dsiog₃ Si₂mu₅₄ Pe₄ chi₁co'₅₄ quió'₅, jaun₂ ca₂'í₃ dsi₂néi₂ tau₂ 'njo₅. Jaun₂ ca₂jág₃ 'éi₂ tsí₁'mí'₂ tiog₃: jaun₂ bá₄ jme₁niog₅ ja₁jaun₂; ⁷ ján₃ bá₄ ca₂jág₃ pe₁gui₄ a₂ca₂lio₃ mi₂dsi₄ Jesús. La₁ tsá₃ jme₁ron₅ co₂lë₅ quiain'₅₄ tsí₁'mí'₂ tiog₃ jaun₂; cau₅ bá₄ jme₁ron₅ jme₁rë₂jon₅. ⁸ Jaun₂ bá₄ ca₂'í₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂jan₂ 'éi₂, i₂dsiog₃ le₂'uig₅₄; ca₂té₂ ne₅₄, jaun₂ ca₂rë₃ 'ein₂. ⁹ (Ia₁ tsá₃ jme₁ma₂ñí₂ guë'₄ dsi₅ jág₁ a₂chi₁ton₅ ne₄ Si₂, a₂tion₅₄ niog₅ jen'₅₄ Jesús jin₄ 'lag₄.)

¹⁰ Jaun₂ ně₃, i₂len₃ bá₄ táng₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí₂ 'éi₂ quió'₅.

Ca₂jme₃jnia₅ Jesús ne₄ María chan₂ Magdala

(Marcos 16:9-11)

¹¹ La₁ jaun₂ bá₄ jme₁chén'₄ María ca₁'né₄ tau₂ 'njo₅, 'o₂₃. Të₁lia₂ 'o₂₃ jaun₂, ca₂jmo₃ i₁jíin₂ a₂ca₂jág₃ tē₂le₃ 'njo₃ tau₂ 'njo₅, ¹² jaun₂ ca₂jíin₂ on₃ ángeles i₂le₁qui₁' 'mí'₂ tiog₂, tiáin'₅ jé₄ jme₁ron₅ ni₁nj₁ Jesús; jan₂ jme₁guá₄ tē₂le₃ ja₁lë₄ chi₁gui₂', i₂jan₂ guë'₂ ja₁jme₁lë₄ a₃tag₅.

¹³ Jaun₂ ca₂ñag₃ ángeles ca₂ñí₃ María:

† 19:36 Éxodo 12:46; Números 9:12; Salmo 34:20. ‡ 19:37 Zacarías 12:10.

—'Io₅₄, ¿'e₂ lë₃ 'au'₂?

Jaun₂ ca₂jag₃:

—Ia₁ ma₂në₂te₃ bá₄ dsa₂ Te₁gui'₅₄ quiáng₃, jaun₂ tsá₃ guion₄ jniá₂ a₂já'₄ në₂quio₅ dsa₂.

¹⁴ Jé₂ bá₄ ca₂'njai₂ jág₁ në₅, jme₁ca₂jéin₃, jaun₂ ca₂jín₂ Jesús jme₁chéin'₄; la₁ tsá₃ jaun₂ jme₁ñi₅, Jesús bá₄ 'éi₂.

¹⁵ Jaun₂ në₃ ca₂jag₃ Jesús:

—'Io₅₄, ¿'e₂ lë₃ 'au'₂ 'ne₂? ¿I₂'ein₂ 'nag'₂?

Jaun₂, ia₁ a₂lín₂ María a₂lín₅ 'éi₂ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ 'uë₃ jaun₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Gui'₅₄, chi₂jua'₂ 'ne₂ ne₂te'₅₄, jua'₅₄ a₂já'₄ në₂quioin'₂, ia₁jaun₂ të₅₄ jniá₂.

¹⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—¡María!

Jaun₂ ca₂jén'₃ María jaun₂ ca₂juá'₂ quian'₅₄ jág₁ jmei₅ hebreo:

—¡Raboni! —co₂'nió'₄ a₂juá'₂: Të₅ quiáng₃.

¹⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tsá₃ lë₁jmá'₂ quió₃, ia₁ tsá₃ ma₂uíg₂ guë₄ jniá₂ ja₁con₂ Ne'₃. La₁ guan'₂ o₂chei'₅₄ rín'₃ jniá₂, a₂uíg₂ jniá₂ ja₁con₂ Ne'₃, ja₁con₂ Néi'₅ 'nia'₂ në₃, ja₁con₂ Diú₄ quiáng₃, ja₁con₂ Diú₄ quián'₂ 'nia'₂ në₃.

¹⁸ Jaun₂ bá₄ njó₃ María chan₂ Magdala 'éi₂ ca₂i₁chi'₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ a₂jme₁ma₂në₂jín₂ Te₁gui'₅₄, a₂jme₁ma₂në₂juá'₂ 'éi₂ jág₁ jaun₂.

Ca₂jme₃jnia₅ Jesús ne₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂

(Mateo 28:16-20; Marcos 16:14-18; Lucas 24:36-49)

¹⁹ Jme₁ca₂nei₂ jé₁le₂'uíg₅₄ jmig₄ semana jaun₂ në₃, jme₁tion'₅₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ le₁ñii'₂, qui₂le₁jnág₅ 'né₅ ja₁tioin'₅₄, ia₁ a₂gain₃ dsa₂ judíos. Jaun₂ ca₂'í₃ Jesús, jaun₂ ca₂nau₂ dsí₂jo₂ quió'₅ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jui₁'ei₅ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂.

²⁰ Jme₁ma₂ca₂juá'₂ le₂në₅, ca₂'ë₃ mi₂gu₂ quian'₅₄ mi₂dsí₁coin₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'io'₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ jme₁ca₂jín₂ Te₁gui'₅₄.

²¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Jesús:

—Jui₁'ei₅ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂. Jui₁lia₂' ca₂chei₃ Ne'₃ jniá₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsín₅₄ jniá₂ 'nia'₂.*

²² Jaun₂ në₃ ca₂jéi₂ dsí₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Guen'₅₄ 'nia'₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅. ²³ Chi₂jua'₂ 'ein₂ i₂ca₂'én'₃ 'nia'₂ dsáu₁, ma₂qui₂ca₂i₃'én₂ bá₄ dsáu₁ 'éi₂; chi₂jua'₂ 'ein₂ tsá₃ ca₂'én'₃ 'nia'₂ dsáu₁, të₃ñiá₄ dsáu₁ ja₁coin₂.

Jág₅ To₁má₄ jín₂ Te₁gui'₅₄ a₂ma₂ca₂jein'₅₄

²⁴ La₁ To₁má₄ në₃, jan₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ i₂té'₂ dsa₂ Dsa₂ Tsín'₅₄, tsá₃ jme₁'ein₅₄ jé₄ quió'₅ riñ'₅₄ lia'₂ con'₂ jme₁dsíog₃ Jesús. ²⁵ Jaun₂ lë₃, jme₁ca₂juá'₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ riñ'₅₄:

—Ma₂në₂jín₄ jnia'₅₄ Te₁gui'₅₄.

La₁ To₁má₄ në₃ ca₂juá'₂:

—Në₁jua'₂ tsá₃ ca₂jág₃ jniá₂ léi₄ mi₂gu₂ ja₁ca₂i₃ba₅₄ mi₂ñí₁, ca₂lia'₂ ca₂tiá₃ chi₁gu₃ tau₂ a₂ca₂lë₃ quian'₅₄ mi₂ñí₁, ca₂lia'₂ ca₂tiá₃ mi₂gu₃ mi₂dsí₁coin₂, tsá₃ le₃'éng₂.

²⁶ Jñia₃ jmig₄ cang₂ guë₄ jaun₂, jme₁le₁ñi'₂ táng₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ caun₂ dsí₂néi₂, le₂jaun₂ guë₄ në₃ jme₁en₅₄ To₁má₄ jé₄ quió'₅ 'éi₂. Jaun₂ në₃, o₁jñia'₅₄ qui₂le₁jnág₅ 'né₅ ja₁tioin'₅₄, ca₂'í₃ Jesús, ca₂nau₂ dsí₂jo₂ quió'₅ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jui₁'ei₅ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂.

²⁷ Jaun₂ në₃ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ To₁má₄:

—'Nia₅ i₂tio'₂ chi₁gog'₂ ja₁lá₃, jag₄ mi₂gu₃; i₂tio'₂ gog'₂ mi₂dsí₁cong₂. Tsá₃ lë₁jmo₂ a₂tsá₃ 'éng'₂, jui₁le₂'éng'₂ bá₄.

* ^{20:21} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Juan 17:18.

²⁸ Jaun₂ ně₃ ca₂ηag₃ To₁má₄:

—¡Te₁gui'₅₄ quiáng₃, Diú₄ quiáng₃ ně₃!

²⁹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Ně₃ gué₄ 'éng'₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂ně₂jag'₅₄ jniá₂. 'E₂ gué₄ dsen₃ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ ca₂jág₂, la₁ 'éin₂ bá₄.

Ta₁ a₂quí'₅ si₂ la₂

³⁰ Jaun₂ ně₃, 'lióng₂ bá₄ léi₄ jué'₂ siá'₂ ca₂jmo₃ Jesús ne₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ a₂tsá₃ tio'₅₄ ne₄ si₂ la₂. ³¹ La₁ia₁ qui₂rë₂ton₅ a₂la₂, ia₁jaun₂ le₃'én'₂ 'nia'₂ a₂lín₅ Jesús I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, ton'₂ líñ₅ Ja₁ñj₁'₅₄ Diú₄, ia₁jaun₂ jé₁ma₂qui₂ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂, le₃chan'₂ bá₄ 'nia'₂ co₂tan₅₄ le₃quió'₅ 'éi₂.

21

Ca₂jme₃jnia₅ Jesús ne₄ guion₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅

¹ Cang₂ gué₄ jaun₂, ca₂jme₃jnia₅ táng₃ Jesús ne₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ chei'₅₄ Jmí₁ñjí'₄ Tiberias.* Le₂la₂ bá₄ ca₂lë₃:

² Jme₁tion'₅₄ co₂lë₅ Si₂mu₅₄ Pe₄; To₁má₄, i₂të'₂ dsa₂ Dsa₂ Tsíñ'₅₄; Natanael i₂chan₂ juig₂ Caná ja₁tén₄ 'uë₃ Galilea; le₃on₃ ja₁ñj₁'₅₄ Zebedeo ně₃; quiain'₅₄ on₃ gué₄ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ sián'₂ quián₅ Jesús. ³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Si₂mu₅₄ Pe₄:

—Nei₅₄ i₁cháng'₃ ju₄.

Jaun₂ ca₂ηag₃ 'éi₂:

—Ján₃ bá₄ dsau₅₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ 'ne₂.

Jaun₂ i₃léin₂, ca₂uíg₂ 'ñjó'₃ caun₂ tsí₁mu₅, la₁ a₂'uë₂ jaun₂ tsá₃ ju₄ ca₂join₃ 'i₁jan₂.

⁴ Jme₁ca₂jnia₃ táng₃ jaun₂, jaun₂ jme₁chén'₄ Jesús chei'₅₄ jmí₁ñjí'₄, la₁ tsá₃ jaun₂ ñjí₅ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ jnia'₅₄ Jesús bá₄ 'éi₂. ⁵ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—'Nia'₂ chi'₂, ¿tsa₁ ju₄ chan₂ quián'₂ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂ηag₃ 'éi₂:

—Lia'₂ 'i₁jan₂.

⁶ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ Jesús:

—Tiong₂ 'nia'₂ 'má₅ quiáng₂ të₂le₃ gu₂ ne₁ tsí₁mu₅, jaun₂ join'₅₄ 'nia'₂.

Jaun₂ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jmo₃. Jme₁co₂lág₂ jaun₂ tioin'₅₄ tsá₃ lé₂ dsí₃ tsí₁'má₅ dsí₂jmí₂, ia₁ a₂ñjí₄ lë₃ juin₅ i₁ju₁ jme₁tion'₅₄ 'ñjó'₃.

⁷ Jaun₂ ně₃ ca₂juá'₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ i₂jme₁'nio₃ Jesús gué₄ lin₃, ca₂tsí'₃ Pe₄:

—¡Te₁gui'₅₄ bá₄ ó₃!

Jé₂ bá₄ con'₂ ca₂nág₂ Si₂mu₅₄ Pe₄, Te₁gui'₅₄ bá₄ 'éi₂, ca₂quí'₂ tsíñ'₅₄ jang₄ le₃co'₅₄ (ia₁ jme₁ma₂ně₂jnjá'₂ a₂jme₁jmo₃ ta₁) jaun₂ ca₂tiáin₂ dsí₂jmí₂, ⁸ Chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂ ríñ'₅₄ gué'₂ ně₃, ca₂dsí₃lein₃ bá₄ të₂ chei'₅₄ jmí₁ñjí'₄ quian'₅₄ tsí₁mu₅ qui₂tsí₂cuíñ'₅ tsí₁'má₅, ca₂lia'₂ rë₂can'₂ ju₄. Ia₁ tsá₃ uíng₂ jme₁tioin'₅₄ ja₁lë₄ chei'₅₄ jmí₁ñjí'₄: con'₂ caun₂ 'ñjá₂-láu₂ metros bá₄ jme₁tí₄. ⁹ Jme₁ca₂sióin₃ 'uë₃ ně₃, ca₂jág₃ a₂ma₂niog₅ si₂ tá'₃, ján₃ bá₄ jme₁ma₂dsí₂ jan₂ ju₄ ne₄ si₂; ján₃ bá₄ jme₁te₁'i₁ i₁ñjí'₄ ně₃.

¹⁰ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jñjia₅ jan₂-on₃ ju₄ i₂lia'₂ ně₂chan'₂ 'nia'₂.

¹¹ Jaun₂ ca₂uíg₂ Si₂mu₅₄ Pe₄ guei'₅₄ tsí₁mu₅. Jaun₂ ca₂tsé'₃ tsí₁'má₅ ca₂të₂ chei'₅₄ jmí₂ lia'₂ rë₂can'₂ tion'₅₄ ju₄ ca₁can'₅₄. Con'₂ caun₂ 'ñjá₂-lón₂ rë₂dsí₂ të₂láu₃-guia₃-ún₂ (153) ju₄ jme₁tion'₅₄. La₁ o₁jnjia'₅₄ la₂ juin₅ ju₄ jme₁tion'₅₄, tsá₃ ca₂gag₂ bá₄ gué₄ tsí₁'má₅. ¹² Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús ca₂tsí'₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tíñ₂:

—I₂nó'₅ 'nia'₂ i₂qué'₂ má₃ të₂ o₃ 'iog₂.

* **21:1** o₃, Jmí₁ñjí'₄ Galilea.

Jaun₂ lia'₂ i₁jan₂ chi'₂ ds_i₂guia₃-tíñ₂ tsá₃ tiá₂ dsí₅ ñag₃ i₂'ein₂ 'éi₂, ia₁ nj₁ bá₄ jaun₂ Te₁gui'₅₄ bá₄ 'éi₂. ¹³ Jaun₂ ně₃ ca₂jme₃quián₃ Jesús, ca₂can₃ i₁ñjí'₄, jaun₂ ca₂cué'₃ chi'₂ ds_i₂guia₃-tíñ₂. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ quian'₅₄ ju₄. ¹⁴ A₂në₅ jé₁ca₂té₂ 'nag'₂ ráun₂ a₂ca₂jme₃jnia₅ Jesús ne₄ chi'₂ ds_i₂guia₃-tíñ₂ quiáin₅ cang₂ jme₁ca₂jein'₅₄ ja₁jme₁rë₂'lín₅₄.

Dsia₅ Jesús jág₁ quian'₅₄ Si₂mu₅₄ Pe₄

¹⁵ Cang₂ jme₁ca₂lë₃ gué'₅ má₃ të₂ o₃'iog₂, ca₂ñag₃ Jesús ca₂ñjí'₃ Si₂mu₅₄ Pe₄:

—Si₂mu₅₄, ja₁ñjí'₅₄ Juan₅₄, † ¿dsau₅ 'nióg'₃ jniá₂ con'₂ gué₄ dsa₂ tión₂ la₂? Jaun₂ ca₂ñag₃ Pe₄:

—Ján₅, Te₁gui'₅₄. Njí'₅₄ bá₄ 'ne₂ jaun₂, a₂'nió₃ jniá₂ 'ne₂.

Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jme₁tan₅₄ guein₂ já'₂ cha'₂ quiáng₃ jaun₂.

¹⁶ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús jé₁ca₂té₂ táng₃ ráun₂:

—Si₂mu₅₄, ja₁ñjí'₅₄ Juan₅₄, ¿'nióg'₃† jniá₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ Pe₄:

—Ján₅, Te₁gui'₅₄. Njí'₅₄ bá₄ 'ne₂ jaun₂ a₂'nió₃ jniá₂ 'ne₂.

Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jmo₄ 'í₁ já'₂ cha'₂ bë'₅₄ quiáng₃ jaun₂.

¹⁷ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Jesús jé₁ca₂té₂ 'nag'₂ ráun₂:

—Si₂mu₅₄, ja₁ñjí'₅₄ Juan₅₄, ¿'nióg'₃ jniá₂?

Jaun₂ ca₂í₃ qui'₂ dsí₅ Pe₄ ia₁ ca₂ñag₃ Jesús jé₁ca₂té₂ 'nag'₂ ráun₂, “¿'nióg'₃ jniá₂?.” Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, ca₂le₃jé₃ bá₄ njí'₅₄ 'ne₂. Njí'₅₄ bá₄ 'ne₂ jaun₂ a₂'nió₃§ jniá₂ 'ne₂.

Jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús:

—Jme₁tan₅₄ já'₂ cha'₂ bë'₅₄ quiáng₃ jaun₂. ¹⁸ A₂dsi_ijó'₃ juá'₅ jniá₂, lia'₂ con'₂ jme₁líng'₄ gué₄ dsa₂ chi'₂, jme₁ting'₂ jme₁quí'₂ tsíng'₂, jaun₂ jme₁góg'₂ a₂já'₄ 'niog'₂ gog'₅₄; la₁ia₁ jé₁ma₂líng'₅ jan₂ dsa₂ ma₂guen'₂, jaun₂ nei'₅₄ gog'₂, jaun₂ i₂sián'₂ bá₄ quei'₃ tsíng'₂, jaun₂ ds_i₃jig₃ ja₁tsá₃ 'niog'₂ gog'₅₄.

¹⁹ Jme₁ca₂juá'₂ Jesús le₂në₅, ca₂jmo₃ jág₁ a₂'ë₂₃ 'e₂ ne₅₄ 'mú₃ a₂'í₄ 'éi'₃ dsí₃ñí₂ Pe₄, a₂jme₃jniai₂₃ a₂jlán'₁ Diú₄. Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ ca₂tsí'₃ Pe₄:

—¡'Éin₃ jniá₂!

Chi'₂ ds_i₂guia₃-tíñ₂ i₂'nió₄ gué₄ quián₅ Jesús

²⁰ Jme₁ca₂jén'₃ Pe₄ le₃ca'₃, ca₂jág₃ já₅ chi'₂co'₅₄ quió'₅, chi'₂ ds_i₂guia₃-tíñ₂ i₂'nio₃ Jesús gué₄ lin₃; chi'₂ ds_i₂guia₃-tíñ₂ 'éi₂ i₂jme₁guá₄ cau₅ le₃jén'₃ quió'₅ Jesús ja₁ca₂gué'₃ má₃ të₂le₃ ca₂nei₂, ján₃ bá₄ 'éi₂ i₂ca₂ñag₃ ca₂ñjí'₃ Jesús, jme₁ca₂juá'₂: “Te₁gui'₅₄, ¿i₂'ein₂ 'éi₂ i₂jáng'₂ quiáng'₂? ”

²¹ Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ Pe₄ ca₂jíin₂ 'éi₂, ca₂ñag₃ ca₂ñjí'₃ Jesús:

—Te₁gui'₅₄, i₂la₂ gué'₂: ¿'e₂ jén'₄?

²² Jaun₂ ca₂ñag₃ Jesús:

—Chi₂jua'₂ 'nio₃ jniá₂ a₂chan₂ i₂në₅ ca₂lia'₂ jé₁ma₂guíón'₃ táng₃ jniá₂, ¿'e₂ bá₄ 'uig₅₄ 'ne₂ 'í₅ 'au'₂? La₁ia₁ 'ne₂ 'éin₃ jniá₂.

²³ Jaun₂ ně₃ ca₂i₃'ag₅₄ jág₁ ně₅ jin₄ riñ₅₄ a₂tsá₃ jón₂ chi'₂ ds_i₂guia₃-tíñ₂ 'éi₂. La₁ia₁ on₃jua'₅₄ jaun₂ ca₂juá'₂ Jesús a₂tsá₃ jón₂ 'éi₂; a₂jaun₂ bá₄ ca₂juá'₂: “Chi₂jua'₂ 'nio₃ jniá₂ a₂chan₂ i₂në₅ ca₂lia'₂ jé₁ma₂guíón'₃ jniá₂ táng₃, ¿'e₂ bá₄ 'uig₅₄ 'ne₂ 'í₅ 'au'₂? ”

²⁴ Chi'₂ ds_i₂guia₃-tíñ₂ 'éi₂ bá₄ la₂, i₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia'₂ ca₂lë₃, i₂ca₂tó'₂ jág₁ la₂ ne₄ si₂ ně₃. Jaun₂ ne₄ bá₄ jniog₄, a₂tí₅ bá₄ jág₁ dsau₅ a₂jáng'₅ 'éi₂.

† ^{21:15} o₃, ja₁ñjí'₅₄ Jonás. ‡ ^{21:16} griego: W0Iagapeo (jui₁lia'₂ 'a₂lia'₂ 'nio₃ Diú₄ dsa₂ mi₂güíg₃). § ^{21:17} griego: W0Ifileo (jui₁lia'₂ 'a₂lia'₂ 'nio₃ dsa₂ mi₂güíg₃, riñ'₅₄ a₂mei₅₄ quiáin₅).

25 Ján₃ bá₄ cha₂ 'lióng₂ a₂siá'₂ a₂ca₂jmo₃ Jesús; jua'₅₄ mei'₂ guě₃ dsi₃to'₅₄ ne₄ si₂ le₂caun₂ le₂caun₂, ca₂lia'₂ jŋia'₅₄ ta₁caun₂ mi₂güíg₃ bá₄ tsá₃ jme₁'éi'₄ si₂ jua'₅₄ ca₂'uě'₃ dsa₂, líñ₂ jniá₂.* Co₂në₅.

* 21:25 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃; “A₂méi₃.”

Le₂la₂ ca₂jmo₃ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ JesúS

Jág₁ a₂cué₄ a₂chen₃ Diú₄ Jme₂dsí₂ Jnió₅

1 Ne₄ si₂ a₂ca₂jmo₃ jniá₂ le₂'uig₅₄, gui'₅₄ Teófilo,* ca₂juá'₃ jniá₂ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂jmo₃ JesúS ca₂le₃ ca₂jme₃lío₃ ca₂jme₃tag₂₃, **2** ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmi₄ a₂ca₂ñái'₃ guei'₅₄ i₂juíg₃. Né'₃ a₂dsái₁'₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂quióin'₂ dsi₂guia₃-tí_n, i₂chen₄† quián₅, ca₂chei₃ dsi₂'é₂ jág₁. Jaun₂ ca₂cué₃ jág₁ tē₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ Jnió₅, ca₂le₃jé₃ 'e₂ 'nió'₅ jmo₃ chi'₂ dsi₂guia₃-tí_n 'éi₂. **3** Cang₂ jme₁ca₂join₃, jme₁ma₂jein'₅₄ táng₃, ca₂ñi₃ tē₂láu₃ jmi₄ qui₂jme₂jniai₂₃ qui₂cué'₅ jág₁ dsau₅ chi'₂ dsi₂guia₃-tí_n a₂té₃dsón'₂ bá₄ chain₂ ma₂jein'₅₄ táng₃; jaun₂ qui₂ca₂dsia₃ jág₁ quiain'₅₄ 'éi₂ ju₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lé₅ ja₁gon₂ Diú₄.

4 Jme₁'en₅₄ gué₄ JesúS quiain'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí_n quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'éi₂ a₂tsá₃ dsi₃lein₃ dsi₂ju₅ juig₂ Jerusalén. Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Jnja₄ 'nia'₂, ju₁le₂ti₃ de'₂ jág₁ quió'₅ Ne'₃ a₂ma₂juíg₂ 'nia'₂. **5** Dsau₅ bá₄ ca₂tióG₃ Juan₅₄ ca₂tiáin₂ jmi₂ dsa₂, la₁ 'nia'₂ gué'₂ né₃ tióG₂ Diú₄ Jme₂dsí₂ Jnió₅, tē₃jë₄ la₂.

Ca₂ñá'₃ JesúS guei'₅₄ i₂juíg₃

(Marcos 16:19; Lucas 24:50-53)

6 Co₂ráun₂ tion'₅₄ chi'₂ dsi₂guia₃-tí_n le₁ñii'₂ ja₁'en₅₄ JesúS, jaun₂ ca₂ñii'₃ JesúS:

—Te₁gui'₅₄, ¿ma₂té₂ ja₁jmó'₂ 'ne₂ a₂lión₂ dsa₂ juig₂ Israel?

7 Jaun₂ ca₂ñag₃ JesúS:

—Tsá₃ ca₂tín₂ 'nia'₂ le₃ñi₁'₅₄ 'a₂ lia'₂ jmo₃ Diú₄ Jmei₂ 'éi'₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ 'ió'₄, 'e₂ jmi₄ né₃. 'Niog₅ bá₄ Diú₄ Jmei₂ ñi₅ a₂jaun₂. **8** Jé₁ma₂ca₂guen'₅₄ 'nia'₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, guéi'₁ 'nia'₂ ju₅bí₂, jaun₂ qui₂o₁nóG₅ qui₂o₁'é₃ jág₁ dsau₅ quió₃ juig₂ Jerusalén, le₂tan₅₄ juig₂ 'uë₃ Judea, 'uë₃ Samaria, ca₂le₃jé₃ juig₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃ né₃.

9 Jme₁ma₂dsan₃ juá'₂ JesúS le₂né₅, ca₂uíg₂ ju₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂ñái'₃ ca₂lioin₂ jnei₅.

10 Tē₃tióN₂ jaun₂ chi'₂ dsi₂guia₃-tí_n jág₅ guei'₅₄ jme₁ñá'₃ JesúS, con'₂ tsá₃ jáin₅ jme₁ca₂jíin₂ on₃ dsa₂ le₁qui'₂ 'mí'₂ tiog₂ jau₂, tióN₂ cau₅ quió'₅. **11** Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ on₃ 'éi₂:

—'Nia'₂ dsa₂ chan₂ Galilea, tsá₃ ma₃ta₁ jmo₃ tióN₂ gué₄ 'nia'₂ uë₂ jág₂ guei'₅₄. 'Niog₅ JesúS né₅ i₂ñá'₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ tē₃jíin₄ 'nia'₂, le₂né₅ bá₄ jiá₃ táng₃ jé₁ma₂té₂ rë₁jiá₃, ju₁lia'₂ né₂jíin₅₄ 'nia'₂ ñái'₅ né₅.

Ca₂quión'₂ dsa₂ Matías a₂jmo₃ ta₁ a₂jme₁lí₄ Judas

12 Jaun₂ né₃ ca₂'uín₂ má'₂ ja₁chei₂ Olivos, ca₂o₃lein₃ táng₃ juig₂ Jerusalén, a₂niog₅ uíng₂ con'₂ ja₁i₄ 'éi'₃ i₃ño₄ dsa₂ jme₁jmi₄ sa₅₄.‡ **13** Jme₁ca₂o₃lein₃ Jerusalén jaun₂, ca₂uíg₂ cuarto guei'₅₄ ja₁ca₂jñia₃. Dsa₂ 'éi₂ jme₁chein₂ Pe₄, Jacobo, Juan₅₄, Dré₄, Fe₂li₄, To₁má₄, Bartolomé, Tē₅₄, Jacobo ja₁ñi₁'₅₄ Alfeo, Si₂mu₅₄ i₂lí₅ cananista,§ quian'₅₄ Judas rin'₅₄ Jacobo. **14** Ca₂le₃jíin₃ le₂jaun₂ jme₁ñii'₂ i₂gú'₃ co₂lë₅ quiain'₅₄ o₁rin'₅₄ JesúS, María chog₅₄ JesúS, ca₂le₃jíin₃ gué₄ 'io₅₄ sián₂ né₃, a₂jme₁tsí'₅ Diú₄.

15 Co₂ráun₂ jme₁lë₂ con'₂ caun₂ 'ñiá₂-lón₂ rë₂dsí₂ guíón₂ (120) dsa₂ 'én₂ i₂jme₁le₁ñi₁'. Jaun₂ ca₂nau₂ Pe₄ tē₃jë₄ jaun₂, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:

16 —Rin'₅₄ jniog₄, co₂né₅ lë₅ Si₂, tion₅₄ ca₂rë₃ti₃ jág₁ a₂ma₂'é₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ tē₂le₃ quian'₅₄ 'lag₄ David, a₂ca₂i₃ín₃ Judas i₂ca₂jñia₃ dsa₂ i₂ca₂i₁te₂ JesúS chi₁'ñei'₂.

17 I₂jme₁quian'₅₄ bá₄ jniog₄ 'éi₂, jme₁lë₄ rin'₅₄ jniog₄, i₂jme₁jmo₅ ta₁ le₂la₂ bá₄ 'éi₂ ján₃. **18** La₁

* **1:1** Teófilo: o₃, "ne₂i₂'nióG₃ Diú₄." † **1:2** griego: apóstolous. ‡ **1:12** Con'₂ tí₅ caun₂ kilómetro. § **1:13** griego: celotes, co₂'nió'₄ dsa₂ i₂nau₂ quen₅; jan₂ i₂'nio₃ táun₂ 'uë₃ 'éi'₃ quió'₅ Roma. Jma₃quén₅ ca₂quioin₃ le₃on₃ Si₂mu₅₄ 'éi₂, ia₁ñí₄ lë₃ mei₂ tsá₃ ca₂ne₅₄ a₂chein₂.

quian'⁵⁴ cu₄ 'lig'⁵⁴ a₂ca₂lí₃ Judas a₂ca₂'nii₃ Jesú_s, ca₂lá₃ 'uë₃. 'Uë₃ jaun₂ ca₂jmo₃ ca₂táin'₂ të₃ chi₁jín₂, qui₂ca₂'uë₂ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁tio'₅₄ tú'₅. ¹⁹ Jme₁ca₂rë₃nj₅ dsa₂ juig₂ Jerusalén, ca₂té'₃ 'uë₃ jaun₂ Acéldama, co₂'nió'₄ a₂juá'₂: 'Uë₃ Jmi₂, quian'⁵⁴ jág₁ jmei₅ quió'₅. ²⁰ Ia₁ le₂la₂ juá'₂ ne₄ Si₂ Salmos:

Jui₁të₂tsi'⁵⁴ 'ñiog₅ 'né₅ quió'₅,
ia₁ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ le₃tian'₃. *

Ján₃ guë'₂ juá'₂ táng₃:

Dsa₂ sián'₂ jui₁jmo₅₄ ta₁ a₂jme₁lín₄. †

²¹ 'Chan₂ bá₄ dsa₂ jé₄ la₂ quián₂ jniog₄ dsa₂ i₂ma₂ca₂jme₃quiong'⁵⁴ ca₂le₃jé₃ jmig₄ lia'₂ con'₂ jme₁quian'⁵⁴ jniog₄ Te₁gui'⁵⁴ Jesú_s, ²² ca₂le₃ ca₂jnjó₂ Jesú_s jmig₂ a₂ca₂cho₃ Juan₅₄, ca₂lia'₂ jme₁ca₂uíg₂ Jesú_s guei'⁵⁴ i₂juíg₃. Jaun₂ tion₅₄ 'nió'₅ dsa₂ 'éi₂, jme₃quiong'⁵⁴ jniog₄, jaun₂jáng'₃ jág₁ dsau₅ a₂ca₂jen'⁵⁴ táng₃ Jesú_s.

²³ Jaun₂ ca₂jmo₃ jág₁ ca₂'iin₃ jan₂ i₂chen₂ José i₂té'₂ Barsabás i₂té'₂ Justo ně₃, quian'⁵⁴ jan₂ i₂chen₂ Matías. ²⁴ Jaun₂ ca₂tsi'₃ Diú₄ ca₂le₃jín₃, ca₂juá'₂ le₂la₂:

—Te₁gui'⁵⁴, 'ne₂ bá₄ i₂cuïng₂ të₂dsí₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂, 'in⁵⁴ jnia'⁵⁴ 'ein₂ dsa₂ on₃ la₂ i₂ma₂quion'⁵⁴ 'ne₂, ²⁵ ia₁jaun₂ jmo₃ ta₁ léin₂ chi'₂ dsí₂guia₃-tín₂ quiáng'₂ a₂jme₁lín₄ Judas, 'uig⁵⁴ dsáu₁ ca₂i₃'éin₂, ca₂ñái'₃ ja₁ca₂tiín₂.

²⁶ Jaun₂ ca₂tóin'₂ ca₂co₃, ca₂dsí₂ jág₁. Jaun₂ i₂chen₂ Matías bá₄ ca₂tín₂ ta₁ jaun₂. Dsí₂jui₅ le₂jaun₂ bá₄ ca₂jme₃quiain'⁵⁴ dsa₂ guia₃-ján₃ i₂jme₁lě₂ guë₄ dsí₂guia₃-tín₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s.

2

Jme₁guan₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄

¹ Jme₁ca₂té₂ Jmig₄ Të₂láu₃-guiá₂, caun₂ bá₄ ja₁jme₁tion'⁵⁴ le₁ñi'₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂. ² Con'₂ tsá₃ jáin₅ jme₁ca₂nág₂, ca₂lě₃ gau₂ ca₂jan₃ guei'⁵⁴ lia'₂ lě₅ jé₁ei₅ dsí₂tiá₂lin₃ ca₂lě₃, ca₂né'₂ ta₁caun₂ dsí₂néi₂ ja₁jme₁tion'⁵⁴ dsa₂. ³ Jaun₂ co₂tan₅₄ dsí₂jui₅ le₂jaun₂ qui₂ca₂séi'₂ tsí'₄ si₂ qui₂té₁tsí'₅₄ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, le₂jain₂ le₂jain₂. ⁴ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ qui₂ca₂cain'₂ quián⁵⁴ Jme₂dsí₂ Jñiós₅. Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ qui₂ca₂dsia₃ jág₁ jmei₅ siá'₂, lia'₂ con'₂ lě₅ ca₂cué₃ Jme₂dsí₂ a₂juá'₂ dsa₂.

⁵ Jmig₄ jaun₂ jme₁tion'⁵⁴ dsa₂ judíos juig₂ Jerusalén, i₂ja₂lén₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃, a₂jme₂ti₃ con'₂ tag₄ chí'₅ quió'₅. ⁶ Jme₁ca₂nág₂ mi'⁵⁴ a₂ca₂lě₃ jaun₂, qui₂ca₂ñi'₂ dsa₂, tsá₃ caun₂ ca₂i₃jiog₅ dsí₅, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ jma₃qué₅ qui₂ca₂nág₂ jág₁ jmei₅ quió'₅ a₂qui₂ca₂dsia₃ dsa₂ i₂tion'⁵⁴ 'éi₂. ⁷ Jaun₂ dsí₃gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃, qui₂ca₂dsia₃ jág₁ guioin⁵⁴ quiain'⁵⁴ riin'₅₄, ca₂juá'₂:

—¿On₁hua'⁵⁴ dsa₂ chan₂ Galilea ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ në₅? ⁸ ¿'A₂ bá₄ lia'₂ né'₂ dsia₂₃ jág₁ jmei₅ quió'₅ juig₂ go₄ jniog₄ le₂jau₂ le₂jau₂? ⁹ Dsa₂ i₂tion'⁵⁴ ja₁lá₃ i₂chan₂ juig₂ Partia, dsa₂ chan₂ Media, dsa₂ chan₂ Elam, dsa₂ chan₂ Mesopotamia, i₂chan₂ Judea, i₂chan₂ Capadocia, dsa₂ chan₂ Ponto, dsa₂ chan₂ 'uë₃ Asia, ¹⁰ dsa₂ chan₂ Frigia quián⁵⁴ Panfilia, dsa₂ ja₂lén₂ 'uë₃ Egipto quián⁵⁴ juig₂ 'uë₃ Africa* a₂niog₅ uíng₂ con'₂ guë₄ Cirene. Ján₃ bá₄ tion'⁵⁴ dsa₂ chan₂ Roma i₂ma₂tián₅ ja₁lá₃. I₂lin₅₄ 'éi₂ jme₁ma₂lín₅ judíos; I₂lin₅₄ guë'₂ ma₂gue₃ juá'₅ quió'₅ dsa₂ judíos. ¹¹ Ján₃ bá₄ tion'⁵⁴ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Creta, dsa₂ chan₂ Arabia në₃. La₁ ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ néi₁ quián⁵⁴ jág₁ jmei₅ quián₂ a₂dsia₅ dsa₂ në₅ ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁ a₂'io'₂ a₂jmo₅ Diú₄.

¹² Jaun₂ 'ñio₅ dsí₂gó'₃ dsí₅ dsa₂, tsá₃ caun₂ qui₂ca₂'ág₂ dsí₅. Jñia'⁵⁴ qui₂ñíí'₅ riin'⁵⁴:

—¿'E₂ 'nió'₄ juá'₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅?

¹³ I₂lin₅₄ guë'₂ tsá₃ 'éin₂, jñia'⁵⁴ qui₂jmog'₂ burlas, jaun₂ ca₂juá'₂:

* ^{1:20} Salmo 69:25. † ^{1:20} Salmo 109:8. * ^{2:10} griego: Libia.

—I₂le₁'en₅ bá₄ i₂në₅.

Jág₁ a₂ca₂juá' Pe₄ ca₂tsí' dsa₂

¹⁴ Jaun₂ ca₂nau₂ Pe₄ jé₄ jme₁guá₄ quiain'₅₄ gué₄ guia₃-ján₃ chi'₂ dsí₂guia₃-tí₂ riin'₅₄. Jaun₂ ca₂juá'₂ tiá₂ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—'Nia'₂ dsa₂ chan₂ Judea quian'₅₄ ca₂le₃jíng'₃ i₂tián'₅ Jerusalén në₃, juíle₂ñi'₅₄ 'nia'₂ jág₁ la₂. Nei₂ 'nia'₂ dse₃ a₂juá'₄ jniá₂ la₂. ¹⁵ Tsá₃ le₁'en₅ dsa₂ la₂ juília'₂ líñ'₂ 'nia'₂, ia₁ con'₂ hora ñí₁ ñi₃ tē₂ o₃'iog₂† bá₄ gué₄ la₂. ¹⁶ Té₂le₃ a₂rë₂ti₃ con'₂ lë₅ jág₁ a₂ca₂'é₂ Joel ma₂líg'₂, lia'₂ con'₂ jme₁ca₂juá'₂:

¹⁷ Jé₁ca₂tó'₂ jmig₄, juá'₂ Diú₄,
tsíng₅₄ Jme₂dsí₂ quiáng₃ jaun₂ sióin₃
ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ mí₂güíg₃.

Ja₂ñí'₂ 'nia'₂, ja₁míg'₄ në₃
qui₃dsia₃ o₄quió₃ jniá₂.
Dsó₂ chi'₂ quián'₂ 'nia'₂ në₃
a₂lë₁qui₃jág₃ 'e₂ qui₃jág₃,
dsí₂gui'₅₄ can'₅₄ gué'₂ qui₃qui₃.

¹⁸ Jmig₄ jaun₂, qui₁'íng₄ Jme₂dsí₂ quiáng₃
ne₄ quió'₅ dsa₂ ñe'₂, dsa₂ mí₂ në₃
i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₃,

jaun₂ gué₄ qui₃dsia₃ o₄quió₃ jniá₂.
¹⁹ Dsí₁ guei'₅₄ gué'₂ qui₁'é₄ jniá₂ dsa₂
cosas a₂dsí₃gó'₃ dsí₅.
Ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ gué'₂
jmo₅₄ jniá₂ lé₂ léi₄,
juília'₂ jmi₂, si₂, jnei₅ lë₅ jme₁ñi₁ në₃.

²⁰ 'Iog₂ gué'₂ co₂dsia₅ le₃lia'₂.
Tsí'₂ gué'₂ lé₂ guéin₂ lia'₂ lë₅ jmi₂.

Ca₂le₃jé₃ a₂në₅ lé₂ né'₃ gué₄
a₂guá₂ jmig₄ quió'₅ Te₁gui'₅₄.

Jmig₄ jaun₂ lé₂ caun₂ jmig₄ jué'₂ a₂gau₂.

²¹ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂mi₅ chi₂lén'₂ Te₁gui'₅₄,
lióin₂bá₄.‡

²² "Nia'₂ dsa₂ chan₂ Israel, nei₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ a₂juá'₄ jniá₂ la₂. Jesús chan₂ Nazaret dsa₂ dsen₃ quián₅ Diú₄, i₂ca₂cué'₃ 'éi'₃ ca₂chein₃ jín'₄ 'nia'₂. Ca₂jmo₃ Diú₄ ca₂le₃jé₃ léi₄ jué'₂, ca₂le₃jé₃ 'e₂ dsí₂gó'₃ dsí₅ dsa₂, qui₂ca₂jmo₃ tē₂le₃ quian'₅₄ Jesús jín'₄ 'nia'₂. A₂ñi₁'₅₄ rë₂ bá₄ 'nia'₂ jaun₂. ²³ La₁jme₁ca₂jáng₂ dsa₂ o₄gog₂ 'nia'₂ con'₂ jme₁ma₂lë₅ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂ma₂ñi₅ le₂jniá₅, 'nia'₂ në₃ ca₂chang₂ i₂'éi₂, ca₂te'₅₄ chi₁'ñei₂₃, ca₂i₁jín₅₄ 'nia'₂ o₄gú₃ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂tsá₃ ñéi₂ dsí₅. Jaun₂ ca₂jnag₃ ca₂tion₃ cróg₄. ²⁴ La₁ Diú₄ ca₂jme₃jein'₅₄ táng₃, ca₂lió₂ ne₄ 'mú₃. Ia₁ tsá₃ lé₂ jua'₅₄ a₂të₃roin₅₄ a₂rë₃join₅ co₂tan₅₄ jín₄ 'lag₄. ²⁵ Ia₁ ca₂juá'₂ 'lag₄ Rag₅₄ David a₂'iin₂₃ Jesús, ca₂juá':

Ia₁ jín₄ bá₄ jniá₂ tián₂ Te₁gui'₅₄
cau₅ quió₃.

'Éi₂ bá₄ guá₅ tē₂le₃ gu₃ ne₁,
ia₁jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ jmog'₂ jleng₃,
'i₅ dsí₃.

²⁶ Jaun₂ lë₃, 'ñio₅ líñ₃ ca₂jmo₃ jniá₂ 'io'₂,
jaun₂ ca₂juá'₃ quián'₅₄ le₁tsí'₃

† ^{2:15} lit. "hora 'ni₅." ‡ ^{2:21} Joel 2:28-32.

jág₁ a₂jéin₅ lián' ₂.
 Jaun₂ lě₃ tsá₃ 'i₅ dsí₃ jě₁ma₂ca₂jon₃ ni₁ŋi₃.
 27 Ia₁ tsá₃ cué'₁ jmig₄ a₂jnia₃ jme₂dsí₂ quiáng₃
 ja₁tion'₅₄ 'lag₄, §
 on₃ guë'₂ cué'₁ jmig₄ a₂siá'₃ ni₁ŋi₃ jniá₂,
 dsa₂ jnió₅ quiáng'₂ i₂'nióg'₃.
 28 Ca₂'ë'₅₄ ca₂jme₁tag₂ jui₅ ja₁tín'₄ jme₂dsí₂ quiáng₃,
 Jaun₂ jmó'₂ jéin₄ lián'₂ jě₁ma₂'eng₅₄ ja₁cong'₂. *
 29 'Rin'₅₄ jniog₄, léi₄ dsón'₂ bá₄ ca₂jon₃ tsí₁jon₂ jmei₂ jniog₄ David, jaun₂ ca₂'oin₃. Në₅ bá₄
 chí'₅ guë'₂ tau₂ 'ŋio₅ quió'₅ quian'₅₄ jniog₄ rë₂né₃. 30 La₁ David 'éi₂ jme₁lín₄ jan₂ i₂jme₁ 'é₂ jág₁
 quián₅ Diú₄, jaun₂ jme₁ŋi₅ rë₂ a₂ca₂cuë₃ Diú₄ jág₁ 'iin₂₃ 'ŋiog₅, a₂le₃chan₂ jé₄ quió'₅ ja₁ŋi'₅₄
 chi'₂ dsio₅₄, jan₂ i₂lín₄ I₂rë₂ 'i₁n₁ quián₅ Diú₄. Jaun₂ i₂'éi₂ guá₃ goin₃ ne₄ ne₄ta₁ ja₁jme₁guá₄
 'ŋiog₅ David. 31 Co₂'nió'₄ a₂ma₂jág₂ bá₄ David le₂jniá₅, ca₂juá'₂ a₂jen'₅₄ I₂rë₂ 'i₁n₁ quián₅ Diú₄.
 Jaun₂ ca₂juá'₂ jáñ₃ a₂tsá₃ jnia₃ jme₂dsí₂ quió'₅ jin₄ 'lag₄, † on₃ guë'₂ dsí₃'én₂ ni₁ŋi₁₂ jua'₅₄ a₂siá'₃.
 32 Ia₁ Diú₄ bá₄ ca₂jmo₃ ca₂jen'₅₄ táng₃ 'ŋiog₅ Jesús 'éi₂. Ca₂le₃jág₃ bá₄ jnia'₅₄ ca₂té₂ ne₄, jaun₂
 lě₃ cuë₂ jág₁ dsau₅. 33 Jaun₂ ca₂chó'₂ Diú₄ quian'₅₄ gu₂ ne₁, ca₂jme₃juag₂. Jaun₂ Diú₄ Jmei₂
 ca₂cuin₃ Jme₂dsí₂ quiáin₅ ca₂cuíin₃ Jesús, lia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ quió'₅ ma₂cuë₃. Jaun₂ ca₂le₃jé₃
 a₂në₅ a₂ma₂jag'₅₄ a₂ma₂nei'₂ 'nia'₂, já₅ ne₄ 'éi₂ bá₄. 34 Ia₁ on₃jua'₅₄ David ca₂uíg₂ guei'₅₄ i₂juíg₃,
 ia₁ 'ŋiog₅ David ca₂juá'₃:
 Ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ Te₁gui'₅₄ quiáng₃:
 "Né₂ con₂ jniá₂ tē₂le₃ gu₃ ne₁,
 35 ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄
 a₂tón'₁ jniá₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ o₄tag'₄". ‡
 36 Jui₁le₂ŋi₅ rë₂ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂juíg₂ Israel, jaun₂tsá₃ jui₁'ei₅₄ caun₂-tín₃ dsí₅, ia₁ 'ŋiog₅
 Jesús 'éi₂ bá₄, i₂ca₂tión'₃ 'nia'₂ cróg₄, Diú₄ në₃ ma₂jmo₃ ma₂lín₅ lia'₂ Te₁gui'₅₄ lia'₂ rë'₂ I₂rë₂ 'i₁n₁
 quiáin₅.
 37 Jme₁ca₂nág₂ dsa₂le₂në₅ tioin'₅₄, qui₂ca₂tá'₂ 'lia'₂ dsí₅ 'ŋio₅ lin₃. Jaun₂ ca₂ŋii'₃ Pe₄ quiain'₅₄
 chí'₂ dsí₂guia₃-tín₂ riin'₅₄ ca₂juá':
 —Rin'₅₄ jniog₄, ¿'e₂ 'nió'₅ jmó₁ jnia'₅₄?
 38 Jaun₂ ca₂ŋag₃ Pe₄:
 —Jme₁tsín₄ 'nia'₂ 'au'₂, jen'₄ 'nia'₂ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄, chon₅₄ 'nia'₂ jmig₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂
 lia'₂ con'₂ lě₅ 'éi'₃ quió'₅ Jesús, cuë'₅₄ léi₄ a₂qui₂ma₂'én₂ dsáu'₂ 'nia'₂. Jaun₂ guë₄ cuíñ₃ Diú₄
 Jme₂dsí₂ Jñiò₅ quiáin₅. 39 Jág₁ në₅ ca₂cuë₃ Diú₄ quián'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃, ca₂le₃jín₃ chí'₂-
 guein₂ quián'₂ 'nia'₂ në₃, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ guë₄ dsa₂ i₂chan₂ uíng₂. Jág₁ në₅ quió'₅ ca₂le₃jín₃
 dsa₂ i₂'nio₃ Te₁gui'₅₄ Diú₄ quián₂ jniog₄ tē₂.
 40 Quian'₅₄ jág₁ la₂, quian'₅₄ 'lióng₂ guë₄ jág₁ siá'₂, ca₂juá'₂ Pe₄ tion₅₄ ca₂tsí'₃ dsa₂:
 —Lion₄ 'nia'₂ jin₄ dsa₂ i₂ma₂i₂cón'₅ rë'₂né₃.
 41 Jaun₂ ca₂le₃jín₃ i₂ca₂tón'₃ jui₅ ca₂nág₂ jág₁ dse₃ ca₂juá'₂ Pe₄, qui₂ca₂jñói₂ jmig₂. Jmig₄
 jaun₂ con'₂ 'ni₅ mei₅ dsa₂ i₃ton'₅₄ tē₂le₃jín₄ dsa₂ i₂ma₂'én₂ tē₂le₃ quió'₅ Jesucristo. 42 Ca₂le₃jín₃
 dsa₂ ca₂jña'₃ tiá₂ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂jme₂tag₅ chí'₂ dsí₂guia₃-tín₂. Caun₂ bá₄ jág₁ quió'₅ ca₂jmo₃
 ca₂le₃jíñ₃, chí₂léin'₂ Diú₄, qui₂tóin'₅ co₂lë₅, jmo₂₃ dsógi₁ i₁ŋí₄.
A₂ lia'₂ jme₁chan₂ dsa₂ le₂'uig₅₄ i₂'én₂ jág₁ dse₃
 43 'Nio₅ i₂gó'₃ dsí₅ dsa₂ ca₂le₃jé₃ léi₄ a₂qui₂ca₂jmo₃ Diú₄ tē₂le₃ quian'₅₄ dsí₂guia₃-tín₂
 i₂chen₄§ quiáin₅. 44 Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ma₂'én₂, caun₂ bá₄ jág₁ 'ei₅ quió'₅, jaun₂ ca₂le₃jé₃

§ 2:27 Salmo 16:18-11. * 2:28 Salmo 16:18-11. † 2:31 griego: hades, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁quió'₄ 'lag₄. ‡ 2:35
 Salmo 110:1. § 2:43 griego: apóstolous.

a₂jme₁cha₂ quió'₅, jme₁lě₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ rīin'₅₄. ⁴⁵ Ca₂le₃jě₃ 'e₂ cosa cha₂ quió'₅, qui₂ca₂'nag₃, jaun₂ jme₁qui₂dsió'₅ cu₄ jaun₂ 'ein₂ rīin'₅₄ 'nió'₅ quió'₅. ⁴⁶ Ca₂le₃jě₃ jmi₄ jme₁ñii'₂ i₁dsi₅ guá'₅ templo. Dsi₂néi₂ quió'₅ ně₃, jme₁dsió'₅ i₁ñí'₄ jme₁gué'₅ co₂dsia₅, ca₂le₃jín₃ jmo₂₃ 'io'₂, caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₅. ⁴⁷ Ca₂le₃jín₃ jme₁cué'₅ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ sián'₂ jme₁'nioi₃ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂le₃jě₃ jmi₄ bá₄ jmo₅ Te₁gui'₅₄ caun₂ dsí₂juíñ₂ dsa₂ i₁lón₂.

3

Ca₂'lón₂ jan₂ dsa₂ 'lian'

¹ Co₂ráun₂ dsióg₃ Pe₄ quiain'₅₄ Juan₅₄ guá'₅ templo con'₂ hora ñí₁ 'nì₅ tě₂le₃ ca₂'láu₂,* ia₁ hora jaun₂ jme₁ñí'₂ dsa₂ tián₂ chi₂léin'₂ Diú₄. ² Ca₂le₃jě₃ jmi₄ jme₁dsí₂jnia₃ dsa₂ jan₂ dsa₂ 'lian'₂ i₂tsá₃ lé₂ ñí₃, le₂jaun₂ jme₁ma₂líin₅ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rě₃cháin₃, jme₁dsi₃jiog₃ dsa₂ o₄'né₄ i₁dsi₅ guá'₅, ja₁tě'₂ dsa₂ O₄'né₄ Jlá'₁. Ja₁jaun₂ jme₁qui₂mi₅ dsa₂ 'lian'₂ 'éi₂ cu₄ quió'₅ dsa₂ i₂dsi₂lén₂ guá'₅. ³ Jme₁ca₂jág₃ dsa₂ dso'₅₄ 'éi₂ ca₂ñó₃ Pe₄ quiain'₅₄ Juan₅₄ a₂dsi₃toin'₅₄ i₁dsi₅ guá'₅, jaun₂ ca₂mi₃ cu₄ quió'₅ dsa₂ on₃ 'éi₂. ⁴ Jaun₂ ca₂nau₂ Pe₄, Juan₅₄ ně₃, ca₂jín₂ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄:

—Dse₃ jag₄ jnia'₅₄.

⁵ Jaun₂ guá₅ dsa₂ 'éi₂ qui₂jín₂ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄, ia₁ líin₂ cuë₃ dsa₂ ca₂la₂ cu₄. ⁶ La₁ jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄:

—Tsá₃ cu₄tiog₂, on₃ guë'₂ cu₄nióg₄ cha₂ quió₃ cuë₅₄. La₁ con'₂ a₂cha₂ quió₃, cuë₅₄. Quian'₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Jesucristo chan₂ Nazaret, nau₂, ñí₄.

⁷ Jaun₂ ca₂jña'₃ Pe₄ mi₂gu₂ ne₁ dsa₂ 'éi₂, ca₂jme₃'o₅₄ ca₂chó'₂. Dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂rě₃bén₂ mi₂tag₄ dsa₂ 'éi₂. ⁸ Jaun₂ ca₂ráun₂ ca₂nau₂ jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂ñí₃. Jaun₂ ca₂'í₃ i₁dsi₅ guá'₅ quiain'₅₄ dsa₂ on₃ 'éi₂, qui₂ca₂ñí₃ qui₂ca₂ráun₂ qui₂ca₂cué'₃ ti₁'mag'₄ Diú₄. ⁹ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ ja₁jaun₂, ca₂jín₂ dsa₂ 'éi₂ ñí₂₃ cué'₅ ti₁'mag'₄ Diú₄. ¹⁰ Jaun₂ dsí₂gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃, ia₁ ma₂ñí₂₃. Ma₂cu₂ñí₂₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ i₂gua₂ tián₂ o₄'né₄ chei₂ Jlá'₁ qui₂mi₂₃ cu₄.

Jág₁ ca₂ton₃ Pe₄ corredor ja₁tě'₂ dsa₂ quió'₅ Salomón

¹¹ Caun₂ 'en₅₄ le₂jaun₂ bá₄ dsa₂ i₂jme₁'lian'₂ 'éi₂ quiain'₅₄, tsá₃ téin₂ Pe₄, Juan₅₄ ně₃. Jaun₂ ca₂i₃lén₂ co₂chi'₅₄ juíñ₅ dsa₂ dsí₂gó'₃ dsí₅ ca₂ton₂ guá'₅ ja₁chei₂ Corredor quió'₅ Salomón, ja₁jme₁'en₅₄ Pe₄ quiain'₅₄ Juan₅₄ ně₃. ¹² Jme₁ca₂jág₃ Pe₄ le₁ñí'₂ dsa₂ juíñ₅, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—'Nia'₂ dsa₂ juig₂ chan₂ Israel, ¿'E₂ lě₃ ñí₄ dsí₂gó'₃ 'au'₂ 'nia'₂? ¿'E₂ lě₃ jag'₅₄ 'nia'₂ jnia'₅₄ le₂né₅? On₃hua'₅₄ bí₂ a₂tag₂ jnia'₅₄ guio₅₄ a₂ca₂'lón₂ dsa₂ ně₅ a₂ma₂lé₂ ñí₃, jua'₅₄ a₂lág₅ jnia'₅₄ dsa₂ o₂dsan₂, ¹³ La₁ia₁ Diú₄ quián₅ tsí₁jon₂ jmei₂ jniog₄ Abraham, Isaac, Jacob ně₃, Diú₄ 'éi₂ ca₂jme₃juíñ₂ 'ñio₅ lin₃ Jesús ja₁ñí'₅₄, i₂ca₂jin'₅₄ 'nia'₂ ne₄ dsí₂tan₅₄. Jme₁'nio₃ gué₄ Dsi₄má'₂ Pilato jme₁lió₂, la₁ tsá₃ ca₂gue'₅₄ 'nia'₂. ¹⁴ 'Nió'₄ jme₁lon₄ 'nia'₂ dsa₂ jnió₅ i₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rin₂ 'éi₂, jé₂ bá₄ dsa₂ i₂ma₂ñí₃ dsa₂ ca₂mi₅₄ 'nia'₂ lión₂. ¹⁵ Jaun₂ le₂né₅ ca₂ñí₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂cué₅ jme₂dsí₂. La₁ Diú₄ ca₂jme₃jein'₅₄ táng₃ jín₄ 'lag₄, jaun₂ ca₂le₃jě₃ a₂ně₅ ca₂tě₂ ne₄ jnia'₅₄. ¹⁶ Quián'₅₄ bí₂ quió'₅ 'ñiog₅ Jesús 'éi₂ ca₂lión₂ dsa₂ i₂cuíñ₂ 'nia'₂ i₂jín₄ 'nia'₂ ně₅, ia₁ a₂'éin₂ jnia'₅₄ tě₂le₃ quió'₅ Jesús. 'Éi₂ bá₄ ně₂cué₃ bí₂ quió'₅ dsa₂ ně₅, jaun₂ ca₂'lón₂, co₂ñei'₅₄, jui₁lia'₂ jín₅₄ 'nia'₂ ně₅.

¹⁷ 'Guion₄ bá₄ jniá₂ dse₃, rīn'₅₄ jniog₄, a₂ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂ caun₂ jág₁ quiain'₅₄ dsa₂ can'₅₄ quián'₂ 'nia'₂, a₂ca₂jñí'₃ 'nia'₂ Jesús, ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂ le₂jaun₂ ia₁ a₂tsá₃ ñí₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'e₂ jmo'₂. ¹⁸ La₁ ca₂rě₃ti₃ jág₁ a₂ma₂'é₂ Diú₄ le₂jñiá₅ tě₂le₃ quiain'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quiáin₅, a₂tion'₅₄ jág₃ uig₅ dsa₂ I₂rě₂'ín₁ quiáin₅. ¹⁹ Jaun₂ ně₃, jme₁tsín₄ 'nia'₂ 'au'₂, jen'₅₄ 'nia'₂ tě₂le₃ quió'₅ Diú₄, ia₁jaun₂ 'én₂ dsáu'₂ 'nia'₂. Jaun₂ bá₄ jiá₃ jmi₄ cuë₃ Te₁gui'₅₄ a₂le₃güin'₂ jme₂dsí₂ quián'₂

* **3:1** lit. "hora ñí₃."

'nia'₂, ²⁰ a₂chein₃ táng₃ Jesúś i₂lín₅ I₂rë₂ ín₁ quián₅ Diú₄, i₂ma₂lë₅ jág₁ le₂jñiá₅ jiá₃ quián'₂ 'nia'₂, ²¹ o₁jñia'₅₄ la₂ rë₂në₃ tion₅₄ 'nió'₅ guá₃ Jesúś guei'₅₄ i₂juíg₃ ca₂lia'₂ ca₂jmo₃ Diú₄ rë₂ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ ma₂'é₂ dsa₂ jñió₅ quián₅ ma₂líg₂. ²² Le₂la₂ ca₂juá'₂ 'lag₄ Moisés ca₂tsí'₃ dsa₂ quián₂jñiog₄ ma₂dsi₃jo₃: "A₂chen₃ Te₁gui'₅₄ Diú₄ jan₂ dsa₂i₂'é₂ jág₁ quián₅, i₂lín₅ dsa₂ go'₄ 'nia'₂ guiong'₅₄, jui₁lia'₂ ca₂chei₃ jniá₂. Jaun₂ tón'₂ 'nia'₂ jui₅ jme₁ti'₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ con'₂ 'éi'₃ a₂jmo₃ 'éi₂. ²³ Ia₁ ca₂le₃jín₃ i₂tsá₃ jui₅ tón'₂ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ 'éi₂, dsi₃'éin₂, 'uíin₃ juíg₂ Israel."† ²⁴ Jaun₂ le₂në₅ ca₂'é₂ Samuel jág₁ le₂'uig₅₄, ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ i₂ca₂o₃lén₂ cang₂ gué₄ jaun₂, qui₂ca₂juá'₂ lia'₂ lé₂ jñig₄ në₃. ²⁵ Jág₁ a₂ca₂cué₃ Diú₄ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅, ca₂cué'₃ 'nia'₂ bá₄. A₂dse₃ quián'₂ 'nia'₂ bá₄ ca₂jmo₃ Diú₄ caun₂ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ can'₅₄ quián₂jñiog₄ ma₂líg₂, jui₁lia'₂ ca₂tsí'₃ Abraham: "Ca₂le₃jín₃ chi'₂-guein₂ dsa₂ mi₂güíg₃ le₃chain₂ dse₃ të₂le₃ quian'₅₄ chi'₂ dsió'₂."‡ ²⁶ Lia'₂ con'₂ jme₁ca₂chón'₂§ Diú₄ Ja₁ñi'₅₄, ca₂chein₃ le₂'uig₅₄ jín'₄ 'nia'₂, ia₁jaun₂ jme₃gu'₅₄, ia₁jaun₂ ti'₄ 'nia'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ ca₂le₃jé₃ dso₄ qui₂'nau'₂ 'nia'₂.

4

Pe₄ quiain'₅₄ Juan₅₄ tióin₂ ne₄ dsi₂tan₅₄

¹ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄ tsá₃ ma₂dsan₃ bá₄ gué₄ tsí'₅ dsa₂ jág₁, jme₁ca₂dsi₃lén₂ jme₂dsa₂ quiain'₅₄ juig₅₄ chi'₂ i'₅₄ quián₅ guá'₅, dsa₂ saduceos në₃. ² Le₁'néi₃ 'ñio₅ lín₃, ia₁ jme₂tín₅ 'éi₂ dsa₂ a₂jen'₅₄ dsa₂ jin₄ 'lag₄ jui₁lia'₂ ca₂lë₃ léi₄ ca₂jen'₅₄ Jesúś. ³ Jaun₂ ca₂jñau'₃ chi'₂ i'₅₄ ca₂tág₃ ca₂i₁tio'₂ né'₃ 'má₃ ca₂të₂ jme₁jnia₃, ia₁ ca₂'láu₂ bá₄ jñig₄ jaun₂. ⁴ La₁ juin₅ bá₄ dsa₂ i₂ca₂nág₂ ca₂rë₃ éin₂ jág₁. Con'₂ 'ñiá₂ mei₅ dsa₂ i₂ca₂rë₃éin₂ 'éi₂, jme₁ca₂cáun₂ dsa₂ 'í₁ jmá'₃ dsa₂ nje'₂.

⁵ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂ñi'₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsen₅₄ i₂jmo₅ 'éi'₃ quián₅ dsa₂ judíos, dsi₂gui'₅₄ can'₅₄, të₅juá'₅ në₃. ⁶ Ján₃ bá₄ jaun₂ jme₁en₅₄ Anás i₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄, Caifás, Juan₅₄, Alejandro në₃, ca₂le₃jín₃ gué₄ i₂lín₅ o₁rín₅₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄. ⁷ Jme₁ma₂le₁ñi'₂ jíin₂, jaun₂ gué₄ ca₂l₁dsein₂₃ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄, jaun₂ ca₂chei'₃ dsi₂jo₂ ja₁le₁ñi'₂ jaun₂. Jaun₂ ca₂ñag₃:

—¿'Ein₂ ca₂cué₃ 'éi'₃, o₃ 'ein₂ ca₂cué₃ jág₁ a₂i₂nio'₄ 'nia'₂ jme₂ting'₁ dsa₂, a₂jmo'₂ 'nia'₂ 'e₂ jmo'₂ i₂niog'₅₄?

⁸ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄, rë₂rin₅ Jme₂dsí₂ Jñió₅ të₂dsí₅, ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂le₁ñi'₂ 'éi₂: ⁹ Chi₂jua'₂ a₂jaun₂ ñag'₅₄ 'nia'₂ ia₁ ca₂jmó₁ jnia'₅₄ caun₂ a₂dse₃ quió'₅ jan₂ dsa₂ dso'₅₄ i₂tsá₃ lé₂ jme₁ñi₃, chi₂jua'₂ 'niog'₂ 'nia'₂ le₃ñi'₅₄ 'a₂ lia'₂ ca₂lë₃ a₂ca₂'lóin₂, ¹⁰ jui₁le₃ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂, jui₁le₃ñi₅ bá₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ juíg₂ Israel në₃, a₂chén'₅ dsa₂ në₅ jín'₄ 'nia'₂ ca₂'lóin₂ quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Jesucristo chan₂ Nazaret i₂ca₂tión₃ 'nia'₂ cróg₄, i₂ca₂jme₁jen'₅₄ táng₃ Diú₄ jin₄ 'lag₄. ¹¹ Jesúś 'éi₂:

lin₅ ni₁cang₁ a₂tsá₃ jen'₅₄ 'nia'₂,

i₂líng₅ të₅ i₂chi'₅ tsí₁né₅,

la₁ ca₂dsiog₃ ca₂lë₃ ni₁cang₁ a₂dsen₅₄ gué₄.*

¹² Ia₁ 'i₁jan₂ i₂sián'₂ tsá₃ chan₂ i₂le₃lión₂ dsa₂. Ia₁ 'i₁jan₂ i₂sián'₂ tsá₃ ca₂cuí₃ Diú₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, a₂lé₂ 'iin₄ jniog₄ a₂mí₁ ne₄ Diú₄ ia₁jaun₂ tág₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, jñia'₅₄ lia'₂ jan₂ Jesúś bá₄.

¹³ Jme₁ca₂jág₃ dsa₂ can'₅₄ dsí₂gó'₃ dsí₅ca₂jín₂ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄ 'a₂ lia'₂ tiá₂ dsí₅ 'éi₂ ñag₂₃ ne₅₄ le₂jaun₂, jaun₂ ca₂rë₃lí₄ a₂lín₅ 'éi₂ dsa₂ tsá₃ lin₄ quen₅, i₂tsá₃ lin₄ si₂ cui₁'₅ në₃, jaun₂ gué₄ ca₂rë₃cuí₂₃ a₂lín₅ 'éi₂ dsa₂ i₂jme₁ñiog₄ quian'₅₄ Jesúś. ¹⁴ Ia₁ jaun₂ bá₄ jme₁chén'₄ dsa₂ i₂ca₂'lón₂ 'éi₂ jé₄ jaun₂, jaun₂ lë₃ tsá₃ cuí₅ jñig₄ jua'₅₄ a₂juá'₂ dsa₂ can'₅₄ a₂tsá₃ dsau₅.

¹⁵ Jaun₂ ca₂'uíin'₂ bá₄ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄ jé₄ jaun₂, jaun₂ ca₂jmo₃ jág₁ guioin₅₄ 'a₂ lia'₂ jmo₃.

¹⁶ Ca₂dsia₃ jág₁, juá'₂:

† 3:23 Deuteronomio 18:15,18-19. ‡ 3:25 Génesis 22:18; 26:4. § 3:26 o₃, "jme₁ca₂jme₃jen'₅₄." * 4:11 Salmo 118:22.

—¿'A₂ lia'₂ jmó₁ quian'₅₄ dsa₂ në₅ jaun₂? Ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ juig₂ Jerusalén ma₂le₁ñi₅ a₂jmo₅ i₂në₅ léi₄ juë₂, jaun₂ tsá₃ lé₂ jua'₅₄ a₂jua'₅₄ jniog₄ a₂tsá₃ dsau₅. ¹⁷ La₁ ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃caun₂ qui₃dsí₃'ag₅ jág₁ jin₄ dsa₂ juig₂, 'nió'₅ quiain₅₄ jniog₄ juë'₅ ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃i₃nioi₅₄ qui₃'in₃ gué₄ Jesús a₂tsí₃ dsa₂ le₃ne₄ juí₅ ja₁dsau₅₄ në₅.

¹⁸ Jaun₂ ca₂të₃ dsa₂ i₂le₁ñi₂ 'éi₂ ca₂të₃ táng₃ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ ca₂tsí₃ dsa₂ on₃ 'éi₂, a₂tsá₃ ma₃dsia₃ co₂ñei₅₄ on₃ gué₂ jme₃ti₂n₂₃ dsa₂ a₂'in₂₃ Jesús. ¹⁹ La₁ jaun₂ ca₂ñag₃ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄ ca₂juá₂:

—'Nio'₄ 'nia'₂ 'au'₂ chi₂jua'₂ 'ñio₅ gué₄ dse₃ jniá₂ ne₄ Diú₄, a₂néi₁ jnia'₅₄ gau₂ jág₁ quián'₂ 'nia'₂, 'nió'₄ a₂jme₁néi₁ jnia'₅₄ gau₂ jág₁ quió'₅ Diú₄. ²⁰ La₁ jnia'₅₄ në₃ tsá₃ lé₂ tí₄ a₂dsiá₁ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂jag₅₄, a₂ma₂néi₁ në₃.

²¹ Jaun₂ ca₂quiong₃ dsí₂tan₅₄ juë'₅, la₁ ca₂lió₂ bá₄ jaun₂ në₃. Ia₁ tsá₃ ca₂dsó₂ 'a₂lia'₂ 'é₂ uig₅, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ ma₂qui₂cué₃ ti₁'mag₄ Diú₄ a₂ca₂të₂ ne₅₄ a₂ca₂lë₃ jaun₂. ²² Jaun₂ dsa₂ ne₂ i₂ca₂lón₂ 'éi₂ quian'₅₄ léi₄ a₂dsí₂gó₃ dsí₅, jme₁'ein₅₄ lë₅ gué₄ téláu₃ ñi₂.

Ca₂mi₃ dsa₂ 'én₂ a₂cué₃ gué₄ Diú₄ bí₂ quió'₅

²³ Jme₁ma₂lón₂ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄, ca₂i₃léin₂ ja₁tion_{'54} ri₁n₅₄, jaun₂ ca₂dsia₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ ca₂juá₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ dsí₂gui₅₄ can_{'54} a₂ca₂tsí₃ 'éi₂. ²⁴ Jme₁ca₂nág₂ jág₁ jaun₂, ca₂le₃jín₃ ca₂mi₃ co₂lë₅ ca₂tsí₃ Diú₄ ca₂juá₂:

—Te₁gui_{'54} quián₂ jniog₄, 'ne₂ bá₄ líng₅ Diú₄ i₂ca₂jmo_{'54} guei_{'54} i₂juíg₃, quian'₅₄ gua_{'54} 'uë₃, jmi₁ñi_{'4} në₃, ca₂le₃jé₃ gué₄ 'e₂ a₂cha₂. ²⁵ 'Ne₂ bá₄ ca₂jua_{'54} quian'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ quiáng_{'2}, jme₁ca₂juá_{'2} 'lag₄ David dsa₂ quiáng_{'2}:

¿'E₂ lë₃ tion_{'54} dsí₂nau₂ co₂mi_{'54}?

¿'E₂ lë₃ dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ chan₂ mi₂güíg₃
ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig_{'54} a₂tsá₃ ta₁ tí₄?

²⁶ Ca₂le₃jín₃ rag₅₄ ne₄ gua_{'54} 'uë₃
qui₂ca₂quiin_{'2} jág₁;

Ca₂le₃jín₃ dsí₂tan₅₄ quián₅ juig₂
qui₂ca₂nau₂ 'nei₂ ja₁con₂ Te₁gui_{'54},
ja₁con₂ I₂rë₂ín₁ quiáiñ₅ në₃.†

²⁷ 'Dsau₅ dsón_{'2} bá₄ ca₂jmo₃ caun₂ jág₁ Rag₅₄ Herodes quian'₅₄ Dsi₄má_{'2} Poncio Pilato juig₂ la₂ quian'₅₄ dsí₂nau₂, dsa₂ israelitas në₃. Ca₂quiin_{'3} jág₁ ca₂jme₃'ñiai₅₄ Jesús Ja₂ñi_{'2} jñiò₅ i₂rë₂ín₁ quiáng_{'2}, ²⁸ Quian'₅₄ a₂në₅, ca₂jme₃ti₃ dsa₂ can_{'54} 'éi₂ ca₂le₃jé₃ a₂'i₄ 'éi₃ niog₅ lé₂. ²⁹ Jaun₂ në₃ Te₁gui_{'54}, jag₄ a₂quiong₅ dsa₂ juë'₅ jnia_{'54}. Cuë₄ bí₂ jnia_{'54} dsa₂ quiáng_{'2} ia₁jaun₂ tián₂ qui₂jme₁ti₅ gué₄ jnia_{'54} dsa₂ jág₁ quiáng_{'2}, tsá₃ jui₁le₂go₃. ³⁰ Cuë₄ bí₂ quiáng_{'2} a₂lé₂ jme₁'lion₅₄ jnia_{'54} dsa₂ dso_{'54}, a₂lé₂ jmó₁ léi₄ dsí₂gó₃ dsí₅ quian'₅₄ bí₂ 'éi₃ quió'₅ Jesús, dsa₂ jñiò₅ i₂jme₂ti₃ quiáng_{'2}.

³¹ Jme₁ca₂dsan₃ chi₂léin_{'2} Diú₄ le₂në₅, ca₂i₁bi₅₄ ja₁tioin_{'54}, jaun₂ ca₂le₃jín₃ qui₂ca₂cain_{'2} Jme₂dsí₂ Jñiò₅. Jaun₂ tsá₃ ma₃juë'₅ 'i₄ dsí₅ qui₂ca₂'é₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄.

Ca₂le₃jé₃ 'e₂ cha₂jme₁lë₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃

³² Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ma₂'én₂, caun₂ bá₄ a₂dsí₂jiog₅ dsí₅, caun₂ bá₄ 'ei₅ jme₂dsí₂ quió'₅ ca₂le₃jín₃. 'I₁jan₂ tsá₃ jua_{'54} a₂jmo₂₃ quió'₅ 'ñiog₅ 'e₂ caun₂ a₂cha₂ quió'₅. Jmo₂₃ bá₄ dsí₅ a₂quió'₅ co₂dsia₅ quiain_{'54} ri₁n₅₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂ quió'₅. ³³ Caun₂ ca₂'ág₂ tiá₂ dsí₅ qui₂ca₂cué₃ jág₁ dsau₅ dsí₂guia₃-tín₂i₂chen₄† quián₅ Diú₄ 'éi₂, 'a₂lia'₂ ca₂jen_{'54} Te₁gui_{'54} Jesús. Jaun₂ caun₂ qui₂ca₂cué₃ Diú₄ bí₂ 'ñio₅ lin₃ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂. ³⁴ 'I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jua_{'54} cha₂ qui₂ca₂raë₃ nió'₅ quió'₅, ia₁ds₂a₂i₂cha₂ 'uë₃, o₃ i₂tióng₂ 'né₅ quió'₅ në₃, qui₂ca₂'nag₃. ³⁵ Jaun₂ ca₂o₃can₅ cu₄ jaun₂, ca₂jín₃ dsa₂ guia₃-tín₂i₂chen₄ quián₅ Jesús 'éi₂, jaun₂ ca₂dsiò₃

† 4:26 Salmo 2:1-2. † 4:33 griego: apóstolous.

ca₂cué₃ le₂jan₂ le₂jan₂ 'a₂ con'₂ 'nió'₅ quió'₅. ³⁶ Jme₁chan₂ jin₄ dsa₂ 'éi₂ jan₂ dsa₂ levita i₂jme₁chen₂ José i₂chan₂ Chipre. Dsa₂ i₂chen₄ ně₃ ca₂quiain₃ Sé₄ 'éi₂ Bernabé, co₂'nió'₄ a₂juá'₂ dsa₂ i₂jmo₅ lián'₂, i₂jme₂'o₅₄. ³⁷ Bernabé 'éi₂ ca₂'nag₃ caun₂ 'uë₃ quió'₅ a₂jme₁cha₂. Ca₂le₃jé₃ cu₄ jaun₂ ca₂o₃can₅ ca₂cué₃ dsa₂ guia₃-tíñ₂.

5

Dso₄ a₂ca₂'náu₂ Ananías quiain₅₄ Safira

¹ La₁ jan₂ dsa₂ sián'₂ i₂jme₁chen₂ Ananías quiain'₅₄ Safira 'io₅₄ quiáin₅, ca₂'nag₃ caun₂ 'uë₃ quió'₅. ² Dsa₂ ηe'₂ 'éi₂ ca₂'ma₃ ca₂dsio₄ cu₄ jaun₂ 'ñiog₅, jaun₂ ca₂dsio₄ bá₄ ca₂i₁cué'₂ dsa₂ guia₃-tíñ₂ i₂chen₄* quián₅ Jesús, lia₂ jag₄ bá₄ a₂i₁can₅ ta₁jé₂. Ján₃ bá₄ ηi₅ 'io₅₄ quiáin₅. ³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄ ca₂tsí'₃ Ananías:

—¿'E₂ lë₃ ca₂'í₃ Satanás të₂'au₂ jaun₂ jmo₂ jág₁ të₂jág₁ ne₄ Jme₂dsí₂ Jñiό₅, a₂ca₂'ma'₅₄ ca₂dsio₄ cu₄ a₂ca₂quí₃ dsa₂ 'lia'₅₄ 'uë₃ quiáng'₂? ⁴ ¿On₁jua'₅₄ quiáng'₂ 'uë₃ a₂në₂'nag'₅₄? ¿On₁jua'₅₄ quiáng'₂ cu₄ jaun₂ ně₃? ⁵ ¿'E₂ lë₃ ca₂i₃jiog₅ 'au₂ jmó'₂ le₂në₅? Diú₄ bá₄ në₂chei'₅₄ 'ne₂ jág₁ të₂jág₁, on₃jua'₅₄ dsa₂ mi₂güí₃.

⁵ Dsi₂juí₅ jme₁në₂né₂ Ananías le₂në₅, ca₂quiin₃ ca₂join₃. Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂rë₃ηi₅ a₂ca₂lë₃ le₂jaun₂ ca₂rë₃gó'₅ 'ñiō₅ lin₃. ⁶ Jaun₂ ca₂o₃lén₂ on₃-ún₂ chi₂ dsa₂ ηe'₂, ca₂lio₃ 'mí'₂ ní₁ñi₂, jaun₂ ca₂i₁'ó₄.

⁷ Tsá₃ jaun₂ ηi₅ 'io₅₄ quián₅ Ananías a₂ca₂lë₃ le₂jaun₂, jaun₂ ca₂dsiog₃ con'₂ 'ní₅ hora cang₂ jaun₂. ⁸ Jaun₂ ca₂ηag₃ Pe₄ ca₂ñí'₃ 'io₅₄:

—Jua'₅₄ dsón'₂. ¿'Ma'₅₄ jaun₂ në₂'nag'₅₄ 'nia'₂ 'uë₃ con'₂ lë₅ jág₁ juá'₂ 'nia'₂?

Jaun₂ ca₂ηag₃ 'io₅₄:

—Ján₅. 'Ma'₅₄ jaun₂ dsón'₂ bá₄ i₂'nag₄.

⁹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Pe₄:

—¿'E₂ lë₃ në₂jmo'₅₄ 'nia'₂ caun₂ jág₁ a₂cáng'₄ táo₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Te₁gui'₅₄? Ca₁'né₄ në₅ ma₂ja₂len₃ táng₃ dsa₂ i₂ma₃i₁'ón₄ dsi₂i₂gog'₂. Në₃ gué₄ të₂ táng₃ 'ne₂.

¹⁰ Dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂quín₃ 'io₅₄ ca₂join₃ ja₁chén'₄ Pe₄ jaun₂. Jme₁ca₂i₃ton'₅₄ chi'₂ dsa₂ ηe'₂ 'éi₂, ma₂jon₅ bá₄ 'io₅₄, jaun₂ ca₂tág₃ táng₃ jaun₂ ca₂i₁'ó₄ cau₅ ja₁rë₂'on₅ dsi₂i₂gu₂. ¹¹ Jaun₂ ca₂rë₃gó'₅ 'ñiō₅ lin₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'én₂ i₂lín₅ guá'₅, ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ sián'₂ i₂ca₂rë₃ηi₅ a₂ca₂lë₃ jaun₂.

'Lióng₂ léi₄ jué'₂ a₂dsi₂gó'₃ dsi₅ në₃, ca₂lë₃

¹² Quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Diú₄ ca₂jmo₃ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesús 'lióng₂ léi₄ jué'₂ a₂dsi₂gó'₃ dsi₅ jin₄ dsa₂. Jaun₂ jme₁ñi₂' dsa₂ i₂dsi₅ guá'₅ templo ja₁lë₄ corredor ja₁té'₂ dsa₂ quió'₅ Salomón.

¹³ I₁jan₂ tsá₃ ca₂tiá₂ dsi₅ jme₃quiain'₅₄ dsa₂ i₂'én₂ 'éi₂, la₁ jme₁jme₂go₃ bá₄. ¹⁴ La₁ juíñ₅ bá₄ dsa₂ ηe'₂, lia₂' dsa₂ mí₂ në₃, ca₂rë₃'én₂ të₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄. ¹⁵ Ca₂lia₂' jme₁dsi₂jñiai₃ jé₄ calle dsa₂ dso'₅₄ tián'₅ ne₄ cama, ne₄ tsí₁jein₁ në₃, ia₁jaun₂ tsá₃ a₂nag₅₄ jñia₅₄ 'én₁ quió'₅ bá₄ Pe₄ të₅₄ quió'₅ i₂lín₅₄ dsa₂ dso'₅₄ 'éi₂. ¹⁶ Ján₃ bá₄ ca₂o₃lén₂ juíñ₅ dsa₂ chan₂ juig₂ ma₂quián₅ Jerusalén, le₁jñiai₂₃ dsa₂ le₁dso'₅₄, dsa₂ i₂tion'₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ të₂dsí₅ në₃, ca₂o₃lén₂. Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'éi₂ qui₂ca₂'lóin₂.

Ca₂co₃'ein₃ dsa₂ quió'₅ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄

¹⁷ Jaun₂ ca₂rë₃'iog₅₄ 'ñiō₅ lin₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄, quiain'₅₄ r̄in₅₄ i₂jme₁lín₄ saduceos.

¹⁸ Jaun₂ ca₂jñai₃' dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesús, ca₂i₁tio'₂ 'né₅ 'má₃. ¹⁹ La₁ a₂'uë₂ jaun₂, ca₂ñe₄ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄ ca₂niá₃ 'né₅ 'má₃, ca₂'uñin₂' dsa₂ i₂chen₄ 'éi₂, ca₂juá'₂:

²⁰ —O₂nó'₅ 'nia'₂ i₁dsi₅ guá'₅ templo, o₂nau₂ o₂chei'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Juí₅ 'mí₂ la₂.

²¹ Jme₁ca₂nág₂ jág₁ në₅, të₃ o₃'iog₂ jme₁jnia₃ jaun₂ ca₂i₁lein₅₄ guá'₅ ca₂i₁jme₁tiin₂₃ dsa₂.

Jmig₄ jaun₂ ca₂të₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄ ca₂njíi₂ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá₅, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ i₁të₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s i₂tion_{'54} 'né₅ 'má₃ 'éi₂. ²² La₁ jme₁ca₂dsi₃lén₂ 'lióg₂† 'né₅ 'má₃, tsá₃ ma₃dsa₂ i₂jme₁tion_{'54} chan₂. Jaun₂ ca₂i₃lein₃ táng₃ i₁con₂ jág₁, ²³ juá_{'2}:

—Jme₁chi₁jnág₅ dse₃ bá₄ o₄'né₄ 'né₅ 'má₃, jme₁tión₂ bá₄ guë₂ 'lióg₂ jmo₂₃ 'í₁ cau₅ o₄'né₄ ně₃. La₁ jme₁né₂tió_{'4} jnia_{'54} dsi₂néi₂, tsá₃ ma₃dsa₂ i₂jme₁tion_{'54} chan₂ 'i₁jan₂.

²⁴ Jme₁ca₂nág₂ juig₅₄ jme₂dsa₂, juig₅₄ chi_{'2} 'i_{'54} quián₅ guá₅ ně₃, jaun₂ dsi₂gó_{'3} dsi₅ qui₂ca₂njíi_{'3} riin_{'54} 'a₂dsi₁quén_{'5} ca₂le₃jé₃ a₂ně₅. ²⁵ Jaun₂ ca₂dsi₃g₃ jan₂ dsa₂ quian₅ jág₁, jaun₂ ca₂juá_{'2}:

—Dsa₂ i₂ca₂jne_{'54} 'nia_{'2} 'né₅ 'má₃, ó₃ bá₄ ma₂tióin₂ i₁dsi₅ guá₅ jme₂tiin₂₃ dsa₂.

²⁶ Jaun₂ ně₃ ca₂i₃lén₂ chi_{'2} 'i_{'54} quiain_{'54} juig₅₄ quián₅, jaun₂ ca₂i₁chong_{'54} táng₃ lia_{'2} 'i₄ rë₂ jág₁. Tsá₃ uig₅ ca₂jmog_{'2}, ia₁ gó_{'5} qui₃jnáu_{'2} cang₄ dsa₂ i₂le₁ñjí_{'2} ja₁jaun₂. ²⁷ Jme₁ca₂dsi₃lein₃ le₁te₂ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂chei_{'3} dsi₂jo₂ ja₁le₁ñjí_{'2} dsi₂tan₅₄ quián₅ guá₅. Jaun₂ ca₂juá_{'2} jme₂dsa₂ dsen₅₄ ca₂tsí_{'3} dsa₂ 'éi₂:

²⁸ —Ca₂jne₅₄ jnia_{'54} co₂ñjei_{'54} a₂tsá₃ ma₃jme₁tin_{'5} 'nia_{'2} dsa₂, jua_{'54} a₂'ín_{'4} guë₄ 'nia_{'2} Jesú_s 'éi₂. ¿'E₂ ma₂jmo_{'54} guë_{'2} 'nia_{'2}? Caun₂ qui₂jme₂tin_{'1} 'nia_{'2} dsa₂, tsá₃ jág₁ cán_{'1}, ca₂lia_{'2} ta₁caun₂ juig₂ Jerusalén ma₂rë₂rin₅ quian_{'54} jág₁ a₂jme₂tiin_{'1} 'nia_{'2}. A₂'niog_{'2} 'nia_{'2} bog_{'54} jnia_{'54} dso₄ a₂ca₂jon₃ dsa₂ 'éi₂.

²⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ Pe₄ quiain_{'54} dsa₂ i₂chen₄ riin_{'54}:

—'Nio₅ guë₄ dsen₅₄ ta₁ jme₁ti₁ jnia_{'54} 'éi_{'3} quió_{'5} Diú₄, con_{'2} guë₄ 'éi_{'3} quió_{'5} dsa₂ mi₂güíg₃.

³⁰ Diú₄ quián₅ dsa₂ can_{'54} quián₂ jniog₄ ma₂líg_{'2}, Diú₄ 'éi₂ bá₄ ca₂jme₃jen_{'54} Jesú_s i₂ca₂jnjí_{'3} 'nia_{'2} ca₂tióin_{'3} cróg₄. ³¹ Diú₄ ně₃ ma₂ca₂chó_{'2} guei_{'54}, jaun₂ ma₂guá₅ cau₅ quió_{'5} të₂le₃ gu₂ ne₁, jaun₂ ma₂dsiog₃ a₂léin₂ juig₅₄ jniog₄ i₂lió₂, ia₁jaun₂ cuin₃ jmig₄ jme₃tsín₃ dsí₅ dsa₂ juig₂ Israel ia₁jaun₂ 'én₂ dsáu₁. ³² Ca₂le₃jág₃ bá₄ jnia_{'54} ca₂të₂ ne₄ a₂ně₅, ján₃ bá₄ jáng_{'5} jág₁ dsau₅ Jme₂dsí₂ Jnjo₅ i₂ma₂cuin₃ Diú₄ quió_{'5} dsa₂ i₂nag₅ gau₂ jme₂ti₃ jág₁ quió_{'5}.

³³ Ca₂rë₃ ně₃ 'ñjo₅ lin₃ dsa₂ can_{'54} jme₁ca₂nág₂ le₂ně₅, a₂'nio₃ jme₁jme₃dsiai₂₃ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s 'éi₂. ³⁴ La₁ jé₄ quió_{'5} dsi₂tan₅₄ jaun₂, jme₁'en₅₄ jan₂ dsa₂ fariseo i₂jme₁chen₂ Gamaliel, dsa₂ i₂lin₅ të₅juá_{'5}, jaun₂ jme₁jme₂go₃ dsa₂ 'ñjo₅ lin₃. Jaun₂ ca₂nau₂ dsa₂ 'éi₂ jé₄ quió_{'5} dsi₂tan₅₄, ca₂mi₃ a₂'uñin_{'2} ca₂tiá₂ dsa₂ i₂chen₄ 'éi₂. ³⁵ Jme₁ca₂'uñin_{'2} 'éi₂, jaun₂ ca₂juá_{'2} Gamaliel ca₂tsí_{'3} dsi₂tan₅₄:

—'Nia_{'2} dsa₂ chan₂ juig₂ Israel, jmo₄ 'nia_{'2} 'í₁ a₂jma_{'54} 'nia_{'2} dsa₂ ně₅. ³⁶ Dsá₂ 'au_{'2} 'nia_{'2} jmo₄ a₂ca₂lë₃, ma₂ñjó₃ ca₂la₂ 'lióng₂ ñjí₂, ca₂nau₂ Teudas a₂juá_{'2} a₂lií₅ dsa₂ 'uan_{'2} dsa₂ dsen₅₄. Jaun₂ ca₂jme₃quiong_{'54} con_{'2} quén₂ 'ñjá₂-lón₂ dsa₂ ñe_{'2}. La₁ jme₁ca₂ñag_{'3} dsa₂, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁quiain_{'54} ně₃ ca₂i₃léin₂ jma₃quéns₅. ³⁷ Cang₂ jaun₂, jmig₄ jme₁ca₂tion₃ dsa₂ si₂, ca₂nau₂ Judas i₂chan₂ Galilea. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ juin₅ dsa₂ ca₂jme₃quiong_{'54} quió_{'5}. La₁ ján₃ bá₄ ca₂ñag_{'3} dsa₂. Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ i₂jme₁quiain_{'54} ně₃ ca₂i₃léin₂ tsí₁rë₂jain₅₄ táng₃ jme₁ma₂jon₅ 'éi₂. ³⁸ Jaun₂ lë₃, tsá₃ 'e₂ jmag_{'54} dsa₂ ně₅, tsá₃ lë₁tón_{'2} 'nia_{'2} mi_{'54} quiain_{'54}. Ia₁ ně₁ja₂ jág₁ ně₅ lë₅ cosa quió_{'5} dsa₂ mi₂güíg₃, a₂lë₁dsi₃éñ₂bá₄ ně₅. ³⁹ La₁ia₁ ně₁ja₂ lë₅ cosa quió_{'5} Diú₄, tsá₃ a₁jaun₂ le₃quí_{'54} 'nia_{'2} jmig₄ a₂'éng_{'4}. Jaun₂ 'í₁ jmo₄ ia₁ con_{'2} tsá₃ ñjó₅ ně₁ja₂ quiian_{'54} Diú₄ quín_{'2} 'nia_{'2}.

⁴⁰ Jaun₂ ca₂nág₂ jág₁ jaun₂ ca₂le₃jiin₃. Jaun₂ ca₂të_{'3} táng₃ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s 'éi₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ dsi₂tan₅₄ 'éi_{'3} a₂bóg₂ dsa₂. Jaun₂ ca₂jné₃ táng₃ tsá₃ cuë₂₃ jmig₄ jua_{'54} a₂'ë₂ guë₄ dsa₂ 'éi₂ jág₁ a₂'iin₂₃ Jesú_s. Jaun₂ ca₂lió₂ bá₄ jaun₂ ně₃. ⁴¹ Jme₁ca₂'uñin_{'2} dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s 'éi₂, jin₄ dsi₂tan₅₄, jmo₂₃ 'io_{'2}, ia₁ ca₂cuë₃ Diú₄ jmig₄ ca₂i₃ñjíi₂ o₂guí_{'3} o₄quió_{'4} Jesú_s. ⁴² Jaun₂ caun₂ ca₂i₁nioi₁₂ bá₄ jme₂tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃ quió_{'5} Jesucristo ca₂le₃jé₃ jmig₄, lia_{'2} i₁dsi₅ guá_{'5} templo, lia_{'2} dsi₂néi₂ quió_{'5} dsa₂ ně₃.

† 5:22 o₃, chi_{'2} 'i_{'54} quián₅ guá_{'5}.

6

*Ca₂'nai'₂ guion₃ dsa₂ i₂jme₃'o₅₄**

¹ Jmig₄ jaun₂ caun₂ ds₁juín₂ bá₄ dsa₂ i₂'én₂. Jaun₂ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ jmei₅ griego ca₂jí₂ ca₂tsí₃ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ jmei₅ arameo. Ca₂juá'₂ 'iin₂₃ 'io₅₄ 'nág₂ chan₂ quiáin₅ tsá₃ lin₄ dse₃ jme₁cué'₅ dsa₂juí₁lia'₂ e₂ má₃ dsió'₅ ca₂le₃jé₃ jmig₄. ² Jaun₂ ta₁guia₃-tí₂ dsa₂ i₂chen₄† quián₅ Jesús ca₂njí'₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ dse₃ jua'₅₄ a₂tí₅ jnia'₅₄ a₂'é₄ jnia'₅₄ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂jme₁ti₁ jnia'₅₄ ne₄ mesas a₂dsio'₅₄ jnia'₅₄ má₃. ³ Jaun₂ lë₃ rìn'₅₄ jniog₄, 'iin₅₄ 'nia'₂ guion₃ dsa₂ tē₃jín'₄ 'nia'₂, i₂ei₅ jág₁ a₂'en₅₄ dsí₅, a₂rë₂rin₅ Jme₂dsí₂ Jnió₅ tē₂dsí₅, jaun₂ cué'₅₄ 'nia'₂ ta₁ në₅. ⁴ Jnia'₅₄ guë'₂ caun₂ qui₁chei₅₄ Diú₄, caun₂ qui₂jme₁tin₅ jnia'₅₄ dsa₂ jág₁ quió'₅ Diú₄.

⁵ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂té₂ dsí₅ a₂në₅, jaun₂ ca₂quióin'₂ dsa₂ i₂chen₂ Esteban i₂'én₂ 'ñio₅ lin₃, i₂rë₂rin₅ Jme₂dsí₂ Jnió₅ tē₂dsí₅; Fe₂li₄ në₃, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, Nicolás në₃ i₂lín₅ jan₂ dsa₂ chan₂ Antioquía i₂jme₁ma₂gue₃ le₂jñiá₅ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅ dsa₂ judíos.

⁶ Jaun₂ ca₂o₃jnia₃ dsa₂ dsa₂ guion₃ i₂ca₂'iin₃ 'éi₂ ja₁tión₂ dsa₂ guia₃-tí₂, jaun₂ qui₂ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ guion₃ 'éi₂, ca₂chi₃léin'₂ Diú₄.

⁷ Jaun₂ caun₂ ca₂i₃'ág₃ jág₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄ jé₄ juig₂ Jerusalén, jaun₂ caun₂ ca₂i₃juín₂ bá₄ dsa₂ i₂ca₂rë₃'én₂, ca₂té₂ i₂jme₁lin₄ jme₂dsa₂ quián₅ dsa₂ judíos ca₂guein₃ jág₁, ca₂rë₃'én₂ juin₅.

Ca₂jña'₃ dsa₂ Esteban

⁸ Esteban, dsa₂ i₂'ñio₅ lin₃ ma₂cuë₃ Diú₄ juí₅bí₂, ma₂jme₂'o₅₄ në₃, i₂'éi₂ jme₁jmo₂₃ 'lióng₂ léi₄ ds₁gó'₃ dsí₅ jin₄ dsa₂ juig₂. ⁹ Jaun₂ i₂lin₅₄ dsa₂ quián₅ guá'₅ sinagoga i₂jme₁té'₂ dsa₂ Libertinos, quiain'₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ chan₂ Cirene, i₂lin₅₄ i₂chan₂ Alejandría, i₂chan₂ Cilicia, i₂chan₂ juig₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Asia në₃, ca₂jme₃lióg₃ ca₂tsíin₂ quian'₅₄ Té₂. ¹⁰ La₁ tsá₃ ca₂tio₃, ia₁ a₂niog₅ dsi₄ 'éi₂, tiin₂ 'a₂ lia'₂ ñag₃, ia₁ Jme₂dsí₂ Jnió₅ bá₄ cuë₅ bí₂. ¹¹ Jaun₂ ca₂lái₂ dsa₂ i₂jáng'₃ jág₁ té₂jág₁, a₂juá'₂ a₂ma₂nág₂ juá'₂ Té₂ 'iin₂₃ 'lig'₅₄ Moisés, 'iin₂₃ 'lig'₅₄ Diú₄ në₃. ¹² Jaun₂ le₂jaun₂ ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄ jin₄ dsa₂ juig₂ quian'₅₄ dsí₂gui'₅₄ can'₅₄, tē₅juá'₅ në₃, ca₂jmái'₂ mí'₅₄ Té₂, ca₂jñau'₃, ca₂i₁jo₅₄ ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅. ¹³ Jaun₂ ca₂'nai'₂ já₃ dsa₂ i₂jmo₃ jág₁ tē₂jág₁ a₂'nii₃ Té₂. Jaun₂ ca₂juá'₂:

—Dsa₂ në₅ caun₂ qui₂juá'₂ 'lig'₅₄ 'ë₂₃ guá'₅ jnió₅, 'ë₂₃ 'Éi'₃ Juá'₅ në₃. ¹⁴ Ján₃ bá₄ ma₂ca₂néi₁ jnia'₅₄ juá'₂ i₂në₅ a₂'én₂ Jesús chan₂ Nazaret guá'₅ a₂jme₃tsíin₃ tag₄ chí'₅ ca₂quiog₂ Moisés.

¹⁵ Jaun₂ dsí₂tan₅₄ quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ guë'₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ le₁ñi'₂ ja₁jaun₂, ca₂jín₂ Té₂, a₂ma₂jníá₂ dsí₂ne₄ 'éi₂ lia'₂ jniá₂ jan₂ ángel.

7

Jág₁ ca₂ton₃ Esteban

¹ Jaun₂ ca₂jag₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄ ca₂jíi'₃ Té₂:
—¿Dsón'₂ dsau₅ ca₂le₃jé₃ a₂juá'₂ dsa₂ në₅?

² Jaun₂ ca₂jag₃ 'éi₂:

—Rin'₅₄ jniog₄, 'nia'₂ dsa₂ can'₅₄ quián₂ në₃, nei₂ 'nia'₂ a₂juá'₄ jniá₂ la₂. Diú₄ 'uan'₂ quián₂ jniog₄ ca₂jme₃jniai₂₃ ne₄ jmei₂jniog₄ Abraham lia'₂ con'₂ jme₁'ein₅₄ 'uë₃ Mesopotamia né'₃ a₂dsí₂guá₃ juig₂ Harán. ³ Jaun₂ ca₂juá'₂ Diú₄: "Tí₃ 'uë₃ quiáng'₂, tén₃ ca₂le₃jín₃ o₁ríng'₂, gua₂ jui₅ 'uë₃ ja₁i₁'ë₃ jniá₂."*

⁴ Jaun₂ ca₂ñó₃ Abraham ca₂o₃ 'iin₃ 'uë₃ Caldea jaun₂, ca₂i₁gua₂ juig₂ Harán. Cang₂ jaun₂ ca₂jon₃ bá₄ jmei₂. Jaun₂ Diú₄ bá₄ ca₂o₃jñia₃ Abraham 'uë₃ la₂ ja₁tián'₄ 'nia'₂ rë₂në₃. ⁵ La₁ tsá₃ jua'₅₄ 'e₂ ca₂cuë₃ Diú₄ 'uë₃ la₂, on₃ guë'₂ ja₁chi'₃ caun₂ tag₅₄ jua'₅₄ ca₂cuë₃. La₁ ca₂cuë₃ bá₄

* ^{6:} o₃, diáconos. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Hechos 21:8; Filipenses 1:1. † ^{6:2} griego: apóstolous. * ^{7:3} Génesis 12:1.

Diú₄ jág₁ quió₅ a₂cuë₃ 'uë₃ la₂, a₂mo₃ le₃cha₂ quió₅ chi₂ quián₅ bá₄ Abraham jé₁ma₂join₂₃, o₁jñia⁵⁴ guë² jmig₄ jaun₂ tsá₃ chi₂ quián₅ Abraham jme₁chan₂ 'i₁jan₂. ⁶ Jaun₂ ca₂juá² Diú₄ ján₃, ca₂le₃jín₃ chi₂ dsio₄ Abraham tiaín₃ jui₁lia² ja₁tián⁴ dsi₂nau₂ caun₂ 'uë₃ a₂tsá₃ cuí⁵, qui₃nág₃ uig₅ con₂ quén₂ 'ñiá₂-láu₂ ñi₂ a₂lë₁mo₃ ta₁ jme₂ti₃ ta₁ ne₄ dsa₂. ⁷ La₁ ján₃ bá₄ ca₂juá² Diú₄ ca₂tsí³ Abraham: "Jniá₂ bá₄ 'ë₄ uig₅ ne₄ juig₂ i₂jmá² dsa₂ quiáng₃ i₂tion⁵⁴ i₂lë₁jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄. Cang₂ jaun₂ guion₅₄ dsa₂ juig₂ quiáng₃ 'uïin₃ juig₂ jaun₂, jaun₂ ja₃léin₂ jme₃ti₃ ta₁ ne₃ ja₁lá₃."† ⁸ Ján₃ bá₄ ca₂jmo₃ Diú₄ caun₂ jág₁ quian⁵⁴ Abraham, a₂ti₃ ni₁lo₁ ta₁jín₂ chi₂ dsa₂ ñe² tsí₁jon₂ quián₅, a₂lì⁵⁴ jág₁ a₂të₃ron₅₄. 'Uig₅₄ jaun₂, jme₁ca₂rë₃chán₃ ja₁ñi⁵⁴ i₂ca₂rë₃chén₃ Isaac, ca₂ti₃ Abraham ni₁lo₁ Isaac jme₁ma₂ein₅₄ jñia₃ jmig₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ Isaac quián⁵⁴ Jacob ja₁ñi⁵⁴. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ Jacob quián⁵⁴ ta₁guia₃-tí₂ ja₁ñi⁵⁴ i₂ca₂lin₃ jmei₂ ta₁guia₃-tí₂ juig₂ ja₁tén₄ Israel.

⁹ 'Ca₂le₃jín₃ chi₂ ja₁ñi⁵⁴ Jacob i₂jme₁lin₄ jmei₂ jniog₄ ma₂líg² 'éi₂, ca₂i₃uig₅₄ dsí₅ jíin₂ Sé₄ riin⁵⁴. Jaun₂ ca₂'nii₃ 'éi₂ jaun₂ ca₂tág₃ dsa₂ ca₂të₂ 'uë₃ Egipto. La₁ Diú₄ bá₄ ca₂jmo₃ 'í₁ quió⁵ Sé₄, ¹⁰ qui₂ca₂lió₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ ca₂i₃ñí₂ ca₂jmo₃ ca₂rë₃ñí² dsí₅ 'ñio₅ lin₃. Ján₃ bá₄ ca₂jmo₃ Diú₄ a₂chéin⁵ dse₃ quiain⁵⁴ i₂të² dsa₂ Faraón, i₂lin₅ rag₅₄ quián₅ 'uë₃ Egipto. Rag₅₄ 'éi₂ ca₂'iin₃ Sé₄ a₂léin₂ dsí₂má² 'uë₃ Egipto. Ján₃ bá₄ ca₂jmo₃ a₂nio₃ ne₄ 'éi₂ dsí₂néi₂ quió⁵.

¹¹ 'Cang₂ jaun₂ ca₂gua₃ ñi₂ a₂ca₂nág₃ uig₅ 'ñio₅ lin₃ a₂ca₂rë₃í₃ a₂gué³ dsa₂ ta₁caun₂ 'uë₃ Egipto quian⁵⁴ 'uë₃ Cana'án. Jaun₂ ca₂le₃jín₃ jmei₂ jniog₄ ma₂líg² tsá₃, ma₃e₂ jnio² a₂gué³. ¹² Jme₁ca₂rë₃ñi₅ Jacob a₂cha₂ trigo 'uë₃ Egipto, jaun₂ ca₂chein₃ chi₂ ja₁ñi⁵⁴ ja₁jaun₂, i₂ca₂lin₃ jmei₂ jniog₄ ma₂líg². A₂jaun₂ gué₄ le₂uig₅₄ ca₂i₁lein₅₄. ¹³ Jme₁ca₂të₂ tin₃ ráun₂ i₁len₅₄ rin⁵⁴ Sé₄ 'uë₃ Egipto, jaun₂ ca₂jmo₃ Sé₄ a₂ca₂rë₃ñi₅ a₂lë₅ riin⁵⁴ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ gué₄ ca₂rë₃ñi₅ rag₅₄ quián₅ Egipto 'e₂ tsí₁jon₂ lin₅ Sé₄. ¹⁴ Jaun₂ gué₄ ca₂tsí³ Sé₄ dsó₂ riin⁵⁴ a₂dsí₃quiáin₂ gui⁵⁴ Jacob jmei₂, quian⁵⁴ ca₂le₃jín₃ o₁riin⁵⁴ i₂jme₁lë₂ 'nag² ne₂guió₂ rë₂dsí₂guia₃-ñiá₂ (75) dsa₂. ¹⁵ Le₂jaun₂ca₂lë₃a₂ca₂nó₃ Jacob ca₂i₁gua₂ 'uë₃ Egipto. Ja₁jaun₂ ca₂join₃ cang₂ jaun₂. Jaun₂ ja₁jaun₂ bá₄ qui₂ca₂dsan₃ chi₂ quián₅ i₂nió⁴ jmei₂ jniog₄ ma₂líg². ¹⁶ Ni₁mu₁₂ ca₂o₃con₃ dsa₂ cang₂ jaun₂ ja₁chei₂ Siquem. Ca₂o₃'ó tau₂ 'ñio₅ a₂ca₂lá₃ Abraham quió⁵ tsí₁jon₂ chi₂ quián₅ Hamor ja₁chei₂ Siquem jaun₂, quian⁵⁴ caun₂ 'ma⁵⁴ a₂ca₂lí³.

¹⁷ 'Jme₁ja₂quián₃ jmig₄ le₃ti₃ jág₁ ca₂cuë₃ Diú₄ 'iin₂₃ 'ñiog₅ ca₂cué³ Abraham, ca₂i₃juín₂ 'ñio₅ lin₃ dsa₂ israelitas 'uë₃ Egipto. ¹⁸ Jaun₂ ca₂guá₂ jan₂ rag₅₄ i₂tsá₃ cuín₅ Sé₄, ca₂jme₃lió₃ jmo₂₃ 'éi³ 'uë₃ Egipto. ¹⁹ Rag₅₄ 'éi₂ ca₂jme₃gain₂₃ dsa₂ go₄ jniog₄, ca₂jmái² dsa₂ can⁵⁴ quián₂ jniog₄ ca₂jmo₃ 'éi₂ tion₅₄ a₂téin₂ guein₂ dsa₂ ñe² i₂të₂ca₂rë₃chán₃, ia₁jaun₂ dsí₂ain₃.

²⁰ 'Jmig₄ jaun₂ca₂rë₃chán₃ Moisés. Guein₂ 'éi₂ ca₂të₂ dsí₅ Diú₄, jaun₂ ca₂jme₃juag² chog₅₄-jmei₂ 'ni₅ tsí² dsi₂néi₂ quió⁵. ²¹ Jme₁ca₂të₂ jmig₄ a₂tóin₂ guein₂ 'éi₂, jaun₂ ja₁míg₄ 'ñiog₅ rag₅₄ quián₅ Egipto ca₂tág₃ ca₂jme₃juag² co₂nió⁴ ja₁ñi⁵⁴ 'ñiog₅. ²² 'Uig₅₄ jaun₂, ca₂rë₃tin₃ Moisés ca₂le₃jé₃ a₂ñi₅ dsa₂ chan₂ Egipto, jaun₂ ca₂rë₃ 'uáin³, 'ñio₅ lin₃ ñi₅ 'e₂ jág₁ dsia₃, ñi₅ a₂ca₂jmo₃ né₃.

²³ 'Jme₁ma₂'ein₅₄ të₂láu₃ ñi₂, jaun₂ ca₂ñe₄ Moisés ca₂i₁jiin₁₂ dsa₂ go₅₄ dsa₂ israelitas. ²⁴ Ja₁jaun₂ ca₂jín₂ jan₂ dsa₂ chan₂ Egipto jmái² uig₅ cué⁵ jan₂ dsa₂ go₅₄. Jaun₂ ca₂nau₂ Moisés 'nei₂ quiain⁵⁴ i₂cué⁵ riin⁵⁴, ca₂jñi₂' dsa₂ 'éi₂, ca₂lióin₂ dsa₂ go₅₄. ²⁵ Ia₁ ca₂i₃jiog₅ dsí₅ jaun₂ le₃lí⁴ dsa₂ israelitas riin⁵⁴, a₂jmo₃ Diú₄ lió₂ të₂le₃ quian⁵⁴ 'éi₂. La₁ tsá₃ ca₂rë₃lí⁴ guë² dsa₂. ²⁶ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂jen² Moisés on₃ dsa₂ israelitas i₁tion⁵⁴ quín². Jaun₂ jme₁nio₃ Moisés dsioin₃ mi⁵⁴. Jaun₂ ca₂juá²: "Rín² bá₄ 'nia². ¿'E₂ lë₃ qui₂jma⁵⁴ 'nia² uig₅ le₂jang² le₂jang²?"

† 7:7 Génesis 15:13-14.

27 'Jaun₂ i₁jme₁'en₅₄ cué₅ rín₅₄ ca₂'liain₃ Moisés cau₅, jaun₂ ca₂juá₂: "¿'Ein₂ ca₂cué₃ 'ne₂ ta₁ líng₅ dsi₂tan₅₄ i₂qui₂dsi₅ 'éi'₃ ja₁con₂ jnia'₅₄?" **28** ¿'Niog₂ jnjág₄ jniá₂ jáñ₃ juí₁lia₂ ca₂jnjíg₃ dsió₂ dsa₂ chan₂ Egipto 'éi₂?† **29** Jme₁ca₂nág₂ Moisés le₂në₅, co₂tan₅₄ ca₂cuíng₃ ca₂ñó₃ jui₅ 'uë₃ ja₁chei₂ Madián. Ja₁jaun₂ ca₂i₁gua₂ co₂'nió₄ a₂lín₅ dsi₂nau₂. Ja₁jaun₂ ca₂rë₃chán₃ on₃ chi'₂ quiáin₅.

30 'Të₂láu₃ nj₂ cang₂ jaun₂, caun₂ ja₁lë₄ 'uë₃ quein₂ quiáin₅ má₂ ja₁chei₂ Sinaí, ja₁jaun₂ ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel jë₄ si₂ chi₁guí₂ caun₂ ni₁'ma₂ taun₅ a₂cau₂. **31** Jaun₂ ca₂i₃gó₃ dsi₅ Moisés jme₁ca₂jág₃ a₂në₅, jaun₂ jme₁ca₂jme₃quiáin₃ gué₄ ia₁ 'nio₃ jme₁jág₃ gué₄ dse₃. Të₃jë₄ ñó₃ jaun₂ jme₁ca₂nág₂ jág₁ quió₅ Te₁gui_{'54} a₂ca₂juá₂: **32** "Jniá₂ bá₄ líng₅ Diú₄ quiáin₅ dsa₂ quiáng₂ ma₂líg₂, Diú₄ quiáin₅ Abraham, quiáin₅ Isaac, quiáin₅ Jacob né₃."§ Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jlen₃ Moisés ca₂rë₃gó₅ 'ñio₅ lín₃, tsá₃ ma₃tiá₂ dsi₅ jág₃.

33 'Jaun₂ ca₂juá₂ táng₃ Te₁gui_{'54}: "Jniá₃ lau₂ ton₅ tag_{'54}, ia₁ 'uë₃ jnió₅ bá₄ ja₁chéng₄ né₅. **34** Jág₅ bá₄ jniá₂ a₂chan₂ uig₅ dsa₂ quiáng₃ 'uë₃ Egipto, qui₂nag₅ bá₄ jniá₂ a₂qui₂'-o₂₃. Jaun₂ lë₃ ca₂sióng₃ ia₁ a₂loin₅₄. Nja₅, ia₁jaun₂ tsag₅₄ jniá₂ guang_{'54} jui₅ Egipto".*

35 'O₁jnia_{'54} la₂ tsá₃ jme₁'nio₃ dsa₂ go₄ Moisés le₂jniá₅, ia₁ ca₂juá₂: "¿'Ein₂ ca₂'in₃ 'ne₂ a₂líng₅ dsi₂tan₅₄ i₂qui₂dsi₅ 'éi'₃ ja₁con₂ jnia'₅₄?" la₁ Diú₄ né₃ ca₂chein₃ Moisés a₂lín₅ co₂'nió₄ dsi₂tan₅₄ i₂lió₂, të₂le₃ quian_{'54} ángel i₂ca₂jme₃jnia₅ jë₄ ni₁'ma₂ taun₅ jaun₂. **36** Moisés bá₄ dsa₂ i₂ca₂'uín₂ dsa₂ can_{'54} quiáin₂ jniog₄ ma₂líg₂ 'uë₃ Egipto i₂qui₂ca₂jmo₃ jáñ₃ 'lióng₂ léi₄ juë₂ a₂dsi₂gó₃ dsi₅ né₃. Léi₄ jaun₂ ca₂jmo₃ Moisés 'uë₃ jaun₂, quian_{'54} ne₄ Jmí₁ñí₄ Guéin₂,† quian_{'54} 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ ja₁ca₂i₁nioi₁₂ të₂láu₃ nj₂. **37** Jaun₂ 'ñiog₅ Moisés 'éi₂ bá₄ ca₂tsí₃ dsa₂ israelitas: "A₂chen₃ Diú₄ jan₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quiáin₅, i₂lín₅ dsa₂ go₄ 'nia₂ guiong_{'54}, jui₁lia_{'2} ca₂chei₃ jniá₂. Jaun₂ tón_{'2} 'nia₂ jui₅ jág₁ quió₅ 'éi₂."‡ **38** Ján₃ bá₄ Moisés 'éi₂ jme₁'en₅₄ quian_{'54} dsa₂ juig₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ jaun₂. Jme₁'ein₅₄ quian_{'54} ángel i₂ca₂juá₂ jág₁ má₂ Sinaí. Ján₃ bá₄ jme₁'ein₅₄ quian_{'54} 'lag₄ tsí₁jon₂ jmei₂ jniog₄. Moisés 'éi₂ bá₄ jáñ₃ i₂ca₂gue₃ jág₁ ca_{'54}, jaun₂ gué₄ ca₂ñág₃ të₂le₃ quiáin₂ jniog₄ táng₃.

39 'La₁ dsa₂ quiáin₂ jniog₄ ma₂líg₂ né₃, tsá₃ ma₃ca₂jme₃ti₃, tsá₃ ma₃ca₂nág₂ gau₂ jág₁ quió₅ Moisés. Ca₂chei_{'3} cau₅, jme₁'nio₃ jme₁dsi₃lein₃ táng₃ jui₅ 'uë₃ Egipto. **40** Jaun₂ né₃ ca₂tsí₃ Aarón§ ca₂juá₂: "Niog₂ jnia_{'54} jmog_{'54} diú₄ dsa₂ lag₄ i₂dsi₃lén₂ ne₄ jui₅ quiáin₂ jniog₄. Ia₁ tsá₃ ne₄ 'e₂ ca₂jén_{'3} Moisés 'éi₂ i₂ca₂'uág₂ jniog₄ 'uë₃ Egipto."* **41** Jaun₂ ca₂jmói₂ jan₂ quein₂ ca₁jui₅ co₂'nió₄ i₂lín₅ diú₄, qui₂ca₂jme₃dsiain₂₃ já₂ quiáin₅ qui₂ca₂cuíin₃ diú₄ lag₄ 'éi₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'io₂ quian_{'54} a₂ca₂jmo₃ quian_{'54} gu₂ guioin₅₄. **42** Jaun₂ co₂'ñei_{'54} ca₂jmo₃ Diú₄ cau₅, tsá₃ ma₃ca₂jme₃quiain_{'54} dsa₂ 'éi₂, jui₁jmo₁₂ bá₄ con₂ tiin₂ guioin₅₄. Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ 'éi₂ ca₂chi₂ca₂léin₂ nei₅ a₂le₁'ág₄† guei_{'54}. Ia₁ le₂në₅ rë₂ton₅ ne₄ Si₂ a₂ca₂jmo₃ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quiáin₅ Diú₄ ma₂líg₂:

'Nia_{'2} dsa₂ chan₂ Israel, ¿'e₂ lín_{'2} 'nia_{'2}?

¿Ca₂jme₁dsian_{'5} 'nia_{'2} já_{'2}

ca₂dsia_{'54} ca₂jen_{'54} 'nia_{'2} ne₃ jniá₂

lia_{'2} con_{'2} jme₁quian_{'54} jniá₂ 'nia_{'2}

të₂láu₃ nj₂ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅ jaun₂?

43 On₃hua_{'54} le₂jaun₂.

Ia₁ guá_{'5} chéi₂ quió₅ diú₄ Moloc bá₄ ca₂quian_{'2} 'nia_{'2}

quian_{'54} nei₅ diú₄ Renfán,†

nió_{'4} a₂qui₂ca₂jmo_{'54} 'nia_{'2} guiong_{'54},

† **7:28** Éxodo 2:14. § **7:32** Éxodo 3:6. * **7:34** Éxodo 3:5,7,8,10. † **7:36** Ján₃ bá₄ chei₂ Jmí₁ñí₄ 'Ma₂ta₅. ‡ **7:37**

Deuteronomio 18:15. § **7:40** Jme₁lín₄ Aarón rin_{'54} Moisés. 'Nio_{'2} ja₁ton₅ Éxodo 4:14. * **7:40** Éxodo 32:1. † **7:42**

nei₅; Lia_{'2} chi₁ton₅ ne₄ Si₂ quió₅ Diú₄, lë₅ caun₂ cosa a₂tsá₃ i₄ jme₂dsí₂. † **7:43** Renfán: co₂'nió_{'4} a₂jme₁të₂ dsa₂ egipcios planeta Saturno, ca₂jme₃juag_{'2} dsa₂.

a₂jaun₂ bá₄ ca₂chi₂ca₂len' ₄'nia' ₂.
 'Uig₅₄ jaun₂, 'uín' ₄ jniá₂ 'nia' ₂ 'uë₃ quiáng' ₂,
 tsag₅₄ jniá₂ tē₂le₃ ó₃ guë₄ ja₁niog₅ 'uë₃ Babilonia. §

44 "Uë₃ quein₂ jaun₂, dsa₂ can'₅₄ quián₂ jniog₄ ma₂líg' ₂ jme₁quian₅ guá'₅ tabernáculo ja₁jme₁rë₂'ma₄ ni₁cang₁ a₂le₁ton₅ ta₁guia₃ 'Éi' ₃ Juá'₅. Guá'₅ tabernáculo jaun₂ ca₂lë₃ con'₂ lë₅ jág₁ ca₂cué₃ Diú₄ ca₂cué'₃ Moisés, jme₁ca₂'ë₃ Diú₄ nió'₄ le₂jñiá₅ 'a₂ lia'₂ lé₂. **45** Dsa₂ quián₂ jniog₄ ma₂líg' ₂ ca₂gue₃ guá'₅ jaun₂ co₂'nió'₄ ca₂njág₃ dsa₂ can'₅₄ quián₅. Jaun₂ dsa₂ i₂jme₁quian'₅₄ Josué né₃ ca₂cáun₃ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂lí'₃ 'uë₃ quió'₅ dsa₂ juig₂ siá'₂, i₂ca₂'uín'₂ Diú₄ ia₁jaun₂ cha₂ ja₁tian'₃ 'éi₂. Le₂jaun₂ ca₂lë₃ ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄ a₂ca₂rë₃chán₃ David. **46** Ca₂jmo₃ Diú₄ dse₃ dsí₅ ja₁con₂ Rag₅₄ David, jaun₂ 'éi₂ né₃ jme₁'nio₃ jmog'₃ caun₂ ja₁guá₃ Diú₄ quián₅ Jacob. **47** La₁ Salomón bá₄ i₂ca₂chi'₃ 'né₅ quió'₅ Diú₄.

48 'La₁ Diú₄ i₂juin'₂ guë₄ lin₃ tsá₃ guá₅ dsi₂néi₂ guá'₅ a₂jmog'₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Jui₁lia'₂ ca₂juá'₂ Diú₄ tē₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'ë₂ jág₁ quián₅ ma₂líg'₂:

49 Guei'₅₄ i₂juíg₃ bá₄ ja₁gua₁₂
 ja₁lë₄ ne₄ta₁ quió₃,
 gua'₅₄ 'uë₃ né₃ jui₁lia'₂ ja₁tióng₂ tag₃.
 ¿'E₂ bá₄ 'né₅ jmó'₂ 'nia'₂ quió₃? juá'₂ Te₁gui'₅₄,
 ¿O₃ já'₄ bá₄ lé₂ le₃jan₄ jniá₂?
50 ¿On₁ jniá₂ bá₄ ca₂jmo₃ quian'₅₄ gu₃-tag₃
 ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂?*

51 (Jaun₂ caun₂ ca₂juá'₂ bá₄ Té₂ tsí'₅ dsa₂):
 —'Nia'₂ né₃, lia'₂ ma₂ja₂nó'₅ jaun₂ bá₄ 'nia'₂ cang₄ dsei'₂, jaun₂ lë₅ rë₂guá'₄ 'nia'₂ quian'₅₄ tē₂'au'₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ cuin₅ Diú₄.† Caun₂ 'ñia'₅₄ co₂tan₅₄ bá₄ 'nia'₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅. I₂co₂rín'₂ bá₄ 'nia'₂ quiang'₅₄ dsa₂ can'₅₄ quiáng'₂ ma₂líg'₂. **52** ¿'Ein₂ dsa₂ i₂jme₁'ë₂ jág₁ quián₅ Diú₄ jua'₅₄ i₂tsá₃ ca₂jmá'₂ dsa₂ can'₅₄ quián'₂ 'nia'₂ ma₂líg'₂? Qui₂ca₂jme₃dsiain₂₃ bá₄ dsa₂ i₂qui₂ca₂'ë₂ jág₁ le₂jñiá₅ ca₂'iin₃ jan₂ i₂dsen₃ lin₃, i₂jiá₃. La₁ jme₁guan₃ i₂'éi₂ né₃, ca₂jiin'₅₄ 'nia'₂ jaun₂ ca₂jñii'₃. **53** 'Nia'₂ guë'₂ i₂ca₂gue'₅₄ 'Éi' ₃ Juá'₅ tē₂le₃ quian'₅₄ ángeles, tsá₃ jme₂tí'₁ guë'₂ 'nia'₂ 'Éi'₃ jaun₂.

Cajon₃ Té₂

54 Jme₁ca₂nág₂ jág₁ a₂ca₂juá'₂ Té₂ jaun₂, ca₂rë₃'néi₃ 'ñio₅ lin₃ ca₂lia'₂ qui₂ca₂quig'₂ mi₂jan₅₄ a₂'ñiai₅₄ Té₂. **55** La₁ Té₂ né₃, rë₂rín₅ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ tē₂dsí₅, ca₂chóg'₃ ne₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃ jaun₂ ca₂jág₃ a₂co₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₅ Diú₄, jaun₂ ca₂jíin₂ Jesús chéin'₅ tē₂le₃ gu₂ ne₁ quió'₅ Diú₄ Jmei₂. **56** Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Té₂:

—Jag₄! —juá'₂. Jág₅ jniá₂ rë₂na₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. Jíin₄ jniá₂ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'ein₅₄ tē₂le₃ gu₂ ne₁ quió'₅ Diú₄.

57 La₁ dsa₂ 'éi₂ qui₂ca₂jne₃ rë₂gua₅₄, tsá₃ 'nio₃ nag₃, qui₂ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄ ca₂guió'₃ jmái'₂ Té₂. **58** Jaun₂ ca₂dsei₂₃ 'ní'₂ juig₂. Jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂jñag'₃ quian'₅₄ cang₄. Jaun₂ dsa₂ i₂qui₂ca₂jnáu'₂ cang₄ né₃ ca₂dsia₃ ni₁tsin'₅₄ o₄gú₃ jan₂ dsó₂ chi'₂ i₂jme₁chen₂ Saulo.

59 Té₁lia'₂ tioin'₅₄ qui₂cué'₅ Té₂ cang₄, jaun₂ ca₂mi₃ Té₂ ca₂tsí'₃ Diú₄ ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄ Jesús, guen'₅₄ jme₂dsí₂ quió₃.

60 Jaun₂ guë'₄ ca₂chi₂jnáu'₃, jaun₂ ca₂guió'₃ tiá₂ ca₂juá'₂:

—Te₁gui'₅₄, tsá₃ jme₁cain'₅₄ dso₄ la₂.

Jme₁ca₂lë₃ juá'₂ le₂né₅, ca₂join₃ jaun₂ né₃.

§ **7:43** Amós 5:25-27. * **7:50** Isaías 66:1-2. † **7:51** lit. "jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ lo₄ rë₂uìng₄."

8

Co₂'en₅ Saulo dsa₂ i₂ma₂'én₂

¹ Jaun₂ caun₂ bá₄ 'ei₅ jág₁ quió'₅ Saulo a₂ca₂jñi₃' dsa₂ Té₂. Dsí₂jui₅ jmig₄ jaun₂ bá₄, ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ qui₂co₂'ein₃ 'ñio₅ lin₃ ta₁caun₂ nió'₃ dsa₂ i₂lin₅ guá'₅ jë₄ juig₂ Jerusalén. Ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'éi₂ ca₂i₃léin₂ tsí₁rë₂jain₅₄ le₂tan₅₄ 'uë₃ Judea quian'₅₄ Samaria. Jñia'₅₄ lia'₂ dsa₂ guia₃-tín₂ i₂chen₄ quián₅ Jesús bá₄ ca₂jñia₃ gué₄ juig₂ Jerusalén. ² I₂lin₅₄ dsa₂ dsen₃ i₂'nio₃ Diú₄ ca₂'óin₂ Té₂, qui₂ca₂'o₃ 'ñio₅ lin₃ o₄quió'₄ 'éi₂. ³ Té₁lia₂ jaun₂, i₂ñi₅₄ Saulo quiain'₅₄ riin₅₄ qui₂co₂'ein₂₃ dsa₂ i₂'én₂, qui₂dsí₂toin'₅₄ të₂ dsi₂néi₂ qui₂u₁in₂ dsa₂ tsí₁cu₁in₂, lia'₂ dsa₂ ñe'₂ lia'₂ dsa₂ mí₂, qui₂të₂ a₂to₂ 'né₅ 'má₃.

Ca₂'ë₂ dsa₂ jág₁ dse₃ juig₂ Samaria

⁴ La₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂'uín₂ juig₂ Jerusalén, ca₂le₃jé₃ ja₁ca₂i₁lein₅₄ qui₂ca₂'ë₂ jág₁ dse₃. ⁵ Jan₂ 'éi₂, i₂chen₂ Fe₂li₄, ca₂ñó₃ caun₂ juig₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Samaria ca₂dsia₃ jág₁ tsí₅ dsa₂ ja₁jaun₂, 'iin₂₃ Cristo. * ⁶ Jaun₂ jme₁ñi₂' dsa₂ jmo₂₃ tei₄ ca₂le₃jín₃, të₅ dsí₅ nag₂₃ jág₁ a₂juá'₂ Fe₂li₄, ia₁ ján₃ bá₄ ca₂jág₃ dsa₂ léi₄ dsí₂gó'₃ dsí₅ a₂jme₁jmo₅ 'éi₂. ⁷ Ia₁ juin₅ i₂tion'₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ të₂dsí₅ qui₂ca₂'lóin₂. Ca₂le₃jín₃ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ 'éi₂ qui₂ca₂'u₁in₂ qui₂guió'₅. Ján₃ bá₄ juin₅ dsa₂ 'lian'₂, dsa₂ guian'₅₄ në₃, qui₂ca₂'lóin₂. ⁸ 'Uig₅₄ jaun₂ 'ñio₅ 'io'₂ ca₂jmo₃ dsa₂ juig₂ jaun₂.

⁹ Juig₂ jaun₂ jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂jme₁chen₂ Si₂mu₅₄, i₂jme₁jmo₅ ta₁ a₂chan₂ dsí₅ le₂jñiá₅, jme₁jme₂gain₂₃ dsa₂ juig₂ Samaria, a₂juá'₂ a₂lin₅ dsa₂ dsen₅₄.

¹⁰ Ca₂le₃jín₃ dsa₂, lia'₂ dsa₂ can'₅₄ lia'₂ chi'₂ në₃, jme₁nag₂₃ të₅ dsí₅ jág₁ quió'₅, qui₂dsia₂₃: —Dsa₂ në₅ tiin₂ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ Diú₄.

¹¹ Jme₁tón'₂ dsa₂ jui₅ jág₁ quió'₅ gui'₅₄ 'éi₂, ia₁ ma₂líg₂ bá₄ ma₂já₅ qui₂jme₂gain₂₃ dsa₂ quian'₅₄ bí₂ a₂chan₂ dsí₅.

¹² La₁ dsí₂jui₅ jme₁ca₂rë₃'én₂ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Jesucristo a₂ca₂'ë₂ Fe₂li₄ jui₁lia₂ ja₁gon₂ Diú₄, jaun₂ qui₂ca₂jñó₂ dsa₂ jme₂lia₂ dsa₂ ñe'₂ lia'₂ dsa₂ mí₂. ¹³ Ján₃ bá₄ ca₂rë₃'én₂ 'ñiog₅ Si₂mu₅₄ 'éi₂, ca₂jñói₂ jme₂ ján₃. Jaun₂ gué₄ ca₂jme₃lióg₃ ca₂jme₃quiain'₅₄ Fe₂li₄, qui₂jág₅ dsí₂gó'₃ dsí₅ léi₄ juë'₂ a₂jmo₅ 'éi₂.

¹⁴ Jme₁ca₂rë₃ñj₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesús i₂tion'₅₄ Jerusalén, a₂ma₂'én₂ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Samaria jág₁ quió'₅ Diú₄, jaun₂ ca₂chein₃ ja₁jaun₂ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄. ¹⁵ Jme₁ca₂dsí₃lén₂ 'éi₂ 'uë₃ Samaria, jaun₂ ca₂mi₃ ca₂tsí₃ Diú₄ o₄quió'₄ dsa₂ i₂ma₂'én₂ ja₁jaun₂, ia₁jaun₂ guen₃ dsa₂ 'éi₂ Jme₂dsí₂ Jñiö₅ ján₃. ¹⁶ Ia₁ 'i₁jan₂ dsa₂ 'éi₂ tsá₃ Jme₂dsí₂ Jñiö₅ ma₂guan₅ gué₄ ne₄ quió'₅. Jñia'₅₄ con₂ ma₂jñói₂ jme₂ bá₄ lia'₂ con₂ lë₅ 'éi₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesús. ¹⁷ Jaun₂ në₃ Pe₄ quiain'₅₄ Juan₅₄ qui₂ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ gué₄ ca₂guein₃ Jme₂dsí₂ Jñiö₅.

¹⁸ Jme₁ca₂jág₃ Si₂mu₅₄ a₂ca₂sión₃ Jme₂dsí₂ Jñiö₅ jme₁ca₂quiog₂ dsa₂ i₂chen₄ 'éi₂ gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂, jaun₂ ca₂jen₂ cu₄, ¹⁹ ca₂juá'₂:

—Cuë₄ jniá₂ ján₃ jui₁lia₂ bí₂ a₂tìn₂ 'nia'₂ në₅, ia₁jaun₂ lé₂ le₂jmo₅₄ jniá₂ ján₃ a₂guen₃ dsa₂ Jme₂dsí₂ Jñiö₅ jé₁ma₂ca₂co₃ gu₃ ne₄ quió'₅ chi₂jua₂ 'ein₂.

²⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Pe₄ ca₂tsí₃ dsa₂ 'éi₂:

—Jui₁dsí₂'éng₂ co₂dsia₅ quian'₅₄ cú₂ ia₁ 'e₂ lë₃ dsí₂jiog₅ 'au'₂ le₂në₅, a₂líng₂ a₂lé₂ lá₃ dsa₂ quian'₅₄ cu₄ bí₂ a₂cuë₅ Diú₄. ²¹ Tsá₃ ca₂tín₂ 'ne₂ a₂në₅, ia₁ tsá₃ dse₃ 'ei₅ 'au'₂ ne₄ Diú₄.

²² Co₂dsia₅ tí₃ ca₂le₃jé₃ a₂'lig₅₄ a₂dsí₂jiog₅ 'au'₂ në₅. Mi₄ ne₄ Te₁gui'₅₄ chi₂jua₂ 'éin₂ dsáu₂'e₂ lë₃ dsí₂jiog₅ 'au'₂ le₂në₅. ²³ Ia₁ léi₄ jniá₂ rë₂rín₅ cosa 'lig'₅₄ të₂'au'₂; quian'₅₄ dsáu₂'në₅ jmo₅ chi₁'ñeg₂.

²⁴ Jaun₂ në₃, ca₂ñag₃ Si₂mu₅₄:

—Mi₄ 'nia'₂ chei'₅₄ Te₁gui'₅₄ o₄quió₃, ia₁jaun₂ tsá₃ jui₁dsí₂ñíg₂ a₂ma₂në₂jua₅₄ 'nia'₂ në₅.

* ^{8:5} o₃, I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄.

²⁵ Jme₁ca₂dsan₃ jáng'₅ Pe₄ quian'₅₄ Juan₅₄ jág₁ dsau₅ a₂dsia₂₃ jág₁ quió'₅ Diú₄, jaun₂ gué₄ ca₂i₃lein₃ jui₅ Jerusalén. Le₂'i₄ jui₅ ja₁i₃lein₃ jaun₂, qui₂ca₂'é₂ gué₄ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂ le₂tan₅₄ juig₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Samaria.

Fe₂li₄ quiain'₅₄ dsa₂ chan₂ Etiopía

²⁶ Cang₂ jaun₂, ca₂juá'₂ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui'₅₄ ca₂tsí'₃ Fe₂li₄:
—Nau₂, gua₂ jui₅ ja₁uín₂ dsa₂ Jerusalén a₂dsióg₄ 'uë₃ Gaza.

Jui₅ jaun₂ dsó₅ jé₄ 'uë₃ quein₂. ²⁷ Jaun₂ ca₂nau₂ Fe₂li₄ ca₂ñó₃. Le₂'i₄ jui₅ ja₁ñó₃ jaun₂, ca₂jein'₂ jan₂ dsa₂ chan₂ Etiopía, i₂jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ eunuco, dsa₂ dsen₅₄ i₂niog₅ gu₂ cu₄ quió'₅ 'io₅₄ Candace i₂gon₂ 'uë₃ Etiopía. Dsa₂ 'é₂ ñei₅₄ i₁chi₂i₁lein'₄ Diú₄ juig₂ Jerusalén.

²⁸ Ma₂'ein₅₄ jui₅ ñái'₄ juig₂ go₅₄ guá₅ ne₄ carroza quió'₅, 'i₂₃ Si₂ quió'₅ Isaías i₂jme₁'é₂ jág₁ quió'₅ Diú₄ ma₂lig'₂. ²⁹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ ca₂tsí'₃ Fe₂li₄:

—Gua₂ le₃jén'₃ cau₅ carro në₅.

³⁰ Ca₂dsióg₃ Fe₂li₄ cau₅, jaun₂ ca₂nág₂ i₁'i₅ dsa₂ 'é₂ Si₂ quió'₅ Isaías. Jaun₂ ca₂ñag₃ Fe₂li₄:
—¿'Níg'₂ 'e₂ juá'₂ si₂ a₂'i₂?

³¹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂ 'é₂:

—¿'A₂ bá₄ lia'₂ le₃ñí'₂ jniá₂? Tsá₃ gué₂ 'ein₂ chan₂ i₂juá'₂ 'e₂ jein₅ jág₁ a₂juá'₂ si₂ la₂.

Jaun₂ ca₂tsí'₃ Fe₂li₄ a₂uíg₂ 'é₂ guei'₅₄ a₂guá₃ co₂lë₅ quiong'₅₄.

³² Jme₁'i₅ dsa₂ 'é₂ Si₂ quió'₅ Diú₄ ja₁juá'₂ le₂la₂:

Ca₂jiog₃ dsa₂ i₁ñag₂ jui₁lia'₂ jñí'₅ dsa₂ já'₂ cha'₂.

Ján₃ gué₂ jui₁lia'₂ tsá₃ guió'₅ guein₂ já'₂ cha'₂

të₁lia'₂ chéi₅ dsa₂ jñí₁,

ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'e₂ ca₂juá'₂ i₂'é₂.

³³ Ca₂cuë₃ dsa₂ o₂gui'₃,

tsá₃ 'éi'₃ rë₂ ca₂të₁dsi₅₄ quió'₅;

chi'₂ tsí₁jon₂ quián₅ gué₂ në₃,

¿'ein₂ bá₄ lé₂ le₃dsia₃ 'iin₃ chi'₂ dsio₅₄?

ton'₂ ca₂jñiog'₂ bá₄ gué₂ dsa₂

ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂.†

³⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ dsen₅₄ 'éi₂ ca₂tsí'₃ Fe₂li₄:

—Jmo₄ dse₃ 'au'₂, jua'₅₄ 'e₂ jein₅ jág₁ a₂juá'₂ si₂ la₂. ¿'Ein₂ 'iin₅ dsa₂ quián₅ Diú₄ i₂ca₂jmo₃ si₂ la₂? ¿'A₂ 'iin₂₃ 'ñiog₅, o₃ a₂'iin₂₃ i₂sián'₂ 'e₂?

³⁵ Jaun₂ ca₂jme₃liog₃ Fe₂li₄ ca₂juá'₂ 'e₂ juá'₂ ne₄ Si₂ ja₁jme₁'i₅ dsa₂ dsen₅₄ 'éi₂, qui₂ca₂cuë₃ jág₁ dse₃ 'iin₂₃ Jesús. ³⁶ Jme₁ca₂dsi₃lein₂ caun₂ ja₁cha₂ jmig₂, jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ dsen₅₄ 'éi₂ ca₂tsí'₃ Fe₂li₄:

—Cha₂ jmig₂ ja₁lá₃. ¿'Cha₁ 'e₂ lë₃ jua'₅₄ tsá₃ lé₂ tsón₄ jniá₂ jmig₂?

³⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Fe₂li₄:

—Chi₂jua'₂ 'éng'₂ dsón'₂ ca₂le₃jé₃ 'au'₂, lé₂ bá₄.

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂:

—'Én₂ bá₄ jniá₂ a₂lín₅ Jesucristo Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.‡

³⁸ Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ ca₂jñia₃ carroza quió'₅. Jaun₂ ca₂sióin₃ le₂oin₃ chei'₅₄ jmig₂, jaun₂ ca₂cho₃ Fe₂li₄ jmig₂§ quió'₅ dsa₂ 'éi₂. ³⁹ Jme₁ca₂'uiin₂ jmig₂, jaun₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Te₁gui'₅₄ ca₂tág₃ Fe₂li₄, jaun₂ dsí₂tan₅₄ 'éi₂ tsá₃ ma₃ca₂jág₂ mei'₂. La₁ 'io'₂ bá₄ jmo₂₃ le₂'i₄ jui₅ ja₁ñái'₄.

⁴⁰ Fe₂li₄ në₃ ma₂'ein₅₄ caun₂ juig₂ ja₁chei₂ Azoto, jaun₂ le₂tan₅₄ gué₄ juig₂ te₁'i₁ ja₁jaun₂ ca₂ñei₅₄ qui₂ca₂'é₂ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, ca₂lia₂ ca₂dsiog₃ ca₂të₂ juig₂ Cesarea.

† 8:33 Isaías 53:7-8. ‡ 8:37 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ versículo 37. § 8:38 lit. "ca₂tiog₃ Fe₂li₄ jmig₂."

9

Ca₂jme₃tsín₃ Saulo dsí₅
(Hechos 22:6-16; 26:12-18)

¹ Të₁lia' ₂jaun₂, dsa₂ i₂chen₂ Saulo caun₂ qui₂quiain₂₃ jué' ₅a₂'nio₃ jme₃dsiáin₃ dsa₂ i₂'én₂ jág₁ quió' ₅Te₁gui'₅₄. Jaun₂ lë₃, ca₂ñei₅₄ i₁jiin₂₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄. ² Ca₂mi₃ ne₄ 'éi₂ caun₂ si₂ a₂cuë₃ bí₂ a₂dsó₃ guá' ₅sinagogas quió' ₅dsa₂ juig₂ Damasco a₂dsi₃'nai'₂ dsa₂ i₂tion'₅₄ të₂le₃ quió' ₅Jui₅ quió' ₅Te₁gui'₅₄. Jme₁'nio₃ Saulo dsí₃te₅₄ dsa₂ chi₁'ñei'₂ ca₂të₂ Jerusalén, lia'₂ dsa₂ ñe'₂ lia'₂ dsa₂ mí₂. ³ La₁ jme₁ja₂quián₃ dsióg₄ juig₂ Damasco, con'₂ tsá₃ jáin₅ jme₁ca₂tág₃ caun₂ si₂ tág₅ jmá' ₅ne₄ quió' ₅. Si₂ jaun₂ a₂já₃ jui₅ guei'₅₄ i₂juig₃. ⁴ Co₂tan₅₄ ca₂quín₃ Saulo, jaun₂ ca₂nág₂ juá' ₂jág₁ jé₄ si₂ jaun₂:

—Saulo, Saulo, ¿'e₂ lë₃ co₂'éin'₅ jniá?

⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ Saulo:

—¿'Ein₂ 'ne₂, gui'₅₄?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ jág₁ né'₂ jé₄ si₂:

—Jesús bá₄ jniá₂ i₂co₂'én'₅ 'ne₂ ñf'₂. Jnja'₅₄ jmag'₅₄ uig₅ 'ñiag'₂ bá₄ jmo'₂ jui₁lia'₂ jmo₅ ca₁jui₅ jé₁ma₂jnáu₃ ni₁'ma₂ chen₂.

⁶ Jaun₂ ca₂jlen₃ Saulo, ca₂rë₃gó'₅, ca₂juá':

—Te₁gui'₅₄, ¿'e₂ 'niog'₂ 'ne₂ jmo₅₄ jniá₂?

Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Te₁gui'₅₄:

—Nau₂, 'ú₅ juig₂ Damasco. Jé₁ma₂dsióg'₃, ja₁jaun₂ bá₄ juá' ₂dsa₂ 'e₂ jmó'₂.

⁷ Dsa₂ i₂jme₁quiian'₅₄ Saulo në₃, 'ñjo₅ lin₃ ca₂rë₃gó'₅, ia₁ ca₂nág₂ jág₁ a₂juá' ₂jé₄ si₂ jaun₂, ton'₂ i₁jan₂ guë'₂ tsá₃ 'ein₂ ca₂jín₂. ⁸ Jaun₂ ca₂nau₂ Saulo, la₁ jme₁ca₂nau₂ jaun₂, tsá₃ ma₃lé₂ jág₃, tsá₃ ma₃jniá₂ mi₂ne₅₄. Dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄ bá₄ ca₂tág₃ le₁chan'₂ gu₂, ca₂jiog₃ të₂ juig₂ Damasco. ⁹ Ja₁jaun₂ ca₂'í₃ tein₅₄ 'ni₅ jmig₄, tsá₃ 'e₂ ca₂gué'₃, on₃ guë'₂ 'e₂ ca₂'in'₃ 'i₁caun₂.

¹⁰ Juig₂ Damasco jaun₂, jme₁guá₄ jan₂ dsa₂ i₂'én₂ i₂jme₁chen₂ Ananías. I₂'éi₂ ca₂jén'₃ ca₂jín₂ Te₁gui'₅₄ i₂ca₂juá':

—¡Ananías!

Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂:

—Ja₁lá₃ bá₄ 'eng₅₄, Te₁gui'₅₄.

¹¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Te₁gui'₅₄:

—Nau₂, gua₂ calle chei₂ Co₂dsau₅ ja₁quió'₄ dsa₂ chen₂ Judas. Ja₁jaun₂ o₂'nia'₂ jan₂ dsa₂ chan₂ Tarso i₂chen₂ Saulo, i₂'en₅₄ chi₂lén'₂ Diú₄ con'₂ lë₅ la₂. ¹² Ia₁ ma₂qui₃ a₂ma₂jín₂ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Ananías ca₂'í₃ ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quió' ₅ia₁jaun₂ jnia₃ táng₃ mi₂ne₅₄.

¹³ Jme₁ca₂nág₂ Ananías le₂në₅, jaun₂ ca₂juá':

—Te₁gui'₅₄, juin₅ dsa₂ ma₂tság₃ jniá₂ ca₂le₃ jé₃ 'e₂ 'lig'₅₄ a₂jmo₅ dsa₂ 'éi₂ a₂jmái'₂ dsa₂ chan₂ Jerusalén i₂'én₂ jág₁ quiáng'₂. ¹⁴ Ta₁ jaun₂ já₅ 'éi₂ ja₁lá₃ quian'₅₄ 'éi'₃ quió' ₅ juig₅₄ jme₂dsa₂ ia₁jaun₂ të₂ le₁'ñe₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ quiáng'₂ i₂'in₅ 'ne₂.

¹⁵ La₁ jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃ Te₁gui'₅₄:

—La₁ gua₂, ia₁ i₂ma₂quion'₄ jniá₂ 'éi₂ ia₁ 'nio₃ jniá₂ dsó₃ qui₂dsi₃'ag₃ jniá₂ lia'₂ jin₄ dsi₂nau₂ lia'₂ ne₄ rag₅₄ quiáin₅, jin₄ dsa₂ israelitas në₃. ¹⁶ Ia₁ jniá₂ bá₄ 'é₄ a₂ lia'₂ tion₅₄ niog₅ ñág₃ uig₅ 'ñio₅ lin₃ o₄quió'₃ jniá₂.

¹⁷ Jaun₂ gué₄ ñó₃ Ananías ja₁chí'₄ tsí₁'né₅ ja₁jme₁'en₅₄ Saulo. Ca₂'í₃ dsi₂néi₂, ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quió' ₅Saulo, jaun₂ ca₂juá':

—Saulo rí₅₄ jniog₄, Te₁gui'₅₄ Jesú₁ i₂ca₂jeng'₂ le₂'í₄ jui₅ lia'₂ con'₂ ñe'₃, në₂chei₃ jniá₂ ia₁jaun₂ jnia₅₄ táng₃ mi₂ne₅₄, jaun₂ guéng'₄ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ në₃.

¹⁸ Co₂tan₅₄ dsi₂jui₅ jaun₂ qui₂ca₂séi'₂ jui₁lia'₂ tsí₁ mi₂ne₄ Saulo, co₂tan₅₄ ca₂jág₃ táng₃. Jaun₂ gué₄ ca₂nau₂ Saulo, ca₂i₁choin₃ jmig₂. ¹⁹ Jaun₂ ca₂gué'₃, ca₂tíin₃ táng₃ bí₂. Jaun₂ ca₂'í₃ bá₄ gué₄ tñ₃-'ni₅ jmig₄ quiain'₅₄ dsa₂ 'én₂ i₂jme₁tián'₄ juig₂ Damasco jaun₂.

Ca₂'é₂ Saulo jág₁ dse₃ juig₂ Damasco

²⁰ Dsi₂juí₅ bá₄ ca₂jme₃lió₃ Saulo ca₂nei₅₄ guá₅ sinagogas ca₂i₁jme₁tiin₂₃ dsa₂a₂juá₂ a₂lín₅ Jesús Ja₁ñi₁'₅₄ Diú₄. ²¹ Ca₂le₃jín₃ dsa₂i₂ca₂nág₂ ca₂i₃gó₃ dsí₅, qui₂ca₂dsia₃:

—¿On₃jua'₅₄ dsa₂ né₅ i₂ñí₄ lë₃ jme₁ñi₅ juig₂ Jerusalén qui₂co₂ein₂₃ dsa₂i₂'én₂ le₃quió₅ Jesús? ¿On₃jua'₅₄ i₂né₅ 'ñiog₅ i₂ma₂guan₅ ja₁lá₃ a₂qui₂të₂ le₁'ñe₅ dsa₂ jaun₂ qui₂dsi₂jang'₅₄ o₄gú₃ juig₅₄ jme₂dsa₂?

²² La₁të₂le₃ lë₅ gué₄ ca₂'ág₂ tiá₂ dsí₅ Saulo, qui₂ca₂'é₂ jág₁ a₂lín₅ dsón₂ Jesús I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄. Ca₂lia₂ ca₂i₃cón₅ dsí₅ dsa₂ judíos i₂jme₁tián₄ juig₂ Damasco ia₁ ca₂'é₂ Saulo jág₁ le₂jaun₂.

Ca₂lón₂ Saulo o₄gú₃ dsa₂judíos

²³ 'Lióng₂ jmig₄ cang₂ jaun₂, ca₂jmo₃ dsa₂ judíos caun₂ jág₁ a₂jme₁ñi₁'₃ Saulo. ²⁴ A₂jmí₂ a₂uë₂ qui₂ca₂jñiai₃ Saulo o₄'né₄ o₄juí₅ juig₂ jaun₂, ia₁jaun₂ jñag₃. La₁ca₂rë₃ñi₅ bá₄ Saulo. ²⁵ Jaun₂ dsa₂'én₂ riin₅₄ né₃, ca₂to₂'ñiò₃ caun₂ tsi₁mi₂ pa₁, jaun₂ a₂uë₂ ca₂sióin₂'éi₂ juí₅ ne₄ ni₁'ia₂ a₂jme₁lë₄ le₃lág₃ juig₂. Jaun₂ le₂né₅ ca₂lóin₂.

Ma₂'en₅₄ táng₃ Saulo juig₂Jerusalén

²⁶ Jme₁dsián₃ Saulo Jerusalén, jme₁'nio₃ jme₃quiain₅₄ dsi₂juí₅ dsa₂'én₂ ja₁jaun₂. La₁ca₂le₃jín₃ dsa₂'éi₂ né₃ ca₂rë₃gain₃'éi₂, ia₁tsá₃ jaun₂ líin₂ a₂ma₂'én₂ Saulo jág₁ dse₃. ²⁷ La₁ia₁ dsa₂i₂chen₂ Bernabé ca₂jiog₃ ne₄ dsa₂ guia₃-tí₂ i₂chen₄'éi₂. Jaun₂ ca₂dsia₃'a₂lia₂ ca₂lë₃ a₂ca₂jme₃jein₂ Te₁gui₅₄ le₂'í₄ juí₅, 'é₂ jág₁ a₂ca₂juá₂ né₃, 'a₂lia₂ ca₂dsia₃ Saulo ján₃ tiá₂ dsí₅ juig₂ Damasco ca₂'é₂ jág₁ 'iin₂₃ Jesús. ²⁸ Jaun₂ bá₄ ca₂'í₃ Saulo juig₂ Jerusalén ca₂jme₃quiain₅₄ dsa₂'éi₂. ²⁹ Caun₂ ca₂dsia₃ tiá₂ dsí₅ bá₄ qui₂ca₂'é₂ jág₁ 'iin₂₃ Te₁gui₅₄ qui₂ca₂dsia₃ jág₁ qui₂ca₂tsíin₂ quian₅₄ dsa₂ judíos i₂dsia₅ jág₁ jmei₅ griego. La₁dsa₂'éi₂ né₃ caun₂'nio₃ jme₁ñi₁'₃ bá₄ Saulo. ³⁰ Jme₁ca₂rë₃lí₄ riin₅₄ Saulo a₂jaun₂, jaun₂ca₂jiog₃ juí₅ juig₂ Cesarea. A₂ein₅₄ gué₄ ja₁jaun₂ ca₂dsiog₂ riin₅₄ juig₂ go₅₄ ja₁chei₂ Tarso.

³¹ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ guá₅, dsa₂i₂'én₂, le₂tan₅₄ ja₁tén₄'uë₃ Judea, Galilea, Samaria né₃, tei₄ bá₄'ei₅ tion₅₄ dsa₂, caun₂ca₂rë₃béin₂ ján₃. Jme₁jme₂gain₃ bá₄ Te₁gui₅₄ tioin₅₄. Quian₅₄ bí₂ quió₅ Jme₂dsí₂Jnió₅, caun₂qui₂ca₂juín₂ bá₄ dsa₂i₂'én₂.

Ca₂lón₂ dsa₂ chen₂Eneas

³² Lía₂ con₂ñi₅ Pe₄ qui₂dsi₂jiin₅₄ riin₅₄, ca₂i₁jiin₁₂ ján₃ dsa₂i₂ma₂'én₂ jág₁ dse₃i₂jme₁tián₄ juig₂ ja₁chei₂ Lida. ³³ Ja₁jaun₂ ca₂jiin₂ jan₂ dsa₂'lian₂i₂jme₁chen₂ Eneas i₂ma₂të₂ jñia₃ ñi₂ron₅, ia₁tsá₃lé₂ñi₃. ³⁴ Jaun₂ca₂juá₂ Pe₄ ca₂tsí₃ dsa₂'éi₂:

—Eneas, Jesucristo jme₂lió₂. Nau₂, jmo₄ dse₃tsi₁cama quiáng₂.

Jaun₂dsí₂juí₅ le₂jaun₂ca₂nau₂ Eneas. ³⁵ Jaun₂ca₂le₃jín₃ dsa₂i₂tián₅ Lida quian₅₄ juig₂ Sarón ca₂jág₃ a₂ca₂lón₂'éi₂, jaun₂ca₂jéin₃ le₃quió₅ Te₁gui₅₄.

Cajen'₅₄ 'io₅₄ Dorcas

³⁶ Jmig₄ jaun₂ jme₁chan₂ jan₂ 'io₅₄i₂'én₂ jé₄ juig₂ Jope i₂jme₁chen₂ Tabita. Quian₅₄ jág₁ jmei₅ griego jme₁té₂ dsa₂ Dorcas. 'Io₅₄'éi₂lia₂con₂chain₂jme₁jmo₂₃dse₃jme₂'oin₅₄ dsa₂te₂ñé₂. ³⁷ Të₃jé₄ jmig₄ jaun₂, ca₂rë₃dso₅₄ Dorcas, ca₂join₃ bá₄ jaun₂ né₃. Cang₂jme₁ca₂lë₃sei₅ dsa₂, jaun₂ca₂i₁quio₂₃caun₂dsi₂néi₂ jé₁ca₂të₂tin₃juín₃. ³⁸ Juig₂ Jope ma₂quián₅ bá₄ ja₁niog₅ juig₂ Lida ja₁'en₅₄ Pe₄. Jaun₂jme₁ca₂rë₃ñi₅ dsa₂'én₂a₂'en₅₄Pe₄ja₁jaun₂, jaun₂ca₂chein₃on₃riin₅₄ca₂i₁te₂'éi₂:

—Nia₅të₂né₃cón₅juí₅ Jope.

³⁹ Jaun₂ñó₃Pe₄co₂lë₅quiain₅₄dsa₂'éi₂. Jme₁ca₂dsiog₃, ca₂i₁jiog₃ dsa₂ja₁rë₂quian₅lag₄. Ja₁jaun₂tion₅₄le₁ñi₂ca₂le₃jín₃'io₅₄'nág₂qui₂'-o₂₃, qui₂ca₂'éi₃Pe₄'mi₂tsin₅₄dsa₂, ta₁a₂jme₁jmo₅Dorcaslia₂con₂chain₂. ⁴⁰ Jaun₂ca₂jmo₃Pe₄'éi₃ca₂uín₂dsa₂dsi₂néi₂ja₁rë₂quian₅lag₄. Jaun₂ca₂chi₃jné₃ca₂chi₃léin₂Diú₄. Jaun₂gué₄ca₂jiin₂'lag₄, ca₂juá₂:

—Tabita, nau₂.

Dsi₂ju₅ jaun₂ ca₂ján₃ 'io₅₄ jme₁ne₁₂. Jme₁ca₂jíin₂ Pe₄, ca₂guá₂ 'io₅₄ jaun₂ ně₃. ⁴¹ Jaun₂ ca₂jña'₃ Pe₄ mi₂gu₂ 'io₅₄, ca₂chó'₂. Jaun₂ ca₂té'₃ táng₃ Pe₄ riin'₅₄, 'io₅₄ 'nág₂ ně₃, jaun₂ ca₂jíin'₂ 'io₅₄ 'éi₂, la₁ ma₂jein'₅₄ bá₄. ⁴² Ta₁caun₂ juig₂ Jope ca₂i₃'ág₃ jág₁ a₂ca₂lë₃ le₂jaun₂. Jaun₂ juin₅ lin₃ dsa₂ ca₂rë'₃ 'én₂ jág₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄. ⁴³ Ca₂í₃ bá₄ gué₄ Pe₄ 'lióng₂ jmig₄ jaun₂ ja₁quió'₄ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Si₂mu₅₄ i₂jme₂dse₃ lo₄ já'₂.

10

Pe₄ quian'₅₄ Cornelio

¹ Juig₂ Cesarea jme₁chan₂ jan₂ dsa₂ i₂jme₁chen₂ Cornelio, i₂jme₁lin₄ juig₅₄ co₂nió'₃ 'lióg₂ i₂té'₂ dsa₂ i₂chan₂ Italia. ² Juig₅₄ 'lióg₂ 'éi₂ jme₁jme₂gain₃ Diú₄ co₂lë₅ quiain'₅₄ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅. Ján₃ bá₄ jme₁dsió'₅ cu₄ jme₁jme₂'oin₅₄ dsa₂ judíos. Ca₂le₃jé₃ jmig₄ ně₃, jme₁chi₁léin'₂ Diú₄. ³ Co₂ráun₂ con'₂ hora njí₁ 'ni₅ le₃ca₂'láu₂, * a₂lë₁ca₂jén'₃ ca₂jág₃ ca₂jíin₂ jan₂ ángel quián₅ Diú₄ ca₂í₃ dsi₂néi₂ ja₁'ein₅₄. Jaun₂ ca₂juá'₂ ángel:

—¡Cornelio!

⁴ Jaun₂ ca₂jág₃ Cornelio gó'₅ 'njio₅ lin₃ ca₂jíin₂ ángel. Jaun₂ ca₂nag₃ ca₂juá'₂:

—¿'E₂ lë₅, gui'₅₄?

Jaun₂ gué₄ ca₂juá'₂ ángel:

—A₂nag₅ bá₄ Diú₄ a₂juig₂ a₂chi₂lein'₅₄. Jág₅ bá₄ a₂jmo'₂ dse₃ 'au'₂ jme₂'ong'₅₄ dsa₂ te₂né₂.

⁵ Jaun₂ lë₃ chen₅ dsa₂ juig₂ Jope dsi₃quiáin₂ dsa₂ i₂chen₂ Si₂mu₅₄ i₂té'₂ dsa₂ Pe₄ ján₃. ⁶ I₂'en₅₄ ja₁quió'₄ Si₂mu₅₄ sián'₂ i₂jmo₅ dse₃ lo₄ já'₂, i₂chí'₅ 'ne₄ chei'₅₄ jmi₁njí'₄.

⁷ Jme₁ma₂ná'₅ ángel, jaun₂ ca₂té'₃ Cornelio on₃ dsa₂ mozo quiáin₅, jan₂ guë'₂ 'lióg₂, dsa₂ jme₂ti₃ i₂jme₂gan₃ Diú₄ ján₃. ⁸ Jaun₂ ca₂dsia₃ Cornelio ca₂tsí'₃ dsa₂ a₂ca₂jén'₃, jaun₂ ca₂chein₃ dsa₂ juí₅ juig₂ Jope.

⁹ Jme₁nia₃ jaun₂, ca₂i₃lén₂ dsa₂ 'éi₂. Pe₄ ně₃ ca₂uíg₂ le₃co'₅₄ tsí₁'né₅ con'₂ dsi₃njí'₃† a₂chi₃léin'₂ Diú₄. ¹⁰ I₁cón'₅ 'njio₅ lin₃. Të₁lia'₂ jmo₅ dsa₂ má₃ ně₃, jaun₂ a₂lë₁ca₂jén'₃ ca₂jág₃ Pe₄ ¹¹ ca₂niá₃ guei'₅₄ i₂juíg₃. Jaun₂ ca₂sió₃ juí₁lia'₂ caun₂ tsí₁'mí'₂ pa₁ a₂rë₂quein₅ ta₁quén₂ qui'₅₄. ¹² 'Njó'₃ jaun₂, jme₁tion'₅₄ ca₂le₃jín₃ ne₅₄ já'₂: já'₂ cha₂ quén₂ mi₂tag₄, já'₂ i₂tsé'₅ quió'₅, já'₂ i₂in₅ guei'₅₄ ně₃. ¹³ Jaun₂ ca₂nág₂ Pe₄ jág₁ ca₂juá'₂:

—Nau₂ Pe₄, jme₁dsian₅ já'₂, quíng'₄.

¹⁴ Jaun₂ ca₂nag₃ Pe₄:

—Jan₂'ón₄, Te₁gui'₅₄. Ia₁ 'i₁co₂ráun₂ tsá₃ ma₂ca₂gué'₃ jniá₂ ni₁njí₁ já'₂ a₂jmo₅ a₂rë'₂'njio₅ dsa₂.

¹⁵ Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ jág₁ a₂juá'₂:

—Tsá₃ lë₁juá'₂ 'ne₂ 'lig'₅₄ cosa a₂ma₂jmo₃ Diú₄ le₁jé₃.

¹⁶ 'Ni₅ ráun₂ ca₂lë₃ le₂jaun₂, jaun₂ gué₄ ca₂jháu'₃ táng₃ tsí₁'mí'₂ juí₅ guei'₅₄. ¹⁷ Të₁lia'₂ guá₅ Pe₄ 'no'₂ dsí₅ e₂léi₄ jáng₅ a₂ca₂jág₃ jaun₂, jme₁ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Cornelio o₄'né₄ quió'₅ Si₂mu₅₄, a₂njag₂₃ a₂já'₄ chí'₅ 'ne₄ Si₂mu₅₄. ¹⁸ Jme₁ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ 'éi₂, ca₂nag₃ juá'₂ tiá₂ chi₂jua'₂ 'en₅₄ ja₁jaun₂ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Si₂mu₅₄ i₂té'₂ dsa₂ Pe₄ ján₃. ¹⁹ Të₁lia'₂ jaun₂ caun₂ qui₂'no'₂ dsí₅ Pe₄ a₂ca₂jág₃, jaun₂ ca₂juá'₂ Jme₂dsí₂ Jnió₅:

—Jag₄; ún₂ dsa₂ o₂lén₂ 'nau'₂. ²⁰ Nau₂, sión₅, gua₂ quiain'₅₄, tsá₃ lë₁jmo₂ 'i₅ 'au'₂ jua'₅₄ líng'₂ a₂tsá₃ tí₅ jág₁, ia₁ jniá₂ bá₄ ně₂tsíin₂.

²¹ Jaun₂ ca₂sión₃ Pe₄ ca₂i₁jiin₁₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Cornelio, jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄:

—Jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂'na'₂ 'nia'₂. ¿Cha₁ ta₁ ja₂nó'₅ 'nia'₂?

²² Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ dsa₂:

* ^{10:3} lit. "hora njí₃." † ^{10:9} lit. "hora jnjéi₂."

—Guí' ⁵⁴ juíg ⁵⁴ 'lióg Cornelio bá₄ ca₂chei₃ jnia' ⁵⁴ ja₂náu₅. Dsa₂ dsen₃ bá₄ 'éi₂, i₂jme₂gan₃ Diú₄; 'nio₃ dsa₂ judíos 'ñio₅ lin₃, jme₂go₃ ně₃. Jan₂ ángel i₂chen₄ quián₅ Diú₄ ca₂juá' ₂a₂té' ₂'ne₂ ja₁quió' ₄ jaun₂ nag₃ 'e₂ jág₁ cué' ⁵⁴.

²³ Jaun₂ ca₂juá' ₂ Pe₄ tón' ₃ dsa₂ 'éi₂ dsi₂néi₂, jaun₂ ja₁jaun₂ ca₂jnia₃ dsa₂ 'éi₂ quiain' ⁵⁴ Pe₄ a₂ué₂ jaun₂, Jme₁jnia₃ jaun₂ gué₄ ca₂ñó₃ Pe₄ quiain' ⁵⁴ dsa₂ 'éi₂. Ca₂jme₃quiong' ⁵⁴ gué₄ i₂lin₅₄ dsa₂ rīin' ⁵⁴ i₂jme₁én₂ i₂jme₁tián' ₄ juíg₂ Jope.

²⁴ Jme₁jnia₃ jaun₂ gué₄ táng₃, ca₂dsi₃léin₂ juíg₂ Cesarea ja₁guá₄ Cornelio. 'Éi₂ gué₂ ně₃ jme₁ma₂chi₁jnjog₂₃ quiain' ⁵⁴ co₂nió' ₃ o₁rīin' ⁵⁴ a₂mei₅₄ quiáin₅ i₂jein' ₂ 'ñio₅ lin₃ quiain' ⁵⁴ ně₃, i₂ca₂té' ₃.

²⁵ Jme₁ca₂dsióg₃ Pe₄ o₄'né₄, co₂tan₅₄ ca₂o₃'ín₃ Cornelio ca₂guei₃, ca₂chi₃jné₃ ne₄ 'éi₂, ca₂jme₃juag' ₂. ²⁶ La₁ Pe₄ ně₃ ca₂chó' ₂, ca₂juá' ₂:

—Nau₂, ia₁ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ jniá₂, jui₁lia' ₂'ne₂ ján₃.

²⁷ Të₃ dsia₂ jág₁ Pe₄ quiong' ⁵⁴, ca₂í₃ dsi₂néi₂, jaun₂ ca₂jág₃ juín₅ bá₄ dsa₂ ma₂le₁ñí' ₂ dsi₂néi₂.

²⁸ Jaun₂ ca₂juá' ₂ Pe₄ ca₂tsí' ₃ dsa₂:

—Njí' ⁵⁴ bá₄ 'nia' ₂ jaun₂ tsá₃ cué₅ jmiég₄ 'Éi' ₃ Juá' ₅ quió' ₅ dsa₂ judíos jua' ⁵⁴ a₂ñíi' ₂ quian' ⁵⁴ dsi₂nau₂, on₃ gué' ₂ lé₂ ñíi₃ dsi₂néi₂ quió' ₅. La₁ Diú₄ ma₂ë₃ a₂tsá₃ té₄ jniá₂ 'i₁jan₂ dsa₂ tsá₃ le₁jín₃. ²⁹ Jaun₂ lë₃ dsi₂juí₅ bá₄ guio₃ jme₁ca₂dsi₃lén₂ dsa₂ quiáng' ₂, té₂. Tsá₃ ně₂jan₅₄ ué₂. Jaun₂ jme₁'nio₃ le₃guion₅₄ 'e₂ lë₃, 'e₂ ta₁ ně₂té' ₂.

³⁰ Jaun₂ ca₂ñag₃ Cornelio:

—Ma₂quén₂ jmiég₄, con' ₂ hora la₂ jme₁'eng₅₄ dsi₂néi₂ la₂ quió₃, jme₁jme₂'ing₅₄, tsá₃ ca₂gué' ₃. Jme₁'eng₅₄ chi₁leng' ₄ Diú₄ té₂le₃ ca₂'láu₂. Jaun₂ a₂lë₁ca₂jéin₃ ca₂jing₅₄ jan₂ dsa₂ qui' ₂'mí' ₂tiog₂ jau₂. ³¹ Jaun₂ ca₂juá' ₂ ca₂tság₃ jniá₂: "Cornelio, a₂nág₅ bá₄ Diú₄ a₂juig' ₂. Jág₅ bá₄ a₂jmo' ₂ dse₃ 'au' ₂ jme₂'ong' ⁵⁴ dsa₂ te₂ñé₂. ³² Jaun₂ lë₃, chen₅ dsa₂ juíg₂ Jope dsi₃quiáin₂ dsa₂ i₂chen₂ Si₂mu₅₄ i₂té' ₂ dsa₂ Pe₄ ján₃. I₂'en₅₄ ja₁quió' ₄ Si₂mu₅₄ sián' ₂ i₂jmo₅ dse₃ lo₄ já' ₂, i₂chí' ₅'ne₄ chei' ⁵⁴ jmi₁ñí' ₄. Jë₁ma₂guain₂₃, dsia₃ jág₁ quian' ⁵⁴ 'ne₂." ³³ Jaun₂ bá₄ lë₃ ca₂tsíng₂ dsa₂ dsi₂juí₅ a₂l₁'nai' ₂'ne₂ ně₃. Dse₃ bá₄ lia' ₂ ně₂jmo' ⁵⁴ ñe' ₃. Jaun₂ lë₃ tio' ⁵⁴ jnia' ⁵⁴ ca₂le₃jág₃ le₁ñag' ₂ ne₄ Diú₄ ia₁ 'niog₂ jnia' ⁵⁴ néi₁ jág₁ a₂ma₂cué₃ Te₁gui' ⁵⁴ a₂juig' ⁵⁴ jnia' ⁵⁴.

Jág₁ a₂ca_{ton}₃ Pe₄ dsi₂néi₂ quió' ₅ Cornelio

³⁴ Jaun₂ ca₂jme₃liög₃ Pe₄ ca₂juá' ₂ ca₂tsí' ₃ dsa₂:

—Né₃ gué₄ dsón' ₂ ma₂ñí' ₂ jniá₂, tsá₃ jma₃quén₅ jín₂ Diú₄ dsa₂ mi₂güíg₃. ³⁵ Ia₁ ca₂le₃jé₃ juíg₂ ja₁jme₂gan₃ dsa₂ Diú₄, nag₅ dsa₂ gau₂ jág₁ quió' ₅, jmo₂₃ dse₃ ně₃, dsa₂ le₂'éi₂ bá₄ guén' ₂ Diú₄. ³⁶ Ca₂juá' ₂ Diú₄ ca₂tsí' ₃ tsí₁jon₂ quián₅ Israel, ca₂'é₂ jág₁ a₂tian' ₃ dsa₂ tei₄ té₂le₃ quian' ⁵⁴ Jesucristo i₂lín₅ Te₁gui' ⁵⁴ quián₅ ca₂le₃jín₃. ³⁷ Njí' ⁵⁴ rë₂ bá₄ 'nia' ₂ 'e₂ ca₂lë₃ ta₁caun₂ juíg₂ go₄ dsa₂ judíos, a₂ca₂jme₃liög₃ 'ué₃ Galilea, cang₂ jme₁ma₂'é₂ Juan₅₄ jág₁, ca₂choin₃ dsa₂ jmiég₂ ně₃. ³⁸ Njí' ⁵⁴ bá₄ 'nia' ₂ 'a₂ lia' ₂ ca₂cué₃ Diú₄ ca₂cué' ₃ Jesús chan₂ Nazaret jui₅bí₂ quió' ₅ Jme₂dsí₂ Jñiój₅; 'a₂ lia' ₂ ca₂ñí₃ jmo₂₃ dse₃, jme₂'lión₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁chan₂ jmi₁ui₅ jmög' ₂i₂sé₃dsen₃. Ca₂le₃jé₃ a₂ně₅ ca₂jmo₃ ia₁ jme₁quiain' ⁵⁴ Diú₄. ³⁹ Ca₂té₂ ne₄ jnia' ⁵⁴ ca₂le₃jé₃ a₂ně₅ a₂ca₂jmo₃ Jesús, lia' ₂ jé₄ juíg₂ Jerusalén, lia' ₂ le₂tan₅₄ ja₁tián' ₄ dsa₂ chan₂ Judea. Cang₂ jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ ca₂tion₃ cróg₄. ⁴⁰ La₁ jé₁ca₂té₂ 'ni₅ jmiég₄, ca₂jme₃jein' ⁵⁴ táng₃ Diú₄ Jmei₂, ca₂jmo₃ ca₂jme₃jnia₅ 'éi₂ jin₄ jnia' ⁵⁴. ⁴¹ Tsá₃ ca₂jme₃jniai₂₃ jin₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂. Jmá' ₃ lia' ₂ jé₄ quián₂ jnia' ⁵⁴ bá₄ con' ₂ dsa₂ i₂ca₂quióin' ₂ le₂jniá₅ i₁té₃ ne₄. Ca₂que₅₄ gué₄ jnia' ⁵⁴ co₂lë₅ quiain' ⁵⁴ jme₁ma₂jein' ⁵⁴ táng₃ jin₄ 'lag₄. ⁴² Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi' ₃ a₂qui₂dsi₁'é₄ jnia' ⁵⁴ jág₁, a₂dsi₁jang' ⁵⁴ jág₁ dsau₅ jin₄ dsa₂: Diú₄ ma₂dsiain₃ Jesús a₂qui₃dsi₅ 'éi' ₃ quió' ₅ dsa₂ i₂chan₂, quió' ₅ i₂ma₂dsan₃ ně₃. ⁴³ Ján₃ bá₄ le₂ně₅ jáng' ₅ jág₁ dsau₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quiáin₅, a₂qui₃'én₂ Diú₄ dsáu₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂ jág₁ quió' ₅.

Ca₂guei₃ dsi₂nau₂ ca₂guein₃ Jme₂dsí₂ Jñiój₅

⁴⁴ Të₃jë₄ 'ě₂ guë₄ Pe₄ jág₁, jme₁ca₂sión₃ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ nag₅ jág₁. ⁴⁵ Dsa₂ judíos† i₂jme₁'én₂ i₂ca₂o3lén₂ quian'₅₄ Pe₄, tióin₂ jág₅ dsí₂gó'₃ dsí₅, ia₁ ján₃ guë'₂ ca₂guen₃ dsí₂nau₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅. ⁴⁶ Ia₁ nag₂₃ dsa₂ jág₁ jmei₅ siá'₂, jme₂juïin'₂ Diú₄.

⁴⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄:

—¿Lé₂ le₃juá'₅₄ tsá₃ jmiг₂ lé₂ tsón₃ dsa₂ në₅, ton'₂ ma₂në₂guein₃ bá₄ guë'₂ Jme₂dsí₂ Jñiό₅, co₂rë₂ bá₄ juília'₂ jniog₄?

⁴⁸ Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂tsón₃ dsa₂ 'éi₂ jmiг₂, lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ Jesucristo. Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂mi₃ dsa₂ ca₂tsí'₃ Pe₄ a₂jñia₃ guë₄ tñin₃'ni₅ jmiг₄ quiong'₅₄.

11

Jág₁ ca₂'ě₂ Pe₄ jin₄ dsa₂ 'én₂ juig₂ Jerusalén

¹ Ca₂rë₃ñjí₅ jág₁ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesús, quiain'₅₄ rïin'₅₄ i₂tion'₅₄ Judea, a₂ma₂ca₂rë₃'én₂ dsí₂nau₂ jág₁ quió'₅ Diú₄ ján₃. ² Jme₁ca₂dsián'₃ táng₃ Pe₄ juig₂ Jerusalén, jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ judíos i₂'én₂ ca₂jí₂ quió'₅ ³ ca₂juá':

—¿'E₂ lë₃ ñeg'₅₄ ja₁con₂ dsí₂nau₂* i₁que'₅₄ quiain'₅₄ në₃?

⁴ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pe₄ ca₂tsí'₃ dsa₂ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ ca₂lë₃, ca₂juá':

⁵ —Juig₂ Jope bá₄ jme₁eng₅₄, chi₁leng'₄ Diú₄. Të₃jë₄ jaun₂, ca₂jéin₃ ca₂jág₃ juília'₂ caun₂ tsí₁'mí'₂ tióg₃ pa₁ a₂rë₂quein₅ le₃quéñ₂ qui'₅₄, ca₂sió₃ juí₅ guei'₅₄, ca₂të₂ cau₅ quió₃.

⁶ Jme₁ca₂jág₃ jniá₂ dse₃ 'e₂ tio'₅₄ 'ñiό'₃, jua'₂ ca₂le₃jín₃ ne₄ já'₂ bá₄ tion'₅₄: já'₂ cha₂ quéñ₂ mi₂tag₄, já'₂ tsáu₂ dsí₅, já'₂ i₂tsé'₅ quió'₅, já'₂ i₂'in₅ guei'₅₄ në₃. ⁷ Jaun₂ ca₂nag₃ jág₁ a₂ca₂juá'₂ ca₂tság₃ jniá₂: “Nau₂ Pe₄, jme₁dsian₅ já'₂, quíng'₄.” ⁸ Jaun₂ ca₂ñag₄ jniá₂: “Jan₂'ón₄, Te₁gui'₅₄. Ia₁'i₁co₂ráun₂ tsá₃, ma₂'í₅'o₃ 'i₁caun₂ a₂'lig'₅₄ a₂jmo₅ a₂rë₂'ñio₅ dsa₂.” ⁹ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ jág₁ a₂já₅ guei'₅₄, ca₂juá': “Juília'₂ a₂ma₂jmo₃ Diú₄ le₁je₃, tsá₃ lë₂juá'₂ 'ne₂ 'lig'₅₄.” ¹⁰ 'Ni₅ ráun₂ ca₂lë₃ le₂jaun₂, jaun₂ guë₄ ca₂ñáu'₃ táng₃ ca₂le₃jé₃ juí₅ guei'₅₄. ¹¹ Të₃jë₄ jaun₂ ca₂dsí₃lén₂ ún₂ dsa₂ 'né₅ ja₁jme₁eng₅₄, i₂chen₄ quián₅ dsa₂ chan₂ Cesarea a₂'nau₂ jniá₂. ¹² Jaun₂ Jme₂dsí₂ quián₅ bá₄ Diú₄ ca₂chei₃ ca₂ñó₃ quiang'₅₄ dsa₂ 'éi₂, caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ ñó₃. Ján₃ bá₄ i₁len₅₄ jñé₂ rin'₅₄ jniog₄ la₂ quiong'₅₄ jniá₂. Jaun₂ ca₂tió'₄ jnia'₅₄ ca₂le₃jág₃ dsí₂né₂ quió'₅ dsa₂ chan₂ Cesarea 'éi₂. ¹³ Dsa₂ 'éi₂ ca₂dsia₃ ca₂tság₃ jnia'₅₄ 'a₂ lia'₂ ca₂jiin₂ jan₂ ángel jme₁chén'₄ dsí₂né₂ quió'₅ i₂ca₂juá': “Chen₅ dsa₂ juig₂ Jope a₂dsí₃quián₂ Si₂mu₅₄ i₂të'₂ dsa₂ Pe₄ ján₃. ¹⁴ Dsa₂ 'éi₂ juá'₂ 'a₂ lia'₂ jmó'₂, ia₁jaun₂ lióng'₂, quiang'₅₄ dsa₂ dsí₂né₂ quiáng'₂. ¹⁵ Jme₁ca₂jme₁lióг₄ jniá₂ juig₂ jág₁, jaun₂ ca₂sión₃ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, juí₁lia'₂ ca₂guain₃ ne₄ quián₂ jniog₄ le₂'uig₅₄. ¹⁶ Jaun₂ gué₄ ca₂dsáu'₃ dsí₃ a₂ma₂ca₂juá'₂ Te₁gui'₅₄ le₂jñiá₅: “Dsau₅ bá₄ ca₂tióг₃ Juan₅₄ ca₂tiáin₂ jmíг₂ dsa₂, la₁ 'nia'₂ guë'₂ në₃ tióг₂ Diú₄ Jme₂dsí₂ Jñiό₅.”† ¹⁷ Jaun₂ chi₂juá'₂ co₂rë₂ bá₄ ca₂cué₃ Diú₄ ca₂cué₃ dsa₂ 'éi₂ juí₁lia'₂ a₂ma₂cué₃ jniog₄ i₂ma₂'én₂ të₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, ¿i₂ein₂ bá₄ jniá₂ jua'₅₄ jniá₂ jniog₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄?

¹⁸ Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ në₅, tei₄ bá₄ ca₂jmo₃. Jaun₂ ca₂jme₃juïin'₂ Diú₄, ca₂tsí'₃ rïin'₅₄:

—Ján₃ gué₄ ma₂cué₃ Diú₄ jmíг₄ quió'₅ dsí₂nau₂, a₂jme₂tsíin₃ dsí₅ ia₁jaun₂ tñin'₄ le₃chain₂ co₂tan₅₄!

Dsa₂ 'én₂ i₂chan₂ juig₂ Antioquía

¹⁹ Lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jñí₃ dsa₂ Esteban, caun₂ qui₂ca₂co₃'ein₃ bá₄ dsa₂ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂. Jaun₂ tion₅₄ bá₄ ca₂cuíng₃ ca₂i₃léin₂ ca₂të₂ Fenicia, Chipre, Antioquía në₃. La₁ jmá'₃ dsa₂ judíos bá₄ ca₂cué₃ jág₁ dse₃. ²⁰ La₁ i₂lin₅₄ dsa₂ 'én₂ i₂chan₂ Chipre quian'₅₄ Cirene ca₂dsí₃léin₂ juig₂ Antioquía ca₂dsia₃ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ chan₂ Grecia, ca₂'ě₂ jág₁ dse₃ ca₂'in₃ Te₁gui'₅₄ Jesús. ²¹ Ca₂jme₃on₅₄ Te₁gui'₅₄ dsa₂ 'éi₂ ja₁jaun₂ quian'₅₄ bí₂ quió'₅, jaun₂ lë₃ juin₅ lin₃ dsa₂ ca₂jéin₃ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄.

‡ ^{10:45} lit. “dsa₂ i₂rë₂uìng₄ lo₄.”

* ^{11:3} lit. “ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ lo₄ rë₂uìng₄.”

† ^{11:16} Hechos 1:5.

²² Jme₁ca₂rë₃nj₅ dsa₂ 'én₂ i₂tion'₅₄ Jerusalén, jaun₂ ca₂chein₃ Bernabé ca₂të₂ Antioquía.
²³ Jme₁ca₂dsióg₃ Bernabé ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂jág₃ a₂dse₃ dsí₅ Diú₄ a₂ca₂jmo₃ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ lë₃ ca₂jmo₃ 'io₂. Jaun₂ ca₂toin₂ dsa₂ jág₁ dsia₃ tiá₂ dsí₅, tsán₂ tiá₂ jág₁ 'ein₃ Te₁gui₅₄.
²⁴ Ia₁ dsa₂ dsen₃ bá₄ jme₁lín₄ Bernabé, jme₁rë₂rin₅ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ të₂dsí₅, jme₁'éin₂ 'ñio₅ lin₃. Jaun₂ le₂në₅ juin₅ dsa₂ ca₂jén₃ të₂le₃ ja₁con₂ Te₁gui₅₄.

²⁵ Cang₂ jaun₂ ca₂ñó₃ Bernabé juig₂ Tarso a₂ca₂i₁'nai₂ Saulo. Jme₁ca₂dsáin₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂tág₃ juig₂ Antioquía. ²⁶ Ja₁jaun₂ ca₂tón₂ caun₂ nj₂ quiain₅₄ dsa₂ i₂én₂ ja₁jaun₂, qui₂ca₂jme₃tiin₂₃ juin₅ lin₃ dsa₂. Juig₂ Antioquía jaun₂ bá₄ ja₁le₂'uig₅₄ ca₂quiong₃ dsa₂ ca₂quiain₃ dsa₂ i₂én₂ "cristianos".

²⁷ Jmig₄ jaun₂, i₂lin₅₄ dsa₂ i₂jme₁cuë₅ jág₁ dse₃ a₂ma₂gue₃ quió₅ Diú₄ ca₂'uiin₂ juig₂ Jerusalén ca₂i₁lein₅₄ Antioquía. ²⁸ Jan₂ i₂chen₂ Agabo ca₂nau₂ jin₄ riin₅₄. Jaun₂ quian₅₄ bí₂ quió₅ Jme₂dsí₂ Jñiò₅, ca₂'ë₂ jág₁ a₂le₃'in₂ a₂gué₃ dsa₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃. Jaun₂ le₂jaun₂ ca₂rë₃ti₃ në₃ jmig₄ lia₂ con₂ jme₁guá₄ gui₅₄ emperador Claudio. ²⁹ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'én₂ i₂chan₂ Antioquía ca₂jmo₃ caun₂ jág₁ ca₂jme₃'oin₅₄ riin₅₄ i₂jme₁tián₄ Judea, 'a₂ con₂ jñia₅₄ qui₅₄ jmig₄ cuë₃ le₂jain₂ le₂jain₂. ³⁰ Jaun₂ le₂në₅ ca₂jmo₃. Ca₂chein₃ cu₄ ne₄ dsa₂ can₅₄[†] quián₅ dsa₂ 'én₂, ca₂i₁can₅ Bernabé quian₅₄ Saulo.

12

Cajon₃ Jacobo, Pe₄ gué₂ ca₂jné₂ dsa₂ 'né₅ 'má₃

¹ Jmig₄ jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ Rag₅₄ Herodes qui₂ca₂jmái₂ dsa₂ i₂'én₂. ² Ca₂jmo₃ 'éi₃ ca₂jñi₃ dsa₂ Jacobo rin₅₄ Juan₅₄, quian₅₄ nj₁tág₂. ³ Jme₁ca₂jág₃ Herodes a₂ca₂të₂ dsí₅ dsa₂ judíos, jaun₂ ca₂jmo₃ táng₃ 'éi₃ ca₂jña₃ dsa₂ Pe₄ ján₃. Ca₂le₃jé₃ a₂në₅ ca₂lë₃ lia₂ con₂ jmo₅ dsa₂ jmig₄ a₂gué₅ dsa₂ i₁ñjí₄ 'ua₂ a₂tsá₃ levadura quian₅₄. ⁴ Jme₁ma₂në₂chán₂ dsa₂ Pe₄, jaun₂ ca₂jmo₃ Herodes 'éi₃ ca₂to₂ 'né₅ 'má₃, jaun₂ ca₂tón₂ quén₂ nió₃ 'lióg₂ i₂lë₂ jma₃quén₂ le₂caun₂ nió₃, qui₂ca₂jmo₃ 'í₁ Pe₄. Jme₁dsí₂jiog₅ dsí₅ Herodes jme₁dsei₂₃ të₃jin₄ dsa₂ juig₂ jé₁ma₂ca₂ñjí₂ Jmig₄ Të₂in₅₄. ⁵ Jaun₂ le₂në₅ 'en₅₄ Pe₄ né₃ 'má₃, lë₅ 'í₁ dse₃ lin₃. La₁ dsa₂ riin₅₄ në₃ caun₂ chi₂léin₂ Diú₄ bá₄ tioin₅₄ mi₂₃ 'ñio₅ lin₃ o₄quió₄ 'éi₂.

Ca₂lión₂ Diú₄ Pe₄ 'né₅ 'má₃

⁶ Caun₂ 'uë₂, jui₁lia₂ 'iog₃ jme₁ma₂lë₅ jág₁ jme₁dsei₅ Herodes jin₄ dsa₂ juig₂, a₂'uë₂ jaun₂ jme₁rë₂quian₅ Pe₄ rë₂güíin₃ rë₂'nei₂₃ dse₃ lin₃ quian₅₄ tin₃ cadenas jé₄ quió₅ on₃ 'lióg₂. 'Lióg₂ sián₂ gué₂ jme₁tion₅₄ o₄'né₄ jmo₂₃ 'í₁ 'né₅ 'má₃. ⁷ Të₃jé₄ jaun₂, ca₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel quián₅ Te₁gui₅₄, jaun₂ ca₂tág₃ si₂ ta₁caun₂ dsi₂néi₂ 'né₅ 'má₃. Jaun₂ ca₂quén₃ ángel dsi₂con₂ Pe₄ a₂ca₂ñei₃. Jaun₂ ca₂juá₂:

—Nau₂ të₂në₃ cón₅.

Jaun₂ ca₂séi₂ 'uë₃ nj₁ñjí₁ cadenas a₂jme₁tio₅₄ gu₂ Pe₄. ⁸ Jaun₂ ca₂juá₂ táng₃ ángel:

—Dse₃ 'ñéi₂ tog₂, tio₂ lau₂ tag₅₄.

Jme₁ca₂lë₃ jmo₅ Pe₄ a₂jaun₂, jaun₂ ca₂juá₂ táng₃ ángel:

—Qui₂ 'mí₂ dsiog₂ quiáng₂, 'éin₃ jniá₂.

⁹ Jaun₂ ca₂o₃ 'in₃ Pe₄ chi₁co₅₄ quió₅ ángel. Tsá₃ jaun₂ nj₅ chi₂hua₂ dsón₂ dsí₂jó₃ a₂ca₂jmo₃ ángel le₂jaun₂, ia₁ a₂lë₁ca₂jág₃ bá₄ líin₂. ¹⁰ Jaun₂ ca₂ñii₅ ja₁le₂'uig₅₄ tion₅₄ 'lióg₂, ja₁ca₂të₂ táng₃ në₃. Jme₁ca₂dsi₃léin₂ o₄'né₄ a₂lë₅ quian₅₄ nj₁ñjí₁, ja₁'uïn₂ dsa₂ jé₄ calle, a₂lë₅ca₂niá₃ 'ñiog₅ bá₄ o₄'né₄. Ca₂'uïn₂ bá₄ jaun₂ në₃. Jme₁ma₂i₂nioi₅₄ caun₂ calle, jaun₂ ca₂ñá₃ ángel 'éi₂, ca₂téin₂ Pe₄. ¹¹ Jaun₂ gué₄ ca₂rë₃lí₄ Pe₄, ca₂juá₂:

—Në₃ gué₄ dsón₂ guion₄ jniá₂ a₂në₂chen₃ Te₁gui₅₄ ángel quián₅ a₂në₂lió₂ ja₁con₂ Herodes, ca₂le₃jé₃ gué₄ e₂ jme₁nio₃ dsa₂ judíos jmog₂.

¹² Të₃ dsí₂jiog₅ dsí₅ le₂jaun₂ Pe₄, ca₂ñó₃ jui₅ ja₁quió₄ María chog₅₄ Juan₅₄ i₂chen₂ Marcos ján₃. Ja₁jaun₂ jme₁tion₅₄ dsa₂ le₁ñji₂ chi₂léin₂ Diú₄. ¹³ Jme₁ca₂quein₃ Pe₄ o₄'né₄ i₁dsí₅, jaun₂

[†] **11:30** griego: presbúteros.

ca₂o₃'ín₃ jan₂ 'io₅₄ bë'₅₄ i₂chen₂ Rode i₃jág₂ 'ein₂ të₂. **14** La₁jme₁ca₂nág₂, ca₂rë₃cuí₅ jág₁ quió'₅ Pe₄ ně₃, jaun₂ tsá₃ ca₂niá₃ dsi₂jui₅, ia₁ ñj₄ lë₃ ca₂jmo₃ 'io'₂. Jaun₂ ca₂ñái'₃ bá₄ táng₃ dsi₂néi₂ i₁con₂ jág₁, Pe₄ bá₄ 'éi₂ ca₂dsióg₃. **15** Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ ca₂tsí'₃ 'io₅₄ bë'₅₄ 'éi₂: —¡A₂lë₁të₂ i₂ bá₄ 'ne₂!

La₁caun₂ ca₂juá'₂ bá₄ 'io₅₄, a₂dsón'₂ bá₄ 'éi₂. Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ dsa₂, ca₂juá': —¿'A₂ bá₄ lia'₂ jaun₂? On₃jua'₅₄ 'éi₂ në₅. 'In₁ ángel quiáin₅ bá₄ në₅.

16 Të₁lia'₂ jaun₂, caun₂ i₁të₅₄ bá₄ Pe₄ o₄'né₄ i₁chén₄. Jme₁ca₂niá₃, ca₂jín₂ Pe₄, jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsi₅. **17** La₁jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi₂ lëi₄ quian'₅₄ mi₂gu₂ a₂ca₂juá'₂ a₂jmo₃ dsa₂ tei₄. Jaun₂ ca₂dsia₃ 'a₂ lia'₂ ca₂lë₃ ca₂jmo₃ Te₁gui'₅₄ a₂ca₂i₁dsei₂₃ 'në₅ 'má₃. Jaun₂ ca₂juá': —O₂dsia₄ 'nia'₂ o₂chei'₅₄ Jacobo,* ca₂le₃jín₃ guë₄ riñ'₅₄ jniog₄.

Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ táng₃, ca₂ñó₃ ja₁siá'₂.

18 Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂tón'₂ 'lióg₂ go₂'i₃, ia₁tsá₃ nj₅ 'e₂ ca₂lë₃ quian'₅₄ Pe₄. **19** Jaun₂ Herodes ca₂chein₃ dsa₂ dsi₃niog₂. La₁ia₁tsá₃ ma₃ca₂dsáu'₂. Jaun₂ jme₁ca₂cáun₂ jág₁ dsau₅ quió'₅ 'lióg₂ i₂jme₁jmo₅ 'í₁ 'éi₂, ca₂jmo₃ 'éi'₃ ca₂jme₃dsiog₅ dsa₂. Cang₂ jaun₂, ca₂o₃'ín₃ Herodes 'uë₃ Judea, jaun₂ ca₂ñó₃ ca₂i₁gua₂ Cesarea.

Cajon₃ Herodes

20 Jme₁'ne₂ Herodes quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁tián'₄ Tiro quian'₅₄ Sidón. La₁ dsa₂ 'éi₂ ně₃ ca₂jmo₃ caun₂ jág₁ ca₂i₁lein₅₄ ca₂jme₁jniai₂₃ ne₅₄. Ca₂jme₃'uáin₂ dsi₅ jan₂ i₂chen₂ Blasto a₂jmo₃ dse₃ dsi₅. Jme₁lín₄ Blasto jan₂ dsi₂tan₅₄ juín'₂ quián₅ Rag₅₄ Herodes. Ca₂nau₂ ne₄ jág₁, ca₂mi₃ dsian₅ mi'₅₄. Ia₁ juig₂ go₄ rag₅₄ bá₄ jme₁rau₂ a₂guë'₅ dsa₂ chan₂ Tiro quian'₅₄ Sidón. **21** Herodes ně₃ ca₂të₃, ca₂tióng₃ caun₂ jmig₄ a₂chi₁jñiog₂₃ dsi₁lén₂ dsa₂. Jme₁ca₂të₂ jmig₄ jaun₂, ca₂quí'₂ Herodes tsín'₅₄ a₂rë₂lín₅₄ a₂lín₅ rag₅₄, jaun₂ca₂i₁gua₂ ne₄ ne₄ta₁ quió'₅, jaun₂ca₂ton₃ jág₁. **22** Jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ dsa₂ juig₂ qui₂ca₂guió'₃ ca₂juá':

—¡I₂juá'₂ në₅, on₃jua'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃! Jan₂ diú₄ bá₄ në₅.

23 Co₂tan₅₄ dsi₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ ángel i₂chen₄ quián₅ Te₁gui'₅₄ a₂ca₂rë₃dso'₅₄ Herodes, ia₁ca₂cuë₃ jmig₄ a₂jme₃juag₂ dsa₂ 'ñiog₅, 'nió'₄ a₂jme₁jme₃juín'₂ Diú₄. Ca₂join₃ bá₄ jaun₂ ně₃, ca₂dsó'₃ i₁ja'₅₄ quió'₅.

24 La₁jág₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ ně₃ caun₂ ca₂i₃ág₃ bá₄, qui₂ca₂'ë₂ dsa₂ 'lióng₂ juig₂.

25 Jme₁ca₂lë₃ ta₁jaun₂ quió'₅ Bernabé quian'₅₄ Saulo, jaun₂ca₂'uïin₂ Jerusalén ca₂i₃lein₃† jñiai₂₃ i₂jme₁chen₂ Juan₅₄ i₂jme₁të'₂ dsa₂ Marcos ján₃.

13

Cajme₃lióg₃ Bernabé quian'₅₄ Saulo ca₂jmo₃ ta₁a₂'ë₂jág₁dse₃

1 Co₂nió'₃ dsa₂i₂'én₂jág₁ quió'₅ Jesús, i₂jme₁tián'₄ juig₂ Antioquía, jme₁chan₂ dsa₂i₂jme₁'ë₂ jág₁ quiáin₅, të₅ ně₃, jui₁lia'₂ Bernabé quian'₅₄ Si₂mu₅₄ (i₂të'₂ dsa₂ dsa₂lia'₂); Lucio i₂chan₂ Cirene; Manaén ně₃ (i₂co₂lë₅ ca₂can'₅₄ quian'₅₄ Herodes i₂lín₅ dsi₄má'₂ 'uë₃ Galilea);* quian'₅₄ Saulo ně₃. **2** Co₂ráun₂ tioin'₅₄ le₁ñii'₂ jme₂juin'₂ Te₁gui'₅₄, a₂jme₂'iin₅₄, jaun₂ca₂juá'₂ Jme₂dsí₂ Jñiò₅:

—Con' chén'₂ 'nia'₂ Bernabé quian'₅₄ Saulo, ia₁jaun₂ dsi₃jmó₂ ta₁a₂ma₂të₃ jniá₂ jmo₃.

3 Jaun₂ jme₁ca₂lë₃ chi₂léin'₂ Diú₄, a₂jme₂'iin₅₄ ně₃, qui₂ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂guë₄ qui₂ca₂'ág₃ jág₁ riñ'₅₄.

Dsa₂i₂chen₄ quián₅ Jesús 'ë₂jág₁të₂ Chipre

4 Jaun₂ca₂chei₃ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ ca₂chein₃ Bernabé quian'₅₄ Saulo a₂ca₂i₃léin₂ jui₅ Seleucia. Ja₁jaun₂ ca₂tóin'₂ ni₁barco a₂ca₂i₃léin₂ caun₂ 'uë₃ a₂niog₅ jë₄ jmi₁ñjí'₄, ja₁chei₂ Chipre.

5 Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁jaun₂, caun₂juig₂ a₂niog₅ chei'₅₄ jmi₁ñjí'₄ ja₁të'₂ dsa₂ Salamina, ja₁jaun₂

* **12:17** o₃, Santiago. Riñ'₅₄ Jesús. I₂sián'₂ bá₄ Jacobo riñ'₅₄ Juan₅₄ (ja₁ñjí'₅₄ Zebedeo) i₂ca₂jñag₃ Herodes, Hechos 12:1.

† **12:25** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "jaun₂ca₂i₃lein₃ Jerusalén." * **13:1** griego: Herodes tetrarca.

ca₂jme₃liög₃ qui₂ca₂'ě₃ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'⁵ Te₁gui'⁵⁴ dsi₂néi₂ guá'⁵ sinagogas quió'⁵ dsa₂ judíos. Jme₁quiain'⁵⁴ bá₄ Juan₅₄ ján₃ i₂lín₅ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄ quió'⁵.

6 Ca₂i₁nioi₂ ta₁caun₂ 'uë₃ jaun₂, ca₂dsi₃léin₂ caun₂juig₂ja₁té'⁵ dsa₂ Pafos. Ja₁jaun₂ca₂jein'⁵ jan₂ dsa₂ judío, jan₂ dsa₂ i₂chan₂ dsí₅, i₂tin₂ jág₁ tē₂jág₁, a₂jme₁jme₂gain₂₃ dsa₂ a₂juá'⁵ a₂lín₅ jan₂ i₂'ě₂ jág₁ quián₅ Diú₄. Dsa₂ 'éi₂ jme₁té'⁵ dsa₂ Barjesús. † **7** Jme₁ quiain'⁵⁴ dsi₄má'⁵ i₂chen₂ Sergio Paulo. Dsi₄má'⁵ 'éi₂ jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ i₂niog₅ dsi₄ 'njo₅ lin₃. Co₂ráun₂ ca₂té'⁵ Bernabé quian'⁵⁴ Saulo, ia₁ a₂'nio₃ nag₃ jág₁ dse₃ quió'⁵ Diú₄. **8** La₁ Barjesús 'éi₂ né₃, i₂té'⁵ dsa₂ Elimas ján₃, tsá₃ jme₁'nio₃ a₂le₃'én₂ dsi₄má'⁵. Jaun₂ jme₁jné₅ jui₅. **9** Jaun₂ Saulo, i₂té'⁵ dsa₂ Pablo ján₃, rē₂rín₅ Jme₂dsí₂ Jñiö₅ tē₂dsí₅, ca₂jíin₂ tiá₂ dsa₂ 'éi₂, **10** jaun₂ca₂juá'⁵:

—'Ne₂ dsa₂ tē₂jág₁, dsa₂ quián₅ i₂sé₃dsen₃, i₂'io'⁵⁴ ca₂le₃jé₃ cosa dse₃! ‡ 'E₂ lē₃ qui₁jníg'⁴ jui₅ co₂dsau₅ quió'⁵ Te₁gui'⁵⁴? **11** Tē₂né₃ cón'⁵ 'é₂ Te₁gui'⁵⁴ jmi₁uig₅ quiáng'⁵, co₂dsia₅ téng'⁵₂, co₂'na₂ tsá₃ ma₃lé₂ jag'⁵⁴ si₂ quió'⁵ 'iog₂.

Dsi₂juí₅ jaun₂ ca₂téin₂ co₂dsia₅, qui₁né'⁵ ca₂jén'⁵. Jaun₂ jme₁'nai'⁵ jan₂ i₂té₂ tsán'⁵ gu₂. **12** Jme₁ca₂jág₃ gui'⁵⁴ dsi₄má'⁵ a₂ca₂lē₃ jaun₂, ca₂rē₃'éin₂ ca₂nág₂ dsi₂gó'⁵ dsi₅ jág₁ dse₃ quió'⁵ Te₁gui'⁵⁴.

Pablo quian'⁵⁴ Bernabé tioin'⁵⁴ Antioquía ja₁tén₄ Pisidia

13 Ca₂í₃ Pablo quian'⁵⁴ riin'⁵⁴ 'ñjío'⁵ ni₁barco juig₂ Pafos, ca₂i₃léin₂ jui₅ Perge, juig₂ téñ₅ 'uë₃ Panfilia. Ca₂tén₂ Juan₅₄ riin'⁵⁴ ja₁jaun₂, jaun₂ca₂ñái'⁵ jui₅ Jerusalén. **14** Ca₂'uïn₂ riin'⁵⁴ Perge ca₂dsi₃léin₂ táng₃ Antioquía, juig₂ téñ₅ 'uë₃ Pisidia. Jaun₂ ca₂i₃toin'⁵⁴ guá'⁵ sinagoga caun₂ jníg₄ sa₅₄, jaun₂ ca₂tiáin'⁵ dsi₂néi₂. **15** Jme₁ma₂ca₂lē₃ 'i₅ dsa₂ Si₂ 'Éi'⁵ quió'⁵ Diú₄ quian'⁵⁴ Si₂ a₂ca₂jmo₃ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ ma₂líg'⁵ ně₃, jaun₂ ca₂chen₃ jág₁ dsa₂ can'⁵⁴ quián₅ guá'⁵ sinagoga, ca₂juá'⁵:

—Rin'⁵⁴ jniog₄, chi₂jua'⁵ cha₂ jág₁ dse₃ quián'⁵ 'nia'⁵ a₂cuë'⁵⁴ dsa₂, lé₂ bá₄ jua'⁵⁴ 'nia'⁵.

16 Jaun₂ ca₂nau₂ Pa₄ ca₂jmo₃ léi₄ quian'⁵⁴ gu₂ a₂mi₂₃ a₂jmo₃ dsa₂ tei₄, jaun₂ca₂juá'⁵:

—Nei₂ 'nia'⁵ dsa₂ israelitas, 'nia'⁵ gué₄ dsa₂ sián'⁵ i₂gan₃ Diú₄: **17** Diú₄ quián₂ jniog₄ dsa₂ lág₅ juig₂ Israel ca₂quióin'⁵ dsa₂ can'⁵⁴ quián₂ jniog₄ ma₂líg'⁵. Ca₂jmo₃ Diú₄ ca₂i₃juín₂ dsa₂ 'éi₂ lia'⁵ con'⁵ jme₁tiáin'⁵ 'uë₃ Egipto a₂lín₅, dsi₂nau₂. Cang₂ jaun₂ ca₂lē₃ caun₂ juig₂ pa₁. Diú₄ ně₃ ca₂lió₂ quian'⁵⁴ bí₂ quió'⁵, ca₂'uág'⁵ 'uë₃ jaun₂. **18** Ca₂jme₃juín'⁵ Diú₄ dsi₅ quiong'⁵⁴† tē₂láu₃ ñj₂ tē₂lia'⁵ jme₁i₂nioi₅₄ gua'⁵⁴ quein₂, **19** ca₂'éin₂ guio₃ juig₂ go₄ dsa₂ i₂jme₁tián'⁵ 'uë₃ Cana'án, 'uë₃ jaun₂ ně₃ ca₂cuë'⁵ dsa₂ can'⁵⁴ quián₂ jniog₄ i₂jme₁chan₂ ma₂líg'⁵.

20 'Cang₂ jaun₂ ca₂dsin₃ con'⁵ quén₂ 'ñjá₂-láu₂ rē₂dsí₂ tē₂láu₃-guíá₂ (450) ñj₂, ca₂qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'⁵ jin₄ dsa₂ 'éi₂ tē₂le₃ quian'⁵⁴ jué₄ ca₂lia'⁵ ca₂té₂ jníg₄ a₂ca₂rē₃chán₃ Samuel i₂qui₂ca₂'é₂ jág₁ quió'⁵ Diú₄ cang₂ jaun₂. **21** Jaun₂ ca₂mi₃ jan₂ rag₅₄. Jaun₂ Diú₄ ně₃ ca₂cuíin₃ Saúl ja₁ñj₁⁵⁴ Cis, tsí₁jon₂ Benjamín; ca₂jmo₃ 'éi'⁵ con'⁵ tē₂láu₃ ñj₂. **22** Cang₂ jaun₂ ca₂jnjá'⁵ Diú₄ ta₁ quió'⁵ Saúl a₂jme₁lín₄. Jaun₂ David bá₄ ca₂chein'⁵ ca₂liin₃ rag₅₄. Jaun₂ ca₂juá'⁵ Diú₄ 'iin₂₃ Rag₅₄ David: "Ca₂dsó'⁵ jniá₂ ja₁con₂ David ja₁ñj₁⁵⁴ Isaí, a₂lín₅ jan₂ dsa₂ i₂lē₅ dsi₅ lia'⁵ lě₅ dsi₃ jniá₂, jan₂ dsa₂ i₂jmo₃ a₂'ñj₂ dsi₃."

23 'Jaun₂ ně₃ rin'⁵⁴ jniog₄, jan₂ chi'⁵ dsio₄ David 'éi₂ bá₄ lín₅ Jesús i₂ca₂chen₃ Diú₄ a₂lióin₂ dsa₂ juig₂ Israel lia'⁵ con'⁵ lě₅ jág₁ quió'⁵ ma₂cuë'⁵ le₂jnjá₅. **24** Né'⁵ a₂guán₂ Jesús, ca₂'é₂ Juan₅₄ jág₁ ca₂tsí'⁵ ca₂le₃jín₃ dsa₂ Israel a₂'nió'⁵ qui₃choin₃ jníg₂, dsi₃quén'⁵ dsi₅ ně₃. **25** Jaun₂ ca₂juá'⁵ Juan₅₄ jme₁ja₂quián₃ jón₂: "On₃hua'⁵⁴ 'éi₂ jniá₂ jui₁lia'⁵ dsi₂jiog₅ 'au'⁵ 'nia'⁵ lín₅ jniá₂. La₁ i₂já₅ chi₁co'⁵⁴ quió'⁵ ně₃, 'éi₂ bá₄ i₂uan'⁵ gué'⁵ lia'⁵ con'⁵ gué'⁵ jniá₂, ca₂lia'⁵ jnjia'⁵⁴ lau₂ ton₅ tag₅₄ bá₄ tsá₃ ca₂tíng₂ tsí'⁵⁴ quió'⁵." §

† **13:6** Barjesús: a₂jein₅ jág₁ "ja₁ñj₁⁵⁴ Jesús" quian'⁵⁴ jág₁ jmei₅ arameo. ‡ **13:18** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂juá'⁵: "ca₂jmo₃ Diú₄ 'í₁ quió'⁵₅." § **13:25** Mateo 3:11.

²⁶ 'Rin'⁵⁴ jniog₄, ca₂le₃jín₃ gué₄ 'nia'₂ i₂lín₅ chi'₂ dsio₄ Abraham, quian'⁵⁴ ca₂le₃jín₃ gué₄ 'ein₂ chan₂ quián'₂ 'nia'₂ i₂jme₂gan₃ Diú₄: a₂quián'₂ 'nia'₂ bá₄ jág₁ dse₃ la₂ a₂ca₂'é₂ Diú₄ a₂lión₂ dsa₂. ²⁷ Dsa₂ i₂jme₁tián⁴ Jerusalén quian'⁵⁴ dsa₂ can'⁵⁴ quiáin₅, tsá₃ ca₂rë₃ñi₅ 'ein₂ 'éi₂ jme₁chen₂ Jesús, on₃ gué₄ ca₂rë₃ñi₂ jág₁ a₂qui₂ca₂'é₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Diú₄ le₂jniá₅. Jaun₂ lë₃, jág₁ jaun₂ a₂i₂₃ ne₄ Si₂ ca₂le₃jé₃ jñig₄ sa⁵⁴ ca₂jme₃ti₃ guioin⁵⁴ jme₁ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂jñi₃ Jesú_s. ²⁸ 'I₁caun₂ dsáu₁ Jesú_s tsá₃ 'e₂ ca₂dsó₂ dsa₂ jua'⁵⁴ a₂i₄ 'éi'₃ a₂jñag₃', la₁ tion⁵⁴ bá₄ ca₂mi₃ dsa₂ jág₁ ne₄ Pilato a₂jmo₃ 'éi₂ 'éi'₃ a₂jñag₃. ²⁹ Jaun₂ në₃ jme₁ma₂lë₅ 'a₂ con₂ lë₅ juá'₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄ a₂i₂₃ Jesú_s, jaun₂ ca₂sió₂ dsa₂ ne₄ cró₄, jaun₂ ca₂i₁'ó₄. ³⁰ La₁ Diú₄ në₃, ca₂jme₃jein'⁵⁴ táng₃ jin₄ 'lag₄. ³¹ 'Lióng₂ jñig₄ bá₄ qui₂ca₂jme₃jnia₅ Jesú_s ne₄ dsa₂ i₂jme₁quiain'⁵⁴ lia'₂ con₂ jme₁ca₂ñó₃ të₂ Galilea ca₂dsiog₃ të₂ Jerusalén. Jaun₂ në₃ dsa₂ 'éi₂ bá₄ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅ tsí₅ dsa₂ rë₂në₃.

³² 'Jaun₂ le₂në₅ bá₄ a₂cuë₂ jnia'⁵⁴ jág₁ dse₃ 'nia'₂, jág₁ a₂ca₂cuë₃ Diú₄ ca₂cuë'₃ dsa₂ quián₂ jniog₄ ma₂líg₂ jaun₂, ³³ ma₂ca₂rë₃ti'₅₄ Diú₄ ja₁con₂ jniog₄ i₂lág₅ chi'₂-guein₂ quián₅ dsa₂ 'éi₂, jme₁ca₂jme₃jein'⁵⁴ Jesú_s con₂ lë₅ jág₁ tio'₅₄ jë₁ca₂të₂ tñ₃ Salmo, a₂juá':

'Ne₂ líng⁵ jón₃ quiáng₃;

jñig₄ në₃, ca₂lin₃ jniá₂ ñéi₅ 'ne₂.*

³⁴ 'Ca₂juá'₂ Diú₄ le₂jniá₅ a₂jme₃jein'⁵⁴ jin₄ 'lag₄ ia₁jaun₂ tsá₃ dsí₃'én₂ quió'₅. Jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄:

Ján₃ bá₄ cuë₄ jniá₂ 'nia'₂

ca₂le₃jé₃ 'e₂ cosa dse₃

a₂jme₁ti₁ jág₁ quió₃ a₂ca₂cuë₃ David.[†]

³⁵ 'Jaun₂ lë₃, ján₃ gué'₂ juá'₂ ne₄ Si₂ Salmos ja₁siá'₂ táng₃:

Tsá₃ cué'₁ jñig₄

a₂dsí₃guí₂ quió'₅ dsa₂ jñiò₅ 'éi₂ quiáng₂

i₂jme₂ti₃ ta₁ ne'₅₄.‡

³⁶ 'David në₃ ca₂jme₃ti₃ bá₄ jág₁ ne₄ dsa₂ quiáin₅ të₁lia'₂ ca₂rë₃cháin₃ jñig₄ jaun₂, jui₁lia'₂ 'éi'₃ ca₂juá'₂ Diú₄. La₁ ca₂jon₃ bá₄ David në₃, jaun₂ ca₂i₁'ó₄ dsa₂ ja₁le₁'on₅ dsa₂ can'⁵⁴ quiáin₅, ca₂siá'₃ bá₄ ni₁ñi₁ 'éi₂ në₃. ³⁷ La₁ ni₁ñi₁ Jesú_s në₃, i₂ca₂jme₃jen'⁵⁴ Diú₄, tsá₃ 'e₂ ca₂'en₃.

³⁸ 'Jaun₂ në₃ rin'⁵⁴ jniog₄, tion⁵⁴ 'nió'₅ le₃ñi₁'54 'nia'₂ jág₁ a₂'é₅ jniá₂: të₂le₃ quian'⁵⁴ Jesú_s bá₄ dsón'₂ 'én₂ dsáu'₂ 'nia'₂. ³⁹ Të₂le₃ quian'⁵⁴ 'éi₂, ca₂le₃jín₃ i₂'én₂ të₂le₃ quió'₅, rë₂'én₄ ca₂le₃jé₃ dsáu₁ a₂tsá₃ o₂'én₂ dso₄ cha₂ quián'₂ 'nia'₂ të₂le₃ quian'⁵⁴ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés. ⁴⁰ 'I₁ jmo₄ 'nia'₂, ia₁jaun₂ tsá₃ dsí₃ñi₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ juá'₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, jme₁ca₂juá'₂ ne₄ Si₂:

⁴¹ Jag₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂táun₂ 'lig'₅₄,

juí₁dsí₂gó₃ 'au'₂, juí₁dsian₂ 'nia'₂.

Ia₁ jniá₂ i₂líng₅ Diú₄ jmo₅₄ léi₄ jué'₂

jñig₄ të₁lia'₂ chan₂ 'nia'₂.

La₁ léi₄ jaun₂, i₁jan₂ 'nia'₂ tsá₃ le₃'én₂,

o₁ñia'₅₄ 'a₂ gué'₂ lia'₂ chan₂ i₂dsia₃.§

⁴² Jme₁ca₂o₃íñ₃ Pa₄ quiain'⁵⁴ riin'⁵⁴ guá'₅ sinagoga quió'₅ dsa₂ judíos, jaun₂ ca₂mi₃ dsa₂ a₂ja₃lén₂ táng₃ 'éi₂ jñig₄ sa⁵⁴ caun₂ a₂ja₃'é₂ jág₁ jaun₂. ⁴³ Jme₁ca₂dsan₃ le₁ñi₁'2 dsa₂ dsí₂néi₂ guá'₅, jaun₂ juíñ₅ lin₃ dsa₂ judíos quian'⁵⁴ dsa₂ i₂ma₂gue₃ i₂ma₂tióñ₂ tiá₂ juá'₅ quió'₅ dsa₂ judíos, ca₂'ein₃ Pa₄ quiain'⁵⁴ Bernabé, ca₂jme₃quiong⁵⁴. Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s 'éi₂ ca₂tsí₃ dsa₂ ca₂cué'₃ bí₂ a₂tion⁵⁴ 'nió'₅ tsán₂ tiá₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄ i₂'ua₁ dsí₅.

⁴⁴ Caun₂ semana cang₂ jaun₂, jme₁ca₂të₂ táng₃ jñig₄ sa⁵⁴, jaun₂ qui₂ca₂ñi₁'2 mei₁'2 tsá₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ juig₂ a₂ca₂o₃néi₃ jág₁ quió'₅ Diú₄. ⁴⁵ La₁ jme₁ca₂jág₃ dsa₂ judíos juíñ₅ lin₃

* **13:33** Salmo 2:7. † **13:34** Isaías 55:3. ‡ **13:35** Salmo 16:10. § **13:41** Habacuc 1:5. * **13:42** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "ca₂mi₃ dsí₂nau₂."

dsa₂ tion'₅₄, jaun₂ ca₂rë₃'nëi₃ a₂dsí'₅ 'njo₅ lín₃, të₂le₃ jen₅ bá₄ qui₂ca₂nag₃ jág₁ a₂juá'₂ Pa₄, qui₂ca₂jnáu'₂ jág₁ uig₅ né₃.

46 Jaun₂ ca₂juá'₂ Pa₄ quian'₅₄ Bernabé, ca₂dsia₃ tiá₂ dsí₅ ca₂tsí'₃ dsa₂:

—Tion₅₄ 'nió'₅ jniá₅ de'₂ jin'₄ 'nia'₂ con'₂ dsa₂ i₂lín₅ judíos, ca₂tág₂ jnia'₅₄ 'ë₄ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄. La₁ tsá₃ guë'₂ 'niog'₂ 'nia'₂ guéi'₁, jaun₂ ma₂léi₄ bá₄ a₂tsá₃ lé₂ tñ'₄ 'nia'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃. Jaun₂ lë₃, dsi₁náu₄ jnia'₅₄ ja₁con₂ dsi₂nau₂. **47** Ia₁ le₂në₅ bá₄ 'éi'₃ ca₂cuë₃ Te₁gui'₅₄ jme₁ca₂juá'₂: Jui₁lia'₂ si₂ bá₄ lín'₅ 'ne₂

i₂ca₂dsiáng₃ quió'₅ dsi₂nau₂, ia₁jaun₂ 'ë'₅₄ dsa₂ chan₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃, jui₅ ja₁tñ'₄ dsa₂.†

48 Jme₁ca₂nág₂ dsi₂nau₂ jág₁ né₅, qui₂ca₂jmo₃ 'io'₂, qui₂ca₂dsia₃, dsón'₂ bá₄ dse₃ jág₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄. Jaun₂ ca₂rë₃'én₂ ca₂le₃jín₃ i₂con'₂ 'í₄ 'éi'₃ tñ'₄ ja₁le₃chain₂ co₂tan₅₄. **49** Jaun₂ le₂në₅ ca₂i₃'ág₃ jág₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ ta₁caun₂ 'uë₃ jaun₂. **50** La₁ dsa₂ judíos né₃ ca₂jmo₃ jág₁ quian'₅₄ i₂lín₅₄ 'io₅₄ dsen₃ i₂jme₂go₃ dsa₂ juíg₂, quian'₅₄ i₂lín₅₄ dsa₂ can'₅₄ né₃, ia₁jaun₂ jme₃'iog₅₄ jme₃'nja₅₄ Pa₄ quiain'₅₄ Bernabé. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ ca₂jme₃liög₃ ca₂jmo₃ jág₁ a₂qui₂ca₂co₃'ein₃ Pa₄ quiain'₅₄ Bernabé ca₂lia'₂ ca₂'uïn₂ 'éi₂ juíg₂ jaun₂. **51** Jaun₂ 'éi₂ né₃ qui₂ca₂séi'₂ 'liog₂ mi₂tag₅₄.‡ Ca₂'uïn₂ bá₄ jaun₂, ca₂i₃léin₂ jui₅ Iconio. **52** La₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ca₂rë₃'én₂ né₃, 'io'₂ jmo₂₃, rë₂rin₅ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ të₂dsí₅.

14

Pablo quian'₅₄ Bernabé tioin'₅₄ juig₂ Iconio

1 Ca₂'í₃ Pablo co₂lë₅ quian'₅₄ Bernabé dsi₂néi₂ guá'₅ sinagoga quió'₅ dsa₂ judíos juig₂ Iconio. Ja₁jaun₂ ca₂jme₃tiin₂₃ táng₃ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄. Juïn₅ bá₄ dsa₂ ca₂rë₃'én₂, lia'₂ dsa₂ judíos lia'₂ dsi₂nau₂ né₃. **2** La₁ dsa₂ judíos i₂tsá₃'én₂ né₃, ca₂tsí'₃ dsi₂nau₂ a₂chi₃'iin₃ 'lig'₅₄ dsa₂ i₂'én₂. **3** Jaun₂ lë₃, uë₂ bá₄ ca₂'í₃ Pa₄ quiain'₅₄ Bernabé. Ca₂dsia₃ tiá₂ dsí₅ quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄, qui₂ca₂'ë₂ jág₁; jaun₂ Diú₄ né₃ ca₂cuë₃ bí₂ ca₂jmo₃ 'éi₂ léi₄ juë'₂ a₂dsi₃gó'₃ dsí₅, ia₁jaun₂ le₃lí'₄ dsa₂, jág₁ dsau₅ a₂dse₃ dsí₅ Diú₄ bá₄ 'ë₂ 'éi₂. **4** La₁ dsa₂ juig₂ 'éi₂ jme₁lë₄ le₁dson₅₄ i₂jme₁tión₂ le₃quió'₅ dsa₂ judíos, i₂jme₁tión₂ le₃quió'₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú₃ 'éi₂ né₃.

5 Jaun₂ ca₂jmo₃ caun₂ jág₁ dsa₂ judíos quiain'₅₄ dsi₂nau₂, quian'₅₄ dsi₂tan₅₄, a₂tsí'₃ jág₁ uig₅ dsa₂ 'éi₂, a₂qui₃jnáu'₂ cang₄ né₃. **6** La₁ jme₁ca₂rë₃ñi₅ Pa₄ quian'₅₄ Bernabé, ca₂cuïng₃ jui₅ Listra, jui₅ Derbe né₃, tñ₃ juig₂ ja₁tén₄ Licaonia, ca₂i₃nioi₁₂ le₂tan₅₄ 'uë₃ jaun₂, **7** qui₂jme₂tiin₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃ a₂lion₂ dsa₂.

Ca₂cuë₃ dsa₂ cang₄ ca₂cuë₃ Pablo juig₂ Listra

8 Juig₂ Listra jme₁chan₂jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ lé₂ñi₃. Lia'₂ jaun₂ líin₅, lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃cháin₃, guá₅ ja₁jaun₂, 'í₁cón'₂ tsá₃ ma₂ca₂ñi₃ ca₂le₃jé₃ jmig₄ a₂chain₂. **9** Ca₂nág₂ dsa₂ 'éi₂ jág₁ a₂ca₂dsia₃ Pa₄. Jaun₂ Pa₄ né₃ ca₂jág₃ tiá₂ ca₂jiin₂ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂rë₃lí'₄ Pa₄ a₂'én₂ dsa₂ 'éi₂ a₂lé₂ 'lióin₂. **10** Jaun₂ ca₂juá'₂ tiá₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—Rë₂ nau₂. Co₂dsau₅ chí₂ mi₂tag'₅₄.

Jaun₂ dsi₂jui₅ ca₂ráun₂ ca₂nau₂ 'éi₂, ca₂jme₃liög₃ ca₂ñi₃. **11** Jme₁ca₂jág₃ dsa₂ a₂ca₂jmo₃ Pa₄ jaun₂, ca₂tóin'₂ co₂mi'₅₄, ca₂guió'₃ quian'₅₄ jág₁ jmei₅ quió'₅ dsa₂ chan₂ Licaonia, ca₂juá'₂:

—¡Diú₄ i₂lín₅ dsa₂ ca₂sión₃ jë₄ quián₂jniog₄!

† **13:47** Isaías 49:6. ‡ **13:51** Co₂'nió'₄ a₂ca₂jmo₃ léi₄, guion₅₄ bá₄ dsa₂ juig₂ ma₂rë₂cáin'₄ ia₁tsá₃ ca₂gue₃ jág₁ quió'₅ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Marcos 6:11, Lucas 9:5, 10:11, Hechos 18:6.

¹² Juá² dsa₂ a₂lín₅ Bernabé diú₄ Júpiter, Pa₄ guë² lín₅ diú₄ Mercurio* ia₁ 'éi₂ bá₄ i₂juá² guë⁴ jág₁. ¹³ Jaun₂ jme₁chí⁴ guá⁵ quió⁵ diú₄ Júpiter ja₁dsi₁lén₂ dsa₂ juig₂ jaun₂. Dsa₂ i₂lín₅ jme₂dsa₂ quián₅ Júpiter ca₂dsiog₃ quiain⁵⁴ juin₅ dsa₂ le₁jñiai₂₃ ca₁juí₅ le₁quian₅ lí₁ ně₃, a₂jme₁nio₃ jme₃dsiain₂₃ ca₁juí₅ a₂jme₁jéin² ne₄ Pa₄ quian⁵⁴ Bernabé. ¹⁴ La₁ jme₁ca₂rë₃lí⁴ Pa₄ quian⁵⁴ Bernabé i₂chen₄ quián₅ Jesú_s, a₂ma₂tion⁵⁴ dsa₂ jmo₂₃ le₂jaun₂, jaun₂ ca₂jme₃liog₃ ca₂gág₃ tsin⁵⁴.† Jaun₂ ca₂tóin² jin₄ dsa₂ ca₂guió³ ca₂juá²:

¹⁵ —¡Nei₂ 'nia²! ¿'E₂ lë₃ jmo² 'nia² le₂në₅? Dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ jnia⁵⁴, juí₁lia² 'nia². A₂le₁quian₁ jág₁ dse₃ bá₄ jnia⁵⁴ ja₂náu₅, a₂chei⁵⁴ 'nia² a₂jñia⁴ 'nia² ca₂le₃jé₃ a₂në₅ a₂tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄, a₂jen⁵⁴ 'nia² të₂le₃ quió⁵ Diú₄ jén³ i₂ca₂jmo₃ guei⁵⁴ i₂juig₃, gua⁵⁴ 'uë₃, jmi₁nji⁴ ně₃, ca₂le₃jé₃ guë⁴ 'e₂ a₂cha₂ ja₁jaun₂. ¹⁶ Niog₅ Diú₄ ca₂cuë₃ jmi₄ ma₂líg² ca₂cué³ ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ gua⁵⁴ 'uë₃ a₂jmo₃ con² lë₂ dsí₅ guioin⁵⁴. ¹⁷ La₁ Diú₄ ca₂'é³ dsa₂ 'ein₂ líin₅, ca₂jmo₃ bá₄ léi₄ të₂le₃ quiain⁵⁴ ca₂le₃jé₃ a₂dse₃ a₂qui₂ca₂jmo₃. 'Éi₂ bá₄ jmo₅ a₂tang₂ jmí₅ ia₁jaun₂ qui₃ráu₃ ca₂le₃jé₃ a₂qui₂gué³ dsa₂. 'Éi₂ bá₄ jmo₅ a₂le₁'ág₄ dse₃ dsí₅ dsa₂.

¹⁸ Ja₂lag₃ le₂jaun₂ bá₄ ca₂tió³ ca₂jme₃'uáin₂ dsí₅ dsa₂, a₂tsá₃ ma₃qui₃jéin² já² ne⁵⁴.

¹⁹ Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ i₂lin⁵⁴ dsa₂ judíos i₂chan₂ Antioquía, quiain⁵⁴ i₂chan₂ Iconio, qui₂ca₂toin² jág₁ dsa₂, ca₂jmo₃ jág₁. Jaun₂ ca₂cué³ cang₄ Pa₄, ca₂tsi₂cuang² të₂'nì² juig₂, a₂ma₂në₂jñag³ bá₄ líin₂. ²⁰ La₁ jme₁ca₂ñi² dsa₂ i₂'én₂ riin⁵⁴ ja₁rë₂quiain₂₃, ca₂nau₂ Pa₄, ca₂ñó₃ táng₃ juí₅ jé₄ juig₂. Jme₁jnia₃ jaun₂ guë₄, ca₂o₃'iin₃ juig₂ jaun₂ quiain⁵⁴ Bernabé, ca₂i₃léin₂ juí₅ Derbe.

²¹ Juin₅ dsa₂ chan₂ juig₂ Derbe ca₂rë₃'éin₂ jme₁ca₂nág₂ ca₂'é₂ dsa₂ 'éi₂ jág₁ dse₃ a₂tín⁴ dsa₂. Jaun₂ ca₂'iin₃ ja₁jaun₂, ca₂i₃léin₂ táng₃ juí₅ Listra, juí₅ Iconio ně₃, a₂ca₂dsi₃léin₂ táng₃ Antioquía. ²² Le₂tan⁵⁴ juig₂ ja₁jaun₂ qui₂ca₂cué³ bí₂ dsa₂ i₂'én₂. Qui₂ca₂toin² jág₁ dsa₂ a₂'nió⁵ tsán₂ dsa₂ tiá₂ jág₁ dse₃. Ca₂juá²:

—Tion⁵⁴ 'nió⁵ ñag⁵⁴ de² 'nia² jmi₁uig₅ mi₂güíg₃ la₂, né³ guë₄ a₂dsi₁no³ 'nia² ja₁gon₂ Diú₄.

²³ Ján₃ bá₄ ca₂'iin₃ dsa₂ dsa₂ can⁵⁴† lia² caun₂ guá⁵. Jaun₂ cang₂ jme₁ca₂lë₃ chi₂lén² dsa₂ Diú₄, a₂jme₂'iin⁵⁴ ně₃, ca₂dsiain₃ riin⁵⁴ i₂'én₂ 'éi₂ o₄gú₃ Te₁gui⁵⁴, ia₁ të₂le₃ quió⁵ Te₁gui⁵⁴ bá₄ ma₂'én₂ dsa₂.

Pa₄ quian⁵⁴ Bernabé ca₂i₃lein₃ táng₃ Antioquía ja₁tén₄ Siria

²⁴ Cang₂ jaun₂ ca₂ñii₃ juí₅ 'uë₃ Pisidia, jaun₂ ca₂dsi₃léin₂ 'uë₃ Panfilia. ²⁵ Qui₂ca₂'é₂ jág₁ juig₂ Perge, jaun₂ ca₂i₃léin₂ juig₂ Atalia. ²⁶ Ja₁jaun₂ ca₂tóin² ni₁barco a₂ca₂i₃lein₃ táng₃ Antioquía, juig₂ ja₁ca₂jáng² dsa₂ riin⁵⁴ o₄gú₃ Diú₄ le₂jñia₅, a₂jmo₃ ta₁, co₂'nió⁴ ta₁ a₂ma₂ca₂lë₃ jmo₂₃. ²⁷ Jme₁ca₂dsi₃lein₃ Antioquía, ca₂ñii² ca₂le₃jín₃ riin⁵⁴. Jaun₂ ca₂dsia₃ ca₂le₃jé₃ 'é₂ ca₂jmo₃ Diú₄ quiong⁵⁴, 'a₂ lia² ca₂niá₃ Diú₄ juí₅ quió⁵ dsi₂nau₂, ia₁jaun₂ le₃'én₂ 'éi₂ ján₃. ²⁸ Jaun₂ uë₂ bá₄ ca₂'í₃ Pa₄ ja₁jaun₂, Bernabé ně₃ quiain⁵⁴ dsa₂ i₂'én₂.

15

Ca₂ñi² riin⁵⁴ Jerusalén

¹ Jmig₄ jaun₂ i₂lin⁵⁴ dsa₂ chan₂ Judea ca₂dsi₃léin₂ juig₂ Antioquía, ca₂jme₃liog₃ ca₂jme₃tiin₂₃ riin⁵⁴ ja₁jaun₂, ně₁ja₂ tsá₃ ti₅ dsa₂ ni₁lo₁ dsa₂ ñe² lia² con² lë₅ Si₂ 'Éi³ quió⁵ Moisés, tsá₃ lé₂ tíin⁴. ² Pablo quian⁵⁴ Bernabé ca₂tsiin₂ 'ñio₅ lin₃ quian⁵⁴ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ ca₂'iin₃ dsa₂ Pa₄ quian⁵⁴ Bernabé, quiain⁵⁴ i₂lin⁵⁴ guë₄ dsa₂ sián² ně₃, a₂dsi₃léin₂ Jerusalén a₂jme₃rë₃ jág₁ jaun₂ quiain⁵⁴ dsa₂ riin⁵⁴ i₂chen₄* quián₅ Jesú_s quian⁵⁴ dsa₂ can⁵⁴† quián₅ dsa₂ 'én₂.

* ^{14:12} griego: Hermes. † ^{14:14} ca₂gág₃ tsin⁵⁴: le₂jaun₂ jme₁jmo₅ dsa₂ léi₄ chi₂juá₂ 'é₂ tsá₃ të₅ dsí₅. ‡ ^{14:23} griego: presbúteros. * ^{15:2} griego: apóstolous. † ^{15:2} griego: presbúteros.

³ Co₂nío'₃ dsa₂ i₂'én₂ juig₂ Antioquía ca₂'ág'₃ jág₁ riin'₅₄ i₂ca₂'iin₃ 'éi₂, jaun₂ 'éi₂ ně₃ ca₂i₁nioi₁₂ 'uë₃ Fenicia quian'₅₄ 'uë₃ Samaria. Ja₁jaun₂ ca₂dsia₃ 'a₂ lia₂ ca₂rë₃'én₂ dsi₂nau₂. Jaun₂ lë₃, 'njo₅ lin₃ 'io₂ ca₂jmo₃ dsa₂ riin'₅₄ jme₁ca₂rë₃ñj₅.

⁴ Jme₁ca₂dsióg₃ Pa₄ quiain'₅₄ Bernabé juig₂ Jerusalén, ca₂guei₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'én₂ ja₁jaun₂, dsa₂ riin'₅₄ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s, dsa₂ can'₅₄ quián₅ dsa₂ 'én₂ ně₃. Jaun₂ ca₂dsia₃ Pa₄ quian'₅₄ Bernabé ca₂tsí'₃ riin'₅₄ 'a₂ lia₂ ma₂jmo₃ Diú₄ quiong'₅₄.

⁵ La₁ qui₂ca₂nau₂ i₂lin₅₄ dsa₂ fariseos i₂ma₂'én₂, jaun₂ ca₂juá':

—Ca₂tín₂ dsi₂nau₂ ti₃ dsa₂ ni₁lo₁₂, jaun₂ 'nió'₅ nag₃ a₂jme₃ti₃ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés.

⁶ Jaun₂ ca₂ñj₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s, quian'₅₄ dsa₂ can'₅₄ ně₃, ia₁jaun₂ 'no'₂ dsí₅ 'a₂ lia₂ jmo₃ jui₁lia₂ jág₁ jaun₂. ⁷ Jme₁ma₂né₂dsia₃ jág₁ 'njo₅ lin₃, ca₂nau₂ Pedro jaun₂ ca₂juá':

—Rin'₅₄ jniog₄, ñj₁'₅₄ bá₄ 'nia₂ jaun₂, jniá₂ dsa₂ i₂ca₂quión₂ Diú₄ jin'₄ 'nia₂ ma₂i₁jáun₃, ia₁jaun₂ cué₄ jniá₂ jág₁ dse₃ dsi₂nau₂, ia₁jaun₂ le₃'én₂. ⁸ Jaun₂ Diú₄ ně₃, i₂cui₅ dsi₅ dsa₂, ca₂jmo₃ léi₄ a₂guei₃ bá₄, ca₂cuiin₃ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ quiáin₅, ca₂cuiin₃ dsa₂ 'éi₂ jui₁lia₂ ma₂cuag₃ jniog₄. ⁹ Tsá₃ jma₃quéñ₅ 'nio₃ Diú₄ jniog₄ quian'₅₄ dsa₂ 'éi₂, ia₁ ján₃ bá₄ ca₂rang₃ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂ 'éi₂ ia₁ ca₂rë₃'én₂. ¹⁰ Jaun₂ ně₃, ñ'e₂ lë₃ dsi₂jilog₅ 'au'₂ 'nia₂ a₂tsá₃ dsau₅ a₂ma₂jmo₃ Diú₄? ñ'E₂ lë₃ líñ₂ 'nia₂ a₂tion₅₄ 'nió'₅ jme₃ti₃ dsa₂ i₂'én₂ 'éi₂ Si₂ 'Éi'₃, ton'₂ ca₂lia₂ jnja'₅₄ dsa₂ can'₅₄ quián₂ jniog₄ tsá₃ ca₂tióñ₃ jme₃ti₃, on₃ gué₂ jniog₄ tián₂ jme₁ti₁? ¹¹ La₁ ne₄ jniog₄, a₂dse₃ dsí₅ Te₁gui_{'54} Jesú_s bá₄ a₂tág_{'4}, co₂rë₂ quian'₅₄ dsa₂ 'éi₂.

¹² Jaun₂ ca₂jmo₃ dsa₂ tei₄, jaun₂ ca₂nág₂ tē₁lia₂ ca₂juá': Bernabé quian'₅₄ Pablo ca₂le₃jé₃ léi₄ jué₂ a₂ma₂jmo₃ Diú₄ tē₂le₃ quiong'₅₄, jin₄ dsi₂nau₂. ¹³ Jme₁ca₂dsan₃ juá': 'éi₂, jaun₂ ca₂juá' táng₃ Jacobo:

—Rin'₅₄ jniog₄, nei₂ 'nia₂ a₂juá': ¹⁴ Ma₂né₂dsia₃ Si₂mu₅₄ Pe₄ 'a₂ lia₂ ca₂jmo₃ Diú₄ dse₃ dsí₅ jé₁le₂'uig₅₄ tē₂le₃ quió'₅ dsi₂nau₂, 'a₂ lia₂ ca₂quión₂ ján₃ jin₄ dsa₂ 'éi₂, co₂nió'₃ dsa₂ i₂lén₂ dsa₂ quiáin₅ 'njo₅ jniog₅. ¹⁵ Le₂né₅ bá₄ lë₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄, jui₁lia₂ ca₂tióñ₃ ne₄ Si₂:

¹⁶ Guio₅₄ táng₃ cang₂, jaun₂ jmóg_{'4} táng₃ ne₄ta₁
quió'₅ Rag₅₄ David a₂ma₂qui_{'3};

tsi_{'54} táng₃ ní₁cang₁ a₂ma₂gon₃ quió'₅,

¹⁷ ia₁jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsi₂nau₂ 'nai'₂ Te₁gui_{'54},
ca₂le₃jé₃ juig₂ ně₃,
dsa₂ i₂chen₂ dsa₂ quián₅ Diú₄.

¹⁸ Le₂né₅ bá₄ juá': Te₁gui_{'54}

i₂jmo₅ ca₂le₃jé₃ a₂né₅,

a₂ma₂cui₅ dsa₂ ca₃ma₂líg_{'2}.†

¹⁹ Jaun₂ ně₃ líñ₂ jniá₂ —juá': Jacobo—, tsá₃ dse₃ cue₅₄ jniog₄ o₂me_{'54} dsi₅ dsi₂nau₂ i₂ma₂jén₂ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄. ²⁰ Tió'₅ me_{'2} a₂jnja'₅₄ jmó₁ jniog₄ caun₂ si₂ a₂chei₅₄ jniog₄ a₂tsá₃ ma₃gué₃ má₃ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ gué₃ jui₁lia₂ a₂dsia₅ dsa₂ ne₄ ne₄chei₂ quió'₅ diú₄ lag₄. Dse₃ chei₅₄ jniog₄ a₂tsá₃ nió'₃ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₅ dsi₂lgu₂, on₃ gué₂ gué₃ má₃ a₂tsá₃ dsi₃ten₅₄ gué₃ dsa₂ judíos, jui₁lia₂ já₂ i₂güí₅ dsa₂ dsi₂lag₄, on₃ gué₂ jni₄ já₂ ně₃. ²¹ Ia₁ ma₂líg_{'2} bá₄ ma₂tu₁ja₂lén₂ dsa₂ qui₂'é₂ 'Éi'₃ Juá': Moisés le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂, qui₂'í₂₃ dsi₂néi₂ guá': sinagogas ca₂le₃jé₃ jmig₄ sa₅₄.

²² Jaun₂ ně₃, ca₂té₁gua₁ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s, quian'₅₄ dsa₂ can'₅₄, ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ i₂lín₅ guá': a₂'iin₃ i₂lín₅₄ jé₄ quió'₅ riin'₅₄, i₂chein₃ quian'₅₄ Pablo, Bernabé ně₃, jui₅ Antioquía. Jaun₂ ca₂'iin₃ dsa₂ Judas i₂chen₂ Barsabás ján₃, quian'₅₄ i₂chen₂ Silas i₂lín₅ dsa₂ i₂quian₅ ne₄ jui₅ jé₄ quió'₅ dsa₂ i₂'én₂. ²³ Jaun₂ quian'₅₄ 'éi₂ ca₂chein₃ si₂ carta a₂juá': le₂la₂:

† 15:18 Amós 9:11-12.

Jnia' ⁵⁴ con' ₂ lág₅ dsa₂ chen₄ quián₅ Jesúś, quian'₅₄ dsa₂ can'₅₄ quián₂ jnia'₅₄, ca₂le₃jín₃ gué₄ rín'₅₄ jnia'₅₄ i₂'én₂, chen₄ jnia'₅₄ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ dsi₂nau₂ rín'₅₄ jniog₄ i₂tián'₅ juig₂ Antioquía, quian'₅₄ i₂tián'₅ 'uë₃ Siria, quian'₅₄ i₂tián'₅ 'uë₃ Cilicia në₃. Cuín₅ jnia'₅₄ Diú₄ 'nia'₂.

²⁴ Ma₂ca₂rë₄ne₄ jnia'₅₄ jág₁ a₂i₁len₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ chan₂ ja₁lá₃, on₃jua'₅₄ i₂chen₄ quián₂ jnia'₅₄. Ma₂dsi₃léin₂ cué'₅ o₂me'₅₄ dsi₅ 'nia'₂ quian'₅₄ jág₁ quió'₅ a₂tsí'₅ 'nia'₂ a₂tion₅₄ 'nió'₅ ti₃ dsa₂ ni₁lo₁ dsa₂ ne'₂, a₂jme₁ti'₄ 'nia'₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés në₃. ²⁵ Uíg₅₄ jaun₂, ca₂jmó₁ jnia'₅₄ caun₂ jág₁, ca₂'ín₄ jnia'₅₄ rín'₅₄ jé₄ quián₂ jnia'₅₄ a₂dsi₃léin₂ co₂lë₅ quiain'₅₄ Bernabé quian'₅₄ Pa₄ i₂'nio₄ lin₃ quián₂ jnia'₅₄, a₂dsi₃jiin₅₄ 'nia'₂. Ia₁ le₂jaun₂ bá₄ dse₃, lág₂ jnia'₅₄. ²⁶ Ma₂le₁ ág₄ caun₂ dsí₅ gue₃ 'mú₃ o₁quió'₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄. ²⁷ Jaun₂ chen₄ jnia'₅₄ Judas quian'₅₄ Silas në₃, jaun₂ i₂né₅ bá₄ juá'₂ quian'₅₄ jág₁ tio'₅₄ 'o₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jua'₂ jnia'₅₄ la₂. ²⁸ Jaun₂ në₃, Jme₂dsí₂ Jnjoí₅ bá₄ ca₂jme₃'o₅₄ a₂'niog'₅₄ jnia'₅₄ dsi₅, jaun₂ dse₃ bá₄ lág₂ jnia'₅₄ a₂tsá₃ cuë'₅₄ jnia'₅₄ 'nia'₂ 'éi'₃ guei₂, jnia'₅₄ lia'₂ jmá'₃ lia'₂ a₂léi₄ 'nió'₅ quián'₂ 'nia'₂ la₂: ²⁹ A₂tsá₃ quë'₅₄ 'nia'₂ ni₁njí₅ a₂ma₂dsia₃ dsa₂ ne₄ ne₄chei₂ quió'₅ diú₄ lag₄; ján₃ bá₄ tsá₃ quë'₅₄ 'nia'₂ jmi₄ já'₂, on₃ guë'₂ ni₁njí₁ já'₂ i₂dsan₂ i₂güí'₅ dsa₂ dsi₂lag₄. Tsá₃ nió'₄ 'nia'₂ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lí₅ dsi₂i₂gog'₂. Në₁jua'₂ ca₂jme₁ti'₄ 'nia'₂ jág₁ la₂, dse₃ bá₄ le₃chan'₂ 'nia'₂.

Co₂në₅ bá₄ jág₁.

³⁰ Jaun₂ në₃, le₂né₅ bá₄ ca₂tón'₂ 'éi₂ jui₅, ca₂i₃léin₂ jui₅ Antioquía. Jaun₂ ca₂ñíi'₂ dsa₂ i₂'én₂ ja₁jaun₂. Jaun₂ ca₂jíi'₃ dsa₂ si₂ carta a₂jme₁quian₅. ³¹ Jme₁ca₂i₂ riin'₅₄ si₂, qui₂ca₂jmo₃ 'io'₂ o₁quió'₄ jág₁ a₂cuë₅ lián'₂ dsí₅ jaun₂. ³² Ia₁ Judas quian'₅₄ Silas, i₂jme₁'é₂ jág₁ a₂cuë₅ Diú₄ ján₃, ca₂cuë₃ 'lióng₂ jág₁ dse₃ a₂ca₂jmo₃ ca₂'ág₂ dse₃ dsí₅ riin'₅₄, 'ñio₅ lin₃ ca₂cuë₃ bí₂ në₃, quian'₅₄ jág₁ quió'₅. ³³ Jme₁ma₂té₂ 'lióng₂ jmig₄ tioin'₅₄ ja₁jaun₂, ca₂dsiog'₂ táng₃ dsa₂ caun₂ tei₄ ja₁con₂ riin'₅₄ i₂ca₂chei₃. ³⁵ La₁ ca₂jñia₃ Pa₄ quian'₅₄ Bernabé juig₂ Antioquía, qui₂jme₂tiin₂₃ dsa₂, quiain'₅₄ juin₅ gué₄ i₂sián'₂, qui₂'é'₅ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄.

Ca₂ñó₃ Pa₄ ca₂i₁'é₄ jág₁ jé₂ca₂té₂ tin₃ ráun₂

³⁶ Cang₂ jaun₂, ca₂juá'₂ Pa₄ ca₂tsí'₃ Bernabé:

—Dsau₅₄ táng₃ dsí₁jin₁ rín'₅₄ ca₂le₃jé₃ juig₂ ja₁ma₂ca₂i₁'é'₅₄ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄, dsí₁jac₅₄ në₁juá'₂ a₂ lia'₂ chain₂.

³⁷ Bernabé në₃ jme₁'nio₃ jñiai₃ Juan₅₄, i₂chen₂ Marcos ján₃. ³⁸ La₁ Pa₄ gué'₂ në₃ tsá₃ ca₂gue₃ jiog₃, ia₁ ca₂téi₂ bá₄ 'éi₂ lia'₂ con'₂ jme₁ni₁o₁₂ 'uë₃ Panfilia,* tsá₃ ma₃ca₂jme₃quiong'₅₄ jua'₅₄ a₂jme₃'o₅₄. ³⁹ Jaun₂ ca₂tsíin₂ 'ñio₅ lin₃, ca₂lia'₂ ca₂i₃léin₂ jma₃qué₅. Jaun₂ Bernabé bá₄ ca₂jñia₃ Marcos, ca₂tón'₂ ni₁barco, ca₂i₃léin₂ jui₅ Chipre. ⁴⁰ Pa₄ gué'₂ ca₂quióin'₂ Silas. Jme₁ma₂né₂jáng'₂ riin'₅₄ o₄gú₃ Te₁gui'₅₄ i₂'nio₃, jaun₂ qui₂ca₂'ág'₃ jág₁ riin'₅₄, ca₂i₃léin₂. ⁴¹ Jaun₂ ca₂i₁ñii₁₂ le₂tan₅₄ 'uë₃ Siria quian'₅₄ Cilicia, qui₂i₁cuë'₂ bí₂ riin'₅₄ i₂tián'₅ ja₁jaun₂.

16

Ca₂jme₃quiong'₅₄ Timoteo ca₂jme₃quiain'₅₄ Pa₄ quian'₅₄ Silas

¹ Ca₂dsiog₃ Pa₄ quian'₅₄ Silas juig₂ Derbe, juig₂ Listra në₃. Ja₁jaun₂ ca₂jein'₂ jan₂ dsa₂ 'én₂ i₂chen₂ Timoteo. Chog₅₄ Timoteo 'éi₂ jme₁lín₄ 'io₅₄ judía i₂ma₂'én₂ jág₁ dse₃. Jmei₂ gué'₂ jme₁lín₄ jan₂ griego. ² Jaun₂ dsa₂ i₂'én₂ i₂jme₁tián'₄ Listra quian'₅₄ Iconio, dse₃ bá₄ jme₁ag₂₃. ³ Jaun₂ 'nio₃ Pa₄ jiog₃ quiong'₅₄, jaun₂ ca₂ti₃ ni₁lo₁ 'éi₂, * ia₁jaun₂ tsá₃ jén'₄ 'lig'₅₄ dsa₂ judíos i₂tián'₅ ja₁jaun₂. Ia₁ ma₂ni₅ bá₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂, a₂lín₅ griego jmei₂ 'éi₂. ⁴ Ca₂le₃jé₃ juig₂ ja₁ca₂ñíi₃, qui₂ca₂jme₃jein'₂ riin'₅₄ ca₂cuë₃ 'éi₃ con'₂ lë₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅

§ ^{15:33} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ versículo 34: "La₁ Silas në₃, ca₂dsia₃ dsí₅ jñia₃." * ^{15:38} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Hechos 13:15. * ^{16:3} o₃, "ca₂jmó₃ a₂ca₂ti₃ dsa₂ ni₁lo₁ 'éi₂."

Jesús, jág₁ quió'₅ dsa₂ can'₅₄ i₂tián'₅ Jerusalén ně₃. ⁵ Jaun₂ ně₃, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂lín₅ guá'₅, ca₂jña'₃ tiá₂ jág₁ dse₃ a₂'éin₂, jaun₂ le₂o₃ jmig₄ bá₄ ca₂i₃juíin₂.

Ca₂qui₃ Pablo a₂ca₂jín₂ jan₂ dsa₂ chan₂ Macedonia

⁶ Tsá₃ ca₂cuë₃ Jme₂dsí₂ Jnjoí₅ jmig₄ a₂'é₂ dsa₂ jág₁ dse₃ 'uë₃ Asia. Jaun₂ lë₃ ca₂i₁lein₅₄ ca₂i₁ñii₁₂ le₂tan₅₄ 'uë₃ Frigia quian'₅₄ 'uë₃ Galacia. ⁷ Jaun₂ ca₂dsi₃léin₂ ja₁jén₂ 'uë₃ Misia. Ja₁jaun₂ jme₁'nio₃ jme₁dsi₃léin₂ 'uë₃ Bitinia. La₁ tsá₃ ca₂cuë₃ jmig₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Jesú_s dsi₃léin₂ ja₁jaun₂. ⁸ Jaun₂ con₂ ca₂ñii₃ bá₄ 'uë₃ Misia, ca₂dsi₃léin₂ 'o₄ jmi₁ñí₄ ja₁chei₂ Troas. ⁹ Ja₁jaun₂ ca₂qui₃ Pa₄ a₂'uë₂ jaun₂ a₂ca₂jín₂ jan₂ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Macedonia, a₂chéin₅ mi₂₃, a₂juá'₂: "Ni₅₄ jui₅ 'uë₃ Macedonia i₂jme₁'o₁ jnia'₅₄." ¹⁰ Dsi₂jui₅ jme₁ca₂qui₃ Pa₄ le₂në₅, jaun₂ ca₂jmó₁ jnia'₅₄ co₂jnia₅₄ a₂dsi₁náu₄ jui₅ Macedonia. Ia₁ dsón₂ lág₂ jnia'₅₄ a₂të₂ Diú₄ ja₁jaun₂ a₂dsi₁'é₄ jnia'₅₄ jág₁ dse₃.†

Pa₄ quian'₅₄ Silas tioin'₅₄ juig₂ Filipos

¹¹ Ca₂tió₄ jnia'₅₄ 'ñjoí₃ ni₁barco juig₂ Troas. Ca₂i₃náu₅ jnia'₅₄ co₂dsau₅ jui₅ 'uë₃ Samotracia a₂niog₅ jé₄ jmi₁ñí₄. Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ Neápolis. ¹² Tio'₅₄ jnia'₅₄ ja₁jaun₂, i₂náu₅ táng₃ ja₁chei₂ Filipos. Ja₁jaun₂ lë₅ caun₂ colonia romana ja₁lë₄ juig₂ dsen₅₄ gué₄ quió'₅ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Macedonia. Ja₁jaun₂ ca₂tió₄ jnia'₅₄ tin₃-'ni₅ jmig₄. ¹³ Caun₂ jmig₄ sa₅₄ ca₂i₁náu₄ jui₅ 'ni₂ juig₂, cau₅ chei'₅₄ cuá₃, caun₂ ja₁jme₁lë₄ ja₁dsi₂lén₂ dsa₂ a₂chi₂léin₂ Diú₄. Ja₁jaun₂ ca₂io₄ jnia'₅₄, ca₂jme₁tin₅ jnia'₅₄ 'io₅₄ i₂ca₂ñí₂, jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄. ¹⁴ Jan₂ 'io₅₄ i₂jme₁en₅₄ jé₄ jaun₂ i₂chen₂ Lidia i₂chan₂ juig₂ Tiatira, jme₁lín₄ dsa₂ i₂'nag₅ 'mí₂ 'uí₃ jlá'₁. 'Io₅₄ 'éi₂, jme₁jme₂juin₂ Diú₄. Jaun₂ ca₂jmo₃ Te₁gui'₅₄ ca₂lë₃ dsí₅ 'io₅₄ 'éi₂ a₂nag₃ a₂tón₂ jui₅ a₂juá'₂ Pa₄. ¹⁵ Jaun₂ ca₂jnói₂ jmig₂ co₂dsia₅ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅. Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂mi₃ tság₅ jnia'₅₄:

—Chi₂jua'₂ jmo'₂ 'nia'₂ au'₂ a₂lín₅ jniá₂ tē₃dsón₂ dsa₂ i₂'én₂ jág₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄, i₂nó'₅ 'nia'₂ ja₁quió₃ i₁jnia'₄.

Jaun₂ ca₂juá'₂ tion₅₄ a₂ca₂jnia₄ jnia'₅₄.

¹⁶ Co₂ráun₂ ca₂lë₃, lia'₂ con₂ jme₁i₃náu₅ jnia'₅₄ ja₁chi₂léin₂ dsa₂ Diú₄, ca₂jen'₂ jnia'₅₄ jan₂ 'io₅₄ chi'₂ i₂jme₁en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ tē₂dsí₅, i₂dsi₂ jág₁.† 'Io₅₄ 'éi₂ a₂lë₁jmo₂₃ bá₄ ta₁, ia₁ juig₅₄ bá₄ jme₁cán₂ cu₄ a₂jme₁lí₂ a₂dsi₂ jág₁. ¹⁷ 'Io₅₄ chi'₂ 'éi₂ ca₂'ein₃ Pa₄, ca₂'ein₃ jnia'₅₄ ně₃, ca₂guió'₃ ca₂tsí₃ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄:

—Dsa₂ ně₅ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Diú₄ juin₂ gué₄. Jaun₂ 'é₂ jág₁ tsí₅ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ lé₂ lión₂ 'nia'₂.

¹⁸ 'Lióng₂ jmig₄ ca₂jmo₃ le₂jaun₂. Ca₂lë₃ jme₁ca₂lë₃ ca₂i₃mé₂ dsí₅ Pa₄. Jaun₂ ca₂jí₂, ca₂juá'₂ ca₂tsí₃ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ i₂jme₁en₅₄ quió'₅ 'io₅₄ 'éi₂:

—Quian'₅₄ bí₂ 'éi₃ quió'₅ Jesucristo, jmo₅₄ jniá₂ 'éi₃, jú₅ quió'₅ 'io₅₄ ně₅.

Jaun₂ co₂tan₅₄ dsí₂jui₅ jaun₂, ca₂o₃'íñ₃ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ ca₂téin₂ 'io₅₄.

¹⁹ Jme₁ca₂rë₃lí₄ dsa₂juig₅₄ 'io₅₄ 'éi₂, a₂tsá₃ ma₃cuí₅jmig₄ a₂lí₂gué₄ cu₄ quiain'₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂jnai'₃ Pa₄ quian'₅₄ Silas, ca₂tág₃ jui₅ 'ma'₅₄ ne₄ dsí₂tan₅₄. ²⁰ Jaun₂ ca₂i₁jo₅₄ ja₁tián₄ jué₄, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Dsa₂ la₂, i₂lín₅ judíos, i₂nioi₅₄ tsí₂jiin₂₃ dsa₂juig₂ go₄ jniog₄. ²¹ Qui₂'é₅ jme₂tiin₂₃ dsa₂tag₄ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ guéi₁ jniog₄, on₃ gué₂ dsí₂ten₅₄ jua'₅₄ a₂jmó₁, ia₁ dsa₂ romanos bá₄ lág₅.

²² Jaun₂ ca₂nau₂ dsa₂juig₂ 'nei₂ ca₂jmái₂ Pa₄ quian'₅₄ Silas. Jaun₂ ca₂dsi₂ dsí₂tan₅₄ a₂dsi₂uig₅ ni₁tsí₅₄, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi₃ a₂bó₂ ně₃ quian'₅₄ ni₁'ma₂. ²³ Jme₁ma₂dsan₃ bó₂ 'ñjo₅ lin₃, jaun₂ gué₄ ca₂to₂ ně₃ 'má₃. Ca₂jmo₃ 'éi₃ a₂jmo₃ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ 'né₅ 'má₃ 'í₁ dse₃ lin₃. ²⁴ Dsa₂ 'éi₂ ně₃, jme₁ca₂ñii₂ 'éi₃ jaun₂, ca₂i₁to₂ ca₂té₂ quióng₄ tsí₁'né₅ 'má₃, le₁tia₃ mi₂tag₅₄ 'ñjoí₃ tau₂ ni₁'ma₂.

† **16:10** Ja₁lá₃ ca₂jme₃lió₃ Lucas ca₂jme₃quiain'₅₄ Pa₄ quian'₅₄ riin₅₄ ja₁jme₁i₂niol₅₄. Ja₁lá₃ ca₂jme₃lió₃ juá'₂ "jnia'₅₄" lia'₂ con₂ jme₁ca₂jmo₃ Si₂ Hechos la₂. † **16:16** lit. "jan₂ 'io₅₄ chi'₂ i₂jme₁jiog₅ jme₂dsí₂ quió'₅ dsí₂mi₂ cua₁ pithón."

²⁵ La₁ con₂ dsi₃nei₅ jme₁ca₂'ë₃ Pa₄ alabanzas quiain'₅₄ Silas qui₂ca₂tsí₃ Diú₄, qui₂ca₂nág₂ bá₄ dsa₂ sián'₂ i₂tion'₅₄ 'né₅ 'má₃. ²⁶ Të₃jé₄ jaun₂, con₂ tsá₃ ján₅ dsa₂, ca₂i₁bi₅₄ 'uë₃ tiá₂ lín₃, ca₂lia'₂ qui₂ca₂jé₂ 'uig₅₄ ni₁'ia'₂ tsí₁'né₅ 'má₃, qui₂ca₂niá₃ ca₂le₃jé₃ o₄'né₄, qui₂ca₂gag₂ njí₁ cadenas a₂jme₁le₁'ne'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄ 'njoí'₃. ²⁷ Jme₁ca₂né₃ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁, ca₂jág₃ ma₂le₁na₁ jé₂ o₄'né₄ 'né₅ 'má₃, jaun₂ ca₂dsi₂ njí₁tág₂ quió'₅ a₂jme₁jñii'₃ 'njiog₅. Ia₁ líin₂ ma₂ca₂lón₂ jin₂ bá₄ i₂le₁jní₅ né'₃ 'má₃. ²⁸ La₁ dsi₂juí₅ ca₂guió'₃ Pa₄ ca₂juá':

—Tsá₃ lë₁jmag'₅₄ uig₅ 'njiag'₂, ia₁ la₂ bá₄ tio'₅₄ jnia'₅₄ ca₂le₃jág₃.

²⁹ Jaun₂ ca₂mi₃ dsa₂ 'éi₂ si₂, jaun₂ ca₂'í₃ co₂chi'₅₄ dsi₂néi₂ të₃ gó'₅ jlein₂₃ njó₃ ca₂chi₃jné₃ ne₄ Pa₄ quian'₅₄ Silas. ³⁰ Jaun₂ ca₂'uág'₂ të₂ca₁'né₄, jaun₂ ca₂ηag₃:

—'Nia'₂ dsa₂, ¿'e₂ 'njoí'₅ jmo₅₄ jniá₂ ia₁jaun₂ lión₂ jniá₂?

³¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂:

—'Én₃ të₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, jaun₂ bá₄ tíng'₄, quiang'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsi₂néi₂ quiáng'₂.

³² Jaun₂ ca₂cuë₃ Pa₄ quian'₅₄ Silas jág₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ ca₂cuë'₃ dsa₂ 'éi₂ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tián'₅ dsi₂néi₂ quió'₅. ³³ Hora jaun₂ a₂'uë₂, dsa₂ i₂niog₅ gu₂ 'né₅ 'má₃ 'éi₂ qui₂ca₂rín'₃ ja₁qui₂le₁cuí'₃ quió'₅ Pa₄ quiain'₅₄ Silas. Jaun₂ 'éi₂ quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅, ca₂jñói₂ jmig₂. ³⁴ Jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂tág₃ ja₁quió'₄, ca₂i₁cuë₂ a₂guë'₃. Jaun₂ 'io'₂ jmo₂₃ ca₂le₃jín₃, ia₁ ca₂rë₃'éin₂ jág₁ quió'₅ Diú₄.

³⁵ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂chen₃ jué₄ chi'₂ 'í₅₄ a₂ca₂i₁chi'₄ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ 'né₅ 'má₃, a₂lióin₂ dsa₂ 'éi₂. ³⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ 'né₅ 'má₃ ca₂tsí'₃ Pa₄:

—Ma₂ñig₂ 'éi'₃ quió'₅ jué₄ a₂long₅₄ 'nia'₂. Jaun₂ ma₂lé₂ o₁no₄ 'nia'₂ tei₄ quiáng'₂.

³⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ Pa₄ ca₂tsí'₃ chi'₂ 'í₅₄:

—Ca₂chóng'₂ dsa₂ jnia'₅₄, qui₂ca₂bó₂ të₃jín₄ dsa₂ juín₅ të₃ tsá₃ ca₂cáun₃ de'₂ jág₁ dsau₅ quián₂ jnia'₅₄ i₂lág₅ dsa₂ té₅ juig₂ Roma. Jaun₂ guë₄ ca₂to'₂ né'₃ 'má₃. ¿Në₃ në₃ 'nio₃ lió₂ jnia'₅₄ con₂ të₃co'₅₄? Tsá₃ le₂jaun₂. Juí₁ja₂léin₂ guioin₅₄ juí₁ja₂'uag₅₄, juí₁lia'₂ ca₂to'₂.

³⁸ Jaun₂ guë₄ ca₂i₁con₂ chi'₂ 'í₅₄ jág₁ jaun₂ ne₄ jué₄, jaun₂ ca₂rë₃gó'₅ jme₁ca₂rë₃ñjí₅ a₂lín₅ Pa₄ quian'₅₄ Silas dsa₂ té₅ Roma. ³⁹ Jaun₂ ca₂i₁len₅₄ dsi₂tan₅₄ ca₂i₁mi₂ o₂'én₂ dso₄ ne₄ Pa₄ quian'₅₄ Silas. Ca₂'uág'₂ bá₄ jaun₂ né₃, jaun₂ ca₂juá'₂ a₂'uín₃ 'éi₂ juig₂ jaun₂. ⁴⁰ Jme₁ma₂'uín₂ 'éi₂ 'né₅ 'má₃, ca₂i₃lein₃ ja₁quió'₄ 'io₅₄ Lidia. Jme₁ca₂jñii'₂ quiain'₅₄ riin₅₄, qui₂ca₂cuë₃ bí₂ né₃, jaun₂ guë₄ ca₂'uín₂ ja₁jaun₂, ca₂i₁lein₅₄ guë₄ juig₂ siá'₂.

17

Ca₂lë₃ mi'₅₄ juig₂ Tesalónica

¹ Juí₅ ja₁ca₂ñe₄ Pa₄ quiain'₅₄ Silas jaun₂, ca₂i₁ñjí₁₂ juig₂ Anfípolis quiian'₅₄ juig₂ Apolonia né₃. Jaun₂ ca₂dsi₃léin₂ juig₂ chei₂ Tesalónica. Ja₁jaun₂ jme₁chí₄ guá'₅ sinagoga quió'₅ dsa₂ judíos. ² Pa₄ né₃, ia₁ le₂jaun₂ tñ₂ quió'₅, ca₂ñe₅₄ guá'₅. Të₃lia'₂ ca₂'í₃ tñ₃-'ñí₅ semana ja₁jaun₂, qui₂ca₂dsia₃ jág₁ quiian'₅₄ dsa₂ ca₂le₃jé₃ jmig₄ sa₅₄, juí₁lia'₂ jág₁ a₂juá'₂ ne₄ Si₂. ³ Qui₂ca₂cuë₃ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia'₂ dsón₂ 'í₄ 'éi'₃ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄ a₂juá'₂ a₂tion₅₄ ñág₃ uig₅ I₂rë₂'í₁ quián₅ Diú₄, jaun₂ cang₂ jé₁ma₂join₂₃, a₂tion₅₄ niog₅ jein₅₄ táng₃. Jaun₂ caun₂ ca₂juá'₂ bá₄:

—Jesús i₂'ín₅ jniá₂, jág₁ a₂'ë₅ juíg₂ 'nia'₂, I₂rë₂'í₁ quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂.

⁴ Jaun₂ ca₂rë₃'én₂ i₂lin₅₄ dsa₂ judíos, ca₂jme₃quiain'₅₄ Pa₄ quian'₅₄ Silas. Ján₃ bá₄ ca₂rë₃'én₂ juín₅ dsa₂ griegos i₂jme₁jme₂juín₂ Diú₄, ca₂rë₃'én₂ juín₅ 'io₅₄ dsen₅₄ né₃. ⁵ La₁ dsa₂ judíos i₂tsá₃ 'én₂ né₃, ca₂rë₃'néi₃ a₂dsí'₅. Jaun₂ ca₂jme₃quiain'₅₄ co₂nió'₃ dsa₂ juí₅ i₂lë₁jme₁i₂ño₄ tsí₁jín₁ jé₄ calle. Ca₂quiin₃ jág₁ quió'₅, ca₂i₁ñoi₁₂ ca₂tó'₂ mí'₅₄, tsí₂jiin₂₃ dsa₂ juig₂. Jaun₂ ca₂i₁toin₁ tion₅₄-jan₃ ja₁quió'₄ Jasón, a₂jme₁'ño₃ dsein₂₃ Pa₄ quiain'₅₄ Silas, a₂jme₁të₂ 'éi₂ jin₄ dsa₂ juig₂. ⁶ Ia₁ tsá₃ ca₂dsáin₂ 'éi₂ ja₁jaun₂, Jasón bá₄ qui₂ca₂tsí₃cuíin₂ quiain'₅₄ guë₄

riin' ⁵⁴ i₂én₂, jaun₂ ca₂tág₃ jui₅ ne₄ta₁, ca₂i₁jang' ₂ ne₄ dsi₂tan₅₄, jaun₂ ca₂juá' ₂ ca₂lia' ₂ guió' ₅ tioin'₅₄:

—I₂la₂ bá₄ dsa₂ i₂ñj₄ lë₃ ma₂jmo₃ tsá₃ ma₃caun₂ 'ei₅ jág₁, qui₂ma₂jein' ₂ dsa₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃. Le₂jaun₂ bá₄ 'nio₃ jmo₃ ja₁lá₃ jáñ₃, ta₁ jaun₂ bá₄ ja₂léin₂. ⁷ Jasón la₂ në₂cuë₃ jmi₄ në₂jnia₃ dsa₂ 'éi₂ ja₁quió' ₄. Ca₂le₃jín₃ 'éi₂ jmo₂₃ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ jmo₃ lia' ₂ con' ₂ lë₅ 'éi' ₃ quió' ₅ gui' ₅₄ emperador. Ia₁ i₂nioi₅₄ tsí' ₅ dsa₂ a₂chan₂ gué₄ jan₂ rag₅₄ sián' ₂, jan₂ i₂chen₂ Jesús.

⁸ Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ le₂në₅, ca₂tóin' ₂ go₂'i₃ quian' ₅₄ dsi₂tan₅₄. ⁹ La₁ Jasón quian' ₅₄ riin' ₅₄ ca₂quí₃ cu₄ ne₄ dsi₂tan₅₄, jaun₂ gué₄ ca₂lió₂ dsa₂.

Pablo quian' ₅₄ Silas tioin' ₅₄ juig₂ Berea

¹⁰ Dsi₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ riin' ₅₄ a₂ñjó₃ Pa₄ quiain' ₅₄ Silas të₃ a₂'uë₂ jui₅ Berea. Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁jaun₂, i₁lein₅₄ dsi₂jui₅ dsi₂néi₂ guá' ₅ sinagoga quió' ₅ dsa₂ judíos. ¹¹ Dsa₂ judíos i₂jme₁tián' ₄ ja₁jaun₂ jme₁dsein₃ con' ₂ gué₄ dsa₂ juig₂ Tesalónica. Lia' ₂ 'i₄ rë₂ jág₁ bá₄ ca₂gue₃ jág₁ dse₃ quió' ₅ Diú₄. Jaun₂ ca₂le₃jé₃ jmi₄ bá₄ jme₁'no' ₂ ne₄ Si₂ quió' ₅ Diú₄, ia₁ 'nio₃ le₃ñj₅ chi₂jua' ₂ dsón' ₂ bá₄ le₂jaun₂ lë₅ jág₁ a₂cuë₅ Pa₄ quian' ₅₄ Silas. ¹² Juin₅ bá₄ dsa₂ judíos 'éi₂ ca₂rë₃'én₂. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ juin₅ dsa₂ griegos, lia' ₂ dsa₂ ñe' ₂ lia' ₂ 'io₅₄ dsen₅₄ në₃. ¹³ La₁ jme₁ca₂rë₃ñj₅ dsa₂ chan₂ Tesalónica a₂'en₅₄ Pa₄ 'é₅ dsa₂ jág₁ dse₃ quió' ₅ Diú₄ juig₂ Berea ján₃, jaun₂ ca₂i₃léin₂ ja₁jaun₂, ca₂chi₂ca₂jain₃ dsa₂. ¹⁴ La₁ co₂tan₅₄ ca₂chei₃ riin' ₅₄ ca₂chein₃ Pa₄ chei' ₅₄ jmi₁ñj₁' ₄. Ca₂jnia₃ bá₄ Silas quian' ₅₄ Timoteo juig₂ Berea. ¹⁵ Ca₂i₁jiog₃ dsa₂ i₂jme₁quian' ₅₄ Pa₄ ca₂i₁jniai₃ 'éi₂ ca₂të₂ juig₂ Atenas. Jaun₂ ca₂i₃lein₃ táng₃ le₁quion₂ jág₁ quió' ₅ Pa₄ a₂jiá₃ Silas quiain' ₅₄ Timoteo a₂dsi₃jme₃quiong' ₅₄ dsi₂jui₅.

'En₅₄ Pablo juig₂ Atenas

¹⁶ Të₁lia' ₂'en₅₄ Pa₄ chi₁jniai₂₃ Silas quian' ₅₄ Timoteo juig₂ Atenas, tsá₃ dse₃ 'ei₅ dsi₅, ia₁ ca₂jíin₂ juin₅ lin₃ diú₄ lag₄ tión₂ le₂tan₅₄ jé₄ juig₂. ¹⁷ Jaun₂ ca₂i₁'é₄ jág₁ dse₃ dsi₂néi₂ guá' ₅ sinagoga, ca₂tsí' ₃ dsa₂ judíos, dsa₂ sián' ₂ në₃ i₂jme₁juin' ₂ Diú₄ të₃dsón' ₂. Ca₂le₃jé₃ jmi₄ në₃, qui₂ca₂'é₂ Pa₄ jág₁ dse₃ jé₄ 'ma' ₅₄ ca₂tsí' ₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁jein' ₂ ja₁jaun₂. ¹⁸ I₂lin₅₄ dsa₂ i₂jme₁jme₂tag₅ si₂ quió' ₅ dsa₂ i₂të' ₂ dsa₂ epicúreos, i₂lin₅₄ gué' ₂ i₂jme₁jme₂tag₅ si₂ quió' ₅ i₂të' ₂ dsa₂ estoicos, dsa₂ 'éi₂ ca₂jme₃liog₃ ca₂dsia₃ jág₁ quiain' ₅₄ Pa₄. I₂lin₅₄ gué' ₂ dsia₅ tsí' ₅ riin' ₅₄:

—Tsá₃ ne₄ 'e₂ bá₄ jág₁ quian₅ i₁ten' ₅₄ në₅ a₂juá' ₂ tság₃ jniog₄.

I₂lin₅₄ gué' ₂ juá' ₂ táng₃:

—Mei' ₂ tsá₃ i₂'é₂ jág₁ quió' ₅ diú₄ sián' ₂ i₂quián₅ dsi₂nau₂ bá₄ në₅.

Jaun₂ bá₄ juá' ₂ le₂jaun₂, ia₁ 'en₅₄ Pa₄ 'é₂ jág₁ dse₃ quió' ₅ Jesús, 'a₂ lia' ₂ ca₂jein' ₅₄ táng₃.

¹⁹ Jaun₂ ca₂jniai₃ Pa₄ caun₂ ja₁chei₂ Areópago. Jme₁ca₂dsi₃léin₂ ja₁jaun₂, ca₂ñjí' ₃ Pa₄ ca₂juá' ₂:

—¿Lé₂le₃ne₄jnia' ₅₄ 'e₂jág₁ 'mí₂dsia' ₂a₂jme₂tág' ₂? ²⁰ Niog₂jnia' ₅₄ le₃ne₄ 'e₂jein₅ jág₁ a₁juá' ₂ 'ne₂ në₅. Ja₂lin₃ gué₄ siá' ₂ në₂.

²¹ Ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ chan₂ Atenas, quian' ₅₄ dsi₂nau₂ i₂jme₁tián' ₄ ja₁jaun₂, jmá' ₃ a₂jaun₂ bá₄ jme₁tiin₂ qui₂jmo₂₃: qui₂nag₂₃, qui₂dsia₂₃ në₃, jmá' ₃ ca₂ne₅₄ jág₁ 'mí₂ a₂cha₂.

²² Jaun₂ ca₂nau₂ Pa₄ dsi₂jo₂ ja₁le₁ñj₂ dsa₂ jaun₂, jaun₂ ca₂juá' ₂:

—'Nia' ₂ dsa₂ chan₂ Atenas, jág₅ jniá₂ 'ñjо₅ 'én' ₂ 'nia' ₂ të₂le₃ quió' ₅ diú₄ lag₄ quián' ₂ 'nia' ₂.

²³ Ia₁ lia' ₂ con' ₂ ca₂ñj₅ jniá₂ ca₂jág₃ ja₁chi₁len' ₄ 'nia' ₂ diú₄ lag₄ quiáng' ₂, ca₂jág₃ caun₂ ja₁lé₄ ne₄chei₂ le₁ton₅ letras la₂, a₂juá' ₂: "QUIÓ' ₅ DIÚ₄ I₂TSÁ₃ CUÑ₅ DSA₂." Ia₁ dse₃ bá₄ gué' ₂ jaun₂. Diú₄ 'éi₂ i₂chi₁len' ₄ 'nia' ₂, Diú₄ i₂tsá₃ cuin' ₂ 'nia' ₂, i₂'éi₂ bá₄ 'ín₄ jniá₂, jág₁ quió' ₅ 'éi₂ bá₄ 'é₅ jniá₂, juig₂ 'nia' ₂.

²⁴ 'Diú₄ 'éi₂ i₂ca₂jmo₃ mi₂güíg₃, ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂ ja₁jaun₂, 'éi₂ bá₄ quió' ₅ guei' ₅₄ mi₂güíg₃ quian' ₅₄ gua' ₅₄ 'uë₃ në₃. La₁ tsá₃ guá₅ dsi₂néi₂ guá' ₅ a₂jmo₅ dsa₂ mi₂güíg₃, ²⁵ on₃ gué' ₂ chi₁quiain₁₂ jmi₄ jua' ₅₄ a₂'nió' ₅ jmo₃ dsa₂ 'e₂ jmo₃ quió' ₅. Ia₁ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ jmo₂₃ cuë₂₃ jme₂dsí₂ quián₂ jniog₄, jmo₂₃ dsí₂ a₂quian₂ jniog₄, ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ gué' ₄ 'e₂ a₂cha₂.

²⁶ 'Quian'⁵⁴ ca₂cho'⁵⁴ dsa₂ bá₄ ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ juig₂, ia₁jaun₂ tiai₁caun₂ mi₂güíg₃. Jaun₂ ca₂jmo₃ Diú₄ 'éi'₃ ca₂'ë₃ ja₁tian₃ dsa₂ ně₃, 'a₂ con'₂ ué₂ 'io₃ bí₂ le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂, ²⁷ ia₁jaun₂ 'nai'₂ Diú₄, a₂jñia'⁵⁴ chi₂lá₂ quian'⁵⁴ gu₂, con'₂ tsá₃ ñó₅ ně₂ca₂dsáu'₂, o₁jñia'⁵⁴ la₂ tsá₃ uíng₂ guá₅ Diú₄ ja₁con₂ jniog₄ le₂jau₂ le₂jau₂. ²⁸ Ia₁ a₂chan₂ Diú₄ bá₄ a₂chong₂ jniog₄ a₂i₂nio₄ jniog₄ ně₃.* Juí₁lia'₂ ma₂ca₂juá'₂ i₂lin₅₄ dsa₂ poetas quián'₂ 'nia'₂ jáñ₃, jme₁ca₂juá'₂: "Chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄ bá₄ lág₅ jniog₄." ²⁹ Chi₂jua'₂ lág₅ jniog₄ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄, jaun₂ tsá₃ dse₃ jua'⁵⁴ a₂jmó₁ jniog₄ dsí₅ a₂lín₅ Diú₄ jui₁lia'₂ lě₅ caun₂ nió'₄ dsa₂ lag₄ cu₄nióg₄, on₃ guë'₂ cu₄tiog₂, on₃ guë'₂ ní₁cang₁ a₂tín₂ dsa₂ jmo₂₃ con'₂ lě₅ dsí₂jiog₅ dsí₅ guioin₅₄. ³⁰ Tsá₃ lin₄ ca₂tón₃ Diú₄ jui₅ 'a₂ lia'₂ ca₂jmo₃ dsa₂ ma₂líg₂, ia₁ tsá₃ 'e₂ ñí₅ dsa₂. La₁ rë₂ně₃ ně₃, jmo₅ Diú₄ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ chan₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃, a₂'nió'₅ dsí₃quéñ'₅ dsí₅. ³¹ Ia₁ ma₂lě₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ a₂já₅ caun₂ jmig₄ jé₁qui₃dsí₂₃ 'éi'₃ rë₂ con'₂ dsí₂ten₅₄ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃, tě₂le₃ quian'₅₄ jan₂ dsa₂ i₂ca₂quióin'₂ quiáin₅. Jaun₂ ma₂ca₂jmo₃ léi₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jme₃jein'₅₄ 'éi₂ jin₄ 'lag₄.

³² Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ ca₂juá'₂ Pa₄ a₂jen'₅₄ 'lag₄, i₂lin₅₄ dsa₂ jñia'₅₄ ca₂ñág₂ bá₄. I₂lin₅₄ guë'₂ ca₂juá'₂:

—Në₅ néi₁ táng₃ jnia'₅₄ caun₂ jmig₄ siá'₂ quiáng₂.

³³ Jaun₂ ca₂o₂'ín₃ bá₄ Pa₄ jé₄ jaun₂.

³⁴ La₁ i₂lin₅₄ dsa₂ ca₂rë₃'éin₂ bá₄, jaun₂ ca₂'ein₃ 'éi₂. Jé₄ jaun₂ jme₁'en₅₄ i₂chen₂ Dionisio i₂lin₅ ríñ₅₄ dsí₂tan₅₄ quián₅ Areópago; jan₂ guë'₂ 'io₅₄ ně₃ i₂chen₂ Dámaris; lě₂ bá₄ guë₄ dsa₂ i₂quiong'₅₄.

18

'En₅₄ Pablo juig₂ Corinto

¹ Cang₂ jaun₂ ca₂o₃'ín₃ Pa₄ juig₂ Atenas, ca₂ñó₃ jui₅ Corinto. ² Ja₁jaun₂ ca₂jein'₂ jan₂ dsa₂ judío i₂chen₂ Aquila i₂chan₂ 'uë₃ Ponto. Jme₁guá₄ 'uë₃ Italia le₃jñiá₅, la₁ ca₂jmo₃ 'éi'₃ gui'₅₄ emperador Claudio a₂ca₂'uíñ₂ ca₂le₃jíñ₃ dsa₂ judíos i₂jme₁tián'₄ juig₂ Roma. 'Uíg₅₄ jaun₂ ca₂o₃'ín₃ quiain'₅₄ Priscila 'io₅₄ quiáin₅, a₂ma₂tiáiñ₅ juig₂ Corinto. Jme₁ca₂dsióg₃ Pa₄ ca₂i₁jíñ₁₂ dsa₂ 'éi₂, ³ jaun₂ ca₂'í₃ ja₁quió'₄, ca₂jmo₃ ta₁co₂lë₅ quiong'₅₄, ia₁ jáñ₃ bá₄ tiñ₂ 'me₃ tsí₁'mí₂ a₂jmo₅ dsa₂ tsí₁'né₅. ⁴ Jaun₂ ca₂le₃jé₃ jmig₄ sa₅₄, jme₁dsó₅ Pa₄ guá'₅ sinagoga a₂jme₂tiñ₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃, a₂jme₁jme₂'uáin₂ dsí₅ dsa₂, lia'₂ dsa₂ judíos lia'₂ dsí₂nau₂ ně₃. ⁵ Jme₁dsíóg₃ Timoteo quiain'₅₄ Silas a₂ca₂'uíñ₂ Macedonia, a₂dsí₃léin₂ tě₂ ja₁'en₅₄ Pa₄, jaun₂ guë₄ ca₂'é₂ Pa₄ dsen₅₄ dsí₅ jág₁ quió'₅ Diú₄. Jaun₂ guë₄ ca₂tsí₃ dsa₂ judíos a₂lín₅ Jesús dsa₂ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄. ⁶ La₁ dsa₂ ně₃, 'io'₅₄ ca₂tíñ₂ jág₁ jaun₂, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ qui₂ca₂jnái'₂ jág₁ uíg₅ Pa₄. 'Éi₂ ně₃ qui₂ca₂séi'₂ 'liog₂ ní₁tsíñ₅₄, jaun₂ ca₂tsí₃ dsa₂:

—Guion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ le₁cáng₄ a₂dsí₂an'₃ 'nia'₂ lia'₂ jma₃quian'₅₄ dsáu'₂. Tsá₃ ma₃'e₂ le₁cán'₄ jniá₂. Le₃ne₄ jui₅ ně₃ nei₅₄ ja₁con₂ dsí₂nau₂.

⁷ Ca₂o₃'ín₃ bá₄ Pa₄ dsí₂néi₂ guá'₅ sinagoga jaun₂ ně₃. Ca₂ñó₃ ja₁quió'₄ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Justo i₂jme₁jme₂juin'₂ Diú₄. Justo 'éi₂ ně₃, jme₁guá₄ cau₅ guá'₅. ⁸ Dsa₂ i₂jme₁lin₄ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ guá'₅, dsa₂ i₂chen₂ Crispo, ca₂rë₃'éin₂ tě₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄, co₂dsia₅ quiian'₅₄ dsa₂ dsí₂néi₂ quió'₅. Juin₅ bá₄ dsa₂ chan₂ Corinto ca₂rë₃'én₂ jág₁ dse₃ jme₁ca₂nág₂, jaun₂ qui₂ca₂choin₃ jmig₂. ⁹ Caun₂ a₂'uë₂, a₂lě₁ca₂jén₃ Pa₄ ca₂jíñ₂ Te₁gui'₅₄, a₂juá'₂:

—Tsá₃ lě₁jmo₂ gang₃ a₂'é₄ jág₁. Caun₂ dsia₄ bá₄, tsá₃ lě₁jmo₂ tei₄. ¹⁰ Ia₁ quian'₅₄ bá₄ jniá₂ 'ne₂; 'i₁jan₂ tsá₃ té₂ gu₂ jua'₅₄ a₂jmóg₂ uíg₅. Ia₁ juin₅ dsa₂ chan₂ juig₂ la₂ i₂le₃'én₂ quiáng₃.

¹¹ Caun₂ ñí₂ tě₂ ca₂'nau₅₄ ca₂'í₃ Pa₄ juig₂ Corinto, qui₂ca₂jme₃tiñ₂₃ dsa₂ jág₁ quió'₅ Diú₄.

* ^{17:28} lit. "a₂chong₂, a₂i₂nio₄ jniog₄, a₂i₄ jme₂dsí₂ jniog₄."

¹² La₁ jmig₄ jaun₂ ca₂lin₃ dsi₄má'₂ 'uë₃ Acaya jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Galión. Jaun₂ ca₂ñi'₂ dsa₂ judíos i₂'ñia₅₄ Pa₄, ca₂tág₃ jui₅ ne₄ta₁. ¹³ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ dsi₄má'₂ 'éi₂:

—Le₂siá'₂ bá₄ jme₂tag₅ i₂në₅, toin'₂ jág₁ dsa₂, a₂jme₃juuin'₂ Diú₄ on₃jua'₅₄ lia'₂ con'₂ lë₅ 'Éi'₃.

¹⁴ Jé₁jme₁ma₂nag₃ Pa₄, jme₁ca₂juá'₂ Dsi₄má'₂ Galión ca₂tsí'₃ dsa₂ judíos:

—Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ dso₄ juë'₂ ca₂rë₃cán'₂ dsa₂ në₅, jme₁jmo₅₄ bá₄ jniá₂ juïn'₂ dsi₃ a₂jme₁nag₅₄ jág₁ quián'₂ 'nia'₂. ¹⁵ La₁ tsá₃ le₂jaun₂. Chi₂jua'₂ 'uïg₅₄ jág₁ 'éi'₃ juá'₅ siá'₂ quián'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄, tsá₃ 'éi'₃ qui₁dsí₅ jniá₂. Jme₁rë₂ bá₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ quiáng'₂.

¹⁶ Jaun₂ ca₂'uág'₂ ca₂'uïn'₂ 'éi₂ ne₄ta₁ jaun₂. ¹⁷ Jaun₂ ca₂jñau'₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ griegos ca₂jñai'₃ Sóstenes i₂lin₅ juig₅₄ quián₅ guá'₅ sinagoga, qui₂ca₂bóg₂ të₃ jág₅ dsi₄má'₂. La₁ tsá₃ ma₃a₂jaun₂ dsan₂ dsí₅ guí'₅₄ Galión, 'i₁caun₂.

Cajón'₃ táng₃ Pablo juig₂ Antioquía, jaun₂ ca₂ñó₃ táng₃ ca₂i₁'é₄jág₁ dse₃jé₁ca₂të₂ 'nag'₂ ráun₂

¹⁸ Uë₂ bá₄ guë₄ ca₂jñia₃ Pa₄ jé₄ juig₂ Corinto. Cang₂ guë₄ jaun₂ ca₂'ág'₃ jág₁ rïin'₅₄. Jme₁ma₂tioin'₅₄ juig₂ Cencrea në₃, ca₂chéi₃ Pa₄ dsi₅₄ ca₂jmo₃ léi₄ a₂ca₂jme₃ti₃ jág₁a₂ma₂cué'₃ Diú₄ le₂jniá₅. Jaun₂ ca₂'í₃ ni₁barco ca₂ñó₃ jui₅ ja₁tén₄ Siria quiain'₅₄ Priscila, Aquila në₃. ¹⁹ Jme₁ca₂dsi₃léin₂ juig₂ Efeso, ca₂tén₂ Pa₄ Priscila quian'₅₄ Aquila, ca₂ñó₃ jui₅ guá'₅ sinagoga ca₂i₁dsia₂ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ judíos i₂jme₁tion'₅₄ le₁ñi'₂. ²⁰ Jme₁ca₂juá'₂ guë₄ dsa₂ ja₁jaun₂ a₂jme₁jñia₃ guë₄ uë₂ Pa₄, la₁ tsá₃ ma₃ca₂gue₃ 'éi₂. ²¹ Jaun₂ ca₂'ág'₃ jág₁ jín₄ rïin'₅₄, ca₂juá'₂:

—Tion₅₄ niog₅ nég'₄ Jerusalén i₁jmo₃ jmig₄ a₂já₅. La₁ guáng₂ bá₄ táng₃ i₁jíng₁₂ 'nia'₂ në₁ja₂'nio₃ Diú₄.

Jaun₂ ca₂'í₃ ni₁barco ca₂o₃'íin₃ juig₂ Efeso. ²² Jme₁ca₂dsiog₃ Cesarea, ca₂ñe₄ Pa₄ i₁cuïin₃ Diú₄ rïin'₅₄ i₂tián'₅ Jerusalén. Jaun₂ ca₂ñái'₃ táng₃ jui₅ Antioquía. ²³ Jme₁ma₂ne₁ñó₄ jmig₄ 'ein₅₄ ja₁jaun₂, ca₂ñei₅₄ táng₃ ca₂i₁ñj₂ le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Galacia quian'₅₄ Frigia, qui₂ca₂cué'₃ bí₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂ rïin'₅₄.

Ca₂'é₂ Apolos jág₁ dse₃juig₂ Efeso

²⁴ Jmig₄ jaun₂ ca₂dsiog₃ Efeso jan₂ dsa₂ judío i₂chen₂ Apolos, dsa₂ chan₂ juig₂ Alejandría. 'Ñio₅ lin₃ jme₁tin₂ dsa₂ 'éi₂ 'é₂ jág₁ quió'₅ Diú₄, dse₃ jme₁cuí'₅ Si₂ quió'₅ Diú₄. ²⁵ Jme₁ma₂ñj₅ Apolos 'éi₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄. Jaun₂ 'ñio₂ dsí₅ qui₂ca₂dsia₃ jág₁ qui₂ca₂jme₂tiin₂₃ dsa₂ co₂rë₃ jág₁ quió'₅ Jesús, ton'₂ jmá'₃ jñia'₅₄ a₂jaun₂ bá₄ jme₁ñj₅ Apolos 'a₂ lia'₂ jme₁jmé₂tag₅ Juan₅₄ jui₁lia'₂ a₂choin₂₃ dsa₂ jmig₂. ²⁶ Ca₂jme₃liog₃ Apolos ca₂juá'₂ dsí₂néi₂ guá'₅ sinagoga ca₂tsí'₃ dsa₂, ca₂dsia₃ tiá₂ dsí₅; la₁ jme₁ca₂nág₂ Priscila quian'₅₄ Aquila, ca₂të'₃ Apolos cau₅, ca₂jme₃tag₂₃ guë₄ rë₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ jui₅ quió'₅ Diú₄. ²⁷ Jaun₂ në₃, lia'₂ con'₂ jme₁'nio₃ Apolos jme₁ñj₃ jui₅ Acaya, ca₂cuë₃ riin'₅₄ bí₂, ca₂chein₃ si₂ carta ne₄ dsa₂ 'én₂ i₂tián'₅ ja₁jaun₂, a₂guein₃ 'éi₂. Jme₁ca₂dsiog₃ Apolos 'uë₃ Acaya, ca₂jme₃'oin₅₄ 'ñio₅ dsa₂ 'én₂ i₂tián'₅ ja₁jaun₂. Ia₁ a₂dse₃ dsí₅ Diú₄ ca₂jmo₃ a₂ca₂rë₃'én₂ dsa₂ 'éi₂. ²⁸ Jaun₂ qui₂ca₂tsíin₂ quian'₅₄ dsa₂ judíos, jaun₂ ca₂lí'₃ bá₄ Apolos ne₄ ja₁tsiin₂₃ jaun₂, të₃ jág₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂. Ia₁ lia'₂ con'₂ lë₅ Si₂ quió'₅ Diú₄ bá₄ ca₂'é₃ dsa₂ 'éi₂, a₂dsón₂ bá₄ lí₅ Jesús I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄.

19

'En₅₄ Pablo juig₂ Efeso

¹ Të₁lia'₂ 'en₅₄ Apolos juig₂ Corinto, Pa₄ guë'₂ ca₂ñii₃ le₂tan₅₄ jui₅ má'₂ a₂ca₂dsiog₃ Efeso. Ja₁jaun₂ ca₂jein₂ i₂lin₅₄ dsa₂ 'én₂. ² Jaun₂ ca₂ñag₃ 'éi₂ ca₂ñii'₃ dsa₂ ca₂juá'₂:

—¿Ca₂guen₅₄ 'nia'₂ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃'én₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃?

Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂:

—Ca₂lia'₂ jñia'₅₄ tsá₃ ma₂ne₄ jnia'₅₄ jua'₅₄ chan₂ jan₂ Jme₂dsí₂ Jñiò₅.

³ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Pa₄:

—¿'A₂ gué'₂ lia'₂ ca₂jnó'₂ 'nia'₂ jmig₂?

Ca₂ηag₃ táng₃ dsa₂:

—Jui₁lia'₂ ca₂jme₃tag₅ Juan₅₄ bá₄.

⁴ Ca₂juá'₂ Pa₄:

—Jme₁chon₅ Juan₅₄ jmig₂ dsa₂ co₂'nió'₄ léi₄ a₂jme₃tsín₃ dsa₂ dsí₅. La₁ jme₁juá'₂ ján₃, a₂'nió'₅ le₃én₂ dsa₂ le₃quió'₅ i₂jiá₃ chi₁quín₃, a₂'iin₂₃ Jesucristo.

⁵ Jme₁ma₂né₂néi₂ dsa₂ le₂né₅, qui₂ca₂choin₃ jmig₂ lia'₂ con₂'lé₅ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesús.

⁶ Jaun₂ jme₁ca₂quiog₂ Pa₄ gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, dsí₂jui₅ le₂jaun₂ ca₂guan₃ Jme₂dsí₂ Jnjo₅ ca₂'í₃ tē₂dsí₅ dsa₂. Jaun₂ qui₂ca₂dsia₃ dsa₂ jág₁ jmei₅ siá'₂, qui₂ca₂juá'₂ jág₁ a₂ca₂cuë₃ Diú₄ ně₃. ⁷ Con₂ guia₃-tíñ₂ dsa₂ jme₁lé₂ le₃jín₃.

⁸ Con₂ 'ni₅ tsí'₂ ca₂dsin₃ a₂jme₁dsó₅ Pa₄ guá'₅ sinagoga ca₂dsia₃ tiá₂ dsí₅ ca₂jme₃tíin₂₃ dsa₂ qui₂co₂jéin₂ dsa₂ tē₂le₃ ja₁gon₂ Diú₄. ⁹ La₁ i₂lin₅₄ dsa₂ ca₂jmo₃ 'ua'₂ dsí₅, tsá₃ ca₂ré₃'éin₂. Jnja'₅₄ qui₂ca₂ton₃ 'lig'₅₄ bá₄ Jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄ jin₄ dsa₂. Jaun₂ ca₂té'₃ Pa₄ co₂nió'₃ jmá'₃ dsa₂ i₂én₂ ca₂'uiin₂ ja₁jaun₂ ca₂i₃léin₂ caun₂ escuela ja₁té'₂ quió'₅ Tirano ja₁táun₂ dsa₂ jág₁. Ja₁jaun₂ ca₂i₁jme₁tiin₂₃ dsa₂ ca₂le₃o₃ jmig₄. ¹⁰ Ca₂dsin₃ tíñ₃ nj₂ ca₂'í₃ ja₁jaun₂, jaun₂ le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁tián'₄ 'lióng₂ juig₂ ja₁tén₄ Asia ca₂nág₂ jág₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesús lia'₂ dsa₂ judíos lia'₂ dsa₂ griegos ně₃. ¹¹ Jaun₂ 'lióng₂ léi₄ jué'₂ ca₂jmo₃ Diú₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Pa₄, ¹² le₂jiog₅ ni₁tsin'₅₄ dsa₂, o₃ pe₁gui₄ 'e₂ a₂qui₂ca₂ní'₃ quió'₅, jme₁qui₂dsí₂con₃ dsa₂ ja₁con₂ dsa₂ dso'₅₄, qui₂ca₂'lón₂ dsa₂ 'e₂ caun₂ dso₄ niog₅ líñ₅, qui₂ca₂'uin₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ quió'₅ dsa₂ ně₃.

¹³ La₁ i₂lin₅₄ dsa₂ judíos i₂jme₁i₂nio₄ jmo₂₃ 'uín₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ quió'₅ dsa₂, * dsa₂ 'éi₂ jme₁nio₃ jme₁'iin₃ Te₁gui'₅₄ Jesús jui₁lia'₂ jé₁'uín₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, ca₂juá'₂ tsí'₅ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄:

—'Éi'₃ jmo₅ jniá₂ quian'₅₄ bí₂ 'éi'₃ quió'₅ Jesús i₂'in₅ Pa₄ ně₅, 'uin'₂ 'nia'₂.

¹⁴ Le₂jaun₂ jme₁jmo₅ ta₁guion₃ chi'₂ ja₁njí'₅₄ jan₂ dsa₂ judío i₂chen₂ Esceva, i₂jme₁lin₄ jan₂ juig₅₄ jme₂dsí₂. ¹⁵ La₁ jme₁ca₂jmo₃ le₂jaun₂, jaun₂ ca₂ηag₃ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄:

—Cuín₅ bá₄ jniá₂ Jesús, ján₃ bá₄ guion₄ bá₄ jniá₂ 'ein₂ 'éi₂ Pa₄. La₁ 'nia'₂ ně₃, ¿'ein₂ bá₄ 'nia'₂ jmo'₂ 'éi'₃ a₂jú₄ jniá₂?

¹⁶ Jaun₂ dsa₂ i₂jme₁en₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄ quió'₅, ca₂cuë₃ 'ñio₅ líñ₃ ca₂cuë'₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'éi₂, ca₂lia'₂ ca₂i₃lein₃ cuing₂₃ le₁cuáin'₃ qui₂le₁cuíñ₂ ně₃. ¹⁷ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ judíos, quian'₅₄ dsa₂ griegos ně₃, i₂jme₁tián'₄ juig₂ Efeso, ca₂ré₃gó'₅ 'ñio₅ líñ₃ jme₁ca₂ré₃ñi₅. Jaun₂ ca₂ré₃juíñ₂ Te₁gui'₅₄ Jesús 'ñio₅ líñ₃.

¹⁸ Jaun₂ juíñ₅ dsa₂ i₂ca₂ré₃'én₂, ca₂dsi₃léin₂ ca₂jmo₃ qui₂ñí₃ quió'₅ ca₂le₃jé₃ a₂'lig'₅₄ a₂qui₂ma₂jmo₃. ¹⁹ Jaun₂ juíñ₅ dsa₂ i₂jme₁jmo₅ ta₁ a₂chan₂ dsí₅ ně₃, ca₂i₁quian₅₄ si₂ lia'₂ quió'₅, jaun₂ ca₂dsí'₂ tē₃ jág₅ dsa₂. Jme₁ca₂chen₃ dsa₂ cuenta je₂liá'₂ dsíñ₅ 'í₄ 'ma'₅₄ le₃jé₃ si₂ jaun₂, ca₂dsiog₃ con₂ tē₂láu₃-guiá₂ mei₅ 'éi'₃ cu₄ tiog₂. ²⁰ Jaun₂ ně₃, quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄ caun₂ ca₂i₃'ág₃ jág₁ quió'₅, caun₂ ca₂lí'₃ bá₄.

²¹ Cang₂ jaun₂ ca₂'ág₂ Pa₄ caun₂ dsí₅ a₂dsi₃jág₂ le₂tan₅₄ juig₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Macedonia quian'₅₄ Acaya, lia'₂ ma₂ñó₅ jaun₂ tē₂ Jerusalén. Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂ táng₃, jé₁ma₂ca₂dsiog₃ Jerusalén, a₂tion₅₄ dsó₃ ca₂tē₂ Roma ján₃, ²² Jaun₂ ca₂chein₃ on₃ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄† quiáin₅: Timoteo, quiain'₅₄ Erasto, a₂dsi₃léin₂ jui₅ Macedonia. Ca₂ré₃'iin₅₄ bá₄ gué₄ 'ñiog₅, 'uë₃ Asia.

Ca₂nio₃ mi'₅₄ juig₂ Efeso

²³ Jmig₄ jaun₂, 'ñio₅ líñ₃ ca₂nio₃ mi'₅₄ o₄quió'₄ Jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄. ²⁴ Ia₁ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Demetrio i₂jme₁lin₄ tē₅ñí₁ cu₄tiog₂, jme₁jmo₂₃ chéi₂ a₂ré₂lag₄ lia'₂ lé₅ guá'₅ ja₁chén'₄ 'io₅₄ diú₄ Diana.† 'Ñio₅ jme₁tiin₂₃ cu₄ quian'₅₄ ta₁ jaun₂ quió'₅, quian'₅₄ tē₅ñí₁ riin₅₄ i₂jmo₅ ta₁ le₂jaun₂.

* **19:13** griego: exorkiston (exorcistas). † **19:22** griego: diákonous. ‡ **19:24** griego: Artemis; (Diana chein₂ quian'₅₄ latín, jág₁ jmei₅ romano).

25 Jaun₂ Demetrio ně₃, ca₂ŋjí'₂ 'éi₂ quian'₅₄ guě₄ dsa₂ sián'₂ i₂jmo₅ ta₁ le₂jaun₂ ján₃. Jaun₂ ca₂juá'₂:

—'Nia'₂ dsa₂ rin'₅₄ jniog₄, ŋj'₅₄ bá₄ 'nia'₂ rë₂, a₂chong₂ jniog₄ dse₃ quian'₅₄ ta₁ quián₂.

26 Jaun₂ jág'₂ bá₄ 'nia'₂ a₂jmo₅ Pa₄ ŋj₂₃ juá'₂ tsí'₅ dsa₂, a₂tsá₃ 'e₂ quen₅ diú₄ i₂jmó'₂ dsa₂ mi₂güíg₃, ia₁ tsá₃ líin₅ diú₄, juá'₂. Jaun₂ juín₅ dsa₂ i₂ma₂ca₂rë'₃'én₂ ně₃, on₃jua'₅₄ jmá'₃ juig₂ Efeso la₂, mei'₂ tsá₃ le₂tan₅₄ 'uë₃ Asia bá₄. 27 Jaun₂ go'₂ të₂le₃ quián₂ jniog₄, ia₁ dsi₃'én₂ ta₁ quián₂ lé₂. Ján₃ gué'₂ le₂jaun₂, të₂le₃ quió'₅ guá'₅ quió'₅ diú₄ Diana juín₂, go'₂ a₂dsi₃'én₂ ján₃. Ia₁ ně₁jua'₂ tsá₃ ma₂'nio₃ dsa₂, jaun₂ dsi₃'én₂ bá₄ bí₂ quió'₅ a₂líin₅ dsa₂ juín₂. Ia₁ rë₂ně₃ ta₁caun₂ 'uë₃ Asia, ta₁caun₂ mi₂güíg₃ ně₃ jme₂go₃ dsa₂ a₂jme₂juag'₂.

28 Jme₁ca₂dsan₃ nag₅ dsa₂ le₂ně₅, ca₂rë'₃'néi₃ ŋjio₅ lin₃, ca₂tóin'₂ ca₂guió'₃ ca₂juá':

—i'Nio₅ juín₂ diú₄ Diana quián₅ dsa₂ juig₂ Efeso!

29 Jaun₂ ca₂lë₃ m'₅₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ juig₂ jaun₂. Jaun₂ le₃on₃ dsa₂ chan₂ Macedonia i₂chen₂ Gayo quain'₅₄ Aristarco i₂jme₁quian'₅₄ Pa₄, ca₂jnau'₃ ca₂i₃toin'₅₄ co₂dsia₅ ca₂të₂ ja₁ŋj'₂ § dsa₂ juig₂. 30 Jaun₂ jme₁'nio₃ Pa₄ jme₁dsó₃ jin₄ dsa₂ juig₂ a₂jme₁dsi₃chi'₅₄ dsa₂. La₁ tsá₃ ca₂cuë₃ jming₄ riin'₅₄ i₂'én₂. 31 I₂lin₅₄ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ 'uë₃ Asia, i₂lin₅ dsa₂ a₂mei₅₄ quián₅ Pa₄, ján₃ bá₄ ca₂chein₃ jág₁ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ jua'₅₄ a₂dsi₃'í₂ Pa₄ ja₁jaun₂. 32 Të₁lia'₂ jaun₂ ně₃ ja₁tion'₅₄ dsa₂ juig₂ le₁ŋjí'₂ tioin'₅₄ co₂mí'₅₄, lë₅ bá₄ qui₂juá'₂ jan₂-jan₂, tsá₃ caun₂ jág₁ 'ei₅, lë₅ gué'₄ ca₂dsion₄ dsa₂ jnja'₅₄ tsá₃ ŋj₅ 'e₂ lë₃ le₁ŋjí'₂. 33 La₁ jé₄ jaun₂ jme₁tion'₅₄ bá₄ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂nj₅. Jaun₂ ca₂juá'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ ca₂tsí'₃ jan₂ i₂chen₂ Alejandro i₂jme₁ca₂lian'₃ dsa₂ judíos a₂ca₂dsióg₃ të₂ne₄ dsa₂ juig₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ Alejandro léi₄ quian'₅₄ gu₂ a₂jme₁mi₂₃ a₂jmo₃ dsa₂ tei₄, ia₁ a₂jme₁'nio₃ juá'₂ jág₁ a₂jme₁tsí'₃ dsa₂ a₂jme₁lioín₂ dsa₂ on₃ i₂ca₂jnja'₃ dsa₂ 'éi₂. 34 La₁ jme₁ca₂rë₃lí'₄ dsa₂ a₂lín₅ Alejandro 'éi₂ jan₂ dsa₂ judío, jaun₂ ca₂tóin'₂ co₂mí'₅₄, con'₂ tñ₃ hora qui₂guió'₅ ca₂juá':

—i'Nio₅ juín₂ diú₄ Diana quián₅ dsa₂ juig₂ Efeso!

35 Jaun₂ dsa₂ i₂lin₅ të₅sí₃ quián₅ dsa₂ juig₂ jaun₂, ca₂tió'₃ jme₁ca₂tió'₃, ca₂jmo₃ ca₂i₃lén₂ dsa₂ tei₄. Jaun₂ gué'₄ ca₂juá':

—'Nia'₂ dsa₂ chan₂ Efeso, ta₁caun₂ mi₂güíg₃ bá₄ le₁ŋj₅ dsa₂ a₂ca₂tíñ₂ dsa₂ juig₂ Efeso jmo₃ 'í₁ guá'₅ quió'₅ diú₄ juín₂ Diana, ton'₂ jmo₃ 'í₁ nió'₄ quió'₅ a₂ca₂sió₃ guei'₅₄ i₂juíg₃. * 36 I₁jan₂ jua'₅₄ le₃juá'₂ a₂tsá₃ ŋj₅. Jaun₂ tei₄ jmo₄ 'nia'₂, 'nio'₂ 'nia'₂ 'au'₂ dse₃ né'₃ gué'₄ a₂jmó'₂ 'e₂ jmo'₂. 37 Ia₁ dsa₂ i₂në₂chan₂ 'nia'₂, tsá₃ 'ang₂₃ a₂ca₂tíñ₂ guá'₅, on₃ gué'₄ 'iin₂₃ 'lig'₅₄ diú₄ quián₂ jniog₄. 38 Chi₂hua'₂ 'nio₃ Demetrio mi₃ dso₄, quain'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂jmo₅ ta₁ quiain'₅₄, jaun₂ gué'₂ chan₂ dsi₂tan₅₄ ne₄ta₁ ja₁lé₂ dsi₃mi₃ dso₄. 39 La₁ ně₁jua'₂ a₂mi'₂ 'nia'₂ lë₅ caun₂ dso₄ juë'₂ gué'₄ con'₂ gué'₄ a₂jaun₂, 'nió'₅ le₃rë₂ ne₄ dsi₂tan₅₄ jé₁ma₂le₁ŋj'₂ dsa₂ juig₂. 40 Ia₁ go'₂ quián₂ jniog₄ a₂jmo'₂ 'nia'₂ le₂në₅, ně₁jua'₂ ca₂'nag₃ dsa₂ a₂nj₄ lë₃ 'niog₂ mi'₅₄, jui₁lia'₂ mi'₅₄ a₂ca₂lë₃ ně₃. Ia₁ ně₁jua'₂ ca₂ŋjag₃ dsa₂ 'e₂ 'uig₅₄ ca₂lë₃ mi'₅₄ la₂, tsá₃ 'e₂ cha₂ le₃ŋjag₄.

41 Jme₁ma₂ca₂dsan₃ juá'₂ le₂në₅, ca₂jme₃dsiain₂₃ bá₄ jág₁ a₂le₁ŋj'₂ dsa₂. Jaun₂ ca₂dsiain'₂ bá₄ dsa₂, qui₂ca₂l3lein₃ quió'₅.

20

Ca₂ŋjó₃ Pablo 'uë₃ Macedonia quian'₅₄ Grecia

1 Jme₁ca₂dsan₃ mi'₅₄ jaun₂, qui₂ca₂té'₃ Pa₄ le₃jín₃ dsa₂ 'én₂, qui₂ca₂cuë'₃ bí₂. Jme₁ca₂lë₃ jaun₂, qui₂ca₂'ág'₃ jág₁ riin'₅₄. Jaun₂ gué'₄ ca₂ŋjó₃ jui₅ Macedonia. 2 Jaun₂ qui₂i₁jag₅₄ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'í₁ ja₁jaun₂. Quian'₅₄ jág₁ quió'₅ qui₂i₁cuë'₂ bí₂ riin'₅₄. Cang₂ gué'₄ jaun₂ ca₂ŋjó₃ táng₃ jui₅ Grecia. 3 Ja₁jaun₂ ca₂'í₃ 'ni₅ tsi'₂. Jme₁ma₂'ein₅₄ jui₅ 'í₂ ni₁barco a₂dsó₃ jui₅ Siria, jme₁ca₂rë₃ŋj₅ a₂ma₂jmo₅ dsa₂ judíos caun₂ jág₁ a₂tsáun₂. Jaun₂ co₂ŋei'₅₄ tsá₃ ma₃ca₂ŋjái'₃

§ 19:29 griego: theatron (co₂'nió'₄ caun₂ estadio a₂lë₅ dso'₂ dsi₂con'₂). * 19:35 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "a₂ca₂sió₃ ja₁con₂ diú₄ Júpiter."

ju_i₅ jaun₂. Ca₂já'i₃ bá₄ táng₃ ju_i₅ 'uë₃ ca₂jí₃ Macedonia. ⁴ Jaun₂ ca₂jme₃quiong'₅₄ dsa₂ le₂'i₄ ju_i₅ i₂chen₂ Sópater ja₁ñjí₅₄ Pirro, * i₂chan₂ Berea, Aristarco quian'₅₄ Segundo i₂chan₂ Tesalónica, Gayo i₂chan₂ Derbe; Timoteo, Tíquico quian'₅₄ Trófimo në₃ i₂chan₂ juig₂ gu₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Asia. ⁵ Jaun₂ në₃, rin'₅₄ jniog₄ 'éi₂ ca₂i₁jniái₄ ca₂i₁jniog₁₂ juig₂ Troas. ⁶ Cang₂ jme₁ca₂gú₃ jmig₄ a₂gué₅ dsa₂ i₁ñjí₄ a₂tsá₃ levadura quian'₅₄, jaun₂ ca₂tió₄ jnia'₅₄ ni_ibarco ca₂uag₂ Filipos. A₂'ñjá₂ jmig₄ jaun₂, ca₂join₃ jnia'₅₄ juig₂ Troas. Ja₁jaun₂ ca₂jnja₄ jnia'₅₄ guio₃ jmig₄.

'En₅₄ Pablo juig₂ Troas

⁷ Jmig₄ jé₁le₂'uig₅₄ semana, ca₂ñag₂ jnia'₅₄ a₂ca₂dsió₄ i₁ñjí₄. Jaun₂ të₃jé₄ jaun₂ ca₂jme₃tag₅ Pa₄ ca₂jme₃tiñ₂₃ dsa₂. Caun₂ ca₂ton₃ jág₁ ca₂lia₂ ca₂té₂ dsi₃nei₅, ia₁ a₂ma₂ein₅₄ ju_i₅ dsáin'₃ jé₁ma₂jnia₃ jaun₂. ⁸ Jme₁tio₅₄ jnia'₅₄ le₁ñag₂ caun₂ dsi₂néi₂ ja₁lé₄ guei'₅₄. 'Lióng₂ tsí₅ jme₁le₁'ág₄ le₁guí₂ si₂. ⁹ Jan₂ gué₂ dsó₂ jme₁guá₄ caun₂ o₄'né₄ tau₂ quei₂ i₂jme₁chen₂ Eutico. Ia₁a₂jí₄ lë₃ ué₂ qui₂ca₂dsia₃ Pa₄ jág₁, jaun₂ tsá₃ ma₃ca₂tió₃ 'éi₂ a₂i₁güíñ₃. Jme₁ma₂rë₂güíñ₃ tsá₃ ma₃lí₄ jme₁ca₂táin₂ ca₂té₂ ja₁lé₄ 'nì₅ juíñ₃ guei'₅₄. Ma₂join₂₃ jme₁ca₂i₁cho₄ dsa₂. ¹⁰ Jaun₂ ca₂sión₃ Pa₄ jáñ₃, ca₂jñai₃ 'lag₄ ca₂quiog₂ ne₄ quió₅, jaun₂ ca₂juá₂ ca₂tsí₃ riñ₅₄:

—Tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia₂ gang₃, ia₁ 'i₄ bá₄ jme₂dsí₂ quió₅ chi₂.

¹¹ Jaun₂ në₃ ca₂uíg₂ táng₃ Pa₄ guei'₅₄. Jaun₂ ca₂dsió₃ i₁ñjí₄, ca₂gué₃ bá₄ jaun₂ në₃. Caun₂ ca₂dsia₃ bá₄ gué₄ Pa₄ jág₁ ca₂lia₂ ca₂jnia₃. Ca₂jñai₃ bá₄ jaun₂ në₃. ¹² La₁ dsó₂ 'éi₂ në₃, jéin'₃ bá₄ ca₂tág₃ dsa₂, jmo₅ dsa₂ 'io₂ ca₂le₃jiñ₃.

Ca₂'uin₂ dsa₂ Troas, ca₂i₃léin₂ táng₃ ju_i₅ Miletó

¹³ Ca₂i₃jñióg₄ bá₄ jnia'₅₄ i₂náu₅ quian'₅₄ ni_ibarco ca₂té₂ Asón ca₂i₁te₁ Pa₄, ia₁ jme₁ma₂lé₅ jág₁ a₂'nio₃ dsó₃ 'ñiog₅ ju_i₅ tag₅₄. ¹⁴ Jme₁ca₂rë₃quiain'₅₄ jnia'₅₄ juig₂ Asón, ca₂'í₃ ni_ibarco quian'₅₄ jnia'₅₄ a₂ca₂l₃náu₅ ju_i₅ Mitilene. ¹⁵ Ca₂'uag₂ jnia'₅₄ ja₁jaun₂. Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂ñag₅₄ cau₅ ja₁té₂ dsa₂ Quío, (a₂niog₅ jé₄ jmi₁ñjí₄). Caun₂ jmig₄ cang₂ jaun₂, ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ 'o₄ jmi₁ñjí₄ ja₁chei₂ Samos. [Jaun₂ ca₂jñia₁ jnia'₅₄ juig₂ Trogilio].† Jme₁jnia₃ jaun₂ gué₄ ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ të₂ juig₂ Miletó. ¹⁶ Jaun₂ le₂në₅ ca₂lë₃, ia₁ tsá₃ 'nio₃ Pa₄ 'i₂ ué₂ 'uë₃ Asia, tsá₃ ma₃ca₂ñei₅₄ ju_i₅ Efeso. Ia₁ 'nio₃ dsáin'₄ ñjí₅₄ ta₁ ju_i₅ Jerusalén, a₂'nio₃ ñii₅ ja₁jaun₂ Jmig₄ Të₂láu₃-guiá₂ në₁ja₂ ca₂lë₃.

Ca₂ton₃ Pablo jág₁jin₄ dsa₂ can'₅₄ quián₅ riñin₅₄ chan₂ Efeso

¹⁷ 'En₅₄ Pa₄ juig₂ Miletó, jaun₂ ca₂jí₂ ca₂le₃jín₃ dsí₂gui₅₄ can'₅₄ quián₅ riñin₅₄ i₂chan₂ Efeso. ¹⁸ Jme₁ca₂dsi₃lén₂ dsa₂, jaun₂ ca₂juá₂ Pa₄:

—Ni_i'₅₄ bá₄ 'nia₂ 'a₂lia₂ ma₂jmo₃ jniá₂ ca₂le₃ guang₃ le₂'uig₅₄ 'uë₃ Asia. ¹⁹ Ca₂le₃jé₃ jmig₄ bá₄ lia₂ con₂ ca₂'ú₃ jin₄ 'nia₂, ca₂jme₁ti₁₂ ta₁ ne₄ Te₁gui₅₄. Tsá₃ ca₂jme₁juing₂ 'ñjó₃. Tsá₃ caun₂ ca₂i₃jñig₂ 'uig₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁'nio₃ dsa₂ judíos jme₁jmóg₂. ²⁰ La₁ on₃jua'₅₄ jaun₂ tsá₃ ma₃ca₂jme₁ti₅ jniá₂ 'nia₂ a₂dsé₃ quián₂ 'nia₂, ca₂i₁'é₄ jin₄ dsa₂, ca₂ñeg₅₄ të₂ dsi₂néi₂ quián₂ 'nia₂ në₃. ²¹ Lia₂ dsa₂ lín₅ judíos lia₂ dsa₂ griegos në₃, qui₂ma₂juíg₂ jniá₂ a₂'nió₅ jme₃tsí₃ dsa₂ dsi₅ ne₄ Diú₄, a₂le₃'éin₂ të₂le₃ quió₅ Te₁gui₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄. ²² Jaun₂ në₃, ma₂'eng₅₄ ju_i₅ nei₅₄ ju_i₅ Jerusalén, ia₁ chi₂quióng₂ jmig₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄. Tsá₃ a₂jaun₂ guion₅₄ 'e₂ dsi₃jñig₂ ja₁jaun₂. ²³ Jñjá₅₄ lia₂ jaun₂ bá₄ guion₅₄, ia₁ le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂ ja₁ma₂ñeg₅₄, ma₂'é₂ jág₁ Jme₂dsí₂ Jñjó₅ a₂i₁ñag₁₂ uig₅, a₂to₂ dsa₂ 'në₅ 'má₃ në₃. ²⁴ La₁ tsá₃ a₂jaun₂ 'i₅ dsi₃ jniá₂, o₁jñia'₅₄ ca₂quín₂ 'mú₃ quió₃, ia₁jaun₂ bá₄ le₃tei₅₄ jniá₂ ta₁ a₂ma₂chei₃ Te₁gui₅₄ Jesús a₂jmo₅₄, a₂jme₁ting₅ dsa₂ jág₁ dse₃ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄.

²⁵ Jaun₂ në₃ dsón₂ lín₂ jniá₂, 'nia₂ riñ₅₄ jniog₄ i₂ma₂nei₂ jág₁ a₂ma₂qui₂ma₂'é₃ jniá₂ ñjí₂₃, o₁líg₂ jmig₄ tsá₃ ma₃jag₅₄ 'nia₂ jniá₂ táng₃. ²⁶ Jaun₂ lë₃ juig₂ jniá₂ 'nia₂ tsá₃ ma₃'e₂ rë₂cán₄

* ^{20:4} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "ja₁ñjí₅₄ Pirro." † ^{20:15} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ në₅.

jniá₂ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂, ²⁷ ia₁ ma₂ca₂juíg₂ bá₄ jniá₂ 'nia'₂ con₂ lě₅ dsí₂jiog₅ dsí₅ Diú₄ jmo₃, tsá₃ 'e₂ ca₂'ma₃ jniá₂ ja₁con₂ 'nia'₂. ²⁸ Jaun₂ ně₃, jmo₄ 'í₁ guiong⁵⁴, jmo₄ 'í₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ríng₂ i₂'én₂ ně₃. Ia₁ o₄gog₂ 'nia'₂ bá₄ ma₂dsiog₃ Jme₂dsí₂ Jñió₅ † a₂jmó₂ 'í₁ dsa₂ i₂lín₅ guá⁵ quián₅ Diú₄ i₂'lian⁵⁴ tě₂le₃ quian⁵⁴ jmi₂ 'an⁵⁴ 'ñiog₅ ja₁ñi⁵⁴. ²⁹ Guion₄ bá₄ jniá₂ a₂ja₃lén₂ dsa₂ sián² jé₁ma₂ñág⁵, a₂'nio₃ 'ein₂ 'nia'₂ ca₂le₃jín₃, a₂jmo₃ jui₁lia₂ jmo₅ dsí₂ji⁵⁴ náu₂ tsau₂ dsí₅, jme₂dsiain₂₃ jui₁lia₂ já₂ cha₂. ³⁰ Náu₃ jé₄ quián₂ 'nia'₂ guiong⁵⁴ dsa₂ i₂jme₃tag₅ le₃jen₅ ia₁jaun₂ 'ein₃ jui₅ quió⁵ 'éi₂ jui₁lia₂ dsa₂ i₂ma₂'én₂ jág₁ dse₃. ³¹ Jaun₂ rë₂ján¹ 'nia'₂, dsá₂ 'au₂ 'nia'₂ jmo₄, ia₁ 'ní₅ ñi₂ ca₂dsin₃ ca₂cué₃ 'nia'₂ jág₁ lia₂ 'uë₂-jmi₂, ca₂le₃jé₃ ca₂'o₃.

³² Jaun₂ ně₃ rín⁵⁴ jniog₄, dsián₄ jniá₂ 'nia'₂ o₄gú₃ Diú₄, ne₄ jág₁ dse₃ quió⁵ a₂'ua₁ dsí₅, a₂lé₂ jmo₃ a₂'uan² 'nia'₂, a₂lé₂ jmo₃ a₂tín⁵⁴ 'nia'₂ a₂dse₃ a₂cha₂ quió⁵, jui₁lia₂ a₂tín₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂lě₅ 'í₁ quiáin₅. ³³ Tsá₃ 'e₂ ma₂ca₂rë₃ 'ín₂ dsí₃ a₂jmo₅₄ quió₃, jui₁lia₂ a₂cha₂ quió⁵ i₂sián², on₃ gué² cu₄nió₄, on₃ gué² cu₄tiog₂, on₃ gué² tsín⁵⁴ ně₃. ³⁴ Ni⁵⁴ bá₄ 'nia'₂ rë₂, tě₂le₃ ma₂jmo₃ bá₄ ta₁ 'ñiò₃ quian⁵⁴ gu₂-tag₃ ma₂'no₃ a₂'nió⁵ dsí₃ñjíg₂ quian⁵⁴ i₂quiang⁵⁴. ³⁵ Ca₂le₃o₃ jmíg₄ bá₄ ma₂'é₃ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ 'nió⁵ jmo₃ dsa₂ ta₁, a₂'nió⁵ jme₃on₅₄ dsa₂ dsa₂ i₂'nió⁵ quió⁵. Dsá₂ 'au₂ 'nia'₂ jmo₄ jág₁ quió⁵ Te₁gui⁵⁴ Jesús, jme₁ca₂juá₂: "Ja₂lin₃ gué₄ dse₃ 'ei₅ dsí₅ dsa₂ i₂cué₅, con₂ gué₄ dsa₂ i₂gue₅."

³⁶ Jme₁ca₂dsan₃ juá₂ Pa₄ le₂ně₅, ca₂chi₃jné₃ quiain⁵⁴ ca₂le₃jín₃ dsa₂, ca₂chi₃léin² Diú₄. ³⁷ Ca₂le₃jín₃ qui₂ca₂'o₃, qui₂ca₂jnai³ Pa₄, ca₂chen³ quió⁵. ³⁸ La₁ ja₂lin₃ gué₄ 'lia'₂ dsí₅ dsa₂ ca₂tóin² jme₁ca₂juá₂ Pa₄, ca₂lia₂ o₁líg₂ jmíg₄ tsá₃ ma₃jín₂ gué₄ riin⁵⁴. Jaun₂ ca₂jme₃quiong⁵⁴ dsa₂, ca₂i₁join₅₄ Pa₄ tě₂ ja₁'ei₅ ni₁barco.

21

Ca₂ñá³ Pa₄juí₅ Jerusalén

¹ Jme₁ca₂tén² dsí₅ jnia⁵⁴ dsa₂ rín⁵⁴, jaun₂ ca₂i₃náu₅ jui₅ ne₄ jmi₁ñjí⁴ co₂dsau₅ tě₂ Cos (a₂niog₅ jé₄ jmi₁ñjí⁴). Jme₁jnia₃ jaun₂ táng₃, ca₂ñag₅₄ ja₁chei₂ Rodas, jaun₂ gué₄ dsi₃náu₅ jnia⁵⁴ juig₂ Pátara. ² Juig₂ Pátara jaun₂, cane₅₄ táng₃ jnia⁵⁴ caun₂ ni₁barco a₂ñjó₃ jui₅ 'uë₃ Fenicia, jaun₂ ca₂tió⁴ jnia⁵⁴, ca₂i₃náu₅ táng₃. ³ Jaun₂ ca₂ñag₅₄ jnia⁵⁴ ja₁jniá₂ Chipre tě₂le₃ gu₂ jen₅, jaun₂ ca₂i₃náu₅ jnia⁵⁴ tě₂ Siria. Jaun₂ ca₂dsiog₃ ni₁barco juig₂ Tiro, ia₁ i₁con₂ lio₅₄ ja₁jaun₂. Jaun₂ ca₂sió₄ jnia⁵⁴ ja₁jaun₂. ⁴ Jaun₂ ca₂jen² jnia⁵⁴ dsa₂ 'én₂ rín⁵⁴ tián⁵ ja₁jaun₂. Jaun₂ ca₂tió⁴ jnia⁵⁴ guio₃ jmíg₄ quiain⁵⁴. Dsa₂ 'éi₂ ně₃, ca₂'é₂ jág₁ a₂ca₂cué₃ Jme₂dsí₂ Jñió₅, ca₂tsí³ Pa₄ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ dsó₃ jui₅ Jerusalén. ⁵ Jme₁ca₂dsin₃ guio₃ jmíg₄ tio⁵⁴ jnia⁵⁴ jaun₂, jaun₂ ca₂'uag₂ táng₃. Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂, quiain⁵⁴ 'io₅₄ quiáin₅, chí² quiáin₅ ně₃, ca₂jme₃quiong⁵⁴ tě₂ 'ni₂ juig₂, ca₂i₁jo₅₄ tě₂ chei⁵⁴ jmi₁ñjí⁴. Ja₁jaun₂ ca₂chi₁jne₁ jnia⁵⁴ ca₂le₃jág₃, ca₂chi₁len⁴ jnia⁵⁴ Diú₄. ⁶ Jaun₂ qui₂ca₂chan⁵⁴ jnia⁵⁴ rín⁵⁴ ca₂'ei⁵⁴ jág₁. Jaun₂ gué₄ ca₂uig₅₄ jnia⁵⁴ 'ñjó₃ ni₁barco. 'Éi₂ ně₃ ca₂i₃lein₃ bá₄ quió⁵.

⁷ Jme₁ca₂'uag₂ jnia⁵⁴ juig₂ Tiro, ca₂i₃náu₅ jui₅ ne₄ jmi₁ñjí⁴ a₂ca₂i₃náu₅ jui₅ Tolemaida. Ca₂cuí₅₄ jnia⁵⁴ Diú₄ rín⁵⁴ i₂tián⁵ ja₁jaun₂, ca₂jnja₄ jnia⁵⁴ co₂jmíg₄ quiain⁵⁴. ⁸ Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂le₃jág₃ con₂ i₂quian⁵⁴ Pa₄ ca₂'uag₂ ja₁jaun₂, ca₂dsi₃náu₅ juig₂ Cesarea. Ja₁jaun₂ ca₂i₁náu₄ jnia⁵⁴ ja₁quió⁴ Felipe i₂'é₂ jág₁ dse₃, i₂lín₅ jan₂ rín⁵⁴ dsa₂ guion₃ i₂jme₂'o₅₄* i₂ca₂quión² dsa₂ le₂jnjá₅. ⁹ Felipe 'éi₂ jme₁chan₂ quéñ₂ ja₁míg₄ on₃jua⁵⁴ i₂ma₂jen² gu₂. 'Io₅₄ quéñ₂ 'éi₂ jme₁'é₂₃ 'é₅ dsa₂ jág₁ a₂cué₅ Diú₄. ¹⁰ Ma₂ne₁ñjó₄ ca₂la₂ jmíg₄ tio⁵⁴ jnia⁵⁴ jme₁ca₂dsiog₃ jan₂ dsa₂ i₂té₂ dsa₂ Agabo, i₂'é₂ jág₁ a₂cué₅ Diú₄, a₂ca₂o₃jag₅₄ jnia⁵⁴. ¹¹ Jaun₂ jme₁ca₂guan₃ 'éi₂ ně₃, ca₂can₃ lau₂ jén⁵ tú⁵ Pa₄, jaun₂ qui₂ca₂'néi₂ mi₂tag₅₄ 'ñiog₅ quian⁵⁴ mi₂gu₂ ně₃. Jaun₂ ca₂juá₂:

† **20:28** griego: (ma₂chei³ Jme₂dsí₂ Jñió₅ a₂lé₂'nia'₂) epískopos (dsa₂ i₂con₂ 'í₁). * **21:8** dsa₂ guion₃ i₂jme₂'o₅₄: 'Nio'₂ ja₁ton₅ Hechos 6:1-7; Filipenses 1:1.

—Le₂la₂ juá'₂ Jme₂dsí₂ Jnjo₅: “Le₂la₂ jmo₃ dsa₂ judíos jé₄ juig₂ Jerusalén jmái'₂ dsa₂ i₂quió'₅ ni₁lau₂ la₂, jaun₂ jáng'₂ o₄gú₃ dsi₂nau₂.”

¹² Jme₁ca₂néi₁ jnia'₅₄ le₂në₅, jaun₂ ca₂mí₁ jnia'₅₄ quian'₅₄ dsa₂ chan₂ Cesarea ca₂chei₅₄ Pa₄ a₂tsá₃ ma₃dsó₃ Jerusalén. ¹³ La₁ jaun₂ ca₂ηag₃ Pa₄:

—¿'E₂ lë₃ qui'₂'-au'₂ 'nia'₂, jmo'₂ 'nia'₂'ag₅ 'lia'₂ dsi₃? Ia₁ ma₂rë₂ján₁ bá₄ jniá₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ ca₂ne₅₄ a₂'nei₃ dsa₂. Ján₃ bá₄ ma₂'ei₅ caun₂ dsi₃ a₂jóng₂, jηag'₃ dsa₂ juig₂ Jerusalén, o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄ Jesús.

¹⁴ Ia₁ tsá₃ jág₁ ca₂can₃ Pa₄ a₂ca₂chei₅₄ jnia'₅₄ a₂tsá₃ dsó₃, jaun₂ ca₂jmó₁ jnia'₅₄ tei₄ jme₁ma₂në₂juá'₅₄:

—Jui₁le₅₄ bá₄ a₂'hio₂ dsi₅ Te₁gui'₅₄ jaun₂.

¹⁵ Cang₂ jaun₂ ca₂jmó₁ jnia'₅₄ co₂jnia₅₄ quián₂, ca₂tió'₄ jui₅ i₃náu₅ jui₅ Jerusalén. ¹⁶ I₂lin₅₄ dsa₂ 'én₂ i₂chan₂ Cesarea ca₂jme₃quiong'₅₄. Jé₄ jaun₂ ηó₃ jan₂ dsa₂ i₂chen₂ Mnasón i₂chan₂ Chipre. Ma₂líg'₂ bá₄ ma₂já₅ dsa₂ 'éi₂ a₂lín₅ dsa₂ i₂'én₂. Ja₁quió'₄ 'éi₂ ca₂i₁jnia₄ jnia'₅₄ Jerusalén.

Ca₂ijin₁ Pa₄ Jacobo

¹⁷ Jme₁ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ juig₂ Jerusalén, jaun₂ rin'₅₄ i₂tián'₅ ja₁jaun₂ ca₂guei₃ ca₂lia'₂ 'io'₂ jén'₅. ¹⁸ Jme₁jnia₃ jaun₂, ηó₃ Pa₄ quiain'₅₄ jnia'₅₄ a₂ca₂i₁jin₁ jnia'₅₄ Jacobo. Ja₁quió'₄ 'éi₂ jme₁tion'₅₄ jin₂ gui'₅₄ can'₅₄.† ¹⁹ Jaun₂ qui₂ca₂cuag₃ Pa₄ Diú₄. Jaun₂ ca₂dsia₃ Pa₄ ca₂lejé₃ 'e₂ a₂ma₂jmo₃ Diú₄ jin₄ dsi₂nau₂ tē₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂. ²⁰ Jme₁ca₂nág₂ dsa₂ jág₁, jaun₂ ca₂jme₃juíin'₂ Diú₄. Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ Pa₄:

—Dse₃ jaun₂ rin'₅₄ jniog₄, la₁ ηí'₅₄ bá₄ 'ne₂, tē₂le₃ mei₅ bá₄ dsa₂ judíos i₂ma₂'én₂. Ca₂le₃jín₃ 'éi₂ ně₃, dsen₅₄ dsi₅ le₃quió'₅ 'Éi'₃ Juá'₅. ²¹ Jaun₂ ma₂juá'₂ dsa₂ a₂ηí'₂ 'ne₂ jme₂tíng₁ dsa₂ judíos i₂tián'₅ go₄ dsi₂nau₂, a₂tsá₃ ma₃tón'₂ jui₅, tsá₃ ma₃jme₃ti₃ 'éi'₃ ca₂jmo₃ Moisés, a₂tsá₃ ma₃ti₃ dsa₂ ni₁lo₁ chi'₂ dsa₂ ηe'₂ quiáin₅, on₃ guë'₂ jmo₃ jui₁lia'₂ tag₄ chí'₅ quiáin₂ jniog₄. ²² ¿'E₂ lë₂ ně₃? Ia₁ tion₅₄ ja₃lén₂ dsa₂ a₂ηí'₂ jé₁ma₂ca₂rë₃ni₅ a₂eng'₅₄ ja₁lá₃,‡ ²³ Co₂ηei'₅₄ gué₄ dse₃ jmó'₂ a₂jua'₅₄ jnia'₅₄ la₂: Chan₂ jé₄ la₂ quiáin₂ jnia'₅₄ quéñ₂ dsa₂ i₂tion₅₄ niog₅ jme₃ti₃ caun₂ jág₁ quió'₅ a₂ma₂cué'₃ Diú₄. ²⁴ Jn₁ia₅ jui₁dsi₂léin₂ quian'₅₄ 'ne₂, jmo₄ le₁jé₃ quiáng'₂ quiain'₅₄. Jaun₂ 'ne₂ bá₄ qui'₅₄ lia'₅₄ ia₁jaun₂ ma₂lé₂ jme₃ti₃ a₂chéi₃ jnj₂ dsi₅₄, ia₁jaun₂ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ le₃lí'₄ a₂tsá₃ dsau₅ jág₁ a₂dsia₅ dsa₂ a₂tiin₂₃ 'ne₂. Jaun₂ le₃nj₅ dsa₂ a₂jme₂ti'₅₄ bá₄ 'ne₂ ján₃ con'₂lë'₅ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅ Moisés.§ ²⁵ La₁ ma₂ca₂chen₅₄ bá₄ jnia'₅₄ si₂ ne₄ dsi₂nau₂, a₂ca₂chei₅₄ jnia'₅₄ a₂tsá₃ lin₄ jmo₃ o₂i₁ dsi₅ quian'₅₄ 'Éi'₃ Juá'₅,* a₂jnj₁'54 lia'₂ tsá₃ quíg'₃ ηí₄ já'₂ i₂ma₂cuin₃ dsa₂ diú₄ lag₄, on₃ guë'₂ guë'₃ jmi₂, on₃ guë'₂ ηí₄ já'₂ i₂gúü'₃ dsa₂ dsi₂lag₄, tsá₃ nió'₃ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₅ dsi₂i₂gu₂ ně₃.

Ca₂jña'₃ dsa₂ Pa₄ i₁dsi₅ guá'₅ templo

²⁶ Jaun₂ ca₂jña₃ bá₄ Pa₄ dsa₂ quéñ₂ 'éi₂. Jme₁jnia₃ jaun₂ ně₃, Pa₄ quiain'₅₄ dsa₂ quéñ₂ 'éi₂ ca₂jmo₃ le₁jé₃ quió'₅. Jaun₂ ca₂'í₃ i₁dsi₅ guá'₅ templo ca₂i₁'é₄ jág₁ i₂líg'₂ dsian₅ ta₁guio₃ jmíg₄ a₂jmo₂₃ le₁jé₃ quió'₅, jé₁ma₂té₂ rë₁dsí₂ dsa₂ já'₂ ne₄ ne₄chei₂ o₄quió'₄ le₂jain₂ le₂jain₂.†

²⁷ La₁ jme₁ja₂quián₃ dsin'₅₄ ta₁guio₃ jmíg₄ jaun₂, jan₂-on₃ dsa₂ judíos i₂chan₂ 'uë₃ Asia ca₂o₃lén₂, jaun₂ ca₂jín₂ Pa₄ i₁dsi₅ guá'₅. I₂'éi₂ ca₂jmo₃ ca₂tón'₂ dsa₂ co₂mi'₅₄, jaun₂ ca₂jña'₃ dsa₂ Pa₄. ²⁸ Jaun₂ qui₂ca₂tón'₂ ca₂guío'₃ ca₂juá'₂:

—i'Nia'₂ dsa₂ juig₂ Israel, jme₁'o₁ jnia'₅₄! I₂la₂ bá₄ dsa₂ i₂ηí₄ lë₃ ηí₅ ca₂le₃jé₃ juig₂ jme₂tiin₂₃ dsa₂ jág₁ 'lig'₅₄ ja₁con₂ juig₂ go₄ jniog₄, a₂jme₂tiin₂₃ dsa₂ a₂tsá₃ jme₃ti₃ dsa₂ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅ Moisés, a₂tsá₃ 'e₂ quen₅ guá'₅ templo la₂ quiáin₂ jniog₄. Në₃ ně₃, ma₂në₂tióin'₂ i₂lin₅₄ dsa₂ griegos i₁dsi₅ guá'₅ templo, a₂ma₂në₂jme₂'iog₃ ja₁jnjí₅ la₂.

† ^{21:18} griego: presbítero. ‡ ^{21:22} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂; “Ia₁ tion₅₄ bá₄ le₃ηí₅ dsa₂ a₂eng'₅₄ ja₁lá₃.” § ^{21:24} 'Í₂ Números 6. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Hechos 18:18. * ^{21:25} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “a₂tsá₃ lin₄ jmo₃ o₂i₁ dsi₅ quian'₅₄ 'Éi'₃ Juá'₅.” † ^{21:26} 'Í₂ Números 6.

29 Juá' ₂ le₂në₅, ia₁ ma₂jág₂ dsa₂ le₂jniá₅ ma₂jíin₂ Trófimo i₂chan₂ Efeso a₂i₁n₁⁵⁴ quiain⁵⁴ Pa₄ jé₄ juig₂ Jerusalén, jaun₂ líin₂ a₂ma₂jnjia₃ Pa₄ 'éi₂ i₁dsi₅ guá⁵.

30 Ta₁caun₂ juig₂ ca₂tón₂ dsa₂ co₂mi⁵⁴, jaun₂ ca₂o₃lén₂ dsa₂ co₂chi⁵⁴. Jaun₂ ca₂jnja³ dsa₂ Pa₄ qui₂ca₂tsag² tē₂le₃ ca₁'né₄ i₁dsi₅ guá⁵, jaun₂ ca₂jnéi₃ dsa₂ ds₁ju₅ o₄'né₄. **31** Jme₁ma₂'nio₃ jme₁jñii³ bá₄ Pa₄ jme₁ca₂dsiog₃ jág₁ ca₂rē₃ñi₅ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄, ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ juig₂ Jerusalén tioin⁵⁴ co₂mi⁵⁴. **32** Ds₁ju₅ jaun₂ ca₂jñii² juig₅₄ 'lióg₂ quian⁵⁴ ca₂le₃jín₃ 'lióg₂ quiain⁵⁴, ca₂iléin₂ co₂ei₅ ja₁tion⁵⁴ dsa₂ co₂mi⁵⁴. Jaun₂ ds₁ju₅ jme₁ca₂jág₃ dsa₂ ds₁lén₂ 'lióg₂ quiain⁵⁴ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄, jaun₂ ca₂téin₂ bá₄ Pa₄, ia₁ jme₁tioin⁵⁴ cuë₂₃. **33** Jaun₂ jme₁ca₂dsiog₃ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄, ca₂jñai³ Pa₄ ca₂jmo₃ 'éi³ ca₂'néi₂ 'lióg₂ quian⁵⁴ tñ₃ ñí₁ cadenas. Jaun₂ gué₄ ca₂jñi³ dsa₂ 'ein₂ 'éi₂ Pa₄, 'e₂ ca₂jmo₃. **34** Jaun₂ jma₃quén₅ qui₂ca₂guió³ dsa₂ juig₂ le₂jain₂ le₂jain₂. Ca₂lia² jñia⁵⁴ tsá₃ ca₂jñi² juig₅₄ 'lióg₂, ia₁ a₂ñj₄ chí⁵ co₂mi⁵⁴. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi³ ca₂tág₃ dsa₂ Pa₄ ju₅ 'né₅ ja₁tion⁵⁴ 'lióg₂. **35** Jme₁ja₂quián₃ ds₁len₃ dsa₂ ja₁l₄ ní₁ta₅ 'né₅ ja₁tion⁵⁴ 'lióg₂, jaun₂ ca₂jilog₃ 'lióg₂ ca₂jñiai₃ Pa₄ ju₅ guei⁵⁴ ia₁ a₂ñj₄ 'ñio₅ lin₃ 'ne₂ dsa₂ juig₂. **36** Ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ juig₂ jme₁ja₂léin₂ chí₁co⁵⁴ qui₂guió⁵ qui₂juá²:

—Ju₁jon₅₄ i₂në₅!

Ca₂ton₃ Pa₄ jág₁ a₂lióin₂ 'ñiog₅ ne₄ dsa₂ juig₂

37 Jé₁jme₁ma₂to² 'lióg₂ toin² Pa₄ ds₁néi₂ ne₄ta₁ quió⁵, jaun₂ ca₂juá² Pa₄ ca₂tsí³ juig₅₄ 'lióg₂ dsen⁵⁴:

—¿Lé₂ le₃juá⁴ jniá₂ ca₂jon₄ jág₁?

Jaun₂ ca₂ñag₃ juig₅₄ 'lióg₂:

—¿Tín² 'ne₂ dsiá¹ jág₁ jmei₅ griego? **38** Jaun₂, ¿on₃jua⁵⁴ 'ne₂ líng⁵ dsa₂ egipcio i₂ca₂jmo₃ mi⁵⁴ qui₂ca₂tsi₂jain₃ dsa₂ ma₂i₁jáun₃, ca₂'u₁in² quén₂ mei₅ dsa₂ i₂ma₂ca₂jme₃dsian₅ dsa₂ ju₅ 'uë₃ quein₂?

39 Jaun₂ ca₂juá² táng₃ Pa₄:

—Dsa₂ judío bá₄ lín₅ jniá₂, i₂chan₂ juig₂ Tarso, caun₂ juig₂ dsen₅₄ téñ₅ 'uë₃ Cilicia. La₁ jmo₄ dse₃ 'au² cuë¹ jmi₄ a₂juig₅₄ jniá₂ dsa₂ juig₂ jág₁.

40 Ca₂cuë₃ bá₄ jmi₄ jaun₂ në₃. Jaun₂ ca₂nau₂ Pa₄ ne₄ ní₁ta₅ jaun₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ léi₄ quian⁵⁴ gu₂ ca₂tsí³ dsa₂ a₂jmo₃ tei₄. Jme₁ma₂chí⁵ tei₄, jaun₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂juá² jág₁ quian⁵⁴ jág₁ jmei₅ hebreo,‡ ca₂tsí³ dsa₂:

22

1 —'Nia² dsa₂ go₂ riñ⁵⁴ jniog₄, gui⁵⁴ can⁵⁴ në₃, nei₂ de² 'nia² a₂juá⁴ jniá₂ juig₅₄ 'nia² a₂jáng⁴ jág₁ dsau₅ quió₃.

2 Té₂le₃ tei₄ guë₄ ca₂i₃lén₂ dsa₂ jme₁ca₂nág₂ a₂juá² Pa₄ quian⁵⁴ jág₁ jmei₅ hebreo.* Jaun₂ caun₂ ca₂juá² bá₄ 'éi₂:

3 —Dsa₂ judío bá₄ lín₅ jniá₂. Juig₂ Tarso bá₄ chang₂, ja₁tén₄ 'uë₃ Cilicia. La₁ Jerusalén la₂, bá₄ ca₂i₃juing². Ca₂i₃ jniá₂ si₂ a₂ca₂jme₃tag₅ tē₅ Gamaliel. Co₂rē₂ bá₄ ca₂jme₃tag₂₃ con² lë₅ Si₂ 'Éi³ quió⁵ dsa₂ quián₂ jniog₄ ma₂líg². A₂dsen₅₄ ds₁ju₅ jme₁líng₄ le₃quió⁵ Diú₄, ju₁lia₂ jmo² 'nia² ca₂le₃jíng³ rë₂në₃. **4** Qui₂ca₂co₃'én₃ jniá₂ dsa₂ i₂tion⁵⁴ Ju₅ quió⁵ Te₁gui⁵⁴ le₂jñiá₅, ca₂lia² ca₂quín₂ 'mú₃ quió⁵. Qui₂ca₂toin₂ 'né₅ 'má₃ lia₂ dsa₂ 'ñe₂ lia₂ dsa₂ mí₂. **5** Lé₂ bá₄ jáng³ jág₁ dsau₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄, ca₂le₃jín₃ gué₄ ds₁gui⁵⁴ can⁵⁴ në₃, ia₁ guioin₅₄ bá₄ ca₂jáng³ si₂ jniá₂ a₂ca₂chein₃ ne₄ riñ⁵⁴ i₂tián⁵ Damasco, ca₂jmo₃ 'éi³ a₂jme₁i₁chán³ jniá₂ ríng³ i₂tián⁵ ja₁jaun₂, a₂jme₁té₁₂ le₁'ñei⁵⁴ ia₁jaun₂ gue₃ uig₅ jé₄ juig₂ Jerusalén la₂.

Ca₂dsia₃ Pa₄ 'a₂ lia₂ jme₁ca₂jéin₃ ca₂rë₃'éin₂jág₁ dse₃ (Hechos 9:1-19; 26:12-18)

‡ **21:40** o₃, arameo. * **22:2** o₃, arameo.

⁶ La₁ ia₁ lia₂ con₂ jme₁ nō₃ jniá₂ le₂ i₄ juí₅ né₃ a₂ dsióg₄ juig₂ Damasco, con₂ dsi₂ ní₃, con₂ tsá₃ jáng₅ jme₁ ca₂ téng₃ caun₂ si₂ tág₅ jmá₅ a₂ já₃ jui₅ guei₅₄ i₂ juig₃. ⁷ Jaun₂ i₃ íng₃ 'uë₃. Dsí₂ jui₅ le₂ jaun₂ ca₂ nag₃ jág₁ a₂ juá₂: “Saulo, Saulo, ¿'e₂ lë₃ co₂ éin₅ jniá₂? ” ⁸ Jaun₂ ca₂ ñag₄ jniá₂: “¿'Ei₂ 'ne₂ gui₅₄? ” Jaun₂ ca₂ juá₂ tság₅ jniá₂: “Jesús chan₂ Nazaret bá₄ jniá₂ i₂ co₂ én₅ 'ne₂. ” ⁹ Ján₃ bá₄ ca₂ jág₃ dsa₂ i₂ jme₁ quian₅₄ jniá₂ si₂ jaun₂, jaun₂ ca₂ rë₃ gó₅. La₁ tsá₃ ca₂ nág₂ jág₁ quió₅ i₂ ca₂ juá₂ ca₂ tság₃ jniá₂. ¹⁰ Jaun₂ ca₂ ñag₄ jniá₂ jaun₂ né₃: “Te₁ gui₅₄, ¿'e₂ 'nió₅ jmo₅₄ jniá₂? ” Jaun₂ ca₂ juá₂ Te₁ gui₅₄: “Nau₂, gua₂ jui₅ juig₂ Damasco. Ja₁ jaun₂ juá₂ dsa₂ ca₂ le₃ jé₃ 'e₂ 'nió₅ jmo₂. ” ¹¹ Ia₁ co₂ dsia₅ ca₂ téng₂ bá₄ quian₅₄ si₂, jaun₂ dsa₂ i₂ quiang₅₄ bá₄ ca₂ jio₃ le₁ chan₂ gu₃ a₂ ca₂ dsióg₃ tē₂ Damasco. ¹² Ja₁ jaun₂ jme₁ guá₄ jan₂ dsa₂ chen₂ Ananías, i₂ jme₁ jme₂ ti₃ con₂ lë₅ Si₂ 'Éi₃ Juá₅ quió₅ Moisés, jaun₂ ca₂ le₃ jín₃ dsa₂ judíos i₂ tián₅ Damasco ca₂ juá₂ dse₃ 'iin₂₃ 'éi₂. ¹³ Jaun₂ ca₂ dsióg₃ Ananías i₁ jag₅₄ ja₁ jme₁ eng₅₄. Jme₁ ca₂ dsióg₃, ca₂ juá₂: “Saulo riñ₅₄ jniog₄, guei₅₄ táng₃ jme₁ ne₄. ” Dsí₂ jui₅ jaun₂ bá₄ ca₂ lág₃ táng₃ míg₂ ne₃, jaun₂ ca₂ jín₅₄ jaun₂ né₃. ¹⁴ Jaun₂ ca₂ tság₃ táng₃ jniá₂: “Diú₄ quián₅ dsa₂ can₅₄ quián₂ jniog₄ ma₂ ca₂ quióin₂ 'ne₂ le₂ jniá₅, ia₁ jaun₂ le₃ cu₂ ing₂ 'e₂ jaun₂ a₂ 'ñio₂ dsí₅, ia₁ jaun₂ jing₅₄ i₂ qui₂ dsi₅ 'éi₃ rë₂ quiáin₅, ia₁ jaun₂ nág₁ jág₁ quió₅ 'ñiog₅ a₂ tio₅₄ mi₂ o₅₄. ¹⁵ Jaun₂ 'ne₂ gog₅₄ a₂ chi₂ o₁ 'iin₃ o₁ dsia₄ o₁ chei₄ ca₂ le₃ jín₃ dsa₂ ca₂ le₃ jé₃ 'e₂ ma₂ jag₅₄ 'e₂ qui₂ ma₂ nei₂ né₃. ¹⁶ Jaun₂ né₃, tsá₃ ma₃ jme₁ ag₁₂. Nau₂, o₂ chon₅₄ jmig₂, mi₄ ne₄ 'éi₂, ia₁ jaun₂ jñí₃ dsáu₂. ”

Ca₂ dsia₃ Pa₄ 'a₂ lia₂ ca₂ lë₃ a₂ chein₅₄ ñei₅₄ ja₁ con₂ dsi₂ nau₂

¹⁷ Jme₁ ca₂ guáñ₃ Jerusalén, ñeg₅₄ guá₅ templo i₂ chi₁ leng₄ Diú₄. Jaun₂ a₂ lë₁ ca₂ jéin₃ ca₂ jág₃, ¹⁸ ca₂ jing₅₄ Te₁ gui₅₄, jaun₂ ca₂ juá₂: “I₂ ñáu₂ jú₅ tē₂ le₃ dsé₂ juig₂ Jerusalén, ia₁ tsá₃ tón₂ dsa₂ jui₅ jág₁ a₂ juig₅₄ a₂ 'ág₄ jniá₂. ” ¹⁹ Jaun₂ ca₂ ñag₄ jniá₂ ca₂ juig₂: “Te₁ gui₅₄, ca₂ le₃ jín₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ le₁ jñi₅ a₂ jme₁ jñi₅ jniá₂ a₂ jme₁ nei₂₃ ca₂ le₃ jé₃ guá₅ sinagogas a₂ co₂ éng₅ qui₂ cué₅ ca₂ le₃ jín₃ dsa₂ i₂ 'én₂ jág₁ dse₃ quiáng₂, a₂ jme₁ tioin₂ 'né₅ 'má₃. ²⁰ Jme₁ ca₂ jñi₃ dsa₂ Esteban, dsa₂ i₂ jme₁ jág₅ jág₁ dsau₅ quiáng₂, jaun₂ bá₄ jme₁ chén₄ jniá₂ ján₃, ia₁ jme₁ lë₄ caun₂ jág₁ quió₃ quian₅₄ dsa₂ i₂ ca₂ jñi₃ 'éi₂. Jaun₂ ca₂ jmo₃ jniá₂ 'í₁ ni₁ tsín₅₄ dsa₂ i₂ ca₂ jñag₃. ” ²¹ La₁ jaun₂ ca₂ juá₂ Te₁ gui₅₄ ca₂ tság₃ jniá₂: “La₁ gua₂, ia₁ tsag₅₄ jniá₂ uíng₂ quiáng₂, a₂ o₁ 'é₃ jág₁ ja₁ con₂ dsi₂ nau₂. ”

Ma₂ niog₅ ne₄ juig₅₄ 'lióg₂ bá₄ Pablo

²² Co₂ jaun₂ bá₄ ca₂ nág₂ dsa₂ juig₂. Jaun₂ ca₂ jme₃ lióg₃ ca₂ tóin₂ co₂ mi₅₄ ca₂ guió₃ ca₂ juá₂: —Jui₁ Jon₅₄ i₂ në₅! ¡Tsá₃ ma₃ 'nió₅ le₃ chain₂ gué₄!

²³ Jaun₂ dsa₂ juig₂ në₃, caun₂ qui₂ ca₂ tē₂ ca₂ 'oin₂ bá₄ Pa₄, qui₂ ca₂ gág₃ tsín₅₄ tioin₅₄, † qui₂ ca₂ cho₃, dsa₂ 'liog₂ jui₅ guei₅₄. ²⁴ Jaun₂ ca₂ jmo₃ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄ 'éi₃ ca₂ toin₂ Pa₄ dsi₂ n_{éi}₂ ja₁ tion₅₄ dsi₂ lióg₂. Jaun₂ ca₂ jmo₃ 'éi₃ a₂ báin₂ Pa₄ ia₁ jaun₂ jmo₃ jág₁ 'e₂ dso₄ riin₂, 'e₂ 'uig₅₄ ca₂ rë₃ 'në₃ dsa₂ juig₂ quiong₅₄. ²⁵ La₁ jme₁ ma₂ rë₂ 'nei₅₄ a₂ jme₁ ma₂ bóg₂ dsa₂, ca₂ juá₂ Pa₄ ca₂ tsí₃ jan₂ juig₅₄ 'lióg₂ i₂ chén₅ cau₅:

—¿Ca₂ tín₂ 'nia₂ báng₄ jan₂ dsa₂ i₂ té₅ Roma tē₃ tsá₃ ma₂ në₂ quiion₂ 'nia₂ jág₁ dsau₅ quió₅?

²⁶ Jme₁ ca₂ nág₂ juig₅₄ 'lióg₂ a₂ në₅, jaun₂ ca₂ jñi₅₄ i₁ chi₂ juig₅₄ dsen₅₄ quiáin₅ ca₂ juá₂: —Té₃ ñi₅₄ quiáng₂ 'në₁ jua₂ 'e₂ ca₂ jmag₅₄ dsa₂ në₅, ia₁ dsa₂ té₅ Roma bá₄ në₅.

²⁷ Jaun₂ ca₂ jme₃ quián₃ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄ ja₁ en₅₄ Pa₄, jaun₂ ca₂ ñag₃:

—¿Dsón₂ lí₅ 'ne₂ dsa₂ té₅ Roma?

Jaun₂ ca₂ ñag₃ táng₃ Pa₄:

—Ján₅.

²⁸ Jaun₂ ca₂ juá₂ juig₅₄ 'lióg₂ jaun₂ në₃:

—Lióng₂ cu₄ ca₂ quién₂ quió₃ a₂ ca₂ ling₃ dsa₂ té₅ Roma.

Jaun₂ ca₂ juá₂ táng₃ Pa₄:

† 22:23 ca₂ gág₃ tsín₅₄: Le₂ jaun₂ jme₁ jmo₅ dsa₂ léi₄ chi₂ jua₂ 'e₂ tsá₃ tē₅ dsi₅.

—La₁ jniá₂ ně₃, a₂ma₂lín₅ bá₄ jniá₂ lia'₂ con'₂ ca₂rë₃cháng₃.

²⁹ Dsi₂jui₅ jme₁ca₂nág₂ dsa₂ i₂jme₁bán₂ Pa₄, jaun₂ ca₂i₃léin₂ cau₅, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄ ně₃. Ia₁ jme₁ca₂rë₃ñj₅ a₂lín₅ Pa₄ dsa₂ té₅ Roma, ca₂rë₃gó'₅ bá₄ jaun₂ ně₃ ia₁a₂ca₂'nei'₂ Pa₄.

Ma₂chén'₅ Pa₄ ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ dsa₂ judíos

³⁰ Jme₁jnia₃ jaun₂, jme₁'nio₃ le₃ñj₅ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄ 'e₂ 'uig₅₄ jme₁cué'₅ dsa₂ judíos dso₄ Pa₄. Jaun₂ ca₂chén'₂ 'éi₂ ia₁ a₂jme₁chi₁'ñjei'₅₄ quian'₅₄ ni₁ñj₁ cadenas. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂ñj₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsi₂tan₅₄ quián₅ dsa₂ judíos. Jaun₂ gué₄ ca₂dsein₂₃ Pa₄ ca₂chei'₃ ne₄ dsa₂ 'éi₂.

23

¹ Jme₁ma₂chén'₅ Pa₄ ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ dsa₂ judíos, jaun₂ ca₂jíin₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ can'₅₄ 'éi₂, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Rin'₅₄ jniog₄, tei₄ bá₄ 'ei₅ dsi₃ ma₂guio₃, chang₂ tē₂ jmi₄ ně₃, ne₄ Diú₄.

² Jaun₂ Ananías, i₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄, ca₂tsí'₃ dsa₂ i₂jme₁tión₂ cau₅ quió'₅ Pa₄, a₂jnáu₃ mi₂'o₄ 'éi₂. ³ Jaun₂ ca₂ñag₃ Pa₄ ca₂tsí'₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄ 'éi₂:

—¡Diú₄ jnáu₃ quiáng'₂ 'ñiag'₂, 'ne₂ i₂líng'₅ lia'₂ lě₅ caun₂ ni₁'ia'₂ a₂jnja'₅₄ jniá₂ tiog₂ tē₂le₃ co'₅₄!* ¿'Néi'₂ 'ne₂ ja₁ně₅ qui₂dsí'₁ 'éi'₃ ja₁con₂ jniá₂ con'₂ lě₅ Si₂ 'Éi'₃? ¿Jaun₂ 'e₂ lě₃ jmo'₂ 'éi'₃ a₂cué₃ dsa₂ jniá₂, ton'₂ tsá₃ le₂jaun₂ ta₁ quí'₅ Si₂ 'Éi'₃?

⁴ Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ gué₄ ja₁jaun₂:

—¿'E₂ lě₃ ñag'₅₄ le₂ně₅ ne₄ jme₂dsa₂ dsen₅₄ quián₅ Diú₄?

⁵ Ca₂ñag₃ táng₃ Pa₄:

—Rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ jaun₂ guion₅₄ a₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄. Ia₁ juá'₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄: “Tsá₃ chi₁'íng'₄ 'lig'₅₄ dsi₂tan₅₄ juig₂ go'₅₄.†

⁶ Jaun₂ ca₂rë₃lí'₄ Pa₄, i₂lín₅₄ dsa₂ 'éi₂ lín₅ dsa₂ saduceos, i₂lín₅₄ gué'₂ lín₅ dsa₂ fariseos. Jaun₂ gué₄ ca₂juá'₂ Pa₄ tiá₂, ca₂tsí'₃ dsa₂:

—Rin'₅₄ jniog₄, dsa₂ fariseo bá₄ lín₅ jniá₂. Fariseos bá₄ jme₁lín₄ dsa₂ can'₅₄ quiáng₃ ně₃. 'Uig₅₄ ia₁ a₂'éng₂ jág₁ a₂jen'₅₄ táng₃ 'lag₄ bá₄ a₂'iog₅₄ dsa₂, a₂con₂ dsa₂ jág₁ dsau₅ chéng'₅ la₂.

⁷ Jme₁ca₂juá'₂ Pa₄ le₂ně₅, dsa₂ i₂lín₅ fariseos, quian'₅₄ dsa₂ i₂lín₅ saduceos ně₃, ca₂jme₃líog₃ qui₂ca₂tsíin₂ guioin₅₄, ca₂lě₃ le₁dsoin'₅₄. ⁸ Ia₁ dsa₂ saduceos, tsá₃ 'e₂ 'éin₂ a₂jen'₅₄ dsa₂ jé₁ma₂dsain₃, on₃ gué'₂ 'éin₂ a₂chan₂ ángeles, on₃ gué'₂ 'éin₂ a₂chan₂ jme₂dsí₂. La₁ dsa₂ fariseos gué'₂ ně₃, 'éin₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂. ⁹ Jaun₂ ca₂tón₂ ca₂tsíin₂ co₂mí'₅₄. Jaun₂ i₂lín₅₄ dsa₂ i₂lín₅ tē₂juá'₅ i₂tión₂ tē₂le₃ quíó'₅ dsa₂ fariseos, ca₂nau₂ ca₂juá'₂:

—I₁caun₂ 'lig'₅₄ tsá₃ 'e₂ ma₂jmo₃ dsa₂ ně₅. ¿'E₂ lé₂ chi₂juá'₂ dsón'₂ bá₄ ca₂juá'₂ jan₂ ángel, o₃ jan₂ jme₂dsí₂ 'e₂, ca₂tsí'₃ i₂ně₅?

¹⁰ Jaun₂ 'ñio₅ ca₂tón₂ dsa₂ ca₂tsíin₂, ca₂lia'₂ ca₂rë₃gó'₅ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄ jme₁ca₂jág₃. Ia₁ ně₅ tsá₃ ma₂jmo₃ dsa₂ jma₃quén₅ quió'₅ Pa₄, lín₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ ca₂o₃lén₂ 'lióg₂ ca₂dsein₂₃ Pa₄ jé₄ quió'₅ dsa₂, ca₂tág₃ jui₅ ne₄ta₁ ja₁tion'₅₄ 'lióg₂.

¹¹ Jme₁ca₂té₂ tin₃ nei₅ 'en₅₄ Pa₄ ja₁jaun₂, † ca₂jme₃jnia₅ Te₁gui'₅₄ ne₅₄, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Quen'₂ bí₂, Pa₄, ia₁ jui₁lia'₂ ma₂ně₂jang'₅₄ jág₁ dsau₅ ně₂'ag'₅₄ jniá₂ jé₄ juig₂ Jerusalén la₂, le₂ně₅ bá₄ o₁jang'₁ jág₁ dsau₅ o₁'ág'₃ jniá₂ jé₄ juig₂ Roma ján₃.

Cajmo₃ dsa₂judíos jág₁ a₂jme₁ñji₃' Pa₄

¹² Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂jmo₃ jág₁ i₂lín₅₄ dsa₂ judíos a₂jñii'₃ Pa₄. Ca₂'iin₃ Diú₄ a₂ca₂juá'₂ a₂tsá₃ 'e₂ gué'₃, a₂tsá₃ 'e₂ 'iin'₂ ně₃, ca₂lia'₂ ca₂lě₃ a₂niog₅ dsí₅ jmo₃. ¹³ Jme₁lě₂ lě₅ gué₄ con'₂ tē₂lón₃

* ^{23:3} ni₁'ia'₂ tiog₂: 'Nio'₂ ja₁ton₅ Mateo 23:27. † ^{23:5} Éxodo 22:28. ‡ ^{23:11} o₃, "A₂'uë₂ jmi₄ jaun₂."

dsa₂ i₂jme₁ma₂lí' jág₁ jmo₃ le₂jaun₂. ¹⁴ Jaun₂ ca₂i₁lein₅₄ i₁jiin₅₄ juig₅₄ jme₂dsa₂, ca₂le₃jín₃ guë₄ gui'₅₄ can'₅₄ quián₅ dsa₂ judíos ně₃, a₂ca₂i₁jua':

—Jnia'₅₄ ma₂'ín₃ Diú₄ a₂tsá₃ 'e₂ tí₄ 'o₄, ca₂lia'₂ ma₂në₂jñi'₄ jnia'₅₄ Pa₄. ¹⁵ Jaun₂ 'nia'₂ ně₃, quian'₅₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ guá'₅, o₂chei'₅₄ 'nia'₂ juig₅₄ 'lióg₂ a₂ja₂jñiai₃ Pa₄ ne'₅₄ 'nia'₂ 'ióg₃. A₂lë₁juig'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂cau'₅₄ jág₁ dsau₅ co₂rë₂ quió'₅, ia₁jaun₂ bá₄ ja₃jiog₃. Jaun₂ jnia'₅₄ guë'₂ ně₃, ma₂lág₅ co₂jñia₅₄ a₂jñi'₄ né'₃ a₂guáin₂ tē₂la₂.

¹⁶ La₁ ja₁jñi'₅₄ 'io₅₄ rin'₅₄ Pa₄ ca₂rë₃jí₅ jág₁ jaun₂. Jaun₂ ca₂nei₅₄ ne₄ta₁ quió'₅ 'lióg₂ ca₂i₁'é₄ jág₁ ne₄ Pa₄. ¹⁷ Jaun₂ Pa₄ ně₃ ca₂té'₃ jan₂ juig₅₄ 'lióg₂, jaun₂ ca₂juá':

—Jnia₅ chi'₂ la₂ ne₄ juig'₂ 'nia'₂, ia₁ cha₂ jág₁ quian₅ dsi₃'é₃.

¹⁸ Jaun₂ ca₂ne₄ 'éi₂ ca₂i₁jñiai₃ chi'₂, jaun₂ ca₂juá':

—Pa₄ i₂lë₅ 'í₁ quián₅ 'lióg₂ ně₂té₂ jniá₂ a₂në₂mi₃ a₂i₁jñiag₂ chi'₂ la₂, ia₁ cha₂ jág₁ quian₅ a₂'é₂ ne'₅₄.

¹⁹ Jaun₂ ca₂jña'₃ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄ 'éi₂ mi₂gu₂ chi'₂ 'éi₂, con'₂ ca₂jiog₃ cau₅, jaun₂ ca₂ηag₃:

—¿E₂ jág₁ quian'₅₄ juig'₅₄ jniá₂?

²⁰ Jaun₂ ca₂ηag₃ chi'₂ 'éi₂:

—Ma₂në₂jmo₃ dsa₂ judíos caun₂ jág₁ a₂mi₃ ne'₅₄ a₂o₁jñiag'₂ Pa₄ 'ióg₃ ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅ dsa₂ judíos. A₂nio₃ jme₃gain₂₃ 'ne₂ jmo₃ ně₂jag₄ bá₄ a₂con₂ dsi₂tan₅₄ jág₁ dsau₅ quió'₅ 'éi₂.

²¹ La₁ tsá₃ o₁'eng'₅₄, ia₁ lë₅ guë₄ tē₂lón₃ dsa₂ quián₅ ma₂le₁'mai₅₄ cau₅ jui₅ le₁jñiog₂₃. Ma₂'iín₃ Diú₄ a₂tsá₃ 'e₂ guë'₃, 'í₁'₂, ca₂lia'₂ ca₂jñiil'₃ Pa₄. Jñia'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ le₁jñia₂₃ chi₂jua'₂ 'e₂ jág₁ juig'₅₄ 'ne₂.

²² Jaun₂ ca₂'ág'₃ jág₁ juig₅₄ dsen₅₄ 'éi₂, ca₂juá'₂ a₂tsá₃ 'ein₂ tsí'₃ jág₁ a₂ca₂dsia₃ jaun₂.

Ca₂dsián'₂ dsa₂ Pa₄ ne₄ Dsi₄má'₂ Félix

²³ Jaun₂ ca₂té'₃ juig₅₄ 'lióg₂ dsen₅₄ on₃ juig₅₄ 'lióg₂ quián₅, ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂jmo₃ 'éi₂ co₂jñia₅₄ tñ₃ 'njá₂-lón₂ 'lióg₂ a₂dsi₃léin₂ jui₅ tag₅₄; 'nag'₂ ne₂guión₂ rë₂dsí₂ guian₃ guë'₂ (70) dsi₃léñ₂ co₁dsin₅₄ cua₁, tñ₃ 'njia₂-lón₂ guë'₂ i₂cán₂ njí₁ chen'₂, a₂dsi₃léin₂ jui₅ Cesarea con'₂ hora njí₁ njí₃ le₃ca₂nei₂. § ²⁴ Jaun₂ ca₂chein₃ jág₁ a₂jmo₃ dsa₂ co₂jñia₅₄ cua₁ i₂co₃dsin₅₄ Pa₄. Ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂jmo₃ dsa₂ í₁, dsi₃jón₂ 'éi₂ o₄gú₃ Dsi₄má'₂ Félix tē₂dsein₃ jén₃ le₂jaun₂. ²⁵ Jaun₂ quian'₅₄ dsa₂ i₂i₁jon₅₄ Pa₄, ca₂chen₃ juig₅₄ dsen₅₄ si₂ la₂ a₂juá':

²⁶ Jniá₂, Claudio Lisias, tsíng₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'ne₂, gui'₅₄ Dsi₄má'₂ juin'₂ Fé₁. Cuíng₅ Diú₄ 'ne₂.

²⁷ Ca₂jñau'₃ dsa₂ judíos ca₂jñai'₃ dsa₂ ně₅, a₂jme₁jñag'₃. La₁ jme₁ca₂rë₃guion₅₄ a₂líin₅ dsa₂ tén₅ Roma, jaun₂ ca₂neg₅₄ i₁lioin₁₂ quian'₅₄ 'lióg₂ quiáng₃. ²⁸ Ia₁ jme₁'nio₃ le₃guion₅₄ 'e₂ 'uig₅₄ 'nag₅ dsa₂, jaun₂ ca₂i₁jñiái₂ ne₄ dsi₂tan₅₄ quián₅. ²⁹ Jaun₂ ca₂rë₃léí₄ jniá₂, 'uig₅₄ quió'₅ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ guion₅₄ bá₄ dsa₂, cué'₅ i₂në₅ dso₄. Jaun₂ tsá₃ cha₂ 'e₂ lë₃ jua'₅₄ a₂'i₄ 'éi'₃ a₂jñag'₃ dsa₂, on₃ guë'₂ dsi₂ten₅₄ jua'₅₄ a₂'í₂ 'né₅ 'má₃ ně₃. ³⁰ Jaun₂ jme₁ca₂rë₃guion₅₄ a₂ma₂jmo₃ dsa₂ judíos caun₂ jág₁ a₂jñag'₃, jaun₂ bá₄ lë₃ dsiain₄ jniá₂ o₄gog'₂ 'ne₂. Jaun₂ ma₂juíg₂ bá₄ jniá₂ jáñ₃, dsa₂ i₂'nag₅ 'ní₅ i₂në₅, a₂dsi₃léin₂ ne'₅₄ 'ne₂, a₂dsi₃can₅ dso₄ a₂bóin₂ i₂në₅. Co₂në₅ bá₄.

³¹ Jaun₂ 'lióg₂ ně₃, con'₂ lë₅ 'éi'₃ ma₂jñi₂, ca₂dsein₂₃ Pa₄ ca₂tág₃ tē₃'uë₂ ca₂dsi₃léin₂ tē₂ juig₂ Antípatris. ³² Jme₁jñia₃ jaun₂, 'lióg₂ i₂lílén₂ jui₅ tag₄ ca₂jéin'₃ táng₃ jui₅, ja₂lein₃ táng₃. Jmá'₃ 'lióg₂ i₂co₁dsin₅₄ cua₁ bá₄ ca₂i₃léin₂ i₃jón₂ guë₄ Pa₄. ³³ Jme₁ca₂dsi₃léin₂ tē₂ juig₂ Cesarea, jaun₂ ca₂jíin'₃ dsi₄má'₂ si₂ carta a₂quian₅. Ca₂jíin'₂ Pa₄ ně₃. ³⁴ Jme₁ma₂në₂'í₂ dsi₄má'₂ si₂, jaun₂ ca₂jñi'₃ Pa₄ a₂já'₄ chain₂. Jme₁ca₂rë₃jí₅ a₂chan₂ 'éi₂ 'uë₃ Cilicia, ³⁵ jaun₂ ca₂juá':

—Né₅ nag₅₄ jág₁ quiáng₂ jé₁ma₂o₂lén₂ dsa₂ i₂'nag₅ quiáng₂.

Jaun₂ ca₂jmo₃ dsi₄má'₂ 'éi'₃ a₂jmo₃ 'lióg₂ 'í₁ Pa₄ dsi₂néi₂ ne₄ta₁ palacio quió'₅ Rag₅₄ Herodes.

24

Ca₂jáng'₃ Pa₄ jág₁ dsau₅ a₂lióin₂ 'ñiog₅ ne₄ Dsi₄má'₂ Fé₁

§ 23:23 lit. "hora 'ní₅ a₂'uë₂."

1 A₂'njiá₂ jmiг₄ cang₂ jaun₂, ca₂dsióг₃ Ananías i₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄, quiain'₅₄ i₂lín₅₄ gui'₅₄ can'₅₄ ně₃, quiain'₅₄ Tértulo i₂lín₅ i₂chén'₅ ne₄ jág₁ quiáiñ₅, ca₂dsi₃léin₂ Cesarea. Jaun₂ ca₂dsi₃léin₂ ne₄ dsi₄má'₂ a₂'nii₃ Pa₄. **2** Jme₁ca₂i₁quian₅₄ dsa₂ Pa₄, jaun₂ ca₂jme₃lióг₃ Tértulo ca₂tsí'₃ dsi₄má'₂ a₂'nii₂₃ Pa₄, ca₂juá':

—Ti₁'mag'₄ 'ne₂, tei₄ bá₄ 'ei₅ tio'₅₄ jnia'₅₄, jaun₂ dse₃ bá₄ lia'₂ con'₂ lě₅ 'éi'₃ quiáng'₂ a₂ting'₂. **3** Jaun₂ con'₂ lě₅ 'éi'₃ qui'₂ 'ne₂ bá₄ qui₂jmo₅ dsa₂, a₂jmo₂ jnia'₅₄ jáñ₃. Jaun₂ cuë₂ jnia'₅₄ ti₁'mag'₄ 'ne₂, Fé₁ juin'₂. **4** La₁ jaun₂ tsá₃ uě₂ jme₁ag₁₂ jnia'₅₄ quiáng'₂, mi₂ jnia'₅₄ jmó'₂ dse₃ 'au'₂ a₂nág'₁ jág₁ quiáiñ₂ jnia'₅₄ a₂jua'₅₄. **5** Ma₂ne₅₄ jnia'₅₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ 'lig'₅₄ jmo₅ dsa₂ ně₅, nj₂₃ ca₂le₃jé₃ juig₂ qui₂dsiai₂₃ mi'₅₄ dsa₂ judíos qui₂jmo₃ le₁dson'₅₄ dsa₂. Jaun₂ i₂ně₅ bá₄ lín₅ jan₂ dsa₂ i₂quian₅ ne₄ jui₅ quió'₅ co₂nió'₃ dsa₂ i₂té'₂ dsa₂ nazarenos. **6** Jme₁nio₃ jme₁jme₂ ióг₃ guá'₅ templo quiáiñ₂ jnia'₅₄. Jaun₂ bá₄ lě₅ ca₂chain'₅₄ jnia'₅₄, [jme₁nio₃ jme₁qui₂dsi₂ 'éi'₃ con'₂ lě₅ Si₂ 'Éi'₃ quiáiñ₂ jnia'₅₄. **7** La₁ jme₁ca₂i₁juig₅₄ 'lióг₂ Lisias, ca₂jniái'₂ Pa₄ jin₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ bí₂ quió'₅ 'lióг₂ quiáiñ₅, a₂ca₂tág₃. **8** Ca₂juá'₂ Lisias 'éi₂ a₂'nió'₅ ja₂lén₂ dsa₂ i₂nag₅ ne'₅₄ 'ne₂.] * Dse₃ njag'₅₄ 'ne₂ 'njiag₂ ia₁jaun₂ le₃nji'₅₄ lia'₂ tí₅ jág₁ 'e₂ lě₃ 'nńi₅ jnia'₅₄.

9 Jaun₂ ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ judíos i₂jme₁tióн₂ ja₁jaun₂ ca₂juá'₂ a₂dsón'₂ dsau₅ bá₄ jág₁ ně₅. **10** Jaun₂ ca₂jmo₃ léi₄ dsi₄má'₂ ca₂tsí'₃ Pa₄ a₂juá'₂ 'éi₂ jág₁. Jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂ jaun₂ ně₃:

—A₂'njo₂ dsi₃ jáng'₄ jág₁ dsau₅ a₂long₅₄ 'njo₃ ne'₅₄ 'ne₂, ia₁ guion₅₄ bá₄ jaun₂ a₂líng'₅ dsi₂tan₅₄ ma₂ne₁njó₄ nj₂ a₂qui₂dsí'₁ 'éi'₃ quió'₅ ta₁caun₂ 'uě₃ la₂. **11** Lé₂ bá₄ le₃caun'₅₄ jág₁ dsau₅, mei'₂ tsá₃ guia₃-tín₂ jmiг₄ bá₄ ma₂té₂ a₂guang₃ Jerusalén a₂chi₁leng'₄ Diú₄. **12** Tsá₃ jua'₅₄ ca₂jo₃ dsa₂ a₂tsíng₂ quian'₅₄ dsa₂, on₃ gué'₂ jua'₅₄ a₂qui₂dsia₂₃ mi'₅₄ i₁dsi₅ guá'₅ templo, on₃ gué'₂ dsi₂néi₂ guá'₅ sinagogas, on₃ gué'₂ jé₄ juig₂. **13** Tsá₃ qui'₅₄ jmiг₄ i₂ně₅ jme₃jniai₂₃ ca₂le₃jé₃ a₂'nag₂₃. **14** La₁ a₂juá'₅ jniá₂ ne'₅₄, a₂jme₂ti₅₄ ne₄ Diú₄ quiáiñ₅ dsa₂ can'₅₄, con'₂ lě₅ Jui₅ a₂juá'₂ i₂ně₅ a₂tsá₃ dsau₅. Ia₁ 'éng₂ ca₂le₃jé₃ a₂tió'₅₄ ne₄ Si₂ 'Éi'₃ quian'₅₄ Si₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quiáiñ₅ Diú₄ ně₃. **15** Le₂jaun₂ bá₄ 'éng₂ le₃quió'₅ Diú₄, jui₁lia'₂ 'éin₂ guioin₅₄ bá₄ ján₃, ia₁ 'éng₂ a₂qui₂jen'₅₄ 'lag₄, lia'₂ dsa₂ dsen₃ lia'₂ dsa₂ 'lin'₅₄ ně₃. **16** 'Uig₅₄ jaun₂, le₃jé₃ jmiг₄ bá₄ quiń'₅ jniá₂ bí₂ a₂tsá₃ 'e₂ dsi₃jnj₅ dsi₃, lia'₂ ne₄ Diú₄ lia'₂ ne₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ně₃.

17 Jme₁ca₂dsin₃ tin₃'nń₅ nj₂ a₂nji₂₃ juig₂ siá'₂, ca₂guáng₃ táng₃ Jerusalén a₂jme₁ong₁₂ dsa₂ te₂né₂, a₂dsíng'₄ já'₂ ne₄ ne₄chei₂ ně₃. **18** A₂jaun₂ bá₄ eng₅₄ jmo₂₃ i₁dsi₅ guá'₅ templo jme₁ma₂né₂jmo₃ le₁jé₃ quió'₅ lia'₂ con'₂ lě₅ tag₄ chí'₅ quiáiñ₂ jnia'₅₄. La₁ on₃jua'₅₄ a₂jme₁tion'₅₄ dsa₂ juin₅, on₃ gué'₂ jua'₅₄ ca₂dsia₃ jniá₂ mi'₅₄. Jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ i₂lín₅₄ dsa₂ judíos i₂ja₂lén₂ juig₂ siá'₂ ja₁tén₄ 'uě₃ Asia. I₂'éi₂ bá₄ ca₂jo₃ 'eng₅₄ i₁dsi₅ guá'₅ templo. **19** I₂'éi₂ bá₄ 'nió'₅ ja₂lén₂ ja₁lá₃ ia₁jaun₂ 'nag₃ chi₂jua'₂ cha₂ a₂'nag₃ jniá₂. **20** Né₁ja₂ tsá₃ a₂cha₂ 'nag₃ 'éi₂, jaun₂ jui₁'nag₅₄ i₂tióн₂ ně₅ chi₂jua'₂ cha₂ dso₄ ca₂'no₃ ja₁con₂ dsi₂tan₅₄ quiáiñ₅ dsa₂ judíos. **21** O₃ 'uig₅₄ jaun₂ 'e₂, ia₁ a₂'én₂ jniá₂ a₂jen'₅₄ 'lag₄, jui₁lia'₂ ca₂juá'₃ jniá₂ tiá₂ ca₂juíg₂ 'éi₂ lia'₂ con'₂ jme₁'eng₅₄ jé₄ quió'₅, ca₂juíg₂: "A₂cáun'₂ 'nia'₂ jág₁ dsau₅ quió'₃ jniá₂, ia₁ a₂'éng₂ a₂jen'₅₄ 'lag₄."

22 Jme₁ca₂nag₂ gui'₅₄ Dsi₄má'₂ Fé₁ le₂ně₅, jaun₂ tsá₃ ma₃'e₂ ca₂jme₃rě₃. Ia₁ jme₁ma₂nj₅ rě₂ bá₄ i₂e₂ jaun₂ a₂té₂ dsa₂ "Jui₅". Jaun₂ ca₂juá':

—Ně₅ bá₄ jme₁rě₂ jniá₂ jág₁ ně₅ quiáiñ₂ 'nia'₂, jé₁ma₂guan₅ juig₅₄ 'lióг₂ dsen₅₄ Lisias.

23 Jaun₂ ca₂jmo₃ gui'₅₄ dsi₄má'₂ 'éi'₃ ca₂tsí'₃ juig₅₄ 'lióг₂ quiáiñ₅ a₂toin'₂ Pa₄ né'₃ 'má₃. La₁ ca₂cuë₃ bá₄ jmiг₄ lé₂ bá₄ dsi₃jag₅₄ a₂mei₅₄ quiáiñ₅ Pa₄ a₂jme₃'o₅₄ ně₅ jua'₂ 'e₂ ca₂rě₃ 'nió'₅ quió'₅.

24 Jme₁ca₂dsin₃ tin₃'nń₅ jmiг₄ cang₂ jaun₂, ca₂dsióг₃ táng₃ Fé₁ quiain'₅₄ 'io₅₄ quiáiñ₅ i₂chen₂ Drusila, i₂lín₅ judía. Jaun₂ ca₂jmo₃ Fé₁ 'éi'₃ ca₂i₁quian₅₄ dsa₂ Pa₄, jaun₂ ca₂nág₂ tě₁lia'₂ ca₂dsia₃ 'éi₂ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lě₅ a₂'éin₂ tě₂le₃ quió'₅ Cristo Jesús. **25** La₁ jme₁ca₂dsia₃ Pa₄ a₂'nió'₅ cán₂ dsa₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅, a₂'nió'₅ jme₃'uán₂ dsa₂ dsí₅ 'njog₅; jme₁ca₂dsia₃ Pa₄ a₂já₅ caun₂ jmiг₄ a₂con₂ Diú₄ jág₁ dsau₅ quió'₅ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂, jaun₂ gué₄ ca₂rě₃gó'₅ gui'₅₄ Fé₁. Jaun₂ ca₂juá':

* **24:8** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ a₂tió'₅₄ 'njo₃ corchetes [le₂la₂].

—Dse₃ bá₄ guang'₂ táng₃ ja₁jme₁eng'₅₄. Në₅ bá₄ tě₄ táng₃ jmi₄ siá'₂ jé₁ma₂jing'₅₄.

²⁶ Jme₁ín₂ dsí₅ Fé₁ a₂jme₁jén'₃ Pa₄ cu₄ ia₁jaun₂ jme₁lió₂. Jaun₂ 'lióng₂ ráun₂ jme₁ca₂tě₃ a₂dsia₂₃ jág₁ quiong'₅₄. ²⁷ Tin₃ nji₂ ca₂njí₂ le₂jaun₂ jme₁ca₂o₃ín₃ gui'₅₄ Fé₁ ta₁ a₂jme₁lin₄, a₂ca₂'í₃ táng₃ Porcio Festo. Jaun₂ lia'₂ ma₂'en₅₄ jaun₂ bá₄ Pa₄ né'₃ 'má₃ ca₂jmo₃ Fé₁, ia₁jaun₂ tě₃tsiin'₅₄ dse₃ quian'₅₄ dsa₂ judíos.

25

Ca₂ñe₄ Pa₄ ne₄ Dsi₄má'₂ Festo

¹ Ma₂'ni₅ jmi₄ a₂ca₂gue₃ Festo ta₁ dsi₄má'₂, ca₂'uiin₂ juig₂ Cesarea ca₂uíg₂ juig₂ Jerusalén.

² Ja₁jaun₂ ca₂jmo₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄ quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ juig₅₄ jme₂dsa₂ quián₅ dsa₂ judíos, ca₂mi₃ dso₄ ne₄ Festo a₂'nii₂₃ Pa₄. ³ Ján₃ bá₄ ca₂mi₃ a₂jmo₃ 'éi₂ dse₃ dsí₅, a₂jmo₃ 'éi'₃ a₂dsi₃quián₂ dsa₂ Pa₄ a₂dsi₃jó₂ juig₂ Jerusalén. Ia₁ a₂jme₁ma₂lí'₅₄ jág₁ a₂jme₁jñíi'₃ Pa₄ le₂'i₄ jui₅. ⁴ La₁ jaun₂ ca₂nag₃ Festo a₂'ein₅₄ jui₅ dsái₃ nji₅₄ ta₁ tě₂ juig₂ Cesarea ja₁'en₅₄ Pa₄ né'₃ 'má₃. ⁵ Jaun₂ ca₂juá':

—Jui₁ja₂lén₂ dsa₂ i₂lín₅ ta₁ quián'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ jniá₂ jui₅ Cesarea, jui₁'nag₁₂ ja₁jaun₂ chi₂jua'₂ cha₂a₂ríin₂.

⁶ Jnja'₅₄ con'₂ jnja₃ o₃ guia₃ jmi₄ bá₄ ca₂'í₃ Festo Jerusalén, jaun₂ ca₂ñái'₃ Cesarea. Jme₁jnia₃ táng₃ jaun₂, ca₂i₁gua₂ ne₄ta₁ ja₁qui₂dsi₂₃ 'éi'₃, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂ca₂i₁quian₅₄ dsa₂ Pa₄. ⁷ Jme₁ca₂'í₃ Pa₄ dsi₂néi₂ ne₄ta₁, jaun₂ ca₂jme₃quián₃ dsa₂ judíos i₂ja₂lén₂ juig₂ Jerusalén. Jaun₂ 'lióng₂ ne₅₄ dso₄jué'₂ qui₂ca₂bóin₂ Pa₄. La₁tsá₃ ca₂tió'₃ jme₃jniai₂₃ a₂dsón'₂ dsau₅ ca₂le₃jé₃ dso₄ a₂bó'₂ jaun₂. ⁸ Jaun₂ ca₂jáng₃ Pa₄ jág₁ dsau₅ a₂lioín₂ 'ñiog₅, ca₂juá':

—Icaun₂ dso₄ në₅ tsá₃ ma₂'no₃ jniá₂, on₃ guë'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ ma₂ca₂rë₃tei₅₄ con'₂ lë₅ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ dsa₂ judíos, on₃ guë'₂ le₃quió'₅ guá'₅ templo jua'₅₄ a₂ma₂'no₃ dso₄, on₃ guë'₂ jua'₅₄ a₂cha₂ dso₄ ma₂ca₂táng₂ ja₁con₂gui'₅₄ emperador romano.

⁹ La₁ia₁ jme₁'nio₃ Festo tě₃tsiin'₅₄ rë₂ quian'₅₄ dsa₂ judíos, jaun₂ ca₂ñíi'₃ Pa₄:

—¿'Niog'₂ guang'₅₄ tě₂ juig₂ Jerusalén ia₁jaun₂ ja₁jaun₂ jme₁rë₂ jniá₂ quiáng'₂?

¹⁰ Jaun₂ ca₂nag₃ Pa₄:

—Jaun₂ guë'₂ ma₂chén'₅ jniá₂ ja₁lá₃ caun₂ ne₄ta₁ ja₁tén₄ gui'₅₄ emperador romano ja₁dsi₁₀ten₅₄ qui₃dsi₅ dsa₂ 'éi'₃ quió₃. Ia₁ rë₂ bá₄ nji₅₄'ne₂, tsá₃'e₂ dso₄ ríin₂ jniá₂ ja₁con₂ dsa₂ judíos. ¹¹ Chi₂jua'₂ cha₂ guë'₂ dso₄ a₂ma₂'no₃, a₂ca₂tíng₂ jóng₂, jaun₂ guén₄ bá₄ jniá₂ 'mú₃ quió₃. La₁ chi₂jua'₂ tsá₃ dsau₅ dso₄ a₂bó'₂ dsa₂ në₅, jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ca₂tín₂ jua'₅₄ a₂jáng₂ jniá₂ o₄gú₃ dsa₂ 'éi₂. Jaun₂ mi₅ jniá₂ nég₄ ne₄gui'₅₄ emperador, ia₁jaun₂ 'éi₂ qui₃dsi₅ 'éi'₃ ja₁cong₂.

¹² Jme₁ca₂lë₃ dsia₅ Festo jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂to₂ jág₁ dse₃ quiáin₅, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ Pa₄:

—Ia₁ ma₂në₂mi'₅₄ guang'₅₄ ne₄gui'₅₄ emperador, ne₄ 'éi₂ guang'₅₄ guë'₂ jaun₂.

Ma₂chén'₅ Pa₄ ne₄ Rag₅₄ Agripa

¹³ Tin₃-'ni₅ jmi₄ cang₂ jaun₂, ca₂dsiog₃ Rag₅₄ Agripa quiain'₅₄ Berenice ca₂i₁lein₅₄ juig₂ Cesarea i₁cuiin₃ Diú₄ Festo. ¹⁴ Ca₂tóin'₂ bá₄ tin₃-'ni₅ jmi₄ ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂dsia₃ Festo ca₂tsí'₃ Rag₅₄ Agripa jág₁ jaun₂ quió'₅ Pa₄. Jaun₂ ca₂juá':

—'En₅₄jan₂ dsa₂ 'né₅ 'má₃ ja₁lá₃, i₂ca₂ton'₂ Fé₁. ¹⁵ Lia₂ con'₂ jme₁'en₅₄ jniá₂ juig₂ Jerusalén, ca₂mi₃ dso₄ ne₃ jniá₂ juig₅₄ jme₂dsa₂ quián₅ dsa₂ judíos, dsa₂ can'₅₄ quiáin₅ në₃, a₂'nii₂₃ dsa₂ 'éi₂, a₂jme₁mi₂₃ jme₁qui₁dsi₅ jniá₂ 'éi'₃ quió'₅, a₂'é₄ uig₅ në₃. ¹⁶ Jaun₂ bá₄ lë₃ ca₂nag₄ jniá₂ ca₂juíg₂: “Tsá₃ le₂jaun₂ tin₂ quió'₅ dsi₂tan₅₄ romano jua'₅₄ qui₃dsi₅ 'éi'₃ quió'₅ jan₂ dsa₂, tě₃tsá₃ ma₂në₂jiin₂ dsa₂ i₂qui₂'nag₅ quió'₅, tě₃tsá₃ ma₂cu₅ jmi₄ lióin₃ 'e₂ dso₄ bó'₂ dsa₂.”

¹⁷ Jaun₂ lë₃, jme₁ca₂o₃léin₂ ja₁lá₃, dsi₂ju₅ bá₄ ca₂lígua₂ ne₄ta₁ quió'₃ jme₁jnia₃ jaun₂, jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ ca₂i₁quian₅₄ dsa₂ dsa₂ 'éi₂. ¹⁸ La₁ jme₁ca₂o₃lén₂ dsa₂ i₂'nag₅, tsá₃'e₂ dso₄ ca₂bó'₂

dsa₂ ju₁lia'₂ dso₄ jme₁lín₂ jniá₂ a₂jme₁bó₂'. ¹⁹ Jnja'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ 'nii₂₃ 'éi₂ lia'₂ con'₂ lě₅ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅, ia₁ a₂juá'₂ 'iin₂₃ jan₂ i₂chen₂ Jesús i₂ca₂jon₃, jaun₂ juá'₂ Pa₄ i₂chan₂ bá₄ 'éi₂. ²⁰ Ia₁ tsá₃ guion₅₄ 'a₂ lia'₂ jme₁rě₂ jág₁ jaun₂, jaun₂ bá₄ lě₃ ca₂juíg₂ Pa₄ chi₂jua'₂ 'nio₃ dsó₃ juí₅ Jerusalén, ia₁jaun₂ qui₃dsí₅ dsa₂ 'éi'₃ ja₁jaun₂. ²¹ La₁ 'ñiog₅ ně₃ ca₂mi₃ a₂qui₃dsí₅ 'éi'₃ gui'₅₄ emperador Augusto, jaun₂ bá₄ lě₃ ca₂jmo₃ jniá₂ 'éi'₃ lia'₂ ma₂'ein₅₄ ně₅ 'né₅ 'má₃, ca₂lia'₂ ca₂cuín₃ jmig₄ a₂tsiin₅₄ ne₄ gui'₅₄ emperador.

²² Jaun₂ ca₂juá'₂ gui'₅₄ Agripa ca₂tsí'₃ Festo:

—Ján₃ bá₄ 'nio₃ jniá₂ nag₅₄ jág₁ quió'₅ dsa₂ 'éi₂.

Jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ Festo:

—'Ióg₃ nág'₁ jág₁ quió'₅.

²³ Jaun₂ jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂dsióg₃ gui'₅₄ Agripa quian'₅₄ Berenice. 'Nio₅ lin₃ jlá'₁ ca₂i₃toin'₅₄ dsi₂néi₂. Ca₂dsi₃lén₂ juíg₅₄ 'líog₂ dsen₅₄, ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ juíg₂ ca₂dsi₃lén₂. Jaun₂ ca₂jmo₃ Festo 'éi'₃ a₂ca₂i₁quian₅₄ dsa₂ Pa₄. ²⁴ Jaun₂ ca₂juá':

—'Ne₂ Rag₅₄ Agripa, ca₂le₃jín₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂le₁ñi₂ ja₁lá₃ quian'₅₄ jnia'₅₄, la₂ chén'₅ dsa₂ la₂. Juín₅ dsa₂ judíos i₂chan₂ juíg₂ Jerusalén, dsa₂ chan₂ juíg₂ Cesarea ja₁lá₃ ně₃, 'nii₂₃ dsa₂ la₂. Jaun₂ ca₂le₃jé₃ jmig₄ tsá₃ cán₂ jág₁, a₂mi₂₃ jón₂ i₂ně₅. ²⁵ La₁ con'₂ lín₂ jniá₂, tsá₃ 'e₂ dso₄ riin₂ jua'₅₄ a₂dsi₂ten₅₄ jónin₂. Ton'₂ mi₂₃ táng₃ 'ñiog₅ a₂dsáin'₃ ne₄ gui'₅₄ emperador Augusto, jaun₂ lě₃ ma₂i₂jiog₅ dsi₃dsiain'₅₄ co₂ñei'₅₄ ne₄ 'éi₂. ²⁶ Ia₁ tsá₃ guion₅₄ 'e₂ jág₁ dsón'₂ tó'₄ ne₄ si₂ a₂juíg₅₄ gui'₅₄ emperador a₂'níg₄ i₂ně₅. Jaun₂ bá₄ lě₃ i₂jniái₂ ne'₅₄ 'nia'₂, la₁ 'ñio₅ dsen₅₄ gué₄ le₂'uig₅₄ ne'₅₄ 'ne₂ gui'₅₄ Rag₅₄ Agripa, ia₁jaun₂ caun'₅₄ jág₁ dsau₅ quió'₅, ia₁jaun₂ cha₂ a₂tó'₄ ne₄ si₂ 'e₂ a₂rë₂cáin'₂. ²⁷ Ia₁ tsá₃ dse₃ jniá₂, lín₂ jniá₂, jua'₅₄ a₂dsiang'₅₄ jan₂ dsa₂ chi₁ñei'₅₄ jua'₅₄ a₂tsá₃ juíg₅₄ 'e₂ lě₃ 'nag₅ dsa₂.

26

Cajáng'₃ Pablo jág₁ dsau₅ quió'₅ ne₄ Rag₅₄ Agripa

¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ Rag₅₄ Agripa ca₂tsí'₃ Pa₄:

—Lé₂ bá₄ jua'₅₄ jág₁ a₂jang'₅₄ jág₁ dsau₅ o₄quiáng'₂ 'ñiag'₂.

Jaun₂ ca₂chóng'₃ Pa₄ gu₂ ca₂jme₃lióg₃ ca₂juá'₂ le₂la₂:

² —Jmo₅ jniá₂ dsi₃, 'e₂ bá₄ dsen₃ jniá₂, a₂ma₂chéng'₅ ne'₅₄ 'ne₂ Rag₅₄ Agripa, a₂long₅₄, juíg₅₄ 'ne₂'a₂lia'₂ lě₅ ca₂le₃jé₃ dso₄ a₂bó₂ dsa₂ judíos jniá₂. ³ Ia₁ ma₂ñi'₅₄ bá₄ 'ne₂ co₂rë₂'a₂lia'₂ lě₅ tag₄ a₂chí'₅ quián₂ jnia'₅₄ dsa₂ judíos, quian'₅₄ jág₁ a₂tság₂ jnia'₅₄ jin₄ rín'₅₄ ně₃. Jaun₂ lě₃ mi₅ jniá₂ ne'₅₄ a₂jmó'₂ juín₂ 'au'₂ a₂nág'₁ jág₁ quió₃.

Ca₂dsia₃ Pablo, le₂la₂ bá₄ jme₁lín₄ né₃ a₂jeín'₃ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄

⁴ 'Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ judíos le₁ñi₅ 'a₂ lia'₂ jme₁jmo₅ jniá₂ juíg₂ go₃ quian'₅₄ jé₄ juíg₂ Jerusalén ně₃. Jaun₂ le₁ñi₅ bá₄ dsa₂ 'a₂ lia'₂ jme₁ñi₅ jniá₂ lia'₂ bing'₅₄. ⁵ Le₁ñi₅ 'éi₂ ján₃, jaun₂ lě₂ bá₄ jáng₃ jág₁ dsau₅ ně₁jua'₂ 'nio₃, lia'₂ con'₂ jme₁i₃juing'₂ bá₄, ma₂lín₅ bá₄ jniá₂ dsa₂ fariseo. Jaun₂ jnia'₅₄ i₂jme₁lág₄ fariseos jme₁jme₂tí₁ gué₄ 'ñio₅ lin₃ juá'₅ quián₂. ⁶ Ia₁ a₂'éng₂ a₂jme₃jen'₅₄ Diú₄ 'lag₄, juí₁lia'₂ lě₅ jág₁ quió'₅ ca₂cué'₃ gui'₅₄ can'₅₄ quián₂ jnia'₅₄ ma₂líg'₂, 'uig₅₄ jaun₂ bá₄ a₂chéng'₅ ja₁lá₃, a₂con₂ dsa₂ jág₁ dsau₅ quió₃. ⁷ Ta₁guia₃-tí₂ bá₄ cho'₅₄ tsí₁jon₂ dsa₂ juíg₂ jnia'₅₄ jme₂juíin'₂ Diú₄, jaun₂ lia'₂ 'uë₂-jmi₂ bá₄ jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Diú₄ ia₁ le₁'ín₂ dsí₅ a₂jme₂ti₃ Diú₄ jág₁ jaun₂ quió'₅ ca₂cué₃. 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ně₃, 'ne₂ gui'₅₄ Rag₅₄ Agripa, 'uig₅₄ ia₁ a₂'ín₂ dsí₃ jniá₂ le₂jaun₂ bá₄, a₂'nag₅ dsa₂ judíos jniá₂. ⁸ ¿'E₂ 'uig₅₄ jmo'₂ 'nia'₂ 'au'₂ a₂tsá₃ qui'₅₄ Diú₄ jmig₄ jme₃jein'₅₄ 'lag₄?

Ca₂dsia₃ Pa₄ 'a₂ lia'₂ qui₂ca₂co₃'ein₃ quió'₅ dsa₂ quián₅ Jesú

⁹ 'Jniá₂ 'hió₃, jme₁dsí₂jiog₅ dsi₃ le₂jniá₅ jme₁jmo₅₄ 'lióng₂ ne₅₄ cosas a₂jme₁mag'₅₄ dsa₂ quián₅ Jesú chan₂ Nazaret. ¹⁰ Jaun₂ le₂ně₅ ca₂jmo₃ jé₄ juíg₂ Jerusalén. Quian'₅₄ 'éi'₃ ca₂cué₃

juig₅₄ jme₂dsa₂, qui₂ca₂tong₂ 'né₅ 'má₃ juin₅ lin₃ dsa₂ 'én₂. * Caun₂ bá₄ jág₁ jme₁lě₄ quió₃ quian₅₄ dsa₂ i₂ca₂jme₃dsian₅ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂'én₂ 'éi₂. ¹¹ 'Lióng₂ ráun₂ qui₂ca₂'é₃ jniá₂ uig₅, ia₁jaun₂ jmo₃ tion₅₄ a₂tí₂ a₂'éin₂. Le₂jaun₂ bá₄ qui₂ca₂jmo₃ jniá₂ le₂tan₅₄ guá₅ sinagogas, ca₂lia₂ ca₂i₁'éin₄ le₂tan₅₄ juig₂ go₄ dsa₂ sián₂ né₃, ia₁'ñio₅ lin₃ jme₁'ñiai₅₄ jniá₂.

Ca₂dsia₃ táng₃ Pa₄ 'a₂ lia₂ ca₂lě₃ a₂ca₂jéin₃
(Hechos 9:1-19; 22:6-16)

¹² Ta₁ jaun₂ jme₁ñó₃ jniá₂ jui₅ Damasco ca₂chei₃ dsa₂ quian₅₄ bí₂ 'éi₃ ca₂cuë₃ juig₅₄ jme₂dsa₂ a₂jme₁i₂cháng₃ dsa₂ 'én₂ i₂jme₁tion₅₄ ja₁jaun₂. ¹³ La₁ lia₂ con₂ jme₁ñó₃ le₂'i₄ jui₅, 'ne₂gui₅₄ rag₅₄, con₂dsi₃jí₃ bá₄ jaun₂, ca₂jág₃ jniá₂ caun₂ si₂ a₂já₃ jui₅ guei₅₄ i₂juig₃, ca₂tág₃ le₂lág₃ quió₃, quian₅₄ dsa₂ i₂jme₁quiang₅₄. 'Ñio₅ lin₃ gué₄ tág₅ con₂ gué₄ 'iog₂. ¹⁴ Jaun₂ ca₂le₃jág₃ bá₄ jnia₅₄ i₂gau₅₄ 'uë₃ dsi₂jui₅ le₂jaun₂. Jaun₂ ca₂nag₃ caun₂ jág₁ ca₂juá₂ dsa₂ quian₅₄ jág₁ jmei₅ hebreo:† "Saulo, Saulo, ¿'e₂lë₃co₂'éin₅ jniá₂? A₂jnia₅₄ jmag₅₄ uig₅ 'ñiag₂ bá₄, jmo₂ jui₁lia₂ jmo₅ ca₁juí₅ quia₂ 'uë₃ a₂jnáu₅ nei₅₄ ni₁'ma₂ chen₂." ¹⁵ Jaun₂ ca₂nag₄ jniá₂: "¿'Ein₂ bá₄ 'ne₂, gui₅₄?" Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃: "Jesús bá₄ jniá₂ i₂co₂'én₅ 'ne₂. ¹⁶ La₁ nau₂, chí₂ tag₅₄, ia₁ nè₂jme₁jniag₅ ne₅₄ 'ne₂, ia₁'ñio₃ jme₁ti₄ ta₁ ne₃, ia₁jaun₂ jang₅₄ jág₁ dsau₅ 'e₂ nè₂ jag₅₄ nè₃, quian₅₄ a₂ Jag₅₄ gué₄ cang₂ a₂jme₁jnia₅ jniá₂. ¹⁷ Tsín₅₄ jniá₂ 'ne₂, jaun₂ gog₅₄ ja₁con₂dsi₂nau₂, jaun₂ jmo₅₄ bá₄ jniá₂ 'í₁ 'ne₂ ia₁jaun₂ tsá₃ jmóg₂ dsa₂ juig₂, on₃ gué₂ dsi₂nau₂ nè₃. ¹⁸ Jaun₂ jui₅ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂ tsín₅₄ jniá₂ 'ne₂, ia₁jaun₂ le₃njio₂ ne₄ dsa₂, ia₁jaun₂ 'uíin₃ jë₄ qui₁né₃, qui₃jéin₃ ne₅₄ ja₁tág₅ si₂; ia₁jaun₂ tsá₃ lë₅ jua₅₄ tioin₅₄ gué₄ 'éi₃ quió₅ Satanás, ia₁jaun₂ dsi₁lein₃ ja₁con₂ Diú₄, dsi₃'én₂ bá₄ dsáu₁, ia₁jaun₂ gue₃ jui₁lia₂ a₂ca₂tín₂ dsa₂ i₂lě₅ 'í₁ quián₅ Diú₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂'éin₂ le₃quió₃ jniá₂."

Ca₂jme₃ti₃ Pa₄ a₂ca₂jág₃ jaun₂

¹⁹ Jaun₂ le₂né₅ bá₄, 'ne₂gui₅₄ Rag₅₄ Agripa, tsá₃ jua₅₄ a₂tsá₃ ca₂jme₁ti₁₂ con₂ lě₅ a₂ca₂jág₃ a₂já₃ guei₅₄. ²⁰ Jaun₂ lě₃, jë₄ juig₂ Damasco ca₂'é₃ le₂'uig₅₄ jág₁ dse₃, Jaun₂ gué₄ ca₂ñeg₅₄ jui₅ Jerusalén, le₂tan₅₄ juig₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Judea nè₃. Ján₃ bá₄ ca₂ñeg₅₄ jín₄ dsi₂nau₂, ca₂i₁chei₁₂ a₂'nió₅ dsi₃quén₅ dsí₅, jéin₃ le₃quió₅ Diú₄, a₂jme₃li₅₄ a₂ma₂ca₂rë₃tsí₃ dsí₅ të₂le₃ quian₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₂₃. ²¹ Uig₅₄ jaun₂ bá₄ a₂ca₂jñau₃' dsa₂ judíos jniá₂ i₁dsi₅ guá₅ templo a₂jme₁'nió₃ jme₁jnjag₃. ²² La₁ Diú₄ bá₄ jme₂'o₅₄ cuë₂₃ bí₂ a₂chan₅₄ tiá₂ jág₁ quió₅ ca₂të₂ jmi₄ nè₃, qui₂jáng₅ jág₁ dsau₅ a₂juig₂ lia₂ dsa₂ dsen₅₄ lia₂ dsa₂ lë₁dsa₂ nè₃. 'I₁caun₂ jág₁ siá₂ tsá₃ juig₂ jniá₂ dsa₂, jñia₅₄ con₂ lë₅ jág₁ ca₂juá₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg₂, quian₅₄ a₂ca₂juá₂ Moisés, jme₁ca₂juá₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ lé₂, ²³ co₂'nió₄ a₂tion₅₄ 'nió₅ ñág₃ uig₅ I₂rë₂ 'í₁ quián₅ Diú₄; jaun₂ 'éi₂ bá₄ lén₂ i₂le₂'uig₅₄ i₂jen₅₄ jin₄ 'lag₄, ia₁jaun₂ dsí₃'é₃ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, jui₁lia₂ caun₂ si₂ a₂tág₅ lia₂ jín₄ dsa₂ juig₂ quián₂ jnia₅₄, lia₂ jín₄ dsi₂nau₂ nè₃.

Ca₂jmo₃ Pa₄ bí₂ a₂jme₁le₂'én₂ Rag₅₄ Agripa të₂le₃ quió₅ Jesús

²⁴ Jme₁ca₂juá₂ Pa₄ jág₁ jaun₂ a₂jme₁lioí₂ 'ñiog₅ ne₄ dsi₂tan₅₄, jaun₂ ca₂guió₃ Dsi₄má₂ Festo ca₂juá₂:

—A₂lë₁të₂'í₂ bá₄ 'ne₂, Pa₄! Ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'í₂ si₂, jaun₂ ma₂ca₂rë₃ñág₅.

²⁵ Jaun₂ ca₂ñag₃ táng₃ Pa₄:

—Tsá₃ ñá₅ jniá₂, 'ne₂gui₅₄ Dsi₄má₂ Festo. Jág₁ dsau₅ dsón₂ bá₄ a₂juá₅ jniá₂ la₂. ²⁶ La₂ bá₄ guá₅ gui₅₄ Rag₅₄ Agripa i₂cuí₅ dse₃ 'a₂ lia₂ lë₅ jág₁ nè₅. A₂jaun₂ bá₄ lë₃ tiá₂ dsí₃ a₂juá₅ ne₅₄, ia₁ dsón₂ ñí₅ ca₂le₃jé₃ jág₁ nè₅, ia₁ on₃jua₅₄ a₂ca₂lë₃ caun₂ ja₁quióng₄ con₂ të₃co₅₄. ²⁷ ¿'Én₂ 'ne₂gui₅₄ Rag₅₄ Agripa jág₁ a₂ca₂juá₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄? Guion₄ bá₄ jniá₂ a₂'én₂ 'ne₂.

²⁸ Jaun₂ ca₂ñag₃ Rag₅₄ Agripa:

—Ca₂juig₄ meí₂ tsá₃ jme₂'uang₅₄ dsí₃ a₂léng₂ jan₂ dsa₂ cristiano.

* ^{26:10} lit. "juin₅ lin₃ dsa₂ jñiό₅."

† ^{26:14} o₃, arameo.

29 Jaun₂ ca₂juá' tág₃ Pa₄:

—Chi₂jua'₂ ca₂juig₄ o₃ tsá₃ ca₂juig₄ 'e₂, 'e₂ gué₄ dse₃ në₁jua'₂ jmo₃ Diú₄ on₃jua'₅₄ jmá'₃ 'ne₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂nag₅ jág₁ quió'₃ në₃, a₂léin₂ jui₁lia'₂ lín₅ jniá₂, o₁jnia'₅₄ gué₄ on₃jua'₅₄ quian'₅₄ ni₁ñjí₁ cadena jui₁lia'₂ chén'₅ jniá₂ la₂.

30 Jme₁ma₂ca₂lë₃ jaú'₂ Pa₄ le₂jaun₂, ca₂nau₂ Rag₅₄ Agripa quian'₅₄ Dsi₄má'₂ Festo, 'io₅₄ Berenice në₃, ca₂'uiin₂ co₂lë₅ quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ i₂jme₁tion'₅₄. **31** Con'₂ ca₂i₃léin₂ cau₅, ca₂i₁dsia₂ a₂lia'₂ jmo₃ jág₁ jaun₂ quió'₅ Pa₄, jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ riñ₅₄:

—I₁ca₂juig₄ tsá₃ 'e₂ ma₂jmo₃ dsa₂ në₅, jua'₅₄ a₂ca₂tiín₂ 'i₄ 'éi'₃ jójin₂, on₃ gué'₂ jua'₅₄ a₂dsi₂ten₅₄ 'ein₅₄ né'₃ 'má₃ në₃.

32 Jaun₂ ca₂juá'₂ Rag₅₄ Agripa ca₂tsí'₃ Dsi₄má'₂ Festo:

—Jme₁lé₂ bá₄ jme₁lion₂ dsa₂ në₅, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ tsá₃ ca₂mi₃ 'ñiog₅ a₂jme₃ré₃ gui'₅₄ emperador jág₁ quió'₅.

27

Ca₂dsián'₂ dsa₂ Pa₄ jui₅ Roma

1 Jme₁ca₂jmo₃ dsa₂ jág₁ a₂chei₃ jnia'₅₄ jui₅ 'uë₃ Italia, jaun₂ Pa₄ quian'₅₄ gué₄ dsa₂ i₂le₁'ñe'₅₄ riñ₅₄ ca₂jáng'₂ dsa₂ o₄gú₃ jan₂ juig₅₄ 'lióng₂ i₂chen₂ Julio, i₂tén₅ télle₃ quió'₅ co₂nió'₃ 'lióng₂ i₂té'₂ dsa₂ quián₅ Augusto. **2** Jaun₂ ca₂tió'₄ jnia'₅₄ caun₂ ni₁barco a₂já₃ jui₅ 'o₄ jmi₁ñjí'₄ ja₁chei₂ Adramitio a₂jme₁ma₂chí'₅ dsáu'₃ jui₅ 'o₄ jmi₁ñjí'₄ a₂niog₅ 'uë₃ Asia. Jme₁quian'₅₄ jnia'₅₄ Aristarco dsa₂ chan₂ Tesalónica, juig₂ téñ₅ 'uë₃ Macedonia. **3** Jme₁jnia₃ tág₃ jaun₂, ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ 'o₄ jmi₁ñjí'₄ juig₂ Sidón. Ja₁jaun₂ ca₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅ Julio ja₁con₂ Pa₄, ca₂cué₃ bá₄ jmi₄ ca₂i₁jiin₁₂ a₂mei₅₄ quiáin₅, ia₁jaun₂ jme₃'o₅₄ 'éi₂ 'e₂ a₂'nió'₅ quió'₅. **4** Jme₁ca₂'uag₂ jnia'₅₄ juig₂ Sidón, ca₂i₃náu₅ jnia'₅₄ jui₅ ja₁jniá₂ Chipre télle₃ gu₂ jen₅, ia₁ télle₃ siá'₂ bá₄ jme₁ei₅ dsí₂. **5** Jaun₂ ca₂ñag₅₄ jnia'₅₄ jmi₁ñjí'₄ chei'₅₄ 'uë₃ Cilicia quian'₅₄ Panfilia. Jaun₂ dsi₃náu₅ jnia'₅₄ ja₁chei₂ Mira, juig₂ téñ₅ 'uë₃ Licia.

6 Ja₁jaun₂ ca₂dsó'₂ juig₅₄ 'lióng₂ caun₂ ni₁barco já₃ juig₂ Alejandría, a₂ma₂'i₄ jui₅ dsáu'₅ jui₅ Italia. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ ca₂tió'₄ jnia'₅₄ ni₁barco, jaun₂ ca₂i₃náu₅ tág₃. **7** 'Lióng₂ jmi₄ ca₂tió'₄ jnia'₅₄ ni₁barco, ia₁ a₂i₃náu₅ télle₃ ua₁. Jaun₂ télle₃ quian₅ ta₁ le₂jaun₂ bá₄ dsi₃náu₅ ja₁chei₂ Gnido. Ia₁ lia₂ ma₂ei₅ jaun₂ bá₄ dsí₂ le₃siá'₂, jaun₂ ca₂ñag₅₄ jnia'₅₄ cau₅ ja₁chei₂ Salmón, ca₂i₁jein'₅₄ le₃ja₁chei₂ Creta, 'uë₃ 'i₄ jé₄ jmi₁ñjí'₄. **8** Jaun₂ télle₃ quian₅ ta₁ le₂jaun₂ bá₄ ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ ja₁té'₂ dsa₂ 'O₄ Jmi₁ñjí'₄ Dse₃, ja₁ma₂quiáns₅ juig₂ Lasea.

9 'Lióng₂ jmi₄ ca₂ré₃ag₄ jnia'₅₄. Ma₂té₂ jein₂ a₂ma₂go₂ i₃nio₄ dsa₂ jui₅ ne₄ jmi₁ñjí'₄, ia₁ a₂ma₂ja₂quiáns₃ jein₂ güíg₂. Jaun₂ lë₃, jme₁ca₂juá'₂ Pa₄ ca₂tsí'₃ dsa₂:

10 —'Nia'₂ dsa₂, jág₅ jniá₂ 'ñio₅ ma₂go₂ quiáns₂ jniog₄ télle₃ ja₁dsau₅₄ në₅, ia₁ dsi₃'én₂ ni₁barco, lio₅₄ në₃, ca₂té₂ guio₅₄ jniog₄ go₂ dsiog₃ në₁ja₂'e₂ ca₂lë₃.

11 La₁juig₅₄ 'lióng₂ në₃, tsá₃ jui₅ ca₂tón'₃ jág₁ jaun₂ quió'₅ Pa₄. Ca₂tón'₃ bá₄ jui₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ juig₅₄ ni₁barco quian'₅₄ dsa₂ i₂quian₄ ni₁barco në₃. **12** Ia₁ tsá₃ dse₃ 'o₄ jmi₁ñjí'₄ jaun₂ jua'₅₄ a₂jnia₃ dsa₂ jein₂ güíg₂ ja₁jaun₂, jaun₂ mei'₂ tsá₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂jmo₃ jág₁ a₂jme₁dsi₁náu₄ jui₅ ja₁tág'₄ juig₂ Fenice, caun₂ 'o₄ jmi₁ñjí'₄ quió'₅ Creta ja₁jniá₂ télle₃ noroeste quian'₅₄ télle₃ suroeste, ia₁jaun₂ dsi₁jnia₁ jnia'₅₄ ja₁jaun₂ télle₃lia'₂ ñag₅ jein₂ güíg₂.

Ca₂'ág₂ dsí₂ tiá₂ lin₃ ne₄ jmi₁ñjí'₄

13 Jaun₂ ca₂jme₃lióng₃ ca₂'ág₂ dsí₂ 'ua₁ a₂já₃ télle₃ sur. Jaun₂ caun₂ lé₂ dsi₃léin₂ bá₄ lín₂. Jaun₂ ca₂'uiin₂ jaun₂ në₃, ca₂i₃léin₂ jui₅ ma₂quiáns₅ chei'₅₄ 'uë₃ Creta. **14** La₁ jme₁co₂lág₂ jaun₂, ca₂já₃ dsí₂ tiá₂ lin₃ a₂chei₂ Nordecte ca₂té₂ ni₁barco. **15** Jaun₂ ca₂jiog₃ dsí₂ le₃siá'₂ quió'₅ ni₁barco, ia₁ tsá₃ ma₃lé₂ jua'₅₄ dsau₅₄ jnia'₅₄ co₂dsau₅, jaun₂ co₂ñei'₅₄ ca₂cué₁ jnia'₅₄ jmi₄ a₂jiog₃ dsí₂. **16** Jaun₂ ca₂ñag₅₄ jnia'₅₄ le₃co'₅₄ caun₂ 'uë₃ pí'₁ ja₁chei₂ Cauda* a₂niog₅ jé₄ jmi₁ñjí'₄. Ja₁jaun₂ tsá₃ lin₄ ma₃ei₅ dsí₂ tiá₂, jaun₂ télle₃ quian₅ ta₁ le₂jaun₂, ja₁lag₃ bá₄ ca₂tián₃

* **27:16** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "Clauda."

jnia⁵⁴ a₂ca₂quiong₅₄ táng₃ tsí₁mu₅ a₂jme₁le₁'in₁ le₃chi₁co⁵⁴. ¹⁷Jme₁ca₂lë₃ ca₂tó² dsa₂ tsí₁mu₅ guei⁵⁴ 'ñjó³ ni₁barco, jaun₂ qui₂ca₂'nái₂ dsa₂ dse₃ ni₁barco quian⁵⁴ tsí₁'nei⁵⁴ ia₁jaun₂ jmo₃ bén₂ gué₄. Jaun₂ ia₁ jme₁gó⁵ dsa₂ a₂í₂ ni₁barco ne₄ ti₁tsag₁ ja₁té² dsa₂ Sirte, jaun₂ ca₂sió₂ tsí₁'mi² quió⁵ ni₁barco, jaun₂ ca₂cué₃ jmid₄ a₂jiog₃ dsí₂. ¹⁸Jme₁jnia₃ jaun₂, ia₁ tiá₂ bá₄ gué₄ 'ei₅ dsí₂, jaun₂ ca₂jme₃lió₃ qui₂ca₂tó² lio₅₄ ne₄ jmi₁ñjí⁴. ¹⁹Jme₁ca₂té² 'ni₅ jmid₄, jaun₂ guio₅₄ jnia⁵⁴ quian⁵⁴ gu₂ qui₂ca₂tio⁵⁴ dsi₂jmí₂ le₂jiog₅ a₂jmó² ta₁ ni₁barco 'ñjilog₅. ²⁰'Lióng₂ jmí₄ tsá₃ ma₃ca₂jnia₃ 'iog₂, on₃ gué₂ nei₅ ně₃. Tsá₃ ma₃lág₂ jnia⁵⁴ jua⁵⁴ a₂tág⁴ gué₄, ia₁ a₂ñjí₄ lë₃ tiá₂ jme₁'ei₅ dsí₂.

²¹Ia₁ ma₂ne₁ñjó₄ 'lióng₂ jmí₄ tsá₃ ma₃'ein₂ jnia⁵⁴ gué⁵, jaun₂ ca₂nau₂ Pa₄ jé₄ quió⁵ dsa₂ 'ei₂, jaun₂ ca₂juá₂:

—'Nia² dsa₂, dse₃ jua⁵⁴ co₂ñjei⁵⁴ ca₂tion² bá₄ 'nia₂ jui₅ jág₁ quió₃ a₂tsá₃ jme₁'uág₃ Creta. Jnia⁵⁴ ca₂i₃'én₂ bá₄ quián₂, ton² ca₂ñag₅₄ rë² uig₅ ně₃. ²²La₁ ně₃ ně₃, quen² 'nia₂ bí₂, ia₁ 'i₁jan² 'nia₂ tsá₃ 'ein₂ dsián₃, o₁jnia⁵⁴ dsi₃'én₂ ni₁barco. ²³Ia₁ a₂'uë₂ la₂ ně₂jme₃jnia₅ jan₂ ángel ne₃, i₂chen₄ quián₅ Diú₄ i₂jme₂tí₂ jniá₂ ne₅₄. ²⁴Jaun₂ ně₂juá² ángel ně₂chéi₃ jniá₂: "Tsá₃ lë₁jmo₂ gang³ Pa₄, ia₁ tion₅₄ niog₅ bá₄ gog⁵⁴ a₂jme₁jniag² ne₄ gui⁵⁴ emperador romano. 'Uig₅₄ quián² 'ne₂ bá₄ a₂lión₂ Diú₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂quiang⁵⁴ 'ñjó³ barco, tsá₃ ma₃dsiáin₃."

²⁵Jaun₂ lë₃, 'nia₂ rin⁵⁴ jniog₄, quen² 'nia₂ bí₂, tsá₃ jmo₂ 'nia₂ o₂i₁ dsi₅. Ia₁ dsón² bá₄ 'én₂ jniá₂ të₂le₃ quió⁵ Diú₄ a₂tion₅₄ jmo₃ con² lë₅ jág₁ a₂ně₂juá² ángel ně₂chéi₂ jniá₂. ²⁶La₁ tion₅₄ niog₅ dsi₁tió⁴ bá₄ jniog₄ caun₂ 'uë₃ dsi₂jo₂ jmi₁ñjí⁴.

²⁷Caun₂ 'uë₂ jme₁ma₂té₂ tñ₃ semanas a₂atio⁵⁴ jnia⁵⁴ jui₅, lia₂ ma₂jiog₅ jaun₂ bá₄ dsí₂ ne₄ Jmi₁ñjí⁴ Adria,† jme₁ca₂rë₃lí⁴ dsa₂ i₂quian₅ ni₁barco con² dsi₃nei₅ jaun₂, a₂ja₂quián₃ dsi₁léin₂ 'uë₃. ²⁸Jaun₂ ca₂can₃ dsa₂ 'éi³ 'a₂ con² jí₂ gué₄ jmí₂. Jme₁ca₂jág₃ dsa₂, con² guió₂-guiá₂-jnéi₂ (36) metros bá₄ jí₂ gué₄. Ca₂juig₄ gué₄ le₃cau₅ jaun₂ ca₂can₃ táng₃ dsa₂ 'éi³. Jme₁ca₂jág₃ táng₃, guió₂-guio₃ (27) metros bá₄ tí₅ gué₄ jí₂. ²⁹Ia₁ a₂gó⁵ dsa₂ jná³ ni₁barco con² tiá₂ dso² ni₁cang₁ 'lau₂, jaun₂ ca₂sió₂ le₃chi₁co⁵⁴ ni₁barco quén₂ ni₁ñjí₁ 'lá¹ guei₂ quian⁵⁴ tsí₁'nei₅₄ jui₅ ně₃ jmi₁ñjí⁴. Të₃ tion₅₄ dsa₂ gó⁵ le₂jaun₂, qui₂ca₂chi₁léin₂ Diú₄ a₂jnia₃. ³⁰Të₁lia₂ jaun₂, jme₁ma₂dsí₂jiog₅ dsi₅ dsa₂ i₂quian₅ ni₁barco a₂jme₁cuing₃. Qui₂ca₂sió₂ tsí₁mu₅ ne₄ jmi₁ñjí⁴, a₂jmo₂₃ jui₁lia₂ a₂tioin⁵⁴ tó⁵ ni₁ñjí₁ guei₂ të₂le₃ ne₄ ni₁barco.

³¹La₁ jaun₂ ca₂juá₂ Pa₄ ca₂tsí₃ juig₅₄ 'lió₂ quian⁵⁴ ca₂le₃jín₃ gué₄ 'lió₂ ně₃, ca₂juá₂: —Né₁hua₂ tsá₃ jnia₅ i₂né₅ 'ñjó³ ni₁barco, tsá₃ jaun₂ lión₂ 'nia₂.

³²Jaun₂ qui₂ca₂ti₃ 'lió₂ 'nei⁵⁴ a₂jme₁chi₁quian₅ tsí₁mu₅, ca₂tá² jaun₂ ně₃ ne₄ jmí₂.

³³Të₂ o₃'iog₂ lin₃, ca₂juá₂ Pa₄ ca₂tsí₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ a₂'nió⁵ gué₃. Jaun₂ ca₂juá₂:

—Ma₂té₂ tñ₃ semanas a₂tsá₃ ma₂güün² 'nia₂ on₃ gué₂ ma₂qué². ³⁴Jaun₂ lë₃juá⁵ jniá₂, qué² 'nia₂ ca₂la₂. Tion₅₄ 'nió⁵ qué⁵⁴ 'nia₂ ia₁jaun₂ bá₄ lión₂ 'nia₂. 'I₁jan₂ jniog₄ tsá₃ 'ein₂ dsi₂én₂ ja₁lá₃. Ca₂lia₂ jnia⁵⁴ ca₂mi₂ jni₂ dsi₄ jniog₄ tsá₃ 'e₂ dsi₃én₂.

³⁵Dsi₂juí₅ jme₁ca₂juá₂ Pa₄ le₂ně₅, ca₂can₃ i₁ñjí⁴ jaun₂ ca₂cué₃ ti₁'mag⁴ Diú₄ të₃ jág₅ dsa₂ ca₂le₃jín₃. Jaun₂ ca₂dsion₃ Pa₄ i₁ñjí⁴ ca₂gué₃ jaun₂ ně₃. ³⁶Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂tíin₃ táng₃ bí₂ jme₁ma₂ně₂gué₃. ³⁷Ca₂le₃jág₃ jnia⁵⁴ con² jme₁tio⁵⁴ ni₁barco jme₁téi₄ tñ₃ 'ñjá₂-lón₂ rë₂dsí₂ 'nag² co₂ne₂guió₂ rë₂dsí₂ guia₃-jné₂ (276) dsa₂. ³⁸Jme₁ca₂lí₃ gué₅ dsa₂ con² jme₁nio₃, jaun₂ ca₂guia₃ lio₅₄ trigo ne₄ jmi₁ñjí⁴ ia₁jaun₂ sión₂ gué₄ guei₂ ni₁barco.

Ca₂l₂guen⁵⁴ ni₁barco né₃ jmi₁ñjí⁴

³⁹Jme₁jnia₃ jaun₂, dsa₂ i₂quian₅ ni₁barco tsá₃ ca₂rë₃cuí₅ 'uë₃ jaun₂. La₁ jaun₂ ca₂jág₃ caun₂dsiog₅ jmi₁ñjí⁴ a₂niog₅ jé₄ 'uë₃, ja₁'ei₅ tei₄ gué₄ jmí₂. Chei⁵⁴ jaun₂ tio⁵⁴ 'lióng₂ tì₁tsag₁ ja₁lë₄ jo₂ gué₄. Jaun₂ ca₂'náu₃ dsí₅ chi₂jua₂ lë₂ jnió₃ ni₁barco ca₂té₂ jaun₂. ⁴⁰Jaun₂ ca₂ti₃ 'nei⁵⁴ a₂jme₁le₁quian₅ ni₁ñjí₁ 'lá¹. Né³ jmi₁ñjí⁴ jaun₂ bá₄ ca₂tí₂ dsa₂ ni₁ñjí₁ jaun₂. Qui₂ca₂jiá² dsa₂ 'ma₂ a₂jmo₅ dsó₃ ni₁barco 'a₂ jui₅ 'nio₃ dsa₂. Jaun₂ ca₂chó₃ tsí₁'mí₂ le₃ne₄ jui₅ quió⁵ ni₁barco, ia₁jaun₂ të₃ dsí₂. Jaun₂ dsí₂juí₅ bá₄ ca₂jme₃lió₃ ca₂ñjí₃ ni₁barco ca₂jme₃quián₃

† 27:27 o₃, "Jmi₁ñjí⁴ Mediterráneo."

le₃chei'₅₄ 'uë₃ ja₁lë₄ ti₁tsag₁. ⁴¹ La₁ jui₅ ja₁nó₃ ni₁barco jaun₂ ca₂dsi₃quén'₅ caun₂ ja₁lë₄ ti₁n₃ ne₅₄ la'₅₄ ja₁'e₅ tiá₂ jmig₂. Të₂le₃ ja₁lë₄ le₃ne₄ jui₅ quió'₅ ni₁barco ca₂i₃'ó'₅ jë₄ ti₁tsag₁, ca₂qui'₃ tiá₂lin₃, ca₂lia₂ tsá₃ ma₃ca₂tió'₃ dsa₂ dsí₃. Jaun₂le₃ja₁lë₄ le₃chi₁co'₅₄, qui₂ca₂juin₃, ia₁a₂nj₄lë₃ tiá₂ qui₂jná'₅ jmi₁ñjí'₄. ⁴² Jme₁'nio₃ 'lióg₂ jme₃dsiain₂₃ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ 'éi₂ ia₁jaun₂ tsá₃ lióin₂ jë₄ma₂qui₂ca₂ain₂ jmig₂. ⁴³ La₁ tsá₃ ca₂cuë₃ jmig₄ juig₅₄, ia₁'nio₃ lióin₂ Pa₄. Jaun₂ ca₂jmo₃ 'éi'₃ ca₂tsí'₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tin₂ qui₃dsi₅ jmig₂, jui₁tioin'₅₄ jmig₂ le₂'uig₅₄ ia₁jaun₂ tiin'₄ 'uë₃; ⁴⁴ dsa₂ sián'₂ gué₄ në₃, jui₁'ain₅₄ jmig₂ le₁chan₂ jau₅₄ 'ma₂, o₃ ni₁'nau₅₄ quió'₅ ni₁barco 'e₂. Le₂jaun₂ bá₄ ca₂lë₃ qui₂ca₂ló₂ jnia'₅₄ a₂ca₂tág'₃ táng₃ 'uë₃.

28

'En₅₄ Pablo 'uë₃ Malta a₂niog₅ jé₄jmí₁ñjí'

¹ Jme₁ma₂ca₂ló₂ jnia'₅₄ ca₂le₃jág₃, jaun₂ gué₄ ca₂rë₃ne₄ jnia'₅₄ a₂chei₂ Malta 'uë₃ jaun₂, a₂niog₅ jë₄ jmi₁ñjí'₄. ² Dsa₂ chan₂ ja₁jaun₂ ca₂jmo₃ bá₄ dse₃ dsí₅ ja₁con₂ jnia'₅₄. Ca₂dsia₃ dsa₂ si₂ pa₁ jaun₂ ca₂të₃ jnia'₅₄ a₂jme₁dsion'₂, ia₁ a₂nj₄lë₃ güíg₂, dsó₅ jmi₅ në₃. ³ Pa₄ guë'₂ në₃ qui₂ca₂cág'₃ ni₁'ma₂ quein₂. Lia'₂ con₂ jme₁'ein₅₄ tó'₅ dsi₂si₂, con₂ tsá₃ jáin₅ ca₂o₃'ín₃ jan₂ dsi₂mi'₂ a₂cuing₂₃ jme₁ca₂'é'₂ dséi₂ quió'₅, ca₂chi₃dséin₂ mi₂gu₂ Pa₄. ⁴ Jme₁ca₂jág₃ dsa₂ chan₂ ja₁jaun₂ 'en₅₄ dsi₂mi'₂ chi₁dsein₅₄ mi₂gu₂ 'éi₂, qui₂ca₂dsia₃ jág₁ guioin₅₄ qui₂ca₂tsí'₃ riin'₅₄: —I₂ma₂jñjí'₃ dsa₂ bá₄ dsa₂ në₅. O₁jñjia'₅₄ la₂ ca₂lóin₂ ne₄ jmi₁ñjí'₄, la₁ tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ a₂le₃chain₂ gué₄.

⁵ La₁ qui₂ca₂bí₂ Pa₄ mi₂gu₂ jaun₂ në₃, ca₂tán'₂ dsi₂mi'₂ dsi₂si₂. La₁ tsá₃ 'e₂ ca₂jén'₃ Pa₄ 'i₁ca₂juig₄. ⁶ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ jme₁le₁jñja₂₃ guióng₃ dsi₂juí₅ quió'₅ Pa₄, o₃ jme₁dsi₃'iin₅ 'e₂, jón₂ dsi₂juí₅. La₁ jme₁co₂lág₂ jaun₂, ia₁ ca₂jág₃ tsá₃ 'e₂ i₁jén'₄ guë'₂ Pa₄, jaun₂ ca₂i₃jiog₅ dsi₅ të₂le₃ siá'₂, qui₂ca₂tsí'₃ riin'₅₄ a₂lín₅ Pa₄ jan₂ diú₄.

⁷ Cau₅ jaun₂ jme₁ron₅ 'uë₃ quió'₅ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ dsa₂ chan₂ ja₁jaun₂, dsa₂ i₂chen₂ Publio. Ca₂jmo₃ dse₃ dsí₅ ca₂ag'₃ jnia'₅₄, 'ni₅ jñjig₄ ca₂tág₃ jnia'₅₄ ja₁quió'₄. ⁸ Jmei₂ Publio 'éi₂ jme₁ron₅ dso'₅₄ 'i₄ dséi₂, a₂tag₂₃ jmi₂ në₃. Pa₄ në₃ ca₂ñei₅₄ ca₂i₁jiin₁₂ dsa₂ dso'₅₄ 'éi₂. Jme₁ma₂në₂chi₃léin'₂ Diú₄, jaun₂ gué₄ ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ dso'₅₄, ca₂jme₃'lió₂. ⁹ Jme₁ca₂lë₃ le₂jaun₂, caun₂ ca₂dsi₃lén₂ bá₄ dsa₂ dso'₅₄ sián'₂ i₂chan₂ 'uë₃ jaun₂, caun₂ ca₂jme₃'lió₂ bá₄ guë'₂ Pa₄. ¹⁰ 'Io'₂ ca₂jmo₃ dsa₂ quian'₅₄ jnia'₅₄. Jaun₂ ca₂cuë₃ dsa₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ 'nió'₅ quián₂ jnia'₅₄ jë₁ma₂të₂ rë₁tió'₄ táng₃ jnia'₅₄ jui₅.

Ca₂dsiog₃ Pa₄ jé₄juig₂ Roma

¹¹ Cang₂ jme₁ma₂ca₂ñjí₂ 'ni₅ tsí'₂, jaun₂ ca₂tió'₄ táng₃ jnia'₅₄ caun₂ ni₁barco a₂jme₁chí'₄ ja₁jaun₂ të₁lia'₂ jein₂ güíg₂. Ni₁barco jaun₂ ca₂já₃ juig₂ Alejandría. Guei'₅₄ ni₁barco jaun₂ jme₁tióng₂ nió'₅ quió'₅ diú₄ Cástor quian'₅₄ diú₄ Pólux.* ¹² Ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ 'o₄ jmi₁ñjí'₄ juig₂ chei₂ Siracusa. Ja₁jaun₂ ca₂jñja₄ jnia'₅₄ 'ni₅ jñjig₄. ¹³ Ca₂'uag₂ jnia'₅₄ ja₁jaun₂, ca₂i₁ñag₅₄ jnia'₅₄ quián₅ chei'₅₄ 'uë₃ ca₂lia'₂ ca₂dsi₃náu₅ të₂ ja₁chei₂ Regio. Jme₁jnia₃ jaun₂, ca₂'ág₂ dsi₂ a₂já₅ të₂le₃ sur. Jé₁ca₂të₂ tin₃ jñjig₄ gué₄ ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ ca₂të₂ juig₂ Puteoli. ¹⁴ Ja₁jaun₂ ca₂jen'₂ jnia'₅₄ i₂lin₅₄ dsa₂ rin'₅₄ i₂'én₂. I₂'éi₂ ca₂të₃ jnia'₅₄ ca₂i₁jñja₁ jë₄ quió'₅ caun₂ semana. Jaun₂ gué₄ ca₂i₃náu₅ jnia'₅₄ jui₅ Roma. ¹⁵ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ rin'₅₄ i₂tián'₅ Roma jme₁ma₂le₁ñjí₅ a₂dsi₁náu₅ jnia'₅₄. Jaun₂ i₁lein₅₄ i₁jñjig₁₂ le₂'i₄ jui₅ ca₂të₂ ja₁chei₂ Foro de Apio quian'₅₄ ja₁té'₂ dsa₂ Las Tres Tabernas. Jme₁ca₂jág₃ Pa₄ ca₂jín₂ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂cuë₃ ti₁'mag'₄ Diú₄ ca₂tiin₂ táng₃ bí₂ ca₂lág₃ dsí₅. ¹⁶ Jme₁ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ Roma, [ja₁jaun₂ gué₄ ca₂jáng₂ juig₅₄ 'liög₂ ca₂jín₂ ne₄ juig₅₄ 'liög₂ i₂jmo₅ 'í₁ ja₁jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jñjai₂₃ i₂niog₅ gu₂. La₁]† Pa₄ në₃ ca₂cuë₃ juig₅₄ 'liög₂ jñjig₄ a₂guá₃ 'éi₂ ja₁siá'₂ con₂ 'i₂jñjig₅ quian'₅₄ jan₂ 'liög₂ i₂jmo₃ 'í₁ quió'₅.

* **28:11** griego: Dioskouri, co₂'nió'₄ le₃ja₁'54 on₃ dsa₂ tsin'₅₄ i₂lin₅ ja₁ñjí'₅₄ diú₄ Zeus quian'₅₄ Leda. Co₂'nió'₄ diú₄ patrón quián₅ ni₁barco. † **28:16** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ a₂tic₅₄ 'ñjó'₃ corchetes [le₂la₂].

Ca₂'ě Pa₄jág₁ dse₃juíg₂ Roma

17 Ni₅ jmi₄ cang₂ jme₁ca₂dsióg₃ Pa₄ juíg₂ Roma, ca₂té'₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ dsa₂ judíos juíg₂ jaun₂. Jme₁ma₂le₁ñj₂ dsa₂, jaun₂ ca₂juá'₂ Pa₄:

—Rin'₅₄ jniog₄, o₁jnjia'₅₄ gué₄ tsá₃ 'e₂ ma₂ca₂jmo₃ jniá₂ ja₁con₂ dsa₂ judíos, on₃ gué'₂ jua'₅₄ cha₂ a₂ma₂ca₂jmo₃ quian'₅₄ tag₄ chí'₅ quió'₅ dsa₂ quián₂ jniog₄ ma₂líg'₂, tion₅₄ bá₄ a₂lë₁ca₂jáng'₂ dsa₂ jniá₂ chi₁ñeg₂₃ o₄gú₃ dsa₂ romanos. **18** Jaun₂ jme₁ca₂ñag₃ dsa₂, tsá₃ 'e₂ dsáu₅ jniá₂ ca₂dsó'₂, jua'₅₄ a₂i₄ 'éi'₃ jóng₂. Jaun₂ jme₁nio₃ jme₁lió₂. **19** La₁ dsa₂ judíos tsá₃ cán₂ jág₁. Jaun₂ bá₄ lë₃ ca₂mi₃ jniá₂ a₂nio₃ jme₃ré₃ gui'₅₄ emperador, on₃jua'₅₄ ia₁ a₂cha₂ dso₄ jme₂cán'₂ jniá₂ dsa₂ go₃. **20** Uíg₅₄ jaun₂ bá₄ në₂té₃ jniá₂, ia₁ a₂nio₃ jing₅₄ 'nia'₂, a₂nio₃ dsia₅₄ jág₁ quian'₅₄ 'nia'₂. Ia₁ 'uig₅₄ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂éin₂ jniog₄ con₂ dsa₂ lá₅ israelitas, 'uig₅₄ a₂íin₂ dsí₅ jniog₄ a₂jme₃ti₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ a₂ma₂cuë₃, 'uig₅₄ jaun₂ bá₄ chi₁ñe'₅₄ jniá₂ ní₁ñí cadena la₂.

21 Jaun₂ ca₂ñag₃ dsa₂ ca₂tsí'₃ Pa₄:

—Tsá₃ 'e₂ si₂ ma₂ca₂gú'₃ ne₄ jnia'₅₄, quió'₅ dsa₂ chan₂ Judea, a₂íin₂₃ 'ne₂. On₃ gué'₂ i₁jan₂ dsa₂ rin'₅₄ jniog₄ dsa₂ judíos i₂ja₂lén₂ ja₁jaun₂ jua'₅₄ a₂ma₂juá'₂ 'íin₂₃ 'ne₂ 'lig'₅₄. **22** 'Niog₂ jnia'₅₄ néi₁ 'a₂ gué'₂ lia₂ lë₅ jág₁ quián₂ 'ne₂ chi₂jua'₂ 'a₂ lia₂ líng₂. Ia₁ ne₄ bá₄ jnia'₅₄ jág₁, ta₁caun₂ mi₂güí₃ bá₄ dsia₅ dsa₂ tsá₃ të₅ dsí₅ jág₁ 'mí₂ në₅ a₂én₂ 'nia'₂.

23 Jaun₂ në₃, ca₂jmo₃ dsa₂ jág₁ ca₂tióng₃ caun₂ jmi₄. Jmi₄ jaun₂ në₃ ca₂dsi₃lén₂ juín₅ dsa₂ ja₁en'₅₄ Pa₄. Jaun₂ ca₂jme₂lió₃ ca₂'é₃ dsa₂ të₃ o₃io₂ jág₁ juí₁lia₂ ja₁gon₂ Diú₄, qui₂ca₂dsia₃ ca₂lia₂ ca₂jen₃ 'io₂ të₂le₃ ca₂láu₂. Të₂le₃ quian'₅₄ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅ Moisés, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ gué₄ Si₂ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ në₃, qui₂ca₂cué'₃ dsa₂ jág₁ dsau₅ ia₁jaun₂ le₃én₂ dsa₂ 'éi₂ të₂le₃ quió'₅ Jesús. **24** I₂lin₅₄ dsa₂ ca₂gue₃ bá₄ jág₁ a₂ca₂juá'₂ Pa₄ jaun₂, ca₂ré₃éin₂ bá₄. I₂lin₅₄ gué'₂ tsá₃ ca₂ré₃én₂, tsá₃ 'nio₃. **25** Ia₁ tsá₃ caun₂ jág₁ 'ei₅ quió'₅, i₂lin₅₄ ca₂jme₃lió₃ ca₂uiin₂ bá₄ i₃lein₃. Jaun₂ ca₂juá'₂ Pa₄ ca₂tsí'₃ dsa₂ 'éi₂:

—Rë₂ bá₄ juí₁lia₂ ca₂juá'₂ Jme₂dsí₂ Jñjío₅ ca₂tsí'₃ dsa₂ quián₂ jniog₄ ma₂líg'₂ të₂le₃ quian'₅₄ Isaías, i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄, jme₁ca₂juá'₂:

26 Gua₂ o₂chei'₅₄ dsa₂ juíg₂ në₅ le₂la₂:

“Dsón'₂ qui₁nág'₁ bá₄ 'nia'₂,
 la₁ tsá₃ le₃ñí'₂ 'nia'₂.

Jag'₅₄ bá₄ 'nia'₂,
 la₁ tsá₃ le₃len'₄ 'nia'₂.”

27 Ia₁ a₂ma₂'ua'₂ dsí₅ bá₄ dsa₂ la₂,
 ja₂lag₃ bá₄ nag₂₃,
në₂jag₄ bá₄ i₂ma₂ré₂jni₅ rë₂gua₄;
ján₃ bá₄ le₂në₅, në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ jniá₂ mi₂ne₅₄,
 ia₁jaun₂ tsá₃ jág₃ quian'₅₄ mi₂ne₅₄,
on₃ gué'₂ nag₃ quian'₅₄ rë₂gua₅₄,
on₃ gué₄ le₃ñí'₂ dsí₅,

 ia₁jaun₂ tsá₃ jéin'₃ dsí₅ ja₁con₂ jniá₂
 ia₁jaun₂ jme₁lio₁₂ jniá₂.†

28 'Dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄ —ca₂juá'₂ Pa₄—, jág₁ dse₃ la₂ a₂lión₂ dsa₂, a₂jén'₂ Diú₄ le₃ne₄ jui₅ quió'₅ dsí₂nau₂. 'Éi₂ në₃, tón'₃ bá₄ jui₅. **29** Jme₁ca₂lë₃ juá'₂ Pa₄ le₂në₅, ca₂i₃len₃ dsa₂ judíos tsíin₂₃ 'ñjo₅ lin₃ quiain'₅₄ riin'₅₄.§

30 Tin₃ ñi₂ lia'₂ tí₅ ca₂guá₂ Pa₄ 'né₅ ja₁quí₅ 'lia'₅₄. Ja₁jaun₂ ca₂guein₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂jme₁dsí₂lén₂ dsí₂jag₅₄. **31** Jaun₂ ca₂jme₃ti₂₃ dsa₂ qui₂ca₂'é₂ jág₁ 'a₂ lia'₂ lë₅ ja₁gon₂ Diú₄.

† **28:27** Isaías 6:9-10. § **28:29** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ versículo 29.

Ca₂jme₃tiin₂₃ bá₄ dsa₂ jág₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo. Ja₁jaun₂ ca₂'í₃ tei₄, tsá₃ 'ein₂ ca₂jné₃ juí₅ a₂'é₂ Pa₄ jág₁ dse₃.
Co₂në₅.

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ ROMANOS

Jmo₅ Pa₄ si₂ a₂chein₃ ne₄ Guá₅ i₂chan₂ Roma

¹ Jniá₂ Pa₄, líng₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ Jesucristo; Diú₄ ca₂të₃ jniá₂, jaun₂ ca₂chei'₃ a₂léng₂ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅ ia₁jaun₂ qui₁'é₄ jág₁ dse₃ quió'₅.

² Ca₂'é₂ Diú₄ jág₁ dse₃ në₅ ca₂tó'₂ ne₄ Si₂ jñiό₅ quió'₅ ma₂líg'₂, ca₂cuë₃ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quiáin₅, ³ a₂iin₂₃ ja₁nji'₅₄, i₂jme₁lín₄ tsí₁jon₂ David lia'₂ con'₂ lín₅ dsa₂ mi₂güíg₃; ⁴ lia'₂ con'₂ lë₅ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ në₃ ca₂jme₃jnia₅ a₂lín₅ 'éi₂ Ja₁nji'₅₄ Diú₄ jme₁ca₂jein'₅₄ táng₃ jin₄ 'lag₄, quian'₅₄ juí₅bí₂ quió'₅, a₂'uain'₂. Jesucristo Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄ bá₄ 'éi₂. ⁵ Të₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo, ton'₂ o₄quió'₄ 'éi₂ bá₄, ma₂jmo₃ Diú₄ dse₃ dsí₅ ja₁con₂ jnia'₅₄, jaun₂ ca₂chei₃ jin₄ dsí₂nau₂ ia₁jaun₂ le₃chan₂ dsa₂ ca₂le₂con₂ juig₂ i₂jme₂ti₃ jág₁ quió'₅, ia₁ a₂'ein₂. ⁶ Jín₄ dsa₂ 'éi₂ tián'₅ 'nia'₂ i₂ma₂té'₃ Diú₄ ján₃, a₂lén'₂ 'nia'₂ i₂quiáin₅ Jesucristo.

⁷ Jaun₂ tsíng₂ si₂ la₂ ne'₅₄ ca₂le₃jín₃ 'nia'₂ i₂tián'₅ jé₄ juig₂ Roma, i₂lín₅ i₂'nio₃ Diú₄, jaun₂ ma₂të₂₃ a₂le₃chan'₂ 'nia'₂ líng'₅ dsa₂ i₂lë₅ 'í₁ i₂ma₂quiáin₅. Juí₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ juí₁le₂chan'₂ bá₄ 'nia'₂ dse₃, juí₁'ag₅₄ bá₄ tei₄ o₄quió'₄ Diú₄ Jmei₂jniog₄, o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo në₃.

'Nio₃ Pa₄ dsí₃jág₂juig₂ Roma

⁸ Jé₁le₂'uig₅₄, të₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo cuë₅ ti₁'mag'₄ Diú₄ quiáng₃ o₄quián'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃, ia₁ ca₂le₂con₂ bá₄ 'ei₅ jág₁ dsia₅ 'a₂ lia'₂ 'én'₂ 'nia'₂. ⁹ Jaun₂ Diú₄, i₂jme₂tí₁ jniá₂ ne₄ ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂ quió₃, a₂qui₂'é₅ jág₁ dse₃ quió'₅ Ja₁nji'₅₄, 'éi₂ bá₄ i₂lín₅ i₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia'₂ dsau'₂ dsí₃ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ jé₁chi₂lén₂ jniá₂ Diú₄. ¹⁰ Co₂tan₅₄ bá₄ mi₅ jniá₂ ne₄ Diú₄ juí₁le₅₄ bá₄ 'a₂ lia'₂ 'njo₂ dsí₅, 'a₂ lia'₂ lé₂ a₂cuin₃ jmig₄, ca₂lia'₂ ca₂lë₃ a₂nei₅₄ i₁jing₁₂ 'nia'₂. ¹¹ Ia₁ 'ín₅ dsí₃ i₁jing₁₂ 'nia'₂, ton'₂ 'nio₃ jme₁'ong₁₂ 'e₂ caun₂ 'nío'₅ jme₁'ong₁₂ 'nia'₂ të₂le₃ quió'₅ jme₂dsí₂, ia₁jaun₂ le₃náu'₁ gué₄ 'nia'₂ tiá₂; ¹² co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, ia₁jaun₂ lé₂ le₃cuë₅₄ lián'₂ rín₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂ quian'₅₄ a₂'éin₂ juí₁lia'₂ 'én'₂ 'nia'₂ juí₁lia'₂ 'én₂ jniá₂ ján₃.

¹³ Rín₅₄ jniog₄, 'nio₃ le₃nji'₅₄ 'nia'₂ 'lióng₂ ráun₂ bá₄ ma₂lë₅ dsí₃ a₂'nio₃ nei₅₄ i₁jing₁₂ 'nia'₂, la₁ ca₂lia'₂ jñia'₅₄ rë₂në₃ tsá₃ ma₂lë₅, ia₁ ma₂rë₂jni₅ juí₅. 'Nio₃ nei₅₄ ia₁jaun₂ chi₁lo'₂ a₂ma₂rau₂ quió'₅ Jme₂dsí₂ jé₄ quián'₂ 'nia'₂, juí₁lia'₂ ma₂cag'₄ jniá₂ ján₃ juig₂ siá'₂, go₄ dsí₂nau₂ sián'₂ ján₃. ¹⁴ Ia₁ jniá₂ bá₄ niog₅ ne₃ ca₂ting₂ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃, juí₁lín₄ dsa₂ 'e₂ líin₅, dsa₂ griego, o₃ dsí₂nau₂ 'e₂, dsa₂ i₂njí'₂ dsí₅, o₃ dsa₂ co₄ 'e₂; ¹⁵ jaun₂ le₂në₅ bá₄ 'ín₅ dsí₃ a₂qui₂i₁'é₃ jág₁ dse₃ ja₁con₂ dsa₂ juig₂ go₄ 'nia'₂ i₂chan₂ Roma ján₃.

Bí₂ a₂'io₅ jág₁ dse₃

¹⁶ Ia₁ tsá₃ 'e₂ o₂guí'₃ jéin₅ jniá₂ quian'₅₄ jág₁ dse₃, ia₁ juí₅bí₂ quió'₅ Diú₄ bá₄ në₅ a₂lión₂ ca₂le₃jín₃ i₂'én₂: quió'₅ dsa₂ judíos de'₂ le₂'uig₅₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ quió'₅ dsí₂nau₂. ¹⁷ Ia₁ jág₁ dse₃ la₂ jáng'₅ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia'₂ chei'₂ Diú₄ juí₅ co₂rë₂, juí₅ ja₁ma₂dsan₃ dsáu₁ dsa₂, juí₅ a₂jme₂lióg₃ a₂'én₂ dsa₂, ton'₂ a₂'én₂ dsa₂ ca₂lia'₂ jé₁ca₂tó'₂. Le₂në₅ juá'₂ ne₄ Si₂: "Dsa₂ i₂njí₅ juí₅ co₂rë₂ ia₁ a₂'éin₂, 'éi₂ bá₄ le₃chan₂."^{*}

A₂ma₂rë₂cán'₄ dsa₂ mi₂güíg₃ guioin₅₄

¹⁸ A₂juá'₅ jniá₂ le₂në₅, ia₁ a₂ne₄ bá₄ jniog₄ jaun₂, caun₂ jme₂jnia₅ Diú₄ a₂'nei₂ të₂ ja₁guá₄ guei'₅₄ i₂juíG₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuin₅, ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ tion'₅₄ juí₅ co₂dsau₅, dsa₂ i₂jnéi₅ juí₅ quió'₅ jág₁ dsau₅ të₂le₃ quian'₅₄ juí₅ 'lig'₅₄ ja₁2njo₅₄. ¹⁹ Ia₁ rë₂jniá₂ rë₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂njí₅ dsa₂ 'a₂ lia'₂ líin₅ Diú₄, ia₁ a₂ma₂ca₂jme₃jniai₂₃ të₂le₃ quian'₅₄ a₂ma₂jmo₃, ²⁰ ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂tsá₃ rë₂jniá₂ quió'₅ Diú₄, lé₂ le₃cuí₅ dsa₂ të₂le₃ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂jmo₃; ma₂ca₂rë₃jniá₂

* ^{1:17} Habacuc 2:4.

dse₃ lin₃ bá₄, ca₂le₃ ca₂jmo₃ Diú₄ mi₂güíg₃ a₂líin₅ dsón'₂ Diú₄, ton'₂ a₂'io₂₃ jui₅bí₂ co₂tan₅₄ bá₄; jaun₂ le₂në₅ bá₄ tsá₃ ma₃'e₂ lé₂ le₃juá'₂ dsa₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ nj₅. ²¹ Ia₁ o₁jnjia'₅₄ nj₅ le₂në₅ a₂chan₂ Diú₄, la₁ tsá₃ ma₂ca₂jme₃juag'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂tín₂ Diú₄ le₃juíin'₂, on₃ guë'₂ ma₂cué'₃ Diú₄ ti₁'mag'₄. Jë₂ bá₄ ma₂ja₂léin₂ qui₂'no'₂ dsí₅ a₂tsá₃ ta₁ tí₄; tsá₃ të₂tsí'₅₄ dsí₅, jaun₂ ma₂të₁'njiá₄ jë₄ qui₁né'₃. ²² Jui₁'a₂ guë₃ la₂ juá'₂ a₂líin₅ dsa₂ i₂cuí'₅, a₂tiin₂ a₂nj₅, la₁ dsa₂ co₄ bá₄ ca₂liin₃ jë₁ca₂tó'₂. ²³ Jaun₂ në₃, 'nió'₄ a₂jme₁jme₃juíin'₂ Diú₄ i₂tsá₃ ton₄ jmi₄ jón₂, ma₂ca₂jme₃tsíin₃ bá₄ a₂co₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₄ Diú₄ quian'₅₄ nió'₄ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ i₂dsan₂, jui₁lia'₂ nió'₄ quió'₅ já'₂ i₂in₅, já'₂ i₂tsé'₅ quió'₅, já'₂ i₂lë₂ quén₂ mi₂tag₄ në₃.

²⁴ 'Uig₅₄ në₅ në₃ co₂dsia₅ ma₂jáng'₄ Diú₄ jui₅ 'lig'₅₄ a₂'ín₅ dsí₅ a₂tsá₃ le₁jé₃, ia₁jaun₂ caun₂ i₃nioi₅₄ jmo₂₃-dsáu₅ cosa a₂o₂gui'₃ a₂jmái'₅ nj₁nj₁₂ quiain'₅₄ riin'₅₄ le₂jain₂ le₂jain₂, ²⁵ ia₁ ca₂jme₃tsíin₃† jág₁ dsau₅ quió'₅ Diú₄ quian'₅₄ jág₁ të₂jág₁; jaun₂ ma₂ja₂léin₂ jme₂gó'₃ jme₂juíin'₂ cosas a₂ca₂jmo₃ Diú₄, 'nió'₄ a₂jme₁jme₃juíin'₂ Diú₄ 'njiog₅, i₂ca₂tín₂ dsón'₂ a₂jme₃juag'₂ dsa₂ co₂tan₅₄. ¡Le₂në₅ dsón'₂ bá₄! A₂méi₃.

²⁶ 'Uig₅₄ në₅ co₂dsia₅ ma₂jáng'₂ jui₅ ja₁cué'₅ o₂'njo₃ o₂jnjia₃ dsí₅ a₂lë₅ o₂gui'₃, ia₁ ca₂le₂jiog₅ dsa₂ mí₂ quiáin₅ bá₄ ca₂jme₃tsíin₃ 'a₂lia'₂ i₂nioi₅₄, a₂tsá₃ ma₃i₂nioi₅₄ lia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄ 'i₄ 'éi'₃ i₃nio₄ lia'₂ dsa₂ mí₂ dsa₂ nje'₂. ²⁷ Ján₃ bá₄ guë'₂ le₂jaun₂ dsa₂ nje'₂ ma₂ca₂tí₂ bá₄ 'a₂lia'₂ 'i₄ 'éi'₃ le₃chain₂ tiaín'₃ quiain'₅₄ dsa₂ mí₂; ma₂ja₂léin₂ chóg'₅ dséi₂ quiain'₅₄ dsa₂ nje'₂ riin'₅₄, jmo₂₃-dsáu₅ a₂o₂gui'₃ le₂jain₂ le₂jain₂, jaun₂ gue₂₃ uig₅ guioin₅₄ a₂ca₂tíin₂ o₄quió'₄ jui₅ ja₁ca₂quiá₂ cau₅.

²⁸ Jaun₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂líin₂ a₂tsá₃ 'e₂ quen₅ Diú₄, tsá₃ toin'₂ jui₅ 'éi₂, jaun₂ co₂dsia₅ ma₂jáng'₂ Diú₄ jui₅ ja₁dsí₂qui₂dsí₃jiog₅ dsí₅ a₂'lig'₅₄, a₂dsí₂qui₂dsí₃cóin'₅ a₂'liain'₂, a₂jmo₃ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄. ²⁹ Ca₂lia'₂ qui₂rë₂riin₅ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ cosa 'lig'₅₄ jme₂dsí₂ quió'₅, qui₂'no₂₃ dso₄, jmá'₃ guioin₅₄ bá₄ 'njo₃ jme₁'njoí'₃, a₂qui₂'no'₂ dsí₅ 'a₂lia'₂ 'éi'₃ uig₅ riin'₅₄. Rë₂can'₂ dsí₅ a₂uig₅ dsí₅ jíin₂ riin'₅₄, a₂jme₂dsia₂₃ riin'₅₄, a₂lë₁qui₂dsia₂₃ mí'₅₄, a₂qui₂jme₂gain₂₃ riin'₅₄, tsá₃ dsau₅ jág₁ quián₅, 'njo₅ 'njo₄ dsa₂, a₂co₂jmo₅ dsa₂ jág₁ të₂jág₁ jë₄ të₃co'₅₄. ³⁰ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ a₂lë₁chi₂ag₅ dsa₂, 'njaí₅₄ bá₄ Diú₄, a₂lë₁co₂jmái'₂ riin'₅₄, a₂jme₂rón₂ guioin₅₄, dsia₂₃ jág₁ tá'₅, a₂qui₂'no'₂ dsí₅ 'a₂lia'₂ jmo₃ a₂'lig'₅₄, on₃ guë'₂ jmaí'₃ jme₂gain₃ chog₅₄-jmei₂; ³¹ tsá₃ të₂tsí'₅₄ dsí₅ në₃, on₃ guë'₂ jua'₅₄ jme₃ti₃ 'e₂ caun₂ jág₁ cuë₂₃ a₂jmo₃; tsá₃ 'ein₂ 'iin₂₃ 'i₁jan₂, tsá₃ tin₂ dsí₅ 'ein₂ dso₄ quió'₅ riin'₅₄, on₃ guë'₂ njé₂ dsí₅. ³² I₂nj₅ rë₂ bá₄ dsa₂ 'éi₂ 'a₂lia'₂ lë₅ 'éi'₃ ma₂qui₁'3 Diú₄, ia₁ ca₂le₃jín₃ i₂jmo₅ le₂në₅ ca₂tiin₂ dsiáin₃ bá₄; la₁ jui₁'e₂ guë₃ nj₅ a₂jaun₂, on₃jua'₅₄ jmaí'₃ guioin₅₄ caun₂ qui₂jmo₂₃, të₂le₃ të₅ dsí₅ bá₄ a₂jmo₅ i₂sián₂ ján₃.

2

Diú₄ bá₄ con₂ 'í₁ co₂rë₂ 'a₂lia'₂ con₂ lë₅ dsón'₂

¹ Jaun₂ në₃, tsá₃ 'e₂ lé₂ le₃juá'₅₄ 'ne₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ ring'₂, 'ne₂ guë'₂ i₂con₂ 'í₁ ja₁con₂ i₂sián'₂, tsá₃ a₂nag₅₄ jui₁'ein₂ guë₃ líng'₅. Ia₁ në₁juá'₂ cáun'₂ 'í₁ ja₁con₂ ríng'₂, jaun₂ co₂'nió'₄ ma₂qui₂dsí'₁ 'éi'₃ ja₁con₂ 'njiag'₂, ton'₂ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jmo'₂ 'ne₂ 'njiag'₂ a₂cáun'₂ 'í₁ jaun₂. ² Ia₁ ne₄ bá₄ jniog₄ jaun₂, Diú₄ bá₄ i₂con₂ 'í₁ rë₂ 'a₂lia'₂ con₂ lë₅ dsón'₂, ja₁con₂ dsa₂ i₂jmo₅ le₂në₅. ³ Jaun₂ 'ne₂ në₃ i₂cáun'₂ 'í₁ ja₁con₂ i₂sián'₂ ton'₂ a₂le₂jaun₂ bá₄ guë'₂ jmo'₂ 'njiag'₂, 'é₂ líng'₂? ¿A₂lióng'₂ jë₁ma₂të₂ rë₁con₂ Diú₄ 'í₁ ja₁cong₂? ⁴ ¿O₃ bá₄ tsá₃ dsáu₅ 'au'₂ ia₁ a₂nj₄ lë₃ dse₃ 'ua₁ dsí₅ Diú₄, a₂jmo₂₃ tió'₃ dsí₅, a₂jme₂juíin'₂ dsí₅ në₃? ¿Tsa₁ len'₅₄ 'ne₂, ta₁ a₂qui₁'5 a₂dse₃ dsí₅ Diú₄ a₂jaun₂ bá₄ jiog₂₃ a₂dsí₃quéén'₅ 'au'₂? ⁵ La₁ 'njo₅ 'ua'₂ 'au'₂ tsá₃ 'niog'₂ jme₁tsíng'₄ 'au'₂; 'uig₅₄ jaun₂ në₃ caun₂ jme₁juí'₁ bá₄ a₂jme₂'ne₅₄ Diú₄ ne₄ quiáng'₂ 'njiag'₂ a₂tíng'₃ jmi₄ jaun₂ jë₁ma₂të₂ rë₁jme₃jniai₂₃ a₂'nei₂, jë₁qui₃dsí₂₃ 'éi'₃ co₂rë₂. ⁶ Ia₁ jma₃quéén'₅ qui₃ bá₄ Diú₄ 'lian'₅₄

† ^{1:25} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Jeremías 2.11.

le₂jan₂ le₂jan₂ 'a₂ lia'₂ con'₂ lě₅ a₂ma₂ca₂jmo₃. * ⁷ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ tió'₃ dsí₅ jmo₂₃ a₂dse₃, a₂qui₂'no'₂ a₂co₂tág₅ co₂'né'₅, ton'₂ 'no'₂ jui₅ 'a₂ lia'₂ jme₃gu'₅₄ Diú₄ quian'₅₄ caun₂ a₂dse₃, ton'₂ 'no'₂ jui₅ a₂tsá₃ dsiáin₃, 'éi₂ bá₄ cué'₃ Diú₄ a₂le₃chain₂ co₂tan₅₄. ⁸ La₁ quian'₅₄ a₂'nei₂ cué'₃ uig₅ ca₂le₃jín₃ i₂dsia₅ mi'₅₄, i₂tsá₃ 'nio₃ cán₂ caun₂ jui₅ a₂nag₃ gau₂ jág₁ tí₅, i₂jmá'₃ jui₅ 'lig'₅₄ bá₄ 'nio₃ cán₂. ⁹ Le₃cha₂ uig₅ o₂i₁ dsí₅ quió'₅ ca₂le₃jín₃ i₂jmo₅ a₂'lig'₅₄, jé₁le₂ uig₅₄ tē₂le₃ quió'₅ dsa₂ judíos, ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ le₃ja₁con₂ dsi₂nau₂. ¹⁰ La₁ ja₁con₂ le₂jan₂ le₂jan₂ i₂jmo₅ a₂dse₃, cué'₃ Diú₄ a₂co₂tág₅ co₂'né'₅, ton'₂ cué'₃ caun₂ a₂dse₃, jmo₃ 'ei₅ tei₄, jé₁le₂ uig₅₄ quió'₅ dsa₂ judíos, ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ le₃ja₁con₂ dsi₂nau₂.

¹¹ Ia₁ tsá₃ jma₃quén₅ jín₂ Diú₄ dsa₂ lia'₂ ca₂ton₂ ca₂ton₂; ¹² ia₁ ca₂le₃jín₃ i₂'no₅ dso₄ i₂tsá₃ ca₂tín₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, dsiáin₃ tē₃ tsá₃ 'Éi'₃ jaun₂ ca₂tín₂; la₁ ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ dsa₂ i₂'no₅ dso₄ nē₁ jua'₂ ron₅ bá₄ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés nē₃, tē₃dsí₅₄ bá₄ 'éi'₃ quió'₅, jióg'₂ 'í₁ lia'₂ con'₂ lě₅ 'Éi'₃ jaun₂. ¹³ Ia₁ on₃jua'₅₄ dsa₂ i₂nag₅ 'Éi'₃ i₂jín₂ Diú₄ a₂lín₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃; dsa₂ i₂jmo₅ lia'₂ con'₂ lě₅ 'Éi'₃ bá₄, i₂'éi₂ bá₄ i₂jín₂ Diú₄ a₂lín₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃. ¹⁴ Ia₁ jui₁lia'₂ dsi₂nau₂ nē₃, i₂tsá₃ 'Éi'₃ cha₂ ja₁coin₂, la₁ nē₁ jua'₂ chain₂ jui₅ a₂jme₂ti₃ con'₂ jaun₂ ma₂tin₂ dsí₅, guion₅₄ bá₄ dsa₂ 'éi₂ ñi₅ tē₂dsí₅ 'a₂ lia'₂ lě₅ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄, o₁jnia'₅₄ tsá₃ a₂jaun₂ ron₅ quió'₅. ¹⁵ Ia₁ cué'₂₃ léi₄ 'a₂ lia'₂ lě₅ chain₂, a₂rë₂ton₅ tē₂dsí₅ ta₁ a₂qui₁' 'Éi'₃. Jaun₂ tē₂dsí₅ guioin₅₄ bá₄ jáng'₅ jág₁ dsau₅ o₄quió'₄, jaun₂ tsá₃ quin₅ 'a₂ lia'₂ dsi₂jiog₅ dsí₅ guioin₅₄; a₂lin₅₄ jáng'₂, a₂lin₅₄ gué'₂ tē₂le₃ lió₂. ¹⁶ Le₂né₅ bá₄ lě₂ jé₁ma₂tě₂ jmi₄ jaun₂ a₂con₂ Diú₄ 'í₁ ca₂le₃jé₃ a₂'ma₄ jlé₅ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂, tē₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo, lia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ dse₃, a₂qui₂'é₅ jniá₂.

Dsa₂ judíos, quian'₅₄ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés

¹⁷ La₁ chi₂hua'₂ lín₅ 'ne₂ dsa₂ judío jaun₂ dsia'₂ a₂chéng₅ tiá₂ quian'₅₄ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, jaun₂ jmo'₂ táng₅ ia₁ a₂cu₂ing₂ Diú₄; ¹⁸ chi₂hua'₂ ma₂ca₂jme₃tín₅ dsa₂ 'ne₂ 'a₂ lia'₂ lě₅ 'Éi'₃, jaun₂ ñi₅₄ 'a₂ lia'₂ 'nio₃ Diú₄, ton'₂ ting'₂ caun'₅₄ 'í₁ 'a₂ lia'₂ lě₅ a₂dse₃; ¹⁹ jaun₂ chi₂hua'₂ tē₃dsón'₂ líng₂ a₂ting'₂ jang'₅₄ dsa₂ ten₄, chi₂hua'₂ ñi₅₄ 'a₂ lia'₂ téi₄ si₂ ja₁con₂ dsa₂ i₂lín₄ jé₄ qui₁né₃, ²⁰ chi₂hua'₂ ñi₅₄ 'a₂ lia'₂ jme₁rë₂ jui₅ a₂quian₅ dsa₂ co₄, chi₂hua'₂ ñi₅₄ 'a₂ lia'₂ cué'₅₄ jáng₁ i₂'nió'₄ i₂lín₅ chi'₂, ia₁ a₂ron₅ 'Éi'₃ ja₁cong₂, a₂tén₅ ne₄ 'Éi'₃ 'a₂ lia'₂ 'nió'₅ le₃ñi₅ dsa₂, 'a₂ lia'₂ lě₅ jáng₁ dsau₅; ²¹ 'ne₂ gué'₂ i₂jme₂ting'₂ i₂sián₂, 'e₂ gué'₂ uig₅₄ tsá₃ jme₂ting'₁ gué'₂ 'ñiag'₂? Chi₂hua'₂ 'ne₂ gué'₂ 'é'₅ jáng₁ a₂tsá₃ ca₂tín₂ dsa₂ 'ang₃, 'tsa₁ 'ang'₂ 'ñiag'₂? ²² Chi₂hua'₂ 'ne₂ juá'₂ tsá₃ ca₂tín₂ dsa₂ nió'₃ jáng₁ quiaín₅₄ i₂tsá₃ lě₅ dsi₂i₂gu₂, 'tsa₁ nióg'₅ gué'₂ 'ne₂ jáng₁ jaun₂ 'ñiag'₂? Chi₂hua'₂ 'ne₂ 'ñiо₅ lin₃ 'ñiag'₅₄ diú₄ lag₄, 'tsa₁ 'ang'₂ 'ne₂ a₂quen₅ a₂te₁ 'í₁ dsi₂né₂ 'né₅ quió'₅? ²³ 'Ne₂ gué'₂ i₂jmo'₂ táng₅ ja₁con₂ 'Éi'₃, 'tsa₁ 'lig'₅₄ tsíng₂ Diú₄ ia₁tsá₃ jme₂tí₁ 'Éi'₃ jaun₂? ²⁴ Ia₁ jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂: 'Ag₅ dsi₂nau₂ 'iin₂₃ 'lig'₅₄ Diú₄ 'uig₅₄ quián₂ 'nia'₂. †

²⁵ Dsón'₂ bá₄ dsau₅ quen₅ a₂ti₃ dsa₂ lo₅₄ nē₁ jua'₂ jme₂ti₃ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, la₁ nē₁ jua'₂ tsá₃ jme₂ti₃ dsa₂ nē₃, tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃, nē₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ rë₂uïng₄ bá₄ quió'₅. ²⁶ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ ma₂rë₂uïng₄ quió'₅, la₁ nē₁ jua'₂ jme₂ti₃ 'e₂ ta₁ quí'₅ 'Éi'₃, co₂jaun₂ bá₄ jín₂ Diú₄ dsa₂ 'éi₂ nē₂jag₄ bá₄ i₂ma₂rë₂uïng₄ quió'₅ o₁jnia'₅₄ tsá₃ ma₂rë₂uïng₄. ²⁷ Dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ rë₂uïng₄ lo₄, la₁ nē₁ jua'₂ jme₂ti₃ 'a₂ lia'₂ juá'₂ 'Éi'₃, i₂'éi₂ bá₄ chen'₅ Diú₄ ne₄ jui₅ a₂con₂ 'í₁ ja₁con₂ 'ne₂, ia₁ tsá₃ jme₂tí₁, jui₁'e₂ gué₃ ron₅ Si₂ tio₅₄ 'Éi'₃ quiáng₂, jui₁'e₂ gué₃ rë₂uïng₄ quiáng₂ nē₃. ²⁸ Ia₁ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂lín₅ judío dsón'₂, on₃jua'₅₄ rë₂ 'ñjia'₅₄ lín₅ dsa₂ léi₄ jmá'₃ le₃co'₅₄, on₃ gué'₂ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ ta₁ dsón'₂ a₂quí'₅ a₂qui₂rë₂uïng₄ lo₄ dsa₂, on₃jua'₅₄ jnia'₅₄ rë₂uïng₄ lín₅ léi₄ jmá'₃ le₃co'₅₄ ní₁ñjí₅. ²⁹ Tē₂le₃ a₂ca₂tín₂ bá₄ dsa₂ jmo₃, a₂lín₅ tē₃dsón'₂ dsa₂ judío, a₂lín₅ ca₂tē₂ dsí₅; ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ a₂lín₅ dsa₂ léi₄ a₂rë₂uïng₄ quió'₅, a₂lě₅ ca₂tē₂ dsí₅ bá₄ dsa₂;

* ^{2:6} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 62:12; Proverbios 24:12. † ^{2:24} Isaías 52:5; Ezequiel 36:22.

ton² a₂gu₂dsí₂ bá₄ a₂jaun₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ lia'₂ con'₂ le₁ton₅ ne₄ Si₂ 'Éi'₃. Dsa₂ i₂lín₅ le₂në₅ chéin'₅ rë₂ quian'₅₄ Diú₄, on₃jua'₅₄ rë'₂ quiain'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃.

3

¹ Jaun₂ në₃, ¿e₂ ta₁jmo₅ a₂quen₅ gué₄ a₂lín₅ dsa₂ judío? ¿O₃ 'e₂ ta₁jmo₅ a₂lín₅ dsa₂ léi₄ a₂rë₂uìng₄ ni₁lo₁₂? ² Lióng₂ bá₄ 'uig₅₄ cha₂. Jë₁le₂ 'uig₅₄, ca₂dsia₃ Diú₄ jág₁ dse₃ quió'₅ o₄gú₃ dsa₂ judíos. ³ ¿La₁ 'e₂ bá₄ lé₂ në₃ në₁jua'₂ chan₂ i₂lín₅₄ i₂tsá₃ ca₂rë₃ti'₅₄?* ⁴ ¿O₃ bá₄ lín₂ 'nia'₂ ján₃ a₂tsá₃ le₃ti'₅₄ Diú₄ jág₁ quió'₅ ia₁ a₂tsá₃ ca₂rë₃ti'₅₄ dsa₂ 'éi₂? ⁵ ¡Dsón'₂ bá₄ tsá₃ le₂jaun₂! Jui₁le₂lei₅₄ bá₄ jniog₄, Diú₄ në₃ jmo₃ bá₄ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ tí₅ quió'₅, jui₁'e₂ gué₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ tsá₃ tí₅ jág₁ quió'₅; ia₁ ne₄ Si₂ juá'₂: ia₁jaun₂ le₃lí'₄ dsa₂ a₂líng'₅ i₂dsen₃

jui₁lia'₂ jë₁dsia'₂ jág₁,
ia₁jaun₂ bá₄ léng'₂
jë₁ma₂të₂ rë₁con₂ dsa₂ 'í₁ ja₁cong'.†

⁵ La₁ në₁jua'₂ tí₅ ta₁ dsáu₁ jniog₄ a₂rë₂jniá₂ Diú₄ a₂lín₅ i₂dsen₃, ¿'e₂ le₃jua'₅₄ jniog₄ në₃? ¿'An₁ tsá₃ rë₂ qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'₃ në₁jua'₂ ca₂rë₃'néi₃ 'ë₂ uig₅ ja₁con₂ jniog₄? (A₂lë₁juá'₅ jniá₂ lia'₂ jë₁juá'₂ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄.) ⁶ ¡Dsón'₂ bá₄ on₃jua'₅₄ le₂në₅! Ia₁ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ tsá₃ rë₂ qui₂dsi₅ Diú₄ 'éi'₃, ¿'a₂ bá₄ lia'₂ le₃con₂ 'í₁ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃?*

⁷ La₁ në₁jua'₂ jág₁ të₂jág₁ quió₃ tí₅ ta₁ ia₁jaun₂ lë₅ a₂rë₂jniá₂ gué₄ jág₁ dsau₅ quió'₅ Diú₄ ia₁jaun₂ të₂le₃ dse₃ gué₄ chéin'₅, ¿'e₂ lë₃ qui₂dsi₅ Diú₄ 'éi'₃ a₂rin₂ jniá₂ dso₄? ⁸ ¿Ja₁lin₃ gué₄ dse₃ jua'₅₄ caun₂ a₂jmo₅₄ a₂'lig'₅₄, ia₁jaun₂ jiá₃ a₂dse₃? A₂le₂në₅ bá₄ chi₂'ag₅ i₂lin₅₄ 'ag₂₃ jnia'₅₄ a₂jme₂tin₂ jnia'₅₄ dsa₂. La₁ gue₃ bá₄ uig₅ dsa₂ i₂dsi₂jiog₅ dsí₅ le₂në₅ 'a₂ con'₂ ca₂ti₁n₂.

Ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ rë₂cáu₄ dso₄

⁹ ¿'E₂ jaun₂ në₃? ¿A₂dse₃ gué₄ tióng₂ jnia'₅₄ dsa₂ judíos? ¡Dsau₅ bá₄ on₃jua'₅₄ le₂jaun₂! Ia₁ ma₂të₂tsi'₅₄ jág₁, co₂jaun₂ bá₄ dsa₂ judíos con'₂ dsi₂nau₂, caun₂ bá₄ jui₅ tioin'₅₄ 'uig₅₄ dsáu₁.

¹⁰ Lë₅ jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂:

Ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ dsa₂ tsá₃ chan₂

i₂jme₂ti₃ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄,
ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ chan₂;

¹¹ tsá₃ i₂chan₂ jua'₅₄ i₂ñí'₂ dsí₅,
'i₁jan₂ tsá₃ chan₂ jua'₅₄ i₂'nio₃ 'na'₂ Diú₄.

¹² Ca₂le₃jín₃ bá₄ ma₂i₂nio₄ cau₅ jui₅ ma₂i₂cóin₅,
co₂dsia₅ bá₄ ma₂i₃léin₂ jui₅ ja₁tsá₃ ta₁ tí₄.

Tsá₃ 'ein₂ chan₂ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂
jua'₅₄ i₂qui₂jmo₅ a₂dse₃,
ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ chan₂.‡

¹³ 'Uë'₅ jág₁ 'lig'₅₄ le₂'o₅₄
jui₁lia'₂ ja₂ dsí₂ 'lig'₅₄ a₂'uë'₅ tau₂ 'ñio₅ a₂rë₂na₄;

quian'₅₄ le₁tsi'₂ jmo₂₃ a₂jui₁gain₂.§

Në₂jag₄ bá₄ náu₁ dsí₂mi'₂ 'a₄ mi₂'o₅₄;

¹⁴ Jmá'₃ caun₂ a₂jaun₂ bá₄ juá'₂ dsa₂,
a₂uig₅ dsí₅, a₂jme₃dsi'₃ ja₁con₂ riin'₅₄;

¹⁵ Ma₂në₃ bá₄ i₂ñii₂₃ cán₂ tag₅₄
a₂dsi₃jme₁dsiain₂₃ riin'₅₄.

¹⁶ Léi₄ jë₁ca₂ñii₅ ca₂quiog₂ caun₂ jui₅ a₂o₂i₁ dsí₅,

* 3:3 o₃, "i₂tsá₃ ca₂rë₃'én₂." † 3:4 Salmo 51:4. ‡ 3:12 Salmo 14:1-3; 53:1-3; Eclesiastés 7:20. § 3:13 Salmo 5:9.

* 3:13 Salmo 140:3. † 3:14 Salmo 10:7.

ja₁l₃'én₂ 'a₂ lia₂ chan₂ dsa₂;
 17 ia₁ tsá₃ cui₅' dsa₂ 'éi₂ jui₅ 'ei₅ tei₄;‡
 18 Tsá₃ a₂jaun₂ dsí₂jio₅ dsí₅
 juá'₅₄ a₂gain₃ Diú₄.§

19 A₂ne₄ bá₄ jniog₄, ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂tio'₅₄ ne₄ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄, a₂juá'₂ tsí'₅ ca₂le₃jín₃ i₂ca₂tín₂ 'Éi'₃ jaun₂, ia₁jaun₂ jmo₃ tei₄ mi₂'o₄ ca₂le₃jín₃, ia₁jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ mi₂güí₃ tē₃tsíin'₅₄ rë₂cáin'₄ ne₄ Diú₄. 20 Ia₁ ca₂lia₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jín₂ Diú₄ a₂tsá₃ dso₄ rë₂cáin'₄ jua'₅₄ a₂jme₃ti₃ a₂juá'₂ 'Éi'₃, ia₁ 'ñiog₅ bá₄ 'Éi'₃ qui'₅ ta₁ a₂le₃ne₄ jniog₄ a₂lág₅ dsa₂ cha₂ dsáu₁.

A₂lión₂ dsa₂ tē₂le₃ a₂jnia'₅₄ quian'₅₄ a₂'éin₂ bá₄

21 La₁ ně₃ ně₃, ma₂ca₂jme₃jnia₅ bá₄ Diú₄ jui₅ a₂tsá₃ ma₃dso₄ rë₂cáu₄ jniog₄, on₃jua'₅₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Si₂ 'Éi'₃, jui₁'e₂ gué₃ jáng₅ jág₁ dsau₅ jui₅ jaun₂ a₂juá'₂ ne₄ Si₂ tio'₅₄ 'Éi'₃, quian'₅₄ Si₂ a₂qui₂ca₂jmo₃ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ně₃. 22 Jáng₅ jág₁ dsau₅ jui₅ dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂tsá₃ dso₄ rë₂cán'₄ dsa₂, jnia'₅₄ lia₂ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂'éin₂ tē₂le₃ quió'₅ Jesucristo; tsá₃ jma₃qué₅ jmo₂₃ ja₁con₂ jui₁'ein₂ gué₃; 23 ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ ma₂qui₂ma₂'náu₂ dso₄, jaun₂ uíng₂ lin₃ bá₄ tióin₂ ja₁qui₂tág₅ co₂'né₅ quió'₅ Diú₄. 24 La₁ Diú₄ ně₃, ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ bá₄ 'é₂ jág₁ a₂tsá₃ dso₄ rë₂cáin'₄, on₃jua'₅₄ a₂'nió'₅ quí₃ 'lia'₅₄. A₂lë₁lio₂ bá₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesús i₂ca₂quí₃ o₄quió'₄ dsáu₁ dsa₂. 25 Ca₂chen'₃ Diú₄ ja₁ñi'₅₄ ia₁jaun₂ dsian₅ dsáu₁ dsa₂ mi₂güí₃ quian'₅₄ jmi₂ 'ain₅₄ a₂ca₂tein₃. A₂lë₁gue₅ bá₄ dsa₂ a₂jaun₂ jmá'₃ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂'éin₂. Le₂ně₅ ca₂rë₃jniá₂ Diú₄ i₂lin₅ i₂qui₃dsí₅ 'éi'₃ rë₂, ia₁ a₂ma₂ca₂jme₃juíin'₂ dsí₅ a₂ma₂ca₂ñág₃ bá₄ dsáu₁ dsa₂ a₂jme₁'no₂₃ ma₂líg₂. 26 Le₂ně₅ ca₂jmo₃ Diú₄ a₂ca₂jme₃jniai₂₃ a₂rë₂ qui₃dsí₂₃ 'éi'₃, a₂ca₂jme₃jniai₂₃ a₂jín₂ dsa₂ i₂'én₂ tē₂le₃ quió'₅ Jesús ně₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃.

27 ¿'E₂ bá₄ ca₂lë₃ jaun₂ ně₃ quian'₅₄ a₂jmo₅ dsa₂ tain'₅? Co₂dsia₅ tē₂tsí'₅₄ cau₅ bá₄ a₂jaun₂. ¿'E₂ 'uig₅₄? ¿'An₁ 'uig₅₄ a₂jme₃ti₃ dsa₂ 'Éi'₃? Jan₂'ón₄. 'Uig₅₄ ia₁ a₂'én₂ bá₄ dsa₂. 28 Ma₂ně₂quiong₅₄ bá₄ jniog₄ í₁ jaun₂ ně₃, a₂jín₂ Diú₄ dsa₂ ně₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂'éin₂, jaun₂ tsá₃ 'e₂ 'í₁ con₂ gué₄ jua'₅₄ a₂ca₂jme₃ti₃ o₃ tsá₃ ca₂jme₃ti₃ 'e₂, con₂ lě₅ 'Éi'₃.

29 ¿O₃ bá₄ lí₅ Diú₄ ca₂ne₅₄ jmá'₃ i₂quián₅ dsa₂ judíos? ¿On₁jua'₅₄ i₂quián₅ dsí₂nau₂ ján₃? Ján₅. I₂quián₅ 'éi₂ bá₄ ján₃, 30 ia₁ jan₂ tan₅₄ bá₄ Chan₂; jaun₂ 'éi₂ bá₄ jág₃ jín₂ dsa₂ i₂rë₂uïng₄ ni₁lo₁ ně₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₂ti₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂'éin₂; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jág₃ jín₂ dsa₂ i₂tsá₃ rë₂uïng₄ ni₁lo₁ ně₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃, o₄quió'₄ a₂'éin₂. 31 ¿'E₂ jua'₂ jniog₄ jaun₂ ně₃? ¿A₂tsá₃ ta₁ tí₄ 'Éi'₃ ia₁ a₂'éin₂ jniog₄? ¡Dsón'₂ tsá₃ le₂jaun₂! 'Nió'₄ tē₂le₃ cuë₂ bá₄ jniog₄ bí₂ a₂quen₅ 'Éi'₃.

4

'A₂ lia₂ tē₂tsin'₅₄ Abraham ne₄ Diú₄

1 ¿'E₂ lé₂ le₃ja₁'54 jniog₄ jaun₂ ně₃? ¿'E₂ ca₂dsó'₂ Abraham dsa₂ juín₂ quián₂jnia'₅₄ ma₂líg₂, lia₂ jme₁líin₄ dsa₂ mi₂güí₃? 2 Jua'₅₄ mei₂' gué₃ Diú₄ ca₂chi₃ jág₁ jua'₅₄ a₂dsen₃ 'éi₂ tē₂le₃ quian'₅₄ 'e₂ a₂ca₂jmo₃, jua'₅₄ a₂ca₂jme₃ti₃ 'Éi'₃, jaun₂ jme₁cha₂ jui₅ a₂jme₁jmo₃ róin₂. La₁ on₃jua'₅₄ ne₄ Diú₄. 3 Jaun₂, ¿'e₂ juá'₂ ne₄ Si₂? "Ca₂rë₃'én₂ bá₄ Abraham jág₁ ca₂cuë₃ Diú₄; jaun₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂ca₂rë₃'éin₂ jaun₂ ně₃, ca₂guéi₂ Diú₄ ně₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃."* 4 Jaun₂ ně₃, jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ quió'₅ jan₂ juig₅₄, cu₄ a₂l₁'₂ jaun₂ quió'₅, on₃jua'₅₄ a₂lë₁cuë₃ juig₅₄, ia₁ a₂ma₂riin₂₃ quió'₅ 'éi₂ 'lia'₅₄ ta₁ quió'₅. 5 La₁ ně₁jua'₂ 'ein₂ tē₃tsá₃ 'e₂ jmo₂₃, 'éin₂ a₂guén₅ Diú₄ dsa₂ i₂cha₂ dsáu₁, Diú₄ guéi₂ quió'₅ ně₂jag₄ bá₄ dsa₂ dsen₃, o₄quió'₄ a₂'éin₂. 6 'Niog₅ bá₄ David juá'₂ a₂dsen₃ jui₁lia₂ dsa₂ i₂guéi₂ Diú₄ ně₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ ma₂'e₂ dsáu₁ cha₂, tsá₃ 'e₂ 'í₁ con₂ Diú₄ 'a₂ lia₂ ca₂jme₃ti₃. 7 Ca₂juá'₂ David:

‡ 3:17 Isaías 59:7-8. § 3:18 Salmo 36:1. * 4:3 Génesis 15:6. Ján₃ bá₄ le₂ně₅

'E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ca₂'én₂ Diú₄ dsáu₁,
i₂ca₂jlé₂ Diú₄ dso₄ a₂ca₂'náu₂.

⁸ 'E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂ca₂jmo₃ Te₁gui'₅₄ dsí₅
a₂tsá₃ dso₄ ríin₂.†

⁹ A₂dse₃ në₅ në₃, ¿a₁dse₃ jmá'₃ lia'₂ ca₂ne₅₄ quió'₅ dsa₂ i₂rë₂uìng₄ ni₁lo₁, o₃ bá₄ le₂jiog₅ a₂dse₃
quió'₅ i₂tsá₃ 'e₂ rë₂uìng₄ quió'₅ bá₄ ján₃? Ma₂në₂jua'₅₄ jnia'₅₄ a₂ca₂guén'₂ Diú₄ Abraham
në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃ 'éi'₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂'éin₂. ¹⁰ ¿'A₂ lia'₂ jme₁lín₄ Abraham lia'₂ con'₂
ca₂guéi'₂ jaun₂? ¿Ca₂guéi'₂ cang₂ lia'₂ con'₂ jme₁ma₂ti₃ Abraham quió'₅, o₃ le₂jniá₅ 'e₂?
Le₂jniá₅ bá₄, on₃jua'₅₄ cang₂. ¹¹ Cang₂ jaun₂ bá₄ ca₂gue₃ Abraham 'éi'₃ jaun₂ a₂ti₃ ni₁lo₁₂,
a₂lín₅ léi₄ co₂'nió'₄ caun₂ sello quió'₅ Diú₄ a₂ma₂guéi'₂, në₂jag₄ bá₄ dsa₂ i₂ca₂jme₃ti₃, 'uig₅₄
ia₁ a₂'éin₂. Le₂në₅ bá₄ ca₂dsióg₃ Abraham a₂ca₂lín₃ cho'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂'én₂ ján₃, o₁jnia'₅₄ tsá₃
ma₂gue₃ 'éi'₃ jaun₂ a₂uìng₃ quió'₅. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ guén'₂ Diú₄ ján₃ dsa₂ tsí₁jon₂ 'éi₂ në₂jag₄
bá₄ a₂lín₅ dsa₂ i₂ca₂jme₃ti₃. ¹² Dsau₅ bá₄ a₂lín₅ Abraham cho'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂gue₃ 'éi'₃
jaun₂ a₂uìng₃ quió'₅, la₁ on₃jua'₅₄ jmá'₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂rë₂uìng₄ quió'₅; ján₃ bá₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂quian₅
jui₅ a₂'éin₂ jaun₂, jui₁lia'₂ ca₂can₃ Abraham jmei₂ jnia'₅₄ lia'₂ con'₂ tsá₃ ma₂uìng₂ quió'₅.

Të₂le₃ quian'₅₄ a₂'én₂ bá₄ dsa₂ jme₃ti₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ a₂ma₃cuë₃

¹³ Jaun₂ ca₂cuë₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ ca₂cuë'₃ Abraham quiain'₅₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅, a₂gue₃
gua'₅₄ 'uë₃ a₂cuë₃ Diú₄; la₁ on₃jua'₅₄ ia₁ a₂ca₂jme₃ti₃ Abraham 'Éi'₃, të₂le₃ ia₁ a₂caun₂ 'éin₂
jág₁ a₂cuë₅ Diú₄, ton'₂ ca₂guéi'₂ Diú₄ në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃ 'Éi'₃. ¹⁴ Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ jmá'₃
i₂jme₂ti₃ 'Éi'₃ bá₄ gue₅ a₂dse₃ a₂cuë₅ Diú₄ cué'₅ chi'₂-guein₂ quiáin₅, jaun₂ tsá₃ ma₃'e₂ ta₁ tí₄
a₂'én₂ dsa₂, ton'₂ ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ jág₁ a₂cuë₄ quió'₅ Diú₄ tsá₃ ma₃quen₅. ¹⁵ Ia₁ jui₅ a₂'ne₂
Diú₄ bá₄ jiog₅ 'Éi'₃, la₁ ja₁tsá₃ 'Éi'₃ ca₂tín₂, tsá₃ 'ein₂ dsí₂juïn₅₄ ja₁jaun₂.

¹⁶ 'Uig₅₄ jaun₂, o₄quió'₄ a₂'én₂ dsa₂ cué'₅ Diú₄ a₂dse₃ cué'₅ chi'₂-guein₂ quiáin₅, ia₁jaun₂
chi'₃ tiá₂ jág₁ a₂cuë₄ ne₄ a₂'ua₁ dsí₅, ia₁jaun₂ dsón'₂ jaun₂ bá₄ jág₁ a₂gue₃ ca₂le₃jín₃ tsí₁jon₂
Abraham, on₃jua'₅₄ jmá'₃ quió'₅ dsa₂ i₂qui₂rë₂ti'₅₄ 'Éi'₃; quió'₅ ca₂le₃jín₃ i₂'én₂ bá₄ ján₃ jui₁lia'₂
jme₁'én₂ Abraham. Jaun₂ 'éi₂ bá₄ já₅ co₂'nió'₄ líin₅ jmei₂ jniog₄ ca₂le₃jág₃. ¹⁷ Jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄
Si₂: "Ne₂ ma₂tsín'₂ jniá₂ a₂líng₅ cho'₅₄ dsa₂ chan₂ 'lióng₂ juig₂ nación."† Jaun₂ 'éi₂ bá₄ i₂lín₅
jmei₂ jniog₄ ne₄ Diú₄, ton'₂ ca₂'éin₃ jág₁ quió'₅ Diú₄ 'éi₂ i₂ton'₂ jme₂dsí₂ dsa₂ i₂ma₂dsan₃, ján₃
gué'₂ tē'₂ a₂tsá₃ ma₂cha₂ në₂jag₄ bá₄ a₂ma₂cha₂.

¹⁸ Jui₁'e₂ gué₃ tsá₃ ma₃'e₂ jmi₄ jme₁ma₃cha₂ ja₁con₂ Abraham lia'₂ con'₂ lë₅ lí₂ dsa₂
mi₂güíg₃, të₂le₃ ia₁ a₂ca₂rë₃'éin₂ jág₁ quió'₅ Diú₄, ca₂dsióg₃ "a₂lín₅ jmei₂ dsa₂ chan₂ 'lióng₂
juig₂", lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂juá'₂ Diú₄: "co₂në₅ té₅ chi'₂-guein₂ dsí₂'lé₂."§

¹⁹ Jui₁'e₂ gué₃ jme₁ma₂'en₅₄ Abraham con'₂ 'ñiá₂-láu₂ ñi₂, lí₄ bá₄ 'ñiog₅ a₂ma₂guen'₂ ni₁ñi₁₂,
ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ Sara quiáin₅ në₃ co₂në₅ a₂ma₂chain₂ dsiáin₃ bá₄, tsá₃ ma₃'ein₂ guein₂ lé₂
le₃cáin₂, la₁tsá₃ ca₂'uáin₂ quian'₅₄ jág₁ a₂ma₂chan'₂. ²⁰ Tsá₃ ca₂'ág₂ caun₂-tín₃ dsí₅ jua'₅₄ a₂tsá₃
'éin₂ jág₁ a₂ca₂cuë₃ Diú₄, të₂le₃ ca₂i₃tsón₂ bá₄ bí₂ a₂'éin₂, ton'₂ ca₂jme₃juïn₂ Diú₄, ²¹ caun₂ bá₄
'ei₅ dsí₅ a₂'io₅ Diú₄ jui₅bí₂ a₂jme₃ti₃ jág₁ quió'₅ a₂ca₂cuë₃. ²² 'Uig₅₄ jaun₂ ca₂guéi'₂ Diú₄ në₂jag₄
dsa₂ i₂ca₂jme₃ti₃.

²³ Jág₁ në₅, "a₂ca₂guéi'₂ Diú₄", ca₂i₃to'₅₄ ne₄ si₂, on₃jua'₅₄ a₂'iin₂₃ jmá'₃ Abraham; ²⁴ a₂'ag₂₃
jniog₄ bá₄ ján₃. 'Uig₅₄ ia₁ a₂'éin₂ jniog₄, guéi'₂ Diú₄ a₂lág₅ jniog₄ në₂jag₄ bá₄ dsa₂ dsen₃
i₂ca₂jme₃ti₃ con'₂ i₂'én₂ të₂le₃ quió'₅ Diú₄ i₂ca₂jme₃jen'₅₄ Jesús jin₄ 'lag₄. Jesús bá₄ i₂lín₅
Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄, ²⁵ i₂ca₂jín₂ dsa₂ a₂jóin₂ ne₄ 'uig₅₄ dsáu₁ jniog₄, con'₂ siá'₂ ca₂jein'₅₄
táng₃ ia₁jaun₂ guéi'₂ Diú₄ jniog₄ në₂jag₄ dsa₂ dsen₃ i₂ca₂jme₃ti₃.

† 4:8 Salmo 32:1-2. ‡ 4:17 Génesis 17:5. § 4:18 Génesis 15:5.

5

Lé₂ le₃chong₂ jniog₄ 'ei₅ tei₄ quian'₅₄ Diú₄

¹ Le₂në₅ jaun₂, ia₁ a₂ma₂'é₂ Diú₄ jág₁ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rë₂cáu₄' jniog₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂'éin₂, ma₂chong₂ jniog₄ 'ei₅ tei₄ quiain'₅₄, të₂le₃ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂. ² Ia₁ të₂le₃ quian'₅₄ Cristo 'éi₂ bá₄ ma₂i₁to₅₄ jniog₄ ja₁jme₂gu₅₄ Diú₄ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅, të₂le₃ ia₁ a₂'éin₂. Ja₁dse₃ në₅ në₃, tióng₂ jniog₄ tiá₂ 'io₂' jein₂, ia₁ 'ín₂ dsí₅ jniog₄ a₂dsón₂ jme₁quian'₅₄ Diú₄ jë₄ co₂tág₅ co₂'né₅ quió₅. ³ On₃ rë₂' jua₅₄ jmá₃ a₂në₅; jmo₂ jniog₄ 'io₂' ne₄ o₂i₁ dsí₅ a₂qui₂dsí₂ñág₂; ia₁ ne₄ jniog₄, quian'₅₄ o₂i₁ dsí₅ bá₄ qui₂rë₂juin₂ dsí₅ jniog₄. ⁴ A₂juin₂ dsí₅ jniog₄ jaun₂, jmo₅ a₂chei₂ rë₂ jniog₄ 'a₂ lia₂ lág₅; a₂tióng₂ jniog₄ rë₂ jaun₂ në₃, jmo₅ a₂'ín₂ dsí₅ jniog₄ jmig₄ a₂le₃ti₃. ⁵ Jmig₄ a₂'ín₂ dsí₅ jniog₄ jaun₂, tsá₃ lé₂ le₃jmo₃ jua₅₄ jéin₂ jniog₄ o₂guí₃, ia₁ 'ñiog₅ Diú₄ ma₂ca₂jme₃cain₂ jme₂dsí₂ quián₂ jniog₄ ia₁ a₂ñí₄ lë₃ 'nio₃ jniog₄, të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiós₅ i₂ma₂cui₃.

⁶ Ia₁ lia₂' con₂ jme₁lág₄ jniog₄ dsa₂ mi₂güíg₃ 'uan₅₄ i₂tsá₃ cha₂ juí₅ 'a₂ lia₂ lion₄ guio₅₄, la₁ jme₁ca₂të₂ jmig₄ a₂ca₂tióng₃ Diú₄, jaun₂ ca₂jon₃ bá₄ I₂rë₂'ín₁ quiáin₅ o₄quió₄ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuñ₅. ⁷ A₂quian₅ ta₁ lin₃ bá₄ jua₅₄ mei₂' gué₃ jan₂ dsa₂ lé₂ le₃guein₃ 'mú₃ o₄quió₄ jan₂ dsa₂ mi₂güíg₃ riñ₅₄, ca₂lia₂' jnja₅₄ o₄quió₄ jan₂ dsa₂ i₂jmo₅ rë₂; 'an₁ mei₂ tsá₃ chan₂ jan₂ i₂lé₂ le₃tiá₂ dsí₅ guen₃ 'mú₃ o₄quió₄ jan₂ dsa₂ i₂dsé₃ dsí₅ dsón₂. ⁸ La₁ ma₂ca₂cuë₃ bá₄ Diú₄ léi₄ a₂dsón₂ 'nio₃ jniog₄, ia₁ a₂ca₂jon₃ Cristo 'uig₅₄ quián₂, lia₂' con₂ jme₁lág₄ gué₄ dsa₂ cha₂ dsáu₁. ⁹ A₂jaun₂ në₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂ma₂'é₂ Diú₄ jág₁ të₂le₃ quian'₅₄ jmi₄ Cristo a₂ca₂tang₂, a₂tsá₃ ma₂dso₄ rag₂, jaun₂ të₂le₃ i₂juí₂ gué₄ lió₂ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂ a₂gau₂ a₂'ne₂ Diú₄ a₂jiá₃ jë₁ca₂tó₂. ¹⁰ Ia₁ chi₂jua₂' ma₂ca₂'ág₂ Diú₄ caun₂ jág₁ quian'₅₄ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ 'mú₃ a₂ca₂i₃ñí₂ Ja₁ñí₅₄ lia₂' con₂ jme₁lág₄ gué₄ jniog₄ dsa₂ i₂'ña₅₄ 'éi₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ të₂le₃ i₂juí₂ gué₄ lió₂ jniog₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂chain₂, në₃ lia₂' ma₂'ei₅ caun₂ jág₁ quiain'₅₄. ¹¹ Ia₁ on₃ gué₂ jua₅₄ jmá₃ a₂në₅, ia₁ chong₂ jniog₄ jme₁ñí₄ dsí₅ ján₃ le₃quió₅ Diú₄ të₂le₃ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, ia₁ të₂le₃ quian'₅₄ Cristo bá₄ ca₂dsí₃náu₅ jniog₄ 'ei₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Diú₄.

Adán quian'₅₄ Cristo

¹² Le₂në₅ jaun₂, jui₁lia₂' të₂le₃ quian'₅₄ jan₂ dsa₂ ca₂rë₃chá₃ dsáu₁ dsa₂ mi₂güíg₃, 'uig₅₄ në₅ bá₄ ca₂já₃ 'mú₃, le₂në₅ bá₄ ján₃ ca₂ñag₅ 'mú₃ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ mi₂güíg₃, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂'náu₂ dso₄. ¹³ Le₂jñiá₅, lia₂' con₂ tsá₃ 'Éi₃' jme₁ma₂ron₅, ma₂qui₂'no₅ bá₄ dsa₂ dso₄ mi₂güíg₃, la₁ tsá₃ lé₂ le₃jió₂' í₁ 'e₂ a₂rin₂ dsa₂ ja₁tsá₃ 'éi₃ cha₂. ¹⁴ La₁ ca₂le₃ jme₁chan₂ Adán, ca₂lia₂' ca₂të₂ jmig₄ a₂jme₁chan₂ Moisés, ca₂'io₃ 'mú₃ jui₅bí₂ ne₄ quió₅' dsa₂ i₂qui₂ca₂'náu₂ dso₄, o₁ñjia₅₄ dsáu₁ dsa₂ jaun₂ on₃hua₅₄ a₂ca₂i₃juin₅₄ dsa₂ caun₂ 'éi₃ jui₁lia₂' ca₂jmo₃ Adán; jme₁lin₄ Adán co₂'nió₄ caun₂ nió₄ quió₅ i₂jiá₃ chi₁quín₃.

¹⁵ La₁ dsáu₁ Adán në₃, tsá₃ lé₂ le₃quin₃ quian'₅₄ a₂lë₁cué₅ Diú₄ jniog₄. Ia₁ jui₁lia₂' o₄quió₄ dsáu₁ jan₂ dsa₂, juíñ₅ i₂ca₂dsan₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ të₂le₃ lë₅ gué₄ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ a₂lió₂ a₂lë₁ma₂cué₃ co₂ñí₂ dsa₂ juíñ₅ të₂le₃ quian'₅₄ jan₂ tan₅₄ dsa₂ i₂'ua₁ dsí₅. Dsa₂ 'éi₂ lín₅ Jesucristo. ¹⁶ Dso₄ a₂ca₂'náu₂ jan₂ dsa₂ tsá₃ lë₂ le₃quin₃ quian'₅₄ a₂lió₂ Diú₄ a₂cuë₂₃ jniog₄; ia₁ jme₁ca₂cáun₂ Diú₄ 'í₁ dso₄ a₂ca₂rë₃cán₂ jan₂ dsa₂, jaun₂ ca₂já₃ jui₅ a₂ca₂qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi₃ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃; la₁ jui₁lia₂' a₂lión₂ dsa₂ në₃, a₂lë₁'é₂ Diú₄ co₂ñí₂ bá₄ jág₁ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rin₂ dsa₂, jui₁'a₂ gué₃ la₂ qui₂ma₂'náu₂ 'lióng₂ dso₄. ¹⁷ Chi₂jua₂' ca₂'io₃ bí₂ 'mú₃ ne₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ o₄quió₄ dsáu₁ jan₂ dsa₂, të₂le₃ i₂juí₂ gué₄ 'ñí₅ tson₂ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ ja₁con₂ dsa₂ i₂guéin₂ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ riñ₂, a₂'io₂₃ bí₂ a₂le₃chain₂ dse₃ të₂le₃ quian'₅₄ jan₂ dsa₂, i₂lín₅ Jesucristo.

¹⁸ Jaun₂ lë₃, jui₁lia₂' dsáu₁ Adán ca₂chein₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ jui₅ ja₁'é₃ Diú₄ uig₅, le₂në₅ bá₄ ján₃, ta₁ a₂qui₅ a₂dse₃ a₂ca₂jmo₃ Jesucristo ca₂cain₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ jui₅ ja₁lé₂ le₃chain₂ dse₃, ja₁guéi₂ Diú₄ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ riñ₂. ¹⁹ Co₂'nió₄ le₃hua₅₄, ia₁ jui₁lia₂' tsá₃ gau₂

ca₂nág₂ jan₂ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ juín₅ i₂ca₂rë₃chá₃ dsáu₁, ján₃ bá₄ le₂në₅, 'uig₅₄ ia₁ a₂ca₂nág₂ gau₂ jan₂ tan₅₄ dsa₂, jaun₂ juín₅ i₂guén₂ Diú₄ në₂jag₄ bá₄ i₂ca₂jme₃ti₃.

20 Ca₂të₁ron₅₄ 'Éi₃ ia₁jaun₂ dsi₃juín₅₄ gué₄ dso₄; la₁ ja₁'ñio₅ lin₃ gué₄ ca₂i₁juín₅₄ dso₄, jaun₂ 'ñio₅ lin₃ gué₄ ca₂jmo₃ Diú₄ ca₂i₃tsón₂ a₂'ua₁ dsí₅. **21** Jaun₂ le₂në₅ bá₄ juí₁lia₂' ca₂tín₂ bí₂ dso₄ jui₅ a₂quian₅ 'mú₃, le₂në₅ bá₄ ján₃ ca₂'io₃ bí₂ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ a₂jág₂ jniog₄ në₂jag₄ bá₄ dsa₂ i₂ca₂jme₃ti₃, a₂cuë₃ a₂le₃chong₂ jniog₄ dse₃ co₂tan₅₄ të₂le₃ quian₅₄ Te₁gui₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄.

6

Ma₂dsau₃ të₂le₃ quió₅ dsáu₁, la₁ chong₂ le₃quió₅ Cristo

1 ¿'E₂ jua_{'54} jniog₄ jaun₂ në₃? ¿A₁caun₂ dse₃ 'nióg₁ bá₄ jniog₄ dso₄ ia₁jaun₂ caun₂ dsi₃tsón₃ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ quian_{'54} jniog₄? **2** ¡Dsón₂ bá₄ on₃jua_{'54} le₂në₅! Ia₁ ma₂ca₂dsau₃ bá₄ jniog₄ le₃quió₅ dsáu₁; ¿'a₂ bá₄ lia₂ lé₂ jaun₂ në₃ jua_{'54} a₂caun₂ chong₂ jniog₄ le₃quió₅ dsáu₁? **3** ¿Tsa₁ ñi_{'54} 'nia_{'2}, lia_{'2} con_{'2} jme₁ca₂tió_{'4} jniog₄ jmi₂ le₃quió₅ Cristo Jesús, ca₂tió_{'4} jniog₄ 'mú₃ quió₅? **4** Ia₁ jme₁ca₂tió_{'4} jniog₄ jmi₂, co₂'nió_{'4} bá₄ ja₁jaun₂ ca₂'o₃ jniog₄ co₂lë₅ quian_{'54} Cristo në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂dsau₃, ia₁jaun₂ jein_{'54} táng₃ a₂le₃chong₂ caun₂ jme₂dsí₂ 'mí₂, juí₁lia_{'2} ca₂jen_{'54} Cristo a₂jme₁rë₂join₅₄, të₂le₃ quian_{'54} jui₅bí₂ jlá_{'1} quió₅ Jmei₂.

5 Ia₁ chi₂jua_{'2} ca₂jme₁quiain_{'54} jniog₄ ne₄ 'mú₃ quió₅, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tion₅₄ bá₄ jme₁quiain_{'54} jé₁ma₂ca₂jein_{'54} jniog₄ jui₁lia_{'2} ca₂jen_{'54} 'éi₂. **6** Ne₄ bá₄ jniog₄, lia_{'2} con_{'2} lé₅ jme₁lág₄ le₂jñiá₅, ne₄ cróg₄ bá₄ ca₂ñjó₃ a₂jaun₂ co₂lë₅ quian_{'54} Cristo, ia₁jaun₂ dsi₃én₂ jui₅bí₂ a₂'io₅ dsáu₁ ne₄ ni₁ñi₁ jniog₄, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃lé₅ jua_{'54} a₂qui₂rë₂'ñei_{'54} gué₄ a₂chong₂ qui₂jme₂tí₁ ta₁ ne₄ dsáu₁, në₂jag₄ bá₄ ne₄ jan₂ juig₅₄ jniog₄. **7** Ia₁ jui₁lia_{'2} i₂ma₂jon₅, tsá₃ ma₂'e₂ rë₂'ñei_{'54}, ma₂lón₂ bá₄ ne₄ dsáu₁. **8** Chi₂jua_{'2} ma₂ca₂dsau₃ jniog₄ quian_{'54} Cristo, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'éin₂ a₂le₃chong₂ quian_{'54} 'éi₂, **9** ia₁ ne₄ bá₄ jniog₄, con_{'2} jme₁ca₂jen_{'54} Cristo ne₄ 'mú₃, o₁líg_{'2} jmi₂ tsá₃ ma₃lé₂ le₃jón₂; tsá₃ ma₂'e₂ jui₅bí₂ 'io₅ 'mú₃ ne₄ quió₅ 'éi₂. **10** Ia₁ jme₁ca₂jon₃ Cristo, co₂ráun₂ bá₄ ca₂join₃ 'uig₅₄ dsáu₁ dsa₂; la₁ në₃ lia_{'2} ma₂chain₂, chain₂ le₃quió₅ Diú₄. **11** Le₂në₅ bá₄ 'nia_{'2} ján₃, jmo₄ bá₄ 'nia_{'2} 'au_{'2} a₂ma₂dsang_{'3} të₂le₃ quió₅ dso₄, la₁ chan_{'2} bá₄ 'nia_{'2} le₃quió₅ Diú₄ të₂le₃ quian_{'54} Cristo Jesús.

12 A₂jaun₂ në₃, 'a₃ cuë₂ 'nia_{'2} jmi₂ jua_{'54} a₂'io₃ gué₄ jui₅bí₂ dsáu₁ ne₄ ni₁ñi₁ 'nia_{'2} a₂siá_{'3}, a₂qui₂chi₃quióng₂ jmi₂ a₂jme₁ti_{'4} 'nia_{'2} a₂mi₅ ni₁ñi₅. **13** 'A₃ qui₁jín_{'54} 'nia_{'2} a₂tén₅ ni₁ñi₁ jua_{'54} a₂'no₃ gué₄ dso₄, co₂'nió_{'4} a₂jmó_{'2} ta₁ a₂jmó₃ a₂'lig_{'54}. Të₂le₃ ne₄ Diú₄ bá₄ jín_{'54} 'nia_{'2} a₂líng_{'5} co₂'nió_{'4} dsa₂ i₂ma₂dsan₃, i₂ma₂jen_{'54} táng₃. Jang_{'54} 'nia_{'2} a₂tén₅ ni₁ñi₁ le₃ja₁con₂ Diú₄, co₂'nió_{'4} a₂jmó_{'2} ta₁ a₂jmó₃ jmá_{'3} a₂dse₃. **14** Ia₁ tsá₃ 'io₃ gué₄ bí₂ dsáu₁ ne₄ quián_{'2} 'nia_{'2} në₂jag₄ bá₄ jan₂ juig₅₄ 'nia_{'2}, ia₁ tsá₃ o₄gú₃ 'Éi_{'3} tion_{'54} 'nia_{'2}; të₂le₃ o₄gú₃ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ bá₄ tion_{'54} 'nia_{'2}.

15 ¿'E₂ bá₄ jaun₂ në₃? ¿A₁caun₂ 'nióg₁ dso₄ bá₄ ia₁ tsá₃ o₄gú₃ 'Éi_{'3} tio_{'54} jniog₄, ia₁ ja₁'ua₁ dsí₅ Diú₄ bá₄ tióng₂? ¡Dsón₂ bá₄ on₃jua_{'54} le₂në₅! **16** ¿Tsa₁ ñi_{'54} 'nia_{'2}, në₁ja₂ ca₂jín_{'54} 'nia_{'2} guiong_{'54} o₄gú₃ jan₂ juig₅₄ a₂jme₁ti_{'4} ta₁ ne₅₄, ma₂líng_{'5} jan₂ i₂ma₂chi₁'ñe_{'54} i₂quián₅ dsa₂ 'éi₂? Ján₃ bá₄ le₂jaun₂, në₁ja₂ ca₂jín_{'54} 'nia_{'2} guiong_{'54} ne₄ dsáu₁, dsáu₁ jaun₂ i₂ma₂lin₅ juig₅₄ 'nia_{'2}, jiog₅ jui₅ 'mú₃; o₃ në₁ja₂ ca₂jín_{'54} 'nia_{'2} ne₄ a₂nág_{'1} gau₂ jág₁ quió₅ Diú₄, a₂jaun₂ bá₄ i₂ma₂lin₅ juig₅₄ 'nia_{'2}, jiog₅ jui₅ co₂dsau₅. **17** Jui₁'e₂ gué₃ jme₁rë₂qui₂rë₂'ñe_{'2} 'nia_{'2} le₂jñiá₅ ne₄ dsáu₁, la₁ rë₂në₃ në₃, ti₁'mag_{'4} Diú₄, ma₂nei_{'2} bá₄ 'nia_{'2} gau₂ ca₂le₃jé₃ jme₂dsí₂ quiáng_{'2} jág₁ quen₅ a₂ma₂rë₂jin_{'54} 'nia_{'2}, a₂jme₂ting_{'2}. **18** Jaun₂ në₃ ma₂lón_{'2} 'nia_{'2} o₄gú₃ dsáu₁, ma₂tion_{'54} bá₄ 'nia_{'2} o₄gú₃ jui₅ co₂dsau₅. **19** (Juá_{'5} jniá₂ juíg₂ 'nia_{'2} lia_{'2} con_{'2} lë₅ jág₁ dsia₅ dsa₂ mi₂gü₁g₃, ia₁ dsón_{'2} bá₄ quian₅ ta₁ le₃ñi₂' 'au_{'2} 'nia_{'2} dse₃, ia₁ të₂le₃ a₂lín_{'5} 'nia_{'2} dsa₂ mi₂gü₁g₃.) Ia₁ le₂jaun₂ bá₄ ján₃ jui₁lia_{'2} qui₂ca₂jín_{'54} 'nia_{'2} le₂jñiá₅ a₂tén₅ ni₁ñi₁ jui₅ ja₁tsá₃ nág_{'2} gau₂,

ja₁ca₂jme₁ti₄ 'nia'₂ ta₁ ne₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig'₅₄, le₂në₅ bá₄ guë'₂ jang'₅₄ táng₃ 'nia'₂ a₂tén₅ ni₁ñjí₁ ja₁jme₁ti₄ ta₁ ne₄ jui₅ jnió₅ ja₁caun₂ le₃dsen₃ 'nia'₂.

20 Lia₂ con₂ jme₁líng'₄ guë₄ dsa₂ i₂qui₂rë₂'ñe₅₄ le₃quió₅ dsáu₁, tsá₃ jme₁rë₂'ñeg'₅₄ jua₅₄ a₂jme₁ti₄ guë₄ 'nia'₂ ta₁ ne₄ jui₅ co₂dsau₅. **21** La₁ ñ₂e₂ bá₄ a₂dse₃ ca₂lin₃ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂, a₂caun₂ lë₁o₂guí₃ quián₂ 'nia'₂ rë₂në₃? Ia₁ jmá₃ lia₂ ca₂ne₅₄ a₂dsió₄ ne₄ jui₅ 'mú₃ bá₄ a₂jaun₂. **22** La₁ rë₂në₃ në₃, ma₂lón₂ 'nia'₂ jui₅ ja₁jme₁qui₂rë₂'ñe₅₄ 'nia'₂ 'nau'₂ dso₄, ma₂l₂ton₅₄ 'nia'₂ jui₅ ja₁jme₁ti₄ ta₁ ne₄ Diú₄, jaun₂ lén₂ 'nia'₂ jui₅ jnió₅ ja₁caun₂ le₃dsen₃ 'nia'₂, jui₅ ja₁dsió₄ a₂le₃chan₂ 'nia'₂ dse₃ co₂tan₅₄. **23** Ia₁ jnja₅₄ lia₂ 'mú₃ bá₄ lí₂ dsa₂ co₂'nió₄ 'lia'₅₄ dsáu₁, la₁ a₂lë₁cuë₅ bá₄ Diú₄ a₂le₃chan₂ dsa₂ dse₃ co₂tan₅₄ të₂le₃ quian₅₄ Cristo Jesú_s i₂lin₅ Te₁gui₅₄ quián₂ jniog₄.

7

Caun₂ jág₁ a₂jáng₅ léi₄ a₂jau₂ jui₁lia₂ ja₁con₂ dsa₂ i₂rë₂jen₂ gu₂

1 Rin₅₄ jniog₄, 'nia'₂ dsa₂ i₂cuí₅ 'a₂lia₂ juá'₂ ne₄ Si₂ 'Éi'₃, ñ₂tsa₁ ñjí₅₄ 'nia'₂ a₂'io₅ bí₂ 'Éi'₃ ja₁con₂ jan₂ dsa₂ jmá₃ të₂lia₂ chain₂? **2** Jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂chan₂ dsi₂i₂gu₂, co₂'nió₄ a₂chi₁'ñei₅₄ bá₄ quiain₅₄ dsi₂i₂gu₂ lia₂ con₂ lë₅ ne₄ Si₂ 'Éi'₃, të₂lia₂ chan₂ dsa₂ ñe₂. La₁ në₁juá'₂ ca₂jon₃ dsi₂i₂gu₂ në₃, ca₂tsin₂ bá₄ dsa₂ mí₂ 'éi₂ të₂le₃ quió₅ 'éi₃ a₂jme₁le₁quian₅ quió₅ quiain₅₄ dsi₂i₂gu₂. **3** Në₁juá'₂ ca₂guá₂ 'io₅₄ quiain₅₄ dsa₂ ñe₂ sián₂ të₃ chan₂ dsi₂i₂gu₂, dso₄ bá₄ 'no₂₃; la₁ në₁juá'₂ ca₂jon₃ dsi₂i₂gu₂ në₃, ca₂tsin₂ bá₄ 'io₅₄ të₂le₃ quió₅ 'éi₃, ma₂l₂bá₄ jéin₂ táng₃ gu₂ quiain₅₄ dsa₂ ñe₂ sián₂, tsá₃ ma₃dso₄ 'no₂₃.

4 Le₂në₅ bá₄ ján₃, 'nia'₂ rin₅₄ jniog₄, ma₂dsan₃ 'nia'₂ le₃quió₅ 'Éi'₃ të₂le₃ quian₅₄ ñjí₄ Cristo, ia₁jaun₂ téng₄ ja₁con₂ i₂sián₂; ja₁con₂ 'éi₂ i₂ca₂jen₅₄ táng₃, ne₄ 'mú₃. Le₂në₅ ca₂lë₃ ia₁jaun₂ le₃chong₂ jniog₄ téi₅ ta₁ ne₄ Diú₄. **5** Ia₁ lia₂ con₂ jme₁chong₂ jniog₄ lia₂ jme₁jiog₅ ni₁ñjí₁ jniog₄, ta₁ jaun₂ ca₂quí₃ 'Éi'₃ a₂ca₂ñei₃ jui₅ ni₁ñjí₁ jniog₄ a₂ca₂lë₃ dsi₅ jmó₁ a₂'lig'₅₄, ca₂quí₃ ta₁ a₂ca₂i₁jo₅₄ ne₄ 'mú₃. **6** La₁ rë₂në₃ në₃, ma₂dsau₃ le₃quió₅ Si₂ 'Éi'₃ a₂jme₁jiog₅ jme₁le₁'ñei₅₄, a₂jme₁ti₁ ne₄ Diú₄ jui₅ 'mí₂ quió₅ Jme₂dsí₂ quiáin₅. Jaun₂ tsá₃ ma₃tio₅₄ jniog₄ le₁'ñei₅₄ ne₄ 'Éi'₃ a₂chi₁ton₅ ne₄ si₂.

Dso₄ a₂'i₄ja₁con₂jniá₂

7 ñ₂E₂ jua₅₄ jniog₄ jaun₂ në₃? ñ₂A₂lë₅ dso₄ bá₄ 'Éi'₃ jaun₂? ñ₂Dsón₂ bá₄ on₃juá₅₄ le₂jaun₂? La₁ jniá₂ në₃ tsá₃ ca₂rë₃guion₅₄ 'e₂ jaun₂ dsáu₅, jua₅₄ mei₂ guë₃ tsá₃ 'Éi'₃ ron₅. Co₂'nió₄ le₃juá₅₄, tsá₃ 'e₂ ca₂rë₃guion₅₄, jui₁lia₂ a₂'ín₅ dsi₃ a₂cha₂ quió₅ i₂sián₂, jua₅₄ mei₂ guë₃ tsá₃ a₂juá₂ 'Éi'₃ ne₄ Si₂: "Tsá₃ lë₁mo₂ 'ín₅ 'au'₂ a₂quió₅ dsa₂ sián₂."^{*}

8 La₁ dsáu₁ në₃ ca₂jme₃'ñjói₃ bá₄ jág₁ në₅; 'ñiog₅ bá₄ 'Éi'₃ ca₂cuë₃ jmjig₄ ca₂ñei₃ të₂dsi₃ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'ín₅ dsi₃ a₂cha₂ quió₅ i₂sián₂. Ia₁ jui₁lia₂ ja₁tsá₃ 'Éi'₃ ron₅, tsá₃ lén₄ jniá₂ a₂cha₂ dsáu₅. **9** Ján₃ bá₄ jme₁chang₂ caun₂ jmjig₄ lia₂ con₂ tsá₃ 'Éi'₃ quió₅ Moisés ma₂ca₂ting₂. La₁ jme₁ca₂já₃ 'Éi'₃, co₂'nió₄ a₂ca₂jen₅₄ bá₄ táng₃ dsáu₁; jniá₂ guë₂, co₂'nió₄ a₂ca₂jong₃. **10** Le₂në₅ bá₄ ca₂lë₃ quiáin₅₄ 'ñiog₅ 'Éi'₃ jaun₂; 'nió₄ a₂jme₁cuë₃ bí₂ a₂le₃chan₂ jniá₂, të₂le₃ ca₂jiog₃ jui₅ 'mú₃ bá₄ a₂jaun₂. **11** Ia₁ dsáu₁ në₃, ca₂jme₃'ñjói₃ bá₄ ne₄ 'Éi'₃ ja₁con₂ jniá₂, ca₂jme₃gau₂₃. Jaun₂ quiáin₅₄ 'ñiog₅ bá₄ 'Éi'₃, ca₂cuë₃ 'mú₃.

12 Jaun₂ në₃, a₂jnió₅ bá₄ Si₂ 'Éi'₃; ján₃ guë₂ le₂jaun₂ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ tio₅₄, a₂jnió₅, con₂ 'í₁ con₂ dsi₂ten₅₄, a₂dse₃ lin₃ bá₄ a₂jaun₂. **13** ñ₂E₂ bá₄ jaun₂ në₃? ñ₂Jui₁lia₂ a₂dse₃ jaun₂ ca₂lë₃ 'mú₃ ja₁con₂ jniá₂? ñ₂Dsón₂ on₃juá₅₄ jaun₂! 'Uig₅₄ dsáu₅ bá₄ jniá₂ jaun₂, ca₂jiog₃ jui₅ 'mú₃, le₂në₅ ca₂cuë₃ léi₄ a₂lë₅ dso₄ a₂jaun₂ a₂jme₁mo₅ jniá₂; ca₂jmo₃ të₂le₃ quian₅₄ a₂dse₃, jaun₂ le₂në₅ ca₂jme₃jnia₅ 'Éi'₃ 'e₂ a₂lë₅ a₂ju₁si₁ 'lig'₅₄ a₂lë₅ dsáu₁.

* **7:7** Éxodo 20:17; Deuteronomio 5:21.

14 Ne₄ bá₄ jniog₄ jaun₂ a₂lē₅ a₂gu₂dsí₂ bá₄ 'Éi'₃, la₁ dsa₂ ní₁ñí₅ bá₄ jniá₂; co₂'nió'₄ a₂rë₂'ní₅₄ bá₄ jniá₂ ne₄ dso₄. **15** Ia₁ tsá₃ ñí₂ dsí₃ 'e₂ lē₃ jmo₂₃ 'e₂ jmo₂₃, ia₁ tsá₃ lē₂ jmo₅₄ a₂'ín₅ dsí₃ jmo₅₄, ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂'io₄ jniá₂ a₂tsá₃ 'nio₃ jmo₅₄, a₂jaun₂ dé₄ dsón₂ jmo₂₃. **16** Ia₁ chi₂jua'₂ jmo₅ jniá₂ a₂tsá₃ tē₅ dsí₃ jmo₅₄, jaun₂ jmo₅ jniá₂ dsí₃ a₂dse₃ bá₄ 'Éi'₃. **17** Le₂në₅ bá₄ jaun₂, on₃jua'₅₄ jniá₂ 'ñíó₃ 'no₂₃ dso₄; dsáu₅ jniá₂ a₂'i₄ tē₂dsí₃ bá₄, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅. **18** Ia₁ guion₄ jniá₂, 'i₁caun₂ a₂dse₃tsá₃ cha₂ tē₂dsí₃ jniá₂, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ lia'₂ con₂'líng₅ dsa₂ ní₁ñí₅, ia₁ 'ín₅ bá₄ dsí₃ jmo₅₄ a₂dse₃, la₁ tsá₃ qui'₅₄ jmi₄ jmo₅₄. **19** Tsá₃ qui₂jmo₅ jniá₂ a₂dse₃ a₂'nio₃ jmo₅₄; caun₂ jmo₅ bá₄ jniá₂ a₂'lig'₅₄ a₂tsá₃ 'nio₃ jmo₅₄. **20** Jaun₂ në₃, chi₂jua'₂ jmo₅ jniá₂ a₂tsá₃ tē₅ dsí₃ jmo₅₄, on₃jua'₅₄ jniá₂ 'ñíó₃ jmo₂₃ a₂jaun₂; dsáu₅ jniá₂ a₂'i₄ tē₂dsí₃ bá₄, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅.

21 Jaun₂ ma₂ca₂rë₃léi₄, cha₂ caun₂ 'éi'₃; jé₁ma₂té₂ rë₁'nio₃ jmo₅₄ a₂dse₃, jnia'₅₄ lia'₂ a₂'lig'₅₄ bá₄ cha₂ ja₁cong₂. **22** Né₃ jme₂dsí₂ quió₃, tē₅ bá₄ dsí₃ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄; **23** la₁ jág₅ jniá₂ ja₁con₂ a₂tén₅ ní₁ñí₃, cha₂ caun₂ 'éi'₃ siá'₂ a₂jmo₅ 'nei₂ quian'₅₄ 'éi'₃ 'a₂ lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₃, a₂tē₂ chi₁'neg₁ ne₄ 'éi'₃ quió'₅ dso₄ a₂jmo₅ ta₁ ja₁con₂ a₂tén₅ ní₁ñí₃.

24 j'E₂ gué₄ juíg₂ jniá₂! ¿'Ein₂ bá₄ jiá₃ lió₂ ne₄ ní₁ñí₃ a₂jiog₅ 'mú₃ la₂? **25** Ti₁'mag'₄ Diú₄, cha₂ bá₄ jui₅ 'a₂ lia'₂ lé₂ tē₂le₃ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄.

Jaun₂ në₃, 'ñíó₃ bá₄ jniá₂ quian'₅₄ 'a₂ lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₃, jme₂tí₁ ta₁ ne₄ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄, la₁ lia'₂ con₂'líng₅ dsa₂ ní₁ñí₅, jme₂tí₁ jniá₂ ne₄ 'éi'₃ quió'₅ dso₄.

8

'A₂ lia'₂ chan₂ dsa₂ con'₂ lē₅ jiog₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄

1 Né₃ në₃ jaun₂, tsá₃ ma₂'e₂ uig₅ 'é₂ Diú₄ ne₄ quió'₅ dsa₂ i₂ma₂'ei₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Cristo Jesús.* **2** Ia₁ bí₁ a₂'io₅ 'éi'₃ quió'₅ Jme₂dsí₂ ma₂cué₅ jmi₄ a₂chan₂ jniá₂ tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesús, ia₁ ma₂ca₂lió₂ jniá₂ ne₄ 'éi'₃ quió'₅ dso₄, quió'₅ 'mú₃ në₃. **3** Ia₁ ma₂ca₂jmo₃ Diú₄ a₂tsá₃ ca₂qui₅₄ jmi₄ Si₂ 'Éi'₃ jmo₃ ia₁ ca₂'uán₂ bá₄ 'Éi'₃ 'uig₅₄ dsáu₁ dsa₂ ní₁ñí₅: ca₂chein₃ ja₁ñí'₅₄ 'ñiog₅ o₄quió'₄ dsáu₁ dsa₂; ca₂jmo₃ a₂lín₅ 'éi₂ dsa₂ chi₁dsáin₃ lia'₂ lín₅ dsa₂ mi₂güíg₃ i₂'no₅ dso₄, jaun₂ le₂në₅ bá₄ ca₂'é₂ uig₅ ne₄ dso₄, ia₁ a₂lín₅ dsa₂ chi₁dsáin₃. **4** Le₂në₅ ca₂jmo₃ ia₁jaun₂ le₃ti₃ 'Éi'₃ a₂con₂ 'í₁ con'₂ dsí₂ten₅₄, ja₁con₂ jniog₄, i₂i₂nio₄, on₃jua'₅₄ lia'₂ con'₂ lē₅ jiog₅ ní₁ñí₁₂, i₂i₂nio₄ lia'₂ con'₂ lē₅ jiog₅ Jme₂dsí₂ bá₄.

5 Ia₁ dsa₂ i₂chan₂ lia'₂ con'₂ lē₅ jiog₅ ní₁ñí₁ qui₂dsí₂jiog₅ dsí₅ jui₅ quió'₅ ní₁ñí₅, la₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ma₂chan₂ lia'₂ con'₂ lē₅ jiog₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, qui₂dsí₂jiog₅ dsí₅ a₂quió'₅ jme₂dsí₂ bá₄. **6** Ia₁ jui₁lia'₂ a₂qui₂dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ jui₅ quió'₅ ní₁ñí₅, a₂lē₅ 'mú₃ bá₄ jaun₂; la₁ jui₁lia'₂ a₂qui₂dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ a₂le₃chan₂ dsa₂ dse₃, a₂'ag₃ tei₄ dsí₅ dsa₂ në₃. **7** Ia₁ jui₁lia'₂ i₂qui₂dsí₂jiog₅ dsí₅ jui₅ quió'₅ ní₁ñí₅, i₂'ñia₅₄ Diú₄ bá₄ i₂le₂'éi₂, ia₁ tsá₃ 'nio₃, on₃ gué₂ lé₂ jme₃ti₃ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄. **8** 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄, jui₁lia'₂ i₂i₂nio₄ lia'₂ con'₂ jiog₅ ní₁ñí₁₂, tsá₃ lé₂ le₃jmo₃ a₂tē₅ dsí₅ Diú₄.

9 La₁ jui₁lia'₂ 'nia'₂ në₃, tsá₃ ma₃i₂nio₅₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ jiog₅ ní₁ñí₅, ia₁ ma₂quian'₅₄ bá₄ 'nia'₂ Jme₂dsí₂, në₁jua'₂ guá₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ tē₂'au'₂ 'nia'₂. Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'en₅₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Cristo tē₂dsí₅, tsá₃ líin₅ i₂quián₅ 'éi₂. **10** La₁ në₁jua'₂ 'en₅₄ Cristo tē₂'au'₂ 'nia'₂, jaun₂ chan₂ bá₄ jme₂dsí₂ quián₅ 'nia'₂ 'nia'₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂ma₂jín₂ Diú₄ 'nia'₂ në₂jag₄ bá₄ a₂ma₂jme₂tí₂ 'nia'₂, o₁jña₅₄ 'io₅ 'mú₃ ní₁ñí₁ 'nia'₂ o₄quió'₄ dso₄. **11** Chi₂jua'₂ chan₂ ja₁con'₂ 'nia'₂ Jme₂dsí₂ quián₅ i₂ca₂jme₃jen₅₄ Cristo Jesús ne₄ 'mú₃, 'ñiog₅ bá₄ 'éi₂ cué₃ jme₂dsí₂ 'mí₂ ne₄ ní₁ñí₁ 'nia'₂ a₂ca₂tín₂ 'mú₃, tē₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ i₂guá₅ tē₂'au'₂ 'nia'₂.

12 Le₂në₅ bá₄ jaun₂, 'nia'₂ rí₅₄ jniog₄, cha₂a₂ca₂tág₂ jniog₄ jmó₁, la₁ on₃jua'₅₄ rë₂'ne₄ ní₁ñí₅ jua'₅₄ a₂'nió'₅ le₃chong₂ jniog₄ 'io₄ táng₃ lia'₂ con'₂ lē₅ mi₅ ní₁ñí₁. **13** Ia₁ në₁jua'₂ chan₂ 'nia'₂

* **8:1** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂ca₂lē₃ cang₂ gué₄, juá₂ le₂la₂ ján₃: "i₂i₂nio₄, on₃jua'₅₄ lia'₂ con'₂ lē₅ jiog₅ Jme₂dsí₂ bá₄".

lia₂ con₂ mi₅ ni₁ñi₁'₁, dsián₃ bá₄ 'nia₂; la₁ nē₁jua₂ tē₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂, jnī₅ 'nia₂ a₂jmo₅ ni₁ñi₁'₁, jaun₂ le₃chan₂ bá₄ 'nia₂.

¹⁴ Ia₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂i₂nio₄ lia₂ con₂ lē₅ jniog₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, líin₅ chi₂-guein₂ quián₅ Diú₄. ¹⁵ Ia₁ Jme₂dsí₂ i₂ma₂guen'₅₄ 'nia₂ on₃jua₅₄ i₂lín₅ jme₂dsí₂ i₂qui₃'nei₂ táng₃ jua₅₄ a₂jmo₃ a₂le₃gan₃ táng₃ 'nia₂. Jme₂dsí₂ éi₂ bá₄ i₂ma₂guen'₅₄ 'nia₂ i₂jmo₃ a₂lén₂ 'nia₂ chi₂-guein₂ quián₅ Diú₄. Jme₁jua₂ jniog₄ tē₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂: "¡Abba!" † ¡Tia₅₄ quiáng₃!", ¹⁶ jaun₂ 'ñiog₅ bá₄ Jme₂dsí₂ nē₅ jme₂quiain'₅₄ jme₂dsí₂ quián₂ jniog₄, jáng₅ jág₁ dsau₅ jua₂ a₂ma₂lág₅ jniog₄ chi₂-guein₂ quián₅ Diú₄. ¹⁷ Jaun₂ chi₂jua₂ lág₅ jniog₄ ja₁ñi₁'₅₄, jáñ₃ bá₄ ca₂tág₂ jniog₄ guéi₁ a₂dse₃ a₂ma₂lé₅ jág₁ cué₃ Diú₄ a₂cué₃ chi₂-guein₂ quián₅; guéi₁ jniog₄ a₂nē₅ co₂lë₅ quian'₅₄ Cristo, chi₂jua₂ quein'₅₄ jniog₄ quian'₅₄ jmi₁uig₅ quió₅ ia₁jaun₂ quein'₅₄ jniog₄ cang₂ jé₄ co₂tág₅ co₂'né₅ quió₅.

¹⁸ Ia₁ líñ₂ jniá₂ on₃jua₅₄ cha₂ 'e₂ uig₅ a₂ñag₄ jniog₄ rē₂nē₃ on₃jua₅₄ a₂quín₃ quian'₅₄ a₂co₂tág₅ co₂'né₅ a₂jiá₃ a₂le₃jniá₂ ja₁con₂ jniog₄. ¹⁹ Ia₁ ma₂chi₁jnjia₅ chi₁quian₅₄ jmi₄ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂jmo₃ Diú₄, a₂'ín₅ dsí₅ jmi₄ jé₁ma₂té₂ rē₁le₃jniá₂ chi₂-guein₂ quián₅ Diú₄. ²⁰ Ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂jmo₃ Diú₄ nē₃ ma₂qui₂le₁'ñi₁'₅₄ ne₄ jui₅ ja₁tsá₃ ta₁tí₄, on₃jua₅₄ ia₁ a₂ca₂rē₃'ñi₁o₃ dsí₅ guioin₅₄, ia₁le₂jaun₂'éi₃ ca₂jmo₃ Diú₄ 'ñiog₅ bá₄. A₂'ín₂ dsí₅ ca₂le₃jé₃ a₂nē₅, ²¹ jmi₄ a₂lió₂ Diú₄ a₂qui₂chi₁'ñi₁'₅₄ ne₄ jui₅ a₂siá₃ quió₅, ia₁jaun₂ jme₃quiain'₅₄ chi₂-guein₂ quián₅ Diú₄ jé₄ co₂tág₅ co₂'né₅ jui₁lia₂ i₂ma₂qui₂ca₂lón₂. ²² Ia₁ ne₄ bá₄ jniog₄, ca₂lia₂ jnió₄ jmi₄ nē₃, ca₂le₃jé₃ a₂ca₂jmo₃ Diú₄, qui₂'ñiog₂ qui₂'ñia₂₃ co₂lë₅ chain₂ uig₅. ²³ On₃jua₅₄ jmá₃ a₂jaun₂; jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ jniog₄ nē₃, i₂'io₅ a₂le₂'uig₅₄ a₂ca₂ráu₃ quió₅ Jme₂dsí₂, qui₂'ñiog₅ qui₂'ñia₂ tē₂dsí₅ jniog₄ tē₂lia₂ chi₁jnjia₁ a₂'ín₅ dsí₅ jmi₄ jaun₂, a₂jme₃jnia₅ a₂lág₅ jniog₄ chi₂-guein₂ quián₅ Diú₄, jmi₄ a₂lióin₂ ni₁ñi₁ jniog₄ la₂. ²⁴ Ia₁ tē₂le₃ quian'₅₄ jmi₄ a₂'ín₂ dsí₅ jniog₄ nē₅ bá₄ ca₂lió₂; la₁ nē₁jua₂ ma₂jág₅ dsa₂ a₂'ín₂ dsí₅, on₃jua₅₄ ma₃le₃'ín₂ dsí₅ dsa₂ jui₁lia₂ a₂ma₂jág₅, tsá₃ ma₃tion₅₄ 'nió₅ 'ín₂ dsí₅. ²⁵ La₁ nē₁jua₂ 'ín₂ dsí₅ jniog₄ caun₂ a₂tsá₃ ma₂ne₅₄, juín₂ bá₄ dsí₅ jnjia₄ a₂'ín₂ dsí₅.

²⁶ Ján₃ bá₄ le₂nē₅ jme₂'o₅₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ a₂'uan₅₄ dsí₅ jniog₄. Ia₁ tsá₃ tag₂ chi₂len₄ Diú₄ a₂con₂ dsí₂ten₅₄, la₁ 'ñiog₅ bá₄ Jme₂dsí₂ Jñi₁o₅ nē₃ mi₂₃ ne₄ Diú₄ o₄quián₂ jniog₄, ca₂le₃jé₃ qui₂'ñiog₂ qui₂'ñia₃ on₃jua₅₄ a₂lé₂ le₃'ñiog₃ jniog₄ quian'₅₄ jág₁. ²⁷ La₁ Diú₄ nē₃ i₂tē₂li₅ tē₂dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃, 'éi₂ bá₄ ñi₅ 'e₂ 'nio₃ Jme₂dsí₂ 'éi₂ juá₂; ia₁ mi₅ Jme₂dsí₂ Jñi₁o₅ lia₂ con₂ lē₅ 'ñio₂ dsí₅ Diú₄, o₄quió₄ dsa₂ jnió₅ quiáin₅.

Tē₂le₃ ñag₅₄ gué₄ lé₂jniog₄

²⁸ Ne₄ bá₄ jniog₄, Diú₄ bá₄ i₂jmo₅ ne₄ ca₂le₃jé₃, a₂dse₃ quió₅ dsa₂ i₂'nio₃ Diú₄, quió₅ dsa₂ i₂ma₂té₃ Diú₄ lia₂ con₂ lē₅ ma₂i₂jiog₅ dsí₅ jmo₃. ²⁹ Ia₁ i₂ma₂cuig₅ Diú₄ ca₂le₃jnjá₅, jáñ₃ bá₄ ca₂chei₃ ca₂'iin₃ 'éi₂ a₂léin₂ jui₁lia₂ líñ₅ Ja₁ñi₁'₅₄, ia₁jaun₂ lén₂ Ja₁ñi₁'₅₄ i₂le₂ne₁ jé₄ quió₅ riin₅₄ i₂juin₅. ³⁰ Dsa₂ i₂con₂ ma₂ca₂chen₃ Diú₄ lia₂ ca₂le₂jnjá₅, ca₂té₃ 'éi₂ jáñ₃; dsa₂ i₂con₂ ca₂té₃ 'éi₂ nē₃, jáñ₃ bá₄ ca₂jág₂ nē₂jag₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ riin₂; dsa₂ i₂con₂ ca₂jág₂ Diú₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ riin₂ nē₃, jáñ₃ bá₄ ca₂jme₃jláin₁.

³¹ ¿'E₂ le₃jua₅₄ jniog₄ nē₃, quian'₅₄ a₂nē₅? Chi₂jua₂ chén₅ Diú₄ ne₄ jág₁ quián₂ jniog₄, ¿'ein₂ bá₄ qui₁'₅₄ jmi₄ jmóg₂ jniog₄? ³² Tsá₃ ca₂jmo₃ Diú₄ jua₅₄ tsá₃ jme₁cu₁in₂₃ Ja₁ñi₁'₅₄ 'ñiog₅, tē₂le₃ ca₂jág₂ bá₄, ca₂ñó₃ 'éi₂ ne₄ 'mú₃ o₄quián₂ jniog₄; ¿'a₂ bá₄ lia₂ jua₅₄ a₂tsá₃ cué₃ jniog₄ jáñ₃ co₂dsia₅ quian'₅₄ 'éi₂ ca₂le₃jé₃? ³³ ¿'Ein₂ bá₄ lé₂ le₃'ñi₃ dsa₂ i₂ma₂quión₂ Diú₄? Ton₂ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ juá₂ a₂tsá₃ 'e₂ riin₂. ³⁴ ¿'Ein₂ i₂lé₂ le₃'ñi₂ uig₅? Ia₁ Cristo Jesú_s bá₄ i₂ca₂jon₃; tē₂le₃ lē₅ bá₄ gué₄, a₂ca₂jein₅₄ táng₃, ton₂ ma₂guá₅ le₃gu₂ ne₁ quió₅ Diú₄, mi₂₃ o₄quián₂ jniog₄. ³⁵ ¿'Ein₂ bá₄ i₂lé₂ 'liog₃ jniog₄ cau₅ ne₄ a₂'nio₃ Cristo? ¿O₃ bá₄ qui₁'₅₄ jmi₄ jui₁lia₂ caun₂ jmi₁uig₅, O₃ jui₁lia₂ caun₂ o₂i₁ dsí₅, o₃ jmi₄ jui₁lia₂ jme₁ 'in₂ a₂que₅₄, o₃

† 8:15 Abba: co₂'nió₄ le₃jua₅₄; "Tia₅₄" quian'₅₄ jág₁ jmei₅ arameo.

ia₁ a₂tsá₃ cha₂ a₂qui'₅₄ 'e₂ jniog₄, o₃ 'e₂ caun₂ a₂gau₂ cha₂, o₃ a₂go₃ jniog₄ a₂jme₃dsiog₅ dsa₂ quian'₅₄ nj₁tág₂? ³⁶ Jui₁lia'₂ rë₂ton₅ ne₄ Si₂: O₄quián'₂ 'ne₂ bá₄ guei₂ jnia'₅₄ 'mú₃ co₂tan₅₄.

Jmo₅ dsa₂ dsí₅ a₂lág₅ jnia'₅₄

në₂jag₄ bá₄ já₂ cha₂

i₂ma₂le₁te₂ dsa₂ a₂jme₃dsiog_{23,†}

³⁷ La₁ jé₄ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, tson₂ guë₄ lé₂ tián₂ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂ i₂ma₂ca₂rë₃'nio₃ quián₂ jniog₄. ³⁸ Ia₁ caun₂ bá₄ 'e₁ dsi₃, 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ lé₂ le₃'liog₃ cau₅ ne₄ a₂'nio₃ Diú₄ jniog₄. Tsá₃ qui'₅₄ jmig₄ 'mú₃, on₃ guë₂ a₂chong₂, on₃ guë₂ ángeles, on₃ guë₂ dsi₂tan₅₄ quián₅ jme₂dsí₂, on₃ guë₂ a₂cha₂ rë₂në₃, on₃ guë₂ a₂cha₂ jmig₄ ne₄ jui₅ në₃, on₃ guë₄ jui₅bí₂, ³⁹ on₃ guë₂ i₂tion'₅₄ ja₁ne₅ lin₃, on₃ guë₂ i₂tion'₅₄ ja₁'uín₃ lin₃, on₃ guë₂ jui₁'e₂ guë₃ a₂siá₂ a₂ca₂jmo₃ Diú₄, jua'₅₄ le₃qui'₅₄ jmig₄ jmo₃ jua'₅₄ a₂tsá₃ ma₃jme₃'nio₃ Diú₄ jniog₄, të₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesús Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄.

9

Ma₂quión'₂ Diú₄ dsa₂ juig₂ Israel

¹ Jág₁ tí₅ dsón'₂ bá₄ juá'₅ jniá₂ le₃quió'₅ Cristo la₂, tsá₃ jme₂gau₅₄ jniá₂; të₂dsí₃ jniá₂ jiog₅ Jme₂dsí₂ Jnjío₅ juá'₂ tság₅ jniá₂ a₂dsón'₂ bá₄ dsa₅; ² 'njo₅ lin₃ chang₂ go₂'i₃ qui'₂ dsi₃ co₂tan₅₄, ³ ia₁ ca₂të₂ 'njo₃ jniá₂ jme₁'nio₃ jua'₅₄ dsi₃'éng₁, rë₂'na₄ jág₁ ja₁con₂ Cristo jua'₅₄ mei'₂ guë₃ le₂jaun₂, o₄quió'₄ ríng₃ dsa₂ go₃ jniá₂ le₃quió'₅ ni₁ñj₅. ⁴ 'Éi₂ bá₄ i₂lin₅ dsa₂ i₂ca₂guéi'₂ Diú₄ a₂lin₅ chi₂'guein₂ quián₅; 'éi₂ bá₄ i₂ca₂të₂ ne₄ a₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₅ Diú₄; 'éi₂ bá₄ i₂ca₂lí₃ jág₁ quián₅₄ Diú₄; 'éi₂ bá₄ i₂ca₂gue₃ Si₂ 'Éi'₃ ca₂cuë₃ Diú₄; 'éi₂ bá₄ i₂ca₂tín₂ jme₁ti₃ a₂qui₂jén'₃ ne₄ Diú₄; 'éi₂ bá₄ i₂ca₂cuë₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ në₃. ⁵ 'Éi₂ bá₄ i₂lin₅ tsí₁jon₂ dsa₂ can'₅₄ quián₂ jnia'₅₄ ma₂líg₂. Jaun₂ të₂le₃ quian'₅₄ tsí₁jon₂ 'éi₂ në₃, ca₂guan₃ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄ chi₁dsáin₃, i₂lin₅ Diú₄ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jé₃, i₂jme₃juín'₂ dsa₂ co₂tan₅₄, a₂méi₃.

⁶ On₃hua'₅₄ rë₂ a₂tsá₃ ca₂rë₃ti₃ jág₁ a₂rë₂cuë₄ quió'₅ Diú₄, ia₁ tsá₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ tsí₁jon₂ Israel lín₅ të₃dsón'₂ dsa₂ i₂tén₅ juig₂ Israel. ⁷ On₃ guë₂ lín₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ tsí₁jon₂ Abraham të₃dsón'₂ chi₂'guein₂ quián₅ 'éi₂; ia₁ jme₁ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ Abraham: "Të₂le₃ quian'₅₄ Isaac bá₄ ja₃lén₂ tsí₁jong₂".† ⁸ Jág₁ në₅, jein₅ jág₁, on₃hua'₅₄ chi₂' dsio₄ le₃quió'₅ ni₁ñj₅ i₂lin₅ chi₂'guein₂ quián₅ Diú₄; ton₂ con₂ i₂lin₅ guein₂ i₂ca₂rë₃chán₃ lia'₂ con₂ lë₅ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂jme₁ma₂cuë₃, jmá'₃ i₂'éi₂ bá₄ i₂jín₂ Diú₄ i₂lin₅ të₃dsón'₂ tsí₁jon₂ Abraham. ⁹ Ia₁ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂ca₂cuë₃ Abraham, a₂la₂ bá₄ jaun₂: "Jein₂ rë₂në₃ nj₂ caun₂, guio₅₄ jniá₂, jaun₂ le₃chan₂ jan₂ guein₂ quián₅ Sara."‡ ¹⁰ On₃hua'₅₄ jmá'₃ a₂jaun₂. Qui₂ca₂can₃ Rebeca guein₂ quián₅₄ jan₂ dsa₂ ñe₂ i₂lin₅ Isaac jmei₂ jnia'₅₄. ¹¹ La₁ tsá₃ jme₁ma₂ca₂rë₃chán₃ guein₂ quián₅ i₁Bé'₄, on₃ guë₂ a₂'lig₅₄ a₂dse₃ jme₁ma₂ti₂ jmo₃, jme₁ca₂jmo₃ Diú₄ jág₁, ia₁jaun₂ të₃ñjá₄ a₂ca₂tín₂ Diú₄ qui₃quió'₂ lia'₂ con₂ lë₅ niog₅ dsí₅; ¹² on₃hua'₅₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂jme₂ti₃ dsa₂, të₂le₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂té₂ Diú₄; ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ i₁Bé'₄: "I₂lin₅ i₂juín₂ jme₃ti₃ ne₄ i₂me'₂."§ ¹³ Jui₁lia'₂ chi₁ton₅ ne₄ Si₂: "Ca₂quio'₄ jniá₂ ca₂jme₁gu'₅₄ quió'₅ Jacob, lë₅ guë₄ con₂ guë₄ Esaú."*

¹⁴ ¿'E₂ bá₄ le₃hua'₅₄ në₃? ¿On₃ bá₄ tsá₃ rë₂ qui₂dsí₅ Diú₄ 'éi'₃? ¡Dsón'₂ on₃hua'₅₄ le₂jaun₂! ¹⁵ Ia₁ ca₂tsí'₃ Moisés:

Dsia₅₄ jniá₂ ñéi₂ dsí₃

ja₁con₂ i₂'ño₃ jniá₂ dsia₅₄ ñéi₂ dsí₃ quiain'₅₄;

ján₃ bá₄ jmo₅₄ jniá₂ 'ua₁ dsí₃

† 8:36 Salmo 44:22. * 9:4 Israel: co₂'nió'₄ le₃hua'₅₄, Jacob. Génesis 35:10. † 9:7 Génesis 21:12. † 9:9 Génesis 18:10,14. § 9:12 Génesis 25:23. * 9:13 Malaquías 1:2-3; lit. "Ca₂jme₁'nió₄ jniá₂ Jacob, Esaú guë₂ ca₂jme₁'ñjai₅₄."

ja₁con₂ i₂'nio₃ jniá₂ jmo₅₄ 'ua₁ dsi₃ quiain'₅₄.†

16 Le₂né₅ bá₄ jaun₂, on₃jua'₅₄ rë'₂ ia₁ 'nio₃ jan₂ dsa₂, o₃ a₂quín'₃ bí₂ 'e₂; ton'₂ ia₁ a₂ñéi₂ dsí₅ Diú₄ bá₄. **17** Ia₁ chi₁ton₅ ne₄ Si₂ 'a₂ lia'₂ ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ Faraón:[‡] "Ta₁ jaun₂ të₃dsón'₂ bá₄ ca₂tság'₂ jniá₂ a₂léng'₂ rag₅₄, ia₁jaun₂ jme₁jnia₅ jniá₂ jui₅bí₂ quió₃ të₂le₃ quian'₅₄ 'ne₂, ia₁jaun₂ gué₄ le₃ñj₅ dsa₂ ta₁caun₂ gua'₅₄ 'uë₃ 'a₂ lia'₂ lín₅ jniá₂."§ **18** Jaun₂ lë₃, ca₂tíñ₂ Diú₄ dsia₃ ñéi₂ dsí₅ ja₁con₂ chi₂'ein₂ 'nio₃, ton'₂ ján₃ gué₂ jme₃'ua'₂ dsí₅ chi₂'ein₂ 'nio₃ jme₃'ua'₂ dsí₅. **19** La₁ jaun₂, lé₂ jua'₅₄ juig₅₄ jniá₂: "Chi₂jua'₂ le₂né₅, ¿'e₂ lë₃ cué'₅ Diú₄ dso₄ dsa₂, jaun₂ në₃? Ia₁, ¿'ein₂ bá₄ qui'₅₄ jmig₄ jnér₃ a₂niog₅ dsí₅ Diú₄ jmo₃?" **20** ¡La₁ 'ne₂ në₃! ¿I₂'ein₂ bá₄ lín₅ 'ne₂ dsa₂ mi₂güíg₃, jua'₅₄ a₂tsíng'₄ quian'₅₄ Diú₄? ¿O₃ bá₄ lé₂ le₃juá'₂ jui₁lia'₂ ni₁ti'₂ gua'₅₄, tsí'₃ i₂ca₂jmo₃: "¿'E₂ lë₃ ca₂jmog'₅₄ jniá₂ le₂la₂?"* **21** Jui₁lia'₂ jan₂ të₅ i₂jmo₅ tñ'₂: ¿Tsa₁ ca₂tíñ₂ 'uë'₃ quian'₅₄ ca₂bë'₅₄ ti₁jein₂ caun₂ ni₁ti'₂ a₂jmó'₂ dsa₂ ta₁ jmá'₃ lia'₂ a₂jlá'₁, caun₂ gué₂ a₂jmó'₂ dsa₂ ta₁ lia'₂ 'ei₅ ne₅₄ cosa?[†]

22 ¿'E₂ gué'₂ lë₂ le₃jua'₅₄ 'ne₂ chi₂jua'₂ 'nio₃ Diú₄ jme₃jnia₅ a₂'nei₂, jme₃jnia₅ jui₅bí₂ quió'₅ në₃, la₁ ca₂jmo₃ tió'₃ ca₂jme₃jui₁lin₃'ñjio₅ lín₃ quiain'₅₄ dsa₂ i₂jme₁ca₂tíñ₂ gue₃ ui₅ i₂jme₁i₄ 'éi'₃ dsí₃'én₂? **23** ¿'E₂ gué'₂ chi₂jua'₂ ca₂jmo₃ Diú₄ le₂jaun₂, ia₁jaun₂ qui₃le₃ñj₅ dsa₂ a₂jláin'₁ a₂'uain'₂, a₂jme₂jnia₂₃ a₂ñéi₂ dsí₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂ca₂jmó'i₂ co₂jnjia₅₄ të₃jnjá₅, ia₁jaun₂ ti₁in₅₄ jë₁tág₅ co₂'né'₅ quió'₅? **24** Jniog₄ bá₄ 'éi₂ i₂ca₂të'₃ Diú₄, on₃jua'₅₄ jmá'₃ jë₄ quió'₅ dsa₂ judíos; ján₃ bá₄ ca₂të'₃ dsa₂ jë₄ quió'₅ dsí₂nau₂. **25** Jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ si₂ quió'₅ Oseas:
Dsa₂ i₂tsá₃ jme₁lín₄ dsa₂ juig₂ quiáng₃,
ca₂të₃ dsa₂ juig₂ quiáng₃;

ján₃ gué'₂ co₂'nió'₄ 'io₅₄ i₂tsá₃ jme₁'nióg₃,
ca₂të₃ bá₄ jniá₂ a₂niói₃ gué'₄ lín₃.†

26 Ján₃ bá₄ juá'₂:
Co₂dsau₅ jaun₂ ja₁jme₁juá'₂ dsa₂
a₂tsá₃ lín₅ 'nia'₂ dsa₂ quiáng₃,
ja₁jaun₂ nág'₁ 'nia'₂ a₂të₂ dsa₂

a₂líng'₅ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄ jén'₃.§

27 La₁ të₂le₃ quió'₅ dsa₂ israelitas në₃, ca₂juá'₂ Isaías a₂dsen₅₄ dsí₅: "Jui₁'a₂ gué₃ la₂ juin₅ lín₃ tsí₁jon₂ dsa₂ juig₂ Israel téin₅ jui₁lia'₂ tí₅ ti₁tsag₁ cha₂ chei'₅₄ jmi₁ñjí'₄, la₁ me'₂ co₂ñjí₂ bá₄ dsa₂ i₂juin₅ 'éi₂ tñ'₄. **28** Ia₁ qui₃dsí₅ bá₄ Diú₄ 'éi'₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, jme₃ti₃ ca₂le₃jé₃ co₂ñjéi'₅₄."*

29 Jui₁lia'₂ ca₂juá'₂ 'ñjog₅ Isaías le₂jnjá₅:
Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ Te₁gui'₅₄ Juig₅₄ 'Lióg₂
tsá₃ ca₂dsiain₃ tsí₁jon₂ dsa₂ go₂jniog₄,
le₂jaun₂ bá₄ jme₁dsí₁ñág₂ jniog₄

jui₁lia'₂ ca₂i₃ñjí₂ dsa₂ juig₂ Sodoma quian'₅₄ Gomorra.†

Dsa₂ judíos quian'₅₄ jág₁ dse₃

30 ¿'E₂ le₃jua'₅₄ jniog₄ jaun₂ në₃? Jui₁lia'₂ dsi₂nau₂ i₂tsá₃ jme₁'no'₂ jui₅ ja₁guei₃ Diú₄ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ riin₂, 'éi₂ bá₄ ma₂lí'₂ jui₅ jaun₂, caun₂ jui₅ ja₁guéi'₂ Diú₄ në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃, të₂le₃ a₂jñia'₅₄ con'₂ a₂'éin₂ bá₄. **31** La₁ dsa₂ juig₂ Israel gué'₂ në₃, i₂jme₁tion'₅₄ 'Éi'₃ ia₁jaun₂ jme₁guéi'₂ Diú₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂jme₂ti₃, líin₂, tsá₃ ca₂tió'₃ jme₃ti₃ 'Éi'₃ jaun₂. **32** ¿'E₂ lë₃? Ia₁ jme₁'no'₂ jui₅ ja₁guéi'₂ Diú₄ jaun₂, on₃jua'₅₄ të₂le₃ quian'₅₄ a₂'éin₂, të₂le₃ quian'₅₄ a₂jme₁jmo₂₃ guioin₅₄ bá₄. 'Uig₅₄ jaun₂ qui₂ca₂niói₃ bá₄ quian'₅₄ "Ni₁cang₁ a₂nió'₅ dsa₂."
33 Jui₁lia'₂ rë₂ton₅ ne₄ Si₂:

Ní₂ de'₂ 'nia'₂, tsíñ₅₄ jniá₂ jan₂ jë₄ juig₂ Sión

† 9:15 Éxodo 33:19. ‡ 9:17 Faraón: co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, rag₅₄ quián₅ 'uë₃ Egipto. § 9:17 Éxodo 9:16. * 9:20 Isaías 29:16; 45:9.

† 9:21 'Nio'₂ja₁ton₅ 2 Timoteo 2:20. ‡ 9:25 Oseas 2:23. § 9:26 Oseas 1:10. * 9:28 Isaías 10:22-23.

† 9:29 Isaías 1:9.

i₂lén₂ nē₂jag₄ ni₁cang₁ a₂qui₂nió₅ dsa₂,
ján₃ guë₂ co₂'nió₄ ni₁'lau₂
a₂jmo₃ dsi₂gan₅₄ dsa₂;
jaun₂ jui₁lia₂ i₂'én₂ le₃quió₅ 'éi₂,
tsá₃ dsi₁ñí₂ o₂gui₃.†

10

1 Rin'₅₄ jniog₄, a₂'ín₅ dsi₃ 'ñio₅ lin₃, a₂chi₂leng'₅₄ Diú₄ o₄quió₄ dsa₂ israelitas, ia₁jaun₂ tíin₄ bá₄. **2** Ia₁jáng₅ bá₄ jniá₂ jág₁ dsau₅ja₁coin₂, a₂dsen₅₄ dsi₅ le₃quió₅ Diú₄, la₁ia₁ on₃jua₅₄ jaun₂ ñí₂ dsi₅. **3** Uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ ca₂tón₃ jui₅ 'a₂ lia₂ lé₅ jaun₂ a₂guéi₂ Diú₄, jaun₂ qui₂'no₂ jui₅ quió₅ guioin₅₄ bá₄, tsá₃ ca₂jme₃gó₃ jui₅ a₂ca₂cuë₃ Diú₄. **4** Ia₁ ca₂jme₃'ñia₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄ 'Éi₃, ia₁jaun₂ guéi₂ Diú₄ chi₂jua₂ 'ein₂ i₂'én₂, nē₂jag₄ bá₄ a₂ma₂can₃ caun₂ jui₅ co₂dsau₅.

5 Ia₁ jui₁lia₂ a₂guéi₂ Diú₄ quió₅ dsa₂ ia₁ a₂ca₂jme₃ti₃ 'Éi₃, juá₂ Moisés ne₄ Si₂: "Né₁hua₂ ca₂can₃ dsa₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅ lia₂ con₂ lé₅ chi₂quióng₂ jmi₄ Si₂ 'Éi₃, tē₂le₃ quian₅₄ 'Éi₃ jaun₂ le₃chain₂."* **6** La₁ jui₁lia₂ jui₅ co₂dsau₅ a₂já₅ 'uig₅₄ ia₁ a₂'én₂ dsa₂, juá₂ Si₂ le₂la₂: "Tsá₃ jua₅₄ 'ne₂ tē₂le₃ jui₅ 'au₂: ¿'Ein₂ bá₄ lé₂ le₃uíg₂ guei₅₄ i₂juíg₃?† —co₂'nió₄ le₃jua₅₄, ia₁jaun₂ sióin₂ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄ ja₁con₂ jniog₄; **7** on₃ guë₂ jua₅₄ 'ne₂ ján₃: "¿'Ein₂ bá₄ lé₂ le₃sión₃ ca₂të₂ ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄?‡ —co₂'nió₄ le₃jua₅₄, ia₁jaun₂ chóin₂ táng₃ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, jin₄ 'lag₄. **8** ¿La₁ 'e₂ bá₄ guë₂ juá₂ Si₂? Cong₂ bá₄ 'nia₂ 'ei₅ jág₁ la₂,

'i₄ mi₂'o₅₄, quian₅₄ jui₅ tē₂'au₂,§ co₂'nió₄ le₃jua₅₄, jág₁ nē₅ bá₄ lé₅ jág₁ a₂'én₂ dsa₂ a₂qui₂'é₅ jnia₅₄ dsa₂: **9** Chi₂jua₂ jmo₂ jág₁ quian₅₄ mi₂'o₅₄ a₂lín₅ Jesús Te₁gui₅₄, ján₃ guë₂ chi₂jua₂ 'éng₂ jui₅ tē₂'au₂ a₂ca₂jme₃jein₅₄ táng₃ Diú₄ a₂jme₁rë₂'liin₅₄, tíng₄ bá₄. **10** Ia₁ tē₂le₃ jui₅ tē₂dsí₅ bá₄ dsa₂ rë₂'éin₂, ia₁jaun₂ guéi₂ Diú₄ nē₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃; ján₃ guë₂ le₂jaun₂ tē₂le₃ quian₅₄ 'o₄ dsa₂ jmo₂₃ jág₁ ia₁jaun₂ tíin₄ bá₄.

11 Ne₄ Si₂ juá₂: "Jui₁lia₂ i₂'én₂ le₃quió₅ 'éi₂, tsá₃ dsi₃ñí₂ o₂gui₃."* **12** Tsá₃ jma₃quén₅ jág₂ Diú₄ jíin₂ dsa₂ judíos quian₅₄ guë₂ dsa₂ griegos; ia₁ 'ñiog₅ bá₄ 'éi₂ lín₅ Te₁gui₅₄ quián₅ ca₂le₃jín₃, ján₃ guë₂ jme₂gu₅₄ cué₂₃ ca₂lia₂ 'lióng₂ a₂dse₃ quió₅, cué₅ ca₂le₃jín₃ i₂chi₂léi₂. **13** Ia₁ juá₂ le₂la₂: "Ca₂le₃jín₃ i₂chi₂léi₂ ne₄ Te₁gui₅₄, tíin₄ bá₄."† **14** La₁, ¿'A₂ bá₄ lia₂ lé₂ chi₃lí₂ ne₄ jan₂ i₂tsá₃ ma₂ca₂rë₃'éin₂ le₃quió₅? Ján₃ guë₂, ¿'a₂ bá₄ lia₂ le₃'én₂ dsa₂ le₃quió₅ nē₁hua₂ tsá₃ ma₂nág₂ guë₂ 'ag₅ dsa₂ 'iin₂₃ 'éi₂? ¿'A₂ guë₂ lia₂ lé₂ nag₃ dsa₂ nē₁hua₂ tsá₃ 'ein₂ chan₂ i₂'é₂ jág₁ dse₃? **15** ¿'A₂ bá₄ lia₂ lé₂ dsi₁lén₂ i₂'é₂ jág₁ dse₃ nē₁hua₂ tsá₃ 'ein₂ chei₅? Jui₁lia₂ ma₂rë₂ton₅ ne₄ Si₂: "i₁E₂ guë₄ jlá₁ gu₂-tag₄ i₂quian₅ jág₁ dse₃!"‡

16 La₁ tsá₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ ca₂tón₃ jui₅ jág₁ dse₃. Jui₁lia₂ ca₂juá₂ táng₃ Isaías: "¿Te₁gui₅₄ 'ein₂ bá₄ i₂ma₂ca₂rë₃'éin₂ jág₁ a₂ca₂'é₂ jniog₄??"§ **17** Le₂në₅ bá₄ jaun₂, jui₁lia₂ a₂'én₂ dsa₂, lé₅ tē₂le₃ quian₅₄ a₂nag₅ dsa₂; a₂nag₅ dsa₂ jaun₂, lé₅ tē₂le₃ quian₅₄ jág₁ quió₅ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄.

18 La₁ ñag₄ jniá₂, ¿O₃ bá₄ tsá₃ ca₂nág₂ dsa₂ jág₁ dse₃? ¡Ma₁ tē₃dsón₂ bá₄ ca₂nág₂! Ia₁ juá₂ Si₂:

Ta₁caun₂ gua₅₄ 'uë₃ bá₄ ca₂dsia₃ dsa₂;
ca₂le₂con₂ quióng₄ mi₂güíg₃ bá₄
ma₂ca₂l₃'ág₃ jág₁ quió₅.*

† **9:33** Isaías 8:14; 28:16. * **10:5** Levítico 18:5. † **10:6** Deuteronomio 30:12. ‡ **10:7** Deuteronomio 30:13.

§ **10:8** Deuteronomio 30:14. * **10:11** Isaías 28:16. † **10:13** Joel 2:32. ‡ **10:15** Isaías 52:7. § **10:16** Isaías 53:1. * **10:18** Salmo 19:4.

19 La₁ ηag₄ táng₃ jniá₂, ¿O₃ bá₄ a₂tsá₃ ma₂ca₂rë₃lí' ₄ 'e₂ dsa₂ juig₂ Israel? Ia₁ jé₁le₂'uig₅₄, juá'₂ Moisés:

Jmo₅₄ jniá₂ a₂lén₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂dsí₅

ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ juig₂ nación líñ₅; ján₃ bá₄ jmo₅₄ jniá₂ le₃'ne'₂ 'nia'₂

o₄quió'₄ caun₂ juig₂ i₂tsá₃ ηí'₂ dsí₅.†

20 Con'₂ siá'₂, tiá₂ dsí₅ Isaías a₂juá'₂, o₄quió'₄ Diú₄:

Dsa₂ i₂tsá₃ jme₁'nau'₂ jniá₂,

ca₂dsáu'₂ bá₄;

ca₂jme₁jnia₅ jniá₂

ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ jme₁ηag₅ jniá₂.‡

21 La₁ia₁ dsa₂ israelitas bá₄ jme₁tsí'₅ Isaías, jme₁ca₂juá'₂: "Të₁ne₁ jmi₄ bá₄ jme₁chén'₄ jniá₂ chi₁jan₁₂ cu₃ ja₁con₂ juig₂ cang₄ mi₂dsí₄ i₂tsá₃ ne'₅₄."§

11

Dsa₂ Israel i₂tín'

1 Jaun₂ ně₃ ηag₄ jniá₂, ¿O₃ bá₄ ma₂chen'₃ cau₅ Diú₄ dsa₂ juig₂ Israel quiáin₅? ¡On₃jua'₅₄ le₂jaun₂! Ia₁ 'ηjío₃ bá₄ jniá₂ líng₅ jan₂ dsa₂ israelita, jan₂ chi'₂ dsio₄ Abraham, jan₂ tsí₁jon₂ Benjamín. **2** Ca₂le₂jniá₅ ma₂líg'₂ líñ₃ bá₄ ca₂quión'₂ Diú₄ dsa₂ juig₂ quiáin₅; jaun₂ rë₂ně₃ ně₃ tsá₃ jua'₅₄ ma₂ca₂téi₂. ¿Tsa₁ ηí'₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂ ja₁'iin₂₃ Elías, 'a₂ lia'₂ ca₂chi₃léin'₂ Diú₄ a₂ca₂'nii₃ dsa₂ Israel? Ca₂juá'₂: **3** "Te₁gui'₅₄, ma₂ca₂jme₃dsian₅ bá₄ dsa₂, dsa₂ i₂jme₁'é₂ já₁ quiáng'₂, ma₂qui₂ma₂éin₂ ne₄chei₂ quiáng'₂ ně₃; jnia'₅₄ lia'₂ jan₂ jniá₂ bá₄ chang₂ gué₄, qui₂co₂ein₅ dsa₂, ján₃ gué'₂ 'nio₃ ηag₃."*

4 Jaun₂, ¿'E₂ já₁ ca₂jéin'₃ Diú₄? "Ma₂ca₂tsón₃ jniá₂ guion₃ mei₅ dsa₂ të₂le₃ quió₃ i₂tsá₃ ma₂qui₂ca₂jón'₂ mi₂jne₄ ne₄ Ba'al."† **5** Jaun₂ le₂ně₅ bá₄ ján₃ rë₂tsón₂ ca₂dsion₄ dsa₂ 'éi₂ rë₂ně₃, jaun₂ Diú₄ ně₃ të₂le₃ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ ma₂quióin'₂ 'éi₂. **6** Chi₂jua'₂ të₂le₃ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄, on₃jua'₅₄ jaun₂ ia₁ a₂jmo₅ dsa₂ 'e₂ jmo₂₃. Ia₁ jua'₅₄ mei₂ gué₃ le₂ně₅ ně₃, tsá₃ le₃jua'₅₄ jua'₅₄ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄. **7** ¿'E₂ jaun₂ ně₃? Tsá₃ ca₂tió'₃ dsa₂ juig₂ Israel dsio₂' a₂jme₁'no'₂, la₁ dsa₂ i₂ca₂quión'₂ Diú₄ ηiog₅ bá₄ ca₂dsáu'₂. I₂sián'₂ gué'₂ qui₂ca₂rë₃'uá'₃ dsí₅, **8** jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂:

Ca₂jmo₃ Diú₄ a₂le₃tín₄ dsa₂ 'éi₂ le₃quió'₅ jme₂dsí₂;

ca₂cué₃ mi₂ne₅₄ a₂tsá₃ jniá₂,

ca₂cué₃ rë₂gua₅₄ a₂tsá₃ nag₅,

le₂jnjío₄ jmi₄ ně₃.‡

9 Ján₃ bá₄ ca₂juá'₂ David:

Ca₂le₃jé₃ a₂i₂tsón₃ jme₁cha₂ quió'₅

juí₁le₅₄ co₂'nió'₄ tsí₁liá₂ o₃ 'má₅ 'e₂,

ia₁jaun₂ qui₃niói₃, gue₃ 'liain'₅₄.

10 Juí₁le₅₄ tsá₃ jnió'₅ mi₂ne₅₄

juí₁guen'₅₄ mi₂ca'₅₄ co₂ηei'₅₄.§

Dsi₂nau₂ i₂tín'

11 Nag₅ jniá₂ ně₃, ¿O₃ bá₄ co₂ηei'₅₄ con'₂ ca₂sén'₂ jaun₂ bá₄ dsa₂ judíos jme₁ca₂niói₃? ¡On₃jua'₅₄ le₂jaun₂! Të₂le₃ jen₅ bá₄, jme₁ca₂i₂lén₂ dsa₂ judíos ca₂i₁juí₅₄, ca₂jmo₃ Diú₄ a₂ca₂dsó'₂ dsí₂nau₂ juí₅ ja₁tíin'₄, ia₁jaun₂ le₃dsí₅ 'éi₂.

† **10:19** Deuteronomio 32:21. † **10:20** Isaías 65:1. § **10:21** Isaías 65:2. * **11:3** 1 Reyes 19:10,14. † **11:4** 1 Reyes 19:18. † **11:8** Deuteronomio 29:4; Isaías 19:10. § **11:10** Salmo 69:22-23.

¹² La₁ chi₂jua'₂ a₂ca₂i₁juin₅₄ 'éi₂ jaun₂, ca₂dsióg₃ tē₂le₃ dse₃ bá₄ o₄quió'₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ján₃ bá₄ chi₂jua'₂ a₂ca₂i₃'én₂ quió'₅ 'éi₂, ca₂dsióg₃ a₂tē₁dsi₅₄ quió'₅ dsi₂nau₂, i₁e₂ gué₄ dse₃ lē₂, jé₁ma₂ca₂rë₃'ňia₅ táng₃ 'éi₂!

¹³ La₁ a₂juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂ i₂lín₅ dsi₂nau₂: Ia₁ dsón'₂ lín₅ jniá₂ jan₂ dsa₂ i₂chen₄ ja₁con₂ dsi₂nau₂, jmo₅ jniá₂ dsi₃'nio₅ lin₃ dsen₅₄ ta₁ quió'₃, ¹⁴ con'₂ tsá₃ nő₅ ně₁jua'₂ ca₂rë₃dsí'₅ dsa₂ go₃ jniá₂ ja₁con'₂ 'nia'₂, jaun₂ lē₂ lión₂ i₂lin₅₄ 'éi₂. ¹⁵ Chi₂jua'₂ jme₁ca₂téi₂ Diú₄ quió'₅ dsa₂ judíos, ca₂lí'₃ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂ca₂'ág₂ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Diú₄, i₁e₂ bá₄ lē₂ jaun₂ ně₃ jé₁ma₂té₂ rë₁guéi'₂ Diú₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂? Lé₂ co₂'nió'₄ ca₂gue₃ táng₃ jme₂dsí₂ dsa₂ i₂jme₁ma₂rë₂lín₄.

¹⁶ Chi₂jua'₂ lē₅ 'í₁ jui₁lia'₂ i₁njí'₄ a₂le₂'uig₅₄ a₂jén'₅ dsa₂ ne₄ Diú₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ lē₅ 'í₁ ta₁jé₂ ti₁can₁; ján₃ bá₄ chi₂jua'₂ lē₅ 'í₁ le₃quió'₅ Diú₄ jui₁lia'₂ jmú₄ caun₂ ni₁'ma₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ lē₅ 'í₁ ni₁gu'₂ nei'₅₄ ni₁'ma₂ ján₃.

¹⁷ Dsa₂ judíos i₂ca₂téi₂ Diú₄ 'éi₂ ně₃, lín₅ co₂'nió'₄ gu₂-nei'₅₄ ni₁'ma₂ olivo a₂chein'₅₄, a₂ca₂uín'₂ a₂lin₅₄ ni₁gu'₂; ně₃ ně₃, chi₂jua'₂ lín₅ 'ne₂ jan₂ dsi₂nau₂ i₂ma₂rë₂'lión₅, ně₂jag₄ bá₄ caun₂ ni₁gu'₂ olivo a₂cha₂ ja₁nau₂, ma₂qui₂ma₂guión'₃ jmi'₅₄ ni₁'ma₂ olivo a₂qui₂jme₂tan₅₄ ni₁gu'₂, ¹⁸ tsá₃ jmo'₂ táng₅ ja₁con₂ ni₁gu'₂ siá'₂. Chi₂jua'₂ le₂jaun₂ jmo'₂, dsá₂ 'au'₂ jmo₄, on₃hua'₅₄ 'ne₂ jme₂tang'₅₄ jmú₄; jmú₄ bá₄ jme₂tau₅₄ 'ne₂.

¹⁹ Mei'₂ tsá₃ le₃jag'₅₄ 'ne₂, jaun₂ ně₃: "Ján₅, dsau₅ bá₄ ně₅. La₁ia₁ a₂ca₂uín'₂ ni₁gu'₂ jaun₂ ia₁jaun₂ lén₂ jniá₂ jan₂ i₂rë₂'lión₅ ja₁jme₁ca₂tíin₂." ²⁰ Dse₃, la₁ ca₂uín'₂ ni₁gu'₂ jaun₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ jme₁'ein₂, la₁ 'ne₂ gué₂ ně₃ tē₂'njiág₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂'éng'₂. Le₂ně₅ bá₄ jaun₂, jui₁le₁gan'₃ 'nia'₂, tsá₃ lē₁jmo₂ róng'₂. ²¹ Ia₁ chi₂jua'₂ tsá₃ ca₂dsia₃ Diú₄ ně₂ dsí₅ ja₁con₂ ni₁gu'₂ quió'₅ tē₃dsón'₂ ni₁'ma₂ jaun₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ dsia₃ ně₂ dsí₅ ja₁con₂ 'ne₂ ján₃.

²² Jag₄ jaun₂, 'e₂ gué₄ dsen₃ Diú₄, la₁ ján₃ bá₄ rë₂ qui₂dsi₂₃ 'éi'₃. Ia₁ ma₂qui₂dsi₂₃ 'éi'₃ ja₁con₂ i₂ma₂ca₂sén'₂, la₁ dsein₃ bá₄ quián'₅₄ 'ne₂, chi₂jua'₂ caun₂ náu'₁ tiá₂ jui₅ ja₁'ua₁ dsí₅ Diú₄. Ia₁ ně₁ja₂ tsá₃ le₂jaun₂, ján₃ bá₄ quén'₂ 'ne₂.

²³ Jui₁lia'₂ 'éi₂ ně₃, ně₁ja₂ ca₂rë₃'éin₂, táng₃, lē₂ bá₄ le₃'lión₃. Ia₁ 'io₅ Diú₄ bí₂ chón₃ táng₃. ²⁴ Ia₁ ně₁ja₂ 'ne₂, jan₂ dsi₂nau₂, co₂'nió'₄ caun₂ ni₁gu'₂ nau₂, ca₂queng'₃ dse₃ quián'₅₄ ni₁'ma₂ olivo a₂chein'₅₄, o₁jnia'₅₄ líng₅ ni₁gu'₂ ni₁'ma₂ siá'₂, i₁e₂ gué₄ tson₂ lē₂ le₃quen'₃ 'éi₂, i₂lín₅ co₂'nió'₄ ni₁gu'₂ a₂caun₂ ne₅₄ quián'₅₄ ni₁'ma₂ olivo jaun₂!

A₂tín'₄ dsa₂juig₂ Israel

²⁵ Rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ 'nio₃ jniá₂ jua'₅₄ tsá₃ nji'₅₄ 'nia'₂ jág₁ a₂jme₁rë₂'ma₄ la₂, con'₂ tsá₃ njo₅ ně₁ja₂ ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂ róng'₂ quián'₅₄ a₂njí'₂ 'au'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄. Jui₁lia'₂ ma₂jmo₃ i₂lin₅₄ dsa₂ juig₂ Israel, ca₂rë₃'uá'₃ dsí₅, ca₂lia'₂ ca₂rë₃'ňia₅ dsi₂nau₂ i₂con'₂ ca₂tín₂ tón'₃. ²⁶ Jaun₂ gué₄ lión₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ juig₂ Israel, ia₁ juá'₂ ne₄ Si₂:

O₃'in₅ dsa₂ i₂lio₂ juig₂ Sión,*

co₂dsia₅ jniá'₂ a₂tsá₃ dse₃ jmo₅ tsí₁jon₂ Jacob.

²⁷ Jaun₂ a₂la₂ bá₄ jág₁ quió'₃ jmo₅₄ quiang'₅₄ dsa₂ 'éi₂:

jé₁ma₂té₂ rë₁'éng₄ dsáu₁.†

²⁸ Jui₁lia'₂ tē₂le₃ quián'₅₄ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, lín₅ co₂'nió'₄ dsa₂ i₂'ňia₅₄ Diú₄, o₄quián'₂ 'nia'₂; la₁ lia'₂ ma₂'nio₃ jaun₂ bá₄ Diú₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, ia₁ a₂ca₂quióin'₂ dsa₂ can'₅₄ quiáin₅ ma₂líg₂. ²⁹ Ia₁ tsá₃ dsí₂quén'₅ dsí₅ Diú₄ jui₁lia'₂ a₂cuë₂₃, on₃ gué₂ jui₁lia'₂ a₂té₂. ³⁰ Jui₁lia'₂ 'nia'₂ ně₃, i₂tsá₃ jme₁ne'₅₄ ja₁con₂ Diú₄ le₂jníá₅, ma₂ca₂tín₂ 'nia'₂ a₂jéi₂ dsí₅ Diú₄ rë₂ně₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ ne'₅₄ dsa₂ 'éi₂, ³¹ ján₃ bá₄ le₂ně₅ tsá₃ ne'₅₄ dsa₂ 'éi₂ rë₂ně₃, ia₁jaun₂ tē₂le₃ quián'₅₄ a₂jéi₂ dsí₅ Diú₄ a₂ca₂tín₂ 'nia'₂, tiin₅₄ ján₃ a₂jéi₂ dsí₅ Diú₄. ³² Ia₁ Diú₄ ně₃ co₂rë₂ bá₄ i₂in₃ dsa₂ a₂tsá₃ ne'₅₄ dsa₂ le₂jain₂ le₂jain₂, ia₁jaun₂ co₂dsia₅ bá₄ dsia₃ ně₂ dsí₅ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃. ³³ i₁E₂ gué₄ 'nio₅ 'éi₄ lē₅ ca₂le₃jé₃ a₂jilá'₁ cha₂ quió'₅ Diú₄,

* ^{11:26} Sión: co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, juig₂ Jerusalén.

† ^{11:27} Isaías 59:20-21; 27:9.

ca₂le₃jě₃ a₂ní₂ dsí₅, a₂njí₅ ně₃!
 Ca₂lia' tsá₃ lé₂ le₃quiong₅₄ 'í₁ a₂niog₅ dsí₅,
 on₃ guë'₂ lé₂ le₃nág₂ dsí₅ jui₅ quió'₅.
 34 "¿'Ein₂ bá₄ cuí'₅ 'e₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ Te₁gui'₅₄,
 o₃ 'ein₂ i₂ma₂tió'₃ cuë₃ jág₁ dse₃ cué'₃ 'éi₂??"†
 35 "¿'Ein₂ bá₄ ca₂cuë₃ 'e₂ ca₂cué'₃ 'éi₂ le₂'uig₅₄
 ia₁jaun₂ jéin'₃ quí₃ quió'₅?"§
 36 Ia₁ ca₂le₃jě₃ a₂niog₅ cha₂, ca₂lě₃
 ja₁con₂ 'éi₂, té₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂, o₄quió'₄ 'éi₂ ně₃.
 Jui₁jme₂juag'₂ bá₄ dsa₂ co₂tan₅₄! A₂méi₃.

12

A₂ lia₂ i₂nio₄ dsa₂ i₂rë₂tson₄ quián₅ Diú₄

1 Le₂në₅ bá₄ jaun₂ rín'₅₄ jniog₄, tě₂le₃ quian'₅₄ a₂néi₂ dsí₅ Diú₄, mi₅ jniá₂ ne'₅₄ 'nia'₂, co₂dsia₅ jin'₄ 'nia'₂ ni₁njí'₁ guiong'₅₄, co₂'nió'₄ a₂rë₂jeng'₅₄ le₁jén'₃ ne₄ Diú₄, a₂rë₂tsong'₅₄, a₂'njo₂ dsí₅ Diú₄, a₂dsi₂ten₅₄ jme₁ti'₄ ne₅₄. 2 Tsá₃ i₁nio'₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ lě₅ i₂nio₄ dsa₂ mi₂güíg₃ la₂. Tě₂le₃ cuë₄ jmíg₄ a₂jme₃tsín₃ Diú₄ 'a₂ lia'₂ qui₂dsí₂jnia₅ 'au'₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ bá₄ qui₃le₃'mag'₂ táng₃ 'au'₂, ia₁jaun₂ lé₂ le₃caun'₅₄ 'nia'₂ 'í₁ 'a₂ lia'₂ lě₅ a₂'njo₂ dsí₅ Diú₄, a₂dse₃, a₂tě₅ dsí₅, a₂rë₂'nja₅ ně₃.

3 Ia₁ o₄quió'₄ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ a₂ma₂dsia₃ gu₃ jniá₂, juíg₂ jniá₂ le₂jan'₂ le₂jan'₂ 'nia'₂: tsá₃ lě₁jui₁qui₂dsi₃jnia₅ 'au'₂ a₂líng'₅ dseng'₅₄ ñag₅₄ guë₄ con'₂ ca₂tín'₂ 'nia'₂ dsí₃jnia₅ 'au'₂; tě₂le₃ jui₁qui₂dsi₃jiog₅ bá₄ 'au'₂ a₂'en₅₄ 'au'₂ 'nia'₂, 'a₂ con'₂ tí₅ ma₂ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂ a₂ma₂cuë₃ Diú₄. 4 Ia₁ le₂né₅ jui₁lia'₂ lě₅ caun₂ ni₁njí₁ jniog₄ le₂jau₂ le₂jau₂, 'lióng₂ a₂chei₂ le₂caun₂ a₂tén₅ quió'₅, tsá₃ ca₂ne₅₄ ta₁ jme₂ti₃, 5 le₂né₅ bá₄ jniog₄ ján₃, jui₁'a₂ guë₃ la₂ juag₅ jniog₄, caun₂ bá₄ ni₁njí₁₂ jniog₄ lág₅ le₃quió'₅ Cristo, téi₅ jniog₄ le₂jau₂ le₂jau₂ quian'₅₄ rín'₅₄.

6 Jma₃quéñ₅ bá₄ qui₂'au₂ jniog₄ bí₂, lia'₂ con'₂ lě₅ ma₂cuë₃ Diú₄ a₂'ua₁ dsí₅. Jaun₂ ca₂tág₂ jniog₄ jmo'₄ ta₁ jui₅bí₂ a₂ma₂cuë₃. Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ma₂cuë₃ Diú₄ bí₂ a₂tiin₂ a₂'é₂ jág₁ dse₃ a₂gue₂₃ quió'₅ Diú₄, jui₁'é₅₄ bá₄ jág₁ 'a₂ con'₂ tí₅ a₂'éin₂; 7 jui₁lia'₂ i₂ma₂cué'₃ jui₅bí₂ jme₃'o₅₄, jui₁jme₂'o₅₄; jui₁lia'₂ i₂'io₅ bí₂ jme₃tag₂₃, jui₁jme₂tiin₂₃ bá₄ dsa₂; 8 jui₁lia'₂ i₂tín₂ jmo₃ lián'₂ dsí₅ i₂sián'₂, ca₂tiin₂ bá₄ jmo₃ le₂jaun₂; jui₁lia'₂ i₂jmo₅ dsiog₁, jui₁cuë₁₂ a₂'ua₁ dsí₅, on₃jua'₅₄ rë'₂ cha₂ a₂'ín₂ dsí₅ 'ñiog₅; jui₁lia'₂ i₂quian₅ ne₄ jui₅, jui₁jmo₁₂ bá₄ a₂dsen₅₄ dsí₅; jui₁lia'₂ i₂dsia₅ 'nái₂ dsí₅, jui₁jmo₁₂ bá₄ quian'₅₄ o₂'ñiό₃ o₂jñia₃ dsí₅.

A₂ lia₂ ca₂tín₂ le₃chan₂ dsa₂ quián₅ Cristo

9 Jui₁le₂chan'₂ 'nia'₂ tě₃dsón'₂ bá₄ a₂'níó'₃ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂. Co₂dsia₅ jmo₄ 'nia'₂ 'ñiag'₅₄ co₂ñei'₅₄ a₂'lig'₅₄; chan'₂ bá₄ 'nia'₂ tiá₂ jui₁lia'₂ a₂dse₃. 10 Jme₁'nió'₄ 'nia'₂ ríng'₂ a₂'ñiо₂ 'au'₂; jmo₄ 'nia'₂ a₂dsen₅₄ gué₄ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂.*

11 Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ juíng'₅, 'ag₃ caun₂-tín₃ 'au'₂, tě₂le₃ jme₁ti₁ ne₄ Te₁gui'₅₄ ca₂lia'₂ dsen₅₄ jme₂dsí₂ quiáng'₂.

12 Jui₁chan'₂ 'nia'₂ o₂jñia₃ 'au'₂, ia₁ ma₂lě₅ bá₄ co₂jñia₅₄ a₂'ín₂ 'au'₂ 'nia'₂. Jmo₄ 'nia'₂ juíñ₂ 'au'₂ jmíg₄ jme₁chan'₂ 'nia'₂ o₂l₁ dsí₅. O₁nió'₄ bá₄ 'nia'₂ co₂tan₅₄ a₂chi₂leng'₅₄ Diú₄.

13 Jme₁'on₁ 'nia'₂ dsa₂ 'én₂ ríng'₂ chi₂jua'₂ 'e₂ niog₅ cha₂ a₂'níó'₅ quió'₅. Dse₃ guen₅₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ 'ein₂ niog₅ qui₂dsí₂jag₅₄ 'nia'₂.

14 Jme₁gu'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ i₂jmóg'₂. Jua'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jág₁ dse₃ on₃jua'₅₄ jág₁ uig₅.

15 Jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂ quian'₅₄ jui₁lia'₂ i₂jmo₅ 'io'₂; ján₃ guë'₂ qui₂'-o₄ 'nia'₂ quian'₅₄ i₂'o₅.

‡ 11:34 Isaías 40:13. § 11:35 Job 41:11. * 12:10 o₃, "jme₁li₅₄ tě₃jñiá₅ a₂jme₂gan₃ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂."

16 Ju₁le₂chan' ₂bá₄ 'nia'₂ a₂jeng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂. Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ róng'₂, co₂rin'₂ bá₄ 'nia'₂ jmo₄ quiang'₅₄ dsa₂ te₂né₂. Tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂ñj₄ lë₃ cu₂ng'₂.

17 Tsá₃ jein'₅₄ 'nia'₂ 'lig'₅₄ quian'₅₄ a₂'lig'₅₄. Quen'₂ 'nia'₂ bí₂ jmó'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄ ja₁të₃ ne₄ ca₂le₃jín₃. **18** Jmo₄ 'nia'₂ bí₂, 'a₂ con'₂ ca₂tíng'₂, 'a₂ con'₂ ja₁qui'₅₄ 'nia'₂ jmig₄, 'nau'₅₄ 'nia'₂ ju₁ja₁'ag₃ tei₄ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃. **19** Rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ lë₁jen'₅₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ ju₁lia'₂ quió'₅ i₂jmó'₂, të₂le₃ dsia₄ 'nia'₂ o₄gú₃ Diú₄ a₂jaun₂. Ia₁ ma₂rë₂ton₅ ne₄ Si₂: "Jniá₂ bá₄ ca₂tíng₂ jein'₅₄ uig₅; jniá₂ bá₄ qui₄, juá'₂ Te₁gui'₅₄."† **20** La₁: "Chi₂jua'₂ i₁cón'₅ ju₁lia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄, cuë'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂gué'₃. Chi₂jua'₂ nj₂₃ rë₂quein₂ dsi₅, cuë'₅₄ a₂'in'₂. Ia₁ jë₁ma₂ca₂jmo'₅₄ le₂në₅, jmai'₅₄ tsáu₃ dséi₂ dsi₂ne₅₄,‡ jéin'₄ o₂gui'₃."§ **21** Tsá₃ cu₁n₅ jmig₄ jua'₅₄ a₂jo₃ a₂'lig'₅₄; të₂le₃ quen'₂ bí₂, tióñ₃ 'uë₃ a₂'lig'₅₄ të₂le₃ quian'₅₄ a₂dse₃.

13

1 Ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂tíñ₂ tón'₃ 'éi'₃ quió'₅ dsi₂tan₅₄ i₂gon₂. Ia₁ i₁jan₂ dsi₂tan₅₄ i₂chan₂, jua'₅₄ tsá₃ ca₂chei'₃ Diú₄. Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsi₂tan₅₄ i₂chan₂ në₃, i₂dsián₁ quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂. **2** Jaun₂ le₂në₅, ju₁lia'₂ i₂nau₂ quen₅ ja₁con₂ dsi₂tan₅₄, nau₂ quein₂₃ ja₁con₂ i₂dsián₁ quián₅ Diú₄ bá₄. Jaun₂ gue₃ uig₅ ju₁lia'₂ i₂jmó₅ le₂jaun₂. **3** Ia₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ dsián₄ dsi₂tan₅₄ a₂jmó₃ gó'₅ ju₁lia'₂ i₂jmó₅ a₂dse₃; a₂jmó₃ gó'₅ dsa₂ i₂jmó₅-dsáu₅ a₂'lig'₅₄ bá₄. ‡'Niog'₂ 'ne₂ le₃chang'₂ a₂tsá₃ gang'₃ dsi₂tan₅₄? Jmo₄ bá₄ a₂dse₃, jaun₂ con₂ 'í₁ dsi₂tan₅₄ ja₁cong₂, a₂líng'₅ dsa₂ dsen₃. **4** Ia₁ ta₁ jaun₂ tiáin'₅ jme₂ti₃ ne₄ Diú₄ bá₄, a₂dse₃ quiáng'₂. La₁ në₁ja₂ ca₂jmo'₅₄ a₂'lig'₅₄ në₃, ca₂tíng'₂ le₃gang'₃, ia₁ on₃jua'₅₄ a₂lë₁lé₄ 'io₅ dsi₂tan₅₄ 'éi'₃ a₂chain₂ bí₂ cuë₃ uig₅. Jan₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ Diú₄ bá₄ 'éi₂, a₂'é₂ uig₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂jmó₅ a₂'lig'₅₄. **5** Jaun₂ lë₃, tion₅₄ bá₄ 'nió'₅ tón'₃ dsa₂ 'éi'₃ quió'₅ dsi₂tan₅₄, on₃jua'₅₄ rë'₂ a₂jiñia'₅₄ ia₁jaun₂ tsá₃ gue₃ uig₅; të₂le₃ ia₁ a₂lë₅ dsi₅ le₂jaun₂ jmo₂₃ a₂dse₃. **6** 'Uig₅₄ në₅ bá₄ qui₂ 'nia'₂ 'lia'₅₄ a₂ca₂tíñ₂ dsi₂tan₅₄, ia₁ ca₂ne₅₄ jme₂ti₃ dsi₂tan₅₄ ta₁ a₂líin₅ ne₄ Diú₄.

7 Cuë'₅₄ bá₄ 'nia'₂ dsa₂ e₂ niog₅ qui₂ca₂tíñ₂. Chi₂jua'₂ ca₂tíñ₂ dsi₂tan₅₄ 'lia'₅₄, qui₄ 'lia'₅₄; chi₂jua'₂ ca₂tíñ₂ mi₃ cu₄ te₁'éng'₂, cuë'₅₄ cu₄ jaun₂; chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂tíñ₂ jme₃go₃ dsa₂, jme₁gan₃ bá₄ 'éi₂; chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂tíñ₂ jme₃juag'₂ dsa₂, jme₁juin'₂ bá₄. **8** Ja₁con₂ i₁jan₂ tsá₃ ju₁le₅₄ jua'₅₄ cha₂ a₂qui₂le₂rín₂ 'nia'₂ uë₂, jñia'₅₄ lia'₂ a₂qui₂le₂ring'₂ a₂'nió'₃ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ bá₄; ia₁ ju₁lia'₂ i₂'nio₃ dsa₂ mi₂güíg₃ rín₅₄, ma₂ca₂jme₃ti₃ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄. **9** Juá'₂ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄: "Tsá₃ nióg'₄ já₁ quian'₅₄ i₂tsá₃ líñ₅ dsi₂i₂gog'₂; tsá₃ jñig'₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂; tsá₃ 'áng'₁; tsá₃ jmó'₂ já₁ të₂jág₁; tsá₃ jmó'₂ 'ín₅ 'au'₂ a₂quió'₅ i₂sián'₂."* 'Éi'₃ në₅ quian'₅₄ gué₄ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ siá'₂ në₃, qui₂rë₂tan₅₄ quian'₅₄ já₁ la₂: "Jme₁ 'nió₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂ ju₁lia'₂ 'nió'₃ 'ñiag'₂."†

10 Ju₁lia'₂ dsa₂ i₂'nio₃ dsa₂ mi₂güíg₃ rín₅₄, tsá₃ 'e₂ 'lig'₅₄ jmo₂₃ ja₁coin₂. Le₂në₅ bá₄ jaun₂ ja₁'nio₃ dsa₂ ríñ₅₄, co₂'nió'₄ ca₂rë₃ti₃ bá₄ 'Éi'₃ qui₁'₅ Si₂.

11 Jë₄ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ në₃, jmo₄ a₂ñj₂'₂ 'au'₂ ju₁lia'₂ jmig₄ chong₂ rë₂në₃, a₂ma₂ca₂të₂ hora a₂ñéi₂ jniog₄ jë₄ le₁guág₃. Ia₁ jë₁lio₂ jniog₄ caun₂ ma₂ja₂quián₃ co₂ñj₂ bá₄ rë₂në₃ lia'₂ con'₂ gué₄ jme₁ca₂rë₃'éin₂ jniog₄ le₂'uig₅₄. **12** Ju₁lia'₂ jë₄ 'uë₂ la₂ caun₂ qui₂dsi₂juin₅₄ bá₄; caun₂ ma₂ja₂quián₃ jnia'₅₄ bá₄. 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ca₂tág₂ jniog₄ tí₄ a₂tsá₃ ma₃jmó₁ ju₁lia'₂ a₂lë₂ jë₄ qui₁né'₃, a₂quián₁ qui₁'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂'nió'₅ quián₂, a₂jmó₅ 'í₁, a₂i₁nio₁ ju₁lia'₂ 'lióg₂ i₂i₂nio₄ jë₄ jniá₂ si₂. **13** Ju₁i₁nio₁ jniog₄ lia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄, ju₁lia'₂ i₂nio₄ dsa₂ a₂jmí₂. Tsá₃ ma₃'nió'₅ le₃chong₂ i₁nio₁ le₁'ein₅, on₃ gué₂ o₂'ñjó₃ o₂jñia₃ dsi₅, on₃ gué₂ nió'₄ jniog₄ já₁ quian'₅₄ i₂tsá₃ líñ₅ dsi₂i₂gu₂ jniog₄, on₃ gué₂ jmó₁ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄, on₃ gué₂ dsiá₁ mi₁'₅₄, on₃ gué₂ qui₁jín₁

† **12:19** Deuteronomio 32:35. ‡ **12:20** lit. "jmó'₂nio₃ni₁ta₂le₁guí₂si₂ne₄mi₂dsi₅₄." § **12:20** Proverbios 25:21-22.

* **13:9** Éxodo 20:13-15,17; Deuteronomio 5:17-19,21. † **13:9** Levítico 19:18.

uin₅ dsí₅ rin'₅₄ ně₃. ¹⁴Të₂le₃ qui'₂ 'nia'₂ co₂'nió'₄ a₂qui₂rë₂lión'₃ 'nia'₂ lë₅ 'í₁ të₂le₃ quian'₅₄ 'ñiog₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, tsá₃ ma₃ju₁dsi₂jiog₅ gué₂ 'au'₂ 'a₂ lia'₂ mag'₂ dsí₅ a₂mi₅ ni₁ñi'₁ 'nia'₂.

14

Tsá₃ chi₂'ing'₄ uig₅ ríng'

¹Chi₂jua'₂ chan₂ dsa₂ 'uan₅₄ të₂le₃ quian'₅₄ a₂'ein₂, qui₁guein₅₄ 'nia'₂, la₁ on₃jua'₅₄ ia₁jaun₂ qui₁tsín'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ ñi'₁. ²Chan₂ i₂lin₅₄ i₂'én₂ a₂lé₂ le₃gué'₃ ca₂le₃jé₃ ju₁'e₂ gué₃, ton'₂ chan₂ gué'₂ táng₃ i₂lin₅₄ i₂'uan₅₄ dsí₅ 'a₂ lia'₂ 'ein₂, i₂gué'₅ jmá'₃ lia'₂ ca₂ne₅₄ mi₂ján'₅. ³Jaun₂ lë₃ i₂gué'₅ lia'₂ 'ei₅ ne₄ ně₃, tsá₃ ca₂tíin₂ jmo₃ jua'₅₄ jein₅₄ i₂tin₂ dsí₅ gué'₅ jmá'₃ lia'₂ a₂lin₅₄ má₃; ton'₂ jáñ₃ gué'₂ le₂jaun₂ ju₁lia'₂ i₂tsá₃ gué'₅ le₃jé₃, tsá₃ lë₁o₁quion₂ 'í₁ ja₁con₂ dsa₂ i₂gué'₅ le₃jé₃. Ia₁ jáñ₃ bá₄ ca₂gué'₂ Diú₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂.

⁴'Ne₂ gué'₂, ¿'ein₂ bá₄ líng'₅ jua'₅₄ a₂caun₅₄ 'í₁ ja₁con₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ i₂sián'₂? Ia₁ juig₅₄ bá₄ 'éi₂ i₂niog₅ ne₄ con₂ 'í₁ chi₂jua'₂ chén'₅ 'éi₂ rë₂, o₃ të₁tsíin'₅₄ 'lig'₅₄ 'e₂. Jaun₂ të₃tsíin'₅₄ bá₄ rë₂, ia₁ i₂qui'₅₄ jmig₄ Te₁gui'₅₄ jmo₃ a₂të₃tsíin'₅₄ dsa₂ 'éi₂.

⁵Chan₂ gué'₂ i₂lin₅₄ táng₃ i₂jmo₅ dsí₅, 'ñio₅ gué₄ quen₅ a₂lin₅₄ jmig₄ lia'₂ con'₂ gué₄ jmig₄ siá'₂; chan₂ gué'₂ i₂lin₅₄ i₂'én₂ jmo₂₃ dsí₅ a₂co₂rë₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ jmig₄. Le₂jan₂ le₂jan₂ 'nió'₅ jmo₃ 'ei₅ caun₂ dsí₅ lia'₂ con'₂ lë₅ dsí₂jñia₅ dsí₅ 'ñiog₅. ⁶Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₂gó'₃ caun₂ jmig₄, le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ bá₄ jme₂gó'₃ jmig₄ jaun₂. Le₂në₅ bá₄ ju₁lia'₂ dsa₂ i₂gué'₅ lia'₂ 'ei₅ ne₄ má₃, gué'₅ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄, ia₁ cué'₅ ti₁'mag'₄ Diú₄. Ján₃ bá₄ le₂në₅ quian'₅₄ ju₁lia'₂ i₂tsá₃ gué'₅ lia'₂ 'ei₅ ne₄ má₃, le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ bá₄ tsá₃ gué'₅; jáñ₃ bá₄ cué'₅ ti₁'mag'₄ Diú₄.

⁷Ia₁ 'i₁jan₂jniog₄ tsá₃ lë₂le₃chong₂ le₃quián₂ guio₅₄, on₃ gué'₂ lë₂le₃dsióg₃ le₃quián₂ guio₅₄ ně₃. ⁸Ia₁ të₁lia'₂ chong₂ jniog₄, chong₂ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ bá₄, ně₁ja₂ ca₂dsau₃ gué'₂ ně₃, dsióg₃ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ bá₄ jáñ₃. Le₂në₅ bá₄, të₁lia'₂ chong₂ o₃ jé₁ma₂dsau₃ 'e₂, lág₅ i₂quián₅ Te₁gui'₅₄ bá₄. ⁹'Uig₅₄ jaun₂ ca₂jon₃ Cristo, ton'₂ ca₂jein'₅₄ táng₃: ia₁jaun₂ léin₂ Te₁gui'₅₄ quián₅ dsa₂ i₂ma₂dsan₃, lia'₂ dsa₂ i₂chan₂ ně₃.

¹⁰La₁ 'ne₂ ně₃, ¿'e₂ 'uig₅₄ cáun₂ 'í₁ ja₁con₂ ríng'₂? ¿O₃ 'e₂ lë₃jing'₅₄ sion₅ ríng'₂? Ia₁ ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ dsi₁no₃ dsi₂jme₁jnia₅ ne₄ Diú₄ ia₁jaun₂ con₂ 'éi₂ 'í₁ quián₂. ¹¹Ia₁ ne₄ Si₂ juá': Jui₁lia'₂ a₂dsón'₂ dsa₅ bá₄ a₂chan₂ jniá₂,

juá'₂ Te₁gui'₅₄,

le₂në₅ bá₄ dsa₅ dsón'₂,

ca₂le₃jín₃ bá₄ qui₃jóin'₂ jne₅₄ ne₃ jniá₂,

jaun₂ ca₂le₃jín₃ bá₄ jmo₃ jág₁ quian'₅₄ mi₂'o₅₄

le₃ne₄ Diú₄*.

¹²Le₂në₅ bá₄ jaun₂, le₂jau₂ le₂jau₂ bá₄ jniog₄ dsi₁jang'₅₄ jág₁ dsa₅ quián₂ ne₄ Diú₄.

Tsá₃jmó'₂jua'₅₄ qui₂nió'₃ ríng'

¹³Jaun₂ lë₃, tsá₃ ma₃jua'₅₄ qui₁quiong₅₄ jniog₄ 'í₁ le₂jau₂ le₂jau₂ ja₁con₂ rin'₅₄. Të₂le₃ jmo₄ 'nia'₂ 'í₁, jmo₄ co₂ñei'₅₄ tsá₃ 'e₂ jmó'₂ 'í₁caun₂ jua'₅₄ a₂qui₃nió'₃ ríng'₂. ¹⁴Guion₄ bá₄ jniá₂, 'ei₅ caun₂ dsi₃ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄, 'í₁caun₂ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ tsá₃ le₁jé₃ con'₂ lë₅ 'ñiog₅. La₁ ně₁ja₂ chan₂ jan₂ jmo₂₃ dsí₅, cha₂ caun₂ a₂tsá₃ le₁jé₃, le₃quió'₅ 'ñiog₅ bá₄, tsá₃ le₁jé₃. ¹⁵Ně₁ja₂ ca₂jén'₃ qui'₂ dsí₅ ríng'₂ o₄quió'₄ a₂qué'₂ 'ne₂, tsá₃ ma₃jmo'₂ a₂'nió'₃ ríng'₂. Tsá₃ jmo₂ jua'₅₄ cué'₁ jui₅ o₄quió'₄ a₂qué'₂, a₂dsí₂'én₂ jan₂ ríng'₂, ia₁ ca₂jon₃ Cristo o₄quió'₄ 'éi₂ jáñ₃. ¹⁶Tsá₃ cué'₂ 'nia'₂ jui₅ jua'₅₄ a₂qui₃dsia₃ dsa₂ 'lig'₅₄ 'é₃ jui₁lia'₂ a₂jmo'₂ 'au'₂ a₂dse₃. ¹⁷Ia₁ jui₁lia'₂ ja₁gon₂ Diú₄, tsá₃ lin₄ quen₅ jui₁lia'₂ a₂gué'₅ dsa₂, a₂qui₂'ín'₂ dsa₂ ně₃; a₂jaun₂ bá₄ a₂quen₅ gué'₄ lin₃: a₂gué'₂ Diú₄ jniog₄ ně₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rag₂, a₂chong₂ jniog₄ tei₄ o₂'ñió'₃ o₂jñia₃ dsi₅ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiò₅. ¹⁸Ia₁ jui₁lia'₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Cristo le₂në₅, jmo₂₃ a₂'ñio₂ dsi₅ Diú₄, ton'₂ dse₃ 'ag₅ táng₃ dsa₂ mi₂güíg₃.

* ^{14:11} Isaías 49:18; 45:23.

¹⁹ Le₂në₅ bá₄ jaun₂, caun₂ jui₁'niog₅₄ jniog₄ jmá'₃ lia'₂ a₂cuë₅ jui₅ ja₁'ag₃ tei₄, a₂jme₂'o₅₄ dsí₃cau₅₄ jniog₄ tē₂le₃ jui₅ jme₂dsí₂. ²⁰ Tsá₃ lē₁'én₅ 'ne₂ ta₁ quió'₅ Diú₄ o₄quió'₄ má₃. Dsón₂ bá₄ jaun₂, a₂le₁jé₃ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ gué'₅ dsa₂. La₁ tsá₃ dse₃ nē₁hua'₂ o₄quió'₄ a₂qué'₂ 'ne₂, tián'₂ dso₄ ríng'₂. ²¹ Ja₁lin₃ gué₄ dse₃ a₂tsá₃ quíg'₂ njí₅, on₃ gué'₂ 'ag₅₄ vino, on₃ gué'₂ jmó'₂ jui₁'e₂ gué₃ a₂lé₂ le₃qui₃nió₃ ríng'₂. ²² Jui₁lia'₂ a₂'én'₂ 'ne₂, a₂'én'₂ 'ne₂ 'njiag₂ bá₄ jaun₂ tē₂le₃ ne₄ Diú₄. ¡'E₂ gué₄ dsen₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂con₂ 'í₁ ja₁con₂ 'njiog₅, i₂tsá₃ qui₂dsí₂jnjí₅ dsí₅ o₄quió'₄ a₂cué'₂₃ jniog₄ 'njiog₅! ²³ La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂gué'₅, i₂'el₅ caun₂-tín₃ dsí₅, ma₂gue₃ uig₅, ia₁ tsá₃ ca₂gué'₃ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂'ein₂. Ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₅ dsa₂ a₂tsá₃ lē₅ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂'ein₂, dso₄ bá₄ jaun₂.

15

Jmo₄ a₂'njo₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂, on₃hua'₅₄ rë'₂jmá'₃ a₂të₅ 'au'₂ 'njiag₂

¹ Jniog₄ i₂tióng₂ tiá₂ a₂'ein₂, ca₂tág₂ guéi₁ co₂'nió'₄ caun₂ lio₅₄ quián₂, 'a₂ lia'₂ qui₂njí'₂ dsí₅ dsa₂ i₂'uan₅₄ 'a₂ lia'₂ 'ein₂, jaun₂ tsá₃ 'nió'₅ jmó₁ con₂ a₂të₅ dsí₅ guio₅₄. ² Le₂jau₂ le₂jau₂ bá₄ jniog₄ ca₂tág₂ jmó₁ a₂të₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₅₄, a₂jmó₁ a₂lé₅ a₂dse₃ ja₁coin₂, jui₁lia'₂ jui₅ ja₁lé₂ qui₂dsí₃cóin₃ le₃quió'₅ jme₂dsí₂. ³ Ia₁ ca₂lia'₂ jnja'₅₄ 'njiog₅ Cristo tsá₃ ca₂jmo₃ a₂të₅ dsí₅ 'njiog₅. Tē₂le₃ ca₂i₃njí₂ jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂: Ca₂le₃jé₃ jág₁ uig₅ a₂jme₁tsí₅ dsa₂ 'nia'₂, ne₃ jniá₂ bá₄ ca₂të₁tsí₅₄.*

⁴ Ia₁ ca₂le₃jé₃ con₂ lē₅ jág₁ a₂ca₂i₃to'₅₄ ne₄ Si₂, a₂ca₂i₃to'₅₄ ia₁jaun₂ jme₁tag₅ jniog₄ rë₂në₃, ia₁jaun₂ caun₂ chong₂ jniog₄ 'ín₂ dsí₅ le₃quió'₅ Diú₄, tē₂le₃ quian'₅₄ a₂juin₂ dsí₅, a₂lé₂ lián₂ dsí₅ a₂cuë₅ jág₁ a₂já₅ ne₄ Si₂ jaun₂. ⁵ Jui₁jme₂'o₅₄ bá₄ Diú₄, i₂jmo₅ a₂juin₂ dsí₅ dsa₂, i₂cuë₅ lián₂ nē₃, jui₁jme₂'oin₅₄ 'nia'₂ a₂tiáng₄ a₂jen₂ 'nia'₂ le₂jang₂ le₂jang₂ con₂ lē₅ i₂nio'₅₄ 'nia'₂ jui₅ quió'₅ Cristo Jesús,† ⁶ ia₁jaun₂ ca₂le₃jín₃ 'nia'₂ co₂dsia₅, caun₂ bá₄ jág₁, jme₁juin₂ 'nia'₂ Diú₄ Jmei₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂.

Dsi₂'ag₅ jág₁ dse₃ ja₁con₂ dsí₂nau₂

⁷ Le₂në₅ jaun₂, qui₂guen₅₄ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang₂ le₂jang₂ jui₁lia'₂ ca₂guéi'₂ Cristo guio₅₄ jniog₄, ia₁jaun₂ le₃juin₂ Diú₄. ⁸ Ia₁ a₂juá'₅ jniá₂ juíg₂ 'nia'₂, ca₂guan₃ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, ca₂jme₃ti₃ ja₁con₂ jnia'₅₄ con₂ lág₅ dsa₂ judíos,‡ ia₁jaun₂ le₃ti₃ jág₁ ron₅ a₂ca₂njí₂ dsa₂ can'₅₄ quián₂ jnia'₅₄ ma₂líg₂. Jaun₂le₂në₅ bá₄ ca₂rë₃jniá₂ në₃ i₂rë₂ti'₅₄ bá₄ Diú₄ jág₁ a₂cuë₂₃. ⁹ Guain₃ jáñ₃ ia₁jaun₂ jme₃juag₂ dsí₂nau₂ jme₃juin₂ Diú₄ i₂néi₂ dsí₅, jui₁lia'₂ rë₂ton₅ ne₄ Si₂: 'Uig₅₄ jaun₂ jme₁juin₂ jniá₂ 'ne₂ jin₄ dsí₂nau₂; 'ë₅₄ jniá₂ ne₅₄ 'ne₂ a₂jme₁juag₂.§

¹⁰ Con₂ siá'₂ juá'₂ táng₃:

Jmo₄ 'io'₂, 'nia'₂ dsí₂nau₂,

quián'₅₄ dsa₂ juig₂ quiáin₅.*

¹¹ Ja₁siá'₂ táng₃ juá'₂:

Jme₁juin₂ 'nia'₂ Te₁gui'₅₄,

'nia'₂ ca₂le₃jín₃ dsí₂nau₂,

juí₁jme₂juag₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ juig₂.†

¹² Ján₃ bá₄ juá'₂ Isaías:

'Nio₂ tsín₅ cho'₅₄ Isaí,

jaun₂ náu₃ jan₂ i₂qui₃dsí₅ 'éi'₃ ja₁con₂ dsí₂nau₂;

le₃quió'₅ 'éi₂ bá₄ qui₃le₃ 'ín₂ dsí₅

* 15:3 Salmo 69:9. † 15:5 'Nio'₂ ja₁ton₅ Filipenses 2:5. ‡ 15:8 lit. "dsa₂ i₂rë₂uing₄ quió'₅." § 15:9 2 Samuel 22:50; Salmo 18:49.

* 15:10 Deuteronomio 32:43. † 15:11 Salmo 117:1.

le₂caun₂ le₂caun₂ juig₂.†

¹³ Jaun₂ Diú₄, i₂jmo₅ 'ei₅ caun₂ dsí₅ a₂ 'ín₂ dsí₅ jniog₄, jui₁jme₂cain₂ bá₄ 'au₂ 'nia₂', a₂chang₂ jmó₂ 'nia₂ 'io₂', 'ag₃ tei₄ a₂éng₂ le₃quió₅', ia₁jaun₂ rë₂tsón₂ a₂le₁'ág₄ caun₂ 'au₂ a₂ín₂ 'au₂ 'nia₂ quian⁵⁴ jui₅bí₂ quió₅ Jme₂dsí₂ Jnjió₅.

¹⁴ Caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ jniá₂, rín⁵⁴ jniog₄, ma₂qui₂le₁rín₅ 'au₂ 'nia₂ a₂ñéi₂ 'au₂ ríng₂, ton₂ qui₂le₁rín₅ 'au₂ 'nia₂ a₂tin₂ 'nia₂', jaun₂ qui⁵⁴ 'nia₂ jmjig₄ tóng₄ jág₁ ríng₂ le₂jang₂ le₂jang₂. ¹⁵ A₂tiá₂ dsí₃ jniá₂ ma₂në₂juá₃ ja₁lin₅₄, ma₂në₂tó₃ jniá₂ jág₁ ne₄ si₂ la₂ ne⁵⁴ 'nia₂', ia₁jaun₂ tsá₃ dsí₃én₂ 'au₂ 'nia₂. A₂ua₁ dsí₅ bá₄ Diú₄ ma₂dsia₃ gu₃ ta₁ la₂, ¹⁶ a₂jme₂tí₁ ne₄ Jesucristo jé₄ quió₅ dsí₂nau₂, a₂qui₂jen₄ jniá₂ ne⁵⁴ 'nia₂ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, ia₁jaun₂ lé₂ qui₂jen₄ 'nia₂ i₂líng₅ dsí₂nau₂, le₃ne₄ Diú₄, në₂jag₄ bá₄ caun₂ a₂rë₂jen⁵⁴ a₂guéi₃, co₂'nió₄ dsa₂ i₂ma₂rë₂tson₄, ca₂jmo₃ Jme₂dsí₂ Jnjió₅.

¹⁷ Jaun₂ lë₃, jmo₅ jniá₂ táng₅ le₃quió₅ Cristo Jesús, quian⁵⁴ ta₁ a₂jmo₅ jniá₂ ne₄ Diú₄; ¹⁸ on₃jua⁵⁴ rë₂ a₂tiá₂ dsí₃ jniá₂ le₃juá₄ lë₅ gué₄ lia₂ con₂ gué₄ jui₁lia₂ a₂ma₂qui₂ma₂jmo₃ Cristo të₂le₃ quian⁵⁴ jniá₂, a₂tsin⁵⁴ jniá₂ dsí₂nau₂ ne₄ jui₅, quian⁵⁴ jág₁ quió₃, quian⁵⁴ ta₁ quió₃né₃, a₂le₃ne⁵⁴ 'éi₂ ne₄ Diú₄. ¹⁹ A₂lë₅ta₁né₅ të₂le₃ quian⁵⁴ jui₅bí₂ a₂'io₅ léi₄ juë₂ a₂dsí₂gó₃ dsí₅ dsa₂, të₂le₃ quian⁵⁴ jui₅bí₂ quió₅ Jme₂dsí₂ Jnjió₅ né₃. Le₂në₅ bá₄ ma₂ca₂jme₁'ñiag₂₃ ta₁ ma₂qui₂ma₂'é₃ jág₁ dse₃ quió₅ Cristo, ca₂jme₁lióg₄ jniá₂ juig₂ Jerusalén, jaun₂ gué₄ ñeg₅₄ ta₁caun₂ jui₅ le₃lág₃, ca₂lia₂ ca₂dsiog₃ të₂ 'uë₃ Ilírico. ²⁰ Le₂në₅ bá₄ ma₂ca₂jmo₃ dsen⁵⁴ dsí₃ ma₂qui₂ma₂'é₃ jág₁ le₂tan₅₄ juig₂ ja₁i'cón₂ tsá₃ jme₁ma₂nág₂ dsa₂ a₂'in₅ dsa₂ Cristo, ia₁jaun₂ tsá₃ cho₅₄ jniá₂ ta₁ ne₄ 'uig₅₄ 'ia₂ a₂ma₂ca₂jme₁liög₃ i₂sián₂. ²¹ La₁ jui₁lia₂ juá₂ ne₄ Si₂:

Jág₃ dsa₂ jíin₃ 'éi₂
i₂tsá₃ jme₁ma₂gú₃ jág₁ quió₅;

jaun₂ le₃ñí₂ dsí₅
jui₁lia₂ i₂tsá₃ jme₁ma₂nág₂ a₂'in₅ 'éi₂. §

Dsí₂jiog₅ dsí₅ Pa₄ dsó₃ jui₅ Roma

²² 'Uig₅₄ në₅ ca₂jní₃ jniá₂ jui₅ 'lióng₂ ráun₂ lia₂ con₂ jme₁'nio₃ jme₁i₁jing₁₂ 'nia₂. ²³ La₁ në₃ gué₂ lia₂ tsá₃ ma₃cha₂ ja₁jmo₅₄ ta₁ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ le₃la₂, jaun₂ ma₂ne₁ñó₄ bá₄ 'lióng₂ ñi₂ jme₁'ín₅ dsí₃ jme₁nei₅₄ i₁jing₁₂ 'nia₂, ²⁴ 'ín₂ dsí₃ jniá₂ ñig₅₄ jui₅ ja₁tion⁵⁴ 'nia₂ jé₁ma₂tě₂ rë₁nei₅₄ jui₅ España, ia₁jaun₂ lé₂ le₃tsag⁵⁴ ne₄ jui₅ jaun₂, cang₂ jé₁ma₂ca₂mag₂ dsí₃ jing₅₄ 'nia₂. ²⁵ La₁ rë₂në₃ né₃, 'eng₅₄ jui₅ nei₅₄ jui₅ Jerusalén, a₂jme₁ti₁ jniá₂ ta₁ ja₁con₂ dsa₂ quián₅ Diú₄ ja₁jaun₂. ²⁶ Ia₁ i₂chan₂ Macedonia quian⁵⁴ i₂chan₂ Acaya né₃, ca₂jmo₃ dsí₅ ca₂cág₃ cu₄ a₂chein₃ ne₄ rín⁵⁴ jniog₄ i₂të₂ñé₂ i₂chan₂ juig₂ Jerusalén. ²⁷ A₂'ñio₂ dsí₅ ca₂jmo₃ le₂jaun₂, ia₁dsau₅ bá₄ jaun₂ ri₁n₂ le₃quió₅ 'éi₂. Ia₁ chi₂jua₂ ma₂qui₂ma₂quen⁵⁴ dsí₂nau₂ a₂gu₂dsí₂ a₂ca₂cuë₃ dsa₂ judíos, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂tíin₂ jme₃'o₅₄ quian⁵⁴ a₂'nió₅ le₃quió₅ ni₁ñí₅. ²⁸ Jaun₂ le₂në₅, jé₁ma₂ca₂dsan₃ jáng₅ jniá₂ ne₅₄ a₂ma₂ca₂cág₃ dsa₂ jaun₂, jaun₂ gué₄ 'ú₄ jui₅ a₂nei₅₄ jui₅ España, a₂i₁jing₁₂ 'nia₂ lia₂ ma₂'eng₅₄ jui₅. ²⁹ Jaun₂ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃, a₂jme₃gu⁵⁴ bá₄ Cristo lia₂ rë₂'ñia₅ jé₁ma₂të₂ rë₁dsiog₄ jniá₂ a₂i₁jing₁₂ 'nia₂.

³⁰ Rín⁵⁴ jniog₄, mi₅ jniá₂ ja₁con₂ 'nia₂ lia₂ con₂ lë₅ 'éi₃ quió₅ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo quián₂ jniog₄, ton₂ ia₁ a₂cuë₅ Jme₂dsí₂ bí₂, a₂jme₁'nió₄ jniog₄ rín⁵⁴: a₂jme₁quiong⁵⁴ 'nia₂ jniá₂, ne₄ 'nei₂ a₂chén₅, a₂chi₁len₄ 'nia₂ Diú₄ o₄quió₃. ³¹ Mi₄ 'nia₂ ne₄ Diú₄ jui₁lio₅₄ jniá₂ o₄gú₃ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂ i₂chan₂ Judea, le₂jaun₂ gué₂ ján₃ jui₁gue₅₄ bá₄ rín⁵⁴ jniog₄ juig₂ Jerusalén caun₂ dse₃ a₂i₁can₁₂ a₂jme₁'oin₁₂, ³² ia₁jaun₂ chi₂jua₂ 'nio₃ Diú₄ a₂dsiog₄ jniá₂, i₁jing₁₂ 'nia₂ a₂'io₂ jmo₂₃, a₂tág₄ jme₂dsí₂ quió₃ co₂dsia₅ quian⁵⁴ 'nia₂.

³³ Jui₁quiong⁵⁴ bá₄ Diú₄ i₂jmo₅ 'ei₅ tei₄, ca₂le₃jín₃ 'nia₂. A₂méi₃.

‡ 15:12 Isaías 11:10. § 15:21 Isaías 52:15.

16

Cuiin₂₃ Diú₄ le₂jan₂ le₂jan₂

¹ Jme₂jnia₄ jniá₂ 'io₅₄ rin'₅₄ jniog₄ Febe, i₂ma₂já₅ jme₂ti₃ ja₁con₂ guá'₅ chan₂ Cencrea.
² Guein₅₄ bá₄ dse₃ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄, jmo₄ bá₄ con'₂ dsi₂ten₅₄ jmo₃ dsa₂ ja₁con₂ riin'₅₄ i₂'én₂, *
ján₃ guë'₂ jme₁'oin₁₂ quian'₅₄ juí₁'e₂ guë₃ a₂ca₂rë₃'nió'₃ quió'₅, ia₁ ma₂ca₂jme₃'o₅₄ bá₄ 'éi₂
'ñiog₅ ma₂ca₂jme₃'oin₅₄ juín₅, ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ ma₂ca₂jme₃'o₅₄ jniá₂.

³ Cuín₅₄ Diú₄ Priscila† quian'₅₄ Aquila, i₂lín₅ i₂quian'₅₄ jniá₂ jé₄ ta₁ a₂niog₅ quió'₅ Cristo
Jesús. ⁴ 'Éi₂ bá₄ ca₂jmo₃ téñ'₂ dsí₅ o₄quió₃ jniá₂, o₁jnia₅₄ ca₂quií₃ dsa₂ dsi₂lag₅₄. Jaun₂ cué₅
jniá₂ ti₁'mag'₄ 'éi₂. On₃ jua₅₄ jmá'₃ jniá₂; ca₂le₃jín₃ dsi₂nau₂ i₂'én₂ cué₂₃ ti₁'mag'₄ ján₃.

⁵ Né₅ i₂cuíng'₅ Diú₄ ján₃ dsa₂ rin'₅₄ jniog₄ i₂ñí₂ dsi₂néi₂ quió'₅ Priscila quian'₅₄ Aquila ně₃.
Cuín₅₄ Diú₄ Epeneto a₂mei₅₄ quiáng₃, dsa₂ i₂le₂'uig₅₄ i₂ca₂rë₃'én₂ le₃quió'₅ Cristo 'uë₃ Acaya.‡

⁶ Cuín₅₄ co₂nio₄ Diú₄ María, ia₁ 'ñio₅ lín₃ ma₂jmo₃ ta₁ o₄quián'₂ 'nia'₂.

⁷ Cuín₅₄ co₂nio₄ Diú₄ Andrónico quian'₅₄ Junias, dsa₂ go₃ jniá₂ i₂quiang'₅₄ ca₂'ú₃ né'₃ 'má₃;
co₂'nió'₄ dsa₂ i₂léñ₄ i₂cuíg₅ guë₄ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui'₅₄, co₂'nió'₄ dsa₂ i₂jme₁ma₂tion'₅₄
le₃quió'₅ Cristo le₂jniá₅ guë₄ con'₂ guë₄ jniá₂.

⁸ Cuín₅₄ Diú₄ Amplias, jan₂ i₂'nió₃ jniá₂ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄.

⁹ Cuín₅₄ co₂nio₄ Diú₄ Urbano, dsa₂ i₂quian'₅₄ jniog₄ jmo₂ ta₁ quió'₅ Cristo Jesús,
quian'₅₄ Estaquis ně₃ i₂lín₅ a₂mei₅₄ quiáng₃ i₂'nióg₃ guë₄ lín₃.

¹⁰ Cuín₅₄ Diú₄ Apeles, i₂ma₂já₅ cué₂₃ léi₄ a₂ñí₂₃ le₃quió'₅ Cristo, le₂jaun₂ bá₄ jmo₄ co₂nio₄
quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂chan₂ dsi₂néi₂ quió'₅ Aristóbulo ján₃.

¹¹ Cuín₅₄ Diú₄ Herodión, dsa₂ go₃ jniá₂, quian'₅₄ guë'₂ dsa₂ familia quián₅ Narciso i₂'én₂
le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄.

¹² Cuín₅₄ bá₄ co₂nio₄ Diú₄ Trifena quian'₅₄ Trifosa ně₃, on₃ dsa₂ mí₂ i₂jmo₅ ta₁ quió'₅
Te₁gui'₅₄, quian'₅₄ guë'₂ 'io₅₄ rin'₅₄ jniog₄ Pérsida i₂'nió₄ guë₄ lín₃, i₂ñí₄ ma₂jmo₃ ta₁ quió'₅
Te₁gui'₅₄ ján₃.

¹³ Cuín₅₄ bá₄ Diú₄ Rufo i₂lín₅ dsa₂ i₂ma₂quion'₅₄ quián₅ Te₁gui'₅₄, quian'₅₄ chog₅₄, i₂jing₅₄
në₂jag₄ bá₄ cha₃ ján₃.

¹⁴ Cuín₅₄ Diú₄ Asíncrito, Flegonte, quian'₅₄ guë'₂ Hermas, Patrobas, Hermes ně₃, quian'₅₄
guë'₂ dsa₂ rin'₅₄ jniog₄ i₂quiain'₅₄ ně₃.

¹⁵ Cuín₅₄ 'nia'₂ Diú₄ ján₃ i₂chen₂ Filólogo quian'₅₄ Julia, Nereo ně₃, quian'₅₄ 'io₅₄ riin'₅₄;
cuín₅₄ 'nia'₂ Diú₄ Olimpas quian'₅₄ guë'₂ ca₂le₃jín₃ rin'₅₄ jniog₄ i₂'én₂§ i₂tion'₅₄ quiain'₅₄.

¹⁶ Cuín₅₄ 'nia'₂ Diú₄ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ a₂qui₁chén'₁* 'nia'₂ quió'₅ ríng'₂, a₂lé₅ léi₄
a₂ma₂'ei₅ caun₂ jág₁ a₂le₁jé₃ 'au'₂ quian'₅₄ ríng'₂. Ca₂le₃jín₃ bá₄ guá'₅ quián₅ Cristo dsiáin'₂
jág₁ a₂cuiin₂₃ Diú₄ 'nia'₂.

¹⁷ Rin'₅₄ jniog₄, mi₅ jniá₂ ne'₅₄ 'nia'₂, rë₂ de'₂ quion₂ 'nia'₂'í₁, 'ein₂ dsia₅ mí₅₄ jmo₅ le₁dson'₅₄
guá'₅, 'ein₂ chi'₅ juí₅ a₂qui₂nió₃ dsa₂, a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ lia'₂ con'₂ lé₅ jág₁ a₂ma₂ca₂rë₃ín₃ 'nia'₂.
Jaun₂ co₂dsia₅ chén'₂ 'nia'₂ cau₅ i₂jmo₅ le₂jaun₂. ¹⁸ Ia₁ on₃jua₅₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ Te₁gui'₅₄
Jesucristo i₂le₂'éi₂; con'₂ jñia₅₄ jme₂ti₃ ne₄ a₂mi₅ ni₁ñí₁ guioin₅₄ bá₄, qui₂jme₂gain₂₃ dsi₅
juí₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ lin₄ ñí₂ dsí₅, quian'₅₄ jág₁ 'ua₁, jág₁ rau₂ ně₃.

¹⁹ Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ le₁ñí₅ 'a₂lia'₂ ma₂ja₂nó'₅ 'nia'₂ a₂neg'₅₄, jaun₂ 'io'₂ jmo₅ jniá₂ o₄quián'₂
'nia'₂. La₁ia₁ 'nio₃ jniá₂ a₂léñ₂ 'nia'₂ 'ñiog'₅₄ le₃quió'₅ a₂dse₃, ján₃ bá₄ le₂në₅ a₂léng'₂ dsa₂ i₂tsá₃
'e₂ dsi₂jñia₅ dsí₅ ne₄ a₂'lig'₅₄. ²⁰ Jaun₂ Diú₄ i₂jmo₅ 'ei₅ tei₄, ñí₅₄ ta₁ jlein₃ i₂së₃dsen₃ o₄tag'₄
'nia'₂. Juí₁'ei₅ bá₄ a₂dse₃ dsí₅ Te₁gui'₅₄ Jesús quián₂ jniog₄ ja₁con'₂ 'nia'₂.

* ^{16:2} lit. "dsa₂ jnjío₅." † ^{16:3} griego: Prisca. ‡ ^{16:5} griego: Asia. § ^{16:15} lit. "dsa₂ jnjío₅." * ^{16:16} Caun₂
tag₄ a₂jme₁chí₄ lia₂ con'₂ ca₂jmo₃ Pa₄ si₂ la₂.

²¹ Timoteo, i₂quian'₄ jniá₂ jmo₂₃ ta₁, dsiáin'₂ jág₁ a₂cuiin₂₃ Diú₄ 'nia'₂; le₂jaun₂ bá₄ ján₃ Lucio quian'₅₄ Jasón, Sosípater, i₂lín₅ dsa₂ go₃ jniá₂.

²² Jniá₂ Tercio i₂tó'₃ jág₁ la₂ ne₄ si₂, ján₃ bá₄ cuín₅ jniá₂ Diú₄ 'nia'₂ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄.

²³ Gayo né₃ dsiáin'₂ jág₁ a₂cuiin₂₃ Diú₄ 'nia'₂. Dsi₂néi₂ quió'₅ 'éi₂ bá₄ 'eng₅₄. Ján₃ bá₄ cué₂₃ dsi₂néi₂ quió'₅ cué'₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ quián₅ guá'₅. Erasto dsa₂ i₂niog₅ gu₂ cu₄ quió'₅ dsa₂ juig₂ ně₃, dsiáin'₂ jág₁ a₂cuiin₂₃ Diú₄ 'nia'₂ ján₃; i₂chen₂ Cuarto rin'₅₄ jniog₄ né₃.

²⁴ Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃, A₂méi₃.†

'Ág'₃ jág₁ Pa₄ a₂jme₂juin'₂ Diú₄

²⁵ Në₃ né₃, jui₁jme₁juin'₂ jniog₄ Diú₄. 'Éi₂ bá₄ lé₂ le₃jmo₃ a₂náu'₁ 'nia'₂ tiá₂ lia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ dse₃ quió'₅ Cristo a₂'é₅ jniá₂, lia'₂ con'₂ lě₅ ca₂jme₃jnia₅ Diú₄ jág₁ quió'₅ a₂jme₁rè₂'ma₄ ca₃ma₂líg'₂ lin₃. ²⁶ Diú₄ i₂chan₂ co₂tan₅₄ 'éi₂ bá₄ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂jmo₃ jág₁ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅ ma₂líg'₂, jág₁ a₂ca₂tó'₂ 'éi₂ ne₄ Si₂, ia₁jaun₂ le₃ni₅ dsa₂ chan₂ ca₂le₃jé₃ juig₂ nación, ia₁jaun₂ le₃'éin₂ jág₁ jaun₂, le₃nei'₅₄ ně₃.

²⁷ ¡Diú₄ i₂jan₂ tan₅₄, i₂tin₂, i₂ñi₅, jui₁le₂juin'₂ bá₄ tě₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo ca₂lia'₂ co₂tan₅₄! A₂méi₃. Co₂né₅.

† **16:24** Chog₅₄ si₂ a₂dse₃ gué₄ tsá₃ chi₁ton₅

Si₂ carta le₂'uig₅₄ a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ CORINTIOS

Jmo₅ Pa₄ si₂ le₂'uig₅₄ a₂chein₂ ne₄ Guá₅ i₂chan₂juig₂ Corinto

¹ Jniá₂ Pa₄, co₂në₅ ca₂rë₃'njó₃ dsí₅ Diú₄, ca₂të₃ 'éi₂ a₂léng₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo; jnia'₅₄ co₂dsia₅ quian'₅₄ Sóstenes rín'₅₄ jniog₄, ²jmo₂₃ si₂ carta la₂ a₂dsian'₄ ja₁con₂ guá'₅ quián₅ Diú₄, dsa₂ chan₂ juig₂ Corinto, dsa₂ i₂ma₂të₅ Diú₄ a₂léin₂ dsa₂ i₂le₃chan₂ lë₅ 'í₁ le₃quió'₅ Cristo Jesús; co₂dsia₅ bá₄ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂jme₂juin'₂ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo ca₂le₂con₂ mi₂güíg₃, a₂lin₅ 'éi₂ Te₁gui⁵⁴ quiáin₅, jui₁lia'₂ quián₂ jniog₄ táng₃: ³Jui₁chan₂ bá₄ 'nia'₂ 'ei₅ tei₄, jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ i₂lín₅ jmei₂jniog₄, jui₁jme₂gu'₅₄ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo ján₃.

Jme₂gu'₅₄ Diú₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo

⁴ Ca₂le₃o₃ jmig₄ bá₄ cué₅ jniá₂ ti₁'mag'₄ Diú₄ o₄quián'₂ 'nia'₂, ia₁ca₂jme₃gu'₅₄ bá₄ Diú₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesús. ⁵Tē₂le₃ ia₁ a₂chan₂ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo, Diú₄ bá₄ ma₂ca₂jme₃'o₅₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃ quió'₅, jui₁lia'₂ jág₁ a₂'jia'₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ ca₂le₃jé₃ a₂tin'₂ 'nia'₂ në₃. ⁶Le₂në₅ bá₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ ca₂jme₁tag₅ jnia'₅₄ tē₂le₃ quió'₅ Cristo, ma₂ca₂rë₃ti₃ bá₄ tē₂le₃ quian'₅₄ 'nia'₂. ⁷Jaun₂ lë₃, tsá₃ ma₃e₂ 'nió'₅ quián₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂cué₃ Diú₄ caun₂ bí₂ a₂gu₂dsí₂, tē₁lia'₂ jan'₅₄ 'nia'₂ a₂'ín₂ 'au'₂ a₂jme₃jnia₅ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo quián₂ jniog₄. ⁸'Éi₂ bá₄ jme₃'o₅₄ náu₁ 'nia'₂ tiá₂ ca₂të₂ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂, ia₁jaun₂ tsá₃ 'e₂ dso₄ rín'₂ 'nia'₂ jé₁ma₂ca₂të₂ jmig₄ quió'₅ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo. ⁹I₂jme₃ti₃ bá₄ Diú₄ ca₂le₃jé₃ jág₁ quió'₅; 'éi₂ bá₄ ma₂ca₂të₃ 'nia'₂ ag₃ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Jesucristo ja₁nj'₅₄, Te₁gui⁵⁴ quián₂.

A₂tsi₅jin₅ dsa₂ dsia₂₃ mi'₅₄ jmo₂₃ le₁dsoin'₅₄

¹⁰Rin'₅₄ jniog₄, mi₅ jniá₂ ja₁con₂ 'nia'₂ quian'₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Jesucristo Te₁gui⁵⁴ quián₂, 'éi₂ 'nia'₂ caun₂ jág₁, tsá₃ dsia₂ 'nia'₂ m₁'₅₄ a₂jmó'₂ le₁dsong⁵⁴. Tē₂le₃ ca₂tín'₂ bá₄ 'nia'₂ tóng⁴ 'éi₅ caun₂ jág₁ jen'₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ nj'₂ 'nia'₂, a₂dsi₂jiog₅ 'au'₂ në₃. ¹¹Juig₂ jniá₂ 'nia'₂ le₂në₅, rín'₅₄ jniog₄, ia₁ca₂rë₃chá₃ jág₁ juá'₂ dsa₂ familia quián₅ Cloé, 'a₂ lia'₂ lë₅ tion'₅₄ 'nia'₂, a₂niog₅ m₁'₅₄ jin'₄ 'nia'₂. ¹²Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ jág₁, jma₃qué₅ bá₄ ma₂lë₅ jag'₅₄ 'nia'₂ tions'₅₄. I₂lin₅₄ ma₂juá'₂: "I₂quián₅ Pa₄ bá₄ jniá₂"; i₂lin₅₄ guë'₂ juá'₂ táng₃: "Jniá₂ guë'₂ líng₅ i₂quián₅ Pe₄"; sián'₂ guë'₂ juá'₂ táng₃: "Jniá₂ guë'₂ líng₅ dsa₂ i₂quián₅ Apolos"; i₂lin₅₄ guë'₂ juá'₂ táng₃: "Jniá₂ guë'₂ líng₅ i₂quián₅ Cristo." ¹³¿O₃ bá₄ le₁dso'₄ ma₂i₂lé₂ quió'₅ Cristo në₁ja₂ le₂jaun₂? ¿O₃ bá₄ Pa₄ i₂ca₂të₁ton₅₄ cróg₄ o₄quián'₂ 'nia'₂? Le₂jaun₂ guë'₂ ján₃, ¿O₃ bá₄ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ Pa₄ ca₂jnó'₂ 'nia'₂ jmig₂?* ¹⁴Ti₁'mag'₄ Diú₄ tsá₃, jniá₂ ca₂chóng₃ jmig₂† 'i₁jan'₂ 'nia'₂, jñia'₅₄ lia'₂ Crispo quian'₅₄ Gayo, ¹⁵con'₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂dsia₃ dsa₂ a₂ca₂chón₃ jniá₂ jmig₂† lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió₃. ¹⁶(Jñia'₅₄ lia'₂ familia quián₅ Estéfanas bá₄ ján₃, dsá₂ dsí₃ ca₂chón₃ jniá₂ jmig₂. Jaun₂ tsá₃ ma₃dsá₂ dsí₃ jua'₅₄ chan₂ guë₄ i₂sián'₂ ca₂chón₃ jniá₂ jmig₂.)§ ¹⁷Ia₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ ca₂chei₃ Cristo jniá₂ jua'₅₄ a₂tsón₄ jniá₂ jmig₂ dsa₂, * con'₂ jñia'₅₄ lia'₂ a₂qui₁'é₄ jág₁ a₂tin'₄ dsa₂ bá₄, on₃jua'₅₄ qui₁ton₁ jág₁ jua'₅₄ a₂jmo₅₄ a₂ñjí₄ ting₂, con'₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂tsá₃ ta₁ tí₄ a₂ca₂guen₃ Cristo 'mú₃ ne₄ cróg₄.

Cristo i₂lin₅ bí₂ quió'₅ Diú₄

¹⁸Jág₁ dse₃ la₂, 'a₂ lia'₂ ca₂jon₃ Cristo ne₄ cróg₄, lë₅ jág₁ co₄ tē₂le₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂tion'₅₄ jui₅ dsí₃'én₂. La₁ tē₂le₃ quián₂ jniog₄ i₂tió'₅₄ jui₅ a₂tág₄, lë₅ jui₅bí₂ quió'₅ Diú₄. ¹⁹Ia₁ jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂: Co₂dsia₅ 'én₄ jniá₂ jui₁lia'₂ a₂tin₂ dsa₂

* **1:13** lit. "ca₂i₃tian'₃ 'nia'₂ jmig₂," † **1:14** lit. "ca₂tió₃ jmig₂." ‡ **1:15** lit. "a₂ca₂tiáin₃ jniá₂ jmig₂." § **1:16** lit. "ca₂tián₃ jniá₂ jmig₂." * **1:17** lit. "a₂tián₄ jniá₂ jmig₂, dsa₂."

i₂n₄ lë₃ n₅ jmo₅,
ján₃ guë'₂ jmo₅₄ cau₅ jág₁ a₂n₄'₂ dsí₅
dsa₂ i₂jmo₅ a₂n₄ lë₃ 'n₅ i₂n₄.†

20 ¿'E₂ bá₄ ta₁ té₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂n₄ tñ₂ në₃, jui₁lia'₂ të₅, o₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂n₄ n₅ dsia₃ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ niog₅ lë₅ mi₂güí₃ la₂? Ia₁ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ n₄'₂ dsa₂ mi₂güí₃ la₂, 'n₅ iog₅ bá₄ Diú₄ ma₂jmo₃ jág₁ jaun₂ a₂tsá₃ ta₁ tí₄. 21 Ia₁ jui₁lia'₂ ca₂'náu'₃ dsí₅ Diú₄ jmo₃, tsá₃ ca₂rë₃cuig₅ dsa₂ mi₂güí₃ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂n₄'₂ dsí₅ guioin₅₄, a₂jaun₂ bá₄ ca₂rë₃ 'n₅ ió₃ dsí₅ Diú₄ a₂lióin₂ dsa₂ i₂'én₂ jág₁ quió'₅, të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂ca₂'é₂ dsa₂, caun₂ jág₁ a₂jmo₅ dsa₂ mi₂güí₃ dsí₅ caun₂ jág₁ co₄.

22 Jui₁lia'₂ dsa₂ judíos në₃, 'n₅o₃ të₃ ne₅₄ léi₄ juë'₂, dsa₂ griego në₃ 'no'₂ jág₁ a₂le₃n₄'₂ dsí₅,
23 la₁ia₁ jnia'₅₄ në₃, qui₂'é₅ jág₁ 'í₅ jnia'₅₄ Cristo i₂ca₂jon₃ të₁ton₅₄ cróg₄. Jág₁ në₅ në₃, lë₅ caun₂ a₂jnág₅ jui₅ ja₁jme₁rë₂'én₂ dsa₂ judíos, ján₃ bá₄ lë₅ caun₂ jág₁ co₄ të₂le₃ quió'₅ dsí₂nau₂. 24 La₁ të₂le₃ quió'₅ dsa₂ i₂ma₂të₅ Diú₄, lia'₂ dsa₂ judíos lia'₂ dsa₂ griegos táng₃, 'í₅ jnia'₅₄ Cristo i₂lín₅ jui₅bí₂ quió'₅ Diú₄, i₂lín₅ jág₁ a₂n₄'₂ dsí₅ Diú₄ në₃. 25 Ia₁ co₂'nió'₄ jág₁ co₄ quió'₅ Diú₄, juá'₂ dsa₂ mi₂güí₃, jág₁ në₅ bá₄ a₂lë₅ a₂dse₅₄ quen₅ guë₄ lia'₂ con₂ guë₄ jág₁ a₂n₄'₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güí₃. Ján₃ bá₄ jui₁lia'₂ a₂jmo₅ dsa₂ dsí₅ a₂'uan₅₄ quió'₅ Diú₄, a₂jaun₂ guë₄ dsón₂ a₂'io₅ guë₄ bí₂ lia'₂ con₂ guë₄ bí₂ quió'₅ dsa₂ mi₂güí₃.

26 Rín'₅₄ jniog₄, ca₂tín₂ bá₄ 'nia'₂ 'nau'₅₄ 'au'₂ 'a₂ lia'₂ ca₂të₃ Diú₄ 'nia'₂. Tsá₃ juin'₅ 'nia'₂ i₂tñ₂ n₅ lia'₂ con₂ lë₅ n₅ dsa₂ mi₂güí₃; ján₃ guë₄ tsá₃ juin'₅ 'nia'₂ 'au'₂ bí₂; tsá₃ juin'₅ 'nia'₂ ca₂rë₃chán₃ jui₁lia'₂ familia dsen₅₄ në₃. 27 La₁ia₁ ma₂quió'₂ Diú₄ jág₁ a₂jmo₅ dsa₂ mi₂güí₃ dsí₅ jág₁ co₄, a₂jmo₃ a₂të₃tsin'₅₄ o₂gui'₃ dsa₂ i₂lín₂ n₄'₂ guë₄ dsí₅. Ján₃ bá₄ ma₂quió'₂ Diú₄ jág₁ a₂jmo₅ dsa₂ mi₂güí₃ dsí₅ jág₁ 'uan₅₄, a₂jmo₃ a₂të₃tsin'₅₄ o₂gui'₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂lín₂ a₂'uain'₂. 28 Ma₂quión'₂ Diú₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jín₂ dsa₂ mi₂güí₃ i₂tsá₃ 'e₂ quen₅, i₂sion₅ guë₄, i₂tsá₃ 'e₂ lín₅, a₂tón₂ 'uë₃ jui₁lia'₂ i₂n₄ lë₃ dsen₅₄ lín₂, 29 ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ lë₂ dsa₃ jág₁ tá'₅ le₃ne₄ Diú₄. 30 'Niog₅ bá₄ Diú₄ ma₂jmo₃ a₂tion'₅₄ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo Jesú_s, i₂ma₂lín₅ i₂n₄'₂ dsí₅ quián₅ Diú₄ o₄quián₂ jniog₄. Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, të₂le₃ quian'₅₄ Cristo bá₄ ma₂guei₃ Diú₄ jniog₄ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rag₂; të₂le₃ quian'₅₄ Cristo bá₄ jág₂ Diú₄ jniog₄ dsa₂ le₁jín₃ i₂lë₅ 'í₁ quiáin₅; të₂le₃ quian'₅₄ Cristo bá₄ ján₃, ca₂'ág₂ táng₃ caun₂ jág₁ quián₂ jniog₄ quian'₅₄ Diú₄. 31 Jaun₂ lë₃, jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂, "Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ tá'₅, jui₁dsia₁₂ jág₁ tá'₅ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄."†

2

Jág₁ quió'₅ Cristo, a₂ca₂ñó₃ ne₄ cróg₄

1 Rín'₅₄ jniog₄, lia'₂ con₂ n₅eg₅₄ ja₁con₂ 'nia'₂, i₁chei₁₂ 'nia'₂ jág₁ tí₅ la₂ quió'₅ Diú₄, tsá₃ jaun₂ ca₂jmo₃ jua'₅₄ ca₂juíg₂ 'nia'₂ jág₁ ca'₅₄ jui₁lia'₂ jmo₅ dsa₂ i₂n₄'₂ tñ₂. 2 Lia'₂ con₂ jme₁'eng₅₄ quiang'₅₄ 'nia'₂, tsá₃ 'e₂ jág₁ siá'₂ jme₁'nio₃ le₃guion₅₄, jñia'₅₄ lia'₂ ca₂ne₅₄ jág₁ quió'₅ Cristo bá₄, i₂të₁ton₅₄ cróg₄. 3 Ca₂dsiog₃ jniá₂ ja₁con₂ 'nia'₂ a₂líng₅ jan₂ dsa₂ 'uan₅₄, gó'₅, jleng₂₃ 'ñio₅ lin₃. 4 Lia'₂ jme₁ca₂jme₁ting₂₃ 'nia'₂ jág₁ dse₃, tsá₃ ca₂jmo₃ jág₁ jui₁lia'₂ jmo₅ dsa₂ i₂tñ₂; jmá'₃ lia'₂ quian'₅₄ jág₁ a₂jme₂jnia₅ jui₅bí₂ quió'₅ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ bá₄ ca₂'é₂ jniá₂ jág₁, 5 ia₁jaun₂ të₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ Diú₄ bá₄ lë₅ a₂'én₂ 'nia'₂, on₃jua'₅₄ lia'₂ con₂ lë₅ tñ₂ dsa₂ mi₂güí₃.

Jme₂jnia₅ Diú₄ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güí₃ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ quiáin₅

6 La₁ia₁ dsia₂ bá₄ jnia'₅₄ jág₁ ca'₅₄ a₂tag₂ a₂ne₄ jñ₄ rín'₅₄ i₂ma₂ron₂, la₁ on₃jua'₅₄ jág₁ ca'₅₄ a₂cha₂ mi₂güí₃ la₂, on₃ quë'₂ jág₁ ca'₅₄ quió'₅ dsa₂ i₂gon₂ mi₂güí₃ la₂, i₂qui₂dsí₃n₂. 7 Të₂le₃ jág₁ a₂jme₁rë₂'ma₄ quió'₅ Diú₄ la₂ bá₄ 'é₅ jnia'₅₄, qui₂chei₂ jnia'₅₄ dsa₂ ca₂le₃jé₃

† 1:19 Isaías 29:14. ‡ 1:31 Jeremías 9:24.

a₂niog₅ dsí₅ Diú₄ jmo₃ a₂jlá'₁ o₄quián₂ jniog₄ né'₃ guë₄ a₂nio₃ mi₂güíg₃. ⁸ Ca₂lia'₂ i₁jan₂ dsa₂ can'₅₄ i₂qui₂dsí₅ 'éi'₃ mi₂güíg₃ la₂ ma₂ca₂rë₃ñí'₂ jág₁ la₂; ia₁ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ ca₂rë₃ñí'₂, tsá₃ jme₁tioin₃ ne₄ cróg₄ Te₁gui'₅₄ 'uan'₂ quián₂. ⁹ La₁ia₁, jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂: Tsá₃ ne₄ dsa₂ ma₂té₂, on₃ guë'₂ ma₂nág₂, on₃ guë'₂ ma₂i₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ a₂ma₂imo₃ Diú₄ co₂jnia₅₄ quió'₅ dsa₂ i₂nio₃.*

¹⁰ La₁ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ quiáin₅, Diú₄ bá₄ ma₂ca₂jme₃jnia₅ a₂jaun₂ ja₁con₂ jniog₄. Ia₁ Jme₂dsí₂ 'éi₂ bá₄ téi₂ si₂ jág₁ jué'₂ a₂niog₅ cha₂ quió'₅ Diú₄ 'ñiog₅.

¹¹ Të₂le₃ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃ guioin₅₄ guë'₂ në₃, ¿ein₂ bá₄ qui'₅₄ jmid₄ le₃ni₅ 'e₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ riñ'₅₄, jnia'₅₄ lia'₂ jme₂dsí₂ quió'₅ 'ñiog₅ bá₄ dsa₂ a₂i₄ të₂dsí₅ ñi₅? Le₂jaun₂ bá₄ lë₅ le₃quió'₅ Diú₄. I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂ca₂rë₃ñi₅ 'a₂ lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ Diú₄; jnia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Jme₂dsí₂ ñi₅. ¹² Tsá₃ jme₂dsí₂ quiáin₅ mi₂güíg₃ la₂ ma₂guén₄ jniog₄; Jme₂dsí₂ a₂já₂ ja₁con₂ Diú₄ bá₄ i₂ma₂ca₂guén₄ jniog₄, ia₁jaun₂ le₃ñí'₂ dsí₅ jniog₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂ma₂cuë₃ Diú₄ jniog₄ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅. ¹³ Jniog₄ në₃, le₂në₅ lë₅ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂dsia₂ jniog₄ con'₂ lë₅ ma₂ca₂jme₃tag₅ Jme₂dsí₂ quiáin₅ Diú₄, on₃jua'₅₄ con'₂ lë₅ jág₁ a₂ñí'₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Le₂në₅ bá₄ jme₂jniá₁ jnia'₅₄ jág₁ a₂gu₂dsí₂ qui₂chei₂ jnia'₅₄ dsa₂ i₂gu₂dsí₂.†

¹⁴ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₅ i₂gu₂dsí₂ në₃, tsá₃ guein₂₃ jág₁ quió'₅ Jme₂dsí₂, ia₁ lë₅ jág₁ co₄ bá₄ la₂ le₃quió'₅ 'éi₂. Tsá₃ lé₂ le₃ñí'₂, ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ qui₃jiog₂ 'í₁ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ bá₄.

¹⁵ La₁ dsa₂ i₂gu₂dsí₂ në₃, qui₂con₂ 'í₁ le₃jé₃, la₁ia₁ 'i₁jan₂ tsá₃ lé₂ le₃con₂ 'í₁ ja₁coin₂. ¹⁶ Ia₁:

¿Ein₂ bá₄ 'éi₂ i₂ñí₅

'a₂ lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ Te₁gui'₅₄,

jua'₅₄ lë₂ le₃jme₃tiin₂₃ 'éi₂?‡

La₁ jniog₄ në₃ dsí₂jiog₅ dsí₅ jui₁lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ Cristo.

3

Rin'₅₄ jniog₄ i₂jmo₅ ta₁ jme₂ti₃ ne₄ Diú₄

¹ Rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ ca₂lë₃ jua'₅₄ juig₅₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂jiog₅ con'₂ lë₅ Jme₂dsí₂, të₂le₃ jui₁lia'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂jiog₅ con'₂ lë₅ ni₁ñí₁ bá₄ ca₂juí₂ jniá₂ 'nia'₂, në₂jag₄ bá₄ guein₂ le₃quió'₅ Cristo. ² Jmá'₃ lia'₂ jág₁ a₂tsá₃ juí'₅ bá₄ ma₂ca₂jme₁tin₅ jniá₂ 'nia'₂, në₂jag₄ bá₄ guein₂ bë'₅₄ i₂'ín'₂ dsí'₅₄ i₂tsá₃ ma₂lé₂ guë'₃ má₃ bén₂. Dsón₂ bá₄ jaun₂, tsá₃ ma₂lé₂ nág'₁ 'nia'₂ jág₁ bén₂.

³ Ia₁ lia'₂ líñ₅ dsa₂ i₂jiog₅ con'₂ lë₅ ni₁ñí₁ bá₄ guë₄ líñ₅ 'nia'₂. Ia₁ të₂lia'₂ tion'₅₄ 'nia'₂ le₂jaun₂ a₂ui₅ 'au'₂ 'nia'₂, a₂qui₂tsín₂ 'nia'₂ në₃, ¿Tsa₁ i₂nio'₅₄ 'nia'₂ con'₂ jiog₅ ni₁ñí₁? ¿Tsa₁ i₂nio'₅₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ i₂nio₅ dsa₂ mi₂güíg₃? ⁴ Ia₁ chi₂jua'₂ chan₂ jan₂ i₂juá'₂: "Dsa₂ quiáin₅ Pa₄ bá₄ jniá₂"; i₂lin₅₄ guë'₂ dsia₅ táng₃, juá'₂: "Jniá₂ guë'₂ líng₅ dsa₂ quiáin₅ Apolos", ¿on₁jua'₅₄ lia'₂ líñ₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ líñ₅ 'nia'₂?

⁵ Jaun₂ në₃, ¿ein₂ 'éi₂ Apolos? Le₂jaun₂ guë'₂ ¿Ein₂ 'éi₂ Pa₄? Jnia'₅₄ lia'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Diú₄ bá₄ lág₅ jnia'₅₄ i₂i₂nio₄ jme₂tin₁ dsa₂ jui₁lia'₂ ca₂lë₃ jme₁ca₂rë₃én'₂ 'nia'₂ të₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄. Le₂jau₂ le₂jau₂ jnia'₅₄ ma₂ja₂náu₅ jmo₂ ta₁ con'₂ lë₅ ma₂cuë₃ Te₁gui'₅₄. ⁶ Jnia'₅₄ con'₂ ca₂jan₃ jon₂ bá₄ jniá₂; Apolos guë'₂ ca₂séi₂ jmid₂. La₁ia₁ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ca₂jmo₃ ca₂i₃cón₃.

⁷ Jaun₂ në₃, dsa₂ i₂jne₅, quian'₅₄ guë'₂ i₂séi₂ jmid₂, tsá₃ 'e₂ tin₂ 'éi₂; jnia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ jmo₂₃ a₂dsi₂cón₃. ⁸ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jne₅ quian'₅₄ guë'₂ dsa₂ i₂séi₂ jmid₂, co₂rë₂ bá₄ téin₅ ta₁. Jaun₂ le₂jaun₂ bá₄ gue₃ 'liain'₅₄ le₂jain₂ le₂jain₂ lia'₂ con'₂ lë₅ ta₁ quió'₅. ⁹ Jme₁tí₁ jnia'₅₄ ne₄ Diú₄ quian'₅₄ rin'₅₄ jmo₂ ta₁; 'nia'₂ bá₄ líng₅ co₂'nió'₄ 'uë₃ ja₁nau₂ ja₁lë₂ ta₁. O₃ lé₂ le₃jua'₅₄

* 2:9 Isaías 64:4. † 2:13 o₃, "qui₂chei₂ jnia'₅₄ dsa₂ a₂gu₂dsí₂." ‡ 2:16 Isaías 40:13.

ján₃, lín₅ 'nia'₂ në₂jag₄ caun₂ 'në₅ a₂chí'₅ quió'₅ Diú₄. **10** 'Uig₅₄ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄, ca₂cuë₃ ta₁ a₂tsí₅₄ 'uig₅₄ 'ia'₂, co₂'nió'₄ jan₂ tē₅'ia'₂ bá₄ líng₅. I₂sián₂ guë'₂ táng₃ jui₂₃ ne₄ jaun₂. Le₂jan₂ le₂jan₂ i₂jui₅ në₃, ca₂tíin₂ con₂ 'í₁ rë₂ chi₂jua₂ rë₂ bá₄ jui₂₃ tioin₅₄. **11** Ia₁ 'i₁jan₂ tsá₃ ma₃'ein₂ lé₂ chi'₃ 'uig₅₄ siá'₂, jnjia'₅₄ lia'₂ con₂ caun₂ a₂ma₂chí'₅ bá₄; a₂jaun₂ lín₅ Cristo 'ñiog₅. **12** Në₃ në₃, jui₁lia'₂ ja₁jui₅ dsa₂ ne₄ 'uig₅₄ jaun₂ quian'₅₄ cu₄nióg₄, cu₄tiog₂, quian'₅₄ ni₁cang₁ tág₅ jlá'₁, o₃ jui₁lia'₂ ja₁jui₅ 'e₂ dsa₂ quian'₅₄ jau₅₄ 'ma₂ o₃ quian'₅₄ ni₁nei₂, ni₁'ma₂ ta₅ në₃, **13** tion₅₄ bá₄ le₃jniá₂ ta₁ quió'₅ le₂jan₂ le₂jan₂. Jmig₄ i₁jáun₃, sí₂ bá₄ jme₃jnia₅ a₂jaun₂, jiog'₂ 'í₁ në₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ ta₁ quió'₅ le₂jan₂ le₂jan₂. **14** Chi₂jua₂ ca₂jiog₃ a₂ca₂chí'₃ dsa₂ jaun₂, gue₃ bá₄ 'liain'₅₄; **15** la₁ në₁jua₂ ca₂cáu₂ në₃, dsí₃'én₂ bá₄ quió'₅. La₁ jnjia'₅₄ con₂ lióin₂ jmá'₃ 'ñiog₅, në₂jag₄ bá₄ jan₂ dsa₂ i₂ja₂lag₃ ca₂lón₂ ne₄ si₂ bá₄ lë₂.

16 ¿Tsa₁ njí'₅₄ 'nia'₂, guion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ líng₅ guá'₅ quió'₅ Diú₄, ton'₂ guá₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ tē₂'au'₂ 'nia'₂? **17** Në₁jua₂ 'ein₂ ca₂'én₂ guá'₅ quió'₅ Diú₄, Diú₄ në₃ co₂dsia₅ 'ein₂ dsa₂ 'éi₂. Ia₁ i₂jníó₅ bá₄ guá'₅ quián₅ Diú₄, jaun₂ guion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ líng₅ guá'₅.

18 I₁jan₂ 'nia'₂ tsá₃ 'ein₂ jui₁le₂gan₂. Chi₂jua₂ chan₂ i₂lín₂ 'ñio₅ lin₃ njí'₂ dsí₅ lia'₂ con₂ lë₅ njí'₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃, jui₁jmo₁₂ co₂dsia₅ ne₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ njí₅, ia₁jaun₂ guë₄ dsióg₄ léin₂ tē₃dsón'₂ dsa₂ i₂tin₂ i₂ñjí₅. **19** Ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂ñjí₄ 'ñio₅ tin₂ dsa₂ mi₂güíg₃, ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂ tsá₃ 'e₂ quen₅ le₃ne₄ Diú₄. Ia₁ ne₄ Si₂ juá'₂: "Diú₄ join₂₃ dsa₂ jé₄ mai₅₄ quió'₅ guioin₅₄."^{*} **20** Juá'₂ ne₄ Si₂ ján₃: "I₂ñjí₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ 'a₂ lia'₂ qui₂dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ i₂tin₂, a₂tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄."[†] **21** Jaun₂ lë₃, 'i₁jan₂ tsá₃ jui₁dsia₁₂ jág₁ tá'₅ le₃quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Ia₁ a₂ca₂tin₂ 'nia'₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂. **22** Pa₄, Apolos, Pe₄,[‡] mi₂güíg₃ a₂chong₂ jniog₄, 'mú₃, jmig₄ rë₂në₃, jui₁la₂ jmig₄ 'iog₃ në₃: ca₂le₃jé₃ bá₄ në₅ lë₅ quián₂ 'nia'₂. **23** Le₂jaun₂ guë'₂ ján₃, i₂quián₅ Cristo bá₄ 'nia'₂; Cristo guë'₂ lín₅ i₂quián₅ Diú₄.

4

Ta₁ a₂ca₂tin₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Cristo

1 Jaun₂ bá₄ në₃, con₂ jnjia'₅₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Cristo bá₄ ca₂tin₂ dsa₂ jág₂ jnia'₅₄, a₂niog₅ ne₄ jnia'₅₄ jág₁ a₂jme₁rë₂'ma₄ quió'₅ Diú₄. **2** Con₂ siá'₂ táng₃, chi₂jua₂ le₂në₅, jaun₂ bá₄ tion₅₄ ca₂tin₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂niog₅ gu₂ ta₁ le₂'éi₂, jme₃ti₃ quian'₅₄ ta₁ a₂ca₂ñjí₂. **3** Të₂le₃ quió₃ jniá₂ në₃, tsá₃ a₂nag₅₄ jaun₂ në₂jua₂ ca₂quion₂ 'nia'₂ 'í₁ le₃ja₁cong₂, o₃ në₁jua₂ ca₂cáun₃ 'í₁ dsí₂tan₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ 'e₂. Ca₂lia'₂ jnjia'₅₄ 'ñjío₃, tsá₃ cáun₅ 'í₁ le₃ja₁cong₂ 'ñjío₃. **4** I₁caun₂ tsá₃ 'e₂ dsí₂ñjí₅ dsí₃. La₁ on₃jua'₅₄ le₂në₅ o₂'ag₅ jág₁ a₂tsá₃ 'e₂ rë₂cáng₄. 'Njog₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ i₂con₂ 'í₁ quió₃. **5** Jaun₂ tsá₃ lë₁cáun₂ de₂ 'nia'₂ 'í₁ tē₃jníá₅. Jé₁ma₂guán₅ Te₁gui'₅₄, té₂ si₂ ne₄ a₂rë₂'ma₄ a₂jmo₅-dsáu₅ dsa₂ jé₄ qui₁né₃; jme₃jniai₂₃ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ qui₂dsí₂ñjia₅ dsí₅ dsa₂. Jaun₂ guë₄ gue₃ dsa₂ 'liain'₅₄ a₂cuë₃ Diú₄ a₂'ñjo₂ dsí₅ quió'₅ le₂jain₂ le₂jain₂.

6 Rín₅₄ jniog₄, a₂dsse₃ quián₂ bá₄ 'nia'₂ juá'₅ jniá₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, a₂'íng₅ Apolos quian'₅₄ guë'₂ 'ñjío₃ jniá₂. Juá'₅ le₂në₅ ia₁jaun₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ ján₅ léi₄ në₅ quián₂ jnia'₅₄, le₃tin₂ 'nia'₂, a₂tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ ñag₅₄ guë₄ con₂ lë₅ juá'₂ ne₄ Si₂, con₂ tsá₃ njó₅ në₁jua₂ ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂ rón₂ o₄quió'₄ jan₂, a₂jin'₅₄ 'nia'₂ sion₅ i₂sián₂. **7** ¿'Ein₂ 'éi₂ 'ag₅ 'ne₂ a₂dseng₃ guë₄ lia'₂ con₂ guë₄ ríng₂? ¿'E₂ bá₄ bí₂ 'au'₂ jua'₅₄ tsá₃ ma₂cuë₃ Diú₄ në₃? ¿'E₂ guë'₂ lë₃ dsia₂ jág₁ tá'₅ në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jnag₂ 'ñiag₂ a₂cha₂ quiáng₂ jmo'₂?

8 Jmo'₂ 'nia'₂ 'au'₂ 'ñjo₅ lin₃ dse₃ ma₂chang'₂; ma₂cha₂ quián₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃. Ma₂jmo'₂ 'nia'₂ 'au'₂ ma₂tiáng₅ can'₅₄ bá₄ 'nia'₂, tsá₃ ma₃quiong₅₄ jnia'₅₄. Jjua'₅₄ mei'₂ guë₃ dsón₂ dsí₂jó₃ ma₂gon₂ 'nia'₂! Jaun₂ bá₄ jme₁lé₂ gon₂ jnia'₅₄ co₂lë₅ quian'₅₄ 'nia'₂ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ le₂jaun₂. **9** Ia₁ lín₂ jniá₂, lia'₂ lë₅ bá₄ tē₂le₃ jé₁ca₂tó₂ bá₄ ma₂chei₃ Diú₄ con₂ jnia'₅₄ i₂lág₅ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅, a₂jág₂ dsa₂ lia'₂ ja₁jín₂ dsa₂ i₂ma₂ 'í₄ 'éi'₃ dsián₃. Ma₂ja₂lén₂ dsa₂ jág₂ jnia'₅₄

* **3:19** Job 5:13. † **3:20** Salmo 94:11. ‡ **3:22** griego: Cefas.

në₂jag₄ a₂lë₁'io' ₂të₅ dsí₅ jág₃ ca₂lë₃jín₃ i₂chan₂, lia₂ dsa₂ mí₂güíg₃ lia₂ ángeles në₃. ¹⁰ Dsa₂ co₄ bá₄ 'ag₅ dsa₂ jnia'₅₄ o₄quió'₄ Cristo; 'nia'₂ guë'₂ ma₂jmo'₂ 'njo₅ lin₃ ma₂ñí'₂ 'au'₂ jui₁lia₂ të₂le₃ quió'₅ Cristo. Ma₂jmo'₂ 'nia'₂ 'njo₅ lin₃ tiá₂ ma₂tióng'₂; jnia'₅₄ guë'₂ jag'₅₄ táng₃ në₂jag₄ dsa₂ 'uan₅₄. Jme₂gan₃ dsa₂ 'nia'₂; jnia'₅₄ guë'₂ në₃ tsá₃ jei₅₄ dsa₂. ¹¹ Ca₂lia₂ jñiò₂ jmiò₄ në₃, ja₂náu₅ jnia'₅₄ a₂'ong₄, qui₂rë₂quein₂ dsí₅, tsá₃ cha₂ a₂qui'₅₄, tsá₃ dsi₂néi₂ cha₂ 'io₁ jnia'₅₄. Dsa₂ guë'₂, con₂ lë₁co₂jmóg'₂. ¹² Ja₂náu₅ jnia'₅₄ jmo₂ ta₁ quian'₅₄ gu₂-tag₄ guio₅₄. Jui₁lia₂ jme₁të₂'o'₂ dsa₂, caun₂ jág₁ dse₃ bá₄ qui₁jein'₄ jniá₂ quió'₅. Jui₁lia₂ jme₁co₂'ein₅ dsa₂, la₁ jmo₂ bá₄ jnia'₅₄ tió'₃ dsí₅. ¹³ Chan₂ guë'₂ dsa₂ i₂dsia₅ 'ag₅ 'lig'₅₄, la₁ caun₂ jág₁ dse₃ bá₄ cuë'₂ táng₃ jnia'₅₄. Jág₂ dsa₂ në₂jag₄ ti₁'ne'₅₄ a₂tsá₃ ta₁ tí₄, në₂jag₄ bá₄ jme₁qui₅ quió'₅ dsa₂ mí₂güíg₃ në₃, ca₂lia₂ jñiò₂ jmiò₄ në₃.

¹⁴ On₃jua'₅₄ ia₁jaun₂ cán₁ 'nia'₂ o₂guí'₃ tó'₅ jniá₂ jág₁ la₂ ne₄ si₂. A₂jaun₂ bá₄ jmo₂₃ jág₁ të₃jniá₅ ja₁cong₂, në₂jag₄ bá₄ chi'₂-guein₂ quiáng₃ i₂'nió₃ guë'₄ lin₃. ¹⁵ Ia₁ o₁jnia'₅₄ guia₃ mei₅ të₅ ca₂rë₃chán₃ i₂jme₃tag₅ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo, la₁ tsá₃ juín₅ néri'₅ 'nia'₂ chan₂. Ia₁ le₃quió'₅ Cristo Jesú_s, të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ dse₃ quió'₅, ca₂lin₃ jniá₂ néri'₅ 'nia'₂. ¹⁶ Jaun₂ lë₃, mi₅ jniá₂ ja₁con₂ 'nia'₂, jaun₂ tón₂ 'nia'₂ jui₅ i₁nio'₄ 'nia'₂ ja₁ma₂ñí₃ jniá₂.

¹⁷ 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ tsín₂ jniá₂ Timoteo, i₂jmo₅ jniá₂ dsi₃ co₂'nió'₄ guein₂ quiáng₃ i₂'nió₃ guë'₄ lin₃, i₂rë₂ti'₅₄ le₃ja₁con₂ Te₁gui'₅₄. 'Éi₂ bá₄ jmo₃ dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ lë₅ chan₂ jniá₂ a₂'éng₂ le₃quió'₅ Cristo, lia₂ con₂ lë₅ jme₂ting₁ guá'₅ ca₂le₂con₂ ja₁siá'₂. ¹⁸ I₂lin₅₄ 'nia'₂ ma₂i₂niog'₅₄ jmo'₂ 'nia'₂ róng₂, a₂lín₂ 'nia'₂ a₂tsá₃ ma₃dsiog₄ jniá₂ i₁jing₁₂ 'nia'₂. ¹⁹ La₁ ñí'₅₄ ta₁ la₂ bá₄ 'nio₃ dsiog₄ i₁jág₃ në₁jua₂ ca₂cuë₃ Te₁gui'₅₄ jmiò₄. Jmiò₄ jaun₂ le₃guion₅₄ jniá₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ jág₁ tå'₅ a₂dsia₅ dsa₂ jin'₄ 'nia'₂ tioin₅₄, le₃guion₅₄ jniá₂ ján₃ 'a₂ con₂ bí₂ 'io₂₃. ²⁰ Ia₁ jui₁lia₂ ja₁gon₂ Diú₄, on₃jua'₅₄ a₂jnia'₅₄ dsi₂lé₂ jmá'₃ jág₁; a₂quian'₅₄ jui₅bí₂ bá₄ ján₃. ²¹ ¿'E₂ 'niog'₂ 'nia'₂: a₂'i₁'é₃ jniá₂ uig₅ jé₁ma₂dsiog₃, o₃ a₂dsiog₄ jniá₂ caun₂ dse₃ a₂'nió₃ jniá₂ 'nia'₂ a₂'ua₁ dsi₃ 'e₂?

5

Jau'₂ 'í₁ quió'₅ jan₂ dsa₂ i₂ca₂'náu₂ dso₄

¹ E₂ ca₂rë₃chá₃ jág₁, a₂chan₂ jan₂ jin'₄ 'nia'₂ 'no₂₃ dso₄, a₂jmo₂₃ a₂lë₅ quiáin₅ bá₄ dsa₂ mí₂ quiáin₅ jmei₂. Caun₂ dso₄ ca₂lia₂ jnia'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ cuín₅ Diú₄ bá₄ guë'₄ tsá₃ jmo₂₃ le₂në₅. ² Jmo'₂ guë'₄ 'nia'₂ 'au'₂ a₂tióng'₅₄ dse₃ jmo'₂ róng'₂ tional'₅₄! 'Nió'₄ jme₁tón₂ 'nia'₂ qui₁'-'áu'₂ 'lia'₂ 'au'₂! Dsa₂ i₂ca₂'náu₂ dso₄ në₅ ca₂tiín₂ o₃'iin₅ bá₄ jin'₄ 'nia'₂ në₅. ³ O₁jnia'₅₄ tsá₃ quian'₅₄ jniá₂ 'nia'₂ dsi₁ne₁, la₁ 'eng₅₄ bá₄ ja₁në₅ quian'₅₄ 'nia'₂ të₂le₃ quian'₅₄ jme₂dsí₂; ma₂caún₃ jniá₂ 'í₁ ja₁con₂ dsa₂ i₂ca₂jmo₃ le₂në₅, në₂jag₄ bá₄ a₂chéng'₅ 'ñíó₃ të₃dsón₂. ⁴ Tión₂ 'nia'₂ long₂ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄ Jesú_s, a₂'en₅₄ jniá₂ të₂le₃ quian'₅₄ jme₂dsí₂ quió₃, quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesú_s, ⁵ a₂jin'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ 'éi₂ o₄gú₃ Satanás, ia₁jaun₂ qui₂dsí₃'én₂ ní₁ñí₁₂, ia₁jaun₂ tín₂ jme₂dsí₂ quió'₅ jmiò₄ i₁jáun₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄.

⁶ Tsá₃ dse₃ a₂dsia₂ 'nia'₂ jág₁ tå'₅. ¿Tsa₁ ñí'₅₄ 'nia'₂, "Quian'₅₄ ca₂juig₄ bá₄ levadura guion₂ ta₁jé₂ ti₁can₁"? ⁷ Ljiá'₃ 'nia'₂ levadura guí'₅₄, ia₁jaun₂ lén₂ 'nia'₂ co₂'nió'₄ ca₂mí₂ ti₁can₁ a₂tsá₃ levadura quian'₅₄, jui₁lia₂ të₃dsón₂ líñ₅ 'nia'₂. Ia₁ 'ñiog₅ bá₄ Cristo ca₂join₃ ñí₃ a₂rë₂jein'₅₄ ne₄ Diú₄ o₄quián₂ jniog₄; a₂lín₅ já'₂ cha'₂ i₂ca₂jon₃ Jmiò₄ Të₂'in₅₄ quián₂. ⁸ Jaun₂ lë₃, jme₁go₃ jniog₄ Jmiò₄ jaun₂, on₃jua'₅₄ quian'₅₄ levadura guí'₅₄, on₃ guë'₂ quian'₅₄ a₂'lig'₅₄ qui₂dsí₂jnia₅ dsi₅ jniog₄ ja₁con₂ rin'₅₄, on₃ guë'₂ jmó₁ uig₅ dsi₅ ja₁con₂ rin'₅₄; të₂le₃ jme₁go₃ jniog₄ quian'₅₄ jág₁ tí₅ dsi₂jó₃.

⁹ Ne₄ si₂ carta quió₃ a₂ca₂tsíng₂ ne'₅₄ 'nia'₂ le₂jniá₅, ca₂juá'₃ a₂tsá₃ jme₁quian'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lë₅ dsi₂igu₂. ¹⁰ On₃jua'₅₄ jaun₂ rë'₂ juá'₅ jniá₂ a₂qui₂dsí₃uín₃ 'nia'₂ co₂dsia₅ co₂ñei'₅₄ ja₁con₂ dsa₂ i₂'no₅ dso₄, ja₁con₂ dsa₂ i₂'ua'₂ dsi₅, dsa₂ i₂'ang₅, dsa₂ i₂qui₂jme₂juín₂ diú₄ lag₄ në₃. Ia₁ co₂ñei'₅₄ jme₁uín₃ 'nia'₂ mí₂güíg₃ la₂, jua'₅₄ mei'₂ guë'₃ le₂jaun₂. ¹¹ A₂la₂ bá₄ juá'₅, a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ jme₁jen'₂ 'nia'₂ 'ñio₅ lin₃ 'ei₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄

jan₂ i₂jmo₅ a₂lín₅ jan₂ rín₅₄ jniog₄, chi₂jua' ján₃ guë'₂ nió'₅ jág₁ quian'₅₄ i₂tsá₃ lë₅ dsi₂i₂gu₂, chi₂jua'₂ 'ua'₂ dsi₅, chi₂jua'₂ jme₂juíin'₂ diú₄ lag₄, chi₂jua'₂ qui₂juá'₂ jág₁ uig₅, chi₂jua'₂ qui₂i₂nioi₅₄ le₁'ein₅, chi₂jua'₂ qui₂ang₂₃ në₃. On₃ guë'₂ ca₂tín'₂ 'nia'₂ quë'₅₄ quian'₅₄ dsa₂ le₂'éi₂. ¹² Tsá₃ ca₂tín₂ jniá₂ cáun₄ 'í₁ ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ quiong'₅₄ jniog₄. Diú₄ bá₄ i₂con₂ 'í₁ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂. ¹³ La₁ia₁ 'nia'₂, ca₂tíng'₂ caun'₅₄ 'í₁ jmá'₃ lia'₂ dsa₂ i₂quiong'₅₄ jniog₄. Jaun₂ në₃: "Dsen₅₄ 'nia'₂ cau₅ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂'en₅₄ jin'₄ 'nia'₂."^{*}

6

Mi'₅₄ a₂cha jin₄ dsa₂ 'én₂ 'nii₂₃ riin'₅₄ ne₄ dsi₂tan₅₄ i₂tsá₃ 'én₂

¹Jui₁lia'₂ jme₁chan₂ 'ein₂ 'nia'₂ 'nio₃ dsia₃ dso₄ 'ni₃ rín'₅₄, 'a₂ bá₄ lia'₂ tiá₂ 'au'₂ o₁dsia'₄ dso₄ ne₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuí₅, 'nió'₄ a₂jme₁juig'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ quián₅ Diú₄? ²¿Tsa₁ nj'₅₄ 'nia'₂ jua'₂ dsa₂ juig₂ quián₅ Diú₄ bá₄ guë'₂ i₂con₂ 'í₁ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃? Chi₂jua'₂ 'nia'₂ i₂cáun'₂ 'í₁ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ në₃, 'en₁ jmá'₃ guë'₂ tsá₃ 'ein₂ i₂tin₂ chan₂ i₂lé₂ jme₃rë₃ jui₁lia'₂ mi'₅₄ me'₂? ³¿Tsa₁ nj'₅₄ 'nia'₂ jua'₂ le₂jiog₅ ángeles bá₄ quiong'₅₄ jniog₄ 'í₁ quió'₅? ¡'É₂ guë₄ bá₄ jaun₂ ca₂tág₂ jniog₄ jme₁rë₂ 'e₂ caun₂ o₂me'₅₄ dsi₅ rë₂cha₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂! ⁴Chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ mi'₅₄ cha₂ quián₂ 'nia'₂, rín'₅₄ jniog₄, 'e₂ lë₃ o₂nó'₅ 'nia'₂ o₂dsia'₅₄ dso₄ ne₄ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ quen₅ le₃quió'₅ guá'₅? ⁵Juá'₅ jniá₂ le₂në₅ ia₁jaun₂ le₃guen'₅₄ 'nia'₂ ca₂la₂. ¿O₃ bá₄ 'i₁jan₂ jmá'₃ tsá₃ 'ein₂ chan₂ jin'₄ 'nia'₂ i₂qui'₅₄ jmi₄ jme₃rë₃ mi'₅₄ a₂niog₅ jin'₄ rín'₅₄? ⁶¿Rë₂ guë₄ dsió₅, lí₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ jan₂ rín'₅₄ jniog₄ dsi₂dsiá₃ dso₄ ne₄ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂?

⁷Chi₂jua'₂ ma₂tion'₅₄ 'nia'₂ mi'₅₄ jin'₄ 'nia'₂, co₂dsia₅ ma₂tán'₂ bá₄ 'nia'₂ jág₁ chi₂jua'₂ le₂jaun₂. ¿Tsa₁ dse₃ guë₄ jmo₃ dsa₂ co₂nei'₅₄ tió'₃ dsi₅ a₂caun₂ lë₁dsi₂njí₂ jmóg'₂ riin'₅₄? ¿Tsa₁ dse₃ gué₄ guén₄ jniog₄ jui₁ang₁₂ 'e₂ 'ang₃ quián₂? ⁸La₁ 'nia'₂ në₃, jmag'₅₄ dsa₂, 'ang'₂ quió'₅ dsa₂; ca₂të₂ ja₁con₂ rín'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ jmo'₂ le₂në₅. ⁹¿O₃ bá₄ tsá₃ nj'₅₄ 'nia'₂, tsá₃ ja₁gon₂ Diú₄ ca₂tín₂ dsa₂ i₂tsá₃ cuí₅ Diú₄? Tsá₃ cuí₅ 'nia'₂ jmi₄ jua'₅₄ a₂le₃gang'₂, ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂i₂nio₄ nió'₅ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ lë₅ dsi₂igu₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂qui₂jme₂juin'₂ diú₄ lag₄, jui₁lia'₂ dsa₂ nj'₂ i₂dsi₂jnjia₅ dsi₅ 'io₅₄, * jui₁lia'₂ dsa₂ nj'₂ i₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ nj'₂ rín'₅₄, ¹⁰ jui₁lia'₂ dsa₂ 'ang₂, dsa₂ i₂ua'₂ dsi₅, dsa₂ i₂i₂nio₄ 'en₅, dsa₂ i₂i₂nio₄ qui₂dsia₂₃ jág₁ të₂jág₁, dsa₂ i₂lí₂ cu₄ të₂le₃ quian'₅₄ a₂'rjo₅₄ jme₂gain₂₃ riin'₅₄: dsa₂ le₂'éi₂ në₃, tsá₃ ca₂tíin₂ ja₁gon₂ Diú₄. ¹¹Le₂në₅ bá₄ jme₁chan₂ i₂lin₅₄ 'nia'₂ le₂jñia₅. La₁ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ma₂qui₂ca₂rín'₃ jme₂dsi₂ quián₂ 'nia'₂, ma₂lë₅ 'í₁ quiáin₅, ca₂guei₃ Diú₄ 'nia'₂ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rín'₂ 'nia'₂, të₂le₃ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesús, quian'₅₄ guë'₂ Jme₂dsi₂ quián₅ Diú₄ quián₂.

A₂'nió'₅ jmo₃ dsa₂ 'í₁ ni₁ñi₁₂

¹²Chan₂ dsa₂ i₂juá'₂: "I₄ bá₄ 'éi'₃ le₃jmo₃ dsa₂ 'e₂ 'nio₃ jmo₃." Dsón'₂ bá₄ dsau₅, la₁ tsá₃ jua'₅₄ ca₂le₃jé₃ jaun₂ jme₂o₅₄. Dsau₅ bá₄ "I₄ 'éi'₃ le₃jmo₅₄ jniá₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ 'nio₃ jmo₅₄", la₁ia₁ tsá₃ cuí₄ jniá₂ jmi₄ jua'₅₄ co₂dsia₅ jin'₄ jniá₂ co₂nei'₅₄ ne₄ 'i₁caun₂. ¹³Dsau₅ bá₄ jui₁lia'₂ juá'₂ dsa₂: "Lë₅ má₃ o₄quió'₄ rë₂tú'₅ dsa₂; rë₂tú'₅ guë'₂ dsa₂ lë₅ o₄quió'₄ má₃." La₁ já₅ jmi₄ a₂'én₂ Diú₄ ta₁tin₃. La₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ quií'₅ ni₁ñi₁₂ jua'₅₄ a₂'no₃ dsa₂ dso₄ quian'₅₄ i₂sián'₂. Ta₁ a₂quií'₅ ni₁ñi₁₂, a₂jme₃ti₃ ta₁ ne₄ Te₁gui'₅₄ bá₄ jaun₂; jaun₂ Te₁gui'₅₄ në₃ i₂cuë₅ bí₂ quió'₅ ni₁ñi₁₂. ¹⁴Ia₁ jui₁lia'₂ ca₂jme₃jen'₅₄ Diú₄ Te₁gui'₅₄ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅, le₂jaun₂ bá₄ jmo₃ a₂jein'₅₄ guë'₂ jniog₄ ján₃.

¹⁵¿Tsa₁ nj'₅₄ 'nia'₂ jaun₂ a₂tén₅ të₂le₃ quió'₅ Cristo bá₄ ni₁ñi₁' 'nia'₂? ¿On₃ bá₄ lé₂ le₃tion₄ jniog₄ jui₁lia'₂ a₂tén₅ ni₁ñi₁ Cristo le₃ja₁con₂ jui₁lia'₂ jan₂ 'io₅₄ i₂'nag₅ quió'₅? ¡Tsá₃ jui₁le₅₄ bá₄ le₂jaun₂! ¹⁶¿Tsa₁ nj'₅₄ 'nia'₂, jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ nj'₂ i₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ jan₂ 'io₅₄ i₂'nag₅ quió'₅, co₂'nió'₄ caun₂ ni₁ñi₅ bá₄ lë₅ jë₁le₃oin₃ le₂jaun₂? Ia₁ ne₄ Si₂ juá'₂: "Co₂'nió'₄ caun₂ ni₁ñi₅ lë₂

* ^{5:13} Deuteronomio 17:7; 19:19; 21:21,24; 24:7. * ^{6:9} o₃, "dsa₂ nj'₂ i₂'nag₅ quió'₅."

le₃oin₃ le₂jaun₂.[†] ¹⁷ La₁ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂rë₂quian'₅₄ Te₁gui'₅₄, co₂'nió'₄ jan₂ jme₂dsí₂ bá₄ lë₂ quiain'₅₄.

¹⁸ Cuïng₄ 'nia'₂ ja₁con₂ a₂'lig'₅₄ jui₁lia'₂ a₂qui₂'no₅ dsa₂ dso₄ quian'₅₄ i₂sián'₂. Jui₁'e₂ gué₃ dso₄ siá'₂ a₂'no₅ dsa₂, 'no₂₃ le₃co'₅₄ ni₁ñi₁₂ bá₄. La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ i₂tsá₃ lín₅ dsí₂i₂gu₂, 'no₂₃ dso₄ ja₁con₂ ni₁ñi₁ 'ñiog₅ bá₄. ¹⁹ ¿Tsa₁ ñi₁'₅₄ 'nia'₂ a₂lë₅ ni₁ñi₁ 'nia'₂ caun₂ guá'₅ ja₁'en₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ i₂ma₂cu₃ Diú₄? Jaun₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂tén'₅ guion'₅₄ 'nia'₂; ²⁰ ia₁ i₂ma₂ca₂lán₂ 'mu'₅₄ lín₃ Diú₄ 'nia'₂. Jaun₂ bá₄ lë₃ ca₂tín₂ 'nia'₂ jme₁gan₃ Diú₄ të₂le₃ quian'₅₄ ni₁ñi₁ 'nia'₂.

7

A₂to'₂ jág₁ dse₃ të₂le₃ quió'₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jén'₂ gu₂

¹ La₂ jein'₄ jniá₂ jág₁ quián'₂ 'nia'₂ a₂juá'₂ 'nia'₂ ne₄ si₂ a₂ca₂chen₂ 'nia'₂ ne₃. ² Dsón'₂ bá₄ dse₃ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ co₂ñei'₅₄ tsá₃ jén'₂ dsa₂ ñe'₂ gu₂; la₁ 'uig₅₄ ia₁ ñí₄ lë₃ qui₂i₂nio₄ dsa₂ jmo₂₃ 'lig'₅₄ jmig₄ në₃, jaun₂ bá₄ lë₃ co₂ñei'₅₄ jui₁jen'₅₄ bá₄ dsa₂ mí₂ dsa₂ ñe'₂ gu₂, jui₁le₂chan₂ bá₄ dsí₂i₂gu₂ le₂jain₂ le₂jain₂. ³ Dsa₂ ñe'₂ gué'₂ në₃ ca₂tín₂ jme₃ti₃ ca₂le₃jé₃ con'₂ a₂ca₂tín₂ jme₃ti₃ le₃ja₁con₂ dsí₂i₂gu₂ ca₂le₃jé₃ con'₂ a₂ca₂tín₂ jme₃ti₃. ⁴ On₃jua'₅₄ a₂ca₂tín₂ 'ñiog₅ dsa₂ mí₂ ni₁ñi₁₂ 'ñio'₂; a₂ca₂tín₂ dsa₂ ñe'₂ quiáin₅ bá₄ ján₃. Ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ dsa₂ ñe'₂ táng₃, on₃jua'₅₄ a₂ca₂tín₂ 'ñiog₅ 'éi₂ ni₁ñi₁₂; a₂ca₂tín₂ dsa₂ mí₂ quiáin₅ bá₄ ján₃. ⁵ Tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ guéin'₄ le₂jang'₂ le₂jang'₂, jnjia'₅₄ lia'₂ chi₂jua'₂ 'niog'₂ jmó'₂ 'nia'₂ caun₂ jág₁ a₂tsá₃ tiáng'₄ 'nia'₂ co₂lë₅ tin₃-'ni₅ jmig₄ ia₁ a₂'niog'₂ jmó'₂ ca₂ne₅₄ chi₁léng'₄ Diú₄, jme₂'ing'₄ të₁lia'₂ jmig₄ jaun₂. Jé₁ma₂ca₂ñi₂ jmig₄ jaun₂, tián'₂ táng₃ 'nia'₂. Ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁ca₂cáun₃ táu₂ i₂së₃dsen₃ në₁jua'₂ tsá₃ ca₂tió'₃ 'au'₂ 'nia'₂.

⁶ Ca₂le₃jé₃ a₂juá'₅ jniá₂ në₅ cué₅ jniá₂ 'nia'₂ jmig₄, on₃jua'₅₄ rë'₂ a₂ton'₂ jniá₂ 'nia'₂ caun₂ 'éi'₃. ⁷ Con'₂ juá'₅ jniá₂ 'ñio₃, 'nio₃ jniá₂ jua'₅₄ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ ñe'₂ lín₅ lia'₂ líng₅ 'ñio₃; la₁ con'₂ në₅ tin₂ Diú₄ jma₃quén₅ ma₂cué'₃ dsa₂ 'a₂ lia'₂ niog₅ lín₅ dsa₂ le₂jain₂ le₂jain₂.

⁸ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ gu₂ le₁jen'₂, jui₁lia'₂ dsa₂ mí₂ i₂ma₂'ní₂ në₃, juá'₅ jniá₂ 'e₂ gué₄ dse₃ jua'₅₄ co₂ñei'₅₄ bá₄ tsá₃ ma₃jein'₂ gu₂, tiaín'₃ jui₁lia'₂ chan₂ jniá₂ tsá₃ 'ein₂ gua₅₄ quiang'₅₄.

⁹ La₁ia₁ në₁jua'₂ tsá₃ qui'₅₄ jmig₄ jmo₃ tió'₃ dsí₅ në₃, jui₁jein'₅₄ gu₂, ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ bá₄ jéin'₂ co₂ñei'₅₄ gu₂, lia'₂ con'₂ gué₄ a₂ñi₄ dsíin'₂ 'ñiog₅.

¹⁰ La₁ juá'₅ jniá₂ juíg₂ ca₂le₃jín₃ jui₁lia'₂ i₂ma₂tián'₅ le₁jen'₂ gu₂, tsá₃ ma₃o₁tein₅₄ riin'₅₄ le₂jain₂ le₂jain₂. 'Éi'₃ në₅ on₃jua'₅₄ 'éi'₃ quió₃ jniá₂ 'ñio₃; 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ 'ñiog₅ bá₄ në₅.

¹¹ La₁ në₁jua'₂ chan₂ jan₂ dsa₂ mí₂ ca₂téin₂ dsí₂i₂gu₂, jui₁gua₂ bá₄ tei₄ 'ñiog₅; o₃ jui₁'ei₅₄ bá₄ táng₃ caun₂ jág₁ quian'₅₄ dsí₂i₂gu₂ 'e₂. Le₂në₅ bá₄ jui₁lia'₂ dsa₂ ñe'₂ táng₃, tsá₃ 'nió'₅ téin₂ dsa₂ mí₂ quiáin₅.

¹² Juíg₂ jniá₂ jui₁lia'₂ i₂sián'₂, (jág₁ quió₃ 'ñio₃, on₃jua'₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄): Chi₂jua'₂ tsá₃ 'én₂ dsa₂ mí₂ quiáin₅ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ 'én₂ rin'₅₄ jniog₄, la₁ në₁jua'₂ 'ñio₂ bá₄ dsí₅ dsa₂ mí₂ 'éi₂ guá₅ quiong'₅₄, tsá₃ 'nió'₅ téi₂ rin'₅₄ jniog₄ 'éi₂. ¹³ O₃ chi₂jua'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂tsá₃ 'én₂ lín₅ dsí₂i₂gu₂ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂én₂, la₁ në₁jua'₂ 'ñio₂ bá₄ dsí₅ guá₅ quiain'₅₄ dsa₂ mí₂ 'éi₂, ján₃ bá₄ tsá₃ ca₂tín₂ dsa₂ mí₂ téi₂ ján₃. ¹⁴ Ia₁ jui₁lia'₂ dsí₂i₂gu₂ i₂tsá₃ 'én₂ në₃, ma₂jmo₅ bá₄ Diú₄ a₂lë₅ 'í₁ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ mí₂; dsa₂ mí₂ i₂tsá₃ 'én₂ në₃, lë₅ bá₄ 'í₁ quián₅ Diú₄ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ ñe'₂ i₂én₂ rin'₅₄ jniog₄. Jua'₅₄ mei'₂ tsá₃ le₂jaun₂, 'úin₂ chi'₂-guein₂ quián₂ 'nia'₂ tsá₃ le₁jín₃. La₁ia₁, lia'₂ con'₂ tí₅ jág₁, ma₂jñiò₅ bá₄ 'éi₂. ¹⁵ La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ ñe'₂ o₃ dsa₂ mí₂ i₂tsá₃ 'én₂ në₃, chi₂jua'₂ tion₅₄ 'nio₃ téin₂ riin'₅₄, jui₁tein₅₄ riin'₅₄. Tsá₃ lë₅ jua'₅₄ rë₂jnág₅ jui₅ quió'₅ dsa₂ i₂én₂

† 6:16 Génesis 2:24.

rín⁵⁴ chi₂jua₂ le₂jaun₂.* Ia₁ ma₂të₃ Diú₄ jniog₄ a₂le₃chong₂ le₁'ág₄ tei₄ dsí₅. ¹⁶ Ia₁, ¿'a₂ lia₂ njí⁵⁴ 'ne₂ dsa₂ mí₂, jua⁵⁴ lé₂ long⁵⁴ dsí₂i₂gog₂? Le₂jaun₂ guë₂ 'ne₂ dsa₂ ñe₂, ¿'a₂ bá₄ lia₂ njí⁵⁴ jua⁵⁴ lé₂ long⁵⁴ dsa₂ mí₂ quiáng₂?

¹⁷ Jñia⁵⁴ lia₂ jui₁i₂nio₄ dsa₂ le₂jain₂ le₂jain₂ jui₁lia₂ niog₅ lë₅ jui₅ ma₂chei₃ Te₁gui⁵⁴, lia₂ con₂ lë₅ ma₂të₅ Diú₄. 'Éi₃ në₅ cuë₅ jniá₂ ca₂le₃jín₃ guá⁵. ¹⁸ Chi₂jua₂ i₂lin₅₄ ma₂le₁uïng₁ lo₄ lia₂ con₂ jme₁ca₂rë₃'éin₂ ca₂të₃ Te₁gui⁵⁴, tsá₃ jui₁jme₂tsíin₃ lé₄ jaun₂. O₃ chi₂jua₂ 'ein₂ ca₂rë₃'én₂ le₃quió⁵ Te₁gui⁵⁴ të₃ tsá₃ rë₂uïng₄ quió⁵, tsá₃ jui₁guein₁₂ uíng₃ quió⁵. ¹⁹ Ia₁ tsá₃ 'e₂ dsen₅₄ ta₁ jua⁵⁴ rë₂uïng₄ o₃ tsá₃ rë₂uïng₄ quió⁵ dsa₂ te₁i₂nio₅₄. A₂jme₃ti₃ 'éi₃ quió⁵ Diú₄ bá₄ dsa₂ dsen₅₄ ta₁. ²⁰ Le₂jan₂ le₂jan₂ bá₄ dsa₂ ca₂ti₂ le₃chain₂ lia₂ con₂ lïin₅ 'ñiog₅ lia₂ con₂ jme₁ca₂të₃ Te₁gui⁵⁴. ²¹ Chi₂jua₂ jme₁líng₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ a₂tsá₃ 'liang⁵⁴, lia₂ con₂ jme₁ca₂të₃ Te₁gui⁵⁴, tsá₃ jmo₂ 'i₅ 'au₂ a₂jaun₂; la₁ chi₂jua₂ ca₂cuín₃ jmíg₄ a₂tsá₃ ma₃léng₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁, ja₂lin₃ guë₄ dse₃ quio⁵⁴ jui₅ jaun₂. ²² Jui₁lia₂ dsa₂ i₂jme₁lín₄ i₂jme₂ti₅ ta₁ ne₄ dsa₂ lia₂ con₂ jme₁ca₂të₃ Te₁gui⁵⁴, la₁ rë₂në₃ në₃ ma₂lín₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ le₃ja₁con₂ Te₁gui⁵⁴. Ján₃ bá₄ guë₂ le₂jaun₂ jui₁lia₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'ein₂ ne₄ jme₁jme₂ti₃ lia₂ con₂ jme₁ca₂të₃ Te₁gui⁵⁴ la₁ rë₂në₃ guë₂ në₃, ma₂lín₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Cristo. ²³ I₂ca₂quín₁ 'mu⁵⁴ lín₃ bá₄ 'nia₂ ca₂láu₂ Cristo. Jaun₂ tsá₃ ma₃cuín₅ 'nia₂ jmíg₄ jua⁵⁴ a₂jme₁ti₄ guë₄ ne₄ dsa₂ mí₂güíg₃. ²⁴ Le₂në₅ bá₄ jaun₂, 'nia₂ rín⁵⁴ jniog₄, jui₁tión₂ bá₄ 'nia₂ lia₂ jme₁líng₄ lia₂ con₂ jme₁ca₂të₃ Diú₄ 'nia₂.

²⁵ Në₃ në₃, jui₁lia₂ dsa₂ mí₄ i₂tsá₃ dsa₂ ñe₂ ma₂jiog₅, tsá₃ 'e₂ 'éi₃ ma₂ñjí₂ jniá₂ ja₁con₂ Te₁gui⁵⁴. La₂ cuë₅₄ jniá₂ jág₁ lia₂ con₂ njí₂ dsí₃, co₂'níó⁴ jan₂ i₂tí₅ jág₁ quió⁵ ia₁ a₂ñéi₂ dsí₅ Te₁gui⁵⁴. ²⁶ Jaun₂ líng₂, ja₂lin₃ guë₄ dse₃ jua⁵⁴ co₂ñei⁵⁴ guë₄ jui₁chan₂ bá₄ 'nia₂ 'a₂ lia₂ lë₅ chang₂, 'uig₅₄ ia₁ 'ñio₅ lin₃ cha₂ o₂me⁵⁴ dsí₅ jmíg₄ rë₂né₃. ²⁷ Chi₂jua₂ ma₂jen₂ gog₂, tsá₃ jmó₂ 'au₂ jua⁵⁴ téng₄ ríng₂. Chi₂jua₂ tsá₃ ma₂jen₂ guë₂ gog₂, tsá₃ lë₁'nág₂ dsa₂ mí₂ i₂ne⁵⁴ quiang⁵⁴. ²⁸ La₁ në₁ja₂ ca₂jen₂ guë₂ gog₂, on₃ja₁ 'e₂ dso₄ jaun₂. Le₂jaun₂ bá₄ ján₃ jui₁lia₂ dsa₂ mí₄, chi₂jua₂ ca₂jéin₂ gu₂, on₃ja₁ 'e₂ dso₄ jaun₂ ján₃. La₁ jñia⁵⁴ lia₂ a₂jaun₂ bá₄ juá₅ jniá₂, le₃chain₂ quian₅ o₂me⁵⁴ dsí₅ mí₂güíg₃ la₂. A₂jaun₂ tsá₃ jme₁'nio₃ jniá₂ dsí₂ñjí₂ 'nia₂.

²⁹ A₂la₂ bá₄ 'nio₃ jniá₂ juá₄, rín⁵⁴ jniog₄. Tsá₃ ma₃uë₂ le₃'ag₄ a₂dsíog₄ Jmíg₄ quió⁵ Te₁gui⁵⁴. 'Uig₅₄ jaun₂, juíg₂ jniá₂ 'nia₂: në₃ të₂le₃ ne₄ jui₅, ca₂le₃jín₃ i₂ma₂tián⁵ quian⁵⁴ dsa₂ mí₂, jui₁le₂chain₂ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ dsa₂ mí₂ quiáin₅ chan₂. ³⁰ Jui₁lia₂ dsa₂ i₂chan₂ qui₂le₁qui₂ dsí₅, jui₁jmo₁₂ bá₄ dsí₅ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ o₂i₁ dsí₅ chain₂. Le₂jaun₂ guë₂ jui₁lia₂ dsa₂ i₂jmo₅ 'io₂, ca₂ti₂bá₄ jmo₃ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ dse₃ chain₂. Le₂jaun₂ guë₂ ján₃ jui₁lia₂ dsa₂ i₂qui₂lá₅ 'e₂ lá₅, jui₁jmo₁₂ bá₄ dsí₅ në₂jag₄ bá₄ on₃ja₁ 'e₂ a₂quió⁵ 'e₂ ma₂lá₃. ³¹ Le₂jaun₂ guë₂ jui₁lia₂ dsa₂ i₂jmó₂ ta₁ a₂cha₂ mí₂güíg₃ la₂, jui₁jmo₁₂ bá₄ dsí₅ në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ chi₂quiain₂₃ jmíg₄ a₂jaun₂. Ia₁ ma₂ja₂quián₃ dsí₃ñjí₂ bá₄ lia₂ lë₅ mí₂güíg₃ la₂.

³² Jaun₂ 'nio₃ jniá₂ tsá₃ tón₂ 'nia₂ qui₂le₁quian₄ 'nia₂ o₂i₁ dsí₅. Ia₁ jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ ñe₂ i₂con₂ 'ño₂ i₂tsá₃ dsa₂ mí₂ quian⁵⁴, 'i₅ dsí₅ të₂le₃ quió⁵ Te₁gui⁵⁴, ton₂ jmo₂₃ bá₄ a₂'ño₂ dsí₅ 'éi₂. ³³ Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂jen₂ gu₂ në₃, 'ño₅ lin₃ guë₄ dsan₂ dsí₅ jui₁lia₂ 'e₂ a₂niog₅ cha₂ mí₂güíg₃, 'a₂ lia₂ jmo₃ a₂'ño₂ dsí₅ 'io₅₄ quiáin₅. ³⁴ Jma₃quéñ₅ bá₄ dsí₂jiog₅ dsí₅. Jui₁lia₂ jan₂ 'io₅₄ i₂tsá₃ gu₂ ma₂rë₂jen₂, o₃ jan₂ dsa₂ mí₄ 'e₂, 'ño₅ guë₄ dsan₂ dsí₅ të₂le₃ o₄quió⁴ Te₁gui⁵⁴, a₂'ño₃ léin₂ 'í₁ le₃ja₁con₂ Diú₄, lia₂ le₃quió⁵ ní₁ñjí₁₂, lia₂ le₃quió⁵ jme₂dsí₂ në₃. La₁ jui₁lia₂ dsa₂ mí₂ i₂ma₂chan₂ dsí₂i₂gu₂ guë₂ në₃, 'ño₅ lin₃ guë₄ dsan₂ dsí₅ jui₁lia₂ 'e₂ niog₅ cha₂ mí₂güíg₃, 'a₂ lia₂ jmo₃ a₂'ño₂ dsí₅ dsa₂ ñe₂ quiáin₅.

* **7:15** lit. "Tsá₃ chi₁'ño₅₄ dsa₂ i₂'én₂ rín⁵⁴ chi₂jua₂ le₂jaun₂."

³⁵ A₂dse₃ quián' ₂bá₄ 'nia' ₂juá' ₅jniá₂ le₂në₅, on₃jua'₅₄ rë'₂ a₂jni₄ jniá₂ quián' ₂'nia' ₂, të₂le₃ ia₁jaun₂ le₃chan' ₂'nia' ₂lia' ₂con' ₂dsi₂ten₅₄, ia₁jaun₂ lé₂jang'₅₄ 'nia' ₂'au' ₂ne₄ Te₁gui'₅₄ të₃tsá₃ jnág₅cha₂.

³⁶ La₁ chi₂jua' ₂'ein₂ chan₂ jan₂ dsa₂ m_{i4} i₂jme₁ma₂li'₅₄ jág₁ a₂jéin' ₂gu₂ quiain'₅₄, ton' ₂ma₂ca₂ñj₂ jmig₄ i₁jéin' ₂gu₂, chi₂jua' ₂lín₂ a₂tsá₃ jmo₂₃ lia' ₂dsi₂ten₅₄ ja₁con₂ 'éi₂, chi₂jua' ₂le₂jaun₂ dsi₂ten₅₄ lé₂ a₂jéin' ₂gu₂, ju_{i1}jmo₁₂ bá₄ 'a₂lia' ₂'ñio₂ dsí₅; lé₂ bá₄ qui₂jéin' ₂gu₂, ia₁on₃jua'₅₄ 'e₂ dso₄ jaun₂. ³⁷ La₁ ju_{i1}lia' ₂dsa₂ i₂ma₂ei₅ caun₂ dsí₅, on₃jua'₅₄ a₂'nió'₅ 'ein₂ qui₂chi₂quióng₂ jmig₄, të₂le₃ qui'₅₄ jmig₄ jmo₃ 'í₁'ñiog₅, a₂dse₃ bá₄ jaun₂. ³⁸ Jaun₂ le₂në₅ bá₄, ju_{i1}lia' ₂dsa₂ i₂jén' ₂gu₂, a₂dse₃ bá₄ jmo₂₃; la₁ia₁ ju_{i1}lia' ₂i₂tsá₃ jén' ₂gu₂ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ jmo₂₃.†

³⁹ 'I₄ 'éi'₃ jnog₃ dsa₂ m_{i2} jnjai₃ dsí₂i₂gu₂ 'a₂con' ₂jnia'₅₄ jmig₄ chan₂ 'éi₂. Né₁ca₂jon₃ dsí₂i₂gu₂ gué'₂ në₃, jaun₂ gué₄ le₃jiin₅₄ guá₃ táng₃ jéin' ₂gu₂ chi₂jua' ₂'ein₂ quiain'₅₄ 'nio₃, la₁ lë₃ jua'₅₄ lín₅ dsa₂ 'én₂ 'éi₂. ⁴⁰ La₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ le₃chain₂ jua'₅₄ co₂ñei'₅₄ tsá₃ ma₃gu₂ jéin' ₂táng₃. Le₂në₅ con' ₂lín₂ jniá₂ bá₄. Qui₂dsí₂jiog₅ dsí₃ con' ₂lë₅ jnog₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ bá₄, lín₂ jniá₂.

8

Jui_{i1}lia' ₂ñj₄ já' ₂a₂qui₂rë₂jen'₅₄ ne₄ diú₄ lag₄

¹ La₂ juá' ₄táng₃ jui_{i1}lia' ₂cuente quió'₅ nj₄ já' ₂a₂qui₂jén'₅ dsa₂ ne₄ diú₄ lag₄. Dsón' ₂bá₄ jaun₂cha₂a₂ne₄jniog₄, ca₂le₃jág₃. Jui_{i1}lia' ₂a₂ñj₅ dsa₂ në₃, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ a₂róin₂; la₁ jui_{i1}lia' ₂a₂'nio₃ dsa₂ riin'₅₄, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ a₂dsí₂cóin₃. ² Chi₂jua' ₂chan₂ i₂juá' ₂ma₂tiin₂, tsá₃ bá₄ gué'₂ e₂ ma₂tiin₂ lia' ₂con' ₂dsi₂ten₅₄ le₃tiin₂. ³ Chi₂jua' ₂'ein₂ të₃dsón' ₂'nioi₃ Diú₄, i₂cuin₅ bá₄ Diú₄ dsa₂ le₂'éi₂.

⁴ Jaun₂ në₃, jág₁ jui_{i1}lia' ₂a₂quig'₂ dsa₂ nj₅ a₂ma₂të₁no₁ në₂jén'₃ dsa₂ ne₄ diú₄ lag₄: ne₄ bá₄ jniog₄ jaun₂, 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ quen₅ jui_{i1}lia' ₂diú₄ lag₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, ia₁ jnia'₅₄ lia' ₂jan₂ bá₄ Diú₄ chan₂. ⁵ Jui_{i1}a₂ gué₃ la₂ chan₂ i₂të'₂ dsa₂ diú₄ guei'₅₄ i₂juíg₃ quian'₅₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, (ia₁ të₃dsón' ₂lë₅ le₂jaun₂ në₃, a₂niog₅ chan₂juin₅ "diú₄", ján₃ gué'₂ le₂jaun₂juin₅ i₂gon₂ján₃), ⁶la₁ të₂le₃ quián₂jniog₄ në₃, jnia'₅₄ lia' ₂jan₂ bá₄ Diú₄ chan₂, i₂lín₅ Jmei₂jniog₄, i₂ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ cha₂. Le₂jaun₂ gué'₂ jniog₄ në₃ chong₂ o₄quió'₄ 'éi₂. Jñia'₅₄ lia' ₂jan₂ tan₅₄ bá₄ i₂gon₂, i₂lín₅ Jesucristo. Të₂le₃ ne₄ o₄quió'₄ 'éi₂ bá₄ ca₂lë₃ ca₂le₃jé₃ a₂acha₂, ca₂të₂ jniog₄ guio₅₄ në₃, chong₂ të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂.

⁷ La₁ tsá₃ ca₂le₃jín₃ nj₅ a₂në₅. I₂chan₂ bá₄ gué₄ i₂qui₂ma₂tin₂ dsí₅ jme₂gain₃ diú₄ lag₄, jmo₂₃ bá₄ gué₄ dsí₅ jui_{i1}lia' ₂jme₁quig'₂ nj₅ a₂ma₂jáu'₅ ne₄ diú₄ lag₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂'uan₅₄ jme₂dsí₂ quió'₅, tsá₃ caun₂ a₂qui₂dsí₂jein₃ dsí₅, ma₂ca₂rë₃'iog₅ bá₄ jme₂dsí₂ quió'₅. ⁸ Dsón' ₂bá₄, on₃jua'₅₄ o₄quió'₄ má₃ náu₂ jniog₄ rë₂ ne₄ Diú₄. Ia₁ on₃jua'₅₄ a₂náu₂ rë₂ gué₄ ne₄ 'éi₂, në₁ja₂ ca₂que₅₄, on₃ gué'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ rë₂ tiog₂ në₁ja₂ tsá₃ ca₂que₅₄ gué'₂ táng₃. ⁹ La₁ia₁ jag₄ de₂ 'nia' ₂, ia₁ con' ₂tsá₃ nj₅ në₁qui₂ca₂sén₂ jui_{i1}lia' ₂i₂'uan₅₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂rë₂na₄ jui₅ quián₂ 'nia' ₂a₂lé₂ le₃quio'₅₄. ¹⁰ Chi₂jua' ₂ñj₄ 'ne₂ rë₂ 'a₂lia' ₂dsi₂ten₅₄ jmó'₂, në₁ja₂ ca₂jág₂ jan₂ rin'₅₄ i₂'uan₅₄, i₂tsá₃ lin₄ rë₂ nj₂ dsí₅, a₂ñéi₂ qué'₂ ja₁tión₂ diú₄ lag₄, 'e₂ bá₄ lé₂ në₁ja₂ ca₂tiá₂ dsí₅ 'éi₂ gué'₃ a₂ma₂rë₂jen'₅₄ ne₄ diú₄ lag₄? ¹¹ O₄quió'₄ a₂ñj₄ 'ne₂ jaun₂, dsi₃'én₂ ríng₂ i₂'uan₅₄ gué₄ në₃. Ca₂jon₃ Crísto o₄quió'₄ 'éi₂ bá₄ ján₃. ¹² Ia₁ në₁ja₂ jmo'₂ 'nia' ₂a₂tsá₃ caun₂ a₂qui₂dsí₂jein₃ dsí₅ ríng₂ i₂'uan₅₄, 'nau' ₂'nia' ₂dso₄ të₂le₃ ne₄ Crísto. ¹³ Jaun₂ lë₃, chi₂jua' ₂léi₄ 'ñjó₃ bá₄ jniá₂

† ^{7:38} o₃, "La₁ chi₂jua' ₂'ein₂ chan₂ jan₂ ja₁míg₄ i₂ë₁ca₂ñj₅ nj₂ a₂jéin' ₂gu₂, chi₂jua' ₂le₂jaun₂ lín₂ dsa₂ a₂dsi₂ten₅₄ gué₄, jui_{i1}mo₅₄ bá₄ 'a₂lia' ₂'ñio₂ dsí₅, lé₂ bá₄ cuiin₃ ja₁míg₄ a₂jéin' ₂gu₂, ia₁ on₃jua'₅₄ 'e₂ dso₄ jaun₂. La₁ në₁ja₂ chan₂ gué'₂ i₂lín₂ on₃jua'₅₄ a₂'nió'₅ 'ein₂ qui₂chi₂quióng₂ jmig₄, 'nio₃ a₂tsá₃ gu₂ jén₂ bá₄ ja₁míg₄, caun₂ bá₄ 'e₁ dsí₅ a₂të₃gua₄ ja₁míg₄ le₂jaun₂ të₃tsá₃ gu₂ jén₂, a₂dse₃ bá₄ jaun₂. Jaun₂ le₂në₅ bá₄, 'ein₂ qui₂cuin₅ ja₁míg₄ qui₂jen₂ gu₂, a₂dse₃ bá₄ jmo₂₃. Le₂jaun₂ gué'₂ jui_{i1}lia' ₂i₂tsá₃ cuin₅ ja₁míg₄ a₂jen₂ gu₂, ja₂lin₃ gué₄ dse₃ bá₄ ján₃."

jmo₂₃ a₂tan' dso₄ ríng'₃ o₄quió'₄ 'e₂ a₂guë', ja₂lin₃ guë₄ dse₃ o₁líg' jmig₄ tsá₃ ma₃quig'₅₄ ní₅, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃tiáin'₃ dso₄.

9

Jui₁lia'₂ a₂ca₂tín₂ jan₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú

¹ Dsón'₂ bá₄ rë₂na₄ jui₅ a₂ca₂tíng₂ ca₂le₃jé₃ con'₂ lë₅ ca₂tíng₂ ia₁ líng₅ dsa₂ i₂chen₄, ia₁ ma₂ca₂jing₅₄ bá₄ Jesú i₂lín₅ Te₁gui'₅₄ quián₂. Guion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ ně₃, líng'₅ co₂'nió'₄ ta₁ a₂rë₂jniá₂ quió₃, të₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄. ² An₁ chan₂ bá₄ i₂lin₅₄ jmo₅ dsí₅ a₂tsá₃ lín₅ jniá₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui'₅₄. La₁ 'nia'₂ ně₃, ca₂tín'₂ bá₄ 'nia'₂ jmó'₂ 'au'₂, le₂në₅ líng₅, ia₁ 'nia'₂ bá₄ líng'₅ i₂jág₅ léi₄ ta₁ quió₃, a₂të₃dsón'₂ líng₅ jan₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui'₅₄.

³ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂con₂ 'í₁ ja₁con₂ jniá₂, le₂la₂ bá₄ lë₅ jág₁ a₂jein'₅₄ jniá₂ quió'₅: ⁴ ¿o₃ bá₄ tsá₃ ca₂tín₂ jniá₂ gue₅₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ cuë₅ dsa₂ a₂guë'₅₄, o₃ 'e₂ cuë₅ dsa₂ a₂gui'₅₄ jáñ₃? ⁵ ¿O₃ bá₄ tsá₃ ca₂tág₂ jnia'₅₄ jniá₂ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂én₂ i₂jen₄ jnia'₅₄ gu₂ quian'₅₄, jui₁lia'₂ jmo₅ dsa₂ i₂chen₄ sián'₂ quian'₅₄ guë'₂ chi'₂ rìn'₅₄ Te₁gui'₅₄ 'ñiog₅, jui₁lia'₂ chan₂ Pe₄* ně₃? ⁶ ¿O₃ bá₄ lín'₂ 'nia'₂, jnia'₅₄ lia'₂ jniá₂ quian'₅₄ Bernabé ca₂tág₂ jmó₁ ta₁ a₂'nió₂ a₂dsí₃ñág₂? ⁷ ¿'Ein₂ bá₄ 'lió₂ jme₂ti₃ chi₂jua'₂ 'ñiog₅ bá₄ quí₃ 'liain'₅₄ a₂dsí₂ñí₂? ¿I₂'ein₂ bá₄ 'éi₂ i₂chéin'₅ ní₁uïng₂ uvas jua'₅₄ tsá₃ guë'₃ guë'₂ mí₂ jaun₂? O₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ jme₂can'₅₄ chein₄ lau₂, ¿Ján₃ guë'₂ tsá₃ lé₂ le₃ 'ín'₂ dsí₁ já₂? ⁸ Tsá₃ o₁len₂ 'nia'₂ jua'₅₄ jniá₂ a₂lë₂juá'₅ con'₂ lë₂ dsí₃ 'ñío₃; jáñ₃ bá₄ le₂në₅ juá'₂ ne₄ Si₂ 'Éi'₃. ⁹ Ia₁ chi₁ton₅ ne₄ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés le₂la₂: "Tsá₃ tó'₂ 'nia'₂ 'nei₅₄ mí₂'o₄ ca₁juí₅ i₂jmo₅ ta₁ i₂chén₂ mí₂ trigo."† ¿A₂i₅ dsí₅ Diú₄ ca₁juí₅ a₂juá'₂ le₂jaun₂? ¹⁰ ¿O₃ a₂juá'₂ o₄quián₂ jniog₄ bá₄? Dsón'₂ bá₄ o₄quián₂ jniog₄ bá₄ ca₂i₃to'₅₄ 'éi'₃ ně₅ ne₄ Si₂. Ia₁ le₂jaun₂ bá₄ lë₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂quia'₂ 'uë₃ quian'₅₄ guë'₂ dsa₂ i₂cág'₅ mí₂ trigo. Tsá₃ a₁jaun₂ jua'₅₄ a₂lë₁jmo₅ dsa₂ 'éi₂ ta₁ a₂jmo₂₃, jua'₅₄ tsá₃ 'ín₂ dsí₅ a₂ca₂tín₂ a₂cág'₃ jaun₂. ¹¹ Jaun₂ le₂në₅, chi₂jua'₂ jaun₂ ma₂jní₁ jnia'₅₄ jé₄ quián₂ 'nia'₂ caun₂ jon₂ a₂gu₂dsí₂, ¿a₁lin₃ 'ñio₅ lín'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂cag'₄ ca₂la₂ ja₁con₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ a₂dsí₃ñág₂ jnia'₅₄ të₁lia'₂ chong₂? ¹² Chi₂jua'₂ ca₂tín₂ dsa₂ sián'₂ a₂jme₁'oin₄ 'nia'₂, 'ë₂ guë₄ bá₄ ca₂tág₂ jnia'₅₄.

La₁ tsá₃ 'e₂ ma₂ca₂chi₁quian₁ jnia'₅₄ 'nia'₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂mí₂ a₂ca₂tág₂ jnia'₅₄ jaun₂. Ma₂jmó₁ bá₄ jnia'₅₄ tió'₃ dsí₅ ca₂le₃jé₃ ia₁jaun₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ cha₂jnág₅ a₂qui₂dsí₃'ag₅ jág₁ dse₃ quió'₅ Cristo. ¹³ ¿Tsa₁ njí'₅₄ 'nia'₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ a₂jñiо₅ dsí₂né₂ guá'₅, guë'₅ jui₁lia'₂ a₂cha₂ dsí₂né₂ guá'₅; jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tion₅₄ qui₂jme₂ti₃ ne₄chei₂ ně₃, jáñ₃ guë'₂ quein₅₄ gue₂₃ a₂jén'₅ ne₄chei₂? ¹⁴ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ Te₁gui'₅₄ 'éi'₃, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂i₂nio₄ qui₂'ë₂ já₁ dse₃, quian'₅₄ ta₁ jaun₂ le₃chain₂. ¹⁵ La₁ jniá₂ ně₃, tsá₃ 'e₂ ma₂ca₂chi₁quian₁ jniá₂ jmig₄ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂tion₅₄ lë₂ a₂ca₂tíng₂. On₃ guë'₂ jua'₅₄ jaun₂ jmo₅ jniá₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂'ín₂ dsí₃ a₂jmó'₂ le₂jaun₂ quian'₅₄ jniá₂. ¡Të₂le₃ quió₃ jniá₂, ja₂lin₃ guë₄ dse₃ jua'₅₄ jóng₂, lia'₂ con'₂ guë₄ ně₁jua'₂ 'ein₂ jnë₅ jui₅ a₂tsá₃ ma₃jme₁ti₁₂ guë₄ ta₁ quió₃ a₂jmo₂₃ táng₅!

¹⁶ La₁ia₁, jui₁lia'₂ jme₁'ë₅ jniá₂ jág₁ dse₃, tsá₃ ca₂tín₂ jniá₂ dsí₅₄ jág₁ tå'₅, ia₁ tion₅₄ 'nió'₅ ca₂tíng₂ bá₄ qui₂'ë₄ dsa₂ jág₁ dse₃. ¡E₂ guë₄ juíg₂ jniá₂ ně₁jua'₂ tsá₃ ma₃ca₂'ë₃ jniá₂ jág₁ dse₃! ¹⁷ Ia₁ ně₁jua'₂ 'ë₅ jniá₂ jág₁ dse₃ a₂'ñio₂ dsí₃ 'ñío₃, gue₅₄ bá₄ 'liang₅₄. La₁ ně₁jua'₂ tsá₃ jmo₂₃ a₂'ñio₂ dsí₃ 'ñío₃, a₂lë₁jme₂ti₁ bá₄ jniá₂ ta₁ a₂niog₅ gu₃ jmo₅₄. ¹⁸ ¿Na₅ bá₄ 'lian'₅₄ jniá₂ jaun₂ ně₃? A₂jaun₂ bá₄ 'lian'₅₄ jniá₂: a₂lé₂ qui₁'ë₄ jniá₂ jág₁ dse₃ ja₁con₂ dsa₂, a₂tsá₃ 'lia'₅₄ can₅₄, on₃jua'₅₄ chi₁quiang₁₂ jmig₄ gue₅₄ a₂ca₂tíng₂.

¹⁹ Ojnjia'₅₄ la₂ jin₅₄ jniá₂, on₃jua'₅₄ chan₂ 'ein₂ ne₄ jme₂ti₁, la₁ jmo₅₄ jniá₂ dsí₃ ně₂jag₄ bá₄ i₂ma₂rë₂'ñe'₅₄ jniá₂ quián₅ ca₂le₃jín₃, ia₁jaun₂ lë₂ le₃léi₂ guë₄ juín₅ dsa₂ të₂le₃ quió'₅ Cristo.

²⁰ Jui₁lia'₂ jme₁'eng₅₄ quiang₅₄ dsa₂ judíos, jmo₂₃ dsí₃ ně₂jag₄ bá₄ líng₅ co₂'nió'₄ jan₂ dsa₂ judío, ia₁jaun₂ cuín₃ jmig₄ a₂jóin₄ jniá₂, Jui₁lia'₂ ja₁con₂ dsa₂ i₂tion₅₄ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, jmo₅₄

* 9:5 griego: Cefas. † 9:9 Deuteronomio 25:4.

jniá₂ dsí₃ nē₂ jag₄ bá₄ a₂ eng₅₄ 'Éi'₃, ia₁ jaun₂ jón₄ jniá₂ jui₁ lia₂ i₂ tion₅₄ 'Éi'₃, (o₁ jnja_{'54} la₂ tsá₃ 'Éi'₃ jaun₂ 'eng₅₄ tē₃ dsón₂). **21** Tē₂ le₃ quió₅ guë₂ jui₁ lia₂ dsa₂ i₂ tsá₃ tion₅₄ 'Éi'₃ nē₃, ján₃ bá₄ co₂ ring₂ quian_{'54} dsa₂ 'éi₂ jmo₂₃ dsí₃, ia₁ jaun₂ jóng₄ jui₁ lia₂ dsa₂ i₂ tsá₃ tion₅₄ 'Éi'₃, (o₁ jnja_{'54} la₂ tsá₃ lon₄ jniá₂ ne₄ 'Éi'₃ quió₅ Diú₄, a₂ eng₅₄ bá₄ 'éi₃ quió₅ Cristo). **22** Jui₁ lia₂ ja₁ con₂ dsa₂ 'uan₅₄ i₂ tsá₃ lin₄ ma₂ én₂ rē₂, ján₃ bá₄ le₂ jaun₂ jmo₂₃ dsí₃ líng₅, ia₁ jaun₂ jóng₄ jui₁ lia₂ i₂ uan₅₄. Ja₁ con₂ ca₂ le₃ jín₃ dsa₂ ma₂ jmo₃ jniá₂ dsí₃ a₂ co₂ ring₂ quian_{'54} ca₂ lë₃ jín₃, ia₁ jaun₂ cuí₃ jmig₄ a₂ lë₂ le₃ lión₂ i₂ lin₅₄. **23** Ca₂ le₃ jé₃ a₂ nē₅ jmo₅ jniá₂ o₄ quió₄ jág₁ dse₃, ia₁ jaun₂ bá₄ quen_{'54} jniá₂ tē₂ le₃ quian_{'54} jág₁ dse₃.

24 ¿Tsa₁ njí_{'54} 'nia₂ jui₁ lia₂ dsa₂ i₂ nio₄ co₂ chi_{'54} jme₁ co₂₃, ca₂ le₃ jín₃ bá₄ 'éi₂ i₂ nioi₅₄, la₁ i₂ jan₂ tan₅₄ jui₁ lia₂ i₂ lí₂ bá₄, gue₅ premio? Le₂ jaun₂ bá₄ 'nia₂ ján₃, quen_{'2} bí₂ o₂ nóg_{'5} co₂ chi_{'54} ia₁ jaun₂ guéi_{'1} 'nia₂ premio. **25** Ca₂ le₃ jín₃ dsa₂ i₂ jme₂ tñ₅ ia₁ cha₂ ja₁ lë₄ jág₁ a₂ dsí₃ cáu₂, jmo₂₃ 'í₁ 'njog₅, ia₁ jaun₂ bá₄ lí₂ caun₂ corona a₂ jiog₅ co₂ na₂. La₁ jniog₄ nē₃ quen_{'2} bí₂ léi₂ caun₂ corona a₂ jiog₅ co₂ tan₅₄ bá₄. **26** Jaun₂ le₂ nē₅, 'njó₃ jniá₂ nē₃, on₃ jua_{'54} a₂ lë₁ i₂ njí₄ jniá₂ co₂ chi_{'54}; jaun₂ jme₁ quín_{'2} jniá₂, on₃ jua_{'54} a₂ lë₁ dsí₂ dsí₂ ja_{'2}. **27** Tē₂ le₃ jma_{'4} cué₅ uig₅ njí₃, nē₂ jag₄ bá₄ a₂ rë₂ 'ne_{'54}, con_{'2} tsá₃ njó₅ nē₁ jua_{'2} tē₁ tsing_{'4} 'lig_{'54} 'njó₃, lia_{'2} con_{'2} jme₁ ca₂ jme₁ ting₅ i₂ sián_{'2}.

10

To_{'2} jág₁ a₂ tsá₃ jme₃ gan₃ dsa₂ diú₄ lag₄

1 Tsá₃ 'nio₃ jniá₂ jua_{'54} a₂ tsá₃ njí_{'54} 'nia₂ rin_{'54} jniog₄, a₂ jme₁ tion₅₄ dsa₂ can_{'54} quián₂ jnia_{'54} ma₂ líg_{'2} né_{'3} jnei₅, jaun₂ gué₄ ca₂ njí₃ ca₂ le₃ jín₃ Jmi₁ njí_{'4} Guéin₂. **2** Ca₂ tón_{'2} dsa₂ co₂ lë₅ ca₂ le₃ jín₃ quiain_{'54} Moisés jé₄ jnei₅ quian_{'54} jé₄ jmi₁ njí_{'4} nē₃. **3** Le₂ jaun₂ bá₄ ján₃, ca₂ gué_{'3} co₂ dsia₅ ca₂ le₃ jín₃ má₃ a₂ gu₂ dsí₂; **4** ca_{'2} in_{'3} jmig₂ a₂ gu₂ dsí₂ ján₃. Ia₁ ca_{'2} in_{'3} jmig₂ a₂ ca_{'2} ia₂ dso_{'2} ni₁ lau₂ a₂ gu₂ dsí₂ jaun₂ a₂ ca₂ jme₃ quiong_{'54} ca₂ le₃ jé₃ jmig₄ tioin_{'54} jui₅. Ni₁ lau₂ jaun₂ nē₃, Cristo bá₄ 'éi₂. **5** La₁ ia₁, mei_{'2} tsá₃ le₃ jín₃ dsa₂ 'éi₂ nē₃, tsá₃ ca₂ jmo₃ a₂ njio₂ dsí₅ Diú₄. Jaun₂ ne_{'4} 'uig_{'54} jaun₂, qui₂ i₃ ga_{'54} ni₁ njí₁₂ 'uë₃ quein₂ co₂ njog₅ jaun₂.

6 Ca₂ le₃ jé₃ a₂ nē₅ ca₂ lë₃ ia₁ jaun₂ lë₅ caun₂ jág₁ a₂ jáng_{'5} léi₄ quián₂ jniog₄ jmig₄ nē₃, ia₁ jaun₂ tsá₃ jmo₁ jniog₄ 'ín₅ dsí₅ ja₁ con₂ a₂ lig_{'54}, jui₁ lia₂ ca₂ jmo₃ dsa₂ 'éi₂ 'ín₅ dsí₅. **7** Jaun₂ juíg₂ jniá₂ 'nia₂', tsá₃ jme₁ gan_{'3} 'nia₂' diú₄ lag₄, jui₁ lia₂ ca₂ jmo₃ i₂ lin₅₄ dsa₂ 'éi₂; jui₁ lia₂ juá_{'2} ne₄ Si₂: "Ca₂ tián_{'2} dsa₂ ca₂ gué_{'3} qui₂ ca_{'2} in_{'3} nē₃, jaun₂ gué₄ qui₂ ca₂ nau₂, ca₂ co₃."* **8** Tsá₃ ca₂ tág₂ jniog₄ 'niób₁ dso₄ jua_{'54} nió_{'4} jniog₄ jág₁ quian_{'54} jui₁ ein₂ gué₃, jui₁ lia₂ ca₂ jmo₃ i₂ lin₅₄ dsa₂ 'éi₂. Ne₄ 'uig_{'54} jaun₂, quian_{'54} co₂ jmig₄ ca₂ dsan₃ con_{'2} guió₂-ni₅ mei₅ dsa₂ 'éi₂. **9** On₃ gué_{'2} ca₂ tág₂ jniog₄ a₂ quiong_{'54} tú₂ Te₁ gui_{'54} jui₁ lia₂ ca₂ jmo₃ i₂ lin₅₄ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ qui₂ ca₂ dsain₃, qui₂ ca₂ cag_{'2} dsí₂ mi_{'2}. **10** On₃ gué_{'2} chi_{'2} in_{'4} 'nia₂' uig₅ Diú₄, jui₁ lia₂ ca₂ jmo₃ i₂ lin₅₄ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ ca₂ chen₃ Diú₄ ángel i₂ quián₅ 'mú₃, ca₂ jme₃ dsiai₂₃ dsa₂ 'éi₂.

11 Le₂ nē₅ bá₄ ca₂ i₃ njí₂ dsa₂ 'éi₂, ia₁ jaun₂ jiób_{'2} 'í₁ lë₅ léi₄; ca₂ i₃ to_{'54} ne₄ Si₂ co₂ nió_{'4} caun₂ jág₁ a₂ i₂ ag_{'54} tē₃ jniá₅, ia₁ jaun₂ dsilog_{'2} dsí₅ jniog₄ jmig₄ nē₃, ia₁ ma₂ ja₂ quián₃ bá₄ le₃ njia₅ jmig₄ a₂ le₂ ti₃ a₂ lë₅ dsí₅ Diú₄ jmo₃ ja₁ con₂ jniog₄. **12** Le₂ nē₅ bá₄, chi₂ jua_{'2} 'ein₂ lín₂ chéin_{'5} tiá₂ a₂ ein₂, jui₁ jmo₁₂ 'í₁ ia₁ jaun₂ tsá₃ tiáin_{'3}. **13** Tsá₃ e_{'2} tú₂ ma₂ i₂ njí_{'2} 'nia₂', njia_{'54} lia_{'2} a₂ qui₂ dsí₂ njí₂ dsa₂ mi₂ güig₃. La₁ i₂ rë₂ ti_{'54} bá₄ Diú₄, tsá₃ cué₃ jmig₄ jua_{'54} njí₄ a₂ qui₂ dsí₂ juín₅₄ 'a₂ con_{'2} njia_{'54} tiang_{'3}. Tē₂ le₃ njog₅ bá₄ Diú₄ jmo₃ caun₂ jui₅ 'a₂ lia_{'2} lë₂ jmó_{'2} a₂ tiang_{'3}, jui₁ e_{'2} gué₃ caun₂ tú₂ já₅.

14 Jaun₂ juíg₂ jniá₂ 'nia₂ rin_{'54} jniog₄, quiá₂ 'nia₂ cau₅ ja₁ jme₂ juín_{'2} dsa₂ diú₄ lag₄. **15** Juíg₂ jniá₂ 'nia₂ dsa₂ i₂ njí_{'2} dsí₅: quion₂ de_{'2} 'nia₂ caun₂ 'í₁ a₂ juá_{'5}. **16** Jui₁ lia₂ jme₁ quian_{'54} jniog₄ rin_{'54}, 'ne_{'2} jniog₄ a₂ a₄ copa jnió₅, cué₂ ti_{'1} mag_{'4} Diú₄: ¿on₁ jua_{'54} a₂ quein_{'4} jniog₄ jmi₄ Cristo? Le₂ jaun₂ bá₄ ján₃ jui₁ lia₂ jme₁ quian_{'54} jniog₄ rin_{'54} jmo₂ dsilog₁ i₁ njí_{'4}: ¿on₁ jua_{'54} a₂ quein_{'4}

* **10:7** Éxodo 32:6.

jniog₄ ni₁nj₁ Cristo? ¹⁷ Ju₁lia' ₂ caun₂ bá₄ i₁nj₁' ₄ lě₅, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jniog₄ ně₃, o₁jnjia'₅₄ la₂ juag₅ jniog₄ lě₂, la₁ caun₂ bá₄ ni₁nj₅ lág₅ jniog₄, ia₁ caun₂ i₁nj₁' ₄ bá₄ que₂ jniog₄.

¹⁸ Quion₂ de' ₂ 'nia' ₂ 'í₁ 'a₂ lia' ₂ lě₅ juig₂ Israel: ¿Tsa₁ lín₂ 'nia'₂, jnjia'₅₄ dsa₂ i₂gué'₅ má₃ nj₁ já' ₂ a₂qui₂rëjen'₅₄ ne₄chei₂, le₂jaun₂ bá₄ quein'₅₄ guioin₅₄ ne₄chei₂ jaun₂? ¹⁹ Tsá₃ juig₂ jniá₂ 'nia' ₂ jua'₅₄ a₂cha₂ bí₂ 'io₅ diú₄ lag₄, on₃ gué'₂ le₂jaun₂ nj₅ a₂te₁' ₁ ne₅₄. ²⁰ Të₂le₃ juá'₅ jniá₂, jme₁jén'₅ dsa₂ 'e₂ qui₂jén'₅ ne₄ 'éi₂, qui₂jén'₅ dsa₂ a₂jaun₂ ne₄ je₂na'₅₄, on₃jua'₅₄ rë'₂ ne₄ Diú₄ të₃dsón'₂. Jaun₂ tsá₃ 'nio₃ jniá₂ jua'₅₄ quen'₅₄ 'nia' ₂ quian'₅₄ je₂na'₅₄. ²¹ Tsá₃ lé₂ 'ag'₅₄ 'nia' ₂ copa quió'₅ Te₁gui'₅₄, chi₂jua' ₂ ján₃ gué'₂ 'ag'₅₄ táng₃ copa quió'₅ je₂na'₅₄. On₃ gué'₂ lé₂ quen'₅₄ 'nia' ₂ ne₄ mesa quió'₅ Te₁gui'₅₄, chi₂jua' ₂ ján₃ gué'₂ quen'₅₄ táng₃ 'nia' ₂ ne₄ mesa quió'₅ je₂na'₅₄.

²² ¿'E₂ lé₂ ně₃? ¿O₃ bá₄ lé₂ le₃jmó₁ jniog₄ ia₁jaun₂ le₃dsí'₅ Te₁gui'₅₄ o₄quián₂ jniog₄? ¿O₃ bá₄ 'uau'₂ gué'₄ jniog₄ lia'₂ con'₂ gué'₄ 'éi₂?

'A₂ con'₂ jnjia'₅₄ cué₂₃ jmig₄ ia₁ a₂lág₅ jniog₄ dsa₂ quián₅ Cristo

²³ Dsón'₂ bá₄ dsau₅: "I₄ bá₄ 'éi'₃ le₃jmo₃ dsa₂ 'e₂ 'nio₃ jmo₃", la₁ tsá₃ jua'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂ jme₂o₅₄; dsau₅ bá₄: "I₄ 'éi'₃ le₃jmo₃ dsa₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ 'nio₃ jmo₃", la₁ia₁ tsá₃ jua'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂ jmo₃ a₂dsi₃cón₃ dsa₂ të₂le₃ quió'₅ jme₂dsí₂. ²⁴ Nió'₅ bá₄ 'no'₂ dsa₂ jui₅ jmo₃ a₂dse₃ le₃ja₁con₂ riín'₅₄, on₃jua'₅₄ rë'₂ jmá'₃ lia'₂ a₂dse₃ ja₁coin₂ 'n₁jog₅.

²⁵ Qué'₂ bá₄ 'nia' ₂ lia' ₂ 'ei₅ ne₄ a₂dsi₂nag₂ 'ma'₅₄, lě₃ jua'₅₄ tsá₃ 'e₂ cáun' ₂ 'nia' ₂ 'í₁ o₄quió'₄ a₂qui₂dsi₂jnj₅ 'au'₂ 'nia' ₂. ²⁶ Ia₁: "Gua'₅₄ 'uë₃, quian'₅₄ gué₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ cha₂ ja₁jaun₂, a₂quió'₅ Te₁gui'₅₄ jé₂ bá₄ jaun₂."†

²⁷ Né₁jua' ₂ 'ein₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂ ca₂të₃ 'nia' ₂ a₂o₁qué'₂ ja₁quió'₄, ně₁jua' ₂ 'niog'₂ 'nia' ₂ o₁nóg'₅, jaun₂ qué'₂ bá₄ 'nia' ₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ dsia₃ dsa₂ ne'₅₄, lě₃ jua'₅₄ tsá₃ cáun' ₂ 'í₁ o₄quió'₄ a₂qui₂dsi₂jnj₅ 'au'₂ 'nia' ₂. ²⁸ La₁ ně₁jua' ₂ chan₂ gué'₂ 'ein₂ juá': "Má₃ a₂qué'₂ 'nia' ₂ ně₅ a₂ma₂jáu'₅ jme₁rë₂jen'₅₄ ne₄ diú₄ lag₄ bá₄ ně₅", co₂dsia₅ tsá₃ ma₃qué'₂ 'nia' ₂, o₄quió'₄ i₂juá'₂ le₂ně₅, ján₃ bá₄ o₄quió'₄ a₂qui₂dsi₂jnj₅ dsí₅ ně₃.† ²⁹ A₂qui₂dsi₂jnj₅ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ bá₄ gué'₂, on₃jua'₅₄ rë'₂ 'nia' ₂.

La₁ chan₂ gué'₂ i₂le₃juá'₂ táng₃: "¿'E₂ 'uig₅₄ qui₂con₂ dsa₂ 'í₁ të₂le₃ jui₅ a₂tsá₃ jnág₅ quió₃, o₄quió'₄ 'a₂ lia' ₂ niog₅ nj₁' ₂ dsí₅ i₂sián' ₂?" ³⁰ Chi₂jua' ₂ cué₅ jniá₂ ti₁'mag'₄ o₄quió'₄ caun₂ má₃ a₂quen'₅₄ jniá₂ jé₄ gué'₅ dsa₂, ¿'e₂ 'uig₅₄ chi₂'ag₅ dsa₂ o₄quió'₄ a₂gué'₂ jaun₂, chi₂jua' ₂ cué₅ ti₁'mag'₄ ně₃? ³¹ Jaun₂ lě₃, chi₂jua' ₂ qué'₂, 'ag'₂, ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ chi₂jua' ₂ 'e₂ gué₄ niog₅ jmo'₂ 'nia' ₂, jmo₄ bá₄ a₂jaun₂, la₁ jua'₅₄ le₃juín₂ bá₄ Diú₄ le₃jé₃ a₂jaun₂. ³² La₁ tsá₃ cué₂ 'nia' ₂ jmig₄ jua'₅₄ ja₁lé₂ tsí₃sén'₂ dsa₂ judíos, on₃ gué'₂ dsa₂ griegos, on₃ gué'₂ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ guá'₅ quián₅ Diú₄ ně₃. ³³ Jniá₂ 'njó₃ ně₃ quín'₅ bí₂ jmo₂₃ a₂të₅ dsí₅ ca₂le₃jín₃, tsá₃ jmo₅ jniá₂ dsí₃ a₂'náu'₅ jniá₂ a₂dse₃ le₃ja₁cong₂ 'njó₃. Jmo₅ bá₄ jniá₂ a₂dse₃ le₃ja₁con₂ i₂sián'₂, ia₁jaun₂ lióin₂.

11

¹ Quian₂ 'nia' ₂ jui₅ a₂ca₂can₃ jniá₂, jui₁lia' ₂ jniá₂ ně₃, quian₅₄ jui₅ a₂ca₂can₃ Cristo.

'A₂ lia' ₂ dsi₂ten₅₄ jmo₃ dsa₂ mí₂ jme₁tioin'₅₄ culto

² Rin'₅₄ jniog₄, a₂'njio₂ dsi₃ lin₃ cué₅ jniá₂ ti₁'mag'₄ 'nia' ₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂dsau'₂ bá₄ 'au'₂ jniá₂, ia₁ chan'₅₄ bá₄ 'nia' ₂ tiá₂ jág₁ con'₂ lě₅ ma₂ca₂jme₁tín₅ jniá₂ 'nia' ₂. ³ La₁ 'nio₃ jniá₂ a₂le₃nj₁' ₅₄ 'nia' ₂: jui₁lia' ₂ lín₅ Cristo mí₂dsi₄ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ nj₂', ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ lín₅ dsa₂ nj₂' mí₂dsi₄ dsa₂ mí₂; jaun₂ lín₅ Diú₄ mí₂dsi₄ Cristo. ⁴ Jua'₅₄ mei'₂ gué'₃ jan₂ dsa₂ nj₂' jlé₂ dsi₅₄ jme₁chi₂léin'₂ Diú₄ jé₁le₁nj₁' ₂ dsa₂, o₃ jme₁njág₅ jág₁ a₂cué₅ Diú₄, chein'₂₃ o₂guí'₃ mí₂dsi₅₄ chi₂jua' ₂ le₂jaun₂. ⁵ La₁ chi₂jua' ₂ jan₂ gué'₂ dsa₂ mí₂ tsá₃ chi₁jlé₅ dsi₅₄ jme₁chi₂léin'₂ Diú₄, o₃ jme₁njág₅ jág₁ a₂cué₅ Diú₄, chein'₂₃ o₂guí'₃ mí₂dsi₅₄ chi₂jua' ₂ le₂jaun₂ ján₃; co₂jaun₂ bá₄

† **10:26** Salmo 24:1. † **10:28** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "Ia₁ gua'₅₄ 'uë₃, quian'₅₄ gué₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ cha₂ ja₁jaun₂, a₂quió'₅ Te₁gui'₅₄ jé₂ bá₄ jaun₂."

dsióg₅ nē₂jag₄ bá₄ rē₂chei₄ jni₂ dsi₅₄. ⁶ Chi₂jua' tsá₃ 'nio₃ jui₁lia' jan₂ dsa₂ mí₂ jlē₂ dsi₅₄, co₂ñei'₅₄ o₁chéi₄ jni₂ dsi₅₄. La₁ chi₂jua' caun₂ o₂guí'₃ jaun₂, a₂chéi₃ jan₂ dsa₂ mí₂ jni₂ dsi₅₄, o₃ a₂téi'₅ 'e₂, jui₁jlē₅₄ bá₄ mí₂dsi₅₄. ⁷ Tsá₃ ca₂tín₂ dsa₂ ñe'₂ jlē₂ dsi₅₄, ia₁ 'éi₂ bá₄ lín₅ co₂'nió'₄ nió'₄ quió'₅ Diú₄, i₂jme₂jnia₅ a₂jlá'₁ quió'₅ Diú₄. La₁ia₁ dsa₂ mí₂ nē₃, lín₅ i₂jlán'₁ quián₅ dsa₂ ñe'₂. ⁸ Le₂'uig₅₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jmó'₂ Diú₄ dsa₂ ñe'₂, ma₁ on₃jua'₅₄ quió'₅ dsa₂ mí₂ ca₂can₃ 'uig₅₄. Dsa₂ mí₂ bá₄ 'éi₂ ca₂já₃ ca₂lín₃ quian'₅₄ ní₁ñi₁ dsa₂ ñe'₂. ⁹ O₄quió'₄ dsa₂ ñe'₂ bá₄ ca₂jmó'₂ Diú₄ dsa₂ mí₂, jaun₂ on₃jua'₅₄ rē'₂ dsa₂ ñe'₂ ca₂lín₃ o₄quió'₄ dsa₂ mí₂. ¹⁰ 'Uig₅₄ jaun₂ guë'₂ nē₃, o₄quió'₄ ángeles, ca₂tín₂ dsa₂ mí₂ cán₂ caun₂ léi₄ ne₄ mí₂dsi₅₄, a₂'ein₅₄ 'éi'₃. ¹¹ La₁ tē₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ nē₃, tsá₃ lé₂ le₃chan₂ dsa₂ ñe'₂ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ dsa₂ mí₂ chan₂. Le₂jaun₂ guë'₂ ján₃ tsá₃ lé₂ le₃chan₂ dsa₂ mí₂ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ dsa₂ ñe'₂ chan₂ táng₃. ¹² Ia₁ jui₁lia'₂ ca₂já₃ dsa₂ mí₂ dsi₁con₂ dsa₂ ñe'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ guë'₂ nē₃ rē₂chan₂ dsa₂ ñe'₂ cáun₂ dsa₂ mí₂. La₁ ja₂lé₂ ca₂le₃jé₃ ja₁con₂ Diú₄.

¹³ Quion₂ 'nia'₂ 'í₁ jin'₄ 'nia'₂ guiong'₅₄: ¿Dsi₁ten₅₄ chi₃lén'₂ dsa₂ mí₂ Diú₄ jme₁le₁ñi'₂ 'nia'₂ tē₃ tsá₃ chi₁jlē₅ mí₂dsi₅₄? ¹⁴ ¿Tsa₁ léi₄, tsa₁ jág'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ lē₅ dsi₂ten₅₄ i₂nio₄ dsa₂, caun₂ o₂guí'₃ bá₄ jaun₂ quió'₅ jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ ñe'₂, chi₂jua'₂ quian₅ jni₂ dsi₅₄ jang₄? ¹⁵ La₁ dsa₂ mí₂ guë'₂ nē₃, jlá'₁ bá₄ tē₂le₃ quió'₅ 'éi₂ chi₂jua'₂ quian₅ jni₂ dsi₅₄ jang₄. Ia₁ con'₂ jaun₂ ca₂ñi₂ jni₂ dsi₅₄ jang₄ co₂'nió'₄ caun₂ 'mi'₂ 'ñiá'₂. ¹⁶ Chi₂jua'₂ chan₂ guë'₂ i₂'nio₃ tsin₃ quió'₅ jág₁ nē₅, jaun₂ jua'₅ jniá₂, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ jnia'₅₄ guio₅₄, on₃ guë'₂ 'i₁caun₂ guá'₅ quián₅ Diú₄, tsá₃ tag₄ siá'₂ chí'₅.

Ca₂i₁juin₅₄ ñag₅₄ ca₂gué'₃ dsa₂ja₁jmó'₅ Má₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄

¹⁷ La₁ ne₄ si₂ la₂, 'éi'₃ a₂nē₃ guë₄ jmo₅₄ jniá₂, tsá₃ lé₂ jua'₅₄ jua'₄ jniá₂ a₂dse₃ tion'₅₄ 'nia'₂. Ia₁ jmo'₂ 'nia'₂ dain₅₄ jme₁ñig'₂, 'nió'₄ a₂jme₁jmó'₂ 'nia'₂ a₂dse₃. ¹⁸ Jé₁le₂'uig₅₄ juá'₅ jniá₂, ma₂guion₅₄ jág₁ a₂jmo'₂ 'nia'₂ le₁dsong'₅₄, lia'₂ jme₁ñi'₂ 'nia'₂. Mei'₂ tsá₃ tí₅ bá₄ ca₂la₂ jág₁ nē₅, líng₂. ¹⁹ Dsón'₂ bá₄ jaun₂, tion'₅₄ niog₅ qui₃jmo₃ dsa₂ jma₃qué₅ la₂-nē₅, ia₁jaun₂ le₃jniá₂ jin'₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ma₂guei₃ Diú₄. ²⁰ Jaun₂ lē₃, jme₁ñi'₂ 'nia'₂, tsá₃ ma₂lē₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄, má₃ a₂qué'₂ 'nia'₂ jaun₂, ²¹ ia₁ jé₁ma₂ca₂tē₂ hora a₂qué'₅₄ 'nia'₂, jmo₅ dsa₂ i₂lin₅₄ jma₃qué₅ dsi₂jnjái₄ qui₂gué'₅. Chan₂ i₂lin₅₄ tion'₅₄ i₁cón'₅; tē₁lia'₂ tion'₅₄ i₂sián'₂ le₁ein₅. ²² ¿Tsa₁ dsi₂néi₂ quián'₂ 'nia'₂ cha₂ ja₁lé₂ le₃qui₁qué'₅₄ qui₁'ag'₅₄ 'nia'₂ nē₃? ¿O₃ bá₄ ma₂jin'₅₄ 'nia'₂ sion₅ guá'₅ quián₅ Diú₄, ján₃ guë'₂ cué'₂ 'nia'₂ o₂guí'₃ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ cha₂ quió'₅? ¿'E₂ bá₄ juig₅₄ jniá₂ 'nia'₂? ¿A₁juá'₄ jniá₂ dse₃ lia'₂ tion'₅₄ 'nia'₂ ia₁ a₂jmo'₂ le₂jaun₂? ¡Dsón'₂ bá₄ tsá₃ le₂jaun₂!

Má₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄

(Mateo 26:26-29; Marcos 14:22-25; Lucas 22:14-20)

²³ Ia₁ a₂ca₂ñi₂ bá₄ jniá₂ a₂ca₂jme₃tag₅ 'ñiog₅ Te₁gui'₅₄ a₂ma₂ca₂jme₁tin₅ guë'₂ jniá₂ 'nia'₂: lia'₂ con'₂ le₃ca₂nei₂ jmig₄ jme₁ca₂jáng'₂ dsa₂, ca₂can₃ i₁ñi'₄. ²⁴ Jme₁ma₂dsan₃ cué'₅ ti₁'mag'₄ Diú₄, jaun₂ guë₄ ca₂'nia'₃ ca₂dsió'₃ i₁ñi'₄, jaun₂ ca₂juá'₂: "Qué'₂ 'nia'₂; a₂la₂ bá₄ ñi₃ a₂rē₂'na₄ o₄quián'₂ 'nia'₂. Jmo₄ 'nia'₂ le₂la₂ a₂dsiog'₂ 'au'₂ jniá₂." ²⁵ Ján₃ bá₄ le₂nē₅, jme₁ma₂ca₂lē₃ guë'₅ i₁ñi'₄, ca₂can₃ táng₃ copa, jaun₂ ca₂juá'₂: "A₂'a₄ copa la₂, lē₅ jág₁ 'mí₂ a₂li'₅₄ tē₂le₃ quian'₅₄ jmi₃.* Lia'₂ co₂ráun₂ 'ag'₅₄ 'nia'₂, jmo₄ 'nia'₂ a₂dsau'₂ 'au'₂ jniá₂." ²⁶ Jaun₂ le₂nē₅ bá₄, lia'₂ co₂ráun₂ tón'₄ 'nia'₂ qué'₅₄ i₁ñi'₄, 'ag'₅₄ 'nia'₂ a₂'a₄ copa, qui₂'é'₅ 'nia'₂ 'mú₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ ca₂lia'₂ ca₂tē₂ jmig₄ i₁guain'₂ táng₃.

A₂ lia'₂ dsi₂ten₅₄ tón'₃ dsa₂jmó'₂ guë'₃ Má₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄

²⁷ Jaun₂ lē₃, chi₂jua'₂ 'ein₂ guë'₅ i₁ñi'₄, 'ín'₂ a₂'a₄ copa jaun₂, on₃jua'₅₄ ia₁ a₂léi₄ dsan₂ dsí₅, a₂rē₂cán'₄ bá₄ 'éi₂ le₃ja₁con₂ ñi₄ jmi₄ Te₁gui'₅₄. ²⁸ 'Uig₅₄ jaun₂ nē₃, né'₃ a₂guë'₃ jan₂ dsa₂ i₁ñi'₄, né'₃ a₂'ín'₂ a₂'a₄ copa, jui₁quion₂ 'í₁ ja₁con₂ 'ñiog₅. ²⁹ Ia₁ nē₁ca₂guë'₃ ca₂'in'₃, tē₃ tsá₃ rē₂ñi'₂ dsí₅, tsá₃ rē₂cuí'₅ ñi₄ Te₁gui'₅₄, cué'₅ uig₅ 'ñiog₅ bá₄ nē₁ca₂guë'₃ ca₂'in'₃ le₂jaun₂. ³⁰ Ne₄

* ^{11:25} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Mateo 26:28; Éxodo 24:8; 1 Corintios 10:16.

'uig₅₄ jaun₂, juin₅ 'nia₂ i₂le₁ds_o⁵⁴, i₂'uan₅₄ ně₃; i₂lin₅₄ guë₂ ma₂qui₂ca₂dsain₃. ³¹ La₁ në₁jua₂ ca₂quiong₅₄ jniog₄ 'í₁ dsi₅ guio₅₄, tsá₃ e₂ 'í₁con₂ Te₁gui⁵⁴ ja₁con₂ jniog₄. ³² Jme₁con₂ Te₁gui⁵⁴ 'í₁ ja₁con₂ jniog₄, jme₂rë₃ jui₅ quián₂ jniog₄, ia₁jaun₂ tsá₃ guéi₁ uig₅ co₂lë₅ quian⁵⁴ dsa₂ mi₂güíg₃.

³³ Jaun₂ le₂në₅ bá₄, 'nia₂ rïn⁵⁴ jniog₄, jui₁lia₂ juá₅ jniá₂ chi₂jua₂ líg₂ jme₁tón₂ 'nia₂ long₂ quian⁵⁴ ríng₂ a₂jmog⁵⁴ 'nia₂ Má₃ quió⁵ Te₁gui⁵⁴, jnja₄ 'nia₂ ríng₂ jang₂ jang₂ a₂quë⁵⁴ co₂dsia₅. ³⁴ Chi₂jua₂ chan₂ jan₂ i₁cón₅, jui₁guë₄ co₂nei⁵⁴ ja₁quió⁴, ia₁jaun₂ tsá₃ 'é₂ Diú₄ uig₅ jui₁lia₂ jë₁ñig₂ 'nia₂.

Jui₁lia₂ jág₁ a₂'nió⁵ le₃rë₂, në₅ bá₄ jme₁rë₂ jniá₂ jë₁ma₂të₂ rë₁dsiog₄.

12

Jui₁lia₂ ta₁ a₂tin₂ dsa₂ a₂cuë₅ Jme₂dsí₂ Jñjó₅ cuë₅ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂

¹ Në₃ në₃, rïn⁵⁴ jniog₄, jui₁lia₂ të₂le₃ a₂gu₂dsí₂, tsá₃ 'nio₃ jniá₂ jua⁵⁴ tsá₃ le₃nj⁵⁴ 'nia₂.

² Ma₂ñj⁵⁴ bá₄ 'nia₂, rïn⁵⁴ jniog₄, lia₂ con₂ tsá₃ dsa₂ 'én₂ jme₁ma₂lín⁵ 'nia₂, jme₁të₁ni₂ 'nia₂ 'nia₂ chi₁co⁵⁴ quió⁵ dsa₂ lag₄, on₃ i₂lé₂ le₃juá₂ jág₁. ³ Jaun₂ në₃, juig₅₄ jniá₂ 'nia₂, 'i₁jan₂ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ lia₂ con₂ jiog₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, tsá₃ juá₂: "¡Jui₁dsi₂ 'én₂ Jesús!" Ján₃ guë₂ le₂jaun₂, 'i₁jan₂ tsá₃ lé₂ le₃juá₂: "¡Jesús bá₄ i₂lín₅ Te₁gui⁵⁴!" chi₂jua₂ tsá₃ Jme₂dsí₂ Jñjó₅ jiog₅ guë₂.

⁴ 'Lióng₂ bá₄ jui₅bí₂ cha₂ a₂lé₂ le₃ne₂ dsa₂, la₁ia₁ jan₂ bá₄ Jme₂dsí₂ i₂cuë₅. ⁵ 'Lióng₂ ne₅₄ bá₄ ta₁ a₂cha₂ a₂lé₂ jme₃ti₃ dsa₂, la₁ia₁ jan₂ tan₅₄ bá₄ Te₁gui⁵⁴ chan₂. ⁶ Cha₂ 'lióng₂ ne₅₄ bá₄ ta₁ a₂lé₂ le₃jmo₃ dsa₂; jnja⁵⁴ lia₂ jan₂ bá₄ Diú₄ i₂jmo₅ ca₂le₃jé₃ ta₁ jaun₂ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂.

⁷ Në₃ në₃, a₂ds_e₃ quió⁵ ca₂le₃jín₃ bá₄ a₂jme₂jnia₅ Diú₄ jui₅bí₂ quió⁵ Jme₂dsí₂ ja₁con₂ le₂jan₂ le₂jan₂. ⁸ Të₂le₃ quian⁵⁴ Jme₂dsí₂ bá₄ cuë₅ Diú₄ jui₅bí₂ cuë₅ jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ a₂lé₂ le₃cuë₃ jág₁ a₂ñj² dsí₅. I₂sián² guë₂ në₃, ñei₂ bí₂ a₂tiin₂ 'a₂ lia₂ le₃ñj₅ caun₂ jág₁, të₂le₃ quian⁵⁴ jan₂ Jme₂dsí₂ 'éi₂ bá₄. ⁹ Jui₁lia₂ i₂sián² guë₂ në₃, rë₂'éin₂ 'ñjio₅ lin₃, a₂jmo₅ 'ñjog₅ Jme₂dsí₂ 'éi₂ bá₄ ján₃. I₂sián² guë₂ qui⁵⁴ jmig₄ a₂lé₂ le₃jme₃ 'lióin₂ jui₁lia₂ dsa₂ dso⁵⁴ në₃, të₂le₃ quian⁵⁴ jan₂ Jme₂dsí₂ 'éi₂. ¹⁰ I₂lin₅₄ guë₂ tin₅ jui₅bí₂ a₂jmo₃ lé₄ juë₂; i₂lin₅₄ guë₂ i₂lé₂ le₃ë₂ jág₁ a₂jme₂jnia₅ Diú₄ ne₅₄; i₂lin₅₄ guë₂ ñei₂ bí₂ a₂tiin₂ con₂ 'í₁ a₂rë₂lí₄ dsí₅ jin₄ jme₂dsí₂; i₂lin₅₄ guë₂ ñei₂ bí₂ a₂lé₂ le₃dsia₃ jág₁ jmei₅ siá₂; i₂lin₅₄ guë₂ i₂qui⁵⁴ jmig₄ a₂juá₂ 'e₂jein₅ jág₁ jmei₅ jaun₂. ¹¹ Ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂ në₅, jan₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ bá₄ cuë₅ a₂tin₂ dsa₂ le₂jain₂ le₂jain₂, lia₂ con₂ lë₅ 'ñjio₂ dsí₅.

Ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ lág₅ co₂'nió₄ caun₂ bá₄ ñí₅

¹² Ia₁, jui₁lia₂ lë₅ caun₂ ni₁ñj₁ dsa₂, 'lióng₂ a₂chei₂ le₂caun₂ le₂caun₂ a₂tén₅ quió⁵, la₁caun₂ bá₄ ni₁ñj₁₂ lë₅; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ lë₅ le₃quió⁵ Cristo. ¹³ Ia₁ ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄, lia₂ con₂ jme₁qui₂ca₂jñjó₂* jmig₂, të₂le₃ quian⁵⁴ jan₂ Jme₂dsí₂ 'éi₂ bá₄ ca₂jñjó₂ jniog₄ jmig₂, ca₂lag₃ co₂'nió₄ caun₂ ni₁ñj₅. Tsá₃ a₂lé₅ jaun₂ jui₁la₂ a₂lág₅ jniog₄ dsa₂ judíos, o₃ dsa₂ griegos 'e₂; o₃ jui₁la₂ lág₅ jniog₄ jui₁lia₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ juig₅₄, o₃ dsa₂ i₂tsá₃ 'ein₂ ne₄ jua⁵⁴ jme₂ti₃; ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ qui₂ca₂ñag₂ jan₂ Jme₂dsí₂ 'éi₂ i₂quein⁴ jniog₄, i₂'ne⁵⁴ në₂jag₄ bá₄ jmig₂.

¹⁴ Ia₁ tsá₃ lë₂ le₃jmó₁ jniog₄ dsí₅, jui₁lia₂ caun₂ ni₁ñj₁ dsa₂ mi₂güíg₃, jua⁵⁴ cha₂ ca₂ne₅₄ a₂tén₅ quió⁵; ia₁ 'lióng₂ bá₄ a₂cha₂ chei₂ a₂tén₅ quió⁵. ¹⁵ Ia₁ jua⁵⁴ mei¹₂ guë₃ mi₂tag₄ dsa₂ lë₂ le₃juá₂: "Uig₅₄ ia₁ tsá₃ mi₂gu₂ líng₅, jaun₂ tsá₃ ca₂tíng₂ téng₃ ni₁ñj₅", la₁ on₃jua⁵⁴ jaun₂ tsá₃ téin₅ ni₁ñj₅. ¹⁶ O₃ jua⁵⁴ mei¹₂ guë₃ rë₂gua₄ dsa₂ lë₂ le₃juá₂: "Ia₁ a₂tsá₃ líng₅ mi₂ne₄, jaun₂ tsá₃ téng₅ ni₁ñj₅", la₁ on₃jua⁵⁴ jaun₂ tsá₃ téin₅ ni₁ñj₅. ¹⁷ Jua⁵⁴ mei¹₂ guë₃ ta₁caun₂ ni₁ñj₁ dsa₂ ca₂lë₃ jmá₃ mi₂ne₄ dsa₂, ¿'a₂ bá₄ lia₂ lë₂ jme₁né₁ jniog₄? O₃ jua⁵⁴ mei¹₂ guë₃ ta₁caun₂ ni₁ñj₁ dsa₂ ca₂lë₃ jmá₃ rë₂gua₄ dsa₂, ¿'a₂ bá₄ lia₂ lë₂ jme₁jén₂ jniog₄? ¹⁸ La₁ 'ñjog₅ bá₄ Diú₄ në₃,

* ^{12:13} lit. "lia₂ con₂ jme₁i₂tiog₃ jmig₂."

lia₂ con₂ lě₅ 'njo₂ dsí₅, jma₃quén₅ qui₂ca₂jmo₃ ca₂tióng₃ lia₂ ca₂ne₅₄ a₂cha₂ chei₂ quió₅ dsa₂ con₂ ja₁ca₂tín₂ ni₁ñi₁ dsa₂. ¹⁹ Jua^{'54} mei₂ gué₃ ca₂ne₅₄ lě₅ quió₅ dsa₂, 'a₂lia₂ lé₂ le₃juá₂ dsa₂ caun₂ ni₁ñi₁₂? ²⁰ La₁ lě₅ ně₃, jui₁'a₂ gué₃ la₂ lě₂ 'lióng₂ jma₃quén₅ a₂chei₂ quió₅ dsa₂, caun₂ bá₄ ni₁ñi₁₂ lě₅.

²¹ Tsá₃ lé₂ le₃juá₂ jme₁ne₁ dsa₂ tsí₃ mi₂gu₂: "Tsá₃ 'ne₂ 'nió₅ quió₃." Ján₃ bá₄ le₂ně₅, tsá₃ lé₂ le₃juá₂ mi₂dsi₅₄ tsí₃ mi₂tag₅₄: "Tsá₃ 'nia₂ 'nió₅ quió₃." ²² Të₂le₃ 'njo₅ gué₄ dsen₅₄ jui₁lia₂ ja₁lín₂ dsa₂ a₂'uan₅₄ quió₅. ²³ Jui₁lia₂ a₂tén₅ quián₂ jniog₄ ja₁tsá₃ lín₄ quen₅, lág₂ jniog₄, a₂jaun₂ bá₄ gué₂ 'njo₅ gué₄ dse₃ lio₂ jniog₄. Le₂jaun₂ bá₄ ján₃, jui₁lia₂ ja₁tsá₃ lín₄ dsi₂ten₅₄ rë₂jniá₂ quián₂ jniog₄, ja₁le₂jaun₂ bá₄ gué₂ jmo₂ jniog₄ 'í₁, ²⁴ la₁ ja₁dsi₂ten₅₄ rë₂jniá₂ gué₂ ně₃, tsá₃ lín₄ 'nió₅ lě₅ 'í₁. Le₂jaun₂ bá₄ ca₂jme₃ñia₅ Diú₄ ni₁ñi₅, a₂ca₂jme₃dsen₅₄ jui₁lia₂ ja₁tsá₃ lín₄ dsen₅₄ ²⁵ ia₁jaun₂ tsá₃ lě₂ le₁dso₅₄ ni₁ñi₅, të₂le₃ jui₁dsian₂ bá₄ dsi₅ o₄quió₄ riin₅₄ le₂jain₂ le₂jain₂. ²⁶ Chi₂jua₂ cha₂ ja₁qui₂ uig₅ quió₅ dsa₂, ca₂le₃jé₃ gué₄ ja₁siá₂ quió₅ dsa₂ chain₂ uig₅ ján₃; chi₂jua₂ cha₂ jui₁lia₂ ja₁rë₂dsen₅₄ quió₅ dsa₂, le₂ně₅ bá₄ ján₃ lě₂ 'io₂ ca₂le₂con₂ quió₅ dsa₂.

²⁷ Le₂ně₅ bá₄ jui₁lia₂ 'nia₂ ně₃: guion₅₄ bá₄ 'nia₂ caun₂ bá₄ ja₁téng₄ ñi₄ Cristo; le₂jan₂ 'nia₂, líng₅ lia₂ caun₂ ja₁tén₄ quió₅. ²⁸ Le₂ně₅ bá₄ ján₃, jma₃quén₅ lě₅ bí₂ ma₂cué₃ Diú₄ ma₂cué₃ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ i₂tén₅ guá₅ quiáin₅. Jë₁le₂uig₅₄ ca₂'iin₃ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅; jë₁ca₂të₂ tñ₃, ca₂'iin₃ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ quiáin₅; jë₁ca₂të₂ 'nag₂, dsa₂ i₂jme₂tag₅ lín₅ të₅; ñó₅ jaun₂, dsa₂ i₂'io₅ bí₂ jmo₃ lěi₄ jué₂; dsa₂ i₂qui₅₄ jmiig₄ jme₃'lióin₂ dsa₂ dso₅₄; dsa₂ i₂jme₂'o₅₄ jme₂'oin₅₄ riin₅₄; ñó₅ jaun₂, jui₁lia₂ dsa₂ i₂cán₂ ne₄ jui₅; dsa₂ i₂dsia₅ 'lióng₂ ne₅₄ jág₁ jmei₅. ²⁹ Jaun₂ ně₃, ¿O₃ bá₄ ca₂le₃jín₃ lín₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui₅₄? ¿O₃ bá₄ ca₂le₃jín₃ 'ë₂ jág₁ a₂ñii₂ cué₅ Diú₄? ¿Lín₂ 'nia₂ ca₂le₃jín₃ lín₅ të₅ i₂jme₂tag₅? ¿O₃ bá₄ ca₂le₃jín₃ tin₂ jmo₃ lěi₄ jué₂? ³⁰ ¿Lé₂ le₂jme₃'lió₂ ca₂le₃jín₃ jme₃'lióin₂ dsa₂ dso₅₄? ¿O₃ bá₄ qui₅₄ jmiig₄ ca₂le₃jín₃ dsia₃ jág₁ jmei₅ siá₂? ¿Ján₃ bá₄ lě₂ le₃juá₂ ca₂le₃jín₃ 'e₂ jein₅ jág₁ jmei₅ jaun₂? Ma₁ tsá₃ le₂jaun₂. ³¹ Jmo₄ 'nia₂ 'í₅ 'au₂ jui₅bí₂ a₂dsen₅₄ gué₄.

La₁ a₂ně₃ gué₄ 'ë₄ jniá₂ 'nia₂ caun₂ jui₅ a₂dse₃ gué₄ lín₃.

13

Jui₁lia₂ a₂jme₂'nio₃ dsa₂ riin₅₄

¹ Jui₁'a₂ gué₃ la₂ ting₂ dsia₅₄ quian₅₄ jág₁ jmei₅ quió₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng₃, o₃ jág₁ jmei₅ quió₅ ángeles ně₃, la₁ ně₁hua₂ tsá₃ jme₂'nióg₄ gué₂ ríng₃ ně₃, tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃ a₂jmo₅ jniá₂ a₂dseng₃. Líng₅ ně₂jag₄ bá₄ caun₂ ñí₁ të₂bong₅ a₂lë₁i₂'ein₅₄, o₃ co₂'nió₄' caun₂ ni₁ñi₁ tó₅ mi₁₅₄ bá₄. ² Jui₁la₂ qui₅₄ jniá₂ jmiig₄ a₂'ë₄ jág₁ a₂jme₂jnia₅ Diú₄, jui₁la₂ guion₄ jniá₂ jág₁ ca₁₅₄ a₂jme₁rë₂'ma₄ le₂jñiá₅, ján₃ bá₄ jui₁la₂ ñí₁'₂ dsi₃ jniá₂ ca₂le₃jé₃, jui₁la₂ 'éng₂ 'ñio₅ lín₃, ca₂lia₂ qui₅₄ jniá₂ jmiig₄ le₃jñiog₅₄ ni₁má₂' ně₃, la₁ ně₁hua₂ tsá₃ jme₂'nióg₄ gué₂ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng₃ ně₃, tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃ co₂ñi₂ quió₃ a₂jmo₂₃ a₂ting₂. ³ Jui₁la₂ qui₂ca₂dsio₄ jniá₂ 'e₂ a₂cha₂ quió₃, quió₅ dsa₂ ti₂ñé₂, o₁ñja₅₄ la₂ ca₂cuíng₃ ni₁ñi₃ 'ñió₃ a₂dsi₂', tsá₃ 'e₂ ta₁ 'í₄ co₂ñi₂ a₂jaun₂, ně₁hua₂ tsá₃ jme₂'nióg₄ gué₂ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng₃.

⁴ Jui₁lia₂ dsa₂ i₂të₃dsón₂ jme₂'nio₃ rin₅₄, juin₂ dsí₅ lín₅; ton₂ 'ua₁ dsí₅ ně₃; tsá₃ uig₅ dsí₅ quiain₅₄ 'í₁jan₂, on₃ gué₂ jmo₂₃ tain₅ ja₁con₂ riin₅₄; on₃ gué₂ jmo₂₃ róin₂ ně₃. ⁵ Tsá₃ jmo₂₃ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ jmo₃ ja₁con₂ riin₅₄; tsá₃ 'no₂ jmá₃ lia₂ con₂ a₂dse₃ quió₅ 'ñiog₅; tsá₃ con₂ lë₁rë₂'nei₂, on₃ gué₂ jmo₂₃ 'í₄ 'nei₂ dsí₅ ně₃. ⁶ Jui₁lia₂ dsa₂ i₂jme₂'nio₃ rin₅₄, tsá₃ jmo₂₃ të₅ dsí₅ 'e₂ caun₂ 'líg₅₄ ca₂jmo₃ i₂sián₂, të₂le₃ jmo₂₃ 'io₂ ja₁con₂ jág₁ tí₅. ⁷ Ca₂le₃jé₃ bá₄ jlé₂; ca₂le₃jé₃ bá₄ a₂'éin₂ ja₁con₂ riin₅₄; ca₂le₃jé₃ bá₄ 'í₂ dsí₅ a₂dsi₃ñi₂ riin₅₄ caun₂ dse₃; ca₂le₃jé₃ bá₄ jmo₂₃ tió₅ dsí₅, nau₂ tiá₂.

⁸ Tsá₃ líg₂ jmig₄ dsian₅ a₂jme₂'nio₃ dsa₂ riin'₅₄. Dsón'₂ bá₄ já₅ jmig₄ jë₁tsá₃ ma₃'ein₂ 'é₂ jág₁ a₂ñí₂ cuë₅ Diú₄, jë₁tsá₃ ma₃dsia₃ dsa₂ jág₁ jmei₅ siá'₂, jë₁dsi₃ñí₂ le₃jé₃ a₂ñí₅ dsa₂ niog₅ dsi₅₄. ⁹ Ia₁ tsá₃ rë₂'ñia₅ a₂ne₄ jniog₄, jaun₂ tsá₃ rë₂'ñia₅ jág₁ a₂jme₂jnia₅ Diú₄ a₂qui₂'é₅ jniog₄. ¹⁰ La₁ jë₁ma₂të₂ jmig₄ a₂le₃'ñia₅ le₃jé₃, jaun₂ guë₄ dsi₃'én₂ bá₄ jui₁lia₂ a₂tsá₃ rë₂'ñia₅ jaun₂.

¹¹ Lia₂ con₂ jme₁lín₄ jniá₂ jan₂ chi₂ bë₅₄, jme₁dsia₅ jniá₂ jág₁ lia₂ dsa₅ jan₂ chi₂ bë₅₄, jme₁dsi₂jiog₅ dsi₃ jniá₂, lia₂ dsi₂jiog₅ dsi₅ jan₂ chi₂ bë₅₄, ján₃ guë₂ jme₁qui₂ñí₂ dsi₃, lia₂ ñí₂ dsi₅ jan₂ chi₂ bë₅₄; la₁ jme₁ca₂lin₃ jniá₂ dsa₂ juin'₂, ca₂dsia₃ jniá₂ cau₅ jë₂ a₂ca₂tí₂ quió'₅ chi₂. ¹² Le₂jaun₂ bá₄ lë₅ jui₁lia₂ jmig₄ në₃: ne₂ jniog₄ në₂jag₄ bá₄ caun₂ ni₁'í₂ a₂jniá₂ lian₂. La₁ já₅ bá₄ jmig₄ a₂ne₅₄ jniog₄ dsi₁ne₁ lia₂ lë₅. Rë₂në₃ në₃, tsá₃ rë₂'ñia₅ a₂cuíg₅ jniá₂; la₁ já₅ bá₄ jmig₄ ja₁le₃cuíg₅ lia₂ rë₂'ñia₅, jui₁lia₂ cuíg₅ ñiog₅ Diú₄ jniá₂.

¹³ Jaun₂ në₃, 'ni₅ a₂la₂ lë₂ a₂jiog₅ guë₄ uë₂: a₂'én₂ dsa₂; a₂'ín₂ dsi₅ dsa₂; a₂jme₂'nio₃ dsa₂ riin'₅₄. La₁ 'ñio₅ lin₃ guë₄ dsen₅₄ a₂jaun₂ a₂jme₂'nio₃ dsa₂ riin'₅₄.*

14

Jui₁lia₂ a₂dsia₅ dsa₂ jág₁ jmei₅ siá'₂

¹ Quen₂ 'nia₂ bí₂ a₂dsan₂ 'au₂ jme₁'nió₄ 'nia₂ ríng₂, jaun₂ jmo₄ 'nia₂ a₂'ín₅ 'au₂ cuë₃ Diú₄ jui₅bí₂ a₂gu₂dsí₂, la₁ ja₂lin₃ guë₄ dsen₅₄ a₂lé₂ le₃'é₄ 'nia₂ jág₁ a₂jme₂jnia₅ Diú₄. ² Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ jmei₅ siá'₂, tsí₅ Diú₄ bá₄, on₃jua₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ia₁ tsá₃ ñág₂. Jág₁ rë₂'ma₄ bá₄ dsia₂₃, të₂le₃ quió'₅ Jme₂dsí₂. ³ La₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ tsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃, dsia₂₃ jág₁ a₂jme₃'o₅₄ a₂dsi₃cón₃ dsa₂ të₂le₃ quió'₅ jme₂dsí₂, cuë₅ bí₂ riin'₅₄, cuë₂₃ lián₂ dsí₅ në₃. ⁴ Jui₁lia₂ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ jmei₅ siá'₂ në₃, jnía₅₄ jme₂'oin₅₄ 'ñiog₅ bá₄ a₂dsi₃cón₃, la₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ në₃, jme₂'o₅₄ a₂qui₂dsi₃cón₃ guá'₅.

⁵ 'Nio₃ jniá₂ jua₅₄ ta₁jin₂ bá₄ 'nia₂ ting₅₄ a₂lé₂ le₃dsiá₁ 'nia₂ jág₁ jmei₅ siá'₂. La₁ ja₂lin₃ guë₄ dsen₅₄ jua₅₄ 'é₄ 'nia₂ jág₁ a₂cuë₅ Diú₄. Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁, dsen₅₄ guë₄ lia₂ con₂ guë₄ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ jmei₅ siá'₂, në₁hua₂ tsá₃ juá'₂ 'e₂jein₅ jág₁, ia₁jaun₂ jme₃'o₅₄ a₂dsi₃cón₃ guá'₅. ⁶ Në₃ në₃, 'nia₂ rin₅₄ jniog₄, jui₁la₂ ca₂dsiog₃ jniá₂ ja₁con₂ 'nia₂, a₂jnía₅₄ con₂ i₁dsia₃ jniá₂ jág₁ jmei₅ siá'₂, ¿'e₂ bá₄ ta₁tí₄ jág₁ jaun₂, ja₁con₂ 'nia₂, në₁hua₂ tsá₃ i₂quian₅₄ caun₂ jág₁ a₂jme₂jnia₅ Diú₄, o₃ jág₁ a₂guion₅₄ jniá₂, o₃ a₂'é₄ jniá₂, o₃ a₂jme₂tág₂ 'e₂?

⁷ Jui₁lia₂ ni₁ñí₁ a₂tsá₃ jme₂dsí₂ 'i₄, jui₁lia₂ te₁fi₁, o₃ caun₂ tsí₁ton₅* 'e₂, ¿'a₂ bá₄ lia₂ lé₂ le₃ñí₅ dsa₂ chi₂jua₂ 'e₂ son₅₄ jéi₂ dsa₂, o₃ tsá₅ 'e₂, chi₂jua₂ tsá₃ jma₃quén₅ i₂'ein₅₄, cuë₅ léi₄ 'a₂ lia₂ dsó? ⁸ Le₂jaun₂ bá₄ ján₃ jui₁lia₂ ne₄ 'nei₂. Në₁hua₂ tsá₃ ca₂ñág₂ jág₁ a₂'uë₂ mi₂'o₅₄ 'nia₂, ¿'a₂ bá₄ lia₂ lé₂ le₃ñí₅ dsa₂ 'e₂ juá'₂ 'nia₂? ¡A₂lë₁qui₂dsi₃dsí₂ dsi₃'én₂ jág₁ jaun₂ quiáng₂! ¹⁰ Mei₂ tsá₃ lióng₂ bá₄ jág₁ jmei₅ cha₂ mi₂güíg₃; la₁ tsá₃ cha₂ caun₂ jua₅₄ tsá₃ jág₁ jein₅. ¹¹ Ia₁ jua₅₄ mei₂ guë₃ jan₂ dsa₂ tság₃ jniá₂ quian₅₄ jág₁ jmei₅ quió'₅ a₂tsá₃ ñí₂ 'e₂, ¿'a₂ bá₄ lia₂ lé₂ le₃ñí₅ dsa₂ 'e₂ juá'₂ 'nia₂? ¡A₂lë₁qui₂dsi₃dsí₂ dsi₃'én₂ jág₁ jaun₂ quiáng₂!

¹³ 'Uig₅₄ jaun₂, jui₁lia₂ i₂dsia₅ jág₁ jmei₅ siá'₂, jui₁mi₁₂ ne₄ Diú₄ a₂lé₂ le₃juá'₂ 'e₂ jein₅ jág₁ jaun₂. ¹⁴ Jua₅₄ mei₂ guë₃ mi₅ jniá₂ ne₄ Diú₄ quian₅₄ jág₁ jmei₅ siá'₂, jme₂dsí₂ quió₃ bá₄ chi₂lén₂ Diú₄; la₁ a₂ñí₂ dsi₃, tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₅. ¹⁵ ¿'A₂ bá₄ lia₂ jmo₅₄ jniá₂ jaun₂ në₃? Ca₂ting₂ bá₄ chi₂leng₄ Diú₄ jui₅ jme₂dsí₂ quió₃, la₁ ján₃ bá₄ ca₂ting₂ chi₂leng₄ Diú₄ a₂ñí₂ dsi₃ në₃. Le₂në₅ bá₄ ján₃, ca₂ting₂ 'ë₅₄ të₂le₃ jui₅ jme₂dsí₂ quió₃, la₁ ján₃ bá₄ ca₂ting₂ 'ë₅₄ a₂ñí₂ dsi₃ në₃. ¹⁶ Ia₁ chi₂jua₂ jme₂juín₂ 'ne₂ Diú₄ jmá'₃ të₂le₃ jui₅ jme₂dsí₂ quiáng₂, ¿'a₂ bá₄ lia₂ lé₂, le₃quió'₅

* 13:13 'Nio₂' ja₁ton₅ Colosenses 3:14. * 14:7 griego: kithara.

ju₁lia' ₂jan₂ dsa₂ lë₁dsa₂ i₂'en₅₄, i₂tsá₃ njí₂? ḡ'A₂ lia' lë₂ le₃juá' ₂a₂méi₃ jme₁cuë' 'ne₂ ti₁'mag'₄, chi₂jua' ₂ján₃ guë' ₂tsá₃ njí₅ 'e₂ juá' ₂'ne₂? ¹⁷Dsón' ₂bá₄ jaun₂ jlá' ₁a₂cuë' 'ne₂ ti₁'mag'₄, la₁ia₁ tsá₃ jme₂'o₅₄ a₂jaun₂ a₂dsi₃cón₃ i₂sián'₂. ¹⁸Cuë₅ jniá₂ ti₁'mag'₄ Diú₄ ia₁ a₂qui₅₄ jniá₂ jmi₄ le₃dsia₅₄ guë' ₄jág₁ jmei₅ siá'₂, lia' ₂con' ₂guë' ₄ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂. ¹⁹La₁ ju₁lia' ₂jme₁le₁njí₂ dsa₂, ja₁lin₃ guë' ₄nio₃ juig₅₄ dsa₂ 'njiá₂jon₄ jág₁ a₂njí₂, ia₁jaun₂ lë₂ jme₁tín₅ i₂sián'₂, lia' ₂con' ₂guë' ₄a₂jme₁juig₅₄ dsa₂ guia₃ mei₅ jág₁ a₂tsá₃ 'ein₂ njí₂.

²⁰'Nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄, tsá₃ ma₃ju₁dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ ju₁lia' ₂dsi₂jiog₅ dsí₅ i₂bë'₅₄. Jmo₄ bá₄ a₂líng'₅ i₂bë'₅₄ të₂le₃ ja₁con₂ a₂lig'₅₄. La₁ ju₁qui₂le₂njí₂ 'au'₂ 'nia'₂ co₂'nió'₄ dsa₂ can'₅₄. ²¹Juá'₂ bá₄ ne₄ Si₂:

Juig₅₄ jniá₂ dsa₂ juig₂ nación la₂

të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ jmei₅ siá'₂,
le₃ju₁ mi₂'o₄ dsi₂nau₂ ně₃;

la₁on₃ bá₄ guë' ₂le₂jaun₂ jua'₅₄ a₂qui₃tón'₂ dsa₂ ju₅ jág₁ quió₃,
juá'₂ Te₁gui'₅₄.†

²²Jaun₂le₂në₅ bá₄lë₅ a₂dsia₅ dsa₂ jág₁ jmei₅ siá'₂. Quian'₅₄ jág₁ jmei₅ jaun₂ jáng'₅ caun₂léi₄ të₂le₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂, on₃jua'₅₄ rë'₂ le₃quió'₅ dsa₂ i₂'én₂. La₁ ju₁lia' ₂jme₁'ë₂ dsa₂ jág₁ a₂jme₂jnia₅ Diú₄, jág₁ le₂jaun₂ ně₃ jáng'₅ táng₃ caun₂léi₄ le₃ja₁con₂ dsa₂ 'én₂ bá₄, on₃jua'₅₄ le₃ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂. ²³Jaun₂le₂në₅ bá₄, jme₁le₁njí₂ guá'₅, jua'₅₄ mei₂ guë₃ ca₂le₃jín₃ dsia₂₃ jág₁ jmei₅ siá'₂, ně₃ jua'₂ të₃jé₄ jaun₂ ca₂dsi₃lén₂ju₁lia' ₂dsa₂ i₂tsá₃ lin₄ njí₅, o₃ i₂tsá₃ 'én₂ ně₃, ḡ'tsa₁ lë₂ le₃juá'₂ 'éi₂: "Dsa₂ njá₅ bá₄ ně₅ tion'₅₄", 'iin₃ 'nia'₂? ²⁴La₁ ně₃ jua'₂ ca₂dsiog₃ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ ma₂'én₂, o₃ i₂tsá₃ lin₄ njí₅ 'e₂, të₁lia' ₂tion'₅₄ ca₂le₃jín₃ 'ë₂ jág₁ a₂ma₂cuë₃ Diú₄, jaun₂ guë₄ le₃lí'₄ dsí₅ 'njiog₅ 'a₂lia' ₂chain₂ le₃jniá₂ dsáu₁, co₂'nió'₄ a₂con₂ 'í₁ jág₁ a₂nag₂₃ a₂'ë₂ dsa₂ tioin'₅₄. ²⁵Jaun₂ guë₄ le₃jniá₂ a₂rë₂'ma₄ jlë₅ a₂niog₅ dsí₅. Jaun₂ bá₄ chi₃jné₃ jme₃juin'₂ Diú₄, ton'₂ juá'₂: "Të₃dsón'₂ bá₄ 'en₅₄ Diú₄ jin'₄ 'nia'₂".

Jmo₄ bá₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ con'₂ dsi₂ten₅₄, dse₃jniá₂

²⁶ ḡ'E₂ bá₄ jaun₂ ně₃, rìn'₅₄ jniog₄? Jë₁ma₂të₂ rë₁tón'₄ 'nia'₂ long'₂, le₂jan'₂ le₂jan'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ caun₂ salmo, o₃ caun₂ jág₁ a₂jme₂tág'₂ 'nia'₂, o₃ caun₂ jág₁ a₂jme₂jnia₅ Diú₄, o₃ caun₂ jág₁ a₂juá'₂ quian'₅₄ jág₁ jmei₅ siá'₂, o₃ caun₂ jág₁ dsau₅ jui₁lia' ₂e₂jein₅ jág₁ jaun₂; la₁ ju₁le₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ o₄quió'₄ a₂dsi₃cón₃ dsa₂ të₂le₃ quió'₅ jme₂dsí₂. ²⁷Jë₁ma₂të₂ rë₁dsia₃ 'ein₂ dsia₃ jág₁ jmei₅ siá'₂, jui₁dsia₁₂ on₃, chi₂jua'₂ njí₄ lë₃ ca₂jué'₃, ún₂ jniá'₄, të₃ qui₂jáin₃, jaun₂ 'nió'₅ le₃chan₂ jan₂ i₂juá'₂ 'e₂jein₅ jág₁ jaun₂. ²⁸La₁ ně₃ jua'₂ tsá₃ 'ein₂ chan₂ i₂lé₂ le₃juá'₂ 'e₂jein₅ jág₁ jaun₂, co₂dsia₅ jui₁jmo₁₂ tei₄ dsí₂néi₂ guá'₅, jui₁dsia₁₂ të₂dsí₅ 'njiog₅, jui₁chi₂léin'₄ Diú₄.

²⁹Le₂në₅ bá₄ ján₃ jui₁lia' ₂i₂'ë₂ jág₁ a₂jme₂jnia₅ Diú₄: jui₁jua'₅₄ on₃-ún₂, la₁ ma₂tion'₅₄ i₂sián'₂ i₂con₂ 'í₁. ³⁰La₁ ně₃ jua'₂ ca₂jme₃jnia₅ Diú₄ caun₂ jág₁ ne₄ jan₂ i₂guá₅ jë₄ le₁njí₂ dsa₂ jaun₂, jui₁jmo₅₄ i₂le₂'uig₅₄ 'éi₂ tei₄. ³¹Ia₁lé₂ le₃'ë₄ ca₂le₃jín₃ 'nia'₂ jág₁ të₃ qui₂jáng'₃, ia₁jaun₂ ca₂le₃jín₃ qui₃le₃tiin₂, gue₃ lián₂ dsí₅ ján₃. ³²Ca₂tín₂ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ a₂cuë₅ Diú₄ a₂qui₅₄ jmi₄ jme₃'uáin₂ jme₂dsí₂ quió'₅. ³³Ia₁ jmo₅ Diú₄ a₂'ei₅ tei₄, on₃jua'₅₄ rë'₂ a₂gó₂.

Jui₁lia' ₂lë₅ ca₂le₃jé₃ ja₁njí₂ dsa₂ rìn'₅₄ jniog₄,† ³⁴ca₂tín₂ bá₄ dsa₂ mí₂jmo₃ tei₄ dsí₂néi₂ guá'₅. Tsá₃ 'i₄ 'éi'₃ táun₂ jág₁, të₂le₃ ca₂tiin₂ nag₃ gau₂ bá₄, jui₁lia' ₂juá'₂ Si₂ 'Éi'₃. ³⁵Chi₂jua'₂ 'e₂ 'nió₃ le₃njí₅, ca₂tiin₂ njí₃ dsí₂i₂gu₂ guioin₅₄, dsí₂néi₂ quió'₅. Ia₁caun₂ o₂gui'₃ jaun₂, jua'₅₄ mei₂ gué₃ dsa₂ mí₂ táun₂ jág₁ dsí₂néi₂ guá'₅.

³⁶¿O₃ bá₄ ca₂rë₃liog₃ jág₁ quió'₅ Diú₄ ja₁con₂ 'nia'₂? ¿O₃ bá₄ jmá'₃ lia'₂ ja₁con₂ 'nia'₂ ca₂dsiog₃ jág₁ dse₃? ³⁷Chi₂jua'₂ chan₂jan₂ i₂lin₅jan₂ i₂'ë₂ jág₁ a₂cuë₅ Diú₄, o₃ i₂'io₅ a₂tiin₂ caun₂ jui₅bí₂ a₂gu₂dsí₂, jui₁le₂njí₅ bá₄ rë₂jiá₃ jág₁ a₂tó'₅ jniá₂ ne₄ si₂ la₂ a₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂,

† 14:21 Isaías 28:11-12; Deuteronomio 28:49. † 14:33 lit. "dsa₂ jnió₅."

co₂në₅ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ bá₄. ³⁸ Chi₂jua' ₂ chan₂ guë'₂ i₂tsá₃ tón'₂ jui₅ jág₁ në₅, tsá₃ ton'₅₄ 'nia'₂ jui₅ dsa₂ 'éi₂. §

³⁹ Le₂në₅ bá₄ jaun₂ 'nia'₂ rïn'₅₄ jniog₄, quen'₂ 'nia'₂ bí₂ a₂lé₂ le₃'é'₄ 'nia'₂ jág₁ dse₃ a₂já₅ le₃ja₁con₂ Diú₄. Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ cué'₁ 'nia'₂ jmi₄ a₂dsia₃ dsa₂ jág₁ jmei₅ siá'₂.

⁴⁰ La₁ia₁ jmo₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄, lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂tíin₂ jmo₃ le₂jain₂ le₂jain₂.

15

Jui₁lia'₂ a₂ca₂jen'₅₄ Cristo

¹ Në₃ në₃ rïn'₅₄ jniog₄, jmo₅ jniá₂ a₂dsiog'₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂lia'₂ lë₅ jág₁ dse₃ a₂ma₂ca₂'é₃ jniá₂ jin'₄ 'nia'₂, a₂ma₂ca₂gue'₅₄ 'nia'₂, a₂tión'₂ 'nia'₂ tiá₂. ² Të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ dse₃ la₂ bá₄ a₂lión'₂ 'nia'₂, chi₂jua'₂ chan'₅₄ 'nia'₂ tiá₂ jág₁ a₂ma₂ca₂'é₃ jniá₂ 'nia'₂. Chi₂jua'₂ tsá₃ le₂jaun₂ në₃, tsá₃ ta₁ tí₄ a₂ma₂ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂.

³ Jë₁le₂ 'uig₅₄ juá'₅, ca₂jáng'₃ jniá₂ jág₁ a₂ma₂ca₂ñi₂ jniá₂: a₂ca₂jon₃ I₂rë₂'íñ₁ quián₅ Diú₄ 'uig₅₄ dsáu₁ jniog₄, lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₂ ne₄ Si₂; ⁴ a₂ca₂'ó₂ dsa₂, a₂ca₂jein'₅₄ táng₃ ja₁ñáu'₄ 'ni₅ jmi₄, lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₂ ne₄ Si₂ bá₄ ján₃; ⁵ a₂ca₂jme₃jniai₂₃ ne₄ Pe₄; * jaun₂ guë₄ ca₂jme₃jniai₂₃ ne₄ chi'₂ ds₂guia₃-tíñ₂. ⁶ Cang₂ jaun₂, ca₂jág₂ co₂nio₄ lë₅ guë₄ ca₂jau₅₄ mei₅ dsa₂ rïn'₅₄ jniog₄; mei'₂ tsá₃ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ i₂ca₂jág₂ 'éi₂ chain₂ bá₄ guë₄ jmi₄ në₃, o₁jña'₅₄ la₂ ma₂dsan₃ i₂lin₅₄. ⁷ Cang₂ jaun₂, ca₂jme₃jniai₂₃ ne₄ Jacobo, ñó₅ jaun₂ ca₂jme₃jniai₂₃ ne₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅.

⁸ Jë₁ca₂tó'₂ guë₄ në₃ ca₂jme₃jniai₂₃ ne₃ jniá₂, o₁jña'₅₄ jme₁lín₄ jniá₂ në₂jag₄ bá₄ jan₂ i₂tsá₃ dse₃ ca₂rë₃chán₃. ⁹ Ia₁ líñ₅ jniá₂ i₂'uin₃ guë₄ jui₁lia'₂ con'₂ guë₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ tsá₃ ca₂ting₂ a₂quiong₃ dsa₂ a₂líng₅ i₂chen₄ quiáin₅, Ia₁ qui₂ca₂co₃'éng₃ dsa₂ 'én₂ le₂jñiá₅. ¹⁰ La₁ 'uig₅₄ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ bá₄ Diú₄, líñ₅ jniá₂ 'e₂ líng₅; jaun₂ jui₁lia'₂ a₂ca₂dsia₃ Diú₄ dse₃ dsí₅ ja₁cong₂, tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂tsá₃ ta₁ tí₄. La₁ 'rjo₅ líñ₃ guë₄ ma₂jmo₃ jniá₂ ta₁ lia'₂ con'₂ guë₄ ca₂le₃jín₃ i₂chen₄ quiáin₅; ton'₂ on₃jua'₅₄ ca₂jmo₃ jniá₂ 'ñjó₃, a₂ma₂ca₂jme₃quiong'₅₄ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ bá₄ ma₂guio₃. ¹¹ La₁ tsá₃ a₂lë₅ jaun₂ jua'₅₄ jniá₂, o₃'éi₂ 'e₂ ma₂jmo₃, la₁ caun₂ jág₁ la₂ bá₄ ma₂ja₂náu₅ jnia'₅₄ 'é₅. Jág₁ në₅ bá₄ a₂ma₂ca₂nei'₂ ca₂rë₃'én'₂ guë'₂ 'nia'₂.

Jui₁lia'₂ a₂já₅ caun₂ jmi₄ a₂jen'₅₄ 'lag₄

¹² La₁ chi₂jua'₂ ma₂qui₂rë₂'é₂ jág₁ a₂ca₂jen'₅₄ bá₄ Cristo a₂jme₁rë₂'liin₅₄, ;'a₂ bá₄ lia'₂ lë₅ a₂juá'₂ 'nia'₂ i₂lin₅₄ a₂tsá₃ jen'₅₄ 'lag₄? ¹³ Në₃ në₃, chi₂jua'₂ tsá₃ jen'₅₄ 'lag₄, jaun₂ ca₂lia'₂ jñia'₅₄ Cristo tsá₃ rë₂jen'₅₄ chi₂jua'₂ le₂jaun₂; ¹⁴ jaun₂ chi₂jua'₂ tsá₃ ca₂jen'₅₄ guë'₂ Cristo, le₃jua'₅₄ tsá₃ ma₃'e₂ ta₁ tí₄ jág₁ a₂'é₅ jnia'₅₄, jaun₂ tsá₃ ta₁ tí₄ a₂'én'₂ 'nia'₂. ¹⁵ Chi₂jua'₂ le₂në₅, jnia'₅₄ në₃ ma₂ja₂náu₅ jag'₅₄ 'nia'₂ a₂lág₅ dsa₂ të₂jín₁, tsá₃ tí₅ jág₁ quián₂ jnia'₅₄ a₂'ín₅ jnia'₅₄ Diú₄. Ia₁ ma₂ja₂náu₅ jnia'₅₄ 'ín₅ Diú₄, a₂ca₂jme₃jein'₅₄ Cristo i₂tsá₃ rë₂jen'₅₄ chi₂jua'₂ tsá₃ dsau₅ jág₁ në₃ a₂jen'₅₄ 'lag₄. ¹⁶ Chi₂jua'₂ le₂jaun₂ tsá₃ jen'₅₄ 'lag₄, le₂jaun₂ guë'₂ ján₃, on₃ guë'₂ Cristo 'ñjog₅ ca₂jein'₅₄ në₃; ¹⁷ në₁tsá₃ guë'₂ ca₂jen'₅₄ 'éi₂, tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃ a₂'én'₂ 'nia'₂ le₃quió'₅ në₃, jaun₂ lia'₂ ma₂le₁cán₄ jaun₂ bá₄ 'nia'₂ dsáu₂ në₃. ¹⁸ Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ma₂dsan₃ le₃quió'₅ Cristo, i₂rë₂'én₄ bá₄ 'éi₂, chi₂jua'₂ le₂jaun₂. ¹⁹ Jaun₂ jniog₄ në₃, chi₂jua'₂ a₂jña'₅₄ 'ín₂ dsí₅ jniog₄ le₃quió'₅ Cristo jui₁lia'₂ jmi₄ të₁lia'₂ chong₂ la₂, 'e₂ guë₄ juíg₂ jniog₄ con'₂ guë₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂.

²⁰ La₁ a₂të₃dsón'₂ bá₄ dsau₅ a₂ca₂jen'₅₄ Cristo a₂jme₁rë₂'liin₅₄; líin₅ co₂'nió'₄ míg₂ le₂'uig₅₄ a₂'ag₅ a₂ro'₂ dsa₂, ia₁ líin₅ i₂le₂'uig₅₄ i₂ca₂jen'₅₄ jín₄ dsa₂ i₂ma₂dsan₃. ²¹ Le₂jaun₂ bá₄, jui₁lia'₂ 'uig₅₄ quió'₅ jan₂ dsa₂ ca₂'í₃ 'mú₃ mi₂guíg₃, ján₃ bá₄ 'uig₅₄ quió'₅ jan₂ dsa₂ ca₂rë₃lió₃ a₂jen'₅₄

§ 14:38 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂; "Chi₂jua'₂ chan₂ guë'₂ i₂tsá₃ tón'₂ jág₁ në₅, tsá₃ lë₁ju₁tioin'₅₄ jui₅ guë'₂ jaun₂." * 15:5 griego: Cefas.

'lag₄. ²² Ia₁ jui₁lia' lē₅ a₂dsan₂ ca₂le₃jín₃ ia₁ a₂lín₅ tsí₁jon₂ Adán, ján₃ bá₄ le₂në₅ le₃chan₂ ca₂le₃jín₃ ia₁ a₂lín₅ i₂quián₅ Cristo, ²³ la₁ia₁ le₂jan₂ le₂jan₂ bá₄ 'a₂ lia'₂ lē₅ niog₅ tñin₃: Cristo le₂uig₅₄, co₂'nió'₄ jon₂ le₂ne₁ a₂ráu₃; jaun₂ gué₄ 'éi₂, dsa₂ quián₅ Cristo, jé₁ma₂té₂ rë₁guain'₂, ja₃te₅₄ 'éi₂ të₂le₃ ja₁coin₂. ²⁴ Jaun₂ gué₄ në₃, jiá₃jmig₄ jé₁dsian₅ ca₂le₃jé₃, jé₁ma₂té₂ rë₁jáng'₃ ta₁ a₂lín₅ a₂goin₂, ne₄ Diú₄ Jmei₂, cang₂ jé₁ma₂ca₂'éin₂ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃, ca₂le₃jín₃ dsí₂tan₅₄, ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂. ²⁵ Ia₁ tion₅₄ bá₄ ca₂tín₂ 'éi₂ goin₂, ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ i₁guian'₃ Diú₄ o₄tag₁₂ ca₂le₃jín₃ i₂'iog₅₄. ²⁶ Ia₁ i₂jé₁ca₂tó'₂ i₂'iog₅₄ i₂dsí₃'én₂, 'mú₃ bá₄ jaun₂. ²⁷ Ia₁ Diú₄ bá₄ "ma₂ca₂guiog'₃ o₄tag₄ 'éi₂ ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂."† Në₃ në₃, jui₁lia'₂ jme₁juá'₂ Si₂ a₂ca₂guiog'₃ ca₂le₃jé₃, jaun₂ nág'₂ rë₂jiá₃, tsá₃ quen'₅₄ Diú₄ ñiog₅ jin₄ dsa₂ i₂le₁gan'₅₄ o₄tag₄ Cristo, ia₁ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ca₂guiog'₃. ²⁸ Jé₁ma₂ca₂dsiog₃ jmig₄ jaun₂ a₂niog₅ ca₂le₃jé₃ o₄gú₃ Ja₁ñi'₅₄, jaun₂ gué₄ në₃ 'ñiog₅ Ja₁ñi'₅₄ jíin'₂ táng₃ o₄gú₃ i₁ca₂guiog'₃ 'éi₂, ia₁jaun₂ lén₂ Diú₄ juig₅₄ ca₂le₃jé₃, ne₄ ca₂le₃jé₃.

²⁹ Në₃ në₃, në₁jua'₂ tsá₃ jen'₅₄ 'lag₄, 'e₂ gué'₂ jmo₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jñó₂ jmig₂ o₄quió'₄ 'éi₂? Chi₂jua'₂ dsón'₂ rë'₂ dsau₅ a₂tsá₃ jen'₅₄ 'lag₄, 'e₂ gué'₂ lë₃ jñó₂ dsa₂ jmig₂ o₄quió'₄? ³⁰ Jui₁lia'₂ jnia'₅₄ në₃, 'e₂ bá₄ ta₁ jmo₃ i₁nio₄ jnia'₅₄ 'ei₅ gau₂ co₂tan₅₄? ³¹ Le₂O₃ jmig₄ bá₄ gue₅ jniá₂ 'mú₃. Dsón'₂ bá₄ jaun₂, rïn'₅₄ jniog₄, jui₁lia'₂ dsón'₂ bá₄ jmo₅ jniá₂ táng'₅ o₄quián'₂ 'nia'₂ i₂én₂ le₃quió'₅ Cristo Jesú_s, Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₂. ³² Chi₂jua'₂ ca₂quín'₂ jniá₂ quian'₅₄ dsa₂ tsau₂ dsí₅ i₂chan₂ juig₂ Efeso, con'₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güí₃, 'e₂ a₂dsí₂ quió₃? Chi₂jua'₂ dsau₅ jaun₂ a₂tsá₃ jen'₅₄ 'lag₄,

ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁jua'₂
ca₂dsau₃ bá₄ jui₁la₂ 'iog₃.†

³³ Jaun₂ juig₂ jniá₂ 'nia'₂, tsá₃ lë₅jme₁gan₅ 'nia'₂ 'au'₂. Tsá₃ i₂jmo₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ juá'₂ caun₂ jág₁ a₂cha₂: "Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₂quian'₅₄ dsa₂ i₂con'₂ lë₁lín₄, dsí₃'én₂ tag₄ a₂dse₃ a₂'io₂₃." ³⁴ Jaun₂ juá'₅ jniá₂, jme₁jnio₂ 'nia'₂ ne'₅₄, jen'₅₄ táng₃ 'nia'₂ jui₅ co₂dsau₅, tsá₃ ma₃'nau₂ 'nia'₂ dso₄. Ia₁ i₂chan₂ bá₄ i₂lín₅₄ 'nia'₂ i₂tsá₃ cuí₅ Diú₄. Juá'₅ jniá₂ le₂në₅ ia₁jaun₂ cán'₁ 'nia'₂ ca₂la₂ o₂guí'₃.

A₂ lia'₂ lé₂ a₂jen'₅₄ táng₃ 'lag₄

³⁵ Chan₂ bá₄ i₂le₃ñag₃: "'A₂ bá₄ lia'₂ lë₅ jaun₂ a₂jen'₅₄ 'lag₄? 'A₂ lia'₂ líin₅, 'a₂ lia'₂ lë₅ ni₁ñi₁₂ jé₁ma₂ja₂lein₃?" ³⁶ Caun₂ jág₁ co₄ bá₄ në₅! Ia₁ jui₁lia'₂ jme₁jne₅ dsa₂ 'e₂ jon₂ jne₂₃, tsá₃ 'ia₂ jua'₅₄ tsá₃ dsí₃'én₂ jon₂ a₂dsí₂jnia₄. ³⁷ Ia₁ jui₁lia'₂ jme₁jan'₂ 'e₂ jan'₂, on₃jua'₅₄ a₂jan'₂ tag₄ a₂lé₂ cang₂. Le₂jaun₂ lë₅ jui₁lia'₂ cuig₂, § jui₁'e₂ gué₃ jon₂ siá'₂ ján₃. ³⁸ Le₂jaun₂ bá₄ jmo₅ Diú₄: cuë₂₃ cho'₅₄ lia'₂ con'₂ lë₅ 'ñio₂ dsí₅; lia'₂ ca₂ne₅₄ míg₂ 'io₂₃ cho'₅₄ con'₂ a₂ca₂tín₂. ³⁹ Le₂jaun₂ bá₄ lë₅ quian'₅₄ jui₁lia'₂ ni₁ñi₅: tsá₃ le₃jé₃ lë₅ co₂rë₂. Jma₃quéñ₅ bá₄ lë₅ ni₁ñi₁ dsa₂ mi₂güí₃, quian'₅₄ ni₁ñi₁ já'₂ náu₂, jui₁lia'₂ quió'₅ i₁tan₅; jui₁lia'₂ gué'₂ quió'₅ i₁ju₁ ján₃. ⁴⁰ Le₂në₅ bá₄ lë₅ jui₁lia'₂ a₂cha₂ guei'₅₄ mi₂güí₃, quian'₅₄ a₂cha₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. Tsá₃ co₂rë₂ jlá'₁ tág₅ a₂cha₂ guei'₅₄ quian'₅₄ a₂jlá'₁ a₂cha₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. ⁴¹ Le₂në₅ bá₄ siá'₂ tág₅ quió'₅ 'iog₂, quian'₅₄ tsí'₂, quian'₅₄ gué'₂ nei₅ táng₃. Ján'₃ bá₄ siá'₂ tág₅ nei₅ jé₄ rin'₅₄.*

⁴² Le₂në₅ bá₄ gué'₂ niog₅ lé₂ quian'₅₄ dsa₂, jé₁ma₂ca₂jein'₅₄. Dsí₃'o₃ caun₂ ni₁ñi₅ a₂niog₅ siá'₃; jaun₂ jen'₅₄ táng₃ caun₂ a₂tsá₃ ton₅ jmig₄ siá'₃. ⁴³ Dsí₃'o₃ caun₂ ni₁ñi₅ co₂'nió'₄ a₂lé₅ o₂guí'₃; jaun₂ náu₃ caun₂ ni₁ñi₅ jlá'₁. Dsí₃'o₃ caun₂ ni₁ñi₅ 'uan₅₄; la₁ jen'₅₄ táng₃ caun₂ a₂bén₂. ⁴⁴ Dsí₃'o₃ caun₂ ni₁ñi₅ a₂lé₅ a₂ca₂tín₂ gua'₅₄ 'uë₃ la₂; jaun₂ gué₄ jen'₅₄ táng₃ caun₂ ni₁ñi₅ a₂gu₂dsí₂.

† 15:27 Salmo 8:6. ‡ 15:32 Isaías 22:13. § 15:37 lit. "trigo." * 15:41 Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, cosa a₂tsá₃ 'i₄jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3, Romanos 1:25.

⁴⁵ Jaun₂ bá₄ lë₃ chi₁ton₅ ne₄ Si₂: “Ca₂lin₃ Adán le₂'uig₅₄ jan₂ dsa₂ i₂'i₄ jme₂dsí₂.† La₁ i₂lín₅ Adán i₂co₂'nió₄ jé₁ca₂tó₂ guë₂ në₃, ca₂lín₃ jan₂ jme₂dsí₂ i₂to₂ jme₂dsí₂ jniog₄. ⁴⁶ La₁ on₃jua'₅₄ jme₂dsí₂ ca₂gua₃ de₂ le₂'uig₅₄. A₂ca₂tín₂ gua'₅₄ 'uë₃ bá₄ ca₂lë₃ le₂'uig₅₄; cang₂ jaun₂ ca₂gua₃ a₂gu₂dsí₂. ⁴⁷ Dsa₂ i₂le₂ne₁ 'éi₂ jme₁lín₄ quian'₅₄ ti₁gua'₅₄ quió₅ 'uë₃ la₂; i₂jé₁ca₂té₂ on₃ dsa₂ në₃, i₂ca₂já₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ bá₄ 'éi₂. ⁴⁸ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂chan₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, líin₅ jui₁lia'₂ jme₁lín₄ dsa₂ i₂ca₂lin₃ quian'₅₄ ti₁gua'₅₄ 'éi₂; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ líin₅ dsa₂ i₂tín₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, jui₁lia'₂ líin₅ i₂ca₂já₃ guei'₅₄ i₂juíg₃. ⁴⁹ Jui₁lia'₂ quióng₂ jniog₄ quió₅ dsa₂ i₂ca₂lin₃ quian'₅₄ ti₁gua'₅₄ 'éi₂, ján₃ bá₄ le₂në₅ quióng₅₄‡ jniog₄ lia'₂ jniá₂ i₂ca₂sión₃ guei'₅₄ i₂juíg₃.

⁵⁰ Juíg₂ jniá₂ 'nia'₂, rìn'₅₄ jniog₄, tsá₃ ca₂tín₂ dsa₂ i₂quian₅ mu₅-ñí₅ ja₁gon₂ Diú₄; on₃ guë₂ ca₂tín₂ jui₁lia'₂ a₂siá'₃, caun₂ ja₁tsá₃ ton₅ jmiog₄ siá'₃. ⁵¹ Nei₂ 'nia'₂. La₂ 'é₄ jniá₂ caun₂ jág₁ a₂jme₁rë₂'ma₄ le₂jniá₅: tsá₃ dsióg₃ ca₂le₃jág₃. La₁ ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ le₃tság₃, ⁵² con₂ tiá₂, në₂jag₄ bá₄ a₂'méis₂ dsa₂ co₂ráun₂ jme₁ne₁₂, jé₁ma₂i₁'ein₅₄ ñí₂ trompeta jé₁ca₂tó₂. Ia₁ dsi₃'ein₅₄ ñí₁ trompeta, jaun₂ guë₄ jen'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ma₂dsan₃, jaun₂ guë₄ o₁lig₂ jmiog₄ tsá₃ ma₃dsiáin₃. Jaun₂ jniog₄ ca₂le₃jág₃ në₃, qui₂le₃tság₃. ⁵³ Ia₁ ca₂tín₂ qui'₃ a₂siá'₃ quian'₅₄ caun₂ a₂tsá₃ siá'₃; a₂qui'₃ a₂jón₂ quian'₅₄ caun₂ a₂tsá₃ líg₂ jmiog₄ jón₂. ⁵⁴ Jé₁ma₂qui'₂ ni₁ñí₅ a₂siá'₃ la₂ quian'₅₄ a₂tsá₃ siá'₃, jé₁ma₂qui'₂ ni₁ñí₅ a₂jón₂ la₂ quian'₅₄ a₂tsá₃ líg₂ jón₂, jaun₂ guë₄ le₃ti₃ jág₁ la₂ a₂tio'₅₄ ne₄ Si₂:

Co₂dsia₅ ca₂lí₃ co₂ñei'₅₄ Te₁gui'₅₄ ne₄ 'mú₃.§

⁵⁵ ¿A₂já'₄ bá₄ nò₅ a₂jme₁lén₂ 'ne₂, 'mú₃?

¿'E₂ bá₄ ca₂lë₃, 'ne₂ 'mú₃,

quian'₅₄ uig₅ a₂jme₁'ág₁ jnia'₅₄?*

⁵⁶ Në₃ në₃, jui₁lia'₂ uig₅ a₂jme₁'ág₁ 'mú₃ jniog₄, dsáu₁ bá₄ jniog₄ jaun₂; jui₁lia'₂ bí₂ a₂'io₅ dsáu₁ jniog₄, Si₂ 'Éi'₃ bá₄ jaun₂. ⁵⁷ ¡La₁ ti₁'mag₄ Diú₄ i₂cuë₅ bí₂ a₂lág₂ jniog₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄!

⁵⁸ Jaun₂ lë₃, 'nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄, i₂'nióg₃ guë₄ líin₃, nau₂ bá₄ 'nia'₂ tiá₂, tsá₃ cuín₅ 'nia'₂ jmiog₄ jua'₅₄ 'ein₂ guë₃ jnióg₂ 'nia'₂ cau₅; jui₁dsi₂tsón₃ bá₄ 'nia'₂ quian'₅₄ ta₁ quió₅ Te₁gui'₅₄. Ia₁ ma₂ñí₅₄ bá₄ 'nia'₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂lë₁jmo'₂ can₂ 'nia'₂ ta₁ le₃quió₅ Te₁gui'₅₄.

16

Ca₂cág₃ cu₄ a₂jme₃'oin₅₄ riin'₅₄

¹ Në₃ në₃, tē₂le₃ quió₅ guë₂ cu₄ a₂cag₄ 'nia'₂ jme₁ong₁ rìn'₅₄ i₂'én₂, * le₂jaun₂ bá₄ jmo₄ 'nia'₂ ján₃ con₂ lë₅ jág₁ ma₂cué₃ jniá₂ guá₅ i₂chan₂ 'uë₃ Galacia. ² Le₂caun₂ do₂mei₅₄, † ca₂tín₂ bá₄ 'nia'₂ le₂jang₂ le₂jang₂ cáu₁ ca₂la₂ 'a₂ con₂ tí₅ ca₂ling₃. A₂jaun₂ con₂ quiog₂ 'ma₄ 'nia'₂, ma₂lë₅ co₂jñia₅₄ ia₁jaun₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ jaun₂ guë₄ cag₅₄ 'nia'₂ jé₁ma₂dsiog₃ jniá₂. ³ Jaun₂ bá₄, jé₁ma₂té₂ rë₁dsiog₄ jniá₂, jaun₂ le₃chen₄ dsa₂ rìn'₅₄ i₂'ín₄ 'nia'₂ guiong₅₄, dsi₃lén₂ 'éi₂ juíg₂ Jerusalén quián₂ caun₂ si₂ a₂lé₂. Jaun₂ 'éi₂ bá₄ cán₂ cu₄ quián₂ 'nia'₂ a₂cag₅₄ në₅ a₂jme₁ong₁ rìn'₅₄ ja₁jaun₂. ⁴ Në₁jua'₂ dsi₂ten₅₄ guë₂ nei₅₄ 'ñíó₃ në₃, jme₃quiong₅₄ 'éi₂.

Jmo₅ Pa₄ co₂jñia₅₄ a₂'í₂ jui₅

⁵ Jé₁ma₂té₂ rë₁nei₅₄ i₁ñig₁₂ le₂tan₅₄ 'uë₃ Macedonia, jaun₂ guë₄ dsióg₄ ja₁con₂ 'nia'₂. ⁶ Con₂ tsá₃ nò₅ në₁ca₂jan₄ ca₂la₂ uë₂, o₃ në₁ca₂lë₃ ñig₅ le₂tan₅₄ jein₂ güíg₂ quian'₅₄ 'nia'₂, ia₁jaun₂ lé₂ tsag₅₄ 'nia'₂ jui₅ chi₂jua'₂ ja₁ca₂tín₂ jniá₂ nei₅₄. ⁷ Ia₁ tsá₃ 'ño₃ jniá₂ nei₅₄ tē₂në₃, jua'₅₄ con₂ ca₂ñig₅ bá₄ ja₁tion₅₄ 'nia'₂. Jaun₂ 'ín₂ bá₄ dsi₃ jniá₂ i₁jñia₁₂ ca₂la₂ uë₂ quian'₅₄ 'nia'₂, në₁jua'₂ ca₂cué₃ Te₁gui'₅₄ jmiog₄. ⁸ La₁ i₁jñia₁ jniá₂ juíg₂ Efeso ca₂lia'₂ ca₂té₂ Jmiog₄ Tē₂láu₃-guiá₂. ⁹ Ia₁

† 15:45 Génesis 2:7. † 15:49 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ gui₅₄ juá₂: “jui₁quiong₅₄ jniog₄.” § 15:54 Isaías 25:8. * 15:55

o₃, “¿'E₂ bá₄ ca₂lë₃, 'ne₂ 'mú₃, quian'₅₄ uig₅ a₂jme₁'ág₁ jnia'₅₄? ¿A₂já'₄ bá₄ nò₅ a₂jme₁lén₂ 'ne₂, tau₂ 'ñio₅?” Oseas 13:14.

* 16:1 lit. “dsa₂ jñiό₅.† 16:2 lit. “jmiog₄ le₂uig₅₄ quió₅, semana.”

'ŋio₅ bá₄ cuín₅ jmi₄ rë₂na₄ jui₅ lé₂ le₃i₁jmo₃ ta₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄, a₂léi₄ a₂të₃dsi₅₄ dsón'₂; ton'₂ le₂jaun₂ bá₄ juín₅ dsa₂ i₂náu₃ 'io'₅₄ táng₃.

¹⁰ Në₁jua'₂ ca₂dsiog₃ Timoteo rìn'₅₄ jniog₄, jag₄ 'nia'₂ jaun₂, jaun₂tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂gó'₅ 'ein₅₄ jé₄ quián'₂ 'nia'₂, ia₁ ma₂já₅ 'éi₂ jmo₂₃ ta₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄, jui₁lia'₂ jniá₂, ján₃. ¹¹ Jaun₂tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ 'au'₂ jua'₅₄ tsá₃ 'e₂ quein₅. Të₂le₃ chéin₂ 'nia'₂ jui₅ a₂ag₃ tei₄ dsí₅, ia₁jaun₂ jiá₃ ja₃jag₅₄ jniá₂. Ia₁ chi₁jain₁₂ jniá₂ quian'₅₄ rìn'₅₄ jniog₄.

¹² Në₃ në₃, jui₁lia'₂ Apolos rin'₅₄ jniog₄, jme₁chi₂quiain₅₄ jniá₂ jmi₄ a₂dsó₃ quiain'₅₄ rìn'₅₄ jniog₄ dsi₁jíin₁₂ 'nia'₂. Co₂dsia₅ tsá₃ ca₂lë₃ dsí₅ dsó₃ rë₂në₃, la₁ në₅ bá₄ dsiog₄ líg'₂ ca₂cuín₃ jmi₄ dsó₃.

Jág₁ a₂'ág'₃ jág₁ jé₁ca₂tó'

¹³ Jmo₄ í₁, nau₂ 'nia'₂ tiá₂ a₂'én'₂ 'nia'₂. Jmo₄ ma₂chang₂ a₂lë₅ 'au'₂ ma₂ca₂cang'₅₄ ma₂ñi'₅₄, tión'₁ 'nia'₂ a₂'uang'₂. ¹⁴ Ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ jmo'₂ 'nia'₂ ja₁con₂ ríng'₂, jmo₄ léi₄ a₂'nióg'₃ tē₃dsón'₂ ríng'₂.

¹⁵ Në₃ në₃, jui₁lia'₂ ma₂ñi'₅₄ 'nia'₂, rìn'₅₄ jniog₄: Estéfanas, quiain'₅₄ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅, ca₂liin₃ dsa₂ i₂le₂'uig₅₄ i₂ca₂rë₃'én₂ jág₁ dse₃ 'uë₃ Acaya. Dsa₂ rìn'₅₄ 'éi₂ në₃ ma₂ja₂léin₂ ca₂ne₅₄ jme₁jme₂ti₃ ja₁con₂ rìn'₅₄ jniog₄ dsa₂ 'én₂ ja₁jaun₂. Chi₂quian₅₄ jniá₂ 'nia'₂ jmi₄ jaun₂ në₃, ¹⁶ jme₁gan'₃ 'nia'₂ jui₁lia'₂ dsa₂ le₂'éi₂, quian'₅₄ gué₄ ca₂le₃jín₃ rìn'₅₄ jui₁lia'₂ i₂jme₂'o₅₄ quian'₅₄ ta₁ le₂jaun₂. ¹⁷ 'Io'₂ jmo₅ jniá₂ në₃, ia₁ ma₂guan₅ Estéfanas, Fortunato, quiain'₅₄ Acaico; ma₂ca₂jme₃'njai₂₃ jui₁lia'₂ a₂jme₁'nió'₅ ja₁con₂ jniá₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ 'nia'₂ chan'₂ ja₁lá₃. ¹⁸ 'Éi₂ bá₄ ma₂jmo₃ lián'₂ dsi₃ tē₂le₃ jui₅ jme₂dsí₂, le₂jaun₂ bá₄ ma₂qui₂ma₂jmo₃ lián'₂ 'au'₂ 'nia'₂ ján₃. Jaun₂ 'nió'₅ jme₁gan₃ jniog₄ dsa₂ le₂'éi₂.

¹⁹ Ca₂le₃jín₃ guá'₅ ja₁tén₄ le₂tan₅₄ 'uë₃ Asia, cuín₂₃ Diú₄ 'nia'₂. Le₂jaun₂ bá₄ Aquila quian'₅₄ Priscila† në₃, quian'₅₄ co₂nió'₃ dsa₂ rìn'₅₄ i₂ñi₂ dsi₂néi₂ quió'₅ në₃, cuín₂₃ Diú₄ 'ñio₅ lin₃ 'nia'₂, le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄. ²⁰ Ca₂le₃jín₃ rìn'₅₄ jniog₄ i₂tion'₅₄ ja₁lá₃, cuín₂₃ Diú₄ 'nia'₂. Qui₁cuín₅₄ 'nia'₂ Diú₄ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ a₂qui₁chén'₁ § jú'₅ ríng'₂, a₂lë₅ léi₄ a₂ma₂'ei₅ caun₂ jág₁ a₂le₁jé₃ 'au'₂ quian'₅₄ ríng'₂.

²¹ Jniá₂ Pa₄, cuíng₅ Diú₄ 'nia'₂ ne₄ si₂ la₂, quian'₅₄ gu₃ 'nió₃. *

²² Chi₂jua'₂ chan₂ jan₂ tsá₃ 'nío₃ Te₁gui'₅₄, co₂dsia₅ bá₄ jui₁dsi₂'éin₂. ¡Jiá'₅ 'ne₂, Te₁gui'₅₄!†

²³ Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo i₂'ua₁ dsí₅. ²⁴ Ca₂le₃jín₃ bá₄ 'nia'₂ 'nióg₃, le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ Cristo Jesús. A₂méi₃.‡
Co₂në₅.

‡ ^{16:19} griego: Prisca. § ^{16:20} Caun₂ tag₄ a₂jme₁chí'₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jmo₃ Pa₄ si₂ la₂. * ^{16:21} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Gálatas 6:11; Colenses 4:18; 2 Tesalonicenses 3:17; Filemón 19. † ^{16:22} griego: maranatha, jág₁ arameo a₂juá'₂ "Niá'₅ 'ne₂, Te₁gui'₅₄." ‡ ^{16:24} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "A₂méi₃."

Si₂ carta jë₁ca₂të₂ tñ₃ a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ CORINTIOS

Jmo₅ Pa₄ si₂ jë₁ca₂të₂ tñ₃ a₂chein₃ ne₄ Guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Corinto

¹ Jniá₂ Pa₄, co₂në₅ 'éi'₃ ca₂jmo₃ 'jniog₅ Diú₄, a₂líng₅ jan₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesucristo, jmo₂₃ si₂ la₂ co₂lë₅ quian'₅₄ rin'₅₄ jniog₄ Timoteo a₂dsian'₄ ne₄ guá'₅ quián₅ Diú₄ i₂chan₂ juig₂ Corinto, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ guë₄ dsa₂ sián'₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄* i₂chan₂ le₂tan₅₄ 'uë₃ Acaya.
² Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ 'nia'₂; jui₁tion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ le₁'ág₄ tei₄ jmo₅ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, jmo₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo né₃.

Ca₂ñág₃ uig₅ Pa₄

³ Jui₁jme₁juin'₂ jniog₄ Diú₄ Jmei₂ Jesucristo Te₁gui'₅₄ quián₂, ia₁ 'éi₂ bá₄ i₂lín₅ Tia₅₄ quián₂ i₂ñjí₄ n'éi₂ dsí₅ jniog₄; i₂'éi₂ bá₄ Diú₄ i₂jmo₅ lián'₂ dsí₅ jniog₄ chong₂. ⁴ 'Éi₂ bá₄ i₂jmo₅ lián'₂ ja₁con₂ jniog₄ jë₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ o₂i₁ dsí₅ cha₂, le₂jaun₂ guë'₂ jniog₄ táng₃ lé₂ le₃jmó₁ lián'₂ dsí₅ jui₁lia'₂ i₂chan₂ o₂i₁ dsí₅ ñág₅ uig₅. Lé₂ le₃cuë₅₄ jniog₄ lián'₂ dsí₅ jui₁lia'₂ jmo₅ Diú₄ ja₁con₂ jniog₄ guio₅₄. ⁵ Ia₁ le₂në₅ jui₁lia'₂ ñag₄ jniog₄ jmi₁uig₅ juë'₂ lín₃ a₂ca₂can₃ Cristo, ján₃ bá₄ le₂në₅ táng₃ të₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo guéi₁ jniog₄ lián'₂ a₂le₃chong₂ dse₃. ⁶ Jaun₂ në₃, chi₂jua'₂ ñag₄ jnia'₅₄ uig₅ chong₂, le₂në₅ le₃cha₂ lián'₂ ja₁con₂ 'nia'₂ jaun₂ lión'₂ 'nia'₂ në₃; o₃ chi₂jua'₂ guei₂ jnia'₅₄ lián'₂ 'e₂, ján₃ bá₄ le₃cha₂ lián'₂ ja₁con₂ 'nia'₂, jaun₂ lé₂ le₃jmó'₂ tió'₃ 'au'₂ 'e₂ uig₅ cha₂, jui₁lia'₂ jmo₂ jnia'₅₄. ⁷ Caun₂ bá₄ le₁'ág₄ dsí₅ jnia'₅₄ le₃ja₁con₂ 'nia'₂ a₂jmó'₂ tió'₃ 'au'₂ a₂lión'₂ 'nia'₂ në₃. Ia₁ ne₄ bá₄ jniog₄, në₂hua'₂ quen'₅₄ 'nia'₂ ñag₄ uig₅ a₂ñag₄ jnia'₅₄, ján₃ bá₄ le₂në₅ guéi'₁ 'nia'₂ lián'₂ a₂guéi₁ jnia'₅₄ a₂cuë₃ Diú₄.

⁸ Chei₂ jnia'₅₄ 'nia'₂ le₂në₅, rin'₅₄ jniog₄, ia₁ a₂'niog₂ jnia'₅₄ a₂le₃ñjí'₅₄ 'nia'₂ 'a₂lia'₂ lë₅ o₂me'₅₄ dsí₅ a₂ca₂quián₁ jnia'₅₄ le₂tan₅₄ juig₂ tio'₅₄ 'uë₃ Asia. 'Nio₅ lín₃ bá₄ uig₅ ca₂ñag₄ jnia'₅₄; 'ñjo₅ lín₃ guei₂ ta₁ a₂tióng₂ jnia'₅₄, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂'uáu₂ co₂ñjei'₅₄ a₂tsá₃ ma₃jme₁tián₂. ⁹ Con'₂ siá'₂ lág₂ jnia'₅₄ a₂tsá₃ ma₃jmíg₄ cha₂ quián₂ jnia'₅₄, në₂jag₄ bá₄ a₂ma₂ i₄ 'éi'₃ dsióg₃. La₁ tsá₃ a₂nag₅₄, ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂i₃ñág₂ jnia'₅₄ jaun₂ ca₂jmo₃ ta₁ a₂ca₂jme₁tin₅ jnia'₅₄ a₂'éin₂ le₃quió'₅ Diú₄, on₃hua'₅₄ le₂quián₂ jnia'₅₄ guio₅₄. Ia₁ i₂'éi₂ bá₄ lín₅ i₂jme₂jen'₅₄ 'lag₄. ¹⁰ Ia₁ ma₂lió₂ bá₄ Diú₄ ne₄ 'mú₃ gau₂ jaun₂, ton'₂ caun₂ lió₂ bá₄ jui₁lia'₂ jmíg₄ në₃. Jaun₂ le₃ja₁con₂ 'éi₂ bá₄ ma₂'éi₁ jnia'₅₄ caun₂ dsí₅ a₂lió₂ ne₄ jui₅ ¹¹ chi₂jua'₂ jme₁o'₁ 'nia'₂ chi₂leng'₅₄ Diú₄ o₄quián₂ jnia'₅₄. Chi₂jua'₂ juin₅ dsa₂ i₂mi₅ ne₄ Diú₄ o₄quián₂ jnia'₅₄, ján₃ bá₄ juin₅ dsa₂ i₂cué'₃ ti₁'mag₄ Diú₄ ne₄ ca₂le₃jé₃ a₂dse₃ a₂jme₃'o₅₄.†

'E₂ lë₃ tsá₃ ca₂ñe₄ Pa₄ juig₂ Corinto

¹² Cha₂ caun₂ cosa ja₂ të₅ dsí₅ jnia'₅₄ ton'₂ guio₅₄ jnia'₅₄ quiong₂ 'í₁ të₂dsí₅, lei₅₄ jnia'₅₄ a₂lé₂ le₃jang'₅₄ jág₁ dsau₅ a₂chong₂ jmo₂ a₂dse₃ a₂tí₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, jui₁lia'₂ jme₂ti₃ Diú₄, la₁ 'ñjo₅ lín₃ gué₄ le₃ja₂con₂ 'nia'₂. Ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ bá₄ Diú₄, ma₂ca₂jme₃'o₅₄ a₂chong₂ jnia'₅₄ le₂në₅; on₃hua'₅₄ ia₁ a₂tag₂ jnia'₅₄ guio₅₄. ¹³ Ca₂le₃jé₃ a₂jua'₂ jnia'₅₄ a₂tió'₅₄ ne₄ si₂ carta quián₂, tsá₃ 'e₂ a₂siá'₂ jua'₂ jnia'₅₄ jua'₅₄ a₂tsá₃ tñ₂ 'nia'₂ 'í₄, o₃ a₂tsá₃ ñjí'₂ 'nia'₂. ¹⁴ Jaun₂ 'í₂ dsí₅ jnia'₅₄, jui₁lia'₂ ma₂ca₂rë₃ñjí'₂ 'nia'₂ quián₂ jnia'₅₄ ja₁lin₅₄, ján₃ bá₄ le₂në₅ le₃ñjí'₂ 'nia'₂ lia'₂ rë₂ñjia₅, ia₁jaun₂ lé₂ le₃dsí₁'1'nia'₂ jág₁ tá₅ o₄quián₂ jnia'₅₄ jág₁ tá₅ o₄quián₂ 'nia'₂ ján₃, jë₁ma₂ca₂të₂ jmíg₄ quió'₅ Jesús Te₁gui'₅₄ quián₂.

¹⁵ Uíg₅₄ ia₁ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, jaun₂ jme₁líng₂ nei₅₄ i₁jing₁₂ de₂ jniá₅ 'nia'₂ a₂i₁jmo₃ lián'₂ 'au'₂ 'nia'₂ 'ñjo₅ lín₃, ia₁ dsíog₄ i₁jing₁₂ 'nia'₂ ta₁tin₃ ráun₂. ¹⁶ Jme₁dsí₂jiog₅ dsí₃ jme₁ñjí₁₂ ja₁tion'₅₄ 'nia'₂ lia'₂ ma₂'eng₅₄ jui₅ guio₃ jui₅ Macedonia; jë₁ma₂të₂ rë₁nég₄ táng₃, jaun₂ i₁jing₁₂ táng₃ 'nia'₂. Ia₁ líng₂, 'nia'₂ bá₄ jme₁o'₁ a₂lé₂ dsíog₄ jniá₂ të₂ Judea. ¹⁷ ¿o₃ bá₄

* 1:1 lit. "dsa₂ jnió₅." † 1:11 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "o₄quián₂ 'nia'₂."

lín₂ 'nia'₂ a₂'ei₅ caun₂tin₃ dsí₃ a₂juá'₅ le₂në₅? ¿O₃ bá₄ lín₂ 'nia'₂ a₂lë₅ jág₁ quió₃ lia'₂ lë₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂ i₂lë₁qui₂co₅ jág₁ quió'₅, në₃ rë'₂ juá'₂ "ján₅," në₃ gué'₂ "jan₂'ón₄" táng₃? 18 Tí₅ bá₄ jág₁ quián₂ jnia'₅₄, jui₁lia'₂ tí₅ jág₁ quió'₅ Diú₄; líg'₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂lë₁cuë₂ jnia'₅₄ jág₁ quián₂, jua'₅₄ a₂jua'₂ jnia'₅₄ "ján₅," con'₂ siá'₂ "jan₂'ón₄" táng₃. 19 Ia₁ Cristo Jesús i₂lín₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ i₂qui₂ 'ín₅ jnia'₅₄ i₂nio₄, chei₂ 'nia'₂ quian'₅₄ Silvano,† Timoteo në₃, 'éi₂ në₃ tsá₃ líg'₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂lë₁qui₂ca₂co₃ jág₁ quió'₅ jua'₅₄ në₃ rë'₂ juá'₂ "ján₅," në₃ cón'₅ "jan₂'ón₄" táng₃. Të₂le₃ quian'₅₄ Cristo, a₂dsau₅ dsón'₂ bá₄ jág₁. 20 Ia₁ të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂ bá₄ rë₂ti₃ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂cuë₂₃ quió'₅ Diú₄. Jaun₂ të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂, jua'₂ jniog₄ a₂méi₃, ia₁ a₂dsau₅ dsón'₂. Jaun₂ le₂në₅ lé₂ le₃jme₁juin'₂ jniog₄ Diú₄. 21 Jaun₂ 'n₁o₂g₅ bá₄ Diú₄ jmo₂₃ të₂le₃ ja₁con₂ jnia'₅₄, quian'₅₄ gué'₂ le₃ja₁con'₂ 'nia'₂ në₃, a₂tióng₂ jniog₄ tiá₂ le₃quió'₅ Cristo. 'N₁o₂g₅ bá₄ Diú₄ ma₂ca₂'ag₃ jniog₄ në₃. 22 Ma₂ca₂jmó₂ jniog₄ léi₄ co₂'nió'₄ quian'₅₄ sello quió'₅, ton'₂ ma₂cuïin₃ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ quiáin₅ të₂dsí₅ jniog₄, në₂jag₄ bá₄ cu₄ a₂ma₂ron₅ dsí₂jñiá₄, a₂ma₂lág₅ jniog₄ léi₄ a₂dsí₁no₃ jniog₄ dsí₁guéi₁ a₂cuë₃.

23 Chi₂jua'₂ tsá₃ ma₂ca₂lë₃ dsióg₄ juig₂ Corinto lia'₂ con'₂ lë₅ ma₂i₃jiog₅ dsí₃, jág₅ bá₄ Diú₄ ia₁ tsá₃ 'nio₃ jniá₂ a₂cán'₂ 'nia'₂ o₂me'₅₄ dsí₅ a₂tsá₃ ca₂dsióg₃; ia₁ në₁juá'₂ tsá₃ le₂jaun₂, caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ o₁jnia'₅₄ 'mú₃ ca₂quín₂ quió₃. 24 On₃jua'₅₄ a₂'niog₂ jnia'₅₄ a₂jme₁gon₂ ne₄ 'a₂ lia'₂ 'én'₂ 'nia'₂, ia₁ ma₂tión'₂ bá₄ 'nia'₂ tiá₂ a₂'éng'₂. Jñia'₅₄ lia'₂ 'niog₂ jnia'₅₄ jmó₁ ta₁ co₂dsia₅ quian'₅₄ 'nia'₂ ia₁jaun₂ le₃cha₂ gué₄ o₂'ñiò₃ dsí₅ ja₁con'₂ 'nia'₂, ia₁ o₄quió'₄ a₂'én'₂ bá₄ 'nia'₂, tión'₂ 'nia'₂ tiá₂.

2

1 Jaun₂ ma₂ca₂dsia₃ jniá₂ dsí₃ a₂tsá₃ ma₃i₁jing₁₂ táng₃ 'nia'₂ të₃ 'lia'₂ dsí₃. 2 Ia₁ në₁juá'₂ i₁jmo₃ 'lia'₂ 'au'₂ 'nia'₂ bá₄ jniá₂, ¿ein₂ bá₄ i₂jmo₃ jéin₄ jniá₂ 'io'₂? Jñia'₅₄ lia'₂ 'nia'₂ bá₄ i₂ma₂në₂jmo₃ jniá₂ 'lia'₂ 'au'₂. 3 Jaun₂ lë₃, ca₂jmo₃ si₂ca₂juá'₃, ia₁ tsá₃ 'nio₃ jmó'₂ 'nia'₂ 'lia'₂ dsí₃ jé₁ma₂dsiog₃, ia₁ 'nia'₂ dsón'₂ bá₄ ca₂tíng'₂ jmó'₂ a₂jéin₄ 'io'₂ jé₁ma₂dsiog₃. Ia₁ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ ja₁con'₂ 'nia'₂ a₂dsiog₄ 'ei₅ dse₃ dsí₃, le₂jaun₂ a₂'ei₅ rë₂ 'au'₂ 'nia'₂ ján₃. 4 Ia₁ a₂jme₁quian₄ o₂i₁ dsí₅, të₃ ca₂tán'₂ dsí₃, jme₁ca₂jmo₃ jniá₂ si₂ jaun₂, ca₂le₃jé₃ jme₁'o₅ jniá₂. La₁ on₃jua'₅₄ jaun₂ ca₂juá'₃ ia₁jaun₂ tiá'₃ 'lia'₂ 'au'₂ 'nia'₂ ján₃; të₂le₃ ia₁jaun₂ le₃ñi'₅₄ 'nia'₂ 'a₂lia'₂ lë₅ dsí₃ a₂'nióg₃ 'nia'₂ 'ñio₅ lin₃.

Ca₂'én₂ dsáu₁ jan₂ dsa₂ i₂ca₂'náu₂ dso₄

5 Në₁juá'₂ chan₂ i₂ma₂jmo₃ a₂cha₂ o₂i₁ dsí₅, on₃jua'₅₄ jmá'₃ ja₁con₂ jniá₂ ma₂jmo₃ quian'₅₄ o₂i₁ dsí₅; le₂jiog₅ ja₁con'₂ 'nia'₂ bá₄ ca₂jmo₃ ca₂la₂ a₂ma₂ca₂quian'₂ 'nia'₂ o₂i₁ dsí₅ ca₂le₃jing'₃. A₂juá'₅ jniá₂ "a₂ca₂jmo₃ ca₂la₂," ia₁jaun₂ tsá₃ lin₄ uig₅ tin'₅₄ 'nia'₂ jág₁ në₅. 6 Co₂'nió'₄ uig₅ a₂ca₂cuë'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ 'éi₂ jé₄ le₁ñi'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jing'₃, tió'₅ bá₄ co₂në₅. 7 Ca₂tín'₂ bá₄ 'nia'₂ në₃ jmó'₂ 'ua₁ 'au'₂ 'éng'₄ dsáu₁, jmó'₂ táng₃ 'nia'₂ lián'₂ dsí₅, ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁juá'₂ ca₂tán'₂ co₂ñei'₅₄ dsí₅. 8 Jaun₂ chi₂len'₄ jniá₂ 'nia'₂ a₂jme₁jniag'₂ táng₃, a₂dsón'₂ 'niói'₃ 'nia'₂. 9 Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ma₂juá'₃ bá₄ jniá₂ le₂jñiá₅ quian'₅₄ si₂ a₂ma₂tsíng₂ ne'₅₄ 'nia'₂, a₂jñia'₅₄ con'₂ ca₂cáun₃ 'í₁ bá₄ quián'₂ 'nia'₂ o₁ne₄ në₁juá'₂ jmó'₂ dsón'₂ 'nia'₂ con'₂ lë₅ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂juá'₅ jniá₂. 10 Jaun₂ në₃, jui₁'e₂ gué₃ 'a₂lia'₂ lë₅ dsáu₁ rín'₂ 'nia'₂ a₂'éng'₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ le₃jmo₅₄ jniá₂ dsí₃, 'én₄ bá₄ jniá₂ dsáu₁ dsa₂ 'éi₂. Ia₁ jui₁lia'₂ dso₄ a₂ma₂'én₃ jniá₂, chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ dso₄ ma₂'éng₃, o₄quián'₂ 'nia'₂ bá₄ ma₂jmo₃, të₃ne₄ Cristo. 11 Jmo₅ jniá₂ le₂në₅ ia₁jaun₂ tsá₃ jo₃ i₂së₃dsen₃, ia₁ a₂ne₄ rë₂ bá₄ jniog₄ 'a₂lia'₂ lë₅ mai₅₄ 'io₅ 'éi₂.

Tsá₃ rë₂ jme₁ 'ei₅ dsí₅ Pa₄ juig₂ Troas

12 Jaun₂ jme₁ca₂dsiog₃ jniá₂ juig₂ Troas a₂'é₄ jág₁ dse₃ quió'₅ Cristo, 'ñio₅ bá₄ jme₁rë₂na₄ jui₅ a₂jme₁jmo₅₄ ta₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄ ja₁jaun₂. 13 La₁ tsá₃ tei₄ jme₁'ei₅ dsí₃, ia₁ tsá₃ ca₂dsáng₂

† 1:19 Lia'₂ chen₂ Silvano co₂rë₂ quian'₅₄ Silas.

Tito rin⁵⁴ jniog₄. Ca₂'ág₃ bá₄ jniá₂ jág₁ rin⁵⁴ jniog₄ ja₁jaun₂, jaun₂ gué₄ guio₃ le₃'uë₃ Macedonia la₂.

A₂léi₂ jniog₄ quian⁵⁴ Cristo

¹⁴ La₁ ti₁'mag⁴ Diú₄ ia₁ co₂tan₅₄ bá₄ jiog₂₃ jui₅ a₂léi₂ jniog₄ le₃quió⁵ Cristo Jesús, ia₁ tē₂le₃ quian⁵⁴ jniog₄ bá₄ jme₂jniai₂₃ jág₁ dse₃ la₂ quió⁵, ia₁jaun₂ dsa₂ nē₃ le₃cuiin₂₃ 'éi₂, co₂'nió⁴ a₂ja₂dsí₂ ma₂juig₂ ca₂le₂con₂. ¹⁵ Ia₁ jniog₄ bá₄ lág₅ co₂'nió⁴ chen₂ a₂cau₂ ja₂dsí₂ ma₂juig₂ ma₂ro₂ a₂jén⁵ Cristo ne₄ Diú₄, a₂qui₂dsí₂'ag₅ jé₄ quió⁵ dsa₂ i₂i₂nio₄ jui₅ a₂lión₂, qui₂ja₂dsí₂ jáñ₃ jé₄ quió⁵ i₂dsí₂'én₂ nē₃. ¹⁶ Tē₂le₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂dsí₂'én₂ nē₃, chen₂ la₂ lē₅ a₂ja₂dsí₂ 'lig⁵⁴ a₂ma₂le₃dsiáin₃; la₁ tē₂le₃ quió⁵ dsa₂ i₂tín⁴ gué² nē₃, lē₅ caun₂ cosa a₂ja₂ ma₂juig₂ ma₂ro₂ a₂tín² jme₂dsí₂ quió⁵. ¿'Ein₂ bá₄ 'éi₂ i₂qui⁵⁴ jmi₄ quian⁵⁴ ta₁ nē₅? ¹⁷ Jnia⁵⁴ bá₄ 'éi₂ i₂qui⁵⁴ jmi₄, ia₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ i₂nio₄ jnia⁵⁴ jua⁵⁴ a₂jmó₁ 'ma⁵⁴ jág₁ dse₃ quió⁵ Diú₄ jui₁lia² jmo₅ i₂lin₅₄. Tē₂le₃ jág₅ bá₄ Diú₄, chei₂ jnia⁵⁴ dsa₂ lia² tí₅ jág₁, lág₅ jnia⁵⁴ dsa₂ quián₅ Diú₄ i₂juá² o₄quió⁴ Cristo.

3

Jág₁ 'mí₂ a₂li⁵⁴ quian⁵⁴ Diú₄

¹ ¿O₃ bá₄ líñ² 'nia² a₂jnia⁵⁴ 'ín₅ dse₃ guio₅₄ bá₄ jnia⁵⁴ jme₁jua² le₂nē₅? ¿O₃ bá₄ 'niog² 'nia² a₂'é₄ si₂ a₂jáng⁵ jág₁ dsau₅ o₃ a₂mí₁ 'e₂ jnia⁵⁴ ne⁵⁴ 'nia² a₂cué¹ caun₂ si₂ jui₁lia² jmo₅ dsa₂ i₂lin₅₄? ² Jnia⁵⁴ lia² guion⁵⁴ bá₄ 'nia² ma₂cué² jág₁ dsau₅ a₂ma₂léi₄ co₂'nió⁴ caun₂ si₂ tē₂dsí₅ jnia⁵⁴ a₂lé₂ le₃con₂ dsa₂ sián² 'í₁ co₂'nió⁴ a₂lé₂ le₃'í₃ dsa₂ nē₃. ³ Guion⁵⁴ bá₄ 'nia² líng⁵ co₂'nió⁴ caun₂ si₂ a₂ca₂jmo₃ Cristo 'jniog₅, a₂ca₂dsia₃ gu₂ jnia⁵⁴. Caun₂ si₂, on₃jua⁵⁴ a₂léi₄ a₂qui₂rè₂tsáng₂ quian⁵⁴ jmi₁jné₂; lē₅ léi₄ tē₂le₃ quian⁵⁴ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ i₂chan₂ dsón₂. Lē₅ caun₂ si₂ carta, on₃jua⁵⁴ a₂léi₄ rë₂ton₅ dso² ni₁cang₁; lē₅ léi₄ jui₅ tē₂dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄.

⁴ Caun₂ bá₄ le₁'ág₄ dsi₅ jnia⁵⁴ a₂'éin₂ jnia⁵⁴ le₂nē₅ le₃ja₁con₂ Diú₄ tē₂le₃ quian⁵⁴ Cristo. ⁵ On₃jua⁵⁴ a₂tag₂ jnia⁵⁴ guio₅₄ a₂jmo₂ 'e₂ jmo₂. Ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ jmo₂ jnia⁵⁴, Diú₄ bá₄ jmo₅ a₂qui⁵⁴ jnia⁵⁴ jmi₄ quian⁵⁴ ta₁ nē₅. ⁶ 'Éi₂ bá₄ ma₂jmo₃ a₂qui⁵⁴ jnia⁵⁴ jmi₄ a₂i₂quian₄ jnia⁵⁴* jág₁ 'mí₂ a₂ma₂lí⁵⁴ quian⁵⁴ Diú₄: on₃jua⁵⁴ tē₂le₃ quian⁵⁴ 'éi³ a₂ton₅ ne₄ si₂; tē₂le₃ quian⁵⁴ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ bá₄. Ta₁ a₂qui⁵ 'éi³ a₂rë₂ton₅ ne₄ si₂, a₂jiog₅ ne₄ 'mú₃ bá₄ jaun₂. La₁ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ gué² nē₃ to² jme₂dsí₂ a₂chan₂ dsa₂.

⁷ 'Éi³ jaun₂ ca₂tióng₃ Diú₄ dso² ni₁cang₁ jé₄ si₂ a₂tág₅ co₂'né⁵. Tsá₃ ma₃ca₂tió³ dsa₂ israelitas jág₃ uë₂ ne₄ Moisés, ia₁ a₂ñj₄ lë₃ co₂tág₅ co₂'né⁵ ca₂jnia₃, jui₁'e₂ gué₃ la₂ jé₁ca₂ag₂ si₂ jaun₂. La₁ chi₂jua² le₂nē₅ 'ñjo₅ jlá¹ ca₂lë₃ jme₁ca₂lë₃ 'éi³ a₂tsá₃ jme₁'io₅ bí₂ jua⁵⁴ a₂tsá₃ dsián₂ dsa₂ jaun₂, ⁸ i₁'ë₂ gué₄ dse₃ jlá¹, jág₁ dse₃ a₂quian₅ Jme₂dsí₂ Jñiós₅ a₂jmo₅ a₂chan₂ táng₃ dsa₂! ⁹ Co₂'nió⁴ le₃jua⁵⁴, chi₂jua² lá₂ jniog₄ a₂ñj₄ lë₃ jlá¹ ca₂lë₃ 'a₂ lia₂ ca₂cué₃ Diú₄ 'Éi³ tē₂le₃ quian⁵⁴ Moisés, 'éi³ a₂jme₁bó₂ dso₄ jaun₂, i₁'ë₂ gué₄ jlá¹ ta₁b quián₂ jnia⁵⁴ a₂i₂quian₄ jnia⁵⁴ jág₁ dse₃ a₂jme₂jnia₅ Diú₄ a₂tsá₃ ma₂dsáu₁ jniog₄ cha₂! ¹⁰ Ia₁ jui₁lia² 'éi³ a₂jme₁jlá¹ ma₂líg₂, tsá₃ ma₂'e₂ quen₅ nē₃ ma₂ca₂quín₃ quian⁵⁴ jág₁ jlá¹ gué₄ a₂cha₂ rë₂nē₃. ¹¹ Chi₂jua² lá₂ jniog₄ a₂ñj₄ lë₃ jme₁jlá¹ ta₁b quió⁵ a₂tsá₃ uë₂ tió₅ jaun₂, i₁'ë₂ gué₄ 'ñjo₅ jlá¹ ta₁† quió⁵ jág₁ 'mí₂ a₂tsá₃ ma₂dsí₃ñj₂ o₁líg₂!

¹² 'Uig₅₄ ia₁ caun₂ le₁'ág₄ dsi₅ jnia⁵⁴ le₂nē₅, jua² jnia⁵⁴ co₂ñei⁵⁴ rë₂jiá₃ jág₁. ¹³ Tsá₃ jmo₂ jnia⁵⁴ jui₁lia² ca₂jmo₃ Moisés; ca₂jlé₂ 'éi₂ ne₅₄ quian⁵⁴ 'mí² ia₁jaun₂ tsá₃ jág₃ dsa₂ israelitas 'a₂ lia₂ 'éi₃ a₂co₂tág₅ jaun₂. ¹⁴ La₁ tsá₃ ca₂rë₃ñj₂ dsi₅ dsa₂ 'éi₂ nē₃, ia₁ cang₄ dsi₅₄. Ca₂lia₂ jñiós₄ jmi₄ nē₃ i₅ dsa₂ Si₂ 'Éi³ a₂ron₅ ma₂líg₂, lia₂ ma₂lín₅ jaun₂ bá₄ 'éi₂, co₂'nió⁴ rë₂jlé₅ ne₅₄, a₂tsá₃ ñj₁². Ia₁ jmá³ tē₂le₃ quian⁵⁴ Cristo bá₄ lë₂ le₃jnia³ a₂jlé₅ a₂ñj₂ dsi₅ dsa₂ jaun₂. ¹⁵ Ca₂lia₂

* ^{3:6} griego: diákonous (ministros). † ^{3:11} griego: diakonía (ministerio).

jnjó₄ jmig₄ nē₃, jē₁ma₂tóin₂ 'i₂₃ si₂ quió₅ Moisés, jlín₅ ne₄ dsa₂, tsá₃ rē₂ní₂'. ¹⁶ Ia₁ jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ i₂jén₅ le₃quió₅ Te₁gui⁵⁴, jnia₅ a₂jmo₅ a₂jlín₅ ne₄ dsa₂ jaun₂. ¹⁷ Te₁gui⁵⁴ nē₃, ia₁ i₂lín₅ Jme₂dsí₂ bá₄ 'éi₂; ja₁'en₅₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Te₁gui⁵⁴, jui₁lia₂ tē₂dsí₅ dsa₂ i₂'én₂, ja₁jaun₂ rē₂na₄ bá₄ jui₅. ¹⁸ Ia₁ ca₂le₃jág₃ jniog₄ tsá₃ ma₃le₁lē₅ ne₄ jniog₄, lág₅ jniog₄ jui₁lia₂ lē₅ ní₁'i₂ a₂jniá₂ a₂co₂tág₅ co₂'né₅ a₂jlán₁ Te₁gui⁵⁴. Le₂nē₅ bá₄ jniog₄ guio₅₄, caun₂ i₂ne₁ca₂lag₃ jniog₄ jui₁lia₂ lín₅ Cristo 'ñiog₅, ia₁ lia₂ caun₂ jmig₄ caun₂ jmig₄ bá₄ caun₂ i₂ne₁ca₂lag₃ jniog₄ jlán₁ jui₁lia₂ lín₅ 'éi₂. Ca₂le₃jé₃ a₂nē₅ jmo₅ Te₁gui⁵⁴, i₂lín₅ Jme₂dsí₂.

4

¹ Uíg₅₄ jaun₂, o₁líg₂ jmig₄ tsá₃ tián₃ dsi₅ jnia₅₄ dsa₂ i₂quian₅ jág₁ dse₃ quió₅ Diú₄, ia₁ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ca₂dsia₃ ní₁i₂ dsí₅ ca₂dsia₃ gu₂ jnia₅₄ ta₁la₂. ² Ma₂ca₂tí₄ jnia₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂'lig₅₄ o₂guí₃ a₂jmo₅-dsáu₅ dsa₂ jé₄ rē₂'ma₄; tsá₃ a₂nē₅ i₂nio₄ jnia₅₄ quian₅₄ mai₅₄ a₂qui₂jme₂gán₂ jnia₅₄ dsa₂. On₃ gué₂ jua₅₄ jmo₂ jnia₅₄ caun₂-tín₃ jág₁ jua₅₄ a₂co₂güin₄ jnia₅₄ jág₁ dse₃ quió₅ Diú₄. Jág₁ tí₅ dsón₂ rē₂jiá₃ jág₁ bá₄ jme₂tín₁ jnia₅₄ dsa₂, ne₄ Diú₄, ia₁jaun₂ le₃lí₄ tē₂dsí₅ dsa₂ a₂dsau₅ bá₄ jág₁ a₂i₂quian₄ jnia₅₄. ³ Né₁jua₂ rē₂jlé₅ jág₁ dse₃ a₂i₂quian₄ jnia₅₄, rē₂jlé₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂dsi₃'én₂ jme₂dsí₂ quió₅ bá₄. ⁴ Ia₁ dsa₂ i₂le₂'éi₂ i₂tsá₃ 'én₂, co₂'nió₄ a₂rē₂jlín₅ dsi₅, nē₂jag₄ bá₄ a₂tein₅₄, a₂jmo₅ diú₄ quián₅ dsa₂ mi₂güig₃ la₂, ia₁jaun₂ tsá₃ tág₃ si₂ a₂le₃ní₂ dsi₅ 'a₂ lia₂ jlá₁ jág₁ dse₃ quió₅ Cristo i₂jlán₁ lia₂ lín₅ Diú₄ 'ñiog₅. ⁵ Ia₁ on₃jua₅₄ guio₅₄ jnia₅₄ 'ín₅ jé₁ma₂té₂ rē₁'é₄ jág₁ dse₃; Cristo Jesús bá₄ 'ín₅ jnia₅₄ a₂lín₅ Te₁gui⁵⁴, a₂lág₅ jnia₅₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄ 'nia₂ ján₃ o₄quió₄ Jesús. ⁶ Ia₁ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ca₂juá₂ jme₂ca₂jmo₃ mi₂güig₃: "Jui₁ jnia₄ tág₅ jé₄ qui₁né₃".* Jaun₂ i₂'éi₂ bá₄ ma₂jmo₃ nē₃ a₂tág₄ si₂ tē₂dsí₅ jnia₅₄ ia₁jaun₂ jág₃ i₂sián₂ si₂ jaun₂, ia₁jaun₂ le₃ní₅ dsa₂ 'a₂ lia₂ jlán₁ Diú₄ tē₂le₃ ne₄ Jesucristo.

A₂ lia₂ 'nió₅ le₃chan₂ dsa₂ ia₁ a₂'éin₂

⁷ Ca₂le₃jé₃ a₂jlá₁ a₂quen₅ 'ñio₅ lin₃ nē₅ nē₃, a₂quian₄ jnia₅₄ a₂lág₅ lia₂ lē₅ ca₂míg₂ ní₁tí₂ tsá₃ quen₅, jé₁rē₂'ma₄ cosa a₂quen₅ 'ñio₅, ia₁jaun₂ le₃jniá₂ a₂já₅ ja₁con₂ Diú₄ bá₄ jui₅bí₂ jué₂ lin₃ nē₅, on₃jua₅₄ a₂'niog₂ jnia₅₄ dsi₅ guio₅₄. ⁸ Le₂nē₅ nē₃, jui₁'a₂ gué₃ la₂ tē₁ja₂lé₂ o₂me₅₄ dsi₅ jé₁chong₂ jnia₅₄, la₁ tsá₃ lē₅ jua₅₄ a₂tsá₃ dsian₅. Jui₁'e₂ gué₃ já₅ caun₂ jui₅bí₂ a₂'i₅ dsi₅ jnia₅₄ chong₂, la₁ tsá₃ jua₅₄ a₂ní₄ quian₄ jnia₅₄ o₂lí₁ dsi₅. ⁹ Jui₁'e₂ gué₃ qui₂co₂'ein₅ dsa₂, la₁ tsá₃ guio₅₄ jnia₅₄ tióng₂. Jui₁'e₂ gué₃ ca₂guiog₃ dsa₂ 'uë₃, la₁ tsá₃ ca₂dsau₃ gué₄ jnia₅₄. ¹⁰ Té₁i₂nio₄ jnia₅₄ le₁quian₁ i₁gú₃ 'mú₃ quió₅ Jesús jui₅ ní₁ní₁ jnia₅₄, ia₁jaun₂ le₃jniá₂ jui₅ ní₁ní₁ jnia₅₄ ján₃ a₂chan₂ Jesús. ¹¹ Ia₁ tē₂lia₂ chong₂ jnia₅₄ la₂, le₂o₃ jmig₄ bá₄ go₂ a₂jme₃dsiog₅ dsa₂ o₄quió₄ Jesús, ton₂ ia₁jaun₂ le₃jniá₂ jui₅ ní₁ní₁ jnia₅₄ a₂siá₃' la₂, a₂chan₂ bá₄ Jesús. ¹² Jaun₂ nē₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂tio₅₄ jnia₅₄ jui₅ 'mú₃, 'nia₂ nē₃ tiong₅₄ jui₅ a₂le₃chan₂ jme₂dsí₂ quiáng₂.

¹³ Le₂la₂ juá₂ ne₄ Si₂: "Ca₂rē₃'éng₂, jaun₂ bá₄ lē₃ ca₂juá₃."† Le₂nē₅ bá₄ jnia₅₄ ján₃, ia₁ a₂'i₄ jme₂dsí₂ i₂cué₅ bí₂ a₂'éin₂, jaun₂ bá₄ lē₃ 'éin₂ jnia₅₄, jaun₂ bá₄ lē₃ jua₂ jnia₅₄ ján₃. ¹⁴ Ia₁ ma₂ne₄ bá₄ jnia₅₄, Diú₄ i₂ca₂jme₃jen₅₄ Te₁gui⁵⁴ Jesús a₂jme₁rē₂join₅₄, le₂jaun₂ bá₄ jme₃jein₅₄ jnia₅₄ ján₃, jui₁lia₂ ca₂jme₃jein₅₄ 'éi₂, tē₂ co₂dsia₅ quian₅₄ 'nia₂ ja₁coin₂. ¹⁵ A₂dse₃ o₄quián₂ 'nia₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂ca₂lē₃ nē₅, ia₁ nē₂jua₂ le₂jaun₂ juín₅ gué₄ dsa₂ i₂tin₅ a₂'ua₁ dsi₅ Diú₄, le₂jaun₂ bá₄ ján₃ juín₅ gué₄ dsa₂ lē₂ i₂cué₃ ti₁'mag₄ qui₂le₃juín₂ Diú₄.

¹⁶ Jaun₂, o₁líg₂ jmig₄ tsá₃ qui₂'uán₂ dsi₅ jnia₅₄. Tsá₃ a₂léi₂ jaun₂ caun₂ ma₂ne₁ca₂dsa₃ bí₂ ní₁ní₁ jnia₅₄. La₁ jme₂dsí₂ quián₂ nē₃ caun₂ rē₂'mag₄ bá₄ lia₂ caun₂ jmig₄.† ¹⁷ Ia₁ jmi₁uig₅ a₂ca₂juig₄ a₂dsi₂nág₂ jnia₅₄ rē₂nē₃, a₂ní₅₄ ta₁ dsi₃ní₂, jmo₃ a₂tē₃dsi₅₄ a₂léi₂ nág₅₄ gué₄ jnia₅₄ ja₁jlá₁ gué₄ 'ñio₅ lin₃ a₂jiog₅ co₂tan₅₄. ¹⁸ Ia₁ tsá₃ jua₅₄ tion₂ jnia₅₄ jui₅ caun₂ cosa a₂jniá₂; a₂jaun₂ bá₄ tion₂ jnia₅₄ jui₅ jui₁lia₂ a₂tsá₃ jniá₂. Ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂jniá₂, tsá₃ uë₂ jiog₅. A₂dsau₅ bá₄ a₂tsá₃ jniá₂, a₂jaun₂ bá₄ a₂jiog₅ co₂tan₅₄.

* 4:6 Génesis 1:3. † 4:13 Salmo 116:10. ‡ 4:16 lit. "Tsá₃ a₂léi₂ jaun₂ caun₂ ma₂ne₁ca₂dsa₃ quió₅ dsa₂ le₂co₅₄; la₁ dsa₂ le₂né₃ nē₃ caun₂ rē₂'mag₄ bá₄ lia₂ caun₂ jmig₄."

5

¹ Ia₁ ma₂ne₄ bá₄ jniog₄, jë₁ma₂ca₂dsau₃ ca₂'en₃ ni₁ñi₁ jniog₄ la₂, a₂lë₅ co₂'nió'₄ caun₂ 'né₅ quián₂ të₁lia₂ chong₂ mi₂güí₃ la₂, la₁ Diú₄ në₃ cuë₃ caun₂ ja₁'io₁ guei'₅₄ i₂juí₃ ja₁lë₄ co₂'nió'₄ caun₂ 'né₅ a₂tsá₃ ma₃ton₅ jmi₄ dsi₃'én₂, on₃jua'₅₄ a₂ca₂jmo₃ dsa₂ mi₂güí₃. ² Dsón₂ bá₄ të₁lia₂ chong₂ jniog₄ jui₅ ni₁ñi₅ la₂, ca₂le₃jë₃ chon₂ jniog₄ dsi₅, a₂'ín₅ dsi₅ dsi₁'io₁ 'né₅ quián₂ guei'₅₄ i₂juí₃, ³ ia₁jaun₂ jlë₂ quián₂ në₂jag₄ bá₄ caun₂ 'mí₂ a₂quei₂ Te₁gui'₅₄ ia₁jaun₂ tsá₃ dsi₁no₃ rë₂nág₅. ⁴ Të₁lia₂ chong₂ jniog₄ quian'₅₄ ni₁ñi₁ la₂, ca₂le₃jë₃ chon₂ jniog₂ dsi₅ a₂le₁quian₁ o₂i₁ dsi₅. On₃jua'₅₄ a₂'niog₂ jniog₄ a₂tsá₃ 'e₂ qui₄ jniog₄; a₂jaun₂ bá₄ 'niog₂ jniog₄ a₂lió₃ co₂ñei'₅₄ ni₁ñi₁ a₂jón₂ la₂, quian'₅₄ ni₁ñi₁ 'mí₂ a₂le₃chan₂ co₂tan₅₄. ⁵ Diú₄ bá₄ dsón₂ i₂ma₂jmo₃ co₂jnjia₅₄ jniog₄ i₂ma₂cuí₃ Jme₂dsí₂ quiáin₅, a₂lë₅ lë₄ a₂jme₃ti₃ jág₁ quió'₅.

⁶ Le₂në₅ jaun₂ le₁'ág₄ bá₄ caun₂ dsi₅ jniog₄ co₂tan₅₄, ia₁ ne₄ bá₄ jniog₄ jaun₂, të₁lia₂ chong₂ jui₅ ni₁ñi₁ la₂, tsá₃ 'io₄ 'né₅ ja₁guá₄ Te₁gui'₅₄. ⁷ La₁ i₂nio₄ jniog₄ ca₂le₃jág₃ a₂jnjia₅₄ con₂ 'éin₂ bá₄, on₃jua'₅₄ con₂ a₂të₅ ne₄ jniog₄. ⁸ La₁ caun₂ bá₄ le₁'ág₄ dsi₅, lág₂ jniog₄ 'e₂ gué₄ dse₃ jua'₅₄ në₃ bá₄ 'uág₃ dsi₂néi₂ tsí₁'né₅ ni₁ñi₁ la₂, a₂dsau'₅₄ dsi₁'io₁ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄. ⁹ 'Uig₅₄ jaun₂, co₂tan₅₄ quen₂ jniog₄ bí₂ jmo₂ a₂të₅ dsi₅ Te₁gui'₅₄, të₁lia₂ chong₂ jui₅ ni₁ñi₁ la₂, o₃ në₁tsá₃ ma₂chong₂ 'e₂. ¹⁰ Ia₁ le₃jág₃ bá₄ jniog₄ dsi₁no₃ ne₄ta₁ quió'₅ Cristo, ia₁jaun₂ gue₃ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ con₂ ca₂ti₁n₂, lia₂ con₂ lë₅ ca₂jmo₃ të₁lia₂ jme₁chain₂ jui₅ ni₁ñi₁₂, a₂dse₃, o₃ a₂'lig'₅₄ 'e₂.

Jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂'ag₃ tei₄ dsi₅ dsa₂

¹¹ 'Uig₅₄ në₅, ia₁ a₂ne₄ jnia'₅₄ a₂ñjí₄ lë₃ gau₂ lé₂ jë₁ma₂tión₂ dsa₂ ne₄ Te₁gui'₅₄, a₂quen₂ jnia'₅₄ bí₂ chei₂ jnia'₅₄ dsa₂ jág₁ dsau₅ o₁ne₄ tsa₁ jiá₂ dsi₅, gue₃ jág₁ dse₃. Jaun₂ ma₂ñjí₅ bá₄ Diú₄ 'a₂ lia₂ lë₅ chong₂ jnia'₅₄; jaun₂ 'íñ₂ dsi₃ jniá₂ a₂ñjí₅₄ bá₄ 'nia₂' të₂'au₂ ján₃. ¹² Tsá₃ o₁len₂ 'nia₂ jua'₅₄ 'niog₂ jnia'₅₄ 'íñ₄ rë₂ guio₅₄. Jnia'₅₄ lia₂ cuë₂ jnia'₅₄ jmi₄ a₂dsiá₂ 'nia₂ jág₁ tá₅ o₄quián₂ jnia'₅₄, ton₂ ia₁jaun₂ njí₅₄ 'nia₂ 'a₂ lia₂ ñag₅₄ ne₄ jui₁lia₂ dsa₂ i₂nio₃ dsia₃ jág₁ tá₅, i₂jnjia₅₄ dse₃ le₁'ág₄ o₁ne₁, on₃jua'₅₄ rë₂ a₂dsi₂jó₃ le₁jé₃ jme₂dsí₂ quió'₅. ¹³ Ia₁ chi₂jua₂ quiong₅ dsa₂ a₂lág₅ jnia'₅₄ dsa₂ ñjá₅, lë₁ o₄quió'₄ Diú₄ bá₄. La₁ chi₂jua₂ tsá₃ lág₅ jnia'₅₄ dsa₂ ñjá₅ në₃, a₂dse₃ quián₂ 'nia₂ bá₄ jaun₂. ¹⁴ Ia₁ a₂ñjí₄ lë₃ 'nio₃ Cristo jnia'₅₄, a₂jaun₂ tion₅₄ bá₄ ca₂tág₂ jnia'₅₄ jme₁'nió₄ dsa₂ mi₂güí₃ rin₅₄ jui₁lia₂ ca₂rë₃ 'nio₃ 'éi₂. Ia₁ caun₂ bá₄ 'éin₂ jnia'₅₄, jan₂ bá₄ i₂ca₂jon₃ o₄quió'₄ ca₂le₃jín₃; 'uig₅₄ jaun₂, në₂jag₄ bá₄ a₂ma₂dsau₃ le₂jág₃. ¹⁵ Jan₂ Cristo bá₄ i₂ca₂jon₃ ne₄ o₄quió'₄ ca₂le₃jín₃, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃'nió'₅ le₃chain₂ jmá₃ o₄quió'₄ guioin₅₄; jui₁le₂chain₂ bá₄ le₃quió'₅ i₂ca₂jon₃ o₄quió'₄, le₃quió'₅ i₂ca₂jen₅₄ táng₃. ¹⁶ Jaun₂ tsá₃ ma₃'ein₂ jin₄ jnia'₅₄ në₃ të₂le₃ ne₄ jui₅ lia₂ con₂ lë₅ jág₂ dsa₂ mi₂güí₃. Jui₁'e₂ gué₃ le₂jñiá₅ jme₁jin₄ jnia'₅₄ Cristo lia₂ con₂ lë₅ jág₂ dsa₂ mi₂güí₃, tsá₃ ma₃le₂jaun₂ jin₄ jnia'₅₄ 'éi₂. ¹⁷ Jaun₂ le₂në₅, jui₁lia₂ dsa₂ i₂ma₂chén₅ le₃quió'₅ Cristo, jan₂ dsa₂ 'mí₂ bá₄ 'éi₂. Ca₂le₃jë₃ 'a₂ lia₂ jme₁lë₄ le₂jñiá₅, ca₂ñjí₂ bá₄ jaun₂. ¡Ma₂ca₂rë₃ 'mag₄ bá₄ ca₂le₃jë₃!

¹⁸ Ca₂le₃jë₃ a₂në₅, le₂në₅ ma₂jmo₃ Diú₄ 'ñiog₅. Ca₂'ág₂ táng₃ caun₂ jág₁ quian₅₄ jniog₄ të₂le₃ quian₅₄ Cristo. Jaun₂ 'éi₂ në₃ ma₂cuë₃ ta₁ a₂jme₁tin₅ jnia'₅₄ dsa₂ 'a₂ lia₂ 'nió'₅ jmo₃ 'ag₃ caun₂ jág₁ quiain₅₄ Diú₄. ¹⁹ Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, të₂le₃ quian₅₄ Cristo bá₄ jme₁'ag₅ Diú₄ caun₂ jág₁ quiain₅₄ dsa₂ mi₂güí₃. Të₂le₃ quian₅₄ Cristo bá₄, jín₂ Diú₄ dsa₂ co₂'nió'₄ a₂tsá₃ ma₃'e₂ dso₄ rë₂cán₄ dsa₂. Jaun₂ të₂le₃ quian₅₄ Cristo bá₄ ma₂dsia₃ gu₂ jnia'₅₄ në₃ a₂qui₁'é₄ jnia'₅₄ dsa₂ jág₁ dse₃ la₂, ia₁jaun₂ le₃ñjí₅ a₂tsá₃ ma₃mi₅₄ cha₂ quian₅₄ Diú₄. ²⁰ Jaun₂ le₂në₅ bá₄ lë₅ 'a₂ lia₂ të₂le₂ño₄ jnia'₅₄ i₂quian₄ jnia'₅₄ jág₁ o₄quió'₄ Cristo, ia₁ co₂'nió'₄ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ chi₂léin₂ dsa₂ të₂le₃ quian₅₄ jnia'₅₄. Jaun₂ jnia'₅₄ në₃, chi₂len₄ jnia'₅₄ 'nia₂* quian₅₄ jág₁ 'éi₃ quió'₅ Cristo: "Éi₂ 'nia₂ caun₂ jág₁ quian₅₄ Diú₄." ²¹ I₁caun₂ dso₄ tsá₃ 'e₂ ca₂'náu₂ Cristo; la₁

* 5:20 o₃, "chi₂lén₄ jnia'₅₄ dsa₂."

'uig₅₄ dsáu₁ jniog₄ bá₄ ně₃, ca₂'ě₃ Diú₄ uig₅ 'éi₂ ně₂jag₄ bá₄ a₂rë₂cáin'₄ dso₄, ia₁jaun₂ jniog₄ ně₃ jë₁ma₂ca₂rë₃quian'₅₄ Cristo, 'ě₂ Diú₄ jág₁ a₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rë₂cáu'₄.

6

¹ Jaun₂ le₂ně₅, jnia'₅₄ dsa₂ i₂jmo₂ ta₁ co₂lë₅ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄, chi₂len'₄ jnia'₅₄ 'nia'₂ a₂tsá₃ i₂jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ ta₁ jmo₃ jág₁ a₂ua₁ dsí₅ Diú₄ a₂ma₂gue'₅₄ 'nia'₂. ² Ia₁ le₂la₂ juá'₂ Diú₄ ne₄ Si₂: Ca₂rë₃chá₃ bá₄ jmig₄ a₂ca₂jmo₃ 'ua₁ dsí₃, ca₂nag₃ jág₁ quián'₂ 'nia'₂; jmig₄ a₂jme₁cuin₅ jmig₄ lión'₂ 'nia'₂ jme₁ca₂jme₁'o₁ jniá₂.*

Jaun₂ rë₂ně₃ bá₄ 'ë₂₃, cuin₅ jmig₄ a₂jmo₅ Diú₄ 'ua₁ dsí₅. Rë₂ně₃ bá₄ ján₃ cuin₅ jmig₄ a₂lión₂ dsa₂.

³ I₁caun₂ jnág₅ tsá₃ jmo₂ jnia'₅₄ ja₁con₂ dsa₂, ia₁jaun₂ tsá₃ táun₂ dsa₂ 'lig'₅₄ ta₁† quián₂ jnia'₅₄. ⁴ Të₂le₃ 'niog₂ jnia'₅₄ cuë₅₄ léi₄ jë₄ ca₂le₃jë₃, a₂lág₅ të₃dsón'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Diú₄: jë₄ a₂jmo₂ jnia'₅₄ tió'₅ dsí₅; jë₄ jmi₁uig₅ a₂njag₄ jnia'₅₄ jë₄ jme₁dsí₂jnág₂ jnia'₅₄, a₂tsá₃ a₂ne₄ jnia'₅₄ jmó₁; jë₄ o₂i₁ dsí₅; ⁵ jë₄ qui₂bó₂ dsa₂; jë₄ qui₂to'₂ dsa₂ né'₃ 'má₃; jë₄ mi'₅₄; jë₄ ta₁ 'ua'₂; jë₄ tsá₃ guag₂ jnia'₅₄; jë₄ jme₁in₂ a₂que₅₄ jnia'₅₄; ⁶ jë₄ a₂le₁jë₃ jme₂dsí₂ quián₂ jnia'₅₄ ně₃; jë₄ jme₂juín'₁ dsí₅ ja₁con₂ rin'₅₄; jë₄ a₂'ua₁ dsí₅ jnia'₅₄; jë₄ a₂qui₂ong'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiò₅; jë₄ a₂nio₃ jnia'₅₄ rin'₅₄ të₃dsón'₂; ⁷ jë₄ quian'₅₄ jág₁ dsau₅ të₃dsón'₂; jë₄ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ Diú₄; jë₄ quian'₅₄ jui₅ co₂dsau₅ a₂tsá₃ 'e₂ rë₂cáu'₄, quian'₅₄ a₂ně₅ lion₄ jnia'₅₄ co₂'nió'₄ ñí₁ a₂chan'₂ jnia'₅₄ quian'₅₄ gu₂ ne₁ quian'₅₄ gu₂jen₅ ně₃; ⁸ të₂le₃ quian'₅₄ a₂jme₂juag'₂ dsa₂; të₂le₃ quian'₅₄ a₂chei'₂ dsa₂ 'lig'₅₄; të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ 'lig'₅₄ a₂qui₂ag₅ dsa₂; të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ dse₃ a₂qui₂ag₅ dsa₂ ně₃; a₂lág₅ jnia'₅₄ dsa₂ i₂tí₅ jág₁ quió'₅ jui₁a₂ gué₃ la₂ qui₂ong₅ dsa₂ jnia'₅₄ i₂të₂jín₁; ⁹ ně₂jag₄ bá₄ i₂tsá₃ 'ein₂ cuig₅, la₁ chan₂ bá₄ i₂cuig₅ rë₂; ně₂jag₄ bá₄ a₂ma₂i₁dsíog₃ jnia'₅₄, la₁ jjag₄! lia₂ chong₂ jaun₂ bá₄ jnia'₅₄; qui₂jmó₂ dsa₂ uig₅, la₁ tsá₃ ca₂jme₃dsiog₂₃; co₂'nió'₄ a₂qui₂ dsí₅, ¹⁰ la₁ i₂gú'₃ bá₄ chong₂ jnia'₅₄ o₂'ñiò₃ dsí₅; co₂'nió'₄ i₂të₂ñé₂, la₁ jmo₂ jnia'₅₄ a₂le₃chan₂ dse₃ juin₅ i₂sián₂; co₂'nió'₄ a₂tsá₃ 'e₂ cha₂ quián₂ jnia'₅₄, la₁ 'io₂ bá₄ jnia'₅₄ ca₂le₃jë₃.

¹¹ 'Nia'₂ rin'₅₄ jniog₄ i₂chan₂ juig₂ Corinto, ma₂ně₂jaua'₅₄ jnia'₅₄ rë₂jiá₃ jág₁, ně₂jag₄ bá₄ a₂ma₂rë₂nia'₅₄ jnia'₅₄ të₂dsí₅ ja₁con₂ 'nia'₂. ¹² I₁caun₂ tsá₃ 'e₂ jnág₅ ma₂jmó₁ jnia'₅₄ ja₁con₂ 'nia'₂; guion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jmo₂ qui₂nió₅ të₂'au'₂, jag'₅₄ jnia'₅₄. ¹³ 'Nia'₂ ně₃, jein'₅₄ 'au'₂ të₂le₃ ja₁con₂ jnia'₅₄: jaun₂ ně₃ chi₂len'₄ jnia'₅₄ 'nia'₂ ně₂jag₄ bá₄ co₂'nió'₄ ñéi'₅ 'nia'₂ a₂na'₅₄ 'nia'₂ të₂'au'₂ ja₁con₂ jnia'₅₄.

Lág₅ jniog₄ guá₅ quián₅ Diú₄ i₂chan₂ të₃dsón'

¹⁴ Tsá₃ i₁nio'₄ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂ling'₅₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂. Ia₁ ně₂jaua'₂ le₂jaun₂ ně₃, dsi₁nó'₅ 'nia'₂ léng₂ jui₁lia₂ on₃ dsí₂ca₁jui₅ i₂quia₂ 'uë₃, i₂tsá₃ co₂rin₂.† Ia₁ tsá₃ a₁jaun₂ qui₂n₃ dsí₅ dsa₂ i₂quian₅ jui₅ dse₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂quian₅ jui₅ 'lig'₅₄. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂, o₁líg₂ jmi₄ tsá₃ lé₂ le₃jen₂ ja₁tág₅ quian'₅₄ jui₁lia₂ ja₁qui₁né₃ táng₃. ¹⁵ ḡO₃ lín₂ 'nia'₂, lé₂ le₃'ag₃ caun₂ jág₁ Cristo quian'₅₄ i₂së₃dsen₃ táng₃? O₃, ḡ'e₂ bá₄ quen'₅₄ jui₁lia₂ jan₂ dsa₂ 'én₂ quiain'₅₄ jan₂ i₂tsá₃ 'én₂? ¹⁶ ḡO₃ bá₄ lé₂ le₃'ag₃ caun₂ jág₁ guá₅ quió'₅ Diú₄ jén₃. Lé₅ jui₁lia₂ ca₂juá₂ Diú₄ 'ñiogs: Gua₅₄ ñi₅₄ quiang₅₄ dsa₂. Jniá₂ bá₄ léng₂ Diú₄ quiáin₅.

Dsa₂ 'éi₂ guë'₂ léin₂ dsa₂ juig₂ quiáng₃.§

¹⁷ Jaun₂ lë₃:

* **6:2** Isaías 49:8. † **6:3** griego: diakonía(ministerio). ‡ **6:14** 'Nio'₂ja₁ton₅ Deuteronomio 22:10. § **6:16** Levítico 26:12; Jeremías 32:38; Ezequiel 37:27.

Co₂dsia₅ 'uin'₂ 'nia'₂ jé₄ quió'₅ diú₄ lag₄ 'éi₂;

con₂ nau₂ 'nia'₂, juá'₂ Te₁gui⁵⁴;

Tsá₃ qui₂tí⁵ 'nia'₂ gog₂ a₂tsá₃ le₁jé₃.

Jaun₂ bá₄ guen₄ jniá₂ 'nia'₂, *

¹⁸ jaun₂ jan₂ jniá₂ bá₄ léng₂ njéi⁵ 'nia'₂,
jaun₂ 'nia'₂ guë₂ léng₂ chi²-guein₂ quiáng₃.
juá'₂ Te₁gui⁵⁴ i₂'uan₂ guë₄ lin₃.†

7

¹ Le₂në₅ bá₄, rin⁵⁴ jniog₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂ron₅ jág₁ a₂cuë₁ quió'₅ Diú₄ ja₁con₂ jniog₄, jaun₂ ca₂tág₂ jniog₄ chi₅₄ quián₂ ca₂le₃jé₃ a₂'lig⁵⁴ a₂lé₂ le₃'iog₅ jme₂dsí₂ quián₂, le₂jaun₂ ni₁njí₁ ně₃. Juí₁le₂chong₂ bá₄ co₂nei⁵⁴ dsa₂ i₂lë₅ 'í₁ i₂jme₂gan₃ Diú₄.

'A₂ lia₂ ca₂rë₃tsín₃ dsí₅ dsa₂ Corintios, ca₂can₃ táng₃ jui₅ dse₃

² Jmo₄ 'nia'₂ 'au'₂ a₂jag⁵⁴ dse₃ jnia⁵⁴. Ia₁ tsá₃ 'e₂ 'lig⁵⁴ ma₂jma⁵⁴ 'i₁jan₂ 'nia'₂, on₃ guë₂ 'e₂ jág₁ ga₂ ma₂chéi₂ jnia⁵⁴ 'i₁jan₂, on₃ guë₂ jua⁵⁴ ma₂ca₂jme₁gan₅ jnia⁵⁴ 'i₁jan₂ 'nia'₂ ně₃.

³ On₃jua⁵⁴ a₂juá⁵ jniá₂ ia₁ a₂bong⁵⁴ 'nia'₂ dso₄. Lia₂ ma₂juá⁵ jaun₂ bá₄ jniá₂, jing₅₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ dsí₃, a₂'nió₃ jniá₂ 'nia'₂. Caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ chang₂ co₂lë₅ quiang⁵⁴ 'nia'₂, o₃ dsióg₃ co₂lë₅ 'e₂. ⁴ Caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ jing₅₄ 'nia'₂, 'njo₅ jmo₅ jniá₂ táng⁵ o₄quián₂ 'nia'₂. Rë₂'njas a₂lián₂ dsí₃, lia₂ rë₂tsón₂ a₂'io₂ jéin₂ jniá₂, jé₄ ca₂le₃jé₃ o₂i₁ dsí₅ a₂chong₂ jnia⁵⁴.

⁵ Ia₁ lia₂ con² jme₁o₃náu₅ jnia⁵⁴ 'uë₃ Macedonia la₂, tsá₃ ma₂ca₂rë₃jag₅₄ 'i₁ca₂juig₄, ia₁ o₂me⁵⁴ dsí₅ bá₄ ma₂ca₂rë₃chá₃ le₂con₂ të₂le₃ la₂: m₁⁵⁴ bá₄ ca₂já₃ le₃lág₃ ja₁tio⁵⁴ jnia⁵⁴, ca₂le₃jé₃ ca₂'í₃ gó₅ dsí₅ jnia⁵⁴. ⁶ La₁ Diú₄ i₂jmó₅ táng₃ dsí₅ dsa₂ i₂'lia₂ dsí₅, ca₂jmó₃ bá₄ táng₃ dsí₅ jnia⁵⁴ jme₁ca₂guan₃ Tito, ⁷ ton₂ 'éi₂ 'njiog₅ guë₂ ně₃, 'njo₅ lin₃ 'ei₅ dsí₅ o₄quián₂ 'nia'₂. 'Éi₂ bá₄ dsia₅ ně₃ tság₅ jnia⁵⁴, 'njo₅ 'in₅ 'au'₂ jag⁵⁴ jniá₂. Dsia₂₃ a₂qui₂ 'au'₂. Dsia₂₃ jáñ₃ a₂tion⁵⁴ 'nia'₂ dsen₅₄ 'au'₂ o₄quió₃ jniá₂. Jaun₂ bá₄ të₂le₃ lë₅ guë₄ 'io'₂ jéin₅ jme₁ca₂rë₃guion₅₄.

⁸ Tsá₃ a₂nag₅₄ ca₂tióñ₂ 'nia'₂ co₂'na₂ qui₂ 'au'₂ quian⁵⁴ si₂ carta a₂ca₂tsíng₂; la₁ tsá₃ dsí₂quén⁵ dsí₃ rë₂né₃. Dsón₂ bá₄ ca₂dsí₃quén⁵ dsí₃ co₂'na₂ le₂jñiá₅ jáñ₃ jme₁ca₂rë₃guion₅₄ o₄quió⁴ si₂ jaun₂, ca₂tióñ₂ 'nia'₂ qui₂ 'au'₂ co₂'na₂. ⁹ Jaun₂ ně₃ 'io'₂ jéin₅ bá₄ rë₂né₃, on₃jua⁵⁴ ia₁ a₂ca₂tióñ₂ 'nia'₂ qui₂ 'au'₂ jaun₂; a₂jaun₂ bá₄ ia₁ a₂ca₂rë₃tsín₃ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ ia₁ a₂ca₂tióñ₂ 'nia'₂ qui₂ 'au'₂. Ca₂quian₂ 'nia'₂ o₂i₁ dsí₅ lia₂ të₅ dsí₅ Diú₄. Jaun₂ tsá₃ le₃jua⁵⁴ a₂ca₂jma⁵⁴ jnia⁵⁴ dain₅₄ 'nia'₂. ¹⁰ Ia₁ juí₁lia₂ a₂qui₂ dsí₅ dsa₂ 'a₂ con² 'nio₃ Diú₄, a₂jaun₂ bá₄ jmo₅ a₂rë₂tsín₃ dsí₅ dsa₂, a₂jiog₅ juí₅ a₂lión₂ dsa₂. Jaun₂ tsá₃ cha₂ 'e₂ lë₃ jua⁵⁴ dsí₁quén⁵ dsí₅ dsa₂. La₁ia₁ juí₁lia₂ a₂qui₂ dsí₅ dsa₂ lia₂ con² lë₅ a₂qui₂ dsí₅ dsa₂ m₁₂güí₃ ně₃, a₂jaun₂ bá₄ jiog₅ juí₅ 'mú₃. ¹¹ Jag₄ 'nia'₂ jaun₂, a₂la₂ bá₄ a₂të₂dsí₅₄ quián² 'nia'₂, ia₁ ca₂tióñ₂ 'nia'₂ qui₂ 'au'₂ jaun₂ lia₂ con² 'nio₂ dsí₅ Diú₄: 'e₁ bá₄ chi₂quian¹ 'nia'₂ jmi₄; 'e₁ bá₄ dsan₂ 'au'₂ jme₁rë₂ a₂jaun₂ jé₄ quián² 'nia'₂; 'e₁ bá₄ ca₂i₃mé² 'au'₂ ne₄ dso₄ jaun₂; 'e₁ bá₄ ca₂já₃ gó₅ 'au'₂ 'nia'₂; 'e₁ bá₄ 'in₅ 'au'₂ 'nia'₂ guë₄ lin₃; 'e₁ bá₄ dsen₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ a₂jme₁é₄ 'nia'₂ uig₅ ně₃. Jé₄ ca₂le₃jé₃ a₂ně₅ ma₂cuë⁵⁴ bá₄ 'nia'₂ léi₄ a₂tsá₃ dso₄ rin₂ 'nia'₂ a₂ca₂lë₃ le₂jaun₂. ¹² Lia₂ con² ca₂tsíng₂ si₂ carta jaun₂, on₃jua⁵⁴ jaun₂ ca₂tsíng₂ o₄quió⁴ i₂ca₂jmo₃ 'lig⁵⁴, on₃ guë₂ o₄quió⁴ i₂ca₂i₃jí₂ ně₃. A₂jaun₂ bá₄ ca₂tsíng₂ ia₁jaun₂ le₂len⁴ 'nia'₂ të₂le₃ ne₄ Diú₄ a₂dsan₂ 'au'₂ o₄quián₂ jnia⁵⁴. ¹³ 'Uig₅₄ jaun₂, 'io'₂ jein₂ bá₄ jnia⁵⁴ ně₃, cha₂ lián² dsí₅.

La₁ 'njo₅ lin₃ guë₄ 'io'₂ jmo₂ jnia⁵⁴ jme₁guan₃ Tito, 'ei₅ dse₃ dsí₅ quion₂ jág₁ ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ 'nia'₂ ca₂jme₁o'ín₁, ca₂jmog⁵⁴ dsí₅ të₁lia₂ ca₂i₁í₅ quian⁵⁴ 'nia'₂. ¹⁴ Jaun₂ tsá₃ jua⁵⁴ a₂lë₁ca₂juíg₂ jág₁ tá₅ jme₁ca₂juíg₂ 'io'₂ jéin₅ o₄quián₂ 'nia'₂. Tsá₃ o₂guí³ chén⁵ jniá₂. Ia₁ le₂ně₅ bá₄ juí₁lia₂ dsau₅ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂ma₂ca₂chéi₂ jnia⁵⁴ 'nia'₂, jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂le₃jé₃

* ^{6:17} Isaías 52:11; Ezequiel 20:34-41. † ^{6:18} 2 Samuel 7:14.

jág₁ a₂ca₂chei₅₄ jnia'₅₄ Tito 'a₂ lia'₂ lě₅ tion'₅₄ 'nia'₂, ca₂rë₃ti₃ bá₄ lia'₂ lě₅ jaun₂. ¹⁵ Jaun₂ ně₃, tě₂le₃ 'njo₅ lin₃ gué₄ 'nioi₃ 'nia'₂ ia₁ juá'₂ ca₂jmo'₅₄ bá₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ ca₂mi₃, ca₂jmo'₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'ua₁ 'au'₂ ca₂guein'₅₄ bá₄ 'nia'₂ caun₂ dse₃ a₂gain'₃. ¹⁶ Jaun₂ tě₅ bá₄ dsí₃; caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ quian'₅₄ 'nia'₂.

8

A₂cuë₃ dsa₂ 'e₂ cuë₃ 'a₂ con₂ 'njo₂ dsí₅

¹ Ně₃ ně₃, rìn'₅₄ jniog₄, 'niog₂ jnia'₅₄ a₂le₃ji'₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ ma₂ca₂rë₃jniá₂ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ ja₁con₂ guá'₅ i₂chan₂ 'uë₃ Macedonia la₂.

² Jui₁'a₂ gué₃ la₂ ma₂ja₂léin₂ quian₅ o₂i₁ dsí₅, tsá₃ caun₂ táu₂ dsí₂ñí₂, la₁ dse₃ bá₄ chain₂ tei₄ bá₄ le₁'ág₄ dsí₅. Jui₁'e₂ gué₃ la₂ te₂ñéi₂ chain₂, la₁ tson₂ gué₄ a₂ma₂cuë₃ con₂ 'njo₂ dsí₅ con₂ gué₄ dsa₂ i₂cha₂ quió'₅. ³ Jniá₂ jáng'₅ jág₁ dsau₅, a₂tě₃dsón'₂ bá₄ ma₂cuë₃ 'a₂ con₂ tió'₅, tě₂le₃ lě₅ gué₄ ma₂cuë₃ 'a₂ con₂ cha₂ quió'₅, ia₁ a₂'njo₂ dsí₅. ⁴ Ca₂tság₃ jnia'₅₄ tion₅₄-jan₃, a₂cuë₅₄ jnia'₅₄ jmi₄ a₂quein'₅₄ quian'₅₄ jnia'₅₄ ta₁ dse₃ a₂jme₁on₁₂ dsa₂ quián₅ Diú₄. * ⁵ Tě₂le₃ lě₅ gué₄ ca₂cuë₃ bá₄ lia'₂ con₂ gué₄ jme₁lág₂ jnia'₅₄. Jniá₅ de₂ o₄gú₃ Te₁gui'₅₄ ca₂dsia₃, jaun₂ gué₄ ca₂dsia₃ ne₄ jnia'₅₄, lia'₂ con₂ 'nio₃ Diú₄. ⁶ Jaun₂ ma₂chi₁ca₂len'₄ jnia'₅₄ Tito jaun₂ jmo₃ dse₃ dsí₅ a₂jme₃'ñiai₂₃ ta₁ dse₃ ně₅ jin'₄ 'nia'₂ 'uig₅₄ a₂ma₂'ei₅ le₂jniá₅ 'a₂ con₂ ca₂lě₃ 'au'₂ 'nia'₂ jme₁'o'₁. ⁷ Ia₁ jui₁lia'₂ ma₂dsí₂jniá'₄ 'nia'₂ jé₄ le₂jé₃: a₂én'₂ 'nia'₂, a₂'nja'₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃, a₂ñí'₂ 'au'₂ 'nia'₂, a₂dsen₅₄ 'au'₂, a₂'nióg'₃ jnia'₅₄ ně₃; jáñ₃ bá₄ le₂ně₅ ca₂tín'₂ 'nia'₂ dsí₃jniá'₄ quian'₅₄ a₂la₂, a₂jmo'₂ 'ua₁ 'au'₂.

⁸ Tsá₃ o₁len'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂jmo₅ jniá₂ 'éi'₃ ja₁con₂ 'nia'₂. Jnia'₅₄ lia'₂ 'nio₃ jniá₂ cáun₄ 'í₁ tě₂le₃ quian'₅₄ a₂dsen₅₄ dsí₅ i₂sián'₂ chi₂jua'₂ dsón'₂ bá₄ 'nióg'₃ ríng'₂ jáñ₃. ⁹ Ia₁ ma₂ñj₁'₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ 'ua₁ dsí₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂. O₄quió'₄ a₂'njoi₃ 'nia'₂, ca₂ñj₃ te₂ñéi₂, o₁jnjia'₅₄ la₂ jme₁chain₂ dse₃, ia₁jaun₂ le₃chan₂ 'nia'₂ dse₃ tě₂le₃ quian'₅₄ jui₅ te₂ñé₂ a₂ca₂can₃ 'éi₂.

¹⁰ Cuë₅ jniá₂ jáng₁ dse₃ a₂juíg₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ jág₁ la₂, a₂dse₃ quián₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ bá₄, ia₁ 'nia'₂ bá₄ i₂ca₂jme₁lióg'₄ ma₂ca₂ñj₂, a₂ca₂jme₁'o'₁ 'nia'₂, a₂'njo₂ 'au'₂ 'nia'₂ ně₃: ¹¹ jaun₂ ně₃, jme₁'ñia₅ 'nia'₂ ta₁ jaun₂ a₂ca₂jme₁lióg'₂, ia₁jaun₂ le₃ti₃ a₂'njo₂ 'au'₂ 'nia'₂ jaun₂, lia'₂ con₂ lě₅ cha₂ quián₂ 'nia'₂. ¹² Ia₁ jui₁lia'₂ a₂cuë₅ dsa₂ a₂'njo₂ dsí₅ tě₃dsón'₂ 'e₂ 'nio₃ cué'₃ Diú₄, a₂le₂jaun₂ bá₄ gue₅ Diú₄ 'njo₂ dsí₅, lia'₂ con₂ lě₅ a₂cha₂ quió'₅ dsa₂, on₃jua'₅₄ lia'₂ con₂ lě₅ a₂tsá₃ cha₂ quió'₅.

¹³ On₃jua'₅₄ a₂jaun₂ guë'₂ juá'₅ jniá₂ ia₁jaun₂ tón'₃ dsa₂ 'éi₂ a₂rë₂tsón₂ ñag₅₄ quió'₅, ton'₂ tě₂le₃ ja₁con₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ guë'₂ ně₃ tsá₃ cha₂ lé₂. ¹⁴ Tě₂le₃ ia₁jaun₂ dsióg₄ co₂rë₂ bá₄ lě₅ chan₂ dsa₂, 'nia'₂ cuë'₂ 'e₂ niog₅ tsá₃ tón'₂ quió'₅ ríng'₂ jmi₄ ně₃; jui₁la₂ 'iog₃ guë'₂, 'éi₂ guë'₂ ma₂tión₂ jme₃'o₅₄ cuë'₃ 'e₂ niog₅ tsá₃ tón'₂ quián₂ 'nia'₂ táng₃. Jaun₂ le₂ně₅ bá₄ dsióg₄ co₂rë₂ bá₄ lě₅ chan₂ dsa₂. ¹⁵ Jaun₂ le₂ti₃ jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄: "I₂ca₂ro'₂ 'lióng₂ tsá₃ 'e₂ jua'₅₄ a₂ca₂chóng₃ quió'₅; le₂jaun₂ guë'₂ le₃ja₁con₂ i₂ca₂ro'₂ me'₂, tsá₃ 'e₂ ca₂lě₃ jua'₅₄ a₂tsá₃ ca₂tín'₂ quió'₅."†

Tito quiain'₅₄ riin'₅₄

¹⁶ Ti₁'mag'₄ Diú₄ ca₂jmo₃ a₂ca₂lě₃ dsí₅ Tito a₂ca₂'i₃ dsí₅ 'nia'₂ 'njo₅ lin₃, jui₁lia'₂ 'i₅ dsí₃ jniá₂. ¹⁷ Ia₁ dsí₂jui₅ bá₄ ca₂gue₃ jme₁ca₂chéi₂ jnia'₅₄ dsó₃, ton'₂ ia₁ dsan₂ bá₄ dsí₅ 'éi₂ 'njo₅ a₂dsó₃ dsí₂jíin₅₄ 'nia'₂ a₂'njo₂ dsí₅.

¹⁸ Jan₂ rìn'₅₄ jniog₄ i₂'e₁ jág₁ dse₃ quió'₅ le₂con₂ guá'₅ Macedonia la₂, 'éi₂ chen₅₄ jnia'₅₄ dsó₃ co₂lě₅ quiain'₅₄ Tito. ¹⁹ Rìn'₅₄ i₂'ín₅ jnia'₅₄ ně₅, ca₂quión₂ guá'₅ a₂jme₃quiong'₅₄ jnia'₅₄ a₂i₁nio₁ ta₁ dse₃ a₂jme₁on₁ jnia'₅₄ rìn'₅₄ ia₁jaun₂ le₃juín₂ Te₁gui'₅₄, ton'₂ ia₁jaun₂ lé₄

* ^{8:4} lit. "dsa₂ jnjo₅." † ^{8:15} Éxodo 16:18.

a₂dsen₅₄ dsi₅ jnia'₅₄ a₂jme₁'on₁ rīn'₅₄.† 20 Tsá₃ 'niog₂ jnia'₅₄ jua'₅₄ a₂chi₂'ag₃ dsa₂ o₄quió'₄ cu₄ a₂rë₂tsón₂ jaun₂ a₂niog₅ o₄gu₂ jnia'₅₄. 21 'Niog₂ jnia'₅₄ jmó₁ a₂le₁jé₃ jme₂dsí₂ quián₂ të₃ne₄ dsa₂ lia₂ quian'₅₄ të₃ne₄ Te₁gui'₅₄ ně₃.

22 Ján₃ gué₂ chen₅₄ jnia'₅₄ jan₂ rīn'₅₄ sián'₂ i₂ma₂cuë₃ léi₄ a₂dsen₅₄ dsi₅ 'njo₅ lin₃. La₁ ně₃ ně₃ 'njo₅ lin₃ gué₄ jmo₂₃ a₂dsen₅₄ dsi₅ ia₁ a₂nj₄ lë₃ caun₂ e₁ dsi₅ o₄quián₂ 'nia'₂. 23 Tito ně₃, líin₅ jan₂ ríng'₃ i₂jmo₅ ta₁ co₂lë₅ quian'₅₄ jniá₂ a₂jme₂ti₃ ta₁ ne'₅₄ 'nia'₂. Rīn'₅₄ jniog₄ i₂quiain'₅₄ ně₃, i₂chen₄ quián₅ guá'₅ i₂i₂nio₄ cuë₂₃ léi₄ a₂jlán₁ Cristo. 24 Jaun₂ ně₃, jme₁ jnia₅ ne₄ dsa₂ ně₅, lia₂ le₃ne₄ ca₂le₃jín₃ guá'₅ ně₃, qui₁jang'₅₄ 'nia'₂ léi₄ a₂dsón₂ 'nióg'₃ 'nia'₂ dsa₂ 'én₂ ríng'₂, qui₁jang'₅₄ léi₄ ján₃, 'e₂ 'uig₅₄ a₂nj₄ lë₃ dsia₂ jnia'₅₄ jág₁ tá'₅ 'ín₅ 'nia'₂.

9

A₂cág'₃ dsa₂ cu₄ a₂jme₃'oin₅₄ riin'₅₄ ja₁siá'₂

1 Juí₁lia'₂ cu₄ a₂jme₂'on₁ 'nia'₂ dsa₂ 'én₂ rīn'₅₄,* tsá₃ ma₃tion₅₄ jua'₅₄ a₂qui₂juá'₄ gué₄ ne₄ si₂. 2 Ia₁ ma₂guion₅₄ bá₄ a₂le₁'ág₄ 'au'₂ 'nia'₂ a₂jme₁'o₁; o₄quió'₄ a₂né₅ jmo₅ jniá₂ tág₅ jin₄ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Macedonia. Ia₁ ma₂ca₂nj₂ bá₄ jme₁ma₂chan₂ co₂jnia₅₄ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Acaya, ton'₂ mei'₂ tsá₃ ca₂le₃jín₃ bá₄ ca₂lë₃ dsi₅ jme₃'o₅₄ o₄quió'₄ a₂dsen₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ jaun₂. 3 Ia₁jaun₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂lë₁ca₂cuë₃ jág₁ tá'₅ quió₃, jaun₂ tsíng₂ rīn'₅₄ la₂ dsi₃jág₂ ia₁ jág₁ jaun₂ ma₂lë₅, ma₂tión₂ 'nia'₂ co₂jnia₅₄. 4 Ia₁ con'₂ tsá₃ njó₅ ně₁ca₂i₃lén₂ i₂lin₅₄ rīn'₅₄ i₂chan₂ Macedonia quian'₅₄ jniá₂, jaun₂ tsá₃ lé₂ jua'₅₄ caun₂ dé₄ o₂guí'₃ tsá₃ co₂jnia₅₄ 'nia'₂ chang'₂ jé₁ma₂ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄. Le₂jiog₅ jniá₂ chéng'₅ 'lig'₅₄ (le₂jaun₂ 'nia'₂ tág₃) ia₁ ma₂juig₂ jniá₂ dsa₂ 'njo₅ dsen'₃ 'nia'₂. 5 'Uig₅₄ ně₅ ma₂mi₃ jniá₂ ja₁con₂ rīn'₅₄ jniog₂, ia₁ 'nió'₅ bá₄ líng₂, ia₁jaun₂ dsi₃léin₂ dsi₃jín₅₄ 'nia'₂ ia₁jaun₂ jme₃'o₅₄ gué₄ rīn'₅₄ cu₄, jág₁ a₂ma₂cuë'₅₄ 'nia'₂ quiáng₂ le₂jniá₅ a₂cué'₁, ia₁jaun₂ ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ 'a₂ con'₂ lë₅ 'njo₂ 'au'₂ 'nia'₂, on₃jua'₅₄ ia₁ a₂chi₁quiong₅₄ jnia'₅₄ jmig₄.

6 Dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, jág₁ a₂juá'₄ la₂: juí₁lia'₂ dsa₂ i₂jne₅ me'₂, me'₂ bá₄ a₂ráu₃ quió'₅; juí₁lia'₂ dsa₂ i₂jne₅ 'lióng₂ gué'₂ ně₃, ján₃ bá₄ 'lióng₂ ráu₃ quió'₅. 7 Le₂jan₂ le₂jan₂ bá₄ ca₂tín₂ cuë₃ a₂ con'₂ ma₂ca₂lë₃ dsi₅ cuë₃, tsá₃ ca₂tín₂ dsa₂ cuë₃ jua'₅₄ a₂ma₂dsi₂mé'₃ dsi₅, on₃ gué'₂ ca₂tín₂ dsa₂ cuë₃ ia₁ a₂ma₂né₂chi₃quióng₂ dsa₂ jmig₄ tion₅₄. Ia₁ Diú₄ 'njo₃ dsa₂ i₂cuë₅ a₂'io'₂ jén'₅. 8 Diú₄ bá₄ i₂qui'₅₄ jmig₄ jme₃gu₅₄ 'nia'₂ 'njo₅ lin₃ ca₂lia₂ qui₂rë₂tsón₂ quián₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ le₃cha₂ ca₂le₃jé₃ a₂'nió'₅ quián₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ rë₂tsón₂ lé₂ le₃jme₁'on₁ 'nia'₂ ríng₂ ca₂le₃jé₃ jmig₄, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ ta₁ dse₃. 9 Jaun₂ le₃ti₃ a₂juá'₂ ne₄ Si₂:

Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ dsióg₁,

cuë₂₃, jme₁'oin₅₄ dsa₂ i₂te₂ñé₂,

lia'₂ co₂tan₅₄ bá₄ dsiog₂ dsi₅ dsa₂

ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃ a₂'ua₁ dsi₅ ca₂jmo₃.†

10 'Niog₅ bá₄ Diú₄ ca₂cuë₃ jon₂ a₂ca₂i₃jnia₄; ca₂jmo₃ ca₂rau₂ a₂qué'₅₄ 'nia'₂, ton'₂ jmo₃ ján₃ le₃cha₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂tsá₃ cha₂ quián₂ 'nia'₂; jaun₂ le₃dse₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂ján₄ 'nia'₂ ně₃, jmo₃ qui₂dsi₃cón₃dsi₃ca₅₄, jmo₃ a₂caun₂ ráu₃ a₂'ua₁ 'au'₂ 'nia'₂ jmo'₂. 11 Le₂né₅ bá₄ le₃chan₂ 'nia'₂ dse₃ le₃cha₂ quián₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ le₃cha₂ a₂lé₂ le₃jme₁'ong₁ gué₄ juin₅ dsa₂ te₂ñé₂ jmó'₂'ua₁ 'au'₂. Le₂jaun₂ bá₄ le₃jme₁'ong₁ 'nia'₂ rīn'₅₄ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ jnia'₅₄, jaun₂ juin₅ i₂lé₂ dsi₅ cuë₃ ti₁ 'mag'₄ Diú₄. 12 Ta₁ a₂jme₂ti₄ jniog₄ ne₄ i₂sián₂ jaun₂, jmo₅ ta₁ on₃jua'₅₄ jmá'₃ a₂jme₂'o₅₄ cuë₃ a₂'nió'₅ quió'₅ rīn'₅₄ jniog₄; ján₃ bá₄ jmo₅ ta₁ ia₁jaun₂ juin₅ i₂rë₂tsón₂ i₂cué'₃ ti₁ 'mag'₄ Diú₄. 13 Të₂le₃ quian'₅₄ ta₁ a₂jme₂ti₄ jniog₄ ne₄ rīn'₅₄ ja₁siá'₂ ně₅, cuë₂ jniog₄ léi₄ a₂të₃dsón₂ bá₄ jme₂ti₅₄ 'nia'₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Cristo a₂ma₂gue₅₄ 'nia'₂, ia₁ a₂'ua₁ 'au'₂ ja₁con₂ ríng'₂, quian'₅₄ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃. Le₂né₅ bá₄ juin₅ dsa₂ i₂jme₃juin₂ Diú₄. 14 Le₂né₅ bá₄ lé₂ dsi₅

‡ 8:19 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "a₂dsen₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ a₂jme₁'ong₁ ríng'₂." * 9:1 lit. "dsa₂ jnjó₅." † 9:9 Salmo 112:9.

mi₃ ne₄ Diú₄ o₄quián'₂ 'nia'₂, ton'₂ 'ín₅ dsí₅ 'njo₅ líñ₃ o₄quián'₂ 'nia'₂, ia₁ ma₂rë₂jniá₂ le₃ja₁con'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ ma₂jmo₃ Diú₄ a₂'ua₁ 'au'₂ 'nia'₂. ¹⁵ j'E₁ guë₄ ti₁'mag'₄ Diú₄ ia₁ ma₂cuag₃ jniog₄ i₂dsen₃ i₂quen₅ guë₄ líñ₃, ca₂lia'₂ tsá₃ ne₄ 'a₂ lia'₂ le₃jua'₅₄!

10

A₂quen₅ jág₁ quió'₅ Pa₄ ia₁ a₂líñ₅ i₂chen₄ quián₅ Cristo

¹ Jniá₂ Pa₄, mi₂₃ juíg₂ 'nia'₂ quian'₅₄ jág₁ 'ua₁, ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ Cristo. Cha₂ jág₁ a₂líng₅ jan₂ dsa₂ i₂quian₅ jág₁ 'ua₁ jme₁'eng₅₄ jë₄ quián'₂ 'nia'₂, la₁ jë₁ma₂'eng₅₄ ja₁siá'₂ 'njo₅ bá₄ ma₂bén₂ jág₁ quió₃. ² Jaun₂ mi₅ jniá₂ ne'₅₄ 'nia'₂, tsá₃ jmo₂ jua'₅₄ a₂tion₅₄ 'nió'₅ jmo₅₄ tiá₂ dsí₃ jë₁ma₂dsióg₃, quian'₅₄ dsa₂ i₂bógl₂ dso₄, a₂'ag₂₃ jniá₂ a₂jmo₂₃ lia'₂ jmo₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Ia₁ caun₂ bá₄ ma₂'ei₅ dsí₃ a₂dsia₅₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂le'₂éi₂. ³ Dsón'₂ bá₄ jaun₂ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ lág₅ jnia'₅₄ të₁lia'₂ chong₂ la₂. La₁ tsá₃ cág₂ jnia'₅₄ jui₁lia'₂ quín'₂ dsa₂ mi₂güíg₃. ⁴ Ia₁ on₃jua'₅₄ quian'₅₄ ni₁njí₁ cág₂ jnia'₅₄, jui₁lia'₂ ni₁njí₁ a₂qui₂jmó'₂ ta₁ dsa₂ mi₂güíg₃, jui₁lia'₂ jë₁quiín'₂ jmo₂₃ 'nei₂; quian'₅₄ bí₂ quió'₅ Diú₄ bá₄ cág₂ jnia'₅₄, a₂jaun₂ bá₄ 'nió'₄ njí₁ quián₂ jnia'₅₄ a₂'io₅ bí₂ quió'₅ Diú₄ a₂qui₂le₃juin₃ ca₂le₃jé₃ a₂bén₂ a₂niog₅ tióng₂ quió'₅ i₂sé₃dsen₃. ⁵ Le₂në₅ bá₄ ma₂ja₂náu₅ jnia'₅₄ ma₂tián₃ ma₂jne₅₄ jnia'₅₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ 'ag₅ dsa₂ ja₁con₂ Diú₄, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ rón₂, i₂tsá₃ 'nio₃ le₃cuin₅ Diú₄. Ján₃ bá₄ le₁te₁ jnia'₅₄ le₁'he₅ ca₂le₃jé₃ a₂dsi₂jiog₅ dsí₅ dsa₂, ia₁jaun₂ le₃néi'₂ nag₃ gau₂ jág₁ quió'₅ Cristo. ⁶ Lia'₂ ma₂tióng₂ jaun₂ bá₄ jnia'₅₄, le₃'ë₅₄ jnia'₅₄ uíg₅ ca₂le₃jíñ₃ i₂tsá₃ jág₁ cán₂ i₂tsá₃ ne'₅₄. Le₂jaun₂ bá₄ lé₂ jë₁ma₂rë₂'nja₅ a₂né'₂ 'nia'₂.

⁷ Caun'₅₄ 'nia'₂ 'í₁ a₂ma₂jniá₂ dsí₁ne₁, jui₁lia'₂ jág₁ a₂juá'₄ jniá₂ la₂: chi₂jua'₂ caun₂ 'ei₅ dsí₅ i₂lin₅₄ a₂líñ₅ të₃dsón'₂ i₂quián₅ Cristo, ca₂tíin₂ le₃njí₅, jnia'₅₄ guë'₂ né₃ dsón'₂ bá₄ lág₅ i₂quián₅ Cristo ján₃. ⁸ Mei'₂ tsá₃ líñ₂ 'nia'₂ a₂juá'₅ jniá₂ ñag₅₄ jui₁lia'₂ con'₂ ta₁ a₂lág₅ jnia'₅₄. La₁ on₃jua'₅₄ a₂gui'₅₄ jniá₂ jág₁ a₂juá'₅, ia₁ a₂ca₂tín₂ bá₄ jniá₂ juá'₄, ia₁ 'njo₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ ma₂cué₃ 'éi'₃ a₂qui₂jme₁'an₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂dse₃ jmo₃ ta₁ a₂qui₂dsi₃cón₃ jme₂dsí₂quián'₂ 'nia'₂. On₃jua'₅₄ rë'₂ të₂le₃ a₂lé₂ tsí₁rë₂jan'₅₄ 'nia'₂. ⁹ Tsá₃ o₁len'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ 'nio₃ jniá₂ quiang₅₄ jué'₅ 'nia'₂ quian'₅₄ si₂ a₂jmo₅ jniá₂. ¹⁰ Juá'₂ bá₄ i₂lin₅₄ 'njo₅ bén₂ jág₁ quió₃ tio'₅₄ ne₄ si₂, la₁ jan₂ dsa₂ 'uan₅₄ bá₄ líng₅ jui₁lia'₂ jme₁'eng₅₄ jë₄ quián'₂ 'nia'₂, jaun₂ líñ₂ a₂tsá₃ líñ₄ ta₁ tí₄ jág₁ quió₃ a₂dsia₂₃ dsi₁ne₁. ¹¹ Jui₁le₂jíñ₂ bá₄ dsa₂ i₂le'₂éi₂, jui₁lia'₂ lë₅ jág₁ quián₂ jnia'₅₄ a₂tio'₅₄ ne₄ si₂, jui₁e₂ guë₃ uíng₂ tio'₅₄ jnia'₅₄, le₂jaun₂ dsón'₂ jmo₂ bá₄ jnia'₅₄ jme₁tio'₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂ ján₃.

¹² Ia₁ tsá₃ tiá₂ dsí₅ jnia'₅₄ 'ín₄ dse₃ guio₅₄, on₃ guë'₂ a₂quin₅₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ i₂lin₅₄ i₂jme₂juín₂ guioin₅₄ le₂jaun₂. La₁ 'éi₂ né₃ jme₁con₂ 'í₁ chi₂jua'₂ co₂riin₂, quiin₂₃ guioin₅₄ quian'₅₄ riin₅₄, tsá₃ 'an₂ dsí₅ chain₂. ¹³ Jaun₂ tsá₃ dsiá₁ jnia'₅₄ jág₁ tá'₅ ñag₅₄ guë₄ con'₂ guë₄ ja₁ca₂tág₂. Con'₂ jaun₂ bá₄ jmo₂ jnia'₅₄ con'₂ lë₅ 'éi'₃ ca₂cué₃ Diú₄ a₂jmó₁. Jaun₂ 'éi₂ bá₄ ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂dsi₁náu₅ jnia'₅₄ të₂go'₅₄ 'nia'₂. ¹⁴ Jaun₂ tsá₃ o₁len'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ jnia'₅₄ i₂nio₄ të₂ ja₁tsá₃ ma₃dsi₂ten₅₄ i₂nio₁. Le₂në₅ jme₁lé₂ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ tsá₃ ma₂ca₂dsi₃náu₅ jnia'₅₄ ca₂të₂ ja₁tion'₅₄ 'nia'₂. Dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, jnia'₅₄ bá₄ i₂le₂uíg₅₄ i₂can₁jág₁ dse₃ la₂ quió₅ Cristo jin'₄ 'nia'₂. ¹⁵ Tsá₃ dsiá₁ jnia'₅₄ jág₁ tá'₅ ñag₅₄ guë₄ quian'₅₄ ta₁ quió₅ i₂sián₂. Jnia'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ 'ín₂ dsí₅ jnia'₅₄, jë₁ma₂'én₂ guë₄ 'nia'₂, jaun₂ 'ag₃ caun₂ jág₁ quian'₅₄ 'nia'₂, ia₁jaun₂ lé₂ dsí₃cón₃ guë₄ ta₁ quián₂ jnia'₅₄, o₄quió'₄ Diú₄, ¹⁶ ia₁jaun₂ lé₂ le₃dsau₅₄ uíng₂ a₂njag₅₄ guë₄ ja₁tion'₅₄ 'nia'₂ qui₂dsi₁'é₄ jág₁ dse₃. La₁ tsá₃ dsí₁jmó₁ jnia'₅₄ rón₂ quian'₅₄ ta₁ a₂ma₂niog₅ ma₂jmo₃ dsa₂ sián₂.

¹⁷ La₁ jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂: "Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂dsia₅ jág₁ tá'₅, jui₁dsia₁₂ jág₁ tá'₅ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄."* ¹⁸ Ia₁ on₃jua'₅₄ dsa₂ i₂'ín₅ dse₃ 'njo₅, chén'₅ dse₃, të₂le₃ i₂'ín₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ bá₄.

* **10:17** Jeremías 9:24.

11

Juá'₂ Pa₄ 'iin₂₃ dsa₂ i₂jme₂tag₅ jág₁ jui₁gain₂

¹ Jme₁'nio₃ jniá₂ jua'₅₄ jmó'₂ bá₄ 'nia'₂ tió'₃ 'au'₂ quian'₅₄ jág₁ quió₃ la₂, a₂në₃ gué₄ juá'₄, a₂lë₅ lia'₂ lë₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂tsá₃ 'en₅₄ dsí₅. La₁ jmo₄ bá₄ 'nia'₂ juín'₂ 'au'₂. ² Ia₁ 'ŋio₅ lín₃ dséi₅ jniá₂ quian'₅₄ 'nia'₂, a₂lë₅ dsi₃ dséi₅ o₄quió'₄ Diú₄. Ia₁ jniá₂ bá₄ ma₂ca₂jmo₃ jág₁ a₂jme₁jnia₅ jniá₂ 'nia'₂ co₂'nió'₄ dsa₂ dsen₃, i₂le₁jé₃ jme₂dsí₂ quió'₅, ne₄ Cristo, jui₁lia₂ jan₂ jmei₂ chi₂ dsa₂ mi₄ jme₂jniai₂₃ ja₁míg₄ ne₄ i₂lë₅ jág₁ i₂lë₂ dsí₂i₂gu₂. ³ La₁ gó₅ jniá₂ ia₁ con₂ tsá₃ ñó₅ në₁ca₂rë₃gán'₃ 'nia'₂ jme₃gau₅ dsa₂ quian'₅₄ mai₅₄ quió'₅, jui₁lia₂ ca₂i₃ñj₂ Eva ca₂jme₃gau₅ dsí₂mi₂, në₁ca₂i₃uín₂ cau₅ 'a₂lia'₂ dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂, a₂qui₂le₁jé₃ 'au'₂, a₂rë₂teng'₅₄ le₃quió'₅ Cristo. ⁴ Ia₁ ma₂ja₂nó'₅ 'nia'₂ qui₂guéng'₅ rë₂ dsa₂ i₂të₁ja₂lén₂ jme₂tag₅, la₁ le₂siá'₂ bá₄ 'iin₂₃ Jesús, tsá₃ lë₅ jág₁ quió'₅ lia₂ con₂ lë₅ jág₁ a₂ma₂gue'₅₄ 'nia'₂ le₂jniá₅ quió'₅ Jesús. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ ma₂guen'₅₄ táng₃ 'nia'₂ jme₂dsí₂ sián₂, on₃jua'₅₄ i₂quián₅ Diú₄ i₂jme₁ma₂guen'₅₄ 'nia'₂. ¡Dse₃ bá₄ jmo'₂ 'nia'₂ tió'₃ 'au'₂ quian'₅₄ jág₁ a₂rë₂tsín₄ gué₄, a₂tsá₃ lë₅ con₂ lë₅ jág₁ dse₃ a₂lió₂ a₂jme₁ma₂nei₂ 'nia'₂! ⁵ La₁ jniá₂ në₃, tsá₃ líng₂ jua'₅₄ a₂me'₂ gué₄ quen₅ jniá₂, jua'₅₄ ca₂juig₄ gué₄, lia₂ con₂ gué₄ dsa₂ 'éi₂ i₂ñj₄ lë₃ jme₂can'₅₄ guion₅₄ a₂jmo₂₃ a₂lín₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Cristo. ⁶ O₁jnia'₅₄ tsá₃ lín₄ dse₃ 'ñiag₂ jág₁, la₁ tsá₃ 'e₂ lë₅; la₁ niog₅ bá₄ dsi₃. Ma₂ca₂jme₁jnia₅ bá₄ jniá₂ ca₂le₃jé₃ ja₁con₂ 'nia'₂.

⁷ ¿O₃ bá₄ lín₂ 'nia'₂ a₂ca₂'no₃ jniá₂ dso₄ ia₁ ca₂dsióg₃ ca₂jmo₃ meg'₂ a₂ca₂chon'₄ jniá₂ 'nia'₂ jme₁ca₂'é₃ jniá₂ jág₁ dse₃ a₂lión₂ 'nia'₂, ia₁ tsá₃ 'lia'₅₄ ca₂can₃ jniá₂? ⁸ Guá'₅ ja₁siá'₂ bá₄ i₂ca₂jme₃'o₅₄, co₂'nió'₄ a₂ca₂can₃ jniá₂ cu₄ quió'₅, ia₁jaun₂ le₃jmó'₂ ta₁ a₂le₃ti₃ ta₁ ja₁con₂ 'nia'₂. ⁹ Lia'₂ con₂ jme₁eng₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂, dsón₂ bá₄ ca₂rë₃'nió'₅ quió₃ le₂jaun₂, la₁ tsá₃ 'e₂ guei₂ ca₂cué₃ jniá₂ 'i₁jan₂ 'nia'₂. Ia₁ dsa₂ rín₅₄ jniog₄ i₂chan₂ Macedonia la₂ bá₄ ca₂i₁lein₅₄ juig₂ Corinto në₅, ca₂i₁can₅ a₂tsá₃ cha₂ quió₃ lia₂ con₂ jme₁chi₁quian₁₂ jniá₂ jmig₄. Qui₂ca₂jmo₃ bá₄ jniá₂ 'í₁ jaun₂ tsá₃ 'ein₂ 'nia'₂ cán₁ guei₂ o₄quió₃ jniá₂, jaun₂ caun₂ jmo₅₄ bá₄ jniá₂ 'í₁ jaun₂. ¹⁰ Jaun₂, o₄quió'₄ jág₁ tí₅ dsón₂ quió'₅ Cristo a₂i₄ dsí₃, juá'₅ jniá₂, 'i₁jan₂ tsá₃ lë₂ jnë₃ jua'₅₄ a₂tsá₃ lë₂ juá'₄ jniá₂ con₂ 'ñio₂ dsi₃ le₂tan₅₄ 'uë₃ Acaya. ¹¹ ¿E₂ lë₃ juá'₅ jniá₂ le₂në₅, lín₂ 'nia'₂? ¿O₃ bá₄ ia₁ a₂tsá₃ 'nió₃ jniá₂ 'nia'₂? Nj₅ bá₄ Diú₄, a₂'nióg₃ bá₄ 'nia'₂.

¹² Jaun₂ caun₂ jmo₅₄ bá₄ jniá₂ a₂ma₂guio₃ jmo₂₃, ia₁jaun₂ jni₃ jui₅ quió'₅ jui₁lia₂ i₂i₂nio₄ në₅ a₂'nio₃ dsia₃ jág₁ tá'₅ jmo₂₃ dsí₅ a₂lë₅ rë₂ ta₁ quió'₅, jui₁lia₂ lë₅ ta₁ quián₂ jnia'₅₄. ¹³ Ia₁ dsa₂ i₂le₂'éi₂ në₃ líin₅ dsa₂ i₂chen₄ i₂juí₁gan₂. A₂jmo₂₃ ta₁ a₂jnia'₅₄ jme₂gau₂₃, a₂qui₂jmói'₂ a₂jmo₂₃ líin₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Cristo. ¹⁴ On₃jua'₅₄ a₂dsí₂gó'₃ dsi₅, ia₁ le₂jiog₅ 'ñiog₅ i₂së₃dsen₃ qui₂jmói'₂ a₂jmo₂₃ líin₅ jan₂ ángel i₂jniá₂ tág₅. ¹⁵ 'Uig₅₄ jaun₂ në₃, le₂jaun₂ bá₄ lë₅ jui₁lia₂ quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ 'éi₂: qui₂jmói'₂ a₂jmo₂₃ líin₅ lia₂ líin₅ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ a₂dse₃, con₂ dsi₂ten₅₄. La₁ jé₁ca₂tó'₂ bá₄ dsi₃guéi₃ con₂ lë₅ ca₂tiín₂ co₂niog₅ lë₅ jmo₂₃.

A₂ lia'₂ niog₅ lë₅ uig₅ ca₂ñág₃ Pa₄ ne₄ ia₁ a₂lín₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Cristo

¹⁶ Con₂ siá'₂ juig₂ 'nia': tsá₃ o₁len₂ 'nia'₂ jua'₅₄ tē₃dsón₂ líng₅ dsa₂ co₄. La₁ o₁jnia'₅₄ 'ein₂ gué₂ jmo₅ dsí₅ a₂líng₅ le₂në₅, la₁ guei₅₄ jniá₂ në₂jag₄ bá₄ a₂líng₅ dsa₂ co₄, ia₁jaun₂ lë₂ dsia₅₄ ca₂la₂ jág₁ tá'₅. ¹⁷ Juí₁lia₂ juá'₅ jniá₂, on₃jua'₅₄ lia₂ con₂ lë₅ 'nio₃ Te₁gui'₅₄, lia₂ jé₁të₂ i₅ jan₂ dsa₂ co₄ bá₄ juá'₅ jniá₂, jmo₅₄ róng₂, co₂'nió'₄ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₃. ¹⁸ Juí₁lia₂ juín₅ lín₃ i₂chan₂ dsia₅ jág₁ tá'₅ quian'₅₄ cosa a₂cha₂ mi₂güíg₃ la₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ gué₂, la₂ dsia₅₄ jniá₂ jág₁ tá'₅. ¹⁹ 'Uig₅₄ ia₁ a₂ñag₅₄ nj_{1'}₅₄ bá₄ 'nia'₂, jaun₂ 'ñio₂ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ jmo'₂ tió'₃ 'au'₂ quian'₅₄ dsa₂ co₄. ²⁰ Ia₁ jmo'₂ bá₄ 'nia'₂ tió'₃ 'au'₂ quian'₅₄ dsa₂ i₂chi₂quióng₂ jmiig₄ tion₅₄-jan₃, dsa₂ i₂gué'₅ ta₁ 'ua'₂ quián'₂ 'nia'₂, dsa₂ i₂jo₅ quián'₂ 'nia'₂, dsa₂ i₂jmo₅ can'₅₄ ne₄ quián'₂ 'nia'₂, dsa₂ i₂qui₂jnó₂ quián'₂ 'nia'₂ në₃. ²¹ An₁ lín₂ 'nia'₂ a₂lág₅ jnia'₅₄ dsa₂ 'uan₅₄ ia₁ a₂tsá₃ 'ein₂ jnia'₅₄ tiá₂ dsí₅ jmo₃ le₂në₅ ja₁con₂ 'nia'₂. An₁ le₃jéin₄ jniá₂ o₂gui'₃ bá₄ ia₁ a₂juá'₅ a₂líng₅ dsa₂ 'uan₅₄.

La₁ chi₂jua'₂ tiá₂ bá₄ guë'₂ dsí₅ i₂sián'₂ dsia₃ jág₁ tá'₅, ján₃ bá₄ tiá₂ dsí₃ jniá₂ jmo₅₄ le₂jaun₂. (La₁ juá'₅ jniá₂ lia'₂ ja₁juá'₂ jan₂ dsa₂ co₄.) ²² ¿'E₂? ¿Jmá'₃ dsa₂ 'éi₂ bá₄ i₂tin₂ dsia₃ jág₁ jmei₅ hebreo? Ján₃ bá₄ tin₂ jniá₂ táng₃. ¿Jmá'₃ dsa₂ 'éi₂ bá₄ líñ₅ dsa₂ israelitas? Ján₃ bá₄ 'éi₂ guë'₂ jniá₂ ján₃. ¿'E₂? ¿Jmá'₃ lia'₂ dsa₂ 'éi₂ bá₄ líñ₅ tsí₁jon₂ Abraham? Ján₃ bá₄ 'éi₂ guë'₂ líñ₅ jniá₂. ²³ ¿Jmá'₃ dsa₂ 'éi₂ líñ₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ja₁con₂ Cristo? Tson₂ bá₄ guë₄ líñ₅ jniá₂, ia₁ 'njo₅ líñ₃ guë₄ ma₂guio₃ jme₂ti₅₄ ja₁con₂ Cristo lia'₂ con'₂ guë₄ dsa₂ 'éi₂. (A₂lē₁juá'₅ bá₄ jniá₂, lia'₂ lē₁tē₂ i₅ dsa₂ njá₅.) Ia₁ tson₂ líñ₃ guë'₂ ma₂guio₃ jmo₂₃ ta₁ jme₂ti₅₄; ia₁ 'lióng₂ guë₄ 'mí₅ ma₂qui₂ma₂can₃ jniá₂ lia'₂ con'₂ guë₄ dsa₂ 'éi₂; ma₂qui₂ma₂'ú₃ 'lióng₂ líñ₃ ráun₂ né'₃ 'má₃ nē₃; 'lióng₂ ráun₂ ma₂l₂njí₂ jnja'₅₄ mei'₂ tsá₃ ma₂jong₃. ²⁴ Con'₂ 'njiá₂ ráun₂ ma₂ca₂bó₂ dsa₂ judíos jmá'₃ guió₂guia₃-né₂ ráun₂ lia'₂ co₂ráun₂*. ²⁵ 'Nag'₂ ráun₂ guë'₂ ma₂bó₂ dsa₂ quian'₅₄ ni₁'ma₂; co₂ráun₂ guë'₂ ca₂cuë₃ cang₄ tioin₅₄. 'Nag'₂ ráun₂ guë'₂ ne₄ jmi₁ñjí'₄ ca₂i₃njí₂ ca₂'en₃ ni₁barco a₂jme₁eng₅₄. Co₂ráun₂ guë'₂ ca₂njí₅ co₂jmi₄ co₂nei₅ dsi₂jo₂ jmi₁ñjí'₄ nē₃. ²⁶ 'Lióng₂ ráun₂ dsi₂juí₅ ja₁ma₂qui₂l₁njí₃, ma₂ca₂i₃njí₂ a₂go'₂ ia₁ te₁'i₁ cuá₃, a₂go'₂ ia₁ a₂chan₂ dsa₂ 'ang₂, a₂go'₂ rē'₂ a₂jo₅₄ dsa₂ go₃, a₂go'₂ jo₅₄ dsi₂nau₂, a₂go'₂ rē'₂ eng₅₄ ciudad, a₂go'₂ jē₁ma₂njí₅ má'₂ ja₁co₂'ñiog₅, a₂go'₂ jē₁ma₂njí₅ ne₄ jmi₁ñjí'₄, a₂go'₂ rē'₂ quian'₅₄ dsa₂ i₂juí₁gan₂ i₂jmo₅ líñ₅ rin'₅₄ jniog₄, ²⁷ jē₄ ta₁ 'ua'₂ líñ₃, jē₄ ma₂ca₂'ú₃ líñ₃, jē₄ jme₁tsá₃ güing₂₃, jē₄ i₁cón₅ rē₂quein₂ dsi₃, jē₄ jme₁in₂ a₂tsá₃ cha₂ a₂guë'₅₄, jē₄ jein₂ güig₂, jē₄ a₂tsá₃ 'e₂ cha₂ qui'₄ nē₃.

²⁸ Cha₂ guë₄ caun₂ siá'₂ táng₃ a₂chang₂ ca₂le₃jé₃ jmi₄ a₂'i₅ dsi₃ o₄quió'₄ ca₂le₃jé₃ guá'₅. ²⁹ ¿'Ein₂ 'éi₂ i₂uan₅₄, jniá₂ guë'₂ tsá₃ 'uang₅₄? ¿'Ein₂ 'éi₂ i₂ca₂tán₂ dso₄ a₂'uín₄ i₂sián'₂, jniá₂ guë'₂ tsá₃ 'e₂ i₂mé'₂ dsi₃? ³⁰ Né₁juá'₂ ca₂tíng₂ dsia₅₄ jág₁ tá'₅, jaun₂ dsia₅₄ jniá₂ jág₁ tá'₅ tē₂le₃ ne₄ ca₂le₃jé₃ a₂cuë₅ léi₄ a₂líng₅ jan₂ dsa₂ 'uan₅₄. ³¹ Diú₄ Jmei₂ Jesucristo Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄ bá₄ i₂ca₂tín₂ jme₂juin₂ dsa₂ co₂tan₅₄, 'éi₂ bá₄ ñjí₅ a₂dsau₅ bá₄ jág₁ quió₃. ³² Lia₂' con'₂ jme₁eng₅₄ juig₂ Damasco, i₂líñ₅ dsi₄má'₂ ja₁jaun₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ Rag₅₄ Aretas, ca₂jmo₃ 'éi'₃ a₂ca₂jmo₃ dsa₂ 'í₁o₄juí₅ ia₁ jme₁tsáun₂ jme₁dsi₃tió₃ né'₃ 'má₃. ³³ La₁ jui₅ siá'₂ bá₄ ca₂sió₂ rín'₅₄ jniog₄, 'eng₅₄ 'ñiò'₃ tsí₁mí'₂ ca₂sió₂ tē₂'ua₁ jui₅ dso'₂ ní₁'ia'₂ a₂rē₂juí₄ le₃lág'₃ juig₂; le₂né₅ bá₄ ca₂lóng₂ o₄gú₃ 'éi₂.†

12

Jui₁lia'₂ a₂ma₂ca₂jme₃jnia₅ Te₁gui'₅₄

¹ Tion₅₄ caun₂ dsia₅₄ jniá₂ jág₁ tá'₅. Jui₁'e₂ guë₃ tsá₃ ta₁ jmo₃, caun₂ juá'₄ jniá₂ jui₁lia'₂ a₂ca₂jéin₃ jniá₂ a₂ma₂jág₃, jui₁lia'₂ a₂ma₂ca₂jme₃jnia₅ Te₁gui'₅₄ nē₃. ² Cuíng₅ jan₂ dsa₂ i₂'ei₅ caun₂ jág₁ quiain'₅₄ Cristo, ma₂guia₃-quéñ₂ ñjí₂ ca₂uíg₂ jui₅ guei'₅₄ ca₂tē₂ ja₁guá₄ Diú₄.* (A₂jaun₂ bá₄ tsá₃ guion₄ jniá₂ jua'₅₄ a₂ñe₄ lia'₂ jma₃quian'₅₄ ní₁ñjí₁₂, o₃ jmá'₃ jme₂dsí₂ quió'₅ 'e₂. La₁ jnia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ñjí₅.) ³ La₁ guion₄ jniá₂, chan₂ jan₂, (jnia'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ tsá₃ guion₄ jniá₂ chi₂jua'₂ ca₂ñe₅₄ chi₁dsáin₃, o₃ jmá'₃ jme₂dsí₂ quió'₅ 'e₂ ca₂dsiog'₃ ja₁jaun₂. Jnia'₅₄ lia'₂ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ñjí₅); ⁴ jan₂ i₂ca₂ron₂ ca₂tē₂ Ja₁jlá'₁† ja₁ca₂nág₂ jág₁ a₂tsá₃ lé₂ le₃jmog'₅₄ on₃ guë₄ 'i₄'éi'₃ dsia₃ dsa₂ m₂güig₃. ⁵ O₄quió'₄ jan₂ dsa₂ le₂'éi₂ bá₄ lé₂ dsia₅₄ jniá₂ jág₁ tá'₅, on₃jua'₅₄ o₄quió'₃ 'ñiò'₃ jmo₂₃ táng'₅, jnia'₅₄ lia'₂ o₄quió'₄ a₂'uan₅₄ bá₄ jniá₂. ⁶ O₁ñjia'₅₄ la₂ 'nio₃ jniá₂ dsia₅₄ jág₁ tá'₅, on₃jua'₅₄ dsa₂ co₄ líñ₅ jniá₂, ia₁ jág₁ tí₅ dsón₂ bá₄ a₂juá'₅ jniá₂. La₁ cáun₄ bá₄ dsi₃ tsá₃ jmo₅₄ le₂jaun₂, ia₁jaun₂ tsá₃ le₃lín₂ dsa₂ jua'₅₄ jniá₂ líng₅ ñag₅₄ guë₄ lia'₂ con'₂ niog₅ a₂ma₂nág₂ a₂qui₂ma₂tē₂ ne₄ dsa₂ a₂jmo₅ jniá₂ 'e₂ jmo₂₃.

⁷ Jág₁ a₂ca₂rē₃jniá₂ jaun₂ lē₅ caun₂ jág₁ jlá'₁ jmá'₅ a₂lé₂ le₃jme₁jmo₅₄ jniá₂ róng₂ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ le₂jaun₂. La₁ ca₂jéin₃ uíg₅ nē₂jag₄ bá₄ a₂i₃'í₅₄ ní₁taun₅ ca₂lē₃ ní₁ñjí₃, co₂'nió'₄ i₂chen₄ quián₅ i₂sé₃dseñ₃ bá₄ caun₂ qui₂bó₂, ia₁jaun₂ tsá₃ jmo₅₄ jniá₂ róng₂ i₁juin₅₄ ñag₅₄. ⁸ 'Ní₅ ráun₂

* **11:24** lit. "jmá'₃ tē₂láu₃ ráun₂ tsá₃ tí₅ caun₂, lia'₂ co₂ráun₂." † **11:33** 'Níò'₂ ja₁ton₅ Hechos 9:25. * **12:2** lit. "ca₂tē₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ jē₁ca₂tē₂ 'nag₂.' † **12:4** griego: paradeiso (Paraíso).

ma₂ca₂chi₁len₄ jniá₂ Te₁gui⁵⁴ a₂jme₃'lió₂ jniá⁴ jmi₁uig₅ a₂quian₅₄. ⁹ La₁ ca₂juá² Te₁gui⁵⁴ tság₅ jniá₂: "Tió⁵ bá₄ a₂'ua₁ dsi₃ ja₁con² 'ne₂, ia₁ rë₂'ňia₅ jui₅bí₂ quió₃ jui₁lia² jme₁'uan₅₄ dsa₂." Jaun₂ 'io² jéin₅ bá₄ ia₁ a₂'uang₅₄, ia₁jaun₂ le₂jniá₂ jui₅bí₂ quió⁵ Cristo le₃ja₁con₂ jniá₂. ¹⁰ Jaun₂ të₅ bá₄ dsi₃ a₂'uang₅₄ quian⁵⁴ ca₂le₃jé₃ a₂dsi₂níg₂: a₂juá² dsa₂ uig₅, quian⁵⁴ gué₄ ca₂le₃jé₃ a₂chang₂, cha₂ a₂qui₂tsá₃, tín² quió₃. A₂chang₂ a₂co₂'ein₅ dsa₂, ca₂le₃jé₃ gué₄ o₂i₁ dsi₅ a₂dsi₂níg₂ o₄quió⁴ Cristo. Ia₁ jui₁lia² jme₁'uang₅₄, të₂le₃ 'uan² bá₄ jniá₂ le₃ja₁con₂ Diú₄.

'Nio₅ lin₃ 'i₅ dsí₅ Pa₄ o₄quió⁴ guá⁵ chan₂juig₂ Corinto

¹¹ Ma₂në₂dsia₃ lia² ja₁dsia₅ jan₂ dsa₂ co₄, ia₁ ma₂në₂ íng₃ dse₃ 'ňio₃, la₁ guion⁵⁴ bá₄ 'nia² chi₂quiong⁵⁴ jmig₄. Ia₁ 'nia² bá₄ jme₁ca₂tíng₂ jme₁'ág⁴ dse₃ jniá₂, ia₁ tsá₃ 'e₂ me₂ quen₅ jniá₂ lia² con² gué₄ dsa₂ i₂chen₄ 'éi₂ i₂ňí₄ lë₃ jme₂can⁵⁴ guion₅, jui₁'e₂ gué₃ tsá₃ 'e₂ quen₅ jniá₂. ¹² Dsón² bá₄ ma₂ca₂rë₃jniá₂ léi₄ a₂líng₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Cristo jé₄ quián² 'nia², jé₄ ca₂le₃jé₃ a₂juín² dsi₃: léi₄ a₂dsi₂gó³ dsi₅, quian⁵⁴ jui₅bí₂ jlá¹ ně₃. ¹³ Tsá₃ sion₅ ma₂jín₄ jniá₂ 'nia² lia² con² gué₄ guá⁵ sián², jnia⁵⁴ lia² jniá₂ 'ňio₃ tsá₃ 'e₂ guei₂ ma₂ca₂cué₃ jniá₂ 'nia². j'Én₃ 'nia² dso₄ quió₃ chi₂jua² tsá₃ dse₃ ca₂jmo₃ jniá₂ ja₁con² 'nia²!

¹⁴ Ma₂chang₂ bá₄ co₂jniag₅₄ a₂dsiog₄ i₁jíng₁₂ 'nia² jé₁ca₂té₂ 'nag² ráun₂, jaun₂ tsá₃ lë₅ jua⁵⁴ a₂i₁cué₃ 'nia² guei₂. Ia₁ tsá₃ ta₁ jaun₂ ñí₅ jniá₂ jua⁵⁴ a₂ ín₅ dsi₃ a₂cha₂ quián² 'nia²; guion⁵⁴ bá₄ 'nia² 'nió₃ jniá₂. Ia₁ guion₅₄ bá₄ jui₁lia² chog₅₄-jmei₂ chi² ca₂tíin₂ 'no₃ cu₄ a₂qui₂dsi₃ňí₂ quiain⁵⁴ chi²-guein₂ quiáin₅, jaun₂ on₃jua⁵⁴ rë₂ chi² ca₂tíin₂ 'no₃ a₂dsi₃ňí₂ quiain⁵⁴ chog₅₄-jmei₂. ¹⁵ Jaun₂ jniá₂ ně₃, 'ňio₂ bá₄ dsi₃ qui₁'éng₄ a₂cha₂ quió₃, ton₂ 'ňio₂ bá₄ dsi₃ jme₁dsiang₅ dsi₃ o₄quió⁴ jme₂dsi₂ quián² 'nia². Chi₂jua² jaun₂, ia₁ të₂le₃ lë₅ gué₄ 'nió₃ jniá₂ 'nia², j'a₁të₂le₃ me² bá₄ 'nió₃ 'nia² jniá₂ jaun₂ ně₃?

¹⁶ Jui₁'e₂ gué₃ dsau₅ a₂tsá₃ 'e₂ guei₂ ca₂cué₃ jniá₂ 'nia², la₁ 'ňio₄ bá₄ jniá₂, juá² 'nia², a₂ca₂jón₃ jniá₂ 'nia² quian⁵⁴ mai₅₄ quió₃. ¹⁷ ¿O₃ bá₄ líñ₂ 'nia² a₂'lig⁵⁴ ca₂lág₃ jniá₂ quian⁵⁴ dsa₂ i₂ca₂tsíng₂ ne⁵⁴ 'nia²? ¹⁸ Ca₂mí₃ bá₄ jniá₂ ne₄ Tito a₂jmo₃ dse₃ dsi₅ a₂ca₂ňei₅₄ ja₁con² 'nia², ton₂ ca₂tsíñ₂ jniá₂ ján₃ jan₂ ríñ₅₄ jniog₄ i₂quiain⁵⁴. Jaun₂, ¿o₃ bá₄ ca₂jme₃gau₅ 'éi₂? ¿o₃ bá₄ tsá₃ 'én² 'e₂ 'nia² a₂ma₂ja₂náu₅ jnia⁵⁴ co₂dsia₅ quiain⁵⁴, jmo₂ ta₁ co₂rë₂ quiain⁵⁴, ton₂ jan₂ bá₄ Jme₂dsi₂ i₂quiong⁵⁴ táng₃?

¹⁹ An₁ mei² tsá₃ caun₂ líñ₂ bá₄ gué₄ 'nia² a₂jnia⁵⁴ con² 'niog₂ jnia⁵⁴ lion₄ guio₅₄ ne⁵⁴ 'nia². La₁ jág₅ bá₄ Diú₄ tsá₃ le₂jaun₂ dsi₂jiog₅ dsi₅ jnia⁵⁴. Jág₁ tí₅ bá₄ chei₂ jnia⁵⁴ 'nia² ne₄ Cristo. La₁ jé₄ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ a₂dse₃ ia₁jaun₂ qui₃dsi₂cón³ 'nia² të₂le₃ quió⁵ jme₂dsi₂, 'nia² ríñ⁵⁴ jniog₄ i₂'nió₃ gué₄ líñ₃. ²⁰ Ia₁ gó₅ jniá₂ con² tsá₃ ñó₅ në₁hua² tsá₃ dse₃ tion⁵⁴ 'nia² lia² con² lë₅ 'nio₃ jniá₂, jé₁ma₂ca₂dsiog₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ në₁hua² tsá₃ ca₂jein² 'nia² jniá₂ lia² con² 'niog₂ 'nia² gué² táng₃. Ia₁ gó₅ jniá₂ në₁hua² tion⁵⁴ 'nia² a₂tsá₃ jen² 'nia² quian⁵⁴ ríng²; në₁hua² tion⁵⁴ 'nia² uig₅ 'au² jing⁵⁴ ríng²; në₁hua² ca₂rë₃'né² 'nia² co₂tiá₂; në₁hua² 'ua² 'au² 'nia² tion⁵⁴; në₁hua² qui₂tsíñ₂ 'nia² 'lig⁵⁴ ríng²; në₁hua² qui₂chi₂ íñ⁵ 'nia² ríng²; në₁hua² chan₂ i₂qui₂jmo₅ rón₂; në₁hua² tion⁵⁴ 'nia² mi⁵⁴. ²¹ Ján₃ bá₄ gó₅ jniá₂ në₁hua² ca₂jmo₃ Diú₄ a₂të₂tsíñ₅₄ jniá₂ o₂guí³ o₄quián² 'nia² jé₁ma₂dsiog₃; go² le₃jiá₃ tiá₃ qui² dsi₃ o₅₄ o₄quió⁴ i₂ma₂qui₂ma₂náu₂ dso₄ le₂jniá₅, ton₂ tsá₃ 'e₂ ma₂ca₂dsi₃quéñ₅ dsi₅ o₄quió⁴ a₂'lig⁵⁴ a₂jmo₅-dsáu₅; a₂niói⁵ jág₁ quiain⁵⁴ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₅ dsi₂i₂gu₂; ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂'lig⁵⁴ o₂guí³ a₂qui₂ma₂jmo₃.

13

'Ág₅ Pa₄ jág₁ ton₂ 'é₂ gué₄ jág₁ tē₃jnjá₅

¹ A₂dsiog₅ 'nag² ráun₂ a₂i₁jín₁₂ 'nia² la₂. "Ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ lë₂ jiog₂ 'í₁ tē₂le₃ quiain⁵⁴ on₃-ún₂ dsa₂ i₂jáng³ jág₁ dsau₅."^{*} ² Ma₂ca₂'é₃ jniá₂ jág₁ tē₃jnjá₅ ne₄ dsa₂ i₂jme₁tián⁴ 'no₅ dso₄

* 13:1 Deuteronomio 19:15.

le₂jniá₅, ton₂ ne₄ ca₂le₃jín₃ i₂sián₂ ně₃, ján₃ bá₄ 'ě₅ jniá₂ jág₁ a₂'eng₅₄ uíng₂ ja₁con₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ ca₂jmo₃ jniá₂ lia'₂ con₂ 'neg₅₄ jé₁ca₂té₂ tñ₃ ráun₂ a₂i₁jing₁₂ 'nia'₂: ně₁jua'₂ con₂ siá'₂ ca₂dsióg₃ jniá₂ a₂i₁jing₁₂ 'nia'₂, jaun₂ tsá₃ ma₃jmo₅₄ jniá₂ ně₁dsi₃ ně₁jua'₂ chan₂ gué₄ i₂tsá₃ ma₂dsi₂quén₄ dsí₅. ³ Le₂jaun₂ jmo₅₄ jniá₂ chi₂jua'₂ a₂jaun₂ 'niog'₂ 'nia'₂ a₂jáng₄ jniá₂ léi₄, a₂dsón₂ bá₄ juá'₂ Cristo tsí'₅ 'nia'₂ quian'₅₄ jág₁ a₂quian₄ jniá₂. Tsá₃ jua'₅₄ a₂lín₅ 'uain₅₄ ja₁con₂ 'nia'₂; 'nió'₄ tē₂le₃ jme₂jnia₅ bá₄ 'éi₂ a₂'io₂₃ jui₅bí₂ jé₄ quián₂ 'nia'₂. ⁴ Dsón₂ bá₄ jaun₂ ca₂tion₃ cróg₄ dsa₂ ně₂jag₄ bá₄ a₂lín₅ jan₂ dsa₂ 'uan₅₄, la₁ rě₂ně₃ ně₃ chain₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ Diú₄. Le₂ně₅ bá₄ jui₁lia'₂ jnia'₅₄ táng₃, quian₄ jui₅ jaun₂ a₂jmo₂ jnia'₅₄ 'uan₅₄ o₄quió'₄ 'éi₂, le₂jaun₂ bá₄ le₃chong₂ gué₂ jnia'₅₄ ja₁con₂ 'nia'₂ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ Diú₄.

⁵ Te₁li₁ 'nia'₂ ja₁con₂ guiong'₅₄ chi₂jua'₂ dsón₂ tión₂ 'nia'₂ jui₅ quió'₅ Te₁gui'₅₄. Quion₂ de'₂ 'nia'₂ caun₂ 'í₁ le₃ja₁con₂ 'nia'₂ guiong'₅₄. ¿Tsa₁ len₄ 'nia'₂, a₂'en₅₄ bá₄ Jesucristo ja₁con₂ 'nia'₂, jaun₂ bá₄ ně₁jua'₂ tsá₃, tē₁tsin'₅₄ 'nia'₂ 'lig'₅₄ ně₁ma₂ca₂quion₂ 'nia'₂ 'í₁ jaun₂? ⁶ La₁ 'ín₂ dsí₃ jniá₂ le₃len₄ 'nia'₂ a₂tsá₃ le₂jaun₂ lág₅ jnia'₅₄ jua'₅₄ a₂tsá₃ dse₃ tē₃tsag'₅₄ jnia'₅₄ ně₁ma₂ca₂quion₂ 'nia'₂ 'í₁, jua'₅₄ a₂tsá₃ dsau₅ a₂lág₅ jnia'₅₄ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui'₅₄. ⁷ Qui₂mi₂ jnia'₅₄ chi₂len₄ Diú₄ o₄quián₂ 'nia'₂ ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃jmo₄-dsáu₄ 'nia'₂ a₂'lig'₅₄. On₃jua'₅₄ ia₁jaun₂ tē₃tsag'₅₄ jnia'₅₄ dse₃, tē₂le₃ ia₁jaun₂ jmó'₂ 'nia'₂ a₂dse₃, jui₁'e₂ gué₃ chan₂ i₂lín₂ a₂tsá₃ dse₃ tē₃tsag'₅₄ jnia'₅₄. ⁸ Ia₁ tsá₃ lé₂ náu₂ jnia'₅₄ quein₅ ja₁con₂ jág₁ tí₅, tē₂le₃ tióng₂ bá₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ jág₁ tí₅. ⁹ Jaun₂ tē₂le₃ 'io'₂ bá₄ jmo₂ jnia'₅₄ jme₁lág₄ jnia'₅₄ dsa₂ 'uan₅₄, 'nia'₂ gué₂ lín₅ dsa₂ 'uan'₂. A₂jaun₂ caun₂ chi₂len₄ bá₄ jnia'₅₄ Diú₄ ia₁jaun₂ len₂ 'nia'₂ co₂nei'₅₄. ¹⁰ Jaun₂ lë₃, jmo₂₃ si₂ carta la₂ tsíng₂ ne'₅₄ 'nia'₂ tē₁lia'₂ 'eng₅₄ uíng₂, ia₁jaun₂ tsá₃ 'nió'₅ jua'₅₄ a₂jmo₅₄ jniá₂ tsau₂ dsí₃ jé₁ma₂dsióg₃, lia'₂ con₂ lě₅ ta₁ a₂líng₅ a₂ca₂cué₃ Te₁gui'₅₄, ia₁jaun₂ tē₂le₃ lei₂ bá₄ jme₂dsí₂ quián₂ 'nia'₂, on₃jua'₅₄ tē₂le₃ qui₃jé'₂.

¹¹ Ně₃ ně₃, rín'₅₄ jniog₄, caun₂ jui₁le₂chan'₂ bá₄ 'nia'₂ dse₃ qui₂jmo'₂ 'nia'₂ 'io'₂. Jmog'₅₄ 'nia'₂ 'au'₂ o₄quió'₄ jme₂dsí₂ quián₂ 'nia'₂ ně₃; jui₁chan'₂ bá₄ 'nia'₂ rě₂ a₂e₁i₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ ríng'₂. Jaun₂ Diú₄ i₂jmo₅ 'ei₅ tei₄ i₂'nio₃ 'nia'₂, 'éi₂ bá₄ jme₃quiong'₅₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ jmi₄. ¹² Cu₁in₅₄ 'nia'₂ Diú₄ ríng'₂ le₂jang₂ le₂jang₂ a₂qui₁chén'₁† 'nia'₂ quió'₅ ríng'₂ a₂lě₅ léi₄ a₂ma₂e₁i₅ caun₂ jág₁ a₂le₁jé₃ 'au'₂ quian'₅₄ ríng'₂. ¹³ Ca₂le₃jín₃ bá₄ rín'₅₄ jniog₄† ja₁lá₃ dsiáin₂ jág₁ a₂cu₁in₂₃ Diú₄ 'nia'₂.

¹⁴ Jaun₂ jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo; jui₁le₂jniá₂ jé₄ quián₂ 'nia'₂ a₂'nio₃ Diú₄ 'nia'₂; jui₁e₁i₅ caun₂ jág₁ jin'₄ 'nia'₂ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñi₀₅. A₂méi₃.

Co₂ně₅.

† **13:12** Caun₂ tag₄ a₂jme₁chí'₄ lia'₂ con₂ jme₁ca₂jmo₃ Pa₄ si₂ la₂. † **13:13** lit. "dsa₂ jnió₅."

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ GÁLATAS

Jmo₅ Pa₄ si₂ a₂chein₃ ne₄ Guá₅ i₂chan₂ 'uë₃ Galacia

¹ Jniá₂ Pa₄, líng₅ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui'₅₄ la₁ tsá₃ líng₅ i₂'ín₁ quián₅ dsa₂ mi₂güí₃, on₃ guë'₂ i₂chen₄ quián₅ dsa₂ mi₂güí₃ ně₃. Líng₅ jan₂ i₂'ín₁ quián₅ Jesucristo, quian'₅₄ Diú₄ Jmei₂ i₂ca₂jme₃jein'₅₄ ja₁jme₁rë₂lín₅₄. ² Jniá₂, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ rìn'₅₄ jniog₄ i₂quiang'₅₄, jmo₂ jnia'₅₄ si₂ carta la₂ a₂dsian'₅₄ jnia'₅₄ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ guá₅ i₂chan₂ 'uë₃ Galacia.

³ Ju₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ 'nia'₂, ju₁jmo₅₄ bá₄ Diú₄ Jmei₂ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo ně₃, ju₁ei₅ bá₄ tei₄ tion'₅₄ 'nia'₂. ⁴ Jesús 'éi₂ bá₄ ca₂gue₃ 'mú₃ 'uig₅₄ dsáu₁jniog₄, a₂lió₂ jë₄ mi₂güí₃ 'lig'₅₄ la₂, co₂jaun₂ ca₂rë₃'ñió₃ dsí₅ Diú₄ quián₂ i₂lín₅ jmei₂ jniog₄. ⁵ i'Éi₂ bá₄ ju₁le₂ju₁n'₂ co₂tan₅₄! A₂méi₃.

Tsá₃ majág₁ siá₂ cha₂hua'₅₄ a₂lión₂ dsa₂

⁶ Dsi₂gó'₃ dsi₃ ia₁ ma₂'niog'₂ 'nia'₂ téng'₄ cón'₂ Diú₄ i₂ca₂të₃ 'nia'₂ të₂le₃ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ Cristo. Ia₁ a₂ma₂nag'₂ táng₃ 'nia'₂ jág₁ siá'₂. ⁷ On₃jua'₅₄ a₂dsi₂jó'₃ a₂cha₂ guë₄ jág₁ dse₃ siá'₂ a₂lió₂. La₁ia₁ juá'₅ jniá₂, chan₂ i₂lin₅₄ i₂i₂nio₄ jmo₅ a₂dsi₂cón'₅ 'au'₂ 'nia'₂. A₂'nio₃ jme₃tsí₃ jág₁ dse₃ la₂ quió'₅ Cristo a₂tín'₄ dsa₂. ⁸ La₁ në₁hua'₂ chan₂ i₂jme₂tin₅ 'nia'₂ caun₂ jág₁ a₂juá'₂ a₂tín'₄ dsa₂, la₁ në₁hua'₂ tsá₃ lë₅ con'₂ lë₅ jág₁ a₂ma₂'ë₄ jnia'₅₄, dsa₂ 'éi₂ ju₁të₂tsin'₅₄ náu₃ a₂dsi₃'éin₂. Tsá₃ a₂nag₅₄ o₃jnia'₅₄ guio₅₄ jnia'₅₄, o₃ o₃jnia'₅₄ jan₂ ángel i₂já₅ guei'₅₄ i₂juí₃. ⁹ Ju₁lia'₂ ma₂jua'₅₄ jnia'₅₄ në₅, juá'₄ táng₃ siá': në₁hua'₂ chan₂ i₂'ë₂ jág₁ a₂ma₂rë₂tsí₄, a₂tsá₃ lë₅ con'₂ lë₅ a₂ma₂gue'₅₄ 'nia'₂, dsa₂ 'éi₂ ju₁të₂tsin'₅₄ náu₃ a₂dsi₃'éin₂. ¹⁰ ¿E₂ lí₂ 'nia'₂? ¿O₃ bá₄ a₂jme₂'uá₁ jniá₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güí₃ con'₂ dsi₂ten₅₄? ¿O₃ bá₄ a₂jme₂'uá₁ jniá₂ dsí₅ Diú₄ 'e₂? ¿O₃ bá₄ jmo₅ jniá₂ a₂'nio₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güí₃ 'e₂? Tsá₃ ma₃le₃jua'₅₄ a₂líng₅ guë₄ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ja₁con₂ Cristo, jua'₅₄ mei'₂ guë₃ le₂jaun₂.

A₂ lia'₂ ca₂lin₃ Pa₄jan₂ i₂chen₄ quián₅ Jesús

¹¹ Ju₁le₂ñi₁'54 'nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄, jág₁ dse₃ a₂tín'₄ dsa₂ a₂qui₂'ë₅ jniá₂, on₃jua'₅₄ jág₁ a₂le₃jua'₅₄ a₂lë₁'no'₂ dsa₂ mi₂güí₃ dsí₅. ¹² On₃ guë'₂ jua'₅₄ a₂ca₂gue₃ jniá₂ quió'₅ i₁jan₂ dsa₂ mi₂güí₃, on₃ guë'₂ jua'₅₄ chan₂ dsa₂ i₂ca₂jme₃tag₅ jniá₂. 'Njog₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo ca₂jme₃jniai₂₃ jág₁ në₅ ja₁cong₂. ¹³ Ia₁ ma₂ca₂rë₃ñi₁'54 bá₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ jme₁líng₄ le₂jniá₅, lia'₂ con'₂ jme₁eng₅₄ guë₄ juá'₅ quió'₅ dsa₂ judíos. Ma₂ñi₁'54 bá₄ 'nia'₂ në₃ a₂dsi₂dsí₃ guë₄ lin₃ ca₂'éng₃ dsa₂ quián₅ Diú₄, 'ñio₅ lin₃ jme₁quín₅ jniá₂ bí₂ a₂co₂dsia₅ jme₁'éng₄ dsa₂ 'éi₂. ¹⁴ Ia₁ jniá₂ bá₄ i₂jme₁dsí₂jñiág₄ 'ñio₅ lin₃ guë₄ con'₂ guë₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ go₃ i₂co₂ring₂ quiang'₅₄. Ia₁ jniá₂ 'ñio₅ lin₃ guë₄ jme₁jme₂gó₁ jmo₂₃ 'í₁ tag₄ quió'₅ dsa₂ can'₅₄ quián₂ jnia'₅₄ ma₂líg₂. ¹⁵ La₁ lia'₂ con'₂ né₃ a₂le₃chang₂, ca₂quió'₂ Diú₄. A₂'ua₁ dsí₅ guë₄ lin₃ ca₂të₃ jniá₂. Ca₂rë₃'ñiо₃ dsí₅, ¹⁶ ca₂jmo₃ ca₂rë₃cuíng₅ ca₂'in₃ Ja₁ñi₁'54, ia₁jaun₂ qui₁'ë₄ jniá₂ jág₁ dse₃ quió'₅, jin₄ dsí₂nau₂. Jaun₂ tsá₃ jua'₅₄ ca₂neg₅₄ ca₂i₁'niag₂ dsa₂ mi₂güí₃ i₂to₂ jág₁, ¹⁷ on₃ guë₂ ca₂neg₅₄ juig₂ Jerusalén jua'₅₄ ca₂i₁jing₁₂ i₂ma₂lín₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui'₅₄, i₂ma₂ja₂lén₂ jniá₅ guë₄ lia'₂ con'₂ guë₄ jniá₂. Dsi₂ju₅ bá₄ ca₂neg₅₄ le₂'uig₅₄ jui₅ 'uë₃ Arabia. Cang₂ guë₄ jaun₂ ca₂jág₃ jui₅ Damasco. ¹⁸ Jme₁ca₂dsin₃ 'nì₅ ñi₂ cang₂ jaun₂, jaun₂ guë₄ ca₂neg₅₄ Jerusalén ca₂i₁dsia₂ jág₁ quian'₅₄ Pe₄. * Ja₁jaun₂ ca₂jan₅₄ guia₃'ñiá₂ jmiig₄. ¹⁹ La₁ 'i₁jan₂ i₂sián'₂ i₂lín₅ i₂chen₄ quián₅ Jesús tsá₃ ca₂jing₅₄, jnia'₅₄ lia'₂ jan₂ Jacobo dsó₂ rìn'₅₄ Te₁gui'₅₄ bá₄. ²⁰ Jág₅ bá₄ Diú₄, jág₁ dsau₅ bá₄ tó₅ ne₄ si₂ la₂, tsá₃ tē₂jíng₁. ²¹ Cang₂ jaun₂ guë₄ në₃, ca₂ñó₃ le₂tan₅₄ juig₂ ja₁tén₄ 'uë₃ Siria

* **1:18** griego: Cefas.

quian'⁵⁴ Cilicia. ²² Rin'⁵⁴ jniog₄ quián₅ guá'₅ chan₂ 'uë₃ Judea ně₃ i₂tión₂ le₃quió'₅ Cristo, tsá₃ jme₁ma₂cuig₂₃ dsi₁ne₁. ²³ Jnia'⁵⁴ lia'₂ jme₁ma₂nág₂ bá₄ dsia₅ rin'⁵⁴ jniog₄ 'ag₂₃ juá'₂: "Dsa₂ i₂jme₁co₂'ein₅ jniog₄ le₂jniá₅, la₁ rë₂né₃ ně₃ ma₂ñi₂₃ jáñ₃ 'ë₂ jág₁ a₂jme₁'nio₃ jme₁'éin₂ le₂jniá₅." ²⁴ Jaun₂ ca₂jme₃juin'₂ Diú₄ bá₄ o₄quió₃.

2

Dsa₂ i₂chen₄ sián'₂ guein₂₃ Pa₄

¹ Jme₁ca₂ñi₂ guia₃-quén₂ ñi₂ cang₂, jaun₂ guë₄ ca₂ñeg₅₄ táng₃ Jerusalén quiang'⁵⁴ Bernabé. Tito ně₃, ca₂jáng₂. ² Ca₂ñeg₅₄ ja₁jaun₂ ia₁ ca₂jme₃jnia₅ Diú₄ ne₃ a₂ca₂tíng₂ nei₅₄. Jaun₂ ca₂dsia₃ bá₄ jniá₂ ne₄ dsa₂ i₂tián'₅ Jerusalén 'éi₂ jág₁ dse₃ ně₅ a₂'ë₅ jniá₂ jin₄ dsi₂nau₂, la₁ jmá'₃ lia'₂ quian'⁵⁴ dsa₂ i₂lia'₂ lë₅ i₂quian₅ ne₄ jui₅ bá₄, jë₄ con₂ jmá'₃ guio₅₄ bá₄ jnia'⁵⁴, ca₂dsiá₁ jág₁ ia₁jaun₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂lë₁ñi₅ jniá₂ jmo₂₃ ta₁ a₂tsá₃ ta₁ tí₄. ³ Ca₂lia'₂ jnia'₅₄ Tito, i₂jme₁quian'⁵⁴ jniá₂, tsá₃ ca₂chi₃quióng₂ dsa₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂tion₅₄ jme₃ti₃ 'éi'₃ a₂jme₁ti₃ ñi₁lo₁₂, o₁jnia'₅₄ jme₁lin₄ 'éi₂ griego. ⁴ Jág₁ ně₅ ca₂ñjó₃ ia₁ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂ju₁gan₂ i₂juá'₂ líin₅ rin'⁵⁴ jniog₄, ca₂i₃toin'₅₄ con₂ të₃co'₅₄ jë₄ quián₂ jnia'₅₄, a₂jme₁'nio₃ tiog₃ con₂ 'í₁ 'a₂ lia'₂ lë₅ chong₂ jnia'₅₄ con₂ dsa₂ ma₂lón₂ le₃quió'₅ Cristo Jesús, ia₁ tsá₃ ma₃tio'₅₄ jniog₄ 'éi'₃; la₁ 'éi₂ ně₃ jme₁'nio₃ jme₁to₂ táng₃ 'éi'₃ guei₂ jaun₂. ⁵ La₁ tsá₃ 'ein₂ ca₂cuë₃ jnia'₅₄ jmig₄ jnia'₅₄ 'i₁ca₂tiá₂ tei₄ jua'₅₄ jme₃gau₅ 'éi₂, ia₁ 'niog₂ jnia'₅₄ a₂caun₂ o₁nóg'₅ cha₂ jág₁ dsau₅ ja₁con₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂.

⁶ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂lia'₂ lë₅ líin₅ dsa₂ dsen₅₄ i₂juá'₅ jniá₂, (ton'₂ jáñ₃ bá₄ tsá₃ a₂jaun₂ tion₅₄ 'íñ₅ dsi₃ le₃guion₅₄ 'a₂ lia'₂ ma₂ja₂lén₂ 'éi₂ jmo₂₃ guioin₅₄. Ia₁ tsá₃ 'í₁ jaun₂ con₂ Diú₄ jua'₅₄ 'a₂ lia'₂ jniá₂ dsa₂), jui₁lia'₂ dsa₂ 'éi₂ ně₃, tsá₃ 'e₂ ñag₅₄ jua'₅₄ a₂ca₂jme₃tag₂₃ guë₄ con₂ lë₅ jág₁ a₂'ë₅ jniá₂. ⁷ Ia₁ të₂le₃ ca₂rë₃lí'₄ bá₄ guioin₅₄, co₂jaun₂ bá₄ ta₁ a₂ma₂cuë₃ Diú₄ a₂'ë₄ jniá₂ jág₁ dse₃ jin₄ dsi₂nau₂, * jui₁lia'₂ lë₅ ta₁ ma₂dsia₃ gu₂ Pe₄ a₂'ë₂ jág₁ dse₃ jin₄ dsa₂ judíos. ⁸ Jaun₂ Diú₄ i₂jan₂ tan₅₄ 'éi₂ bá₄ ca₂chein₃ guë'₂ Pe₄ a₂lín₅ 'éi₂ dsa₂ i₂chen₄ quiáin₅ të₂le₃ jin₄ dsa₂ judíos, le₂jaun₂ bá₄ ca₂chei₃ guë'₂ jniá₂ jáñ₃ a₂líng₅ i₂chen₄ quiáin₅ të₂le₃ jin₄ dsi₂nau₂. ⁹ Jaun₂ lë₃, Jacobo, Pe₄, [†] quian'⁵⁴ Juan₅₄ ně₃, co₂'nió'₄ i₂lín₅ dsa₂ dsen₅₄ quián₅ guá'₅, ca₂rë₃lí'₄ bá₄ guioin₅₄, 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ma₂cuë₃ ta₁ ně₅, jaun₂ ca₂cuë₃ gu₂ a₂ca₂jmo₃ léi₁, jniá₂ quian'⁵⁴ Bernabé co₂'nió'₄ a₂'ei₅ caun₂ jág₁ quiain'⁵⁴ a₂dsau₅₄ jnia'₅₄ dsi₁jmó₁ ta₁ ja₁con₂ dsi₂nau₂. Guioin₅₄ guë'₂ táng₃ dsi₂jmó₂ ta₁ jin₄ dsa₂ judíos. ¹⁰ Jnia'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ jág₁ a₂ca₂cuë₃ a₂jmó₁ jnia'₅₄ dsiog'₂ dsi₅ dsa₂ te₂ñé₂, a₂né₅ bá₄ guë'₂ a₂'íñ₅ dsi₃ jniá₂ quín'₅ jniá₂ bí₂ jmo₂₃.

Cají₂ Pa₄ ca₂jéin₂ Pe₄ juig₂ Antioquía

¹¹ La₁ lia'₂ con₂ ñe₄ Pe₄ juig₂ Antioquía, ca₂jéin₂ jniá₂ dsi₁ne₁, 'uig₅₄ ia₁ a₂jmo₂₃ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ jmo₃. ¹² Ia₁ le₂jniá₅ jme₁guë'₅ co₂dsia₅ quiain'₅₄ dsi₂nau₂, la₁ jme₁ca₂dsi₃lén₂ i₂chen₄ quián₅ Jacobo, jaun₂ guë₄ ca₂jme₃lióg₃ ca₂ñjó₃ cau₅, tsá₃ ma₃ca₂guë'₃ quiain'₅₄ dsa₂ 'éi₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂gain₃ dsa₂ i₂ti₅ lo₄. ¹³ Jaun₂ dsa₂ judíos i₂'én₂ sián'₂ ca₂jme₃quiain'₅₄ bá₄ Pe₄ a₂lë₁co₂jmo₂₃ o₁ne₁ quiong'₅₄; ca₂lia'₂ le₂jiog₅ Bernabé ca₂ñjó₃ quiong'₅₄ jáñ₃. ¹⁴ La₁ jme₁ca₂jág₃ jniá₂ tsá₃ jmo₂₃ lia'₂ con₂ lë₅ tí₅ dsón'₂ juá'₂ jág₁ dse₃, jaun₂ ca₂juíg₂ jniá₂ Pe₄ të₃nag₅ le₃jín₃ dsa₂:

—'Ne₂ guë'₂ líng'₅ jan₂ dsa₂ judío, le₂jaun₂ bá₄ guë'₂ chang'₂ jmo'₂ lia'₂ lë₅ chan₂ dsi₂nau₂, on₃jua'₅₄ rë'₂ con₂ lë₅ jme₁jmó'₂ ia₁ a₂líng'₅ dsa₂ judío, 'a₂ bá₄ lia'₂ jaun₂ chi₁quiang'₅₄ jmi₄ dsi₂nau₂ a₂le₃chain₂ con₂ lë₅ chan₂ dsa₂ judíos?

¹⁵ 'Lág₅ jniog₄ judíos con₂ lë₅ chong₂, —ca₂juíg₂ jniá₂ Pe₄—, on₃jua'₅₄ rë'₂ jui₁lia'₂ dsi₂nau₂ i₂qui₂rë₂cán'₄ dso₄. ¹⁶ Jaun₂, a₂ne₄ bá₄ jniog₄, 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ guén'₂ Diú₄ në₂jag₄ i₂tsá₃ 'e₂ dso₄ rin₂, jua'₅₄ a₂jme₃ti₃ 'Éi'₃, jnia'₅₄ lia'₂ a₂le₃én₂ bá₄ dsa₂ të₂le₃ quió'₅ Jesucristo. 'Uig₅₄

* ^{2:7} lit. "jin₄ dsa₂ i₂tsá₃ lo₄ rë₂uìng₄."

† ^{2:7} lit. "jin₄ dsa₂ i₂rë₂uìng₄ lo₄"; jáñ₃ bá₄

‡ ^{2:9} griego: Cefas; jáñ₃ bá₄

jaun₂ ca₂të₂ jniog₄ ján₃ ma₂ca₂rë₃'éin₂ të₂le₃ quió'₅ Jesucristo ia₁jaun₂ bá₄ guéi'₂ Diú₄ jniog₄ në₂jag₄ a₂tsá₃ ma₃'e₂ dso₄ rë₂cáu'₄, të₂le₃ a₂jnjia'₅₄ con'₂ 'éin₂ bá₄, on₃jua'₅₄ rë₂a₂'nió'₅ jme₁ti₁ ta₁ qui'₅ 'Éi'₃. Ia₁ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ chén'₅ rë₂ ne₄ Diú₄ të₂le₃ quian'₅₄ a₂jme₂ti₃ 'Éi'₃. ¹⁷ Në₃ në₃, chi₂jua'₂ 'niog₂ jniog₄ të₃tsag'₅₄ dse₃ të₂le₃ ne₄ Diú₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂ma₂tióng₂ le₃quió'₅ Cristo, jaun₂ gué₄ ca₂dsióg₃ rë₂jníá₂ a₂lág₅ jniog₄ dsa₂ i₂qui₂rë₂cán'₄ dso₄ bá₄ ján₃, ¿on₁ bá₄ 'nió'₄ le₃jua'₅₄ Cristo të₂le₃ cué₅ bí₂ bá₄ jniog₄ a₂caun₂ 'niog₁ dso₄? ¡Dsón'₂ bá₄ on₃jua'₅₄ le₂jaun₂!

¹⁸ Ia₁ chi₂jua'₂ co₂dsia₅ ma₂ca₂'éng₃ caun₂ cosa, con'₂ siá'₂ guéi'₂ 'nio₃ chog'₅₄ táng₃, jaun₂ gué₄ dsón'₂ a₂jme₂jniág₁ 'ñiό₃, a₂ma₂ca₂i₁juing₅₄ 'éi'₃. ¹⁹ Tsá₃ 'io₅ bí₂ 'Éi'₃ jua'₅₄ a₂chei'₃ rë₂ ne₄ Diú₄. Jaun₂ në₂jag₄ bá₄ i₂co₂dsia₅ ma₂jon₅ bá₄ jniá₂ të₂le₃ ne₄ 'Éi'₃ ia₁jaun₂ le₃chang₂ táng₃ të₂le₃ ne₄ Diú₄. ²⁰ Jaun₂ co₂'nió'₄ ca₂të₁ton₅₄ bá₄ jniá₂ co₂lë₅ quian'₅₄ Cristo ne₄ cróg₄; jaun₂ on₃jua'₅₄ 'ñiό₃ jniá₂ chang₂; 'ñiog₅ bá₄ Cristo i₂chan₂ jui₅ jme₂dsí₂ quió₃. Lia'₂ con'₂ lë₅ chang₂ ní₁ñí₅ la₂, chang₂ të₂le₃ a₂jnjia'₅₄ con'₂ 'éng₂ të₂le₃ quió'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, i₂ca₂rë₃'nio₃ jniá₂, ca₂jíin'₂ 'ñiog₅ o₄quió₃ jniá₂. ²¹ Jaun₂ tsá₃ 'nio₃ jniá₂ jua'₅₄ a₂jmo₅₄ cau₅ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄; ia₁ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ guion₅₄ dsa₂ lé₂ le₃jmo₃ a₂chein'₃ rë₂ ne₄ Diú₄ të₂le₃ quian'₅₄ a₂jme₃ti₃ 'Éi'₃, tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄ a₂ca₂jon₃ Cristo jua'₅₄ mei'₂ gué₃ le₂jaun₂.

3

'A₂ lia'₂ guén'₂ Diú₄ dsa₂

¹ j'Eñ₁ jmá'₃ tsá₃ rë₂'en₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ dsa₂ gálatas! j'Eñ₂ bá₄ je₂na'₅₄ i₂ca₂jme₃gau₅ 'nia'₂? Jua'₂ ma₂ca₂të₂ bá₄ ne'₅₄ 'nia'₂ guiong₅₄ a₂ma₂ca₂jme₃jnia₅ jnia'₅₄ të₃dsón'₂ 'ñiog₅ Jesucristo i₂të₁ton₅₄ cróg₄. ² Nag₄ caun₂ 'nia'₂ a₂juá'₄ la₂: j'A₂ lia'₂ ca₂guen'₅₄ 'nia'₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄? j'Ca₁guein'₅₄ 'nia'₂ ia₁ a₂ca₂jme₃ti₄ ta₁ qui'₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés? j'O₃ bá₄ ca₂guein'₅₄ 'nia'₂ jme₁ca₂rë₃'éng₂ jág₁ a₂ma₂nei'₂ 'e₂ 'nia'₂? ³ j'A₂ bá₄ lia'₂ ñí₄ tsá₃ rë₂'en₅₄ 'au'₂ 'nia'₂? j'O₃ bá₄ 'náu'₂ 'nia'₂ 'au'₂ a₂jme₁ñiag'₂ quian'₅₄ jui₅bí₂ quiáng'₂ guiong₅₄ a₂ma₂ca₂jme₃lióg'₄ quian'₅₄ Jme₂dsí₂? ⁴ j'O₃ bá₄ tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂ca₂i₃ñí₂ 'nia'₂? Jui₁le₅₄ bá₄ a₂cha₂ ta₁ jmo₃ bá₄ ca₂la₂ a₂jaun₂. ⁵ Jé₁ma₂ca₂cuin₃ Diú₄ Jme₂dsí₂ quiáin₅ jmo₂₃ léi₄ jué'₂ jin'₄ 'nia'₂, j'e₂ lë₃ jmo₂₃? On₃jua'₅₄ a₂jaun₂ gué₂ jmo₂₃ ia₁ a₂jme₃ti'₅₄ 'nia'₂ 'Éi'₃. A₂jaun₂ bá₄ jmo₂₃ léi₄ jué'₂ të₂le₃ ia₁ a₂ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂ma₂nei'₂ bá₄. ⁶ Ia₁ Abraham në₃, ca₂rë₃'éin₂ të₂le₃ quió'₅ Diú₄. A₂ca₂rë₃'éin₂ jaun₂, ca₂guéi'₂ Diú₄ në₂jag₄ bá₄ i₂ca₂rë₃ti'₅₄ 'éi'₃. * ⁷ Uig₅₄ jaun₂ në₃, ca₂tín'₂ 'nia'₂ le₃ñi'₅₄: jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'én₂, i₂'éi₂ bá₄ i₂lín₅ të₃dsón'₂ co₂'nió'₄ tsí₁jon₂ Abraham. ⁸ Ne₄ Si₂ gui'₅₄ jaun₂ ca₂juá'₂ Diú₄ të₃jniá₅ ca₂tsí₃ Abraham a₂guein₃ le₂jiog₅ dsí₂nau₂ të₂le₃ jnjia'₅₄ con'₂ le₃'éin₂ bá₄, co₂'nió'₄ në₂jag₄ bá₄ i₂le₃ti'₅₄ 'éi'₃, jme₁ca₂juá'₂ le₂la₂: "Ca₂le₃jé₃ juig₂ te₁i₁ gua'₅₄ 'uë₃ jme₁gon'₅₄ jniá₂ të₂le₃ quian'₅₄ 'ne₂'. † ⁹ Jaun₂ le₂në₅ bá₄ në₃, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'én₂ në₃, i₂'éi₂ bá₄ i₂lín₅ dsa₂ i₂rë₂gon'₅₄ quián₅ Diú₄ co₂dsia₅ quiain'₅₄ Abraham i₂ca₂rë₃'én₂ 'éi₂.

¹⁰ Dsa₂ i₂jmo₅ dsí₅ a₂tioin'₅₄ 'Éi'₃ tióin₂ jui₅ 'éi'₃ a₂dsí₃'éin₂. Ia₁ juá'₂ ne₄ Si₂: "Ca₂le₃jíñ₃ i₂tsá₃ jme₂ti₃ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ a₂tio'₅₄ ne₄ Si₂ tioin'₅₄ 'éi'₃ a₂dsí₃'éin₂', † ¹¹ Rë₂ bá₄ léi₄ jaun₂ në₃, i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lë₂ le₃náu₃ rë₂ ne₄ Diú₄ të₂le₃ ia₁ a₂jme₃ti₃ 'Éi'₃. Ia₁ ne₄ Si₂ juá'₂: "Dsa₂ i₂guén'₂ Diú₄ co₂'nió'₄ i₂lín₅ i₂dsen₃, të₂le₃ a₂jnjia'₅₄ con'₂ a₂'éin₂ bá₄ le₃chain₂'. § ¹² La₁ 'Éi'₃ Juá'₅ quió'₅ Moisés në₃, on₃jua'₅₄ a₂cha₂ ja₁já₄ 'uig₅₄ a₂'én₂ dsa₂ jaun₂. Ia₁ të₂le₃ le₂la₂ bá₄ juá'₂: "Dsa₂ i₂jmo₅ lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₂ 'Éi'₃, quian'₅₄ 'Éi'₃ jaun₂ le₃chain₂'. * ¹³ Cristo ca₂quí₃ ca₂lió₂ jniog₄ uig₅ a₂jme₁ca₂tág₂ guéi₁ con'₂ lë₅ 'Éi'₃. Ia₁ ne₄ Si₂ juá'₂: "Ma₂rë₂'é₂ uig₅ ja₁con₂ chi₂jua'₂ 'ein₂ i₂të₂ton₅₄ guei'₅₄ 'ma₂'. † ¹⁴ Le₂në₅ ca₂quí₃ ia₁jaun₂ a₂dse₃ jaun₂ a₂ca₂jme₃gon'₅₄ Diú₄ Abraham, ñag₅ le₃ja₁con₂ dsí₂nau₂ të₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesús. Ca₂quí₃ ia₁jaun₂ guéi₁ jniog₄ ca₂le₃jág₃ të₂le₃ ia₁ a₂'éin₂, guén₄ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ a₂ma₂juá'₂ cuiin₃.

* ^{3:6} Génesis 15:6. † ^{3:8} Génesis 12:3; 18:18; 22:18. ‡ ^{3:10} Deuteronomio 27:26. § ^{3:11} Habacuc 2:4. * ^{3:12} Levítico 18:5. † ^{3:13} Deuteronomio 21:23.

Jui₁lia' ₂'Éi'₃Juá'₅, quian'₅₄jág₁a₂ma₂cuë₃Diú₄

¹⁵ Rin'₅₄ jniog₄, la₂ cuë₅₄ jniá₂ caun₂ jág₁ jáng'₅ léi₄ 'a₂ lia'₂ lě₅ jmo₅ dsa₂ mi₂güíg₃: Jui₁lia'₂ jme₁quiog₂ dsa₂ caun₂ si₂ ja₁tio'₅₄ jág₁ a₂li'₅₄ jaun₂ tio'₅₄ firma quió'₅, jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lě₂ le₃jmo₃ tsá₃ quen₅ si₂ jaun₂, on₃ guë'₂ ma₃lé₂ jua'₅₄ jmo₃ guë₄ ηag₅₄ 'i₁caun₂ con'₂ lě₅ jaun₂. ¹⁶ Jaun₂ le₂në₅ ca₂cuë₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ ca₂cuë'₃ Abraham quian'₅₄ chi'₂ dsio₄ 'éi₂. Ne₄ Si₂ quió'₅ tsá₃ juá'₂ jua'₅₄ a₂'iin₂₃ "juin₅ tsí₁jon₂" 'éi₂. Ca₂juá'₂ "tsí₁jon₂ quiáng'₂", † 'iin₂₃ jan₂ dsa₂ bá₄. I₂jan₂ 'éi₂ líñ₅ Cristo. ¹⁷ Le₂la₂ bá₄ 'éi₅ jniá₂: Ca₂jmo₃ Diú₄ caun₂ jág₁ quiain'₅₄ Abraham. Jaun₂ jme₁ca₂gua₃ 'Éi'₃ Juá'₅ ně₃, quén₂ 'njá₂-láu₂ rë₂dsí₂ guióg₂-guiá₂ (430) nj₂ cang₂ jaun₂, la₁tsá₃ le₃jua'₅₄ jua'₅₄ a₂tsá₃ quen₅ jág₁ a₂li'₅₄ Diú₄ quiain'₅₄ Abraham, on₃ guë'₂ le₃jua'₅₄ a₂tsá₃ jma₃quen₅ jág₁ ron₅ a₂rë₂cuë₁ quió'₅ Diú₄. ¹⁸ Ia₁ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ lě₂ gue₃ dsa₂ a₂ca₂tíin₂ a₂cuë₃ Diú₄ të₂le₃ ia₁ a₂jme₂ti₃ 'Éi'₃, jaun₂ tsá₃ ma₃le₃jua'₅₄ jua'₅₄ a₂gue₃ guë₄ dsa₂ të₂le₃ ia₁ a₂ma₂cuë₃ Diú₄ jág₁ quió'₅. La₁ ca₂cuë₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ ně₃ ca₂cuë'₃ Abraham a₂ca₂tíin₂ gue₃ a₂lë₁gue₃ co₂ñj₂ bá₄. ¹⁹ ¿'E₂ ta₁ qui'₅ 'Éi'₃ Juá'₅ jaun₂ ně₃? Cang₂ jaun₂ bá₄ ca₂já₃, a₂qui'₃ ta₁ a₂'ë₃ 'a₂ lia'₂ lě₅ qui₂i₁juin₅₄ dsa₂ 'no₂₃ dso₄. 'Éi'₃ jaun₂ ca₂gua₃ ca₂lia'₂ ca₂guan₃ "tsí₁jon₂ i₂jan₂ i₂'iin₂₃ 'éi₂" con'₂ lě₅ jág₁ ma₂cuë₃ Diú₄. 'Éi'₃ jaun₂ ně₃, ca₂të₁ron₅₄ të₂le₃ quian'₅₄ ángel i₂ca₂'ë₂ jág₁. Ca₂të₁tsín₅₄ jan₂ dsa₂ i₂chén₅ ne₄ jág₁. ²⁰ La₁ jme₁ca₂dsia₃ Diú₄ jág₁ quiain'₅₄ Abraham le₂'uig₅₄, ηig₅ bá₄ ca₂dsia₃ jág₁. Tsá₃ 'ein₂ sián'₂ ca₂nau₂ ne₄ jág₁. Ia₁ i₂jan₂ tan₅₄ 'éi₂ bá₄ Diú₄ i₂ca₂juá'₂ jme₁ca₂juá'₂.

Ta₁ a₂qui'₅ 'Éi'₃Juá'₅

²¹ ¿O₃ bá₄ co₂'nió'₄ juá'₂ jaun₂ ně₃, a₂qui'₅ ta₁ 'Éi'₃ a₂'nio₃ 'ein₂ jág₁ a₂ma₂cuë₃ Diú₄? On₃jua'₅₄ le₂jaun₂. Jua'₅₄ mei'₂ guë₃ lě₂ le₃cuë₃ 'Éi'₃ Juá'₅ caun₂ jui₅ ja₁lé₂ le₃chan₂ jme₂dsí₂, jaun₂ bá₄ jme₁lé₂ le₃guen₃ Diú₄ dsa₂ të₂le₃ quian'₅₄ a₂jme₃ti₃ dsa₂ 'Éi'₃ jaun₂. ²² La₁ lia'₂ con'₂ lě₅ juá'₂ ne₄ Si₂, ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ tioin'₅₄ le₁'ñei'₅₄ jui₅ ja₁'no₂₃ dso₄, ia₁jaun₂ të₂le₃ a₂jñia'₅₄ con'₂ 'ein₂ bá₄ të₂le₃ quió'₅ Jesucristo le₃gue₃ a₂ma₂juá'₂ Diú₄ cuë₃.

²³ Né'₃ a₂guá₂ jág₁ a₂le₃'én₂ dsa₂ ně₃, jme₁tio'₅₄ jniog₄ le₁jnág₅ quian'₅₄ 'Éi'₃, co₂'nió'₄ a₂jme₁jmo₂₃ 'í₁ jniog₄, qui₂le₁jñia₁ a₂le₃'én₂ jaun₂. ²⁴ 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ně₃, 'Éi'₃ ca₂jme₃góin₃ ne₄ quián₂ jniog₄, ně₂jag₄ bá₄ jan₂ të₅ i₂ca₂jiog₃ ca₂të₂ ja₁con₂ Cristo, ia₁jaun₂ jé₁ma₂ca₂rë₃'ein₂ të₂le₃ quió'₅ 'éi₂, lé₂ le₃të₃tsag'₅₄ jniog₄ rë₂ ne₄ Diú₄. ²⁵ Jaun₂ rë₂ně₃ ně₃ ma₂gua₅ bá₄ a₂'ein₂ jniog₄, tsá₃ ma₃lio'₅₄ ne₄ 'Éi'₃ jua'₅₄ a₂jaun₂ a₂jiog₅ guë₄ jniog₄, jmo₅ 'í₁. ²⁶ A₂lín₅ 'nia'₂ ca₂le₃jíng₃ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄, të₂le₃ ia₁ a₂'én₂ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo Jesús. ²⁷ Jaun₂ ca₂le₃jín₃ 'nia'₂ con'₂ i₂ma₂tion'₅₄ 'ei₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Cristo lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jñog'₂ jmig₂, tión'₂ 'nia'₂ a₂rë₂jniág₁ rë₂líng'₅₄ ně₂jag₄ bá₄ Cristo 'ñig₅. ²⁸ Tsá₃ ma₃jma₃quéñ₅ tión₂ dsa₂, tsá₃ a₂nag₅₄ o₁jñia'₅₄ i₂lín₅ judíos, o₃ griegos, on₃ guë'₂ i₂lín₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ juig₅₄, on₃ guë'₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'ein₂ ne₄ jme₂ti₃ ně₃; dsa₂ ñe'₂, o₃ dsa₂ mí₂ 'e₂; ia₁ i₂co₂rín₂ bá₄ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo Jesús. ²⁹ Chi₂jua'₂ téñ'₅ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo, jaun₂ guë'₄ líng'₅ dsa₂ tsí₁jon₂ Abraham, jaun₂ ca₂tín₂ 'nia'₂ gué'₁ a₂lě₅ jág₁ a₂cuë₃ Diú₄.

4

¹ A₂la₂ bá₄ juá'₅ jniá₂: Të₁lia'₂ bin'₅₄ guein₂, i₂ca₂tín₂ gue₃ a₂lě₅ jág₁ a₂cuë₃ jmei₂, tsá₃ jua'₅₄ jma₃quéñ₅ lílin₅ quian'₅₄ dsa₂ i₂'lian'₅₄ quián₅ jmei₂, o₁jñia'₅₄ a₂dsau₅ jan₂ i₂'éi₂ bá₄ quió'₅ ca₂le₃jé₃. ² Chan₂ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ nio₅ gu₂ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quió'₅ 'éi₂, ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄ a₂'ë₅ jmei₂. ³ Jaun₂ le₂në₅ bá₄ lě₅ quian'₅₄ jniog₄. Të₁lia'₂ con'₂ big'₅₄, jme₁chong₂ jniog₄ le₁'ñei'₅₄ ne₄ 'éi'₃, tag₄ a₂jiog₅ bí₂ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃. ⁴ La₁ jme₁ca₂dsin₃ jmig₄, ca₂chen₃ Diú₄ Ja₁ñi'₅₄, ca₂rë₃cháin₃ ca₂caun₃ jan₂ dsa₂ mí₂ dsa₂ mi₂güíg₃, ca₂guain₃ lílin₅ jan₂ dsa₂ i₂rë₂'en₅₄ ne₄ 'Éi'₃ Juá'₅. ⁵ Le₂në₅ bá₄ guain₃ a₂quió₃ a₂lió₂ ca₂le₃jág₃ jniog₄ con'₂ dsa₂ jme₁tio'₅₄ 'Éi'₃ jaun₂,

† 3:16 Génesis 12:7; 13:15; 24:7.

ia₁jaun₂ guéi'₂ Diú₄ jniog₄ a₂ma₂lág₅ chi'₂-guein₂ quiáin₅. ⁶ Jaun₂, 'uig₅₄ ia₁a₂lín₅'nia'₂ chi'₂-guein₂ quiáin₅ ně₃, jaun₂ ca₂chein₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Ja₁ŋi'₅₄ tē₂dsí₅ jniog₄, jaun₂ Jme₂dsí₂ ně₃ juá'₂: “¡Abba!* ¡Tia₅₄ quiáng₃!..” ⁷ Le₂në₅ jaun₂, tsá₃ ma₂lín₅'ne₂jan₂i₂chi₁'ŋe'₅₄ ne₄'éi'₃; ma₂líng₅ jan₂ ja₁ŋi'₅₄ bá₄. Jaun₂ chi₂jua₂ líng₅ jan₂ ja₁ŋi'₅₄, ján₃ bá₄ ma₂líng₅ jan₂ i₂ca₂tín₂ gue₃ a₂lé₅ jág₁ cué₃.

I₅ dsí₅ Pa₄ o₄quió₄ dsa₂ 'én₂

⁸ Le₂jŋiá₅, lia₂ con₂ tsá₃ Diú₄ jme₁ma₂cuin₂'nia'₂, jme₁tiong₅₄ le₁'ŋeg'₅₄ ja₁con₂ diú₄ lag₄ i₂tē₃dsón₂ on₃jua₅₄ i₂le₃jua₅₄ diú₄ dsón₂. ⁹ La₁ rē₂ně₃ ně₃ ma₂cuin₂'nia'₂ Diú₄, co₂'nió'₄ juá'₅, ma₂cuin₅ Diú₄'nia'₂. Jaun₂ ně₃, ¿'a₂ bá₄ lia₂ lě₅ a₂o₂no₅₄ táng₃'nia'₂ le₃ca₃ tsá₃ caun₂ a₂qui₂'náu'₂ 'au'₂ a₂tóng₂ táng₃ ne₄'éi'₃ tag₄ 'uan₅₄ a₂tsá₃ ta₁ tí₄? ¹⁰ Ia₁ jmo₂ bá₄ gué₄'nia'₂ 'au'₂ a₂jme₂jué₁ a₂lin₅₄ jmiog₄, tsí₂, ŋi₂, jein₂ ně₃. ¹¹ 'Nio₅ dsí₂gó₃ dsí₃ ia₁con₂ tsá₃ ŋó₅ ně₁jua₂ tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄ ta₁ a₂ma₂jmo₃ jniá₂ jin'₄'nia'₂.

¹² Rín₅₄ jniog₄, chil₂len₄ jniá₂'nia'₂ jui₁len₅₄ bá₄'nia'₂ lia₂ líng₅ jniá₂, ia₁ jniá₂ ma₂ca₂jmo₃ dsí₃ ján₃ a₂líng₅ lia₂ líng₅'nia'₂. Tsá₃ 'e₂ jua₅₄ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ a₂ma₂jmog₅₄'nia'₂. ¹³ Ia₁ ma₂ŋi'₅₄ bá₄'nia'₂, lia₂ jme₁ca₂'ě₃ jniá₂ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂ jin'₄'nia'₂ le₂'uig₅₄, ca₂lě₃ le₂jaun₂'uig₅₄ caun₂ dso₄ a₂ca₂jéin₃ jniá₂ jaun₂ ně₃ co₂'nió'₄ a₂ca₂caun₃ táu₂ Diú₄'nia'₂ bá₄ jaun₂. La₁ on₃jua₅₄ a₂jaun₂ tsá₃ ca₂guei₅₄'nia'₂ jua₅₄ a₂tsá₃ ca₂rē₃jei₅₄. Tě₂le₃ 'io'₂ gué₄ ca₂guei₅₄ bá₄'nia'₂ jniá₂ ně₂jag₄ bá₄ jan₂ ángel quiáin₅ Diú₄, ně₂jag₄ bá₄ líng₅ Cristo Jesú_s 'ŋiog₅. ¹⁵ ¿'E₂ bá₄ ca₂lě₃ quian₅₄ a₂ŋi₄ lě₃ dse₃ jme₁ca₂'ág₂ 'au'₂'nia'₂ le₂jaun₂? Lé₂ le₃juá'₄ jniá₂, jua₅₄ mei₂ gué₃ lé₂, jme₁uë'₄'nia'₂ míg₂ ne₅₄ guiong₅₄, a₂jme₁cué'₁ jniá₂. ¹⁶ Jaun₂ ně₃, ¿on₃ bá₄ líng₂'nia'₂ a₂ilog₅₄ bá₄ jniá₂ ia₁ a₂juá'₅ lia₂ tí₅ jág₁?

¹⁷ Dsa₂ 'éi₂ ně₃, 'ŋio₅ dsen₅₄ dsí₅ jmo₂₃ quian₅₄'nia'₂, la₁ on₃jua₅₄ a₂dse₃ dsón₂ lia₂ dsí₂jiog₅ dsí₅. A₂'no'₂ jui₅ a₂téi'₄'nia'₂ jnia₅₄, ia₁jaun₂ le₃dsen₅₄ 'au'₂ a₂'éin'₄ guioin₅₄. ¹⁸ A₂dsón₂ a₂dse₃ bá₄ jaun₂ a₂cué'₅ dsa₂ bí₂ rín₅₄, chi₂jua₂ a₂jaun₂ bá₄ a₂dse₃ a₂dsí₂jiog₅ dsí₅. La₁ jui₁jmo₁₂ le₂jaun₂ co₂tan₅₄, on₃jua₅₄ rē'₂ jmá'₃ jme₁en₅₄ jniá₂ quian₅₄'nia'₂. ¹⁹ 'Nia'₂ chi'₂-guein₂ quiáng₃, con₂ siá'₂ táng₃ ma₂ŋag₅₄ uig₅ o₄quián₂'nia'₂, líng₅ ně₂jag₄ bá₄ jan₂ 'io₅₄ i₂chan₂ uig₅; caun₂ŋag₅₄ uig₅ le₂ně₅ bá₄ ca₂lia₂ ca₂lin₃'nia'₂ a₂dsí₁nóg₅ léng₂ lia₂ líng₅ Cristo. ²⁰ ¡Jua₅₄ mei₂ bá₄ lé₂ le₃dsíog₄ jniá₂ tě₂ně₃ ja₁con₂'nia'₂, ia₁jaun₂ jme₁tsíng₄ 'a₂ lia₂ dsia₅₄ jág₁ quian₅₄'nia'₂! Ia₁ 'ŋio₅ líng₃ tsá₃ guion₅₄ 'a₂ lia₂ jmo₅₄ quian₅₄'nia'₂.

Jág₁ jáng₅ léi₄ jut₁lia₂ Agar quian₅₄ Sara

²¹ 'Nia'₂ con₂ dsa₂ i₂'niog₂ tón₄ táng₃ 'Éi'₃ Juá'₅, ŋag₄ caun₂'nia'₂ a₂juá'₄ jniá₂ la₂: ¿Tsa₁ ma₂nei₂'nia'₂ a₂juá'₂ 'Éi'₃ jaun₂? ²² Ia₁ juá'₂ Si₂ 'iin₂₃ Abraham, 'éi₂ ně₃ ca₂rē₃chán₃ on₃ ja₁ŋi'₅₄. Jan₂ i₂ca₂can₃ dsa₂ mí₂ i₂jme₁jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄; jan₂ gué₂ i₂ca₂can₃ dsa₂ mí₂ quiáin₅ dsón₂ i₂tsá₃ 'ein₂ ne₄ dsa₂ sián₂ jme₂ti₃. ²³ Guein₂ i₂ca₂can₃ dsa₂ mí₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Abraham, ca₂rē₃chán₃ con₂ lě₅ rē₂chan₂ guein₂ lě₅guein₂, la₁ guein₂ i₂ca₂can₃ dsa₂ mí₂ quiáin₅ Abraham 'ŋiog₅ ně₃ ca₂rē₃chán₃ a₂ca₂rē₃ti₃ jág₁ a₂cué₁ quió'₅ Diú₄. ²⁴ Jág₁ ně₅, lě₅ caun₂ jág₁ a₂jáng₅ léi₄. Le₃on₃ 'io₅₄ ně₅ co₂'nió'₄ tñ₃ jág₁ a₂li₅₄ Abraham quian₅₄ Diú₄. Caun₂ jág₁ ně₅ lě₅ co₂'nió'₄ Má₂ Sinaí a₂jáng₅ léi₄ tě₂le₃ quió'₅ Agar i₂cán₂ guein₂ i₂í₄'éi'₃ jme₃ti₃ ta₁ ne₄ dsa₂. ²⁵ Jaun₂ líng₅ Agar co₂'nió'₄ Má₂ Sinaí, a₂chí₅ 'uë₃ Arabia, a₂lě₅ caun₂ nió'₄ quió'₅ Jerusalén jmiog₄ ně₃, ia₁ tion₅₄ dsa₂ chan₂ ciudad jaun₂ jme₂ti₃ 'éi'₃ co₂dsia₅ quiain₅₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅. ²⁶ La₁ jui₁lia₂ Jerusalén 'mí₂ quió'₅ guei₅₄ ně₃, rē₂na₄ bá₄ jui₅; jaun₂ ja₁jaun₂ bá₄ lě₅ ně₂jag₄ bá₄ chog₅₄ jniog₄. ²⁷ Ia₁ ne₄ Si₂ juá'₂: Quian₂ o₂'ŋió₃ dsí₅, 'ne₂'io₅₄ quen₂, 'ne₂ dsa₂ mí₂ i₂tsá₃ guein₂ ma₂can₅,

* ^{4:6} Abba: co₂'nió'₄ le₃jua₅₄: “Tia₅₄” quian₅₄ jág₁ jme₅ arameo.

'ú₅ co₂mi'₅₄ guio'₅₄ a₂'io'₂ jéng'₂,
 'ne₂ i₂tsá₃ 'e₂ jme₁ma₂cuing'₂ 'e₂ jaun₂ a₂chang'₂ uig₅.
 Ia₁ tē₂le₃ juīn₅ gué₄ guein₂ le₃chan₂ bá₄
 quió'₅ dsa₂ mí₂ i₂ca₂téi₂ dsa₂,
 lia'₂ con'₂ gué₄ dsa₂ mí₂ i₂chan₂ dsí₂i₂gu₂.†

²⁸ Rin'₅₄ jniog₄, lín'₅ bá₄ 'nia'₂ juīlia'₂ Isaac; lín'₅ 'nia'₂ chi'₂-guein₂ con'₂ lě₅ jág₁ ca₂cué₃ Diú₄. ²⁹ Le₂në₅ bá₄ juīlia'₂ jmig₄ jaun₂, ja₁nj'₅₄ i₂ca₂rē₃chán₃ con'₂ lě₅ rē₂chan₂ ca₂le₃jín₃, qui₂ca₂co₃'ein₃ bá₄ ja₁nj'₅₄ Abraham i₂ca₂rē₃chán₃ con'₂ ta₁ quió'₅ jme₂dsí₂, le₂në₅ bá₄ lě₅ rē₂në₃ ján₃. ³⁰ ¿La₁ 'e₂ juá'₂ ne₄ Si₂? Juá'₂: "Dsen₅₄ dsi₂néi₂ 'io₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne'₅₄ në₅ lia'₂ jma₃quiain'₅₄ ja₁nj'₅₄, ia₁ lia'₂ o₁líg'₂ jmig₄ jua'₅₄ ja₁nj'₅₄ 'io₅₄ 'lian'₅₄ në₅ ca₂tín₂ tiin₅₄ a₂dse₃ a₂ca₂tín₂ ja₁nj'₅₄ 'io₅₄ i₂jín₅₄."‡ ³¹ Jaun₂ në₃, rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ lág₅ jniog₄ chi'₂-guein₂ quián₅ 'io₅₄ i₂co₂'nió'₄ chi₁'nje'₅₄ 'éi₂. Lág₅ bá₄ jniog₄ chi'₂-guein₂ quián₅ 'io₅₄ i₂jín₅₄§ bá₄.

5

Tiá₂ nau₂ 'nia'₂ jui₅ rē₂na₄

¹ Cristo ca₂chéi'₂ jniog₄, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃le₃chong₂ jua'₅₄ a₂le₁'nje'₅₄ gué₄. Jaun₂ tiá₂ nau₂ 'nia'₂ jui₅ rē₂na₄, tsá₃ ma₃tón'₂ 'nia'₂ táng₃ uig₅ 'éi'₃ guei₂ co₂'nió'₄ a₂jmo₅ a₂rē₂'nje'₅₄ dsa₂. ² Jaun₂ rē₂ nei₂ 'nia'₂. Jniá₂ Pa₄, juíg₂ 'nia'₂: Në₁jaua'₂ cuín₅ 'nia'₂ a₂ti₃ dsa₂ ni₁lo'₄, jaun₂ dsió₅ i₁ca₂juig₄ tsá₃ 'e₂ ta₁ té₄ Cristo ja₁con'₂ 'nia'₂. ³ 'Nio₃ jniá₂ juá'₄ táng₃: në₁'ein₂ cuín₅ a₂ti₃ dsa₂ ni₁lo₁₂, ca₂tín₂ jme₃ti₃ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ quió'₅ Si₂ quió'₅ Moisés. ⁴ 'Nia'₂ i₂'náu'₂ jui₅ a₂guéi'₂ Diú₄ a₂líng'₅ dsa₂ dsen₃ tē₂le₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂rē₂ten'₅₄ 'nia'₂ 'Éi'₃, ca₂dsió₃ táng₃ co₂dsia₅ ma₂ca₂'nia'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jág₁ quian'₅₄ Cristo; ma₂i₂uín'₃ bá₄ táng₃ 'nia'₂ ja₁dsia₅ Diú₄ 'ua₁ dsí₅ ja₁con'₂ 'nia'₂. ⁵ Ia₁ tē₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂, tē₂le₃ jnia'₅₄ 'a₂ con'₂ 'éin₂ bá₄ jniog₄, chong₂ a₂'ín₂ dsí₅ le₁jnia₁ a₂já₅ caun₂ jmig₄ jé₁léi₂ dsón'₂ jniog₄ dsa₂ dsen₃. ⁶ Ia₁ në₁jaua'₂ chong₂ le₃quió'₅ Cristo Jesú_s, tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃ o₁jnia'₅₄ a₂rē₂uìng₄ o₃ tsá₃ rē₂uìng₄ 'e₂ lo₄ dsa₂. Ia₁ a₂le₃'éin₂ bá₄ tē₃dsón'₂ quen₅, a₂le₃jniá₂ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂jme₁'nió₄ jniog₄ rin'₅₄. ⁷ Dse₃ bá₄ lia'₂ con'₂ jme₁ma₂ja₂nó'₅ 'nia'₂. ¿'Ein₂ bá₄ ca₂jmo₃ jnág₅ jui₅ jaun₂ tsá₃ ma₃nág'₁ gau₂ jág₁ a₂tí₅ dsón'₂? ⁸ On₃jua'₅₄ a₂jaun₂ a₂ma₂té₅ Diú₄ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂jmó'₂ le₂në₅. ⁹ Lé₅ jui₁lia'₂ juá'₂ jág₁ quió'₅ dsa₂ ma₂líg'₂: "Quian'₅₄ ca₂juig₄ bá₄ jui₁ levadura, jmo₃ ta₁ guion'₂ ca₂le₃jé₃ ti₁can₁." ¹⁰ Caun₂ bá₄ 'e₁5 dsí₃ tē₂le₃ ja₁con₂ Te₁gui'₅₄, a₂tsá₃ ma₃dsí₃jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ le₂siá'₂; Diú₄ bá₄ 'é₂ uig₅ quió'₅ dsa₂ i₂chi₂jan₅ chi₂nei₂₃ jág₁ jin'₄ 'nia'₂, tsá₃ a₂lě₅ jaun₂ jui₁'ein₂ gué₃. ¹¹ Tē₂le₃ quió'₃ gué'₂ rin'₅₄ jniog₄, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ nj₅ jniá₂ te₁neg'₅₄ dsa₂ a₂ti₃ lo₅₄, ¿'e₂ gué'₂ lě₃ qui₂co₂'ein₅ dsa₂ jniá₂? Jág₁ dse₃ a₂rē₂'é₂ quió'₅ Cristo a₂ca₂join₃ ne₄ cró₄, tsá₃ 'lig'₅₄ jme₁tiin₃ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ le₂jaun₂. ¹² La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂cuë₅ o₂me'₅₄ dsí₅ 'nia'₂ a₂'é₂₃ a₂ti₃ dsa₂ lo₅₄, ijua'₅₄ co₂ñei'₅₄ bá₄ ti₃ quió'₅ guioin₅₄!

¹³ Ia₁ 'nia'₂, rin'₅₄ jniog₄, ma₂ca₂rē₃té₄ a₂lén'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂ni₂lon₄ lon₄. Jñia'₅₄ lia'₂ tsá₃ cuín₅ 'nia'₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂jme₁tí'₄ gué₄ 'nia'₂ a₂mi₅ ni₁nj'₁ ia₁ a₂líng'₅ dsa₂ i₂ma₂lón₂. Tē₂le₃ jme₁ti₁ 'nia'₂ ja₁con₂ ríng'₂ le₂jang'₂, tē₂le₃ ia₁ a₂'nió'₃ 'nia'₂ ríng'₂. ¹⁴ Ia₁ quian'₅₄ ca₂jon₄ jág₁ bá₄ a₂rē₂'ñia₅ ca₂le₃jé₃ 'Éi'₃ Juá'₅: "Jme₁'nió₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng'₂ jui₁lia'₂ 'nióg'₃ 'ñiag'₂".* ¹⁵ La₁ në₁jaua'₂ tion'₅₄ 'nia'₂ quíng'₅ ríng'₂ quian'₅₄ i₂la₂ i₂ó₃, tē₃nj'₅₄ quián'₂ 'nia'₂ ia₁ con'₂ tsá₃ njó₅ në₁jaua'₂ guion'₅₄ bá₄ 'nia'₂ qui₂co₂dsí₃'éng'₅.

A₂ lia'₂ le₃chan₂ dsa₂ tē₂le₃ quió'₅ Jme₂dsí₂ mt₂güíg₃ la₂

¹⁶ A₂la₂ bá₄ a₂juíg₂ jniá₂ 'nia'₂: Jui₁le₂chan'₂ bá₄ 'nia'₂ con'₂ lě₅ jiog₅ Jme₂dsí₂, jaun₂ bá₄ dsió₄ a₂tsá₃ ma₃jme₁ti'₄ 'nia'₂ a₂mi₅ ni₁nj'₁. ¹⁷ Ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂'ín₅ dsí₅ ni₁nj'₁ dsa₂, 'io'₅₄

† 4:27 Isaías 54:1. ‡ 4:30 Génesis 21:10. § 4:31 o₃, "io₅₄ i₂lon₄." * 5:14 Levítico 19:18.

Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ a₂'ín₅ dsí₅ Jme₂dsí₂ 'io'₅₄ ní₁ñí₅ táng₃. Tsá₃ jein'₂; lë₅ 'nei₂. 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ tsá₃ lé₂ le₃jmó'₂ 'nia'₂ a₂'niog'₂. ¹⁸ Ia₁ në₁jua'₂ jiog₅ Jme₂dsí₂, tsá₃ ma₃tiong'₅₄ 'Éi'₃ Juá'₅. ¹⁹ Ia₁ a₂rë₂jniá₂ dse₃ bá₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ chan₂ dsa₂ i₂i₂nio₄ con'₂ lë₅ 'ñio₂ dsí₅ ní₁ñí₁₂: nió'₅ jág₁ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ nió'₃; i₂nioi₅₄ 'ñio₅ lë₁'ñioi₅ 'e₂ gué₃ a₂jmo₅-dsáu₅; tsá₃ con₂ dsí₅; ²⁰ qui₂jme₂gain₃ diú₄ lag₄; jmo₂₃ mí₅ a₂chan₂ dsí₅;† i₂'ñia₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ rin'₅₄; i₂qui₂tsin₅ quian'₅₄ rin'₅₄; i₂dsí₅ 'uín₅ dsí₅; i₂caun₂ lë₁rë₂'ne₂; i₂'ë'₂ a₂cha₂ quió'₅; i₂dsia₅ mí'₅₄ jmo₅ le₁dson'₅₄ dsa₂; i₂jmo₅ jmá'₃ co₂nio'₃ quian'₅₄ riin'₅₄; ²¹ i₂uig₅ dsí₅; [i₂jme₂dsian₅ rin'₅₄];‡ i₂i₂nio₄ lë₁'en₅; qui₂jmo₂₃ jmig₄ ja₁qui₂jmo₅-dsáu₅ a₂'lig'₅₄ në₃. 'Lióng₂ bá₄ gué₄ a₂siá'₂ jmo₅ i₂lin₅₄ a₂mei'₂ tsá₃ co₂rë₂ ján₃. Jaun₂ 'é₅ jniá₂ jág₁ të₃jniá₅, jui₁lia'₂ ma₂juá'₃ jniá₂ le₂jniá₅ ma₂juig₂ 'nia'₂, ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂qui₂jmo₅-dsáu₅ a₂në₅ o₁lig'₂ jmig₄ tsá₃ tíin'₄ ja₁gon₂ Diú₄. ²² La₁ le₂la₂ bá₄ chan₂ dsa₂ i₂jiog₅ Jme₂dsí₂: A₂'nioi₃ riin'₅₄; chain₂ o₂'ñío₃ dsí₅; tei₄ le₁'ág₄ dsí₅ në₃, ton'₂ juin'₂ dsí₅ líin₅; 'ñio₂ dsí₅ quiain'₅₄ riin'₅₄; jmo₂₃ a₂dse₃ dsí₅ ja₁con₂ riin'₅₄ në₃; tí₅ jág₁ quió'₅ në₁'e₂ jág₁ jmo₂₃ quiain'₅₄ riin'₅₄. ²³ 'Ua₁ dsí₅ líin₅ ja₁con₂ riin'₅₄; ñi₅ 'a₂ lia'₂ jme₃ 'uáin₂ dsí₅ 'ñiog₅ 'e₂ jme₁ja₂ dsí₅ jmo₃. 'I₁caun₂ 'éi'₃ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ a₂lé₂ le₃liog'₃ quió'₅ dsa₂ i₂chan₂ le₂në₅. ²⁴ Ia₁ dsa₂ i₂ma₂lín₅ quián₅ Cristo, në₂jag₄ bá₄ a₂ma₂ca₂i₂lé₂ ne₄ cróg₄ ca₂le₃jé₃ lia'₂ lë₅ jme₁líin₄ chain₂ mi₂güíg₃, co₂dsia₅ quian'₅₄ a₂jme₁'ín₅ dsí₅, a₂jme₁qui₂dsí₂jiog₅ dsí₅ jmo₃ në₃. ²⁵ Le₂në₅ chi₂jua'₂ chong₂ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂, ján₃ bá₄ jui₁i₁nio₁ jniog₄ lia'₂ jiog₅ Jme₂dsí₂. ²⁶ Tsá₃ ca₂tág₂ jniog₄ jmó₁ tú₅, on₃ guë'₂ dsiá₁ mí'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂, on₃ guë'₂ jmó₁ uig₅ dsí₅ quian'₅₄ riin'₅₄.

6

Jme₁'on₁ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂

¹ Rín'₅₄ jniog₄, në₁'ein₂ 'nia'₂ ca₂tán₂ dso₄, 'nia'₂ guë'₂ con'₂ i₂ma₂jiog₅ Jme₂dsí₂, ca₂tíin'₂ 'nia'₂ jme₁'oin'₁, ia₁jaun₂ roin'₂ táng₃, jmó'₂ 'nia'₂ 'ua₁ 'au'₂ ja₁coin₂. La₁ 'í₁ jmo₄, ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁le₂jiog₅ 'ñiag'₂ ca₂táng'₂ ján₃. ² Jme₁'on₁ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂, chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ o₂me'₅₄ dsí₅ guei₂ quian₅ ríng'₂, ia₁ le₂në₅ bá₄ le₃ten₅₄ 'nia'₂ 'éi'₃ a₂ca₂quiog₂ Cristo.*

³ Ia₁ në₁jua'₂ chan₂ 'ein₂ líin₂ tíin₂ jmo₂₃, në₁jua'₂ tsá₃ 'e₂ ta₁ téin₄ guë'₂ në₃, jme₂gain₂₃ 'ñiog₅.

⁴ Le₂jan₂ le₂jan₂ bá₄ dsa₂ ca₂tíin₂ con₂ 'í₁ 'a₂ lia'₂ jnia'₅₄ ma₂lë₅ chain₂ guioin₅₄. Në₁jua'₂ ca₂rë₂lí'₄ rë₂ ma₂chain₂, tióin₂ dse₃ guioin₅₄ bá₄, on₃jua'₅₄ jnia'₅₄ 'nio₃ chein'₃ dse₃ o₄quió'₄ i₂sián'₂. ⁵ Ia₁ i₂jma₃quén₅ cán₂ guei₂ o₂me'₅₄ dsí₅ guion₅₄ bá₄ dsa₂ le₂jain₂ le₂jain₂.

⁶ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂rë₂tin₂ jág₁ quió'₅ Diú₄, ca₂tiíin₂ jme₃'oin₅₄ të₅ quiáin₅ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃ a₂cha₂ quió'₅. ⁷ Tsá₃ lë₁jme₂gán₁ 'nia'₂ 'au'₂ guiong₅₄: ia₁ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ lë₁co₃jmá'₂ Diú₄, ia₁ chi₂jua'₂ 'e₂ caun₂ a₂jne₅ dsa₂, a₂jaun₂ bá₄ ráu₃ quió'₅. ⁸ Jui₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂jne₅ a₂'ín₅ dsí₅ ní₁ñí₁ 'ñiog₅, jui₅ ní₁ñí₁₂ jaun₂ bá₄ ro'₂ 'mú₃; la₁ dsa₂ i₂jne₅ të₂le₃ quió'₅ Jme₂dsí₂, jui₅ Jme₂dsí₂ bá₄ ráu₃ quió'₅ ján₃ a₂le₃chain₂ co₂tan₅₄. ⁹ Le₂në₅ bá₄, tsá₃ lë₁o₁'ú₄ dsí₅ jniog₄ a₂jmó₁ a₂dse₃; ia₁ në₁jua'₂ tsá₃ ca₂'ág₂ caun₂tin₃ dsí₅ jniog₄, já₅ bá₄ jmig₄ të₅₄ a₂ráu₃ quián₂. ¹⁰ Jaun₂ lë₃, lia'₂ co₂ráu₂ lé₂ le₃jmó₁, o₁jmó₁ jniog₄ a₂dse₃ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃, la₁ ja₂lin₃ guë₄ le₃ja₁con₂ rin'₅₄ jniog₄ i₂én₂.

'È₂ guë₄ jág₁ të₃jniá₅, jé₁'ág₅ jág₁

¹¹ Jag₄ 'nia'₂ quian'₅₄ letras ca₁ca'₅₄ jmo₂₃ quian'₅₄ gu₃ 'ñío₃,† si₂ a₂tsíng₂ ne'₅₄ 'nia'₂. ¹² Dsa₂ i₂jnia'₅₄ 'nio₃ le₃jniai₂ tióin₂ dse₃, chi₂quiáin₂ jmig₄ 'nia'₂ a₂tí'₁ 'nia'₂ lo'₅₄; jmo₂₃ le₁jaun₂ ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ co₃'ein₃ 'uig₅₄ ne₄ jág₁ quió'₅ cróg₄ quió'₅ Cristo. ¹³ Ca₂lia'₂ jnia'₅₄ guion₅₄ dsa₂ i₂ti₅ lo₄ 'éi₂, tsá₃ a₂jaun₂ jme₂ti₃ a₂juá'₂ ca₂le₃jé₃ 'Éi'₃ Juá'₅ jaun₂. La₁ 'nio₃ në₃ a₂tí'₁ 'nia'₂

† 5:20 griego: farmakeía. † 5:21 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ në₅. * 6:2 'Nio'₂ ja₁ton₅ Juan 13:34. † 6:11 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Corintios 16:21; Colosenses 4:18; 2 Tesalonicenses 3:17; Filemón 19.

quiáng', ia₁jaun₂ le₃jmo₃ tain'₅ ja₁con₂ ni₁njí₁ 'nia'₂. ¹⁴ La₁ jniá₂ ně₃, o₁líg₂ tsá₃ 'nio₃ jmo₅₄ táng'₅, jnia'₅₄ lia'₂ le₃quió'₅ 'mú₃ a₂ca₂i₃njí₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄ ne₄ cróg₄ bá₄. Ia₁ 'uig₅₄ a₂ca₂jon₃ Cristo ne₄ cróg₄, ma₂ca₂njí₂ bá₄ mi₂güíg₃ ja₁con₂ jniá₂; jáñ₃ guë'₂ le₂jaun₂ co₂'nió'₄ ma₂jon₅ bá₄ jniá₂ tē₂le₃ ne₄ mi₂güíg₃. ¹⁵ Jaun₂ ně₃, 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ quen₅ a₂rë₂uing₄ o₃ a₂tsá₃ 'e₂ rë₂uing₄ lo₄ dsa₂; la₁ a₂léi₂ jniog₄ dsa₂ i₂ma₂ca₂rë₃'mag'₂ tē₂dsí₅, a₂në₅ bá₄ dsón'₂ a₂quen₅. ¹⁶ Tē₂le₃ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂i₂nio₄ lia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ ně₅, jui₁le₁'ág₄ bá₄ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂, jui₁dsia₅₄ bá₄ Diú₄ n̄éi₂ dsí₅ ja₁con'₂ 'nia'₂ i₂líng₅ tē₃dsón'₂ dsa₂ juíg₂ quiáin₅. ¹⁷ Ně₃ ně₃, tē₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁dsau₅₄ ně₅, 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jui₁cuë₅₄ o₂me'₅₄ dsi₃, ia₁ ma₂quian₄ bá₄ jniá₂ 'n̄ió₃ léi₄ tio'₅₄ ni₁njí₃ a₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ a₂líng₅ tē₃dsón'₂ jan₂ dsa₂ quián₅ Jesús.

¹⁸ Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄ jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂, r̄in'₅₄ jniog₄. A₂méi₃. Co₂në₅.

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ EFESIOS

Jmo₅ Pa₄ si₂ a₂chein₃ ne₄ Guá₅ i₂chan₂ juig₂ Efeso

¹ Jniá₂, Pablo, co₂në₅ ca₂rë₃'ñiò₃ dsí₅ Diú₄, líng₅ jan₂ i₂chen₄ quián₅ Jesucristo. Jmo₅ jniá₂ si₂ la₂ a₂tsíng₂ ja₁con₂ 'nia₂ i₂tén₅ le₃quió₅ Diú₄* i₂chan₂ ciudad Efeso,† ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ gué₄ i₂én₂ le₃quió₅ Cristo Jesús. ² Jui₁jme₂gu⁵⁴ bá₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, quian⁵⁴ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo në₃. Jui₁jmo₁₂ bá₄ 'ei₅ tei₄ chan₂ 'nia₂.

'A₂ lia₂ jme₂gu⁵⁴ Diú₄ le₃quió₅ jme₂dsí₂, o₄quió₄ Cristo

³ Jui₁jme₂juin₂ jniog₄ Diú₄ Jmei₂ Jesucristo Te₁gui⁵⁴ quián₂, ia₁ le₃quió₅ Cristo bá₄ ma₂ca₂jme₃gu⁵⁴ 'éi₂ jniog₄ 'ñio₅ lin₃ quian⁵⁴ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃ a₂gu₂dsí₂ a₂já₅ guei⁵⁴ i₂juig₃. ⁴ Lia₂ con₂ né₃ a₂jmo₃ Diú₄ mi₂güíg₃, ca₂quió₂ jniog₄ a₂léi₂ dsa₂ i₂náu₁ le₃quió₅ Cristo, ia₁jaun₂ le₃chong₂ le₃ne₅₄ lë₅ 'í₁ quián₅, tsá₃ ma₃e₂ dsáu₁ jniog₄ cha₂. 'Uig₅₄ ia₁a₂'nio₃ bá₄ jniog₄, ⁵ ca₂quió₂ ca₂le₂jniá₅, a₂guéi₂ léi₂ jniog₂ chi₂-guein₂ quián₅ tè₂le₃ quian⁵⁴ Jesucristo, lia₂ con₂ lë₅ ca₂i₃jiog₅ dsí₅. Ia₁ le₂në₅ ca₂rë₃'ñiò₃ dsí₅ 'ñiog₅. ⁶ 'Uig₅₄ në₅ në₃ jme₂juin₁ jniog₄ Diú₄ ia₁ 'ua₁ dsí₅ 'ñio₅ lin₃, jaun₂ ca₂jme₃gu⁵⁴ jniog₄ le₃quió₅ Ja₁ñi⁵⁴ i₂ñj₄ 'nioi₃ lin₃. ⁷ 'Éi₂ bá₄ ca₂quí₃ ca₂láu₂ jniog₄ tè₂le₃ quian⁵⁴ jmi₂ 'ain₅₄, ca₂éin₂ dsáu₁ jniog₄ a₂jme₁cáu⁴, tè₂le₃ ia₁ a₂ñj₄ lë₃ 'ua₁ dsí₅. ⁸ A₂dse₃ dsí₅ lin₃ bá₄ Diú₄ ca₂jmo₃ a₂le₃ñj₂ dsí₅ jniog₄ a₂le₃tag₂ ca₂le₃jé₃, ⁹ a₂ma₂ca₂jme₃jniai₂₃ ja₁con₂ jniog₄ jág₁ quió₅ a₂jme₁rë₂'ma₄, a₂i₃jiog₅ dsí₅ jmo₃, lia₂ con₂ lë₅ ca₂rë₃'ñiò₃ dsí₅ jmo₃ a₂dse₃ dsí₅. 'Njog₅ bá₄ Diú₄ ca₂lë₃ dsí₅ jmo₃ le₃quió₅ Cristo. ¹⁰ Lia₂ con₂ lë₅ jág₁, jme₃ti₃ bá₄ lia₂ tí₅ jág₁ quió₅ jé₁ma₂ca₂tě₂ jmig₄ a₂'i₄ 'éi₃ dsia₃ o₄gú₃ Cristo a₂jmo₃ 'éi₂ 'éi₃ lia₂ guei⁵⁴ i₂juig₃ lia₂ ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃.

¹¹ Ján₃ bá₄ le₂në₅, a₂tióng₂ jnia⁵⁴ le₃quió₅ Cristo, ca₂quió₂ Diú₄ tè₂jñjá₅ lia₂ con₂ lë₅ ta₁ quió₅ a₂ma₂i₂jiog₅ dsí₅ jmo₃ le₂jñjá₅. Ia₁ Diú₄ bá₄ i₂jmo₅ 'e₂ niog₅ lë₂, lia₂ con₂ lë₅ dsí₂jiog₅ dsí₅ jmo₃. ¹² Le₂në₅ ma₂ca₂jmo₃ ia₁jaun₂ jnia⁵⁴ i₂le₂'uig₅₄ 'éi₁ caun₂ dsí₅ tè₂le₃ quió₅ Cristo, le₃chong₂ jnia⁵⁴ jmó₁ juë₂ a₂co₂tág₅ quió₅. ¹³ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jme₁ca₂nei₂ 'nia₂ jág₁ tí₅, jme₁ca₂rë₃'é₂ jág₁ a₂lión₂ dsa₂, jaun₂ ca₂rë₃'én₂ bá₄ 'nia₂. Jaun₂ ca₂jme₁quian⁴ bá₄ 'nia₂ Cristo ca₂lin₃ 'nia₂ léi₄ a₂líng₅ i₂quián₅ Diú₄ tè₂le₃ quian⁵⁴ Jme₂dsí₂ Jñjó₅ i₂ma₂lë₅ jág₁ cuin₃ Diú₄. ¹⁴ Jme₂dsí₂ Jñjó₅ 'éi₂ bá₄ në₃ líin₅ co₂'nió₄ caun₂ cu₄ a₂ma₂quiog₂ dsa₂ tè₃jñjá₅ co₂'nió₄ a₂ma₂lë₅ chi₁quian₅ quián₂ jniog₄ a₂të₃dsón₂ guéi₁ a₂ca₂tág₂ a₂cuë₃ Diú₄ jé₁ma₂ca₂'ñia₅ a₂lión₂ dsa₂ quián₅, ia₁jaun₂ jme₃juë₂ dsa₂ a₂co₂tág₅ quió₅.

Mi₅ Pa₄ ne₄ Diú₄ a₂jmo₃ a₂le₃ñj₂ dsí₅ dsa₂ 'én₂

¹⁵ 'Uig₅₄ jaun₂ jniá₂ në₃, jme₁ca₂rë₃guion₅₄ a₂'én₂ 'nia₂ tè₂le₃ quió₅ Te₁gui⁵⁴ Jesús, con₂ siá₂ tág₃ ia₁ 'nió₃ bá₄ 'nia₂ ca₂le₃jín₃ i₂tén₅ le₃quió₅ Diú₄, ¹⁶ jaun₂ në₃ ca₂le₃o₃ jmi₄ bá₄ tsá₃ lë₅ jua⁵⁴ tsá₃ cué₅ ti₁'mag⁴ o₄quián₂ 'nia₂', 'í₅ jniá₂ 'nia₂ ne₅₄. ¹⁷ Caun₂ qui₂mi₅ jniá₂ juig₂ Diú₄ quián₅ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo quián₂ jniog₄, i₂lin₅ Tia₅₄ juin₂, jui₁jmo₁₂ bá₄ a₂lén₂ 'nia₂ dsa₂ i₂tin₂ i₂niog₅ dsí₄ tè₂le₃ quió₅ jme₂dsí₂, a₂le₃ñj₂ 'au₂ 'nia₂ a₂jme₃jniai₂₃ ia₁jaun₂ le₃cuin₂ gué₄ 'nia₂ dse₃. ¹⁸ Mi₅ jniá₂ ján₃, jui₁jme₂jnio₅₄ ne₅₄ 'nia₂, ia₁jaun₂ le₃ñj₁ 'e₂ jaun₂ a₂le₁'ág₄ caun₂ 'au₂ 'nia₂ a₂ma₂të₂₃ a₂cuë₃; a₂quen₅ lin₃ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂jlá₁ a₂ca₂tín₂ dsa₂ i₂lë₅ 'í₁ quián₅;† ¹⁹ mi₅ jniá₂ jui₁le₂ñj₁ 'nia₂ ján₃, 'e₂ gué₄ tson₂ juë₂ bí₂ quió₅, a₂niog₅ jmo₂₃ le₃quián₂ jniog₄ i₂'én₂. Jui₅bí₂ në₃ a₂le₂jaun₂ bá₄ në₅ jui₁lia₂ a₂ca₂jme₃jnia₅ Diú₄ ²⁰ jme₁ca₂jme₃jein⁵⁴ Cristo ja₁jme₁rë₂liin₅₄ a₂ca₂dsiog₃ jaun₂ në₃ le₃gu₂ ne₁ quió₅, guei⁵⁴

* ^{1:1} lit. "dsa₂ jñjó₅."

† ^{1:1} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "ciudad Efeso."

‡ ^{1:18} lit. "a₂ca₂tín₂ dsa₂ jñjó₅."

i₂juíg₃. ²¹ Ja₁jaun₂ ca₂dsiog₃ ca₂'ag₃ a₂lín₅ ta₁ juë'₂ lin₃ a₂goin₂ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃, ne₄ quió'₅ ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂ a₂cha₂. 'Éi₂ bá₄ juin₂ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ dsí₂tan₅₄ i₂'uan₂ gon₂, ne₄ ca₂le₃jín₃ i₂juin₂ i₂lín₅ juig₅₄, jáñ₃ bá₄ 'éi₂ juin₂ ne₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ ta₁ a₂lé₂ le₃lén₂ dsa₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ mi₂güíg₃ la₂, njo₅ në₅ jmo₂₃ 'éi'₃ le₂tan₅₄ mi₂güíg₃ caun₂. ²² O₄tag₄ Cristo bá₄ ca₂ton₂ Diú₄ ca₂le₃jín₃ i₂chan₂, ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ në₃, jaun₂ 'n*jiog*₅ guë'₂ Cristo ca₂'iin₃ a₂lín₅ mi₂dsí₄ ne₄ ca₂le₃jé₃ le₃quió'₅ guá'₅ quiáin₅. ²³ Jaun₂ guá'₅ quiáin₅ në₃, lë₅ co₂'nió'₄ ni₁ñi₁₂ 'n*jiog*₅ a₂rë'₂nja₅ ta₁jain₂; jaun₂ Cristo 'n*jiog*₅ bá₄ jme₃'nja₂₃ ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂'nió'₅ ca₂le₂con₂.

2

Ca₂rë₃chóng₃jniog₄ le₃quió'₅ Cristo

¹ 'Nia'₂ në₃, jme₁tiong₅₄ le₂jñiá₅ líng₅ 'lag₄ ne₄ 'uig₅₄ a₂jme₁i₂niog₅₄ i₁juing₅₄, le₁cáng₄ dsáu'₂, ² lia'₂ con'₂ jme₁chang₂ tiong₅₄ 'éng₅ jui₅ con'₂ lë₅ jiog₅ mi₂güíg₃ la₂, jme₁jme₂tí₁ 'nia'₂ con'₂ lë₅ 'njo₂ dsí₅ jme₂dsí₂ i₂gon₂ ne₄ 'éi'₃ a₂cha₂ jé₄ dsí₂, i₂jmo₅ ta₁ të₂dsí₅ jaun₅ dsa₂ i₂tsá₃ ne'₅₄, i₂tsá₃ gan₃ Diú₄. ³ Le₂në₅ bá₄ jme₁i₂nio₄ jniog₄ jáñ₃, jmíg₄ jaun₂, jme₁chong₂ jme₁jme₂tí₁ 'a₂ con'₂ lë₂ dsí₄ guio₅₄, jme₁jme₂tí₁ a₂mi₅ ni₁ñi₁₂. 'Uig₅₄ lia'₂ con'₂ lë₅ jme₁lág₄ jniog₄ jme₁ca₂tág₂ guéi₁ co₂rë₂ uig₅ gau₂ quió'₅ Diú₄, jui₁lia'₂ lë₅ tñ₃ ca₂le₃jín₃ i₂sián'₂. ⁴ La₁ Diú₄ në₃, 'uig₅₄ ia₁ a₂ñjí₄ lë₃ njei₂ dsí₅ bá₄, ca₂rë₃'nio₃ lin₃ jniog₄. ⁵ Ca₂to'₂ jme₂dsí₂ ca₂jme₃jein₅₄ jniog₄ co₂lë₅ quian₅₄ Cristo, lia'₂ con'₂ jme₁lág₄ gué₄ jniog₄ 'lag₄ 'uig₅₄ dsáu₁. Ia₁ jmá'₃ lia'₂ quian₅₄ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ 'njo₅ bá₄ ma₂lón₂ 'nia'₂. ⁶ Jaun₂ le₂në₅ ca₂chó'₂ co₂lë₅ quian₅₄ Cristo Jesús jaun₂ ma₂ca₂dsiog₃ co₂lë₅ quiong₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. Le₂në₅ ma₂ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃, ne₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂chong₂ jniog₄ rë₂në₃ le₃quió'₅ Cristo Jesús. ⁷ Le₂në₅ ca₂cuë₃ léi₄ a₂'nio₃ jniog₄ 'njo₅ lin₃ ca₂le₃jé₃ jmíg₄ ja₁já₄ në₅, 'a₂ lia'₂ nñjí₄ lë₃ tson₂ a₂'ua₁ dsí₅ a₂ca₂jmo₃ dse₃ dsí₅ ia₁ a₂chong₂ le₃quió'₅ Cristo Jesús. ⁸ Në₃ në₃, të₂le₃ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ bá₄ Diú₄ ma₂ca₂lón₂ 'nia'₂, të₂le₃ ia₁ a₂'éng₂. A₂ca₂lón₂ 'nia'₂ në₅ në₃, on₃jua'₅₄ ia₁ 'e₂ cha₂ tñ₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂ma₂jmo'₅₄ guiong₅₄; a₂lë₁ca₂ñjí₂ bá₄ 'nia'₂ në₅ ca₂cuë₃ Diú₄. ⁹ On₃jua'₅₄ të₂le₃ quian₅₄ a₂jmo₅ dsa₂ guioin₅₄ ia₁jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jmo₃ tán'₅. ¹⁰ Ia₁ lág₅ bá₄ jniog₄ co₂'nió'₄ ta₁ quió'₅ Diú₄ 'njo₅; ca₂jmó'₂ jniog₄ le₃quió'₅ Cristo Jesús ia₁jaun₂ quián₁ jui₅ jmó₁ a₂dse₃, jui₅ a₂ma₂ca₂jmo₃ 'éi₂ co₂jñia₅₄ a₂i₁nio₁.

'Ei₅ tei₄ dsí₅jniog₄ le₃quió'₅ Cristo

¹¹ Le₂në₅ bá₄, jui₁dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ jme₁líng₄ le₂jñiá₅. 'Nia'₂ con'₂ i₂líng₅ dsí₂nau₂ i₂tsá₃ rë₂uïng₄ lo₄, quiong₅ dsa₂ i₂rë₂uïng₄ lo₄, (ta₁ jaun₂ a₂jmo₅ dsa₂ mi₂güíg₃ quian₅₄ gu₂); ¹² jui₁dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂: jmíg₄ jaun₂ lia'₂ con'₂ jme₁chang₂ tsá₃ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄ jme₁chan₂ ja₁con'₂ 'nia'₂; uíng₂ bá₄ jme₁tión₂ 'nia'₂ ja₁lë₄ juig₂ Israel, tsá₃ jme₁cuin₂ 'nia'₂ jág₁ a₂jme₁li'₅₄ dsa₂ juig₂ quián₂ jnía'₅₄ quian₅₄ Diú₄. Jme₁chan₂ 'nia'₂ mi₂güíg₃ la₂ tsá₃ Diú₄ chan₂ quián₂ 'nia'₂ on₃ guë'₂ jme₁cha₂ jmíg₄ jua'₅₄ a₂jme₁tñ₄ 'nia'₂. ¹³ La₁ rë₂në₃ në₃, ma₂quian₅₄ 'nia'₂ Cristo Jesús, 'nia'₂ i₂jme₁tióng₂ uíng₂ le₂jñiá₅. Quián₅ bá₄ ma₂tióng₂ rë₂në₃ të₂le₃ quian₅₄ jmi₂ 'an₅₄ Cristo. ¹⁴ Le₂në₅ bá₄ ca₂dsiog₃; 'njo₅ bá₄ Cristo i₂jmo₅ 'ei₅ tei₄ quián₂ jniog₄. 'Éi₂ bá₄ ca₂jmo₃ në₃ ca₂chain₃ co₂ñei'₅₄ jnía'₅₄ dsa₂ judíos quian₅₄ 'nia'₂ dsí₂nau₂, caun₂ juig₂ bá₄ ca₂jmo₃, ca₂góin₂ bá₄ co₂'nió'₄ ni₁ia₂ a₂jme₁chí₄ a₂jáng₅ léi₄ a₂jme₁jmo₅ jma₃quéñ₅ jin₄ jniog₄. ¹⁵ Quian₅₄ ni₁ñjí₁₂ 'njo₅, ca₂jme₃dsiain₂₃ 'Éi'₃ Juá'₅ a₂jme₁të₂néi₂ chi₂quióng₂ jmíg₄ jmá'₃ 'éi'₃. Ca₂lë₃ bá₄ në₃ lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂i₃jiog₅ dsí₅, ca₂jmo₃ caun₂ juig₂ 'mí₂ quió'₅ 'njo₅, ca₂'ág₂ tei₄ quió'₅ dsa₂ le₃tin₃ juig₂. ¹⁶ Le₂në₅ bá₄ ca₂dsiog₃ ca₂lë₃ co₂nió'₃ dsa₂ jé₁ca₂le₃jíin₃. Të₂le₃ quian₅₄ 'mú₃ quió'₅ ne₄ cróg₄, ca₂jme₃dsian₅ Cristo mi'₅₄ a₂jme₁nió'₅ le₃tin₃ juig₂, ca₂'ág₂ caun₂ jág₁ quian₅₄ Diú₄. ¹⁷ Ca₂guan₃ Cristo quian₅ jág₁ dse₃ a₂'ag₃ tei₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃: le₃quián₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂jme₁tión₂ uíng₂, lia'₂ le₃quián₂

jnia' ⁵⁴ dsa₂ judíos i₂jme₁tio' ⁵⁴ quián₅. ¹⁸ Jaun₂ tē₂le₃ quian' ⁵⁴ Cristo, lé₂ le₃jme₁quián₄ jniog₄ ja₁con₂ Tia₅₄ quián₂ tē₂le₃ quian' ⁵⁴ jan₂ Jme₂dsí₂, tsá₃ a₂nag₅₄ o₁jnjia' ⁵⁴ la₂ lág₅ jniog₄ dsa₂ judíos o₃ dsí₂nau₂ 'e₂. ¹⁹ 'Uig₅₄ nē₅, ma₂lín' ⁵ bá₄ 'nia' ₂ co₂'nió' ⁴ dsa₂ i₂'én₂ rīn' ⁵⁴ jniog₄ i₂lē₅ 'í₁ quián₅ Diú₄; * tsá₃ ma₃lín' ⁵ 'nia' ₂ dsí₂nau₂ jua' ⁵⁴ tsá₃ cuíñ₅ jniog₄ rīn' ⁵⁴. Ma₂lín' ⁵ 'nia' ₂ chi' ₂-guein₂ quián₅ Diú₄ nē₃. ²⁰ Ca₂dsióg₃ lín' ⁵ 'nia' ₂ co₂'nió' ⁴ caun₂ 'né₅ pa₁; lín' ⁵ 'nia' ₂ jáñ₃ co₂'nió' ⁴ ni₁cang₁ a₂juí₅ dsa₂ ne₄ 'uig₅₄ 'ia' ₂ a₂ca₂chi' ₃ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s, quian' ⁵⁴ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió' ⁴ Diú₄ ma₂líg₂. 'Njog₅ gué' ₂ Jesucristo líñ₅ co₂'nió' ⁴ ni₁cang₁ a₂dsen₅₄ gué₄. ²¹ Le₃quió' ⁵ 'éi₂ nē₃, tsau₂ ta₁ ta₁caun₂ tsí₁'né₅, lē₂ rē₂juí₄ rē₂, ca₂lia' ₂ ca₂dsióg₃ lé₂ caun₂ guá' ⁵ a₂lē₅ 'í₁ quió' ⁵ Te₁gui' ⁵⁴. ²² Le₃quió' ⁵ 'éi₂ nē₃, 'nia' ₂ bá₄ jáñ₃ líng' ⁵ co₂'nió' ⁴ ni₁cang₁ a₂caun₂ jui₅ ni₁'ia' ₂, ca₂lia' ₂ ca₂dsi₃nó' ⁵ 'nia' ₂ léng' ₂ caun₂ dsí₂néi₂ ja₁guá₄ Diú₄ a₂gu₂dsí₂.

3

A₂niog₅ gu₂ Pa₄ qui' ₃é₂ jág₁ dse₃ ja₁con₂ dsí₂nau₂

¹ 'Uig₅₄ nē₅ bá₄ nē₃, jniá₂ Pa₄, jme₂juíng' ₁ Diú₄, ton' ₂ rē₂'eng₅₄ né' ₃ 'má₃ 'uig₅₄ quió' ⁴ Cristo Jesú_s a₂dse₃ o₄quián' ₂ 'nia' ₂ i₂líng' ₅ dsí₂nau₂. ² Líng₂ a₂ma₂le₁ñjí' ⁵⁴ dsón' ₂ bá₄ 'nia' ₂ a₂dse₃ dsí₅ Diú₄ ma₂ca₂dsia₃ gu₃ ta₁ la₂, a₂dse₃ o₄quián' ₂ 'nia' ₂. ³ Ma₂ca₂rē₃ñjí' ⁵⁴ bá₄ 'nia' ₂ jág₁ a₂jme₁rē₂'ma₄ le₂jñiá₅, 'e₂ a₂niog₅ dsí₅ jmo₃; ca₂jmo₃ ca₂rē₃guion₅₄, jui₁lia' ₂ ma₂juá' ₃ ca₂jon₄ jág₁ ne₄ si₂ le₂jñiá₅. ⁴ Jé₁ma₂ca₂'í' ₂ 'nia' ₂ si₂ nē₅, le₃len' ⁵⁴ 'nia' ₂ a₂ma₂ñjí' ₂ dsí₃ jé₂ jág₁ a₂jme₁rē₂'ma₄ quió' ⁵ Cristo, ⁵ caun₂ jág₁ a₂tsá₃ 'ein₂ ca₂rē₃ñjí₅ ca₃ma₂líg' ₂, la₁ rē₂né₃ nē₃ ma₂ca₂jme₃jñia₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ ja₁con₂ dsa₂ jñiòjí' ₅ quián₅: dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s, quian' ⁵⁴ ja₁con₂ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ o₄quió' ⁴ nē₃. ⁶ Jág₁ a₂ma₂ca₂rē₃jñiá₂, a₂la₂ bá₄ jaun₂; tē₂le₃ quian' ⁵⁴ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, tñ₃ dsí₂nau₂ gue₃ a₂lē₅ jág₁ cué₃ Diú₄ co₂rē₂ bá₄ quian' ⁵⁴ a₂tñ₃ dsa₂ judíos. Líñ₅ 'nia' ₂ dsa₂ i₂tén₅ caun₂ bá₄ njí₅, jáñ₃ gué' ₂ tñ₃ 'nia' ₂ jág₁ a₂ron₅ cué₁ quió' ⁵ Diú₄ le₃quió' ⁵ Cristo Jesú_s.

⁷ Jág₁ nē₅ ma₂chéng' ₅ jmo₂₃ ta₁ a₂'é₅ jág₁ dse₃, lia' ₂ con' ₂ lē₅ a₂lē₁ca₂cué₃ Diú₄ a₂'ua₁ dsí₅, lia' ₂ con' ₂ lē₅ jmo₅ ta₁ jui₅bí₂ quió' ₅. ⁸ O₁jnjia' ⁵⁴ la₂ lín₅ jniá₂ jan₂ i₂me' ₂ gué₄ con' ₂ gué₄ i₂tsá₃ 'e₂ quen₅ jé₄ quió' ₅ ca₂le₃jín₃ i₂tén₅ le₃quió' ₅ Diú₄, * la₁'éi₂ ma₂cué₃ jniá₂ a₂dse₃ nē₅ a₂'é₄ jág₁ jín₄ dsí₂nau₂, caun₂ jág₁ dse₃ a₂le₃chong₂ jniog₄ dse₃ gué₄ lín₃ a₂jme₃gu' ⁵⁴ Cristo, ca₂lia' ₂ tsá₃ lé₂ le₃jua' ⁵⁴ a₂le₃ñjí' ₂ dsí₅ dsa₂. ⁹ Ma₂ca₂dsia₃ gu₃ ta₁ la₂ a₂jme₁jñiag₅ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃, jág₁ dse₃ a₂jme₁rē₂'ma₄, ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃, 'a₂ lia' ₂ 'nio₃ Diú₄ lé₂. Ia₁'éi₂ bá₄ i₂ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂. ¹⁰ Ca₂i₃jiog₅ dsí₅ jmo₃ tē₂le₃ quian' ⁵⁴ dsa₂ quiáin₅, jui₁le₂ñjí₅ ca₂le₃jín₃ i₂'io₅ jui₅bí₂, i₂lín₅ ta₁ tion' ⁵⁴ guei' ⁵⁴, 'lióng₂ ne₅₄ 'ñjo₅ lín₃ bá₄ a₂ñjí' ₂ dsí₅ Diú₄; ¹¹ jaun₂ jui₁le₂ñjí₅ bá₄, Diú₄ ca₂jmo₃ le₂nē₅ con' ₂ lē₅ i₃jiog₅ dsí₅ jmo₃ co₂tan₅₄ tē₂le₃ quian' ⁵⁴ Te₁gui' ⁵⁴ Jesucristo. ¹² Tē₂le₃ quian' ⁵⁴ Cristo cha₂ jui₅ quián₂ a₂lé₂ le₃jme₁quián₄ jniog₄ dsí₁tiá₂ dsí₅ ja₁con₂ Diú₄, caun₂ bá₄ le₁'ág₄ dsí₅ 'uig₅₄ ia₁ a₂'éin₂ le₃quió' ₅ 'éi₂. ¹³ Jaun₂ lē₃, chi₂len' ₄ jniá₂ 'nia' ₂ a₂tsá₃ 'ág' ₂ caun₂tin₃ 'au' ₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂chang₂ ñag₅₄ uig₅ o₄quián' ₂ 'nia' ₂, la₁ia₁ dse₃ tē₂le₃ ja₁con₂ 'nia' ₂, ia₁ le₂nē₅ bá₄ dsíog₅ a₂le₃juín' ₂ 'nia' ₂.

'A₂ lia' ₂ tson₂ ca₂rē₃ 'nio₃ Cristo jniog₄

¹⁴ 'Uig₅₄ nē₅ bá₄, no₂₃ chi₂jne₅₄ ne₄ Diú₄ Jmei₂ Te₁gui' ⁵⁴ Jesucristo, ¹⁵ i₂lín₅ jmei₂ ca₂le₃jín₃ i₂chan₂ guei' ⁵⁴ i₂juíg₃ quian' ⁵⁴ i₂chan₂ ne₄ gua' ⁵⁴ 'uë₃. ¹⁶ Mi₅ jniá₂ ne₄ Tia₅₄ a₂jmo₃ tē₂'au' ₂ 'nia' ₂, cué₃ jui₅bí₂ bén₂ jlá' ₁ quió' ₅ tē₂le₃ quian' ⁵⁴ Jme₂dsí₂ quiáin₅, ¹⁷ ia₁jaun₂ tē₂le₃ jñia' ⁵⁴ 'a₂ con' ₂ 'én' ₂ bá₄ 'nia' ₂, jiá₃ Cristo ja₃guá₃ tē₂'au' ₂ 'nia' ₂. Le₂nē₅ jé₁ma₂tión' ₂ 'nia' ₂ tiá₂ lē₂ co₂'nió' ₄ qui₂le₁má₂ jmú₄ jí' ₂ lín₃, jme₁'níó' ₄ 'nia' ₂ ríng' ₂. ¹⁸ Mi₅ jniá₂ a₂lé₂ le₃ñjí' ₂ 'au' ₂ 'nia' ₂, quian' ⁵⁴ ca₂le₃jín₃ con' ₂ i₂ma₂lē₅ 'í₁ quiáin₅, † a₂jué' ₂ lín₃, ton' ₂ a₂cu₂ lín₃, ton' ₂ a₂ñei₅ lín₃, a₂ji' ₂ lín₃ bá₄,

* **2:19** lit. "dsa₂ jñiòj₅."

* **3:8** lit. "ca₂le₃jín₃ dsa₂ jñiòj₅."

† **3:18** lit. "ca₂le₃jín₃ dsa₂ jñiòj₅."

'a₂ lia'₂ 'nio₃ Cristo jniog₄. ¹⁹ Mi₅ jniá₂ ne₅₄, jui₁le₂cuín₂ 'nia'₂ a₂në₅ a₂lë₅ a₂juë'₂ lín₃, on₃hua'₅₄ ia₁ a₂le₃cuí'₅ le₃ñí'₂ dsí₅ dsa₂; mi₅ jniá₂ ia₁jaun₂ le₂në₅ tiáng₄ le₃chang₂ co₂ñei'₅₄ qui₂rë₂rin₅ të₂'au'₂ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ lín₅ Diú₄. ²⁰ Jaun₂ në₃, jui₁le₂juín₂ bá₄ Diú₄, i₂lé₂ le₃jmo₃ tson₂ gué₄ lia'₂ con₂ gué₄ a₂mi₂ jniog₄, lia'₂ con₂ gué₄ dsí₂jiog₅ dsí₅ në₃, të₂le₃ quian'₅₄ bí₂ a₂jmo₂₃ ja₁con₂ jniog₄. ²¹ Jui₁le₂juín₂ bá₄ Diú₄ ja₁con₂ guá'₅ quiáin₅ të₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesú_s, ca₂lia'₂ con₂ tan₅₄ ca₂le₃jé₃ tsí₁jon₂ dsa₂ i₂ja₃lén₂ chi₁quín₃ ca₂le₃jé₃ ñi₂ co₂tan₅₄! A₂méi₃.

4

Chong₂ jniog₄ 'ei₅ caun₂ jág₁ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂

¹ 'Uíg₅₄ në₅ bá₄ në₃, rë₂jníg₅ në₃ 'má₃ o₄quió' Te₁gui'₅₄, chi₂len₄ jniá₂ 'nia'₂ a₂tiáng₄ lia'₂ con₂ dsí₂ten₅₄ ca₂tín₂ le₃chan₂ dsa₂ i₂té₄ quián₅ Diú₄, ia₁ a₂jaun₂ bá₄ ca₂té'₃ 'nia'₂. ² Jmo₄ 'nia'₂ meg'₂, 'ua₁ 'au'₂ quiang₅₄ ríng'₂. Jmo₄ 'nia'₂ juin₂ 'au'₂, tió'₃ 'au'₂ jmo₄ quiang₅₄ ríng'₂ le₂jang₂ le₂jang₂ ia₁ a₂'nióg'₃ ríng'₂. ³ Dsen₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄ tiong₅₄ 'ei₅ tián₂ caun₂ jág₁ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ Jnió₅, co₂'nió'₄ bá₄ chan₂ 'nia'₂ qui₂rë₂queng₅₄ quian'₅₄ ríng'₂ 'ei₅ tei₄. ⁴ Lág₅ jniog₄ caun₂ bá₄ ñí₅ ta₁caun₂ nió'₃, ján₃ gué'₂ jan₂ bá₄ Jme₂dsí₂ táng₃, a₂tián₄ 'nia'₂ le₂në₅ bá₄ ma₂ca₂të₃ Diú₄ caun₂ bá₄ jmi₄ a₂'ín₂ 'au'₂ 'nia'₂ chang'₂. ⁵ Jan₂ bá₄ Te₁gui'₅₄ i₂lín₅ juíg₅₄ jniog₄ chan₂, caun₂ bá₄ a₂'éin₂ jniog₄, ján₃ gué'₂ ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ ca₂jñó₂ jmi₂ le₃quió'₅ jan₂ bá₄ Te₁gui'₅₄. ⁶ Jan₂ bá₄ Diú₄ chan₂ i₂lín₅ Tia₅₄ quián₂ jniog₄ ca₂le₃jág₃. 'Eí₂ bá₄ i₂niog₅ gu₂ jniog₄ ca₂le₃jág₃; 'éi₂ bá₄ i₂jmo₅ ta₁ ja₁con₂ jniog₄ ca₂le₃jág₃; 'ein₅₄ ja₁con₂ jniog₄ ca₂le₃jág₃ në₃.

⁷ La₁ le₂jau₂ le₂jau₂ bá₄ jniog₄ jma₃quéñ₅ lë₅ bí₂ a₂ma₂ca₂ñag₂, lia'₂ con₂ lë₅ ma₂ca₂dsiò'₃ Cristo quió'₅. ⁸ Jaun₂ lë₃ juá'₂ ne₄ Si₂:

Ca₂uíg₂ guei'₅₄ i₂juíg₃

te₂ le₁'ñe'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂ca₂lí₃,
jaun₂ ca₂dsiò'₃ bí₂ jma₃quéñ₅
ca₂cué'₃ dsa₂ mi₂güíg.*

⁹ Jaun₂, 'e₂ jág₁ dsau₅ jein₅ jág₁ "A₂ca₂uíg₂" në₅ në₃? Jnjia'₅₄ lia'₂ juá'₂ le₂'uig₅₄ ca₂sióin₃ ja₁lë₄ ja₁'uín₃ gué₄ 'ñio₅ lín₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. ¹⁰ I₂ca₂sión₃ 'éi₂ bá₄ ján₃, i₂ca₂uíg₂ táng₃ ja₁lë₄ ja₁ñei₅ gué₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, ia₁jaun₂ jme₃cain₂ ca₂le₂con₂ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ quiáin₅. ¹¹ Jaun₂ jma₃quéñ₅ ca₂chein₃ dsa₂ quiáin₅ ca₂cué₃ bí₂ ca₂cué₃ le₂jan₂ le₂jan₂; i₂lin₅₄ ca₂chein₃ a₂léin₂ i₂chen₄ quiáin₅; i₂lin₅₄ gué₂ ca₂ñi₂ bí₂ a₂lé₂ ñág₃ jág₁ a₂guéi'₅ quió'₅ Diú₄; i₂lin₅₄ gué₂ ca₂cué₃ bí₂ a₂qui₂dsí₃'ë₃ jág₁ dse₃ a₂lón₂ dsa₂; i₂lin₅₄ gué₂ ca₂cué₃ bí₂ a₂léin₂ dsa₂ i₂'ë₂ jág₁ i₂jme₂tin₅ guá'₅. ¹² Le₂në₅ qui₂ca₂chein₃ dsa₂ guá'₅ ia₁jaun₂ jmo₃ co₂jnjia₅₄ dsa₂ quiáin₅ a₂jme₃ti₃ ta₁ a₂'nio₃ 'éi₂ lë₂, ia₁jaun₂ caun₂ qui₂dsí₃cón₃ bá₄ ñí₅₄ 'ñiog₅, ¹³ ca₂lia'₂ ca₂dsi₃náu₅ 'ei₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ rin'₅₄, 'éin₂ rë₂, ñí₂ dsí₅ le₃quió'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄. Le₂në₅ bá₄ dsi₁náu₅ lëi₂ dsa₂ i₂ma₂ca₂can₅₄ co₂ñei'₅₄ lia'₂ con₂ lë₅ lín₅ Cristo 'ñiog₅. ¹⁴ Jaun₂ tsá₃ ma₃lëi₂ jniog₄ lia'₂ lín₅ i₂bë'₅₄ i₂caun₂ lë₁qui₂rë₂gan₂ tsá₃ uín₅ qui₂jme₂tsíin₃; në₂jag₄ bá₄ a₂qui₂tsag₂ dsí₂ a₂caun₂ 'ñio₂ dsí₅ bá₄ jui₁'e₂ gué₃ a₂jme₂tag₅ dsa₂, qui₂së₂sein₂ jë₂jme₂gau₅ dsa₂ i₂ñí₄ 'ñio₅ 'io₅ mai₅₄, 'nio₃ jilog₃ jui₅ jë₁tsá₃ dsau₅. ¹⁵ Të₂le₃ 'nió'₅ dsíá₁ jniog₄ jág₁ tí₅ a₂'nio₃ jniog₄ rin'₅₄. Ca₂tág₂ bá₄ jniog₄ qui₂dsí₃cau'₅₄ ne₄ ca₂le₃jé₃ le₃quió'₅ 'éi₂ i₂lín₅ mi₂dsí₄ quiáin₂ jniog₄, le₃quió'₅ Cristo bá₄ gué₂. ¹⁶ Të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂ qui₂dsí₃cau'₅₄ jniog₄ 'a₂ lia'₂ jme₁'nió₄ jniog₄ rin'₅₄. Lág₅ jniog₄ në₂jag₄ bá₄ caun₂ ní₁ñí₅ a₂qui₂rë₂tion₅₄ rë₂ le₂caun₂ le₂caun₂ ja₁qui₂le₁chan₂ quió'₅ dsa₂, jma₃quéñ₅ bá₄ lë₅ ta₁ quió'₅ qui₂jme₂'on₅₄ rin'₅₄, ca₂lia'₂ ca₂i₃cón₃ rë₂, dse₃ le₁'ág₄ dsí₅, 'nói₃ riin'₅₄ në₃.

* **4:8** Salmo 68:18; 'Nió'₂ ja₁ton₅ Colosenses 2:15.

Jui₅ 'mí₂ le₃quió₅ Cristo

¹⁷ A₂la₂ bá₄, juá₅ jniá₂ chi₂quiang₅₄ jmig₄ 'nia'₂ o₄quió₄ Te₁gui_{'54}: tsá₃ ma₃jui₁le₂chan_{'2} 'nia'₂ jui₁lia_{'2} chan₂ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuín₅, ia₁ 'éi₂ ně₃ chain₂ lia_{'2} con_{'2} lě₅ niog₅ dsi₅₄ tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄. ¹⁸ 'Nio₅ tě₂le₃ jen₅ bá₄ ma₂ñí₂ dsi₅, uíng₂ bá₄ chain₂ ja₁jme₁ca₂tíin₂ le₃chain₂ le₃quió₅ Diú₄, ia₁ líin₅ dsa₂ i₂co₂ñei_{'54} tsá₃ 'e₂ tñin₂ tsá₃ 'e₂ ñi₅ ia₁ a₂ma₂ca₂rë₃'uá₃ dsi₅. ¹⁹ Tsá₃ ma₃lí₄ 'e₂ jaun₂ o₂guí₃, co₂dsia₅ ma₂ca₂jíin₂ bá₄ guioin₅₄ ne₄ ca₂le₃jé₃ jmá_{'3} lia_{'2} a₂mi₅ ní₁ñi₁₂, caun₂ ma₂ñjo₂ dsi₅ bá₄ jmo₂₃ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂lë₁io₅. ²⁰ La₁ 'nia'₂ ně₃, tsá₃ le₂ně₅ ca₂rë₃tíng₃ le₃quió₅ Cristo. ²¹ Ia₁ dsón_{'2} bá₄ ma₂ca₂nei_{'2} 'nia'₂ le₃quió₅ 'éi₂ líin₂ jniá₂, jaun₂ ca₂rë₃tíng₃ bá₄ lia_{'2} con_{'2} lě₅ ca₂jme₃tag₅ 'éi₂, lia_{'2} con_{'2} lě₅ jág₁ tí₅ dsón_{'2} a₂cha₂ ja₁con₂ Jesús. ²² Ca₂rë₃tíng_{'3} a₂co₂dsia₅ jniá_{'4} cau₅ lia_{'2} con_{'2} lě₅ jme₁líng_{'4} le₂jniá₅, ně₂jag₄ bá₄ dsa₂ i₂co₂ñei_{'54} jniá_{'2} tsin_{'54}; a₂jme₁rë₂'én_{'4} ne₄ a₂jme₁qui₂rë₂gáng_{'3} ne₄ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁'ín₅ 'au_{'2} 'nia'₂, con_{'2} lě₅ jme₁chang_{'2}. ²³ Ca₂rë₃tíng_{'3}, a₂ca₂tíñ_{'2} 'nia'₂ jme₁'mag_{'2} lia_{'2} lě₅ dsi₂jiog₅ 'au_{'2}. ²⁴ Ca₂rë₃tíng_{'3} a₂jmog_{'54} le₁líng_{'4} a₂líng_{'5} ně₂jag₄ bá₄ jan₂ dsa₂ 'mí₂ i₂ca₂rë₃chán₃ lia_{'2} con_{'2} lě₅ 'nio₃ Diú₄, a₂léng_{'2} dsa₂ dsen₃ dsón_{'2} i₂jñi₀ quiáin₅. ²⁵ Jaun₂ ně₃, jniá_{'3} 'nia'₂ cau₅ jág₁ tě₂jág₁, le₂jang_{'2} le₂jang_{'2}, dsia₄ 'nia'₂ jág₁ tí₅ quian_{'54} dsa₂ mi₂güíg₃ ríng_{'2}, ia₁ ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ téi₅ caun₂ ní₁ñi₅. ²⁶ "Chi₂hua_{'2} ca₂rë₃'né_{'3} 'nia'₂, tsá₃ lě₁nau₂ 'nia'₂ dso₄";† tsá₃ cuë₂ 'nia'₂ jmig₄ jua_{'54} 'í₁ 'nei₂ 'au₂ tě₁ne₁ jmig₄, ca₂lia_{'2} jniá_{'54} lia_{'2} ca₂rín₂ 'iog₂; ²⁷ tsá₃ ná₂ 'nia'₂ jui₅ quió₅ i₂së₃dsen₃. ²⁸ I₂jme₁ang₅ guë_{'2}, tsá₃ ma₃o₁ang₁₂, tě₂le₃ jui₁jmo₁₂ ta₁ quian_{'54} gu₂tag₅₄ 'e₂ caun₂ ta₁ dse₃ cha₂, ia₁jaun₂ le₃cha₂ a₂lé₂ jme₃oin₅₄ ca₂la₂ dsa₂ i₂'nió₅ quió₅. ²⁹ Tsá₃ lě₁'ue_{'54} 'nia'₂ jág₁ 'lig_{'54} mi₂o_{'54}; jme₁tin₅ 'nia'₂ dsiá_{'1} jmá_{'3} lia_{'2} jág₁ dse₃, ia₁ a₂ně₅ bá₄ jme₃o₅₄ a₂qui₂dsi₃cón₃ ríng_{'2} i₂'nió₅ quió₅ le₃quió₅ jme₂dsi₂, ton_{'2} dse₃ quió₅ i₂nag₅ ně₃. ³⁰ Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ jén₂ dsi₅ Jme₂dsí₂ Jñi₀ quiáin₅ Diú₄, ia₁ tě₂le₃ quian_{'54} 'éi₂ ma₂lín_{'5} 'nia'₂ léi₄ i₂ma₂lě₅ 'í₁ quiáin₅ Diú₄ ca₂lia_{'2} ca₂tě₂ jmig₄ i₁lión_{'2} 'nia'₂ co₂ñei_{'54}. ³¹ Co₂dsia₅ jniá_{'3} 'nia'₂ a₂dsi_{'3} cha₂ tě₂'au_{'2}, ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂adsén_{'2} 'nia'₂, 'nei₂ a₂'i₄'au_{'2} ně₃; ca₂le₃jé₃ a₂co₂mi_{'54} co₂dsio_{'54} a₂'ne_{'2} 'nia'₂, ca₂le₃jé₃ gué₄ jág₁ uig₅ a₂qui₂'ín_{'5} 'nia'₂ ríng_{'2}, ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig_{'54} ně₃. ³² Tě₂le₃ jmo₄ 'nia'₂ a₂dse₃ ja₁con₂ ríng_{'2} le₂jang_{'2} le₂jang_{'2}, jui₁le₂cha₂ bá₄ a₂ñéi₂ 'au_{'2} 'nia'₂, 'én₃ 'nia'₂ dsáu₁ ríng_{'2} le₂jang_{'2} le₂jang_{'2} jui₁lia_{'2} ca₂'én₂ Diú₄ dsáu_{'2} 'nia'₂ tě₂le₃ o₄quió₄ Cristo.

5

A₂ lia_{'2} 'nió₅ le₃chan₂ chi_{'2}-guein₂ quián₅ Diú₄

¹ Ia₁ a₂lín_{'5} 'nia'₂ chi_{'2}-guein₂ i₂'nió₁ quián₅ Diú₄, quen_{'2} 'nia'₂ bí₂ léng_{'2} lia_{'2} líin₅ 'Éi₂. ² Jui₁le₂chan_{'2} 'nia'₂ 'nió₃ ríng_{'2}, jui₁lia_{'2} ca₂rë₃'nió₃ Cristo jniog₄ jaun₂ ca₂jíin_{'2} o₄quián₂ jniog₄ a₂lín₅ co₂'nió₄ já_{'2} cha_{'2} ñó₃ rë₂jen_{'54} ne₄ Diú₄ Jain₂ ma₂juig₂ ma₂ro₂. ³ Ia₁ ma₂lín_{'5} 'nia'₂ i₂tén₅ le₃quió₅ Diú₄, ca₂lia_{'2} jniá_{'54} tsá₃ 'nió₅ le₃cha₂ jág₁ jin_{'4} 'nia'₂ jua_{'54} chan₂ i₂nió₅ jág₁ quian_{'54} dsa₂ i₂tsá₃ líin₅ dsi₂i₂gu₂, on₃ guë_{'2} 'i₁caun₂ a₂siá_{'2} a₂lé₁io₅ ně₃, on₃ guë_{'2} ma₃'nió₅ le₃chan₂ gué₄ i₂'ua_{'2} dsi₅, ia₁ tsá₃ dsi₂ten₅₄ co₂ñí₂ jua_{'54} dsa₂ i₂ma₂lě₅ 'í₁ quián₅ Diú₄ jmo₃ gué₄ le₂ně₅. ⁴ Tsá₃ lě₁dsia₂ 'nia'₂ jág₁ 'lig_{'54}, on₃ guë_{'2} jág₁ ga₂, on₃ guë_{'2} jui₁lia_{'2} jág₁ ñág₄ lě₁io₅ ně₃. Ia₁ ca₂le₃jé₃ jág₁ le₂ně₅ tsá₃ dsi₂ten₅₄; ja₂lin₃ gué₄ dse₃ cuë_{'54} 'nia'₂ ti₁'mag_{'4} Diú₄. ⁵ Tsá₃ jui₁dsi₂'én₂ 'au_{'2} 'nia'₂ a₂la₂: 'i₁jan₂ jui₁lia_{'2} i₂nió₅ jág₁ quian_{'54} i₂tsá₃ líin₅ dsi₂i₂gu₂, on₃ guë_{'2} 'i₁jan₂ jui₁lia_{'2} i₂jmo₅-dsáu₅ lě₁io₅, on₃ guë_{'2} jui₁lia_{'2} dsa₂ i₂'ua_{'2} dsi₅, (ia₁ i₂co₂rín₂ bá₄ dsa₂ i₂'ua_{'2} dsi₅ quian_{'54} jui₁lia_{'2} dsa₂ i₂jme₂juin_{'2} diú₄ lag₄), o₁lig_{'2} tsá₃ lě₂ le₃tíin₃ ja₁gon₂ Cristo quian_{'54} Diú₄. ⁶ I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jui₁jme₂gau₅ 'nia'₂ quian_{'54} jág₁ a₂tsá₃ ta₁ tí₄, ia₁ 'uig_{'54} ně₅ bá₄ já₅ uig₅ gau₂ quió₅ Diú₄ ne₄ quió₅ jaun₅ dsa₂ i₂tsá₃ ne₅₄. ⁷ Jaun₂ 'nia'₂ ně₃, co₂dsia₅ tsá₃ lě₁tóng_{'2} quian_{'54} dsa₂ le₂'éi₂. ⁸ Ia₁ le₂jñiá₅ jme₁tén_{'4} 'nia'₂ caun₂ mi₂güíg₃ qui₁né₃, la₁

† 4:26 Salmo 4:4.

rë_në_3 në_3, ma_tén'_5 'nia'_2 le_3quió'_5 Te_1gui'_54 ja_1jniá_2 si_2. Ju_i_le_2chan'_2 'nia'_2 jaun_2, ju_i_lia'_2 ca_tín_2 le_3chan_2 chi'_2-guein_2 i_2téñ_5 të_2le_3 ja_1jniá_2 si_2. ⁹ Ia_1 ja_1jniá_2 si_2 në_3, rë_2jniá_2 'ua_1 dsí_5 dsa_2, tí_5 jág_1 quió'_5 dsa_2, a_2rë_2chan_2 dsa_2 quian_5 caun_2 juí_5 co_2dsau_5. ¹⁰ Dsen_54 jme_1tín_5 'nia'_2 'au'_2 jmo'_2 na_5 a_2të_5 dsí_5 Te_1gui'_54. ¹¹ Tsá_3 quen'_54 'nia'_2 jé_4 'e_2 a_2tsá_3 ta_1 tí_4 a_2niog_5 jmo_5-dsáu_5 dsa_2 i_2tén_5 jé_4 qui_1né'_3; ja_2lin_3 gué_4 dse_3 jme_1jnia_5 'nia'_2 a_2jaun_2 të_2le_3 ja_1jniá_2 si_2. ¹² Ia_1 caun_2 lë_1o_2guí'_3 bá_4, jua'_54 la_2 dsia_3 dsa_2 a_2jmo_5 dsa_2 'éi_2 jé_4 të_3co'_54. ¹³ La_1 ca_2le_3jé_3 bá_4 rë_2jniá_2 jé_1ma_2ca_2tág'_3 si_2. ¹⁴ Ia_1 quian'_54 si_2 bá_4 jmo_5 a_2rë_2jniá_2 ca_2le_3jé_3. 'Uig_54 jaun_2 gué'_2 juá'_2: Jme_1jnio_2 ne'_54, 'ne_2 i_2rë_2güíñ_3; nau_2, jú_5 jin_4 'lag_4;

jaun_2 jmo_3 Cristo tág_5 si_2 quió'_5 ja_1cong'_2.

¹⁵ Jaun_2 lë_3, rë_2 de'_2 quion_2 'nia'_2 'í_1 'a_2 lia'_2 i_2niog'_54. Jaun_2 tsá_3 ma_3i_1niog'_4 ju_i_lia'_2 i_2nio_4 dsa_2 i_2tsá_3 'e_2 njí'_2 dsí_5; ju_i_lia'_2 bá_4 'nia'_2 a_2líng'_5 dsa_2 i_2tin_2, i_2njí'_2 dsí_5. ¹⁶ Quen'_2 'nia'_2 bí_2, në_3 lia'_2 cuíñ_5 jmi_4, a_2jmó'_2 'nia'_2 a_2dse_3, ia_1 'njo_5 juí_5 si_2 ma_2lin'_54 dsa_2 jmi_4 rë_2në_3. ¹⁷ Jaun_2 lë_3, tsá_3 jme_1con_54 'nia'_2 'au'_2; dsen_54 'au'_2 'nia'_2 jmo_4 ju_i_le_2njí'_2 na_5 a_2'ñjo_2 dsí_5 Te_1gui'_54. ¹⁸ Tsá_3 juí_5qui_2le_2'en'_5 'nia'_2 quian'_54 ti_1jmí_3, ia_1 a_2në_5 bá_4 jiog_5 juí_5 ja_1dsi_2'én_2 dsa_2; të_2le_3 juí_5jme_2can'_2 'nia'_2 quian'_54 Jme_2dsí_2 Jñi_5. ¹⁹ Dsia_4 'nia'_2 le_2jang'_2 le_2jang'_2 qui_1juig'_54 ríng'_2 quian'_54 salmos, quian'_54 himnos, quian'_54 son_54 a_2gu_2dsí_2, 'é_4 'nia'_2 jmo_4 son_54 juí_5 të_2'au'_2 a_2jme_1juing'_2 Te_1gui'_54. ²⁰ Juí_5i_2nio'_4 bá_4 'nia'_2 co_2tan_54 cué'_54 ti_1'mag'_4 Diú_4 i_2lin_5 Tia_54 quián_2 o_4quió'_4 ca_2le_3jé_3, lia'_2 con'_2 lë_5 bí_2 quió'_5 Te_1gui'_54 Jesucristo quián_2 jniog_4.

A₂ lia'_2 'nió'_5 le_3chan_2 dsa_2 'én_2 ta_1caun_2 niói'_3 lia'_2 caun_2 dsi_2néri_2

²¹ Tión'_2 'nia'_2 'éi'_3 quió'_5 ríng'_2 le_2jang'_2 le_2jang'_2, ia_1 a_2gan'_3 'nia'_2 Cristo.* ²² 'Nia'_2 dsa_2 mí_2, tión'_2 'nia'_2 'éi'_3 quió'_5 dsa_2 ñe'_2 quiáng'_2, ju_i_lia'_2 tion'_54 'nia'_2 'éi'_3 quió'_5 Te_1gui'_54. ²³ Ia_1 dsa_2 ñe'_2 bá_4 i_2lín_5 mí_2dsi_4 quián_5 'io_54, juí_5lia'_2 lín_5 Cristo mí_2dsi_4 quián_5 guá'_5. Cristo bá_4 ján_3 i_2lín_5 i_2ma_2lió_2 quián_5 guá'_5, ia_1 guá'_5 gué'_2 në_3 lë_5 co_2'nió'_4 ní_1ñjí_12 'ñiog_5. ²⁴ Le_2në_5 juí_5lia'_2 guá'_5 tioin'_54 'éi'_3 quió'_5 Cristo, ján_3 bá_4 le_2në_5 juí_5lia'_2 dsa_2 mí_2 ca_2tín_2 tóin'_3 'éi'_3 quió'_5 dsi_2i_2gu_2 jé_4 ca_2le_3jé_3. ²⁵ 'Nia'_2 dsa_2 ñe'_2 gué'_2 në_3, jme_1'nió_4 'nia'_2 dsa_2 mí_2 quiáng'_2 juí_5lia'_2 ca_2jmo_3 Cristo ca_2jme_3'niói_3 guá'_5, ca_2le_3jé_3 ca_2guein_3 'mú_3 o_4quió'_4 'éi_2. ²⁶ Le_2në_5 ca_2jmo_3 ia_1jaun_2 ma_2lë_5 'í_1 Guá'_5 ca_2jme_3dse_3 ca_2ráng'_2 në_2jag_4 bá_4 quian'_54 jmi_2 të_2le_3 quian'_54 jág_1 quió'_5; ²⁷ ia_1jaun_2 jme_3jniog_23 chei'_3 ne_54 'ñiog_5 a_2lág_5 guá'_5 i_2jlán'_1 i_2tsá_3 rë_2'ñjí_4 'í_1caun_2, on_3 gué'_2 cha_2 jua'_54 ja_1lë_4 qui_2lë_1tsíñ'_3 quió'_5, on_3 gué'_2 'í_1caun_2 gué'_4 jua'_54 a_2siá'_2 lë_5, jaun_2 dsi_2g_4 lín_5 caun_2 guá'_5 i_2lë_5 'í_1 quiáin_5 i_2dsen_3 gué'_4 lín_3. ²⁸ Le_2në_5 bá_4 ján_3, ca_2tín_2 dsa_2 ñe'_2 jme_3'niói_3 dsa_2 mí_2 quiáin_5, juí_5lia'_2 'nio_3 ní_54 'ñiog_5. I_2'ño_3 dsa_2 mí_2 quián_5, 'nói_3 'ñiog_5 bá_4 ján_3. ²⁹ Ia_1 'í_1jan_2 tsá_3 jua'_54 'io'_54 ní_1ñjí_12 'ñiog_5, të_2le_3 jme_2tau_54, jmo_23 'í_1, juí_5lia'_2 jmo_5 Cristo ján_3 quian'_54 guá'_5, ³⁰ ia_1 le_2jau_2 le_2jau_2 jniog_4 té_5 ní_1ñjí_1 'éi_2. ³¹ "Jaun_2 bá_4 lë_3 ca_2tín_2 dsa_2 ñe'_2 qui_3téin_2 chog_54-jmei_2, con'_2 tiain'_3 jme_3quiain'_54 dsa_2 mí_2 quiáin_5, ia_1jaun_2 dsi_2g_4 léin_2 caun_2 bá_4 ní_5 jé_1le_3oin_3 le_2jaun_2."† ³² Jág_1 në_5 lë_5 caun_2 jág_1 jué'_2 a_2ma_2ca_2rë_3jniá_2. La_1 juá'_5 jniá_2 'íng_5 Cristo quian'_54 guá'_5 quiáin_5. ³³ La_1 në_3 në_3, le_2jan'_2 le_2jan'_2 'nia'_2 jme_1'nió_4 dsa_2 mí_2 quiáng'_2, juí_5lia'_2 'nióng'_3 guiong'_54; ján_3 gué'_2 le_2jaun_2 dsa_2 mí_2 ca_2tín_2 jme_3gain_3 dsi_2i_2gu_2.

6

¹ 'Nia'_2 i_2líng'_5 chi'_2, ca_2tíng'_2 le_3quió'_5 Te_1gui'_54 nág'_1 gau_2 'e_2 te_2néi'_2 chog'_2-ñéi'_5 'nia'_2, ia_1 le_2në_5 bá_4 dse_3. ² Le_2la_2juá'_2 jé_1le_2'uig_54 'éi'_3 quió'_5 Diú_4 ja_1juá'_2 cha_2 a_2cué_3: "Jme_1gan_3 'nia'_2 chog'_2-ñéi'_5, ³ ia_1jaun_2 bá_4 dse_3 le_3chang'_2 ton'_2 ué_2 le_3chang'_2 ne_4 gua'_54 'uë_3."* ⁴ 'Nia'_2 gué'_2 jmei_2 chi'_2, tsá_3 jmag'_54 chi'_2 quiáng'_2 jua'_54 a_2lë_1jmai'_54, ia_1jaun_2 tsá_3 ué_2 'í_2 'nei_2 dsí_5, të_2le_3

* ^{5:21} A₂lin_54 chog_54 si_2: "ia_1 a_2gan'_3 'nia'_2 Diú_4." † ^{5:30} A₂lin_54 chog_54 si_2: "quian'_54 mu_5 'ein_54 në_3." ‡ ^{5:31} Génesis 2:24. * ^{6:3} Deuteronomio 5:16.

'nió' ⁵ tsíin' ⁵⁴ 'nia' ² caun ₂ jui ₅ rë ₂, a ₂jme ₁tiin' ₅ le ₃quió' ₅ Te ₁gui' ⁵⁴. ⁵ 'Nia' ² guë' ² dsa ₂ i ₂jme ₂ti ₃ ta ₁ ne ₄ dsa ₂, jme ₁ti ₁ 'nia' ² ta ₁ a ₂te ₂néi' ₂ juig' ₂ 'nia' ² ne ₄ gua' ⁵⁴ 'uë ₃ la ₂, jui ₁le ₂tin' ₂ 'au' ² 'nia' ² 'ei' ₅ gau ₂ton' ₂ tí ₅ jág ₁ quián' ₂ 'nia' ₂, jmo ₄ 'nia' ² në ₂jag ₄ bá ₄ a ₂jme ₂tí' ₁ ta ₁ ne ₄ Cristo. ⁶ Jme ₁ti ₁ 'nia' ₂, on ₃jua' ⁵⁴ jmá' ₃ lia' ₂ jme ₁jág ₅ jua' ⁵⁴ a ₂'náu' ₂ 'nia' ² jui ₅ a ₂jnia' ⁵⁴ con' ₂ tióng' ₂ dse ₃ quiain' ⁵⁴; jmo ₄ 'nia' ² a ₂líng' ₅ i ₂jme ₂ti ₃ ne ₄ Cristo, jmo ₄ 'nia' ² a ₂'nio ₃ Diú ₄ ca ₂le ₃jé ₃ 'au' ₂. ⁷ Jaun ₂ 'njo ₂ 'au' ₂ 'nia' ² jme ₁ti ₁, co ₂'nió' ₄ bá ₄ a ₂jme ₂tí' ₁ ta ₁ ne ₄ Te ₁gui' ⁵⁴; on ₃jua' ⁵⁴ rë' ₂ ne ₄ dsa ₂ mi ₂güíg ₃. ⁸ Ia ₁ ma ₂njí' ⁵⁴ bá ₄ 'nia' ₂, cuë ₃ Te ₁gui' ⁵⁴ 'lian' ⁵⁴ dsa ₂ ca ₂le ₃jín ₃ lia' ₂ con' ₂ lë ₅ a ₂dse ₃ a ₂ma ₂ca ₂jmo ₃, o ₁jnjia' ⁵⁴ dsa ₂ i ₂jme ₂ti ₃ ta ₁ ne ₄ juig' ₅₄, o ₃ i ₂tsá ₃ 'ein' ₂ ne ₄ jme ₂ti ₃ 'e' ₂.

⁹ 'Nia' ² guë' ² i ₂lín ₅ juig' ₅₄, le ₂në ₅ bá ₄ jmo ₄ 'nia' ² jáñ ₃ quian' ⁵⁴ dsa ₂ i ₂jme ₂ti ₃ ta ₁ ne' ⁵⁴. Tsá ₃ ma ₃quiain' ⁵⁴ 'nia' ² jué' ₅. Ia ₁ ma ₂njí' ⁵⁴ bá ₄ 'nia' ₂, jan ₂ Juig' ₂ 'nia' ² chan ₂, i ₂guá ₅ guei' ⁵⁴ i ₂juíg ₃, i ₂lín ₅ Juig' ₅₄, lia' ₂ ne ₄ 'nia' ₂, lia' ₂ ne ₄ dsa ₂ i ₂jme ₂ti ₃ ne' ₅₄ 'nia' ₂. 'Éi ₂ bá ₄ tsá ₃ jma ₃quén ₅ jíin ₂ dsa ₂.

E₂ quian' ⁵⁴ jmo₅ dsa₂ 'én₂ 'nei₂ a₂gu₂dsí₂

¹⁰ Në ₃ në ₃, jë ₁ca ₂tó' ₂ juá' ₅ jniá ₂ juíg ₂ 'nia' ₂, rìn' ⁵⁴ jniog ₄: Nau ₂ 'nia' ² tiá ₂ le ₃quió' ₅ Te ₁gui' ⁵⁴, quian' ⁵⁴ jui ₅bí ₂ bén ₂ quió' ₅. ¹¹ Qui' ₂ 'nia' ² ca ₂le ₃jé ₃ 'e' ₂ a ₂cuë ₅ Diú ₄ le ₁lin' ₄ 'nia' ² jmo ₄, co ₂'nió' ₄ bá ₄ jan ₂ 'lióg ₂, ia ₁jaun ₂ bá ₄ tian' ₃ 'nia' ² náu' ₁ tiá ₂ ne ₄ mai ₅₄ quió' ₅ i ₂së ₃dsen ₃. ¹² Ia ₁ on ₃jua' ⁵⁴ quian' ⁵⁴ dsa ₂ mi ₂güíg ₃ rìn' ⁵⁴ jniog ₄ cág' ₂; quian' ⁵⁴ i ₂lín ₅ co ₂'nió' ₄ dsi ₂tan ₅₄ gu ₂dsí ₂, quian' ⁵⁴ jme ₂dsí ₂ i ₂io ₅ jui ₅bí ₂, quian' ⁵⁴ jme ₂dsí ₂ i ₂gon ₂ jmo ₅ 'éi' ₃ i ₂jmo ₅ qui ₁né' ₃ mi ₂güíg ₃ la ₂, quian' ⁵⁴ guë' ₄ 'liób ₂ 'lin' ⁵⁴ gu ₂dsí ₂ i ₂i ₂nio ₄ gon ₂ dsi ₁güíg ₂ bá ₄ cág' ₂ jniog ₄. ¹³ Jaun ₂ lë ₃, quian ₂ le ₁lin' ₄ 'nia' ² jmo ₄ quian' ⁵⁴ ca ₂le ₃jé ₃ a ₂le ₃lon' ₄ 'nia' ² a ₂cuë ₅ Diú ₄, ia ₁jaun ₂ bá ₄ tian' ₃ 'nia' ² tióng' ₂ tiá ₂ jé ₁ma ₂té ₂ rë ₁jmög' ₂ 'nei ₂ i ₂së ₃dsen ₃, ia ₁jaun ₂ cang ₂ jé ₁ma ₂ca ₂lin' ₃ 'nia' ² 'nei ₂ në ₃, lia' ₂ ma ₂tión' ₂ jaun ₂ bá ₄ 'nia' ² tiá ₂. ¹⁴ Nau ₂ 'nia' ² tiá ₂ jaun ₂ në ₃, co ₂'nió' ₄ a ₂qui ₂rë ₂'he' ⁵⁴ tog' ₂ quian' ⁵⁴ jág ₁ tí ₅, a ₂lë ₅ co ₂'nió' ₄ lau ₂ rë ₂jén' ₅ tog' ₂ 'nia' ₂, lë ₅ 'í ₁; quian ₂ 'nia' ² caun ₂ jui ₅ co ₂dsau ₅ a ₂lë ₅ 'í ₁ le ₁'au' ₂ co ₂'nió' ₄ bá ₄ jui ₁lia' ₂ jan ₂ 'liób ₂ i ₂rë ₂liób ₃ njí ₁ le ₁dsí ₅. ¹⁵ Chan' ₂ 'nia' ² rë ₂jáng' ₁ a ₂'é' ₄ jág ₁ dse ₃ a ₂ag ₃ tei ₄ ja ₁con ₂ dsa ₂, a ₂líng' ₅ në ₂jag ₄ bá ₄ jan ₂ 'liób ₂ chén' ₅ rë ₂ján ₁ rë ₂liin' ⁵⁴ ton ₅ lau ₂ tag ₅₄. ¹⁶ Ne ₄ ca ₂le ₃jé ₃ a ₂në ₅, jui ₁le ₂cha ₂ 'én' ₂ 'nia' ² ia ₁jaun ₂ lë ₅ në ₂jag ₄ co ₂'nió' ₄ caun ₂ njí ₁li' ₂ a ₂chan' ₄ 'nia' ² a ₂rë ₂quion' ⁵⁴ 'nia' ² a ₂long' ₅₄, co' ₅₄ a ₂jaun ₂ qui ₁éi ₃ 'ma ₂ chen' ₂ le ₁gui' ₂ si ₂ a ₂qui ₂jnáu' ₂ i ₂së ₃dsen ₃ jnái' ₂ 'nia' ₂. ¹⁷ Jui ₅ ma ₂lón' ₂ 'nia' ² chang' ₂ në ₅, jui ₁le ₅₄ bá ₄ jui ₁lia' ₂ lë ₅ njí ₁ 'i ₄ dsi ₄ 'liób ₂, lë ₅ 'í ₁; ton' ₂ quian ₂ 'nia' ² jág ₁ quió' ₅ Diú ₄ a ₂lë ₅ njí ₁tág ₂ quió' ₅ Jme ₂dsí ₂, a ₂cué' ₅ 'nia' ₂. ¹⁸ Chi ₁len' ₄ 'nia' ² Diú ₄ le ₃quian' ₅₄ Jme ₂dsí ₂, ca ₂le ₃jé ₃ 'e' ₂ caun ₂ a ₂lë ₅, ca ₂le ₃jé ₃ ne ₅₄ a ₂mi' ₂ 'nia' ² juig' ₂ Diú ₄. 'Uig' ₅₄ në ₅ në ₃, chan' ₂ 'nia' ² rë ₂jáng' ₁ co ₂tan ₅₄ mi ₄ 'nia' ² o ₄quió' ₄ ca ₂le ₃jín ₃ i ₂ma ₂tén ₅ le ₃quió' ₅ Diú ₄. ¹⁹ Chi ₁len' ₄ 'nia' ² Diú ₄ jáñ ₃, o ₄quió' ₃ jniá ₂, ia ₁jaun ₂ bá ₄ jmo ₃ Diú ₄ dsi ₃ 'a' ₂lia' ₂ juá' ₄ jág ₁, jaun ₂ nio ₃ tiá ₂ dsi ₃ në ₃ a ₂'é' ₄ jág ₁ dse ₃ a ₂jme ₁rë ₂'ma ₄ quió' ₅ Diú ₄. ²⁰ Diú ₄ ma ₂ca ₂chei ₃ jniá ₂ a ₂líng ₄ i ₂chen ₄ quiáin ₅₄ jág ₁ dse ₃; 'uig' ₅₄ në ₅ bá ₄ në ₃ dseng ₅₄ cadena 'eng ₅₄. Chi ₁len' ₄ 'nia' ² Diú ₄ ia ₁jaun ₂ nio ₃ tiá ₂ dsi ₃ 'é' ₄ jág ₁ dse ₃ la ₂, lia' ₂ con' ₂ dsi ₂ten ₅₄ ca ₂ting ₂ jmo ₅₄.

Cuag₂₃ Diú ₄ jé ₁ca ₂tó' ₂

²¹ Tíquico, rìn' ⁵⁴ jniog ₄ i ₂'niób ₃ guë' ₄ lin ₃, i ₂jme ₂ti ₃ i ₂jme ₂o' ₅₄ quian' ⁵⁴ ta ₁ quió' ₅ Te ₁gui' ⁵⁴, 'éi ₂ bá ₄ quian ₅ ca ₂le ₃jé ₃ jág ₁ tsí' ₃ 'nia' ² ia ₁jaun ₂ le ₃njí' ₅₄ 'nia' ² 'a' ₂lia' ₂ lë ₅ chang ₂, quian' ⁵⁴ e' ₂ a ₂jmo ₂₃ në ₃. ²² Jaun ₂ bá ₄ lë ₃ tsíin ₂ jniá ₂ ja ₁tion' ₅₄ 'nia' ², ia ₁jaun ₂ le ₃njí' ₅₄ 'a' ₂lia' ₂ lë ₅ chong ₂ jnia' ₅₄ ia ₁jaun ₂ cué' ₅₄ 'nia' ² lián' ₂ 'au' ₂.

²³ Jui ₁jmo ₅₄ Diú ₄ Tia ₅₄ quián ₂, quian' ₅₄ Te ₁gui' ₅₄ Jesucristo në ₃, 'e' ₅ tei ₄ tiong' ₅₄, 'nió' ₃ 'nia' ² ríng' ₂, 'én' ₂ 'nia' ² në ₃.

²⁴ Jui ₁jme ₂gu' ₅₄ bá ₄ Diú ₄ ca ₂le ₃jín ₃ i ₂tsá ₃ líg' ₂ jmig ₄ téi ₂ i ₂nio ₃ Te ₁gui' ₅₄ Jesucristo quián ₂ jniog ₄.

Co ₂në ₅.

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ FILIPENSES

Jmo₅ Pa₄ si₂ a₂chein₃ ne₄ Guá' i₂chan₂ juig₂ Filipos, tē₁lia' ₂'ein₅₄ né' ₃'má,

¹ Jniá₂ Pa₄, quiang'₅₄ Timoteo, lág₅ jnia'₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Jesucristo; jmo₂ jnia'₅₄ si₂ carta la₂ dsiang'₅₄ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ rin'₅₄ jniog₄ i₂tián'₅ Filipos i₂lě₅ 'í₁ quián₅ Cristo Jesús, ja₁con₂ dsa₂ i₂niog₅ ne₄ guá'₅, * quian'₅₄ ja₁con₂ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄† né₃. ² Jui₁jme₂gu'₅₄ Diú₄, jui₁'ag₅₄ bá₄ tei₄ 'au₂ 'nia'₂ jmo₃ Diú₄ Tia₅₄ quián₂ jniog₄, jmo₃ Te₁gui'₅₄ Jesucristo né₃.

Chi₂lén' Pa₄ Diú₄ o₄quió' ₄ dsa₂ i₂'én₂

³ Cué₅ ti₁'mag'₄ Diú₄ quiáng₃ lia'₂ co₂ráun₂ dsau'₂ dsi₃ 'nia'₂. ⁴ Lia'₂ co₂ráun₂ chi₂len'₄ jniá₂ Diú₄, o₄quián'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jín₃, co₂tan₅₄ lia'₂ 'io'₂ jéin₅, ⁵ ia₁ co₂dsia₅ bá₄ ma₂ja₂náu₅ jniog₄ quen'₂ bí₂ o₄quió'₄ jág₁ dse₃ ca₃le₃ jmig₄ le₂'uig₅₄ ca₂lia'₂ jnió₂ jmig₄ né₃. ⁶ Caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₃ líng₂, Diú₄ bá₄ i₂ca₂jme₃lió₃ jmo₂₃ ta₁ dse₃ ja₁con'₂ 'nia'₂, jme₃'ñia₂₃ ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ quió'₄ Cristo Jesús.

⁷ Dsi₂ten₅₄ bá₄ 'ag₅₄ dsi₃ le₂né₅ o₄quián'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jín₃, ia₁'i₄ dsi₃ jniá₂ 'nia'₂. Ia₁ quian'₅₄ jniog₄ rin'₅₄ co₂dsia₅ bá₄ guei₂ jniog₄ a₂jme₂gu'₅₄ Diú₄, tsá₃ a₂nag₅₄ jaun₂ a₂'eng₅₄ né'₃ 'má₃, o₃ jnia'₅₄ ne₄ dsi₂tan₅₄ dsiog₄ jniá₂ ja₁lé₂ le₃long₅₄ jág₁ dse₃, ton'₂ lé₂ le₃jáng'₄ jág₁ dsau₅ a₂té₃dsón'₂ bá₄ tí₅ jág₁. ⁸ I₂ñj₅ dsi₂jó'₃ bá₄ Diú₄ a₂ñj₄ lë₃ dsen₅₄ dsi₃ jniá₂ 'nia'₂ ca₂le₃jín₃, lia'₂ con'₂ lë₅ ñj₄ lë₃ Cristo.

⁹ Le₂la₂ bá₄ chi₂len'₄ jniá₂ Diú₄: a₂qui₂dsi₃jón₃ a₂jme₁'nió'₄ 'nia'₂ ríng'₂ 'ñjo₅ lin₃, lia'₂ ma₂té₂dsi₅₄ jaun₂ a₂qui₂rë₂ñj₂ dse₁'₂ 'nia'₂ a₂qui₂le₃quing'₅₄ 'nia'₂ jmig₄, ¹⁰ ia₁jaun₂ lé₂ le₃caun'₅₄ 'í₁'e₂ jaun₂ a₂dse₅₄ gué₄. Jaun₂ le₂né₅ bá₄ le₃chan'₂ 'nia'₂ tsá₃ qui₂le₁'ióg₄ jme₂dsi₂ quián'₂ 'nia'₂, jua'₅₄ qui₂le₁cán'₄ 'nia'₂ dso₄ jé₁ma₂té₂ rë₁té₃ jmig₄ quió'₄ Cristo. ¹¹ Le₂né₅ bá₄ ján₃, lé₂ jui₅ a₂i₁ño₄ 'nia'₂ a₂léi₄ a₂le₃jniá₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃ a₂niog₅ qui₂ma₂jmo'₅₄ 'nia'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo. Ca₂le₃jé₃ a₂né₅, Diú₄ bá₄ i₂gue₃ ti₁'mag'₄, qui₂le₃ju₁in'₂ né₃.

Tē₂le₃ quió₃ jniá₂, o₄quió'₄ Cristo bá₄ chang₂

¹² Rin'₅₄ jniog₄, 'nio₃ jniá₂ le₃ñj₁'₅₄ 'nia'₂, ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ ma₂i₃ñjig₂, tē₂le₃ lë₅ gué₄ dsón'₂ cué₂₃ bí₂ a₂dsi₃ag₅ jág₁ dse₃. ¹³ Le₂né₅ bá₄ le₁ñj₅ ca₂le₃jín₃ 'lióg₂ i₂tion'₅₄ ne₄ta₁ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ gué₄ riin'₅₄ né₃, a₂'eng₅₄ rë₂ñjig₅ 'uig₅₄ ia₁ a₂'éng₂ le₃quió'₅ Cristo. ¹⁴ 'Uig₅₄ ia₁ a₂rë₂ñjig₅ né₃, mei'₂ tsá₃ ca₂le₃jín₃ bá₄ rin'₅₄ jniog₄ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ ma₂qui₂ma₂ti₁n₂ bí₂ a₂'é₂ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂tiá₂ dsi₅, tsá₃ 'e₂ gau₂ cha₂.

¹⁵ A₂dsau₅ bá₄ jaun₂ chan₂ i₂lin₅₄ dsia₂₃ 'iin₂₃ Cristo a₂uig₅ dsí₅, dsia₂₃ mi'₅₄, ton'₂ chan₂ gué₂ i₂lin₅₄ dsia₂₃ a₂dse₃ dsí₅ 'iin₂₃ Cristo. ¹⁶⁻¹⁷ I₂le₂'éi₂ në₃ jmo₂₃ ia₁ a₂'ño₃, ia₁ ñj₅ rë₂'eng₅₄ ja₁lá₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂long₅₄ jág₁ dse₃. Dsa₂ i₂le₂ne₁ në₃, dsia₂₃ 'iin₂₃ Cristo cha₂ a₂'in₅ dsí₅ a₂jñia'₅₄ con'₂ 'in₂ dsí₅ le₃chain₂ dse₃ guioin₅₄ bá₄, on₃jua'₅₄ rë₂'a₂té₃dsón'₂ lë₅ dsí₅; a₂'ño₃ jmog'₂ jniá₂ cué₃ o₂me'₅₄ dsí₅ tē₂lia'₂ eng₅₄ rë₂ñjig₅. ¹⁸ La₁ tsá₃ cha₂ 'e₂ a₂jaun₂. Jñia'₅₄ lia'₂ jui₁'ë₅₄ dsa₂ jág₁ quió'₅ Cristo, ca₂le₃jé₃ ne₅₄ 'a₂ lia'₂ jmo₃ dsa₂, jua'₅₄ a₂dse₃ dsí₅ o₃ a₂tsá₃ dse₃ dsí₅ 'e₂. Tion₅₄ bá₄ jéin₅ jniá₂ 'io'₂.

'A₂ con'₂ dsón'₂ jmo₅₄ jniá₂ 'io'₂, ¹⁹ ia₁ guion₄ bá₄ jniá₂ jaun₂, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂né₅, o₃'ing₅ a₂lióng₂ con'₂ dse₃, tē₂le₃ ia₁ a₂mi'₂ 'nia'₂ ne₄ Diú₄ o₄quió₃, tē₂le₃ quian'₅₄ bí₂ a₂cué₅ jme₂'o₅₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Jesucristo né₃. ²⁰ Ia₁ chi₁jan₁ jniá₂ 'in₂ dsí₃ a₂tsá₃ tē₂tsing'₅₄ o₂guí'₃ quian'₅₄ 'i₁caun₂, jaun₂ tē₂le₃ lë₅ gué₄ 'ag₃ caun₂ dsí₃, ia₁jaun₂ le₃jniá₂ a₂jlán'₁ Cristo jui₅ ni₁ñj₃ jniá₂,

* ^{1:1} griego: epískopos. † ^{1:1} griego: diákonus. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Hechos 6:1-7; 21:8.

o₁jnjia'₅₄ la₂ chang₂, o₃ jóng₂ 'e₂. ²¹ Ia₁ tē₂le₃ quió₃ jniá₂, o₄quió'₄ Cristo bá₄ chang₂, ján₃ bá₄ a₂ca₂lág₃ co₂'nió'₄ a₂tē₁dsi₅₄ nē₁ca₂jong₃. ²² Ia₁ nē₁jua₂ caun₂ chang₂ 'ojió'₃ ni₁ñí₅ la₂, caun₂ lé₂ le₃jmo₅₄ bá₄ ta₁ a₂dse₃ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄. Jaun₂ lē₃ tsá₃ guion₄ jniá₂ 'e₂ quio'₅₄. ²³ 'Njo₅ juí'₅ líng₂ na₅ bá₄ jaun₂ a₂quio'₄ jniá₂ jé₁le₃tin₃ le₂nē₅: tē₂le₃ ca₂ton₂, 'nio₃ jua'₅₄ jóng₂ nég'₄ i₁gua₃ quian'₅₄ Cristo, a₂nē₅ bá₄ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ tē₂le₃ quió₃ jniá₂; ²⁴ la₁ tē₂le₃ ca₂ton₂ gué'₂ nē₃, 'nio₅ gué₄ dsen₅₄ ta₁ ja₁con₂ 'nia'₂, 'nió'₅ le₃chang₂ 'ojió'₃ ni₁ñí₅ la₂. ²⁵ Jaun₂ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₃ líng₂ le₂nē₅, jaun₂ jan₅₄ bá₄ gué₄ jniá₂ quian'₅₄ 'nia'₂, ia₁jaun₂ lé₂ le₃jme₁'on₁ jniá₂ 'nia'₂ a₂náu'₁ tiá₂ a₂o₁nóg'₅ ne₄ jui₅ a₂jmó'₂ 'nia'₂ 'io'₂ gué₄ a₂'éng'₂, ²⁶ ia₁jaun₂ dsi₃tsón₃ a₂jmó'₂ 'nia'₂ 'io'₂ le₃quió'₅ Cristo Jesú_s o₄quió₃ jniá₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂quian'₄ jniá₂ 'nia'₂.

²⁷ Jnja'₅₄ lia'₂ cán₂ 'nia'₂ caun₂ jui₅ con₂ dsi₁ten₅₄ lia'₂ con₂ lě₅ jág₁ dse₃ quió'₅ Cristo. Le₂nē₅ jaun₂, o₁jnjia'₅₄ la₂ ca₂dsióg₃ jniá₂ i₁jag₁₂, o₃ tsá₃ ca₂dsióg₃, o₃ chi₂jua'₂ tē₂le₃ ca₂ñjós₃ gué₄ uíng₂ 'e₂, la₁ 'nio₃ jniá₂ dsi₁lé₂ jág₁ le₃guion₅₄ a₂chan'₂ 'nia'₂ tióng'₂ tiá₂, 'ei₅ caun₂ jág₁ le₃quió'₅ jme₂dsí₂, jme₂'ojió'₄ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃ co₂dsia₅ o₄quió'₄ jág₁ dse₃ a₂'éin₂ jniog₄. ²⁸ Tsá₃ lē₁can₂ 'nia'₂ jué'₅ 'e₂ qui₂quiong₅ jui₅lia'₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ 'nia'₂. Ia₁ a₂nē₅ jau'₂ 'í₁ rë₂ a₂lén₄ dsa₂ 'éi₂ a₂tioin'₅₄ jui₅ ja₁dsi₃'éin₂; la₁ le₂jaun₂ gué'₂ ján₃ jau'₂ léi₄ rë₂ táng₃ a₂tion'₅₄ 'nia'₂ jui₅ ja₁tíng'₄; a₂nē₅ bá₄ a₂já₅ quió'₅ Diú₄. ²⁹ Ia₁ 'uig₅₄ quió'₄ Cristo ca₂ñjí₂ 'nia'₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ le₃'én'₂ 'nia'₂ le₃quió'₅, ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ ñag'₅₄ uig₅ o₄quió'₄, ³⁰ ia₁ co₂rë₂ bá₄ 'nei₂ dsi₂ñjí₂ 'nia'₂ jui₅lia'₂ ma₂tē₂ ne'₅₄ 'nia'₂ a₂dsi₂ñjí₂ jniá₂, con₂ siá'₂ táng₃ rë₂nē₃ rë₂ñjí'₅₄ 'nia'₂ lia'₂ ma₂dsi₂ñjí₂ jaun₂ bá₄.

2

A₂ lia'₂ ca₂jmo₃ Cristo sioin₅, 'a₂ lia'₂ ca₂rë₃jui₂ín₂ táng₃

¹ Jaun₂ le₂nē₅, chi₂jua'₂ qui₂gue'₂ 'nia'₂ lián'₂ le₃quió'₅ Cristo, chi₂jua'₂ 'a₂ lia'₂ 'nio₃ 'éi₂ 'nia'₂ qui₂ag₂₃ bá₄ dse₃ 'au'₂, chi₂jua'₂ 'ei₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ quiáin₅, chi₂jua'₂ cha₂ a₂ua₁ ñéi₂ 'au'₂ 'nia'₂ ríng'₂; ² jme₁ jnia₅ 'nia'₂ o₂'ojió₃ dsi₃ jniá₂, a₂tión'₂ 'nia'₂ 'ei₅ caun₂ jág₁, quian'₅₄ 'nia'₂ ríng'₂ 'nió'₃ 'nia'₂, tē₂le₃ quian'₅₄ jan₂ Jme₂dsí₂, ca₂ne₅₄ bá₄ ta₁ tión'₂ 'nia'₂. ³ I₁caun₂ tsá₃ lē₁jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂jnjia'₅₄ dse₃ ja₁con₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ on₃ gué'₂ jmo₂ 'nia'₂ róng'₂. Jmo₄ bá₄ 'nia'₂ meg'₂, jmo₄ 'nia'₂ 'au'₂ ja₂lin₃ gué₄ dsen₃ rín'₂ 'nia'₂ con₂ gué₄ guiong'₅₄ 'nia'₂. ⁴ I₁jan'₂ 'nia'₂ tsá₃ ca₂ne₅₄ 'no'₂ jua'₅₄ a₂jnjia'₅₄ con₂ dse₃ ja₁con₂ 'nia'₂ guiong'₅₄, 'nió'₂ bá₄ 'nia'₂ a₂dse₃ quió'₅ ja₁con₂ i₂sián'₂ ján₃.

⁵ Juile₅₄ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ jui₅lia'₂ ca₂lē₃ dsi₅ Cristo Jesú_s:

⁶ Ia₁ o₁jnjia'₅₄ la₂ lín₅ 'éi₂ nió'₄ quió'₅ Diú₄,

on₃jua'₅₄ jaun₂ ca₂jmo₃ dsí₅ a₂ca₂tíin₂ tion₅₄
a₂léin₂ co₂riin₂ quiaín₅₄ Diú₄,

⁷ tē₂le₃ ca₂jmo₃ bá₄ 'éi₂ cau₅ a₂jme₁tíin₂ ně₃,
nē₂ Jag₄ bá₄ a₂tsá₃ 'e₂ quein₅,

ca₂can₃ jui₅ ca₂já₃ a₂lín₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃,
jme₁ca₂rë₃cháin₃ a₂lín₅ dsa₂ mi₂güíg₃.

⁸ Jme₁ma₂ca₂rë₃jniá₂ a₂lín₅ dsa₂ ně₃,
ca₂jmo₃ mei'₂.

Jaun₂ gué₄ ca₂lín₃ jan₂ i₂ca₂rë₃ne'₅₄,
ca₂jme₃ti₃ ně₃,

ca₂le₃jé₃ ca₂guein₃ 'mú₃,
ca₂lia₂ jnia'₅₄ lia'₂ ca₂dsióg₃ 'mú₃ tē₃toin₅₄ cróg₄.

⁹ 'Uig₅₄ jaun₂, Diú₄ ně₃, ja₂lin₃ gué₄ ñei₅ ca₂jme₃juag'₂,
ján₃ gué'₂ ca₂dsiog₃ a₂lín₅ ta₁ jué'₂ a₂goin₂
a₂quein₅ gué₄ 'ñio₅ lín₃ con₂ gué₄ ca₂le₃jí₃,

10 ia₁jaun₂ tē₂le₃ ne₄ 'éi'₃ a₂gon₂ Jesús,
 jui₁chi₂jné₃ ca₂le₃jín₃ i₂tion'₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃,
 quian'₅₄ i₂tion'₅₄ gua'₅₄ 'uë₃,
 quian'₅₄ i₂tion'₅₄ le₃né₃ 'uë₃ ně₃;
 11 ia₁jaun₂ tion₃ ca₂le₃jé₃ le₁tsi'₂ dsa₂
 a₂dsón'₂ bá₄ lín₅ Jesucristo Te₁gui'₅₄,
 jaun₂ le₂né₅ le₃juin'₂ Diú₄ Jmei₂.

Lín₅ dsa₂ quián₅ Cristo nē₂jag₄ bá₄ si₂ tē₂le₃ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃

12 'Uíg₅₄ jaun₂ ně₃, 'nia'₂ rín'₅₄ jniog₄, jui₁lia'₂ ma₂ja₂nóg'₅ ma₂rë₂ten'₅₄ tián₂ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ jme₁eng₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂, tē₂le₃ 'ñio₅ lin₃ gué₄ ca₂tín'₂ 'nia'₂ nág'₁ gau₂ rë₂né₃, tē₁lia'₂ 'eng₅₄ uíng₂. Jme₁le₅₄ bá₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ jui₁lia'₂ ta₁ a₂ma₂lóng'₂, jmo₂ 'nia'₂ meg'₂ 'ei₅ gau₂. 13 Ia₁ Diú₄ bá₄ i₂jmo₅ ta₁ ja₁con'₂ 'nia'₂, a₂qui₂lë₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂dse₃, a₂qui₂lë₂ ta₁ ján₃, lia'₂ con'₂ lë₅ a₂'ñio₂ dsí₅.

14 Jmo₄ ca₂le₃jé₃, la₁ tsá₃ jmo₂ jua'₅₄ tsáu₅ 'au'₂ 'nia'₂ ríng'₂ a₂chi₂'iín'₄ 'nia'₂, on₃ guë'₂ jmo₂ 'nia'₂ mí'₅₄, 15 ia₁jaun₂ bá₄ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ le₃bógl₂ dso₄ on₃ guë'₂ jua'₅₄ cha₂ a₂rë₂cán'₄ 'nia'₂, jmo₄ 'nia'₂ a₂líng'₅ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄ i₂tsá₃ 'e₂ rë₂cán'₄, i₂tsá₃ 'e₂ rë₂'ñjó₄ jé₄ quió'₄ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂rë₂gán₃ dsí₅. 'Nia'₂ bá₄ líng'₅ jui₁lia'₂ nei₅, a₂jmo'₂ tág₅ ne₄ quió'₅ caun₂ mi₂güíg₃ qui₁né'₃, 16 ja₁o₂can'₄ 'nia'₂ jág₁ dse₃ a₂le₃chan₂ dsa₂. Le₂né₅, jé₁ma₂té₂ rë₁guan'₂ Cristo, lé₂ le₃jmo₅₄ jniá₂ nē₂jag₄ a₂rë₃tan₅₄ jniá₂ o₄quián'₂ 'nia'₂, jé₁ma₂cha₂ caun₂ léi₄ a₂tsá₃ jua'₅₄ a₂lë₁ca₂ñj₃ co₂chi'₅₄, on₃ guë'₂ jua'₅₄ ca₂jmo₃ ta₁ a₂tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄. 17 La₁ jui₁'a₂ guë₃ la₂ ca₂quíng₂ a₂léng₂ rë₂jeng'₅₄ ne₄ Diú₄, o₄quió'₄ a₂'én'₂ 'nia'₂, 'ñio₅ lin₃ 'io'₂ jéin₅ jniá₂, quian'₅₄ bá₄ jniog₄ rín'₅₄ a₂jmó₁ 'io'₂ ca₂le₃jág₃. 18 Jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂ ján₃, jme₁quiong'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jniá₂ a₂jein'₅ jniá₂ 'io'₂.

Timoteo quian'₅₄ Epafroditó

19 Nē₁jua'₂ 'nio₃ Te₁gui'₅₄ Jesús, 'ín₂ dsi₃ jniá₂ tsíng₅₄ ñi'₅₄ ta₁ Timoteo dsi₃jiin₅₄ 'nia'₂, ia₁jaun₂ 'ñio₅ lin₃ gué₄ 'io'₂ jmo₅₄ jé₁ma₂ca₂rë₃guion₅₄ jniá₂ 'a₂ lia'₂ chan'₂ 'nia'₂. 20 Ia₁ 'i₁jan₂ i₂sián'₂ tsá₃ chan₂ i₂lë₅ dsi₂jiog₅ dsí₅ co₂rë₂ jui₁lia'₂ dsi₂jiog₅ dsi₃ jniá₂, jua'₅₄ i₂'i₅ dsí₅ tē₂dsón'₂ a₂dse₃ tē₂le₃ ja₁con'₂ 'nia'₂; 21 ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ 'no'₂ a₂dse₃ quió'₅ guioin₅₄, tsá₃ dsan₂ dsí₅ a₂'ín₅ dsí₅ ja₁con₂ Cristo Jesús. 22 La₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ 'nia'₂ ma₂ñi'₅₄ 'a₂ lia'₂ ma₂ca₂jme₃jnia₅ Timoteo a₂tiin₂ a₂ñj₅ a₂ma₂ja₂náu₅ jnia'₅₄ quiain'₅₄ a₂jme₂tí₁ a₂qui₂é₅ jág₁ dse₃, ma₂já₅ jme₂ti₃ co₂lë₅ ne₄ Te₁gui'₅₄ jui₁lia'₂ jan₂ chi'₂ i₂jme₂'on₅₄ jmei₂. 23 Le₂né₅ 'ín₂ dsi₃ caun₂ jmig₄ a₂tsiin₅₄ dsi₂jiin₁₂ 'nia'₂ jé₁ma₂ca₂rë₃guion₅₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ tē₂le₃ quió₃ ja₁lá₃. 24 La₁ia₁ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₃ ja₁con₂ Te₁gui'₅₄, 'nio₃ bá₄ jniá₂ dsiógl₄ ñi'₅₄ ta₁ i₁jíng₁₂ 'nia'₂.

25 La₁ tion₅₄ 'níó'₅ ján₃, lín₂ jniá₂, dsiang'₅₄ Epafroditó, i₂lín₅ i₂quiang'₅₄ jmo₂₃ ta₁ quen'₂ jnia'₅₄ bí₂ co₂dsia₅ quiain'₅₄, i₂ca₂chen'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄ o₃can₅ a₂'níó'₅ quió₃. 26 'Éi₂ nē₃ 'ñio₅ lin₃ 'ín₅ dsí₅ jíin₂ ca₂le₃jín₃ 'nia'₂, 'ñio₅ i₅ dsí₅ ia₁ ca₂rë₃ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂ca₂rë₃dso'₅₄ 'éi₂. 27 Dsón'₂ bá₄ jaun₂ ca₂rë₃dso'₅₄, jnia'₅₄ mei'₂ tsá₃ ca₂join₃; la₁ ca₂dsia₃ bá₄ Diú₄ ñéi₂ dsí₅ quió'₅, on₃jua'₅₄ rë'₂ jmá'₃ ja₁con₂ 'éi₂, ia₁ ca₂dsia₃ bá₄ ñéi₂ dsí₅ jniá₂ ně₃, ia₁jaun₂ tsá₃ ñí₄ lë₃ 'lia'₂ dsí₃ tsá₃ len₅ 'a₂ con'₂ ma₂chang₂ quian'₅₄ o₂i₁ dsi₅. 28 'Uíg₅₄ jaun₂ nē₃ 'ñio₅ gué₄ lë₂ dsí₃ dsiain'₅₄, ia₁jaun₂ jmó'₂ 'nia'₂ 'io'₂ jíin₅₄ táng₃, ia₁jaun₂ tsá₃ ñí₄ lë₃ chang₂ i₅ dsi₃. 29 Guein₅₄ 'nia'₂ ca₂lia'₂ a₂'ñio₂ 'au'₂ gué₄ lin₃, a₂lín₅ 'éi₂ jan₂ rín₂ 'nia'₂ tē₂le₃ ja₁con₂ Te₁gui'₅₄, jme₁gon'₃ bá₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ 'éi₂, 30 ia₁ ca₂juig₄ bá₄ mei'₂ tsá₃ ca₂join₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Cristo. Ca₂can₃ caun₂ jui₅ go'₂ ja₁lé₂ le₃quín₃ jme₂dsí₂ quió'₅ a₂jme₃ 'ñiai₂₃ jme₃'o₅₄ a₂tsá₃ lë₂ le₃jme₁'o'₁ 'nia'₂.

3

Jui₅ a₂të₃dsón₂ dsau₅

¹ Në₃ në₃, 'nia'₂ rïn'₅₄ jniog₄, jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄. Të₂le₃ ja₁con₂ jniá₂, 'i₁ca₂juig₄ o₂me'₅₄ dsí₅ tsá₃ cha₂ jua'₅₄ a₂juá'₄ táng₃ jniá₂ a₂ma₂juá'₃ ne₄ si₂, ia₁ con'₂ lë₅ co₂jñia₅₄ të₂le₃ ja₁con'₂ 'nia'₂.

² Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂chan₂ jmo₅ líin₅ lia'₂ líin₅ dsí₂ji'₅₄, i₂jmo₅ a₂'lig'₅₄, dsa₂ i₂qui₂ti₅ ni₁ñjí₁₂; ³ ia₁ jniog₄ bá₄ i₂të₃dsón₂ lá₅ dsa₂ co₂'nió'₄ i₂ma₂qui₂rë₂uìng₄ lo₄, jniog₄ con'₂ i₂jme₂juín₁ Diú₄ a₂gu₂dsí₂. Jaun₂ o₂'ñjó₃ o₂jñia₃ dsí₅ jniog₄ ia₁ lá₅ i₂quián₅ Cristo Jesú_s, tsá₃ jaun₂ 'í₂ dsí₅ jniog₄ jui₁lia'₂ a₂jmo₅ dsa₂ co'₅₄ ni₁ñjí₅, ⁴ o₁jñia'₅₄ jniá₂ rë'₂ ján₃ jme₁ca₂ting₂ jme₁jmo₁₂ 'í₂ dsí₃ a₂në₅.

Chi₂jua'₂ 'ein₂ líin₂ cha₂ 'uig₅₄ a₂'í₂ dsí₅ ni₁ñjí₅, të₂le₃ lë₅ guë₄ tson₂ bí₂ chan₂ jniá₂ 'uig₅₄ a₂jaun₂: ⁵ jme₁ca₂dsin₃ jñia₃ jñig₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃cháng₃ bá₄ ca₂ti₃ dsa₂ lo₃; ia₁ líng₅ dsa₂ tsí₁jon₂ israelitas, téng₅ le₃quió'₅ co₂nió'₃ dsa₂ quián₅ tsí₁jon₂ Benjamín; líng₅ hebreo ia₁ ja₁jaun₂ chang₂ líng₅ chi'₂ quián₅ dsa₂ hebreos. Fariseo bá₄ jme₁líng₄ lia'₂ con'₂ lë₅ jme₁ñjí'₂ dsí₃ Si₂ 'Éi'₃; ⁶ jui₁lia'₂ a₂dsen₅₄ dsí₃ guë'₂, ca₂lia'₂ qui₂ca₂co₃'én₃ jniá₂ dsa₂ quián₅ guá'₅; ton'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ jme₁chang₂ quian₅₄ jui₅ dse₃ lia'₂ con'₂ lë₅ 'Éi'₃ Juá'₅, 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃jme₁bó₂ dso₄.

⁷ La₁ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ le₃jua'₅₄ jág₁a₂të₁dsí₅₄ le₃quió₃ jniá₂, a₂jaun₂ jmo₅ jniá₂ dsí₃ a₂ma₂i₃'én₂ le₃quió'₅ Cristo. ⁸ Dsón₂ bá₄ jaun₂, të₂le₃ lë₅ guë₄ jmo₅ jniá₂ dsí₃ në₂jag₄ bá₄ a₂ma₂i₂'én₂ ca₂le₃jé₃, ia₁ tsá₃ quin₅ 'a₂ con'₂ quen₅ a₂ma₂ca₂rë₃cuíng₅ Cristo Jesú_s Te₁gui'₅₄ quiáng₃. 'Uig₅₄ quió'₄ Cristo bá₄ ma₂i₂'én₂ jé₂ a₂jaun₂ quió₃. Jmo₅ jniá₂ dsí₃ në₂jag₄ bá₄ jme₁qui₅ a₂jaun₂, ia₁ 'nio₃ jniá₂ lé₂ ja₁con₂ Cristo; ⁹ 'nio₃ jniá₂ dsióg₄ ja₁con₂ 'éi₂, on₃ja₁'54 a₂chang₂ quian₅₄ jui₅ co₂dsau₅ a₂ting₂ 'ñjó₃ lia'₂ con'₂ lë₅ 'Éi'₃ Juá'₅, të₂le₃ ia₁ a₂quian₄ jniá₂ jui₅ co₂dsau₅ a₂cué₅ Diú₄ cué₅ i₂'én₂ le₃quió'₅ Cristo. Co₂nió'₄ le₃jua'₅₄, a₂chan₂ dsa₂ quian₅ caun₂ jui₅ co₂dsau₅ a₂já₅ le₃quió'₅ Diú₄ 'uig₅₄ cho'₅₄ të₂le₃ ia₁ a₂'én₂ bá₄ dsa₂. ¹⁰ A₂'nio₃ jniá₂ le₃cuíng₅ Cristo bá₄, 'nio₃ jniá₂ can₅₄ jui₅bí₂ a₂ca₂jein'₅₄; ján₃ guë'₂ can₅₄ jui₅ jmi₁uig₅ a₂ca₂can₃ 'éi₂, ján₃ guë'₂ a₂dsióg₄ jniá₂ léng₂ jui₁lia'₂ jme₁lin₄ 'éi₂ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂join₃, ¹¹ ia₁jaun₂ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₃ dsióg₄ jniá₂, chi₂jua'₂ lé₂, a₂jeng'₅₄ jin₄ 'lag₄.

Jui₅ ja₁ca₂tág₂ i₁no₁ ja₁lë₄ léi₄ dsí₁no₃

¹² On₃ja₁'54 guë'₂ a₂ma₂ca₂dsióg₃ jniá₂, on₃ guë'₂ ma₂ca₂rë₃'ñja₅ quió₃. La₁ caun₂ nei₅₄ bá₄ ne₄ jui₅ jme₁'ñjó'₄ a₂'í₂ dsí₃, jui₁lia'₂ ca₂jme₃'ñjó'₃ Cristo jniá₂. ¹³ Rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ jmo₅ jniá₂ dsí₃ jua'₅₄ a₂ma₂ca₂jme₁'ñjó'₄ jniá₂ a₂jaun₂. La₁ia₁ caun₂ la₂ bá₄ jmo₅ jniá₂: a₂qui₂dsí₃'én₂ dsí₃ a₂qui₂ma₂ñjí₂, a₂quín₄ bí₂ a₂tió₄ nei₅₄ le₃ne₄ jui₅, ¹⁴ a₂dsióg₄ jniá₂ ja₁lë₄ léi₄ ja₁ca₂ting₂ dsióg₄, ja₁i₁gue₃ jniá₂ premio a₂të₂ Diú₄ cué₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ a₂cué'₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ le₃quió'₅ Cristo Jesú_s. ¹⁵ Ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ i₂ma₂le₁'ñja₅ quián₂, ca₂tág₂ dsí₃jñia₅ dsí₅ le₂jaun₂. Në₁ja₂ cha₂ ja₁lin₅₄ a₂ñjí'₂ 'au'₂ 'nia'₂ le₂siá'₂, Diú₄ bá₄ jmo₃ jnio₂ ne'₅₄ 'nia'₂ a₂jaun₂ ján₃. ¹⁶ Jñia'₅₄ lia'₂ ca₂tág₂ jniog₄ a₂i₁nio₁ lia'₂ ma₂ja₂náu₅.

¹⁷ Rin'₅₄ jniog₄, quian₂ 'nia'₂ jui₅ co₂lë₅ con'₂ lë₅ jui₅ ma₂guio₃ jniá₂, jag₄ 'nia'₂ rë₂ ján₃ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂chan₂ lia'₂ con'₂ lë₅ ma₂ca₂jme₁tin₅ jnia'₅₄ 'nia'₂. ¹⁸ Ia₁ jui₁lia'₂ ma₂ca₂juig₂ jniá₂ 'nia'₂ 'lióng₂ ráun₂, con'₂ siá'₂ juá'₅ bá₄ guë₄ có₂'n₂ táng₃ ca₂le₃jé₃ dsá₂ jñig₂ jme₁ne₃, ia₁ juín₅ i₂chan₂ co₂'nió'₄ i₂io'₅₄ a₂ca₂jmo₃ Cristo ne₄ cróg₄. ¹⁹ Jé₁ca₂tó'₂ dsí₁lein₃ ja₁dsí₃'éin₂. Ia₁ i₂co₂'nió'₄ i₂lín₅ diú₄ quiáin₅ co₂'nió'₄ a₂lag₃ në₁rë₂can'₂ tú'₅ bá₄, 'ñjo₅ róin₂ jmo₂₃ a₂'nió'₄ jme₁cán₂ o₂gui'₃. Jmá'₃ lia'₂ quió'₅ a₂cha₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂ bá₄ dsí₂jiog₅ dsí₅. ²⁰ La₁ jniog₄ në₃ lá₅ dsa₂ i₂tén₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, jñia'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ le₁jñia₁ jniog₄ dsen₅₄ dsí₅ a₂jñió'₂ ja₁jaun₂ jan₂ i₂lió₂, i₂lín₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo. ²¹ 'Éi₂ bá₄ jme₃tsín₃ ni₁ñjí₁ jniog₄

a₂dsi₃'én₂ la₂, ia₁jaun₂ lé₂ lia'₂ jlá'₁ ní₁ní₁₂ 'ñiog₅. Jmo₃ bá₄ a₂jaun₂ tē₂le₃ quian'₅₄ bí₂ a₂'io₂₃ a₂tíin₂ dsia₃ o₄gú₃ 'ñiog₅ ca₂le₃jé₃.

4

Jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂ co₂tan₅₄ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄

¹ Jaun₂ lë₃, rín'₅₄ jniog₄, 'nia'₂ i₂'nióg₃ gué₄ lin₃, i₂ní₄ lë₃ 'ín₅ dsi₃ jing₅₄; 'nia'₂ bá₄ líng'₅ a₂ní₄ dse₃ 'ei₅ dsi₃, 'nia'₂ bá₄ líng'₅ co₂'nió'₄ premio quió₃, juí₁chan'₂ bá₄ 'nia'₂ le₂né₅ jaun₂ né₃, tión'₂ 'nia'₂ tiá₂ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄.

² Chi₂len'₄ jniá₂ Evodia quian'₅₄ Síntique ján₃, jmo₄ 'nia'₂ caun₂ jág₁ jin₄ ríng'₂ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄. ³ Quian'₅₄ 'ne₂, rín'₅₄ jniog₄ i₂co₂dsia₅ jmo₂ ta₁, juí₂jniá₂ 'ne₂ a₂jme₁'ong'₁ dsa₂ mí₂ rín'₅₄ jniog₄ né₅, ia₁ 'éi₂ ca₂quín'₃ bí₂ i₂quian'₄ jniá₂ jme₁ca₂'é₃ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, quian'₅₄ Clemente né₃ quian'₅₄ gué₄ rín'₅₄ sián'₂ ca₂jmo₃ ta₁ quian'₅₄ jniá₂. Ma₂le₁ton₅ lia'₂ chein₂ ne₄ si₂ a₂le₃chain₂ co₂tan₅₄.

⁴ 'Io'₂ jmo₄ 'nia'₂ co₂tan₅₄ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄. Cón'₂ siá'₂ juá'₅ táng₃, i'io'₂ jmo₄ 'nia'₂!

⁵ Juí₁le₂jniá₂ a₂'ua₁ 'au'₂ 'nia'₂ jé₄ quió'₅ le₃jín₃ dsa₂, ia₁ ma₂ja₂quián₃ guan'₂ Te₁gui'₅₄.

⁶ Tsá₃ jmo'₂ 'nia'₂ i₅'au'₂ 'i₁caun₂. La₁ chi₂jua'₂ e₂ lë₅, chi₂len'₄ 'nia'₂ Diú₄; mí₄ 'nia'₂ ne₄ 'éi₂ ton'₂ ján₃ gué'₂ cué'₅₄ 'nia'₂ ti₁'mag'₄ 'éi₂. ⁷ Jaun₂ Diú₄ bá₄ jmo₃ í₁ jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ a₂qui₂dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ né₃, tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesú_s. Diú₄ bá₄ jmo₃ a₂'ag₃ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂ ñag₅₄ gué₄ lin₃ con₂ gué₄ a₂lé₂ le₃ní₂ dsa₂.

Jui₁dsi₂jiog₅ 'au'₂jmá'₃ a₂dse₃

⁸ Jaun₂ lë₃, rín'₅₄ jniog₄, jui₁dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂ jui₁'e₂ a₂tí₅ dsón'₂, jui₁'e₂ a₂ca₂tín₂ jme₃gó'₃ dsa₂, jui₁'e₂ a₂dsi₂ten₅₄, jui₁'e₂ a₂le₁jé₃, jui₁'e₂ a₂'io'₂, jui₁'e₂ a₂quen₅ jág₁ dse₃; chi₂jua'₂ cha₂ a₂jlá'₁ a₂ca₂tín₂ 'ag₃ dse₃ jág₁, a₂jaun₂ bá₄ jui₁dsi₂jiog₅ 'au'₂ 'nia'₂. ⁹ Jme₁dsau₅ 'nia'₂ caun₂ a₂ma₂gue'₅₄ 'nia'₂, a₂ma₂ca₂jme₁tag₅ a₂ma₂nei'₂ 'nia'₂ ma₂juá'₃ quian'₅₄ a₂qui₂ma₂té₂ ne'₅₄ ma₂jag'₅₄ 'a₂ lia'₂ jmo₅ jniá₂: le₂jaun₂ jmo₄ 'nia'₂. Jaun₂ Diú₄ né₃ i₂jmo₅ 'ag₅ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂, 'ein₅₄ ja₁con'₂ 'nia'₂.

Cué₅ Pa₄ ti₁'mag'₄ cué'₅ dsa₂ Filipenses

¹⁰ 'E₂ gué₄ tē₅ dsi₃ 'io'₂ jéin₅ gué₄ lin₃ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ 'a₂ lia'₂ lë₃ a₂ca₂dsáu'₃ táng₃ 'au'₂ 'nia'₂ jniá₂. Tsá₃ 'nio₃ jniá₂ juá'₄ jua'₅₄ a₂ma₂l₂'én₂ 'au'₂ 'nia'₂ jniá₂, tē₂le₃ ia₁ a₂tsá₃ ma₂cuí₃ jmi₄ jme₁'o₁ bá₄. ¹¹ On₃jua'₅₄ rë'₂ juá'₅ jniá₂ ia₁ a₂ca₂rë₃'nió'₃ quió₃; ia₁ jniá₂ né₃ ma₂ca₂rë₃tín₃ bá₄ jniá₂ a₂'ei₅ dse₃ dsi₃ chi₂jua'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂chang₂. ¹² Ma₂guion₄ bá₄ jniá₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ jme₁rë₂chang₂ te₂ñég₂, ján₃ gué'₂ guion₄ jniá₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂qui₂rë₂tsón₂ quió₃. Jaun₂ ma₂ca₂rë₃tín₃ bá₄ a₂chéng'₅ tiá₂ jui₁lë₄ bá₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ chang₂. Cha₂ jme₁lin₅₄ qui₂rë₂tang₅₄ dse₃ lin₃, o₃ 'ong₅₄ 'e₂ jme₁lin₅₄. Cha₂ jme₁lin₅₄ qui₂rë₂tsón₂, o₃ a₂tsá₃ 'e₂ cha₂ mei'₂ 'e₂. ¹³ Ca₂le₃jé₃ bá₄ qui₅₄ jniá₂ jmi₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo i₂cué₅ bí₂. ¹⁴ La₁ia₁, dse₃ bá₄ jaun₂ ca₂quen'₄ 'nia'₂ o₂i₁ dsi₅ a₂quian₄ jniá₂.

¹⁵ Jui₁lia'₂ ma₂ñí₅₄ 'nia'₂, rín'₅₄ jniog₄ i₂chan₂ juí₂ Filipos, lia'₂ con₂ jme₁ca₂jme₁lió₄ jniá₂ ca₂'é₃ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, jme₁ca₂o₃'ín₃ jniá₂ 'uë₃ Macedonia, 'i₁caun₂ guá'₅ tsá₃ ca₂jme₃quen'₄ tē₂le₃ quian'₅₄ cu₄; jñia'₅₄ lia'₂ 'nia'₂ bá₄. ¹⁶ Ia₁ lia'₂ con₂ jme₁'en₅₄ jniá₂ juí₂ Tesalónica, on₃jua'₅₄ co₂ráun₂ ca₂jme₁'o₁ 'nia'₂ jniá₂, ca₂chen'₂ 'nia'₂ cu₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂ca₂rë₃'nió'₃ quió₃. ¹⁷ On₃jua'₅₄ rë'₂ a₂dsi₂jiog₅ dsi₃ a₂jñia'₅₄ caun₂ le₃cha₂ a₂ca₂tín₂ jniá₂ a₂qui₁gue₅₄; a₂jaun₂ bá₄ 'nio₃ jniá₂ a₂le₃cha₂ 'uig₅₄ a₂jme₃'mag'₂ Diú₄ quián'₂ 'nia'₂. ¹⁸ La₁ ma₂gue₃ bá₄ jniá₂ le₃jé₃, tē₂le₃ lë₅ gué₄. Quian'₅₄ a₂ca₂chen'₂ 'nia'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ Epafrodito, ma₂rë₂tsón₂ bá₄ quió₃. A₂ca₂chen'₂ 'nia'₂ jaun₂ quió₃, lë₅ jui₁lia'₂ lë₅ caun₂ a₂rë₂jen₅₄ ne₄ Diú₄ a₂ja₂ mí₂juig₂ a₂'ñjo₂ dsí₅ Diú₄ guéi₅. ¹⁹ Diú₄ quiáng₃ né₃, 'éi₂ bá₄ cué₃ ca₂le₃jé₃ a₂'nió'₅ quián'₂ 'nia'₂ lia'₂ con₂ lë₅ a₂ñí₄ lë₃ jlá'₁ a₂rë₂tsón₂ quió'₅, cué'₃ 'nia'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesú_s. ²⁰ ¡Jui₁jme₂jñia'₂ bá₄ dsa₂ Diú₄ Jmei₂ jniog₄ ca₂lia'₂ co₂tan₅₄! A₂méi₃.

²¹ Cuin₅₄ 'nia' ₂ Diú₄ o₄quió₃, ca₂le₃jín₃ i₂tén₅a le₃quió'₅ Cristo Jesús. Dsa₂ rín'₅₄* i₂quian'₄ jniá₂ ně₃, cuin₂₃ Diú₄ 'nia' ₂. ²² Cuin₅ 'nia' ₂ Diú₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ jŋiό₅, la₁ia₁ ja₂lin₃ guě₄ dsen₅₄ cuag₅ Diú₄ dsa₂ i₂tián'₅ dsi₂néi₂ quió'₅ gui'₅₄ rag₅₄ emperador.

²³ Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia' ₂. A₂méi₃.† Co₂ně₅.

* **4:21** lit. “dsa₂ jŋiό₅.” † **4:23** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ “A₂méi₃.”

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ COLOSENSES

Jmo₅ Pa₄ si₂ a₂chein₃ ne₄ Guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Colosas tē₁lia'₂ 'ein₅₄ né'₃ 'má₃

¹Jniá₂, Pa₄, ia₁ co₂në₅ 'nio₃ Diú₄ bá₄, líng₅ jan₂ i₂chen₄ quián₅ Jesucristo. Co₂lë₅ quiang⁵⁴ rin⁵⁴ jniog₄ Timoteo, ²jmo₂₃ si₂ carta la₂ a₂dsiang⁵⁴ ne⁵⁴ 'nia'₂ rin⁵⁴ jniog₄a i₂chang² juig₂ Colosas, dsa₂ i₂lë₅ 'í₁ i₂jme₂ti₃ ja₁con₂ Cristo:

Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ i₂lín₅ Tia₅₄ quián₂, jui₁jmo₁₂ bá₄ 'ag₃ tei₄ tion⁵⁴ 'nia'₂.

Mi₅ Pa₄ ne₄ Diú₄ o₄quió'₄ dsa₂ i₂'én₂

³Cuë₂ jnia'₅₄ ti₁'mag⁴ Diú₄ Jmei₂ Jesucristo Te₁gui'₅₄ quián₂, co₂tan₅₄ bá₄ mi₂ jnia'₅₄ ne₅₄ o₄quián'₂ 'nia'₂. ⁴Ia₁ ma₂ca₂rë₃ne₄ bá₄ jnia'₅₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂'én'₂ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo Jesús, 'a₂ lia'₂ lë₅ 'nió'₃ 'nia'₂ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄, * ⁵ia₁ cha₂ a₂'ín₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂ma₂rë₂ma₄ a₂lé₂ quián'₂ 'nia'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃, jág₁ dse₃ a₂tí₅ a₂jme₁ma₂nei'₂ 'nia'₂ le₂jñiá₅, ⁶a₂jme₁ma₂dsióg₃ ja₁con'₂ 'nia'₂. Ca₂le₂con₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃, ma₂léi₄ ma₂rë₂rau₂ a₂rë₂'én₂ dsa₂, le₂jaun₂ qui₂dsi₂cón₃ jág₁. Lë₂ jui₁lia'₂ ma₂qui₂ma₂lë₅ quian'₅₄ 'nia'₂ ca₂le₃ jmig₄ jme₁ca₂nei'₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, jme₁ca₂rë₃ñí₂ 'au'₂ 'nia'₂ në₃, 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂të₃dsón'₂ bá₄ dsau₅ 'ua₁ dsí₅ Diú₄. ⁷A₂në₅ ma₂ca₂rë₃tín'₃ 'nia'₂ ca₂jme₃tag₅ Epafras i₂'nióg₃ guë₄ lin₃, i₂ma₂já₅ co₂lë₅ quian'₅₄ jnia'₅₄ jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Cristo. 'Éi₂ bá₄ chén'₅ ja₁con'₂ 'nia'₂ a₂lín₅ dsa₂ rë₂ti₅₄ i₂jmo₅ ta₁ quió'₅ Cristo, o₄quián'₂ 'nia'₂. ⁸'Éi₂ bá₄ ma₂o₃can₅ jág₁ 'a₂ lia'₂ 'nió'₃ 'nia'₂ ríng'₂ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂.

⁹'Uíg₅₄ jaun₂, jnia'₅₄ në₃, ca₂le₃ jmig₄ jme₁ca₂rë₃ne₄ jnia'₅₄, ma₂ja₂náu₅ tsá₃ ma₂tí₄ jnia'₅₄ jua'₅₄ tsá₃ chi₂len'₄ jnia'₅₄ Diú₄ o₄quián'₂ 'nia'₂. Mi₂ jnia'₅₄ jui₁jmo₁₂ jui₁qui₂le₂'an₂ 'au'₂ ia₁jaun₂ qui₂le₃jíg'₂ le₃ñji₅₄ 'nia'₂ le₃quió'₅ jme₂dsí₂, 'e₂ jaun₂ a₂'nio₃ 'éi₂, ¹⁰ia₁jaun₂ bá₄ i₁nio'₄ 'nia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄ jmo₃ dsa₂ quián₅ Te₁gui'₅₄, lia'₂ con'₂ lë₅ 'ñjo₂ dsí₅ 'éi₂. Jui₁le₂rau₂ bá₄ con'₂ dse₃ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃ jmo'₂ 'nia'₂, caun₂ dsi₁nó'₅ 'nia'₂ le₃cuing² guë₄ dse₃ Diú₄. ¹¹Mi₂ jnia'₅₄ ne₄ 'éi₂ a₂chein'₃ 'nia'₂ tiá₂ quian'₅₄ jui₅bí₂ 'uan'₂ quió'₅, ia₁jaun₂ bá₄ tian'₃ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃ a₂tió'₃ 'au'₂, a₂juí₂ 'au'₂, ton'₂ o₂'ñjío₃ 'au'₂ në₃. ¹²Mi₂ jnia'₅₄ ia₁jaun₂ bá₄ cuë'₅₄ 'nia'₂ ti₁'mag⁴ Tia₅₄, ia₁ma₂jmo₃ a₂lén'₄ 'nia'₂† dsa₂ i₂lë₅ 'í₁† quiáin₅, i₂ca₂tín₂ le₃quen'₄ ja₁tág₅ si₂. ¹³Ma₂ca₂lió₂ Diú₄ jniog₄ o₄gú₃ i₂gon₂ jé₄ qui₁né'₃, a₂ma₂ca₂dsiog₃ táng₃ ja₁gon₂ Ja₁ñjí₅₄ i₂ñjí₄ lë₃ 'nói₃. ¹⁴'Éi₂§ bá₄ ca₂láu₂, ca₂'éin₂ dsáu₁ jniog₄.

Ei₅ tei₄ quian'₅₄ Diú₄ o₄quió'₄ a₂ca₂jon₃ Cristo

¹⁵'Éi₂ bá₄ líñ₅ nió'₄ quió'₅ Diú₄ i₂tsá₃ jniá₂; 'éi₂ bá₄ i₂ca₂tín₂ lén₂ gon₂ ne₄ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂rë₃chá₃. ¹⁶Të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂ bá₄, ca₂jmo₃ Diú₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂guei'₅₄ i₂juíg₃ quian'₅₄ gua'₅₄ 'ué₃, ca₂le₃jé₃ a₂jniá₂ quian'₅₄ gué₄ ca₂le₃jé₃ a₂tsá₃ jniá₂ në₃: co₂'nió'₄ a₂ca₂jmói'₂ ca₂le₃jín₃ i₂jmo₅ 'éi'₃, ca₂le₃jín₃ i₂'io₅ bí₂, ca₂le₃jín₃ i₂gon₂, ca₂le₃jín₃ i₂lín₅ ta₁ në₃. Ca₂le₃jín₃ i₂në₅ ca₂lin₃ tē₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂, ton'₂ o₄quió'₄ 'éi₂ në₃. ¹⁷'Éi₂ bá₄ i₂jme₁ma₂chan₂ lia'₂ con'₂ né'₃ gué₄ a₂le₃cha₂ ca₂le₃jé₃; 'éi₂ bá₄ jmo₅ a₂niog₅ lë₂ rë₂ ca₂le₃jé₃. ¹⁸'Éi₂ bá₄ líñ₅ ján₃ mi₂dsí₄ ni₁ñjí₁₂, co₂'nió'₄ le₃ja₁'54 guá'₅ quiáin₅. 'Éi₂ bá₄ líñ₅ i₂ca₂jme₃lió₃ ca₂le₃jé₃; ton'₂ 'éi₂ bá₄ líñ₅ ján₃ i₂le₂'uig₅₄ i₂ca₂jen'₅₄ jin₄ 'lag₄, ia₁jaun₂ lén₂ 'éi₂ i₂dsen₅₄ gué₄ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jé₃. ¹⁹Ia₁ ca₂rë₃'ñjío₃ dsí₅ Diú₄ ca₂të₁gua₁ tē₂le₃ ja₁con₂ 'éi₂ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ líñ₅ 'ñjilog₅; ²⁰ca₂rë₃'ñjío₃ dsí₅ ján₃, tē₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂, ca₂'ág₂ táng₃ caun₂ jág₁ quiaian'₅₄ 'ñjilog₅, ca₂le₃jé₃ a₂cha₂: lia'₂

* ^{1:4} lit. "dsa₂ jñjío₅." † ^{1:12} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "ma₂jmo₃ ma₂léi₄ jniog₄." ‡ ^{1:12} lit. "dsa₂ jñjío₅." § ^{1:14} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂: "Quian'₅₄ jni₂ 'an₅₄ 'éi₂."

ta₁caun₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃ lia'₂ quian'₅₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, ca₂jmo₃ ca₂'ág₂ táng₃ tei₄ tē₂le₃ quian'₅₄ jmi₂'ain₅₄ a₂ca₂tein₃ ne₄ cróga.

21 'Nia'₂ nē₃, tsá₃ jág₁ jme₁nióg'₅ quian'₅₄ Diú₄ le₂jñiá₅; tē₂le₃ jme₁'ñiai'₅₄ bá₄ 'nia'₂, jui₅ 'a₂ lia'₂ jme₁qui₂dsi₂jiog₅ 'au'₂, jui₅ 'a₂ lia'₂ jme₁jmo'₂-dsáu'₅ 'nia'₂ nē₃. **22** La₁ rë₂nē₃ nē₃, ma₂ca₂jmo₃ Diú₄ ca₂'ág₂ táng₃ caun₂ jág₁ 'nia'₂ quiain'₅₄, tē₂le₃ quian'₅₄ 'mú₃ a₂ca₂can₃ Cristo jui₅ ñj₅₄. A₂nē₅ ca₂jmo₃ ia₁jaun₂ chein'₃ 'nia'₂ ne₅₄, jme₃jñiai₂₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂ma₂lë₅ 'í₁, * i₂tsá₃ ma₃'e₂ rë₂'ñjó₄, on₃ guë'₂ ma₂'e₂ dso₄ rin'₂ 'nia'₂. **23** A₂jaun₂ chi₂jua'₂ caun₂ náu'₂ 'nia'₂ tiá₂ a₂'éng'₂, nē₂jag₄ quian'₅₄ jmú₄ tio'₅₄ 'ei₄; jaun₂ tsá₃ qui₂dsi₃mú'₃ 'nia'₂ cau₅ a₂'ín₂ 'au'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ dse₃ a₂ma₂nei'₂ 'nia'₂. Jág₁ dse₃ nē₅ ma₂qui₂rë₂'é₂ ne₄ le₂jan₂ le₂jan₂ i₂chan₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. Jniá₂ Pa₄, jaun₂ nē₃, líng₅ jan₂ i₂qui₂jme₂'o₅₄ dsi₂'é₃ jág₁ jaun₂.

Jme₂ti₃ Pa₄ ja₁con₂ guá'₅

24 Nē₃ 'io'₂ jéin₅ jé₄ dsi₂ñjí₂ uíg₅ o₄quián'₂ 'nia'₂, ia₁ le₂la₂ bá₄ 'eng₅₄ jui₅ a₂jme₁'ñiag₅, quian'₅₄ ñj₃ 'ñjó₃ a₂'nío'₅ gué₄ jui₁lia'₂ jmi₁uíg₅ a₂ca₂i₃ñjí₂ Cristo o₄quió'₄ guá'₅ quiáin₅, a₂lë₅ ñj₅₄. **25** A₂ma₂ca₂dsiog₃ jniá₂ a₂líng₅ jan₂ i₂jme₂ti₃ ja₁con₂ guá'₅ ján₃, con'₂ lë₅ ca₂dsia₃ Diú₄ gu₃, a₂dse₃ quián'₂ 'nia'₂, a₂'é₄ jniá₂ lia'₂ qui₂rë₂'ñjá₅ jág₁ quió'₅, **26** co₂'níó'₄ le₃jua'₅₄, jág₁ a₂tsá₃ jme₁ca₂rë₃jniá₂ a₂jme₁rë₂'ma₄ quió'₅ Diú₄ ca₂le₃ ma₂líg₂ lin₃ ma₂qui₂ma₂ñjí₂ juin₅ lin₃ tsíjon₂ dsa₂ nē₃. La₁ rë₂nē₃ ma₂cuë₃ a₂le₃cuí'₅ dsa₂ i₂lë₅ 'í₁† quiáin₅. **27** Ja₁con₂ dsa₂ quiáin₅ 'éi₂ bá₄ ca₂rë₃'ñjó₃ dsí₅ Diú₄ ca₂jmo₃ a₂le₃cuí'₅ dsí₂nau₂ 'e₂ jaun₂ a₂jlá'₁ lin₃ jág₁ a₂jme₁rë₂'ma₄ jaun₂: co₂'níó'₄ le₃jua'₅₄, 'en₅₄ bá₄ Cristo jé₄ quián'₂ 'nia'₂, 'éi₂ bá₄ lin₅ i₂'ín₂ 'au'₂ ja₁dse₃ ja₁jlá'₁ a₂guéi'₁ 'nia'₂. **28** Jnia'₅₄ nē₃ qui₂'é₅ jág₁ a₂'ín₅ 'éi₂, le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ qui₂tioin₂ jnia'₅₄ jág₁, le₂jan₂ le₂jan₂ bá₄ dsa₂ qui₂jme₂tiín₁ ia₁jaun₂ le₃ñjí'₂, ia₁jaun₂ lé₂ jme₁jnia₅ jnia'₅₄ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ a₂ma₂lín₅ dsa₂ ma₂ron₂ le₃quió'₅ Cristo. **29** 'Uíg₅₄ jaun₂ bá₄ nē₃, jmo₅ jniá₂ ta₁, quín'₅ jniá₂ bí₂ lia'₂ con'₂ lë₅ ta₁ bén₂ a₂jmo₅ 'éi₂ ja₁cong₂.

2

1 Ia₁ 'nio₃ jniá₂ jui₁le₃ñjí'₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ ñjí₄ lë₃ quian₅ ta₁ a₂quíng'₅ bí₂ o₄quián'₂ 'nia'₂, quian'₅₄ o₄quió'₄ i₂chan₂ juíg₂ Laodicea, o₄quió'₄ ca₂le₃jín₃ i₂tsá₃ cuíg₅ i₂tsá₃ jág₂ dsi₁ne₁ nē₃. **2** Jmo₅ jniá₂ bí₂ le₂nē₅ ia₁jaun₂ qui₂le₁'ág₄ lián₂ dsí₅ 'éi₂, caun₂ 'ei₅ jág₁ jme₂'nói₃ riin'₅₄; ia₁jaun₂ bá₄ 'io₃ a₂quen₅ lin₃ a₂le₂jaun₂ a₂caun₂ le₁'ág₄ dsí₅ ia₁ a₂qui₂ma₂'an₂ dsí₅; ton'₂ ia₁jaun₂ le₃ñjí'₂ jág₁ a₂rë₂'ma₄ quió'₅ Diú₄. Jág₁ jaun₂ nē₃, Cristo 'ñjog₅ bá₄ 'éi₂. * **3** Ia₁ tē₂le₃ ja₁con₂ 'éi₂ bá₄ qui₂rë₂'ma₄ jé₂ jág₁ a₂quen₅ lin₃ a₂lé₂ le₃ñjí'₂ dsí₅ dsa₂, a₂lé₂ le₃ñjí₅ dsa₂ nē₃. **4** A₂nē₅ juíg₂ 'nia'₂ ia₁jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jui₁jme₂gau₅ 'nia'₂ quian'₅₄ jág₁ a₂'io'₂ quió'₅. **5** Jaun₂ o₁jnia₅₄ la₂ tsá₃ quian'₅₄ jniá₂ 'nia'₂ dsí₁ne₁ 'ñjó₃ dsón'₂, la₁ 'eng₅₄ bá₄ quian'₅₄ 'nia'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ jme₂dsí₂, jmo₂₃ 'io'₂, jág₅ 'a₂ lia'₂ tions'₅₄ rë₂ con'₂ dsí₂ten₅₄, ton'₂ tions'₂ bá₄ tiá₂ a₂'éng'₂ le₃ñjó₅ Cristo. **6** Jaun₂ lë₃, le₂nē₅ jui₁lia'₂ ca₂guen₅₄ 'nia'₂ Cristo Jesús† a₂lín₅ juíg₂ 'nia'₂, caun₂ jui₁lio'₄ bá₄ 'nia'₂ le₃ñjó₅ 'éi₂; **7** jui₁tē₂ton₅₄ bá₄ jmú₄ jui₅ jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂ tē₂le₃ quió'₅ 'éi₂, jui₁qui₂dsi₂cón₃ bá₄ 'nia'₂ le₃ñjó₅ 'éi₂ tē₂le₃ ia₁ a₂'éng'₂, lia'₂ con'₂ lë₅ a₂ca₂rë₂tin₃ 'nia'₂, a₂rë₂tsón₂ tē₂'au'₂ a₂cuë'₅₄ ti₁'mag'₄ Diú₄.

A₂le₃chan₂ dsa₂ caun₂jui₅ 'mí₂ le₃ñjó₅ Cristo

8 'Í₁ jmo₄ 'nia'₂, ia₁ con'₂ tsá₃ ñjó₅ nē₁ca₂tág₃ dsa₂† tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂jñja'₅₄ ñjí'₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂jme₂gau₅, a₂tsá₃ ta₁ tí₄, lia'₂ con'₂ lë₅ tag₄ chí'₅ quió'₅ dsa₂, a₂cha₂ 'uíg₅₄ 'a₂ con'₂ jñja'₅₄ lë₂ a₂cha₂ mi₂güíg₃ la₂, on₃jua'₅₄ rë'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ quió'₅ Cristo. **9** Ia₁ ja₁con₂ Cristo bá₄ tē₂gua₁ chi₁dsáin₃ ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lë₅ niog₅ lin₅ Diú₄. **10** Jaun₂ 'nia'₂ nē₃, ma₂le₁'ñja'₅

* **1:22** lit. "dsa₂ jñjó₅." † **1:26** lit. "dsa₂ jñjó₅." * **2:2** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "jág₁ a₂rë₂'ma₄ quió'₅ Diú₄ Jmei₂, quió'₅ Cristo nē₃." † **2:6** o₃, "Jesucristo." ‡ **2:8** o₃, "nē₁ca₂'ang₃ a₂'én'₂ 'nia'₂."

'nia² le₃quió⁵ 'éi₂, i₂lín₅ co₂'nió⁴ mi₂dsi₄ ne₄ quió⁵ ca₂le₃jín₃ i₂gon₂, ca₂le₃jín₃ i₂jiog₅ 'éi³ ján₃. ¹¹ Le₂jaun₂ bá₄ ján₃, ia₁ a₂quian⁵⁴ 'nia² Cristo, co₂'nió⁴ bá₄ ma₂qui₂rë₂uìng₄ quián² 'nia², ma₂lë₅ léi₄. La₁ on₃jua⁵⁴ rë² lia² lë₅ jmo₅ dsa₂ mi₂güí₃, të₂le₃ a₂ma₂qui₂ma₂tí³ 'nia² 'nau⁴ dso₄ lia² ín₅ dsí₅ ni₁ñi₁; ma₂qui₂le₁lín₅ 'nia² léi₄ le₃quió⁵ Cristo. ¹² Ia₁ lia² con² jme₁ca₂qui₂ca₂jñó² 'nia² jmi₂g, § në₂jag₄ bá₄ ca₂i₃'on³ 'nia² co₂lë₅ quián⁵⁴ Cristo, ján₃ guë² le₂jaun₂ ca₂jen⁵⁴ 'nia² co₂lë₅ quián⁵⁴ 'éi₂, ia₁ ca₂rë₃'én² 'nia² jui₅bí₂ quió⁵ Diú₄ a₂ca₂jme₃jein⁵⁴ ja₁jme₁rë₂liiñ₅₄. ¹³ Lia² con² jme₁rë₂lin⁴ 'nia² le₃quió⁵ jme₂dsí₂, jme₁qui₂le₁cán² jme₁qui₂le₁quian⁴ 'nia² dsáu², në₂jag₄ bá₄ a₂tsá₃ jme₁rë₂uìng₄ lo⁴ 'nia² jme₁chang²; la₁ Diú₄ në₃ ma₂to² táng₃ jme₂dsí₂ 'nia² co₂lë₅ quián⁵⁴ Cristo, qui₂ca₂'éin₂ bá₄ jë₂ dsáu² 'nia². ¹⁴ Co₂dsia₅ ca₂'éin₂ bá₄ jág₁ a₂jme₁chi₁ton₅ ne₄ si₂ a₂jme₁ron₅ a₂jme₁juá² a₂jme₁rag₂ jniog₄, Si₂ 'Éi³ jaun₂ a₂jme₁liog⁵ jniog₄; ma₂ca₂jñá² cau₅ co₂ñei⁵⁴, në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂i₃ba₅₄ mi₂ñjí₁ si₂ jaun₂ dso² cróg₄. ¹⁵ Le₂në₅ co₂dsia₅ ca₂chein³ 'uìñ₃ jme₂dsí₂ i₂jme₁gon₂, i₂jme₁jiog₅ 'éi³ në₃, jaun₂ ca₂jiog₃ cha₂ juíg₃ të₃ jág₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂, jme₁ca₂tió³ ca₂tiain³ 'éi₂ jág₁, ne₄ cróg₄*.

'Nio² 'nia² a₂cha₂ le₃quió⁵ guei⁵⁴ i₂juíg₃

¹⁶ Jaun₂ lë₃, i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ qui₂o₁ag₅₄ 'nia² o₄quió⁴ 'e₂ má₃ quë², o₃ jui₁lia² 'e₂ qui₂'ág² 'nia², o₃ quián⁵⁴ jui₁lia² jmi₂g jme₁niog₅ jmi₂g, o₃ jui₁lia² jmi₂g tsí₂'io⁵⁴, † o₃ jui₁lia² jmi₂g sa₅₄ në₃. ¹⁷ Ca₂le₃jé₃ a₂në₅, lë₅ co₂'nió⁴ caun₂ 'én¹ quió⁵ a₂'i₄'éi³ jíá₃ bá₄ jaun₂, la₁ia₁ jui₁lia² a₂tí₅ të₃dsón², Cristo bá₄ 'éi₂. ¹⁸ Tsá₃ cuë₂ 'nia² jmi₂g jua⁵⁴ 'liog³ dsa₂ cau₅ 'nia², jui₁lia² dsa₂ i₂jmo₅ a₂lín₅ mei², ton² jme₂juïñ² ángeles në₃. Qui₂tiáin₂ 'ñjo₅ lin₃ a₂cha₂ të₅ ne₅₄ a₂lë₅qui₂jág₅, † 'ñjo₅ jme₂cain⁵⁴ jmo₂₃ róin₂ a₂qui₂ñjí₂ dsí₅ guioin₅₄. ¹⁹ Dsa₂ i₂le₂'éi₂ në₃, tsá₃ chi₁chain⁵ le₃quió⁵ Cristo, i₂lín₅ mi₂dsi₄ i₂jme₂tau₅₄ ca₂le₃jé₃ ja₁qui₂le₁tion⁵⁴ quió⁵, jmo₂₃ qui₂dsi₂cón₃ ta₁caun₂ ni₁ñjí₁₂, lia² con² lë₅ 'ñjo₂ dsí₅ Diú₄.

²⁰ Chi₂juá² jaun₂ ma₂dsan³ bá₄ 'nia² quián⁵⁴ Cristo, ja₁con₂ jág₁ le₂'uig₅₄ lia² ñjí₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güí₃, ‡'e₂ guë² 'uig₅₄ lë₃ në₃, qui₂tián⁵ guë₄ 'nia² 'éi³ në₂jag₄ a₂líng⁵ bá₄ guë₄ 'nia² dsa₂ mi₂güí₃? ²¹ Co₂'nió⁴ a₂juá² 'éi³: "Tsá₃ i₂tí₅ gog², tsá₃ i₂quë² má₃ ó₃, tsá₃ i₂jmá² a₂ó₃ në₃." ²² Ta₁jë₂ bá₄ a₂në₅ dsiá₃ jui₁lia² jë₂jmó² ta₁. Të₂le₃ ia₁ con² lë₅ 'éi³ a₂jme₂tag₅ dsa₂ mi₂güí₃ bá₄ jaun₂. ²³ Jág₁ a₂le₃ñjí₂ dsí₅, jág₁ le₂në₅, lë₂ le₃lín₂ dsa₂, ia₁ qui₂chi₂quióng₂ jmi₂g 'ñjo₅ lin₃ a₂jmo₃ dsa₂ a₂ñjí₄ cuiñ₂₃ Diú₄, a₂qui₂jmo₂₃ mei², a₂qui₂cuë⁵ uig₅ ni₁ñjí₁₂ në₃; la₁ 'i₁ca₂juig₄ tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃ jua⁵⁴ quián⁵⁴ a₂në₅ lë₂ le₃guia³ dsa₂ cau₅ a₂'ág⁴ dsí₅ a₂mi₅ ni₁ñjí₁₂.

3

¹ Le₂në₅ bá₄ jaun₂, ia₁ a₂ma₂ca₂jen⁵⁴ guë² 'nia² quián⁵⁴ Cristo, 'nio² 'nia² jaun₂ a₂lë₅ le₃quió⁵ guei⁵⁴ i₂juíg₃, ja₁guá₄ Cristo të₂le₃ gu₂ ne₁ quió⁵ Diú₄. ² Jmo₄ bá₄ 'nia² 'í₅ 'au² a₂ca₂tíñ₂ guei⁵⁴ i₂juíg₃, on₃jua⁵⁴ rë² a₂ca₂tíñ₂ ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃, ³ Ia₁ ma₂dsan³ bá₄ 'nia², jaun₂ ma₂rë₂ma₄ a₂chan² 'nia² quián⁵⁴ Cristo ja₁con₂ Diú₄. ⁴ Jë₁ma₂të₂ rë₂jme₃jnia₅ Cristo në₃, i₂lín₅ i₂jmo₅ a₂chong₂ jniog₄, jaun₂ në₃, ján₃ guë² le₂jaun₂ 'nia² le₃jniág² co₂lë₅ quiain⁵⁴ jé₄ co₂tág₅ co₂'né⁵ quió⁵.

Jui₅ gui⁵⁴, quián⁵⁴ jui₅ mí

⁵ Jaun₂ lë₃, co₂dsia₅ jmo₄ 'nia² jui₁dsian₂ gog²-tag⁵⁴ a₂jmo₅-dsáu₅ jui₁lia² a₂lë₂ gua⁵⁴ 'uë₃ la₂; jui₁lia² a₂nió⁵ dsa₂ jág₁ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ nió³; jui₁lia² a₂jmo₅ dsa₂ cosa lë₁'iog₅, jui₁lia² a₂'ín₅ dsí₅ cosa 'lig⁵⁴, jui₁lia² a₂'ín₅ dsí₅ dsa₂ jme₃'ñjói³ a₂ca₂tíñ₂ i₂sián². Ia₁ a₂co₂jaun₂ bá₄ në₅ jui₁lia² a₂jme₂gan₃ dsa₂ diú₄ lag₄. ⁶ Ia₁ 'uig₅₄ quió⁴ a₂le₂në₅ bá₄ já₅ uig₅ gau₂ a₂'ë

§ 2:12 lit. "lia² con² jme₁ca₂tíñ₃ 'nia² jmi₂g₂." * 2:15 'Nio² ja₁ton₅ Efesios 4:8. † 2:16 lit. "tsí₂ guen₂."

‡ 2:18 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá₂: "qui₂tián₂ 'ñjo₅ lin₃ jui₁lia² a₂tsá₃ ma₂jág₃."

Diú₄ ne₄ quió'₅ jaun₅ dsa₂ i₂tsá₃ ne'₅₄. * ⁷ Jui₅ le₂në₅ jme₁i₂nio'₄ 'nia'₂ lia'₂ lë₅ jme₁chan'₂ 'nia'₂ le₂jñiá₅. ⁸ La₁ rë₂në₃ në₃, tí₃ ca₂le₃jé₃ a₂le₂në₅: jui₁lia'₂ a₂'i₄ 'nei₂ 'au'₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ a₂lë₁qui₂rë₂'neg'₂, jui₁lia'₂ a₂'lig'₅₄ a₂qui₂dsi₂jñia₅ 'au'₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ a₂'ín'₅ 'nia'₂ uig₅ ríng'₂, jui₁lia'₂ jág₁ ga₂ a₂'uë₂ mí₂'o'₅₄. ⁹ Tsá₃ ma₃dsia₂ 'nia'₂ jág₁ të₂jág₁ quian'₅₄ ríñ₂ 'nia'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂, ia₁ ma₂dsian'₅₄ 'nia'₂ cau₅ dsa₂ ón₅ 'a₂ lia'₂ jme₁lín'₄ 'nia'₂ le₂jñiá₅, quian'₅₄ gué₄ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁jmo₅-dsáu₅, ¹⁰ co₂'nió'₄ ma₂ca₂qui₂ táng₃ 'nia'₂ caun₂ a₂'mí₂, co₂'nió'₄ a₂líng'₅ dsa₂ 'mí₂; a₂caun₂ qui₂rë₂'mag'₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ dsi₁nóg'₅ ja₁le₃cuin'₂ 'nia'₂ dse₃ lin₃ Diú₄, ja₁le₃lén'₂ 'nia'₂ lia'₂ lín₅ 'éi₂ i₂ca₂jmó'₂ 'nia'₂. ¹¹ Ja₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ jmo₅ jma₃quén₅ jui₁lia'₂ dsi₂nau₂ o₃ dsa₂ judíos 'e₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂rë₂uing₄ o₃ tsá₃ rë₂uing₄ quió'₅ 'e₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂chan₂ uíng₂, o₃ i₂chan₂ má'₂ 'e₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ juig₅₄, o₃ i₂tsá₃ 'ein₂ ne₄ jme₂ti₃; la₁ Cristo bá₄ quen₅ ne₄ ca₂le₃jé₃, ton'₂ 'ein₅₄ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃.

¹² Jaun₂ lë₃, rïñ'₅₄ jniog₄, jui₁lia'₂ ca₂tín₂ jmo₃ dsa₂ i₂ma₂quión'₂ Diú₄, i₂ma₂lë₅ 'í₁ quiáin₅, i₂jñiá₄ lë₃ 'nói₃ 'éi₂: qui'₂ 'nia'₂ a₂rë₂líng'₅₄ a₂néi₂ 'au'₂, a₂'ua₁ 'au'₂, a₂jmó'₂ meg'₂, a₂jme₁gan'₃ 'nia'₂ ríng'₂, a₂juin'₂ 'au'₂ 'nia'₂ në₃. ¹³ Jmo₄ 'nia'₂ tió'₃ 'au'₂ quian'₅₄ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂, ton'₂ én₃ 'nia'₂ dsáu₁ ríng'₂, në₁jua'₂ chan₂ i₂dsia₅ dsáu₁ rïñ'₅₄. Jui₁lia'₂ ca₂'én₂ Te₁gui'₅₄ dsáu'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄, le₂jaun₂ jmo₄ 'nia'₂ ján₃. ¹⁴ A₂dsen₅₄ gué₄ jé₄ ca₂le₃jé₃, qui'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ a₂jme₁nió'₄ 'nia'₂ ríng'₂, † a₂në₅ bá₄ jmo₃ ag₃ co₂dsia₅ caun₂ jág₁ 'nia'₂. ¹⁵ Jui₁le₂gon₂ të₂'au'₂ 'nia'₂ a₂'ei₅ tei₄ quió'₅ Cristo, ‡ ia₁ ta₁ jaun₂ ma₂qui₂rë₂té₄ 'nia'₂ a₂lén'₂ caun₂ bá₄ njí₅. Jaun₂ jmo₄ 'nia'₂ 'au'₂ cuë'₅₄ ti₁'mag'₄. ¹⁶ Jui₁të₂gua₄ të₂'au'₂ 'nia'₂ lia'₂ rë₂tsón₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Cristo; quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂njí'₂ dsí₅ Diú₄, jé₁jme₂tín'₂ 'nia'₂ ríng'₂, jé₁qui₂ton'₂ 'nia'₂ jág₁ ríng'₂ të₂le₃ quian'₅₄ salmos, himnos, son₅₄ a₂gu₂dsí₂ në₃, a₂qui₁'é'₂ 'nia'₂ a₂cuë'₅₄ ti₁'mag'₄ Diú₄ jui₅ të₂'au'₂ 'nia'₂. ¹⁷ Jui₁'e₂ gué₃ a₂jmó'₂, o₃ 'e₂ jág₁ dsíá'₁ 'nia'₂, jmo₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄ Jesús, qui₁cuë'₅₄ 'nia'₂ ti₁'mag'₄ Diú₄ Jmei₂jniog₄ le₃quió'₅ 'éi₂.

A₂ca₂tín₂ dsa₂ quián₅ Cristo jmo₃ quiain'₅₄ riñ'₅₄

¹⁸ 'Nia'₂ dsa₂ mí₂ i₂chan₂ dsi₂i₂gu₂, tión'₂ 'nia'₂ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ ñe'₂ quiáng'₂, jui₁lia'₂ dsi₂ten₅₄ ia₁líng'₅ dsa₂ 'én₂ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄. ¹⁹ 'Nia'₂ gué'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂chan₂ dsa₂ mí₂ quián₅, jme₁nió₄ 'nia'₂ dsa₂ mí₂ quiáng'₂, tsá₃ jmo'₂ 'nia'₂ 'ua'₂ 'au'₂ ja₁coin₂. ²⁰ 'Nia'₂ chi'₂-guein₂, nei₂ 'nia'₂ gau₂ jág₁ quió'₅ chog'₂-ñéi'₅ jé₄ le₃jé₃, ia₁ a₂në₅ bá₄ të₅ dsí₅ Te₁gui'₅₄. ²¹ 'Nia'₂ gué'₂ në₃, jmei₂ chi'₂, tsá₃ tó'₂ 'nia'₂ 'nei₂ dsí₅ chi'₂-guein₂ quián₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ tsá₃ jén₂ dsí₅. ²² 'Nia'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ dsa₂, jme₁ti₁ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ ta₁ ti₂néi'₂ juig₂ i₂lín₅ juig₂ të₂le₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, on₃jua'₅₄ jmá'₃ jme₁jág₅ ia₁jaun₂ të₃tsín'₅₄ 'nia'₂ dse₃ quiain'₅₄, la₁ jmo₄ bá₄ jui₅ të₂'au'₂ a₂tí₅ të₃dsón₂, ia₁ të₂le₃ a₂gang₃ Te₁gui'₅₄. ²³ Jui₁'e₂ gué₃ caun₂ a₂jmó'₂ 'nia'₂, jmo₄ 'nia'₂ a₂'ñjo₂ 'au'₂ co₂nió'₄ a₂jmo'₂ ta₁ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄, on₃jua'₅₄ le₃quió'₅ dsa₂. ²⁴ Ia₁ ma₂ñjí'₅₄ bá₄ 'nia'₂, Te₁gui'₅₄ bá₄ cuë₃ liang'₅₄ a₂ma₂lë₅ jág₁ ca₂tíng'₂. Ia₁ ne₄ Te₁gui'₅₄ Cristo jme₂tí'₁ 'nia'₂ ta₁. ²⁵ La₁ jui₁lia'₂ i₂jmo₅-dsáu₅ a₂'lig'₅₄, gue₃ bá₄ 'liain'₅₄ lia'₂ con'₂ lë₅ 'lig'₅₄ a₂jmo₂₃. Ia₁ tsá₃ jma₃quén₅ jín₂ Diú₄ le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂.

4

¹ 'Nia'₂ dsa₂ i₂lín₅ juig₅₄ quián₅ dsa₂, ca₂tín₂ 'nia'₂ jmó'₂ lia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄, 'í'₅₄ jág₁ 'nia'₂ quiang'₅₄ dsa₂ i₂qui₂jme₂ti₃ ne'₅₄. Jui₁dsiog₂ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ a₂chan₂ jan₂ Juig₂ 'nia'₂ ján₃ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃.

² Caun₂ chi₂len₄ 'nia'₂ Diú₄ a₂léi₄ rë₂jnio₄ ne'₅₄ 'nia'₂, cuë'₅₄ ti₁'mag'₄. ³ Mi₄ 'nia'₂ ne₄ Diú₄ o₄quián₂ jnia'₅₄ ján₃, ia₁jaun₂ bá₄ cuë₃ Te₁gui'₅₄ jui₅ rë₂na₄ jnia'₅₄ ia₁jaun₂ lé₂ le₃qui₁'é₄ jág₁

* ^{3:6} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂tsá₃ chi₁ton₅ jág₁: "ne₄ quió'₅ jaun₅ dsa₂ i₂tsá₃ ne'₅₄." † ^{3:14} 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Corintios 13:13.

‡ ^{3:15} o₃, "quió'₅ Diú₄."

dse₃ a₂qui₁chei₅₄ jnia'₅₄ dsa₂ jág₁ a₂rë₂'ma₄ quió'₅ Cristo; 'uig₅₄ jág₁ në₅ bá₄ 'eng₅₄ rë₂jníg₅.
⁴ Chi₂len'₄ 'nia'₂ Diú₄ ia₁jaun₂ lé₂ le₃'é₄ lia'₂ qui₂rë₂jiá₃ jág₁ lia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄ jmo₅₄.

⁵ Tián'₂ 'nia'₂ 'en₅₄ 'au'₂ jmo₄ quian'₅₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃'én₂, 'ñio'₄ 'nia'₂ jmo₄ a₂dse₃ jë₁cu₁n₅ jmíg₄. ⁶ Jág₁ a₂dsia'₂ 'nia'₂ co₂tan₅₄ bá₄ ca₂tín₂ 'nia'₂ dsiá'₁ a₂'ua'₂, jág₁ a₂'ñio₂ dsi₅ a₂ja₂ mi₂juig₂. Ca₂tín₂ 'nia'₂ ján₃ le₃ñi'₅₄ 'a₂ lia'₂ qui₁jein'₄ jág₁ ja₁con₂ le₂jan₂ dsa₂.

Cuag₂₃ Diú₄ jë₁ca₂tó'₂

⁷ Tíquico rìn'₅₄ jniog₄ i₂'niób₃ gué₄ lín₃, i₂ma₂já₅ jme₂'o₅₄ qui₂rë₂ti'₅₄, jme₂ti₃ quian'₅₄ jniá₂ ne₄ Te₁gui'₅₄, 'éi₂ bá₄ dsia₃ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ chang₂. ⁸ 'Uig₅₄ jaun₂ tsíin₂ jniá₂ ja₁con'₂ 'nia'₂ ia₁jaun₂ dsia₃ 'a₂ lia'₂ chong₂ jnia'₅₄ ja₁lá₃, ton'₂ ia₁jaun₂ cué'₃ 'nia'₂ lián'₂; ⁹ quiain'₅₄ Onésimo në₃, jan₂ rìn'₅₄ jniog₄ i₂rë₂ti'₅₄, i₂lín₅ jan₂ i₂quian'₄ 'nia'₂: i₂në₅ bá₄ dsia₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ lë₂ ja₁lá₃.

¹⁰ Aristarco, i₂quiong'₅₄ jniá₂ në'₃ má₃, dsiáin'₂ jág₁ a₂cu₁in₂₃ Diú₄ 'nia'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Marcos, i₂lín₅ chi'₂ rìn'₅₄* Bernabé. Té₂le₃ quió'₅ Marcos 'éi₂ në₃, ma₂gue'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jág₁ 'a₂ lia'₂ jmo'₂; në₁hua'₂ ca₂dsióg₃ dsi₁jiin₁₂ 'nia'₂, guein₅₄ bá₄ 'nia'₂ dse₃. ¹¹ Ján₃ bá₄ cuag₅ Diú₄ i₂chen₂ Jesús i₂té'₂ dsa₂ Justo ján₃. Jñia'₅₄ lia'₂ i₂në₅ bá₄ lín₅ i₂ún₂ tan₅₄ i₂rë₂u₂ng₄ quió'₅, i₂jmo₅ ta₁ quian'₅₄ jniá₂ o₄quió'₄ ja₁gon₂ Diú₄, i₂ma₂ja₂lén₂ jmo₅ lián'₂ dsi₃. ¹² Epafras në₃ jan₂ i₂lín₅ rín'₂ 'nia'₂, dsiáin'₂ jág₁ a₂cu₁in₂₃ Diú₄ 'nia'₂, jan₂ rìn'₅₄ i₂jme₂ti₃ ne₄ Cristo Jesús. Co₂tan₅₄ bá₄ chi₂lén'₂ 'éi₂ Diú₄ 'ñio₅ lín₃ o₄quián'₂ 'nia'₂, ia₁jaun₂ tón'₂ 'nia'₂ rë₂'ñiag'₅, 'ei₅ caun₂ jág₁ 'nia'₂ jë₄ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ 'ñio₂ dsi₅ Diú₄. ¹³ Lé₂ jáng'₄ jniá₂ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia'₂ ma₂já₅ 'éi₂ dsan₂ dsi₅ 'nia'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ o₄quió'₄ i₂tián'₅ juig₂ Laodicea quian'₅₄ gué'₂ i₂tián'₅ Hierápolis ján₃. ¹⁴ Lucas, i₂lín₅ të₅mí₅ i₂'nió₄ gué₄ lín₃, cu₁in₂₃ Diú₄ 'nia'₂; ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ i₂té'₂ Demas. ¹⁵ Cuin₅₄ 'nia'₂ Diú₄ rìn'₅₄ i₂tián'₅ juig₂ Laodicea. Cuin₅₄ 'nia'₂ Diú₄ ján₃ 'io₅₄ Ninfas, quian'₅₄ co₂nió'₃ guá'₅ i₂ñi₂ dsi₂néi₂ quió'₅ në₃. ¹⁶ Jë₁ma₂ca₂'í'₂ 'nia'₂ si₂ la₂ jë₄ quián'₂ 'nia'₂, jaun₂ tsing'₅₄ 'nia'₂ guá'₅ chan₂ Laodicea ia₁jaun₂ 'í₃ táng₃ rìn'₅₄ jniog₄ ja₁jaun₂; ton'₂ ján₃ gué'₂ 'í₂ 'nia'₂ si₂ a₂ca₂dsióg₃ ne₄ i₂chan₂ Laodicea. ¹⁷ A₂la₂ chei'₅₄ Arquipo: "Tion'₂ 'ne₂ jui₅ ta₁ a₂ma₂gue'₅₄ a₂ma₂dsia₃ Te₁gui'₅₄ gog'₂, a₂jme₁ti'₄ rë₂."

¹⁸ Jniá₂ Pa₄, cuíng₅ Diú₄ 'nia'₂ quian'₅₄ letra quió₃ 'ñió₃.† Jui₁dsiog₂ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ a₂'eng₅₄ rë₂jníg₅. Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ 'nia'₂.

Co₂në₅.

* **4:10** o₃, "primo." † **4:18** 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Corintios 16:21; Gálatas 6:11; 2 Tesalonicenses 3:17; Filemón 19.

Si₂ carta le₂'uig₅₄ a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ TESALONICENSES

Pablo quiain'₅₄ riin'₅₄ jmo₂₃ si₂ a₂chein₃ ne₄ Guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Tesalónica

¹ Jniá₂ Pa₄, quian'₅₄ Silvano,* Timoteo ně₃, jmo₂₃ si₂ la₂ a₂dsiang'₅₄ ne₄ dsa₂ i₂ma₂'én₂ le₃quió'₅ Jesú_s, i₂chan₂ juig₂ Tesalónica, dsa₂ i₂e₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Diú₄, quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo ně₃. Ju₁jme₂gu'₅₄ Diú₄ 'nia'₂. Ju₁e₅ bá₄ tei₄ tion'₅₄ 'nia'₂ quian'₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, quian'₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo ně₃.

Cha₂ léi₄ ja₁con₂ dsa₂ chan₂ Tesalónica ia₁ a₂'éin₂

² Ca₂le₃jé₃ jmig₄ bá₄ cuë₂ jnia'₅₄ ti₁'mag'₄ Diú₄ o₄quián'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃. Jë₁ma₂të₂ rë₁chi₁len'₄ jnia'₅₄ Diú₄, dsau'₂ bá₄ dsí₅ jnia'₅₄ 'nia'₂. ³ Dsau'₂ bá₄ dsí₅ jnia'₅₄ 'nia'₂ ne₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, ia₁ 'njo₅ lin₃ ma₂jmo'₅₄ 'nia'₂ ta₁ cha₂ léi₄ ja₁con₂ 'nia'₂ ia₁ 'éng'₂, ia₁ 'njo₅ lin₃ jme₂ti'₅₄ 'nia'₂ ta₁ ne₄ Te₁gui'₅₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂'niói'₃ 'nia'₂. Jaun₂ caun₂ bá₄ le₁'ág₄ 'au'₂ 'nia'₂ a₂'ín₂ 'au'₂ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄. ⁴ Rin'₅₄ jniog₄, 'nio₃ bá₄ Diú₄ 'nia'₂, ne₄ bá₄ jnia'₅₄ a₂ma₂quióin'₂ 'nia'₂. ⁵ Lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jme₁tin₅ jnia'₅₄ 'nia'₂ jág₁ dse₃, on₃jua'₅₄ jmá'₃ quian'₅₄ jág₁ jaun₂ jme₁né₄. Ia₁ jme₁quian'₅₄ bá₄ jui₅bí₂ quió'₅ Jme₂dsí₂ Jnjo₅ jáñ₃, ca₂'é₄ jág₁ dse₃ la₂ jin'₄ 'nia'₂. Jaun₂ caun₂ bá₄ 'eí₅ dsí₅ jnia'₅₄ ia₁ Jme₂dsí₂ Jnjo₅ bá₄ jmo₃ jme₃'uá₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂le₃'éng'₂. Ni'₅₄ bá₄ 'nia'₂ dse₃ 'a₂ lia'₂ ca₂tió'₄ jnia'₅₄ jin'₄ 'nia'₂ a₂dse₃ quián'₂ bá₄ 'nia'₂ jaun₂.

⁶ 'Nia'₂ ně₃, ca₂quian'₂ 'nia'₂ jui₅ a₂ca₂quián₁ jnia'₅₄, a₂ca₂can₃ Te₁gui'₅₄ ně₃. Ca₂gue'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂'njo₂ 'au'₂ jág₁ dse₃. Chan'₂ bá₄ 'nia'₂ o₂'njo₃ o₂jnia₃ 'au'₂ a₂jmo₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, tsá₃ a₂nag₅₄ jaun₂ ca₂quín₂ a₂ca₂i₃njí₂ 'nia'₂ uig₅ 'njo₅ lin₃ 'uig₅₄ jág₁ dse₃. ⁷ Jaun₂ le₂né₅ bá₄ ca₂dsí₃nó'₅ 'nia'₂ ca₂cuë'₅₄ 'nia'₂ caun₂ jui₅ dse₃ jaun₂ ca₂cáun₃ 'í₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂ le₂tan₅₄ juig₂ te₁'i₁ 'uë₃ Macedonia quian'₅₄ le₂tan₅₄ 'uë₃ Acaya ně₃. ⁸ Jaun₂ le₂né₅ ma₂ca₂'é'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄, on₃jua'₅₄ jmá'₃ dsa₂ chan₂ Macedonia quian'₅₄ Acaya ma₂qui₂ma₂'é'₅₄ 'nia'₂ jág₁, ia₁ ca₂le₂con₂ ja₁siá'₂ bá₄ jáñ₃ le₁ñi₅ dsa₂ a₂lín₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂'én₂ quián₅ Diú₄. Jaun₂ tsá₃ ma₃'e₂ jua'₅₄ 'nió'₅ guë₄ chei₅₄ jnia'₅₄ 'i₁caun₂ 'nia'₂. ⁹ Të₂le₃ dsia₅ bá₄ 'éi₂ guioin₅₄ a₂ca₂guei'₅₄ 'nia'₂ jnia'₅₄, dsia₂₃ 'a₂ lia'₂ ca₂tí'₃ a₂jme₁'éng'₂ të₂le₃ quió'₅ diú₄ lag₄, a₂ca₂rë₂'én₂ 'nia'₂ të₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄, ca₂jme₁ti₄ ne₄ Diú₄ jén₃ dsón₂ i₂chan₂. ¹⁰ Dsia₂₃ bá₄ jáñ₃ 'a₂ lia'₂ tion'₅₄ 'nia'₂ le₁jan₄ a₂jnjo₂'táng₃ jui₅ guei'₅₄ i₂juig₃ Jesú_s Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ i₂ca₂jme₃jein'₅₄ jin₄ 'lag₄. I₂'éi₂ bá₄ lió₂ jniog₄ ne₄ a₂'i₄ 'nei₂ dsí₅ Diú₄.

2

Ta₁ a₂ca₂jmo₃ Pablo juig₂ Tesalónica

¹ Ia₁ ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂ guiong'₅₄, rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ jua'₅₄ a₂lë₁ca₂i₁náu₄ jnia'₅₄ ca₂i₁jín₁ 'nia'₂. ² Ia₁ ma₂ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂, të₂le₃ ca₂jme₃'o₅₄ bá₄ Diú₄ ca₂nio₃ tiá₂ dsí₅, ca₂'é₄ jnia'₅₄ ja₁con₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, o₁jnia'₅₄ ca₂jmóg'₂ dsa₂ ca₂të₂ca₂'o₂ juig₂ Filipos le₂jnjaí₅. ³ Ia₁ jág₁ a₂ca₂tion'₅₄ jnia'₅₄ 'nia'₂, on₃jua'₅₄ a₂já₃ 'uig₅₄ ia₁ a₂i₂gon₂ jnia'₅₄, on₃ guë'₂ o₄quió'₄ ia₁ a₂dsí₂jnia₅ dsí₅ a₂'lig'₅₄, on₃ guë'₂ jua'₅₄ ia₁ a₂jme₂gán₁ jnia'₅₄ 'nia'₂. ⁴ Të₂le₃ ia₁ Diú₄ bá₄ ca₂cáun₃ 'í₁ a₂jmo₂ jnia'₅₄, ca₂dsia₃ gu₂ jnia'₅₄ a₂qui₁'é₄ jág₁ dse₃. Jaun₂ le₂né₅ jui₁lia'₂ jág₁ a₂jua'₂ jnia'₅₄, on₃jua'₅₄ a₂jua'₂ ia₁jaun₂ 'njo₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃, të₂le₃ ia₁jaun₂ 'njo₂ dsí₅ Diú₄ bá₄ i₂con₂ 'í₁ të₂dsí₅ jniog₄. ⁵ Ni'₅₄ bá₄ 'nia'₂, 'i₁cón'₂ tsá₃ jua'₅₄ ca₂dsí₁ jnia'₅₄ jág₁ rau₂, on₃ guë'₂ jua'₅₄ ca₂'má₂ jnia'₅₄ jág₁ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ 'má₂ ia₁jaun₂ léi₂ cu₄. Jág₅ bá₄ Diú₄ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂jmó₁. ⁶ Tsá₃ a₂jaun₂ 'niog₂ jnia'₅₄ jua'₅₄ a₂jme₃juag'₂ dsa₂ 'njo₅ lin₃, on₃ guë'₂ 'nia'₂, on₃ guë'₂ dsa₂ sián'₂ ně₃, o₁jnia'₅₄ jme₁ca₂tág₂ rë'₂ jnia'₅₄ jmó₁ 'éi'₃ jaun₂ ia₁ a₂lág₅ dsa₂ i₂chen₄

* ^{1:1} Lia'₂ chen₂ Silvano, co₂rë₂ quian'₅₄ Silas.

quián₅ Cristo. ⁷Të₂le₃ ca₂jmó₁ bá₄ jnia'₅₄ 'ua₁ dsí₅ ja₁con'₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ lín₅ jan₂ chog₅₄ chi'₂, a₂jme₂cain'₅₄ chi'₂ quiáiñ₅ qui₂jmo₂₃ 'í₁. ⁸Jaun₂ lë₃ 'ñio₅ lín₃ ca₂rë₃'nio₃ jnia'₅₄ 'nia'₂, ca₂lia'₂ jnia'₅₄ on₃jua'₅₄ jmá'₃ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄ në₅ ca₂tág₂ jnia'₅₄ cué₁, le₂jiog₅ jme₂dsí₂ quián₂ jnia'₅₄ 'ñio₂ dsí₅ cué₁ ján₃. Ia₁ ma₂dsi₂nó'₅ 'nia'₂ léng₂ dsa₂ i₂'nió₄ lín₃ quián₂ jnia'₅₄. ⁹Jua'₂ jnia'₅₄ le₂në₅, rin'₅₄ jniog₄, ia₁jaun₂ dsá₂ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ ca₂jmó₁ jnia'₅₄ ta₁ a₂ca₂lag₃ a₂que₅₄. Lia'₂ 'uë₂jmí₂ bá₄ qui₂ca₂jmó₁ jnia'₅₄ ta₁, ia₁jaun₂ i₁jan'₂ 'nia'₂ tsá₃ jua'₅₄ 'ein₂ 'ñio₅ guei₂ ca₂can₃ quian'₅₄ jnia'₅₄, tē₁lia'₂ ca₂tió'₄ ca₂'é₄ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄.

¹⁰Ca₂të₂ bá₄ ne'₅₄ 'nia'₂, jág₅ bá₄ Diú₄ ján₃, ca₂tió'₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂'én₂, a₂lág₅ jnia'₅₄ dsa₂ jnió₅, dsa₂ dsen₃, i₂tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃bó₂ dso₄. ¹¹Njí'₅₄ bá₄ 'nia'₂ ján₃, ca₂jmó₁ jnia'₅₄ jin'₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ jmo₅ jan₂ jmei₂ dsa₂ jmái'₂ chi'₂ quiáiñ₅, qui₂ca₂cué₅₄ jnia'₅₄ bí₂ 'nia'₂, ca₂tion'₅₄ jnia'₅₄ jág₁ 'nia'₂ jaun₂ náu'₁ tiá₂ jui₅ dse₃. ¹²Jaun₂ qui₂ma₂chei₅₄ bá₄ jnia'₅₄ 'nia'₂ a₂i₁niog'₄ lia'₂ con'₂ dsi₂ten₅₄ i₂nio₄ dsa₂ quián₅ Diú₄ i₂të₂ a₂jme₁quiain'₄ 'nia'₂ ja₁jmo₂₃ 'éi'₃ guei'₅₄ i₂juí₃ ja₁lé₄ co₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₅.

¹³Jaun₂ lë₃, ca₂le₃jé₃ jmi₄ bá₄ cué₂ jnia'₅₄ ti₁'mag'₄ Diú₄. Ia₁ le₂'uig₅₄ jme₁ca₂nei'₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄ a₂ca₂jua'₅₄ jnia'₅₄, ca₂gue'₅₄ bá₄ 'nia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄, on₃jua'₅₄ con'₂ lë₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ mi₂güí₃. Ia₁ dsón'₂ bá₄ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄ në₅, a₂jmo₃ léi₄ tē₂ 'au'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂'én₂. ¹⁴Rin'₅₄ jniog₄, lia'₂ con'₂ ca₂ηag'₅₄ 'nia'₂ uig₅ qui₂ca₂'ein₃ dsa₂ go'₄ 'nia'₂, ca₂i₃ñjí'₂ 'nia'₂ jui₁lia'₂ ca₂jmá'₂ dsa₂ guá'₅ quián₅ Diú₄ i₂tián'₅ Judea i₂ma₂lín₅ quián₅ Cristo Jesús. Le₂jaun₂ bá₄ ca₂qui₂co₂'ein₃ dsa₂ judíos dsa₂ go₅₄. ¹⁵Dsa₂ judíos 'éi₂ bá₄ i₂ca₂jñjí'₃ Te₁gui'₅₄ Jesús, i₂ca₂jme₃dsian₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Diú₄ në₃. Jaun₂ ca₂'uág'₂ bá₄ jnia'₅₄. Tsá₃ 'nioi₃ Diú₄. 'Niai₅₄ bá₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂. ¹⁶Cha₂ jme₁lin₅₄ 'niog₂ jnia'₅₄ chei₅₄ jág₁ dsi₂nau₂, ia₁jaun₂ lión₂ 'éi₂ ján₃. La₁ 'éi₂ bá₄ jnë₅ jui₅. Jaun₂ le₂në₅ caun₂ dsi₂juë'₂ bá₄ dsáu₁. Co₂ñei'₅₄ ma₂já₅ a₂'i₄ 'nei₂ dsí₅ Diú₄ ja₁coin₂.

Dsi₂jiog₅ dsí₅ Pablo dsó₃ táng₃ jui₅ Tesalónica

¹⁷Rin'₅₄ jniog₄, lia'₂ con'₂ jme₁ca₂tén₄ co₂'na₂ rin'₅₄, o₁jnia'₅₄ tsá₃ né₅ jnia'₅₄ 'nia'₂, la₁ tion₅₄ bá₄ jme₁dsau'₂ dsi₅ jnia'₅₄, 'ñio₅ lín₃ jme₁'niog₂ jnia'₅₄ dsau₅₄ táng₃ dsí₁né₄ 'nia'₂. ¹⁸Jaun₂ dsón'₂ bá₄ jme₁'niog₂ jnia'₅₄ dsau₅₄ dsi₁jin₁ 'nia'₂. Jniá₂ Pa₄ 'líong₂ ráun₂ jme₁ca₂quín'₃ bí₂ a₂nei₅₄. La₁ i₂sé₃dsen₃ bá₄ ca₂jnë₃ jui₅. ¹⁹Jaun₂ i₂e₂ jaun₂ a₂'ín₂ dsi₅ jnia'₅₄ chong₂, a₂jmo₅ jnia'₅₄ 'io'₂, o₃ premio o₄quió'₄ a₂jmó₁ jnia'₅₄ táo'₅ jé₁ma₂të₂ rë₁guan₂ Jesús Te₁gui'₅₄ quián₂? ¿On₁jua'₅₄ o₄quián₂ 'nia'₂ bá₄? ²⁰'Uig₅₄ quián₂ 'nia'₂ bá₄ ñí₄ 'io'₂ jein₅ jnia'₅₄; o₄quián₂ 'nia'₂ bá₄ jme₂go₃ dsa₂ sián₂ në₃

3

¹Jaun₂ në₃, ia₁ tsá₃ ma₃tián₂ jnia'₅₄, ca₂rë₃'ñjío₃ bá₄ dsi₅ jñia₁ guio₅₄ juig₂ Atenas. ²Jaun₂ ca₂chen₅₄ jnia'₅₄ Timoteo rin'₅₄ ca₂i₁jín₁₂ 'nia'₂, ia₁ i₂ma₂lín₅ quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂, ia₁ jmo₂₃ ta₁ co₂lë₅ quián₅₄ jnia'₅₄ a₂jme₂tiín₂₃ dsa₂ jág₁ dse₃ quió'₅ Cristo. Lé₂ le₃juá'₂ 'éi₂ lia'₂ tí₅ jág₁ cué'₃ bí₂ 'nia'₂ a₂le₃'én₂ gué₄ 'nia'₂, ³ia₁jaun₂ i₁jan'₂ 'nia'₂ tsá₃ dsi₃lén₂ cau₅ 'uig₅₄ a₂co₂'ein₅ dsa₂. Ia₁ ñjí'₅₄ bá₄ 'nia'₂ guiong'₅₄, 'éi'₃ në₅ tío'₅₄. ⁴Lia'₂ con'₂ jme₁tió'₅₄ jnia'₅₄ quián₅₄ 'nia'₂ le₂jñjíá₅, ca₂jua'₅₄ jnia'₅₄ a₂tion₅₄ niog₅ ñag₅₄ 'uig₅₄, jaun₂ le₂jaun₂ ca₂lë₃ në₃, jaun₂ ma₂ñjí'₅₄ bá₄ 'nia'₂. ⁵Jaun₂ lë₃, ia₁ tsá₃ ma₃tió₅'í₅ dsi₃, ca₂tsíng₂ dsa₂ ca₂i₁ñag₁₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ ma₂'én₂ 'nia'₂ tiong'₅₄, ia₁ con'₂ tsá₃ ñjó₅ në₅ ca₂lìog₃ i₂sé₃dsen₃ a₂jmó'₂ 'nia'₂ cosa 'lig'₅₄. Tsá₃ ma₃ta₁ tí₄ ta₁ quián₂ jnia'₅₄, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ le₂jaun₂.

⁶La₁ ma₂guán₅ bá₄ táng₃ Timoteo juig₂ Tesalónica, quion₂ jág₁ dse₃ 'én₂ bá₄ 'nia'₂ jág₁ quió'₅ Diú₄, 'nió'₃ bá₄ 'nia'₂ ríng₂ le₂jang₂ le₂jang₂. Juá'₂ bá₄ ján₃, jmo'₂ 'nia'₂ 'io'₂ a₂dsau'₂ 'au'₂ 'nia'₂ jnia'₅₄ ca₂le₃jé₃ jmi₄, a₂'ín₅ 'au'₂ 'nia'₂ 'ñjo₅ lín₃ jag'₅₄ jnia'₅₄, le₂jaun₂ bá₄ jnia'₅₄ ján₃ ju₁lia'₂ 'nia'₂ 'íñ₅ dsi₅ jñ₄ 'nia'₂. ⁷Jaun₂ le₂në₅, rin'₅₄ jniog₄, tē₃jé₄ uig₅ chong₂ 'í₅ dsi₅ jnia'₅₄, la₁ ca₂'ág₂ lián₂ dsi₅ jnia'₅₄ jme₁ca₂rë₃ne₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂'én₂ 'nia'₂. ⁸'Io'₂ jein₅ jnia'₅₄ chong₂ jme₁ca₂rë₃ne₄ tión₂ bá₄ 'nia'₂ tiá₂ tē₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄. ⁹Ca₂lia'₂ tsá₃ ne₄ jnia'₅₄ 'a₂ lia'₂

cuë₅₄ ti₁'mag'₄ Diú₄ con₂ dsi₂ten₅₄ o₄quió'₄ a₂'io'₂ jmo₂ jnia'₅₄ le₃ne₄ Diú₄ quián₂ o₄quián'₂ 'nia'₂. ¹⁰ Ca₂le₃jé₃ dsi₅ bá₄ jnia'₅₄ mi₂ lia'₂ 'uë₂-jmi₂ ne₄ Diú₄ a₂cuë₃ jmig₄ dsi₁jin₁ 'nia'₂, jaun₂ jme₁'hia₅ guë₄ jnia'₅₄ a₂'nió'₅ le₃tin₂ guë₄ 'nia'₂ a₂le₃'éng'₂.

¹¹ Niog₂ jnia'₅₄, Diú₄ Jmei₂ 'n₁ogi₅ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, jme₃'o₅₄ cuë₃ jmig₄ dsi₁náu₅ dsi₁jing₅₄ 'nia'₂. ¹² Jui₁jmo₅₄ bá₄ Te₁gui'₅₄ jui₁dsi₂cón₃ a₂jme₁'nió'₄ guë₄ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jan₂ le₂jan₂ 'nia'₂ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ guë₄ jui₁'ein₂ guë₃ dsa₂ jui₁lia'₂ 'nio₃ jnia'₅₄ 'nia'₂. ¹³ Jui₁jmo₅₄ bá₄ Diú₄ 'ag₃ tiá₂ 'au'₂ 'nia'₂, lén'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂ma₂lë₅ 'í₁ quián₅ i₂tsá₃ ma₃'e₂ dsáu₁ cha₂ ne₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄ jé₁ma₂të₂ rë₁jñiò'₂ Te₁gui'₅₄ Jesús quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂quián₅.*

4

'A₂ lia'₂ dsi₂ten₅₄ le₃chan₂ dsa₂ con₂ 'n₁io₂ dsi₅ Diú₄

¹ Në₃ në₃ rin'₅₄ jniog₄, mi₂ jnia'₅₄ ne₅₄ 'nia'₂ të₂le₃ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄ Jesús, a₂i₁nio'₄ 'nia'₂ lia'₂ con₂ 'n₁io₂ dsi₅ Diú₄, jui₁lia'₂ ca₂jme₁tag₅ jnia'₅₄. Le₂jaun₂ caun₂ jmo₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ jmig₄.

² Ni'₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ jág₁ ca₂jme₁tag₅ jnia'₅₄, 'éi'₃ ca₂cuë₃ Te₁gui'₅₄ Jesús. ³ A₂'nio₃ Diú₄ a₂i₁nio'₄ 'nia'₂ líng'₅ dsa₂ i₂ma₂lë₅ 'í₁ ca₂ne₅₄ i₂ma₂quián₅ 'n₁ogi₅; 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jui₁nió'₄ jág₁ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ nió'₃. ⁴ Jui₁le₂n₁jí'₅₄ 'nia'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ 'a₂ lia'₂ tiáng'₄ quiang'₅₄ dsa₂ mí₂ quiáng'₂, lë₅ 'í₁, jme₁gain'₃ 'nia'₂. * ⁵ On₃jua'₅₄ a₂lë₁qui₂dsi₂jein₅ 'au'₂ 'nia'₂ 'lig'₅₄ jui₁lia'₂ jmo₅ dsi₂nau₂ i₂tsá₃ Diú₄ cui₅. ⁶ Jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jui₁qui₂dsi₂juin₅₄ jua'₅₄ jme₃gain₂₃ riin'₅₄, quian'₅₄ 'i₁caun₂. Ia₁ Te₁gui'₅₄ bá₄ jéin'₃ uig₅ ca₂le₃jé₃ a₂le₂në₅, jui₁lia'₂ ma₂chei₅₄ jnia'₅₄ 'nia'₂ le₂jñiá₅. ⁷ Ia₁ on₃jua'₅₄ jaun₂ ma₂të₅ Diú₄ a₂qui₂dsi₂jiog₅ dsi₅ 'lig'₅₄; a₂jaun₂ bá₄ ca₂të₃ a₂le₃chong₂ jniog₄ jñiò₅. ⁸ Jaun₂ le₂në₅, jui₁lia'₂ i₂tsá₃ gue₅ jág₁ a₂jme₂tág₁ jnia'₅₄ la₂, on₃jua'₅₄ dsa₂ tsá₃ guein₂₃; Diú₄ bá₄ tsá₃ guein₂₃, i₂ma₂cuï₃ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ quián₅.

⁹ Tsá₃ 'e₂ tion₅₄ 'nió'₅ jua'₅₄ a₂juá'₄ jniá₂ tó'₄ ne₄ si₂ la₂, jua'₅₄ a₂juá'₄ jniá₂ 'a₂ lia'₂ dsi₂ten₅₄ jme₁nió'₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂'én₂ ríng'₂. Ia₁ ma₂ca₂jme₃tag₅ bá₄ Diú₄ 'n₁ogi₅ 'a₂ lia'₂ jme₁nió'₃ 'nia'₂ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂. ¹⁰ Jaun₂ le₂në₅ bá₄ jmo'₂ 'nia'₂ ja₁con₂ ríñ'₂ 'nia'₂ i₂'én₂ i₂tián₅ 'uë₃ Macedonia. La₁ mi₂ jnia'₅₄ ja₁con₂ 'nia'₂, ríñ'₅₄ jniog₄, caun₂ jui₁dsi₂tsón₃ bá₄ a₂'nióg'₃ 'nia'₂ ríng'₂. ¹¹ Quen₂ 'nia'₂ bí₂ tián₂ 'nia'₂ 'ei₅ tei₄, jmo₄ 'nia'₂ jmá'₃ con₂ a₂ca₂tín₂ 'nia'₂ jmó'₂ guiong'₅₄, jmo₄ 'nia'₂ ta₁ quiáng'₂ quian'₅₄ gog'₂-tag'₅₄, jui₁lia'₂ qui₂ma₂jua'₅₄ jnia'₅₄ le₂jñiá₅, ¹² ia₁jaun₂ i₁nio'₄ 'nia'₂ caun₂ jui₅ a₂jme₃go₃ dsa₂ sián'₂ i₂tsá₃ 'én₂, ia₁jaun₂ tsá₃ lë₅ jua'₅₄ cha₂ a₂'nió'₅ quián₂ 'nia'₂.

A₂jñiò'₂ Te₁gui'₅₄

¹³ Ríñ'₅₄ jniog₄, tsá₃ 'niog₂ jnia'₅₄ jua'₅₄ tsá₃ n₁jí'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ lé₂ quian'₅₄ dsa₂ 'én₂ i₂ma₂dsan₃, ia₁jaun₂ tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ 'lia'₂ 'au'₂ jui₁lia'₂ 'lia'₂ dsi₅ dsa₂ i₂tsá₃ jmig₄ cha₂ quió'₅ jua'₅₄ tiin'₄.

¹⁴ Jaun₂ le₂në₅, jui₁lia'₂ 'éin₂ jniog₄ a₂ca₂jon₃ Jesús, a₂ca₂jein'₅₄ táng₃ në₃, le₂jaun₂ bá₄ 'éin₂ jniog₄ ján₃ a₂jme₃jen'₅₄ Diú₄ co₂lë₅ quian'₅₄ Jesús dsa₂ i₂ca₂dsan₃ i₂'én₂ le₃quió'₅.

¹⁵ Jaun₂ lë₃ chei₂ jnia'₅₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ ca₂jme₃tag₅ Te₁gui'₅₄, con₂ jniog₄ i₂chong₂ ca₂lia'₂ ca₂të₂ jmig₄ a₂guan'₂ Te₁gui'₅₄, i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jua'₅₄ i₂dsi₃jñiá₄ con₂ guë₄ dsa₂ i₂ma₂dsan₃.

¹⁶ Ia₁ 'n₁ogi₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ sióin₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ guió'₃ tiá₂ jmo₃ 'éi'₃, quian'₅₄ jág₁ quió'₅ ángel i₂'uan'₂ guë₄, dsi₃'ein₅₄ ní₁ trompeta quió'₅ Diú₄ në₃. Jaun₂ guë₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂ le₃quió'₅ Cristo i₂ma₂dsan₃, qui₃jein'₅₄ le₂'uig₅₄. ¹⁷ Jaun₂ jniog₄ i₂chong₂ guë₄, i₂tié₁'n₁jñiá₄ guë₄ në₃, chó'₂ co₂lë₅ jé₄ jnei₅ quian'₅₄ dsa₂ i₂ma₂dsan₃ 'éi₂, a₂dsi₂jme₁jen'₂ Te₁gui'₅₄ guei'₅₄ dsi₁guig₂. Jaun₂ le₂në₅ dsi₁tió'₄ co₂tan₅₄ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄. ¹⁸ Jaun₂ lë₃, cuë₅₄ 'nia'₂ lián'₂ ríng'₂ quian'₅₄ jág₁ la₂.

* ^{3:13} lit. "dsa₂ jñiò₅ quián₅." * ^{4:4} o₃, "Jui₁le₂n₁jí'₅₄ 'nia'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ 'a₂ lia'₂ jme₁uang'₅₄ ní₁n₁jí'₁ guiong'₅₄, lë₅ 'í₁, con₂ dsi₂ten₅₄."

5

¹ La₁ tsá₃ tion₅₄ jua'₅₄ a₂juá'₄ jniá₂ tó'₄ ne₄ si₂'e₂ 'ió'₄ 'e₂ jmig₄ a₂lé₂ jaun₂. ² Jaun₂ ma₂le₁ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂ dse₃ guiong'₅₄, jmig₄ a₂jñió'₂ Te₁gui'₅₄ con'₂ tsá₃ ján₅ bá₄ dsa₂, ju₁lia'₂ ja₁já₄ jan₂ dsa₂ 'ang₂ caun₂ 'uë₂. ³ Jé₁ma₂té₂ rë₁juá'₂ dsa₂: "Ca₂le₃jé₃ lé₅ 'í₁, tei₄ bá₄ 'ei₅", të₃jé₄ jaun₂ 'én₂ con'₂ tiá₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ 'éi₂. Lé₂ ju₁lia'₂ ja₁jén'₅ 'io₅₄ i₂quian₅ guein₂. Con'₂ tsá₃ rë₂jáim₁ jé₁ma₂tá'₂ qui'₂ uig₅ quió'₅, tsá₃ a₁jaun₂ a₂lioín₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ ñág₃ jmi₁uig₅ jaun₂. ⁴ La₁ 'nia'₂ rín'₅₄ jniog₄, tsá₃ tion'₅₄ 'nia'₂ jé₄ qui₁né'₃, jaun₂ tsá₃ lé₅ jua'₅₄ jo₅₄ jmig₄ jaun₂ quián'₂ 'nia'₂, ju₁lia'₂ ja₁jo₅ jan₂ 'ang₂. ⁵ Ia₁ ca₂le₃jín'₃ bá₄ 'nia'₂ líng₅ jaun₅ quián₅ ja₁tág₅ si₂, quian'₅₄ a₂jmi₂ ně₃. Tsá₃ téi₅ jniog₄ a₂'uë₂, on₃ guë'₂ jé₄ qui₁né'₃. ⁶ Jaun₂ tsá₃ 'nió'₅ guág₃ jniog₄ ju₁lia'₂ güin₂ i₂lin₅₄. Le₁jnio₂ ne₄ bá₄ jniog₄ 'nió'₅ jmo₁, lei₅₄, 'en₅₄ dsi₅. ⁷ A₂'uë₂ bá₄ güin₂ dsa₂, ján₃ guë'₂ a₂'uë₂ bá₄ 'íñ'₂ dsa₂ 'en₅. ⁸ La₁ jniog₄ ně₃, i₂téi₅ a₂jmi₂, 'nió'₅ lei₅₄, 'en₅₄ dsi₅. 'Nió'₅ qui₁jmo₁ 'í₁ quian'₅₄ a₂'éin₂ quian'₅₄ a₂jme₁'nió₄ rín'₅₄ ně₃, ně₂jag₄ bá₄ qui₂rë₂liög₃ njí le₁dsi₅, lé₅ 'í₁; a₂'íñ₂ dsi₅ jniog₄ a₂tág₄ ně₃, lé₅ co₂'nió'₄ njí a₂'i₄ mi₂dsi₄ 'liög₂, lé₅ 'í₁. ⁹ Ia₁ on₃hua'₅₄ jaun₂ ca₂'ag₃ Diú₄ a₂guéi₁ jniog₄ 'nei₂ a₂'i₄ dsi₅; a₂jaun₂ bá₄ ca₂'ag₃ a₂lió₂ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂. ¹⁰ O₄quián₂ jniog₄ ca₂join₃ ia₁jaun₂ dsi₁'io₁ co₂lë₅ quiaín'₅₄, të₂lia'₂ chong₂, o₃ jé₁ma₂dsau₃ 'e₂. * ¹¹ Jaun₂ caun₂ dsia₄ 'nia'₂ tiá₂ 'au'₂, cuë'₅₄ bí₂ ríng₂ le₂jang₂ le₂jang₂, ju₁lia'₂ ma₂jmo'₂ ně₅.

Ton' Pablo jág₁ dsa₂ rín'₅₄

¹² Rín'₅₄ jniog₄, mi₂ jnia'₅₄ a₂jme₁gang₃ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ jé₄ quián'₂ 'nia'₂, i₂jiog₅ ne₄ ju₁le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄, i₂to₂ jág₁ dse₃ ně₃. ¹³ Ca₂tín'₂ 'nia'₂ jme₁gain₃ 'ñio₅ lin₃, a₂jme₁'niói₄ ně₃, o₄quió'₄ ta₁ a₂jmo₂₃. Ju₁ei₅ bá₄ tei₄ tion'₅₄ 'nia'₂ le₂jang₂ le₂jang₂.

¹⁴ Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ rín'₅₄ jén₃ 'nia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ ta₁ 'nio₃ jmo₃. Cuë'₅₄ 'nia'₂ bí₂ dsa₂ i₂tsá₃ lin₄ niog₅ tiá₂ dsi₅, jme₁'on₁ 'nia'₂ dsa₂ 'uan₅₄, jme₁juin₂ 'nia'₂ 'au'₂ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ ríng₂.

¹⁵ Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁, ia₁jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ jéin₃ 'lig'₅₄ quió'₅ i₂jmóg₂ 'lig'₅₄. Të₂le₃ caun₂ o₂nó'₅ bá₄ 'nia'₂ jmo₄ a₂dse₃ co₂tan₅₄ quian'₅₄ rín'₂ 'nia'₂ le₂jang₂ le₂jang₂ quian'₅₄ guë₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂.

¹⁶ Tián'₂ bá₄ 'nia'₂ 'io'₂ jéng₂ co₂tan₅₄. ¹⁷ Chi₂len'₅₄ 'nia'₂ Diú₄ lia₂ tsá₃ 'na₂. ¹⁸ Cuë'₅₄ 'nia'₂ ti₁'mag₄ Diú₄ ne₄ ca₂le₃jé₃, ia₁ a₂në₅ bá₄ 'ñio₂ dsi₅ Diú₄ të₂le₃ quián'₂ 'nia'₂ o₄quió'₄ Cristo Jesús.

¹⁹ Tsá₃ lë₁ag₂ 'nia'₂ si₂ quió'₅ Jme₂dsí₂ Jñiò₅. ²⁰ Në₁hua'₂ 'ein₂ 'é₂ jág₁ a₂guéi'₅ quió'₅ Diú₄, tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ jeng'₅₄. ²¹ Quion₂ de'₂ 'nia'₂ 'í₁ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, jaun₂ chan'₂ bá₄ 'nia'₂ jmá'₃ a₂dse₃. ²² Co₂dsia₅ jmo₄ 'nia'₂ cau₅ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig'₅₄.

²³ 'Ñiog₅ Diú₄ i₂jmo₅ 'ei₅ tei₄, ju₁jmo₁₂ a₂lén₂ 'nia'₂ dsa₂ jñiò₅ co₂nei'₅₄; ju₁le₅₄ bá₄ 'í₁ 'nia'₂, ta₁jang₂: lia₂ jme₂dsí₂, lia₂ 'au'₂, lia₂ ñj₄ 'nia'₂; ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃bó₂ dso₄ jé₁ma₂té₂ rë₁guan₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂. ²⁴ I₂ma₂té₃ quián'₂ 'nia'₂ tí₅ bá₄ jág₁ quió'₅, jaun₂ jme₃ti₃ bá₄ ca₂le₃jé₃ a₂në₅.

'Ág'₅ jág₁ jé₁ca₂tó'₂

²⁵ Rín'₅₄ jniog₄, chi₂len'₄ 'nia'₂ Diú₄ o₄quián₂ jnia'₅₄.

²⁶ Cu₁ñiò₅₄ Diú₄ ca₂le₃jín₃ rin'₅₄ a₂qui₁chén'₁† 'nia'₂ quió'₅ ríng₂, a₂lë₅ léi₄ a₂ma₂'ei₅ caun₂ jág₁ a₂le₁jé₃ 'au'₂ quian'₅₄ ríng₂.

²⁷ Mi₅ jniá₂, lia₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄, 'í₂ 'nia'₂ si₂ carta la₂ jin₄ ca₂le₃jín₃ rín'₅₄.

²⁸ Ju₁me₂gu'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄ ca₂le₃jín₃ 'nia'₂.

Co₂në₅.

* ^{5:10} lit. "chi₂hua'₂ le₁jnio₂ ne₄ jniog₄, o₃ le₁guág₃ 'e₂." † ^{5:26} Caun₂ tag₄ a₂jme₁chí'₄ lia₂ con'₂ ca₂jmo₃ Pa₄ si₂ la₂.

Si₂ carta jë₁ca₂të₂ tñ₃ a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ dsa₂ TESALONICENSES

Pablo quiain'₅₄ riin'₅₄ jmo₂₃ si₂ a₂chein₃ ne₄ Guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Tesalónica

¹ Jniá₂ Pa₄, quian'₅₄ Silvano,* quian'₅₄ Timoteo né₃, dsian'₅₄ jnia'₅₄ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄ i₂chan₂ juig₂ Tesalónica, 'nia'₂ dsa₂ 'ei₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo. ² Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄, jui₁jme₂gu'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo né₃, jmo₃ 'ua₁ dsi₅ ja₁con₂ 'nia'₂, jui₁'ei₅ dse₃ 'au'₂, tiong'₅₄ 'ei₅ tei₄.

'E₂ Diú₄ uig₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂le₁cán₄ dso₄ jë₁ma₂të₂ rë₁guan₂ tág₃ Cristo mi₂güíg₃

³ Rín'₅₄ jniog₄, ca₂le₃jë₃ jmi₄ bá₄ ca₂tág₂ jnia'₅₄ cué'₅₄ ti₁'mag₄ Diú₄ o₄quián'₂ 'nia'₂, ia₁ le₂jaun₂ bá₄ dse₃ dsió₅, ia₁ caun₂ dsi₂cón₃ bá₄ 'nia'₂ a₂rë₂'éng₂ jág₁ quió'₅ Diú₄, caun₂ jme₂nióg'₃ bá₄ 'nia'₂ ríng₂ 'njio₅ lin₃ le₂jang₂ le₂jang₂. ⁴ Jaun₂ lë₃, jmá'₃ lia₂ jág₁ dse₃ bá₄ dsia₂ jnia'₅₄ 'in₅ 'nia'₂ jin₄ guá'₅ quiáin₅ Diú₄, 'a₂ lia₂ ma₂ca₂tian₃ 'nia'₂ a₂ma₂ca₂jme₁juing₂ 'au'₂ a₂'én₂ 'nia'₂ ne₄ ca₂le₃jë₃ a₂co₂'ein₅ dsa₂, a₂qui₂jmög'₂ dsa₂ në₃. ⁵ Jaun₂ le₂në₅ cué₅ léi₄, con₂ dsi₂ten₅₄ bá₄ qui₂dsi₅ Diú₄ 'éi'₃, ia₁jaun₂ lén₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂ca₂tín₂ dsi₁niog₃ ja₁gon₂ Diú₄; o₄quió'₄ a₂jaun₂ ñag'₅₄ 'nia'₂ uig₅.

⁶ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ dsi₂ten₅₄, Diú₄ bá₄ jme₃rë₃ cué'₃ uig₅ a₂ca₂tín₂ dsa₂ i₂ma₂jmá'₂ 'nia'₂. ⁷ Jaun₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂qui₂ma₂ñag'₅₄ uig₅, Diú₄ jmo₃ a₂'ag₃ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂, a₂'ag₃ tei₄ dsi₅ jnia'₅₄ ján₃ jë₁ma₂të₂ rë₁jnió'₂ Te₁gui'₅₄ Jesús jui₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ jë₄ si₂ ca₂jo'₅₄, quiain'₅₄ ángeles i₂'uan₂ quiáin₅. ⁸ Jnjói'₂ a₂cué'₃ uig₅ dsa₂ i₂tsá₃ cuí₅ Diú₄, ia₁ on₃ guë'₂ jui₅ ca₂tón₃ jág₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo. ⁹ Ca₂le₃jín₃ 'éi₂ gue₃ 'liain'₅₄ a₂dsi₃'éin₂ co₂nei'₅₄, co₂dsia₅ jnjai'₃ ne₄ Te₁gui'₅₄, dsi₃toint'₅₄ uíng₂ ja₁tsá₃ ma₃'e₂ bí₂ jlá'₁ quió'₅ Diú₄ jniá₂. ¹⁰ Jmig₄ jaun₂, jë₁ma₂të₂ rë₁guan₂ Te₁gui'₅₄, a₂jme₃juag₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂ quiáin₅,† jaun₂ dsa₂ i₂'én₂ në₃ qui₂dsi₃gó'₃ dsí₅ jág₃ jíin₂ Te₁gui'₅₄. Ján₃ bá₄ o₁ton₄ 'nia'₂ ja₁jaun₂, ia₁ a₂ma₂ca₂rë₃'én₂ 'nia'₂ jág₁ dsau₅ quiáin₂ jnia'₅₄.

¹¹ Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ján₃, chi₂len₄ jnia'₅₄ Diú₄ ca₂le₃jë₃ jmi₄ o₄quián'₂ 'nia'₂, jui₁i₂nio'₄ 'nia'₂ con₂ dsi₂ten₅₄ i₃nio₄ dsa₂ i₂ma₂të₃ quiáin₅; jui₁jme₂ti₃ të₂le₃ quian'₅₄ bí₂ quió'₅ ca₂le₃jë₃ a₂dse₃ a₂'nio₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmó'₂, quian'₅₄ ca₂le₃jë₃ ta₁ a₂jmo₂ 'nia'₂ ia₁ a₂'éng₂. ¹² Jaun₂ le₂në₅ bá₄ lë₂le₃juin₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quiáin₂ ja₁con₂ 'nia'₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'nia'₂ ja₁con₂ 'éi₂, lia₂ con₂ lë₅ a₂'ua₁ dsi₅ Diú₄ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo.

2

Le₃jniá₂ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ 'éi₃ gó'₅

¹ Jaun₂ në₃, 'nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄, jui₁lia₂ jë₁ma₂të₂ rë₁guan₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, jë₁ma₂të₂ rë₁tió'₄ lo₂ quiain'₅₄, mi₂ jnia'₅₄ chei₂ 'nia'₂, rìn'₅₄ jniog₄, ² a₂tsá₃ caun₂ lë₁jme₁tsín₄ 'nia'₂ a₂dsi₃jiog₅ 'au'₂ le₂siá'₂, on₃ guë'₂ can₂ 'nia'₂ go₂'i₃, në₁'e₂ guë₃ jág₁ a₂já₅ të₂le₃ quian'₅₄ jan₂ jme₂dsi₂, on₃ guë'₂ jág₁ a₂dsia₅ dsa₂, on₃ guë'₂ në₁'e₂ si₂ carta a₂chen₅ dsa₂ ne'₅₄ 'nia'₂ në₂ Jag₄ bá₄ a₂jmo₂ jnia'₅₄, jë₁juá'₂ dsa₂ a₂ma₂ca₂të₂* jmi₄ quió'₅ Te₁gui'₅₄. ³ Tsá₃ lë₁cuí₅ 'nia'₂ jmi₄ a₂jme₃gau₅ dsa₂. Ia₁ né₃ a₂te₅₄ jmi₄ jaun₂, jmo₃ dsa₂ caun₂ jág₁ a₂jme₃'ñiai₅₄ Diú₄, jaun₂ le₃jniá₂ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ 'éi₃ gó'₅ 'i₁caun₂, i₂ma₂'i₄ 'éi₃ dsi₃'én₂. ⁴ Dsa₂ 'éi₂ náu₃ quein₅ ne₄ ca₂le₃jë₃ a₂jmo₅ dsa₂ dsi₅ líñ₅ Diú₄, o₃ a₂jme₂juag₂ dsa₂ 'e₂. Ca₂lia₂ dsió₄ guá₃ të₂ dsi₂néi₂ guá'₅ templo quió'₅ Diú₄, a₂jmo₂₃ líñ₅ Diú₄.

* ^{1:1} Lia₂ chen₂ Silvano, co₂rë₂ quian'₅₄ Silas.

† ^{1:10} lit. "dsa₂ jnió₅ quiáin₅."

* ^{2:2} o₃, "a₂ma₂ja₂quián₃."

⁵ ¿Tsa₁ dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂, lia'₂ con'₂ jme₁ eng₅₄ gué₄ quian'₅₄ 'nia'₂, ca₂juá'₃ jniá₂ le₃jé₃ a₂në₅? ⁶ Jaun₂ në₃ ma₂njí₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'ein₂ 'éi₂ i₂jné₅ jui₅, jaun₂ tsá₃ jme₃jniog₂₃ jniá₅ né₃ a₂të₅₄ jmig₄ quió'₅. ⁷ La₁ tion₅₄ bá₄ ma₂jmo₅ i₂'lin'₅₄ 'éi₂ bí₂ rë₂'ma₄ quió'₅ ia₁jaun₂ tsá₃ le₃ji'₅₄ dsa₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. Jnja'₅₄ lia'₂ chi₁jnia₂₃ a₂jnia'₃ i₂chén'₅ dsi₂jo₂ i₂jmo₅ jnág₅ jui₅. ⁸ Jaun₂ gué₄ jme₃jnia₅ dsa₂ 'lin'₅₄ 'éi₂. Jaun₂ Te₁gui'₅₄ Jesús në₃ jnág₃ quian'₅₄ dsí₂ tio'₅₄ 'o₅₄, 'ein₂ 'éi₂ quian'₅₄ a₂co₂tág₅ co₂'né₅ quió'₅ në₃ jé₁jnjói'₂. ⁹ Satanás bá₄ jmo₃ jiá₃ dsa₂ 'lin'₅₄ 'éi₂, ia₁ guáin₂ ján₃ quian₅ bí₂ a₂o₂dsain₂ jmo₃ léi₄ jué'₂ jme₃gau₂₃. ¹⁰ Ca₂le₃jé₃ ne₅₄ cosa 'lig'₅₄ jmo₃ a₂jme₃gain₂₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ jui₅ dsi₃ 'én₂ ia₁tsá₃ gué'₂ ca₂rë₃'nio₃ gue₃ jág₁ tí₅ dsón'₂ a₂jme₁lió₂. ¹¹ Jaun₂ bá₄ lë₃ cuë₃ Diú₄ jmig₄ a₂le₃gain₂, ia₁jaun₂ jui₁le₂'éi₂ co₂nei'₅₄ jág₁ të₂jág₁, ¹² ia₁jaun₂ 'ë₂ Diú₄ uïg₅ quió'₅ ca₂le₃jín₃ ia₁tsá₃ gué'₂ ca₂rë₃'éi₂ jág₁ tí₅ dsón'₂, ia₁ ja₂lin₃ gué₄ të₅ dsi₅ cosa 'lig'₅₄.

Dsa₂ i₂ma₂quion'₅₄ quián₅ Diú₄

¹³ La₁ jnia'₅₄ në₃, ca₂le₃jé₃ jmig₄ bá₄ cuë₂ ti₁'mag₄ Diú₄ o₄quián'₂ 'nia'₂, rin'₅₄ jniog₄, i₂'nió₄ quián₅ Te₁gui'₅₄. Jaun₂ lë₃, lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃lióg₃ jmig₄ bá₄ ca₂quión'₂ Diú₄ 'nia'₂ ia₁jaun₂ tín'₄ 'nia'₂, lén'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂le₁jé₃ të₂dsí₅ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ dsau₅ a₂ma₂'én₂ 'nia'₂ në₃. ¹⁴ Ta₁ jaun₂ ca₂të₃ Diú₄ 'nia'₂ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ dse₃ a₂ca₂jme₁tag₅ jnia'₅₄, ia₁jaun₂ dsi₁nó'₅ 'nia'₂ quen'₅₄ quiang'₅₄ a₂jlá'₁ a₂lin₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄.

¹⁵ Jaun₂ le₂në₅, rin'₅₄ jniog₄, caun₂ 'éi₂ 'nia'₂ 'au'₂, chan'₂ tiá₂ jág₁, tsá₃ jui₁dsi₂'én₂ 'au'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂qui₂ma₂cué₁ jnia'₅₄, lia'₂ jág₁ quian'₅₄ si₂ cartas në₃. ¹⁶ Jaun₂ 'ñiog₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quian'₅₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, i₂ma₂jmo₃ 'ua₁ dsí₅ 'nio₃ jniog₄, cuë₂₃ lián'₂ co₂tan₅₄, cuë₂₃ a₂'ín₂ dsí₅ jniog₄ tág'₄ në₃, ¹⁷ jui₁cué'₄ bí₂ të₂'au'₂ 'nia'₂ ia₁jaun₂ caun₂ bá₄ 'ag₃ 'au'₂ 'nia'₂, jé₁dsiá'₁ jág₁, jé₁jmó'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃.

3

Chi₁len'₄ 'nia'₂ Diú₄ o₄quián₂ jnia'₅₄

¹ Jé₁ca₂tó'₂ rin'₅₄ jniog₄, chi₁len'₄ 'nia'₂ Diú₄ o₄quián₂ jnia'₅₄, ia₁jaun₂ ma₂në₃ cón'₅ dsió₄ jág₁ dse₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ ca₂le₃jé₃ juig₂. Jui₁gue₅₄ bá₄ dsa₂ 'ñio₂ dsí₅ jui₁jme₂jué'₂ bá₄ dsa₂ jág₁ la₂ jui₁lia'₂ ca₂lë₃ quian'₅₄ 'nia'₂. ² Mi₄ 'nia'₂ o₄quián₂ jnia'₅₄ ján₃, ia₁jaun₂ lió₂ jnia'₅₄ o₄gú₃ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂jmog'₂ mi'₅₄, ia₁tsá₃ 'én₂ ca₂le₃jín₃. ³ La₁ tí₅ bá₄ jág₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄ quián₂ 'nia'₂, Jmo₃ bá₄ 'ag₃ caun₂ 'au'₂ 'nia'₂ qui₂jmo₃ 'í₁, ia₁jaun₂ tsá₃ jmog'₂ i₂sé₃dsen₃. ⁴ Caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₅ jnia'₅₄ të₂le₃ quió'₅ Te₁qui'₅₄, a₂jmo₂ ton'₂ a₂jmó'₂ 'nia'₂ në₃, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂ma₂jua'₂ jnia'₅₄ jmó'₂ 'nia'₂. ⁵ Jui₁jiog₅₄ bá₄ Te₁gui'₅₄ të₂'au'₂ 'nia'₂ ja₁'nio₃ Diú₄, ja₁jme₁juín'₂ 'nia'₂ 'au'₂ jui₁lia'₂ juin'₂ dsí₅ Cristo në₃.

Ca₂tín₂ bá₄ dsa₂jmo₃ ta₁

⁶ Rin'₅₄ jniog₄, cuë₂ jnia'₅₄ 'éi'₃ të₂le₃ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, jmo₄ 'nia'₄ cau₅ jui₁'ein₂ gué₃, rin'₅₄ jniog₄ juín'₅ jmo₃ ta₁ on₃ gué'₂ jmo₂₃ con'₂ lë₅ a₂ca₂jme₁tin₅ jnia'₅₄ 'nia'₂. ⁷ Jaun₂ ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ 'nió'₅ tiáng'₄ a₂jmó'₂ con'₂ lë₅ 'a₂ lia'₂ chong₂ jnia'₅₄. Tsá₃ jua'₅₄ a₂tsá₃ ca₂jmó₁ jnia'₅₄ ta₁ të₁lia'₂ ca₂tió'₄ quian'₅₄ 'nia'₂, ⁸ on₃ gué'₂ jua'₅₄ ca₂que₅₄ jnia'₅₄ a₂lë₁ca₂que₅₄ quió'₅ rin'₅₄, jua'₅₄ tsá₃ ca₂qui₅₄. Të₂le₃ qui₂ca₂jmó₁ bá₄ jnia'₅₄ ta₁ 'ñio₅ lin₃ lia'₂ 'uë₂-jmí₂ ia₁jaun₂ tsá₃ cán'₁ 'nia'₂ gue₂ o₄quián₂ jnia'₅₄. ⁹ On₃jua'₅₄ ia₁ a₂tsá₃ ca₂tág₂ jnia'₅₄; a₂jmí₂ jnia'₅₄ lia'₂ ca₂quián₁ jnia'₅₄ caun₂ jui₅ ne₄ 'nia'₂, ia₁jaun₂ 'nia'₂ në₃ cán'₁ jui₅ jaun₂ a₂ca₂quián₁ jnia'₅₄. ¹⁰ Ia₁ lia'₂ con'₂ jme₁tio'₅₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ 'nia'₂, ca₂cué₁ 'éi'₃ la₂: Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂juín'₅ jmo₃ ta₁, tsá₃ jui₁gué'₄. ¹¹ Ma₂ne₄ jnia'₅₄ dsia₅ dsa₂ tság₅ jnia'₅₄, chan₂ 'nia'₂ i₂lin₅₄ tián'₅ tsá₃ ta₁ 'nio₃ jmo₃, 'ñio₅ bá₄ tsá₃ jii₅₄ qui₂tián₂ ja₁tsá₃ ca₂tiín₂. ¹² Jaun₂ dsa₂ 'éi'₂ në₃ chei₂ jnia'₅₄ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂, jui₁jmó₁₂ ta₁ quió'₅ ia₁jaun₂ cha₂a₂qui₂dsi₃ñí₂.

¹³ Rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ a₂ca₂'ong'₃ jmo'₂ cosa dse₃. ¹⁴ Chi₂jua'₂ chan₂ i₂tsá₃ tón'₂ jui₅ a₂jua'₂ jnia'₅₄ ne₄ si₂ la₂, jag₄ 'nia'₂ 'ein₂ 'éi₂ jaun₂ tsá₃ ma₃jme₁quiain'₅₄ 'nia'₂, ia₁jaun₂ le₃gui'₅₄. ¹⁵ La₁ tsá₃ jme₁'njai'₅₄ 'nia'₂, tē₂le₃ cuë'₅₄ tioin'₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃ co₂'nió'₄ ríng'₂.

Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄: Jág₁ jé₁ca₂tó'₂ quió'₅ Pa₄

¹⁶ 'Niog₅ Te₁gui'₅₄ i₂jmo₅ 'ag₅ tei₄ dsí₅ dsa₂, jui₁jmo₁₂ le₁'ág₄ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jmo'₂ 'nia'₂. Jui₁'en₅₄ bá₄ Diú₄ quian'₅₄ ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂.

¹⁷ Jniá₂ Pa₄ jmo₂₃ si₂ la₂ quian'₅₄ gu₃* cuíng₅ Diú₄ 'nia'₂, co₂'nió'₄ léi₄ a₂tó'₅ jniá₂ ne₄ ca₂le₃jé₃ si₂ a₂jmo₂₃. Le₂la₂ lě₅ letra quió₃. ¹⁸ Jui₁jme₂gu'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄ ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂.

Co₂në₅.

* **3:17** 'Nio'₂ ja₁ton₅ 1 Corintios 16:21; Gálatas 6:11; Colosenses 4:18; Filemón 19.

Si₂ carta le₂ 'uig₅₄ a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ TIMOTEO

Jmo₅ Pa₄ si₂ achein₃ ne₄ Timoteo

¹ Jniá₂ Pa₄, líng₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesucristo, 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ quián₂ jniog₄ i₂lió₂, quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo i₂'ín₂ dsí₅ jniog₄. ² Jaun₂ jmo₂₃ si₂ la₂ tsíng₂ ne'₅₄ 'ne₂ Timoteo, 'ne₂ guë'₂ dsa₂ ma₂líng'₅ co₂'nió'₄ jan₂ jón₃ quiáng₃ tē₃dsón'₂ ia₁ ca₂rë₃'éng'₂ jág₁ quió'₅ Diú₄. Jaun₂ 'nio₃ jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ 'ne₂. Jui₁jmo₅₄ bá₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Cristo Jesús quián₂ jniog₄ 'ua₁ ñéi₂ dsí₅ ja₁cong'₂, a₂'ag₃ tei₄ 'au'₂ né₃.

Toin'₂ dsa₂ jág₁ a₂tsá₃ tón'₃ jui₅ jág₁ a₂tsá₃ dsau₅

³ Jui₁lia'₂ ca₂juá'₃ jniá₂ né'₃ a₂nei₅₄ jui₅ 'uë₃ Macedonia, a₂jan'₅₄ juig₂ Efeso ia₁jaun₂ juig'₅₄ dsa₂ i₂lin₅₄ a₂tsá₃ jme₃tag₂₃ juá'₅ a₂tsá₃ dsau₅, ⁴ on₃ guë'₂ tón'₃ jui₅ 'e₂ jág₁ a₂lë₁dsia₅ dsa₂, o₃ a₂'in₅ dsa₂ dsa₂ can'₅₄ i₂jme₁chan₂ ma₂líg'₂, jág₁ a₂tsá₃ líg'₂ jmi₄ dsian₅. Jnja'₅₄ con'₂ dsiog₅ m₁'₅₄ a₂tsin₅ dsa₂, 'nió'₄ a₂jme₁jme₃'o₅₄ a₂le₃tei₅₄ jniog₄ ta₁ quió'₅ Diú₄, a₂lë₂ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂'én₂ dsa₂.

⁵ Jé₁ma₂le₁jé₃ tē₂dsí₅ jniog₄ guio₅₄, léi₄ bá₄ jniog₄ tē₂dsí₅ 'e₂ a₂dse₃ a₂ca₂tág₂ jniog₄ jmó₁, on₃jua'₅₄ a₂lë₁jmo₂ a₂'éin₂ né₃, jaun₂ guë₄ lé₂ le₃jíá₃ lé₂ tē₂dsí₅ jniog₄ a₂jme₁'nio₃ rin'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂. Ta₁ jaun₂ quí'₅ 'éi'₃ la₂. ⁶ Ia₁ i₂lin₅₄ dsa₂ ma₂i₂léin₂ tē₂le₃ cau₅ ma₂i₂cóin'₅ jui₅ quian'₅₄ jág₁ a₂tsá₃ ta₁ tí₄. ⁷ 'Nio₃ léin₂ tē₂juá'₅, la₁ jnja'₅₄ guioin₅₄ bá₄ tsá₃ ñíi'₂ 'e₂ juá'₂ a₂jme₂tiin₂₃ dsa₂, ñag₅₄ rë'₂ 'ei₅ caun₂ dsí₅, nē₂jag₄ bá₄ a₂dsau₅ dsón'₂ a₂jme₂tag₂₃.

⁸ Ma₂ne₄ bá₄ jniog₄ a₂dse₃ bá₄ 'Éi'₃ nē₂jua'₂ ca₂jmó'₂ dsa₂ ta₁ con'₂ dsi₂ten₅₄. ⁹ Ma₂ne₄ jniog₄, 'i₁caun₂'éi'₃ tsá₃ ca₂quiog₂ Diú₄ quió'₅ dsa₂ dsen₃. O₄quió'₄ i₂jmo₅ 'lig'₅₄ bá₄ ca₂quiog₂ 'Éi'₃. O₄quió'₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ nag₃, dsa₂ i₂'no₅ dso₄, dsa₂ i₂tsá₃ jme₂gan₃ Diú₄, i₂tsá₃ jme₂gó'₃ Juá'₅, dsa₂ i₂jme₂dsian₅ chog₅₄-jmei₂, quió'₅ ca₂le₃jíá₃ dsa₂ i₂jme₂dsian₅ dsa₂ nē₃; ¹⁰ o₄quió'₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂nió'₅ jág₁ a₂tsá₃ dsi₂ten₅₄ nió'₃, o₄quió'₄ jui₁lia'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂nió'₅ jág₁ 'lig'₅₄ quian'₅₄ dsa₂ ñe'₂ rin'₅₄, o₄quió'₄ dsa₂ i₂ang₅ 'in₅ dsa₂, o₄quió'₄ dsa₂ i₂jme₂gan₅ rin'₅₄, o₄quió'₄ dsa₂ i₂co₂jmo₅ jág₁ tē₂jág₁ 'in₂₃ Diú₄, o₄quió'₄ dsa₂ i₂jmo₅ jui₁'e₂ guë₄ cosa a₂tsá₃ lē₅ con'₂ lē₅ juá'₅ dse₃. ¹¹ Juá'₅ dse₃ la₂, co₂rë₂ bá₄ quin₅ quian'₅₄ jág₁ jlá'₁ a₂tín'₄ dsa₂, a₂ca₂dsia₃ Diú₄ Jnjió₅ o₄gu₃ jniá₂.

Ia₁ 'ua₁ dsí₅ Diú₄ jaun₂ cuë₅ Pa₄ ti₁'mag'₄

¹² Cuë₅ jniá₂ ti₁'mag'₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄, ia₁ qui₂ma₂cuë₃ bí₂ jmo₅ jniá₂ ta₁ la₂ quió'₅ a₂ma₂dsia₃ gu₃, ton'₂ ia₁ jág₂ bá₄ jniá₂ lia'₂ ja₁jíin₂ jan₂ dsa₂ i₂rë₂ti'₅₄. ¹³ Ca₂jmo₃ Cristo ca₂le₃jé₃ nē₅ ja₁con₂ jniá₂, o₁jnja'₅₄ jme₁dsia₅ jniá₂ 'lig'₅₄ jme₁ 'in₅ le₂jniá₅, qui₂ca₂'éng₃ dsa₂ i₂jme₁quiain'₅₄, qui₂ca₂jmai'₄ jniá₂ tsau₂ dsí₃ nē₃. La₁ ca₂dsia₃ Te₁gui'₅₄ ñéi₂ dsí₅ ja₁con₂ jniá₂ ia₁ a₂tsá₃ jme₁guion₄ bá₄ jniá₂ 'e₂ jme₁jmo₂₃ lia'₂ con'₂ tsá₃ jme₁'éng₂. ¹⁴ Jaun₂ Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄ 'ñio₅ lin₃ ca₂jmo₃ 'ua₁ dsí₅ ja₁cong₂, a₂ca₂rë₃'éng₂ le₃quió'₅ Cristo Jesús i₂'nio₃ guë₄ lin₃.

¹⁵ Dsón'₂ dsau₅ bá₄ jág₁ la₂, jaun₂ ca₂le₃jíá₃ 'nió'₅ le₃'én₂: Ta₁ jaun₂ guan₃ Cristo Jesús mi₂güíg₃ la₂, a₂qui₃lión₂ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄; jé₄ quió'₅ 'éi₂, jniá₂ líng₅ i₂le₂'uig₅₄ i₂rë₂cán'₄ guë₄ dso₄. ¹⁶ La₁ Diú₄ ca₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅ jniá₂, ia₁jaun₂ lén₂ jniá₂ i₂jáng'₃ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia'₂ dsia₅ Jesucristo ñéi₂ dsí₅ lión₂ dsa₂ i₂ñí₄ rin₂ dso₄. Le₂jaun₂ bá₄ ma₂guio₃ jniá₂ quian'₅₄ ne₄ jui₅ ia₁jaun₂ jág₃ ca₂le₃jíá₃ dsa₂ i₂le₃'én₂ tē₂le₃ quió'₅ Jesucristo ia₁jaun₂ le₃chain₂ co₂tan₅₄. ¹⁷ Jaun₂ lē₃, le₃quió'₅ Rag₅₄ i₂chan₂ co₂tan₅₄, i₂tsá₃ líg'₂ jmi₄ jón₂, on₃ guë'₂ jniái₂, i₂jan₂ tan₅₄ Diú₄ i₂ñí'₂ dsí₅: jui₁jme₂go₃ dsa₂, jui₁jme₂juag₂ dsa₂ ca₂le₃jé₃ jmi₄ ñi₂ a₂já₅. A₂méi₃.

18 Jaun₂ 'ne₂ Timoteo, jón₃ quiáng₃, 'éi'₃ la₂ dsia₅ jniá₂ gog'₂, lia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ dse₃ a₂ca₂cuë₃ Jme₂dsí₂ Jnió₅ ca₂cuë'₃ dsa₂ rín'₅₄ jniog₄ i₂ca₂'ag₃ ca₂'in₃ 'ne₂ le₂jniá₅: jmo₄ dsen₅₄ 'au'₂ a₂náu'₁ tiá₂ a₂quíng'₄ ne₄ 'nei₂ a₂gu₂dsí₂, tě₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂ca₂cuë₃ dsa₂ jaun₂: **19** a₂chan'₅₄ tiá₂ a₂'éng'₂, a₂tsá₃ 'e₂ 'lig'₅₄ qui₂dsí₂jni₅ 'au'₂ ně₃. I₂lin₅₄ dsa₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂ca₂dsia₅ cau₅ a₂në₅ ca₂i₃'én₂ a₂'éin₂, në₂jag₄ bá₄ caun₂ ní₁barco a₂ca₂lě₃ le₁juig₁ le₁dsog'₅₄ ne₄jmi₁jí'₄. **20** Le₂në₅ bá₄ ca₂i₃jí'₂ Himeneo quian'₅₄ Alejandro i₂ma₂ca₂jín'₄ jniá₂ ja₁con₂ i₂së₃dsen₃ ia₁jaun₂ le₃'en₅₄ dsí₅ a₂tsá₃ ma₃juá'₂ 'lig'₅₄ tě₃'oin₂ Diú₄.

2*Cuë₂₃ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia₂ chi₃lén₂ dsa₂ Diú₄*

1 Jé₁le₂'uig₅₄, chi₁quian₅₄ jniá₂ jmi₄ a₂mí'₁ 'nia'₂ ne₄ Diú₄, a₂chi₁lein'₅₄ 'nia'₂, a₂cuë'₅₄ 'nia'₂ ti₁'mag'₄ ně₃, o₄quió'₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂, **2** o₄quió'₄ jui₁lia₂ rag₅₄, o₄quió'₄ ca₂le₃jín₃ jui₁lia₂ dsi₂tan₅₄, ia₁jaun₂ bá₄ lé₂ le₃io₄ jniog₄ 'ei₅ tei₄ tsá₃ mí'₅₄ cha₂, ia₁jaun₂ chong₂ jniog₄ con'₂ dsi₂ten₅₄, le₁jé₃ jme₂dsí₂ quián₂ ne₄ ca₂le₃jé₃, le₃ne₄ Diú₄. **3** Ia₁ le₂në₅ bá₄ dse₃, 'ñjo₂ dsí₅ Diú₄ quián₂ jniog₄ i₂lió₂, **4** i₂'nio₃ lión₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂, ton'₂ 'nio₃ a₂dsi₁léin₂ ja₁le₃jí'₂ dsí₅ jág₁ tí₅. **5** Jan₂ bá₄ Diú₄ chan₂, ton'₂ jan₂ bá₄ dsa₂ chan₂ i₂ñág₅ jág₁, i₂chén'₅ jé₄ quió'₅ Diú₄ quián'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃. Dsa₂ 'éi₂ líñ₅ Cristo Jesús.* **6** 'Éi₂ ně₃ ca₂jíin'₂ 'ñiog₅ ca₂quí₃ 'lia'₅₄ ia₁jaun₂ lión₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂. Jág₁ dsau₅ ně₅ ně₃, ca₂rë₃jí₅ dsa₂ jme₁ca₂té₂ jmi₄ a₂le₃jí₅. **7** Ta₁ jaun₂ ca₂rë₃'ín₁ jniá₂ ia₁jaun₂ léng₂ jan₂ i₂'é₂ jág₁, jan₂ i₂chen₄ quián₅ Jesús ně₃, jan₂ tě₅ i₂jme₂tin₅ dsi₂nau₂ jui₁lia₂ 'a₂ lia₂ lě₅ a₂'én₂ dsa₂, 'a₂ lia₂ lě₅ jág₁ tí₅ ně₃. Jág₁ dsau₅ bá₄ a₂juá'₅,† tsá₃ tě₂jíng₁.

8 Jaun₂ 'nio₃ jniá₂ a₂chi₃lén₂ dsa₂ Diú₄ ca₂le₂con₂, a₂qui₃chób'₃ gu₂ qui₂le₁jé₃ tě₂dsí₅, on₃jua'₅₄ a₂'i₄ 'nei₂ dsí₅, on₃ guë'₂ a₂qui₂tsiin₂₃ quián'₅₄ riin'₅₄. **9** 'Io₅₄ guë'₂ ně₃ 'nió'₅ qui'₃ tsíñ₅₄ con'₂ dsi₂ten₅₄, dse₃ jniá₂, li'₅₄ quió'₅. Jui₁jmoi'₅₄ a₂rë₂lin₅₄, on₃jua'₅₄ quián'₅₄ a₂ñí₄ lě₃ jlá'₁ qui₂rë₂lag₄ dsi₅₄, on₃ guë'₂ quián'₅₄ cu₂nió₄g₄, on₃ guë'₂ quián'₅₄ mí₂ perlas a₂tó'₅ lag₅₄, on₃ guë'₂ quián'₅₄ tsíñ₅₄ 'mu'₅₄ ně₃; **10** tě₂le₃ quián'₅₄ a₂dse₃ a₂qui₂jmo₂₃ bá₄ 'nió'₅ jmói'₂, jui₁lia₂ ca₂tíñ₂ jmo₃ dsa₂ mí₂ i₂ma₂jín₂ ja₁con₂ Diú₄. **11** Dse₃ bá₄ tón'₃ 'io₅₄ tei₄, nag₃, gue₃ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂jme₂tag₅ dsa₂, a₂caun₂ nei'₅₄ jé₄ ca₂le₃jé₃. **12** Tsá₃ cuë₅ jniá₂ jmi₄ jua'₅₄ a₂jme₃tag₅ 'io₅₄, on₃ guë'₂ jua'₅₄ jmo₃ 'éi₃ ja₁con₂ dsa₂ ñe'₂. Jnja'₅₄ lia'₂ 'nió'₅ jmo₃ tei₄ bá₄. **13** Ia₁ Adán bá₄ i₂le₂'uig₅₄ ca₂jmó'₂ Diú₄; cang₂ bá₄ ca₂jmó'₂ Eva. **14** Jaun₂ on₃jua'₅₄ Adán i₂ca₂rë₃gán₃; 'io₅₄ bá₄ i₂ca₂rë₃gán₃ jaun₂ ca₂táin'₂ dso₄. **15** La₁ia₁, lión₂ bá₄ 'io₅₄ ně₁jua'₂ jme₂cain'₅₄ chi'₂-guein₂ quián₅, chi₂jua'₂ caun₂ 'éin₂ jág₁ quió'₅ Diú₄, caun₂ 'nói₃ riin'₅₄, caun₂ chain₂ le₁jé₃ jme₂dsí₂ quió'₅, a₂li'₅₄ quió'₅ ně₃.

3*A₂ lia₂ ca₂tíñ₂ jmo₃ jui₁lia₂ dsa₂ i₂cán₂ ne₄ jui₅ quián₅ guá₅*

1 Dsón'₂ bá₄ dsau₅ jág₁ la₂: chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ 'nio₃ cán₂ ne₄ jui₅ jnia₃ rín'₅₄*, ta₁ dse₃ bá₄ jaun₂ 'ín₅ dsi₅. **2** Jaun₂ lě₃ juá'₅ jniá₂, dsa₂ i₂chén'₅ ne₄ jui₅ tsá₃ 'nió'₅ jua'₅₄ cha₂ ja₁coin₂ a₂lé₂ le₃bó₂ dsa₂ dso₄, jua'₅₄ a₂'ag₃ 'lig'₅₄. Ján₃ guë'₂, jan₂ bá₄ 'io₅₄ quián₅ i₂guá₅ quiain'₅₄; 'en₅₄ dsí₅ 'nió'₅ léin₂; li'₅₄ quió'₅, i₂ñí₅ con'₂ dse₃ jniá₂, qui₂guein₃ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅, qui'₅₄ jmi₄ jme₃tiin₂₃ dsa₂. **3** Tsá₃ 'nió'₅ ñí₃ 'ein₅, on₃ guë'₂ qui₃'no₃ mí'₅₄, on₃ guë'₂ 'nió'₅ jmo₃ 'ín₅ dsí₅ jua'₅₄ a₂lé₁'nio₃ lí₂ cu₄ quió'₅ dsa₂. Tě₂le₃ 'nió'₅ ñí₃ caun₂ tei₄ jmo₃ 'ua₁ dsí₅ quian'₅₄ riin'₅₄, tsá₃ 'nió'₅ jmo₃ jua'₅₄ a₂ñí₄ lě₃ 'ín₅ dsí₅ cu₄. **4** 'Nió'₅ ñí₅ 'a₂ lia₂ jnjai₃ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅, 'a₂ lia₂ co₂jein'₂ chi'₂ quián₅ ia₁jaun₂ bá₄ jme₂go₃ chi'₂ quián₅ ne₄ ca₂le₃jé₃. **5** Ia₁ ně₁jua'₂ tsá₃ ñí₅ 'a₂

* 2:5 o₃, "Jesucristo." † 2:7 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃; "le₃quió'₅ Cristo." * 3:1 griego: epískopos.

lia' ₂ jnjai₃ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅ ně₃, *ɛ'*a₂ bá₄ lia' ₂ lé₂ le₃jmo₃ 'í₁ guá'₅ quián₅ Diú₄? ⁶Tsá₃ 'nió'₅ cán₂ ne₄ jui₅ quió'₅ guá'₅ jan₂ i₂të₂ca₂rë₃'én₂. Ia₁ con₂ tsá₃ njó₅ ně₁jua₂ 'njio₅ ca₂jmo₃ róin₂, tián₃ jui₁lia₂ ca₂tán₂ i₂së₃dsen₃. ⁷Ján₃ bá₄ 'nió'₅ 'ei₅ já₁ dse₃ quió'₅ jin₄ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂, ia₁ con₂ tsá₃ njó₅ ně₁ca₂tán₂ já₁ lia' ₂ chain₂, a₂tián₂ tsí₁cág₅ quió'₅ i₂së₃dsen₃ ně₃.

A₂ lia₂ 'nió'₅ jmo₃ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄ quián₅ guá'₅

⁸Le₂ně₅ bá₄ ján₃, 'nió'₅ jmo₃ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄a quián₅ guá'₅, 'nió'₅ lén₂ dsa₂ i₂'en₅₄ dsí₅ ján₃, i₂quian₅ caun₂ jui₅ dse₃. Tsá₃ 'nió'₅ lén₂ dsa₂ i₂lë₁qui₂co₅ já₁ quió'₅, on₃ gué₂ 'nió'₅ i₃nioi₅₄ 'ein₅, tsá₃ 'nió'₅ jmo₃ 'ín₅ dsí₅ jua₂'₅₄ a₂lë₁'njo₃ lí₂ cu₄ quió'₅ dsa₂. ⁹'Nió'₅ jmo₃ 'í₁ já₁ dse₃ a₂rë₂'ma₄ quió'₅ Diú₄ a₂'éin₂ jniog₄, a₂le₁jé₃ të₂dsí₅. ¹⁰'Nió'₅ con₂ de₂ dsa₂ 'í₁ quió'₅ ca₂le₃jí₃ con₂ dsa₂ i₂lén₂ i₂jme₃'o₅₄ ně₁jua₂ 'a₂ lia' ₂ lí₁n₅. Ně₁jua₂ tsá₃ 'e₂ ri₁n₂, jaun₂ gué₄ dsi₂ten₅₄ léin₂ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄a quián₅ guá'₅. ¹¹Jui₁lia₂ dsa₂ mí₂ gué₂ ně₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'nió'₅ li'₅₄ quió'₅, tsá₃ 'nió'₅ a₂lë₁bó₂ dso₄. 'Nió'₅ 'en₅₄ dsí₅ léin₂, rë₂ti'₅₄ jé₄ ca₂le₃jé₃ ně₃. ¹²I₂jme₂'o₅₄ quián₅ guá'₅a 'nió'₅ jmo₃ ján₃, jan₂ bá₄ 'io₅₄ quiáin₅ i₂rë₂jen₂ gu₂ quiáin'₅₄. Jaun₂ 'nió'₅ njí₅ 'a₂ lia' ₂ co₂jéin₂ con₂ dsi₂ten₅₄ chi₂ quiáin₅, quian'₅₄ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅ ně₃. ¹³Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂jme₂'o₅₄† i₂rë₂ti'₅₄ dse₃ ta₁ quió'₅ a₂lí₁n₅, lí₄ a₂'ag₃ dsa₂ dse₃ quió'₅, ton₂ ján₃ gué₂ caun₂ gué₄ 'ag₃ dsí₅ a₂dsia₃ 'a₂ lia' ₂ 'éin₂ të₂le₃ quió'₅ Cristo Jesús.

Le₂la₂ lë₅ já₁ quió'₅ Diú₄ a₂'éin₂ jniog₄

¹⁴'In₂ dsi₃ jniá₂ nei₅₄ njí₅₄ ta₁ i₁jing₁₂ 'ne₂. La₁ né₃ a₂dsiog₄, jmo₂₃ si₂ la₂, ¹⁵ia₁jaun₂ ně₁jua₂ ca₂rë₃'ing₅₄, le₃njí₅₄ bá₄ 'a₂ lia' ₂ ca₂tín₂ i₃nio₄ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅ Diú₄, i₂lín₅ guá'₅ quián₅ Diú₄ jén₃, co₂'nió'₄ 'uig₅₄ 'ia₂', 'ma₂dsi₅ ně₃, quió'₅ já₁ tí₅. ¹⁶Dsón₂ bá₄ jué₂ juá'₅ a₂'éin₂ jniog₄, a₂jme₁rë₂'ma₄ le₂jnjá₅:

Ca₂guan₃ Diú₄ chi₁dsain₂;

ca₂jme₃jniog₅ Jme₂dsí₂ a₂lí₁n₅ i₂dsen₃;

ca₂jág₂ ángeles;

ca₂rë₃'é₂ já₁, ca₂'ag₃ dsa₂ jin₄ dsi₂nau₂;

ca₂rë₃'én₂ dsa₂ mí₂güíg₃ já₁ quió'₅;

ca₂guéi₂ táng₃ Jmei₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ ně₃.

4

Dsa₂ i₂dsi₃lén₂ cau₅, qui₃tí₂ já₁ quió'₅ Diú₄

¹Lia'₂ tí₅ já₁ dsón₂ bá₄ ma₂ca₂juá'₂ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ 'a₂ lia' ₂ lé₂ jmi₄ jé₁ca₂tó'₂. I₂lin₅₄ dsa₂ dsi₃lén₂ cau₅, tí₂ já₁ a₂'éin₂ jniog₄, tón₂ jui₅ já₁ quió'₅ jme₂dsí₂ i₂ju₁gan₂, já₁ juá'₅ a₂já₅ quió'₅ je₂na'₅₄ ně₃, ²a₂jme₂tag₅ dsa₂ i₂jnjá'₅₄ qui₂le₁'ág₄ dse₃ o₁ne₁, i₂co₂jmo₅ já₁ të₂ já₁, i₂tsá₃ ma₃'e₂ qui₂dsi₂jnjí₅ dsí₅ ia₁ ma₂lë₅ ně₂jag₄ bá₄ a₂ma₂cáu₂ quian'₅₄ njí₁ dséi₂. ³Jme₃tag₂₃ a₂tsá₃ ma₃jén₂ dsa₂ gu₂; a₂lin₅₄ má₃ gué₂ ně₃ tsá₃ ma₃cuë₃ jmi₄ jua'₅₄ a₂gué'₃ gué₄ dsa₂, o₁jnjá'₅₄ ca₂jmo₃ Diú₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ cosa ia₁jaun₂ gué'₃ dsa₂ i₂'én₂ i₂cuí'₅ já₁ dsau₅, a₂cuë₃ ti₁'mag'₄ ně₃. ⁴A₂dse₃ jé₂ bá₄ a₂ca₂jmo₃ Diú₄. Jaun₂ dse₃ bá₄ guéi₁ jniog₄ cuë₅₄ ti₁'mag'₄ Diú₄, tsá₃ 'nió'₅ jua'₅₄ a₂tsá₃ guéi₁. ⁵Ia₁ ma₂ron₅ já₁ quió'₅ Diú₄, juá'₂ a₂le₁jé₃ bá₄ jaun₂. Jme₂jnjí₃ bá₄ Diú₄ jme₁cuë₅ dsa₂ ti₁'mag'₄.

Dsa₂ i₂jme₂ti₃ dse₃ ne₄ Jesucristo

⁶Chi₂juá'₂ jme₂ting'₁ dsa₂ riñ'₅₄ jniog₄ le₂ně₅, léng'₂ dsa₂ dsen₃ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Jesucristo. Qui₂rë₂tang'₅₄, rë₂bei'₂ 'au'₂ quian'₅₄ já₁ quió'₅ Diú₄ a₂'éng'₂, juá'₅ dse₃ a₂chan'₅₄ ně₃. ⁷La₁ tsá₃ lë₁tón'₂ jui₅ já₁ co₄ a₂lë₁dsia₅ dsa₂ mí₂güíg₃, on₃ gué'₂ tón'₂ jui₅ cuentos a₂le₁dsia₅ guiong'₂ can'₅₄ ně₃. Caun₂ jme₁dsau₅ quiáng'₂ të₂le₃ quió'₅ Diú₄. ⁸Dsón₂ a₂dse₃ bá₄ jaun₂ jme₂dsau₅ dsa₂ cho₅ dséi₂ njí₁ njí₁₂ jui₁lia₂ jme₁co₂₃. La₁ 'njio₅ lin₃ gué₄ dse₃ jme₃dsau₅ dsa₂

† **3:13** griego: diákonus.

të₂le₃ quió'₅ jme₂dsí₂ quió'₅ a₂'nioi₃ Diú₄. Ia₁ a₂në₅ bá₄ cuë₃ a₂dse₃ quián₂ jniog₄ mí₂güíg₃ caun₂, on₃jua₅₄ jmá'₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂. ⁹ Ca₂le₃jín₃ bá₄ 'nió'₅ le₃'én₂ jág₁ la₂, ia₁ të₃dsón'₂ bá₄ dsau₅. ¹⁰ A₂jaun₂ bá₄ lë₃ dsen₅₄ dsí₅ jmo₂ jniog₄ ta₁, qui₂jnáu'₂ dsa₂ jág₁ uig₅, ia₁ ma₂ca₂'éi₁ jniog₄ caun₂ dsí₅ të₂le₃ quió'₅ Diú₄ jén'₃ të₃dsón'₂ i₂lín₅ i₂lió₂ quián₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂, la₁ të₂le₃ dsen₅₄ gué₄ quián₅ dsa₂ i₂'én₂.

¹¹ Jág₁ në₅ ca₂tíng₂ juig₅₄ dsa₂, jme₁tiin₂ në₃. ¹² Tsá₃ lë₁cuín₅ jmi₄ jua'₅₄ a₂tsá₃ jme₃go₃ dsa₂ ia₁ a₂meg₂. Të₂le₃ 'njo₅ lin₃ gué₄ ca₂tíng₂ cán'₁ ne₄ jui₅ a₂jmó'₂ a₂dse₃ ia₁jaun₂ jág₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂'én₂: jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ lë₅ jág₁ quiáng₂, jme₁dsia'₂ jág₁, jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ chang'₂ nj₁₂, jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ 'nió'₃ 'ne₂ dsa₂ ríng₂, jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ 'éng₂, jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ chang'₂ a₂le₁jé₃ të₂'au'₂ në₃. ¹³ Të₁lia'₂ tsá₃ ma₂dsiog₃ jniá₂, 'í₁ Si₂ quió'₅ Diú₄ jin₄ dsa₂; tioin'₂ jág₁ dse₃ jme₁tiin₅ në₃. ¹⁴ Tsá₃ jui₁dsi'₂'én₂ 'au'₂ a₂ma₂cuë₃ Diú₄ a₂ma₂ting₂ a₂ca₂ñig₂ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ can'₅₄ rin'₅₄ jniog₄ i₂ca₂quiog₂ gu₂ ne₄ quiáng₂.

¹⁵ Dsen₅₄ 'au'₂ jmo₄ jme₁dsau₅ quiáng₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, ia₁jaun₂ le₃lí₄ dsa₂ a₂ma₂dsí₂jñiág₄ a₂ting₂. ¹⁶ Jmo₄ 'í₁ 'ñiag₂, ján₃ gué₂ le₂jaun₂ quian'₅₄ juá'₅ a₂jme₂ting₁ dsa₂. Caun₂ jmo₄ bá₄ a₂në₅. Në₁jua'₂ ca₂jme₁ti'₄ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, long'₅₄ 'ñiag₂, ján₃ gué₂ long'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂nag₅ jág₁ quiáng₂.

5

'A₂ lia'₂ 'nió'₅ jmo₃ jin₄ dsa₂ 'én₂ riin'₅₄

¹ Tsá₃ lë₁të₂jén₅ jui₁lia'₂ dsa₂ ma₂guen₂. Të₂le₃ 'nió'₅ tioin₂ jág₁, jmo₄ bá₄ 'au'₂ co₂'nió'₄ njéi'₅. Ján₃ gué₂ le₂jaun₂ dsa₂ njé₂ chi'₂, jmo₄ 'au'₂ jin₅₄ lia'₂ ja₁jíng₅₄ ríng₂. ² Ján₃ gué₂ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ dsa₂ mí₂ ma₂guen₂ në₃, jme₁'niói₄ jui₁lia'₂ 'nió'₃ chog₂. Le₂jaun₂ gué₂ jui₁lia'₂ 'io₅₄ chi'₂, jin₅₄ jme₁'niói₄ jui₁lia'₂ ja₁'nió'₃ 'io₅₄ ríng₂ ján₃, a₂le₁jé₃ 'au'₂ co₂ñei'₅₄.

³ Jui₁lia'₂ 'io₅₄ 'nág₂ gué₂ në₃, jme₁'oin₅₄ në₁jua'₂ léi₄ a₂'nió'₅ dsón'₂ quió'₅. ⁴ La₁ në₁jua'₂ jan₂ dsa₂ mí₂ 'nág₂ chan₂ chi'₂ quiáin₅ o₃ chi'₂ dsio₅₄ 'e₂, i₂'éi₂ bá₄ le₂'uig₅₄ ca₂tíñ₂ jme₃tíñ₅ dsí₅ nio₃ ne₅₄ chog₅₄, a₂jein'₅ dsí₅ jme₃'nioi₃ chog₅₄ ia₁ ma₂ca₂jme₃cau₅₄. Ia₁ le₂në₅ bá₄ dse₃, 'ñio₂ dsí₅ Diú₄. ⁵ 'Io₅₄ 'nág₂ i₂të₃dsón'₂ tsá₃ 'ein₂ chan₂ quián₅, caun₂ a₂jaun₂ bá₄ chain₂ 'íñ₂ dsí₅ le₃quió'₅ Diú₄ bá₄, chi₂léin'₂ Diú₄ 'uë₂-jmí₂ mi₂₃ 'e₂ 'nió'₅ quió'₅. ⁶ La₁ në₁jua'₂ 'io₅₄ 'nág₂ i₂lë₁ñi₅ cué₅ o₂'ñiό₃ o₂ñjia₃ dsí₅ 'ñiog₅ në₃, co₂'nió'₄ 'lag₄ bá₄ 'éi₂ chan₂. ⁷ Jaun₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ chei'₅₄ dsa₂ jaun₂ tsá₃ 'e₂ cha₂ jua'₅₄ a₂cuín₃ jmi₄ 'ag₃ dsa₂ 'lig'₅₄. ⁸ Në₁jua'₂ chan₂ i₂tsá₃ jui₅ tón'₂ 'e₂ ta₁ chain₂ quiain'₅₄ i₂chan₂ quiáin₅, la₁ 'ñio₅ lin₃ gué₂ në₁jua'₂ tsá₃ tóin'₂ jui₅ i₂chan₂ dsí₂néi₂ quió'₅ 'ñiog₅ në₃, ma₂dsia₃ cau₅ a₂'éin₂; i₂le₂'éi₂ lin₅ tson₂ gué₂ lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂.

⁹ 'Nió'₅ të₃ton₅₄ ne₄ si₂ jmá'₃ 'io₅₄ 'nág₂ i₂ma₂tion'₅₄ lë₅ gué₄ ma₃'nag'₂ ne₂guió₂ ñj₂, i₂ma₂jñia₃ jan₂ bá₄ dsí₂i₂gu₂. ¹⁰ 'Nió'₄ dsa₂ i₂ma₂cuin₅ dsa₂ dse₃, a₂dsón'₂ bá₄ dsein₃, dse₃ bá₄ ta₁ jé₁ma₂já₅, jui₁lia'₂ chi₂jua'₂ ma₂ca₂jme₃cain'₅₄ chi'₂-guein₂ quiáin₅, chi₂jua'₂ ma₂qui₂ma₂cué₃ bá₄ 'ñio₂ dsí₅ dsí₂néi₂ quió'₅ ma₂qui₂ma₂jñia₃ dsa₂, chi₂jua'₂ ma₂ca₂jme₃ti₃ bá₄ ta₁ 'ñio₂ dsí₅ ne₄ dsa₂ rin'₅₄ jniog₄ i₂'én₂, * tsá₃ jmo₂₃ dsí₅ jua'₅₄ quein₅ gué₄ con'₂ gué₄ riin'₅₄, chi₂jua'₂ ma₂ca₂jme₃'oin₅₄ bá₄ i₂chan₂ o₂i₁ dsí₅, chi₂jua'₂ ma₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃ në₃. ¹¹ La₁ tsá₃ të₃ton'₅₄ ne₄ si₂ 'io₅₄ 'nág₂ i₂tion'₅₄ me'₂ gué₄ ñj₂, ia₁ jé₁ma₂ca₂lë₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃ gué₄ tón'₂ jui₅ a₂mi₅ dsí₅ con'₂ gué₄ a₂jme₃ti₃ ta₁ a₂tióin₂ ne₄ Cristo, gu₂ bá₄ tiá₂ 'nió₃ jén'₃ táng₃. ¹² Le₂në₅ bá₄ rë₂cáin'₄ ia₁ tsá₃ ca₂rë₃ti'₅₄ jág₁ quió'₅ a₂ma₂cué₃. ¹³ Ján₃ gué₂ con'₂ tsá₃ ñj₂ në₁jua'₂ ca₂rë₃ti₃ dsí₅ jñia'₅₄ i₂nioi₅₄ të₂ju₁lin₂ tsí₁jiin₁₂. Ján₃ gué₂ le₂jaun₂, on₃jua'₅₄ rë₂ jñia'₅₄ tñin₂ i₂nioi₅₄ tsí₁jiin₁₂, dsí₂léin₂ le₂'í₁ 'né₅ ton'₂ qui₂i₂quian₅₄ jág₁ a₂la₂ a₂ó₃, qui₂tiáin₂ ja₁tsá₃ ca₂tíin₂. ¹⁴ Jaun₂ lë₃ 'nió₃ jniá₂ co₂ñei'₅₄ jén'₂ táng₃ gu₂ jui₁lia'₂ 'io₅₄ 'nág₂

* ^{5:10} lit. "chi₂jua'₂ ma₂qui₂ma₂rang₃ mi₂tag₄ dsa₂ jñiό₅."

chi'_2, ju_i_le_2chan_2 chi'_2-guein_2 quiáin_5, ju_i_lein_54 bá_4 dsa_2 i_2niog_5 gu_2 dsí_néi_2. Jaun_2 tsá_3 cuin_3 jmi_g_4 jmo_3 i_2sé_3dsen_3 lé_2 dsí_5 dsa_2 'ag_3 'lig'_54. ¹⁵ Ia_1 i_2lin_54 ma_2i_léin_2 cau_5, 'ein_23 Satanás.

¹⁶ Chi_2jua'_2 chan_2 rín'_54 jniog_4 dsa_2 ηe'_2, o_3 dsa_2 mí_2 'e_2,† chi_2jua'_2 chan_2 dsa_2 'nág_2 quió'_5, ne_4 'éi_2 nio_3 'e_2 'nió'_5 quió'_5 dsa_2 'nág_2, ia_1jaun_2 tsá_3 ηí_4 lë_3 guei_2 cán_2 guá'_5, ia_1jaun_2 bá_4 cuin_3 jmi_g_4 lé_2 le_3jme_3'0_54 guá'_5 jmá'_3 quió'_5 'io_54 'nág_2 i_2'nió'_5 dsón'_2 quió'_5.

¹⁷ Dsa_2 can'_54 i_2jmo_5 'éi'_3 dse_3 guá'_5, tñ_3 ráun_2 lë_5 guë_4 'nió'_5 jme_3go_3 dsa_2, jág_2 dsa_2 dse_3. La_1 'ηjo_5 lin_3 gué_4 ca_2tín_2 dsa_2 jíin_2 dse_3 jme_3'noi_3 i_2jmo_5 ta_1 i_2cuë_5 jág_1 jme_2tag_23. ¹⁸ Ia_1 ne_4 Si_2 quió'_5 Diú_4 juá'_2: "Tsá_3 lë_1tó'_2 'nei_54 mí_2'o_4 ca_1juí_5 i_2jmo_5 ta_1 qui_tsó'_5 i_2'uíg_2 míg_2 trigo."† Ján_3 guë'_2 le_2jaun_2 juá'_2 Si_2: "Ca_2tín_2 bá_4 dsa_2 i_2jmo_5 ta_1 gue_3 'liain'_54."§

¹⁹ Tsá_3 lë_1tón'_2 juí_5 né_1jua'_2 chan_2 'ein_2 dsia_5 dso_4 'nii_23 jan_2 gui'_54 can'_54 né_1jua'_2 tsá_3 tión_2 on_3-ún_2 dsa_2 i_2jáng'_3 jág_1 dsau_5.* ²⁰ La_1 juí_1lia'_2 dsa_2 i_2caun_2 'no_5 dso_4, të_2jéin_3 të_3jé_4 ja_1le_1ñi'_2 'nia'_2 ca_2le_3jíng'_3, ia_1jaun_2 të_3 ne_4 ca_2le_3jíin_3 jaun_2 le_3gó'_3 ján_3. ²¹ O_4quió'_4 Diú_4, quian'_54 Te_1gui'_54 Jesucristo, quian'_54 ca_2le_3jíin_3 ángeles i_2ma_2quióin'_2, cuë_5 jniá_2 'éi'_3 la_2 ia_1jaun_2 jme_1ti'_4 'ne_2: Tsá_3 jmó'_2 jua'_54 a_2jing'_54 jma_3quén_5 ríng'_2 a_2jmó'_2 i_2lin_54 të_1jéng'_4, i_2lin_54 guë'_2 tsá_3 të_1jéng'_4. Co_2rë_2 bá_4 të_1jéng'_4 con'_2 i_2ca_2tín_2 dsí_3jen_54. ²² Tsá_3 caun_2 lë_1'íin_5† de'_2 të_2le_3 dséi_2 dsa_2 i_2jiog_3 cán_2 ne_4 juí_5 guá'_5, con'_2 tsá_3 ηó_5 né_1jua'_2 le_3jiog_4 'ne_2 ca_2rë_3cáng'_2 dsáu_1 i_2sián'_2. Jmo_4 'í_1 a_2chang'_2 le_1jé_3 të_2'au'_2.

²³ Ia_1 a_2rë_2dsong'_54 i_2gú'_3 ton_5 dso_4 tog'_2, tsá_3 ma_3'nió'_5 'ag'_54 jmá'_3 jmi_g_2; 'én'_2 ca_2la_2 vino ján_3.

²⁴ Dso_4 a_2'no_5 dsa_2 i_2lin_54 a_2léi_4, jniá_2 dse_3 bá_4 né'_3 a_2dsi_1lein_3 ja_1jáng'_3 cuenta quió'_5. Quió'_5 i_2lin_54 guë'_2 tsá_3 léi_4 dsí_2juí_5. Cang_2 bá_4 rë_2léi_4. ²⁵ Ján_3 guë'_2 le_2jaun_2, chi_2jua'_2 'e_2 dse_3 jmo_5 dsa_2, rë_2léi_4, jniá_2 bá_4. O_1jnjia'_54 tsá_3 qui_2rë_2jniá_2 dsí_2juí_5, tion_54 bá_4 rë_2jniá_2 juí_1la_2 'íog_3.

6

¹ Dsa_2 i_2jme_2ti_3 ta_1 ne_4 juig_54 'nió'_5 jme_3gain_3 juig_54 ia_1jaun_2 tsá_3 chi'_2ag_3 dsa_2 'lig'_54 'íin_3 Diú_4, on_3 guë'_2 'ë_3 dsa_2 'lig'_54 'e_2 jme_2tín_1 jniog_4 dsa_2. ² Chi_2jua'_2 chan_2 juig_54 i_2'én_2 né_3, tsá_3 jua'_54 jaun_2 'nió'_5 jme_3go_3 dsa_2 me'_2 guë_4 ia_1 líin_5 dsa_2 'én_2 ríin'_54. Co_2rë_2 bá_4 'nió'_5 jme_3gan_3 dsa_2 riin'_54 con'_2 riin'_54 i_2'én_2 të_2le_3 quió'_5 Cristo. Të_2le_3 'nió'_5 jme_3ti_3 guë_4 dsa_2 dse_3 ta_1 ne_12, ia_1 a_2líin_5 dsa_2 'én_2 ríin'_54 i_2'nió_4. Le_2në_5 jme_1tin_5 dsa_2, tioin'_2 jág_1 né_3.

'Ag_5 dsa_2 dse_3 dsí_5 jmo_23 'io'_2 quian'_54 juá'_5

³ Chi_2jua'_2 chan_2 i_2jme_2tag_5 le_2siá'_2, ton'_2 tsá_3 dsáu_5 dsí_5 jág_1 dse_3 quió'_5 Te_1gui'_54 Jesucristo, on_3 guë_4 juá'_5 quió'_5 Diú_4 né_3, ⁴ a_2jnjia'_54 con'_2 jme_2rón_2 'ñiog_5 bá_4 dsa_2 'éi_2, 'í_1ca_2juig_4 tsá_3 'e_2 ηí'_2 dsí_5. Në_2jag_4 bá_4 i_2dso'_54 bá_4 i_2le_2'éi_2, ia_1 a_2jnjia'_54 'ño_3 dsia_3 mí'_54 quian'_54 jág_1. 'Uig_54 jaun_2 ja_2 uig_5 dsí_5 dsa_2, qui_2tsin_5 dsa_2, qui_2jná'_2 dsa_2 jág_1 uig_5 ríin'_54, tsá_3 'e_2 dse_3 jín_2 dsa_2 ríin'_54 né_3. ⁵ Lë_5 bá_4 caun_2 jnjia'_54 niog_5 mí'_54 tsá_3 dsian_5 lë_5 jín_4 dsa_2 i_2tsá_3 dse_3 qui_2dsí_2jiog_5 dsí_5. Tsá_3 ma_3'e_2 jág_1 dsau_5 cuí'_5; líin_2 quian'_54 juá'_5 a_2jme_2tag_23, a_2të_3dsí_54 quió'_5. [Co_2dsia_5 jnjia'_3 cau_5, tsá_3 lë_1'ú_5 quian'_54 dsa_2 i_2le_2'éi_2.]* ⁶ Dsau_5 bá_4 jaun_2 a_2quen_5 juá'_5, la_1ia_1 a_2të_1dsí_54 guë_4 líin_3 le_3quió'_5 dsa_2 i_2le_1'ág_4 tei_4 dsí_5, i_2chan_2 ma_2dsáu_5 dsí_5 'e_2 cha_2 quió'_5. ⁷ Ia_1 'í_1caun_2 tsá_3 'e_2 le_1quian_1 jniog_4 ca_2o_3náu_5 mí_2güig_3 la_2, on_3 guë'_2 cha_2 jua'_54 a_2lé_2 le_3quiong_54 'í_1caun_2 táng_3. ⁸ Ia_1 né_1jua'_2 cha_2 bá_4 a_2que_54, cha_2 bá_4 tsí_5 jniog_4 né_3, co_2jaun_2 bá_4 guë'_2 jnjia'_54 'nió'_5 le_3'éi_1 jniog_4 tei_4 dsí_5 jmó_1 'io'_2. ⁹ La_1 juí_1lia'_2 dsa_2 i_2'íin_5 dsí_5 le_3cha_2 cu_4 né_3, tsí_2séin'_2 dso_4, tsí_2séin'_2 'ñiò'_3 tsí_1cág'_5 quió'_5 i_2sé_3dsen_3, ne_4 ca_2le_3jé_3 a_2'íin_5 dsí_5 a_2tsá_3 ta_1 tí_4, a_2jmog'_2 dain_54, a_2dsí_2'éin_2 né_3. ¹⁰ Ia_1 a_2ñí_4 lë_3 'íin_5 dsí_5 dsa_2 le_3cha_2 cu_4, 'uig_54 jaun_2

† ^{5:16} A_2lin_54 chog_54 si_2: "Chi_2jua'_2 chan_2 dsa_2 mí_2 rin'_54 jniog_4." † ^{5:18} Deuteronomio 25:4. § ^{5:18} Lucas 10:7.

* ^{5:19} 'Nio'_2 ja_1ton_5 Números 35:30, Deuteronomio 17:6. † ^{5:22} lit. "Tsá_3 caun_2 dsí_1gog'_2 de'_2 të_2le_3 dséi_2." * ^{6:5} A_2lin_54 chog_54 si_2 tsá_3 le_1ton_5 jág_1 né_5.

lé₂ le₃jiog₃ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jui₅ 'lig'₅₄. Chan₂ i₂lin₅₄ ia₁ a₂'ín₅ dsí₅ a₂jaun₂, ma₂i₂léin₂ cau₅ jui₅ a₂jme₁'ein₂; a₂'uiin₅₄ guioin₅₄ ma₂chain₂ jmi₁uig₅ 'ñio₅ lin₃.

Dsa₂ i₂quín' bí₂ ia₁ 'ein₂

11 La₁ 'ne₂, dsa₂ quián₅ Diú₄, co₂dsia₅ cuin'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂né₅. Co₂dsia₅ ñi₄ bá₄ quian₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅, jme₁dsau₅ quiáng'₂ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄, caun₂ 'én₂ bá₄, chan₂ tiá₂ jág₁, caun₂ jme₁'nió₄ ríng'₂, jme₁juin'₂ 'au'₂, jmo₄ meg'₂ ně₃. **12** Quen₂ bí₂ dse₃ o₄quió'₄ jág₁ a₂'ein₂ jniog₄, jui₁lia₂ jan₂ 'lióg₂ quín'₅ bí₂ ne₄ 'nei₂. Tio₂ gog'₂ ja₁le₃chan₂ co₂tan₅₄ jme₂dsí₂ quiáng'₂, ia₁ ta₁ jaun₂ ca₂tē₃ Diú₄. Ia₁ dse₃ bá₄ ma₂ñe₃ jmo'₂ jin₄ dsa₂, a₂cué'₂ léi₄ a₂'éng'₂. **13** Né₃ ně₃, jág₅ bá₄ Diú₄ i₂jmo₅ jén'₃ ca₂le₃jín₃, jág₅ bá₄ Jesucristo ně₃ i₂ca₂jáng'₃ dse₃ jág₁ dsau₅ ne₄ Poncio Pilato, juíg₂ jniá₂ 'ne₂ **14** a₂jme₁ti'₄ 'éi'₃ ně₅ tsá₃ qui₂rë₂'ióg₄ ia₁jaun₂ tsá₃ cuin₅ jmi₄ jua'₅₄ tē₃jí₂ dsa₂ ca₂lia₂ ca₂tē₂ jmi₄ i₁guan'₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂. **15** Jé₁ma₂ca₂tē₂ jmi₄ jaun₂, ia₁ jñia'₅₄ lia₂ 'ñiog₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ Diú₄ jmo₃. 'Niog₅ bá₄ líin₅ i₂jñiό₅ i₂'uan'₂, i₂lin₅ Rag₅₄ quián₅ rag₅₄, Te₁gui'₅₄ quián₅ ca₂le₃jín₃ juíg₅₄ can'₅₄ i₂chan₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂. **16** Jñia'₅₄ lia₂ jan₂ 'éi₂ bá₄ i₂chan₂ i₂ca₂lia₂ o₁líg'₂ jmi₄ tsá₃ jón₂, i₂chan₂ i₂guá₅ ja₁jniá₂ si₂ ja₁ca₂lia₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ qui'₅₄ jmi₄ jme₃quián₃, i₂tsá₃ 'ein₂ dsa₂ mi₂güíg₃ ma₂jág₂, on₃ guë'₂ qui'₅₄ jmi₄ jág₂. ¡Ca₂tín₂ bá₄ Diú₄ ca₂le₃jé₃ bí₂! ¡Quió'₅ 'éi₂ bá₄ jme₃juag'₂ dsa₂ co₂tan₅₄! ¡A₂méi₃! **17** Jui₁lia₂ i₂cha₂ cu₄ mi₂güíg₃ la₂, chei'₅₄ tsá₃ lë₁jui₁jmo₁₂ róin₂, on₃ guë'₂ jui₁jmo₅₄ 'ín₂ dsí₅ le₃quió'₅ cu₄, ia₁ a₂lë₁lé₂ dsi₃ 'én₂ bá₄ cu₄. Co₂dsia₅ guë₄ jmo₅ jui₁jmo₁₂ 'ín₂ dsí₅ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄ jén'₃ i₂jén'₅ ca₂le₃jé₃ lia₂ qui₂rë₂tsón₂ ia₁jaun₂ jmó₁ 'io'₂ le₃chong₂. **18** Chei'₅₄ jui₁jmo₁₂ a₂dse₃ 'ñio₅ lin₃, jui₁jmo₁₂ 'ñio₂ dsí₅ jui₁jme₂'oin₅₄ quian'₅₄ 'e₂ a₂cha₂ ca₂la₂ quió'₅. **19** Jaun₂ le₂né₅ qui₂dsi₃tsón₃ 'uig₅₄ ja₁náu₃ tiá₂ tē₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁ñó₄, tó'₃ gu₂ ja₁le₃chain₂ dsón'₂.

Jág₁ a₂ca₂tsí'₃ guë₄ Timoteo jé₁ca₂tó'

20 'Ne₂ Timoteo, dse₃ jmo₄ 'í₁ a₂ma₂niog₅ ne'₅₄. Tsá₃ lë₁tón'₂ jui₅ jág₁ a₂tsá₃ ta₁ tí₄ a₂niog₅ dsia₅ dsa₂ mi₂güíg₃ i₂tsá₃ 'én₂. Ní₂ dse₃, tsá₃ tón'₂ jui₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂ñí₄ lë₃ 'ñio₅ ñi₅ jmo₅, ia₁ on₃jua'₅₄ dsau₅ dsón'₂ tin₂ dsa₂ 'éi₂, ia₁ tsá₃ jme₂tag₂₃ lia₂ con'₂ lë₅ juá'₅ dse₃ dsón'₂. **21** Ia₁ i₂lin₅₄ dsa₂ i₂ca₂rë₃ 'én₂ jág₁ quió'₅ dsa₂ le₂'éi₂ ma₂i₂cóin₅ bá₄ táng₃ jui₅ quió'₅ Diú₄ a₂jme₁'éin₂.

Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ quiáng'₂.
Co₂né₅.

Si₂ carta jë₁ca₂të₂ tñ₃ a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ TIMOTEO

Jmo₅ Pa₄ si₂ achein₃ ne₄ Timoteo

¹Jniá₂ Pa₄, líng₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui' ⁵⁴ Jesucristo, cheng₅₄ con' ₂në₅ 'nio₃ Diú₄ bá₄, con' ₂lë₅ jág₁ ca₂cuë₃ Diú₄ jniog₄ a₂le₃chong₂ të₂le₃ quian' ⁵⁴ Cristo Jesús. ²Jmo₅ jniá₂ si₂ la₂ ne' ⁵⁴ 'ne₂ jón₃ quiáng₃ Timoteo, 'nio₃ jniá₂ jui₁chang' ₂bá₄ néi₂ dsí₅ Diú₄, jui₁jme₂gu' ⁵⁴ bá₄, jui₁chang' ₂bá₄ 'ei₅ tei₄, jui₁jmo₅₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄ quian' ⁵⁴ Te₁gui' ⁵⁴ Jesucristo quián₂.

'A₂ lia₂ dsí₂ten₅₄ jáng₃ dsa₂jág₁ dsau₅ të₂le₃ quió₅ Cristo

³Dsau' ₂dsí₃ co₂tan₅₄ bá₄ 'ne₂ jé₄ chi₂leng' ⁵⁴ Diú₄ lia' ₂'uë₂-jmi₂. Jaun₂ lë₃ cuë₅ jniá₂ ti₁'mag' ₄ jme₂tí₁ ta₁ ne₅₄ a₂ma₂le₁jé₃ a₂qui₂dsí₂jñi₅ të₂dsí₃ jui₁lia' ₂ca₂jmo₃ dsa₂ can' ⁵⁴ quiáng₃ ma₂líg' ₂. ⁴Ca₂le₃jé₃ jmi₄ bá₄ dsau' ₂dsí₃ lia' ₂ con' ₂ca₂'o' ⁵⁴ le₂jaun₂, jaun₂ jme₁'nio₃ i₁jíng₁₂ táng₃ 'ne₂ ia₂jaun₂ jmo₅₄ 'io' ₂. ⁵Dsau' ₂ bá₄ dsí₃, ia₁ 'éng' ₂ të₃dsón' ₂. Chi₁'io' ₄ Loida quian' ⁵⁴ chog' ₂ Eunice, ján₃ bá₄ le₂në₅ ca₂rë₃ 'éin₂ le₂'uig₅₄. Jaun₂ të₃dsón' ₂ lín₂ jniá₂ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'én' ₂ 'ne₂.

⁶Jaun₂ lë₃ juá' ₅ jniá₂, cuë' ⁵⁴ bí₂ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂cuë₃ Diú₄ të₂'au' ₂, a₂lë₅ lia' ₂ lë₅ si₂ të₂'au' ₂ a₂ca₂ñig' ₂ lia' ₂ con' ₂jme₁ca₂co₃ jniá₂ gu₃ ne₄ quiáng' ₂. ⁷Ia₁ on₃jua' ⁵⁴ jme₂dsí₂ i₂gó' ₅ ma₂cuin₃ Diú₄ jniog₄. Jme₂dsí₂ 'éi₂ bá₄ ma₂cuin₃ i₂jmo₃ a₂nio₃ tiá₂ dsí₅ jniog₄, i₂jmo₃ a₂jme₁'nió₄ jniog₄ rín' ⁵⁴, i₂jmo₃ a₂jme₂'uán₄ dsí₅ guio₅₄. ⁸Tsá₃ lë₁jmo₂ gueng' ⁵⁴ ja₁jang' ⁵⁴ jág₁ dsau₅ o₄quió' ₄ Te₁gui' ⁵⁴ quián₂, on₃ guë' ₂jmo₂ gueng' ⁵⁴ o₄quió' ₃ jniá₂ ia₁'eng₅₄ né' ₃'má₃ o₄quió' ₄ 'éi₂. Të₂le₃ guen₅₄ bá₄ ján₃ jé₂ jmi₁uig₅ a₂já₅ o₄quió' ₄ jág₁ dse₃, con' ₂lë₅ bí₂ a₂cuë₅ Diú₄ ⁹i₂ca₂lí₂ jniog₄ ton' ₂ca₂të₃ ia₁jaun₂ le₃chong₂ jniog₄ jnió₅. On₃jua' ⁵⁴ ia₁ cha₂ 'e₂ dse₃ ma₂jmó₁ jniog₄, ia₁ le₂në₅ ca₂lë₃ dsí₅ 'ñiog₅ ca₂jmo₃ 'ua₁ dsí₅ ca₂rë₃ 'nio₃ jniog₄ të₂le₃ 'uig₅₄ o₄quió' ₄ Cristo Jesús. Ia₁ le₂jaun₂ jme₁ma₂'nio₃ bá₄ Diú₄ jniog₄ ca₂le₂jñiá₅ lia' ₂ con' ₂tsá₃ mi₂güíg₃ ma₂jmo₃. ¹⁰Diú₄ ma₂ca₂jme₃jnia₂₃ léi₄ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂'nio₃, jme₁ca₂chein₃ Jesucristo i₂lió₂ quián₂ jniog₄, co₂dsia₅ ca₂'éin₂ bí₂ a₂'io₅ 'mú₃; ton' ₂ca₂jme₃jnia₂₃ të₂le₃ quian' ⁵⁴ jág₁ dse₃, 'a₂ lia' ₂ le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄.

¹¹'Uig₅₄ jaun₂ ca₂rë₃ 'ín₁ jniá₂, ia₁jaun₂ qui₂i₁'é₃ jág₁ dse₃ la₂, a₂léng₂ jan₂ të₅ i₂chen₄ quiáin₅. * ¹²'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ a₂ñag₅₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ uig₅ la₂. La₁ tsá₃ o₂gui' ₃ jéin₅ jniá₂, ia₁ guion₅₄ bá₄ 'ein₂ të₂le₃ quió' ₅ ma₂ca₂'ag₃ caun₂ dsí₃, 'éng₂ bá₄ a₂'io₅ 'éi₂ bí₂ a₂jmo₃ 'í₁ a₂le₃tei₅₄ jniá₂ ta₁ a₂ma₂ca₂dsia₃ gu₃, † ca₂lia' ₂ ca₂të₂ jmi₄ jaun₂.

¹³Caun₂ jmo₄ bá₄ jui₁lia' ₂ ma₂ca₂jme₁ting₂₃ 'ne₂. Jui₁chang' ₂bá₄ 'éng' ₂, jme₁'nió₄ ríng' ₂ le₃quió' ₅ Cristo Jesús. ¹⁴Quian' ⁵⁴ bí₂ quió' ₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ i₂jiog₅ të₂dsí₅ jniog₄, jmo₄ 'í₁ a₂ma₂dsia₃ Diú₄ gog' ₂.

¹⁵Ma₂ñi' ⁵⁴ bá₄, ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ chan₂ 'uë₃ Asia ma₂ca₂téi₂ bá₄ jniá₂, i₂lin₅₄ 'éi₂ Figelo quian' ⁵⁴ Hermógenes né₃. ¹⁶Jui₁dsia₅₄ bá₄ Te₁gui' ⁵⁴ néi₂ dsí₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ dsí₂néi₂ quió' ₅ Onesíforo, ia₁ 'líong₂ ráun₂ bá₄ ma₂guain₂₃ o₃jag₅₄ ca₂jmo₃ ca₂rë₃güíg' ₂ jme₂dsí₂ quió₃. On₃jua' ⁵⁴ a₂jaun₂ gui' ⁵⁴ ja₃jag₅₄ ia₁ a₂'eng₅₄ né' ₃'má₃. ¹⁷Të₂le₃ ca₂o₃'niog' ₂ bá₄ jniá₂ jme₁guain₃ Roma. Ca₂lia' ₂ ca₂dsáu' ₂bá₄ ca₂jmo₃. ¹⁸Jui₁dsia₅₄ bá₄ Te₁gui' ⁵⁴ néi₂ dsí₅ ja₁coin₂ jé₁ma₂të₂ jmi₄ jaun₂. Dsá₂ bá₄ 'au' ₂ 'ne₂, ca₂jme₃'o₅₄ 'ñio₅ lín₃ jniog₄ lia' ₂ con' ₂jme₁tio' ⁵⁴ juig₂ Efeso.

2

Jan₂ 'lióg₂ dsen₃ quián₅ Jesucristo

* ^{1:11} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá' ₂ ján₃; "a₂jme₁tín₂₃ dsí₂nau₂." † ^{1:12} o₃, "a₂jmo₃ 'í₁ a₂ma₂ca₂dsia₃ jniá₂ gu₂ 'éi₂."

¹ La₁ 'ne₂ ně₃ jón₃ quiáng₃, quen₂ bí₂ nau₂ tiá₂ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ ca₂jmo₃ tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesú_s. ² Ca₂le₃jé₃ a₂ma₂nei'₂ ma₂juá'₃ jniá₂ tē₃jin₄ juin₅ dsa₂ i₂ca₂tē₂ ne₄, jág₁ jaun₂ dsia₄ gu₂ dsa₂ i₂rē₂ti'₅₄ i₂qui'₅₄ jmig₄ jme₃tin₅ i₂sián'₂ táng₃. ³ 'Niag₂ guë'₂ ně₃, tiang'₃ jmo₄ njag'₅₄ uig₅ o₄quió'₄ Jesucristo, jmo₄ bá₄ jui₁lia'₂ ja₁jmo₅ jan₂ lió₂tió'₃ dsí₅ jui₁lia'₂ jme₁ein'₅₄ ne₄ 'nei₂. ⁴ I₁jan₂ lió₂i₂jme₂ti₃ dse₃ ta₁ a₂chéin'₅ jua'₅₄ lé₂ le₃qui₂tiáin₂ tsí₃nei₃ jág₁ a₂ca₂tin₂ dsa₂ lē₁dsa₂, ia₁jaun₂ bá₄lé₂ jme₃ti₃ con₂ 'ñio₂ dsí₅ juig₅₄. ⁵ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂co₅, tsá₃ a₁jaun₂ jua'₅₄ a₂lí'₂ e₂lí'₂ ně₁jua'₂ tsá₃ ca₂quín'₃ bí₂co₃ con₂ dsi₂ten₅₄ qui'₅ 'éi'₃. ⁶ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ ja₁nau₂, ca₂tiín₂ bá₄ gue₃ le₂uig₅₄ con₂ ca₂tiín₂ jé₁ma₂rau₂. ⁷ 'Nio'₂ 'au'₂ a₂juá'₅ jniá₂ la₂. Te₁gui'₅₄ bá₄ jmo₃ le₃ñig'₂ ca₂le₃jé₃.

⁸ Dsau₂ 'au'₂ jmo₄, tsá₃ jui₁dsi₂én₂ 'au'₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo i₂ca₂jen'₅₄ táng₃ jin₄ 'lag₄, i₂jme₁lin₄ tsí₁jon₂ David; a₂la₂ bá₄ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂, a₂'é₅ jniá₂. ⁹ Uig₅₄ jág₁ dse₃ la₂ bá₄, jmo₅ jniá₂ tió'₅ dsi₃ njag₅₄ uig₅. Rë₂'neg'₅₄ quian'₅₄ njí₁ cadena co₂jmog'₂ dsa₂ jui₁lia'₂ ja₁jmá'₂ dsa₂ jan₂ dsa₂ i₂rē₂cán'₄ dso₄ juë'₂. La₁ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄ ně₃, tsá₃ rë₂'ne'₅₄ quian'₅₄ njí₁ cadena. ¹⁰ Jaun₂ bá₄ lē₃, o₄quió'₄ dsa₂ i₂ma₂quión'₂ Diú₄ jmo₂₃ tió'₅ dsi₃ ca₂le₃jé₃, ia₁jaun₂ bá₄ tín'₄ 'éi₂ ján₃ le₃quió'₅ Cristo Jesú_s ja₁lē₄ co₂tág₅ co₂'né'₅ co₂tan₅₄.

¹¹ Tē₃dsón'₂ bá₄ dsau₅ a₂la₂:

Në₁jua'₂ ca₂dsau₃ jniog₄ quian'₅₄ Jesucristo,
ján₃ bá₄ le₂jaun₂ le₃chong₂ jniog₄ quiain'₅₄.

¹² Në₁jua'₂ ca₂náu₂ jniog₄ tiá₂,

ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jme₁gon₂ jniog₄ quiain'₅₄.

Në₁jua'₂ tsá₃ tión₅ jniog₄ a₂cuí₅,

ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ 'ag₃ jniog₄ ján₃.

¹³ Në₁jua'₂ tsá₃ ca₂rē₃tei₅₄ jniog₄,

la₁ le₃ti'₅₄ bá₄ 'ñiog₅,

ia₁caun₂ jág₁ ma₂juá'₂ Diú₄

tsá₃ a₁jaun₂ lē₂ jua'₅₄ tsá₃ jme₃ti₃.

Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ dse₃ ta₁ ne₄ Diú₄

¹⁴ A₂la₂ chei'₅₄ dsa₂ i₂jme₂ting': dsá₂ dsí₅ jui₁jmo₁₂ o₄quió'₄ Te₁gui'₅₄ a₂tsá₃ tsíin₃ quiain'₅₄ dsa₂, jág₁ a₂tsá₃ ta₁ tí₄, ia₁ ně₁jua'₂ tsin₅ dsa₂ ně₃, tsá₃ 'e₂ a₂dse₃ jmo₂₃, jñia'₅₄ con₂ jmo₂₃ a₂gon₃ a₂'én₂ dsa₂ i₂nag₅ bá₄. ¹⁵ Jmo₄ dsen₅₄ 'au'₂ a₂jme₁jñiag'₅ ne₄ Diú₄ a₂lé₄ ma₂ca₂tiang'₃ táu₂ a₂ma₂i₂ñig'₂, a₂líng'₅ jan₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁, i₂tsá₃ 'e₂ jua'₅₄ cha₂ a₂jéin'₂ o₂gui₁'₃, i₂jme₂tag₅ rë₂ jág₁ tí₅. ¹⁶ Tsá₃ lē₁cuí₅ jmig₄ jua'₅₄ a₂dsiá'₁ jág₁ quió'₅ mi₂güíg₃ a₂tsá₃ ta₁ tí₄. Ia₁ dsa₂ i₂co₂jmo₅ le₂jaun₂ caun₂ qui₂dsi₃léin₂ ne₄ jui₅ jé₄ cosa 'lig'₅₄. ¹⁷ Cosa a₂jme₂tag₂₃ qui₂dsi₂jón₃ lia'₂ jé₁qui₂dsi₂jón₃ caun₂ dso₄ a₂jmo₅ a₂dsa₂ ni₁ñi₁ dsa₂. Le₂né₅ bá₄ ca₂lē₃ quian'₅₄ Himeneo quiain'₅₄ Fileto ně₃. ¹⁸ Ma₂i₃léin₂ tē₂le₃ cau₅ ja₁tsá₃ tí₅ jág₁, a₂qui₂jme₂tiin₂₃ dsa₂ a₂juá'₂ ma₂ca₂tē₂ bá₄ jmig₄ a₂jen'₅₄ 'lag₄, jmo₂₃ a₂qui₂nió₅ i₂lin₅₄ 'a₂ lia'₂ 'éin₂. ¹⁹ La₁ Diú₄ ma₂chi'₃ caun₂ cho'₅₄ 'uig₅₄ a₂chí'₅ tiá₂ co₂tan₅₄. A₂jaun₂ jáng'₅ léi₄ a₂juá'₂: "I₂cuí₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ i₂lin₅ dsa₂ quiáin₅";† jaun₂ ně₃: "Ca₂le₃jín₃ i₂quian₅ lia'₂ chen₂ Cristo† ca₂tiin₂ jmo₃ cau₅ ca₂le₃jé₃ ja₁jmo₅ dsa₂ cosa 'lig'₅₄".

²⁰ Jui₁lia'₂ caun₂ dsi₂né₂ pa₁, on₃jua'₅₄ jmá'₃ ca₂ne₅₄ cosa jlá'₁ a₂lē₅ quian'₅₄ cu₄nióg₄ quian'₅₄ cu₄tiog₂ tio'₅₄, ia₁ ján₃ bá₄ tio'₅₄ cosa a₂lē₅ quian'₅₄ ni₁'ma₂, a₂lē₅ quian'₅₄ ti₁gua'₅₄ ján₃. A₂lin₅₄ a₂lē₅ 'í₁ a₂jmó'₂ dsa₂ ta₁ jmá'₃ lia'₂ ne₄ a₂jlá'₁; a₂lin₅₄ guë'₂ qui₂jmó'₂ dsa₂ ta₁ lia'₂ 'ei₅ ne₅₄ cosa. § ²¹ Në₁jua'₂ ca₂jñiá'₃ 'ne₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jui₅ 'lig'₅₄, a₂jmó'₂ jmá'₃ ca₂ne₅₄ cosa dse₃, jaun₂ guë₄ léng'₂ lia'₂ lē₅ caun₂ ni₁uìng₅ jlá'₁ a₂lē₅ 'í₁, jaun₂ guë₄ téng'₃ ta₁ cáun₂ Juig'₂ 'ne₂ jmó'₂ ca₂ne₅₄ ta₁ dse₃ quió'₅.

* ^{2:12} o₃, "Në₁jua'₂ ñag₄ jniog₄ uig₅."

† ^{2:19} Números 16:5.

‡ ^{2:19} o₃, "Ca₂le₃jín₃ i₂mi₅ ne₄ Te₁gui'₅₄."

§ ^{2:20}

'Nio'₂ ja₁ton₅ Romanos 9:21.

²² Cu*in'*₅₄ 'ne₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ cosa 'lig'₅₄ a₂ja₂ dsí₅ dsa₂ jmo₃ tē₁lia'₂ mei'₂. Quian₂ caun₂ juí₅ co₂dsau₅ a₂'éng'₂, a₂'nióg'₃ ríng'₂, a₂'ei₅ tei₄ 'au'₂ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ma₂le₁jé₃ tē₂dsí₅, i₂jme₂juin'₂ Te₁gui'₅₄. ²³ Tsá₃ lē₁tón'₂ juí₅ 'e₂ jág₁ tsá₃ ta₁ tí₄ a₂tsi₂jín₅ dsa₂ i₂tsá₃ ma₂'en₅₄ dsí₅. Ia₁ ma₂ñjí'₅₄, a₂jnjia'₅₄ dsiog₅ mi'₅₄ bá₄ a₂jaun₂. ²⁴ Jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Te₁gui'₅₄ tsá₃ ca₂ti₁in₂ tsí₃nei₃ jé₄ mi'₅₄, tē₂le₃ 'nió'₅ jme₃dsein₃ bá₄ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃. 'Nió'₅ léin₂ jan₂ dsa₂ i₂quí'₅₄ jmig₄ jme₃tiin₂₃ dsa₂, juin'₂ dsí₅, ²⁵ jmo₃ 'ua₁ dsí₅ jé₁chein'₃ juí₅ rē₂ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂nau₂ quen₅, con₂ tsá₃ ñó₅ nē₁hua'₂ ca₂cuë₃ Diú₄ jmig₄ a₂le₃tsín₃ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, ia₁jaun₂ le₂nē₅ le₃cuí'₅ jág₁ tí₅; ²⁶ ia₁jaun₂ lióin₂ 'uíin₃ tsí₁cág'₅ quió'₅ i₂sé₃dsen₃ i₂ca₂jo₃ ia₁jaun₂ jmo₃ a₂'ñio₂ dsí₅ 'éi₂.

3

'A₂ lia'₂ niog₅ lén₂ dsa₂ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂

¹ 'Nió'₅ le₃ñjí'₅₄ 'ne₂ ján₃, jé₁ma₂ja₂quián₃ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂, 'ñio₅ lin₃ le₃gau₂, quian₅ ta₁ lé₂. ² Jmig₄ jé₁ca₂tó'₂ le₃chan₂ dsa₂ i₂jnjia'₅₄ 'nói₃ guioin₅₄ bá₄ quian'₅₄ cú₁; le₃chan₂ dsa₂ i₂jnjia'₅₄ jme₃jlán'₁ jmo₃ róin₂ guioin₅₄; le₃chan₂ dsa₂ i₂lē₁tē₂'o₂ tē₂'oin₂ riin'₅₄; le₃chan₂ dsa₂ i₂tsá₃ ma₃jme₃gan₃ Diú₄, i₂tsá₃ ma₃jme₃gan₃ chog₅₄-jmei₂ nē₃. Le₃chan₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ ti₁'mag'₄ cha₂ja₁coin₂, on₃ gué'₂ ma₃jme₃gó'₃ juá'₅ quió'₅ Diú₄. ³ Le₃chan₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'nio₃ rin'₅₄, i₂tsá₃ ma₃'e₂ ñéi₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ rin'₅₄; le₃chan₂ dsa₂ i₂tsá₃ ma₃jme₃ti₃ 'e₂ jág₁ lí'₅₄ quian'₅₄ riin'₅₄; le₃chan₂ dsa₂ tē₂jág₁ i₂lē₁qui₃'ní₃ rin'₅₄; le₃chan₂ dsa₂ i₂tsá₃ ñí₅, tsá₃ tiin₂ 'a₂ lia'₂ jme₃uán₂ dsí₅; le₃chan₂ dsa₂ i₂lén₂ juí₁lia'₂ já₂ tsau₂ dsí₅; le₃chan₂ dsa₂ i₂le₃'io'₅₄ ca₂le₃jé₃ cosa dse₃. ⁴ Le₃chan₂ dsa₂ i₂qui₃jín₂ rin'₅₄; le₃chan₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'en₅₄ dsí₅ jmo₃ tē₂le₃ dsé₂ nē₁'e₂ caun₂ cosa jmo₃ juí₁le₅₄ bá₄ 'e₂ ca₂lē₃; 'ñio₅ Cain'₅₄ 'ñio₅ ñí₅ jmo₃; le₃chan₂ dsa₂ i₂'no₂ jmá'₃ juí₅ ja₁le₃chain₂ o₂'ñíó₃ o₂jnjia₃ dsí₅ bá₄ 'nió'₄ jme₁'nai'₂ Diú₄. ⁵ Le₃chan₂ dsa₂ i₂jmo₃ a₂ñí₄ lē₃ cuíin₂₃ Diú₄, la₁ le₃léi₄ bá₄ 'a₂ lia'₂ tē₁i₃níoi₅₄ le₃chain₂, tsá₃ 'e₂ bí₂ quió'₅ Diú₄ cha₂ja₁coin₂.

Co₂dsia₅ jñiag'₃ cau₅, tsá₃ lē₁ú₅ quian'₅₄ dsa₂ i₂le₂'éi₂. ⁶ Jé₄ quió'₅ dsa₂ le₂'éi₂, chan₂ i₂lin₅₄ i₂qui₂dsi₂ton'₅₄ tsí₁'né₅, qui₂jme₂gain₂₃ 'io₅₄ 'uan₅₄ i₂qui₂rē₂cán'₄ dsáu₁ 'ñio₅ lin₃, i₂ma₂lē₅ dsí₅ jmo₃ ca₂le₃jé₃ gué₄ cosa 'lig'₅₄. ⁷ Co₂tan₅₄ bá₄ jmo₂₃ lia'₂ jmo₅ dsa₂ i₂ñí₄ lē₃ 'nio₃ le₃tin₂ jág₁, la₁ tsá₃ a₁jaun₂ qui'₅₄ jmig₄ le₃cuí'₅ jág₁ tí₅ dsón'₂. ⁸ Juí₁lia'₂ ca₂jmo₃ on₃ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂jme₁chen₂ Janes quian'₅₄ Jambres ca₂rē₃'ñíai₅₄ Moisés, já₃ bá₄ le₂jaun₂ 'io'₅₄ dsa₂ 'éi₂ jág₁ dsau₅ dsón'₂. Dsa₂ i₂le₂'éi₂ nē₃ co₂dsia₅ ma₂ñí'₂ tē₂le₃ jen₅ bá₄ dsí₅, 'uig₅₄ jaun₂ tsá₃ ma₂'e₂ tió'₅ a₂le₃ñí'₂ dse₃ dsí₅ juí₁lia'₂ ja₁ñí'₂ dsí₅ dsa₂ i₂'én₂. ⁹ La₁ tsá₃ jua'₅₄ jauíng₂ dsí₁léin₂, ia₁ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ le₃cuig₅ a₂líin₅ dsa₂ co₄, juí₁lia'₂ ca₂i₃ñí₂ le₃on₃ i₂ca₂jme₃'ñia₅₄ Moisés.

Jág₁ jé₁ca₂tó'₂ a₂ca₂cuë₃ gué₄ Pa₄ ca₂tsí'₃ Timoteo

¹⁰ La₁ 'ne₂ nē₃ ma₂ca₂rē₃ting'₃ bá₄ dse₃ jé₂ lia'₂ lē₅ juá'₅ a₂ca₂jme₁tag₅ jniá₂; ma₂ñí'₅₄ 'a₂ lia'₂ líng₅, chang₂ ma₂guio₃; ma₂cu₂ing₂ bá₄ 'e₂ ta₁ ma₂guio₃ jniá₂ jmo₂₃; 'éng'₂ bá₄ já₃ 'a₂ lia'₂ 'én₂ jniá₂; jme₂juíng'₁ bá₄ 'au'₂ juí₁lia'₂ ma₂ca₂jme₁juin'₂ jniá₂ dsí₃; jme₂'nióg'₃ bá₄ ríng'₂ juí₁lia'₂ maj₂mo₃ jniá₂; tiang'₃ bá₄ já₃ juí₁lia'₂ ca₂tió₃ jniá₂. ¹¹ Ma₂qui₂ma₂'ein₃ dsa₂, ma₂qui₂ma₂ñag₅₄ uig₅, juí₁lia'₂ ca₂i₃ñí₂ juig₂, ciudad Antioquía, juig₂ Iconio quian'₅₄ juig₂ Listra nē₃. Qui₂ca₂co₃'ein₃ dsa₂, la₁ ne₄ca₂le₃jé₃ a₂nē₅, ca₂lió₂ bá₄ Te₁gui'₅₄. ¹² Jaun₂ a₂dsón'₂ bá₄ jaun₂, ca₂le₃jín₃ i₂'nio₃ le₃chan₂ lē₅ 'í₁ quián₅ Cristo Jesú_s, tion₅₄ le₂jaun₂ dsí₃ñí₂ uig₅ co₂'ein₃ dsa₂. ¹³ La₁ dsa₂ 'lin'₅₄ nē₃ quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂qui₂jme₂gau₅, tsá₃ ma₂'e₂ dse₃ jua'₅₄ le₃chain₂, ia₁ caun₂ le₃'liin'₅₄ bá₄, qui₂jme₃gau₂₃, qui₂rē₂gain₂ guioin₅₄ nē₃.

¹⁴ La₁ 'ne₂ nē₃, nau₂ tiá₂ a₂ma₂ca₂rē₃ting'₃, caun₂ bá₄ 'ei₅ 'au'₂ jág₁ a₂ma₂ca₂rē₃'éng'₂. 'Níag'₂ bá₄ ñí'₅₄ 'ein₂ ca₂jme₃tags₅. ¹⁵ Lia₂ con₂bíng'₅₄ bá₄ ma₂ñé₃ cuíng₂ Si₂ jnió₅ quió'₅ Diú₄. Si₂ nē₅ bá₄ a₂jiog₃ quiáng₂, a₂ting'₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Cristo Jesú_s ia₁ 'éng'₂. ¹⁶ Ca₂le₃jé₃ bá₄ Si₂

quió' ⁵ Diú ₄ ca ₂lë ₃ të ₂le ₃ quian' ⁵⁴ Jme ₂dsí ₂ quiáin ₅, a ₂tí ₅ ta ₁ jme ₃tag ₅ a ₂dse ₃, të ₂jí ₂, chein' ₂ dsa ₂ caun ₂ jui ₅ rë ₂, jme ₃tag' ₂ a ₂lia' ₂ i ₂nio ₄ dsa ₂ jui ₅ co ₂dsau ₅, ¹⁷ ia ₁jaun ₂ lén ₂ dsa ₂ quiáin ₅ Diú ₄ jan ₂ dsa ₂ ma ₂ron ₂, rë ₂ rë ₂qui ₂rë' ₂an ₂ dsí ₅, rë ₂'nja ₅ ca ₂le ₃jé ₃ a ₂'nió' ₅ quió' ₅ jaun ₂ jmo ₃ ca ₂le ₃jé ₃ ne ₅₄ a ₂dse ₃.

4

¹ Jág ₅ bá ₄ Diú ₄ quian' ⁵⁴ Te ₁gui' ⁵⁴ Jesucristo ně ₃ i ₂lë ₅ jág ₁ jñi ó' ₂ ja ₃goin ₂, i ₂qui ₃dsí ₅ 'éi' ₃ ne ₄ quió' ₅ i ₂chan ₂ lia' ₂ i ₂ma ₂dsan ₃ ně ₃. Jaun ₂ lë ₃ chi ₂quian ₅₄ jniá ₂ jmig ₄ 'ne ₂: ² 'È ₃ jág ₁ dse ₃. Ma ₂rë ₂jáng' ₁ 'nio' ₂ jui ₅ 'a ₂lia' ₂ jme ₁ting' ₂ dsa ₂ jme ₁cuín ₅ jmig ₄ o ₃ tsá ₃ cuín ₅ jmig ₄ 'e ₂. Jmó' ₂ jme ₁uang' ⁵⁴ dsí ₅ dsa ₂, të ₂jén ₃ dsa ₂, tioin' ₂ jág ₁ dse ₃, o ₁lí ₂ jmig ₄ jua' ⁵⁴ a ₂jmó' ₂ a ₂tsá ₃ jme ₁juín ₂ 'au' ₂ quiain' ⁵⁴ jë ₁jme ₂tiín' ₂. ³ Ia ₁ já ₅ jmig ₄ a ₂tsá ₃ ma ₃jmo ₃ dsa ₂ tió' ₅ dsí ₅ quian' ⁵⁴ juá' ₅ dse ₃. Të ₂le ₃ lia' ₂ con' ₂ lë ₅ dsí ₅ guioin ₅₄ qui ₃'nai' ₂ juin ₅ lin ₃ të ₅ i ₂jme ₃tag ₅ jmá' ₃ a ₂'ín ₅ dsí ₅ guioin ₅₄ nag ₃ bá ₄. ⁴ Cau ₅ bá ₄ jén' ₃ táng ₃ jui ₁lia' ₂ ja ₁jme ₂tag ₅ dsa ₂ jág ₁ tí ₅ dsón' ₂. Cang ₂ jaun ₂ ně ₃, tóin' ₃ jui ₅ dsí ₃léin ₂ nag ₃ ca ₂lia' ₂ 'ei ₅ ne ₄ jág ₁ cuento ga ₂ a ₂'én ₂ dsa ₂. ⁵ La ₁ 'ne ₂ ně ₃, 'en ₅₄ 'au' ₂ jmo ₄, tiang' ₃ jmo ₄ ñag' ₅₄ uig ₅. Caun ₂ qui ₂'é ₃ bá ₄ jág ₁ dse ₃ a ₂lión ₂ dsa ₂. Jme ₁ti ₁ dse ₃ ta ₁ quiáng' ₂.

⁶ Jniá ₂ ně ₃, ca ₂të ₂ jmig ₄ jë ₁o ₃'ing ₅ mi ₂güíg ₃ la ₂, ia ₁ ně ₃ guë ₄ jñag' ₃ dsa ₂ jui ₁lia' ₂ ja ₁jñi' ₂ dsa ₂ já' ₂ i ₂jén' ₂ dsa ₂ ne ₄ Diú ₄. ⁷ Ma ₂ca ₂quín' ₃ jniá ₂ bí ₂, ma ₂jmo ₃ a ₂dse ₃ jui ₁lia' ₂ ja ₁jmo ₅ jan ₂ 'lió ₂ ne ₄ 'nei ₂; ma ₂ca ₂ñi ₃ jniá ₂ lia' ₂ con' ₂ lë ₅ jui ₅ quió' ₅ Te ₁gui' ⁵⁴, ca ₂dsi ò ₃ jniá ₂ të ₂ jë ₁ca ₂tó' ₂ jui ₅; ma ₂ca ₂jmá' ₃ tiá ₂ a ₂'éng ₂. ⁸ Né ₃ guë ₄ ně ₃ ma ₂lë ₅ co ₂jñia ₅₄ ja ₁le ₃chang ₃ dse ₃, co ₂'nió' ₄ caun ₂ corona a ₂cuë ₃ Te ₁gui' ⁵⁴ jmig ₄ jaun ₂. Ia ₁ Te ₁gui' ⁵⁴ 'éi ₂ bá ₄ i ₂qui ₃dsí ₅ 'éi' ₃ co ₂rë ₂ jmig ₄ jaun ₂, on ₃jua' ⁵⁴ a ₂cuë ₃ jmá' ₃ jan ₂ jniá ₂ corona; a ₂cuë' ₃ ca ₂le ₃jí ₃ i ₂le ₁jñiog ₅ 'ñjo ₂ dsí ₅ ca ₂lia' ₂ ca ₂të ₂ jmig ₄ jaun ₂ a ₂guain' ₂ táng ₃.

Cuë' ₅ jág ₁ riin' ⁵⁴ con' ₂ ca ₂tíin ₂ guioin ₅₄

⁹ Jmo ₄ dsen ₅₄ 'au' ₂ a ₂i ₁jag' ₄ jniá ₂ njí ₅₄ ta ₁ la ₂. ¹⁰ Ia ₁ i ₂chen ₂ Demas ma ₂té ₁ bá ₄ 'uig ₅₄ ia ₁ 'ñjo ₅ lin ₃ guë ₄ 'ín ₅ dsí ₅ cosa a ₂cha ₂ mi ₂güíg ₃ la ₂, jaun ₂ ma ₂ñó ₅ jui ₅ juig ₂ Tesalónica. I ₂chen ₂ Crescente guë' ₂ ně ₃, ma ₂ñó ₅ jui ₅ 'uë ₃ Galacia; Tito guë' ₂ ně ₃ ma ₂ñó ₅ jui ₅ Dalmacia. ¹¹ Jñia' ⁵⁴ lia' ₂ jan ₂ Lucas bá ₄ i ₂quian' ⁵⁴ guë ₄ jniá ₂ ja ₁lá ₃, 'Nia' ₂ Marcos ia ₁jaun ₂ jain' ₅₄ ñe' ₅₄ quiain' ₅₄, ia ₁ téin ₅ ta ₁ jme ₃ti ₃. ¹² Tíquico guë' ₂ ně ₃ ca ₂tsíin ₂ jui ₅ juig ₂ Efeso. ¹³ Jë ₁ma ₂të ₂ rë ₁ñe' ₅₄, quian ₂ co ₂nio ₄ tsí ₁mí' ₂ dsilog ₂ quió ₃ a ₂ca ₂dsia ₃ juig ₂ Troas ja ₁quió' ₄ Carpo. Ján ₃ bá ₄ le ₂jaun ₂ quian ₂ si ₂ rë ₂bin ₅ quió ₃. La ₁ 'ñjo ₅ guë ₄ dsen ₅₄ 'nió' ₅ ni ₁lo ₁ já' ₂ a ₂lë ₅ tsí ₁mí ₂si ₂.

¹⁴ Alejandro i ₂lín ₅ të ₅jí 'ñjo ₅ lin ₃ tsá ₃ e ₂ dse ₃ ma ₂jmó ₂. Te ₁gui' ⁵⁴ bá ₄ qui ₃ quió' ₅ lia' ₂ con' ₂ lë ₅ a ₂ma ₂jmó ₃. ¹⁵ 'Í ₁ jmo ₄ 'ne ₂ ján ₃ ia ₁jaun ₂ tsá ₃ jo ₅₄, ia ₁ 'ñjo ₅ lin ₃ ma ₂nau ₂ quein ₅ a ₂'io' ₅₄ jág ₁ dse ₃ quián ₂.

¹⁶ Le ₂'uig ₅₄ con' ₂ jme ₁ca ₂chei' ₃ dsa ₂ ne ₄ dsí ₂tan ₅₄ jë ₁ca ₂cáun ₃ dsa ₂ le ₂'uig ₅₄ jág ₁ dsau ₅ quió ₃, 'i ₁jan ₂ tsá ₃ 'ein ₂ ca ₂jme ₃quiong' ₅₄, ca ₂té ₁ ca ₂le ₃jí ₃. Tsá ₃ jui ₁quiон ₂ bá ₄ Diú ₄ 'í ₁ quió' ₅ ia ₁ ca ₂jmó ₂ le ₂jaun ₂. ¹⁷ La ₁ 'ñiog ₅ bá ₄ Te ₁gui' ⁵⁴ ca ₂jme ₃quiong' ₅₄ ca ₂cuë ₃ bí ₂ ia ₁jaun ₂ të ₂le ₃ quián' ₅₄ jniá ₂ ca ₂rë ₃ti ₃ ca ₂jme ₁ting ₂₃ dsí ₂nau ₂, ca ₂lia' ₂ rë ₂'nja ₅ jág ₁ dse ₃. Jaun ₂ le ₂né ₅ bá ₄ ca ₂lió ₂ Te ₁gui' ⁵⁴ jniá ₂ mi ₂'o ₄ dsí ₂ia' ₂. ¹⁸ La ₁ Te ₁gui' ⁵⁴ bá ₄ caun ₂ lió ₂ guë ₄ ia ₁jaun ₂ tsá ₃ dsí ₃jí ₂ ca ₂le ₃jé ₃ cosa 'lig' ₅₄, jaun ₂ jniá ₂ i ₂lë ₅ 'í ₁ quiáin ₅, të ₂guei' ₅₄ i ₂juí ₃ ja ₁goin ₂. Jui ₁jme ₂juag' ₂ bá ₄ dsa ₂ co ₂tan ₅₄! ¡A ₂mé ₃!

'Ág' ₅ jág ₁ jë ₁ca ₂tó' ₂, cuag ₂₃ Diú ₄ ně ₃

¹⁹ Dsian' ₄ jniá ₂ jág ₁ cuíng ₅ Diú ₄ Priscila* quian' ₅₄ Aquila ně ₃, quian' ₅₄ ca ₂le ₃jí ₃ dsa ₂ dsí ₂né ₂ quió' ₅ Onesíforo ně ₃. ²⁰ Juig ₂ Corinto bá ₄ ca ₂jñia ₃ Erasto. I ₂chen ₂ Trófimo guë' ₂ ca ₂të ₁ñiá ₄ dso' ₅₄ jme ₁o ₃'ing ₃ juig ₂ Mileto. ²¹ Quen' ₂ bí ₂ ñe' ₅₄ ñi' ₅₄ ta ₁ né' ₃ a ₂të ₅₄ jein ₂

* 4:19 griego: Prisca.

güíg₂. Eubulo quiain'₅₄ Pudente, Lino quiain'₅₄ Claudia ně₃ quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ rin'₅₄ jniog₄ dsiáin'₂ jág₁ ne'₅₄ a₂cuiin₂₃ Diú₄ 'ne₂.

22 Jui₁'en₅₄ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo ja₁con₂ jme₂dsí₂ quiáng'₂; jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ 'nia'₂. Co₂në₅.

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ TITO

Jmo₅ Pa₄ si₂ a₂chein₃ ne₄ Tito

¹ Jniá₂ Pa₄, líng₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Diú₄, líng₅ jan₂ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesucristo ia₁jaun₂ le₃'én₂ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂quión'₂ Diú₄, ia₁jaun₂ le₃cuí'₅ jág₁ tí₅ a₂jiog₅ jui₅ dse₃, ² ia₁jaun₂ jmo₃ 'ín₂ dsí₅ ja₁le₃chain₂ co₂tan₅₄. Diú₄, i₂tsá₃ lé₂ le₃chain₂ tē₂jín₁, ca₂cuë₃ jág₁ quió'₅, a₂ca₂i₂jiog₅ dsí₅ lia'₂ con'₂ né'₃ gué₄ a₂nio₃ mi₂güíg₃, a₂le₃chong₂ jniog₄ co₂tan₅₄. ³ Né₃ gué₄ né₃, ca₂té₂ jmíg₄ a₂le₃ne₄ jniog₄ jág₁ dse₃ tē₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂'é₄ jniá₂ a₂ma₂dsia₃ Diú₄ quián₂ i₂lió₂ o₄gu₃, lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅. ⁴ Jmo₅ jniá₂ si₂ la₂ dsiang₅₄ ne'₅₄ 'ne₂ Tito i₂líng₅ co₂'nió'₄ jan₂ jón₃ quiáng₃ tē₃dsón'₂, ia₁ 'éin₂ jniog₄ le₃o₃. Jui₁jme₂gu₅₄ Diú₄ 'ne₂, jui₁'ei₅ tei₄ 'au'₂, jmo₅ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, jmo₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo i₂ma₂ca₂lió₂ jniog₄ né₃.

Ta₁ quió'₅ Tito a₂jmo₃ 'uë₃ Creta

⁵ Ca₂dsián₃ jniá₂ 'ne₂ 'uë₃ Creta ia₁jaun₂ jme₁rë'₂ 'ne₂ a₂'nió'₅ lë₂ gué₄ dse₃, a₂dsiáng₄ dsa₂ can'₅₄* i₂nio₃ ne₄ jmo₃ 'í₁ le₂caun₂ le₂caun₂ guá'₅ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ a₂ma₂juá'₃ jniá₂, ⁶ jui₁lia'₂ i₂chan₂ i₂tsá₃ cha₂ jua'₅₄ lë₂ le₃bógl₂ dsa₂ dso₄, i₂'ñio₅ jan₂ bá₄ dsa₂ mí₂, i₂'ñio₅ chi'₂ quián₅ i₂'én₂, i₂tsá₃ 'e₂ qui₂rë'₂ni₄ jua'₅₄ a₂lë₁qui₂i₂nioi₅₄, jua'₅₄ nau₂ 'nei₂ né₃. ⁷ Dsa₂ i₂niog₅ gu₂ guá'₅, † ca₂tíin₂ ñj₃ le₃ne₄ Diú₄ tsá₃ 'e₂ jág₁ cha₂ jua'₅₄ lë₂ le₃bógl₂ dsa₂ dso₄, on₃jua'₅₄ i₂tsá₃ jág₁ cán₂, on₃ gué'₂ i₂caun₂ lë₁rë'₂'ne₂, on₃ gué'₂ 'nió'₅ lén₂ jan₂ dsa₂ 'en₅, on₃ gué'₂ dsa₂ i₂tín₂ dsí₅ 'no₅ mí₅₄, on₃ gué'₂ dsa₂ i₂lë₁'no₃ lí₂ cu₄ quió'₅ dsa₂ né₃. ⁸ Të₂le₃ 'nió'₅ qui₂guein₃ dsa₂ i₂dsi₁lén₂ quió'₅. 'Nió'₅ léin₂ jan₂ dsa₂ i₂të₅ dsí₅ jmá'₃ a₂dse₃, lí₅₄ quió'₅, i₂quian₅ caun₂ jui₅ rë₂, i₂jníó₅, i₂con₂ dsí₅ né₃. ⁹ 'Nió'₅ léin₂ jan₂ dsa₂ i₂chan₂ tiá₂ jág₁ tí₅ dsón'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂rë₃tíin₃, ia₁jaun₂ bá₄ lë₂ le₃cué'₃ lián'₂ dsí₅ dsa₂ sián'₂ jmá'₃ lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₅ dse₃, lë₂ le₃jme₃'uáin₂ dsí₅ dsa₂ i₂juá'₂ 'lig'₅₄ 'ë₂₃ jág₁ dse₃.

¹⁰ Ia₁ juin₅ bá₄ dsa₂ i₂tsá₃ ne'₅₄, i₂dsia₅ jág₁ a₂tsá₃ ta₁ tí₄, i₂jui₁gan₂ né₃, tē₂le₃ lë₅ gué₄ jé₄ quió'₅ dsa₂ judíos.‡ ¹¹ Dsa₂ i₂le₂'éi₂ 'en₄ jne₃ dsa₂ mí₂'o₄, ia₁ ta₁jma₃caun₂ cho'₅₄ dsa₂ dsi₂néi₂ ma₂le₁gáin₃ ma₂le₁'ág₄ caun₂-tín₃ dsí₅ a₂jme₁ma₂'éin₂, ia₁ i₂'éi₂ i₂nio₄ jme₂tag₂₃ a₂tsá₃ ca₂tíin₂ a₂jnia'₅₄ 'nio₃ lí₂ cu₄ bá₄. ¹² Dsón'₂ bá₄ dsau₅ jui₁lia'₂ ca₂juá'₂ jan₂ dsa₂ go₅₄ guioin₅₄ ma₂líg₂ jme₁ca₂juá': "Dsa₂ chan₂ Creta 'ñio₅ lin₃ tē₂jín₁, líin₅ jui₁lia'₂ lín₅ já₂ tsau₂ dsí₅, juíin₅, jléin₂ né₃." ¹³ Jaun₂ tí₅ bá₄ jág₁ ca₂juá'₂ 'éi₂. Jaun₂ lë₃ juá'₅ jniá₂ tē₂jéin₃ 'ne₂ 'ñio₅ lin₃, ia₁jaun₂ náu₃ táng₃ tsán'₂ tiá₂ jág₁ dse₃, ¹⁴ ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃tón'₂ jui₅ jág₁ a₂lë₁'no'₂ dsa₂ judíos dsí₅ guioin₅₄, on₃ gué'₂ 'nió'₅ tón'₂ jui₅ 'e₂ 'éi'₃ cué₅ dsa₂ i₂tsá₃ ji'₅₄ jág₁ tí₅. ¹⁵ Të₂le₃ quió'₅ dsa₂ i₂le₁jé₃ tē₂dsí₅, ca₂le₃jé₃ bá₄ cosa ma₂le₁jé₃. La₁ tē₂le₃ quió'₅ i₂dsí₂jiog₅ 'lig'₅₄ dsí₅, i₂tsá₃ 'én₂ né₃, 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ le₁jé₃. Ia₁ ma₂le₁'iog₄ a₂dsí₂jiog₅ dsí₅₄, le₂jiog₅ a₂qui₂dsí₂jñi₅ dsí₅ né₃. ¹⁶ Juá'₂ bá₄ a₂cu₂lin₂₃ Diú₄, la₁ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂jmo₂₃ gué'₂ né₃, jáng'₅ léri₄ a₂tsá₃ dsau₅. 'Lig'₅₄ lin₃ bá₄ jmo₂₃ ne₄ Diú₄, 'io'₅₄ jág₁ dse₃, 'i₁caun₂ a₂dse₃ tsá₃ ta₁ téin₄ jmo₃.

2

Jui₁lia'₂ juá'₅ tí₅ dsón'

¹ La₁ 'ne₂ né₃, chei'₅₄ dsa₂ lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₅ dse₃. ² Jui₁lia'₂ dsa₂ can'₅₄, jui₁jmo₁₂ 'en₅₄ dsí₅, tsá₃ caun₂ lë₁lín₅, jui₁jmo₁₂ li'₅₄ quió'₅, jui₁le₂'éin₂ bá₄ juá'₅ dse₃, jui₁jme₂'nioi₃ riin'₅₄, jui₁jmo₁₂ bá₄ juin'₂ dsí₅. ³ Ján₃ gué'₂ le₂jaun₂ tē₂le₃ quió'₅ dsa₂ mí₂ ma₂can'₅₄, jui₁i₂nioi₅₄ jñi₅,

* ^{1:5} griego: presbúteros. † ^{1:7} griego: epískopos. ‡ ^{1:10} lit. "jé₄ quió'₅ dsa₂ i₂rë₂uing₄ lo₄."

tsá₃ jui₁ 'in₁₂ riin₅₄ jua₅₄ a₂lë₁bog₂ dso₄, on₃ guë₂ 'nió₅ jme₂tiin₂₃ dsí₅ 'in₂ ti₁jmíg₃, të₂le₃ ca₂tiin₂ 'ë₃ caun₂ jui₅ dse₃, ⁴ ia₁jaun₂ lé₂ le₃jme₃tiin₂₃ jui₁lia₂ 'io₅₄ chi₂' a₂ lia₂ jme₃'nói₃ dsí₂i₂gu₂, a₂jme₃'nói₃ chi₂'guein₂ quiáin₅ në₃, ⁵ 'a₂ lia₂ jmo₃ 'en₅₄ dsí₅, 'a₂ lia₂ jmo₃ léi₄ a₂ma₂le₁jë₃ të₂dsí₅, 'a₂ lia₂ jmo₃ 'í₁ dse₃ dsí₂néi₂ quió₅₅, 'a₂ lia₂ jmo₃ 'ua₁ dsí₅, 'a₂ lia₂ tóin₃ 'éi₃ quió₅ dsí₂i₂gu₂ në₃, ia₁jaun₂ bá₄ tsá₃ 'ein₂ jua₁' lig₅₄ 'ë₃ jág₁ quió₅ Diú₄.

⁶ Ján₃ guë₂ le₂jaun₂ chei₅₄ dsa₂ ñe₂ chi₂' ca₂tiin₂ jmo₃ 'en₅₄ dsí₅. ⁷ Jñiá₅ de₂ 'ne₂ ca₂tíng₂ 'ë₅₄ jui₅ dse₃ 'a₂ lia₂ ca₂tiin₂ jmo₃; A₂jme₁tiin₅ on₃jua₅₄ a₂cha₂ 'e₂ 'in₂'au₂, on₃jua₅₄ a₂caun₂ lë₁líng₄, ⁸ chei₅₄ jmá₃ lia₂ quian₅₄ jág₁ rë₂ a₂tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃'ë₃ 'lig₅₄, ia₁jaun₂ le₃gui₅₄ jui₁lia₂ dsa₂ i₂nau₂ quen₅, ia₁ tsá₃ 'e₂ cha₂ a₂ag₃ 'lig₅₄ jniog₄.

⁹ Jui₁lia₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ juig₅₄, tioin₂ jág₁ dse₃ jui₁jme₂ti₃ ca₂le₃jë₃ 'e₂ ta₁ te₂néi₂ dsa₂ juig₅₄, jui₁jmo₁₂ bá₄ jë₂ a₂të₅ dsí₅ juig₅₄, tsá₃ 'nió₅ a₂caun₂ lë₁qui₂ñag₃ ne₄ 'éi₂. ¹⁰ Tsá₃ 'nió₅ qui₃jñiá₂ 'e₂ cha₂ quió₅ juig₅₄. Ca₂le₃jë₃ bá₄ 'nió₅ jmo₃ tí₅ jág₁ quió₅ ia₁jaun₂ bá₄ rë₂ jniá₂ qui₂rë₂lag₄ jua₁' quió₅ Diú₄ quiáñ₂ jniog₄ i₂lió₂.

¹¹ Ia₁ ma₂ca₂jme₃jnia₅ Diú₄ a₂'ua₁ dsí₅, a₂lioín₂ bá₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ mi₂güíg₃, ¹² jme₂tag₂₃ a₂tí₄ jniog₄ ca₂le₃jë₃ a₂'in₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ la₂; a₂le₃chong₂ jniog₄ mi₂güíg₃ la₂ 'en₅₄ dsí₅, quiáñ₁ caun₂ jui₅ co₂dsau₅, qui₂rë₂jin₅₄ jniog₄ ja₁con₂ Diú₄ në₃. ¹³ Jme₂tag₂₃ ján₃, a₂'io₁ jniog₄ chi₂jñia₁ a₂'in₂ dsí₅ a₂le₃ti₃ jág₁ jlá₁ jaun₂, a₂le₃jñiá₂ a₂co₂tág₅ co₂'né₅ quió₅ Diú₄ 'uan₂, Cristo Jesú_s* i₂lió₂ jniog₄. ¹⁴ 'Éi₂ në₃, ca₂jiin₂ 'ñiog₅ o₄quiáñ₂ jniog₄, ca₂quí₃ ca₂lio₂ jë₄ ca₂le₃jë₃ a₂'lig₅₄, ca₂chéi₂ jniog₄ ia₁jaun₂ léi₂ jniog₄ dsa₂ juig₂ quiáin₅ 'ñiog₅, a₂dsen₅₄ dsí₅ jmó₁ jmá₃ a₂dse₃.

¹⁵ Jág₁ në₅ bá₄ dsia₄ tiá₂ 'au₂ jmo₄ 'éi₃ chei₅₄ dsa₂ qui₁cuë₅₄ bí₂, a₂të₁jéin₄ në₃. Tsá₃ lë₁cuë₂ jñig₄ jua₅₄ a₂tsá₃ jme₃go₃ dsa₂.

3

Jui₁lia₂ a₂ca₂tin₂ dsa₂ i₂'én₂ jmo₃.

¹ Chei₅₄ 'ne₂ jui₁dsiog₂ bá₄ dsí₅ jui₁tioin₅₄ 'éi₃ quió₅ dsí₂tan₅₄ dsa₂ can₅₄, jui₁nei₅₄ gau₂ jág₁ quió₅, jui₁chain₂ co₂jñiai₅₄ a₂jmo₃ ca₂le₃jë₃ ne₅₄ ta₁ dse₃. ² Tsá₃ jui₁ 'in₁₂ 'lig₅₄ 'i₁jan₂ dsa₂, tsá₃ 'ein₂ 'en₄ jmái₂ mi₁'54 në₃. Jui₁lein₅₄ bá₄ dsa₂ juin₂ dsí₅, 'ua₁ dsí₅ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂.

³ Ia₁ le₂në₅ bá₄ jme₁lág₄ jniog₄ guio₅₄ le₂jñia₅ ján₃, tsá₃ 'en₅₄ dsí₅, tsá₃ né₂ jniog₄ ja₁con₂ Diú₄. I₂jme₁ma₂i₂cón₅ bá₄ jniog₄ jme₁i₂nio₄. Jme₁i₂nio₄ jniog₄ qui₂rë₂'ñei₅₄ quian₅₄ ca₂le₃jë₃ ne₅₄ cosa 'lig₅₄ jme₁'in₅ dsí₅ jniog₄ jmó₁. 'Ñio₅ 'lag₅₄ jniog₄ jme₁chong₂. Jme₁uig₅ dsí₅ jniog₄, jme₁'iog₅₄ dsa₂ jniog₄, ton₂' jme₁'ña₅₄ jniog₄ rin₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂. ⁴ La₁ jme₁ca₂jme₃jnia₅ Diú₄ quiáñ₂ i₂lió₂ ca₂jmo₃ léi₄ a₂'ua₁ dsí₅, a₂'nói₃ dsa₂ mi₂güíg₃, ⁵ jaun₂ ca₂lio₂ jniog₄, on₃jua₅₄ ia₁ 'e₂ dse₃ a₂ma₂jmó₁. Të₂le₃ 'ñiog₅ bá₄ ca₂dsia₃ 'ñei₂ dsí₅ jniog₄ ca₂lio₂ të₂le₃ quian₅₄ a₂qui₂ca₂chéi₂ jniog₄, a₂ca₂rë₃chóng₃ táng₃, a₂le₃chong₂ quiáñ₁ caun₂ jui₅ 'mí₂, ca₂jmo₃ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ ⁶ i₂ca₂tein₃ lia₂ rë₂tsón₂ ne₄ quiáñ₂ jniog₄ të₂le₃ quian₅₄ Jesucristo i₂lió₂. ⁷ Të₂le₃ ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ ma₂ca₂juá₂ në₃, dsa₂ ma₂le₁jín₃ bá₄ jniog₄, jaun₂ guéi₂ bá₄. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ 'in₂ dsí₅ jniog₄ guéi₁ ja₁le₃chong₂ co₂tan₅₄.

⁸ Jág₁ dsau₅ dsón₂ bá₄ në₅, jaun₂ 'ño₃ jniá₂ caun₂ 'éi₂ 'au₂ caun₂ jme₁tiin₅ jág₁ në₅, ia₁jaun₂ i₂'én₂ le₃quió₅ Diú₄ quiñ₃ bí₂ jmo₃ a₂dse₃. Ca₂le₃jë₃ cosa në₅ dse₃, tí₅ ta₁ quió₅ ca₂le₃jín₃. ⁹ La₁ tsá₃ lë₁cuë₂ jñig₄ jua₅₄ a₂lë₁qui₃ñag₃ dsa₂ jág₁ a₂tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄, jui₁lia₂ jág₁ a₂in₅ dsa₂ dsa₂ i₂qui₂ma₂ñí₂ ma₂líg₂, jui₁lia₂ jág₁ a₂tsín₅ dsa₂ a₂nío₅ mi₁'54, jui₁lia₂ jág₁ a₂já₅ o₄quió₄ Si₂ 'Éi₃ në₃. Ia₁ tsá₃ 'e₂ ta₁ jmo₃, tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄.

¹⁰ Në₁jua₂ chan₂ jan₂ i₂jmo₅ le₁dson₅₄ dsa₂, te₂ co₂ráun₂, tin₃ ráun₂, 'ë₃ jág₁ chei₅₄ tsá₃ dse₃ jmo₃ le₂jaun₂. Chi₂jua₂ tsá₃ tón₂ jui₅ jág₁ quiáng₂, co₂dsia₅ dsein₅₄ jë₄ quián₂ 'nia₂.

* **2:13** o₃, "Jesucristo."

11 Jiŋia'₅₄ lia'₂ co₂në₅ bá₄ ma₂ca₂rë₃nj'₅₄ 'ne₂, dsa₂ i₂le₂'éi₂ në₃ tsá₃ ma₃'e₂ dse₃ dsí₂jein₃ dsí₅; të₂le₃ quian'₅₄ dsáu₁ 'ŋiog₅ bá₄ a₂'liog'₅ quió'₅.

Cuě'₅ jág₁ riin'₅₄ con'₂ ca₂tíin₂ guioin₅₄

12 Je₁ma₂tě₂ rë₁tsin₅₄ jniá₂ i₂chen₂ Artemas ne'₅₄, o₃ i₂chen₂ Tíquico 'e₂, në₅ i₂ŋe'₂ dsí₂jui₅ i₁jag'₄ jui₅ Nicópolis, ia₁ ja₁jaun₂ ma₂i₂jiog₅ dsí₃ ŋig₅₄ jein₂ güíg₂. **13** Zenas i₂chén'₅ ne₄ jág₁, quian'₅₄ Apolos në₃, 'a₂ con'₂ lé₂ quiáng'₂ jme₁'oin₁₂ 'a₂ con'₂ jniá'₅₄ len₅ quió'₅ tioin'₅₄ jui₅. **14** Jui₁le₂tin₂ bá₄ dsa₂ quián₂ jniog₄ jmo₃ a₂dse₃ jme₂'oin₅₄ riin'₅₄ jui₁lia'₂ jme₁'nió'₅, ia₁ con'₂ tsá₃ ŋó₅ në₁tsá₃ 'e₂ dse₃ ca₂rau₂ lia'₂ chain₂.

'Ág'₅ jág₁ jë₁ca₂tó'₂, cuag₂₃ Diú₄ në₃

15 Ca₂le₃jín₃ i₂quian'₅₄ jniá₂ ja₁lá₃ chein₂₃ jág₁ a₂cuiin₂₃ Diú₄ 'ne₂. Cuin₅₄ Diú₄ ca₂le₃jín₃ i₂'nio₃ jniog₄ i₂'én₂. Jui₁jme₂gu'₅₄ bá₄ Diú₄ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃. Co₂në₅.

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ San Pablo ne₄ FILEMÓN

Cajmo₃ Pablo si₂ ca₂chein₃ ne₄ Filemón

¹ Jniá₂ Pa₄ 'eng₅₄ né₃ 'má₃ o₄quió₄' Cristo Jesús. Jmo₅ jniá₂ si₂ carta la₂ quiang^{'54} rin^{'54} jniog₄ Timoteo, ne^{'54} 'ne₂ Filemón i₂'nió₄, i₂co₂dsia₅ jmo₂ ta₁, ² ne₄ 'io₅₄ rin^{'54} jniog₄ Apia, quian^{'54} Arquipo ně₃, co₂'nió₄ bá₄ jan₂ 'lió₂, rin^{'54} jniog₄, quian^{'54} ne₄ guá^{'5} i₂ηj₂ dsi₂néi₂ quiáng^{'2}. ³ Jui₁jme₂gu^{'54} bá₄ Diú₄ 'nia'₂, jui₁tion^{'4} bá₄ 'nia'₂ 'ei₅ tei₄, jmo₅ Diú₄ Jmei₂ jniog₄ quian^{'54} Te₁gui^{'54} Jesucristo.

A₂ lia^{'2} jme₁ 'nio₃ Filemón riin^{'54} ia₁ a₂'én₂

⁴ Ca₂le₃jé₃ ráun₂ cué₅ jniá₂ ti₁'mag^{'4} Diú₄, 'ín₅ jniá₂ 'ne₂ jé₁ma₂chi₁ca₂lein^{'4} jniá₂. ⁵ Ia₁ ma₂ca₂rë₃guion^{'54} jág₁ a₂'nió₃ Te₁gui^{'54} Jesús, 'éng^{'2} bá₄ të₂le₃ quió^{'5}, jáñ₃ bá₄ le₂jaun₂ 'nió₃ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂tén₅ të₂le₃ quió^{'5} Diú₄. * ⁶ Mi₅ jniá₂ jáñ₃ a₂jmó^{'2} dsen₅₄ 'au^{'2} a₂quen^{'54} a₂'éng^{'2} jín₄ dsa₂ sián^{'2}, ia₁jaun₂ le₃cui^{'5} ca₂le₃jé₃ a₂dse₃ a₂cha₂ ja₁con₂ jniog₄ o₄quió₄' Cristo Jesús. ⁷ 'Nio₅ lín₃ 'io^{'2} jéin₅, 'ei₅ lián^{'2} dsi₃, ia₁ a₂'nió₃ jniá₂, ia₁ 'uig₅₄ quián^{'2} 'ne₂ bá₄ rin^{'54} jniog₄, ma₂qui₂le₁ág₄ tei₄ dsí₅ dsa₂ i₂'én₂. †

Mi₅ Pa₄ ne₄ Filemón a₂jmo₃ 'éi₂ dse₃ dsí₅ le₃quió^{'5} Onésimo

⁸ Jaun₂ lë₃, o₁jnjia^{'54} jme₁ca₂tín₂ jniá₂ le₃quió^{'5} Cristo a₂jmo₅₄ 'éi^{'3} ne^{'54} 'ne₂, jui₁lia^{'2} 'e₂ dsi₂ten₅₄ jmó^{'2}, ⁹ la₁ të₂le₃ ia₁ a₂ñj₄ lë₃ 'nió₃ bá₄ jniá₂ 'ne₂, ja₁lin₃ gué₄ dse₃ chi₂len^{'4} jniá₂ 'ne₂, lín₂ jniá₂. Jniá₂ Pa₄ ma₂gueng^{'2} 'eng₅₄ né^{'3} 'má₃ o₄quió₄' Cristo Jesús. ¹⁰ Mi₅₄ jmó^{'2} dse₃ 'au^{'2} të₂le₃ quió^{'5} Onésimo i₂ca₂lin₃ co₂'nió₄ jan₂ chi^{'2} quiáng₃ dsi₂néi₂ 'né₅ 'má₃ la₂.

¹¹ Le₂jnjia₅ ně₃ jme₁lín₄ Onésimo† jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ ta₁ té₄ jme₃ti₃ ta₁ ne^{'54}. La₁ rë₂ně₃ ně₃, ma₂téin₅ bá₄ ta₁ jme₃ti₃ ta₁ ne₄ jniog₄ le₃o₃. ¹² Jaun₂ dsiain^{'54} táng₃ jniá₂ ne^{'54}, jaun₂ guein^{'54} bá₄ co₂nio₄ co₂'nió^{'4} bá₄ a₂jme₁guéi^{'4} jniá₂ 'ñjío₃. ¹³ O₁jnjia^{'54} jme₁ 'ín₅ dsi₃ jme₁ 'í₂ gué₄ ja₁lá₃ jme₃ti₃ ta₁ ne₃ co₂'nió^{'4} bá₄ a₂jme₁jme₁ti^{'4} 'ne₂ të₂lia^{'2} 'eng₅₄ gué₄ né^{'3} 'má₃ 'uig₅₄ quió^{'5} jág₁ dse₃, ¹⁴ la₁ tsá₃ 'e₂ 'nio₃ jmo₅₄ 'i₁caun₂ jua^{'54} a₂ting₂ 'ñjío₃ jua^{'54} a₂tsá₃ 'ei₅ caun₂ jág₁ quian^{'54} 'ne₂. Jaun₂ tsá₃ o₁leng^{'2} jua^{'54} a₂chi₂quiong^{'54} jniá₂ jmig₄ a₂jmó^{'2} tion₅₄; jaun₂ 'a₂con^{'2} 'ñjio₂ 'au^{'2} 'ñjag^{'2} bá₄ 'ne₂. ¹⁵ 'An₁ Diú₄ bá₄ ca₂cuë₃ jmig₄ ca₂téi₂ Onésimo co₂'na₂ quián^{'2} 'ne₂, ia₁jaun₂ guéin^{'4} jme₃quiong^{'54} co₂tan₅₄, ¹⁶ on₃jua^{'54} ma₃lín₅ ca₂ne₅₄ dsa₂ i₂lë₁jme₂ti₃ ta₁ ne^{'54}, ton^{'2} të₂le₃ dse₃ gué₄ ma₂lín₅ jan₂ ríng^{'2} i₂'niog^{'3} të₂le₃ quian^{'54} jme₂dsí₂. Jniá₂ 'ñjio₅ lín₃ 'niói₃, la₁ 'ne₂ ně₃ 'ñjio₅ lín₃ gué₄ ca₂ting^{'2} jme₁ 'niói^{'4} jaun₂ tsá₃ ma₃jiin^{'54} jui₁lia^{'2} ja₁jing^{'4} jan₂ dsa₂ lë₁dsa₂. Jiin₅₄ bá₄ jui₁lia^{'2} ja₁jing^{'4} jan₂ ríng^{'2} të₂le₃ quió^{'5} Te₁gui^{'54}.

¹⁷ Le₂në₅ jaun₂, chi₂jua^{'2} dsón^{'2} jmo^{'2} 'au^{'2} a₂lín₅ jniá₂ jan₂ dsa₂ i₂jmo^{'2} ta₁ quiang^{'54}, jaun₂ guein^{'54} bá₄, jmo₄ 'au^{'2} co₂'nió^{'4} a₂guéi^{'5} jniá₂ 'ñjío₃. ¹⁸ Chi₂jua^{'2} 'e₂ dain₅₄ ma₂jmó^{'2}, o₃ chi₂jua^{'2} cha₂ a₂riin₂, quió^{'3} jniá₂ mi₄. ¹⁹ Jniá₂ Pa₄ jmo₂₃ si₂ la₂ 'ñjío₃ të₃dsón^{'2} quian^{'54} gu₃. § Jniá₂ bá₄ qui₄, jnia^{'54} jme₁'nio₃ jniá₂ jmo₅₄ dsiog^{'2} 'au^{'2} a₂ríng^{'2} quiáng^{'2} 'ñjag^{'2} quió^{'3} jáñ₃. ²⁰ Jaun₂ le₂në₅ bá₄, 'ne₂ rin^{'54} jniog₄, jmo₄ dse₃ 'au^{'2} quian^{'54} jniá₂ jui₁lia^{'2} dsi₂ten₅₄ jmo₃ dsa₂ i₂'én₂ le₃quió^{'5} Te₁gui^{'54}, jmo₄ jui₁le₂güig^{'2} dsi₃ jui₁lia^{'2} jan₂ ríng^{'2} le₃quió^{'5} Cristo.

²¹ Dsian^{'4} jniá₂ si₂ la₂ ne^{'54}, ia₁ dsón^{'2} bá₄ líng₂ jme₁ti^{'4} bá₄ ca₂le₃jé₃, të₂le₃ lë₅ gué₄ jmó^{'2} con^{'2} gué₄ a₂juá^{'5}. ²² Jmo₄ dse₃ 'au^{'2}, jmo₄ co₂jnia₅₄ caun₂ dsi₂néi₂ ja₁i₁jnia₁₂, ia₁ 'ín₂ dsi₃ jniá₂ a₂ñág^{'3} Diú₄ a₂mi^{'2} 'nia'₂, jmo₃ bá₄ a₂dsióga₂ jniá₂ i₁jag₁₂.

* ^{1:5} lit. "ca₂le₃jín₃ dsa₂jnjio₅." † ^{1:7} lit. "dsa₂jnjio₅." ‡ ^{1:11} Jág₁ jui₁lia^{'2} chen₂ Onésimo co₂'nió^{'4} a₂juá^{'2}, Dsa₂i₂tén₅ ta₁, quian^{'54} jág₁ jmei₅ griego. § ^{1:19} 'Nio^{'2} ja₁ton₅ 1 Corintios 16:21; Gálatas 6:11; Colosenses 4:18; 2 Tesalonicenses 3:17.

'Ág⁵ jág₁ jë₁ ca₂ tó₂, cuag₂₃ Diú₄ né₃

²³ Ríng'₃ i₂chen₂ Epafras i₂quiang'₅₄ 'eng₅₄ né'₃ 'má₃ 'uig₅₄ quió'₅ Cristo Jesús, dsiáin'₂ jág₁ a₂cuiin₂₃ Diú₄ 'ne₂. ²⁴ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ Marcos, Aristarco, Demas quian'₅₄ Lucas né₃ i₂jme₂'o₅₄ jmo₅ ta₁.

²⁵ Jui₁jme₂gu'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂.
Co₂né₅.

Si₂ a₂chen₄ ne₄ dsa₂ HEBREOS

Ma₂dsia₅ Diú₄ jág₁ quian'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ tē₂le₃ quian'₅₄ Ja₁ñi'₅₄

¹ Lióng₂ ráun₂ ca₂juá'₂ Diú₄ jág₁ jmig₄ ma₂líg₂ ca₂tsí'₃ dsa₂ can'₅₄ quián₂ jniog₄, tsá₃ ca₂ne₅₄ jág₁ ca₂'é₂ tē₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂ca₂chein₃. ² La₁ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂ rë₂né₃ né₃, ma₂ca₂juá'₂ tság₅ jniog₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Ja₁ñi'₅₄ i₂ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ mi₂güíg₃; ján₃ bá₄ o₄gú₃ 'éi₂ ma₂dsia₃ ca₂le₃jé₃. ³ 'Éi₂ bá₄ i₂lín₅ i₂jlán₁ i₂tág₅ quió'₅ Diú₄; 'éi₂ bá₄ i₂lín₅ nió'₄ tē₃dsón₂ i₂jáng₅ léi₄ 'a₂lia₂ lín₅ Diú₄. Ján₃ bá₄ lín₅ 'éi₂ i₂jmo₅ 'í₁ ca₂le₃jé₃ quian'₅₄ jág₁ bén₂ quió'₅. Cang₂ jme₁ca₂rín₃ 'éi₂ dsáu₁ jniog₄, jaun₂ ca₂guá₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ con₂ Diú₄ tē₂le₃ gu₂ ne₁ ne₄ta₁ quió'₅.

Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ bá₄ i₂juin₂ gué₄ lia₂ con₂ gué₄ ángeles

⁴ Ma₂ca₂lin₃ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ i₂juin₂ gué₄ lia₂ con₂ gué₄ ángeles, ia₁ ma₂gue₃ quió'₅ jmei₂ a₂ma₂lín₅ ta₁ a₂dsen₅₄ gué₄ lia₂ con₂ gué₄ ángeles.

⁵ Tsá₃ líg₂ ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ ángeles quiáin₅ 'í₁jan₂ le₂la₂:
Lín₅ 'ne₂ chi₂-guein₂ quiáng₃;
jmig₄ nē₃ ma₂lín₅ jniá₂ néi₅. *

On₃ gué₄ 'í₁jan₂ ángel tsá₃ ca₂'iin₃ jua'₅₄ a₂juá'₂ le₂la₂:
Lén₂ jniá₂ jmei₂ 'éi₂,
'éi₂ gué₂ lén₂ chi₂-guein₂ quiáng₃. †

⁶ La₁ ja₁siá'₂ nē₃, lia₂ con₂ jme₁ca₂o₃jñiai₃ Ja₁ñi'₅₄ i₂ne₅₄ mi₂güíg₃, jaun₂ juá'₂:
Ju₁jme₂juag₂ ca₂le₃jín₃ ángeles quiáin₅ Diú₄. ‡

⁷ Ju₁lia₂ tē₂le₃ quió'₅ ángeles gué₂ juá':
Jmo₅ Diú₄ a₂lín₅ ángeles co₂'nió'₄ dsí₂,

jmo₂₃ a₂lín₅ i₂jme₂ti₃ ne₅₄
co₂'nió'₄ le₁tsí'₅₄ si₂. §

⁸ La₁ ju₁lia₂ tē₂le₃ quió'₅ Ja₁ñi'₅₄ nē₃, juá'₂:
Jiog₅ ca₂le₃jé₃ jmig₄ ne₄ta₁ quián₂ 'ne₂,
Diú₄ quiáng₃.

Quian'₅₄ jág₁ tí₅* qui₂dsí'₁ 'ne₂ 'éi'₃.

⁹ A₂'niog₂ 'ne₂ a₂tí₅, a₂'ñia'₅₄ 'ne₂ a₂'lig₅₄;

'Uíg₅₄ jaun₂, Diú₄ nē₃, Diú₄ quiáng₂,
ma₂ca₂chein₃ 'ne₂

ne₄ ju₁5 quió'₅ ca₂le₃jín₃ ríng₂,

ca₂jmo₃ Diú₄ a₂rë₂rin₅ 'au₂ a₂jmo₂ 'io'. †

¹⁰ Ján₃ bá₄ juá':

Lia₂ ne₁, 'ne₂ Te₁gui'₅₄ quiáng₃,

ca₂jmo₅₄ 'uíg₅₄ tag₄ mi₂güíg₃;

guei'₅₄ i₂juíg₃ gué₂ nē₃,

ta₁ a₂ca₂lë₃ quian'₅₄ gog₂ bá₄ jaun₂.

¹¹ A₂dsí₃ñí₂ ca₂le₃jé₃ a₂në₅,

la₁ 'ne₂ nē₃, con₂ tan₅₄ bá₄ lín₅ 'ne₂;
rë₃ 'áu₂ a₂jaun₂ ju₁lia₂ ní₁tsin₅₄ dsa₂.

* ^{1:5} Salmo 2:7. † ^{1:5} 2 Samuel 7:14. ‡ ^{1:6} Deuteronomio 32:43. § ^{1:7} Salmo 104:4. * ^{1:8} lit. "Quian'₅₄ 'ma₂'í₅₄ dsau₅." † ^{1:9} Salmo 45:6-7.

¹² A₂jóng'₅ a₂jaun₂ jui₁lia'₂ jë₁jón'₂ dsa₂ tsí₁'mí'₂.

La₁ 'ne₂ ně₃, lia'₂ ma₂lín'₅ jaun₂ bá₄ 'ne₂.

Tsá₃ o₁líg'₂ jmi₄ dsiá₃ a₂chan'₂ 'ne₂.†

¹³ Tsá₃ líg'₂ ca₂juá'₂ Diú₄ ca₂tsí'₃ 'i₁jan₂ ángel le₂la₂:

Né₂ con₂jniá₂ tē₂le₃ gu₃ ne₁,

ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmi₄

a₂tón'₁ jniá₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ o₄tag'₄.§

¹⁴ Ia₁ lín₅ ángeles jme₂dsí₂ i₂jme₂'o₅₄ i₂chen₄ a₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ i₂ca₂tín₂ gue₃ a₂lió₂ Diú₄.

2

Tion₅₄ 'nió'₅ tón'₂ dsa₂ jui₅

¹ 'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ tion₅₄ niog₅ tion'₂ jniog₄ jui₅ 'ñio₅ lín₃ gué₄, jág₁ a₂ma₂néi₁ jniog₄, ia₁jaun₂ tsá₃ qui₂dsí₃cón'₅ jniog₄ jui₅.

² Ia₁ chi₂jua'₂ tion₅₄ jme₁jme₂ti₃ dsa₂ 'éi'₃ jaun₂ a₂ca₂quiog₂ Diú₄ ma₂líg'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ ángeles quiáin₅, jaun₂chi₂jua'₂ qui₂ca₂gue₃ dsa₂ uig₅ 'a₂con'₂ ca₂tín₂jme₁ca₂'náu₂dso₄, ³¿'a₂ bá₄ lia'₂ lé₂ le₃lió₂ jniog₄ ně₁hua'₂ tsá₃ tion'₂ jniog₄ jui₅ jág₁ a₂ní₄ lě₃ quen₅ a₂lió₂ jaun₂? Ia₁ 'ñio₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ 'éi₂ i₂ca₂juá'₂ le₂uig₅₄ jág₁ a₂lió₂ jaun₂. Jaun₂ gué₄ qui₂ca₂cué₃ jág₁ dsau₅ tság₅ jnia'₅₄ dsa₂ i₂ca₂nág₂.

⁴ Ján₃ bá₄ ca₂cué₃ Diú₄ jág₁ dsau₅ tē₂le₃ quian'₅₄ léi₄ a₂dsí₃gó'₃ dsí₅ dsa₂ ca₂jmo₃ 'lióng₂ ráun₂, ján₃ bá₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiό₅ i₂ma₂qui₂ma₂cuíin₃ jniog₄ le₂jau₂ le₂jau₂ lia'₂ con'₂ lě₅ a₂'nio₃ 'éi₂.

Ca₂lin₃ Jesús lia'₂ lín₅ riin'₅₄

⁵ On₃hua'₅₄ o₄gú₃ ángeles ca₂dsia₃ mi₂güíg₃ a₂já₅, a₂'é₂ jnia'₅₄.

⁶ La₁ia₁ cha₂ bá₄ caun₂ ja₁ma₂cué₅ dsa₂ jág₁ dsau₅ le₂la₂;

¿I₂'ein₂ bá₄ dsa₂ mi₂güíg₃,

a₂ní₄ lě₃ dsau'₂ 'au'₂ 'éi₂?

¿I₂'ein₂ bá₄ tsí₁jon₂ dsa₂ mi₂güíg₃,

a₂ní₄ lě₃ tón'₂ 'ne₂ jui₅ 'éi₂?

⁷ Ca₂jmoi'₅₄ ca₂tiá₂ mei'₂ gué₄

con'₂ gué₄ ángeles quiáng'₂;

la₁ ma₂ca₂jme₃juíin'₂, ma₂ca₂jmo'₅₄ a₂lín₅ i₂dsen₅₄ gué₄,

[ca₂dsiain'₅₄ a₂nio₃ gu₂ a₂ca₂jmo'₅₄ 'ne₂ quian'₅₄ gog'₂,]*

⁸ ma₂dsia'₅₄ 'ne₂ ca₂le₃jé₃ o₄tag₁₂.†

Jaun₂ ně₃, jme₁ca₂dsia₃ Diú₄ ca₂le₃jé₃ o₄tag₄ dsa₂ mi₂güíg₃, tsá₃ ma₂'e₂ cha₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ niog₅ gu₂ 'éi₂. La₁ia₁ rë₂ně₃ ně₃, tsá₃ ma₂léi₄ gué₄ a₂niog₅ gu₂ 'éi₂ le₃jé₃.

⁹ La₁ia₁ jín₄ bá₄ jniog₄ Jesús i₂ca₂lin₃ ca₂tiá₂ mei'₂ gué₄ con'₂ gué₄ ángeles, ca₂rë₃juíin'₂, ca₂lin₃ i₂dsen₅₄ gué₄ ně₃ ia₁ ca₂i₃ní₂ uig₅ ne₄ 'mú₃, ia₁jaun₂ le₃cuí'₅ 'mú₃ o₄quió'₄ ca₂le₃jín₃, ia₁ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄.

¹⁰ Quió'₅ Diú₄ bá₄ le₃jé₃; tē₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂ ca₂lě₃ le₃jé₃. Jaun₂ 'nio₃ Diú₄ chóin'₂ ca₂le₃jín₃ chi'₂-guein₂ quiáin₅, a₂lén₂ 'éi₂ jláin'₁ co₂lě₅ quiain'₅₄. 'Uig₅₄ jaun₂, dsi₂ten₅₄ bá₄ a₂ca₂jme₃'ñia₅ Diú₄ ca₂jme₃'ñia₂₃ Jesucristo tē₂le₃ quian'₅₄ jmi₁uig₅ a₂ca₂i₃ní₂ jme₁ca₂niá₃ jui₅ a₂lióin₂ 'éi₂.

¹¹ Ia₁ juí₁lia'₂ i₂jme₂jñiό₃ quian'₅₄ i₂rë₂jñiό₃ ně₃, jan₂ bá₄ Jmei₂ chan₂. 'Uig₅₄ jaun₂, tsá₃ gui'₅₄ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ tě₂ dsa₂ 'éi₂ riin'₅₄.

† **1:12** Salmo 102:25-27. § **1:13** Salmo 110:1. * **2:7** Chog₅₄ si₂ a₂dse₃ gué₄ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ a₂tió'₅₄ 'ñiό'₃ corchetes [le₂la₂]. † **2:8** Salmo 8:4-6.

¹² Le₂la₂ juá'₂ ne₄ si₂;
 'In₄ jniá₂ 'ne₂ jin₄ ríng'₃,
 te₂jé₄ ja₁le₁ñi'₂ dsa₂
 'é₅₄ jniá₂ son₅₄ a₂jme₁juag'₂ quiáng'₂.†

¹³ Ján₃ bá₄ juá'₂:
 Caun₂ bá₄ 'ag₁₂ dsi₃ ja₁con₂ 'éi₂.§
 Con'₂ siá'₂ táng₃ juá'₂;
 ja₁lá₃ bá₄ chén'₅ jniá₂,
 ca₂lia'₂ ma₂quian'₅₄ chi'₂-guein₂
 i₂ma₂cuín₃ Diú₄ jniá₂.

¹⁴ Juí₁lia'₂ ca₂tín₂ chi'₂-guein₂ jan₂ chog₅₄-jmei₂ dsa₂ mi₂güíg₃ caun₂ jmi₂ 'ain₅₄, ján₃ bá₄ le₂në₅ ca₂tín₂ Jesú_s caun₂ jmi₂ 'ain₅₄ quian'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ia₁jaun₂ tē₂le₃ quian'₅₄ 'mú₃ quió'₅ lé₂ le₃lí'₂ ne₄ 'éi₂ i₂io₅ bí₂ quió'₅ 'mú₃, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ i₂së₃dsen₃.

¹⁵ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ ia₁jaun₂ lé₂ le₃qui₂le₃chen'₂ dsa₂ i₂në₂jag₄ bá₄ i₂qui₂rë₂'ñe'₅₄, ia₁ca₂le₃jé₃ jmig₄ a₂chain₂, gó'₅ 'mú₃ quió'₅.

¹⁶ Ia₁ dsón'₂ bá₄ on₃jua'₅₄ jaun₂ ca₂guain₃ jua'₅₄ a₂jme₃'oin₅₄ ángeles; ta₁ jaun₂ bá₄ ca₂guain₃ a₂jme₃'oin₅₄ tsí₁jon₂ Abraham.

¹⁷ 'Uíg₅₄ jaun₂, tion₅₄ bá₄ ca₂liin₃ ca₂le₃jé₃ juí₁lia'₂ lín₅ dsa₂ mi₂güíg₃ riin'₅₄, ia₁jaun₂ dsiög₄ léin₂ jan₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ i₂né₂ dsí₅, i₂rë₂ti'₅₄ në₃, ia₁jaun₂ jniá'₂ dsáu₁ dsa₂ tē₂le₃ quian'₅₄ a₂jéin'₂ ne₄ Diú₄.

¹⁸ Jaun₂ juí₁lia'₂ ca₂ñág₃ uig₅ 'éi₂ jme₁ca₂caun₃ Diú₄ táu₂, ján₃ bá₄ le₂në₅ qui'₅₄ jmig₄ jme₃'oin₅₄ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂cáun₂ dsa₂ táu₂.

3

Jesús bá₄ i₂dsen₅₄ guë₄ con'₂ guë₄ Moisés

¹ Le₂jaun₂ 'nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄ i₂ma₂rë₂tsón₄ quián₅ Diú₄, 'nia'₂ i₂ca₂tín₂ tē₂ Diú₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, dsiög₂ 'au'₂ 'nia'₂ Cristo Jesú_s i₂chen₄ quián₅ Diú₄, ján₃ bá₄ i₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄ i₂ín₅ jniog₄.

² 'Niom₅ Jesú_s ma₂ca₂rë₃ti'₅₄ ja₁con₂ Diú₄ i₂ca₂'ag₃ a₂jmo₃ ta₁ në₅, juí₁lia'₂ ca₂jme₃ti₃ Moisés con'₂ ta₁ jme₁chéin'₄ ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄.

³ La₁ia₁ca₂tín₂ Jesú_s jme₃juag'₂ dsa₂ con'₂ guë₄ Moisés, juí₁lia'₂ quen₅ guë₄ dsa₂ i₂jmo₅ 'në₅ con'₂ guë₄ tsí₁'në₅ 'ñiog₅.

⁴ Juí₁lia'₂ caun₂ 'në₅, tion₅₄ bá₄ chan₂ i₂jmo₃; la₁ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄ ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂.

⁵ Ca₂jme₃ti₃ Moisés ja₁con₂ ca₂le₃jín₃ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄, con'₂ ta₁ a₂jme₁lín₄ ne₄ Diú₄, qui₂ca₂jáng'₃ jág₁ dsau₅ juí₁lia'₂ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂jme₁juá'₂.

⁶ La₁ia₁ Cristo në₃, rë₂ti'₅₄ bá₄ a₂lín₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ i₂chén'₅ ne₄ ca₂le₃jín₃ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄. Chi'₂-guein₂ 'éi₂ lág₅ jniog₄ guio₅₄ në₃jua'₂ chan₂ jniog₄ tiá₂ a₂caun₂ 'ei₅ dsi₅ jniog₄, jmo₂ jniog₄ 'io'₂, ia₁ cha₂ a₂'ín₂ dsi₅ jniog₄ tag₃; a₂jaun₂ bá₄ 'io'₂ jein₂ jniog₄.

⁷ 'Uíg₅₄ jaun₂, lé₅ juí₁lia'₂ juá'₂ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ ne₄ si₂:
 Jmig₄ në₃ në₃jua'₂ nag'₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅ Diú₄,

⁸ Tsá₃ lë₅jme₂'uá'₂ 'nia'₂ 'au'₂
 juí₁lia'₂ ca₂jmo₃ i₂lin₅₄ ca₂nau₂ 'nei₂
 ca₂cain₃ táu₂ Diú₄ 'uë₃ co₂'ñiog₅ jaun₂.

⁹ Ja₁jaun₂ ca₂caun₃ táu₂ jniá₂
 dsa₂ can'₅₄ quián'₂ 'nia'₂ ma₂líg₂,
 o₁jñia'₅₄ ma₂qui₂ma₂jág₃ ta₁ quió₃

† 2:12 Salmo 22:22. § 2:13 Isaías 8:17. * 2:13 Isaías 8:18.

ma₂të₂láu₃ nj₂.
10 'Uig₅₄ jaun₂ ca₂jén₂ dsi₃
 quian'₅₄ dsa₂ i₂jme₁chan₂ jmig₄ jaun₂,
 jaun₂ ca₂juá'₃ jniá₂:
 "Con'₂ tan₅₄ bá₄ i₂nio₄ dsa₂ në₅
 qui₂dsi₂cón'₅ dsi₅,
 tsá₃ 'nio₃ le₃cui₅ jui₅ quió₃."
11 'Uig₅₄ jaun₂ ca₂'ín₃ jniá₂ 'ñjó₃
 jme₁ca₂'í₃ 'nei₂ dsi₃,
 a₂tsá₃ dsi₁len₃ 'éi₂
 jua'₅₄ a₂jnia₃ ja₁con₂ jniá₂.*

12 Rín'₅₄ jniog₄, jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ ia₁jaun₂ 'i₁jan'₂ 'nia'₂ tsá₃ le₃'ua'₂ dsi₅, jua'₅₄ a₂'nio₃ náu₃ cau₅
 ja₁con₂ Diú₄ jén'₃ ia₁ tsá₃ 'éin₂ jág₁ quió'₅.
13 Të₂le₃ cué'₅₄ 'nia'₂ bí₂ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ lia'₂ caun₂ jmig₄, të₁lia'₂ jiog₅ "jmig₄ në₃"
 a₂ma₂juá'₂ Si₂, ia₁jaun₂ 'i₁jan'₂ 'nia'₂ tsá₃ le₃'ua'₂ 'au'₂ tsá₃ le₃gan'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ dso₄.
14 Ia₁ i₂ma₂quián₅ Cristo bá₄jniog₄, në₁jua'₂ ca₂tián₃ jniog₄ të₂ jë₁ca₂tó'₂ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₅
 jniog₄ jág₁ quió'₅ lia'₂ con'₂ lë₅ jme₁ca₂rë₃ 'éin₂ le₂'uig₅₄.
15 Jui₁lia'₂ ma₂në₂juá'₂:
 Jmig₄ në₃, në₁jua'₂ ca₂nei'₂ 'nia'₂
 jág₁ quió'₅ Diú₄,
 tsá₃ jme₁'ua'₂ 'nia'₂ 'au'₂,
 jui₁lia'₂ ca₂jmo₃ i₂lin₅₄
 ca₂nau₂ 'nei₂ ne₄ Diú₄.†
16 ¿'Ein₂ 'éi₂ i₂ca₂nág₂ jág₁ quió'₅ Diú₄ jaun₂ ca₂nau₂ 'nei₂ cang₂ jaun₂? Ca₂le₃jín₃ dsa₂
 i₂ca₂'uín₂ Moisés 'uë₃ Egipto, i₂'éi₂ bá₄.
17 ¿'Ein₂ quian'₅₄ ca₂rë₃'né₃ Diú₄ con'₂ të₂láu₃ nj₂? Quian'₅₄ dsa₂ i₂ca₂'náu₂ dso₄ bá₄,
 i₂ca₂dsan₃ 'uë₃ co₂'ñiog₅ jaun₂.
18 ¿Ja₁con₂ 'ein₂ ca₂cué₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ a₂tsá₃ dsi₁lein₃ jua'₅₄ jnia₃ quiong'₅₄? Ja₁con₂ dsa₂
 i₂tsá₃ ca₂nág₂ gau₂ jág₁ quió'₅ bá₄.‡
19 Jaun₂ ne₄ jniog₄, le₂jaun₂ bá₄ ca₂i₃ñj₂: tsá₃ a₁jaun₂ ca₂i₃toin'₅₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃
 ca₂rë₃ 'éin₂.

4

1 'Uig₅₄ jaun₂, të₁lia'₂ ron₅ guë₄ jág₁ a₂ma₂cué₃ Diú₄ a₂dsi₁no₃ jniog₄ ja₁dsi₁jnia₁ ja₁coin₂,
 'nió'₅ jmó₁ jniog₄ 'í₁ con'₂ tsá₃ njó₅ në₁jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ tsá₃ ca₂tíng'₂ ja₁jaun₂.
2 Ia₁ ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ma₂ca₂rë₃'é₂ jág₁ a₂lió₂ ja₁con₂ jniog₄ jui₁lia'₂ ma₂ca₂rë₃'é₂ ja₁con₂
 'éi₂; la₁ia₁ tsá₃ ta₁ ca₂jmo₃ co₂ñj₂ a₂ca₂nág₂ jág₁, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ ca₂'an₂ dsí₅ jág₁ jaun₂ jua'₅₄
 a₂ca₂rë₃ 'éin₂.
3 La₁ jniog₄ i₂ma₂ca₂rë₃ 'éin₂ në₃, dsi₁no₃ bá₄ jniog₄ dsi₁jnia₁₂ ja₁jaun₂ jui₁lia'₂ a₂ma₂juá'₂
 Diú:
 'Uig₅₄ jaun₂ ca₂'ín₃ jniá₂ 'ñjó₃,
 jme₁ca₂'í₃ 'nei₂ dsi₃,
 a₂tsá₃ dsi₁len₃ 'éi₂
 jua'₅₄ jnia₃ ja₁con₂ jniá₂.*

La₁ia₁ ma₂ca₂'ió'₃ ta₁ quió'₅ Diú₄ ca₂le₃ ca₂'nio₃ mi₂güíg₃.

* **3:11** Salmo 95:7-11. † **3:15** Salmo 95:7-8. ‡ **3:18** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Números 14:22-23. * **4:3** Salmo 95:11; ján₃
 bá₄ le₂në₅

⁴ Ia₁ cha₂ ja₁juá'₂ ne₄ Si₂ le₂la₂, a₂'ë₂₃ jë₁ca₂të₂ guio₃ jmig₄: "Ca₂jnia₃ Diú₄ jë₁ca₂të₂ guio₃ jmig₄, jme₁ca₂lë₃ ca₂le₃jë₃ ta₁ quió'₅."† ⁵ Con₂ siá'₂ táng₃ juá'₂ ne₄ Si₂: "Tsá₃ dsi₁lein₃ jua'₅₄ a₂jnia₃ ja₁con₂ jniá₂."

⁶ La₁ jui₁lia'₂ chan₂ i₂lin₅₄ i₂'nió'₅ tón₃ ja₁jaun₂, i₂sián'₂ guë'₂ tsá₃ ca₂i₁tion'₅₄ le₂jniá₅ jme₁ca₂nág₂ jág₁, 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ ca₂rë₃'éin₂, ⁷ con₂ siá'₂ ca₂tióng₃ Diú₄ caun₂ jmig₄ ca₂juá'₂ të₂le₃ quian'₅₄ David 'lióng₂ ñi₂ cang₂ jaun₂ ca₂të'₃ "jmig₄ në₃" jme₁ca₂juá'₂ ne₄ Si₂ jág₁ a₂ma₂ca₂juá'₂ le₂jniá₅:

Jmig₄ në₃ në₃ jua'₂ ca₂nei'₂ 'nia'₂ jág₁ quió'₅ Diú₄,
tsá₃ lë₁jme₂'uá'₂ 'nia'₂ 'au'₂.†

⁸ Ia₁ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ Josué ca₂cuë₃ caun₂ ja₁jnia₃ dsa₂, tsá₃ jaun₂ jme₁juá'₂ Diú₄ cang₂ jaun₂ jme₁'ë₃ jmig₄ siá'₂.

⁹ Jaun₂ lë₃, lia'₂ ma₂cha₂ jaun₂ bá₄ jmig₄ sa₅₄ ja₁jnia₅ dsa₂ juig₂ quián₅ Diú₄. ¹⁰ Ia₁ jui₁lia'₂ ca₂jnia₃ Diú₄ ta₁ quió'₅ a₂ca₂jmo₃, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jui₁lia'₂ i₂dsi₃ton'₅₄ dsi₃jnia₅₄ ja₁con₂ Diú₄, tí₂ta₁ quió'₅, jnia₃.

¹¹ 'Uig₅₄ jaun₂ 'nió'₅ 'niog'₅₄ jniog₄ jui₅ a₂quen'₂ bí₂ a₂dsi₁no₃ ja₁jaun₂, ia₁jaun₂ 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ tián₃ a₂cán₂ jui₅ a₂ca₂i₁nio₄ 'éi₂ a₂tsá₃ ca₂nág₂ gau₂ jág₁ quió'₅ Diú₄.

¹² Ia₁ jén'₃ bá₄ jág₁ quió'₅ Diú₄, 'io₅ bí₂ në₃, 'ñio₅ chen'₂ con'₂ guë₄ caun₂ ñi₁tág₂ 'mu₃ le₃tin₃ ton₂, dsi₂tia₃ ca₂të₂ né'₃ jmo₅ le₁dso'₅₄ të₂dsí₅ dsa₂ quian'₅₄ jme₂dsí₂, jmo₅ le₁dso'₅₄ ja₁jón'₅ quian'₅₄ dsí₅ ni₁mu₅ në₃, jme₂jnia₅ ca₂le₃jë₃ 'e₂ dsi₂jiog₅ dsí₅ dsa₂, ca₂le₃jë₃ 'a₂ lia'₂ lí₂ dsa₂ në₃.

¹³ Ca₂lia'₂ 'i₁caun₂ a₂ca₂jmo₃ Diú₄ tsá₃ lé₂ le₃'má₂ ne₄ 'éi₂; ca₂le₃jë₃ bá₄ rë₂jniá₂ rë₂na₄ ne₄ i₂dsi₁jang'₅₄ jniog₄ cuenta quián₂.

Lín₅ Jesús Jme₂dsa₂ Dsen₅₄ i₂juin'

¹⁴ Jaun₂ në₃, jme₂dsa₂ dsen₅₄ i₂juin'2 quián₂ jniog₄ lí₅ Jesús, Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, i₂ca₂uíg₂ guei'₅₄ i₂juig₃. 'Uig₅₄ jaun₂ 'nió'₅ caun₂ chan'₅₄ jniog₄ tiá₂ jág₁ a₂'éi₂ jniog₄.

¹⁵ On₃jua'₅₄ a₂tsá₃ lé₂ dsia₃ ñéi₂ dsí₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄ quián₂ jniog₄ jë₁ma₂ca₂'uá₂ jniog₄. Ia₁ ma₂ca₂caun₃ dsa₂ ca₂le₃jë₃ táu₂ quió'₅, jui₁lia'₂ cáun₂ dsa₂ táu₂ jniog₄, la₁ia₁ tsá₃ dso₄ ca₂'náu₂ 'éi₂.

¹⁶ Jaun₂ në₃ ma₃ jme₁quián₄ jniog₄ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₅ ca₂të₂ ne₄ta₁ ja₁guá₄ Diú₄ i₂'ua₁ dsí₅, ia₁jaun₂ dsia₃ 'éi₂ ñéi₂ dsí₅, a₂jme₃'o₅₄ a₂'ua₁ dsí₅ jë₁ma₂ca₂rë₃'nió'₅ quián₂ jniog₄.

5

¹ I₂rë₂quion'₅₄ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ le₂jan₂ le₂jan₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ a₂rë₂'iin₄ a₂chéin'₅ ne₄ jág₁ o₄quió'₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ne₄ Diú₄ ia₁jaun₂ jén'₃ jui₁lia'₂ 'e₂ 'nió'₅ jén'₃, a₂qui₃dsíin'₂ já'₂ në₃ o₄quió'₄ dsáu₁ dsa₂.

² Jaun₂ jui₁lia'₂ jme₂dsa₂ le₂'éi₂, ján₃ bá₄ lí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ a₂'uain₅₄; lé₂ bá₄ jme₃'ua₁ dsí₅ ja₁con₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ ñi₅, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ma₂i₂nio₄ cau₅ jui₅ në₃.

³ 'Uig₅₄ ia₁ a₂lí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ 'uain₅₄, tion₅₄ 'nió'₅ jén'₃ ne₄ Diú₄, lia'₂ o₄quió'₄ dsáu₁ 'ñiog₅ lia'₂ o₄quió'₄ dsáu₁ dsa₂ juig₂ táng₃.

⁴ I₁jan₂ tsá₃ lé₂ le₃lén₂ ta₁ juë'₂ jaun₂ jua'₅₄ a₂le₃'iin₃ 'ñiog₅; tion₅₄ bá₄ 'nió'₅ 'ag₃ Diú₄ jui₁lia'₂ ca₂'iin₃ Aarón.*

⁵ Ján₃ bá₄ le₂në₅ lë₅ quian'₅₄ Cristo. Tsá₃ ca₂jme₃juin'₂ 'ñiog₅ jua'₅₄ ca₂'iin₃ 'ñiog₅ a₂léin₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄; Diú₄ bá₄ ca₂'ag₃ ta₁ juë'₂ jaun₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ Diú₄:

Lín'₅ 'ne₂ chi'₂-guein₂ quiáng₃;

Jmig₄ në₃ ma₂lín₅ jniá₂ ñéi'₅.†

⁶ Ján₃ bá₄ le₂në₅ juá'₂ ja₁siá'₂ táng₃:

† 4:4 Génesis 2:2. † 4:7 Salmo 95:7-8. * 5:4 Aarón: 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 4:14. † 5:5 Salmo 2:7.

Lín⁵' ne₂ jme₂ dsa₂ con₂ tan₅₄,
ca₂ne₅₄ lia₂ jme₁lín₄ Melquisedec.[‡]

⁷ Lia₂ con₂ jme₁chan₂ Jesús mi₂güíg₃ la₂, ca₂mi₃ tiá₂ ne₄ Diú₄ Jmei₂, ca₂'o₃ a₂jme₁mi₂₃ tion₅₄ ne₄ 'éi₂ i₂io₅ bí₂ a₂jme₁lió₂ ne₄ 'mú₃. Jaun₂ Diú₄ ně₃ ca₂nág₂ bá₄ quió₅', 'uig₅₄ ia₁ a₂ca₂nág₂ gau₂ jág₁ quió₅' 'éi₂.

⁸ O₁jnia₅₄ jme₁lín₄ Ja₁jni₅₄ Diú₄, ca₂rë₃tiin₃ a₂nag₃ gau₂ të₂le₃ quian₅₄ uig₅ a₂ca₂i₃nji₂.

⁹ Jaun₂ jme₁ca₂rë₃'nja₅ quió₅', jaun₂ gué₄ ca₂liin₃ 'uig₅₄ ja₁lión₂ co₂tan₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂nag₅ gau₂ jág₁ quió₅, ¹⁰ ia₁ Diú₄ bá₄ ca₂'ag₃ a₂léin₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ ca₂ne₅₄ lia₂ jme₁lín₄ Melquisedec.

Go₂' në₁hua₂ ca₂tí₂ dsa₂ a₂'éin₂

¹¹ Lióng₂ bá₄ jág₁ le₂në₅ cha₂ a₂'nió₅ jua₅₄ jnia₅₄, la₁ia₁ quian₅ ta₁ jua₅₄ a₂jme₁tin₅ jnia₅₄ 'nia₂ jág₁ në₅, ia₁ a₂ca₂lin₃ 'nia₂ cang₄ dsei₂.

¹² Ma₂líg₂ bá₄ ca₂rë₃'én₂ 'nia₂ jág₁; rë₂në₃ le₃jua₅₄ a₂ma₂ca₂tíng₂ 'nia₂ léng₂ të₅. La₁tion₅₄ bá₄ 'nió₅ jme₃tag₅ táng₃ dsa₂ quian₅₄ 'nia₂ jág₁ 'ua₁ le₂'uig₅₄ quió₅ Diú₄, në₂jag₄ bá₄ a₂'nió₅ 'ag₅₄ 'nia₂ jmá₃ dsi₅₄, 'nió₄ a₂jme₁quíg₂ 'nia₂ ñj₅.

¹³ Jaun₂ jui₁lia₂ dsa₂ i₂'ín₂ jmá₃ dsi₅₄, líin₅ jui₁lia₂ lín₅ guein₂ i₂tsá₃ lin₄ tin₂ jág₁ quió₅ jui₅ co₂dsau₅.

¹⁴ Jui₁lia₂ má₃ quió₅ dsa₂ can₅₄ në₃, lë₅ jmá₃ quió₅ dsa₂ ma₂ron₂, quió₅ dsa₂ i₂ma₂'en₅₄ dsi₅ i₂ca₂rë₃tin₃ i₂ca₂rë₃ñj₅ na₂ jui₅ dse₃, na₂ jui₅ 'lig₅₄ 'e₂.

6

¹ Jaun₂ në₃, jui₁dsiá₁ jniog₄ cau₅ jág₁ le₂'uig₅₄ quió₅ Cristo a₂ma₂ca₂jme₁tag₅ jniog₄. Ma₃dsau₅₄ jniog₄ ne₄ jui₅ ia₁jaun₂ lén₂ jniog₄ dsa₂ ma₂ron₂. Tsá₃ ma₂'nió₅ jua₅₄ a₂quián₂ táng₃ jniog₄ 'uig₅₄ jág₁ jui₁lia₂ jé₁jme₂tsín₃ dsa₂ dsí₅ a₂tsá₃ ma₂jmo₂₃ jui₁lia₂ a₂jiog₂₃ jui₅ 'mú₃, jui₁lia₂ 'a₂ lia₂ rë₂'én₂ dsa₂ jág₁ quió₅ Diú₄ në₃; ² tsá₃ ma₃'nió₅ jua₅₄ caun₂ jme₁tag₅ jniog₄ jui₁lia₂ a₂chon₅ dsa₂ jmig₂, jui₁lia₂ a₂quiog₂ dsa₂ gu₂ ne₄ quió₅ dsa₂, jui₁lia₂ a₂jen₅₄ dsa₂ jin₄ 'lag₄, on₃ gué₄ jui₁lia₂ a₂qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi₃ co₂tan₅₄ në₃.

³ Le₂jaun₂ jmó₁ bá₄ jniog₄, a₂dsau₅₄ ne₄ jui₅, chi₂hua₂ jme₃'o₅₄ Diú₄.

⁴ Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂ma₂ca₂rë₃ñj₂ dsí₅, dsa₂ i₂ma₂ca₂rë₃cuí₅ 'a₂ lia₂ 'ua₁ dsí₅ Diú₄, dsa₂ i₂ca₂tí₂ jma₂me₂ quió₅ Jme₂dsí₂ Jnjó₅, ⁵ dsa₂ i₂ma₂ca₂rë₃cuí₅ a₂dse₃ jág₁ quió₅ Diú₄, dsa₂ i₂ma₂ca₂rë₃cuí₅ bí₂ quió₅ mi₂güíg₃ a₂jiá₃; ⁶ në₁hua₂ ca₂i₃léin₂ táng₃ cau₅ jui₅,* tsá₃ ma₃lé₂ dsí₁te₁ jniog₄ jaun₂ jéin₃ táng₃ dsí₅, ia₁ në₂jag₄ bá₄ a₂tioin₂₃ táng₃ cróg₄ Ja₁jni₅₄ Diú₄ le₃quió₅ guioin₅₄, jaun₂ chei₂₃ të₃jín₄ dsa₂ ia₁jaun₂ cán₂ 'éi₂ o₂guí₃.

⁷ A₂lín₅ dsa₂ 'éi₂ lia₂ lë₅ gua₅₄ 'uë₃ a₂'ín₅ jmí₅ lia₂ co₂ráun₂ téin₃ ne₄ quió₅. Në₁hua₂ ca₂rau₂ dse₃ gua₅₄ 'uë₃ jaun₂ quió₅ dsa₂ i₂ca₂jmo₃ ta₁ ja₁jaun₂, jaun₂ lé₂ le₃jmó₂ ta₁ 'a₂ con₂ ca₂rau₂, jaun₂ jme₃gu₅₄ bá₄ Diú₄.

⁸ La₁ në₁hua₂ ca₂'ia₂ ni₁taun₅ quian₅₄ ni₁nau₂, jaun₂ tsá₃ ma₃ta₁ tí₄ 'uë₃ jaun₂; go₂ a₂'é₂ Diú₄ uig₅. Jé₁ca₂tó₂ jaun₂, dsí₂ bá₄ dsa₂.

A₂'éin₂ bá₄ jniog₄ jmo₅ a₂tióng₂ tiá₂

⁹ Rin₅₄ jniog₄, o₁jnia₅₄ ma₂në₂hua₅₄ jnia₅₄ le₂në₅, caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₅ jnia₅₄ a₂jmo₂ 'nia₂ dse₃ gué₄ con₂ gué₄ a₂jaun₂, a₂chan₅₄ 'nia₂ tiá₂ jág₁ a₂lión₂ 'nia₂.

¹⁰ Ia₁ dse₃ bá₄ dsí₅ Diú₄, tsá₃ jua₅₄ a₂dsí₃'én₂ dsí₅ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂jmo₅₄ 'nia₂, quian₅₄ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia₂ lë₅ a₂'niói₃, a₂rë₂jniá₂ ia₁ a₂ma₂jme₂'on₅₄ 'nia₂ dsa₂ rin₅₄ jniog₄ i₂'én₂, jui₁lia₂ caun₂ jmo₂ 'nia₂ rë₂në₃.

¹¹ In₅ bá₄ dsí₅ jnia₅₄ a₂jmo₂ 'nia₂ le₂jaun₂ a₂dsen₅₄ 'au₂ le₂jang₂ le₂jang₂ ca₂të₂ jé₁ca₂tó₂, ia₁jaun₂ lén₄ 'nia₂ co₂ñei₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂'ín₂ 'au₂ 'nia₂.

‡ 5:6 Salmo 110:4. * 6:6 'Nio₂ ja₁ton₅ 2 Pedro 2:21.

12 Tsá₃ 'niog₂ jnia'₅₄ jua'₅₄ a₂le₃juin'₃ 'nia'₂, la₁ tē₂le₃ o₁nó'₅ 'nia'₂ ne₄ juí₅ quió'₅ dsa₂ i₂ma₂'én₂ i₂ma₂juin'₂ dsí₅ ně₃ jaun₂ ca₂tíin₂ a₂dse₃ lia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂ma₂cuë₃.

13 Lia'₂ con'₂ jme₁ca₂cuë₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ ca₂cuë'₃ Abraham, ca₂'iin₃ 'ñiog₅, ia₁ ca₂lia'₂ i₁jan₂ i₂sián'₂ tsá₃ jme₁chan₂ i₂juin'₂ gué₄ jua'₅₄ i₂'iin₃.

14 Jaun₂ ca₂juá'₂: "Tē₃dsón'₂ bá₄ jme₁gu'₅₄ jniá₂ 'ne₂ 'ñio₅ lin₃, jaun₂ cuín₄ jniá₂ 'ne₂ juin₅ tsí₁jon₂."†

15 Juin'₂ bá₄ dsí₅ Abraham ca₂jnia₃, jaun₂ ca₂gue₃ bá₄ lia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ a₂jme₁ma₂cuë₃ Diú₄.

16 Juí₁lia'₂ jé₁'iin₅ dsa₂ mi₂güíg₃ Diú₄, 'iin₂₃ juí₁lia'₂ i₂lín₅ i₂juin'₂ con'₂ gué₄ guioin₅₄, a₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ a₂dsón'₂ bá₄ tí₅ jág₁, jaun₂ co₂né₅ bá₄ dsan₂ mi'₅₄ a₂nió'i'₅ quian'₅₄ riin'₅₄.

17 Ján₃ bá₄ le₂né₅ ca₂jmo₃ Diú₄ ia₁ a₂jme₁'nio₃ jme₂jnia₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂ca₂tíin₂ gue₃ lia'₂ con'₂ lě₅ jág₁ a₂ca₂cuë₃, a₂tsá₃ jme₂tsíin₃ 'a₂ lia'₂ dsí₂jiog₅ dsí₅ jmo₃ ja₁coin₂. Ca₂'iin₃ 'ñiog₅ ca₂jáng'₃ jág₁ dsau₅ a₂dsón'₂ bá₄ tí₅ jág₁ quió'₅ a₂ma₂cuë₃.

18 Jaun₂ ně₃, tē₂le₃ quian'₅₄ tin₃ ne₅₄ jág₁ ně₅ a₂tsá₃ lé₂le₃tsín₃ a₂tsá₃ lé₂le₃jmo₃ Diú₄ tē₂jíin₁, (co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ jág₁ a₂ca₂cuë₃ Diú₄, quian'₅₄ jág₁ a₂ca₂'iin₃ 'ñiog₅), jaun₂ guéi₁ bá₄ jniog₄ lián'₂ bén₂ juí₁lia'₂ jniog₄ i₂ma₂cuïng₅₄ a₂dsí₁lion₅₄ ja₁coin₂, ia₁jaun₂ chan'₅₄ jniog₄ tiá₂ jág₁ a₂'iin₂ dsí₅ jniog₄.

19 A₂bén₂ bá₄ jág₁ jaun₂ a₂jmo₅ a₂tióng₂ tiá₂ tē₂dsí₅ jniog₄, juí₁lia'₂ bén₂ ni₁'lá'₂ quió'₅ ni₁barco jé₁ma₂ca₂quian₃ tiá₂ ca₂té₂ 'uig₅₄ jmi₁'ñí'₄. Jág₁ a₂'iin₂ dsí₅ jniog₄ jaun₂, a₂'í₂ bá₄ ca₂té₂ ja₁jníó₅ gué₄ ca₂té₂ 'ñíó'₃ 'mí'₂ jñíó₅, **20** ja₁ca₂'í₃ Jesú₃ o₄quián₂ jniog₄, ca₂dsíáin'₃ ne₄ juí₅ quián₂ jniog₄, ia₁a₂ca₂liin₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄ co₂tan₅₄, ca₂ne₅₄ lia'₂ jme₁lín₄ Melquisedec.

7

Lín₅ Jesú₃ jme₂dsa₂ ca₂ne₅₄ lia'₂ jme₁lín₄ Melquisedec

1 Melquisedec 'éi₂ ně₃ jme₁lín₄ rag₅₄ quián₅ juig₂ Salem, jme₁lín₄ jme₂dsa₂ ně₃ quián₅ Diú₄ i₂juin'₂ gué₄ lin₃. Lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jón'₃ Abraham jme₁ca₂lí'₃ 'nei₂ a₂ca₂jmo₃ quian'₅₄ rag₅₄ sián'₂, jaun₂ ca₂o₃'iin₃ Melquisedec ca₂jme₃quiong'₅₄ ca₂jme₃gu'₅₄ quió'₅.

2 Ca₂cuë₃ Abraham ca₂cuë'₃ Melquisedec caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ con'₂ tí₅ a₂ca₂lí'₃ jé₄ 'nei₂. Le₂ne₁, jág₁ lia'₂ chen₂ Melquisedec co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, Rag₅₄ Dsen₃; jaun₂ táng₃, ia₁ a₂jme₁lín₄ rag₅₄ quián₅ juig₂ Salem, ja₁'nió'₄ le₃jua'₅₄, ja₁'ei₅ tei₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jein₅ jág₁, rag₅₄ ja₁'ei₅ tei₄.

3 Tsá₃ jág₁ cha₂ jua'₅₄ chan₂ jmei₂ on₃ gué'₂ chog₅₄, on₃ gué'₂ dsa₂ can'₅₄ quiáin₅; ján₃ bá₄ tsá₃ jág₁ cha₂ 'e₂jmig₄ ca₂rë₃cháin₃, on₃ gué'₂ 'e₂jmig₄ ca₂join₃ ně₃. Jaun₂ caun₂ lín₅ jme₂dsa₂ co₂tan₅₄ lia'₂ lín₅ Ja₁ñí'₅₄ Diú₄.

4 Ně₃ ně₃, quion₂ 'nia'₂ 'í₁, 'ñio₅ lín₃ jme₁juin'₂ Melquisedec, ca₂lia'₂ jñia₅ 'ñiog₅ Abraham, dsa₂ juin'₂ quián₂ jniog₄, ca₂cuë'₃ 'éi₂ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ con'₂ tí₅ a₂ca₂lí'₃ quió'₅ rag₅₄ jé₄ 'nei₂.

5 Dsau₅ bá₄, lia'₂ con'₂ lě₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés ně₃, juí₁lia'₂ dsa₂ tsí₁jon₂ Leví i₂ca₂lín₃ ta₁ quió'₅ jme₂dsa₂, ca₂tíin₂ cán₂ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ quió'₅ dsa₂ juig₂ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁cha₂ quió'₅, o₁jñia'₅₄ jme₁lín₄ dsa₂ tsí₁jon₂ Abraham riin'₅₄, juí₁lia'₂ lín₅ guioin₅₄ táng₃.

6 La₁ia₁ Melquisedec ně₃, o₁jñia'₅₄ gué₄ tsá₃ jme₁lín₄ tsí₁jon₂ Leví, ca₂gue₃ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ quió'₅ Abraham, ca₂jme₃gu'₅₄ ně₃ quió'₅ i₂jme₁ma₂ca₂gue₃ jág₁ a₂ma₂cuë₃ Diú₄.

7 Tsá₃ 'ein₂lé₂le₃juá'₂ a₂tsá₃ tí₅ jág₁ la₂: A₂juin'₂ gué₄ dsa₂ i₂jme₂gu'₅₄ con'₂ gué₄ dsa₂ i₂gue₅ a₂jme₂gu'₅₄ jaun₂.

† 6:14 Génesis 22:17.

⁸ Jaun₂ jin₄ jniog₄, ju*í*lia'₂ i₂gue₅ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ lín₅ dsa₂ i₂dsan₂; la₁ia₁ tē₂le₃ quió'₅ Melquisedec juá'₂ ne₄ Si₂ 'iin₂₃ 'éi₂ nē₂jag₄ bá₄ jan₂ dsa₂ i₂caun₂ chan₂.

⁹ Mei'₂ tsá₃ lé₂ le₃jua'₅₄, ju*í*lia'₂ Leví quian'₅₄ le₃jín₃ jme₂dsa₂ ts_ijon₂ 'éi₂, ju*í*lia'₂ i₂gue₅ qui'₅₄ a₂guia₃ rē₂nē₃, ján₃ bá₄ ca₂quí₃ caun₂ qui'₅₄ a₂guia₃ ja₁con₂ Melquisedec jme₁ca₂quí₃ Abraham, ¹⁰ ia₁ co₂nió'₄ a₂jme₁ma₂lín₅ bá₄ Leví ts_ijon₂ Abraham o₁jñia'₅₄ gué₄ tsá₃ jme₁ma₂chain₂, lia'₂ con₂ jme₁ca₂cué₃ Abraham qui'₅₄ a₂guia₃ ca₂cué₃ Melquisedec.

¹¹ Ca₂gue₃ dsa₂ juig₂ Israel 'Éi'₃ tē₂le₃ quian'₅₄ jme₂dsa₂ levitas, i₂lín₅ ts_ijon₂ Aarón. Jaun₂ nē₃, jua'₅₄ mei'₂ gué₃ 'éi₂ ca₂tió'₃ jmo₃ a₂ma₂ron₂ dsa₂ tē₂le₃ quian'₅₄ 'Éi'₃ jaun₂, jaun₂ tsá₃ jme₁ma₃'nió'₅ jua'₅₄ a₂jme₁rē₃jníá₂ táng₃ jan₂ jme₂dsa₂ sián'₂ i₂ca₂ne₅₄ ju*í*lia'₂ Melquisedec, on₃jua'₅₄ ju*í*lia'₂ Aarón.

¹² Ia₁ jé₁rē₂tsín₃ ta₁ quió'₅ jme₂dsa₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ 'nió'₅ le₃tsín₃ 'Éi'₃ ján₃.

¹³ Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄ nē₃, ju*í*lia'₂ juá'₂ Si₂ le₂nē₅ 'iin₂₃ 'éi₂, a₂téin₅ ts_ijon₂ sián'₂, jaun₂ 'i₁jan₂ i₂tén₅ ts_ijon₂ 'éi₂ tsá₃ ma₂liin₅ ta₁ quió'₅ ne₄chei₂.

¹⁴ Ia₁ ne₄ bá₄ jniog₄, a₂ca₂rē₃chán₃ Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄ a₂lín₅ jan₂ ts_ijon₂ quián₅ Judá. La₁ tsá₃ 'e₂ ca₂juá'₂ Moisés 'iin₂₃ ts_ijon₂ 'éi₂ jme₁ca₂dsia₃ a₂'ë₂₃ ju*í*lia'₂ ta₁ quió'₅ jme₂dsa₂.

¹⁵ 'Nio₅ gué₄ rē₂ léi₄ táng₃ jme₁ca₂rē₃jníá₂ jan₂ jme₂dsa₂ sián'₂ i₂lín₅ ju*í*lia'₂ Melquisedec,

¹⁶ tsá₃ ca₂liin₃ jme₂dsa₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂quí'₅ 'Éi'₃ a₂juá'₂ 'ein₂ ts_ijon₂ 'nió'₅ jiá₃, jñia'₅₄ lia'₂ a₂lín₅ jme₂dsa₂ 'uig₅₄ bí₂ quió'₅ jme₂dsí₂ a₂tsá₃ lé₂ dsí₃'én₂.

¹⁷ Ia₁ le₂la₂ bá₄ juá'₂ Diú₄ 'iin₂₃ 'éi₂:

lín₅ 'ne₂ jme₂dsa₂ con₂ tan₅₄,

ca₂ne₅₄ lia'₂ jme₁lín₄ Melquisedec.*

¹⁸ Jaun₂ nē₃, co₂nei'₅₄ ca₂'ná₂ 'Éi'₃ a₂jme₁lě₄ le₂jñia₅, ia₁ a₂tsá₃ jme₁bén₂, a₂tsá₃ ta₁ tí₂ nē₃.

¹⁹ Ia₁ tsá₃ ca₂tió'₃ 'Éi'₃ jua'₅₄ a₂jme₃'ñia₂₃ ta₁. Tē₂le₃ ca₂rē₃chá₃ quián₂ jniog₄ caun₂ jág₁ a₂dse₃ gué₄ a₂'ín₂ dsí₅ jniog₄, tē₂le₃ quian'₅₄ jniog₄ ja₁con₂ Diú₄.

²⁰ Tsá₃ ca₂cué₃ Diú₄ jág₁ jaun₂ quió'₅ a₂'ín₂ dsí₅ jniog₄ jua'₅₄ tsá₃ ca₂'iin₃ 'ñiog₅. Ju*í*lia'₂ jme₂dsa₂ le₂jñia₅ nē₃, ca₂liin₃ ta₁ jaun₂ la₁ia₁ on₃jua'₅₄ chan₂ 'ein₂ ca₂'iin₃ Diú₄ jme₁ca₂'ag₃.

²¹ La₁ tē₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄ nē₃, chan₂ jan₂ i₂ca₂'iin₃ Diú₄ jme₁ca₂liin₃ jme₂dsa₂. Ia₁ ne₄ Si₂ juá'₂ tsí'₅ 'éi₂:

Ca₂'iin₃ Diú₄ 'ñiog₅,

jaun₂ tsá₃ lé₂ jme₃tsíin₃ dsí₅:

"Lín'₅ 'ne₂ jme₂dsa₂ con₂ tan₅₄,

[ca₂ne₅₄ lia'₂ jme₁lín₄ Melquisedec].†

²² 'Uig₅₄ jaun₂, Jesús bá₄ i₂jmo₅ 'í₁ jág₁ a₂ma₂li'₅₄ a₂dse₃ gué₄ jaun₂.

²³ Ju*í*lia'₂ jme₂dsa₂ i₂ca₂rē₃chán₃ gua'₅₄ 'uë₃ nē₃, juin₅ ca₂liin₃, ia₁ tsá₃ ca₂cué₃ 'mú₃ jmig₄ jua'₅₄ caun₂ líin₅ ta₁ jaun₂.

²⁴ La₁ 'uig₅₄ ia₁ a₂chan₂ Jesús co₂tan₅₄ nē₃, jaun₂ con₂ tan₅₄ bá₄ líin₅ ta₁ jme₂dsa₂.

²⁵ 'Uig₅₄ jaun₂ lé₂ le₂lióin₂ co₂nei'₅₄ le₃jín₃ i₂jme₃quián₃ ja₁con₂ Diú₄ tē₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂, ia₁ chain₂ co₂tan₅₄ a₂qui₃mi₃ ne₄ Diú₄ o₄quió'₄ le₃jín₃ 'éi₂.

²⁶ Jaun₂ nē₃, dsí₂ten₅₄ bá₄ a₂lín₅ Jesús jme₂dsa₂ dsen₅₄ i₂jme₁'nió'₅ quián₂ jniog₄. 'Éi₂ bá₄ i₂jñio₅, 'í₁caun₂ a₂'lig'₅₄ tsá₃ 'e₂ cha₂ ja₁coin₂, on₃ gué₂ dso₄ rē₂cáin₄, i₂rē₂jñia'₅₄ cau₅ tsá₃ quiain'₅₄ dsa₂ i₂'no₅ dso₄, i₂ca₂ron₂ gué₄ ñei₅ con₂ gué₄ guei'₅₄ mi₂güíg₃.

²⁷ Tsá₃ líin₅ lia'₂ líin₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄ sián'₂. Tion₅₄ 'nió'₅ qui₂jme₃dsiain₂₃ já'₂ a₂jén'₅ ne₄ Diú₄ lia'₂ caun₂ jmig₄, o₄quió'₄ dsáu₁ guioin₅₄ le₂jñia₅, jaun₂ gué₄ o₄quió'₄ dsáu₁ dsa₂ juig₂. La₁ia₁ Jesús nē₃ co₂ráun₂ tan₅₄ bá₄ ca₂jmo₃ jme₁ca₂jén₂ 'ñiog₅.

* ^{7:17} Salmo 110:4. Chog₅₄ si₂ a₂dse₃ gué₄ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ a₂tio'₅₄ 'ñió'₃ corchetes [le₂la₂]. † ^{7:21} Salmo 110:4. Chog₅₄ si₂ a₂dse₃ gué₄ tsá₃ le₁ton₅ jág₁ a₂tio'₅₄ 'ñió'₃ corchetes [le₂la₂].

28 Jaun₂ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés ně₃, 'in₂₃ dsa₂ mi₂güíg₃ 'uan₅₄ a₂léin₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄. La₁ cang₂ gué₄ jaun₂, ca₂cué₃ Diú₄ jág₁ quió'₅ ca₂'in₃ 'ñiog₅ jme₁ca₂'in₃ Ja₁ñi'₅₄ a₂léin₂ 'éi₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ con₂ tan₅₄ ia₁ ca₂jme₃ 'ñiai₂₃ co₂ñei₅₄.

8

Jesús bá₄ i₂chén₅ ne₄ jág₁ 'mí₂ a₂li₅₄ quian₅₄ Diú₄

1 A₂la₂ bá₄ jág₁ dsen₅₄ gué₄ a₂ma₂ja₂náu₅ jnia'₅₄ jua': a₂chan₂ bá₄ jan₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ le₂'éi₂ quián₂ jniog₄, i₂ma₂ca₂guá₂ tē₂le₃ gu₂ ne₁ ne₄ta₁ quió'₅ Diú₄ guei₅₄ i₂juíg₃.

2 Ján₃ bá₄ jme₂ti₃ a₂li₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄ dsi₂néi₂ guá'₅ jñiós₅ tē₃dsón₂ a₂ca₂chi₃ 'ñiog₅ Te₁gui₅₄, on₃jua'₅₄ a₂ca₂jmó₃ dsa₂ mi₂güíg₃.

3 Le₃jín₃ jme₂dsa₂ dsen₅₄ rē₂'in₁ ia₁jaun₂ qui₃jén₃ 'e₂ cué'₃ Diú₄, qui₃dsiin₂ já'₂ ně₃ ne₄ Diú₄. 'Uig₅₄ jaun₂ tion₅₄ 'nió'₅ a₂cha₂caun₂ 'e₂ a₂jén₃ Jesucristo ne₄'éi₂.

4 Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ 'éi₂ ně₃, 'ein₅₄ gua'₅₄ 'uë₃, on₃guë'₂ jme₁léin₂ jme₂dsa₂, ia₁ chan₂ bá₄ gué₄ jme₂dsa₂ i₂qui₂jén₅ 'e₂ cué₃ lia₂ con₂ lě₅ qui'₅ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés.

5 Jme₂dsa₂ la₂ ně₃ jme₂ti₃ ta₁ a₂li₅, dsi₂néi₂ guá'₅, a₂lě₅ nió'₄ a₂rē₂'uín₄ quió'₅ ja₁jñiós₅ a₂cha₂ guei₅₄ i₂juíg₃; a₂lě₅ co₂'nió'₄ 'en'₂ a₂cué₅ léi₄ quió'₅ a₂ma₂já₅. Ma₂ne₄ bá₄ jniog₄ a₂rē₂'uín₄ bá₄ jaun₂, ia₁ lia₂ con₂ jme₁ma₂chi₃ Moisés guá'₅ tabernáculo jaun₂, ca₂juá'₂ Diú₄: "Jag₄ de₂ tion₂ juí₅ jmo₄ con₂ lě₅ nió'₄ a₂ca₂'ë₃ jniá₂ ne₄ má'₂."^{*}

6 La₁ia₁ jme₂dsa₂ dsen₅₄ quián₂ jniog₄ gué'₂ ně₃, ma₂ca₂'iò'₃ ta₁ a₂jlá'₁ gué₄ lin₃. Ján₃ bá₄ le₂ně₅ a₂jlá'₁ gué₄ lin₃ jág₁ a₂li₅₄ a₂chén₅ 'éi₂ ne₄, ia₁ a₂'io₅ 'uig₅₄ bén₂ a₂dse₃ gué₄ a₂lě₅ jág₁ a₂ma₂cué₃ Diú₄.

7 Ia₁ jua'₅₄ mei'₂ gué₃ jág₁ a₂jme₁li₅₄ le₂'uig₅₄ tsá₃ 'e₂ jme₁'nió'₅, jaun₂ tsá₃ 'uig₅₄ cha₂ jua'₅₄ a₂jme₁lé₂ jág₁ jé₁ca₂té₂ táng₃.

8 Ia₁ Diú₄ ně₃ ca₂dsó₂ ja₁con₂ dsa₂ 'éi₂ caun₂ a₂tsá₃ rē₂'ñia₅, jaun₂ ca₂juá'₂: Jiá₃ caun₂ jñig₄, juá'₂ Te₁gui₅₄,

 a₂jmo₅₄ jniá₂ caun₂ jág₁ 'mí₂
 a₂li₅₄ quian₅₄ dsa₂ juig₂ Israel
 quian₅₄ dsa₂ juig₂ Judá ně₃.

9 On₃jua'₅₄ a₂lé₂ lia₂ lě₅ jág₁
 jme₁ca₂jmo₃ jniá₂ quian₅₄ dsa₂ can₅₄ quiáin₅

 lia₂ con₂ jñig₄ jme₁ca₂té₅₄ jniá₂
 ca₂jmá'₃ gu₂ ca₂'uín₅₄ 'uë₃ Egípto.

La₁ tsá₃ ca₂jme₃ti₂ con₂ lě₅ jág₁ quió₃
 a₂jme₁ca₂jmo₃ jniá₂ quiain₅₄.

'Uig₅₄ jaun₂ bá₄ ca₂téin₃ jniá₂,
 juá'₂ Te₁gui₅₄.

10 Jág₁ a₂jmo₅₄ jniá₂ quian₅₄ dsa₂ juig₂ Israel
 jé₁ma₂ní₂ jñig₄ jaun₂ lě₂ le₂la₂, juá'₂ Te₁gui₅₄:

Co₅₄ jniá₂ 'éi'₃ quió₃ ja₁'i₄ dsi₄ dsa₂.

 Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ taun₅₄ jniá₂ né'₃ tē₂dsí₅.
Jaun₂ gué₄ lén₂ jniá₂ Diú₄ quiáin₅,

 dsa₂ 'éi₂ gué₂ ně₃ léin₂ dsa₂ juig₂ quiáng₃.

11 Tsá₃ 'nió'₅ jua'₅₄ jme₃tiin₂₃
 le₂jan₂ le₂jan₂ dsa₂ go₅₄, on₃guë'₂ ríin₅₄,

 ia₁jaun₂ le₃cuíin₂₃ Te₁gui₅₄,

ia₁ le₃jín₃ bá₄ le₃cuíg₅ jniá₂
 lia₂ i₂me₂ gué₄ lia₂ i₂juín₂ ně₃.

* **8:5** Éxodo 25:40.

¹² Jniá₂ ně₃ a₂néi₂ dsi₃ 'éng₄
le₃jě₃ a₂'lig'₅₄ a₂qui₂rē₂cáin'₄,
lia'₂ o₁líg'₂ jmi₄ tsá₃ ma₃dsiog'₂ dsi₃
dsáu₁ dsa₂.†

¹³ Jui₁lia'₂ jě₁'ë₅ Diú₄ jág₁ 'mí₂ a₂li'₅₄, co₂'nió'₄ a₂jmo₂₃ a₂tsá₃ ma₃ta₁ tí₄ jág₁ a₂jme₁li'₅₄
le₂'uig₅₄. Jui₁lia'₂ a₂tsá₃ ta₁ tí₄ ně₃, a₂ma₂'ei₅ ne₄ lě₂ gui'₅₄, a₂ma₂ja₂quián₃ dsi₃'én₂ bá₄ jaun₂.

9

Guá'₅ a₂cha₂ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, quian'₅₄ guá'₅ a₂cha₂ guei'₅₄ i₂juíg₃

¹ Ně₃, jui₁lia'₂ jág₁ a₂jme₁li'₅₄ le₂'uig₅₄, jme₁quian'₅₄ 'éi'₃ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ jme₃ti₃
dsa₂ ne₄ Diú₄, jáñ₃ bá₄ jme₁cha₂ caun₂ ja₁jníó₅ a₂ca₂jmo₃ dsa₂ mi₂güíg₃. ² Jui₁lia'₂ guá'₅
tabernáculo jaun₂: dsi₂néi₂ le₂'uig₅₄ jaun₂ jme₁chí'₄ ni₁ñí₁ a₂le₁dsi₅₄ tag₄ ja₁le₁guí'₂ si₂,
quian'₅₄ ni₁mesa ja₁niog₅ i₁ñí'₄ jníó₅; "ja₁jníó₅" jme₁chei₂ dsi₂néi₂ le₂'uig₅₄ jaun₂. ³ Le₃co'₅₄
'mí'₂ cortina ja₁ca₂tě₂ táng₃, jme₁lě₄ ja₁chei₂ Ja₁jníó₅ Lin₃ Gué₄. ⁴ Ja₁jaun₂ jme₁chí'₄ caun₂
ne₄chei₂ a₂lě₅ jmá'₃ quian'₅₄ cu₄nióg₄ ja₁qui₂dsi'₂ chen₂, quian'₅₄ tsí₁gu₅ quió'₅ jág₁ a₂li'₅₄
quian'₅₄ Diú₄. Rě₂liög₃ ta₁caun₂ tsí₁gu₅ quian'₅₄ cu₄nióg₄. 'Níó'₃ jaun₂ jme₁chí'₄ ni₁dsig₁
cu₄nióg₄ a₂jme₁tio'₅₄ i₁ñí'₄ maná, quian'₅₄ 'ma₂i₅₄ quió'₅ Aarón a₂ca₂'ia₂ tsín₅ ně₃. Ján₃
bá₄ jme₁tio'₅₄ ni₁cang₁ i₂ a₂le₁ton₅ jág₁ a₂li'₅₄ quian'₅₄ Diú₄. ⁵ Ne₄ tsí₁gu₅ jaun₂ jme₁tión₂
le₁jné₅ querubines, co₂'nió'₄ léi₄ a₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₅ Diú₄. Jme₁le₁jné₅ qui₂rē₂jlé₅ quian'₅₄
tsí₁rē₂cu₅ ja₁'én₂ Diú₄ dsáu₁ dsa₂. La₁ia₁ tsá₃ jě₄ jua'₅₄ le₃jua'₅₄ gué₄ jnia'₅₄ jág₁ 'lióng₂ jui₁lia'₂
ca₂le₃jě₃ a₂ně₅, ne₄ si₂ la₂.

⁶ Jme₁ma₂lě₅ co₂jnia₅₄ le₃jě₃ a₂jaun₂ ně₃, jaun₂ gué₄ qui₂dsi₂ton'₅₄ i₂gú'₃ jme₂dsa₂ dsi₂néi₂
le₂'uig₅₄ qui₂dsi₂jmó₂ lia'₂ con'₂ lě₅ ta₁ a₂lín₅. ⁷ La₁ia₁ jě₁ca₂tě₂ táng₃ dsi₂néi₂, dsi₂'í₂jñia'₅₄ lia'₂
jme₂dsa₂ dsen₅₄ co₂ráun₂ lia'₂ caun₂ njí₂, la₁ tsá₃ 'í₂ jua'₅₄ tsá₃ quian₅ jmi₄ já'₂ a₂qui₂dsi₃jen'₅₄
o₄quió'₄ dsáu₁ 'ñiog₅ quian'₅₄ dsáu₁ dsa₂ juig₂ a₂ca₂'náu₂ tě₃ tsá₃ njí₅. ⁸ Le₂ně₅ jme₁jme₂jniá₂
Jme₂dsí₂ Jñíó₅, a₂tsá₃ jme₁ma₂rē₂na₄ gué₄ jui₅ ja₁dsi₃ton'₅₄ dsa₂ ja₁jníó₅ lin₃ gué₄, tě₂lia'₂
jme₁chí'₄ gué₄ guá'₅ le₂'uig₅₄. ⁹ Co₂'nió'₄ a₂jáng₅ léi₄ a₂la₂, jui₁lia'₂ quió'₅ jmi₄ rē₂ně₃, ia₁
le₃jě₃ a₂cué'₃ dsa₂ Diú₄, quian'₅₄ le₃jín₃ já'₂ a₂qui₂jén'₅ dsa₂ ne₄ Diú₄ ně₃, tsá₃ a₁jaun₂ tió'₅
le₃'ñia₅ dsa₂ jua'₅₄ a₂jñia'₂ a₂qui₂dsi₂jñi₅ dsí₅. ¹⁰ Jñia'₅₄ lia'₂ jaun₂ bá₄ ta₁ qui'₅ le₃jě₃ a₂jaun₂
jui₁lia'₂ a₂lia'₂ lě₅ má₃ a₂gué'₅ dsa₂, a₂'in'₂ dsa₂, quian'₅₄ le₃jě₃ gué₄ 'e₂ a₂jmo₂₃ a₂le₁jín₃, jmá'₃
'éi'₃ quió'₅ le₃co'₅₄, jaun₂ quen₅ ca₂tiá₂, ca₂lia'₂ jme₃rē₃ Diú₄ le₃jě₃.

Ta₁ a₂qui'₅ jmi₄ Cristo

¹¹ La₁ia₁ ma₂guan₅ Cristo, jaun₂ 'éi₂ bá₄ ma₂lín₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄ i₂quió'₅ le₃jě₃ a₂dse₃
a₂ma₂o₂lé₂. Ma₂ca₂'í₃ guá'₅ jlá'₁ gué₄ a₂rē₂'ñia₅, on₃jua'₅₄ a₂ca₂jmo₃ dsa₂ mi₂güíg₃. Co₂'nió'₄
le₃jua'₅₄, on₃jua'₅₄ quió'₅ mi₂güíg₃ la₂. ¹² On₃jua'₅₄ a₂ca₂'í₃ tě₂le₃ quian'₅₄ jmi₄ chein₄ lau₂ on₃
gué₄ quian'₅₄ jmi₄ guein₂ ca₁jui₅ ně₃, la₁ tě₂le₃ quian'₅₄ jmi₂ 'ain₅₄ 'ñiog₅ bá₄ ca₂'í₃ ja₁jníó₅
gué₄ co₂ráun₂ tan₅₄, jaun₂ le₂ně₅ bá₄ ca₂'náu₂ a₂li₂ jniog₄ co₂tan₅₄. ¹³ Dsón'₂ bá₄ dsau₅
qui'₅ ta₁ jui₁lia'₂ jmi₄ ca₁jui₅, quian'₅₄ jmi₄ chein₄ lau₂, quian'₅₄ ti₁juá₃ quió'₅ guein₂ ca₁jui₅
i₂qui₂dsin'₂ ne₄chei₂, a₂qui₂rē₂séi₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ i₂tsá₃ le₁jín₃. Qui'₅ ta₁ a₂jme₃jñiá₃ jui₁lia'₂
dsa₂ i₂ma₂le₁jín₃ le₃co'₅₄. ¹⁴ La₁ ja₂lin₃ gué₄ quen₅ jmi₄ Cristo i₂ca₂jén'₂ 'ñiog₅ ne₄ Diú₄ tě₂le₃
quian'₅₄ Jme₂dsí₂ i₂chan₂ co₂tan₅₄, ca₂join₃ tě₃ tsá₃ 'e₂ rē₂cáin'₄. Quian'₅₄ jui₅bí₂ jmi₄ Cristo
a₂jmo₅ le₁jě₃ tě₂dsi₅ jniog₄, a₂tsá₃ ma₃jmo₂ jniog₄ a₂jiog₅ jui₅ 'mú₃ ia₁jaun₂ lě₂ jme₁ti₁ jniog₄
ne₄ Diú₄ jén'₃.

¹⁵ 'Uíg₅₄ jaun₂, Jesucristo bá₄ lín₅ i₂chén'₅ ne₄ jág₁ 'mí₂ a₂li'₅₄* quian'₅₄ Diú₄, ia₁jaun₂
jui₁lia'₂ i₂ma₂ca₂tág₃ Diú₄, lě₂ le₃gue₃ a₂ca₂tíin₂ a₂jiog₅ co₂tan₅₄ con'₂ lě₅ jág₁ a₂ma₂cué₃ Diú₄

† 8:12 Jeremías 31:31-34. * 9:15 'Nio'₂ ja₁ton₅ Mateo 26:28, Marcos 14:24, Lucas 22:20, 1 Corintios 11:25.

a₂cuë₃. Ia₁ quian'₅₄ 'mú₃ quió'₅ Cristo, ca₂lón₂ dsa₂ i₂ca₂'náu₂ dso₄ lia'₂ con'₂ jme₁li'₅₄ gué₄ jág₁ le₂uig₅₄.

¹⁶ Jui₁lia'₂ ja₁ron₅ jág₁ a₂ma₂quiog₂ dsa₂ né'₃ gué₄ a₂jóin₂, tion₅₄ 'nió'₅ con₂ dsa₂ jág₁ dsau₅ chi₂ju'a'₂ ma₂jon₅, bá₄ dsa₂ i₂ca₂jmo₃, ia₁jaun₂ bá₄ lé₂ le₃ti₃ jág₁ a₂ca₂quiog₂ jaun₂. ¹⁷ Jaun₂ lë₃, tsá₃ ta₁ tí₄ jág₁ le₂jaun₂ tē₁lia'₂ në₅ bá₄ chan₂ dsa₂ i₂ca₂jmo₃; jñia'₅₄ lia'₂ jë₁ma₂ca₂join₃ bá₄ qui'₅ ta₁. ¹⁸ 'Uig₅₄ jaun₂, jág₁ a₂jme₁li'₅₄ né₃, tsá₃ ca₂qui'₃ ta₁ jua'₅₄ tsá₃ ca₂tang₂ jmi₂.

¹⁹ Ia₁ cang₂ jme₁ma₂ca₂'é₂ Moisés ca₂le₃jé₃ jág₁ quió'₅ 'Éi'₃ Juá'₅ ca₂'é'₃ dsa₂ juig₂, jaun₂ gué₄ ca₂can₃ ni₁jñi₂ guéin₂ quió'₅ já'₂ cha'₂, quian'₅₄ caun₂ ni₁gu'₂ ni₁'ma₂ hisopo, jaun₂ ca₂jme₃lé'₃ quian'₅₄ jmi₄ guein₂ ca₁ju₅ quian'₅₄ jmi₄ chein₄ lau₂ a₂rë₂cón₅ quian'₅₄ jmag₂, † jaun₂ gué₄ ca₂séi₂ lia'₂ ne₄ si₂ a₂rë₂bin₅ ja₁le₁ton₅ 'éi'₃, lia'₂ ne₄ quió'₅ le₃jín₃ dsa₂ në₃. ²⁰ Jaun₂ gué₄ ca₂tsí'₃ dsa₂ juig₂: "A₂la₂ bá₄ jmi₂ quió'₅ jág₁ a₂ma₂li'₅₄ quian'₅₄ Diú₄, lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ a₂ma₂jmo₃ Diú₄ quián'₂ 'nia'₂."‡ ²¹ Ján₃ bá₄ ca₂séi₂ Moisés quian'₅₄ jmi₂ jaun₂, guá'₅ tabernáculo quian'₅₄ le₃jé₃ gué₄ a₂jmó'₂ dsa₂ ta₁ guá'₅. ²² Dsón'₂ bá₄ jaun₂, con'₂ lë₅ ta₁ qui'₅ Si₂ 'Éi'₃, mei'₂ tsá₃ le₃jé₃ bá₄ 'nió'₅ qui₂le₃chí₂ quian'₅₄ jmi₂. Jaun₂ tsá₃ o₂'én₂ dso₄ cha₂ jua'₅₄ tsá₃ qui₂i₂'o₅₄ jmi₂.

Jmi₂ a₂ca₂jén'₃ Cristo bá₄ jniá'₂ dsáu₁ dsa₂

²³ Jaun₂ lë₃, tion₅₄ bá₄ qui₂le₃chí₂ le₂në₅ quian'₅₄ jmi₄ já'₂ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂ a₂qui₂rë₂'uïn₄ ju₁lia'₂ quió'₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. La₁ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ a₂cha₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ në₃, tion₅₄ 'nió'₅ séi₂ quian'₅₄ jmi₂ a₂dse₃ gué₄ con'₂ gué₄ a₂jaun₂. ²⁴ Ia₁ on₃ja₁'54 a₂ca₂'í₃ Cristo dsi₂néi₂ ja₁jñiá₅ jaun₂ a₂rë₂lag₄ quian'₅₄ gu₂-tag₄ dsa₂ mi₂güíg₃, a₂rë₂'uïn₄ quió'₅ ja₁jñiá₅ 'ñiog₅ dsón'₂, la₁ të₂le₃ co₂dsau₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ 'ñiog₅ dsón'₂ bá₄ ca₂'í₃, ja₁qui₂jme₂jñiai₂₃ jmag₄ rë₂në₃ ne₄ Diú₄ o₄quián₂ jniog₄. ²⁵ Tsá₃ jaun₂ qui₂ca₂'í₃ i₂gú'₃ jua'₅₄ qui₂ca₂jén'₂ 'ñiog₅ jui₁lia'₂ dsi₂'í₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ ja₁jñiá₅ gué₄ lia'₂ caun₂ ñi₂ a₂qui₂dsi₂jen₅₄ jmi₄ i₂sián'₂. ²⁶ Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ le₂jaun₂ në₃, tion₅₄ bá₄ jme₁'nió'₅ jjoín₂ 'lióng₂ ráun₂ ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃. La₁ia₁ le₂la₂ bá₄ lë₅ jui₁lia'₂ rë₂në₃, a₂jé₂ma₂ca₂dsin₃ jmag₄, ca₂jme₃jñia₂ Cristo co₂ráun₂ tan₅₄ bá₄ ia₁jaun₂ lë₂le₃jñiá₂ dsáu₁ dsa₂ të₂le₃ quian'₅₄ a₂ca₂jén'₂ 'ñiog₅. ²⁷ Jaun₂ jui₁lia'₂ co₂ráun₂ bá₄ ca₂tín₂ dsa₂ mi₂güíg₃ dsi₂ín₃, jaun₂ cang₂ jaun₂ jiá₃ jmag₄ jë₁të₃dsi₅₄ 'éi'₃, ²⁸ ján₃ bá₄ le₂jaun₂, co₂ráun₂ tan₅₄ bá₄ ca₂jon₃ Cristo ia₁jaun₂ qui₃cán₂ dsáu₁ dsa₂ mi₂güíg₃. Cang₂ gué₄ jaun₂ jme₃jñiai₂₃ jë₁ca₂té₂ táng₃, la₁ on₃ja₁'54 'uig₅₄ dsáu₁ dsa₂, a₂ja₃lio₅₄ jui₁lia'₂ i₂qui₂le₁ñiog₅ bá₄.

10

¹ Ia₁ Si₂ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés në₃, co₂'nió'₄ caun₂ 'en'₂ quió'₅ a₂dse₃ a₂ja₃lé₂, on₃ja₁'54 rë₂'a₂ lia'₂ lë₅ dsón'₂. 'Uig₅₄ jaun₂, lia'₂ o₁líg₂ jmag₄ tsá₃ tió'₅ 'Éi'₃ jaun₂ jua'₅₄ a₂jme₃'ñiai₂₃ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ja₂quián₃ ja₁con₂ Diú₄ të₂le₃ quian'₅₄ a₂caun₂ qui₂jén'₃ jmi₄ já'₂ le₂jaun₂, lia'₂ 'í₂ ñi₂.

² Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ tió'₅ le₂jaun₂, ¿tsa₁ jme₁ma₂'ná₃ a₂jén'₃ dsa₂ já'₂ ne₄ Diú₄, lín₂'nia'₂? Ia₁ tsá₃ ma₃'e₂ qui₂dsi₂jñi₅ dsí₅ dsa₂ dsáu₁ i₂jme₂ti₃ le₂jaun₂ jë₁ma₂ca₂rín₂ jme₂dsí₂ quió'₅.

³ Të₂le₃ qui₂dsau₂ dsí₅ bá₄ dsa₂ lia'₂ 'í₂ ñi₂ a₂jéin'₂ já'₂ a₂qui₂rë₂cáin'₄ dso₄, ⁴ ia₁ tsá₃ lë₂ jñiá₂ dsáu₁ dsa₂ jui₁lia'₂ jmi₄ ca₂ju₅ quian'₅₄ jmag₄ chein₄ lau₂.

⁵ 'Uig₅₄ jaun₂, lia'₂ con'₂ jme₁ca₂'í₃ Cristo mi₂güíg₃, ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ Diú₄:

Tsá₃ 'niog₂ a₂qui₃jén'₂ dsa₂ já'₂ ne₅₄,

on₃ gué₂ 'niog₂ 'e₂ jme₁cué'₅ dsa₂ 'ne₂.

La₁ ca₂jmo₅₄ co₂jñia₅₄ quió₃

caun₂ ñi₄ dsa₂ mi₂güíg₃.

⁶ Tsá₃ ca₂té₂ 'au'₂ a₂qui₂dsín₂ dsa₂ já'₂,

on₃ gué₄ ca₂té₂ 'au'₂ 'e₂ a₂qui₂ca₂cué'₃ dsa₂ 'ne₂

† 9:19 'Nio'₂ ja₁ton₅ Juan 19:34. ‡ 9:20 Éxodo 24:8.

0₄quió' ₄dsáu₁ dsa₂.

⁷ Uig₅₄ jaun₂ ca₂juá' ₃:

“Jag₄, la₂ guio₃, jmo₅₄ a₂'ñio₂ 'au'₂ 'ne₂,
Diú₄ quiáng₃,
juí₁lia₂ chi₁ton₅ ne₄ si₂ a₂rë₂bín₅,
a₂'ag₂₃ jniá₂.”*

⁸ Le₂'uig₅₄, juá': “Tsá₃ 'nio₃ Diú₄ on₃ guë'₂ të₅ dsí₅ a₂qui₃jén'₂ dsa₂ já'₂ ne₅₄, on₃ guë'₂ juí₁lia₂ a₂jme₁cué'₅ dsa₂ Diú₄ o₄quió' ₄ dsáu₁ dsa₂”, (o₁jñia'₅₄ jén'₃ dsa₂ lia'₂ con'₂ qui'₅ 'Éi'₃ a₂'nió'₅ jmo₃ dsa₂).

⁹ Jaun₂ në₃, cang₂ guë₄ jaun₂, juá': “La₂ guio₃ jmo₅₄ a₂'ñio₂ 'au'₂ 'ne₂, Diú₄ quiáng₃.” Co₂'nió'₄ a₂juá'₂ ca₂dsia₃ cau₅ a₂le₂'uig₅₄ jaun₂, ia₁jaun₂ ca₂chi'₃ jág₁ jé₁ca₂té₂ táng₃.

¹⁰ Uig₅₄ ia₁ a₂ca₂jmo₃ Jesucristo a₂'ñio₂ dsí₅ Diú₄ jaun₂, ma₂ca₂rë₃jñiò₄ jniog₄ jme₁ca₂jén'₃ ni₁ñi₁₂ 'ñiog₅ co₂ráun₂ tan₅₄. ¹¹ Caun₂ tión₂ bá₄ jme₂dsa₂ lia'₂ í₁ jmig₄ a₂qui₂jmo₂₃ ta₁ a₂lin₅, lia'₂ ma₂jmo₂₃ jaun₂ bá₄ a₂qui₂jén'₂ já'₂ 'lióng₂ ráun₂, ton'₂ tsá₃ tió'₅ guë'₂ 'ein₂ dsáu₁ dsa₂.

¹² La₁ Jesucristo në₃, jme₁ma₂ca₂jén'₂ 'ñiog₅ co₂ráun₂ tan₅₄ jaun₂ o₄quió' ₄ dsáu₁ dsa₂, jaun₂ guë₄ ca₂guá₂ të₂le₃ gu₂ ne₁ Diú₄.

¹³ Ja₁jaun₂ guá₅ chi₁jñia₂₃ ca₂lia'₂ ca₂jmo₃ Diú₄ co₂'nió'₄ caun₂ ja₁chi'₃ tag₅₄ quian'₅₄ quió'₅ dsa₂ i₂'iog₅₄ quió'₅.

¹⁴ Ia₁ të₂le₃ quian'₅₄ a₂ca₂jén'₂ co₂ráun₂ jaun₂, ca₂rë₃'ñia₅ co₂tan₅₄ dsa₂ i₂lë₅ í₁ quiáin₅.

¹⁵ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jáng₅ jág₁ dsau₅ Jme₂dsí₂ Jñiò₅. Ca₂juá'₂ le₂'uig₅₄:

¹⁶ Jág₁ a₂jmo₅₄ jniá₂ a₂li'₅₄ quian'₅₄ dsa₂ 'éi₂

cang₂ jmig₄ jaun₂,

lé₂ le₂la₂, juá'₂ Te₁gui'₅₄.

Co₅₄ jniá₂ 'éi'₃ quió'₃ të₂dsí₅ dsa₂ 'éi₂.

Ján₃ bá₄ taun₅₄ jniá₂ ja₁'i₄ dsi₅₄ táng₃.†

¹⁷ Cang₂ guë₄ jaun₂ juá'₂ táng₃:

Lia'₂ o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ ma₃dsiog'₂ dsi₃ jniá₂

dso₄ a₂jme₁rë₂cáin'₄,

on₃ guë'₂ 'e₂ a₂'lig'₅₄ a₂ma₂jmo₃.‡

¹⁸ Jaun₂ në₃, chi₂jua'₂ ma₂ca₂'en₃ dsáu₁ dsa₂, jaun₂ tsá₃ ma₂'e₂ 'nió'₅ jén'₃ guë₄ dsa₂ o₄quió' ₄ dsáu₁.

Ma₃ jme₁quián₄ jniog₄ ja₁con₂ Diú₄

¹⁹ Jaun₂ lë₃, rìn'₅₄ jniog₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂ma₂lé₂ dsi₁tió'₄ jniog₄ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₅ ca₂të₂ ja₁jñiò₅ lin₃ guë₄ të₂le₃ quian'₅₄ jmi₄ Jesucristo, ²⁰ të₂le₃ quian'₅₄ jui₅ 'mí₂ jén'₃ a₂ca₂niá₃ 'éi₂ në₂jag₄ bá₄ të₂le₃ quian'₅₄ 'mí₂ cortina, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ të₂le₃ quian'₅₄ ní₁ñi₁₂ 'ñiog₅, ²¹ ján₃ bá₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂chan₂ jme₂dsa₂ dsen₅₄ juín'₂ quián₂ jniog₄ i₂niog₅ gu₂ dsa₂ quián₅ Diú₄, ²² 'uig₅₄ jaun₂ në₃, ma₃ jme₁quián₄ jniog₄ ja₁con₂ Diú₄ ca₂le₃jé₃ dsi₅ jniog₄, caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₅ a₂'éin₂, a₂tsá₃ ma₃'e₂ qui₂dsí₂jñi₅ dsi₅ jniog₄, në₂jag₄ bá₄ a₂ma₂qui₂le₁chi₄ a₂ma₂qui₂le₁séi₂ dsi₅ jniog₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ co₂'nió'₄ a₂ma₂ca₂rìn'₂ ní₁ñi₁ jniog₄ quian'₅₄ jmig₂ le₁jé₃.

²³ Jui₁náu₂ jniog₄ tiá₂ a₂'éin₂, tsá₃ jui₁'éi₂ jniog₄ caun₂-tin₃ dsi₅ jui₁lia'₂ jág₁ a₂'in₂ dsi₅. Ia₁ i₂rë₂ti'₅₄ bá₄ Diú₄ i₂ma₂cué₃ jág₁ quió'₅.

²⁴ Ján₃ bá₄ juí₁'niog'₅₄ jniog₄ dsi₅ a₂ lia'₂ tion'₅₄ jniog₄ jág₁ rìn'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂ a₂jme₁'nio₃ jniog₄ dsa₂, a₂jmó₁ jniog₄ a₂ds₃.

²⁵ Tsá₃ jui₁tí₄ jniog₄ a₂ñag'₂ jniog₄ co₂lë₅, jui₁lia'₂ ma₂tin₂ i₂lin₅₄, të₂le₃ 'nió'₅ cuë'₅₄ jniog₄ bí₂ rìn'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂, të₂le₃ lë₅ guë₄ ia₁ ma₂léi₄ a₂ma₂ja₂quián₃ jmig₄ jaun₂.

²⁶ Ia₁ në₁jua'₂ a₂ta₁ dsi₅ jniog₄ caun₂ qui₂'niog₂ dso₄ të₃ ma₂ne₅₄ jág₁ dsau₅, jaun₂ tsá₃ ma₂'e₂ cha₂ guë₄ jua'₅₄ lé₂ le₃jen'₄ jniog₄ o₄quió' ₄ dsáu₁.

* ^{10:7} Salmo 40:6-8. † ^{10:16} Jeremías 31:33. ‡ ^{10:17} Jeremías 31:34.

²⁷ Jnja'₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ 'ei₅ gué₄ a₂jnjia₅ jniog₄ a₂'ei₅ gau₂ jë₁qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'₃, jui₁lia'₂ jë₁cau₂ si₂ a₂quión₃ i₂'iog₅₄ quió'₅ Diú₄.

²⁸ Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ dsáu₅ dsí₅ 'Éi'₃ quió'₅ Moisés, tion₅₄ bá₄ jóin₂ tsá₃ o₂'én₂ dso₄ cha₂ quió'₅, 'uig₅₄ jág₁ dsau₅ a₂jáng'₅ on₃-ún₂.§

²⁹ Jaun₂ në₃, ¿'e₂ gué₄ uig₅ ca₂tín₂, líñ₂ 'nia'₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂qui₂tsón₁ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ ji'₅₄ jmi₄ 'éi₂ a₂ca₂lí₃ jág₁ a₂con₂ ca₂chein₃ 'éi₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂të₂'on₂ Jme₂dsi₂ quián₅ Diú₄ i₂'ua₁ dsí₅?

³⁰ Ma₂ne₄ bá₄ jniog₄ a₂ca₂juá'₂ Te₁gui'₅₄: "Jniá₂ bá₄ ca₂tíng₂ 'é₄ uig₅ dsa₂; ján₃ bá₄ jniá₂ qui₄."^{*} Con₂ siá'₂ ca₂juá'₂: "Qui₃dsi₅ Te₁gui'₅₄ 'éi'₃ ja₁con₂ dsa₂ juig₂ quiáin₅."[†]

³¹ |A₂gau₂ bá₄ jaun₂ a₂tián'₃ dsa₂ o₄gú₃ Diú₄ jén'₃!

³² La₁ dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄ jmig₄ le₂jníá₅, lia'₂ con₂ le₂'uig₅₄ jme₁ca₂rë₃ñí₂ 'au'₂ 'nia'₂, ján₃ bá₄ 'a₂lia'₂ juin₂ 'au'₂ 'nia'₂ ca₂tiang₃ ca₂gueng₅₄ m₁'₅₄ o₂i₁ dsí₅ quian₅₄ uig₅ a₂ca₂ñí₂.

³³ I₂lin₅₄ 'nia'₂ qui₂ca₂jnáu'₂ dsa₂ jág₁ qui₂ca₂jmog₂ të₃jin₄ dsa₂ juig₂. I₂lin₅₄ gué₂ ca₂jme₃quiong₅₄ ca₂jme₃quiain₅₄ dsa₂ i₂qui₂ca₂ñág₃ uig₅ le₂në₅.

³⁴ 'Nia'₂ në₃ ca₂dsia'₅₄ ñéi₂ 'au'₂ i₂jme₁tion₅₄ né'₃ 'má₃. Ján₃ bá₄ ca₂jmo'₅₄ 'nia'₂ 'io'₂ ca₂tiang₃ lia'₂ con₂ jme₁qui₂ca₂jníá'₂ dsa₂ le₃jé₃ 'e₂ a₂jme₁cha₂ quián₂ 'nia'₂. Ia₁ ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂ a₂cha₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ caun₂ a₂dse₃ gué₄ a₂jiog₅ co₂tan₅₄ a₂ca₂tíng₂.

³⁵ Jaun₂ lë₃, tsá₃ lë₁dsia₂ cau₅ a₂caun₂ 'ei₅ 'au'₂, ia₁ 'ñio₅ lin₃ bá₄ quen₅ a₂quí₃ Diú₄ 'lia'₅₄ a₂'éng'₂.

³⁶ Ia₁ 'nió'₅ quián₂ 'nia'₂ a₂jmó'₂ tió'₃ 'au'₂, ia₁jaun₂ lé₂ le₃jmó'₂ 'nia'₂ a₂'ñio₂ dsí₅ Diú₄, ia₁jaun₂ guéi'₁ 'nia'₂ a₂ma₂ca₂juá'₂ 'éi₂ cuë₃.

³⁷ Ia₁ ñi'₅₄ ta₁, 'ñio₅ ñi'₅₄ ta₁:

Jiá₃ i₂ma₂lë₅ jág₁ jiá₃,

tsá₃ le₃'iin₅₄.

³⁸ La₁ dsa₂ i₂ñi₅ jui₅ co₂rë₂ ia₁ a₂'éin₂,

'éi₂ bá₄ le₃chan₂.†

Jaun₂ në₁ja₂ dsí₂lein₃ le₃ca'₃,

tsá₃ dse₃ 'ag₃ dsí₃ jniá₂ quian₅₄ 'éi₂.§

³⁹ La₁ jniog₄ në₃, tsá₃ tióng₂ quian₅₄ dsa₂ i₂dsí₂len₃ le₃ca'₃ i₂qui₂dsí₂'én₂ quió'₅. Le₃jaun₂ bá₄ tióng₂ jniog₄ le₃quió'₅ dsa₂ i₂'én₂, jaun₂ le₂në₅ bá₄ tñ₄ jme₂dsí₂ quián₂.

11

Jui₁lia'₂ a₂'én₂ dsa₂

¹ Në₃ në₃, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂'én₂ në₃, caun₂ bá₄ 'ei₅ dsí₅ a₂gue₃ a₂jaun₂ a₂'ín₂ dsí₅; ján₃ bá₄ jáng'₅ léi₄ a₂'éin₂, a₂cha₂ të₃dsón₂' jui₁lia'₂ a₂tsá₃ jniá₂.

² Ia₁ le₂në₅ bá₄ ca₂rë₃'én₂ dsa₂ can'₅₄ ma₂líg₂, jaun₂ ca₂'ag₃ dse₃ Diú₄.

³ Të₂le₃ a₂'éin₂ bá₄ jniog₄, ñág'₂ jniog₄ a₂ca₂jmo₃ Diú₄ bá₄ mi₂güíg₃ të₂le₃ quian₅₄ jág₁ quió'₅. Jaun₂ lë₃, jui₁lia'₂ a₂jníá₂ rë₂në₃ ca₂lë₃ të₂le₃ quian₅₄ a₂tsá₃ jme₁rë₂jníá₂.

Të₂le₃ a₂'én₂ dsa₂

⁴ Të₂le₃ a₂'én₂ bá₄ Abel,* ca₂jén'₃ ne₄ Diú₄ caun₂ a₂dse₃ gué₄ con₂ gué₄ a₂ca₂jén'₃ Caín riñ₅₄. 'Uig₅₄ jaun₂ ca₂'ag₃ dse₃ Diú₄ co₂'nió'₄ dsa₂ dsen₃, lia'₂ con₂ jme₁ca₂gue₃ a₂ca₂jén'₃ jaun₂. Jaun₂ në₃, o₁jñia'₅₄ gué₄ ma₂rë₂jon₅₄ Abel, në₂jag₄ bá₄ a₂caun₂ jáng'₅ jág₁ dsau₅ rë₂në₃, ia₁ a₂ca₂rë₃'éin₂.

§ **10:28** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Números 35:30; Deuteronomio 17:6. * **10:30** Deuteronomio 32:35. † **10:30** Deuteronomio 32:36; Salmo 135:14. ‡ **10:38** o₃, "La₁ të₂le₃ quian₅₄ a₂'én₂ bá₄ dsa₂ le₃chain₂, jág₂ Diú₄ në₂jag₄ bá₄ dsa₂ dsen₃."

§ **10:38** Habacuc 2:3-4. * **11:4** Abel: 'Nio'₂ ja₁ton₅ Génesis 4:4.

⁵ Të₂le₃ a₂'én₂ bá₄ Enoc,† ca₂njái'₃ mi₂güíg₃ caun₂ tē₃ tsá₃ ca₂join₃, tsá₃ ma₂'ein₂ ca₂dsáu'₂ quió'₅, ia₁ Diú₄ bá₄ i₂ca₂tág₃ quió'₅. Ne₄ si₂ juá'₂ a₂ca₂'ag₃ dse₃ Diú₄ né'₃ gué₄ a₂tē₂, ia₁ lia'₂ con₂ jme₁chain₂ ca₂jmo₃ a₂ca₂tē₂ dsí₅ Diú₄.

⁶ La₁ia₁ lia'₂ o₁líg'₂ jmi₄ tsá₃ lé₂ le₃jmo₃ dsa₂ a₂jme₂'ñio₂ dsí₅ Diú₄ në₁jua'₂ tsá₃ 'éin₂, ia₁ juí₁lia'₂ dsa₂ i₂'nio₃ jme₃quián₃ ja₁con₂ Diú₄, tion₅₄ 'nió'₅ le₃'éin₂ de'₂ a₂chan₂ Diú₄, ján₃ bá₄ 'nió'₅ le₃'éin₂ a₂quió'₅ Diú₄ 'lian'₅₄ juí₁lia'₂ i₂'nau'₂ a₂dsen₅₄ dsí₅.

⁷ Të₂le₃ a₂'én₂ bá₄ Noé,‡ lia'₂ con₂ jme₁ca₂jmo₃ Diú₄ jág₁ 'e₂ niog₅ lé₂, juí₁lia'₂ a₂tsá₃ jniá₂ gué₄, ca₂tón'₃ bá₄ juí₅ a₂ca₂juá'₂ Diú₄, ca₂jmo₃ bá₄ ni₁barco ja₁lioín₃ le₂jiog₅ dsa₂ dsi₂néi₂ quiáin₅ në₃. Jaun₂ le₂në₅ në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂qui₃dsí₂₃ 'éi'₃ ja₁con₂ dsa₂ mi₂güíg₃, jaun₂ le₂në₅ bá₄ ca₂tíin₂ a₂lio₂ Diú₄ co₂'nió'₄ dsa₂ dsen₃, tē₂le₃ a₂'én₂ bá₄ ján₃.

⁸ Të₂le₃ a₂'én₂ Abraham,§ lia'₂ con₂ jme₁ca₂tē₃ Diú₄, ca₂nág₂ bá₄. Ca₂o₃'íin₃ ca₂'í₃ juí₅ a₂dsó₃ ja₁juá'₂ Diú₄ cuë₃ caun₂ 'uë₃ a₂ca₂tíin₂ lé₂ quió'₅. Ca₂o₃'íin₃ 'uë₃ go₅₄ tē₃ tsá₃ ñj₅ a₂já'₄ ñjó₃.

⁹ 'Uig₅₄ ia₁ a₂jme₁'éin₂, ca₂guá₂ gua'₅₄ 'uë₃ a₂ca₂juá'₂ Diú₄ cuë₃, co₂'nió'₄ a₂líin₅ dsi₂nau₂ jë₄ 'uë₃ siá'₂. Ca₂guá₂ tsí₁'né₅ a₂lé₅ quian'₅₄ tsí₁'mi'₂; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jmo₃ Isaac quiaín'₅₄ Jacob në₃, ia₁ ján₃ bá₄ ca₂tíin₂ le₂jiog₅ quian'₅₄ 'éi₂ a₂jme₁ca₂juá'₂ Diú₄ cuë₃.

¹⁰ Ia₁ jme₁chi₁jnia₅ Abraham juig₂ ciudad jaun₂ a₂chí'₅ tiá₂, 'uig₅₄ ia₁ Diú₄ bá₄ i₂ca₂'náu'₃ dsí₅ jmo₃, ján₃ bá₄ i₂ca₂jmog'₃.

¹¹ Ján₃ bá₄ tē₂le₃ a₂'én₂ 'ñiog₅ Sara,* tē₃ ma₂guein₂ a₂le₃chan₂ guein₂ quiáin₅, ca₂gue₃ bá₄ juí₅bí₂ a₂léin₂ chog₅₄ guein₂ ia₁ líin₂ i₂rë₂ti'₅₄ bá₄ Diú₄ i₂ma₂cuë₃ jág₁ quió'₅.

¹² Jaun₂ në₃ Abraham, o₁jnia'₅₄ a₂ma₂i₁jóiin₂, ca₂rë₃chán₃ bá₄ gué₄ tsí₁jon₂ i₂juíin₅ gué₄ líin₃ juí₁lia'₂ nei₅ a₂jniá₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃, juí₁lia'₂ mi₂tsag₄ a₂cha₂ chei'₅₄ jmi₁ñjí'₄ a₂tsá₃ lé₂ le₃'í₃ dsa₂.

¹³ Ca₂dsan₃ bá₄ le₃jíin₃ 'éi₂ tē₃ tsá₃ ca₂gue₃ juí₁lia'₂ a₂jme₁ca₂juá'₂ Diú₄ cuë₃. La₁ia₁ jme₁'éin₂ bá₄, jaun₂ në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jág₃ tē₂ uíng₂ a₂jaun₂ a₂'éin₂, tē₅ bá₄ dsí₅ a₂ca₂jág₃. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ ca₂jmo₃ jág₁ a₂líin₅ dsi₂nau₂ i₂con₂ ca₂ñj₅ mi₂güíg₃ la₂.

¹⁴ Jaun₂ juí₁lia'₂ i₂dsia₅ jág₁ le₂në₅, jáng'₅ léi₄ a₂i₂nioi₅₄ bá₄ gué₄ a₂qui₂'no'₂ caun₂ juig₂ jë₁tiaín₃.

¹⁵ Jua'₅₄ mei'₂ gué₃ caun₂ qui₂dsau'₂ bá₄ gué₄ dsí₅ gua'₅₄ 'uë₃ ja₁ca₂'u₁in₂, jme₁lé₂ bá₄ jme₁dsí₂lein₃ táng₃ ja₁jaun₂.

¹⁶ La₁ tē₂le₃ jme₁'íin₂ dsí₅ caun₂ 'uë₃ a₂dse₃ gué₄, co₂'nió'₄ a₂'ë₂₃ 'uë₃ a₂cha₂ guei'₅₄ i₂juíg₃. 'Uig₅₄ jaun₂ tsá₃ o₂gui'₃ cán₂ Diú₄ a₂quiong₅ dsa₂ Diú₄ quián₅ dsa₂ 'éi₂, ia₁ ma₂ca₂jmo₃ co₂jnia₅₄ caun₂ juig₂ ciudad quió'₅ 'éi₂.

¹⁷ Të₂le₃ a₂'én₂ bá₄ Abraham, lia'₂ con₂ jme₁ca₂caun₃ Diú₄ táu₂, ca₂jéin'₂ bá₄ Isaac† quiáin₅, ne₄ Diú₄. Jme₁ma₂chéin'₅ co₂jnia₅₄ a₂jme₁jñi'₃ ja₁jñi'₅₄ i₂jan₂ tan₅₄ quiáin₅, ¹⁸ o₁jnia'₅₄ jme₁ca₂juá'₂ Diú₄ cuag₃ a₂ca₂juá'₂: "Të₂le₃ quian'₅₄ Isaac le₃chan₂ tsí₁jon₂ quiáng'₂,"‡

¹⁹ Ca₂i₃jiog₅ dsí₅ Abraham, a₂'io₅ Diú₄ juí₅bí₂ a₂jme₃jein'₅₄ le₂jiog₅ jíin₄ 'lag₄. Jaun₂ dsón'₂ bá₄ ca₂guéin'₂ táng₃ ja₁jñi'₅₄, në₂jag₄ bá₄ a₂ca₂jein'₅₄ táng₃ jíin₄ 'lag₄.

²⁰ Të₂le₃ a₂'én₂ Isaac, ca₂jme₃gu'₅₄ quió'₅ Jacob quiain'₅₄ Esaú, ca₂cuë₃ jág₁ quió'₅ a₂cuë₃ Diú₄ a₂dse₃ tē₂le₃ ne₄ juí₅ jmi₄ a₂le₃chain₂.§

²¹ Ján₃ bá₄ tē₂le₃ a₂'én₂ Jacob, * jme₁ma₂ja₂quián₃ jóin₂, ca₂jme₃gu'₅₄ quió'₅ le₂jan₂ le₂jan₂ chi'₂ ja₁jñi'₅₄ José. Jaun₂ ca₂jme₃juíin₂ Diú₄, a₂chéin'₅ rë₂dsíin₂ ne₄ 'ma₂'í₅₄ quió'₅.

† 11:5 Enoc: 'Nio'₂ ja₁ton₅ Génesis 5:18-24. ‡ 11:7 Noé: 'Í₂ Génesis 6 - 9. § 11:8 Abraham: 'Í₂ Génesis 12 - 25.

* 11:11 Sara: 'Í₂ Génesis 18:1-15; 21:1-7. † 11:17 Isaac: 'Í₂ Génesis 21 - 22. ‡ 11:18 Génesis 21:12. § 11:20 'Í₂ Génesis 27. * 11:21 Jacob: 'Í₂ Génesis 48.

22 Të₂le₃ a₂'én₂ José,[†] lia'₂ con₂ jme₁ma₂ja₂quián₃ jóin₂, ca₂juá'₂ ca₂'in₃ dsa₂ juig₂ Israelitas a₂uín₃ cang₂ gué₄ jaun₂ 'uë₃ Egipto, jaun₂ ca₂quiog₂ 'éi'₃ 'e₂ 'nió'₅ jmo₃ dsa₂ quian'₅₄ ni₁mu₁₂.

23 Të₂le₃ a₂'én₂ bá₄ chog₅₄-jmei₂ Moisés, jme₁ca₂rë₃chán₃ 'éi₂, ca₂'mog₃ con₂ 'nì₅ tsí₂. Ia₁ ca₂jág₃ a₂'ñio'₂ guein₂ 'éi₂, tsá₃ jua'₅₄ ca₂ja₃gó'₃ 'a₂ lia'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ rag₅₄ a₂jñag₃ quió'₅.[‡]

24 Të₂le₃ a₂'én₂ bá₄ Moisés,[§] lia'₂ con₂ jme₁ma₂'in₅ dsa₂ ma₂juin₂, tsá₃ ca₂gue₃ quiong₃ dsa₂ ja₁ñi'₅₄ quián₅ ja₁míg₄ rag₅₄ quián₅ Egipto.

25 Co₂nei'₅₄ gué₄ ca₂'náu'₃ dsí₅ ñág₃ uig₅ quiain'₅₄ dsa₂ juig₂ quián₅ Diú₄, con₂ gué₄ a₂le₃chain₂ o₂'ñío₃ dsí₅ ca₂tiá₂ a₂'no₃ dso₄.

26 'Nio₅ gué₄ quen₅, líin₂, a₂ñág₃ uig₅ a₂të₃'o'₂ dsa₂, lia'₂ te₃'on'₂ I₂rë₂'in₁ quián₅ Diú₄, con₂ gué₄ quen₅ ca₂le₃jé₃ cu₄nióg₄ a₂rë₂'ma₄ 'uë₃ Egipto. Ia₁ 'liain'₅₄ a₂cuë₃ Diú₄, co₂dsau₅ jaun₂ bá₄ ca₂jág₃.

27 Të₂le₃ a₂'én₂ Moisés, ca₂o₃'in₃ 'uë₃ Egipto,* tsá₃ ca₂rë₃gó'₅ a₂'ne₂ rag₅₄; ca₂nau₂ bá₄ tiá₂ në₂jag₄ bá₄ a₂jiin₂ Diú₄ i₂tsá₃ jniá₂.

28 Të₂le₃ a₂'én₂ Moisés, ca₂jmo₃ Jmig₄ Të₂'in₅₄,[†] ca₂tsáng₂ jmi₂ o₄'né₄ në₃, ia₁jaun₂ i₂niog₅ ne₄ jme₃dsiain₂₃ jui₁lia'₂ chi'₂ dsa₂ ñe'₂ i₂le₂ne₁ quián₅ dsa₂, tsá₃ téin₂ gu₂-tag₅₄ chi'₂ i₂le₂ne₁ quián₅ dsa₂ juig₂ Israel.

29 Të₂le₃ a₂'én₂ dsa₂ juig₂, ca₂ñíi₃ Jmi₁ñí'₄ Guéin₂,[‡] ne₄ 'uë₃ quein₂. La₁ lia'₂ con₂ jme₁'nio₃ jmo₃ le₂jaun₂ dsa₂ juig₂ Egipto, ca₂dsain₃ bá₄, ca₂'in₃ jmig₂.

30 Të₂le₃ a₂'én₂ bá₄ dsa₂ israelitas, ca₂lia'₂ ca₂gon₃ ni₁'ia'₂ quió'₅ juig₂ Jericó,[§] jme₁ma₂ca₂lë₃ i₂nioi₅₄ guio₃ jmig₄ le₃lág₃ quió'₅.

31 Ján₃ bá₄ të₂le₃ a₂'én₂ 'io₅₄ Rahab,* i₂jme₁'nag₅ quió'₅ në₃, tsá₃ ca₂join₃ co₂lë₅ quiain'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ ca₂né'₂,[†] ia₁ ca₂guein₃ bá₄ rë₂ dsa₂ israelitas i₂jme₁i₂nio₄ tiog₅.

32 ¿'E₂ gué₄ juá'₄ jniá₂? Tsá₃ jé₄ jmig₄ jua'₅₄ juá'₄ jniá₂ a₂'íng₄ Gedeón,[‡] quián₅₄ Barac,[§] Sansón,* Jefté,[†] David,[‡] Samuel,[§] quián₅₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ në₃.

33 Të₂le₃ a₂'ein₂ bá₄ ján₃, ca₂lí'₃ juig₂ siá'₂ ja₁gon₂ rag₅₄, rë₂ bá₄ ca₂qui₃dsi₂₃ 'éi'₃ në₃, ján₃ bá₄ ca₂'ío'₃ a₂ca₂jme₃'o₅₄ Diú₄ con₂ lë₅ jág₁ a₂ca₂cuë₃ a₂jme₃'o₅₄. Ján₃ bá₄ le₂në₅ ca₂jnéi₃ i₂lin₅₄ 'o₄ dsí₂'ia'₂,³⁴ ca₂ei₃ si₂ cau₂ ca₂jo'₅₄, qui₂ca₂lón₂ i₂lin₅₄ a₂jme₁dsiáin₃ quián₅₄ 'o₄ ñi₁tág₂ në₃. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂quín₃ bí₂ dsa₂ 'uan₅₄ ca₂jme₃'uáin₃, ján₃ bá₄ ca₂rë₃béin₂ quíin₂ ja₁niog₅ 'nei₂, jaun₂ ca₂tió'₃ bá₄ jme₁ca₂quíin₂ quián₅₄ 'lióg₂ dsa₂ i₂'iog₅₄ quió'₅.³⁵ Ján₃ bá₄ le₂në₅ chan₂ dsa₂ mí₂ ca₂guein₃ táng₃ 'lag₄ quiáin₅ jme₁ca₂jein₅₄ táng₃. I₂sián₂'gué'₂ qui₂ca₂jmög₂ dsa₂, la₁tsá₃ ca₂gue₃ a₂lión₂, ia₁jaun₂ tiin₅₄ a₂jein₅₄ a₂le₃chain₂ gué₄ dse₃.³⁶ I₂sián₂'gué'₂ ca₂ñág₃ le₃jé₃ jág₁ qui₂ca₂jnáu'₂ dsa₂ qui₂ca₂bó₂ dsa₂; ca₂lia'₂ ca₂'nei'₂ dsa₂ quián₅₄ ñí₁ cadenas, ca₂to'₂ dsa₂ në'₃ 'má₃ në₃.³⁷ I₂lin₅₄ gué'₂ ca₂dsan₃ qui₂ca₂jnáu'₂ dsa₂ cang₄, i₂sián₂'në₃ ca₂ti₃ dsa₂ ca₂'nói₁ quián₅₄ ñí₁ chi₁jan₁,* ca₂jme₃dsiog₅ dsa₂ quián₅₄ ñi₁tág₂ në₃. Qui₂i₁nioi₁₂ i₁jnai₅₄ a₂la₂-ó₃ le₁qui₂ jmá'₃ ni₁lo₄ já₂ cha₂ quián₅₄ ni₁lo₄ chein₄ lau₂ në₃; të₂ñéi₂, tsá₃ dse₃ qui₂le₁ág₄ dsí₅, ján₃ bá₄ qui₂ca₂jmög₂ dsa₂.³⁸ Tsá₃ lé₂ le₃jua'₅₄ jua'₅₄ jme₁ca₂tín₂ dsa₂ mi₂güí₃ le₃chan₂ dsa₂ 'éi₂ quiong₅₄. Jme₁i₂nioi₅₄ 'uë₃ co₂'ñiog₅, le₂con₂ má'₂ në₃, né'₃ cang₄ të₂lau₂, né'₃ tau₂ a₂niog₅ né'₃ 'uë₃ në₃.

† **11:22** José: 'Nio'₂ ja₁ton₅ Génesis 50:24-26. ‡ **11:23** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 2:1-10. § **11:24** Moisés: 'Í₂ Éxodo 2 - 11. * **11:27** Noé: 'Í₂ Génesis 6 - 9. † **11:28** Egipto, Jmig₄ Të₂'in₅₄: 'Í₂ Éxodo 12 - 13. ‡ **11:29** Ján₃ bá₄ chei₂ "Jmi₁ñí'₄ 'Ma₂ta₅." § **11:30** Jericó: 'Í₂ Josué 6. * **11:31** Rahab: 'Í₂ Josué 2:1-21; 6:25; Mateo 1:5; Santiago 2:25. † **11:31** o₃, "dsa₂ i₂tsá₃ ca₂rë₃'én₂." ‡ **11:32** Gedeón: 'Í₂ Jueces 6 - 7. § **11:32** Barac: 'Í₂ Jueces 4 - 5. * **11:32** Sansón: 'Í₂ Jueces 13 - 16. † **11:32** Jefté: 'Í₂ Jueces 11 - 12. ‡ **11:32** David: 'Í₂ 1 Samuel 16 - 31 quián₅₄ 2 Samuel. § **11:32** Samuel: 'Í₂ 1 Samuel. * **11:37** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ ján₃; "ca₂can₃ dsa₂ tátu₂."

³⁹ Le₃jín₃ dsa₂ 'éi₂, ca₂'ag₃ Diú₄ dse₃ 'uig₅₄ ia₁a₂'éin₂, la₁ia₁ tsá₃ ca₂'ió'₃ a₂jme₁ca₂juá'₂ Diú₄ cuë₃. ⁴⁰ Jme₁ma₂i₃jiog₅ dsí₅ Diú₄ jmo₃ co₂jñia₅₄ caun₂ a₂dse₃ guë₄ quián₂jniog₄, ia₁jaun₂ tsá₃ le₃'ñia₅ dsa₂ 'éi₂ jua'₅₄ tsá₃ le₃'ñiai₂₃ co₂lë₅ quian'₅₄ jniog₄.

12

Jin₄jniog₄Jesús

¹ Jaun₂ lë₃, ia₁ ñí₄ lë₃ juin₅ dsa₂ qui₂le₁lio₃ jniog₄ i₂ma₂ca₂jme₃jnia₅ a₂'éin₂, jaun₂ dsiá₁ jniog₄ cau₅ ca₂le₃jé₃ lio₅₄ a₂jmo₅ jnág₅ quián₂, ján₃ bá₄ le₂në₅ jui₁lia₂' dso₄ a₂qui₂nió₅ jniog₄ në₃, jaun₂ dsau₅₄ jniog₄ ne₄ jui₅ a₂juin'₂ dsí₅, në₂jag₄ bá₄ a₂i₂nio₄ co₂chi'₅₄ a₂tián'₅ jág₁ rïn'₅₄.

² Jaun₂ në₃, né₄ jniog₄ Jesús, i₂ca₂niá₃ jui₅ a₂'éin₂ jniog₄, ján₃ bá₄ i₂jme₂'ñia₅ a₂'éin₂ jniog₄. Ca₂jmo₃ 'éi₂tió'₃ dsí₅ ne₄ cróg₄, tsá₃ ca₂tón'₃ jui₅ a₂o₂guí'₃ a₂ca₂can₃, ia₁ jme₁ma₂ñi₅ bá₄ a₂cán₂ o₂'ñiò₃ dsí₅ a₂'io'₂ jén'₅ cang₂ guë₄ jaun₂. Jaun₂ në₃, ca₂guá₂ të₂le₃ gu₂ ne₁ ne₄ta₁ quió'₅ Diú₄.

³ 'Nió'₂ 'nia'₂ 'au'₂ jaun₂, 'a₂ lia'₂ ca₂jmo₃ Jesús: ca₂jmo₃ tió'₃ dsí₅ mi'₅₄ a₂ca₂dsia₃ dsa₂ i₂qui₂rë₂cán'₄ dso₄, ja₁coin₂, ia₁ con'₂ tsá₃ ñó₅ në₁jua'₂ ca₂'ong'₃ 'nia'₂, ca₂lia'₂ ca₂'uáng'₂.

⁴ Ia₁ tsá₃ guë₄ 'ein₂ ma₂qui₂ca₂quín'₂ 'nia'₂ ca₂lia'₂ ca₂tang₂ jmi₂ 'an'₅₄ 'nia'₂ quian'₅₄ mi'₅₄ a₂jmo'₂ quian'₅₄ dsáu₁.

⁵ Jaun₂ ma₂ca₂'en₃ bá₄ 'au'₂ 'nia'₂ jág₁ a₂ma₂chi₂ca₂léi'₁ Diú₄ jui₁lia'₂ jan₂ chi'₂-guein₂ quiáin₅. Le₂la₂ jua'₂ ne₄ Si₂:

Tsá₃ lë₁o₁le₅₄, jón₃,

 jua'₅₄ tsá₃ ton'₅₄ 'ne₂ jui₅
jme₁chei'₅ Te₁gui'₅₄ caun₂ jui₅ dse₃,
 on₃ guë'₂ tsá₃ lë₁o₁ag₅₄ i₁tín₄ 'au'₂
 jme₁cuë₂₃ uig₅.

⁶ Ia₁ jme₂rë₃ Te₁gui'₅₄ jui₅
 quió'₅ jui₁lia'₂ i₂'nío₃,
ján₃ bá₄ cuë₂₃ uig₅ quió'₅ ca₂le₃jín₃ i₂guein₂₃
 jui₁lia'₂ jan₂ chi'₂-guein₂ quiáin₅.*

⁷ Tiang'₃ 'nia'₂ jmo₄ ca₂le₃jé₃ uig₅ a₂ñag'₅₄, ia₁ le₂jaun₂ jme₂tag₅ Diú₄ jme₂tiin₂₃ 'nia'₂ jui₁lia'₂ jan₂ chi'₂-guein₂ quiáin₅. ¿Ein₂ bá₄ ja₁ñi₅₄ chan₂ i₂tsá₃ jme₂tag₅ jmei₂?

⁸ Chei'₅ Diú₄ caun₂ jui₅ rë₂ chein'₂₃ ca₂le₃jín₃ chi'₂-guein₂ quiáin₅. Jaun₂ në₃, jua'₅₄ mei'₂ guë₃ Diú₄ tsá₃ chein'₂₃ 'nia'₂ caun₂ jui₅ dse₃, tsá₃ lé₂ le₃jua'₅₄ a₂lín'₅ 'nia'₂ chi'₂-guein₂ quiáin₅ të₃dsón'₂, jña₁'ñia₅₄ lia'₂ a₂jaun₂ bá₄ lín'₅ 'nia'₂ jui₁lia'₂ jan₂ chi'₂-guein₂ i₂lë₁ca₂rë₃chán₃.

⁹ Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ jniog₄ në₃, lia'₂ con'₂ jme₁lág₄ jniog₄ guein₂, jme₁të₂jí₂ chog₅₄-jmei₂ jniog₄ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃. Jaun₂ jme₁ jme₂gain₃ bá₄ jniog₄ në₃. ¿Tsa₁ dse₃ né₁ jniog₄ gau₂ ja₁con₂ Diú₄? Të₂le₃ 'ë₂ guë₄ 'nió'₅ jme₁gan₃ bá₄ jniog₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄ të₂le₃ quió'₅ jme₂dsí₂, ia₁jaun₂ le₂në₅ bá₄ le₃chong₂.

¹⁰ Jme₁ca₂cuë₃ ca₂tiá₂ uig₅ chog₅₄-jmei₂ jniog₄ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃, lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂i₃jiog₅ dsí₅ a₂dse₃. La₁ia₁ Diú₄ në₃ cuë₂₃ jniog₄ uig₅ a₂dse₃ quián₂ jniog₄ guio₅₄, ia₁jaun₂ quein'₅₄ jniog₄ a₂jñiò₅ a₂lín₅ 'éi₂.

¹¹ Dsón'₂ bá₄ jaun₂, lia'₂ i₁caun₂ uig₅ tsá₃ të₅ dsí₅ jniog₄, të₂le₃ 'ñio₅ uig₅ bá₄ lág₂ jniog₄. La₁ia₁ cang₂ guë₄ jaun₂, jui₁lia'₂ i₂rë₂tin₂ të₂le₃ quian'₅₄ uig₅ a₂ñág₅, në₂jag₄ bá₄ caun₂ ni₁'ma₂ a₂le₁'ág₄ mí₂ dse₃, léi₄ bá₄ rë₂jníá₂ të₂le₃ 'a₂ lia'₂ dse₃ chain₂ 'ei₅ tei₄ dsí₅.

A₂go'₂ a₂tí₁ dsa₂jág₁ quió'₅ Diú₄

¹² Uig₅₄ jaun₂ chog₅₄ 'nia'₂ táng₃ gog'₂ a₂qui₂le₁ta'₅₄, ján₃ bá₄ chí'₁ táng₃ 'nia'₂ tiá₂ mi₂jne'₅₄ a₂jlen₅.

* **12:6** Proverbios 3:11-12.

13 “Jmo₄ 'nia'₂ caun₂ jui₅ dsau₅ quió'₅ mi₂tag'₅₄ guiong'₅₄,”† ia₁jaun₂ tsá₃ 'e₂ qui₃nió₃ i₂sián'₂ jui₁lia'₂ i₂guian'₅₄, tē₂le₃ 'lón₂ bá₄.

14 Quen'₂ 'nia'₂ bí₂ a₂i₁nio'₄ 'nia'₂ 'ei₅ tei₄ quian'₅₄ ca₂le₃jín₃, a₂le₃chan'₂ 'nia'₂ jñiό₅ ně₃. Ia₁ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ tsá₃ lé₂ le₃jín₃ Te₁gui'₅₄ nē₂jua'₂ tsá₃ jñiό₅.

15 Quion₂ 'nia'₂ 'í₁ ia₁jaun₂ ca₂lia'₂ 'i₁jan₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ tiin₃ a₂jme₃gu'₅₄ Diú₄ a₂'ua₁ dsí₅, ia₁jaun₂ tsá₃ 'iá₃ jín'₄ 'nia'₂ co₂'nió'₄ caun₂ tsin₅ ni₁nau₂ dsi'₃ jmo₅ jan₂ i₂quian₅ o₂me'₅₄ dsi₅ jmo₅ dain₅₄ a₂rē₂'lin'₅₄ juin₅.

16 Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ 'nia'₂ i₃nio₄ lia'₂ con'₂ lě₅ mi₅ ni₁jí₁₂, on₃ guë'₂ i₃nioi₅₄ jua'₅₄ a₂tsá₃ tón'₂ jui₅ já₁ quió'₅ Diú₄. Le₂nē₅ bá₄ ca₂jmo₃ Esaú.‡ O₄quió'₄ caun₂ má₃ bá₄ ca₂'nag₃ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁ca₂tiin₂ a₂lín₅ chi'₂ dsa₂ ηe'₂ i₂ne₅₄.

17 Ma₂ñjí'₅₄ bá₄ 'nia'₂, cang₂ guë₄ jaun₂ lia'₂ con'₂ jme₁nio₃ táng₃ Esaú gue₃ a₂jme₁ca₂tiin₂, a₂jme₃gu'₅₄ jmei₂, tsá₃ ca₂guéi'₂ jmei₂. Jaun₂ ně₃, tsá₃ ma₃ca₂dsó'₂ 'a₂ lia'₂ tiin'₄ táng₃ jui₁lia'₂ a₂jme₁ca₂tiin₂, o₁jñia'₅₄ ca₂'náu'₃ 'ñio₅ lin₃ ca₂le₃jé₃ ca₂'o₃.

18 Quion₂ 'nia'₂ 'í₁ jaun₂ ně₃, ia₁ on₃jua'₅₄ a₂ma₂ca₂jme₁quián'₄ 'nia'₂ má'₂ ηei₅ jaun₂ a₂jniá₂, a₂cau₂ quian'₅₄ si₂, ja₁lě₄ qui₁né'₃ 'ei₅ nei₂, dsí₂ ně₃, qui₃lě₂ gau₂ 'ñio₅ lin₃.

19 On₃ guë'₂ ca₂nei'₂ 'nia'₂ a₂l₂'ein₅₄ ñí₁ trompeta, on₃ guë'₂ já₁ quió'₅ Diú₄ a₂juá'₂ já₁ gau₂ tsí'₅ dsa₂ 'éi₂, ca₂lia'₂ i₂ca₂nág₂ já₁ jaun₂ ca₂mi₃ a₂tsá₃ ma₂juá'₂ 'éi₂ já₁.

20 Ia₁ tsá₃ jme₁tió'₅ nag₃ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ a₂juá': “Nē₁ja₁ jan₂ já₂ ca₂'é₃ má'₂ jaun₂, 'nió'₅ jón₂ qui₃dsag₅ dsa₂ cang₄.”§

21 'Uig₅₄ ia₁ a₂ñí₄ lě₃ gau₂ a₂jniá₂ ja₁jaun₂, ca₂lia'₂ ηiog₅ Moisés ca₂juá'₂, “'Nio₅ lin₃ jlen₅ jniá₂ a₂gó₅.”*

22 La₁ia₁ 'nia'₂ ně₃, ma₂ca₂jme₁quián'₄ Má'₂ Sión, co₂'nió'₄ Jerusalén a₂niog₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, ciudad quió'₅ Diú₄ jén'₃. Ma₂ca₂jme₁quián'₄ 'nia'₂ ja₁con₂ 'lióng₂ lin₃ mei₅ ángeles i₂ñí'₂ jmo₂₃ 'io'₂.

23 Ma₂ca₂jme₁quián'₄ 'nia'₂ ja₁con₂ dsa₂ i₂tion'₅₄ lo'₂ a₂jme₃juin'₂ Diú₄, quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄ i₂ca₂tín₂ ca₂le₃jé₃ lia'₂ jé₁ca₂tín₂ ja₁ñí'₅₄ i₂ne₅₄, i₂ma₂qui₁le₁ton₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. Ma₂ca₂jme₁quián'₄ 'nia'₂ ja₁con₂ Diú₄ i₂qui₃dsí₅ 'éi'₃ quió'₅ ca₂le₃jín₃, ja₁con₂ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂ dsen₃ i₂ma₂qui₁le₁ñia₅, **24** quian'₅₄ ja₁con₂ Jesús i₂chén'₅ ne₄ já₁ 'mí₂ a₂li'₅₄ quian'₅₄ Diú₄, quian'₅₄ ja₁con₂ jmi₂ a₂rē₃séi₂, a₂quen₅ guë₄ a₂jáng₅ léi₄ a₂'ua₁ dsí₅ con'₂ guë₄ quen₅ jmi₄ Abel.

25 Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ a₂tsá₃ jmó'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ tsá₃ guén'₄ 'nia'₂ Diú₄ i₂juá'₂ tság₅ jniog₄. Ia₁ chi₂jua'₂ tsá₃ ca₂lón₂ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ ca₂guén'₂ i₂'éi₂ i₂ca₂'é₂ já₁ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, 'ë₂ guë₄ bá₄ jniog₄ tsá₃ lé₂ le₃lió₂, nē₁ja₁ tsá₃ ca₂guén₄ jniog₄ i₂juá'₂ tē₂ guei'₅₄ i₂juíg₃.

26 Jmig₄ jaun₂, ca₂i₁bi₅₄ 'uë₃ jme₁ca₂juá'₂ Diú₄. La₁ia₁ rē₂nē₃ ně₃, ma₂cuë₃ já₁ quió'₅, a₂juá': “jmo₅₄ guë₄ jniá₂ con'₂ siá'₂ a₂dsí₃bi₅₄, la₁ia₁ on₃jua'₅₄ jmá'₃ gua'₅₄ 'uë₃, le₂jio₅ guei'₅₄ dsí₂güíg₂ bá₄ ján₃.†

27 Jui₁lia'₂ a₂juá'₂, “con'₂ siá'₂”, dsí₂jein₃ já₁ a₂jniá'₂ ca₂le₃jé₃ a₂jniá₂ a₂dsí₂bi₅₄ a₂lé₂ qui₂le₃ñia₃, ia₁jaun₂ tē₃gua₄ co₂tan₅₄ a₂tsá₃ lé₂ dsí₃bi₅₄, on₃ guë'₂ lé₂ le₃ñia₃.

28 Jaun₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ ma₃lé₂ qui₂dsí₃bi₅₄ ja₁gon₂ Diú₄, ja₁cuë₃ jniog₄, jaun₂ cuë'₅₄ jniog₄ ti₁'mag'₄ jaun₂ ně₃, o₄quió'₄ ca₂le₃jé₃ a₂la₂, jme₁ti₁ jniog₄ ne₄ Diú₄ ně₃ 'a₂ lia'₂ 'ñio₂ dsí₅, jme₁'nió₄ jniog₄ Diú₄ a₂'ei₅ gau₂ dsí₅ jniog₄.

29 Ia₁ lí₅ Diú₄ quián₂ jniog₄ lia'₂ lě₅ caun₂ si₂ a₂'éin₂ le₃jé₃.‡

† **12:13** Proverbios 4:26. ‡ **12:16** Esaú: 'í₂ Génesis 25:27-34. § **12:20** Éxodo 19:12-13. * **12:21** Deuteronomio 9:19. † **12:26** Haggeo 2:6. ‡ **12:29** Deuteronomio 4:24.

13

'A₂ lia'₂ jmo₃ a₂të₅ dsí₅ Diú₄

¹ Tsá₃ lë₁tí₅ 'nia'₂ a₂'niób'₃ le₂jang'₂ le₂jang'₂ jui₁lia'₂ ríng'₂ 'nia'₂.

² Tsá₃ jui₁dsi₂'én₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂guéng'₄ dsi₂néi₂ quiáng'₂ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂chan₂ ja₁siá'₂, ia₁ le₂në₅ bá₄ ma₂jmo₃ i₂lin₅₄ ma₂ca₂guein₃ ángeles të₃ tsá₃ lí₄.

³ Dsau'₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tion'₅₄ né'₃ 'má₃, në₂jag₄ bá₄ a₂tion'₅₄ 'nia'₂ guiong'₅₄ co₂lë₅ quiain'₅₄. 'Nio'₂ 'au'₂ jui₁lia'₂ i₂ñí₄ lë₃ qui₂ma₂jmóg'₂ dsa₂, ia₁ ján₃ bá₄ dsa₂ chi₁dsán'₃ bá₄ 'nia'₂ i₂lé₂ le₃ñág₃ uig₅.

⁴ Jui₁jme₂gó'₃ bá₄ le₃jín₃ jui₁lia'₂ a₂jén'₂ dsa₂ gu₂, ján₃ bá₄ jui₁le₅₄ bá₄ 'í₁ jui₁lia'₂ ja₁tian'₃ dsi₂i₂gu₂ co₂lë₅, ia₁ qui₃dsi₅ bá₄ Diú₄ 'éi'₃ ja₁con₂ dsa₂ i₂qui₂'no₅ dso₄, jui₁lia'₂ i₂nió'₅ jág₁ quian'₅₄ i₂sián'₂ on₃jua'₅₄ dsi₂i₂gu₂.

⁵ Tsá₃ jui₁chan₂ 'nia'₂ a₂qui₂chi₁'neg'₁ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂ñí₄ lë₃ 'í_n₅ 'au'₂ 'nia'₂ cu₄. Dsáu₅ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄ lia'₂ con'₂ tí₅ a₂cha₂ quián'₂ 'nia'₂, ia₁ ma₂ca₂juá'₂ Diú₄:

lia'₂ o₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ tón₂ jniá₂ 'nia'₂,
on₃ guë'₂ té_n₄ jniá₂ 'nia'₂.*

⁶ Jaun₂ në₃ lé₂ le₃jua'₅₄ a₂ma₂'ei₅ caun₂ dsi₅:

Te₁gui'₅₄ bá₄ i₂jme₂'o₅₄ jniá₂;
tsá₃ gó₅ jui₁lia'₂ 'e₂ lé₂ le₃jmóg'₂
dsa₂ mi₂güíg₃.†

⁷ Dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ma₂jiog₃ ne₄ jui₅, i₂ma₂juá'₂ jág₁ quió'₅ Diú₄ ca₂tsí'₃ 'nia'₂. Quion₄ 'nia'₂ 'í₁ 'a₂ lia'₂ lë₅ ca₂dsiog₃ jui₅ a₂chan₂ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ 'én'₄ 'nia'₂ jui₅ jaun₂ jui₁lia'₂ 'én₂ 'éi₂.

⁸ Lia'₂ ma₂lín₅ jaun₂ bá₄ Jesucristo, dsiog₂, jmig₄ në₃, lia'₂ con'₂ tan₅₄ bá₄ líin₅.

⁹ Tsá₃ lë₁cuë₂ 'nia'₂ jmig₄ jua'₅₄ jiog₃ i₂sián'₂ i₂jme₂tag₅ 'lióng₂ ne₅₄ juá'₅ siá'₂, a₂tsá₃ lë₅ con'₂ lë₅ juá'₂ jág₁ quió'₅ Diú₄. Co₂nei'₅₄ guë₄ dse₃ a₂gue₃ të₂dsi₅ jniog₄ jui₅bí₂ të₂le₃ quian'₅₄ a₂'ua₁ dsi₅ Diú₄, con'₂ guë₄ të₂le₃ quian'₅₄ 'éi'₃ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ 'nió'₅ guë'₃ dsa₂. Ia₁ tsá₃ ta₁ tí₄ 'éi'₃ jaun₂ jua'₅₄ a₂jme₃'o₅₄ quió'₅ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂i₂nio₄ le₂jaun₂.

¹⁰ La₁ia₁ cha₂ bá₄ caun₂ ne₄chei₂ quián₂ jniog₄ ja₁tsá₃ ca₂tín₂ guë'₃ jui₁lia'₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ guá'₅ tabernáculo.

¹¹ Ia₁ ne₄ bá₄ jniog₄, a₂dsi₂can₅ jme₂dsa₂ dsen₅₄ jmi₄ já'₂ dsi₂néi₂ ja₁jñió₅ lin₃ guë₄, a₂jén'₄ o₄quió'₄ dsáu₁ dsa₂. La₁ia₁ ni₁ñí₄ já'₂ 'éi₂ qui₂dsí'₂ dsa₂ 'n₁í₂ ja₁tián'₄ dsa₂ juig₂ Israel.

¹² Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂ñág₃ Jesús uig₅ 'ní'₂ juig₂, ia₁jaun₂ qui₂jme₃jñió₃ dsa₂ juig₂ quiáin₅ të₂le₃ quian'₅₄ jmi₄ 'ñiog₅.

¹³ Dsí₁náu₄ jniog₄ jaun₂ në₃ ja₁con₂ Jesús, co₂'nió'₄ cau₅ ja₁tión₂ dsa₂ juig₂ Israel, a₂quian₂ jniog₄ o₂guí'₃ o₄quió'₄ Jesús.

¹⁴ Ia₁ mi₂güíg₃ la₂, 'í₁caun₂ juig₂ tsá₃ cha₂ quián₂ jniog₄ jua'₅₄ a₂jiog₅ co₂tan₅₄, la₁ a₂jaun₂ bá₄ 'niog'₂ jniog₄ ciudad jaun₂ a₂në₃ gué₄ jiá₃.

¹⁵ Të₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo jaun₂ në₃, ma₃ jme₁juin'₂ jniog₄ Diú₄ co₂tan₅₄, co₂'nió'₄ a₂jen'₄ jniog₄ ne₄ 'éi₂ jág₁ a₂'uë'₂ mi₂'o₄ jniog₄ con'₂ dsi₂ten₅₄ jmo₃ dsa₂ i₂tión₂ le₃quió'₅ 'éi₂.

¹⁶ Ján₃ bá₄ tsá₃ o₁ló₄ dsi₂'én₂ 'au'₂ 'nia'₂ a₂dse₃ a₂qui₁cuë'₅₄ 'nia'₂ ca₂la₂ ríng'₂, 'e₂ a₂cha₂ quiáng'₂. Ia₁ jui₁lia'₂ a₂jen'₅₄ 'nia'₂ le₂jaun₂ bá₄ a₂të₅ dsí₅ Diú₄.

¹⁷ Né'₂ 'nia'₂ jmo₄ ja₁con₂ jui₁lia'₂ i₂quian₅ ne₄ jui₅, jme₁gan₃ 'nia'₂ 'éi₂. Ia₁ jmo₂₃ 'í₁ jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂, a₂lín₅ dsa₂ i₂ca₂tín₂ dsi₃jang'₅₄ cuenta ja₁con₂ Diú₄. Jui₁le₅₄ bá₄ dse₃ ta₁ a₂nio₅ gu₂ 'éi₂ ia₁jaun₂ jmo₃ 'io'₂, on₃jua'₅₄ 'lia'₂ dsí₅, ia₁ tsá₃ ta₁ tí₄ ja₁con₂ 'nia'₂ në₁jua'₂ le₂jaun₂ ca₂lia'₂ dsí₅.

* **13:5** Deuteronomio 31:6. † **13:6** Salmo 118:6-7.

18 Chi₁len⁴ 'nia² Diú₄ o₄quián₂ jnia⁵⁴, ia₁ caun₂ bá₄ 'ei₅ dsi₅ jnia⁵⁴ a₂qui₁le₁jé₃ jme₂dsí₂ quián₂, ia₁ 'niog₂ bá₄ jnia⁵⁴ qui₂i₁nio₁ lia² dsi₂ten₅₄ jé₄ ca₂le₃jé₃.

19 Ja₂lin₃ gué₄ dsen₅₄ mi₅ jniá₂ a₂chi₁len⁴ 'nia² Diú₄ ia₁jaun₂ lé₂ nei₅₄ a₂i₁'ú₃ táng₃ ja₁con² 'nia² njí⁵⁴ ta₁.

'Ág⁵jág₁jé₁ca₂tó², cuiin₂₃ Diú₄

20 Jui₁jmo₅₄ Diú₄ i₂jmo₅ 'ei₅ tei₄, i₂ca₂tág₃ táng₃ tē₂le₃ quian⁵⁴ jmi₂ a₂li⁵⁴ jág₁ a₂jiog₅ co₂tan₅₄, ca₂tág₃ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo quián₂ jniog₄ ja₁jme₁ré₂'lin₅₄, dsa₂ juín² 'éi₂ juig₅₄ já² cha², **21** jui₁jmo₅₄ bá₄ Diú₄ jui₁jmo⁵⁴ 'nia² dsa₂ rē₂'nja₅ jé₄ ca₂le₃jé₃ a₂dse₃ ia₁jaun₂ jmó² a₂'njo₂ dsí₅ 'éi₂. Ján₃ bá₄ jui₁jmo₅₄ 'éi₂ 'e₂ 'nio₃ jmo₃ quian⁵⁴ ca₂le₃jág₃ jniog₄ tē₂le₃ quian⁵⁴ Jesucristo. Jui₁le₂juín² bá₄ 'éi₂ lia² co₂tan₅₄. A₂méi₃.

22 Rin⁵⁴ jniog₄, mi₅ jniá₂ quián² 'nia², jmo₄ bá₄ 'nia² juín² 'au² quian⁵⁴ jág₁ dse₃ la₂ a₂chi₁len⁴ jniá₂ 'nia², ia₁ tsá₃ jua⁵⁴ njí₄ lë₃ 'lióng₂ jág₁ ma₂në₂táun₂ jniá₂ ne₄ si₂.

23 Jui₁le₂njí⁵⁴ 'nia² jág₁ jui₁lia² rin⁵⁴ jniog₄ Timoteo: ma₂dsei₅ bá₄ dsa₂ né³ 'má₃. Në₁jua² ca₂guáin₂ njí⁵⁴ ta₁, jaun₂ Jain₅₄ jniá₂ jé₁ma₂té₂ rē₁nei₅₄ jniá₂ i₁jing₁₂ 'nia².

24 Cuín₅₄ 'nia² Diú₄ ca₂le₃jín₃ jui₁lia² i₂jiog₅ quián² 'nia², quian⁵⁴ ca₂le₃jín₃ gué² dsa₂ juig₂ quián₅ Diú₄.[†] Rin⁵⁴ jniog₄ i₂chan₂ Italia cuín₂₃ Diú₄ 'nia².

25 Jui₁jme₂gu⁵⁴ bá₄ Diú₄ ca₂le₃jín³ 'nia². A₂méi₃.[§]
Co₂në₅.

[†] **13:24** lit. "dsa₂ jnjoí₅." [§] **13:25** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ tsá₃ chi₁ton₅ "A₂méi₃."

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ SANTIAGO

Jmo₅ Santiago si₂ a₂chein₃ ne₄ dsa₂ 'én₂ i₂tián'₅ tsi₁rë₂jan₅₄ uíng₂

¹ Jniá₂ Santiago, líng₅ i₂jme₂ti₃ ne₄ Diú₄ quian'₅₄ ne₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, cuíng₅ Diú₄ ta₁guia₃-tí₂ nió'₃ ts₁jon₂ dsa₂ juig₂ Israel i₂tián'₅ tsi₁rë₂jan₅₄ ta₁caun₂ mi₂güíg₃.

Jui₁lia₂'jme₂jau₂ 'í₁ a₂dsi₂ñí₂ dsa₂ 'én₂ 'e₂ niog₅ dsi₂ñí₂

² 'Nia'₂ rín'₅₄ jniog₄, jmo₄ 'nia'₂ 'au'₂ a₂dseng'₃ gué₄ lin₃, jme₁dsi₂ñí₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ táu₂ a₂jau₂ 'í₁ ja₁con₂ 'nia'₂. ³ Ia₁ ma₂ñji'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jé₁ma₂ca₂jáu'₃ 'í₁ 'a₂lia₂ 'én₂ 'nia'₂, dsiog₄ lia₂ ma₂tión₂ jaun₂ bá₄ 'nia'₂ tiá₂. ⁴ La₁ cuin₅₄ 'nia'₂ jmig₄ a₂le₃'ñia₅ a₂né₅ ja₁cong₂, tió'₃ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, jaun₂ dsi₁nóg₅ léng₂ dsa₂ i₂ma₂ca₂can₅₄, i₂ma₂rë₂'ñia₅ lia₂ ñí₂ dsi₄, tsá₃ ma₃'e₂ 'nió'₅ quián₂ 'nia'₂.

⁵ Chi₂jua₂ chan₂ 'nia'₂ i₂'nió'₅ le₃ñí₂ dsí₅, jui₁mi₁₂ ja₁con₂ Diú₄, jaun₂ 'éi₂ bá₄ cuë₃. Ia₁ Diú₄ i₂'ua₁ dsí₅ jmo₂₃ qui₂rë₂tin₂ ca₂le₃jín₃, on₃jua₅₄ a₂të₂ji₂. ⁶ La₁ ca₂tin₂ 'nia'₂ a₂mí'₁ a₂'éng₂ të₃dsón₂ on₃jua₅₄ a₂'ág₁ 'nia'₂ caun₂-tin₃ 'au'₂; ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂'ag₅ caun₂-tin₃ dsí₅, líin₅ jui₁lia₂ lë₅ jmig₂ a₂qui₂ráun₂ ne₄ jmi₁ñí₄, a₂qui₂jná'₅ can₂ dsí₂ ca₂taun₂ ca₂taun₂. ⁷ Dsa₂ i₂lin₅ le₂jaun₂, tsá₃ jui₁dsi₂jiog₅ dsí₅ jua₅₄ cha₂ a₂gue₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄. ⁸ Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂'ei₅ tin₃ dsí₅ tsá₃ 'e₂ tiá₂ chén₅ i₂le₂'éi₂ ca₂le₃jé₃ gué₄ 'e₂ a₂jmo₂₃, o₃ 'e₂ jág₁ quió'₅ cuë₂₃. ⁹ Dsa₂ rín'₅₄ jniog₄ i₂te₂ñé₂, ca₂tiín₂ jmo₃ dsí₅ 'io'₂ jén₅, ia₁ të₃dsón₂ bá₄ quein₅ le₃ja₁con₂ Diú₄. ¹⁰ Jui₁lia₂ i₂cha₂ cu₄ guë₂, ca₂tiín₂ bá₄ jmo₃ 'io'₂ jáñ₃ ia₁ tsá₃ 'e₂ quein₅ ja₁con₂ Diú₄ quian'₅₄ cú₁. Ia₁ i₂lín₅ jui₁lia₂ lë₅ lí₁ ní₁nau₂ bá₄ dsa₂ i₂cha₂ cu₄ ia₁ i₂dsi₃ñí₂ bá₄ 'éi₂ jui₁la₂ ióg₃. ¹¹ Jé₁ma₂ca₂'ia₂* 'iog₂ dséi₅ 'ñio₅ lin₃ rë₂juing₅ bá₄ ní₁nau₂, rë₂quein₂, ta₂ bá₄ lí₁ jáñ₃, 'én₂ bá₄ 'a₂ lia₂ jlá₁ jme₁jniá₂. Le₂në₅ bá₄ lë₅ quian'₅₄ dsa₂ cha₂ cu₄: qui₂dsi₃ñí₂ bá₄ të₃ ja₁'no₂₃ cu₄.

On₃jua₅₄ Diú₄ i₂jmo₅ a₂co₂dsi₂ 'én₅ dsa₂

¹² E₂ gué₄ dsen₃ dsa₂ i₂tió'₅ jmo₅ juin'₂ dsí₅ jé₁ma₂qui₂i₂ñí₂ 'e₂ táu₂ i₂ñí₂; ia₁ jé₁ma₂ca₂ñí₅ jaun₂, gue₃ ja₁le₃chain₂ dse₃, a₂lë₅ në₂jag₄ bá₄ caun₂ corona a₂cuë₃ Diú₄ cué'₃ ca₂le₃jín₃ i₂'nio₃ quió'₅. ¹³ Chi₂jua₂ chan₂ i₂lin₅₄ qui₂ja₂ bí₂ 'lig₅₄ dsí₅, tsá₃ jui₁dsi₂jiog₅ dsí₅ jua₅₄ Diú₄ i₂jmo₅ a₂dsi₂jiog₅ dsí₅ le₂jaun₂; ia₁ 'i₁caun₂ a₂'lig₅₄ tsá₃ qui₅₄ jmig₄ jua₅₄ a₂cáin₂ táu₂ Diú₄, on₃ guë₂ cáun₂ Diú₄ táu₂ quió'₅ 'i₁jan₂ ia₁jaun₂ jmo₃ dsa₂ a₂'lig₅₄. ¹⁴ Le₂la₂ bá₄ lë₅: guion₅₄ bá₄ dsa₂ ts₁cuuiñ₂ jui₁ ja₁'ín₅ dsí₅ jmo₃ a₂'lig₅₄, ja₁tián₃ dso₄, líin₅ në₂jag₄ bá₄ jui₁lia₂ jan₂ i₁ju₁ i₂nág₅ mi₂cu₄. ¹⁵ Ne₄ ja₁'ín₅ dsí₅ jmo₃ a₂'lig₅₄ në₃, të₂le₃ ne₄ ja₁ñó₄ jaun₂ rë₂jniá₂ dso₄ bá₄ ja₁coin₂; jé₁ma₂ca₂'ñia₅ dso₄ në₃, rë₃cha₂ 'mú₃.

¹⁶ 'Nia'₂ rín'₅₄ jniog₄ i₂'nió₃, tsá₃ jui₁le₂gan₂ 'nia'₂, ¹⁷ ia₁ ca₂le₃jé₃ a₂lë₅ a₂ds₃ lin₃ a₂guei₂ jniog₄ já₅ guei₅₄ quió'₅ Diú₄ Jmei₂ jniog₄ i₂ca₂jmo₃ ca₂le₃jé₃ si₂ cha₂ guei₅₄ dsi₂güig₂. La₁ ja₁con₂ Diú₄ 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ jua₅₄ a₂qui₂rë₂tsíñ₃, jui₁la₂ qui₂rë₂tsíñ₃ si₂ le₁'ág₄ guei₅₄, 'ag₅ 'en'₂. ¹⁸ Lia₂ ma₂lë₅ jaun₂ bá₄ con₂ lë₅ ma₂ca₂rë₃'ñiò₃ dsí₅ 'ñiog₅, ma₂ca₂jmo₃ a₂ma₂ca₂rë₃chóng₃ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ já₁ dse₃ a₂tí₅ quió'₅, ia₁jaun₂ léi₂ jniog₄ i₂le₂'uig₅₄ jui₁lia₂ caun₂ a₂ca₂rau₂ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂jmo₃ 'éi₂.

Jui₁lia₂ jé₁ 'én₂ dsón₂ dsa₂ co₂dsau₂

¹⁹ Jui₁le₂ñjí₅₄ 'nia'₂ a₂la₂, rín'₅₄ jniog₄; le₂jan₂ le₂jan₂ 'nia'₂ rë₂jáñ₁ a₂jñia₅₄ nág₁ de₂, tsá₃ 'nió'₅ jua₅₄ a₂ma₂të₂chan₅₄ 'nia'₂ já₁ a₂ñag₅₄ dsi₂juí₅, on₃ gué₂ 'nió'₅ tñí₃ 'nia'₂ dséng₂ në₃

* ^{1:11} Co₂'nió'₄ le₃jua₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'i₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3; Romanos 1:25.

cón⁵. ²⁰ Ia₁ jui₁lia² quian⁵⁴ a₂dsén₂ dsa₂ tsá₃ lé₂ le₃jmo₃ a₂'njo₂ dsí₅ Diú₄. ²¹ Jaun₂ lë₃, tí₃ 'nia² ca₂le₃jé₃ a₂'lig⁵⁴ a₂lë₅ dso₄ a₂ñj₄ 'njo₅ cha₂ jmjig₄ në₃, jmo₄ 'nia² meg² guen₅₄ co₂ñei⁵⁴ jág₁ dse₃ a₂ma₂jnia₄ tē₂'au² 'nia²; ia₁ jág₁ dse₃ në₅ bá₄ a₂'io₅ jui₅bí₂ a₂lio₂ jme₂dsí₂ quián² 'nia².

²² La₁ jui₁le₂chan² 'nia² lia² con² lë₅ jág₁, on₃jua⁵⁴ rë² a₂jñia⁵⁴ 'nió⁵ nág¹ 'nia². Ia₁ në₁jua² tsá₃ jme₂tí¹ 'nia², guion⁵⁴ bá₄ 'nia² jme₂gáng¹. ²³ Ia₁ jui₁lia² dsa₂ i₂jñia⁵⁴ tē₅ dsí₅ nag₂₃, tsá₃ jmo₂₃ guë² a₂nag₂₃, líin₅ lia² líin₅ jan₂ dsa₂ i₂jín₂ 'njo₅ ne₄ ni₁'i₂; ²⁴ la₁ jé₁ma₂ñjó₅ cau₅ në₃, dsí₂'én₂ bá₄ táng₃ dsí₅ 'a₂ lia² jniái₂. ²⁵ La₁ e₂ guë₄ dsen₃ dsa₂ i₂tsá₃ dsí₂'én₂ dsí₅ 'e₂ nag₂₃ tē₂le₃ 'njo₅ líin₃ guë₄ tón² jui₅ rë₂ jág₅ 'éi³ dse₃ a₂lio₂ dsa₂. Ia₁ jme₃gu⁵⁴ bá₄ Diú₄ chi₂jua² jmo₅ dsa₂ 'e₂ ta₁ quí⁵ 'éi³ jaun₂, caun₂ nau₂ tiá₂ bá₄.

²⁶ Chi₂jua² chan₂ i₂lin₅₄ líin₂ 'njo₅ líin₃ jme₂ti₃ ne₄ Diú₄, la₁ në₁jua² tsá₃ con₂ guë² dsí₅ 'a₂ lia² dsia₂₃ jág₁ në₃, ján₃ bá₄ guion⁵⁴ i₂le₂'éi₂ jme₂gain₂₃, ia₁ a₂'éin₂ jaun₂ tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄. ²⁷ Jui₁lia² dsa₂ i₂'én₂ tē₂dsón² lia² dsí₂ten₅₄ 'nio₃ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, le₂la₂ bá₄ jmo₂₃: a₂jme₂'oin₅₄ chi² 'nág₂ quian⁵⁴ 'io₅₄ 'nág₂ në₃, 'e₂ caun₂ o₂i₁ dsí₅ chan₂ 'éi₂, ton² jmo₂₃ 'í₁ a₂tsá₃ jme₃ 'njo₂₃ quian⁵⁴ a₂'lig⁵⁴ cha₂ mi₂güíg₃.

2

¹ Rin⁵⁴ jniog₄, i₂'én₂ le₃quió⁵ Te₁gui⁵⁴ Jesucristo i₂jlán¹ quián₂ jniog₄, tsá₃ ca₂tín² 'nia² jing⁵⁴ jma₃quéñ₅ i₂la₂ i₂ó₃. ² Jui₁lia² tē₃jé₄ tion⁵⁴ 'nia² le₁ñig², dsíog₄ jan₂ dsa₂ cha₂ cu₄ i₂'i₄ anillo cu₄nióg₄ gu₂, i₂chén⁵ jlá¹, la₁ në₁jua² ján₃ guë² tē₃jé₄ jaun₂ dsíog₄ jan₂ dsa₂ te₂ñé₂ i₂chén⁵ 'lig⁵⁴, ³ në₁jua² ca₂guen⁵⁴ 'nia² rë₂ líin₃ i₂qui² tsin⁵⁴ jlá¹, në₁jua² ca₂chei⁵⁴ 'nia²: "Nia₅ i₂né₂ ja₁dse₃ la₂", la₁ i₂te₂ñé₂ guë² në₃ juig⁵⁴ 'nia²: "Ne₂ jó₄ nau₂", o₃ "ja₁lá₃ i₂né₂ 'ue₃ cau₅ ja₁tióng₂ tag₃"; ⁴ në₁jua² le₂në₅ jmo² 'nia², ma₂jing⁵⁴ jma₃quéñ₅ ríng², ma₂qui₂cáun² 'nia² 'í₁, a₂ma₂dsí₂jiog₅ 'lig⁵⁴ 'au². ⁵ 'Nia² rín⁵⁴ jniog₄, nei₂ 'nia² a₂la₂: Diú₄ ma₂ca₂quióin₂ i₂líin₅ i₂te₂ñé₂ mi₂güíg₃ la₂, ia₁jaun₂ líin₂ dsa₂ jlán¹ quian⁵⁴ a₂'éin₂, ia₁ tiin₃ ja₁gon₂ Diú₄ ja₁ma₂lë₅ jág₁ cué₃ ca₂le₃jín₃ i₂'nio₃ quió⁵. ⁶ La₁ 'nia² në₃ tē₂le₃ o₂guí₃ bá₄ tsíng² dsa₂ te₂ñé₂. ¿la₁ on₁jua⁵⁴ dsa₂ cha₂ cu₄ guë² i₂jmog² 'ang₂ quián² 'nia², qui₂tsiin² 'nia² dsí₂chei² ne₄ dsí₂tan₅₄ në₃? ⁷ ¿On₁jua⁵⁴ dsa₂ le₂'éi₂ guë² i₂taun₂ 'lig⁵⁴ jmá⁵ 'íin₂₃ i₂chen₂ jlán¹, i₂le₃quió⁵ ja₁tén⁴ 'nia²?

⁸ Në₁jua² dsí₂jó³ jme₂tí¹ 'nia² 'éi³ dsen₅₄ lia² con² lë₅ juá² ne₄ Si₂: "Jme₁'nió₄ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng² jui₁lia² 'nióg³ 'ñiag²", * dse₃ bá₄ në₁jua² jmo² 'nia² le₂jaun₂. ⁹ La₁ në₁jua² jin⁴ 'nia² jma₃quéñ₅ i₂la₂ i₂ó₃, 'nau² 'nia² dso₄, ia₁ ma₂té₁dsí₅₄ 'Éi³ ja₁con² 'nia² guiong⁵⁴; ma₂té₁tsin⁵⁴ 'nia² ma₂le₁cáng⁴ bá₄. ¹⁰ Ia₁ jui₁lia² dsa₂ i₂jme₂ti₃ ca₂le₃jé₃ 'Éi³, la₁ në₁jua² ca₂liain² caun₂ 'éi³ tio⁵⁴ në₃, ja₁jaun₂ ca₂rë₃cáin² ca₂le₃jé₃ bá₄ 'éi³ a₂tio⁵⁴ ne₄ Si₂ jaun₂. ¹¹ Ia₁ Diú₄ 'éi₂ bá₄ i₂ca₂juá² jme₁ca₂juá²: "Tsá₃ nió⁴ 'nia² jág₁ quian⁵⁴ dsa₂ i₂tsá₃ líin₅ dsí₂i₂gog²", † ján₃ bá₄ i₂'éi₂ ca₂juá²: "Tsá₃ jñig⁴ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng²." † Jaun₂ le₂në₅ chi₂jua² tsá₃ ca₂táng² guë² dso₄ quian⁵⁴ i₂tsá₃ líin₅ dsí₂i₂gog², † ján₃ bá₄ i₂'éi₂ ca₂juá²: "Tsá₃ jñig⁴ dsa₂ mi₂güíg₃ ríng² në₃, ja₁jaun₂ ca₂rë₃cáng² bá₄ ta₁jé₂ 'Éi³". ¹² Ca₂tín² 'nia² jmó² ton² dsiá¹ jui₁lia² dsa₂ i₂në₃ guë² tē₃dsí₅₄ 'éi³ quió⁵ con² lë₅ 'éi³ a₂lio₂. ¹³ Ia₁ jui₁lia² dsa₂ i₂tsá₃ ca₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅ rin⁵⁴, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ ñéi₂ dsí₅ Diú₄ dsia₃ ja₁con² 'éi₂ jé₁ma₂té₂ rë₁tē₃dsí₅₄ 'éi³ quió⁵; la₁ jui₁lia² i₂ca₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅ rin⁵⁴, a₂ñéi₂ dsí₅ jaun₂ bá₄ lí² jé₁ma₂té₂ rë₁tē₃dsí₅₄ 'éi³ quió⁵.

'Nió⁵ le₃jniá₂ a₂'én₂ dsa₂

¹⁴ 'Nia² rín⁵⁴ jniog₄, ¿'e₂ bá₄ ta₁ jmo₃ në₁jua² chan₂ i₂juá² ma₂'éin₂, në₁jua² tsá₃ guë² 'e₂ a₂ua₁ dsí₅ jmo₂₃? ¿Lé₂ le₃jua⁵⁴ jniog₄ a₂tín⁴ dsa₂ le₂'éi₂ quian⁵⁴ a₂'éin₂ le₂jaun₂? ¹⁵ Jua⁵⁴ mei² guë₃ chan₂ jan₂ dsa₂ ñe², o₃ jan₂ dsa₂ mí₂ rin⁵⁴ jniog₄, 'íin₂ tsin⁵⁴, 'íin₂ a₂guë³,

* ^{2:8} Levítico 19:18. † ^{2:11} Éxodo 20:14; Deuteronomio 5:18. ‡ ^{2:11} Éxodo 20:13; Deuteronomio 5:17.

'oin₅₄ nj₂₃ le₂o₃ jmi₄; ¹⁶ n₂eu₁jua' ₂chan' ₂'nia' ₂i₂ca₂chei'₅₄: "Guan'₂ caun₂ dse₃ quiáng'₂", o₃ "Guan'₂ o₂jme₁dsion'₂", o₃ "Guan'₂ o₂jme₁tan₅₄ ja₁quiáng'₂", n₂eu₁jua' ₂tsá₃ ca₂cuë'₅₄ guë'₂ 'nia'₂ a₂dse_n₅₄ a₂'nió'₅ quió'₅ n₁ñj₁₂, ñ₂e₂ bá₄ ta₁ jmo₃ a₂'én'₂ 'nia'₂ le₂n₅? ¹⁷ Le₂n₅ bá₄ l₅ quian'₅₄ a₂'én₂ dsa₂: n₂eu₁jua' ₂tsá₃ léi₄ qui₂rë₂jniá₁ a₂jmo₅ dsa₂ a₂'ua₁ dsí₅, tsá₃ 'e₂ ta₁ tí₄ a₂'éin₂ jaun₂, l₅ caun₂ co₂'nió'₄ a₂'lag₄ bá₄ jaun₂.

¹⁸ 'An₁ chan₂ bá₄ i₂juá'₂ n₃: "Én'₂ bá₄ 'ne₂, la₁ jniá₂ guë'₂ jmo₂₃ a₂dse₃." Jniá₂ juá'₅: 'Ë₄ a₂'éng'₂, on₃hua'₅₄ quian'₅₄ a₂dse₃ a₂jmo₂, jaun₂ jniá₂ n₃ jme₁jniag₅ a₂'éng₂ t₂le₃ quian'₅₄ a₂dse₃ a₂jmo₂₃. ¹⁹ 'Én'₂ bá₄ 'ne₂ a₂chan₂ jan₂ Diú₄; ñ₂e₂ a₂dse₃ jmo'₂ n₂eu₁jua' ₂le₂jaun₂? Ján₃ bá₄ le₂n₅ guë'₂ je₂na'₅₄ 'éin₂ a₂chan₂ Diú₄, la₁ jlein₂₃ bá₄. ²⁰ La₁ 'ne₂ n₃ dsa₂ co₄, ñ₂niog'₂ cuë'₅₄ jniá₂ caun₂ léi₄ a₂tsá₃ 'e₂ quen₅ a₂'én₂ dsa₂ n₂eu₁jua' ₂tsá₃ 'e₂ a₂dse₃ a₂qui₂rë₂jniá₁ jmo₂₃? ²¹ ñ₂On₁hua'₅₄ ca₂t₂e₁tsin'₅₄ rë₂ Abraham ne₄ Diú₄ t₂le₃ quian'₅₄ a₂dse₃ a₂jme₁jme₂jniai₂₃ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jéin'₂ Isaac ja₁ñj₁₅₄ quiáin₅ ne₄ Diú₄ a₂jme₁jnjag'₃ ne₄ ne₄chei₂? ²² Rë₂ de'₂ quion₂ 'nia'₂ í₁ 'a₂ lia'₂ ca₂lë₃ quian'₅₄ Abraham: ja₁jaun₂ ca₂rë₃jniá₂ a₂'éin₂ t₂le₃ quian'₅₄ a₂ca₂jmo₃ jaun₂, ja₁jaun₂ ca₂jáu'₃ í₁ ca₂'ñjia₅ a₂'éin₂ t₂le₃ quian'₅₄ a₂ca₂rë₃jniá₂ a₂ca₂jmo₃ jaun₂. ²³ Le₂n₅ bá₄ ca₂rë₃ti₃ a₂juá'₂ ne₄ Si₂ 'iin₂₃ Abraham ja₁juá'₂: "Ca₂rë₃'éin₂ Abraham ja₁con₂ Diú₄; a₂ca₂rë₃'éin₂ le₂jaun₂ n₃, ca₂guéi'₂ Diú₄ t₂le₃tsin'₅₄ líin₅ dsa₂ dsen₃."§ Jaun₂ Diú₄ n₃ ca₂caun₃ ca₂lin₃ 'éi₂ a₂mei₅₄ quiáin₅. ²⁴ Ja₁n₅ bá₄ rë₂jniá₂ jaun₂ n₃, 'a₂ lia'₂ t₂le₃tsin'₅₄ dsa₂ rë₂ ne₄ Diú₄ t₂le₃ quian'₅₄ a₂dse₃ a₂jmo₂₃, on₃hua'₅₄ rë₂ a₂ñjia'₅₄ 'nió'₅ juá'₂ a₂'éin₂. ²⁵ Ján₃ bá₄ le₂n₅ ca₂lë₃ quian'₅₄ Rahab i₂jme₁'nag₅ quió'₅; * ca₂t₂e₁tsin'₅₄ rë₂ ne₄ Diú₄ t₂le₃ quian'₅₄ a₂dse₃ a₂ca₂jmo₃: ca₂cuë₃ dsi₂néi₂ quió'₅ ca₂ñjia₃ dsa₂ quiáin₅ Diú₄, ján₃ guë'₂ ca₂jme₃'oin₅₄ dsa₂ 'éi₂ ca₂'uág'₂ jui₅ siá'₂. ²⁶ Jaun₂ le₂n₅ bá₄ jui₁lia'₂ n₁ñj₅ a₂tsá₃ jme₂dsí₂ 'i₄, l₅ caun₂ n₁ñj₅ 'lag₄, ján₃ bá₄ le₂n₅ l₅ a₂'én₂ dsa₂, n₂eu₁jag₄ bá₄ 'lag₄ ján₃ n₂eu₁jua' ₂tsá₃ rë₂jniá₂ a₂dse₃ a₂jmo₂₃.

3

Jui₁lia'₂ le₁tsi'₂ dsa₂

¹Rin'₅₄jniog₄, tsá₃ 'nió'₅ jua'₅₄ juin₅ i₂lén₂ t₂e₅ jin'₄ 'nia'₂, ia₁ma₂ñj₁₅₄ bá₄ 'nia'₂, 'ñjio₅ guë₄ bén₂ 'éi'₃ t₂e₃dsi₅₄ ja₁con₂ jniog₄ con'₂ lág₅ i₂jme₂tín₁ rin'₅₄. ²Ia₁ ca₂le₃jág₃ bá₄ jniog₄ co₂dsi₂'éin'₅ ne₄ 'lióng₂ ne₅₄. N₂eu₁jua' ₂chan₂ i₂tsá₃ ma₃dso₄ 'no₅ 'i₁ca₂juig₄ ja₁dsia₂₃ jág₁, dsa₂ le₂'éi₂ líin₅ dsa₂ rë₂'ñjia₅, i₂'io₅ bí₂ ne₄ n₁ñj₁₂ 'ñjog₅, ta₁jain₂. ³Jui₁lia'₂ jme₁tó'₅ dsa₂ n₁ñj₁ mi₂'o₄ dsi₂cua₁ ia₁jaun₂ jme₃ti₃, lé₂ jéin'₂ dsa₂ ta₁jain₂ 'a₂ jui₅ 'nio₃ dsa₂ jiog₃. ⁴Ní₂ de'₂ 'nia'₂ ján₃ jui₁lia'₂ ni₁barco jui₁'a₂ guë'₂ lia'₂ ca₅₄ pa₁lin₃, qui₂'lia'₂ dsí₂tiá₂, dsa₂ i₂quian₅ n₃ lé₂ le₃cán₂ 'a₂ jui₅ 'nio₃, quian'₅₄ caun₂ timón pí₁ bá₄. ⁵Le₂n₅ bá₄ l₅ quian'₅₄ le₁tsi'₂ dsa₂ ján₃; le₁tsi'₂ dsa₂ l₅ caun₂ n₁ñj₅ pí₁ ton₅ n₁ñj₁ dsa₂; 'e₂ bá₄ líin₂ l₅ le₂ le₃jmo₃ 'lióng₂ jág₁ ca₅₄. jñí₂ de'₂ 'nia'₂ ján₃, 'e₂ guë₄ pa₁ 'ña₁ má'₂ l₂ le₃dsí₂ quian'₅₄ ca₂míg₂ si₂ pí₁!

⁶Jaun₂ le₁tsi'₂ dsa₂ n₃, l₅ co₂'nió'₄ caun₂ si₂ a₂quian'₅₄ quió'₅ dsa₂. A₂l₅ co₂'nió'₄ caun₂ mi₂güíg₃ 'lig'₅₄ a₂ton₅ n₁ñj₁ jniog₄, a₂jmo₅ ta₁ a₂qui₂rë₂'ñjio₅ dsa₂ ta₁jain₂. Quian'₅₄ jág₁ dséi₂ a₂'ñjog₂ jniog₄, n₂eu₁jag₄ bá₄ a₂guí'₂ si₂ le₁tsi'₂ jniog₄ jui₅ quiáin₂ t₂lia'₂ chong₂, l₅ n₂eu₁jag₄ bá₄ si₂ a₂ca₂tín₂ bí₂ quian'₅₄ tsí'₅₄ si₂ a₂já₅ guio₃-juíg₃. ⁷Qui'₅₄ jmi₄ dsa₂ mi₂güíg₃ jme₃'uáin₂ dsí₅ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ já'₂ i₂tsau₂ dsí₅, já'₂ i₂'in₅, já'₂ i₂tsé'₅ quió'₅, já'₂ i₂chan₂ jmi₁ñjí'₄ n₃, ⁸la₁ 'i₁jan₂ dsa₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂tió'₃ jme₃'uáin₂ le₁tsi'₂ guioin₅₄. L₅ caun₂ a₂'lig'₅₄ a₂tsá₃ tei₄ l₂ le₃jmo₃, qui₂rë₂can'₂ jág₁ dséi₂ n₂eu₁jag₄ bá₄ mí₅ 'lig'₅₄ a₂dsan₂ dsa₂. ⁹Quian'₅₄ le₁tsi'₂ jniog₄ jme₂juín₁ Te₁gui'₅₄ quiáin₂ i₂lín₅ Jmei₂ jniog₄, ton₂ ján₃ guë'₂ 'ín₅ 'lig'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃ i₂ma₂ca₂jmó'₂ Diú₄ lia'₂ l₅ nió'₄ quió'₅ 'ñjog₅. ¹⁰Quian'₅₄ mi₂'o₄ jniog₄ la₂, 'uë₂ jág₁ a₂jme₂juín₁ Diú₄, ján₃ guë'₂ 'uë₂ jág₁ 'lig'₅₄ a₂'in₅ dsa₂ rí₅₄. Rí₅₄ jniog₄, tsá₃ dsi₂ten₅₄ le₂n₅. ¹¹¿'A₂ bá₄ lia'₂ chi₂jua'₂ caun₂ o₄tu₁ jmi₂ lé₂ le₃íá₃ jmi₂ ráu₂ lia'₂ jmi₂ dsi'₃ n₃? ¹²'Nia'₂ rí₅₄ jniog₄, ¿lé₂ le₃lé₂ jua'₅₄ caun₂ n₁ma₂ a₂ag₅ míg₂ higo, jua'₅₄ a₂jaun₂ ag₃ táng₃ míg₂ aceitunas? O₃, ¿lé₂ le₃lé₂

juá' 54 ca_cho' 54 uíng₂ uvas, a₂jaun₂ 'ag₃ táng₃ míg₂ higos? Ján₃ bá₄ le₂në₅, 'i₁caun₂ tu₄ jmi₂
ja₁'ia₂ jmi₂ ñi₁' 54 tsá₃ lé₂ le₃'iá₃ jmi₂ ráu₂ në₃.

Le₂la₂ dsón₂ bá₄ lë₅ a₂dse₃ lia₂ con₂ dsi₂ten₅₄ le₃jí₂ dsí₅ dsa₂

13 Në₁juá' 2 chan₂ jë₄ quián' 2 'nia' 2 jan₂ i₂ñjí₂ dsí₅, jui₁jme₂jniai₂₃ jui₅ dse₃ 'a₂ lia₂ ñjí₂₃ të₂le₃
quian' 54 a₂jmo₃ a₂dse₃, a₂jmo₃ mei₂ lia₂ con₂ lë₅ ñjí₂. **14** La₁ në₁juá' 2 tion' 54 'nia' 2 jmo₂ uíñ₅
'au₂ cha₂ a₂dsi₃ të₂'au₂ 'nia' 2, tiong' 54 cha₂ a₂ma₂ 'íñ₅ 'au₂ guiong' 54; në₁juá' 2 le₂në₅, tsá₃
ca₂tín₂ 'nia' 2 jmó₂ táng₅, on₃ gué₂ jmó₂ të₂jíng₁ quian' 54 jág₁ tí₅. **15** Ia₁ a₂ñjí₂ dsí₅ dsa₂ le₂në₅,
on₃juá' 54 a₂já₅ guei₁' 54 në₅; quió₅ mi₂güíg₃ bá₄. A₂lë₂ dsí₅ ni₁ñjí₁ dsa₂ guioin₅₄, ta₁ quió₅ je₂na₁' 54
bá₄ në₅. **16** Ia₁ jui₁lia₂ ja₁tion' 54 dsa₂ uíñ₅ dsí₅ quian' 54 ríñ₅₄, ton₂ co₂tan₅₄ cha₂ a₂ma₂ 'íñ₅
dsí₅ dsa₂ a₂lí₂ jmá₃ guioin₅₄, ja₁le₂jaun₂ tsá₃ 'e₂ dse₃ chí₅ tion' 54 dsa₂, ton₂ jmo₅-dsáu₅ dsa₂
ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig₅₄. **17** La₁ jui₁lia₂ ja₁ñjí₂ dsón₂ dse₃ dsí₅ dsa₂ a₂já₅ guei₁' 54 i₂juíg₃, jë₁le₂'uig₅₄
de₂ chan₂ dsa₂ quian₅ caun₂ jui₅ le₁jé₃; ñjó₅ jaun₂ táng₃ 'no₂ jui₅ ja₁'ag₃ tei₄; 'en₅₄ dsí₅ dsa₂
líñ₅ në₃; caun₂ dsáu₅ dsí₅ bá₄ 'e₂ caun₂ a₂lë₂; chain₂ ñéi₂ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃ ríñ₅₄; jmo₂₃jmá₃
lia₂ a₂dse₃; ton₂ tsá₃ 'e₂ qui₂co₂₃ jág₁ quió₅; ton₂ tsá₃ jua₁' 54 a₂lë₁co₂jmo₂₃ o₁ne₁ në₃. **18** Dsa₂
i₂quín₅ bí₂ jne₂₃ a₂'ag₃ tei₄, jaun₂ ro₂ a₂le₃chain₂ caun₂ jui₅ co₂dsau₅.

4

Jui₁lia₂ jme₁tón₅ dsa₂ én₂jmo₂₃ján₃ a₂jmo₅ dsa₂ mi₂güíg₃

1 ¿'A₂ jui₅ já₅ mi₁' 54 'nei₂ a₂cha₂ jin₄ 'nia' 2? ¿On₁juá' 54 'uig₅₄ ia₁ a₂'niog' 2 'nia' 2 le₃chang₂
o₂'ñjó₃ o₂jnjia₃ 'au₂, cué₅ 'nei₂ ni₁ñjí₁ 'nia' 2? **2** Cha₂ a₂'niog' 2 'nia' 2 jui₁lia₂ a₂tsá₃ cha₂ quiáng₂.
Uíñ₅ 'au₂ 'nia' 2 líng₅. Ia₁ tsá₃ le₃lén₂ 'nia' 2 a₂'íñ₅ 'au₂. Jmo₂ 'nia' 2 mi₁' 54, dsia₂ 'nia' 2 'nei₂
në₃, la₁ tsá₃ cha₂ quián₂ 'nia' 2 në₃, ia₁ tsá₃ mi₂'. **3** Jui₁lia₂ jme₁mi₂ gué₂ 'nia' 2, la₁ tsá₃ ñjí₂
gué₂ 'nia' 2 'uig₅₄ ia₁ tsá₃ mi₂ 'nia' 2 con₂ dsi₂ten₅₄, ia₁ a₂ñjia₁' 54 'niog' 2 'nia' 2 'éng' 4 a₂le₃chang₂
o₂'ñjó₃ o₂jnjia₃ 'au₂ bá₄. **4** ¡'E₂ gué₄ líñ₅ 'nia' 2 jui₁lia₂ líñ₅ dsa₂ mí₂ i₂tsá₃ jen₅₄ dsi₂i₂gu₂, qui₂'no₂
jui₅ dsó₅ quian₅₄ i₂sián₂! ¿Tsa₁ ñjí₁' 54 'nia' 2, jui₁lia₂ dsa₂ i₂jen₂ dsí₅ quian₅₄ mi₂güíg₃, i₂le₂'éi₂
të₂tsín₅₄ líñ₅ i₂'ñja₅₄ Diú₄ bá₄? Jaun₂ lë₃, jui₁'ein₂ gué₃ i₂jen₂ quian₅₄ mi₂güíg₃, i₂'ñja₅₄ Diú₄
bá₄ 'éi₂. **5** ¿O₃ bá₄ líñ₂ 'nia' 2, on₃juá' 54 'e₂ cha₂ jein₅ jág₁ a₂juá₂ ne₄ Si₂: "Jme₂dsí₂ i₂ma₂cu₂ín₃
i₂'en₅₄ jë₄ quián₂ jniog₄, dsí₅ 'ñjio₅ lin₃ ia₁ a₂'nio₃ jniog₄?"* **6** La₁ të₂le₃ 'ñjio₅ gué₄ bén₂ a₂'ua₁
dsí₅ Diú₄ a₂cué₂₃ jniog₄; 'uig₅₄ jaun₂ juá₂ ne₄ Si₂:
Nau₂ Diú₄ quein₅ ne₄ dsa₂ i₂jmo₅ tán₅,
la₁ jmo₂₃ 'ua₁ dsí₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂jmo₅ me'.†

7 Tión₂ 'nia' 2 o₄gú₃ Diú₄. Tsá₃ lë₁cuíñ₅ 'nia' 2 i₂sé₃dsen₃, jaun₂ i₂cuíng₃ bá₄ 'éi₂ ja₁con₂ 'nia' 2.
8 Jme₁quián₄ 'nia' 2 të₂le₃ ja₁con₂ Diú₄, jaun₂ bá₄ jme₃quián₃ 'éi₂ ja₁con₂ 'nia' 2 ján₃. 'Nia' 2 dsa₂
i₂qui₂rë₂cán₄ dso₄, rang₂ 'nia' 2 gog₂; jmo₄ 'nia' 2 le₁jé₃ të₂'au₂, 'nia' 2 dsa₂ i₂le₁'ág₄ caun₂-tin₃
dsí₅. **9** Tión₂ 'nia' 2 quian₂ o₂i₁ dsí₅, qui₂'-o₄. Nág₄ quián₂ 'nia' 2, jui₁le₂tsín₃ jui₁le₅₄ a₂qui₂'-
'áu₂ 'nia' 2, ján₃ gué₂ le₂në₅ në₁juá₂ chan₂ 'nia' 2 i₂'io₂ jén₅, jme₁tsín₄, tión₂ 'nia' 2 'lia' 2 'au' 2.
10 Jmo₄ 'nia' 2 meg₂ të₂le₃ ne₄ Te₁gui₁' 54, jaun₂ bá₄ chó₂ 'éi₂ táng₃.

Diú₄ bá₄ i₂ca₂tín₂ con₂ í

11 Rin₅₄ jniog₄, tsá₃ 'íñ₅ 'nia' 2 'lig' 54 ríng₂ le₂jang₂ le₂jang₂. Ia₁ jui₁lia₂ i₂'in₅ 'lig' 54 jan₂ ríñ₅₄,
o₃ ñjí₂₃ qui₂con₂ 'í₁, co₂'nió₄ 'lig' 54 bá₄ 'ë₅ 'éi₂ 'Éi₃ quió₅ Diú₄, ton₂ jmo₂₃ dsí₅ tsá₃ 'e₂ quen₅
'Éi₃. Ia₁ në₁juá₂ cáun₂ 'ne₂ 'í₁ ne₄ 'Éi₃, co₂'nió₄ bá₄ a₂ma₂jmo₂ 'au' 2 ján₃ a₂líng₅ jan₂ i₂'io₅
bí₂ con₂ 'í₁ ne₄ 'Éi₃ 'nió₄ a₂jme₁ti₄ 'ñiag₂. **12** Jan₂ tan₅₄ bá₄ i₂chan₂ i₂ca₂tín₂ cué₃ 'éi₁' 3; i₂'éi₂

* **4:5** 'Nio' 2 ja₁ton₅ Éxodo 20:5. † **4:6** Proverbios 3:34.

bá₄ líñ₅ i₂ 'io₅ bí₂ dsí₃ 'éi'₃, jaun₂ 'jniog₅ bá₄ 'éi₂ ně₃ lé₂ le₃ lió₂ o₃ 'liog₃ 'e₂. La₁ ¿i₂ 'ein₂ bá₄ 'ne₂? ¿'E₂ lě₃ cáun₂ 'í₁ quió₅ dsa₂ mi₂ güíg₃ ríng₂?

¹³ Ně₃ ně₃, nei₂ 'nia'₂ a₂la₂, 'nia'₂ i₂jag₄ juá₂: "Ně₃ o₃ 'ióg₃, dsau₅₄ ciudad ně₅, o₃ ciudad ó₃; ja₁jaun₂ dsi₁ñag₅₄ caun₂ nj₂ dsi₁nág₁ dsi₁jmó₁ 'ma'₅₄ jaun₂ lěi₂ cu₄." ¹⁴ La₁ 'i₁ca₂juíg₄ tsá₃ jaun₂ nj₁'₅₄ 'nia'₂ 'e₂ lě₂ 'ióg₃, dsi₂juí₅ ja₁o₁nóg₅. Ia₁ jui₁lia₂ lě₅ caun₂ bë'₅₄ jnei₅ tei₂ bá₄ líñ₅ 'nia'₂, ně₃ jniá₂ 'ei₅, ně₃ cón₅ tsá₃ ma₃cha₂ táng₃. ¹⁵ 'Nió'₄ a₂jme₁dsiá₂ 'nia'₂ jág₁ le₂ně₅, le₂la₂ bá₄ ca₂tín₂ 'nia'₂ dsiá₁: "Chi₂hua₂ le₂jaun₂ 'nio₃ Te₁gui₁'₅₄ le₃chong₂ jniog₄, jaun₂ bá₄ dsi₁jmó₁ a₂la₂ a₂ó₃." ¹⁶ La₁ 'nia'₂ ně₃, ting₂ dsia₂ jág₁ tá₅ jmo₂ 'nia'₂ róng₂; ca₂le₃jé₃ a₂dsia₅ dsa₂ jág₁ le₂ně₅, 'lig₅₄ bá₄. ¹⁷ Jaun₂ ně₃, dsa₂ i₂ñj₅ a₂dse₃ a₂lé₂ le₃jmo₃, la₁ ně₁jua₂ tsá₃ ca₂jmo₃ ně₃, dso₄ bá₄ jaun₂ le₃quió₅ 'éi₂.

5

A₂rë₂ 'é₂jág₁ ja₁con₂ dsa₂ cha₂ cu₄

¹ ¡Nei₂ 'nia'₂ a₂la₂, 'nia'₂ dsa₂ i₂cha₂ cu₄! Qui'₂-'o₄, guio'₅₄ 'nia'₂ o₄quió₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jmi₁uig₅ a₂dsi₁ñjí₂ 'nia'₂. ² Ca₂le₃jé₃ a₂cha₂ quián₂ 'nia'₂ ma₂áu₁, le₂jaun₂ guë'₂ 'mí'₂ a₂qui'₂ 'nia'₂ ma₂qui'₅ i₁cá₁. ³ Cu₄niób₄ cu₄tiog₂ quián₂ 'nia'₂ qui₂ma₂ 'io₂ juí₅. Já₅ caun₂ jmig₄ jáng₃ léi₄ juí₅. A₂ně₅ bá₄ a₂co₃dsag₅₄ quián₂ 'nia'₂, a₂dsiá₃ nj₁ñjí₁ 'nia'₂ guiong₅₄, lé₂ ně₂jag₄ bá₄ si₂. Ia₁ 'njio₅ líñ₃ qui₂ma₂dsia₅₄ 'nia'₂ le₁má₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂cha₂ quiáng₂, jmig₄ jé₁ca₂tó₂ la₂. ⁴ Jag₄! 'Lian'₅₄ dsa₂ i₂qui₂ma₂jmo₃ ta₁ ja₁nau₂ quián₂ 'nia'₂ 'lian'₅₄ dsa₂ a₂tsá₃ ca₂qui'₅₄ 'nia'₂, guio'₅ 'o₂₃; le₂jaun₂ guë'₂ jág₁ quió₅ guion₅₄ dsa₂ 'éi₂, ma₂dsi₃lé₂ gua₄ Te₁gui₁'₅₄ Juig₅₄ 'Liób₂. ⁵ Ia₁ 'njio₅ líñ₃ dse₃ jlá₁ ma₂ca₂rë₃chán₃ 'nia'₂ ne₄ gua₅₄ 'uë₃ la₂, ma₂qui₂ma₂quian₂ 'nia'₂ o₂'njio₃ o₂jña₃ dsi₅. Ma₂ca₂jme₁on₁ 'nia'₂ lia₂ 'on'₅₄ ca₁juí₅; la₁ já₅ jmig₄ ja₁dsián₃ 'nia'₂ juí₁lia₂ dsan₂ ca₁juí₅. ⁶ 'Nia'₂ ma₂qui₂ma₂ 'liáng'₃ ma₂ca₂jme₁dsiang₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'e₂ rìn₂; ¿tsa₁ líñ₂ 'nia'₂ jña₅₄ dsa₂ 'éi₂ mi₃ tē₃dsi₅₄ 'éi₃ jmig₄ jaun₂?*

A₂chan₂ dsa₂ juin₂ dsi₅ líñ₅ caun₂ chi₁jña₂₃ a₂jéin₃ Diú₄ 'e₂ ma₂mi₃

⁷ Jaun₂ ně₃, rin₅₄ jniog₄, jmo₄ 'nia'₂ juin₂ 'au'₂ ca₂lia₂ ca₂té₂ jmig₄ i₁guan₂ Te₁gui₁'₅₄. Juí₁lia₂ jan₂ dsa₂ i₂jmo₅ ta₁ ja₁nau₂ chi₁jña₂₃ ráu₃ dse₃ líñ₃ ta₁ quió₅, jaun₂ caun₂ jmo₂₃ juin₂ dsi₅ bá₄ chi₁jña₂₃ a₂guá₂ le₂uig₅₄ jmí₅ tiá₄, a₂té₅₄ jein₂ jmí₅ ně₃. ⁸ Le₂ně₅ bá₄ 'nia'₂ jáñ₃, jmo₄ 'nia'₂ juin₂ 'au'₂, caun₂ 'éi₂ 'nia'₂ 'au'₂, ia₁ ja₂quián₃ bá₄ jmig₄ a₂guan₂ Te₁gui₁'₅₄. ⁹ Rin₅₄ jniog₄, tsá₃ ma₃o₁le₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ jua₅₄ a₂caun₂ qui₁'ní₄ guë₄ 'nia'₂ ríng₂ le₂jang₂ le₂jang₂, ia₁jaun₂ bá₄ tsá₃ tē₃dsi₅₄ 'éi₃ ja₁con₂ 'nia'₂ guiong₅₄. Ia₁ jué₄ i₂qui₃dsi₅ 'éi₃ ně₂jag₄ i₂ma₂chén₅ o₄'né₄ bá₄ 'éi₂. ¹⁰ 'Nia'₂ rin₅₄ jniog₄, quian₂ 'nia'₂ juí₅ juí₁lia₂ juí₅ a₂ca₂can₃ dsa₂ i₂ca₂'é₂ jág₁ quián₅ Te₁gui₁'₅₄ ma₂líg₂. Ca₂rë₃juín₃ dsi₅ ne₄ ca₂le₃jé₃ jmí₁uig₅ a₂ca₂i₃ñjí₂. ¹¹ Jag₄ jaun₂, jmo₂ jniog₄ dsi₅, 'e₂ guë₄ dsen₃ dsa₂ i₂ca₂nau₂ tiá₂ 'éi₂, Ján₃ bá₄ njí₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ ca₂rë₃juín₃ dsi₅ Job, ca₂nau₂ tiá₂, ton₂ njí₅₄ bá₄ 'nia'₂ jáñ₃ 'a₂ lia₂ ca₂jme₃gu₅₄ táng₃ Te₁gui₁'₅₄ quió₅ 'éi₂ jé₁ca₂tó₂. Ia₁ le₂ně₅ bá₄ jau₂ 'í₁ i₂ua₁ dsi₅ líñ₃ bá₄ Te₁gui₁'₅₄, ton₂ njí₂ dsi₅.

¹² Le₂ně₅ bá₄, jmo₄ 'nia'₂ ne₄ ca₂le₃jé₃, rin₅₄ jniog₄, juí₁lia₂ jme₁dsia₂ 'nia'₂ jág₁, tsá₃ lě₁'é₂ 'nia'₂ guei₅₄ i₂juí₃, on₃ guë₂ 'é₂ 'nia'₂ gua₅₄ 'uë₃, on₃ guë₂ i₁caun₂ cosa siá₂ a₂lě₁'é₁ 'nia'₂ jua₅₄ a₂'íng₄ Diú₄. Jé₁ma₂té₂ rë₁dsiá₁ 'nia'₂ jág₁, jua₅₄ 'nia'₂ "ján₅", juí₁le₂ti₃ bá₄ "ján₅" jaun₂, jáñ₃ bá₄ le₂ně₅ juí₁lia₂ jme₁jua₂ 'nia'₂ "jan₂ón₄", juí₁le₂ti₃ bá₄ "jan₂ón₄" jaun₂, ia₁jaun₂ tsá₃ tē₃dsi₅₄ 'éi₃ ja₁con₂ 'nia'₂.

¹³ Ně₁jua₂ 'ein₂ 'nia'₂ chan₂ o₂i₁ dsi₅, juí₁chi₂lén₂ ne₄ Diú₄. Ně₁jua₂ 'ein₂ guë₂ chan₂ i₂ei₅ dse₃ dsi₅, juí₁'é₁₂ son₅₄ a₂rë₂juín₂ Diú₄. ¹⁴ Ně₁jua₂ chan₂ 'ein₂ i₂dso₅₄, ca₂tíin₂ tē₂ dsa₂ can₅₄ quián₅ guá₅,† ia₁jaun₂ chi₃lén₂ 'éi₂ Diú₄ ne₄ quió₅, jaun₂ tsáng₂ no₅₄ lia₂ con₂ lě₅ 'éi₃ quió₅ Te₁gui₁'₅₄. ¹⁵ Ia₁ jé₁chi₂lén₂ dsa₂ Diú₄ a₂'éin₂ tē₃dsón₂, 'lión₂ dsa₂ dso₅₄; chó₂ bá₄

* 5:6 o₃, "tsá₃ jua₅₄ a₂jaun₂ tsá₃ ca₂guen₃ 'éi₂".

† 5:14 griego: presbúteros.

Te₁gui'₅₄. Në₁jua'₂ 'e₂ dso₄ ma₂tái'n'₂ në₃, 'én₂ bá₄ dsáu₁. ¹⁶ Jaun₂ lë₃, jme₁jnia₅ 'nia'₂ ne₄ ríng'₂ 'e₂ ma₂qui₂ma₂'lian'₂ 'nia'₂, ján₃ guë'₂ chi₂len'₄ 'nia'₂ Diú₄ o₄quió'₄ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂ ia₁jaun₂ 'lión'₂ 'nia'₂. Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tión₂ rë₂ ne₄ Diú₄, 'io₅ bí₂ jág₁ quió'₅ 'e₂ caun₂ a₂mi₂₃ ne₄ Diú₄. ¹⁷ Elías jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ lia'₂ lág₅ jniog₄, jme₁ca₂mi₃ jé₄ chi₂léin'₂ Diú₄ a₂co₂ñei'₅₄ tsá₃ ma₃téin₃ jmí₅, jaun₂ 'ni₅ ñi₂ të₂ ca₂dsio₄ tsá₃ ma₃jmí₅ ca₂tang₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. ¹⁸ Cang₂ jaun₂, ca₂mi₃ táng₃ ne₄ Diú₄, jaun₂ ca₂tang₂ táng₃ jmí₅, ca₂rau₂ táng₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃.

¹⁹ 'Nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄, në₁jua'₂ chan₂ 'nia'₂ i₂dsí₂cón'₅ dsí₅ jui₅ dsau₅, në₁jua'₂ jan₂ guë'₂ i₂ca₂jéin'₂ táng₃, ²⁰ dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄ a₂la₂: jui₁'ein₂ guë₃ i₂jén'₂ jan₂ dsa₂ i₂rë₂cán'₄ dso₄ jui₅ 'lig'₅₄ a₂jme₁ma₂ñó₅, lióin₂ jme₂dsí₂ quió'₅ 'éi₂ ne₄ 'mú₃, jaun₂ le₂në₅ jlë₂ 'lióng₂ dso₄ dsí₂'én₂ në₃.

Co₂në₅.

Si₂ carta le₂'uig₅₄ a₂ca₂jmo₃ SAN PEDRO

Jmo₅ Pe₄ si₂ a₂chein₃ ne₄ dsa₂ 'én₂ i₂tián₅ ts_ire₂jan₅₄ uíng₂

¹ Jniá₂ Pe₄, líng₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesucristo jmo₂₃ si₂ la₂ tsíng₂ ne₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ts_ire₂jan₅₄ i₂ma₂lín₅ co₂'nió'₄ ds_inau₂ i₂tián₅ uíng₂, le₂tan₅₄ 'uë₃ Ponto, quian'₅₄ Galacia, Capadocia, Asia, Bitinia në₃, ² ne₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂ma₂quion'₅₄ quián₅ Diú₄ Jme₂jniog₄ lia'₂ con'₂ lë₅ ma₂i₃jio₅ dsí₅ ca₂le₂jñiá₅. Ca₂quió'₂ Diú₄ të₂le₃ quian'₅₄ ta₁ quió'₅ Jme₂dsí₂ quián₅ ia₁jaun₂ ma₂lë₅ 'í₁ 'nia'₂, ia₁jaun₂ le₃chang₂ jme₂ti'₄ ne₅₄, chan'₂ 'nia'₂ qui₂le₁jé₃ jme₂dsí₂ quiáng'₂ në₃, rë₂jñiog'₄ le₁séng'₅ jmi₂ 'an₅₄ Jesucristo. Jaun₂ juá'₅ jniá₂, jui₁chan₂ bá₄ 'nia'₂ dse₃ ne₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂dse₃ jme₂gu₅₄ Diú₄, 'ei₅ tei₄ ja₁con'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃.

A₂ lia'₂ chan₂ dsa₂ caun₂ bá₄ a₂le₁'ág₄ dsí₅ a₂ma₂rë₂'én₄ dsáu₁, tíin'₅₄ i₂juíg₃

³ Jui₁le₂juín'₂ bá₄ Diú₄ Jme₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂, ia₁ ca₂dsia₃ njé₁ dsí₅ 'njo₅ lin₃ jniog₄, ca₂cuë₃ jme₂dsí₂ 'mí₂, ma₂jmo₃ bá₄ a₂ma₂ca₂rë₃chóng₃ táng₃ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí₂ a₂ca₂jen'₅₄ táng₃ Jesucristo jin₄ 'lag₄. 'Uig₅₄ në₅ bá₄ a₂chong₂ jniog₄ caun₂ bá₄ qui₂le₁'ág₄ dsí₅ a₂dsi₁no₃ tág'₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. ⁴ Ton'₂ jmo₃ a₂guéi'₁ 'nia'₂ a₂ma₂lë₅ jág₁ a₂ting'₅₄ cuë₃ Diú₄, a₂lë₅ caun₂ a₂tsá₃ ton₅ jmi₄ dsí₃'én₂, on₃ guë'₂ lé₂ le₃'lig'₅₄, on₃ guë'₂ ton₅ jmi₄ le₃juíng₅ në₃. Ca₂le₃jé₃ a₂në₅ ma₂lë₅ co₂jñia₅₄ rë₂'ma₄ guei'₅₄ i₂juíg₃ quián₂ 'nia'₂. ⁵ Të₂le₃ ia₁ a₂'én'₂ 'nia'₂ ma₂jmo₂₃ 'í₁ quian'₅₄ jui₅bí₂ quió'₅ a₂dsi₁no₃ 'nia'₂ tíng'₄ a₂le₃jniá₂ jmi₄ jé₁ca₂tó₂ i₁lión₂ 'nia'₂.

⁶ 'Uig₅₄ në₅ bá₄ në₃ jui₁chan₂ 'nia'₂ qui₂le₁'ág₄ dse₃ 'au'₂, 'io'₂ jéng'₂, tsá₃ a₂léi₂ jui₁la₂ 'lióng₂ táu₂ a₂qui₂dsí₃jí₂ 'nia'₂ co₂'na₂. ⁷ Ia₁ lia'₂ lë₅ cu₄nióg₄ bá₄ lë₅ 'én'₂ 'nia'₂: jaun₂ tion₅₄ 'nió'₅ cáu₃, njag₅ si₂, jióg₂ 'í₁ le₃léi₄ chi₂jua₂ të₃dsón₂ bá₄ dse₃. Jui₁lia'₂ jau₂ 'í₁ cu₄nióg₄ të₂le₃ quian'₅₄ si₂, jáñ₃ bá₄ le₂në₅ jióg₂ 'í₁ a₂'én'₂ 'nia'₂ të₂le₃ quian'₅₄ uíg₅ a₂niog₅ qui₂dsí₂jí₂ 'nig'₂. Ia₁ a₂'én'₂ 'nia'₂ në₅, quen₅ guë₄ 'njo₅ lin₃ lia₂ con₂ guë₄ cu₄nióg₄, ia₁ cu₄nióg₄ në₃, a₂dsi₂'én₂ bá₄ jaun₂. Jaun₂ në₃ jé₁ma₂ca₂o₃'ág₃ jág₁ a₂'én'₂ 'nia'₂ të₃dsón₂, jaun₂ guë₄ 'ag₃ Diú₄, 'én'₂ bá₄ 'nia'₂ dse₃ lin₃, ton₂ qui₂jme₃go₃ bá₄ dsa₂, jaun₂ guéin₂ bá₄ 'nia'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ jé₁ma₂ca₂rë₃jniá₂ Jesucristo.

⁸ 'Nió'₃ bá₄ 'nia'₂ Cristo jui₁la₂ tsá₃ ma₂ca₂të₂ ne₅₄ 'nia'₂. Caun₂ bá₄ qui₂le₁'ág₄ 'au'₂ 'nia'₂ le₃quió'₅ 'éi₂, jñia'₅₄ la₂ tsá₃ ma₂ca₂jiin'₅₄ 'nia'₂ dsón₂ dsí₁ne₁ la₁ 'njo₅ lin₃ bá₄ 'io'₂ jén'₂ 'nia'₂ ca₂lia'₂ tsá₃ ne₄ a₂lia'₂ le₃jua'₅₄, ⁹ ia₁ le₂në₅ bá₄ ma₂lin₂ 'nia'₂ jui₅ ja₁ma₂lón₂ jme₂dsí₂ quiáng'₂; ia₁ ja₁jaun₂ dsí₁no₃ dsón₂ bá₄ 'nia'₂ lia₂ con₂ lë₅ 'éng'₂.

¹⁰ Jui₁lia'₂ jág₁ a₂lió₂ Diú₄ në₅, lia₂ con₂ lë₅ jme₁'é₂ dsa₂ quián₅ Diú₄ jág₁ ma₂líg'₂, ca₂juá'₂ të₃jñia₅ 'a₂lia'₂ jmo₃ 'ua₁ dsí₅ jme₃goin'₅₄ 'nia'₂, jaun₂ dsa₂ 'éi₂ në₃ ca₂'náu'₃ jág₁ dsau₅ ca₂cáun₃ 'í₁ rë₂ lin₃, ¹¹ 'ein₂ dsón₂ 'éi₂, o₃ 'e₂ 'íó'₄ a₂ñág₃ uíg₅, a₂le₃juíin₂ táng₃ cang₂ jaun₂. Ca₂jmo₃ bá₄ dsa₂ 'éi₂ në₃ lia₂ con₂ lë₅ ca₂'é₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Cristo jui₅ të₂dsí₅. ¹² Ca₂jme₃jñia₅ Diú₄ jág₁ a₂qui₂ca₂jí₂ dsí₅ dsa₂ 'éi₂, la₁ on₃jua'₅₄ a₂dse₃ ja₁coin₂ guioin₅₄, a₂dse₃ të₂le₃ ja₁con₂ 'nia'₂ bá₄ a₂ca₂jme₃ti₃ 'éi₂ lia₂ con₂ jme₁ca₂'é₂ jág₁, co₂rë₂ bá₄ lia₂ con₂ lë₅ jág₁ a₂ma₂ca₂rë₃'é₂ ja₁con₂ 'nia'₂ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ i₂chen₄ já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. Ca₂le₃jio₅ ángeles në₃, jme₁'ín₅ dsí₅ të₃ ne₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂në₅.

Díú₄ ma₂ca₂të₃jniog₄ a₂le₃chong₂ le₁jé₃ jme₂dsí₂ quián₂

¹³ Jaun₂, rë₂ján'₁ 'nia'₂ jmo₄, a₂le₃jí₂ dsei₂ a₂le₃'en₅₄ 'au'₂ 'nia'₂. Caun₂ bá₄ le₁'ág₄ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄ a₂le₁jan'₄ a₂jme₃gu₅₄ Diú₄ jñig₄ jé₁ma₂të₂ rë₁jme₃jñia₅ Jesucristo. ¹⁴ La₁ju₁len'₅₄ 'nia'₂ chi'₂-guein₂ dsen₃ quián₅ Diú₄ i₂qui₂rë₂ti₅₄. Tsá₃ ma₃tián'₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂qui₂dsí₂jñia₅

gué₄ 'lig'₅₄ 'au'₂, lia'₂ jme₁líng₄ le₂jniá₅ lia'₂ con'₂ tsá₃ 'e₂ jme₁ma₂nji'₅₄ 'nia'₂ le₃quió'₅ Diú₄.
 15 Të₂le₃ jui₁le₂chan'₂ bá₄ 'nia'₂ qui₂le₁jé₃ të₂'au'₂ qui₂rë₂jñiό₄ co₂ñei'₅₄ jme₂dsí₂ quiáng'₂
 quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂jmo'₂ 'nia'₂. Ia₁ i₂jñiό₅ lín₃ bá₄ Diú₄ i₂ma₂ca₂të₃ 'nia'₂. 16 Ia₁ juá'₂
 ne₄ Si₂: "Jui₁le₂jñiό₄ bá₄ 'nia'₂, ia₁ i₂jñiό₅ bá₄ jniá₂ 'ñiό₃."^{*}

17 Chi₂jua'₂ të₂' 'nia'₂ "Tia₅₄" i₂qui₂con₂ 'í₁ quió'₅ le₂jan₂ dsa₂ lia'₂ con'₂ lë₅ ma₂jmo₃,
 la₁ tsá₃ jma₃quén₅ jíin₂ ca₂le₃jín₃, jaun₂ ca₂tín₂ 'nia'₂ jme₁gain'₃ ca₂le₃jé₃ jmig₄ të₁lia'₂ chan'₂
 'nia'₂ líng₅ në₂jag₄ bá₄ dsí₂nau₂ ne₄ gua₅₄ 'uë₃ la₂. 18 Ia₁ ma₂nji'₅₄ bá₄ 'nia'₂, on₃jua'₅₄
 a₂ca₂quiin₃ quian'₅₄ cosa a₂tsá₃ uë₂ jiog₅, quian'₅₄ jui₁lia'₂ cu₄nió₄ cu₄tiog₂ a₂ca₂lióin₂ 'nia'₂
 ne₄ jui₅ a₂tsá₃ ta₁ tí₄ a₂jme₁le₁quian'₄ 'nia'₂, a₂ca₂rë₂ting'₃ ca₂ñág₃ dsa₂ can'₅₄ quiáng'₂.
 19 Ca₂quín₂ 'nia'₂ të₂le₃ quian'₅₄ jmi₂ 'an₅₄ Cristo a₂quen₅ gué₄ lín₃, a₂ca₂ñó₃ qui₂rë₂jein'₅₄
 ne₄ Diú₄ në₂jag₄ bá₄ já₂ cha₂ i₂tsá₃ 'e₂ 'lig'₅₄ lín₅ 'i₁caun₂. 20 Ia₁ lia'₂ con'₂ né₃ a₂nio₃ mi₂güíg₃,
 jme₁ma₂rë₂ 'íin₁ bá₄ a₂lióin₂ dsa₂ mi₂güíg₃, Ia₁ ma₂ca₂rë₃jniái₂ jmig₄ jé₁ca₂tó₂ rë₂né₃, a₂dse₃
 o₄quián'₂ 'nia'₂. 21 Ia₁ të₂le₃ quian'₅₄ 'éi₂ bá₄ 'én₂ 'nia'₂ le₃quió'₅ Diú₄ i₂ca₂jme₃jen'₅₄ Cristo
 ja₁jme₁rë₂lín₅₄, jaun₂ ca₂jme₃jláu₁ né₃. 'Uig₅₄ jaun₂, jui₁le₁ág₄ 'au'₂ 'nia'₂ 'éng'₂ të₂le₃ quió'₅
 Diú₄.

22 Në₃ në₃ ma₂le₁jín₃ bá₄ 'nia'₂ ia₁ ma₂jme₂tí₁ 'nia'₂ jág₁ tí₅, ia₁ të₃dsón₂ bá₄ ma₂'nió'₃
 'nia'₂ ríng₂, jme₁'nió₄ 'nia'₂ ríng₂ le₂jang₂ le₂jang₂ jaun₂ në₃ ca₂le₃jé₃ 'au'₂.† 23 Ia₁
 ma₂ca₂rë₃chán₃ 'nia'₂ táng₃, la₁ on₃jua'₅₄ lia'₂ lë₅ rë₃chan₂ jaun₅ dsa₂ i₂dsan₂. A₂ca₂ling₃
 jaun₅ Diú₄ bá₄ i₂tsá₃ líg₂ jmig₄ dsián₃. Ca₂rë₃cháng₃, të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ jén₃ quió'₅ Diú₄ bá₄
 a₂jiog₅ co₂tan₅₄. 24 Ia₁ ne₄ Si₂ juá':

Ca₂le₃jín₃ dsa₂ mi₂güíg₃

 líin₅ jui₁lia'₂ lë₅ ni₁nau₂,
 ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ jláin₁
 lë₅ lia'₂ lë₅ lí₁ jlá₁ quió'₅ ni₁nau₂.
 Jé₁ma₂ca₂rë₃quéin₃ ni₁nau₂,
 ca₂tá₂ bá₄ lí₁ ján₃.

25 La₁ jág₁ quió'₅ Te₁gui'₅₄ jiog₅ co₂tan₅₄ bá₄.‡
 Jaun₂ jág₁ dse₃ a₂lión₂ dsa₂ në₅ ma₂ca₂rë₃é₂ jin'₄ 'nia'₂.

2

1 Jaun₂ në₃, co₂dsia₅ tí₃ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig'₅₄, quian'₅₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ jme₁chan'₂ 'nia'₂
 jmo'₂ o₁ne₄, o₁gang'₂, jme₁chan'₂ 'nia'₂ jmo'₂ uig₅ 'au'₂, ca₂le₃jé₃ gué₄ a₂lë₁chi₂dsia'₂ 'nia'₂
 'íng'₅ ríng₂. 2 Jmo₄ 'nia'₂ në₂jag₄ bá₄ guein₂ pí₁ i₂ 'íin₅ dsí₅ 'íñ₂ dsi'₅₄ jmá'₅ a₂gu₂dsí₂, jaun₂
 të₂le₃ quian'₅₄ a₂jaun₂ qui₂dsí₃can'₅₄ 'nia'₂ ca₂lia'₂ ca₂ñia₅ i₁lión₂ 'nia'₂, 3 chi₂jua'₂ të₃dsón₂
 bá₄ ma₂ca₂rë₃len₄ 'nia'₂ jmá₂ a₂dse₃ dsí₅ Te₁gui'₅₄.*

Cristo bá₄ i₂lín₅ ni₁'lau₂ jén₃

4 Jme₁quián₄ 'nia'₂ ja₁con₁ Te₁gui'₅₄ i₂lín₅ ni₁cang₁ jén₃. Dsa₂ mi₂güíg₃ në₃ tsá₃ ca₂rë₃jei₅₄,
 la₁ të₂le₃ quió'₅ Diú₄ në₃ lë₅ ni₁cang₁ rë₂quio'₅₄ a₂jlá₁ a₂quen₅ gué₄ lín₃. 5 Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂
 ján₃, jmo₄ 'nia'₂ 'au'₂ a₂líng₅ co₂'nió'₄ ni₁cang₁ jén₃ a₂jmó'₂ Diú₄ ta₁ a₂jui₂₃ jmog'₅ caun₂
 'né₅ a₂gu₂dsí₂, ia₁jaun₂ dsí₁nó₅ 'nia'₂ léng₂ co₂'nió'₄ jme₂dsa₂ i₂lë₅ 'í₁ quiáin₅ i₂qui₂jén₅ 'e₂
 qui₂jén₅ ne₄ Diú₄ a₂gu₂dsí₂ a₂lë₅ a₂'ñio₂ dsí₅ 'éi₂ gue₂₃ të₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo. 6 Ia₁ ne₄ Si₂
 juá'₂ ján₃:

la₂dsián₄ jniá₂ ciudad Sión i₂lín₅ ni₁cang₁

 quió'₅ qui'₅₄ 'uig₅₄ 'ia'₂.

Ca₂le₃jín₃ i₂'én₂ le₃quió'₅,

* 1:16 Levítico 11:14,45; 19:2; 20:7. † 1:22 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂; "a₂le₁jé₃ 'au'₂." ‡ 1:25 Isaías 40:6-8. * 2:3 Salmo 34:8.

o₁líg' ₂tsá₃ 'ag₃ caun₂-tin₃ dsí₅.†

⁷ Të₂le₃ quián'₂ 'nia'₂ i₂'éng'₂, ní₁'lau₂ jaun₂ lë₅ a₂quen₅ 'ñio₅ lin₃. La₁ të₂le₃ quió'₅ i₂tsá₃ 'én₂ ně₃, rë₂ti₃ jui₁lia'₂ juá'₂ ne₄ Si₂:

Ní₁cang₁ a₂tsá₃ ca₂rë₃ji'₅₄ dsa₂ i₂jme₁jmog'₅ 'né₅,
ca₂lë₃ ní₁cang₁ a₂dsen₅₄ gué₄ quió'₅ qui'₅₄ 'ia'₂.‡

⁸ Rë₂ti₃ jáñ₃ ja₁juá'₂ ne₄ Si₂:

ní₁cang₁ a₂qui₂nió₅ dsa₂,
ní₁'lau₂ a₂jmo₅ a₂dsi₂gan'₅₄ dsa₂.§

'Uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ 'nio₃ jme₃ti₃ jág₁ dse₃, qui₂niói₅ jui₁lia'₂ ma₂'i₄ 'éi'₃ dsí₃ñí₂.

Dsa₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄

⁹ Ma₂lín'₅ bá₄ 'nia'₂ ně₃, jon₂ dsa₂ i₂rë₂quion'₅₄ quián₅ Diú₄. Líng'₅ co₂nió'₃ jme₂dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Rag₅₄, caun₂ juig₂ jnió₅, dsa₂ juig₂ quián₅ Diú₄ 'ñiog₅. Ca₂le₃jé₃ a₂né₅ líñ'₅ 'nia'₂, ia₁jaun₂ qui₂jme₁jnia'₅ 'nia'₂, ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁ a₂ma₂jmo₃ Diú₄. Ia₁'éi₂ bá₄ ma₂ca₂'uín'₂ 'nia'₂ jé₄ qui₁né'₃, ca₂tág₃ të₂le₃ ja₁jniá₂ si₂ jlá'₁ quió'₅. ¹⁰ Le₂jñiá₅ ně₃, tsá₃ dsa₂ juig₂ jme₁lín'₄ 'nia'₂; la₁ rë₂né₃ ně₃ ma₂ca₂dsi₃nó'₅ 'nia'₂ ma₂líng'₅ dsa₂ juig₂ quián₅ Diú₄. Ca₂le₂jñiá₅, 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ jme₁ñéi₂ dsí₅ 'nia'₂; la₁ rë₂né₃, Diú₄ ma₂ca₂tá'₂ ñéi₂ dsí₅.

Tián'₂ 'nia'₂ a₂jme₁ti'₄ ne₄ Diú₄

¹¹ 'Nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄ i₂'nióg₃, 'nia'₂ i₂tiáng'₅ úíng₂ i₂ma₂líng'₅ në₂jag₄ bá₄ dsí₂nau₂, chi₂len'₄ jniá₂ 'nia'₂ co₂dsia₅ tí₃ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ a₂'lig'₅₄ a₂'ín₅ dsí₅ ní₁ñí'₁ a₂jmo₅ 'nei₂ ja₁con₂ jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂. ¹² I₂nio₄ bá₄ 'nia'₂ con'₂ dsí₂ten₅₄ jin₄ dsí₂nau₂ juig₂ ja₁tiáng'₄, ia₁jaun₂ jui₁la₂ 'ag₂₃ 'iin₂₃ 'nia'₂ 'lig'₅₄ a₂jág₂ jíin₂ 'nia'₂ në₂jag₄ bá₄ dsa₂ i₂le₁cán'₄ dso₄, la₁ jé₁ma₂ca₂té₂ ne₅₄ a₂dse₃ jmo'₂ 'nia'₂, jme₃juíñ₂ bá₄ Diú₄ jé₁ma₂té₂ rë₁té₃dsí₅₄ 'éi'₃.

¹³ Ia₁ a₂gan'₃ 'nia'₂ Te₁gui'₅₄, tión'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ qui'₅ jui₁'ein₂ gué₃ dsí₂tan₅₄ i₂dsián₁ quián₅ dsa₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃la₂; tión'₂ 'nia'₂ 'éi'₃ qui'₅ jui₁lia'₂ gui'₅₄ dsí₂tan₅₄ emperador ¹⁴lia'₂ 'éi'₃ quió'₅ i₂lín₅ dsí₄má'₂ i₂dsián₁ quiáin₅, a₂cué'₃ uig₅ dsa₂ i₂jmo₅ 'lig'₅₄, la₁ dse₃ 'iin₃ dsa₂ i₂jmo₅ a₂dse₃. ¹⁵ Ia₁ a₂né₅ bá₄ a₂'nio₃ Diú₄: a₂jmó'₂ 'nia'₂ ca₂ne₅₄ a₂dse₃, ia₁jaun₂ dsí₃lén₂ tei₄ dsa₂ co₄ i₂'in₅ 'lig'₅₄ 'nia'₂ ia₁ a₂tsá₃ njí₅.

¹⁶ I₂nio'₄ bá₄ 'nia'₂ jaun₂, lia'₂ jé₁nio₄ dsa₂ i₂ma₂ca₂lón₂ i₂ma₂ca₂niá₃ jui₅ quió'₅, la₁ tsá₃ o₁leng'₅₄ jua'₅₄ a₂ma₂rë₂na₄ jui₅ ia₁jaun₂ 'náu'₁ dso₄. Jui₁le₂chan'₂ 'nia'₂ a₂líng'₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Diú₄. ¹⁷ Jme₁gan₃ 'nia'₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂; jme₁nió₄ 'nia'₂ ríng'₂ ně₃. Jme₁gan₃ 'nia'₂ Diú₄, ton'₂ jme₁gan₃ 'nia'₂ dsí₂tan₅₄ dsa₂ juíñ₂.*

Caun₂ jág₁ dsau₅ 'a₂lia'₂ lë₅ jmi₁uig₅ a₂ca₂i₃ñí₂ Cristo

¹⁸ 'Nia'₂ gué'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ dsa₂, tión'₂ 'nia'₂ 'ei₅ gau₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂te₂néi'₂ juig'₂ 'nia'₂. Ca₂tín'₂ 'nia'₂ jme₁ti'₄, on₃hua'₅₄ jmá'₃ ne₄ dsa₂ dsen₃ i₂juíñ₂ dsí₅; ca₂tín'₂ bá₄ 'nia'₂ jme₁ti'₄ le₂jiog₅ ne₄ dsa₂ i₂tsau₂ dsí₅ ně₃. ¹⁹ Ia₁ ja₂lin₃ gué₄ dse₃ të₂tsin'₅₄ dsa₂ ne₄ Diú₄ jme₁mo₂₃ tió'₃ dsí₅ njág₅ uig₅ on₃hua'₅₄ a₂cha₂riin₂, ne₄ ia₁ a₂lí'₄ dsí₅ a₂'ñio₂ dsí₅ Diú₄ bá₄. ²⁰ Ia₁ në₁hua'₂ jmo'₂ 'nia'₂ tió'₃ 'au'₂ jme₁qui₂dsí₂bang'₅₄ ne₄ 'uig₅₄ dsáu'₂ 'nia'₂ guiong'₅₄, ¿'e₂a₂dse₃ a₂lé₂ le₃guéi'₁ 'nia'₂ në₁hua'₂ le₂jaun₂? La₁ në₁hua'₂ ñag'₅₄ 'nia'₂ uig₅ ne₄ 'uig₅₄ a₂dse₃ a₂jmo'₂, ton'₂ jmo'₂ 'nia'₂ tió'₃ 'au'₂, ia₁ le₂né₅ bá₄ dsió₄ të₂tsin'₅₄ 'nia'₂ dse₃ ne₄ Diú₄. ²¹ Ia₁ ta₁jaun₂ ma₂ca₂rë₃té₄ 'nia'₂, ia₁ ján₃ bá₄ ca₂ñág₃ Cristo uig₅ o₄quián'₂ 'nia'₂, a₂ca₂quiog₂ caun₂ jui₅ ia₁jaun₂ le₂né₅ i₁nio'₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ ca₂ñjí₃ 'ñiog₅.

²² I₁caun₂ dso₄ tsá₃ 'e₂ ca₂'náu₂,

on₃ gué'₂ 'i₁ca₂míg₂ jág₁ a₂juí₁gain₂ ca₂o₃'ág₃ mi₂'o₅₄;†

† ^{2:6} Isaías 28:16. ‡ ^{2:7} Salmo 118:22. § ^{2:8} Isaías 8:14. * ^{2:17} lit. "jme₁gan₃ 'nia'₂ rag₅₄." † ^{2:22} Isaías 53:9.

23 jme₁qui₂ca₂jnáu'₂ dsa₂ jág₁ uig₅, tsá₃ le₂jaun₂ ca₂jéin₃ jág₁ jua'₅₄ a₂ca₂quiain₃ dsa₂ jué'₅. Të₂le₃ caun₂ bá₄ ca₂'ág₂ dsí₅ ca₂dsiain₃ o₄gú₃ i₂qui₃dsí₅ 'éi'₃ lia'₂ tí₅. ²⁴ Le₂në₅ bá₄ ca₂cáum₃ Cristo jui₅ ni₁ñj₁₂ 'ñiog₅ dsáu₁ jniog₄ jme₁ca₂ñó₃ ne₄ cróg₄ ia₁jaun₂ dsiog₃ jniog₄ ne₄ dso₄, a₂le₃chong₂ táng₃, quián₁ caun₂ jui₅ co₂dsau₅, ne₄ a₂qui₂ca₂cúin'₂ Cristo ca₂'lón'₂ bá₄ 'nia'₂. ²⁵ Ia₁ le₂jná₅ jme₁i₂nio'₄ 'nia'₂ lia'₂ ja₁i₂nio₄ já'₂ cha'₂ i₂ma₂i₂cón'₅, [†] la₁ rë₂në₃ ma₂ca₂jén'₃ bá₄ táng₃ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo. 'Éi₂ bá₄ i₂jiog₅, niog₅ gu₂, jmo₅ 'í₁§ jme₂dsí₂ quián'₂ 'nia'₂.

3

'A₂ lia'₂ dsí₂ten₅₄ le₃chan₂ dsa₂ i₂le₁jen'₂ gu₂

¹ Le₂në₅ bá₄ ján₃, 'nia'₂ dsa₂ mí₂ i₂le₁jen'₂ gu₂, tión'₂ 'nia'₂ 'éi'₃ quió'₅ dsí₂i₂gog'₂, ia₁jaun₂ në₁hua'₂ chan₂ i₂tsá₃ 'én₂, lé₂ le₃join'₅₄ ia₁jaun₂ le₃'éin₂ ján₃, on₃jua'₅₄ a₂'nió'₅ juig'₅₄ 'nia'₂ jág₁ 'lióng₂, të₂le₃ quian'₅₄ jui₅ 'a₂ lia'₂ lë₅ i₂nio'₄ bá₄ 'nia'₂, ² ia₁ të₃ ne₅₄ a₂ma₂lín'₂ 'nia'₂ dsa₂ i₂le₁jé₃ dsí₅, i₂ñj₅ 'a₂ lia'₂ jme₃go₃, ³ Tsá₃ jui₁le₅₄ jua'₅₄ a₂jnja'₅₄ tión'₂ 'nia'₂ jlá'₁ jmá'₃ lia'₂ le₃co'₅₄, quian'₅₄ jui₁lia'₂ a₂ñjí₄ jlá'₁ qui₂rë₂lag₄ dsei'₂, o₃ a₂qui₂le₁lin'₄ 'nia'₂ jui₁lia'₂ quian'₅₄ míg₂ cu₄nióg₄, tsín'₂ jlá'₁ në₃. ⁴ Qui₁jmo'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jláng'₁ të₂le₃ quian'₅₄ a₂rë₃'ma₄ të₂'au'₂ 'nia'₂, a₂rë₂lag₄ quian'₅₄ caun₂ jme₂dsí₂ a₂jmo'₂ 'nia'₂ meg'₂. A₂rë₃lin₄ dsa₂ le₂në₅ bá₄ lë₅ caun₂ a₂jlá'₁ a₂tsá₃ líg'₂ jmiq₄ dsí₃'én₂, ton'₂ quen₅ 'ñio₅ lin₃ të₂le₃ ja₁con₂ Diú₄. ⁵ Ia₁ le₂në₅ bá₄ jme₁qui₂le₁lin₄ dsa₂ mí₂ i₂jme₁lë₄ 'í₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂; jme₁i₂nioi₅₄ caun₂ bá₄ jme₁le₁'ág₄ dsí₅ le₃quió'₅ Diú₄, ton'₂ tioin'₅₄ 'éi'₃ quió'₅ dsí₂i₂gu₂. ⁶ Ján₃ bá₄ le₂në₅ jme₁lin₄ Sara, ca₂nág₂ gau₂ jág₁ quió'₅ Abraham, jaun₂ ca₂të₃ "Gui'₅₄ quiáng₃". Le₂në₅ bá₄ dsí₁nó'₅ 'nia'₂ léng'₂ jui₁lia'₂ jme₁lin₄ 'éi₂, në₂jag₄ bá₄ chi'₂ quián₅ bá₄ ján₃, në₁hua'₂ ca₂jmo'₅₄ con'₂ dsí₂ten₅₄, tsá₃ ma₃'e₂ gau₂ jiá₃ 'au'₂ 'nia'₂.

⁷ Le₂në₅ bá₄ ján₃, 'nia'₂ dsa₂ ñe'₂, jmo₄ 'nia'₂ 'en₅₄ 'au'₂ 'a₂ lia'₂ tiáng'₄ quian'₅₄ dsa₂ mí₂ quiáng'₂, jui₁ñei₂ bá₄ a₂ca₂tiín₂ jme₁gain'₃ 'nia'₂, ia₁ líin₅ i₂'uan₅₄ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ guiong'₅₄, líin₅ co₂'nió'₄ caun₂ ni₁vaso a₂go'₂ gué₄; ia₁ co₂rë₂ bá₄ líin'₅ 'nia'₂ dsa₂ i₂rë₂gon'₅₄ i₂ca₂tin₂ le₃chan₂ dse₃. Le₂në₅ jmo₄ 'nia'₂ ia₁jaun₂ 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂ jnág₅ cha₂ jé₁ma₂té₂ rë₁chi₁len'₄ 'nia'₂ Diú₄.

Dsa₂ i₂ñág₅ uig₅ ne₄ ia₁ a₂jmo₂₃ a₂dse₃

⁸ Jé₁ca₂tó'₂ rin'₅₄ jniog₄, jui₁chan'₂ bá₄ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃ 'ei₅ caun₂ jág₁, jeng'₂ quian'₅₄ ríng'₂; 'ua₁ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄; jme₁'nió₄ 'nia'₂ ríng'₂; jui₁chan'₂ 'nia'₂ ñéi₂ 'au'₂; jmo₄ 'nia'₂ meg'₂ në₃.

⁹ Tsá₃ lë₁jein'₅₄ 'nia'₂ 'lig'₅₄ quian'₅₄ a₂'lig'₅₄; tsá₃ të₁'óng'₁ dsa₂ i₂të₂'o'₂. Të₂le₃ jein'₅₄ jág₁ dse₃ a₂jme₃gu'₅₄ Diú₄ quió'₅ dsa₂ le₂'éi₂. Ia₁ ta₁ në₅ bá₄ a₂nio₃ Diú₄ jmó'₂ 'nia'₂ a₂ma₂ca₂té₃, ia₁jaun₂ bá₄ tñ'₃ 'nia'₂ jme₃gu'₅₄ Diú₄. ¹⁰ Ia₁:

Ca₂le₃jíin₃ dsa₂ i₂'nio₃ le₃chan₂ dse₃

ca₂tiín₂ jmo₃ 'í₁ le₁tsí'₂

jaun₂ tsá₃ 'ñiái₃ jág₁ 'lig'₅₄,

on₃ gué₂ 'nió'₅ 'ué'₃ jág₁ të₂jág₁ mi₂'o₅₄.

¹¹ Co₂dsia₅ 'nió'₅ quiá'₂ dsa₂ cau₅

juí₁lia'₂ jui₅ 'lig'₅₄, jmo₃ ca₂ne₅₄ a₂dse₃;

'nió'₅ 'no'₂ dsa₂ jui₅ ja₁'ei₅ tei₄,

jaun₂ jui₅ jaun₂ 'en₃.

¹² Ia₁ jme₁ne₁ Te₁gui'₅₄ tsá₃ 'na₂ jíin₂ dsa₂ dsen₃,

ton'₂ rë₂jáin₁ nag₂₃ 'e₂ chi₂léi'₂ dsa₂ quiáin₅,

la₁ të₂le₃ quió'₅ i₂jmo₅ a₂'lig'₅₄,

le₂cau₅ bá₄ jéin'₅ ne₅₄.

[†] **2:25** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 53:5,6. § **2:25** griego: epískopos. * **3:12** Salmo 34:12-16.

¹³ ¿I₂'ein₂ bá₄ lé₂ le₃jmó' në₁jua' dsen₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ ca₂jmo'₅₄ a₂dse₃? ¹⁴ La₁ jui₁ 'a₂gué₃ la₂ njag'₅₄ 'nia'₂ uig₅ ne₄ ia₁ a₂jmo'₂ 'nia'₂ a₂dse₃, la₁ia₁ 'e₂gué₄ dsen'₃ 'nia'₂ chang'₂ jua'₅₄ le₂jaun₂. Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ gang'₃ 'e₂ a₂gó'₅ dsa₂ 'éi₂ chain₂, on₃ gué₂ cán'₁ 'nia'₂ jué'₅.† ¹⁵ Të₂le₃ jmo₄ bá₄ 'nia'₂ 'au'₂ a₂lín₅ Cristo juig'₂ 'nia'₂ i₂jñiÓ₅, a₂lë₅ 'í₁ të₂'au'₂ 'nia'₂. Chan'₂ 'nia'₂ rë₂jáng'₁, a₂jein'₅₄ jág₁ quió'₅ dsa₂ i₂'nio₃ le₃jñi₅ 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂íñ₂ 'au'₂ 'nia'₂. Jñia'₅₄ lia'₂ jmo₄ a₂në₅ jmá'₃ lia'₂ quian'₅₄ a₂'ua₁ 'au'₂, a₂jme₁gan'₃ 'nia'₂ dsa₂ në₃, a₂qui₂le₁jé₃ a₂qui₂dsi₂jñi₅ 'au'₂, ¹⁶ ia₁jaun₂ le₃gui'₅₄ dsa₂ i₂chi₂ag₅ 'lig'₅₄ o₄quió'₄ jui₅ dse₃ a₂i₂nio'₄ 'nia'₂ le₃quió'₅ Cristo. ¹⁷ Në₁jua'₂ le₂jaun₂ 'nio₃ Diú₄, ja₂lin₃ gué₄ dse₃ a₂ñág₅ dsa₂ uig₅ ne₄ ia₁ a₂jmo₂₃ a₂dse₃, lia'₂ con'₂ gué₄ ne₄ a₂jmo₂₃ a₂'lig'₅₄.

¹⁸ Ia₁ le₂në₅ bá₄ jáñ₃, co₂ráun₂ bá₄ ca₂jon₃ Cristo† jme₁ca₂join₃ ne₄ 'uig₅₄ dsáu₁ jniog₄. I₂jme₁lín₄ jan₂ dsa₂ dsen₃ co₂jñi₂ bá₄ 'éi₂, ca₂join₃ o₄quió'₄ dsa₂ cha₂ dsáu₁, ia₁jaun₂ të₂ ja₁con₂ Diú₄. Ca₂join₃ jui₅ nì₁jñi₁₂, ton₂ ca₂jein'₅₄ bá₄ táng₃ të₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂. ¹⁹ Jaun₂ le₂në₅, ca₂ñei₅₄ ca₂i₁'é₄ jág₁ ja₁con₂ jme₂dsí₂ i₂jme₁tion'₅₄ le₁jñi₅ ²⁰ i₂tsá₃ ca₂nág₂ gau₂ jmig₄ ma₂líg₂ jaun₂ lia'₂ con'₂ jme₁chan₂ Noé. Uë₂ bá₄ ca₂jmo₃ Diú₄ juín'₂ dsí₅ ca₂jñia₃ të₂lia'₂ lë₂ ni₁barco.§ Jñia₃ tan₅₄ dsa₂ bá₄ lë₂ i₂ca₂lón₂ quian'₅₄ a₂jaun₂ jme₁ca₂'a₃ jmig₂ mi₂güíg₃. ²¹ A₂jaun₂ jáng'₅ caun₂ léi₄ jme₁chó₅ jniog₄ jmig₂ jmig₄ rë₂në₃, a₂ma₂ca₂lag₃ jniog₄ dsa₂ i₂ma₂ca₂lón₂; on₃jua'₅₄ a₂jñia'₃ a₂'lian₅₄ dsa₂, të₂le₃ a₂jang'₂ jniog₄ caun₂ jui₅ a₂le₁jé₃ jme₂dsí₂ quián₁ të₂le₃ ne₄ Diú₄ bá₄, ton₂ ca₂ló₂ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí₂ a₂ca₂jen'₅₄ Jesucristo. ²² Ca₂uíg₂ táng₃ ñái'₃ guei'₅₄ i₂juíg₃; ja₁jaun₂ guá₅ të₂le₃ gu₂ ne₁ Diú₄; 'éi'₃ quió'₅ 'éi₂ bá₄ tion'₅₄ ca₂le₃jín₃ ángeles quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂lín₅ ta₁, ca₂le₃jín₃ gué₄ i₂'io₅ jui₅bí₂ në₃.

4

A₂jme₂ti₃ dsa₂ lia'₂ con'₂ lë₅jui₅bí₂ a₂ma₂cuë₃ Diú₄

¹ Jaun₂ lë₃, ia₁ ca₂nág₃ Cristo uig₅ jui₅ nì₁jñi₁₂, le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ jáñ₃ chan'₂ 'nia'₂ rë₂ling'₅₄ caun₂ 'éi₂ 'nia'₂ 'au'₂ a₂cán'₁ jmi₁uig₅. Ia₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ma₂ca₂ñág₃ uig₅ jui₅ nì₁jñi₁₂, co₂dsia₅ ma₂tí₂ bá₄ jui₅ jé₁jme₁'no₂₃ dso₄. ² A₂le₃chain₂ táng₃ të₂le₃ ne₄ jui₅ ja₁ñó₄, a₂jme₃ti₃ a₂'nio₃ Diú₄ bá₄, tsá₃ ma₃le₃chain₂ jua'₅₄ a₂cué'₃ gué₄ o₂'ñjío₃ o₂jñia₃ dsí₅ con'₂ niog₅ mi₅ nì₁jñi₁₂. ³ Tió'₅, a₂ma₂ca₂jñi₂ juín₅₄ qui₂ma₂jmo'₅₄ 'nia'₂ ja₁ma₂ja₂nóg'₅, lia'₂ con'₂ lë₅ jmo₅-dsáu₅ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tsá₃ cuin₅ Diú₄. Ia₁ jme₁chan₂ 'nia'₂ tsá₃ caun₂ a₂jme₁'ín₅ 'au'₂; tsá₃ caun₂ a₂'lig'₅₄ a₂jme₁qui₂lë₂ 'au'₂ 'nia'₂ në₃; jme₁qui₂lén₅₄ qui₂le₁eng'₅; jme₁qui₂qué'₂ 'nia'₂ tóng₂ chí'₅ co₂mi'₅₄ niog₅ jmig₄. Jme₁ág'₂ 'nia'₂ ca₂lia'₂ tsá₃ cuente niog₅; jme₁jme₂juín₂ 'nia'₂ diú₄ lag₄, caun₂ a₂'io'₅₄ Diú₄. ⁴ Dsi₂gó'₃ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ a₂tsá₃ jme₂quiain'₅₄ 'nia'₂ jé₄ ca₂le₃jé₃ a₂lén₅₄ a₂'lig'₅₄ a₂jmo₅-dsáu₅, jaun₂ 'lig'₅₄ bá₄ 'ag₂₃. ⁵ La₁ já₅ bá₄ jmig₄ ja₁jáng'₃ cuenta quió'₅ ne₄ i₂ma₂lë₅ co₂jñia₅₄ con₂ 'í₁ lia'₂ quió'₅ i₂chan₂ lia'₂ quió'₅ i₂ma₂dsan₃ në₃. ⁶ 'Uíg₅₄ në₅, ca₂rë₃'é₂ jág₁ dse₃ ca₂lia'₂ ja₁con₂ dsa₂ i₂ma₂dsan₃; ia₁jaun₂ të₃dsí₅₄ 'éi'₃ le₃quió'₅ nì₁jñi₁₂, lia'₂ con'₂ lë₅ dsí₅ dsa₂ mi₂güíg₃, ia₁jaun₂ gué₄ le₃chain₂ jui₅ jme₂dsí₂ në₃, lia'₂ con'₂ lë₅ dsí₅ dsi₅ Diú₄.

⁷ La₁ ja₂quián₃ bá₄ jmig₄ jé₁dsian₅ ca₂le₃jé₃. Jaun₂ në₃ len'₅₄ 'nia'₂ chang'₂, 'en₅₄ 'au'₂, ia₁jaun₂ lë₂ chi₁léng'₄ Diú₄. ⁸ La₁ a₂dsen₅₄ gué₄ 'ñjio₅ lin₃, 'nió'₅ a₂jme₁'nió'₄ 'nia'₂ ríng'₂ 'ñjio₅ lin₃ le₂jang'₂ le₂jang'₂. Ia₁ ja₁'nio₃ dsa₂ riin₅₄, 'lióng₂ o₂'én₂ dso₄ cha₂ ja₁con₂ rin'₅₄ dsa₂. ⁹ Guen₅₄ 'nia'₂ ríng'₂ i₂qui₂dsi₂jag₅₄ dsí₂néi₂ quiáng'₂, on₃jua'₅₄ a₂qui₂dsi₂mé'₂ 'au'₂ quiain'₅₄. ¹⁰ Le₂jan₂ le₂jan₂ 'nia'₂ ca₂tíng'₂ jme₁'ong'₁ ríng'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ ma₂ca₂rë₃tíng'₃ a₂'lióng₂ ne₅₄ a₂ma₂ca₂jme₃gu'₅₄ Diú₄, a₂niog₅ gog'₂ 'nia'₂ jmó'₂. ¹¹ Në₁jua'₂ 'ein₂ 'nio₃ te₂néi'₂ jág₁, jui₁te₂néi'₂ bá₄ quian'₅₄ jág₁ quió'₅ Diú₄. Në₁jua'₂ chan₂ gué'₂ 'ein₂ 'nio₃ jme₃'o₅₄ jui₁jme₂'o₅₄

† **3:14** Isaías 8:12. † **3:18** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "ca₂ñág₃ Cristo uig₅." § **3:20** Noé: I₂ Génesis 6 - 9. * **4:8** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Proverbios 10:12.

bá₄ lia'₂ con'₂ lě₅ jui₅bí₂ a₂ma₂cuë₅ Diú₄, ia₁jaun₂ le₂në₅ bá₄ le₃juin'₂ Diú₄ ne₄ ca₂le₃jé₃ tě₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo. 'Éi₂ bá₄ ca₂tín₂ ñe₂ ca₂le₃jé₃ ti₁'mag'₄, ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂, ca₂le₃jé₃ jmi₄ co₂tan₅₄. jA₂méi₃!

A₂ñág₅ dsa₂ uig₅ ne₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂'éin₂

¹² 'Nia'₂ rín'₅₄ jniog₄ i₂'nióg₃, tsá₃ lě₁jmo₂ 'nia'₂ go₂'i₃ jme₁dsi₂ñjíg'₂ táu₂ a₂lě₅ lia'₂ lě₅ si₂ dséi₂ ja₁con'₂ 'nia'₂, jua'₅₄ a₂le₃jmó'₂ 'nia'₂ 'au'₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ ma₂cuin'₂ 'nia'₂, 'a₂ lia'₂ lě₅ dsi₂ñjíg'₂.

¹³ Tě₂le₃ jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂, ia₁ le₂në₅ bá₄ can'₂ 'nia'₂ jáñ₃ jmi₁uig₅ jui₁lia'₂ a₂ca₂i₃ñjí₂ Cristo, ia₁jaun₂ bá₄ cán'₁ 'nia'₂ jáñ₃ o₂'ñjío₃ 'au'₂ 'ñjio₅ lin₃ jé₁ma₂tě₂ rě₁jme₃jnai₂₃'a₂ lia'₂ jlán₁. ¹⁴ 'E₂ gué₄ dsen'₃ 'nia'₂ jme₁tě₂'o'₂ 'ein₂ tě₂'o'₂ o₄quió'₄ Cristo, ia₁ le₂në₅ bá₄ tě₂'ñjá₄ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ i₂tág₅ co₂'né'₅ ne₄ quián₂ 'nia'₂. ¹⁵ Chi₂jua'₂ 'ein₂ 'nia'₂ dsi₂ñjí₂ uig₅, la₁ lag₃ në₁jua'₂ tsá₃ lě₅ dso₄ 'ang₂, o₃ a₂ca₂jñjí₃ dsa₂, o₃ chan₂ i₂ca₂cué'₃ dsa₂ mi₂güíg₃ riin'₅₄, o₃ a₂qui₂tiáin₂ caun₂ ja₁tsá₃ ca₂tíin₂. ¹⁶ La₁ në₁jua'₂ ñag'₅₄ 'nia'₂ uig₅ ca₂ne₅₄ ia₁ a₂líng₅ dsa₂ "cristianos", tsá₃ 'nió'₅ jmó'₂ 'nia'₂ gueng'₅₄. Diú₄ bá₄ 'nió'₅ jme₂juin'₂ 'nia'₂ ia₁ a₂quiong₅ dsa₂ le₂jaun₂.

¹⁷ Ia₁ ma₂tě₂ jmi₄ a₂tě₂dsi₅₄ 'éi'₃ le₂'uig₅₄ de₂ ja₁con₂ dsa₂ dsi₂néi₂ quió'₅ Diú₄. Chi₂jua'₂ le₂'uig₅₄ jme₂lióg₃ quian'₅₄ jniog₄, ñ₂a₂ bá₄ lia'₂ dsióg₄ dsi₁ñjí₂ ca₂le₃íñ₃ i₂tsá₃ jme₂ti₃ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄? ¹⁸ Chi₂jua'₂ quian₅ ta₁ lin₃ a₂tín₅ dsa₂ dsen₃, "ñ₂ë₂ gué₄ bá₄ dsióg₄ dsi₁ñjí₂ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuin₅, i₂le₁cán'₄ dso₄?"† ¹⁹ Jaun₂ në₃, i₂ñág₅ uig₅ lia'₂ con'₂ lě₅ 'ñjio₂ dsi₅ Diú₄, ca₂tíin₂ caun₂ jmo₃ a₂dse₃ bá₄, dsia₃ o₄gú₃ Diú₄ jme₂dsí₂ quió'₅, ia₁ Diú₄ bá₄ i₂ca₂jmó'₂ 'éi₂, i₂rě₂ti'₅₄ në₃.

5

Toin'₂jág₁ dse₃ dsa₂ 'én₂

¹ Jaun₂ në₃, jág₁ la₂ cuë₅ jniá₂ ca₂le₃íñ₃ dsa₂ can'₅₄ i₂quian₅ ne₄ jui₅* quián₂ 'nia'₂, ia₁ le₂në₅ bá₄ jniá₂ 'ñjío₃ jáñ₃ líng₅ jan₂ dsa₂ juin'₂ i₂niog₅ ne₄ guá'₅, ton'₂ líng₅ jan₂ i₂ca₂tě₂ ne₄ 'a₂ lia'₂ lě₅ jmi₁uig₅ a₂ca₂i₃ñjí₂ Cristo. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ jáñ₃, líng₅ jan₂ i₂jme₃quiain'₅₄ jé₁ma₂tě₂ rě₁jme₃jnai₂₃ a₂jlán₁. Jág₁ la₂ juíg₂ jniá₂ 'nia'₂: ² Dse₃ jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ guá'₅ quián₅ Diú₄ i₂lin₅ co₂nió'₃ já₂ cha₂ i₂niog₅ gog₂. Jmo₄ 'nia'₂ ta₁ në₅ a₂'ñjio₂ 'au'₂, lia'₂ con'₂ lě₅ 'ñjio₃ Diú₄. Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ 'au'₂ jua'₅₄ a₂chan₂ i₂chi₂quióng₂ jmi₄, on₃ gué₂ jmo₂ 'nia'₂ 'au'₂ jua'₅₄ a₂ñjí₄ 'íñ₅ 'au'₂ cu₄ në₃. Jmo₄ 'nia'₂ ta₁ quió'₅ Diú₄ a₂dsen₅₄ 'au'₂. ³ Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ jua'₅₄ guion'₅₄ 'nia'₂ ca₂ting₂ jmó'₂ gong₂ ne₄ quió'₅ guá'₅ i₂niog₅ gog₂, tě₂le₃ ca₂tín₂ bá₄ 'nia'₂ cué'₅₄ caun₂ jui₅ dse₃ já₂ cha₂ quián₅ Diú₄. ⁴ Jaun₂ bá₄ jé₁ma₂tě₂ jmi₄ i₁jme₃jnai₅ i₂lin₅ juig₅₄ dsen₅₄ i₂quián₅ juig₅₄ já₂ cha₂, ñe₂ 'nia'₂ jma₃cáun₃ corona a₂tsá₃ líg₂ jmi₄ le₃juing₅.

⁵ Le₂në₅ bá₄ 'nia'₂ dsa₂ chi₂ jáñ₃, tión'₂ 'nia'₂ 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ can'₅₄ quián₂ 'nia'₂. Ton'₂ jui₁qui₂rě₂ling₅₄ quian'₅₄ a₂meg₂ ja₁con₂ ríng₂ le₂jang₂ le₂jang₂, ia₁: Tsá₃ jen₅₄ Diú₄ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jmo₅ rón₂,

la₁ jme₂'oin₅₄ a₂'ua₁ dsí₅ dsa₂ i₂jmo₅ me'₂.†

⁶ Jaun₂ në₃, le₂në₅ jmo₄ 'nia'₂ meg₂ o₄gú₃ bén₂ quió'₅ Diú₄ ia₁jaun₂ bá₄ chó'₂ 'éi₂ jmi₄ jaun₂ quió'₅. ⁷ O₄gú₃ 'éi₂ dsia₄ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ o₂i₁ dsí₅ a₂chan₂ 'nia'₂, ia₁ dsan₂ bá₄ dsí₅ 'éi₂ 'nia'₂ jáñ₃.

⁸ 'En₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, chang'₂ rě₂jáng₁, ia₁ i₂së₃dsen₃ i₂'ñjia₅₄ 'nia'₂ ñjí₂₃ líin₅ lia'₂ líin₅ 'ia'₂ i₂ñjí₅ i₂jme₂'ne₅₄ 'ñjío₂ a₂'nai'₂ 'ein₂ i₂'ñjio₃ quiin'₂. ⁹ Quian'₅₄ a₂'én'₂ 'nia'₂, nau₂ tiá₂ queng₂ ne₅₄, ia₁ ñjí₅₄ bá₄ 'nia'₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃ bá₄ qui₂dsí₂ñjí₂ ríng₂ jmi₁uig₅ le₂në₅ jáñ₃.

¹⁰ Ia₁ jé₁ma₂ca₂ñjí₂ 'nia'₂ co₂'na₂ uig₅ le₂në₅, 'ñjio₅ bá₄ Diú₄ i₂'ua₁ dsí₅ lin₃ chei'₃ táng₃ rě₂ a₂jme₃'ñjai₂₃ a₂'nió'₅ gué₄ quián₂ 'nia'₂, cué₃ bí₂ náu₁ 'nia'₂ tiá₂. Jme₃gu₅₄ bá₄ 'éi₂ jniog₄

† 4:18 Proverbios 11:31. * 5:1 griego: presbúteros. † 5:5 Proverbios 3:34.

ne₄ ca₂le₃jě₃ ne₅₄ a₂dse₃. Ia₁ ma₂ca₂tě₃ jniog₄ le₃quió'₅ Cristo Jesú_s, a₂jme₁quiain'₄ jniog₄ co₂tan₅₄ ja₁co₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₅. **11** 'Éi₂ bá₄ ca₂tín₂ jui₅bí₂ ca₂le₃jě₃ jmig₄ co₂tan₅₄. A₂méi₃.

Cuag₂₃ Diú₄jë₁ca₂tó'₂jë₁'ág'₅jág₁

12 Të₂le₃ quian'₅₄ Silvano† i₂jing₅₄ lia'₂ ja₁jing₁₂ jan₂ ríng'₃ i₂rë₂ti'₅₄, ma₂jmo₃ si₂ la₂ ja₁juá'₅ tin₃-'ní₅ jon₂ jág₁ a₂cué₃ bí₂ 'nia'₂. Jág₁ a₂ma₂nè₂juá'₃ jniá₂ nè₅, jáng'₅ léi₄ 'a₂ lia'₂ dsón₂ 'ua₁ dsí₅ Diú₄. Jaun₂ nau₂ 'nia'₂ tiá₂ jui₅ nè₅. **13** Guá'₅ i₂chan₂ ja₁të'₂ dsa₂juig₂ "Babilonia" la₂, dsa₂ i₂ma₂ca₂quión'₂ Diú₄ jui₁lia'₂ ma₂ca₂quióin'₂ 'nia'₂, dsiáin'₂ jág₁ a₂cuíin₂₃ Diú₄ 'nia'₂, le₂jaun₂ bá₄ Marcos jón₃ quiáng₃ nè₃. **14** Cuíñ₅₄ 'nia'₂ Diú₄ ríng'₂ le₂jang'₂ le₂jang'₂, chen'₅₄§ 'nia'₂ jú'₅ ríng'₂ ia₁ a₂'niog'₃ ríng'₂.

Tián'₂ bá₄ 'nia'₂ 'ei₅ tei₄ ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Cristo.

Co₂në₅.

† **5:12** Co₂'nió'₄ lia'₂ chen₂ Silas. § **5:14** Caun₂ tag₄ a₂jme₁chí'₄ lia'₂ con'₂ ca₂jmo₃ Pe₄ si₂ la₂.

Si₂ carta jë₁ca₂të₂ tñ₃ a₂ca₂jmo₃ SAN PEDRO

Jmo₅ Pe₄ si₂ a₂chein₃ ne₄ dsa₂ 'én₂

¹ Jniá₂, Si₂mu₅₄ Pe₄, líng₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ Jesucristo, ton'₂ líng₅ jan₂ i₂chen₄ quiáin₅. Jmo₂₃ si₂ carta la₂ a₂tsíng₂ ne₅₄ 'nia'₂ i₂ma₂ca₂rë₃'éng'₂. Ia₁ të₂le₃ a₂ñj₄ lë₃ dsen₃ Diú₄ quián₂ jniog₄ quiain'₅₄ Jesucristo i₂ma₂ca₂lio₂, ma₂ca₂ñj₂ 'nia'₂ jág₁ dse₃ jlá'₁ a₂ca₂rë₃'éng'₂ jui₁lia₂ 'éin₂ jnia'₅₄. ² Jui₁chan₂ bá₄ 'nia'₂ jme₂gu₅₄ Diú₄, ton'₂ jui₁jmo₁₂ bá₄ 'ei₅ tei₄ lia₂ qui₂rë₂tsón₂ të₂le₃ ia₁ a₂ma₂ca₂rë₃cuin₂ 'nia'₂ a₂ lia₂ líñ₅ Diú₄ quian'₅₄ Jesucristo Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄.

'A₂ lia₂ dsi₂ten₅₄ lén₂ dsa₂ 'én₂

³ Diú₄ ma₂cuë₃ quian'₅₄ bí₂ quió'₅, ca₂le₃jé₃ a₂'nió'₅ quián₂ jniog₄ le₃chong₂, a₂léi₂ jniog₄ dsa₂ jnió₅ në₃, ton'₂ ma₂jmo₃ jáñ₃ a₂ma₂ca₂rë₃cuin₂ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ líin₅. Ma₂ca₂të₃ jniog₄ të₂le₃ quian'₅₄ jui₅bí₂ jlá'₁ quió'₅, 'uig₅₄ ia₁ a₂ñj₄ dse₃ dsí₅.* ⁴ Le₂në₅ ma₂ca₂quiog₂ 'lióng₂ jág₁ ca'₅₄ a₂quen₅ 'ñjio₅ líñ₃ quió'₅, ia₁jaun₂ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ a₂ma₂cuë₃ jaun₂ dsi₁nó'₅ 'nia'₂ lióng'₂ jui₅ ja₁tión₂ dsa₂ mi₂güíg₃ ja₁dsí₃ 'éin₂ 'uig₅₄ ia₁ a₂tsá₃ caun₂ 'íñ₅ dsí₅, ton'₂ dsi₁nó'₅ 'nia'₂ léng'₂ lia₂ líñ₅ Diú₄. ⁵ Jaun₂ lë₃, quen'₂ 'nia'₂ bí₂ ne₄ ia₁ a₂'éng'₂, quian₂ 'nia'₂ caun₂ jui₅ dse₃; ia₁jaun₂ ne₄ jui₅ dse₃ jaun₂, jui₁len'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂ñj₂ dsí₅; ⁶ ne₄ ja₁ñjó₄ jaun₂ táng₃, jui₁le₂ñj₂ 'au'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia₂ jme₁uang'₅₄ 'au'₂ guiong'₅₄; ne₄ ja₁ñjó₄ jaun₂ táng₃, jui₁len'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂juín₂ dsí₅; ne₄ jui₅ ja₁ñjó₄ jaun₂ táng₃, jui₁len'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂qui₂rë₂jin'₅₄ ne₄ Diú₄; ⁷ ja₁ñjó₄ jaun₂, jmo₄ 'nia'₂ 'ua₁ 'au'₂; jë₁ca₂tó'₂ gué₄ në₃, jme₁nió₄ 'nia'₂ ríng'₂.

⁸ Ia₁ në₁hua'₂ quian'₅₄ 'nia'₂ jui₅ le₂në₅, dsi₂cang'₅₄, tsá₃ lë₅ jua'₅₄ a₂tsá₃ ta₁ tí₄ 'a₂ lia₂ niog₅ chan'₂ 'nia'₂, tsá₃ jua'₅₄ a₂lé₁ma₂ca₂rë₃cuin₂ 'nia'₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂. ⁹ Ia₁ jui₁lia₂ dsa₂ i₂tsá₃ jme₂tin₅ dsí₅ le₃chain₂ lia₂ con₂ lë₅ jág₁ në₅, líin₅ në₂jag₄ bá₄ jan₂ dsa₂ ten₄, o₃ jan₂ dsa₂ i₂tsá₃ líñ₄ uíng₂ jnió'₅, ia₁ ma₂ca₂i₃'én₂ bá₄ dsí₅ a₂jme₁ma₂le₁chí₄ quió'₅, ca₂le₃jé₃ dso₄ a₂jme₁rë₂cáin'₄ le₂jñia₅. ¹⁰ Jaun₂ në₃ 'nia'₂ ríñ₅₄ jniog₄, dsen₅₄ 'au'₂ 'nia'₂ cuë'₅₄, ia₁jaun₂ bá₄ chi₁dse₃ ta₁ a₂ma₂ca₂të₃ Diú₄ a₂ma₂quióin₂ 'nia'₂. Ia₁ në₁hua'₂ ca₂tión₂ 'nia'₂ quian'₅₄ jui₅ në₅, o₁líg'₂ tsá₃ ma₃tsi₃sén₂ 'nia'₂. ¹¹ Ia₁ le₂në₅ bá₄ tin₃ 'nia'₂, caun₂ dse₃ ja₁o₁tong₄ co₂tan₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃ ja₁gon₂ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ i₂lió₂.

¹² Jui₁la₂ ma₂ñj₁'54 'nia'₂, la₁ co₂tan₅₄ bá₄ ca₂tín₂ jniá₂ juá'₄ ia₁jaun₂ bá₄ dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ náu'₁ tiá₂ jui₅ dsau₅ a₂ma₂tión₂ 'nia'₂ ja₂nóg₅. ¹³ Ia₁ líñ₂ jniá₂ 'ñjío₃, 'ñjio₅ líñ₃ dsi₂ten₅₄, a₂juig₅₄ jniá₂ 'nia'₂ të₂lia₂ chang₂ gué₄ ni₁ñj₃ la₂, jaun₂ dsiog₂ 'au'₂ jág₁ në₅. ¹⁴ Ia₁ a₂ma₂ca₂rë₃guion₅₄, ñj₁'54 ta₁ bá₄ tí₄ ni₁ñj₃† lia₂ con₂ lë₅ ma₂ca₂jme₃jnia₅ Jesucristo Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄. ¹⁵ La₁ quín₅ jniá₂ bí₂ juá'₅ ia₁jaun₂ dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ co₂tan₅₄, jë₁ma₂jong₂₃, ca₂le₃jé₃ jág₁ në₅ ca₂juá'₃.

Dsa₂ i₂qui₂ca₂të₂ ne₄ 'a₂ lia₂ lë₅ jui₅bí₂ quió'₅ Cristo

¹⁶ Ca₂le₃jé₃ a₂ma₂ca₂jme₁tag₅ jnia'₅₄ 'a₂ lia₂ lë₅ jui₅bí₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo, 'a₂ lia₂ lë₂ i₁guain₂ táng₃, jaun₂ tsá₃ o₁len₂ 'nia'₂ jua'₅₄ a₂líng₂ jág₁ la₂ a₂lé₁qui₂ca₂'náu'₃ dsí₅ dsa₂ i₂ñj₄ 'io₅ mai₅₄ 'a₂ lia₂ jme₃gau₂₃. Ia₁ guio₅₄ dsón₂ bá₄ jnia'₅₄ ca₂të₂ ne₄ ton₂ ca₂néi₄ jnia'₅₄ 'a₂ lia₂ lë₅ jui₅bí₂ a₂ca₂jme₃jnia₂₃ a₂jláin₁. ¹⁷ Ca₂jme₃juag₂ Diú₄ Jmei₂ lia₂ con₂ jme₁ca₂né₂ jág₁ jué₂ quió'₅ jme₁ca₂juá'₂: "I₂la₂ bá₄ jón₃ quiáng₃ i₂ñj₄ lë₃ 'nióg₃ gué₄ líñ₃; 'e₂ bá₄ 'ñjio₂ dsí₃ quiain'₅₄."† ¹⁸ Le₂në₅ ca₂néi₁ jnia'₅₄ guio₅₄ jág₁ në₅ a₂ca₂já₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, lia₂ con₂ jme₁quiain'₅₄ jnia'₅₄ ne₄ má₂ jñjío₅ jaun₂.

* ^{1:3} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "Ma₂ca₂të₂ jniog₄ a₂jme₁jnia₅ jui₅bí₂ jlá'₁ quió'₅ 'ñjog₅." † ^{1:14} lit. "tabernáculo la₂." ‡ ^{1:17} Mateo 17:5; Marcos 9:7; Lucas 9:35.

¹⁹ Le₂në₅ bá₄ lë₅ chi₁dse₃ 'njo₅ líñ₃ bá₄ jág₁ ron₅ quió'₅ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂. Jaun₂ 'nia'₂ në₃, dse₃ líñ₃ bá₄ dsi₁nóg₅ në₁jua₂ ca₂tion₂ 'nia'₂ jui₅, ia₁ lë₅ lia₂ lë₅ caun₂ ni₁tsí₅ chi₁guí₂ si₂ tág₅ jë₄ qui₁né₃, ca₂lia₂ ca₂jnia₃ ca₂lia₂ ca₂'nja₂ Nei₅ 'Ióg₁§ i₂jmo₃ tág₅ të₂au₂ 'nia'₂. ²⁰ La₁ ne₄ ca₂le₃jé₃, dsá₂ 'au₂ 'nia'₂ jmo₄ a₂la₂: 'i₁caun₂ jág₁ a₂rë₂'é₂ ne₄ Si₂ quió'₅ Diú₄ tsá₃ ca₂tó₂ dsa₂ quián₅ Diú₄ jua₅₄ 'a₂ con₂ ca₂njí₂ dsi₅ guioin₅₄. ²¹ Ján₃ bá₄ guë'₂ le₂jaun₂, tsá₃ jág₁ cha₂ jua₅₄ ca₂rë₃lióg₃ 'uig₅₄ con₂ 'njo₂ dsi₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Dsa₂ 'éi₂ në₃, të₂le₃ ca₂dsia₃ bá₄ o₄quió'₄ Diú₄ lia₂ con₂ lë₅ ca₂jiog₃ Jme₂dsí₂ JñiÓ₅.

2

Dsa₂ i₂jme₂tag₅ jág₁ a₂tsá₃ tí₅

(Judas 4—13)

¹ Le₂në₅ bá₄ ca₂rë₃chán₃ dsa₂ i₂juí₁gan₂ ján₃ i₂ca₂'é₂ jág₁ a₂tsá₃ tí₅ jín₄ dsa₂ juig₂ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂, le₂në₅ bá₄ qui₃ 'uín₃ jë₄ quián'₂ 'nia'₂ rë₂në₃ të₅ i₂qui₁jme₃gau₅. Dsa₂ le₂'éi₂, 'a₂ con₂ tsá₃ jme₁li₅₄ mei₂ jme₃tag₂₃ juá'₅ a₂tsá₃ tí₅ a₂jiog₅ jui₅ ja₁dsí₃'én₂ dsa₂. Jmo₃ ca₂lia₂ tsá₃ ma₃le₃jí₅₄ 'éi'₃ quió'₅ Te₁gui₅₄ i₂ca₂láu₂. La₁ tsá₃ uë₂ le₃léi₄ dsi₃'én₂ bá₄ guioin₅₄. ² Juín₅ líñ₃ dsa₂ i₂en₃ jui₅ ja₁tión₂ dsa₂ 'éi₂, jmo₅-dsáu₅ lia₂ lë₂ dsi₅, jaun₂ 'éi₂ bá₄ 'uín₄ në₃ a₂qui₁táun₂ dsa₂ 'lig'₅₄ jui₅ tí₅. ³ Ne₄ ia₁ a₂tsá₃ o₁jau₅₄ lí'₂ cu₄, qui₂jme₃tag₂₃ jág₁ a₂qui₂ma₂'náu'₃ dsi₅ guioin₅₄, a₂con₂ jnia₅₄ lë₁'nio₃ lí'₂ quián'₂ 'nia'₂. La₁ ma₂i₁jáun₃ bá₄ ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ jág₁ a₂ma₂tioin₅₄ 'éi'₃ a₂dsí₁qui₅ njí₅₄ ta₁ ja₁dsí₃'én₂; tion₅₄ bá₄ dsi₃'én₂.

⁴ Chi₂jua₂ le₂në₅ tsá₃ ca₂'én₂ Diú₄ dsáu₁ ángeles i₂ca₂sén₂ dso₄ ma₂líg'₂, i₃gain₅₄ bá₄ guio₃-juig₃ i₃léin₂ le₁'njei₅₄ jë₄ qui₁né₃, ja₁jaun₂ tioin₅₄ lë₅ co₂jnia₅₄ jmid₄ i₁të₃dsí₅₄ 'éi'₃ quió'₅; ⁵ ján₃ bá₄ le₂në₅ chi₂jua₂ tsá₃ ca₂'én₂ Diú₄ dsáu₁ dsa₂ i₂jme₁chan₂ mi₂güíg₃ gui₅₄ ma₂líg'₂, tion₅₄ bá₄ ca₂jme₃cain₂ jmid₂ ca₂'én₂ ca₂le₃jíñ₃ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuin₅, jnia₅₄ lia₂ Noé bá₄ i₂ca₂lión₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ a₂'é₂₃ caun₂ jui₅ co₂dsau₅, quian₅₄ gué₄ guion₃ dsa₂; ⁶ chi₂jua₂ le₂jaun₂ bá₄ ján₃, ca₂'én₂ Diú₄ le₃tin₃ juig₂ Sodoma quian₅₄ Gomorra, ca₂dsí₂ ca₂lia₂ ca₂lë₃ jua₂ li₁, jaun₂ le₂në₅ jáng₅ caun₂ jág₁ dsau₅ co₂'nió'₄ a₂rë₂'é₂ jág₁ ja₁con₂ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuin₅ i₂qui₂chan₂ cang₂; ⁷ chi₂jua₂ le₂në₅ ca₂lión₂ bá₄ jan₂ Lot, i₂jme₁líñ₄ gué₄ dsa₂ dsen₃ jme₁chain₂ quian₅ o₂i₁dsí₅ ia₁jme₁të₅ ne₅₄ 'a₂ lia₂ lë₅ jui₅ le₁quian₅ dsa₂ 'lin'₅₄ jmid₄ jaun₂, ⁸ (jaun₂ jme₁ta₂ qui₂'dsí₅ bá₄ dsa₂ dsen₃ 'éi₂, ia₁ca₂le₃jé₃ jmid₄ bá₄ jme₁të₅ ne₅₄, jme₁nag₂₃ në₃ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ cosa 'lig'₅₄ a₂jme₁jmo₅-dsáu₅ dsa₂ juig₂ ja₁jme₁guá₄); ⁹ chi₂jua₂ le₂në₅, jaun₂ njí₅ bá₄ Te₁gui₅₄ 'a₂ lia₂ lióin₃ dsa₂ dsen₃ ne₄ 'e₂ táu₂ dsi₂njí₂, ton₂ njí₅ 'a₂ lia₂ toin₂ dsa₂ 'lin'₅₄ lë₅ 'í₁ca₂lia₂ ca₂të₂ jmid₄ i₁gue₃ uig₅ i₁të₃dsí₅₄ 'éi'₃ quió'₅.

¹⁰ A₂në₅ në₃, lë₅ caun₂ jág₁ tí₅ dsón₂ a₂jáng₅ jág₁ dsau₅ ja₁con₂ jui₁lia₂ dsa₂ i₂tsá₃ jme₂ti₃ a₂'lig'₅₄ a₂mi₅ njí₁njí₂, co₂'nió'₄ quió'₅ dsa₂ i₂tsá₃ jí'₅₄ 'éi'₃. I₂nioi₅₄ 'njo₅ líñ₃ táin₅, 'nio₃ jua₅₄ 'éi'₃ quió'₅ 'éi₂ bá₄ lé₂, ton₂ 'njo₅ líñ₃ tiá₂ dsí₅ 'e₂ caun₂ a₂'njo₃ jmo₃; tsá₃ gó₅ táun₂ 'lig'₅₄ 'íin₂₃ jui₁lia₂ i₂jlán₁ chan₂ quián₅ Diú₄, ¹¹ jui₁la₂ ángeles i₂io₅ gué₄ bí₂, i₂uan₂ gué₄, tsá₃ le₂jaun₂ tiá₂ dsí₅ jua₅₄ 'ag₃ 'lig'₅₄, a₂'nji₃ dsa₂ 'éi₂ ne₄ Te₁gui₅₄.

¹² La₁ dsa₂ 'éi₂, líñ₅ jui₁lia₂ líñ₅ já'₂ náu₂ i₂tsá₃ 'en₅₄ dsí₅, chain₂ tsá₃ 'e₂ njí₂ dsí₅ 'e₂ jmo₅-dsáu₅, rë₂chain₂ a₂jnia₅₄ con₂ tsáu₂ dsa₂ jme₃dsiog₂₃. Të₃jñiá₅ bá₄ ma₂'ë₂₃ 'lig'₅₄ 'e₂ a₂tsá₃ ma₂ñjí₂. La₁ le₂jaun₂ bá₄ dsiáin₃ ján₃ jui₁lia₂ dsan₂ já'₂ náu₂. ¹³ Le₃chain₂ njág₃ uig₅ co₂'nió'₄ 'liain₅₄ jui₁lia₂ qui₂ma₂jmái₂ i₂sián₂. Jmo₂₃ dsí₅ 'njo₅ líñ₃ dse₃ chain₂ líñ₂ ia₁ cué₅ o₂'njo₃ o₂jñia₃ dsí₅ o₁jñia₅₄ a₂jñi₂. Líñ₅ dsa₂ 'éi₂ co₂'nió'₄ caun₂ 'mé'₅ 'lig'₅₄ a₂rë₂íog₄ a₂quian₅ o₂guí₃ jë₄ quián₂ 'nia'₂, 'njo₅ të₅ dsí₅ cué₅ o₂'njo₃ dsí₅ a₂jme₂gau₂₃ tóin₅ jmo₂₃ jmid₄ jín₄ 'nia'₂.

¹⁴ Co₂tan₅₄ lia₂ ma₂dsí₂jiog₅ dsí₅ 'lig'₅₄ bá₄ jë₁ma₂ca₂jíñ₂jan₂ dsa₂ mí₂, tsá₃ mag₂ dsí₅ jua₅₄ a₂tsá₃ 'no₂₃ dso₄; 'njo₅ líñ₃ 'io₂₃ mai₅₄ njí₅ 'a₂ lia₂ jme₃gain₂₃ dsí₅ jui₁lia₂ dsa₂ 'uan₅₄ i₂tsá₃

§ 1:19 Nei₅ 'Ióg₁ lë₅ caun₂ 'a₂ lia₂ chen₂ Jesús. 'Nio₂ ja₁ton₅ Apocalipsis 2:28; 22:16.

tiá₂ tión₂; 'njo₅ lin₃ tiin₂ nj₅ táng₃ 'a₂ lia' jme₃'njói'₃ 'e₂ caun₂ 'nio₃ jme₃'njói'; ia₁ líin₅ jaun₅ i₂ma₂tion'₅₄ jui₅ dsi₃'én₂. ¹⁵ Ma₂qui₂ma₂tí₄ jui₅ co₂dsau₅, ton'₂ ma₂i₂cóin'₅, ma₂qui₂le₁quian₅ jui₅ quió'₅ Bala'am* ja₁nji'₅₄ Beor, i₂'éi₂ jme₁'nio₃ lí'₂ cu₄ quian'₅₄ caun₂ a₂'lig'₅₄ a₂jme₁jmo₃. ¹⁶ Jan₂ dsi₂bú'₄ i₂tsá₃ lé₂ dsia₃ jág₁ bá₄ ca₂jí₂ quió'₅ 'uig₅₄ dsáu₁, ia₁ já'₂ 'éi₂ ca₂'njai₂ jág₁ lía'₂ lë'₅ jag₄ dsa₂ mi₂güíg₃. Ca₂jné₃ jui₅ co₄ quió'₅ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄'éi₂.

¹⁷ Dsa₂ 'éi₂ líin₅ jui₁lia'₂ lë'₅ caun₂ o₄tu₁ jmi₂g₂ a₂tsá₃ 'e₂ jmi₂cha; o₃ le₃jua'₅₄ líin₅ jui₁lia'₂ lë'₅ ti₁jnei₅ a₂lë₁qui₂ñag₅ tiá₂ quian'₅₄ dsi₂. Ma₂tioin'₅₄ jui₅ a₂dsi₁lein₅ jë'₄ qui₁né'₃ 'njo₅ lin₃, ja₁ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ quió'₅.† ¹⁸ Ia₁ qui₂'ué'₅ mi₂'o₅₄ jág₁ tá'₅ a₂tsá₃ ta₁ tí₄, qui₂cáin₂ dsa₂ a₂jmo₃ dsó₃ a₂jme₃ti₃ a₂'ín₅ dsi₅ ni₁nj₁₂; qui₂jme₂gain₂₃ dsa₂ i₂lag₃ ma₂lión₂ o₄gú₃ dsa₂ i₂le₁quian₅ jui₅ a₂ma₂i₂cóin'₅. ¹⁹ Qui₂cué₂₃ jág₁ a₂juá'₂ a₂lió₂, la₁ guioin₅₄ gué'₂ në'₃ i₂nioi₅₄ le₁'njei'₅₄ jui₅ ja₁dsi₃'én₂. Ia₁ le₂jaun₂ dsón'₂ lë'₅ bá₄, lé₂ le₃jua'₅₄ chi₁'nje'₅₄ dsa₂ ne₄ jui₁e₂ caun₂ jui₅ 'lig'₅₄ a₂quian₅, ia₁ dso₄ jaun₂ ca₂lë₃ juig₅₄ bá₄ dsa₂. Ia₁ a₂jaun₂ jiog₅ jmo₅'éi'₃ ja₁coin₂. ²⁰ La₁ jui₁lia'₂ dsa₂ i₂ma₂ca₂rë₃cuin₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo i₂lín₅ i₂ma₂ca₂lió₂ quió'₅ ne₄ jui₅ lë'₁iog₅ a₂le₁quian₅ dsa₂ mi₂güíg₃, la₁ në₁jua'₂ siá'₂ ca₂dsi₃lein₅ ca₂guioin'₂ táng₃ quian'₅₄ a₂'lig'₅₄, o₃ në₁jua'₂ ca₂jme₃gón₃ táng₃ a₂'lig'₅₄ jaun₂ të₂dsí₅, dsi₁lein₅ tsón₂ gué₄ le₃'lín₅₄ con'₂ gué₄ le₂jnjá₅.‡ ²¹ Jui₁lia'₂ dsa₂ le₂'éi₂, ja₂lin₃ gué₄ dse₃ jua'₅₄ co₂nei'₅₄ bá₄ tsá₃ ca₂rë₃cuí'₅ jui₅ co₂dsau₅, lia'₂ con'₂ gué₄ a₂ma₂ca₂rë₃ñj₅, në₁jua'₂ cang₂ jaun₂ ca₂tí₂ bá₄ táng₃ 'éi'₃ jnjó₅ a₂jme₁ma₂ñii₂.§ ²² La₁ ja₁jaun₂ rë₃ti₃ quian'₅₄ dsa₂ le₂'éi₂ jui₁lia'₂ lë'₅ caun₂ jag₄ dsa₂ jme₁juá'₂: “Gué'₅ táng₃ dsi₂jí'₅₄ te₁nji₅₄ quió'₅”,* con'₂ siá'₂ táng₃: “Jui₁lia'₂ i₂njí₅ i₂lia'₂ ma₂në₂sei₃ dsa₂, dsó₅ qui₂ba₂lín'₂ táng₃ jë'₄ ti₁jéin₃.”

3

Jmig₄ i₁njió'₂ Te₁gui'₅₄

¹ 'Nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄ i₂'nióg₃, jë₁ca₂të₂ tin₃ si₂ bá₄ la₂ tsíng₂ ne'₅₄ 'nia'₂. Jë₁le₃tin₃ si₂ në₅ ma₂ca₂jme₁jnio₂ jniá₂ ne'₅₄, ma₂ca₂jmo₃ dsá₂ 'au'₂ a₂dsi₃jiog₅ 'au'₂ jmá'₃ lia'₂ a₂le₁jë₃. ² Jui₁dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂qui₂ca₂juá'₂ dsa₂ jnjíó₅ i₂jme₁'é₂ jág₁ quián₅ Diú₄ ma₂líg'₂ quian'₅₄ gué₄ 'éi'₃ a₂ca₂quiog₂ Te₁gui'₅₄ i₂ma₂lió₂ jniog₄, a₂ma₂ca₂ñag₅ ja₁con'₂ 'nia'₂ të₂le₃ quian'₅₄ dsa₂ i₂chen₄ quián₅. ³ Jë₁le₂'uig₅₄ jmo₄ 'nia'₂ dsá₂ 'au'₂ a₂juá'₅ jniá₂ la₂. Jmig₄ jë₁ca₂tó'₂ të₁ja₃lén₂ dsa₂ i₂caun₂ lë₁qui₃taún₂ 'lig'₅₄, le₃chain₂ jmá'₃ lia'₂ jnjíá'₅₄ con'₂ lë'₂ 'ín₅ dsi₅ guioin₅₄. ⁴ Dsa₂ 'éi₂ ñag₃, juá'₂: “¿E₂ ca₂lë₃ quian'₅₄ jág₁ a₂ron₅, a₂juá'₂ 'nia'₂ a₂guan'₂ táng₃ Cristo? Ia₁ ca₂le₃ ca₂dsan₃ dsa₂ can'₅₄ quián₂ jniog₄, jua'₂ lia'₂ ma₂lë₅ jaun₂ bá₄ mi₂güíg₃ lia'₂ con'₂ lë'₅ jme₁ca₂nio₃ le₂'uig₅₄.” ⁵ La₁ a₂ta₁ dsi₅ bá₄ dsa₂ 'éi₂ tsá₃ 'nio₃ le₃ñíí'₂, a₂ca₂lë₃ të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ quió'₅ Diú₄ dsi₄ guei'₅₄ mi₂güíg₃ ma₂líg'₂, quian'₅₄ gua'₅₄ 'uë₃, quian'₅₄ jmig₂ a₂ca₂jmo₃ jma₃quén₅ gua'₅₄ 'uë₃ quian'₅₄ jmig₂ në₃. ⁶ Ton'₂ quian'₅₄ jmig₂ bá₄ ján₃, ca₂'én₂ Diú₄ mi₂güíg₃ jmig₄ jaun₂. ⁷ Ján₃ bá₄ le₂në₅, të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ quió'₅ 'ñiog₅ bá₄ Diú₄, dsi₄ guei'₅₄ quian'₅₄ gua'₅₄ 'uë₃, ron₅ ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ a₂cáu₃ jë₁ma₂té₂ jmig₄ i₁qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'₃ i₁'éin₂ co₂nei'₅₄ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuin₅.

⁸ Con'₂ siá'₂ rìn'₅₄ jniog₄, tsá₃ jui₁dsi₂'én₂ 'au'₂ 'nia'₂, ia₁ të₂le₃ quió'₅ Te₁gui'₅₄, lë'₅ caun₂ jmig₄ co₂'nió'₄ caun₂ mei₅ ñj₂; ton'₂ caun₂ mei₅ ñj₂ gué₂, lë'₅ co₂'nió'₄ caun₂ jmig₄. ⁹ La₁ tsá₃ o₁lei₅₄ jniog₄ jua'₅₄ a₂jme₂'ag₄ Te₁gui'₅₄ a₂jme₃ti₃ jág₁ quió'₅, jui₁lia'₂ líin₂ i₂lin₅₄; a₂jmo₂₃ juin'₂ dsi₅ bá₄ ja₁con'₂ 'nia'₂, ia₁ 'nio₃ jua'₅₄ i₁jan₂ bá₄ tsá₃ 'ein₂ dsi₃'én₂, 'nio₃ jua'₅₄ ca₂le₃jín₃ bá₄ dsi₁quén₅ dsi₅.

¹⁰ Ia₁ jmig₄ jaun₂ quió'₅ Te₁gui'₅₄ guá₂ con'₂ tsá₃ 'ein₂ rë₂ján₁, lë'₂ jui₁lia'₂ ja₁'í₂ jan₂ 'ang₂. Jaun₂ gué₄ të₃tsi'₅₄ co₂mi'₅₄ gau₂ lin₃ lë'₂ dsi₃'én₂ dsi₄ guei'₅₄; qui₂dsi₃'én₂ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂

* ^{2:15} Bala'am: 'Í₂ Números 22 - 24. † ^{2:17} Niog₅ a₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂juá'₂: “ja₁ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ ja₁dsi₁toin'₄ co₂tan₅₄.”

'Nio'₂ ja₁ton₅ Judas 13. ‡ ^{2:20} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Mateo 12:45; Lucas 11:26. § ^{2:21} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Hebreos 6:4-6. * ^{2:22} Proverbios 26:11.

qui₃jmág₂ quian'₅₄ si₂; lia'₂ rë₂cuá'₃* gua'₅₄ 'uë₃ lé₂, lia'₂ jma₃quian'₅₄ 'e₂ niog₅ ca₂jmo₃ dsa₂ ja₁jaun₂.

¹¹ Chi₂jua'₂ le₂në₅ dsi₃'én₂ ca₂le₃jé₃, i'₂gué₄ 'ñio₅ lin₃ dsi₂ten₅₄ 'nió'₅ jmó'₂ 'nia'₂ dsen₅₄ 'au'₂ le₃chang'₂ jnió₅, a₂'nióg'₃ Diú₄! ¹² Jmo₄ 'nia'₂ co₂jnjag'₅₄ rë₂jáng'₁ ia₁jaun₂ ñi'₅₄ ta₁ guá₂ jmig₄ jaun₂ quió'₅ Diú₄. Jmig₄ jaun₂ guei'₅₄ mi₂güíg₃ qui₂dsi₃'én₂ quian'₅₄ si₂, ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂cha₂ qui₃jmág₂ jé₁ma₂ca₂dséi₃ 'ñio₅ lin₃. ¹³ La₁jniog₄ në₃, le₁jnia₁ dsi₁no₃ caun₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ 'mí₂ quian'₅₄ caun₂ gua'₅₄ 'uë₃ 'mí₂ ja₁ma₂lé₅ jág₁ cuë₃ Diú₄, ja₁të₂ 'ñiá₄ jmá₃ a₂jnjó₅.

¹⁴ Le₂në₅ jaun₂ në₃ rin'₅₄ jniog₄, të₁lia'₂ tsá₃ ma₂të₂ jmig₄ jaun₂, quen'₂ 'nia'₂ bí₂ ia₁jaun₂ bá₄ dsiog'₂ Diú₄ qui₂le₁ág₄ bá₄ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂, tsá₃ 'e₂ cha₂ jua'₅₄ lë₅ qui₂rë₂íog₄ jme₂dsí₂ quiáng'₂, jua'₅₄ a₂rë₂cán'₄ 'nia'₂ dso₄. ¹⁵ Jmo₄ 'nia'₂ 'au'₂ a₂juin'₂ dsí₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ ia₁jaun₂ cuíñ₅ jmig₄ lión'₂ 'nia'₂. Le₂në₅ bá₄ ján₃, Pa₄ rin'₅₄ jniog₄ ma₂dsiáin'₂ si₂ ne'₅₄ 'nia'₂, con'₂ lë₅ ma₂ñí'₂ dsí₅ a₂ma₂ca₂cuë₃ Diú₄. ¹⁶ Jé₄ ca₂le₃jé₃ Si₂ quió'₅, ma₂ca₂tsí'₃ 'nia'₂ ján₃ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, o₁jnia'₅₄ la₂ juí₅ le₃ñág₂ a₂lin₅₄; 'uig₅₄ jaun₂ dsa₂ i₂tsá₃ lin₄ ñí'₂ dsí₅ i₂tsá₃ tiá₂ tión₂, le₃jen₅ bá₄ jme₂tiin₂₃ dsa₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂le₃jé₃ gué₄ rin'₅₄ Si₂ quió'₅ Diú₄ në₃, la₁ a₂'uiin₅₄ guioin₅₄ bá₄ a₂dsi₃'éin₂ ia₁ a₂jmo₂₃ le₂jaun₂.

¹⁷ Jaun₂ lë₃ 'nia'₂ rin'₅₄ jniog₄, ia₁ të₃jníá₅ bá₄ ma₂le₁ñí'₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ niog₅ lé₂, jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ ia₁jaun₂ tsá₃ qui₃tsag'₂ dsa₂ 'lin'₅₄ i₂jme₂gau₅, jaun₂ tsá₃ sén'₂ 'nia'₂ jui₅ ja₁tióng'₂ tiá₂. ¹⁸ La₁ jui₁dsi₂can'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jui₅ ja₁'ua₁ dsí₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄ i₂ma₂lió₂, jaun₂ dsi₁no'₅ 'nia'₂ le₃cuiin'₂ gué₄ dse₃. 'Éi₂ bá₄ ca₂tín₂ le₃juin'₂, jmig₄ në₃, co₂tan₅₄. ¡A₂méi₃!

Co₂në₅.

* **3:10** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "qui₂dsi₃'én₂ cáu₃."

Si₂ carta le₂'uig₅₄ a₂ca₂jmo₃ SAN JUAN

Jág₁ dse₃ jui₁lia'₂ 'a₂ lia'₂ le₃chan₂ dsa₂

¹ Jmo₂ jnia'₅₄ si₂ la₂ dsiang'₅₄ ne'₅₄ 'nia'₂, ja₁'ín₅ jnia'₅₄ i₂jme₁ma₂chan₂ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃lióg₃ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂, ja₁'ín₅ jnia'₅₄ jan₂ i₂qui₂ma₂néi₁ jnia'₅₄ jág₁ quió'₅, ma₂ca₂néi₄ jnia'₅₄ quian'₅₄ jme₁ne₁ guio₅₄, ma₂qui₂ma₂tí₄ jnia'₅₄ gu₂ quió'₅ ně₃. Të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ quió'₅ 'éi₂ bá₄ a₂le₃chan₂ dsa₂. ² I₂chan₂ 'éi₂ ně₃ ca₂jme₃jniai₂₃ 'jniog₅ jé₄ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃. Jaun₂ jnia'₅₄ ně₃, ca₂néi₄, jaun₂ jang'₂ jnia'₅₄ jág₁ dsau₅ quió'₅ 'éi₂. Qui₂'é₅ jnia'₅₄ ja₁con'₂ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄. Jme₁ma₂chain₂ bá₄ quiain'₅₄ Jmei₂, ton'₂ ma₂ca₂jme₃jniai₂₃ jé₄ quián₂ jnia'₅₄. ³ Jaun₂ 'é₅ jnia'₅₄ jág₁ jui₁lia'₂ a₂ma₂ne₅₄ a₂ma₂néi₁ ně₃, ia₁jaun₂ jme₁quiong'₅₄ 'nia'₂ jnia'₅₄ 'éi₅ caun₂ jág₁, jui₁lia'₂ jnia'₅₄ ně₃ 'éi₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, quian'₅₄ Jesucristo Ja₁ñj₁'₅₄ ně₃. ⁴ Jaun₂ bá₄ lě₃ jmo₂ jnia'₅₄ si₂ la₂ dsiang'₅₄ ne'₅₄ 'nia'₂, jua'₂ jnia'₅₄ ca₂le₃jé₃ jág₁ la₂, ia₁jaun₂ rë₂ñjia₅ a₂'io'₂ jein₂ jniog₄. *

Diú₄ i₂lín₅ si₂

⁵ A₂la₂ bá₄ jág₁ dse₃ a₂ma₂ca₂guéi₁ jnia'₅₄ quió'₅, a₂'é₄ táng₃ jnia'₅₄ ja₁con'₂ 'nia'₂: Lín₅ Diú₄ si₂; 'i₁caun₂ ja₁qui₁né'₃ tsá₃ cha₂ ja₁coin₂. ⁶ Në₁hua'₂ jua'₂ jniog₄ 'éi₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ Diú₄, la₁ ně₁hua'₂ i₂nio₄ guë'₂ jniog₄ jé₄ qui₁né'₃, jmo₂ jniog₄ tě₂jág₁; tsá₃ jui₅ dsau₅ chong₂. ⁷ La₁ ně₁hua'₂ qui₂i₂nio₄ jniog₄ ja₁jniá₂ si₂, jui₁lia'₂ 'en₅₄ 'éi₂ ja₁jniá₂ si₂, 'éi₅ caun₂ jág₁ quian'₅₄ jniog₄ le₂jau₂ le₂jau₂, jaun₂ jmi₄ Jesucristo Ja₁ñj₁'₅₄ qui₂chéi₂ ca₂le₃jé₃ dsáu₁ jniog₄.

⁸ Në₁hua'₂ jua'₂ jniog₄ tsá₃ 'e₂ dso₄ le₁cáu'₄, jme₂gán₁ jniog₄ guio₅₄, tsá₃ tí₅ jág₁ quián₂. ⁹ La₁ ně₁hua'₂ jmo₂ jniog₄ jág₁ dsau₅ a₂rë₂cáu'₄ dso₄, rë₂ti'₅₄ bá₄ Diú₄, rë₂ bá₄ qui₂dsí₂₃ 'éi'₃, 'éin₂ bá₄ dso₄ quián₂ jniog₄, qui₃chéi₂ ca₂le₃jé₃ a₂'lig'₅₄. ¹⁰ La₁ ně₁hua'₂ jua'₂ jniog₄ tsá₃ 'e₂ dso₄ ma₂'nió₁g₁, jmo₂ jniog₄ co₂'nió'₄ tě₂jín₁ bá₄ Diú₄; tsá₃ 'i₄ jág₁ quió'₅ ja₁con₂ jniog₄.

2

Cristo bá₄ líñ₅ i₂chén₅ ne₄ jág₁ quián₂ jniog₄

¹ 'Nia'₂ chi'₂-guein₂ quiáng₃, jmo₅ jniá₂ si₂ la₂ ja₁juá'₅ ca₂le₃jé₃ ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃'náu'₁ 'nia'₂ dso₄. Në₁hua'₂ chan₂ i₂ca₂tán'₂ dso₄, chan₂ bá₄ jan₂ i₂chén'₅ ne₄ jág₁ quián₂ jniog₄ ne₄ Diú₄ Jmei₂. I₂'éi₂ líñ₅ Jesucristo i₂dsen₃. ² 'Éi₂ bá₄ i₂ca₂ñjó₃ rë₂jen'₅₄ ne₄ Diú₄ 'uig₅₄ dsáu₁ jniog₄. On₃hua'₅₄ rë₂ jmá'₃ 'uig₅₄ dsáu₁ jniog₄, 'uig₅₄ dsáu₁ ca₂le₃jín₃ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ ján₃.

³ Në₁hua'₂ jme₂tí₁ 'éi'₃ quió'₅ ně₃, jaun₂ le₂ně₅ bá₄ ne₄ a₂ma₂ca₂rë₃cu₂ín₅ jniog₄. ⁴ La₁ ně₁hua'₂ chan₂ i₂juá'₂: "Cuín₅ jniá₂ Diú₄", la₁ ně₁hua'₂ tsá₃ jme₂ti₃ guë'₂ 'éi'₃ quió'₅, i₂'éi₂ líñ₅ dsa₂ tě₂jág₁, tsá₃ 'i₄ jág₁ tí₅ ja₁coin₂. ⁵ La₁ tě₂le₃ quió'₅ jui₁lia'₂ i₂jme₂ti₃ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄, i₂'éi₂ guë'₂ dsón'₂ rë₂ñjia₅ a₂'nioi₃ Diú₄. Jaun₂ le₂ně₅ bá₄ ne₄ jniog₄ chong₂ a₂'ei₅ caun₂ jág₁ quiain'₅₄. ⁶ Jui₁lia'₂ i₂juá'₂ téin₅ le₃quió'₅ Diú₄, 'nió'₅ i₃nioi₅₄ jui₁lia'₂ ca₂ñj₃ Jesucristo.

Caun₂ 'éi'₃ mí₂

⁷ 'Nia'₂ rìn'₅₄ jniog₄ i₂'nió₃, on₃hua'₅₄ 'éi'₃ 'mí₂ la₂ tó'₅ jniá₂ ne₄ si₂ juíg₂ 'nia'₂. A₂le₂jaun₂ bá₄ la₂ jui₁lia'₂ 'éi'₃ a₂jme₁ma₂cha₂ ja₁con'₂ 'nia'₂ ca₂le₃ jñig₄ le₂'uig₅₄ jme₁ca₂rë₃'én'₂ 'nia'₂. 'Éi'₃ gui'₅₄ la₂ lě₅ jág₁ a₂ma₂nei'₂ 'nia'₂. ⁸ La₁ia₁ a₂tó'₅ jniá₂ ne₄ si₂ la₂ a₂tsíng₂ ne'₅₄ 'nia'₂, lě₅ co₂'nió'₄ caun₂ 'éi'₃ 'mí₂, a₂dsau₅ tě₃dsón'₂ quió'₅ Cristo, ján₃ guë₄ dsau₅ tě₂le₃ ja₁con'₂ 'nia'₂ ně₃. Ia₁ ma₂ca₂ñj₂ bá₄ jé₄ qui₁né'₃, ma₂tág₅ si₂ a₂dsau₅ tě₃dsón'₂.

* ^{1:4} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "a₂'io'₂ jén'₂ 'nia'₂."

⁹ Chi₂jua' ₂chan₂ i₂juá' chain₂ ja₁jniá₂ si₂, la₁ në₁hua' ₂'ñiai₅₄ bá₄ guë'₂ riin'₅₄ në₃, i₂le' ₂éi₂ 'ein₅₄ bá₄ guë₄ jë₄ qui₁né'₃. ¹⁰ La₂ i₂'nio₃ rin'₅₄ guë'₂ në₃, të₂'ñiai₅₄ ja₁jniá₂ si₂, ton'₂ 'i₁caun₂ tsá₃ 'e₂cha₂ jua'₅₄ jmo₃ a₂qui₃nió'i₃. ¹¹ La₁ i₂'ñia₅₄ rin'₅₄ guë'₂ në₃, 'ein₅₄ jë₄ qui₁né'₃. Tsá₃ ñi₅ 'a₂juí₅ dsó₃, ia₁co₂'nió'₄ tein₅₄ bá₄ ñi₂₃ jë₄ nei₂.

¹² Tsín₂ jniá₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ i₂líng'₅ chi'₂-guein₂ quiáng₃, ia₁ma₂rë₂'én₄ bá₄ dsáu'₂ 'nia'₂, ma₂ca₂'én₂ bá₄ Diú₄ të₂le₃ o₄quió'₄ Jesucristo. ¹³ 'Nia'₂ dsa₂ i₂chan₂ chi'₂ quián₅, tsín₂ jniá₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ ia₁ma₂ca₂rë₃cuin'₂ bá₄ 'nia'₂ i₂jme₁ma₂chan₂ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃lióg₃ ca₂le₃jë₃. 'Nia'₂ dsa₂ chi'₂, tsíng₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ ia₁ma₂ca₂tian'₃ bá₄ 'nia'₂ ne₄ quió'₅ i₂së₃dsen₃.

'Nia'₂ guein₂ quiáng₃, jmo₅ jniá₂ si₂ la₂ tsíng₂ ja₁con'₂ 'nia'₂ ia₁ma₂ca₂rë₃cuin'₂ 'nia'₂ Diú₄ Jmei₂jniog₄. ¹⁴ 'Nia'₂ dsa₂ i₂chan₂ chi'₂ quián₅, tsín₂ jniá₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ ia₁ma₂ca₂rë₃cuin'₂ 'nia'₂ i₂jme₁ma₂chan₂ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂rë₃lióg₃ ca₂le₃jë₃. Ján₃ bá₄ tsín₂ jniá₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ dsa₂ chi'₂, ia₁'uan'₂ bá₄ 'nia'₂, ia₁jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄ ma₂i₄'au'₂ 'nia'₂, ia₁ma₂ca₂tian'₃ 'nia'₂ ne₄ quió'₅ i₂së₃dsen₃.

¹⁵ Tsá₃ lë₁jmo₂ 'nia'₂ ín₅ 'au'₂ jua'₅₄ a₂le₃chang'₂ i₁niog'₄ juí₅ ja₁i₂nio₄ dsa₂ mi₂güíg₃, on₃ guë'₂ jmó₁ 'nia'₂ ín₅ 'au'₂ 'e₂ niog₅ cha₂ mi₂güíg₃. Chi₂jua' ₂chan₂ i₂íñ₅ dsí₅ a₂jén'₅ mi₂güíg₃, i₂le' ₂éi₂ tsá₃ të₃dsón'₂ 'nío₃ Diú₄ Jmei₂. ¹⁶ Ia₁ca₂le₃jë₃ a₂jén'₅ mi₂güíg₃, juí₁lia' ₂ca₂le₃jë₃ a₂'lig'₅₄ a₂mi₅ ñi₁ñi₁ dsa₂, a₂íñ₅ dsí₅ dsa₂ jmo₃ ca₂le₃jë₃ 'e₂ niog₅ të₅ jme₁ne₁₂, a₂jme₂rón₂ dsa₂ 'e₂ niog₅ cha₂ quió'₅ të₂lia'₂ chain₂: Ca₂le₃jë₃ a₂në₅, on₃hua'₅₄ já₅ quió'₅ Diú₄ Jmei₂jniog₄; a₂já₅ quió'₅ mi₂güíg₃ bá₄ jaun₂. ¹⁷ La₁a₂jë₁ca₂ñí₂ bá₄ mi₂güíg₃, quian'₅₄ ca₂le₃jë₃ 'e₂'lig'₅₄ a₂íñ₅ dsí₅ dsa₂ chain₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. La₁i₂jmo₅ a₂'ñio₂ dsí₅ Diú₄, le₃chain₂ co₂tan₅₄.

Jui₁lia'₂ 'a₂lia'₂ lë₅jág₁ dsau₅', 'a₂lia'₂ lë₅jág₁ të₂jág₁ táng₃

¹⁸ 'Nia'₂ chi'₂-guein₂ quiáng₃, jmi₄ jë₁ca₂tó'₂ bá₄ la₂ chong₂ jniog₄. Ma₂nei'₂ bá₄ 'nia'₂, já₅ jan₂ i₂'ñia₅₄ Cristo. Rë₂në₃ në₃, juíñ₅ bá₄ i₂ma₂ca₂rë₃jniá₂ i₂'ñia₅₄ Cristo. Jaun₂ bá₄ lë₃ ne₄ jniog₄ a₂ja₂quián₃ jmi₄ jë₁ca₂tó'₂. ¹⁹ I₂ca₂'uín₂ jë₄ quián₂ jniog₄ bá₄ 'éi₂. Dsón'₂ bá₄ dsau₅, on₃hua'₅₄ i₂quián₂ jniog₄ 'éi₂, ia₁ jua'₅₄ mei'₂ guë₃ líñ₅ i₂quián₂ jniog₄, jme₁ñia₃ bá₄ quian'₅₄ jniog₄. La₁le₂në₅ ca₂lë₃ ia₁jaun₂ le₃jniá₂, i₁jan₂ 'éi₂ tsá₃ líñ₅ i₂quián₂ jniog₄. ²⁰ La₁ 'nia'₂ në₃, ma₂ca₂guen'₅₄ bá₄ 'nia'₂ Jme₂dsí₂ Jñiò₅, jaun₂ cuing'₂ bá₄ 'nia'₂ ca₂le₃jíng'₃* jág₁ tí₅. ²¹ Jaun₂ tsíng₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂, on₃hua'₅₄ ia₁ a₂tsá₃ cuin'₂ 'nia'₂ jág₁ tí₅, të₂le₃ ia₁ a₂cuin'₂ 'nia'₂. Jaun₂ ma₂le₁ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂, i₁caun₂ jág₁ të₂jág₁ tsá₃ lé₂ le₃o₃'ag₅ jë₄ jág₁ dsau₅. ²² 'Ein₂ 'éi₂ i₂lín₅ të₂jág₁? I₂'éi₂ bá₄ i₂juá'₂ a₂tsá₃ líñ₅ Jesús I₂rë₂íñ₁ quián₅ Diú₄. 'Éi₂ bá₄ i₂'ñia₅₄ Cristo, i₂tsá₃ jen₅₄ Diú₄ Jmei₂, on₃ guë'₂ Ja₁ñi'₅₄ në₃. ²³ Ca₂le₃jín₃ i₂tsá₃ jen₅₄ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ tsá₃ quiain'₅₄ Diú₄ Jmei₂. La₁juí₁lia'₂ i₂jme₂jnia₅ jáng'₅ jág₁ dsau₅ të₂le₃ quió'₅ Ja₁ñi'₅₄, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ quiain'₅₄ Jmei₂ në₃.

²⁴ Jaun₂ lë₃, 'ma₄ 'nia'₂ të₂'au'₂ jág₁ dse₃ a₂ma₂nei'₂ 'nia'₂ le₂'uig₅₄. Ia₁ në₁hua'₂ ma₂të₁'ñiá₄ të₂'au'₂ 'nia'₂, jaun₂ të₃'ñiá'₄ bá₄ 'nia'₂ ja₁con₂ Ja₁ñi'₅₄, quiain'₅₄ Jmei₂ në₃. ²⁵ Jaun₂ a₂la₂ bá₄ jág₁ quió'₅ a₂ca₂cuë₃: A₂le₃chong₂ jniog₄ co₂tan₅₄.

²⁶ Jaun₂ tsín₂ jniá₂ si₂ la₂ ne'₅₄ 'nia'₂ ja₁'íng₅ juí₁lia'₂ i₂'nio₃ jiog₃ cau₅. ²⁷ La₁ quian'₅₄ bá₄ 'nia'₂ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ i₂ma₂të₁'ñiá₄ të₂'au'₂ 'nia'₂ i₂ma₂cuin₃ Cristo. Jaun₂ tsá₃ ma₃i₂sián'₂ 'nió'₅ jme₃tag₅. La₁juí₁të₂'ñiá'₄ bá₄ 'nia'₂ le₃quió'₅ 'éi, ia₁'ñiog₅ bá₄ Jme₂dsí₂ Jñiò₅ jme₃tiin₂₃ 'nia'₂ ca₂le₃jë₃ con'₂ lë₅ jág₁ tí₅ dsón'₂, on₃hua'₅₄ jág₁ të₂jág₁.

²⁸ Jaun₂ në₃, 'nia'₂ chi'₂-guein₂ quiáng₃, juí₁të₂'ñiá'₄ bá₄ 'nia'₂ quiain'₅₄, ia₁jaun₂ caun₂ bá₄ le₁'ág₄ dsí₅ jniog₄ jë₁ma₂të₂ jmi₄ i₁jme₃jniai₂₃ táng₃. Tsá₃ 'nió'₅ jñiò₅ jniog₄ gui'₅₄ ne₅₄ jë₁ma₂guáiin'₅. ²⁹ Chi₂jua'₂ ma₂ñi'₅₄ 'nia'₂, Cristo bá₄ i₂lín₅ i₂jmo₅ con'₂ dsi₂ten₅₄, jaun₂ juí₁le₂ñi'₅₄ bá₄ 'nia'₂ ján₃, ca₂le₃jín₃ i₂jmo₅ con'₂ dsi₂ten₅₄, líñ₅ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄.

* ^{2:20} o₃, "ca₂le₃jë₃."

3

Chi'_2-guein_2 quián_5 Diú_

¹ Jag₄ 'nia'₂ jaun₂, 'nio₅ lin₃ 'nio₃ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, juá'₂ dé₄ jmá'₃ tē₂ jniog₄ a₂lág₅ chi'_2-guein₂ quiáin₅. 'Ui₅₄ nē₅, dsa₂ mi₂güíg₃ tsá₃ cuig₂₃ jniog₄ ia₁ tsá₃ ma₂ca₂rë₃cuiin₂₃ Diú₄.

² 'Nia'₂ rin'₅₄ jniog₄ i₂'nióg₃, ma₂lág₅ jniog₄ chi'_2-guein₂ quián₅ Diú₄. O₁jñia'₅₄ la₂ tsá₃ ma₂ne₄ gué₄ jniog₄ 'a₂ lia'₂ lé₂ jé₁ca₂tó'₂, la₁ ne₄ jniog₄, jmig₄ jé₁ma₂té₂ rë₁jme₃jnia₅ 'éi₂, lé₂ jniog₄ jui₁lia'₂ líin₅ 'nio₅, ia₁ néi₄ jniog₄ ton'₂ le₃cu₁in₅ jniog₄ 'a₂ lia'₂ jniái₂. ³ Ca₂le₃jín₃ i₂'ín₂ dsí₅ jág₁ nē₅, jmo₂₃ le₁jé₃ tē₂dsí₅, jui₁lia'₂ le₁jín₃ 'éi₂.

⁴ Dsa₂ i₂caun₂ 'no₅ dso₄, rë₂cáin'₄ 'Éi'₃ quió'₅ Diú₄. Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ i₂ca₂i₁juin₅₄ con'₂ lě₅ 'Éi'₃, dso₄ bá₄ jaun₂. ⁵ Ia₁ ma₂nji'₅₄ bá₄ 'nia'₂, ta₁ jaun₂ ca₂guan₃ dsa₂ i₂rë₂'ín₁ 'éi₂ quián₅ Diú₄, a₂qui₃'éin₂ dsáu₁ jniog₄. Ia₁ 'i₁caun₂ dso₄ tsá₃ 'e₂ ca₂rë₃cáin'₂ 'ñiog₅. ⁶ Jaun₂ le₂nē₅, 'i₁jan₂ i₂chan₂ le₃quió'₅ 'éi₂ tsá₃ ma₃nji₂₃ jua'₅₄ caun₂ qui₂'no₂₃ gué₄ dso₄. La₁ jui₁lia'₂ i₂caun₂ i₂nio₄ 'no₅ dso₄ nē₃, tsá₃ ma₂ca₂jág₂, on₃ gué₂ ma₂ca₂rë₃cuig₂₃ nē₃. ⁷ 'Nia'₂ chi'_2-guein₂ quiáng₃, tsá₃'ein₂ jui₁jiog₅₄ cau₅ quián₂ 'nia'₂. Jui₁lia'₂ i₂jmo₅ con'₂ dsi₂ten₅₄, dsein₃bá₄, jui₁lia'₂ dsen₃ 'éi₂ 'ñiog₅. ⁸ La₁ jui₁lia'₂ i₂caun₂ 'no₅ dso₄, i₂quián₅ i₂së₃dsen₃ bá₄ 'éi₂, ia₁ i₂së₃dsen₃ nē₃ ma₂já₅ 'no₂₃ dso₄ ca₂le₃ jme₁ca₂rë₃lióg₃ mi₂güíg₃. La₁ Ja₁jñi'₅₄ Diú₄ nē₃, ta₁ jaun₂ ca₂guain₃ a₂qui₂'éin₂ ta₁ quió'₅ i₂së₃dsen₃.

⁹ 'I₁jan₂ jui₁lia'₂ i₂ma₂ca₂rë₃chán₃ le₃quió'₅ Diú₄, jua'₅₄ caun₂ qui₂'no₂₃ gué₄ dso₄, ia₁ quion₂ quió'₅ Diú₄ Jmei₂. Jaun₂ tsá₃ ma₂lé₂ jua'₅₄ caun₂ 'no₃ gué₄ dso₄, ia₁ ma₂ca₂rë₃cháin₃ ma₂lín₅ guein₂ quián₅ Diú₄ bá₄. ¹⁰ Jaun₂ le₂nē₅ bá₄ lé₂ jiog'₂ 'í₁'ein₂ lín₅ i₂quián₅ Diú₄, 'ein₂ lín₅ i₂quián₅ i₂së₃dsen₃ nē₃. Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ i₂tsá₃ dse₃ jmo₅, o₃ jui₁lia'₂ i₂tsá₃ 'nio₃ rin'₅₄, on₃jua'₅₄ chi'_2-guein₂ quián₅ Diú₄ 'éi₂.

Jui₁jme₁'nió₄ jniog₄ rin'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂

¹¹ Jág₁, dse₃ a₂ma₂nei₂ 'nia'₂ le₂uig₅₄, a₂la₂ bá₄ jaun₂: a₂jme₁'nió₄ jniog₄ rin'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂. ¹² Tsá₃ 'nió'₅ jmó₁ jniog₄ jui₁lia'₂ ca₂jmo₃ Caín i₂jme₁lín₄ i₂quián₅ i₂së₃dsen₃, jaun₂ ca₂jñii'₃ dsó₂ riin'₅₄. ¿'E₂ lě₃ ca₂jñag'₃? Ia₁ a₂'lig'₅₄ bá₄ jme₁jmo₅-dsáu₅ 'éi₂ 'ñiog₅; riin'₅₄ gué₂ nē₃, a₂dse₃ bá₄ jme₁jmo₂₃.

¹³ Rin'₅₄ jniog₄, tsá₃ jui₁dsi₂gó'₃ 'au'₂ 'nia'₂ nē₁jua'₂ 'iog₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃, ¹⁴ ia₁ ma₂ca₂ñag₅ bá₄ jniog₄ ja₁jme₁dsiog₃; ma₂ca₂rë₃chóng₃ táng₃ jniog₄ jé₁le₃chong₂ co₂tan₅₄. Ne₄ jniog₄ a₂nē₅ ia₁ 'nio₃ bá₄ jniog₄ rin'₅₄. La₁ i₂tsá₃ 'nio₃ rin'₅₄, i₂caun₂ ñj₅ 'lin₄ bá₄ 'éi₂. ¹⁵ Ca₂le₃jín₃ jui₁lia'₂ i₂'ñia'₅₄ rin'₅₄, i₂rë₂cán'₄ dso₄ co₂'nió'₄ i₂jme₂dsian₅ dsa₂ bá₄ 'éi₂. Nj'₅₄ bá₄ 'nia'₂ jaun₂, 'i₁jan₂ dsa₂ i₂jme₂dsian₅ dsa₂ tsá₃ 'i₄ jme₂dsí₂ a₂chain₂ co₂tan₅₄. ¹⁶ Le₂la₂ bá₄ ne₄ jniog₄ 'e₂ jaun₂ a₂'nio₃ dsa₂ rin'₅₄, ia₁ chan₂ jan₂ i₂ca₂guen₃ 'mú₃ o₄quián₂ jniog₄. Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂tág₂ jniog₄ guén₄ 'mú₃ o₄quió'₄ rin'₅₄. ¹⁷ Jui₁lia'₂ i₂cha₂ quió'₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ la₂, nē₁jua'₂ chan₂ jan₂ riin'₅₄, i₂ñj₅ 'in₂ quió'₅, nē₁jua'₂ tsá₃ ca₂dsia₃ gué₂ ñéi₂ dsí₅ ja₁coin₂, ¿'a₂ lia'₂ lé₂ le₃juá'₂ ma₂té₁ 'ñjá₄ tē₂dsí₅ a₂'nio₃ Diú₄? ¹⁸ 'Nia'₂ guein₂ quiáng₃, on₃jua'₅₄ jmá'₃ quian'₅₄ jág₁ tio'₅₄ 'o₄ jniog₄ dsi₂ten₅₄ jua'₅₄ a₂'nio₃ jniog₄ rin'₅₄. A₂ca₂tág₂ jniog₄ jme₁'nió₄ tē₃dsón'₂ rin'₅₄, tē₂le₃ quian'₅₄ a₂lé₄ a₂qui₂rë₂jniá₂ 'e₂ a₂jmo₂ jniog₄.

'Ei₅ caun₂ dsí₅ jniog₄ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄

¹⁹ Le₂nē₅ bá₄ ne₄ jniog₄ a₂téi₅ le₃quió'₅ jui₅ dsau₅, jaun₂ gué₄ le₃'éi₁ jniog₄ caun₂ dsí₅ ne₄ Diú₄. ²⁰ La₁ nē₁jua'₂ cha₂ a₂qui₂dsí₂jñi₅ dsí₅ jniog₄ a₂jme₂cáu'₂, Diú₄ bá₄ i₂lín₅ i₂juin₂ gué₄ lia'₂ con'₂ gué₄ 'e₂ a₂qui₂dsí₂jñi₅ dsí₅; 'éi₂ bá₄ ñj₅ ca₂le₃jé₃. ²¹ Le₂nē₅ jaun₂ rin'₅₄ jniog₄ i₂'nióg₃ gué₄ lín₃, chi₂jua'₂ lei₅₄ jniog₄ tē₂dsí₅ guio₅₄ tsá₃ 'e₂ rë₂cáu'₄, caun₂ bá₄ lé₂ le₃'éi₁ jniog₄ dsí₅ ne₄ Diú₄, ²² jaun₂ cuë₃ bá₄ 'éi₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂mí₂, tē₂le₃ ia₁ jme₂tí₁ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅, ton'₂ ia₁ jmo₂ bá₄ jniog₄ ne₄ 'éi₂ a₂té₅ dsí₅. ²³ A₂la₂ bá₄ 'éi'₃ quió'₅: a₂le₃'éin₂ jniog₄ tē₂le₃ quió'₅ Jesucristo Ja₁jñi'₅₄, ton'₂ ján₃ gué₂ jme₁'nió₄ jniog₄ rin'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂. Con'₂ nē₅ bá₄ lě₅ 'éi'₃ quió'₅

ca₂tság₃ jnia'₅₄. ²⁴ Ca₂le₃jín₃ i₂jme₂ti₃ 'éi'₃ ně₅ ně₃, chain₂ le₃quió'₅ 'éi₂; ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ 'éi₂ 'ñiog₅ chain₂ ja₁con₂ 'éi₂ ně₃. Le₂ně₅ bá₄ ne₄ jniog₄ a₂guá₅ 'éi₂ tē₂dsí₅ jniog₄: tē₂le₃ quian'₅₄ Jme₂dsí₂ i₂ma₂cuiin₃.

4

Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ quian'₅₄ jme₂dsí₂ i₂'ñia₅₄ Cristo

¹ 'Nia'₂ guein₂ quiáng₃ i₂'níog₃ guë₄ lín₃, tsá₃ o₁len₂ 'nia'₂ jua'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂juá'₂, jiog₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄. Rē₂ de'₂ quion₂ 'nia'₂ 'í₁ quió'₅, chi₁jua₂ tē₃dsón₂ lín₅ i₂quián₅ Diú₄. Ia₁ juin₅ dsa₂ jui₁gan₂ ma₂i₂nio₄ qui₂'é₂ jág₁ mi₂güíg₃ la₂. ² Le₂la₂ bá₄ lé₂ le₃caun'₅₄ 'nia'₂ 'í₁ quió'₅ i₂juá'₂ jiog₅ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄: ca₂le₃jín₃ jme₂dsí₂ i₂jmo₅ jág₁ a₂ca₂guan₃ Jesucristo chi₁dsáin₃ mi₂güíg₃ la₂, i₂le₂'éi₂ bá₄ lín₅ i₂quián₅ Diú₄. ³ La₁ jui₁'ein₂ guë₃ jme₂dsí₂ i₂tsá₃ jmo₅ jág₁ le₂ně₅ 'iin₂₃ Jesús, on₃jua'₅₄ i₂quián₅ Diú₄ 'éi₂. I₂quián₅ i₂'ñia₅₄ Cristo bá₄ i₂le₂'éi₂, i₂ma₂nei₂ 'nia'₂ jág₁ a₂jiá₃, i₂ma₂'en₅₄ mi₂güíg₃ rē₂ně₃.

⁴ 'Nia'₂ chi'₂-guein₂ quiáng₃, lín'₅ bá₄ 'nia'₂ i₂quián₅ Diú₄; ia₁ ma₂ca₂tian'₃ bá₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂tē₂jín₁. Ia₁ i₂'uan₂ lín₃ guë₄ bá₄ Jme₂dsí₂ i₂quian'₅₄ 'nia'₂, lia'₂ con'₂ guë₄ i₂quian'₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃. ⁵ Dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ 'éi₂, jaun₂ jmá'₃ lia'₂ ca₂ne₅₄ a₂cha₂ mi₂güíg₃ bá₄ jme₂tag₂₃. Jaun₂ lē₃ dsa₂ mi₂güíg₃ ně₃ nag₂₃ jág₁ a₂jme₂tag₅ dsa₂ 'éi₂. ⁶ La₁ dsa₂ quián₅ Diú₄ bá₄ lág₅ jniog₄; jaun₂ lē₃, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂cuin₅ Diú₄ ně₃, nag₂₃ jág₁ quián₂ jniog₄. La₁ dsa₂ i₂tsá₃ quián₅ Diú₄ ně₃, tsá₃ 'nio₃ nag₃ jág₁ quián₂ jniog₄. Jaun₂ le₂ně₅ bá₄ rē₂cuin₅ jniog₄ jui₁lia'₂ i₂jiog₅ Jme₂dsí₂ quió'₅ jág₁ tí₅. Ján₃ guë'₂ le₂jaun₂ rē₂cuin₅ jniog₄ jui₁lia'₂ i₂jiog₅ jme₂dsí₂ i₂ju₁gan₂.

Diú₄ bá₄ i₂'nio₃ jniog₄

⁷ Rín'₅₄ jniog₄, jui₁jme₁'níó₄ jniog₄ rín'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂, ia₁ ja₁con₂ Diú₄ bá₄ já₅ a₂'nio₃ dsa₂ riin'₅₄. Ca₂le₃jín₃ i₂'nio₃ rín'₅₄ ca₂rē₃cháin₃ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄, ton'₂ cuiin₂₃ Diú₄. ⁸ I₂tsá₃ 'nio₃ rín'₅₄ ně₃, tsá₃ ma₂ca₂rē₃cuiin₂₃ Diú₄, ia₁ Diú₄ lín₅ i₂'nio₃. ⁹ Ca₂jme₃jnia₅ Diú₄ a₂'nio₃ jniog₄ jme₁ca₂chein₃ Ja₁ñi'₅₄ i₂jan₂ tan₅₄ 'éi₂ mi₂güíg₃ la₂. ¹⁰ Le₂la₂ bá₄ lē₅ a₂'nio₃ Diú₄: on₃jua'₅₄ a₂ma₂ca₂jme₁'níó₄ jniog₄ ja₁ma₂ja₂náu₅. 'Niog₅ bá₄ Diú₄ ca₂dsia₃ ñéi₂ dsí₅ ca₂rē₃'nio₃. Jaun₂ ca₂chein₃ Ja₁ñi'₅₄ ia₁jaun₂ 'éi₂ quí₃ a₂rag₂ jniog₄.

¹¹ Rín'₅₄ jniog₄, chi₂jua₂ le₂ně₅ ca₂rē₃'nio₃ Diú₄, ján₃ bá₄ le₂ně₅ ca₂tág₂ jniog₄ jme₁'níó₄ rín'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂. ¹² I₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ ma₂jín₂ Diú₄. La₁ ně₁ja₂' 'nio₃ jniog₄ rín'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂, guá₅ bá₄ Diú₄ tē₂dsí₅ jniog₄, ton'₂ qui₂rē₂'ñia₅ bá₄ tē₂dsí₅ a₂'nio₃ Diú₄. ¹³ Le₂ně₅ bá₄ jau'₂ 'í₁ a₂téi₅ jniog₄ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄, ton'₂ 'ein₅₄ tē₂dsí₅ jniog₄ ně₃: ia₁ ma₂cuin₃ Jme₂dsí₂ quiáin₅. ¹⁴ Jnia'₅₄ guio₅₄ ca₂néi₄, jaun₂ jang₂ jnia'₅₄ jág₁ dsa₅ la₂: Diú₄ Jmei₂ ca₂chein₃ Ja₁ñi'₅₄ a₂ca₂o₃lioin₅₄ dsa₂ mi₂güíg₃. ¹⁵ Jui₁'ein₂ guë₃ i₂'in₅ Jesús, a₂lín₅ 'éi₂ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, quiaiain'₅₄ bá₄ Diú₄, ton'₂ guá₅ bá₄ Diú₄ quiong'₅₄ táng₃.

¹⁶ Le₂ně₅ ma₂ca₂rē₃ne₄, ma₂ca₂rē₃'ein₂ jniog₄ a₂'nio₃ Diú₄. Diú₄ lín₅ i₂'nio₃; jaun₂ i₂chan₂ 'nio₃ rín'₅₄ ně₃, chain₂ le₃quió'₅ Diú₄, ton'₂ chan₂ Diú₄ ja₁coin₂ ján₃. ¹⁷ Le₂ně₅ bá₄ rē₂'ñia₅ ja₁con₂ jniog₄ a₂jme₁'níó₄ jniog₄ rín'₅₄, ia₁jaun₂ jé₁ma₂ca₂té₂ jmidig₄ i₁qui₃dsí₅ Diú₄ 'éi'₃, lé₂ le₃'éi₁ jniog₄ caun₂ dsí₅. Ia₁ lág₅ jniog₄ chong₂ mi₂güíg₃ la₂ lia'₂ lín₅ Jesucristo. ¹⁸ Jui₁lia'₂ jé₁'nio₃ dsa₂ riin'₅₄, tsá₃ 'e₂ gau₂ cha₂. La₁ jui₁lia'₂ jé₁'nio₃ dsa₂ rín'₅₄ lia'₂ rē₂'ñia₅, quian'₅₄ a₂ně₅ ñia₅ a₂gó'₅ dsa₂. Ia₁ jui₁lia'₂ a₂gó'₅ dsa₂, caun₂ jmi₁uig₅ bá₄ jaun₂ rē₂'é₄ ja₁coin₂. Ia₁ jui₁lia'₂ i₂gó'₅, tsá₃ ma₂ca₂rē₃'ñia₅ ja₁coin₂ 'a₂ lia'₂ jme₃'nioi₃ riin'₅₄.

¹⁹ 'Nio₃ jniog₄ Diú₄ ia₁ 'ñiog₅ de'₂ le₂'uig₅₄ ca₂rē₃'nio₃ jniog₄. ²⁰ La₁ ně₁ja₂' chan₂ i₂lin₅₄ juá'₂: "Nió₃ jniá₂ Diú₄", la₁ ně₁ja₂' 'ñiai₅₄ bá₄ guë'₂ riin'₅₄ ně₃, jan₂ dsa₂ tē₂jág₁ bá₄ 'éi₂. Ia₁ ně₁ja₂ tsá₃ 'nio₃ dsa₂ riin'₅₄ i₂jín₂, 'a₂ bá₄ lia'₂ lé₂ jme₃'nioi₃ Diú₄ i₂tsá₃ ma₂jín₂? ²¹ 'Niog₅ bá₄ Diú₄ ma₂cuë₃ 'éi'₃ la₂: I₂'nio₃ Diú₄, ca₂tíin₂ jme₃'nioi₃ riin'₅₄ ján₃.

5

Ca₂tián₃ jniog₄ ne₄ cosas 'lig'₅₄ a₂jén₅ mi₂güíg₃

¹ Ca₂le₃jín₃ i₂'én₂ a₂lín₅ Jesús tē₃dsón₂ I₂rë₂'ín₁ quián₅ Diú₄, líin₅ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄. Ju₁lia'₂ ja₁'nio₃ dsa₂ jan₂ dsa₂, ján₃ bá₄ 'nio₃ chi'₂ quián₅ dsa₂ 'éi₂. ² Le₂në₅ bá₄ ne₄ jniog₄ 'a₂ lia'₂ jme₁'nió₄ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄: chi₂jua'₂ dsón₂ 'nió₃ jniog₄ Diú₄, ton'₂ jme₁tí₁ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅. ³ A₂la₂ bá₄ a₂'nio₃ jniog₄ Diú₄, a₂jme₁tí₁ jniog₄ 'éi'₃ quió'₅ bá₄. 'Éi'₃ quió'₅ ně₃, on₃jua'₅₄ 'e₂ ñí₄ guei₂. ⁴ Ia₁ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂lín₅ chi'₂-guein₂ quián₅ Diú₄, lí'₂ ne₄ cosas a₂jén₅ mi₂güíg₃. Jaun₂ quian'₅₄ a₂'éin₂ bá₄ jniog₄, léi₂ ne₄ cosas a₂jén₅ mi₂güíg₃. ⁵ ¿'Ein₂ 'éi₂ i₂lí'₂ ne₄ cosas a₂jén₅ mi₂güíg₃? Jnja'₅₄ lia'₂ i₂'éi₂ bá₄ i₂'én₂ a₂lín₅ Jesús Ja₁ñi'₅₄ Diú₄.

Jág₁ dsau₅ 'ein₂ 'éi₂ lín₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄

⁶ Lia'₂ con'₂ jme₁guan₃ Jesucristo, ca₂jáng'₃ Diú₄ Jmei₂ jág₁ dsau₅ a₂lín₅ Jesús Ja₁ñi'₅₄ tē₃dsón₂. Ia₁ ca₂cuë₃ léi₄ jme₁ca₂jñó₂ 'éi₂ jmig₂. Jaun₂ on₃jua'₅₄ jmá'₃ jme₁ca₂jñói₂ jmig₂ ca₂cuë₃ léi₄. Jme₁ca₂jon₃ Jesús, jme₁ca₂i₃'o₅₄ jmi₂'ain₅₄ ně₃, ca₂cuë₃ léi₄ táng₃. Quian'₅₄ le₃tin₃ léi₄ ně₅ ca₂jáng'₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ jág₁ dsau₅, ia₁ Jme₂dsí₂ 'éi₂ bá₄ i₂lín₅ jág₁ dsau₅. ⁷ Ún₂ i₂lín₅ i₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ ně₅: ⁸ Jme₂dsí₂ Jnjió₅ i₂jnjia₄ jniog₄ tē₂dsí₅, Diú₄ Jmei₂ i₂ca₂cuë₃ léi₄ con'₂ jme₁ca₂jñó₂ Jesucristo jmig₂, 'ñiog₅ Jesús ně₃ ca₂cuë₃ léi₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂join₃, ca₂i₃'o₅₄ jmi₂ 'ain₅₄. Le₃ún₂ i₂ně₅ caun₂ bá₄ jág₁ lě₅ quió'₅*. ⁹ Guén₅ bá₄ jniog₄ ju₁lia'₂ 'e₂ caun₂ jág₁ dsau₅ jáng'₅ dsa₂ mi₂güíg₃, la₁ 'ñio₅ lí₃ guë₄ quen₅ jág₁ dsau₅ a₂ca₂cuë₃ Diú₄ 'ñiog₅, ia₁ quian'₅₄ jág₁ dsau₅ a₂ca₂jáng'₃ jaun₂ ně₃, ca₂'ë₃ 'ein₂ lí₅ Ja₁ñi'₅₄. ¹⁰ I₂'én₂ tē₂le₃ quió'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, 'i₄ jág₁ dsau₅ ně₅ tē₂dsí₅. I₂tsá₃ 'én₂ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄ ně₃, jmo₂₃ dsí₅ co₂'nió'₄ tē₂jín₁ bá₄ Diú₄, ia₁ tsá₃ 'én₂ jág₁ dsau₅ a₂ma₂cuë₃ Diú₄ tē₂le₃ quió'₅ Ja₁ñi'₅₄. ¹¹ ¿'E₂ jaun₂ a₂ma₂juá'₂ Diú₄? Ma₂ca₂juá'₂ a₂ma₂cuë₃ jág₁ quió'₅ a₂le₃chong₂ jniog₄ co₂tan₅₄. Jaun₂ le₃chong₂ jniog₄ co₂tan₅₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Ja₁ñi'₅₄. ¹² Dsa₂ i₂quian'₅₄ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, jéin'₃ bá₄. La₁ ju₁lia'₂ i₂tsá₃ quian'₅₄ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, tsá₃ jéin'₃.

Toin'₂ jág₁ rín'₅₄ jé₁ca₂tó'

¹³ Jmo₅ jniá₂ si₂ la₂ tsíng₂ ne₅₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂'én₂ tē₂le₃ quió'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄, ia₁jaun₂ ñj'₅₄ 'nia'₂ chang'₂, a₂'i₄ tē₂'au'₂ jme₂dsí₂ a₂chang'₂ co₂tan₅₄.†

¹⁴ Caun₂ 'ei₅ dsí₅ jniog₄ chong₂ tē₂le₃ quió'₅ Diú₄, ia₁ ne₄ jniog₄ ně₁ja₂' e₂ caun₂ a₂mi₂ jniog₄ lia'₂ con'₂ lě₅ 'ñio₂ dsí₅, nag₃ bá₄ jág₁ quián₂. ¹⁵ Chi₂jua'₂ ne₄ jniog₄, a₂nag₂₃ jág₁ a₂chi₂lein'₅₄ jniog₄, ne₄ bá₄ jniog₄ ján₃, ně₂jag₄ bá₄ a₂ma₂ně₂guéi₁ 'e₂ mi₂.

¹⁶ Ně₁ja₂ chan₂ i₂ca₂jín₂ rín'₅₄ 'no₂₃ dso₄, la₁ ně₁ja₂ tsá₃ lě₅ dso₄ a₂jiog₅ ju₁ 'mú₃, 'nió'₅ mi₃ dsa₂ ne₄ Diú₄ ia₁jaun₂ jmo₃ Diú₄ a₂le₃chan₂ táng₃ dsa₂ 'éi₂; co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ dso₄ on₃jua'₅₄ a₂jiog₅ ju₁ 'mú₃. Ia₁cha₂ dso₄ a₂jiog₅ ju₁ 'mú₃. Tsá₃ jaú'₅ jniá₂ a₂'nió'₅ mi₃ dsa₂ o₄quió'₄ dsa₂ i₂no₅ dso₄ le₂jaun₂. ¹⁷ Ca₂le₃jé₃ a₂'lig'₅₄, dso₄ bá₄ jaun₂. La₁cha₂ dso₄ a₂tsá₃ jiog₅ ju₁ 'mú₃.

¹⁸ Ne₄ bá₄ jniog₄, ju₁lia'₂ i₂ca₂rë₃chán₃ le₃quió'₅ Diú₄, tsá₃ ma₂ñj₂₃ jua'₅₄ caun₂ qui₂'no₂₃ guë₄ dso₄; ia₁Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ bá₄ jmo₅ 'í₁,† jaun₂ tsá₃ téi₂ i₂së₃dsen₃ gu₂.

¹⁹ Jaun₂ ne₄ bá₄ jniog₄ a₂lág₅ dsa₂ quián₅ Diú₄; ton'₂ ne₄ bá₄ jniog₄ ján₃, a₂ma₂rë₂'i₄ bí₂ quió'₅ i₂së₃dsen₃ ta₁caun₂ mi₂güíg₃.

²⁰ Ján₃ bá₄ ne₄ jniog₄, ta₁ jaun₂ ca₂guan₃ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄ a₂jme₃tag₂₃ ia₁jaun₂ le₃ñág₂ jniog₄ 'a₂ lia'₂ 'nió'₅ le₃cu₅ jniog₄ i₂lín₅ tē₃dsón₂. Jaun₂ chong₂ bá₄ jniog₄ 'ei₅ caun₂ jág₁ le₃quió'₅ i₂lín₅ tē₃dsón₂, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ le₃quió'₅ Jesucristo Ja₁ñi'₅₄ Diú₄. 'Éi₂ bá₄ líin₅ Diú₄ tē₃dsón₂ i₂cuë₅ a₂le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄.

* ^{5:8} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂ca₂lë₃ cang₂ quian'₅₄ jág₁ jmei₅ latín, juá'₂ le₂la₂; "i₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ ně₅ guei'₅₄ i₂juíg₃; Diú₄ Jmei₂, Ja₁ñi'₅₄ i₂lín₅ jág₁ quió'₅, quiain'₅₄ Jme₂dsí₂ Jnjió₅. Le₃ún₂ i₂ně₅ ca₂ne₅₄ bá₄ líin₅. Ján₃ bá₄ ún₂ i₂lín₅ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃." † ^{5:13} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂ca₂lë₃ cang₂ guë₄, juá'₂ ján₃; "ton'₂ ia₁jaun₂ le₃'éng₂ le₃quió'₅ Ja₁ñi'₅₄ Diú₄." ‡ ^{5:18} o₃, "ju₁lia'₂ i₂ca₂rë₃chán₃ le₃quió'₅ Diú₄, jmo₂₃ 'í₁ 'ñiog₅."

21 'Nia'₂ chi'₂-guein₂ quiáng₃, jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ jaun₂ tsá₃ le₃gan'₂ 'nia'₂ quian'₅₄ diú₄ lag₄.
Co₂në₅.

Si₂ carta jë₁ca₂të₂ tñ₃ a₂ca₂jmo₃ SAN JUAN

Jág₁ dsau₅, quian'₅₄ 'a₂ lia'₂ 'nió'₅ jme₃'nio₃ dsa₂ riñ₅₄

¹ Jniá₂ i₂líng₅ gui'₅₄ juín₂ quián₅ guá'₅ jmo₂₃ si₂ la₂ tsíng₂ ne'₅₄ 'ne₂ 'io₅₄* rín'₅₄ jniog₄ i₂ma₂quion'₅₄ quián₅ Diú₄, quian'₅₄ chi'₂ quiáng'₂ i₂'nióg₃ gué₄ lín₃. On₃jua'₅₄ jmá'₃ jniá₂ 'nióg₃ 'nia'₂, ján₃ bá₄ 'nio₃ ca₂le₃jín₃ i₂ma₂le₁ñjí₅ jág₁ tí₅. ² O₄quió'₄ jág₁ dsau₅ bá₄ 'nióg₃ 'nia'₂, jág₁ a₂ma₂të'₁ñjí₄ të₂dsí₅ jniog₄, ton'₂ jiog₅ co₂tan₅₄ ja₁con₂ jniog₄. ³ Diú₄ Jmei₂ quian'₅₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo Ja₁ñjí'₅₄, jui₁jme₂gu'₅₄, dsia₃ ñéi'₂ dsí₅, jmo₃ 'ag₃ tei₄ 'au'₂ 'nia'₂, ia₁a₂dsón'₂ bá₄ 'nói₃ 'nia'₂.

⁴ 'Nío₅ të₅ dsí₃ ia₁ ma₂jing₅₄ i₂lin₅₄ chi'₂ quiáng'₂ tiáiñ'₅ bá₄ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ tí₅, lia'₂ con'₂ lë₅ juá'₂ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, 'éi'₃ a₂ma₂cuë₃. ⁵ Në₃ në₃ 'io₅₄ rín'₅₄ jniog₄, mi₅ jniá₂ juíg₂ 'ne₂, a₂jme₁'nió₄ jniog₄ rín'₅₄ le₂jau₂ le₂jau₂. A₂juá'₅ jniá₂ ne₄ si₂ la₂, on₃jua'₅₄ 'éi'₃ 'mí₂ la₂, 'éi'₃ jaun₂ bá₄ la₂ jui₁lia'₂ 'éi'₃ a₂jme₁ma₂ron₅ quián₂ jniog₄ le₂uig₅₄. ⁶ Le₂në₅ bá₄ jme₁'nió₄ jniog₄ rín'₅₄: a₂i₂nio₄ jniog₄ lia'₂ con'₂ lë₅ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄. 'Éi'₃ a₂ma₂nei'₂ 'nia'₂ le₂uig₅₄ bá₄ jaun₂, a₂le₃chang'₂ jme₁'nió₄ ríng'₂.

Jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₂gau₅

⁷ Le₂con₂ mi₂güíg₃ bá₄ i₂nio₄ juín₅ dsa₂ i₂jme₂gau₅, tsá₃ jág₁ jmo₂₃ jua'₅₄ a₂juá'₂ a₂ca₂guan₃ Te₁gui'₅₄ chi₁dsáin₃. Dsa₂le₂'éi₂ bá₄ lín₅ i₂jme₂gau₅, i₂'ñia₅₄ Cristo në₃. ⁸ Jmo₄ 'nia'₂ 'í₁ia₁jaun₂ tsá₃ lë₁dsí₃'én₂ ta₁ quián₂ 'nia'₂ a₂jmo'₂ ia₁ 'éng'₂, jaun₂ bá₄ tñ₃ 'nia'₂ lia'₂ 'ñia₅ 'liang'₅₄ cuë₃ Diú₄.

⁹ Ia₁ jui₁'ein₂ gué₃ i₂dsí₂jñjí₄ jmo₂₃ ñag₅₄ gué₄ jme₂tag₂₃ con'₂ jág₁ a₂ma₂ca₂jme₃tag₅ Cristo, tsá₃ Diú₄ quian'₅₄ dsa₂ 'éi₂. La₁ jui₁lia'₂ i₂juá'₂ jme₂tag₂₃ con'₂ lë₅ ca₂jme₃tag₅ Cristo, chan₂ Diú₄ Jmei₂ ja₁coin₂, ján₃ gué₂ quiain'₅₄ bá₄ Ja₁ñjí'₅₄ Diú₄ në₃. ¹⁰ Në₁jua'₂ chan₂ i₂ca₂dsiög₃ ja₁con'₂ 'nia'₂, la₁ në₁jua'₂ tsá₃ jme₂tag₂₃ lia'₂ con'₂ lë₅ jág₁ në₅, tsá₃ lë₁guéin₅ 'nia'₂ dsi₂néi₂ quiáng'₂, ca₂lia'₂ jñia'₅₄ Diú₄ tsá₃ 'nió'₅ cuíñ₄ 'nia'₂. ¹¹ Ia₁ në₁jua'₂ chan₂ i₂ca₂cuíñ₃ Diú₄ dsa₂ le₂'éi₂, co₂'nió'₄ quein'₅₄ e₂ a₂'lig'₅₄ a₂jmo₅-dsáu₅ 'éi₂.

Jág₁ jë₁ca₂tó'₂

¹² 'Lióng₂ bá₄ jág₁ a₂'nio₃ jniá₂ juíg₅₄ 'nia'₂, la₁ tsá₃ 'nio₃ jniá₂ jua'₅₄ a₂juá'₄ të₂le₃ quian'₅₄ si₂, on₃ gué₂ quián₅₄ jmi₁jné₂. Ia₁ 'íñ₂ dsí₃ jniá₂ dsiög₄ bá₄ 'ñjíó₃ ia₁jaun₂ dsiá₁ jniog₄ jág₁ dsi₁ne₁, ia₁jaun₂ le₃ 'ñia₅ a₂'io'₂ jein₂ jniog₄.

¹³ Chi'₂ quián₅ 'io₅₄ ríng'₂ i₂ma₂quion'₅₄ quián₅ Diú₄, dsiáin'₂ jág₁ a₂cuíñ₂₃ Diú₄ 'nia'₂. Co₂në₅.

* **1:1** I₂lin₅₄ të₅sí₃ ñjí₂ dsí₅ jui₁lia'₂ jág₁ në₅, co₂'nió'₄ të₂ guá'₅ në₂jag₄ bá₄ jan₂ 'io₅₄; chi'₂ quián₅ gué₂ në₃, co₂'nió'₄ dsa₂ i₂tén₅ guá'₅.

Si₂ carta jë₁ca₂të₂ 'nì₅ a₂ca₂jmo₃ SAN JUAN

Dsia₅ dsa₂ dse₃ 'in₂₃ Gayo

¹ Jniá₂ gui'₅₄ juín₂ quián₅ guá'₅, jmo₂₃ si₂ tsíng₂ ne'₅₄ 'ne₂ Gayo a₂mei₅₄ quiáng₃, ia₁ tē₃dsón₂ bá₄ 'nióg₃ 'ne₂.

² Chi₁len^{'4} jniá₂ Diú₄ o₄quián₂ 'ne₂ rín^{'54} jniog₄, ia₁jaun₂ jmo₃ le₃chang₂ dse₃. Jui₁'ei₅ bá₄ dse₃ 'au₂ jáñ₃, jui₁lia₂ 'ei₅ 'au₂ tē₂le₃ quian^{'54} jme₂dsí₂ quiáng^{'2}. ³ 'Nio₅ lin₃ 'io₂ jéin₅ jniá₂ jme₁ca₂o₃lén₂ i₂lin^{'54} rín^{'54} jniog₄. 'Éi₂ ně₃ ca₂dsia₃ 'a₂ lia₂ dse₃ ma₂chang₂ rē₂teng^{'54} lia₂ con₂ lě₅ jág₁ tí₅. ⁴ I₁caun₂ a₂siá₂ tsá₃ cha₂ jua^{'54} a₂lé₂ le₃jmo₃ 'ag₃ dse₃ dsí₃ 'io₂ jéin₅, jnia^{'54} lia₂ a₂le₃guion^{'54} a₂i₂nio₄ bá₄ chi^{'2}-guein₂ quiáng₃ lia₂ con₂ lě₅ jág₁ tí₅. ⁵ A₂mei₅₄ quiáng₃, caun₂ a₂rē₂ti^{'54} bá₄ jaun₂ a₂jmo^{'2} 'ne₂ jme₁cuë^{'2} gog^{'2}tag^{'54} o₄quió^{'4} rín^{'54} jniog₄, o₁jnia^{'54} tsá₃ cuiñ₂. ⁶ Tē₃ ja₁le₁ñj₂ guá'₅, ma₂ca₂jáñ₃ 'éi₂ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia₂ ñj₄ lě₃ 'niói₃. Jmo₄ dse₃ 'au₂ jme₁oin₁₂ a₂ 'nió₅ quió₅, ia₁jaun₂ caun₂ dsí₃léin₂ bá₄ ne₄ jui₅ ja₁tioin^{'54} jui₅ dsí₃léin₂. Jmo₄ a₂tē₅ dsí₅ Diú₄. ⁷ Ia₁ tioin^{'54} jui₅ i₂léin₂ dsí₃jmó₂ ta₁ quió₅ Jesucristo, la₁ tsá₃ 'e₂ ma₂gue₃ 'i₁caun₂ quió₅ dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂. ⁸ Jaun₂ lě₃, jniog₄ ně₃ ca₂tág₂ dsíá₁ gu₂, jme₁oin₁₂ a₂dsí₁léin₂ ja₁tioin^{'54} jui₅ dsí₃é₃ jág₁ tí₅ quió₅ Diú₄.

Tsá₃ dse₃ jmo₅ Diótrefes

⁹ Ca₂jmo₃ jniá₂ caun₂ si₂ ca₂tsíng₂ ne₄ guá'₅. La₁ Diótrefes tsá₃ gue₂₃ 'éi^{'3} quián₂ jnia^{'54}, ia₁ 'nio₃ jme₃góin₃ 'ñjog₅ jmo₃ juín^{'2} cán₂ ne₄ jui₅ quió₅ guá'₅. ¹⁰ Jaun₂ lě₃, ně₁jua₂ ca₂ñjó₃ jniá₂, i₁jéin₂ ia₁ 'e₂ lě₃ jmo₂₃ jág₁ tē₂jág₁ 'ag₂₃ jnia^{'54}. Tsá₃ mag^{'2} bá₄ guë₄ dsí₅ a₂jaun₂, ia₁ jáñ₃ bá₄ tsá₃ guein₂₃ rín^{'54} jniog₄ i₂dsí₂léin₂ ně₃; qui₂jné₅ bá₄ ně₁jua₂ chan₂ guë^{'2} i₂nio₃ guei₃, 'uñin^{'2} bá₄ 'éi₂ jé₄ quió₅ guá'₅.

¹¹ Rín^{'54} jniog₄, tsá₃ can₂ 'nia₂ jui₅ 'lig^{'54} quió₅ 'éi₂. Jmo₄ 'nia₂ a₂dse₃. Dsa₂ i₂jmo₅ a₂dse₃, i₂quián₅ Diú₄ bá₄ 'éi₂. La₁ i₂jmo₅ a₂'lig^{'54} ně₃, tsá₃ ma₂ca₂rē₃cuiñ₂₃ Diú₄.

Caun₂ jui₅ dse₃ a₂rē₂jniá₂ ñj₅ Demetrio

¹² Ca₂le₃jín₃ bá₄ juá₂ dse₃ 'in₂₃ Demetrio. Ia₁ rē₂jniá₂ bá₄ 'a₂ lia₂ ñj₂₃. Le₂ně₅ bá₄ jnia^{'54} ně₃, dsia₂ jág₁ dse₃ 'in₅ 'éi₂, jaun₂ ñj^{'54} 'nia₂, dsau₅ bá₄ jág₁ a₂jang^{'2} jnia^{'54}.

Jág₁ jë₁ca₂tó₂

¹³ 'Lióng₂ bá₄ jág₁ 'nio₃ jniá₂ juá₄, la₁ tsá₃ 'nio₃ jmo₅₄ quian^{'54} jmi₁jné₂ on₃ guë^{'2} quian^{'54} pluma; ¹⁴ ia₁ 'in₂ dsí₃ jniá₂ jag^{'54} dsí₁ne₁ ñj^{'54} ta₁ la₂ ia₁jaun₂ dsíá₁ jág₁.

¹⁵ Jui₁chang^{'2} bá₄ 'ei₅ tei₄ 'au₂. Dsa₂ a₂mei₅₄ quiáng^{'2} i₂chan₂ ja₁lá₃ chein₂₃ jág₁ a₂cuñ₂₃ Diú₄ 'ne₂. Jmo₄ dse₃ 'au₂ cuñ₅₄ Diú₄ le₂jan₂ le₂jan₂ a₂mei₅₄ quián₂ ja₁ně₅. Co₂ně₅.

Si₂ carta a₂ca₂jmo₃ JUDAS

Jmo₅ Judas si₂ ne₄ dsa₂ i₂ma₂quion'₅₄ quián₅ Diú,

¹ Jniá₂ Judas, líng₅ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ Jesucristo, líng₅ rín'₅₄ Jacobo. Jmo₂₃ si₂ carta la₂ tsíng₂ ne₄ ca₂le₃jín₃ i₂té₄ i₂'nió₄ quián₅ Diú₄ Jmei₂ jniog₄, con₂ i₂chan₂ lě₅ 'í₁ le₃quió'₅ Jesucristo.

² Ju₁le₂tsón₂ bá₄ ja₁con₂ 'nia'₂ a₂ñéi₂ dsí₅ Diú₄, a₂'ei₅ tei₄, a₂'nió'₃ 'nia'₂ ríng'₂ ně₃.

Dsa₂ i₂jme₂tag₅ juá'₅ jág₁ tě₂jág₁

(2 Pedro 2:1-17)

³ 'Nia'₂ rín'₅₄ jniog₄ i₂'nióg₃, lě₂ dsí₃ 'ñio₅ lin₃ a₂jmo₅₄ si₂ tsing₅₄ ja₁con₂ 'nia'₂ ja₁juá'₄ ju₁lia'₂ jág₁ a₂lión₂ dsa₂ a₂ma₂le₁ne₁ jniog₄. La₁ia₁, ně₃ ně₃, 'nió'₅ jmo₅₄ si₂ a₂chi₁leng₄ 'nia'₂, a₂'nió'₅ quin'₅₄ 'nia'₂ bí₂ o₄quió'₄ jág₁ a₂'éin₂ jniog₄, jág₁ a₂ma₂dsia₃ Diú₄ o₄gú₃ dsa₂ i₂lě₅ 'í₁ quiáin₅.*

⁴ Ia₁ ma₂ca₂i₃ton'₅₄ i₂lin₅₄ con₂ tě₃co'₅₄ jé₄ quián₂ 'nia'₂, dsa₂ i₂ma₂ja₂lén₂ rě₂í₄ ne₄ Si₂ ca₃ma₂líg₂ i₂ma₂tion'₅₄ ju₁tsí₃ én₂. Líin₅ dsa₂ i₂tsá₃ Diú₄ cuin₅, i₂'nio₃ jme₃tsí₃ jág₁ a₂'ua₁ dsí₅ Diú₄ quián₂ jniog₄ con₂ tsá₃ o₁jau₅₄ ju₁tsí₃ a₂tóin₃ jmo₃-dsáu₅ a₂'lig'₅₄ a₂ja₂ dsí₅; tsá₃ tioin₂₃ a₂lín₅ Jesucristo i₂jan₂ tan₅₄ juig₅₄ jniog₄ Te₁gui'₅₄ quián₂.

⁵ Ju₁la₂ ma₂le₁ñi'₅₄ 'nia'₂, la₁ 'nio₃ jniá₂ juá'₄ táng₃ ia₁jaun₂ dsilog₂ 'au'₂, ia₁ lia'₂ con₂ jme₁ca₂uín'₂ Te₁gui'₅₄† dsa₂ juig₂ Israel ma₂líg₂ lia'₂ con₂ jme₁tioin₅₄ 'uë₃ Egipto, la₁ ca₂jme₃dsiain₂₃ bá₄ i₂lin₅₄ dsa₂ 'éi₂ ia₁ tsá₃ ca₂'éin₃. ⁶ Le₂jaun₂ bá₄ táng₃ quian'₅₄ ángeles i₂tsá₃ 'í₁ ca₂lí'₃ ta₁ a₂jme₁lín₄, tě₂le₃ ca₂tí₂ bá₄ ja₁jme₁tiáin₄. 'Éi₂ ně₃ rě₂ně₃ tioin₅₄ le₁jní₅ jé₄ qui₁né₃, ja₁ma₂le₁ñei'₅₄ co₂tan₅₄ quian'₅₄ ñí₁ cadenas, lě₅ 'í₁ quió'₅ Jmig₄ Jué'₂ jaun₂. ⁷ Le₂ně₅ bá₄ ján₃ ju₁lia'₂ ca₂jmo₃ dsa₂ i₂jme₁chan₂ juig₂ Sodoma quian'₅₄ Gomorra, ca₂le₃jé₃ gué₄ juig₂ i₂jén₂ ma₂quián₅ jaun₂, ca₂jíin'₂ qui₂ca₂nió'₃ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jág₁ 'lig'₅₄, qui₂i₃léin₂ chi₁co'₅₄ quió'₅ a₂'ín₅ dsí₅ ni₁ñi₁ i₂sián₂ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ jmo₃. Uig₅ a₂ñág₅ jé₄ si₂ a₂jiog₅ co₂tan₅₄ a₂ca₂gue₃ jaun₂, 'é₂ jág₁ ja₁con₂ dsa₂ i₂chan₂ jmig₄ ně₃.

⁸ Le₂ně₅ bá₄ ján₃, tě₂le₃ quian'₅₄ 'e₂ a₂niog₅ qui₅ dsa₂ 'éi₂, qui₂jme₂ióg₃ ni₁ñi₁ guioin₅₄ quian'₅₄ dso₄ a₂qui₂'no₂₃, tsá₃ ji'₅₄ 'éi'₃, 'lig'₅₄ bá₄ táun₂ le₃quió'₅ i₂jlán₁ chan₂ quián₅ Diú₄. ⁹ Ia₁ ca₂lia₂ jnja'₅₄ ángel Mi₂gue₅₄ i₂lín₅ i₂dsen₅₄ gué₄ quián₅ Diú₄, lia'₂ con₂ jme₂ca₂tsí₂ quian'₅₄ i₂sé₃dsen₃ ne₄ o₄quió'₄ ni₁ñi₁ 'lag₄ Moisés, tsá₃ ca₂tiá₂ dsí₅ 'éi₂ jua'₅₄ 'ag₃ 'lig'₅₄ a₂'nag₃, tě₂le₃ ca₂juá'₂: "Te₁gui'₅₄ bá₄ ju₁qui₂dsí₅ 'éi'₃ ja₁cong₂".

¹⁰ La₁ dsa₂ 'éi₂ ně₃ 'é₂23 'lig'₅₄ 'e₂ caun₂ a₂lě₂, tě₃ tsá₃ ma₂ñi₅ rě₂; jmo₂₃-dsáu₅ lia'₂ ja₁jmo₅ já'₂ náu₂ i₂tsá₃ 'e₂ ñí₂ dsí₅, ia₁ ju₁lia'₂ a₂cuí'₅ con₂ lě₅ a₂ñí₂ dsí₅ guioin₅₄ a₂cha₂ mi₂güíg₃ la₂, quian'₅₄ a₂jaun₂ bá₄ dsí₃éin₂.

¹¹ i₁E₂ gué₄ juíg₂ dsa₂ 'éi₂! Ia₁ ma₂ja₂léin₂ quian₅ ju₁5 quió'₅ Caín; ne₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂dsí₅ cu₄ bá₄ ca₂i₁ñioi₁₂ tě₂le₃ dséi₂, 'ein₂₃ ju₁5 ja₁tsá₃ dsau₅ a₂ca₂can₃ Bala'am. La₁ ca₂i₃éin₂ ju₁lia'₂ ca₂i₃éin₂ Core₂† jme₁ca₂nau₂ quein₅. ¹² Co₂'nió'₄ caun₂ 'mé'₅ a₂quian₅ o₂guí'₃ bá₄ a₂jmo₅-dsáu₅ dsa₂ 'éi₂ jin'₄ 'nia'₂ jme₁tóng₅ qué'₂ jmo'₂ 'nia'₂ jmig₄ a₂'nióg'₃ ríng'₂. La₁ dsa₂ 'éi₂ quein₅₄ jin'₄ 'nia'₂ qui₂gué'₅ qui₂'in'₂ 'io'₂ jén'₅ ca₂lia'₂ tsá₃ 'e₂ gó'₃ jmo₂₃. Líin₅ ju₁lia'₂ jan₂ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já'₂ cha'₂, la₁ jnja'₅₄ con₂ dse₃ jme₂tain₅₄ guioin₅₄ bá₄. Líin₅ ju₁lia'₂ lě₅ jnei₅ a₂lě₁qui₂ñag₅ quian'₅₄ dsí₂ tsá₃ 'e₂ jñí₅ cha₂ gué'₂; o₃ líin₅ táng₃ ju₁lia'₂ ní₁ma₂ a₂lě₁le₁dsí₅₄ tó'₅ lí₁jein₂ quió'₅, la₁tsá₃ 'e₂ mí₂cha₂ gué'₂ jaun₂ ně₃. Líin₅ co₂'nió'₄ ní₁ma₂ a₂ma₂ca₂cang₅ le₂jiog₅ jmú₄, le₃jua'₅₄ a₂ma₂quian₅ tñ₃ ne₅₄ 'mú₃. ¹³ Líin₅ ju₁lia'₂ lě₅ jmig₂ a₂lě₁qui₂jná'₅

* ^{1:3} lit. "dsa₂ jñiò₅."

† ^{1:5} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ a₂gui'₅₄ gué₂: "Jesús."

‡ ^{1:11} Core: 'í₂ Números 16.

tiá₂ ne₄ jmi₁njí' ₄a₂ráun₂ quian'₅₄ dsí₂, qui₂le₁'ág₄ ne₄ jan₅ ca₂le₃jé₃ a₂lë₁'iog₅ o₂guí'₃ quió'₅. Tioin'₅₄ jui₅ i₂nioi₅₄ líin₅ jui₁lia'₂ lë₅ nei₅ a₂lë₁ma₂i₂nio₄, tsá₃ ma₃juí₅ co₂dsau₅ le₁quian₅. Ma₂tioin'₅₄ jui₅ a₂dsi₁lein₃ jé₄ qui₁né'₃ 'njo₅ lin₃, ja₁ma₂lë₅ co₂jñia₅₄ ja₁dsi₁toin'₄ co₂tan₅₄.

¹⁴ Le₂jaun₂ bá₄ Enoc ján₃, dsa₂ i₂jé₁ca₂té₂ jnjé₂ tsí₁jon₂ Adán i₂ca₂rë₃chán₃; 'éi₂ ca₂'é₂ jág₁ tē₃jñia₅ ca₂'iin₃ dsa₂ le₂'éi₂ jme₁ca₂juá'₂: "Ca₂jíng₅₄ Te₁gui'₅₄ jóní'₅ ca₂sióin₃ quiain'₅₄ tē₂le₃ mei₅ bá₄ i₂jñio₅ quiáin₅, ¹⁵ a₂qui₃dsi₂₃ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃, a₂'liain'₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'lin'₅₄, ne₄ 'uig₅₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ a₂'lig'₅₄ a₂qui₂ma₂jmo₃, ne₄ ca₂le₃jé₃ jág₁ lë₁'iog₅ a₂qui₂ma₂'iin₃ Diú₄ ně₃." ¹⁶ Dsa₂ le₂'éi₂ ně₃ ca₂le₃jé₃ bá₄ 'i₄ dsí₅ jmo₂₃, qui₂'no'₂ dsáu₁ dsa₂, jmá'₃ lia'₂ jui₅ ja₁le₃chain₂ dse₃ ja₁mag'₂ dsí₅ guioin₅₄ bá₄ 'no'₂. Tiin₂ dsia₃ jmá'₃ lia'₂ jág₁ tá'₅, ton'₂ 'njoí₅₄ 'a₂lia'₂ jme₃'uáin₂ dsí₅ dsa₂ ia₁jaun₂ lí₂ 'e₂ a₂'nio₃.

'E₂ gué₄jág₁ tē₃jñia₅ tsí'₅ dsa₂ 'én₂

¹⁷ La₁ 'nia'₂ ně₃ rín'₅₄ jniog₄, jui₁dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂, ca₂le₃jé₃ jág₁ a₂ma₂cuë₃ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂ jniog₄, ¹⁸ ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ 'nia'₂: "Jmig₄ jé₁ca₂tó'₂ le₃chan₂ dsa₂ i₂jñia'₅₄ lë₁qui₃táun₂ 'lig'₅₄, a₂le₃chain₂ tiain'₃ con'₂ lë₅ mi₅ dsí₅ guioin₅₄, ia₁ tsá₃ Diú₄ cuiin₂₃." ¹⁹ Dsa₂ le₂'éi₂ bá₄ i₂jmo₃ le₁dson'₅₄ 'nia'₂; i₂nioi₅₄ con'₂ dsí₂jíog₅ dsí₅ guioin₅₄, tsá₃ Jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄ quiain'₅₄.

²⁰ La₁ 'nia'₂ ně₃ rín'₅₄ jniog₄, caun₂ jui₁dsi₂cón'₃ bá₄ 'nia'₂ quian'₅₄ a₂'éng'₂ a₂lë₅ a₂jñiό₅ gué₄ lin₃. Chi₁len'₅₄ 'nia'₂ Diú₄ con'₂ lë₅ jíog₅ Jme₂dsí₂ Jñiό₅. ²¹ Jui₁chan₂ bá₄ 'nia'₂ lë₅ 'í₁ ja₁'nio₃ Diú₄ 'nia'₂; qui₂le₁jan'₄ a₂dsia₃ ně₂dsí₅ Te₁gui'₅₄ Jesucristo quián₂, ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ i₁cuë₃ ja₁le₃chan₂ 'nia'₂ co₂tan₅₄.

Jág₁ a₂rë₂juin'₂ Diú₄ jé₁ca₂tó'₂

²⁴ Né₃ ně₃, tē₂le₃ quió'₅ i₂qui₅₄ jmig₄ jmo₃ 'í₁ 'nia'₂ ia₁jaun₂ tsá₃ tsí₃séng'₂, jme₃jniai₂₃ 'nia'₂ ján₃, ja₁jlá'₁ lin₃ ja₁guá₄ Diú₄ a₂tsá₃ ma₂'e₂ dso₄ rë₂cáng'₄, ja₁jiá₃ 'au'₂ 'nia'₂ 'io'₂ jén'₂ gué₄ lin₃, ²⁵ le₃quió'₅ Diú₄ i₂jan₂ tan₅₄ [i₂njí'₂ dsí₅]§ i₂lió₂ jniog₄, i₁'éi₂ bá₄ i₂ca₂tíñ₂ ca₂le₃jé₃ ti₁'mag'₄, ca₂le₃jé₃ a₂jme₂juag'₂ dsa₂, ca₂le₃jé₃ gué₄ jui₅bí₂, ca₂le₃jé₃ 'éi'₃ ně₃, [tē₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo Te₁gui'₅₄ quián₂ jniog₄],* ca₂le₃jé₃ jmig₄ ja₁ma₂já₅, jmig₄ rë₂ně₃, lia'₂ co₂tan₅₄ ně₃! ¡A₂méi₃! Co₂ně₅.

Jág₁ a₂ca₂jme₃jnia₅ Jesucristo ne₄ San Juan₅₄

Jág₁ a₂ca₂jme₃jnia₅ Diú₄

¹ A₂la₂ bá₄ jág₁ a₂ca₂jme₃jnia₅ Diú₄ ne₄ Jesucristo, ia₁jaun₂ 'éi₂ ně₃ 'é'₃ táng₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₅₄, ca₂juá'₂ ca₂le₃jé₃ a₂tion₅₄ niog₅ lé₂ nj'₅₄ ta₁. Jaun₂ 'ηiog₅ bá₄ 'éi₂ ca₂jmo₃ ca₂rë₃nj₅ ma₂ca₂jme₃jniai₂₃ tē₂le₃ quian'₅₄ ángel quiáin₅ ne₄ Juan₅₄, jan₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄. ² Jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ la₂, ca₂le₃jé₃ lia'₂ con'₂ lē₅ a₂ca₂jág₃ ca₂té₂ ne₃; ton'₂ jáng'₅ bá₄ jniá₂ jág₁ dsau₅ 'a₂ lia'₂ lē₅ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄, quian'₅₄ 'a₂ lia'₂ lín₅ Jesucristo.

³ E₂ gué₄ dsen₃ i₂'₅ si₂ la₂, a₂chi₁ton₅ jág₁ a₂'é₂ Diú₄. Le₂jaun₂ gué'₂ táng₃ jui₁lia'₂ i₂nag₅ jág₁ la₂ a₂'é₂ Diú₄; dsen₃ i₂tón'₂ jui₅ jág₁ a₂chi₁ton₅, ia₁ ma₂ja₂quiáin₃ jmi₄.

Jmo₅ Juan₅₄ si₂ a₂ca₂chein₃ ne₄ ta₁guion₃ guá'

⁴ Jniá₂ Juan₅₄ jmo₂₃ si₂ a₂dsiang'₅₄ ne₄ ta₁guion₃ guá'₅ i₂chan₂ le₂tan₅₄ 'uë₃ Asia. Jui₁jme₂gu'₅₄ Diú₄ 'nia'₂, jui₁chan₂ bá₄ 'nia'₂ 'ei₅ tei₄ tē₂le₃ quian'₅₄ Diú₄ i₂lín₅ jmi₄ ně₃, i₂jme₁lín₄ tián₂ le₂jniá₅, i₂lén₂ ca₂lia'₂ co₂tan₅₄; ján₃ bá₄ jui₁jme₂gu'₅₄ Diú₄ 'nia'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ ta₁guion₃ jme₂dsí₂ i₂tion'₅₄ le₃ne₄ ne₄ta₁ ja₁guá₄; ⁵ ján₃ gué'₂ jui₁jme₂gu'₅₄ Diú₄ 'nia'₂ tē₂le₃ quian'₅₄ Jesucristo, i₂tí₅ jág₁ dsau₅ quió'₅, i₂le₂ne₁ ma₂ca₂jen'₅₄ ne₄ 'mú₃, i₂gon₂ ne₄ rag₅₄ chan₂ gua'₅₄ 'uë₃. Le₃quió'₅ 'éi₂ bá₄ i₂ca₂rë₃'nio₃ jniog₄ ton'₂ ma₂ráng'₂ jniog₄ ne₄ 'uig₅₄ dsáu₁ jniog₄ quian'₅₄ jmi₂ 'ain₅₄ 'ηiog₅; ⁶ le₃quió'₅ 'éi₂ ně₃ i₂ma₂jmo₃ a₂lág₅ jniog₄ rag₅₄, jme₂dsa₂ ně₃, a₂jme₁ti₁ jniog₄ ne₄ Diú₄ quiáin₅ i₂lín₅ Jmei₂. ¡Le₃quió'₅ 'éi₂ bá₄ ca₂tíin₂ jme₃juag'₂ dsa₂, ca₂tíin₂ goin₃ co₂tan₅₄! A₂méi₃.

⁷ ¡Jag₄! ¡Ma₂já₅ jé₄ jnei₅!

Ca₂le₃jín₃ bá₄ dsa₂ tē₃ ne₅₄,
ca₂le₂jiog₅ dsa₂ juig₂ i₂ca₂'ág'₂;
ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ juig₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃
tóin'₃ qui'₃'o₃ jé₁ma₂ca₂jág₂.
¡Le₂jaun₂ lé₂, a₂méi₃!

⁸ "Jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂líng₅ le₂'uig₅₄ jui₁lia'₂ letra Alfa jé₁ca₂rë₃lióg₃; jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂líng₅ jé₁ca₂tó'₂ ně₃ jui₁lia'₂ letra Omega", juá'₂ Te₁gui'₅₄ Diú₄. "Jniá₂ bá₄ líng₅ rë₂ně₃, i₂líng₅ ma₂i₁jáun₃, i₂líng₅ co₂tan₅₄ ne₄ jui₅, * i₂'uan'₂ gué₄ lin₃."[†]

Jan₂ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃

⁹ Jniá₂ Juan₅₄, líng₅ rín'₂ 'nia'₂, ia₁ quein'₅₄ jniog₄ co₂dsia₅ ñag₄ uig₅, le₂jaun₂ chi₁jnia₁ jniog₄ ja₁gon₂ Diú₄, ton'₂ co₂dsia₅ guei₂ bí₂ a₂tián₂ jniog₄ juin'₂ dsi₅ le₃quió'₅ Jesús. Jme₁eng₅₄ rë₂jníg₅ caun₂ 'uë₃ a₂rë₂qui'₅ jé₄ jmi₁ñj'₄ ja₁chei₂ Patmos, ne₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂ma₂ca₂'é₃ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄, ton'₂ ia₁ 'uig₅₄ a₂ma₂cuë₃ jniá₂ jág₁ dsau₅ 'íng₅ Jesucristo. ¹⁰ Co₂ráun₂ ně₃ co₂jmi₄ quió'₅ Te₁gui'₅₄ ja₁'eng₅₄ jaun₂, ca₂lè₃ a₂jme₁en₅₄ jniá₂ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂. Jaun₂ ca₂nag₃ jág₁ a₂ca₂né₂ le₃co₅₄ lag₃ ca₂juá'₂ tiá₂ lín₃ jui₁lia'₂ jé₁i₂'ein₅₄ ñí₁ trompeta, ¹¹ ca₂juá'₂ tság₅ jniá₂:

—Jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂líng₅ le₂'uig₅₄ jui₁lia'₂ letra Alfa jé₁ca₂rë₃lióg₃; jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂líng₅ jé₁ca₂tó'₂ ně₃ jui₁lia'₂ letra Omega. Ne₄ si₂ rë₂bín₅, tions₅ a₂jág₂' ia₁jaun₂ qui₁dsiang'₅₄ ne₄ ta₁guion₃ guá'₅ ja₁tén₄ 'uë₃ Asia, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ quió'₅ guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Efeso, Esmirna, Pérgamo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, quian'₅₄ Laodicea ně₃.

¹² Ca₂jen'₄ jniá₂ jaun₂ ně₃, a₂jing₅₄ 'ein₂ 'éi₂ i₂juá'₂ jág₁ tság₅ jniá₂. Jme₁ca₂jeng'₅₄, ca₂jág₃ tióng₂ guio₃ tag₄ a₂lě₅ jmá'₃ cu₄nió₄ ja₁le₁gui'₂ si₂. ¹³ Jé₄ ta₁guio₃ mi₂tag₄ si₂ jaun₂ ně₃,

* ^{1:8} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 3:14; Juan 8:58. † ^{1:8} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 41:4; 44:6; 48:12.

jme₁chén'₄ jan₂ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ Jaun₅ dsa₂ mi₂güíg₃,† i₂qui'₂ 'mí'₂ chen'₅₄ jang₄, mei'₂ tsá₃ tsáng₂ co'₅₄ tag₁₂. A₂jme₁rë₂jén'₅ le₁dsí₅ guë'₂ ně₃, jme₁lě₄ jmá'₃ cu₄nióg₄. **14** Jñi₂ dsi₅₄ guë'₂ ně₃, jme₁tiog₂ lia'₂ ja₁tiog₂ jñi₂ já'₂ cha'₂, a₂tiog₂ jui₁lia'₂ tiog₂ 'mu₂. Jme₁ne₁₂ guë'₂ ně₃ jme₁jniá₂ tág₅ jui₁lia'₂ jniá₂ ca₂jo'₅₄ si₂. **15** Mi₂tag₅₄ guë'₂ ně₃ jme₁jniá₂ tág₅ lia'₂ lě₅ jmá'₃ ni₁ñjí₁ nióg₂ a₂rë₂ta₄ a₂ma₂jmág₂ né'₃ táu₃ si₂. Jág₁ quió'₅ guë'₂ ně₃ jme₁né'₂ tiá₂ lin₃ jui₁lia'₂ né'₂ caun₂ ja₁ta'₂ la'₅₄ pa₁ lin₃.**16** Gu₂ ne₁ guë'₂ ně₃ jme₁chan'₂ guio₃ nei₅; mi₂'o₅₄ guë'₂ ně₃ jme₁jniá₂ 'ia₂ lia'₂ lě₅ caun₂ jñi₁tág₂ chen'₂ a₂'mu₃ le₃tin₃ ton₂. Ne₅₄ guë'₂ ně₃ tág₅ jmá'₅, jui₁lia'₂ tág₅ 'iog₂.

17 Jme₁ca₂jág₃, ca₂tón₂ jniá₂ ja₁tióng₂ mi₂tag₅₄, lia'₂ tsá₃ léi₄ mei'₂. Jaun₂ ca₂quiog₂ gu₂ ne₁ ne₄ quió₃, jaun₂ ca₂juá'₂:

—Tsá₃ jmo₂ gang'₃, ia₁ jniá₂ bá₄ líng₅ i₂le₂ne₁, ton'₂ jniá₂ bá₄ líng₅ i₂jé₁ca₂tó'₂. **18** Jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂chan₂; jme₁rë₂lin₄ bá₄ jniá₂, la₁ ijag₁! ma₂chang₂ bá₄ táng₃ ca₂le₃jé₃ jñig₄, ca₂lia'₂ co₂tan₅₄.^{*} Jniá₂ bá₄ chan'₄ jñí₁ llaves quió'₅ 'mú₃ quian'₅₄ guë'₂ tau₂ 'ñio₅.[†] **19** Jaun₂ lě₃, ne₄ si₂, tiong₅ jui₁lia'₂ 'e₂ a₂në₂jag'₅₄, 'a₂ lia'₂ niog₅ lě₅ rë₂në₃ quian'₅₄ guë'₂ a₂në₃ guë₄ niog₅ lě₂. **20** A₂la₂ bá₄ jág₁ dsau₅ a₂jme₁rë₂'ma₄ le₂jñiá₅: jui₁lia'₂ guio₃ nei₅ a₂në₂jag'₅₄ chi₁chan'₄ gu₃ ne₁, quian'₅₄ guë'₂ ta₁guio₃ tag₄ a₂lě₅ quian'₅₄ cu₄nióg₄ ja₁le₁guí'₂ si₂. Jáng₅ jág₁ ta₁guio₃ nei₅ co₂'nió'₄ guion₃ dsa₂ i₂l₃quian₄ jág₁‡ quián₅ ta₁guion₃ guá'₅; guio₃ tag₄ ja₁le₁guí'₂ si₂ guë'₂ ně₃, co₂'nió'₄ ta₁guion₃ guá'₅.

2

Jág₁ a₂chen₅ ne₄ le₂guion₃ guá'₅: Jág₁ a₂ñó₃ ne₄ guá'₅ chan₂ Efeso

1'Jmo₄ si₂ ne₄ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Efeso, chei'₅₄ le₂la₂:

Le₂la₂juá'₂ i₂chan₂ le₃guio₃ nei₅ quian'₅₄ gu₂ ne₁, i₂ñjí₅ jé₄ ta₁guio₃ tag₄ a₂lě₅ jmá'₃ cu₄nióg₄ ja₁le₁guí'₂ si₂: **2** Guion₄ bá₄ jniá₂ ca₂le₃jé₃ ta₁ 'ua'₂ a₂jmo'₂ 'nia'₂, 'a₂ lia'₂ juin'₂ 'au'₂ ně₃. Guion₅₄ bá₄ ján₃ a₂tsá₃ ma₃tiang'₃ quiang'₅₄ dsa₂ i₂jmo₅ a₂'lig'₅₄. Guion₅₄ bá₄ ján₃ 'a₂ lia'₂ ma₂quion'₂ 'í₁ ja₁con₂ dsa₂ i₂i₂nio₄ a₂juá'₂ líin₅ dsa₂ i₂chen₄ quián₅ Jesú_s, la₁ tsá₃ guë'₂ líin₅. Ma₂ca₂jme₁jniai'₂ a₂líin₅ dsa₂ tē₂jín₁. **3** Juín₂ bá₄ 'au'₂ líng₅ ma₂ja₂nóg'₅ qui₂ñag'₅₄ uig₅ jmo'₂ ta₁ 'ñio₅ líin₃ o₄quió₃ jniá₂, tsá₃ ma₂qui₂ca₂'ú'₃ 'au'₂ 'nia'₂.

4 La₁ia₁cha₂ gué₄ caun₂ ja₁cong'₂, a₂tsá₃ tē₅ dsi₃: ia₁ tsá₃ ma₃'nióg'₃ jniá₂ lia'₂ jme₁'nióg'₃ le₂ne₁. **5** Jaun₂ ně₃, dsá₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄, a₂já'₄ ma₂qui₂ma₂sén'₂ 'nia'₂. Jui₁dsi₂quén'₅ táng₃ 'au'₂ 'nia'₂, jmo₄ táng₃ lia'₂ jme₁jmo'₂ le₂ne₁. Ia₁ ně₁jua'₂ tsá₃ le₂jaun₂ ně₃, ñjí₅₄ ta₁ la₂ dsióg₄ i₁jñiá'₃ tag₄ si₂ quiáng₂ ja₁chí'₄, ně₁jua'₂ tsá₃ ca₂jme₁tsíng'₄ 'au'₂. **6** Jñia'₅₄ lia'₂ caun₂ a₂dse₃ la₂ bá₄ cha₂ ja₁cong'₂: a₂'ñja'₅₄ 'nia'₂ 'a₂ lia'₂ lě₅ jmo₅-dsáu₅ dsa₂ nicolaítas, a₂jaun₂ bá₄ 'io₄ guë'₂ jniá₂ ján₃.

7 Jui₁lia'₂ i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₄, jui₁nei₅₄ a₂juá'₂ Jme₂dsí₂ tsí₅ ca₂le₃jín₃ guá'₅. Jui₁lia'₂ i₂ca₂tió'₃, ñei₂ guë'₃ míg₂ 'ma₂ a₂chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄, a₂chí'₅ Ja₁jlá'₁* quió'₅ Diú₄.

Jág₁ a₂ñó₃ ne₄ guá'₅ chan₂ Esmirna

8'Jmo₄ si₂ ne₄ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Esmirna chei'₅₄ le₂la₂:

Le₂la₂juá'₂ i₂le₂'uig₅₄, i₂lín₅ jé₁ca₂tó'₂ guë'₂ táng₃; i₂ca₂jon₃ 'éi₂, i₂ma₂ca₂jen'₅₄ guë'₂ táng₃:

9 Guion₅₄ bá₄ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia'₂ lě₅ chang'₂ ñag'₅₄ uig₅, ton'₂ a₂te₂ñég'₂ guë'₂ ján₃. La₁ on₃jua'₅₄ a₂dsi₂jó'₃ te₂ñég'₂ jme₁né₄, ia₁ chang'₂ bá₄ dse₃ ján₃. Guion₅₄ bá₄ ján₃ 'a₂ lia'₂ 'ag₅ 'lig'₅₄ dsa₂ i₂juá'₂ líin₅ judíos, la₁ tsá₃ guë'₂ líin₅. Dsa₂ i₂tén₅ guá'₅ sinagoga quió'₅ Satanás bá₄ 'éi₂.

10 Tsá₃ jmo₂ 'nia'₂ gang'₃ 'e₂ niog₅ a₂dsí₁ñig'₂, ia₁ tsáun'₂ i₂sé₃dsen₃ toin'₂ né'₃ 'má₃ i₂lin₅₄ 'nia'₂ co₂'nió'₄ a₂cáun₂ táu₂, jaun₂ ñag'₅₄ 'nia'₂ uig₅ guia₃ jñig₄. La₁ tiá₂ nau₂ 'nia'₂ o₁jñia'₅₄ ca₂quín₂

‡ **1:13** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Daniel 7:13. § **1:15** o₃, "lia'₂ né'₂ lióng₂ jñig₂." * **1:18** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃ "A₂méi₃."

† **1:18** griego: hades, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁quió'₄ 'lag₄. ‡ **1:20** griego: ángeles, co₂'nió'₄ i₂quian₅ jág₁. 'Nio'₂ ja₁ton₅ "ángel" ne₄ glosario. * **2:7** griego: paradeiso (Paraíso).

'mú₃, ia₁jniá₂bá₄ cuë₅₄ ja₁le₃chan'₂ 'nia'₂ co₂tan₅₄ co₂'nió'₄ caun₂ corona. ¹¹Jui₁lia'₂i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₄, jui₁nei₅₄ a₂juá'₂ Jme₂dsí₂ tsí'₅ ca₂le₃jín₃ guá'₅. Jui₁lia'₂i₂ca₂tió'₃, 'i₁caun₂ uig₅ tsá₃ jén'₄ jé₁ca₂té₂ tñ₂ 'mú₃.

Jág₁ a₂ñó₃ ne₄ guá'₅ chan₂ Pérgamo

¹²'Jmo₄ si₂ ne₄ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Pérgamo, chei'₅₄ le₂la₂:

Le₂la₂ juá'₂ i₂'io₅ nj₁tág₂ 'mu₃ le₃tñ₃ ton₂: ¹³Guion₄ bá₄ jniá₂ ja₁tián'₅ 'nia'₂, † ja₁lë₄ ne₄ta₁ ja₁gon₂ Satanás. La₁ lia'₂ tión'₂ jaun₂ bá₄ 'nia'₂ tiá₂ quian'₅₄ jág₁ quió₃. Tsá₃ ma₂tí'₃ a₂'éng'₂ le₃quió₃, ca₂lia'₂ jnjia'₅₄ jmig₄ lia'₂ con'₂ jme₁ca₂jñjí'₃ dsa₂ Antipás, dsa₂ i₂rë₂ti'₅₄ quiáng₃ i₂jme₁jáng'₅ jág₁ dsau₅, ca₂lë₃ jé₄ quián'₂ 'nia'₂, caun₂ juig₂ ja₁guá₄ Satanás. ¹⁴La₁ia₁ cha₂ a₂lin₅₄ ja₁cong'₂, a₂tsá₃ tñ₅ dsí₃: jé₄ në₅ quián'₂ 'nia'₂ tion'₅₄ i₂lin₅₄ i₂tsá₃ tí₂ a₂'lig'₅₄ lia'₂ jme₁jmo₅ Bala'ama a₂ca₂toin'₂ jág₁ ca₂tsí'₃ Balac†, ca₂jmo₃ ca₂tsí₁sén'₂ dso₄ dsa₂ israelitas a₂ca₂gué'₃ má₃ a₂rë₂jen'₅₄ ne₄diú₄ lag₄ quiáiñ₅; ca₂jmo₃ ca₂can₃ dsa₂ 'éi₂ jui₅ qui₂ca₂nió'₃ jág₁ 'lig'₅₄. ¹⁵Le₂në₅ bá₄ jáñ₃, tion'₅₄ jé₄ quián'₂ 'nia'₂ i₂lin₅₄ i₂jme₂tag₅ jág₁ quió'₅ dsa₂ nicolaítas. ¹⁶Jui₁dsi₂quén'₅ 'au'₂ jaun₂ në₃; ia₁ në₁hua'₂ tsá₃ ca₂tion'₂ 'nia'₂ jui₅, nj₁'54 ta₁ la₂ dsióg₄ jniá₂ ja₁cong'₂ i₂quíñ₃ quian'₅₄ dsa₂ 'éi₂ quian'₅₄ nj₁tág₂ a₂'ia₂ mi₂'o₃. ¹⁷Jui₁lia'₂i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₄, jui₁nei₅₄ a₂juá'₂ Jme₂dsí₂ tsí'₅ ca₂le₃jín₃ guá'₅. Jui₁lia'₂i₂ca₂tió'₃, ñei₂ maná a₂rë₂'ma₄, ton'₂ ñei₂ jma₃ca₂míg₂ ni₁cang₁ tiog₂ ja₁chi₁ton₅ jág₁ 'mí₂ 'a₂ lia'₂ chein₂, a₂tsá₃ 'ein₂ cuí'₅; jmá'₃ lia'₂ con'₂ i₂gue₃ bá₄ nj₁'2.

Jág₁ a₂ñó₃ ne₄ guá'₅ chan₂ Tiatira

¹⁸'Jmo₄ si₂ ne₄ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ guá'₅ i₂chan₂ juig₂ Tiatira, chei'₅₄ le₂la₂:

Le₂la₂ juá'₂ Ja₁njí'₅₄ Diú₄ i₂tág₅ jme₁ne₁₂ lia'₂ tág₅ jo'₅₄ si₂, i₂lë₅ mi₂tag₄ lia'₂ lë₅ njí₁ niógn₂ a₂rë₂ta₄: ¹⁹Guion₅₄ bá₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo'₂, 'a₂ lia'₂ 'niógn₃ ríng'₂, 'a₂ lia'₂ lë₅ a₂'éng'₂ në₃, ta₁ quiáng₂ a₂jme₂tí'₁, juin'₂ bá₄ 'au'₂ chang'₂ në₃; guion₄ bá₄ jniá₂, 'ñio₅ gué₄ jmo'₂ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ gué₄ le₂ne₁. ²⁰La₁ia₁ cha₂ gué₄ caun₂ ja₁cong'₂ a₂tsá₃ tñ₅ dsí₃: ia₁ cuë'₂ 'nia'₂ jmig₄ 'en₅₄ jin'₄ 'nia'₂ 'io₅₄ Jezabel i₂juá'₂ i₂'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄. Jme₂tag₂₃ a₂jñjia'₅₄ qui₂jme₂gain₂₃ dsa₂ quiáng₃ i₂jme₂ti₃ ne₃ ia₁jaun₂ cán₂ jui₅ jmo₃ dsáu₃ qui₃nió'₃ jág₁ 'lig'₅₄, ia₁jaun₂ jáñ₃ gué₄ qui₃gué'₃ má₃ a₂rë₂jen'₅₄ ne₄ diú₄ lag₄ quiáiñ₅. ²¹Ma₂cué₃ jniá₂ 'io₅₄ 'éi₂ jmig₄ ne₄ tsa₁ dsí₁quén'₅ dsí₅ 'lig'₅₄ a₂jmo₂₃, la₁ tsá₃ 'nio₃. ²²¡Jag₄! Tóin₂ jniá₂ ne₄ tsí₁cama jaun₂ le₃dso₅₄, jáñ₃ gué'₂ jmo₅₄ njág₃ uig₅ dsa₂ i₂qui₂'no₅ dso₄ quiain'₅₄, në₁hua'₂ tsá₃ ca₂dsí₃quén'₅ dsí₅ a₂jmo₅-dsáu₅ 'io₅₄ 'éi₂, ²³ton'₂ jme₁dsian₅ jniá₂ chi'₂ quián₅ 'io₅₄ 'éi₂ në₃. Jaun₂ bá₄ le₃njí₅ ca₂le₃jín₃ guá'₅, jniá₂ i₂con₂ 'í₁ 'a₂ lia'₂ lë₅ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂, ca₂le₃jé₃ a₂qui₂dsí₂jiog₅ dsí₅ dsa₂ në₃; jaun₂ jniá₂ bá₄ cué₄ 'lian'₅₄ 'nia'₂ lia'₂ con'₂ lë₅ qui₂ca₂jmo'₅₄. ²⁴La₁ juíg₂ jniá₂ ca₂le₃jín₃ gué₄ 'nia'₂ i₂tián'₅ juig₂ Tiatira i₂tsá₃ ma₂gue₃ jág₁ a₂jme₂tag₅ 'io₅₄ 'éi₂, on₃ gué'₂ cui'₅ a₂té'₂ dsa₂ 'éi₂ jág₁ ca₂'54 a₂rë₂'ma₄ quió'₅ Satanás: co₂në₅ bá₄ guei₂ a₂cué₄ jniá₂ 'nia'₂. ²⁵Jñjia'₅₄ lia'₂ caun₂ jmo'₂ 'nia'₂ a₂dse₃ a₂ma₂ja₂nógn₅ jmo'₂, ca₂lia'₂ ca₂té₂ jmig₄ i₁dsióg₄ táng₃. ²⁶Jui₁lia'₂i₂ca₂tió'₃, i₂qui₂jmo₅ 'a₂ con'₂ 'nio₃ jniá₂ lë₂, ca₂lia'₂i₁ca₂té₂ jmig₄ jé₁ca₂tó'₂, cué₄ jniá₂ bí₂ jaun₂ jmo₃ 'éi'₃ ne₄ juig₂ a₂te₁'i₁ gua'₅₄ 'uë₃.

²⁷Goin₃ ne₄ quió'₅ quian'₅₄ 'ma₂'f₅₄
a₂lë₅ quian'₅₄ ni₁ñjí₁;

qui₃dsia₃ le₁juig₁ në₂jag₄ bá₄ ni₁ti'₂, §

²⁸lia'₂ con'₂ lë₅ ma₂gue₃ jniá₂ 'éi'₃ ma₂cué₃ Ne₃. Cuíin₄ jniá₂ jáñ₃ Nei₅ 'Ióg₁. * ²⁹Jui₁lia'₂i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₄, jui₁nei₅₄ a₂juá'₂ Jme₂dsí₂ tsí'₅ ca₂le₃jín₃ guá'₅.

† ^{2:13} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "Guion₅₄ bá₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jmo'₂, jáñ₃ bá₄ guion₅₄ ja₁tián'₅ 'nia'₂." † ^{2:14} Bala'am, Balac:

'Nio'₂ ja₁ton₅ Números 23 - 24. § ^{2:27} Salmo 2:9. * ^{2:28} Nei₅ 'Ióg₁ lë₅ caun₂ 'a₂ lia'₂ chen₂ Jesús. 'Nio'₂ ja₁ton₅ 2 Pedro 2:21; Apocalipsis 22:16.

3

Jág₁ a₂ηό₃ ne₄ guá₅ chan₂ Sardis

¹'Jmo₄ si₂ ne₄ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ guá₅ i₂chan₂ juig₂ Sardis, chei'₅₄ le₂la₂: Le₂la₂ juá'₂ i₂jieg₅ ta₁guion₃ jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄, i₂chan₂ guio₃ nei₅ ně₃: Guion₄ bá₄ jniá₂ ca₂le₃jé₃ a₂jmo₂, a₂dsia₅ dsa₂ a₂jén₃ 'nia'₂, la₁ia₁ i₂rë₂lin₄ bá₄ 'nia'₂. ²Jme₁jnio₂ ne'₅₄, tiong₂ táng₃ bí₂ a₂jme₁ma₂i₁jón₂ quiáng₂, ia₁ tsá₃ ma₂dsó₂ jniá₂ jua'₅₄ a₂rë₂tán₄ a₂qui₂ma₂jmo₅₄ 'nia'₂ le₃ne₄ Diú₄ quiáng₃. ³Dsiog₂ 'au'₂ 'nia'₂ jmo₄ jaun₂ ně₃, a₂qui₂ma₂gue₅₄ 'nia'₂, a₂qui₂ma₂nei₂ 'nia'₂, jui₁dsi₂quéñ₅ 'au'₂. La₁ ně₁jua'₂ tsá₃ ca₂jme₁jnio₂ ne'₅₄, njí₅₄ ta₁dsiog₄ jniá₂ ja₁cong₂ con₂ tsá₃ rë₂jáng₁, ně₂jag₄ bá₄ jan₂ 'ang₂, ca₂lia₂ jniá₅₄ tsá₃ njí₅₄ 'nia'₂ 'e₂ hora dsiog₄. ⁴La₁ chan₂ bá₄ gué₄ i₂lin₅₄ jin'₄ 'nia'₂ guá₅ Sardis ně₅ i₂tsá₃ ma₂ca₂jme₃ ió₃ tsín₅₄; i₂éi₂ ně₃ jme₃quiong₅₄ jniá₂ i₃nioi₅₄ le₁qui₂ 'mí₂ tiog₂, ia₁ le₂jaun₂ ca₂tiín₂. ⁵Jui₁lia₂ i₂ca₂tió₃, tsín₅₄ tiog₂ bá₄ qui₃quí₃, jaun₂ lia₂ o₁líg₂ tsá₃ 'én₄ lia₂ chein₂ ja₁le₁toin₂₃ ne₄ si₂ a₂chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄. Jaun₂ 'in₄ jniá₂ 'éi₂ jme₁jniai₂₃ jniá₂ ne₄ Né₃, ne₄ ángeles quiáin₅ ně₃. ⁶Jui₁lia₂ i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₄, jui₁nei₅₄ a₂juá₂ Jme₂dsí₂ tsí₅ ca₂le₃jín₃ guá₅.

Jág₁ a₂ηό₃ ne₄ guá₅ chan₂ Filadelfia

⁷'Jmo₄ si₂ ne₄ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ guá₅ i₂chan₂ juig₂ Filadelfia, chei'₅₄ le₂la₂: Le₂la₂ juá'₂ 'éi₂ i₂jñoí₅, i₂té₃dsón₂ tí₅ jág₁ quió'₅, i₂'io₅ njí₁ llave quió'₅ Rag₅₄ David. Jui₁lia₂ a₂niá₅ 'éi₂, 'i₁jan₂ tsá₃ lé₂ jnéri₃; ján₃ gué₂ le₂jaun₂, jui₁lia₂ a₂jnéi₅ 'éi₂, tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃niá₃ táng₃. ⁸Guion₅₄ bá₄ jé₂ a₂jmo₂. ⁹Jag₄! Caun₂ o₄'né₄ a₂rë₂na₄ ma₂ca₂tsí₂ jniá₂ ne'₅₄; 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ lé₂ le₃jnéi₃. O₁jnya₅₄ la₂ tsá₃ ma₃lin₄ bén₂, * ma₂ca₂tion₂ jui₅ jág₁ quió₃, on₃jua₅₄ jaun₂ a₂tsá₃ ma₂'ag₅₄ jniá₂. ¹⁰'Uig₅₄ ia₁ a₂ma₂jmo₅₄ 'nia'₂ 'í₁ 'éi₃ quió₃ a₂tion₅₄ 'nia'₂ juin'₂ 'au'₂, jmo₅₄ bá₄ jniá₂ 'í₁ 'nia'₂ a₂tsá₃ jióg₂ 'í₁ ja₁cong₂ jui₁lia₂ a₂dsí₃nsí₂ dsa₂ i₂chan₂ ta₁caun₂ gua₅₄ 'uë₃. ¹¹Njí₅₄ ta₁bá₄ guióng₄. Jmo₄ 'í₁ a₂ma₂ting₂ ia₁jaun₂ tsá₃ 'ein₂ jnijá₂ corona quiáng₂. ¹²Jui₁lia₂ i₂ca₂tió₃, jmo₅₄ jniá₂ a₂léin₂ ně₂jag₄ bá₄ ni₁dsí₅ a₂chí₅ dsí₂néi₂ guá₅ templo quió'₅ Diú₄ quiáng₃. O₁líg₂ jmid₄ tsá₃ ma₃u₁in₃ ja₁jaun₂. Ne₄ quió'₅ 'éi₂, taun₅₄ lia₂ chen₂ Diú₄ quiáng₃, quian₅₄ gué₂ 'a₂ lia₂ chei₂ juig₂ quió'₅ Diú₄ quiáng₃ ně₃; juig₂ Jerusalén 'mí₂ a₂sió₃ guei₅₄ i₂juig₃ quió'₅ Diú₄ quiáng₃. Ján₃ gué₂ le₂jaun₂ taun₅₄ jniá₂ ne₄ 'éi₂ jág₁ 'mí₂ lia₂ cheng₂. ¹³Jui₁lia₂ i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₅₄, jui₁nei₅₄ a₂juá₂ Jme₂dsí₂ tsí₅ ca₂le₃jín₃ guá₅.

Jág₁ a₂ηό₃ ne₄ guá₅ chan₂ Laodicea

¹⁴'Jmo₄ si₂ ne₄ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ guá₅ i₂chan₂ juig₂ Laodicea, chei'₅₄ le₂la₂: Le₂la₂ juá'₂ i₂lin₅ tē₃dsón₂, † i₂jáng₅ jág₁ dsau₅ i₂rë₂ti₅₄, i₂lin₅ juig₅₄ ne₄ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂jmo₃ Diú₄: ¹⁵Guion₄ bá₄ jniá₂ ca₂le₃jé₃ 'a₂ lia₂ lé₅ jmo₂ 'nia'₂. Guion₅₄ bá₄, a₂tsá₃ güíng₂, on₃ gué₂ dséng₂ ně₃. ¹⁶Jua₅₄ co₂nei₅₄ bá₄ gué₂ güíng₂, o₃ co₂nei₅₄ bá₄ gué₂ dséng₂! ¹⁷La₁ 'uig₅₄ ia₁ a₂jnya₅₄ dsión₂ 'nia'₂, ia₁ tsá₃ güíng₂ gué₂ co₂nei₅₄, on₃ gué₂ dséng₂ ně₃, jaun₂ ráun₂ i₁njí₄ jniá₂ 'nia'₂ jui₅ mí₂o₃. ¹⁸Ia₁ juá'₂ 'nia'₂ a₂ma₂chang₂ dse₃ a₂ma₂qui₂ma₂dsia₅₄ 'nia'₂ 'lióng₂ rë₂má₂, ton₂ tsá₃ 'e₂ 'nió'₅ quiáng₂; la₁ tsá₃ jaun₂ len₅₄ 'nia'₂ a₂líng₅ dsa₂ i₂lë₁nejí₂ dsí₅, i₂te₂né₂, i₂ten₄, i₂rë₂cuán₃ ně₃. ¹⁹'Uig₅₄ jaun₂ ton₂ jniá₂ jág₁ 'nia'₂, i₂nó'₅ 'nia'₂ ja₁con₂ jniá₂ i₂liá₃ cu₂nióg₄ a₂rë₂lag₄ quian₅₄ si₂, ia₁jaun₂ gué₄ dsón₂ le₃chang₂ dse₃; i₂liá₃ 'nia'₂ tsíng₂ tiog₂ a₂qui₁qui₅₄, ia₁jaun₂ tsá₃ le₃jniá₂ a₂o₂guí₃ a₂rë₂cuáng₃. I₂liá₃ mí₅ 'ág₄ jme₁ne₄ ia₁jaun₂ jnio₂, lé₂ jag₅₄. ²⁰Të₂jén₅ jniá₂ tsíng₂ táng₃ jui₅ dse₃ ca₂le₃jín₃ i₂nióg₃. Jui₁len₅₄ bá₄ 'nia'₂ dsa₂ i₂dsen₅₄ dsí₅ jaun₂ ně₃, jui₁dsí₂quéñ₅ 'au'₂.

* ^{3:8} o₃, "tsá₃lin₄juin₅ 'nia'₂." † ^{3:14} lit. "Le₂la₂ juá'₂ jui₁lia₂ i₂té₂ A₂méi₃."

co₂lë₅ quiain'₅₄. ²¹Jui₁lia'₂ i₂ca₂tió'₃, cué₄jma₃caun₂ ja₁tiain'₃ cau₅ quió₃ ne₄ta₁ ja₁gua₄ jniá₂, jui₁lia'₂ ca₂tió₃ jniá₂, jaun₂ ca₂gua₃ con₂ Ne₃ ne₄ta₁ quió'₅. ²²Jui₁lia'₂ i₂le₁dsí₅₄ rë₂gua₅₄, jui₁nei₅₄ a₂juá'₂ Jme₂dsí₂ tsí'₅ ca₂le₃jín₃ guá'₅.

4

'A₂ lia'₂ qui₂rë₂juín'₂ Diú₄ guei'₅₄ i₂juíg₃

¹Cang₂ gué₄jaun₂, ca₂jág₃ táng₃ jniá₂ caun₂ o₄'né₄ rë₂na₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. Jaun₂ ca₂nag₃ jág₁ jaun₂ a₂ca₂nag₃ le₂'uig₅₄ a₂né'₂ në₂jag₄ bá₄ jé₁i₂'ein₅₄ njí₁ trompeta, ca₂juá'₂ tság₅ jniá₂: —Uíg₂ ja₁lá₃, jaun₂ 'ë₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂niog₅ lé₂ cang₂ gué₄ jé₁ma₂lë₅ a₂ma₂në₂jag₅₄ në₅.

²Jaun₂ ca₂lë₃ jme₁'en₅₄ jniá₂ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂, jaun₂ ca₂jnia₃ caun₂ ne₄ta₁ chí'₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. Ne₄ ne₄ta₁ jaun₂ jme₁guá₄ jan₂ dsa₂. ³Dsa₂ i₂jme₁guá₄ 'éi₂ në₃, jme₁jniái₂ tág₅ 'ñio₅lin₃ në₂jag₄ bá₄ ni₁cang₁ tág₅ jaspe o₃ cornalina. Le₃lág'₃ ne₄ta₁ ja₁guá₄ jaun₂ jme₁jniá₂ mi₂jo'₅₄ si₂ a₂tág₅ lin₃, në₂jag₄ bá₄ ni₁cang₁ esmeralda. ⁴Le₃lág'₃ ne₄ta₁ ja₁guá₄ dsa₂, ca₂jág₃ con₂ gué₄guióg₂-quén₂ ne₄ta₁ ja₁tián'₄ guión₂-quén₂ gui'₅₄ can'₅₄ i₂le₁lin₁ le₁qui₂ jmá'₃ 'mí'₂ tiog₂, tio'₅₄ coronas a₂lë₅ jmá'₃ cu₄nióg₄ dsi₅₄. ⁵Ja₁chí'₄ ne₄ta₁ jaun₂, qui₂lë₂ si₁ñí'₃, chí'₅ co₂mi'₅₄, quia'₂ njí'₃ në₃. Ne₄ja₁chí'₄ ne₄ta₁ jaun₂, jniá₂ guio₃ si₂ni₁tsí₅ a₂cau₂. A₂jaun₂ në₃ lë₅ ta₁guion₃ jme₂dsí₂ quián₅ Diú₄. ⁶Të₂le₃ ne₄ jui₅ ne₄ta₁ në₃, jniá₂ táng₃ lia'₂ lë₅ jmi₁ñí'₄ a₂lë₅ ui'₂ lin₃ jui₁lia'₂ ui'₂ ni₁í₂.

Dsi₂jo₂, le₂tan₅₄ le₃lág'₃ ja₁chí'₄ ne₄ta₁, jniá₂ táng₃ quén₂ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ já'₂ i₂rë₂can'₂ jmá'₃ mi₂ne₄ lia'₂ le₃ne₅₄ lia'₂ le₃co'₅₄ lag₁₂ në₃. ⁷Jé₁le₂'uig₅₄ já'₂ quén₂ 'éi₂ në₃, jniái₂ lia'₂ jniá₂ dsi₂'ia'₂ león. Jé₁ca₂té₂ on₃, jme₁lín₄ lia'₂ lín₅ jan₂ guein₂ ca₁juí₅. Jé₁ca₂té₂ ún₂, jniá₂ dsi₂ne₅₄ lia'₂ jniá₂ dsi₂ne₄ dsa₂, mi₂güíg₃. I₂jé₁ca₂té₂ quén₂ në₃, jniái₂ lia'₂ jniá₂ i₁mig₂ i₂'en₅ güíg₂. ⁸Jé₁le₃quéin₂ le₂jaun₂ në₃, le₁dsi₅₄ jma₃jnjé₂ tsí₁rë₂cu₅ le₂jain₂ le₂jain₂. Qui₂rë₂lióin₃ mi₂ne₄ le₃co'₅₄ lia'₂ le₃né'₃ në₃. Lia'₂ 'uë₂-jmi₂ bá₄ tsá₃ 'na₂ i₁juá':

Jnió₅ bá₄, jnió₅ bá₄, jnió₅ bá₄,
Te₁gui'₅₄ Diú₄ i₂'uan'₂ gué₄ lin₃,
i₂jme₁lín₄, i₂lín₅ rë₂në₃,
i₂lé₂ co₂tan₅₄ bá₄ ján₃.

⁹Lia'₂ co₂ráun₂ cué₅ já'₂ 'éi₂ cué₅ ti₁'mag'₄ jme₂juín'₂ gué₄ lin₃ i₂guá₅ ne₄ ne₄ta₁, i₂chan₂ co₂tan₅₄ në₃, ¹⁰jaun₂ gué₄ qui₂tón₂ 'uë₃ ta₁guión₂-quén₂ gui'₅₄ can'₅₄ 'éi₂, ne₄i₂guá₅ ne₄ ne₄ta₁, qui₂jme₂juin'₂ i₂chan₂ co₂tan₅₄, qui₂dsia₂₃ coronas quió'₅ 'uig₅₄ ne₄ta₁, juá':

¹¹Te₁gui'₅₄ Diú₄ quián₂,
'ne₂ bá₄ ca₂tíng'₂ guéi'₁ a₂jme₃juag'₂ dsa₂,
'ne₂ bá₄ ca₂tíng'₂ 'éi'₃, jui₅bí₂ në₃.

Ia₁ co₂jaun₂ ca₂rë₃'ñíó₃ 'au'₂
a₂ca₂rë₃chá₃ ca₂le₃jé₃ a₂cha₂.

5

Si₂ a₂rë₂bin₅ quian'₅₄ guë'₂ Guein₂ Já'₂ Cha'

¹Jaun₂ ca₂jág₃ jniá₂ i₂guá₅ ne₄ ne₄ta₁ 'éi₂ chi₁chan₂ quian'₅₄ gu₂ ne₁caun₂ mi₂si₂ a₂rë₂bin₅ tio'₅₄ jág₁ lia'₂ le₃co'₅₄ lia'₂ le₃né'₃, a₂chi₁jni₅ dse₃ quian'₅₄ guio₃ bë'₅₄ mi₄cuíng₅. ²Jaun₂ ca₂jíng₅₄ jan₂ ángel i₂'uan'₂ lin₃ quián₅ Diú₄, jniái₂ chéin'₅ ñag₂₃ juá'₂ tiá₂:

—¿'Ein₂ 'éi₂ i₂ca₂tín₂ niá₃ si₂ në₅, qui₃choin₃ mi₄cuíng₅ quió'₅ në₃?

³La₁ on₃ guë'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃, on₃ guë'₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, on₃ guë'₂ le₃né'₃ guë₄ gua'₅₄ 'uë₃, tsá₃ chan₂ i₁jan₂ i₂ca₂tín₂ niá₃ si₂ jaun₂, on₃ guë'₂ ca₂tín₂ jág₃. ⁴Njo₅ lin₃ ca₂'o₃ jniá₂ 'uig₅₄

ia₁a₂tsá₃'ein₂ca₂dsán'₂i₁jan₂, i₂ca₂tín₂jme₁niá₃si₂jaun₂, * on₃guë'₂a₂jág₃. ⁵Jaun₂ně₃, jan₂i₂lín₅gui'₅₄can'₅₄'éi₂ca₂tság₃jniá₂:

—Tsá₃lë₁'au₂'ne₂, ia₁i₂lín₅'ia'₂león quián₅tsi₁jon₂Judá, i₂ca₂lin₃cho'₅₄Rag₅₄David, 'éi₂bá₄ma₂ca₂tió'₃; 'éi₂bá₄ca₂tín₂niá₃si₂, le₂jiog₅ta₁guio₃mi₄cuïng₅quió'₅ně₃.

⁶Jaun₂ja₁lë₄dsi₂jo₂ne₄ta₁, jë₄quió'₅le₃quéñ₂já'₂'éi₂, jë₄quió'₅gui'₅₄can'₅₄ně₃, ca₂jing₅₄jan₂i₂lín₅lia'₂lín₅Guein₂Já'₂Cha'₂chéin'₅, a₂léin₄në₂jag₄i₂ca₂jon₃ca₂jnjag'₃dsa₂. Le₁dsi₅₄guio₃mi₂juí₁, guio₃guë'₂mi₂ne₅₄. Mi₂ne₅₄jaun₂ně₃co₂'nió'₄guion₃jme₂dsí₂quián₅Diú₄i₂ma₂'uïn₂a₂chein₅₄ta₁caun₂gua'₅₄'uë₃. ⁷I₂lín₅Guein₂Já'₂Cha'₂'éi₂ně₃, ñó₃ca₂tíin₂mi₂si₂rë₂bin₅a₂jme₁chi₁chan'₂le₂gu₂ne₁i₂guá₅ne₄ta₁. ⁸Jme₁ca₂can₃mi₂si₂, jaun₂qui₂ca₂tón₂'uë₃le₃quéñ₂já'₂'éi₂, quian'₅₄guë'₂ta₁guión₂-quéñ₂gui'₅₄can'₅₄ně₃, ca₂tón₂ne₄Guein₂Já'₂Cha'₂. Le₂jan₂le₂jan₂'éi₂ně₃le₁chan'₂jma₃cáun₃tsi₁ton₅arpa,† le₁chan'₂jma₃cáun₃guë'₂ni₁uïng₅jí₂a₂lë₅jmá'₃cu₄nió₄, a₂le₁can'₂chen₂, a₂co₂'nió'₄jág₁a₂qui₂rë₂jen'₅₄ne₄Diú₄a₂qui₂chi₂léi'₂dsa₂quián₅.‡ ⁹Tioin'₅₄'ë₂₃caun₂canto'mí₂la₂:

'Ne₂bá₄ca₂tíng'₂jma'₅₄mi₂si₂,
a₂chóng'₄mi₄cuïng₅quió'₅;
ia₁'ne₂bá₄i₂ca₂jnjag'₃dsa₂.

Quian'₅₄jmi₂'ang'₅₄a₂ca₂tein'₅₄,
ca₂liáng'₃dsa₂mi₂güíg₃le₃quió'₅Diú₄:

ca₂le₃jín₃ne₅₄dsa₂i₂chan₂,
ca₂le₃jé₃jág₁jmei₅,
ca₂le₃jé₃juíg₂te₁i₁mi₂güíg₃,
ca₂le₃jé₃tsi₁jon₂ně₃.

¹⁰Ma₂ca₂jmoi'₅₄rag₅₄,jme₂dsa₂ně₃,
le₃quió'₅Diú₄quián₂.

Jaun₂'éi₂bá₄le₃gon₂ne₄gua'₅₄'uë₃.

¹¹Jaun₂jme₁ca₂jág₃,ca₂nag₃jniá₂jág₁quió'₅juín₅ángelos,i₂lë₂të₂le₃mei₅,i₂lë₂ca₂lia'₂juín₅lin₃.Jme₁tioin'₅₄le₃lág'₃ne₄ta₁jaun₂,quian'₅₄guë'₂já'₂quéñ₂'éi₂,gui'₅₄can'₅₄ně₃,¹²i₁juá'₄tiá₂lin₃:

¡I₂ca₂tín₂Guein₂Já'₂Cha'₂i₂ca₂jnjag'₃dsa₂,
a₂le₂goin₂₃, 'io₃ca₂le₃jé₃a₂jlá'₁,
a₂tiin₂a₂ñí'₂dsí₅,
a₂gue₃juí₅bí₂,a₂jme₃juag'₂dsa₂,

a₂léin₂tág₅co₂'né'₅,a₂jme₃go₃dsa₂!

¹³Ca₂nag₃jniá₂ján₃,ca₂le₃jín₃i₂chan₂i₂ca₂jmó'₂Diú₄guei'₅₄mi₂güíg₃quian'₅₄gua'₅₄'uë₃,quian'₅₄le₃né'₃'uë₃;ne₄jmi₁ñí'₄,i₂chan₂le₃né'₃jmi₁ñí'₄ně₃,i₁juá'₄:

¡Le₃quió'₅i₂guá₅ne₄ne₄ta₁,
le₃quió'₅Guein₂Já'₂Cha'₂ně₃,
juí₁jme₂go₃dsa₂juí₁jme₂juag'₂dsa₂;
juí₁gue₁₂a₂tág₅co₂'né'₅,
juí₁gue₁₂juí₅bí₂ně₃

ca₂lia'₂co₂tan₅₄!

¹⁴Jaun₂ca₂juá'₂le₃quéñ₂já':

—¡A₂méi₃!

Ta₁guión₂-quéñ₂gui'₅₄can'₅₄ně₃qui₂ca₂tón₂'uë₃qui₂ca₂jme₃juag'₂.§

* ^{5:4} A₂lin₅₄chog₅₄si₂juá'₂ján₃; "on₃guë'₂i₃." † ^{5:8} griego: kithara. ‡ ^{5:8} lit. "dsa₂jñjío₅." § ^{5:14} A₂lin₅₄chog₅₄si₂juá'₂: "qui₂ca₂jme₃juin₂i₂chan₂co₂tan₅₄."

6

Ca₂niá₃ ta₁guio₃ mi₄cuīng₅

¹ Ca₂jág₃ jniá₂ jme₁ca₂niá₃ Guein₂ Já'₂ Cha'₂ jé₁le₂'uig₅₄ mi₄cuīng₅ guio₃ jaun₂, ca₂né₂ i₁juá'₄ jan₂ riñ₅₄ i₂quén₂ já'₂ 'éi₂. Né'₂ lë₅ jág₁ quió'₅ në₂jag₄ bá₄ jé₁quia'₂ njí'₃, a₂juá'₂: —iñia₅, jaun₂ jag'₅₄!

² Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ jniá₂, jaun₂ ca₂jing₅₄ jan₂ i₁cua₁ tion₂. I₂jme₁co₂dsin₅₄ já'₂ 'éi₂ në₃ jme₁chan'₂ caun₂ ni₁'ma₂ cág'₅. Jaun₂ ca₂ñii₂ caun₂ corona, jaun₂ ca₂o₃'iñ₃ njó₃ ne₄ 'nei₂ a₂tió'₃ a₂lí'₂ 'nei₂.

³ Jme₁ca₂niá₃ Guein₂ Já'₂ Cha'₂ jé₁ca₂té₂ tñ₃ mi₄cuīng₅, jaun₂ ca₂nag₃ i₁juá'₄ jé₁ca₂té₂ on₃ já'₂ 'éi₂:

—iñia₅, jaun₂ jag'₅₄!

⁴ Jaun₂ ca₂jnia₃ ca₂o₃'iñ₃ táng₃ jan₂ dsí₂cua₁ guén₂; dsa₂ i₂jme₁co₂dsag₅₄ guë'₂ në₃, ca₂ñii₂ bí₂ a₂lé₂ jmo₃ a₂jnia'₃ a₂'eí₅ tei₄ ta₁caun₂ gua'₅₄ 'uë₃, ia₁jaun₂ jme₃dsian₅ dsa₂ riñ₅₄. Jaun₂ 'éi₂ në₃ ca₂ñii₂ caun₂ njí₁tág₂ juë'₂.

⁵ Jme₁ca₂niá₃ Guein₂ Já'₂ Cha'₂ jé₁ca₂té₂ 'ni₅ mi₄cuīng₅, jaun₂ ca₂nag₃ táng₃ i₁juá'₄ i₂ca₂té₂ ún₂ já'₂:

—iñia₅, jaun₂ jag'₅₄!

Jaun₂ jme₁ca₂jág₃ táng₃ jniá₂, ca₂jnia₃ táng₃ jan₂ dsí₂cua₁ lian'₂; dsa₂ i₂jme₁co₂dsag₅₄ në₃, caun₂ mi₂gu₂ jme₁chan'₂ caun₂ cua'₅₄ 'éi'₃. ⁶ Jaun₂ ca₂né'₂ jág₁ jé₄ quió'₅ le₃quén₂ já'₂, a₂juá'₂:

—Caun₂ kilo cuig₂ bá₄ le₂caun₂ denario; 'ni₅ kilo cebada le₂caun₂ denario. La₁ tsá₃ i₂'én₅ aceite quian'₅₄ vino.

⁷ Jme₁ca₂niá₃ Guein₂ Já'₂ Cha'₂ jé₁ca₂té₂ quén₂ mi₄cuīng₅, jaun₂ ca₂nag₃ i₁juá'₄ jé₁ca₂té₂ quén₂ já'₂:

—iñia₅, jaun₂ jag'₅₄!

⁸ Jme₁ca₂jág₃ jniá₂, ca₂jnia₃ jan₂ dsí₂cua₁ nió₂; i₂jme₁co₂dsag₅₄ në₃, jme₁chein₂ 'Mú₃. Chi₁co'₅₄ quió'₅ 'éi₂ guë'₂ në₃ já₅ jan₂ i₂té'₂ Tau₂ 'Nio₅. * Le₃on₃ 'éi₂ në₃ ca₂ñii₂ bí₂ ne₄ quió'₅ gua'₅₄ 'uë₃ caun₂ qui'₅₄ quió'₅ quén₂, a₂jme₃dsiai₂₃ dsa₂ quian'₅₄ njí₁tág₂, quian'₅₄ a₂le₃'on₄ dsa₂, quian'₅₄ jmi₁uig₅, quian'₅₄ já'₂ tsau₂ dsí₅ në₃, i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃.

⁹ Jme₁ca₂niá₃ Guein₂ Já'₂ Cha'₂ jé₁ca₂té₂ 'njiá₂ mi₄cuīng₅, ca₂jág₃ jniá₂ né'₃ ne₄chei₂ ja₁tion'₅₄ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂ mi₂güig₃ i₂ca₂jme₃dsian₅ dsa₂ ne₄ 'uig₅₄ quió'₄ jág₁ dse₃ quió'₅ Diú₄, quian'₅₄ ne₄ 'uig₅₄ quió'₄ jág₁ dsa₅ a₂qui₂ca₂can₃. ¹⁰ Jaun₂ tiá₂ né'₂ jág₁ quió'₅ 'éi₂, i₁juá'₄:

—¿Con'₂ je₂líg'₂ caun'₅₄ 'í₁, Te₁gui'₅₄ i₂jnjío₅ i₂tí₅ jág₁ quiáng'₂, ja₁con₂ dsa₂ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃, jaun₂ caun'₅₄ 'ma'₅₄ jmi₂ 'au₅₄ jnia'₅₄?

¹¹ Jaun₂ qui₂ca₂ñii₂ le₂jain₂ le₂jain₂ 'mi'₂ tiog₂. Jaun₂ ca₂né'₂ i₁juá'₄ a₂jnia₃ guë₄ co₂'na₂, tē₁lia'₂ le₃ njia₅ riñ₅₄ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Cristo, i₂i₄'éi'₃ dsián₃ guë₄, jui₁lia'₂ ca₂dsan₃ 'éi₂.

¹² Jme₁ca₂niá₃ Guein₂ Já'₂ Cha'₂ jé₁ca₂té₂ jñéi₂ mi₄cuīng₅, ca₂jág₃ jniá₂ ca₂i₁bi₅₄ 'uë₃ tiá₂ lin₃. Ca₂té₁tsi'₅₄ qui₁né'₃, ca₂rë₃lia'₃ 'iog₂ në₂jag₄ bá₄ tsí₁'mi'₂ taun₅ a₂lé₅ quian'₅₄ njí₁ji₂, a₂qui'₅ dsa₂ ja₁ron₅ 'lag₄. Tsi'₂ guë'₂ në₃ ca₂jnia₃ guéin₂, lia'₂ jniá₂ jmi₂. ¹³ Nei₅ guë'₂ në₃ qui₂tsi₂ca₂séi'₂ 'uë₃ në₂jag₄ bá₄ tsí₂séi'₂ míg₂ higo rë'₂ jé₁ma₂ca₂guiong₃ dsí₂ tiá₂. ¹⁴ Guei'₅₄ dsi₂güig₂ në₃ co₂dsia₅ ca₂i₃'én₂ ca₂bí₅ lia'₂ ja₁bí₅ mi₂si₂. Ca₂le₃jé₃ njí₁má'₂, ca₂le₃jé₃ 'uë₃ le₁qui'₅ jé₄ jmi₁njí'₄ në₃, qui₂ca₂jnjío₃ cau₅ ja₁jme₁niog₅. ¹⁵ Jaun₂ qui₂ca₂'ma₃ jui₅ në'₃ tau₂ 'lau₂, jui₅ jé₄ njí₁'lau₂ cha₂ má'₂, jui₁lia'₂ rag₅₄ i₂gon₂ gua'₅₄ 'uë₃, jui₁lia'₂ dsa₂ dsen₅₄, jui₁lia'₂ dsa₂ juig₅₄ 'liog₂, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂cha₂ cu₄, jui₁lia'₂ dsa₂ 'uan'₂, ca₂le₃jín₃ jui₁lia'₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ juig₅₄, jui₁lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ 'ein₂ ne₄ jme₂ti₃ në₃; ¹⁶ qui₂ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ má'₂, njí₁'lau₂:

* ^{6:8} griego: hades, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁quió'₄ 'lag₄.

—Sen⁵⁴ 'nia² ne₄ quián₂ jnia⁵⁴, 'mog⁵⁴ jnia⁵⁴ ia₁jaun₂ tsá₃ jág₂ i₂guá₅ ne₄ta₁ ó₃, tsá₃ cuë₂ jmig₄ a₂'é₂ Guein₂ Já² Cha² ó₃ uig₅ a₂'nei₂. ¹⁷ Ia₁ në₃ guë₄ dsón² gua₅ jmig₄ a₂'ñio₅ jaun₂ a₂'é₂ uig₅ a₂'nei₂. ¿'Ein₂ bá₄ qui⁵⁴ jmig₄ tió⁵?

7

Dsa₂ tsíjon₂ Israel i₂lín₅ léi₄

¹ Jme₁ma₂ca₂lë₃ jaun₂, ca₂jing⁵⁴ quén₂ ángeles, tióin₂ le₃quén₂ qui⁵⁴ mi₂güíg₃, a₂jné₅ le₃quén₂ dsí₂ quió⁵ gua⁵⁴ 'uë₃, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃lé₂ 'ag₃ dsí₂ ta₁caun₂ ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃, on₃ guë² ne₄ jmínjí⁴, on₃ guë² ne₄ 'i₁caun₂ ni₁'ma₂. ² Jaun₂ guë₄ ca₂jing⁵⁴ jan₂ ángel sián², já₅ tél₃ ja₁'ia₂* 'iog₂, já₅ 'éi₂ quian₅ sello quió⁵ Diú₄ jén³. Ángel 'éi₂ guë₄ në₃ ca₂tsí₃ le₃quén₂ ángeles i₂jme₁ma₂ñi₂ bí₂ a₂jmo₃ dain₅₄ 'uë₃ quian⁵⁴ guë² jmínjí⁴, ca₂juá² tiá₂ lin₃:

³ —'A₃ lë₁jmo₂ de² dain₅₄ 'uë₃, on₃ guë² jmínjí⁴, on₃ guë² ni₁'ma₂ a₂cha₂ në₃, ca₂lia² ca₂tiong⁵⁴ jnia⁵⁴ léi₄ quian⁵⁴ sello ne₄ chi₁quí₃ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ne₄ Diú₄ quián₂.

⁴ Jaun₂ ca₂nag₃ jniá₂ 'a₂con² téñ₅ i₂ca₂lin₃ léi₄ 'éi₂; lë₂ caun₂ 'ñiá-láu₂ rë₂dsí₂ téláu₃-quén₂ meí₅ (144,000), jmá³ dsa₂ tsíjon₂ dsa₂ juig₂ Israel.

⁵ Guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ i₂ca₂lë₃ lén₄ dsa₂ tsíjon₂ Judá;

guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Rubén;

guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Gad;

⁶ guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Aser;

guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Neftalí;

guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Manasés;

⁷ guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Simeón;

guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Leví;

guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Isacar;

⁸ guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Zabulón;

guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ José;

guia₃-tí₂ meí₅ dsa₂ tsíjon₂ Benjamín në₃.

Dsa₂ i₂juin₅ lin₃ le₁qui² 'mi² tiog₂

⁹ Jme₁ca₂lë₃ jaun₂, ca₂jág₃ táng₃ jniá₂, jaun₂ ca₂jnia₃ juín₅ lin₃ dsa₂, ca₂lia² 'i₁jan₂ tsá₃ 'ein₂ qui⁵⁴ jmig₄ 'i₃ quió⁵: dsa₂ chan₂ ca₂le₃jé₃ juig₂, ca₂le₃jé₃ tsíjon₂, ca₂le₃jé₃ go₄ dsa₂, ca₂le₃jé₃ jág₁ jmeí₅ në₃. Tióin₂ 'uig⁵⁴ ne₄ta₁ quian⁵⁴ ne₄ Guein₂ Já² Cha², i₂le₁qui² 'mi² tiog₂, i₂le₁chan₂ jma₃ca₂nei⁵⁴ mog⁵⁴ 'ma₂tsín₅. ¹⁰ Tioin⁵⁴ co₂mi⁵⁴ juá²:

Jui₁lia² a₂lión₂ dsa₂,

já₅ quió⁵ Diú₄ quián₂ bá₄ jniog₄ i₂guá₅ ne₄ta₁;

já₅ quió⁵ Guein₂ Já² Cha² në₃.

¹¹ Jme₁tión₂ ca₂le₃jín₃ ángeles le₃lág³ ne₄ta₁, le₃lág³ quió⁵ gui⁵⁴ can⁵⁴ quian⁵⁴ guë² já² quén₂ 'éi₂. Jaun₂ qui₂ca₂tóin₂ 'uë₃ rë₂'éin₂ co₂ñei⁵⁴, ca₂jme₃juín₂ Diú₄, ¹² a₂juá²:

¡A₂méi₃!

Le₃quió⁵ Diú₄ quián₂ bá₄ ca₂tin₂

ca₂le₃jé₃ a₂jme₃go₃ dsa₂,

ca₂le₃jé₃ a₂léin₂ tág₅ co₂'né₅,

ca₂le₃jé₃ a₂ñi² dsí₅,

ca₂le₃jé₃ ti₁'mag⁴,

ca₂le₃jé₃ a₂jme₃juag² dsa₂,

ca₂le₃jé₃ a₂le₃goin₂,

* ^{7:2} Co₂'nió₄ le₃hua⁵⁴, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'i₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3; Romanos 1:25.

ca₂le₃jé₃ jui₅bí₂,
 ca₂lia₂ co₂tan₅₄. A₂méj₃.
 13 Jaun₂ ně₃, jan₂ gui⁵⁴ can⁵⁴ 'éi₂ ca₂ηag₃ jniá₂ ca₂juá₂:
 —¿'Ein₂ bá₄ i₂le₁qui² tsin⁵⁴ tiog₂ tión₂ ně₅? ¿Já⁴ ja₂léin₂?
 14 Jaun₂ ca₂ηag₄ jniá₂:
 —Ni⁵⁴ bá₄ 'ne₂, gui⁵⁴.
 Jaun₂ ca₂ηag₃ táng₃ gui⁵⁴ 'éi₂:
 —I₂ně₅ bá₄ 'éi₂ i₂ma₂ηi₅ Jmi₁uig₅ Jué²; ma₂qui₂ca₂rang₃ tsin⁵⁴, ma₂jmo₃ tiog₂ ně₃ tē₂le₃
 quian⁵⁴ jmi₂ 'an₅₄ Guein₂ Já² Cha². 15 'Uig₅₄ jaun₂ ně₃,
 tión₂ ne₄ta₁ ně₅ quió⁵ Diú₄,
 jme₂ti₃ ne₅₄ lia² 'uë₂-jmi₂ dsi₂néi₂ guá⁵ ně₅ quió⁵;
 i₂guá₅ ne₄ ne₄ta₁ ó₃ ně₃, 'éi₂ bá₄ jmo₃ 'í₁
 ně₂ag₄ a₂qui₃jlíin₂ dsa₂ quian⁵⁴ 'mí² 'én¹ quió⁵.
 16 Tsá₃ ma₃qui₂i₁cón⁵ lé₂,
 on₃ guë² ma₃qui₃le₃quein₂ dsí₅, i₁ 'ín² jmid₂,
 on₃ guë² ma₃qui₃ηág₂ guë₄ uig₅
 jua⁵⁴ a₂dséi₂ 'iog₂.
 17 Ia₁ Guein₂ Já² Cha²
 i₂guá₅ dsi₂jo₂ ne₄ta₁ ně₅ bá₄
 jmo₃ 'í₁
 ně₂ag₄ dsa₂ i₂jmo₅ 'í₁ já² cha² quián₅,
 jiog₃ jui₅ tu₁ jmid₂ ja₁'ia₂ jmid₂ jén³.
 Jaun₂ qui₃chí₃ Diú₄ jme₁ne₁₂
 ca₂le₃jé₃ jmid₂ a₂le₁'ág₄.

8

Mi₄cuīng jé₁ca₂té₂ guio₃

1 Jme₁ca₂niá₃ guë² táng₃ Guein₂ Já² Cha² jé₁ca₂té₂ guio₃ mi₄cuīng quió⁵ mi₂si₂ a₂rë₂biñ₅,
 jaun₂ ca₂té₁tsi⁵⁴ tei₄ guei⁵⁴ i₂juíg₃ con² ca₂jau₅₄ hora. 2 Ján₃ bá₄ ca₂jin₄ jniá₂ ta₁guion₃
 ángeles i₂tión₂ ne₄ Diú₄. 'Éi₂ guë² ně₃ ca₂ηii₂ guio₃ ηí₂ trompetas. 3 Cang₂ jaun₂ ca₂já₃ táng₃
 jan₂ ángel ca₂o₃náu₃ ne₄chei₂, chi₁chan² caun₂ ηí₁ tó⁵ chen₂, a₂lë₅ jma³ cu₄nióg₄. Jaun₂
 ca₂ηii₂ 'líong₂ chen₂, jaun₂ jén³ co₂dsia₅ quian⁵⁴ jág₁ a₂chi₂lí² ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió⁵
 Diú₄, * dsia₃ ne₄ ne₄chei₂ a₂lë₅ cu₄nióg₄ a₂chi⁵ 'uig₅₄ ne₄ta₁. 4 Jaun₂ ca₂jñáu₂ jme₁ηi₁ chen₂
 lia² jma₃quian⁵⁴ jág₁ a₂chi₂lí² dsa₂ quián₅ Diú₄, qui₂ca₂'uë₂ o₄gú₃ ángel le₃ne₄ Diú₄. 5 Jaun₂
 ca₂tín₂ ángel ηí₁ a₂tó⁵ chen₂, jaun₂ ca₂jme₃cain² mí₂ si₂tá³ tio⁵⁴ ne₄chei₂, jaun₂ ca₂guia³
 jaun₂ ně₃, ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃. Jaun₂ ca₂lë₃ gau₂ ca₂quia² ηí³, ca₂té₁tsi⁵⁴ co₂mi⁵⁴, qui₂ca₂'né³
 si₁ηí³, ca₂i₁bi₅₄ 'uë₃ ně₃.

Ní₁ trompetas

6 Jaun₂ ně₃, le₃guion₃ ángeles i₂le₁chan² ηí₁ trompetas, ca₂jmo₃ co₂jñia₅₄ a₂jéi₂ ηí₁ quió⁵.
 7 Jaun₂ ca₂jéi₂ jé₁le₂'uig₅₄ ángel ηí₁ quió⁵, jaun₂ dsi₂juí₅ le₂jaun₂ ca₂séi² mi₂dsí₅ quian⁵⁴
 mí₂ si₂tá³ a₂qui₂rë₂cón⁵ jmi₂, ca₂tang₂ ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃. Jaun₂ guë₄ ca₂cáu₂ ca₂qui⁵⁴ quió⁵
 'ní₅ quió⁵ gua⁵⁴ 'uë₃; qui₂ca₂cáu₂ ca₂qui⁵⁴ quió⁵ 'ní₅ quió⁵ ni₁'ma₂ a₂cha₂ 'ña₁; qui₂ca₂cáu₂
 guë₄ ca₂le₃jé₃ nau₂ rë².
 8 Jaun₂ ca₂jéi₂ jé₁ca₂té₂ on₃ ángel ηí₁ quió⁵, jaun₂ ca₂jñia₃ ηó₃ ca₂qui³ a₂lë₅ lia² lë₅ má² ne₄
 jmi₁ηí⁴, jniá₂ chi₁gui² si₂ ηó₃. Jaun₂ ca₂lë₃ jmi₂ ca₂qui⁵⁴ quió⁵ 'ní₅ quió⁵ jmi₁ηí⁴. 9 Jaun₂
 ca₂dsan₃ ca₂qui⁵⁴ quió⁵ 'ní₅ jui₁lia² já² i₂chan₂ jmi₁ηí⁴, jaun₂ ca₂en₃ ca₂qui⁵⁴ quió⁵ 'ní₅
 jui₁lia² ni₁barcos ján₃.

* 8:3 lit. "ca₂le₃jín₃ dsa₂ jñiό₅."

¹⁰ Jaun₂ ca₂jéi₂ jë₁ca₂të₂ ún₂ ángel njí quió'₅, jaun₂ ca₂tá'₂ caun₂ nei₅ pa₁a chi₁guí'₂ si₂ ca₂tá'₂ guei'₅₄ dsi₂güig₂, qui₂cau₂ lia'₂ cau₂ ni₁qui₂; ca₂tá'₂ ne₄ ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ ca₂le₃jé₃ cuá₃, ne₄ ca₂le₃jé₃ o₄tu₁ jmig₂ në₃. ¹¹ Nei₅ jaun₂ chei₂ Nei₅† Dsi₃'. Jaun₂ ca₂lë₃ dsi₃' ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ jui₁lia'₂ jmig₂ cha₂ gua'₅₄ 'uë₃. Jaun₂ juin₅ lin₃ dsa₂ i₂ca₂dsan₃ ia₁ ca₂'in'₃ jmig₂ dsi₃' jaun₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂ca₂lë₃ dsi₃' jmig₂.

¹² Jaun₂ ca₂jéi₂ jë₁ca₂të₂ quén₂ ángel njí quió'₅, jaun₂ ca₂i₃ba₅₄ ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ quió'₅ 'iog₂, ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ quió'₅ tsí'₂, ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ jui₁lia'₂ nei₅ në₃, ia₁jaun₂ né₃ ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ ca₂le₃jé₃ a₂jaun₂, ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃jnia₃ ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ a₂jmí₂, ján₃ bá₄ le₂jaun₂ a₂'uë₂.

¹³ Jaun₂ ca₂jág₃ jniá₂ táng₃, ca₂jing₅₄ jan₂ i₁mig₂ i₂ñi₅ 'en₅ dsi₂güig₂, ca₂né'₂ tiá₂ jág₁ quió'₅, i₁juá'₂:

—Juíg₂! jJuíg₂! jJuíg₂ gué₄ lin₃ jui₁lia'₂ i₂chan₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, 'uig₅₄ njí trompetas a₂në₃ gué₄ dsi₃'ein₅₄ a₂jéi₂ le₃ún₂ ángeles i₂'nió'₅ gué₄ 'éi₂!

9

¹ Jaun₂ ca₂jéi₂ jë₁ca₂të₂ 'njá₂ ángel njí quió'₅, jaun₂ ca₂jín₄ jniá₂ jan₂ nei₅ i₂ca₂tán'₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ ca₂të₂ gua'₅₄ 'uë₃. * Ca₂ñi₂ njí llave a₂ca₂tín₂ quió'₅ ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄. ² Dsi₂juí₅ jme₁ca₂niá₃ 'éi₂ ja₁jaun₂, jaun₂ ca₂'ia₂ jme₁ñi₁ 'ñe₂ jui₁lia'₂ jme₁ñi₁ a₂'uë₂ tau₂ si₂ pa₁ lin₃ ja₁jme₂jmág₂ dsa₂ ni₁ñi₁. Jaun₂ co₂dsia₅ ca₂lë₃ qui₁né'₃ 'iog₂, dsi₄ mi₂güig₃ në₃ quian'₅₄ jme₁ñi₁ a₂ca₂'ia₂ ja₁jaun₂. ³ Jë₄jme₁ñi₁ jaun₂ ca₂'uín₂ i₁ñi₂ ca₂i₁nioi₁₂ tsí₁co₂jé₂ 'uë₃. I₁ñi'₂ 'éi₂, ca₂ñi₂ bí₂ a₂lín₅ jui₁lia'₂ lín₅ i₁'né₅ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃. ⁴ Jaun₂ ca₂ñi₂ 'éi'₃ a₂tsá₃ dain₅₄ jmo₃ jui₁lia'₂ 'au₂ a₂cha₂ gua'₅₄ 'uë₃, on₃ gué₂ i₁caun₂ a₂rë'₂ jui₁lia'₂ mog'₅₄ 'ma₂ a₂cha₂ në₃. Bí₂ jaun₂ bá₄ ca₂ñi₂, a₂jmo₃ dain₅₄ jmá'₃ lia'₂ dsa₂ i₂tsá₃ léi₄ quió'₅ Diú₄ le₁quian₅ chi₁quí₃. ⁵ La₁ tsá₃ 'éi'₃ jaun₂ ca₂ñi₂ jua'₅₄ a₂co₂dsia₅ jme₃dsiain₂₃ dsa₂; a₂jnjia'₅₄ con₂ 'é₃ jmi₁uig₅ ca₂lia'₂ ca₂dsin₃ 'njá₂ tsí'₂. Uig₅ a₂cuë₂₃ jaun₂ lë₅ lia'₂ lë₅ caun₂ uig₅ qui₂ jui₁lia'₂ ja₁'í₅ i₁'né₅ quió'₅ dsa₂. ⁶ Jmig₄ jaun₂ qui₃'no₂ dsa₂ 'mú₃, la₁ tsá₃ a₁jaun₂ dsio₂. 'In₅ dsí₅ jua'₅₄ dsiáin₃ bá₄ co₂ñei'₅₄, la₁ 'mú₃ në₃, cuíng₃ ja₁coin₂.

⁷ I₁ñi'₂ 'éi₂ në₃, jme₁lín₄ lia'₂ lín₅ dsi₂cua₁ i₂lë₅ co₂jnjia₅₄ dsi₃léin₂ ne₄ 'nei₂. Mi₂dsi₅₄ gué'₂ në₃ jme₁le₁quian₅ a₂lë₅ lia'₂ lë₅ coronas a₂lë₅ cu₄nióg₄. Dsi₂ne₄ gué'₂ jme₁lë₄ lia'₂ lë₅ dsi₂ne₄ dsa₂ mi₂güig₃. ⁸ Jñi₂ dsi₅₄ gué'₂ në₃, jme₁lë₄ lia'₂ lë₅ jñi₂ dsi₄ dsa₂ mí₂. Mi₂jan₅₄ gué'₂ jme₁lë₄ lia'₂ lë₅ mi₂jan₄ 'ia'₂ león. ⁹ Guion₅₄ gué'₂ já'₂ qui₂rë₂lióin₃ rë₂, lë₅ 'í₁ quian'₅₄ a₂lë₅ lia'₂ lë₅ nì₁ñi₁. Mi'₅₄ a₂tó'₅ tsí₁rë₂cu₅ jë₁ma₂ 'íin₂ në₃, jme₁lë₄ jui₁lia'₂ lë₅ mi'₅₄ a₂tó'₅ 'lióng₂ njí carretas a₂'íin₅ dsi₂cua₁ co₂'e₅ ne₄ 'nei₂. ¹⁰ Ne₁con₅ a₂le₁dsi₅₄ gué'₂ në₃, jme₁lë₄ jui₁lia'₂ lë₅ ne₁con₅ i₁'né₅ le₁dsi₅₄ táun₂. Jui₅ nei'₅₄ con₅ jaun₂, 'io₅ bí₂ a₂le₃jmái'₂ dain₅₄ dsa₂, con₂ 'njá₂ tsí'₂. ¹¹ Ne₄ i₁ñi'₂ 'éi₂ jme₁gon₂ jan₂ rag₅₄, i₂lín₅ ángel i₂niog₅ ne₄ ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄. Jme₁chein₂ Abadón quian'₅₄ jág₁jmei₅ hebreo. Le₃quian'₅₄ jág₁jmei₅ griego gué'₂, chein₂ Apolión, co₂'nió'₄i₂té'₂ I₂qui₂'én₂.

¹² Le₂'uig₅₄ jmi₁uig₅ ma₂ca₂ñag₅; la₁ 'e₅ gué₄ con₂ gué₄ tin₃, a₂në₅ gué₄ njág₃ dsa₂.

¹³ Jaun₂ ca₂jéi₂ jë₁ca₂të₂ jñé₂ ángel njí quió'₅. Jaun₂ ca₂nag₃ jág₁ a₂'ia₂ jë₄ ta₁quén₂ gua₄ a₂le₁dsi₅₄ ne₄chei₂ a₂lë₅ cu₄nióg₄ a₂chí'₅ ne₄ Diú₄. ¹⁴ Ca₂juá'₂ ca₂tsí'₃ ángel i₂jë₁ca₂të₂ jñé₂ 'éi₂, i₂chan₂ njí trompeta, ca₂juá'₂:

—'Uín'₅₄ le₃quén₂ ángeles i₂le₁'ñe'₅₄ cau₅ cuá₃ juë'₂ Eufrates.

¹⁵ Jaun₂ qui₂ca₂'uín₂ le₃quén₂ ángeles 'éi₂ i₂jme₁lë₄ 'í₁ o₄quió'₄ hora la₂, jmig₄ në₃, tsí'₂ la₂, ñi₂ la₂ në₃, i₂jme₁lë₄ co₂jnjia₅₄ ia₁jaun₂ i₂jme₁dsiain₂₃ ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ jui₁lia'₂ dsa₂ mi₂güig₃. ¹⁶ Jmá'₃ lia'₂ 'lióng₂ i₂co₁dsin₅₄ cua₁, téñ₅ tin₃ 'njá₂-lón₂ millón. Ca₂nag₃ bá₄ jniá₂ 'a₂ con₂ téin₅ lë₂.

† ^{8:11} Co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'í₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3; Romanos 1:25. * ^{9:1} 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 14:12-15; Lucas 10:18; Apocalipsis 12:9.

¹⁷ Le₂në₅ bá₄ ca₂jág₃ a₂lë₁ca₂jág₃ jaun₂, qui₂ca₂jing₅₄ cua₁ quian'₅₄ dsa₂ i₂co₁dsag₅₄ 'éi₂. Le₁lióg₃ le₁dsí₅ dsa₂jma₃cáun₃ a₂lë₅ 'í₁ a₂jniá₂ guéin₂, a₂lian₂, quian'₅₄ guë'₂ a₂nióg₂ lia'₂ nióg₂ azufre. Mi₂dsi₄ dsí₂cua₁ guë'₂ në₃, jniá₂ lia'₂ jniá₂ mi₂dsi₄ 'ia'₂ león. Jui₅ mi₂'o₅₄ guë'₂ në₃ 'ia₂ si₂, 'ia₂ jme₁ñi₁, azufre në₃. ¹⁸ Jaun₂ ca₂dsan₃ ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ní₅ jui₁lia'₂ dsa₂ mi₂güíg₃ quian'₅₄ 'ní₅ jmi₁uig₅ a₂qui₂ca₂'uë₂ mi₂'o₄ dsí₂cua₁ 'éi₂: a₂lë₅ si₂, jme₁ñi₁, quian'₅₄ azufre në₃. ¹⁹ Ia₁ bí₂ a₂jme₁le₁quian₅ dsí₂cua₁ jme₁'io₂₃ jui₅ mi₂'o₅₄ quian'₅₄ jui₅ ne₁con₅ në₃. Ia₁ jme₁lë₄ nei'₅₄ con₅ 'éi₂ lia'₂ lín₅ dsí₂mí₂, a₂qui₂le₁dsí₅₄ mi₂dsi₅₄. Quian'₅₄ a₂jaun₂ jmo₂₃ dain₅₄.

²⁰ Dsa₂ i₂ca₂chón₂, i₂tsá₃ ca₂dsan₃ quian'₅₄ jmi₁uig₅ a₂qui₂ca₂lë₃ jaun₂, tsá₃ jua'₅₄ jaun₂ qui₂ca₂tí₂ 'e₂ jmo₅-dsáu₅ gu₂-tag₅₄, jua'₅₄ a₂tsá₃ ma₃chi₂léin₂ je₂na'₅₄, on₃ guë'₂ qui₂ca₂tí₂ a₂tsá₃ ma₃jme₂juin₂ diú₄ lag₄ i₂lín₅ quian'₅₄ cu₄nió₄ quian'₅₄ cu₄tiog₂, quian'₅₄ ní₁ñí₁ niób₂, quian'₅₄ ní₁cang₁, quian'₅₄ ní₁'ma₂ në₃; on₃ i₂lé₂ ñi₃, on₃ i₂lé₂ dsia₃ jág₁, on₃ i₂lé₂ jág₃, on₃ guë'₂ lé₂ nag₃ në₃. ²¹ On₃ guë'₂ qui₂ca₂tí₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ ma₃jme₃dsia₂₃ dsa₂ mi₂güíg₃ riin'₅₄, on₃ guë'₂ qui₂ca₂tí₂ ta₁ a₂jme₁jmo₂₃ mí₅ a₂chan₂ dsí₅. † On₃ guë'₂ qui₂ca₂tí₂ jua'₅₄ tsá₃ ma₃nió'₅ jág₁ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ nió'₃, on₃ guë'₂ qui₂ca₂tí₂ jua'₅₄ a₂tsá₃ ma₃'ang₃ në₃.

10

Mi₂si₂ pí₁ rë₂bin₅

¹ Jaun₂ ca₂jing₅₄ táng₃ jan₂ ángel sián'₂, i₂'uan'₂ lín₃, ca₂jniai₃ já₅ ca₂sióin₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, rë₂lióin₃ jnei₅ rë₂lag₄ lí₁ lia'₂ jniá₂ mi₂jo'₅₄ si₂ mi₂dsi₅₄. Jme₁tág₅ dsí₂ne₅₄ lia'₂ tág₅ 'iog₂; mi₂tag₅₄ guë'₂ në₃, jme₁lë₄ lia'₂ lë₅ tag₄ dsí₅ ní₁'ia'₂, a₂tág₅ si₂. ² Jme₁chi₁chan₂ caun₂ mi₂si₂ pí₁ a₂rë₂bin₅, a₂rë₂na₄. Jaun₂ ca₂chi₃ mi₂tag₅₄ ne₁ ne₄ jmi₁ñí₄, tag₅₄ jen₅ guë'₂ ca₂chi₃ ne₄ 'uë₃. ³ Jaun₂ ca₂guió'₃ tiá₂, lia'₂ jé₁ñióg₁ 'ia'₂ león. Jaun₂ dsí₂jui₅ jme₁ca₂guió'₃, ca₂quia'₂ ta₁guio₃ ñí₃, qui₂ca₂'uë'₃ jág₁ quió'₅. ⁴ Jme₁ma₂në₂dsia₃ jág₁ ta₁guio₃ ñí₃, jaun₂ guë₄ jme₁ma₂taun₅₄ ne₄ si₂. La₁ ca₂né₂ jág₁ a₂já₃ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂juá'₂ tság₅ jniá₂:

—'Ma₄ jág₁ a₂në₂juá'₂ guio₃ ñí₃ në₅, 'a₃ lë₁taun₂ de₂ ne₄ si₂.

⁵ Jaun₂ ángel i₂ca₂jing₅₄, i₂chén'₅ chí'₅ caun₂ tag₅₄ ne₄ jmi₁ñí₄ caun₂ guë'₂ tag₅₄ ne₄ 'uë₃, ca₂chóg'₃ gu₂ ne₁ jui₅ guei'₅₄ i₂juíg₃. ⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂iin₃ i₂chan₂ co₂tan₅₄, i₂ca₂jmo₃ ca₂dsia₃ mi₂güíg₃, quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂tio'₅₄ ja₁jaun₂, i₂ca₂jmo₃ guei'₅₄ mi₂güíg₃ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂tio'₅₄ ja₁jaun₂; ca₂juá':

—Tsá₃ ma₂uë₂ le₃ag₄. ⁷ La₁ jé₁ma₂té₂ jmi₄ jé₁ma₂ca₂jéi₂ ángel i₂ca₂té₂ guion₃ 'éi₂ ñí₁ trompeta quió'₅, jmi₄ jaun₂ dé₄ dsón₂ le₃ti₃ jág₁ a₂rë₂'ma₄ quió'₅ Diú₄, a₂ca₂'é₂ ne₄ dsa₂ i₂jme₁'é₂ jág₁ quiáin₅, i₂ca₂jme₃ti₃ ta₁ ne₅₄.

⁸ Jaun₂ jág₁ a₂ca₂nag₃ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ jaun₂, ca₂juá'₂ táng₃ ca₂tság₃ jniá₂:

—Gua₂, o₂quian₂ mi₂si₂ pí₁ a₂rë₂na₄ a₂chi₁chan₂ ángel i₂chén'₅ ne₄ jmi₁ñí₄, ne₄ gua'₅₄ 'uë₃.

⁹ Jaun₂ ñó₃ jniá₂ ja₁chén'₄ ángel, jaun₂ ca₂juíg₂ jniá₂ a₂cuë₃ mi₂si₂ pí₁. Jaun₂ ca₂juá'₂ 'éi₂ ca₂tság₃ jniá₂:

—Ján'₅, tio'₂ mi₂'o'₅₄ co₂dsia₅ jme₁dsia₂ qué'₂. A₂jmá₂ rau₂ bá₄ në₅, la₁ jé₁ma₂dsió₃ té₂'au₂, le₃dsi₃bá₄.

¹⁰ Jaun₂ ca₂ting₂ si₂ a₂ca₂cuë₃ ángel 'éi₂. Jaun₂ ca₂tó'₃ mi₂'o₃. Dsón'₂ bá₄ ráu₂ 'ñio₅ lín₃, lë₅ lia'₂ lë₅ jmi₁tá'₄. La₁ jme₁ma₂në₂nág₃ jniá₂ në₃, ca₂rë₃léi₄ 'é₂ bá₄ dsí₃ ca₂dsió₃ té₂dsí₃.

¹¹ Jaun₂ ca₂juá'₂ ca₂tság₃ jniá₂:

—Tion₅₄ 'nió'₅ o₁'é₃ bá₄ táng₃ 'ne₂ jág₁ ne₄ ca₂le₃jín₃ ne₅₄ dsa₂, ne₄ 'lióng₂ juig₂, ne₄ 'lióng₂ jág₁ jmei₅, ne₄ juin₅ rag₅₄ në₃.

11

Le₃on₃ dsa₂ i₂jáng₅ jág₁ dsau₅

† 9:21 griego: farmakeía.

¹ Jaun₂ ca₂ñig₂ ca₂'nau₅₄ 'ma₂ta₅ a₂lē₅ lia'₂ lē₅ ni₁'ma₂ a₂quiog₂ dsa₂ 'éi'₃. Jaun₂ ca₂nag₃ ca₂juá'₂:

—Nau₂, o₂quiog₂ 'éi'₃ quió'₅ guá'₅ quió'₅ Diú₄, o₂quiog₂ 'éi'₃ ne₄chei₂ ně₃. O₁'én₁ dsa₂ i₂tón'₅ jme₂juín'₂ Diú₄ ja₁jaun₂. ² Tsá₃ cán'₁ 'éi'₃ i₁dsi₅ guá'₅ a₂lē₅ le₃ca₁'nē₄, ia₁ a₂ma₂lē₅ quió'₅ dsi₂nau₂ bá₄ ja₁jaun₂; jaun₂ 'éi₂ bá₄ dsa₂ i₂qui₃tsó'₃ ta₁caun₂ juig₂ jnió₅ jaun₂ con'₂ ca₂dsin₃ tē₂láu₃-tín₃tsi'₂. ³ Tsín₅₄ bá₄ jniá₂ on₃ dsa₂ i₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ o₄quió₃, a₂qui₃'é₂ jág₁ caun₂ mei₅ rē₂dsí₂ tñ₃ 'njiá₂láu₂ rē₂dsí₂ 'nag'₂ ne₂guió₂ (1260) jmig₄, le₁qui₂ 'm₁'₂ lia'₂ jui₁lia'₂ a₂qui₁'₅ dsa₂ ja₁ron₅ 'lag₄.

⁴ Co₂'nió'₄ dsa₂ on₃ i₂jáng'₅ jág₁ dsau₅, lē₅ co₂'nió'₄ tñ₃ ni₁'ma₂ olivos, quian'₅₄ gué'₂ tñ₃ tag₄ ja₁le₁guí'₂ si₂, a₂tióng₂ ne₄ Te₁gui'₅₄ i₂lín₅ juig₅₄ gua'₅₄ 'uë₃. ⁵ Në₁juá'₂ 'ein₂ 'nio₃ jmog'₂ dain₅₄, la₁ quian'₅₄ si₂ a₂'uë'₅ 'o₄ bá₄ 'éi₂ co₂dsia₅ dság'₂ dsi₂in'₂ ca₂le₃jín₃ i₂'iog₅₄. Jaun₂ le₂në₅ bá₄ ca₂tín₂dsián₃ jui₁lia'₂ i₂'nio₃ jmá'₂ dain₅₄ 'éi₂. ⁶ I₂jáng'₅ jág₁ dsau₅ 'éi₂ në₃ 'io₃ bí₂ a₂lé₂ jnái₂ guei'₅₄ mi₂güí₃ ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃lé₂ téin₃ jmí₅ ca₂le₃jé₃ jmig₄ tē₂lilia'₂ tē₂i₃nioi₅₄ qui₃'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄. Jaun₂ 'io₃ bí₂ ján₃ a₂lé₂ le₃jmo₃ lé₂ jmi₂ jui₁lia'₂ jmig₂, a₂lé₂ qui₃cué₃ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jmi₁uig₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ i₂gú'₃ ráun₂ 'a₂ con'₂ jnja'₅₄ 'nio₃. ⁷ La₁ jé₁ma₂dsan₃ ta₁ quió'₅ 'éi₂ në₃ a₂qui₃jáng'₃ jág₁ dsau₅, jaun₂ gué₄ o₃'in₅ Já'₂ Lin'₅₄* ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄. 'Éi₂ gué₄ cué₃, jo₅₄, jme₃dsiog₂₃. ⁸ Jé₄ calle juig₂ dsen₅₄ jaun₂, le₁gain'₅₄ le₁'lin₁₂lé₂, co₂'nió'₄ ja₁chei₂ quian'₅₄ jág₁ jág'₅ léi₄, Sodoma quian'₅₄ Egipto, ján₃ bá₄ ja₁ca₂tion₃ dsa₂ cróg₄ Te₁gui'₅₄ quiáin₅,† ⁹ Con'₂ 'nì₅ jmig₄ rē₂tón₂ con'₂ dsi₃jí₃, ca₂le₃jín₃ dsa₂ chan₂ le₂con₂ juig₂, ca₂le₃jín₃ ne₅₄ dsa₂, ca₂le₃jé₃ ne₅₄ jag₄ dsa₂, jág₃ jíin₂ 'lag₄ 'éi₂. La₁ tsá₃ 'ein₂ ñe₂ jmig₄ jua'₅₄ a₂dsi₃'ó₃. ¹⁰ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂chan₂ gué₄ gua'₅₄ 'uë₃, 'ñio₅ tóin'₃ jmo₃ 'io₂ o₄quió'₄ 'éi₂, jmo₃ jmig₄ a₂cha₂ qui₂dsi₃can₅ cué₃ riin'₅₄. Ia₁ dsa₂ on₃ quián₅ Diú₄ i₂ca₂dsan₃ 'éi₂, 'ñio₅ lin₃ jme₁le₁quian₅ jmi₁uig₅ ja₁con₂ dsa₂ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃. ¹¹ La₁ jme₁ca₂dsin₃ 'nì₅ jmig₄ tón₂ con'₂ dsi₃jí₃ jaun₂, Diú₄ në₃ ca₂tó'₂ táng₃ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂ 'éi₂, jaun₂ qui₂ca₂nau₂ táng₃. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃ dsí₅ 'ñio₅ lin₃ dsa₂ i₂ca₂jág₂. ¹² Jaun₂ qui₂ca₂nág₂ jág₁ tiá₂ a₂já₅ jui₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ a₂ca₂juá'₂: —I₂nó'₅ 'nia'₂ guei'₅₄ la₂.

Jaun₂ ca₂i₃léin₂ jui₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ rē₂lióin₃ jnei₅, tē₃ jág₅ jaun₂ dsa₂ i₂jme₁'iog₅₄. ¹³ Hora jaun₂ dé₄ ca₂i₁bi₅₄ 'uë₃ tiá₂lin₃. Jaun₂ qui₂ca₂gon₃ ca₂qui₁'₅₄ quió'₅ guia₃ juig₂ ciudad. Guio₃ mei₅ dsa₂ i₂ca₂dsan₃ jme₁ca₂jé'₂ 'uë₃. Dsa₂ i₂ca₂chón₃ gué₄ në₃, qui₂ca₂can₃ jué'₅ dsí₅ 'ñio₅ lin₃. Ca₂jme₃juín₂ Diú₄ i₂guá₅ guei'₅₄ i₂juíg₃.

¹⁴ Jaun₂ co₂në₅ ca₂lē₃ jé₁ca₂té₂ tñ₃ jmi₁uig₅ a₂ca₂i₃jí₂ dsa₂ jaun₂. La₁ ñi₁'₅₄ ta₁ jiá₃ táng₃ jé₁ca₂té₂ 'nì₅.

Jé₁ca₂té₂ guio₃ trompeta

¹⁵ Jaun₂ ca₂jé₁ tñ₃ jé₁ca₂té₂ guion₃ ángel ñí₁ quió'₅, jaun₂ qui₂ca₂né'₂ jág₁ guei'₅₄ i₂juíg₃ qui₂ca₂juá'₄ tiá₂lin₃:

Ja₁gon₂ dsa₂ mi₂güí₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃,
ma₂ca₂lē₃ ja₁gon₂ Te₁gui'₅₄ quián₅ jniog₄,
ja₂gon₂ dsa₂ I₂rē₂'in₁ quiáin₅ në₃.

Jaun₂ 'éi₂ bá₄ i₂gon₃ ca₂lia'₂ co₂tan₅₄.

¹⁶ Jaun₂ ta₁guión₂-qué_n i₂lín₅ dsa₂ can'₅₄ i₂tián₅ ne₄ta₁ quió'₅ ne₄ Diú₄, qui₂ca₂tóin₂ tē₂ 'uë₃ rē₂éin₂ co₂ñei'₅₄, ca₂jme₃juín₂ Diú₄, ¹⁷ qui₂ca₂juá'₂:

Cué₂ jnia'₅₄ ti₁'mag'₄ 'ne₂,

Te₁gui'₅₄ Diú₄ i₂'Uan'₂ gué₄ lin₃,

'ne₂ bá₄ i₂líng'₅, 'ne₂ i₂jme₁líng'₄,‡

ia₁ ma₂ca₂jme₁ñjó'₂ 'ne₂ bí₂ jué'₂ quiáng'₂,

* ^{11:7} 'Í₂ Apocalipsis 13; 'Nio'₂ ja₁ton₅ Apocalipsis 20:2-3 ján₃. † ^{11:8} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "Te₁gui'₅₄ quián₂." ‡ ^{11:17} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá'₂ ján₃: "ne₂ bá₄ i₂lén'₂ ján₃."

ma₂ca₂jme₁lióg' ₄ gong'.
 18 Jme₁qui₂nau₂ 'nei₂ juig₂ gua'₅₄ 'uë₃,
 la₁ në₃ gué₄ já₅ 'nei₂ a₂'i₄ 'au'₂,
 ia₁ ma₂ca₂té₂ jmid₄ a₂qui₁dsi₂ 'éi'₃ ja₁con₂ 'lag₄.
 Ton₂ ca₂té₂ jmid₄ ja₁qui₅₄ 'lian'₅₄ dsa₂ quiáng'₂
 i₂ca₂jme₃ti₃ ta₁ ne'₅₄
 i₂qui₂ma₂'é₂ jág₁ quiáng'₂.
 Le₂jaun₂ gué₂ i₂jme₂go₃ 'a₂ lia'₂ lín'₅ 'ne₂
 lia'₂ dsa₂ can'₅₄, lia'₂ dsa₂ me'₂.
 Ján₃ gué₂ ca₂té₂ jmid₄ a₂'éng'₄
 jui₁lia'₂ i₂qui₂'én₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃.
 19 Jaun₂ gué₄ ca₂niá₃ dsi₂néi₂ guá'₅ quió'₅ Diú₄ guei'₅₄ i₂juíg₃. Ca₂jnia₃ tsi₁gu₅ quió'₅ jág₁
 a₂lí'₅₄ quian'₅₄ Diú₄ dsi₂néi₂ guá'₅ quió'₅. Të₃jé₄ jaun₂ qui₂ca₂lë₃ si₁ñí'₃, qui₂ca₂né'₂ jág₁,
 qui₂ca₂quia'₂ ñí'₃, qui₂ca₂i₁bi₅₄ 'uë₃, qui₂ca₂séi'₂ dsi₅ ca'₅₄.

12

Jan₂ dsa₂ mí₂ quian'₅₄ cua₁ dragón

¹ Jaun₂ ca₂jnia₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ caun₂ léi₄ jué'₂ a₂dsi₃gó'₃ dsi₅: jan₂ 'io₅₄ i₂rë₂lión₃ co₂tág₅
 lia'₂ jniá₂ 'iog₂. Le₃né'₃ ja₁chén'₄ ton₅ tsí₂. Caun₂ gué₂ corona 'i₄ dsi₅₄, le₁ton₅ guia₃-
 tín₂ nei₅. ² 'Io₅₄ 'éi₂ quiain₂₃ guein₂, a₂guió'₅ co₂mi'₅₄ a₂chain₂ uig₅ a₂le₃chan₂ guein₂.
³ Jaun₂ gué₄ ca₂jnia₃ léi₄ siá'₂ táng₃ guei'₅₄ i₂juíg₃: jan₂ cua₁ dragón* guén₂ i₂pan₅₄ lin₃
 i₂quian₅ guio₃ mi₂dsi₄ quian'₅₄ guia₃ mi₂juí₁. Jma₃cáun₃ corona tio'₅₄ lia'₂ ca₂mí₂ mi₂dsi₅₄.
⁴ Quian'₅₄ ne₁con₅ já'₂ 'éi₂ qui₂ca₂tsé'₃ ca₂qui'₅₄ quió'₅ 'ni₅ jui₁lia'₂ nei₅ i₂jme₁le₁ 'in₄ guei'₅₄,
 jaun₂ qui₂ca₂guiain'₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. Jaun₂ ca₂nau₂ cua₁ dragón ne₄ 'io₅₄ i₂jé₁ca₂rë₃chán₃
 guein₂, ia₁jaun₂ quiin'₂ guein₂ dsi₂juí₅ jé₁ma₂ca₂rë₃cháin₃. ⁵ Ca₂rë₃chán₃ rë'₂ guein₂ quiáin₅,
 jan₂guein₂ dsa₂ ne'₂ i₂'i₄ 'éi'₃ gon₃ ne₄ ca₂le₃jé₃ juíg₂ quian'₅₄ 'ma₂'i₅₄ a₂lë₅ ni₁ñí₁ 'ua'₂.[†] Jaun₂
 ca₂jnia'₃ bá₄ guein₂ 'éi₂ ca₂tág₃ Diú₄ i₃guá₃ ne₄ta₁ quió'₅. ⁶ Jaun₂ ca₂cuíng₃ 'io₅₄ jui₅ 'uë₃
 quein₂ co₂'ñiog₅ ja₁ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ quió'₅ Diú₄, ia₁jaun₂ le₃tain₅₄ ca₂lia'₂ ca₂dsin₃ caun₂ mei₅
 rë₂tón₂ tin₃ 'ñiá₂-láu₂ rë₂dsi₂ 'nag'₂ ne₂guió₂ (1260) jmid₄.

⁷ Jaun₂ ca₂lë₃ 'nei₂ guei'₅₄ i₂juíg₃: ca₂jmo₃ 'nei₂ Mi₂gue₅₄ quiain'₅₄ ángeles quiáin₅,
 ca₂quíin'₂ ca₂cué'₃ cua₁ dragón. Ján₃gué₂ le₂jaun₂ ca₂jéin'₃ dragón quiain'₅₄ ángeles quiáin₅.
⁸ La₁tsá₃ ca₂tió'₃, jaun₂tsá₃ ma₃ja₁ca₂rë₃chá₃ gué₄ ja₁cuin₅ jmid₄ tóin'₃ guei'₅₄ i₂juíg₃. ⁹ Jaun₂
 ja₁jaun₂ ca₂jnia'₃ cau₅ dragón juin'₂ 'éi₂, dsi₂mi'₂ gui'₅₄ i₂jme₁chan₂ ma₂líg'₂, i₂té'₂ i₂sé₃dsen₃,
 i₂chen₂ Satanás në₃, i₂jme₂gan₅ dsa₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃. Ca₂i₃gain'₅₄ ca₂té₂ gua'₅₄ 'uë₃, lia'₂
 jma₃quiain'₅₄ ángeles quiáin₅.‡

¹⁰ Jaun₂ ca₂né'₂ jág₁ tiá₂ guei'₅₄ i₂juíg₃, i₁juá'₄:
 Në₃ gué₄ ca₂té₂ jmid₄ quió'₅ Diú₄ a₂lión₂ dsa₂,
 ca₂dsióg₃ jmid₄ ja₁lé₂ jui₅bí₂ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ quián₂
 a₂gon₂ 'éi₂ quiain'₅₄ I₂rë₂ 'in₁ quiáin₅.
 Ia₁ ca₂guain'₃ 'uë₃ i₂jme₁bóg₂ dso₄ quió'₅ rin'₅₄ jniog₄
 le₃ne₄ Diú₄ lia'₂ 'uë₂-jmi₂.

¹¹ Ca₂tió'₃ bá₄ 'éi₂
 të₂le₃ quian'₅₄ jmi₂ 'an₅₄ Guein₂ Já'₂ Cha'₂,
 të₂le₃ quian'₅₄ jág₁ dsau₅ në₃
 a₂ma₂qui₂ma₂jáng'₃ 'éi₂;

* **12:3** griego: drakón (dsi₂mi'₂). † **12:5** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 2:9. ‡ **12:9** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Isaías 14:12-15; Lucas 10:18;
 Apocalipsis 9:1.

ia₁ tsá₃ ca₂dsán₃ dsí₅ jme₂dsí₂ quió'₅
o₁jŋia'₅₄ ca₂dsain₃.
12 Jaun₂ lë₃, 'io'₂ jmo₄ 'nia'₂ i₂juíg₃,
quian'₅₄ guë'₂ 'nia'₂ i₂tián'₅ ja₁jaun₂.
iLa₁ 'e₂ guë₄ juíg₂ jui₁lia'₂ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃,
quian'₅₄ guë'₂ i₂chan₂ né'₃ jmi₁ñí'₄!
 Ia₁ ma₂sión₃ i₂së₃dsen₃ ja₁con₂ 'nia'₂;
ma₂'i₄ 'nei₂ dsí₅, ia₁ ma₂ñi₅ rë₂ bá₄,
ca₂juig₄ jmá'₅ jmi₄ cha₂ guë₄ quió'₅.

13 Jme₁ca₂rë₃lí'₄ dragón a₂ma₂ñó₅ jui₅ gua'₅₄ 'uë₃, jaun₂ 'éi₂ në₃ ca₂'ein₃ 'io₅₄ i₂ca₂rë₃chán₃ guein₂ dsa₂ ñe'₂ quián₅. **14** La₁ 'io₅₄ 'éi₂ në₃, ca₂ñii₂ tsi₁rë₂cu₅ ca₁ca'₅₄ a₂lë₅ lia'₂ lë₅ tsi₁rë₂cu₅ i₁mig₂, ia₁jaun₂ 'iin₃ jui₅ ja₁quió'₄, ja₁lë₄ 'uë₃ quein₂ co₂'ñiog₅, ja₁lë₄ 'í₁ 'nì₅ ñi₂ të₂ ca₂jau₅₄ le₃ne₄ dsi₂mi'₂. **15** Jaun₂ ca₂'uë'₃ dsi₂mi'₂ jmi₂ jui₅ mi₂'o₅₄, në₂jag₄ bá₄ caun₂ cuá₃ juë'₂, ia₁jaun₂ dsi₃ñj₃ 'io₅₄ 'éi₂ quian'₅₄ jmi₂. **16** La₁ ca₂jme₃'o₅₄ gua'₅₄ 'uë₃, ca₂jme₃'oin₅₄ 'io₅₄, ca₂niá₃ 'uë₃ ca₂nág₃ jmi₂ cuá₃ jaun₂ a₂ca₂'uë'₃ dragón jui₅ mi₂'o₅₄. **17** Jaun₂ ca₂rë₃'né₃ dragón le₃ja₁con₂ 'io₅₄, jaun₂ ñei₅₄ i₁quiin'₅₄ quiain'₅₄ tsi₁jon₂ i₂ca₂chón₃ quián₅ 'io₅₄, co₂'nió'₄ i₂jme₂ti₃ 'éi'₃ quió'₅ Diú₄ i₂le₁quian₅ jág₁ dsau₅ quió'₅ Jesús në₃.
18 Jaun₂ ca₂nau₂ 'éi₂ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄. §

13

Le₃on₃Já'₂'Lin'₅₄

1 Jaun₂ ca₂jág₃ ca₂'ñio₂ ne₄ jmi₁ñí'₄ jan₂ já'₂ i₂jniá₂ gau₂ jmá'₅, i₂le₁dsí₅₄ guio₃ mi₂dsi₄, guia₃ guë'₂ mi₂juí₁. Ne₄ mi₂juí₁ në₃, jme₁le₁dsí₅₄ guia₃ coronas. Ne₄ mi₂dsi₅₄ në₃, jme₁le₁ton₅ jág₁ lia'₂ chein₂ a₂jmo₂₃ a₂líin₅ Diú₄. **2** Jme₁lin₄ já'₂ i₂ca₂jing₅₄ 'éi₂ lia'₂ líñ₅ dsi₂'ia'₂ leopardo. Le₁dsí₅₄ mi₂tag₅₄ lia'₂ lë₅ gu₂tag₄ oso. Mi₂'o₅₄ guë'₂ lë₅ lia'₂ lë₅ mi₂'o₄ 'ia'₂ león. Ca₂cuë₃ dragón jui₅bí₂ ca₂cué'₃ já'₂ 'éi₂ lia'₂ jma₃quian'₅₄ ne₄ta₁ quió'₅ në₃, a₂qui₃dsí₂₃ 'éi'₃ a₂'uain'₂ lin₃.
3 Ca₂míg₂ mi₂dsi₄ Já'₂ 'Lin'₅₄ 'éi₂, lë₅ lia'₂ lë₅ a₂rë₂cuí'₃ 'ñjo₅ lin₃, lë₅ në₂jag₄ bá₄ a₂chain₂ join₅₄. La₁ia₁ ca₂'láu₂ bá₄. Ta₁caun₂ mi₂güíg₃ bá₄ ca₂i₃gó'₃ dsi₅ dsa₂, ca₂'ein₃ Já'₂ 'Lin'₅₄ 'éi₂. **4** Jaun₂ ca₂jme₃juag₂ dsa₂ ca₂jme₃juiin₂ dragón, ia₁ ca₂cué'₃ 'éi'₃ ca₂cué'₃ Já'₂ 'Lin'₅₄. Ca₂jme₃juiin₂ Já'₂ 'Lin'₅₄ në₃, qui₂ca₂juá'₂ ca₂tóin'₂:

—¿'Ein₂ chan₂ i₂líñ₅ lia'₂ líñ₅ i₂në₅? —'iin₂₃ Já'₂ 'Lin'₅₄ 'éi₂—. ¿'Ein₂ bá₄ tió'₅ jmo₃ 'nei₂ ja₁coin₂?

5 Ján₃ bá₄ ca₂ñii₂ jág₁ a₂le₃róin₂ a₂qui₃jmo₃ a₂líin₅ Diú₄; ca₂ñii₂ bí₂ në₃ a₂qui₃dsí₂₃ 'éi'₃ con'₂ të₂láu₃-tín₃ tsi'₂. **6** Jaun₂ ca₂jáiñ₃ mi₂'o₅₄, ca₂ton₃ 'lig'₅₄ le₃quió'₅ Diú₄. Ca₂ton₃ rë'₂ 'lig'₅₄ ca₂'ë₃ ja₁guá₄ Diú₄; ca₂'iin₃ rë'₂ ca₂lia'₂ i₂tion₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃ në₃. **7** Ca₂ñii₂ bá₄ jmi₂ a₂jmo₃ 'nei₂ ja₁con₂ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄, * a₂jo₃ në₃; ca₂ñii₂ bí₂ a₂qui₃dsí₂₃ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jé₃ tsi₁jon₂, ca₂le₃jé₃ go₄ dsa₂, ca₂le₃jé₃ jág₁ jmei₅, ca₂le₃jé₃ juig₂ në₃. **8** Jme₃juag₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃ jme₃juiin₂ Já'₂ 'Lin'₅₄ 'éi₂; ca₂le₃jín₃ i₂con₂ tsá₃ le₁ton₅ ne₄ si₂ rë₂bin₅ a₂le₃chan₂ dsa₂, a₂ron₅ quió'₅ Guein₂ Já'₂ Cha'₂, i₂jme₁ma₂'i₄ 'éi'₃ a₂jñag'₃ dsa₂, ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃.

9 Në₁juá'₂ 'ein₂ le₁dsí₅₄ rë₂gua₄, rë₂ jui₁nei₅₄.

10 Jui₁lia'₂ i₂jñia₅ dsa₂ jui₅ né'₃ má₃,
ján₃ bá₄ jui₅ né'₃ má₃ dsi₃léin₂;
jui₁lia'₂ dsa₂ i₂jme₂dsian₅ dsa₂ quian'₅₄ ñi₁tág₂,

§ **12:18** A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂, 'nió'₄ a₂jme₁ton₅ versículo 18, juá'₂ le₂la₂: "Jaun₂ ca₂no₃ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄", a₂chi₁ton₅ jë₁le₂'uig₅₄
Capítulo 13. * **13:7** lit. "ja₁con₂ dsa₂ jñiós₅".

quian⁵⁴ njitág₂ dsiáin₃.†

'Uig₅₄ nē₃, ca₂le₃jín₃ i₂tén₅ le₃quió₅ Diú₄, 'nió₅ jmo₃ tió₃ dsí₅, a₂tsá₃ qui₂dsí₃uín₂ a₂'éin₂.

¹¹ Cang₂ jaun₂ ca₂jín₄ táng₃ jniá₂ jan₂ já₂' lin⁵⁴ sián₂, ca₂'njoi₂ ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃. 'Éi₂ nē₃ jme₁le₁dsí₅₄ tin₃ mi₂juí₁ lia₂ lē₅ mi₂juí₁ jan₂ guein₂ já₂ cha₂. La₁, lia₂ lē₅ jág₁ quió₅ dragón bá₄, jme₁lē₄ jág₁ quió₅. ¹² Co₂jaun₂ bá₄ jme₁io₂₃ bí₂ ján₃, juí₁lia₂ Já₂ 'Lin⁵⁴ i₂le₂'uig₅₄, a₂qui₃dsí₂₃ 'éi₃ o₄quió₄; chi₃quióng₂ jmig₄ jme₃juag₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃ quian⁵⁴ i₂chan₂ ja₁jaun₂, jme₃juíin₂ Já₂ 'Lin⁵⁴ i₂le₂'uig₅₄ i₂ca₂'lón₂ i₂jme₁rë₂cuín₃ 'éi₂. ¹³ 'Lióng₂ léi₄ juë₂ a₂o₂dsain₂ ca₂jmo₃ ján₃. Ca₂jmo₃ ca₂tá₂ si₂guei⁵⁴ mi₂güíg₃ nē₃, ca₂jmo₃ të₃ne₄ dsa₂ mi₂güíg₃. ¹⁴ Të₂le₃ quian⁵⁴ léi₄ juë₂ a₂ca₂jmo₃ o₄quió₄ i₂'lin⁵⁴ i₂le₂ne₁ 'éi₂, ca₂jme₃gain₂₃ dsa₂ i₂chan₂ gua⁵⁴ 'uë₃. Ca₂jmo₃ 'éi₃ a₂chi₃' dsa₂ caun₂ nió₄ quió₅ Já₂ 'Lin⁵⁴ i₂jme₁rë₂cuín₃ quian⁵⁴ njitág₂ i₂ca₂'lón₂ 'éi₂. ¹⁵ Ca₂nji₂ bí₂ a₂toin₂ jme₂dsí₂ nió₄ quió₅ Já₂ 'Lin⁵⁴, ia₁jaun₂ juá₂ jág₁, ia₁jaun₂ jme₃dsain₂₃ ca₂le₃jín₃ i₂tsá₃ gue₃ jme₃juin₂ nió₄ quió₅ 'éi₂. ¹⁶ Ca₂chi₃quiáin₂ jmig₄ lia₂' dsa₂ can⁵⁴ lia₂' dsa₂ me₂, lia₂' dsa₂ i₂cha₂ cu₄ lia₂' dsa₂ te₂né₂, lia₂' dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ juig₅₄ lia₂' dsa₂ i₂tsá₃ 'ein₂ ne₄ jme₂ti₃ nē₃, a₂guein₃ léi₄ dso₂ gu₂ ne₁, o₃ chi₁qui₃ 'e₂. ¹⁷ Jaun₂ tsá₃ ma₃lé₂ lá₃ 'i₁jan₂, on₃ guë₂ ma₃lé₂ 'nag₃, jua⁵⁴ tsá₃ líin₅ léi₄, o₃ tsá₃ le₁quian₅ jág₁ lia₂' chen₂ Já₂ 'Lin⁵⁴, o₃ tsá₃ le₁quian₅ número quió₅ lia₂' chein₂. ¹⁸ Le₂la₂ bá₄ jág₁ a₂njí₂ dsí₅: juí₁lia₂ dsa₂ i₂'i₄ jág₁, juí₁chein₄ cuentas 'a₂ lia₂ lē₅ número quió₅ Já₂ 'Lin⁵⁴. Ia₁ número quió₅ dsa₂ mi₂güíg₃ bá₄ jaun₂. Le₂la₂ lē₅ número quió₅: jn₂éi₂ 'njá₂-láu₂ rë₂dsí₂ 'nag₂ ne₂guióg₂ rë₂dsí₂ jn₂éi₂ (666).

14

Canto a₂ca₂'ë₃ caun₂ 'njá₂-lón₂ rë₂dsí₂ të₂láu₃-quéñ₂ mei₅ (144,000) dsa₂

¹ Cang₂ jaun₂ ca₂jing₅₄ táng₃ Guein₂ Já₂ Cha₂ jniái₂ chéin⁵ ne₄ Má₂ Sión, quiain⁵⁴ caun₂ 'njá₂-lón₂ rë₂dsí₂ të₂láu₃-quéñ₂ mei₅ dsa₂ i₂jme₁le₁quian₅ léi₄, i₂le₁ton₅ chi₁qui₃ lia₂' chen₂ Guein₂ Já₂ Cha₂ quian⁵⁴ 'a₂ lia₂' chen₂ Jmei₂ nē₃. ² Jaun₂ guë₄ ca₂nag₃ caun₂ mi⁵⁴ a₂já₅ guei⁵⁴ i₂juig₃, a₂lē₅ nē₂jag₄ bá₄ caun₂ la⁵⁴ juë₂ lin₃, * ton₂ nē₂jag₄ bá₄ ja₁dein₅ quia₂ tiá₂ lin₃ njí₃. Mi⁵⁴ a₂ca₂nag₃ jaun₂ ca₂né₂ juí₁lia₂' ja₁jmo₅ dsa₂ son₅₄ quian⁵⁴ tsi₁ton₅ arpas † quió₅. ³ Qui₂i₁'ë₂₃ caun₂ canto 'mí₂ ne₄ ne₄ta₁, ne₄ le₃quéñ₂ já₂', ne₄ gui⁵⁴ can⁵⁴ nē₃. Ca₂lia₂ 'i₁jan₂ dsa₂ sián⁵² tsá₃ 'ein₂ lē₂ le₃tin₂ son₅₄ a₂'ë₅ dsa₂ jaun₂, jmá₃ lia₂' dsa₂ 'njá₂-lón₂ rë₂dsí₂ të₂láu₃-quéñ₂ mei₅ i₂rë₂lian⁵⁴ ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃ 'éi₂ bá₄. ⁴ Ca₂le₃jín₃ dsa₂ 'éi₂ i₂tsá₃ ca₂rë₃io₅ jme₂dsí₂ quió₅ quian⁵⁴ 'io₅₄ 'lin⁵⁴, ia₁ qui₂ma₂ca₂rë₃cháin₃ ja₂léin₂ le₁jín₃. Quiain⁵⁴ bá₄ Guein₂ Já₂ Cha₂ juí₁'a₂ guë₃ ja₁dsó₃ 'éi₂. Qui₂le₁liain₅₄ të₂le₃ jín₄ dsa₂ mi₂güíg₃, co₂'nió₄ i₂le₂'uig₅₄ i₂rë₂jen₅₄ le₃ne₄ Diú₄, le₃ne₄ Guein₂ Já₂ Cha₂ nē₃. ⁵ I'caun₂ jág₁ të₂jág₁tsá₃ ca₂'uë₂ mi₂'o₄ 'éi₂; tsá₃ dso₄ qui₂rë₂cáin₄.†

Jág₁ quió₅ le₃ún₂ Ángeles

⁶ Jaun₂ ca₂jing₅₄ táng₃ jan₂ ángel sián₂ a₂njí₂₃ dsí₂jo₂ dsí₄ güíg₂, i₂quian⁵⁴ jág₁ dse₃ a₂le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄, já₅ ja₂'ë₃ ja₂chi⁵⁴ dsa₂ i₂tián₅ ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃: ca₂le₃jé₃ juig₂, ca₂le₃jé₃ tsí₁jon₂ dsa₂, ca₂le₃jé₃ jág₁ jmei₅, ca₂le₃jé₃ go₄ dsa₂; ⁷ i₁juá₄ tiá₂: —Jme₁gan₃ 'nia₂ Diú₄; jme₁juin₂ 'nia₂ 'éi₂. Ia₁ ma₂gua₅ hora a₂qui₃dsí₂₃ 'éi₃. Jme₁juin₂ 'nia₂ i₂ca₂jmo₃ guei⁵⁴ mi₂güíg₃ quian⁵⁴ gua⁵⁴ 'uë₃, jmi₁njí₄ nē₃, quian⁵⁴ guë₄ ca₂le₃jé₃ o₄tu₁ jmig₂. ⁸ Chi₁quín₃ guë₄ jaun₂ ján₃, ca₂já₃ jan₂ ángel sián₂ i₂ca₂juá₂:

† ^{13:10} o₃, "Chi₂jua₂ chan₂ i₂'i₄ 'éi₃ jn₂éi₂ dsa₂, juí₅ nē₃ 'má₃ bá₄ dsó₃; chi₂jua₂ chan₂ i₂'i₄ 'éi₃ jn₂ag₃' dsa₂ quian⁵⁴ njitág₂, quian⁵⁴ njitág₂ guë₂ jn₂ag₃' dsa₂." * ^{14:2} o₃ "lia₂ nē₂ 'lióng₂ jmig₂." † ^{14:2} griego: kithara. ‡ ^{14:5} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ juá₃ ján₃: "le₃ne₄ ne₄ta₁."

—Ma₂ca₂i₃'én₂, ma₂ca₂i₃'én₂ Babilonia jué'₂, 'uig₅₄ ia₁ a₂ca₂jmo₃ a₂qui₂ca₂'in'₃ ca₂le₃jé₃ juig₂ vino a₂ca₂jme₃cón₂ dsí₅ a₂qui₂nió'₃ jág₁ 'lig'₅₄ quió'₅.

⁹ Jaun₂ ca₂guan₃ táng₃ jé₁ca₂té₂ ún₂ ángel, ján₃ gué'₂ tiá₂ ca₂juá'₂:

—Chi₂jua'₂ 'ein₂ ca₂guen₃ jme₃juin'₂ Já'₂ 'Lin'₅₄, quian'₅₄ nió'₄ quió'₅, o₃ në₂jua'₂ ca₂guein₃ cán₂léi₄ dso'₂ chi₁quí₃, o₃ co'₅₄ gú₃ 'e₂, ¹⁰ján₃ bá₄ 'in'₂ 'éi₂ vino a₂'i₄ 'nei₂ dsí₅ Diú₄ a₂ma₂i₂tang₄ a₂tsá₃ 'e₂ qui₂rë₂cón'₅ 'njó'₃ copa a₂cha₂ 'uig₅₄ a₂le₃'nei₂; qui₃ñág₃ uig₅ quian'₅₄ si₂ quian'₅₄ azufre té₃ne₄ ángeles jñiό₅ quián₅ Diú₄ quian'₅₄ gué'₂ le₃ne₄ Guein₂ Já'₂ Cha'₂. ¹¹Jme₁ñj₁ a₂tsáu₃ ja₁ñág₃ uig₅ në₃, dsi₅₄ co₂tan₅₄ lé₂, on₃ gué'₂ 'uë₂-jmi₂ bá₄ lé₂jua'₅₄ a₂le₃jñia₃ a₂tsá₃ ñág₃ ca₂tiá₂ uig₅ ca₂le₃jín₃ i₂jme₃juin'₂ Já'₂ 'Lin'₅₄ 'éi₂ quian'₅₄ nió'₄ quió'₅, ca₂le₃jín₃ i₂ca₂guen₃ cán₂léi₄ lia'₂ chein₂ në₃.

¹² Ja₁në₅ bá₄ 'nió'₅ jmo₃ juin'₂ dsí₅ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄, § dsa₂ i₂tión₂ tiá₂ jme₂ti₃ 'éi'₃ quió'₅, a₂'ein₂ le₃quió'₅ Jesús në₃.

¹³ Jaun₂ ca₂né'₂ táng₃ jág₁ a₂já₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂juá'₂ tság₅ jniá₂:

—Jmo₄ si₂ tiong₅ ca₂le₃jé₃ a₂në₅ a₂juá'₂: “E₂ gué₄ 'njio₅ dsen₃ dsa₂ i₂dsián₃ le₃ne₄ jui₅ la₂, i₂'én₂ le₃quió'₅ Te₁gui'₅₄.” Ján₅, juá'₂ Jme₂dsí₂, ia₁jaun₂ jñia₃ ca₂le₃jé₃ ta₁ quió'₅, jaun₂ qui₃le₃quen₅ 'i₄ ta₁ ca₂le₃jé₃ a₂ca₂jmo₃.”

A₂ráu₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃

¹⁴ Jaun₂ ca₂jág₃ táng₃ ca₂jnia₃ caun₂ jnei₅ tiog₂ jmá'₅. Ne₄ jnei₅ jaun₂, guá₅ jan₂ i₂lín₅ lia'₂ lín₅ Jaun₅ dsa₂ m₂güíg₃.* Chi₁'i₁ caun₂ corona a₂lé₅ jmá'₃ cu₄nió₄ m₂dsi₅₄, chi₁chan'₂ caun₂ njí₁ hoz a₂'mu₃. ¹⁵ Jaun₂ o₂'in₃ táng₃ jan₂ ángel dsi₂néi₂ guá'₅ templo, ca₂juá'₂ tiá₂ ca₂tsí'₃ i₂guá₅ ne₄ jnei₅:

—Tiá₃ njí₁ hoz quiáng₂, cag'₅₄; ia₁ ma₂gua₅ hora cag'₅₄, ia₁ ma₂ca₂ron₂ a₂ráu₃ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. ¹⁶ Jaun₂ ca₂tiá₂ hoz ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, dsa₂ i₂guá₅ ne₄ jnei₅ 'éi₂, ca₂cág₃ a₂ma₂ca₂rau₂ ja₁jaun₂.

¹⁷ Jaun₂ ca₂o₃'in₃ táng₃ jan₂ ángel sián'₂ dsi₂néi₂ guá'₅ chí'₅ guei'₅₄ i₂juíg₃; ján₃ bá₄ chi₁chan'₂ caun₂ njí₁ hoz a₂'mu₃. ¹⁸ Jaun₂ ca₂o₃'in₃ táng₃ ne₄chei₂ jan₂ ángel sián'₂ gué₄ táng₃, i₂'io₅ bí₂ ne₄ si₂. Jaun₂ ca₂juá'₂ tiá₂ ca₂tsí'₃ i₂chan'₂ njí₁ hoz 'mu₃, ca₂juá'₂:

—Tiá₃ njí₁ 'mu₃ quiáng₂; chi₁lo'₂ cag'₅₄ njí₁'mu'₂ a₂qui₂le₁'ág₄ njí₁uïng₂ a₂cha₂ gua'₅₄ 'uë₃, ia₁ ma₂ca₂juig₂ míg₂ uvas quió'₅.

¹⁹ Jaun₂ ca₂tiá₂ 'éi₂ hoz quió'₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, ca₂cág₃ míg₂ uvas quió'₅ gua'₅₄ 'uë₃. Ca₂tó'₂ caun₂ ja₁jué'₂ ja₁qui₂jlen₃ dsa₂, co₂'nió'₄ le₃hua'₅₄, ja₁'i₄ 'nei₂ dsí₅ Diú₄. ²⁰ Jaun₂ ca₂rë₂tso'₄ a₂jaun₂ 'ni₂'juig₂, ca₂'io₂ jmi₂. Jmi₂ jaun₂ né₃ ca₂i₃'o₅₄ a₂ji₂' con₂ 'ei₅ rë₂'o₄ dsí₂cua₁, a₂jué'₂ ja₁ca₂'a₃ tí₅ con₂ 'ni₅ 'njá₂-láu₂ (300) kilómetros.

15

Guion₃ ángeles i₂le₁quian₅ guio₃jmi₁uig₅jé₁ca₂tó'₂

¹ Ca₂jág₃ jniá₂ guei'₅₄ i₂juíg₃ caun₂ léi₄ jué'₂ a₂dsí₂gó'₃ dsí₅: guion₃ ángeles i₂quian₅ guio₃ gué₄ jmi₁uig₅ ja₁con₂ dsa₂. Co₂'nió'₄ a₂jaun₂ gué₄ lë₅ jé₁ca₂tó'₂, ia₁ co₂jaun₂ ca₂'njia₅ a₂'i₄ 'nei₂ dsí₅ Diú₄.

² Jaun₂ ca₂jág₃ jniá₂ jui₁lia'₂ caun₂ jmi₁njí₄ a₂lé₅ njí₁'i₂ a₂rë₂cón'₅ quian'₅₄ si₂. Ne₄ jmi₁njí₄ a₂lé₅ njí₁'i₂ jaun₂, jme₁tión₂ dsa₂ i₂ca₂tió'₃ ne₄ Já'₂ 'Lin'₅₄, ne₄ nió'₄ quió'₅, ne₄ número quió'₅ lia'₂ chein₂ né₃. Qui₂le₁chan'₂ tsi₁ton₅ arpas* a₂ca₂cuë₃ Diú₄. ³ Tióin₂ 'ë₂₃ canto quió'₅ Moisés† dsa₂ i₂ca₂jme₂ti₃ quián₅ Diú₄, quian'₅₄ canto quió'₅ Guein₂ Já'₂ Cha'₂, a₂juá'₂: 'E₂ gué₄ jué'₂ a₂jlá'₁ lin₃ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂jmo'₅₄ 'ne₂,

Te₁gui'₅₄ Diú₄ i₂'Uan'₂ gué₄ lin₃.

§ **14:12** lit. “dsa₂ jñiá₅.” * **14:14** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Daniel 7:13. * **15:2** griego: kithara. † **15:3** canto quió'₅ Moisés: 'Nio'₂ ja₁ton₅ Éxodo 15; Deuteronomio 32.

A₂dsau₅, a₂tí₅ lin₃ bá₄ jui₅ quiáng',
 'Ne₂ Rag₅₄ quián₅ ca₂le₃jé₃ juig₂.
 4 ¿'Ein₂ bá₄ 'éi₂ i₂tsá₃ jme₃gon₃ 'ne₂, Te₁gui'₅₄?
 ¿'Ein₂ bá₄ i₂tsá₃ jme₃juag₂ guë'₂ jáñ₃?
 Ia₁ jan'₂ 'ne₂ bá₄ líng'₅ i₂jñjó₅.
 Ca₂le₃jé₃ juig₂ qui₂ja₃léin₂ qui₂jme₃juin'₂ 'ne₂,
 ia₁ ma₂ca₂rë₃jniá₂ 'éi'₃ a₂qui₂dsí₂ 'ne₂.

5 Cang₂ jaun₂ ca₂jág₃ jniá₂ guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂niá₃ guá'₅, co₂'nió'₄ le₃jua'₅₄ ja₁jñjó₅ guë₄, ja₁rë₂'ma₄ jág₁ dsau₅ a₂li'₅₄ quian'₅₄ Diú₄. 6 Guá'₅ jaun₂, ca₂'uin₂ guion₃ ángeles i₂le₁quian₅ le₃guio₃ jmi₁uig₅. Le₁qui'₂ 'mi'₂ lino jlá'₁, a₂tág₅ lin₃. A₂jme₁rë₂jén'₅ le₁dsí₅ guë'₂ në₃, jme₁lë₄ jmá'₃ cu₄nióg₄. 7 Jaun₂ guë₄ jan₂ já'₂ quén₂ i₂tión₂ ne₄ ne₄ta₁, ca₂cué'₃ le₂jan₂ le₂jan₂ ta₁guion₃ ángeles jma₃cáun₃ ni₁uïng₅ ji'₂ a₂lë₅ cu₄nióg₄, le₁'a₁ co₂'nió'₄ a₂'nei₂ a₂'i₄ dsí₅ Diú₄ i₂chan₂ ca₂lia'₂ co₂tan₅₄. 8 Jaun₂ ca₂can'₂ dsi₂néi₂ guá'₅ quian'₅₄ jme₁ñj₁ a₂já₅ ja₁con₂ a₂jlá'₁ a₂'uan'₂ Diú₄. Ca₂lia'₂ i₁jan₂ tsá₃ lé₂ dsi₃ton'₅₄ ja₁jaun₂, ca₂lia'₂ ca₂rë₃'ñia₅ le₃guio₃ jmi₁uig₅ a₂le₁quian₅ ta₁guion₃ ángeles.

16

Ta₁guio₃ jmi₁uig₅ a₂'ë₂ Diú₄

1 Jaun₂ ca₂nag₃ jniá₂ jág₁ tiá₂ lin₃ i₁juá'₄ dsi₂néi₂ guá'₅, a₂tsí'₅ le₃guion₃ ángeles 'éi₂: —O₂nó'₅ 'nia'₂ o₂jen₄ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ 'nei₂ a₂'i₄ dsi₅ Diú₄ a₂le₁'a₁ ni₁uïng₅ në₅.
 2 Jaun₂ ca₂o₃'ín₃ jé₂le₂uig₅₄ ángel, jaun₂ ca₂jein₃ a₂chi₁'a₄ ni₁uïng₅ quió'₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃. Jaun₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂le₁quian₅ léi₄ quió'₅ Já'₂ 'Lin'₅₄, i₂jme₂juin'₂ nió'₄ quió'₄ në₃, qui₂ca₂'ñia₂ 'mé'₅ 'lig'₅₄ a₂qui'₂ guë₄ lin₃.
 3 Jaun₂ ca₂jen₃ jé₂ca₂té₂ on₃ ángel a₂'a₄ ni₁uïng₅ quió'₅ ne₄ jmi₁ñjí'₄. Jaun₂ ca₂lë₃ jmi₂, në₂jag₄ bá₄ jmi₂ 'an₅₄ jan₂ 'lag₄. Ca₂dsan₃ ca₂le₃jín₃ já'₂ i₂jme₁chan₂ jmi₁ñjí'₄ jaun₂.
 4 Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ca₂jen₃ jé₂ca₂té₂ ún₂ ángel a₂'a₄ ni₁uïng₅ quió'₅, ne₄ jmi₂ cuá₃, ne₄ o₄tu₁ jmi₂ në₃; jaun₂ jmá'₃ jmi₂ bá₄ qui₂ca₂lë₃ jáñ₃. 5 Jaun₂ ca₂nag₃ juá'₂ ángel i₂niog₅ gu₂ jmi₂, ca₂juá'₂:
 Rë₂ bá₄ cáun'₂ 'ne₂ 'í₁, Diú₄ Jñjó₅;
 'ne₂ i₂lín₅, i₂jme₁lín₄, *
 ia₁ a₂në₂qui₁dsí₂ 'éi'₃ le₂në₅.
 6 Ia₁ ca₂tein₃ 'éi₂ jmi₂ a₂jme₁'an₅₄
 dsa₂ i₂jme₁tén₄ le₃quiáng'₂,
 dsa₂ i₂jme₁qui₂ca₂'é₂ jág₁ quiáng'₂ në₃.
 Në₃ guë₄ në₃, në₂'ein'₅₄ jmi₂,
 ia₁ le₂në₅ 'en₄ quió'₅ bá₄.
 7 Ca₂nag₃ jniá₂ jáñ₃ jé₄ ne₄chei₂, i₁juá'₄:
 Dsón'₂ le₂në₅, Te₁gui'₅₄ Diú₄ i₂'Uan'₂ guë₄ lin₃,
 dsón'₂ bá₄ qui₂dsí₁ 'ne₂ 'éi'₃ lia₂ con₂ dsi₂ten₅₄.
 8 Jaun₂ ca₂jen₃ jé₂ca₂té₂ quén₂ ángel a₂'a₄ ni₁uïng₅ quió'₅ ne₄ 'iog₂, jaun₂ ca₂ñj₂ 'iog₂ bí₂
 a₂dsí₁n₂ dsa₂ mi₂güíg₃ quian'₅₄ si₂. 9 Jaun₂ ca₂dsí₂ ca₂le₃jín₃ dsa₂ quian'₅₄ a₂dséi₂ gau₂ lin₃.
 Jaun₂ qui₂ca₂'ag₃ dsa₂ 'lig'₅₄ qui₂ca₂'iin₃ Diú₄ i₂'io₅ bí₂ ne₄ jmi₁uig₅ jaun₂. Tsá₃ ca₂jme₃tsí₁
 dsí₅, jua'₅₄ ca₂jme₃juin'₂ 'éi₂.
 10 Jaun₂ ca₂jen₃ jé₂ca₂té₂ 'ñjá₂ ángel a₂'a₄ ni₁uïng₅ quió'₅ ne₄ ne₄ta₁ quió'₅ Já'₂ 'Lin'₅₄, jaun₂
 ca₂té₁tsí₅₄ qui₁né'₃ ja₁goin₂ jaun₂. Dsa₂ në₃ qui₂ca₂quig₂ le₁tsí₂ a₂ca₂jme₃uí₃. 11 Con'₂ siá'₂

* 16:5 A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ chi₁ton₅ jáñ₃; "i₂lén₂ co₂tan₅₄".

ca₂'iin₃'lig'₅₄ Diú₄ i₂quió'₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, ne₄ 'uig₅₄ a₂le₁quian₂₃ jmi₁uig₅, 'uig₅₄ ia₁a₂lín₅'mé'₅ ně₃. La₁ tsá₃ ca₂dsi₃quéin₅ dsí₅ jua'₅₄ ca₂tí₂ ajmo₂₃-dsáu₅.

¹² Jaun₂ ca₂jen₃ jé₁ca₂té₂ jné₂ ángel a₂'a₄ ni₁uïng₅ quió'₅ ne₄ cuá₃ juë'₂ Eufrates. Jaun₂ co₂dsia₅ ca₂rè₃quéin₃ cuá₃ jaun₂, ia₁jaun₂ ma₂lë₅ co₂jnia₅₄ caun₂ jui₅ quein₂ ja₁i₃nio₄ rag₅₄ i₂ja₃lén₂ tē₂le₃ ja₁ia₂†'iog₂.

¹³ Jaun₂ ca₂jág₃ ca₂'uïn₂ ún₂ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄, i₂jniá₂ lia₂ jniá₂ i₁jé'₅, ca₂'uïn₂ jma₃ján₃ jui₅ mi₂'o₄ já₂ dragón, mi₂'o₄ Já'₂ 'Lin'₅₄, quian₅₄ mi₂'o₄ i₂té₂ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ a₂juï₁gain₂ ně₃.

¹⁴ Jme₂dsí₂ i₂lín₅ je₂na'₅₄ bá₄'éi₂, i₂qui₃jmo₃ léi₄ juë'₂, i₂qui₂dsi₃lén₂ uïng₂ ja₁con₂ rag₅₄ quián₅ dsa₂ i₂chan₂ ta₁caun₂ mi₂güíg₃, ia₁jaun₂ chi₃lo'₃ a₂dsia₃ 'nei₂ jmig₄ juë'₂ jaun₂ quió'₅ Diú₄ i₂'Uan'₂ guë₄ lin₃.

¹⁵ "Rë₂ján'₁ 'nia'₂ ia₁ guión'₄ jniá₂ con'₂ tiá₂, në₂jag₄ bá₄ jan₂ 'ang₂. 'E₂ guë₄ dsen₃ jui₁lia'₂ i₂rë₂jnio₄ ne₄, i₂lë₅ 'í₁tsin'₅₄, con'₂ tsá₃ nò₅ në₁jua'₂ i₃njí₅₄ rë₂njí₅ tē₃ jág₅ dsa₂ o₂qui₁'₃ quió'₅."

¹⁶ Jaun₂ qui₂ca₂liain'₃ rag₅₄ caun₂ ja₁chei₂ Armagedón quian'₅₄ jág₁ jmei₅ hebreo.

¹⁷ Jaun₂ ca₂jen₃ jé₁ca₂té₂ guion₃ ángel a₂'a₄ ni₁uïng₅ quió'₅, ca₂'éin₂dsi₂güíg₂. Jaun₂ ca₂né'₂ dsi₂né₁ guá'₅ a₂chí'₅ guei'₅₄ i₂juíg₃, jág₁ a₂juá'₂ tiá₂, a₂já₅ ne₄ta₁, i₁juá'₄:

—|Ma₂ca₂lë₃ bá₄!†

¹⁸ Jaun₂ qui₂ca₂lë₃ si₁njí'₃, ca₂té₁tsi'₅₄ co₂mi'₅₄, ca₂quia'₂ njí'₃. Ta₁caun₂gua'₅₄ 'uë₃ qui₂ca₂jé'₂ ca₂i₁bi₅₄ 'uë₃ tiá₂ lin₃, ca₂lia'₂ 'i₁cón'₂ tsá₃ le₂jaun₂ jua'₅₄ a₂ma₂i₁bi₅₄ 'uë₃ ca₂le₃ ca₂rè₃chán₃ dsa₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, ia₁ a₂njí₄ lë₃ gau₂ ca₂lë₃. ¹⁹ Ca₂lë₃ 'ni₅ dso'₅₄ ciudad dsen₅₄ jaun₂, jaun₂ qui₂ca₂i₃lén₂ jui₅ 'uë₃ ca₂le₃jé₃ juig₂ ciudad jme₁te₁'i₁ mi₂güíg₃. Jaun₂ guë₄ ca₂dsáu'₃dsí₅ Diú₄ Babilonia juë'₂; ca₂cué'₃ copa a₂'a₄ vino a₂'i₄ 'nei₂ dséi₂ dsí₅. ²⁰ Jaun₂ qui₂ca₂cuïng₃ ca₂le₃jé₃ 'uë₃ a₂qui₂le₁quí'₅ jé₄ jmi₁njí'₄; ca₂le₃jé₃ ni₁má'₂ ně₃, co₂dsia₅ ca₂i₃có'₂. ²¹ Qui₂ca₂tang₂ ne₄ quió'₅ dsa₂ mi₂güíg₃ dsí₅ ca₁ca'₅₄ 'ñio₅ lin₃, a₂guei₂ jma₃té₂láu₃ kilo lia'₂ ca₂míg₂. § Ján₃ bá₄ le₂jaun₂ qui₂ca₂'ag₃ dsa₂ 'lig'₅₄ 'iin₂₃ Diú₄, 'uig₅₄ ia₁ a₂ca₂séi'₂ dsí₅ jaun₂, ia₁ a₂njí₄ lë₃ ca₂i₁juin₅₄ gau₂ jmi₁uig₅ a₂ca₂lë₃.

17

Jë₁ca₂i₃'én₂'io₅₄juin₂i₂'nag₅ quió'₅

¹ Jaun₂ ca₂já₃ jan₂ ángel i₂lë₂ guion₃ i₂jme₁le₁chan'₂ ni₁uïng₅ 'éi₂, ca₂tság₃ jniá₂:

—Nia₅, la₂ 'é₅₄ 'a₂ lia'₂ lë₅ jmi₁uig₅ a₂'é₂ Diú₄ ne₄ 'io₅₄ juin₂ i₂'nag₅ quió'₅, i₂guá₅ ne₄ ja₁te₁'i₁ 'lióng₂ jmi₂, ² Ca₂le₃jín₃ bá₄ rag₅₄ i₂chan₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃ ma₂qui₂ca₂níó'₄ jág₁ quiain₅₄ 'io₅₄ 'éi₂; ján₃ bá₄ le₂jaun₂ ma₂qui₂ca₂rè₃'en₅ dsa₂ i₂tián₅ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, quian₅₄ vino a₂co₂níó'₄ dso₄ a₂ca₂jmo₃-dsáu₅ 'io₅₄ 'éi₂.

³ Jaun₂ ca₂jiog₃ ángel, tē₂lia'₂ 'eng₅₄ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂, caun₂ 'uë₃ quein₂co₂'ñiog₅. Ja₁jaun₂ ca₂té₂ ne₃ ca₂jing₅₄ jan₂ 'io₅₄, co₂dsiin₅₄ jan₂ já₂ guén₂ i₂jniá₂ gau₂ jmá'₅, i₂le₁dsi₅₄ guio₃ mi₂dsi₄, guia₃ guë'₂ mi₂juí₁, i₂jme₁quian₅ 'lióng₂ jág₁ 'lig'₅₄ lia'₂ chein₂ a₂jmo₂₃ a₂lín₅ Diú₄ ně₃. ⁴ 'Io₅₄ 'éi₂ ně₃ rë₂liin₅₄ qui₂ tsin₅₄ guéin₂ si₂, quian₅₄ a₂'ui'₃. A₂lë₅ jlá'₁, tio₅₄ cu₄nióg₄, ni₁cang₁ jlá'₁ quian₅₄ míg₂ perlas ně₃. Ján₃ guë₄ chi₁chan₂ caun₂ copa a₂lë₅ jmá'₃ cu₄nióg₄, rë₂'a₂ a₂'lig'₅₄ a₂jmo₅-dsáu₅, quian₅₄ jág₁ 'lig'₅₄ a₂níó'₅. ⁵ Le₁ton₅ jág₁ ne₄ chi₁quí₃, a₂juá'₂: JÁG₁ A₂RË₂MA₄ BABILONIA JUHN₂ CHOG₅₄ 'IO₅₄ I₂NAG₅ QUIÓ'₅ CHOG₅₄ CA₂LE₃JË₃ NE₅₄ A₂LH₁IOG₅ NE₄ GUA'₅₄ 'UË₃.

⁶ Jaun₂ ca₂jín₄ jniá₂ 'io₅₄, a₂'ein₅ guá₅, quian₅₄ jmi₂ 'an₅₄ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄, * quian₅₄ guë'₂ jmi₂ 'an₅₄ i₂ma₂jáng₃ jág₁ dsau₅ le₃quió'₅ Jesús. Jaun₂ ca₂i₃gó'₃dsí₃ guë₄ lin₃ jme₁ca₂té₂ ne₃ a₂jaun₂. ⁷ Jaun₂ ca₂juá'₂ ángel tság₅ jniá₂:

† **16:12** Co₂níó'₄ le₁jua'₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'i₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3; Romanos 1:25.

‡ **16:17** 'Nio'₂ ja₁ton₅ Juan 19:30. § **16:21** lit. "a₂guei₂ caun₂ talento lia'₂ ca₂míg₂." * **17:6** lit. "quian'₅₄ jmi₂ 'an₅₄ dsa₂ jnjoí₅."

—*—j'E₂ lë₃ dsí₂gó'₃ 'au'*₂? La₂ juá'₄ jniá₂ jág₁ rë'₂ma₄, co₂'nió'₄ 'e₂ léi₄ jáng'₅ 'io₅₄ ó₃, 'e₂ gué'₂ léi₄ jáng'₅ táng₃ Já'₂ 'Lin'₅₄ i₂jiog₅ i₂cha₂ guio₃ mi₂dsi₄, i₂le₁dsi₅₄ guio₃ mi₂juí₁ në₃. ⁸ Já'₂ 'Lin'₅₄ i₂në₂jing'₅₄ në₅, jme₁chan₂ le₂jniá₅, rë₂në₃ në₃ tsá₃ ma₃chain₂. La₁ jë₁ma₂o₃'iin₅ uíg₂ ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄, jaun₂ dsióg₄ ja₁dsi₃'éin₂. Dsí₃gó'₃ dsí₅ dsa₂ i₂chan₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, ca₂le₃jín₃ i₂con'₂ tsá₃ le₁ton₅ ne₄ si₂ ca₂le₃ ca₂nio₃ mi₂güíg₃, mi₂si₂ a₂rë₂bíñ₅ a₂le₃chan₂ dsa₂; dsí₂qui₂dsí₃gó'₃ dsí₅ jë₁ma₂j'iin₂ Já'₂ 'Lin'₅₄, 'uíg₅₄ ia₁ a₂jme₁chain₂, tsá₃ ma₃chain₂ rë₂në₃, la₁ia₁ a₂guáin₂ táng₃.

⁹ 'Jág₁ la₂ cha₂ a₂lé₂ le₃ñí₂ jui₁lia₂ dsa₂ i₂ñí₂ dsí₅: jág₅ jág₁ dsau₅ guio₃ mi₂dsi₄ já₂, co₂'nió₄ guio₃ dsí₂con₂ ja₁guá₄ 'ío₅₄ 'éi₂. ¹⁰ Ján₃ bá₄ co₂'nió₄ guion₃ rag₅₄ a₂jaun₂. Ma₂i₃gan₅₄ cau₅'ñiá₂ rag₅₄ 'éi₂; jan₂ bá₄ i₂gon₂ rë₂né₃; jan₂ guë₂ i₂tsá₃ ma₂guan₅ gué₄. Jé₁ma₂té₂ rë₁guá₃ 'éi₂ guë₂ né₃, ca₂tiá₂ bá₄ ca₂tíin₂ guá₃. ¹¹ Já₂ 'Lín₅₄ i₂jme₁chan₂, i₂tsá₃ chan₂ rë₂né₃ 'éi₂ guë₂ né₃, lén₂ i₂gon₂ i₂ca₂té₂ jn₁ia₃ i₂co₂'nió₄ rín₅₄ i₂guion₃ 'éi₂ bá₄. Ján₃ bá₄ dsió₄ ja₁dsí₃'éin₂.

¹² 'A₂lē₅ guia₃ mi₂juí₁ a₂nē₂jag'₅₄ nē₃, co₂'nió'₄ guian₃ rag₅₄ i₂tsá₃ ma₂ñi₂ ja₁le₃goin₂. La₁ ñei₃ bí₂ 'éi'₃ ca₂tiá₂ le₂jaun₂, nē₂jag₄ caun₂ hora, lia₂ ma₂quiain'₅₄ Já₂ 'Lin'₅₄. ¹³ Tóin'₃ caun₂ ta₁ co₂dsia₅, 'ei₅ caun₂ jág₁, ton'₂ qui₃cué₃ jui₅bí₂ quian'₅₄ 'éi'₃ quió'₅ cué₃ Já₂ 'Lin'₅₄. ¹⁴ Qui₃jmo₃ 'nei₂ quiín₂ quian'₅₄ Guein₂ Já₂ Cha'₂. La₁ Guein₂ Já₂ Cha'₂ bá₄ i₂lí'₂, ia₁ 'éi₂ bá₄ lí₅ Juig₅₄ quián₅ ca₂le₃jín₃ juig₅₄ dsa₂; ton'₂ lí₅ Rag₅₄ quián₅ ca₂le₃jín₃ rag₅₄. Ca₂le₃jín₃ i₂quian'₅₄ Guein₂ Já₂ Cha'₂ nē₃, lí₅ i₂ma₂quióin'₂ i₂ma₂té'₃ Diú₄, tión₂ lí₅ dsa₂ i₂rë₂tí'₅₄ quiáin₅.

15 Jaun₂ ca₂tság₃ jniá₂:

—Ju₁lia'₂ a₂lē₅ 'líong₂ jmig₂ ja₁guá₄ 'io₅₄ 'lin'₅₄ a₂nē₂jag'₅₄ nē₅, co₂'nió'₄ ca₂le₃jé₃ go₄ dsa₂, ca₂le₃jé₃ nió'₃ dsa₂, ca₂le₃jé₃ juig₂, ca₂le₃jé₃ jág₁ jmei₅ ně₃. ¹⁶ Jaun₂ jme₃'iog₅₄ dsa₂ i₂co₂'nió'₄ a₂lē₅ guia₃ mi₂juí₁ i₂nē₂jag'₅₄, jme₃'iog₅₄ Já'₂ 'Lin'₅₄ gué'₂ nē₃, jme₃'njai₅₄ 'io₅₄ 'éi₂. Co₂dsia₅ qui₃téi₂ co₂'nió'₄ tē₃tsiin'₅₄ rë₃njíi₅; qui₃quíg'₃ ni₁njíi₁₂, jaun₂ gué₄ dság'₂ quian'₅₄ si₂. ¹⁷ Ia₁ Diú₄ ně₃ ma₂jmo₃ dsí₅ dsa₂ 'éi₂ juí₁jmo₁₂ ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ dsí₅ jmo₃, ia₁jaun₂ jmo₃ caun₂ jág₁ a₂cué₃ juí₅bí₂ a₂goin₂, cué'₃ Já'₂ 'Lin'₅₄, ca₂lia'₂ ca₂dsióg₃ jmig₄ a₂le₃ti₃ jág₁ quió'₅ Diú₄ a₂ma₂ron₅. ¹⁸ 'Io₅₄ i₂nē₂jing'₅₄ ně₃, co₂'nió'₄ ciudad jué'₂ ja₁o₂'ag₅ 'éi'₃ ne₄ quió'₅ ca₂le₃jín₃ rag₅₄ i₂chan₂ mi₂güíg₃.

18

Jē₁ca₂ηό₃ 'uē₃ bí₂ quió'₅ Babilonia

¹ Cang₂ jaun₂, ca₂jing₅₄ táng₃ jan₂ ángel sián'₂, ca₂síoín₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ i₂'io₅ bí₂ 'éi'₃ a₂'uain'₂ lín₃. Ta₁caun₂ mi₂güíg₃ bá₄ ca₂tág'₃ a₂co₂tág₅ co₂'né'₅ quió'₅. ² Quian'₅₄ jág₁ tiá₂ lín₃, ca₂juá'₂: Ma₂ca₂i₃'én₂, ma₂ca₂i₃'én₂ Babilonia jué'₂,

'ne₄ ca₂le₃jíñ₃ ne₅₄ je₂na'₅₄ bá₄ ca₂lë₃;

'né₅ 'má₃ ja₁ŋí'₂ ca₂le₃jín₃ ne₅₄ jme₂dsí₂ 'lin'₅₄,

ca₂le₃jín₃ ne₅₄ i₁tan₅ 'lin'₅₄ lë₁'njo₅.

³Ia₁ ma₂qui₂ma₂'in'₃ ca₂le₃jé₃ juig₂

vino a₂ca₂jme₃cón₂ dsí₅ a₂qui₂

qui₂ca₂nió'₃ jág₁ rag₅₄ i₂chan₂ gua'₅₄ 'uë₃

*quain'*₅₄ 'io₅₄ 'éi₂.

e₃jɪn₃ juɪ₁lia'₂ dsa₂

ma₂qui₂ca₂rë₃chá₃ cu₄'ñio₅lin₃

tē₂le₃ quian'₅₄ jui₅bi₂ a₂ma₂

a₂jlá'₁ jmo₂₃ róin₂.

[aun₂ ca₂nag₃ táŋ]

'Uin² 'nia² jë₄ juig₂ në₅,
 con² 'nia² i₂líng⁵ dsa₂ juig₂ quiáng₃,
 ia₁jaun₂ tsá₃ le₃quen⁴ 'nia² dso₄ a₂'no₅ 'io₅₄ në₅,
 on₃ guë² tñ³ 'nia² jmi₁uig₅ a₂já₅ ja₁coin₂.
5 Ia₁ 'lióng₂ lin₃ dsáu₁ 'io₅₄ në₅ ma₂rë₂juí₄,
 në₂jag₄ bá₄ ma₂të₂ ca₂të₂ guei⁵⁴ i₂juig₃.
 Jaun₂ Diú₄ në₃ ma₂dsáu⁵ dsí₅
 ca₂le₃jë₃ a₂'lig⁵⁴ a₂ma₂rë₂cáin⁴.
6 A₂le₂jaun₂ cuë⁵⁴ 'nia² 'io₅₄ në₅
 jui₁lia² lë₅ a₂ma₂qui₂ma₂cuë³ dsa₂ 'ñiog₅.
 Qui⁴ 'nia² tñ³ ju²
 lia² con² guë₄ a₂ma₂jmo₃.
 Co₂güin⁵⁴ 'nia² tñ₃ ráun₂ a₂'ñiog₅ guë₄
 ñiò² copa quió⁵ 'ñiog₅,
 con² guë₄ a₂ma₂cuë³ i₂sián².
7 Jui₁lia² a₂ñí₄ lë₃ ma₂qui₂ma₂chain₂ jlá¹ a₂róin₂,
 co₂jaun₂ cuë⁵⁴ 'nia² jmi₁uig₅ a₂qui² dsí₅.
 Ia₁ ma₂juá² bá₄ jui₅ të₂dsí₅:
 "La₂ gua₅₄ a₂líng₅ jan₂ 'io₅₄ rag₅₄,
 tsá₃ dsa₂ 'nág₂ líng₅.
 Tsá₃ o₁líg² ñag₅₄ uig₅ le₃qui² dsí₃."
8 Uig₅₄ jaun₂ në₃,
 co₂nio₄ co₂jmig₄ bá₄ ja₃lé₂ jmi₁uig₅ ja₁coin₂;
 'mú₃, qui³-'o₃, le₃'oin₅₄ në₃;
 jaun₂ guë₄ dsiin² co₂ñei⁵⁴.
 Ia₁ i₂'uan² lin₃ bá₄ Te₁gui⁵⁴ Diú₄
 i₂qui₃dsí₅ 'éi₃ ja₁coin₂ jmig₄ jaun₂.
9 'Cán₂ go₂'i₃, qui³-'o₃ ca₂le₃jín₃ rag₅₄ quián₅ gua⁵⁴ 'uë₃ i₂qui₂ca₂nió⁴ jág₁ quiain⁵⁴ 'io₅₄
 'éi₂, i₂qui₂ma₂ca₂rë₂cháin₃ jlá¹ quiain⁵⁴, jë₁ma₂ca₂jág₃ tsau₂ jme₁ñi₁ guei⁵⁴ a₂ma₂qui₂cau₂
 quió⁵ 'io₅₄. **10** La₁ uíng₂ bá₄ qui₂dsí₃náu₃, qui₃jág₃ gó³ 'ñiog₅ lin₃, jaun₂ juá²:
 i¹E₂ guë₄ juig², 'e₂ guë₄ juig²,
 'ne₂ ciudad juë²,
 'ne₂ Babilonia i₂jme₁'uang² lin₃ në₃!
 ¡Quian⁵⁴ ca₂tiá₂ co₂lág₂ bá₄
 gua₅ uig₅ a₂rë₂'é₂ ja₁cong²!
11 'Cán₂ go₂'i₃, qui³-'o₃ dsa₂ i₂jme₁i₂nio₄ jmo₅ 'ma⁵⁴ ne₄ gua⁵⁴ 'uë₃, o₄quió⁴ 'éi₂; ia₁ tsá₃
 ma₂ein₂ le₃chan₂ qui₃lá₃ guë₄ 'e₂lio₅₄ i₂quian₅₄: **12** lio₅₄ a₂lë₅ cu₄nió₄, cu₄tiog₂, cang₄ jlá¹,
 míg₂ perlas, ca₂le₃jë₃ ne₅₄ jui₁lia² 'mi² jlá¹, jui₁lia² lino quian⁵⁴ seda a₂'lióng₂ ne₅₄ jniá₂,
 a₂'ui³, a₂guéin₂ në₃; ca₂le₃jë₃ ne₅₄ 'ma₂ jlá¹ në₃ a₂ja₂ mi₂juig₂ ma₂ro₂; lióng₂ ne₅₄ cosas jlá¹
 në₃, jui₁lia² a₂lë₅ ni₁mu₅, a₂lë₅ ni₁ma₂ jlá¹ a₂'mu⁵⁴, a₂lë₅ ni₁ñí₁ 'ua², a₂lë₅ ni₁ñí₁ nió₂ në₃,
 ni₁cang₁ mármol táng₃; **13** lio₅₄ canela, ca₂le₃jë₃ guë₄ a₂ja₂ mi₂juig₂ ma₂ro₂ jui₁lia² chen₂,
 mirra, no⁵⁴ mi₂juig₂ në₃; vino quian⁵⁴ no⁵⁴ olivo; cui₂dse₃ quian⁵⁴ trigo; já² në₃, jui₁lia²
 ca₁ju₅, já² cha² quian⁵⁴ cua₁; ni₁ñí₁ carrozas në₃. Ca₂le₂jiog₅ dsa₂ mi₂güíg₃ rin⁵⁴ dsa₂
 i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄. **14** 'La₁ jmig₄ jaun₂ guë₄ në₃, juá² tsí₃ ciudad jaun₂:
 ¡Ma₂ca₂jñia³ ja₁cong², míg₂ jlá¹
 a₂ñí₄ lë₃ jme₁'ín₅ 'au² quë⁵⁴!
 ¡A₂co₂dsia₅ ca₂i₃'én₂ jaun₂ bá₄

ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁
 a₂jme₁quen₅ cu₄ a₂jme₁cha₂ quiáng'₂!
 Tsá₃ ma₃o₁líg'₂ jmig₄ dsiang'₂.
¹⁵ Dsa₂ i₂qui₂ma₂jmo₃ 'ma'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂në₅, i₂qui₂ca₂rë₃chá₃ cu₄ 'ñio₅ lin₃ të₂le₃ quian'₅₄
 'io₅₄ 'éi₂, qui₂dsi₃náu₃ uíng₂, qui₃jág₃ gó'₃ 'uig₅₄ jmi₁uig₅ a₂go₂'i₃ jaun₂. ¹⁶ Jaun₂ juá'₂ tiá:
 i'E₂ gué₄ juíg'₂, 'e₂ gué₄ juíg'₂,
 'ne₂ ciudad juë'₂!
 jla₁ jme₁lë₄ jui₁lia'₂ líñ₅ jan₂ 'io₅₄ jlán'₁
 i₂jme₁qui'₂ tsin'₅₄ jlá'₁ lin₃
 a₂jme₁jniá₂ 'ui'₃ quian'₅₄ a₂guéin₂,
 i₂jme₁rë₂lin₄ jlán'₁ quian'₅₄ cu₄nióg₄,
 ni₁cang₁ jlá'₁, míg₂ perlas në₃!
¹⁷ jQuian'₅₄ ca₂tiá₂ co₂lág₂ bá₄,
 qui₂ca₂dsa₃ ca₂ag₂ a₂jlá'₁ a₂quen₅ 'lióng₂ lin₃!
 'Ca₂le₃jín₃ jui₁lia'₂ i₂i₂quian₅ ni₁barcos, ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ i₂i₂nio₄ ne₄ jmi₁ñí'₄, ca₂le₃jín₃
 gué₄ dsa₂ i₂'no₅ a₂dsi₂ñí₂ ne₄ jmi₁ñí'₄, qui₂dsi₃náu₃ uíng₂, ¹⁸ jé₁ma₂ca₂jág₃ jme₁ñi₁
 a₂ma₂qui₂cau₂ quió'₅, qui₃juá'₂ tiá₂ toín':
 —'E₂ bá₄ ciudad lé₂ le₃quin₃ quian'₅₄ ciudad juë'₂ në₅?
¹⁹ Jaun₂ qui₂tó'₃ ti₁ju₁ ne₄ mi₂dsi₅₄ guioin₅₄, qui'₂'o₂₃, a₂juá'₂ tiá:
 i'E₂ gué₄ juíg₂, 'e₂ gué₄ juíg₂
 ciudad juë'₂ në₅!
 Quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jme₁cha₂ quió'₅,
 ca₂rë₃chá₃ cu₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂,
 i₂qui₂le₁'io₅ barcos ne₄ jmi₁ñí'₄.
 jQuian'₅₄ ca₂tiá₂ co₂lág₂ bá₄ ca₂'en₃ jé₂!
²⁰ La₁ 'nia'₂ në₃,
 i₂chan₂ guei'₅₄ i₂juíg₃,
 jmo₄ 'nia'₂ 'io'₂ ne₄ quió'₅ juig₂ jaun₂.
 Ca₂le₃jín₃ gué'₂ 'nia'₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄,
 i₂chen₄ quiáin₅, i₂qui₂'é₂ jág₁ quió'₅ në₃.
 Ia₁ ma₂në₂qui₃dsi₅ Diú₄ 'éi'₃ ja₁con₂ juíg₂ jaun₂,
 ma₂në₂jme₃rë₃ ca₂le₃jé₃ a₂ma₂jmái'₂ 'nia'₂ jaun₂.
²¹ Jaun₂ ca₂chób₃ jan₂ ángel 'uan₂ ca₂míg₂ ni₁cang₁ pa₁, a₂lë₅ jui₁lia'₂ lë₅ ni₁cang₁ éi'₅ cui₂
 'í₅; ca₂ton₃ ne₄ jmi₁ñí'₄, ca₂juá'₂:
 Quian'₅₄ 'nei₂ uig₅ le₂në₅ bá₄
 dsó₃ 'uë₃ jáñ₃,
 Babilonia ciudad juë'₂,
 tsá₃ ma₃a₁jaun₂ juá'₅₄ le₃cha₂.
²² O₁líg'₂ jmig₄ tsá₃ ma₃qui₃né'₂ a₂jmo₃ dsa₂ son₅₄
 jui₁lia'₂ jé₄ calle quiáng'₂:
 jui₁lia'₂ son₅₄ tsí₁ton₅ arpas,*
 son₅₄ 'ma₂, son₅₄ ñí₁ trompeta në₃.
 Tsá₃ ma₃le₃chan₂ të₅
 i₂tin₂ ta₁ 'i₁jan₂, ja₁cong'₂;
 tsá₃ ma₃qui₃né'₂ mi'₅₄
 ni₁cang₁ éi'₅ cui₂ 'í₅, ja₁cong'₂;
²³ si₂ nng'₂;

* **18:22** griego: kithara.

jág₁ quió'₅ 'io₅₄,
 quió'₅ dsa₂ nje'₂ i₂jen'₂ gu₂,
 tsá₃ ma₃o₁líg'₂ qui₃né'₂ ja₁cong'₂.
 Ia₁ dsa₂ dsen₅₄ jin₄ dsa₂ mi₂güíg₃
 jme₁lin₄ dsa₂ i₂qui₂jme₁jmo₅ 'ma'₅₄ quiáng'₂,
 ia₁ ca₂jme₁gang'₂ ca₂le₃jé₃ juíg₂
 tē₂le₃ quian'₅₄ a₂chan₂ 'au'₂.
24 Ia₁ 'éi₂ bá₄ rë₂cán'₄ jmi₂ 'an₅₄
 ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄,
 i₂ma₂'é₂ jág₁ quió'₅ ně₃,
 quian'₅₄ ca₂le₃jín₃ i₂ca₂dsan₃
 ca₂jme₃dsiog₅ dsa₂, ne₄ gua'₅₄ 'uë₃.

19

1 Cang₂ jaun₂, ca₂nag₃ lia'₂ lě₅ jág₁ quió'₅ juin₅ lin₃ dsa₂ i₂tion'₅₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, i₁juá'₄
 co₂mi'₅₄:
 ¡Aleluya!*

Te₁gui'₅₄ Diú₄ quián₂ bá₄ jniog₄ i₂lió₂,
 i₂ca₂tín₂ gue₃ a₂jme₃juag'₂ dsa₂,
 i₂ca₂tín₂ jui₅bí₂ a₂náu₃ ne₄ 'éi'₃.
2 Ia₁ dsau₅, ton'₂ dsi₂ten₅₄ bá₄ lě₅
 a₂qui₂dsi₂₃ 'éi'₃.
 Ia₁ ma₂në₂qui₂dsi₂₃ 'éi'₃
 ja₁con₂ 'io₅₄ 'lin'₅₄ juin'₂,

i₂ma₂ca₂jme₃'ióg₃ ta₁caun₂ mi₂güíg₃
 quian'₅₄ jág₁ 'lig'₅₄ a₂ma₂qui₂ma₂nió'₃.
 Jaun₂ 'njog₅ bá₄ Diú₄ ma₂në₂quion₃ 'ma'₅₄
 ja₁con₂ 'io₅₄ 'éi₂,

ne₄ quió'₅ jmi₂ 'an₅₄ ca₂le₃jín₃ dsa₂ quián₅ Diú₄
 i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₅₄.

3 Con'₂ siá'₂ táng₃ ca₂juá':
 ¡Aleluya!

Tsau₂ jme₁ñi₁ a₂con₂ 'io₅₄ 'éi₂
 ca₂lia'₂ co₂tan₅₄.

4 Jaun₂ ně₃, le₃guión₂-quén₂ dsa₂ can'₅₄, quian'₅₄ guë'₂ le₃quén₂ já'₂ i₂tión₂ le₃ne₄ ne₄ta₁,
 qui₂ca₂tóin₂ 'uë₃ ca₂jme₃juin'₂ Diú₄ i₂guá₅ ne₄ta₁, qui₂ca₂juá':
 —¡A₂méi₃! ¡Aleluya!

5 Jaun₂ guë₄ ca₂né'₂ jág₁ tē₂ ne₄ta₁, i₁juá':
 Jme₁juin'₂ 'nia'₂ Diú₄ quián₂

ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂ i₂jme₂ti₃ ne₅₄
 ca₂le₃jín'₃ 'nia'₂ i₂juin'₂ i₂me'₂
 i₂go₃ gain₃ 'éi₂.

Jmig₄ja₁jen'₂ gu₂ Guein₂Já'₂ Cha'

6 Jaun₂ ca₂nag₃ jniá₂ co₂mi'₅₄ a₂né'₂ lia'₂ né'₂ jág₁ ja₁i₁tion'₅₄ dsa₂ juin₅, lia'₂ né'₂ ja₁ta'₂ la'₅₄
 pa₁ lin₃, * jui₁lia'₂ tē₂tsi'₅₄ co₂mi'₅₄ quia'₂ ñí'₃ tiá₂ lin₃, i₁juá':
 ¡Aleluya!

Ia₁ ma₂gon₂ Te₁gui'₅₄ Diú₄ quián₂ jniog₄

* **19:6** o₃ "lia'₂ né'₂ 'lióng₂ jmig₂."

i₂'Uan' ₂ guě₄ lin₃.
 7 Juí₁jmó₁ jniog₄ 'io'₂
 o₂'ñiό₃ o₂jŋia₃ dsi₅,
 juí₁jme₁juin' ₂ jniog₄ 'éi!
 Ia₁ ca₂të₂ hora a₂jen' ₂ gu₂
 Guein₂ Já' ₂ Cha'₂.
 Dsa₂ mí₂ i₂jen' ₂ gu₂ quiain'₅₄ ně₃
 ma₂chain₂ co₂jŋiai₅₄.
 8 Ma₂ŋii₂ tsí₁'mí'₂ lino jlá'₁
 a₂tág₅, a₂le₁jé₃ lin₃, a₂rë₂liin₅₄.
 (Ia₁ juí₁lia'₂ tsí₁'mí'₂ lino jlá'₁ ně₃, co₂'nió'₄ juí₅ dsau₅ a₂ma₂quian₅ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄.)†
 9 Jaun₂ ca₂juá'₂ ángel ca₂tság₃ jniá:
 —Jmo₄ si₂tiong₅: “E₂ guě₄ dsen₃ ca₂le₃jín₃ dsa₂ i₂të₄ jmig₄ ja₁jen' ₂ gu₂ Guein₂ Já' ₂ Cha'₂.”
 Jaun₂ ca₂juá'₂ táng₃:
 —Jág₁ tí₅ tē₃dsón'₂ bá₄ la₂ quió'₅ Diú₄.
 10 Jaun₂ ca₂tón₂ jniá₂ ja₁tióng₂ tag₄ ángel 'éi₂ a₂jme₁jme₁juin' ₂ jniá₂. La₁ ca₂juá'₂ ně₃:
 —A₃ jmo₂ le₂ně₅. Ia₁ jan₂ rín'₂ 'ne₂ bá₄ líng₅, i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ Diú₄, ton'₂ líng₅ jan₂ rín'₅₄
 rín'₂ 'ne₂ i₂qui₂'é₂ jág₁ o₄quió'₄ Diú₄, quian'₅₄ i₂tón'₂ juí₅ jág₁ a₂rë₂'é₂ quió'₅ Diú₄ a₂ton'₅₄ ne₄
 si₂ la₂. Jme₁juin' ₂ Diú₄. Ia₁ jág₁ dsau₅ quió'₅ Jesús bá₄ a₂'i₄ jme₂dsí₂ quió'₅ juí₁lia'₂ i₂'é₂ jág₁
 o₄quió'₄ Diú₄.

Dsa₂ i₂ñjó₅ co₁dsin₅₄ cua₁ tion₂

11 Jaun₂ ca₂jág₃ jniá₂ rë₂na₄ guei'₅₄ i₂juíg₃, jaun₂ ca₂jnia₃ jan₂ dsi₂cua₁ tion₂. Dsa₂
 i₂co₂dsag₅₄ gué₂ chen₂ I₂rë₂ti₅₄, I₂dsau₅ ně₃. Con'₂ dsi₂ten₅₄ bá₄ qui₂dsi₂₃ 'éi'₃, jmo₂₃ 'nei₂.
 12 Tág₅ jme₁ne₁₂ lia'₂ tág₅ si₂; tio'₅₄ 'lióng₂ coronas mí₂dsi₅₄ ja₁le₁ton₅ lia'₂ chein₂, jnia'₅₄ lia'₂
 'ñiog₅ bá₄ ñíí'₂, tsá₃ 'ein₂ i₂sián'₂ ñíí'₂. 13 Qui'₂ caun₂ 'mí'₂ chen'₅₄ a₂në₂jag₄ bá₄ ma₂i₂tia₃ jmi₂;
 a₂chen₂ 'éi₂ gué₂ ně₃ Jág₁ quió'₅ Diú₄.‡ 14 Chi₁co'₅₄ quió'₅ 'éi₂, tē₁ja₂lén₂ juin₅ lin₃ 'lióg₂ quián₅
 guei'₅₄ i₂juíg₃. Ca₂le₃jín₃ le₁qui'₂ jmá'₃ 'mí'₂ lino tiog₂ jlá'₁ a₂le₁jé₃, a₂ca₂'uiin₂ qui₂co₂dsin₅₄
 cua₁ tion₂. 15 Mi₂'o₄ 'éi₂ dsi₅₄ caun₂ a₂lë₅ lia'₂ lë₅ ñi₁tág₂ 'mu₃ lin₃ a₂jmái'₂ ca₂le₃jín₃ juig₂ ne₄
 gua'₅₄ 'uë₃. “Goin₃ ne₄ 'éi₂ quian'₅₄ 'ma₂'i'₅₄ a₂lë₅ ni₁ñjí₁ 'ua'₂.”§ Qui₃tsó'₃ në₂jag₄ bá₄ mí₂
 uvas a₂'i₄ 'nei₂ dséi₂ dsí₅ Diú₄ 'Uan'₂. 16 Ne₄ tsí₁'mí'₂ chen'₅₄, ne₄ mí₂qui₅₄ ně₃, chi₁ton₅ 'a₂
 lia'₂ chein₂: RAG₅₄ QUIÁN₅ CA₂LE₃JHN₃ RAG₅₄ JUHG₅₄ CA₂LE₃JHN₃ JUHG₅₄.

17 Jaun₂ ca₂jing₅₄ jan₂ ángel chéin'₅ dsi₂jo₂ 'iog₂. 'Éi₂ ně₃ ca₂juá'₂ tiá₂ lin₃ qui₂ca₂tsí'₃
 ca₂le₃jín₃ já'₂ i₂'in₅ guei'₅₄ dsi₂güig₂:

—I₂nó'₅ 'nia'₂, tión'₂ 'nia'₂ lo'₂, ia₁ le₃cha₂ má₃ pa₁ cuë₃ Diú₄, 18 ia₁jaun₂ tón'₄ 'nia'₂ quë'₅₄
 jmá'₃ ñíí₅: ñíí₄ rag₅₄, ñíí₄ ca₂le₃jín₃ juig₅₄ 'lióg₂, ñíí₄ ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂ bén₂ ně₃. Ca₂lia'₂ ñíí₄ cua₁
 ně₃, ñíí₄ dsa₂ i₂jme₁co₂dsag₅₄ ně₃; ñíí₄ ca₂le₃jín₃ gué₄ dsa₂: lia'₂ dsa₂ i₂jme₂ti₃ ta₁ ne₄ juig₅₄, lia'₂
 dsa₂ i₂tsá₃ 'ein₂ ne₄ jme₂ti₃; lia'₂ dsa₂ i₂juin'₂ lia'₂ dsa₂ me'₂.

19 Jaun₂ ca₂jing₅₄ i₂të'₂ Já'₂ 'Lin'₅₄, quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ rag₅₄ chan₂ ta₁caun₂ gua'₅₄ 'uë₃,
 quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ 'lióg₂ quián₅. Ca₂liain'₃ riín'₅₄ ca₂jmo₃ caun₂ já₁ a₂quiin'₂ quiain'₅₄
 i₂co₂dsin₅₄ cua₁ quiain'₅₄ ca₂le₃jín₃ 'lióg₂ i₂quiain'₅₄ ně₃. 20 Já'₂ 'Lin'₅₄ ně₃ ca₂'néi'₃ bá₄ co₂dsia₅
 quiain'₅₄ dsa₂ i₂'é₂ já₁ a₂juí₁gain₂ i₂ma₂jmo₃ 'lióng₂ léi₄ jué'₂ o₄quió'₄ 'éi₂; ia₁ tē₂le₃ quian'₅₄
 tsá₃ caun₂ o₂dsain₂ ca₂jme₃jniai₂₃ jin₄ dsa₂, ca₂jme₃gain₂₃ dsa₂ i₂ma₂lin₅ léi₄ quián₅ Já'₂
 'Lin'₅₄, i₂ma₂ca₂jme₃juin'₂ nió'₄ quió'₅ 'éi₂ ně₃. Le₃on₃ 'éi₂ co₂dsia₅ bá₄ ca₂të₁dsin₅₄ tē₃jein'₃
 le₂jaun₂ ja₁'a₄ si₂ a₂cau₂ quian'₅₄ azufre, a₂juë'₂ lia'₂ juë'₂ jmi₁ñjí'₄. 21 Ca₂le₃jín₃ gué₄ rin'₅₄ 'éi₂

† 19:8 lit. “a₂ma₂quian₅ dsa₂ jnió'₅.”

‡ 19:13 'Nio'₂ ja₁ton₅ Juan 1:1-14.

§ 19:15 Salmo 2:9.

ně₃ ca₂dsain₃ quian'₅₄ nj₁tág₂ a₂o₂'ag₅ mi₂'o₄ i₂co₂dsin₅₄ dsí₂cua₁ 'éi₂. Jaun₂ gué₄ qui₂ca₂gué'₃ ca₂le₃jín₃ já'₂ i₂'in₅, lia'₂ mag'₂ dsí₅, nj₄i₂ca₂dsan₃ 'éi₂.

20

Caun₂ mei₅ ηi₂

¹ Jaun₂ ca₂jing₅₄ táng₃ jan₂ ángel, ca₂sióin₃ guei'₅₄ i₂juíg₃. Chi₁chan'₂ njí₁ llave quió'₅ ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄, caun₂ guë'₂ cadena pa₁ quian₅. ² Jaun₂ ca₂jñai'₃ i₂té'₂ já'₂ dragón, dsi₂mi'₂ 'ón₅ 'éi₂, i₂lín₅ i₂sé₃dsen₃ i₂chen₂ Satanás, jaun₂ ca₂'néi'₃ caun₂ mei₅ njí₂. ³ Ca₂'liog'₃ ja₁ca₂jein₃ chi₁dsio₅₄, ca₂jnéi'₃ ja₁jaun₂, ton'₂ ca₂tióng₃ caun₂ sello ia₁jaun₂ tsá₃ ma₃lé₂ jme₃gain₂₃ guë'₄ juíg₂ a₂cha₂ ne₄ gua'₅₄ 'uë₃, ca₂lia'₂ ca₂dsin₃ caun₂ mei₅ njí₂. Cang₂ jaun₂ jé₂ma₂ca₂dsin₃ caun₂ mei₅ njí₂, jaun₂ guë'₄ chein'₂ táng₃ co₂'na₂.

⁴ Jaun₂ ca₂jág₃ táng₃ jniá₂ ja₁tióng₂ ne₄ta₁; ja₁jaun₂ tián⁵ i₂ma₂ñj₂ jui₅bí₂ a₂qui₃dsi₂₃ 'éi³. Ján₃ bá₄ ca₂jág₃ jme₂dsí₂ quió⁵ dsa₂ i₂qui₂ca₂qui³ dsa₂ dsí₂lag₄ ne₄ 'uig₅₄ ia₁ a₂qui₂ca₂jáng³ jág₁ dsau₅ quió⁵ Jesú_s, o₄quió⁴ jág₁ quió⁵ Diú₄ né₃. Tsá₃ ca₂jme₃juíin² Já² 'Lín⁵⁴, on₃ guë² ca₂gue₃ tē₃ton₅₄ léi₄ quió⁵, dso² chi₁qui₃, on₃ guë² co⁵⁴ gú₃ né₃. Jaun₂ ca₂jen⁵⁴ táng₃ 'éi₂, ca₂rë₃goin₂ quiaín⁵⁴ Cristo caun₂ meí₅ ñj₂. ⁵ (La₁ ca₂le₃jín₃ guë₄ 'lag₄ sián² guë² né₃, tsá₃ ca₂jein⁵⁴ ca₂lia² ca₂dsí₃ caun₂ meí₅ ñj₂.) Co₂'nió⁴ a₂jaun₂ bá₄ le₃jua⁵⁴ jé₁le₂ 'uig₅₄ a₂jen⁵⁴ 'lag₄. ⁶ ¡'E₂ guë₄ dsen₃, 'e₂ guë₄ jnió₅, jui₁lia² dsa₂ i₂quen⁴ jé₁le₂ 'uig₅₄ a₂jen⁵⁴ dsa₂! Ia₁ ja₁con₂ 'éi₂ guë₄ né₃ tsá₃ ma₃juí₅bí₂ 'io₃ jé₁ca₂té₂ táng₃ 'mú₃. Dsa₂ 'éi₂ guë₄ né₃ léin₂ jme₂ds₂ le₃ne₄ Diú₄, quian⁵⁴ le₃ne₄ Cristo, ton² goin₃ ján₃ quiaín⁵⁴ 'éi₂ caun₂ meí₅ ñj₂.

⁷ Jé₁ma₂ñí₂ caun₂ mei₅ ñj₂ jaun₂, jaun₂ gué₄ chen'₂ táng₃ Satanás ja₁rë₂jníi₅, ⁸ a₂o₃'in₅, dsi₃jme₃gain₂₃ juig₂ ta₁quén₂ qui'₅₄ quió'₅ gua'₅₄ 'uë₃: ca₂të₂ ja₁chei₂ Gog quian'₅₄ Magog.* Ja₁jaun₂ gué₄ në₃ chi₃liain'₃ a₂jmo₃ caun₂ jág₁ a₂jmo₃ 'nei₂. I₂juin₅ lin₃ lë₂, lia'₂ ja₁lë₄ mi₂tsag₄ a₂cha₂ chei'₅₄ jmi₁ñí'₄.

⁹ Jaun₂ ca₂i₃léin₂ ta₁caun₂ jui₅ con'₂ lë₅ 'í₂ gua'₅₄ 'uë₃, jaun₂ ca₂jë₂li'₅₄ le₃lág'₃ ja₁tion'₅₄ dsa₂ i₂tén₅ le₃quió'₅ Diú₄, co₂'nió'₄ juig₂ ciudad a₂'nio₃ Diú₄. Jaun₂ qui₂ca₂séi'₂ si₂guei'₅₄ i₂juíg₃, ca₂dsiin₂ co₂nei'₅₄. ¹⁰ Jaun₂ i₂sé₃dsen₃ i₂ca₂jme₃gau₅ quió'₅ dsa₂ 'éi₂ në₃, i₂'in₃ ja₁'a₄ si₂ a₂cau₂ quian'₅₄ azufre, ja₁ma₂'en₅₄ Já'₂ 'Lin'₅₄ quiain'₅₄ dsa₂ i₂'é₂ jág₁ a₂juí₁gain₂, a₂ñág₃ uig₅ lia'₂ 'uë₂-jmi₂, ca₂lia'₂ co₂tan₅₄.

Jë₁të₃dsi₅₄'éi'₃ne₄ta₁tiog₂a₂juë'₂

¹¹ Jaun₂ ca₂jág₃ táng₃, ca₂jnia₃ caun₂ ne₄ta₁ juë'₂ tiog₂, jaun₂ ca₂jing₅₄ i₂guá₅ ne₄ta₁. Ne₄'éi₂ ca₂cuìng₃ gua'₅₄ 'uë₃ quian'₅₄ guei'₅₄ dsi₂güig₂, ca₂lia'₂ tsá₃ ma₃ja₁ca₂dsáu'₂. ¹² Ja₁jaun₂ guë'₄ ca₂jing₅₄ ca₂le₃jín₃ 'lag₄, lia'₂ i₂can'₅₄ lia'₂ i₂me'₂, jniái₂ tióin₂ ne₄ Diú₄. Jaun₂ qui₂ca₂niá₃ mi₂si₂ rë₂bin₅. Con'₂ siá'₂ ca₂niá₃ mi₂si₂ a₂le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄. Ca₂të₁dsi₅₄ 'éi'₃ ja₁con₂ 'lag₄ lia'₂ con'₂ lë₅ ca₂jmo₃ le₂jain₂ le₂jain₂ con'₂ lë₅ le₁ton₅ ne₄ mi₂si₂ jaun₂. ¹³ Ca₂jín'₂ jmi₁ní'₄ ca₂jíin'₂ 'lag₄ i₂jme₁tion'₅₄ jë₄ jaun₂; qui₂ca₂jín'₂ 'Mú₃ quian'₅₄ guë'₂ Tau₂ 'Nio₅a qui₂ca₂jíin'₂ 'lag₄ i₂jme₁tion'₅₄ ja₁jaun₂. Jaun₂ ca₂të₁dsi₅₄ 'éi'₃ quió'₅ le₂jain₂ le₂jain₂ lia'₂ con'₂ lë₅ a₂ca₂jmo₃. ¹⁴ Jaun₂ qui₂i₃gan'₅₄ 'Mú₃ quian'₅₄ Tau₂ 'Nio₅† ja₁'a₄ si₂. Co₂'nió'₄ ja₁'a₄ si₂ jaun₂, lë₅ jë₁ca₂të₂ táng₃ 'mú₃. ¹⁵ Jui₁lia'₂ i₂tsá₃ ca₂dsán'₂ chi₁toin₂₃ ne₄ mi₂si₂ a₂chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄, ja₁'a₄ si₂ bá₄ ca₂i₃'iin₃.

21

*Caun gua'*₅₄ 'uë₃ 'mí₂, *quian'*₅₄ *caun*₂ *dsi*₄ 'mí₂

¹ Cang₂ jaun₂, ca₂jág₃ táng₃ jniá₂ caun₂ gua'₅₄ 'uë₃ 'mí₂, caun₂ dsí₄ 'mí₂ táng₃, ia₁ jé₁le₂'uig₅₄ dsí₄ quian'₅₄ guë'₂ le₂'uig₅₄ gua'₅₄ 'uë₃ co₂dsia₅ ca₂i₃én₂ bá₄ jaun₂, on₃ guë'₂ jmá'₃ jmi₁ní'₄

* **20:8** o₃, "Magog ja₁gon₂ Gog". 'Nio'₂ ja₁ton₅Ezequiel 38:2 - 39:16. † **20:14** griego: hades, co₂'nió'₄ a₂juá'₂, ja₁quió'₄ 'lag₄.

ma₃cha₂ ně₃. ² Jaun₂ ca₂jág₃ jniá₂* Juig₂ Ciudad Jnjoí₅, Jerusalén 'mí₂, a₂ca₂jnia₃ ca₂sió₃ guei'₅₄ i₂juíg₃ ne₄ Diú₄. Jniá₂ ma₂lě₅ co₂jŋia₅₄ jlá'₁ lin₃, ně₂jag₄ bá₄ jan₂ dsa₂ mí₂ i₂rë₂lin₄ quián₅ dsa₂ n̄e'₂ i₂lī'₅₄ jág₁ quiain'₅₄. ³ Jaun₂ ca₂nag₃ jág₁ a₂já₅ ne₄ta₁ ca₂juá'₂ tiá₂:

—Jag₄, ma₂guá₅ bá₄ Diú₄ jin₄ dsa₂ mí₂güíg₃. Jin₄ 'éi₂ 'í₂ co₂tan₅₄ bá₄. Lén₂ dsa₂ 'éi₂ dsa₂ juíg₂ quiáin₅, jaun₂ 'ŋiog₅ bá₄ Diú₄ jme₃quiong'₅₄ a₂léin₂ Diú₄ quiáin₅, ⁴Jaun₂ qui₃chí₃ jme₁ne₁ 'éi₂ ca₂le₃jé₃ jmig₂ a₂le₁'ág₄. Tsá₃ ma₃le₃cha₂ gué₄ 'mú₃, on₃ gué'₂ jua'₅₄ ně₅ qui₃tón'₃ gué₄ dsa₂ qui'₂'o₂₃, on₃ gué'₂ ně₅ i₃nioi₅₄ gué₄ chain₂ o₂i₁ dsí₅, on₃ gué'₂ le₃cha₂ jua'₅₄ qui'₂ uig₅ quió'₅. Ia₁ co₂dsia₅ ca₂ŋjí₂ bá₄ ca₂le₃jé₃ 'e₂ a₂jme₁cha₂ le₂jniá₅.

⁵ Jaun₂ ca₂juá'₂ i₂guá₅ ne₄ta₁:

—La₂ jag₄, jmo₅₄ jniá₂ a₂mí₂ ca₂le₃jé₃.

Ca₂juá'₂ jáñ₃:

—Tiong₅ ne₄ si₂, ia₁ jág₁ dsau₅ a₂rë₂ti'₅₄ bá₄ la₂.

⁶ Jaun₂ ca₂tság₃ jniá₂:

—Ca₂lě₃. Jniá₂ bá₄ 'éi₂ i₂líng₅ Alfa quian'₅₄ Omega: i₂líng₅ i₂le₂ne₁, i₂líng₅ jé₁ca₂tó'₂ ně₃. Jui₁lia₂ i₂rë₂quein₂ dsí₅, cuë₅₄ jniá₂ a₂'ín₂ 'éi₂ jmig₂ a₂'ia₂ o₄tu₁ jmig₂ a₂le₃chan₂ dsa₂, on₃hua'₅₄ a₂cha₂ quin₃ 'i₁caun₂. ⁷ Jui₁lia₂ i₂ca₂tió'₃, a₂lě₁ŋei₃ cuë₅₄ jniá₂ ca₂le₃jé₃ a₂ně₅, jaun₂ jniá₂ bá₄ léng₂ Diú₄ quiáin₅, 'éi₂ gué'₂ léin₂ chi'₂-guein₂ quiáng₃. ⁸ La₁ jui₁lia₂' dsa₂ i₂tén'₅, jui₁lia₂' dsa₂ i₂tsá₃ 'én₂, jui₁lia₂ i₂lī₁'ŋio₅, jui₁lia₂ i₂jme₂dsian₅ rìn'₅₄, jui₁lia₂ i₂nió'₅ jág₁ a₂tsá₃ dsí₂ten₅₄ nió'₃, jui₁lia₂ i₂tin₂ mí₅ a₂chan₂ dsí₅, jui₁lia₂ i₂jme₂juin₂ diú₄ lag₄, ca₂le₃jín₃ i₂co₂jmo₅ jág₁ tē₂jág₁ ně₃; ca₂le₃jín₃ dsa₂ ně₅ tiin₃ dsí₃léin₂ ja₁'a₄ si₂ a₂cau₂ quian'₅₄ azufre, a₂lě₅ jé₁ca₂té₂ táng₃ 'mú₃.

Cau₂Jerusalén 'mí₂

⁹ Jaun₂ ca₂guan₃ jan₂ ángel i₂lě₂ i₂guion₃ i₂jme₁le₁chan'₂ guio₃ n̄i₁uing₅ le₁can'₂ le₃guio₃ jmi₁uig₅ jé₁ca₂tó'₂ 'éi₂, ca₂juá'₂ ca₂tság₃ jniá₂:

—Nja₅, la₂ 'ín₄ jniá₂ dsa₂ mí₂ i₂lé₂ dsí₂i₂gu₂ Guein₂ Já'₂ Cha₂.

¹⁰ Jaun₂ ca₂jiog₃ a₂'eng₅₄ le₃quió'₅ Jme₂dsí₂, ca₂té₂ ja₁lě₄ má'₂ juë'₂ a₂ŋei₅. Ja₁jaun₂ ca₂'é₃ Juig₂ Jnjoí₅, Jerusalén, a₂sió₅ guei'₅₄ i₂juíg₃ ne₄ Diú₄. ¹¹ A₂jniá₂ tág₅ 'ŋio₅ lin₃ quian'₅₄ a₂co₂tág₅ quió'₅ Diú₄, a₂jniá₂ co₂tág₅ co₂'né'₅ jui₁lia₂ jniá₂ n̄i₁cang₁ jlá'₁, jui₁lia₂ n̄i₁cang₁ Jaspe a₂rë₂jé₃ lia₂ lě₅ n̄i₁'i₂. ¹² Le₃lág'₃ juig₂ jaun₂, chí'₅ caun₂ n̄i₁'ia'₂ pa₁ lin₃ a₂ŋei₅, a₂le₁dsí₅₄ guia₃-tí₂ o₄'né₄, tión₂ guia₃-tí₂ ángeles o₄'né₄. Qui₂le₁ton₅ o₄'né₄ lia'₂ chen₂ le₃guia₃-tí₂ tsí₁jon₂ Israel. ¹³ 'Ní₅ o₄'né₄ le₁dsí₅₄ tē₂le₃ ja₁'ia₂† 'iog₂, 'ní₅ gué'₂ tē₂le₃ ca₂ton₂ norte, 'ní₅ gué'₂ tē₂le₃ ca₂ton₂ sur, 'ní₅ gué'₂ táng₃ tē₂le₃ ja₁rin₂ 'iog₂. ¹⁴ Jme₁lě₂ guia₃-tí₂ 'uig₅₄ n̄i₁'ia'₂ juig₂ ciudad jaun₂; ne₄ jaun₂ qui₂le₁ton₅ lia'₂ chen₂ dsa₂ guia₃-tí₂ i₂chen₄ quián₅ Guein₂ Já'₂ Cha₂. ¹⁵ Chi₁chan'₂ ángel i₂dsia₅ jniá₂ jág₁ quiang'₅₄ caun₂ n̄i₁'ma₂ a₂quiog₂ dsa₂ 'éi'₃, a₂lě₅ jmá'₃ cu₄nióg₄, a₂qui₃quióg₃ 'éi'₃ juig₂ jaun₂, ca₂le₃jé₃ o₄'né₄ quió'₅, dso₂ n̄i₁'ia'₂ ně₃. ¹⁶ Ta₁caun₂ juig₂ jaun₂ lě₅ cha₂ qui'₅₄, co₂jaun₂ bá₄ 'í₂ con'₂ cu₂. Ca₂quiog₂ 'éi'₃ ta₁caun₂ juig₂ quian'₅₄ 'ma₂'éi'₃ jaun₂. Jaun₂ jme₁ca₂té₁ron₅₄ 'éi'₃, ca₂dsiog₃ tín₃ mei₅ rë₂dsí₂ tín₃ 'ŋiá₂-láu₂ (2,200) kilómetros con'₂ tē₂le₃ jang₄ juig₂. Con'₂ jaun₂ bá₄ jáñ₃, ca₂dsiog₃ tē₂le₃ 'í₂ quian'₅₄ gué'₂ tē₂le₃ ŋei₅ niog₅ juig₂. ¹⁷ Jaun₂ ca₂quiog₂ 'éi'₃ jmá'₃ n̄i₁'ia'₂. Jaun₂ ca₂dsiog₃ caun₂ 'ŋiá₂-láu₂ rë₂dsí₂ tē₂láu₃-quén₂ (144) lě₂, 'éi'₃ quió'₅ dsa₂ mí₂güíg₃, 'éi'₃ a₂jmó'₂ ángel ta₁.†

¹⁸ Ní₁'ia'₂ ně₃, jme₁lě₄ jmá'₃ quian'₅₄ n̄i₁cang₁ jaspe; ta₁caun₂ ciudad gué'₂ ně₃, jmá'₃ cu₄nióg₄ jmá'₅, a₂tág₅ lia'₂ tág₅ n̄i₁'i₂ rë₂jé₃. ¹⁹ 'Uig₅₄ n̄i₁'ia'₂ ciudad ně₃, qui₂rë₂lag₄ quian'₅₄ ca₂le₃jé₃ ne₅₄ n̄i₁cang₁ jlá'₁.

Jé₁le₂'uig₅₄ rë₂lag₄ quian'₅₄ jaspe;

* ^{21:2} Cha₂ a₂lin₅₄ chog₅₄ si₂ me'₂, a₂juá'₂: "jniá₂, Juan₅₄, ca₂jág₃." † ^{21:13} Co₂nió'₄ le₂juá'₅₄, caun₂ cosa a₂tsá₃ 'í₄ jme₂dsí₂, a₂ca₂jmo₃ Diú₄. 'Nio'₂ ja₁ton₅ Salmo 8:3; Romanos 1:25. ‡ ^{21:17} o₃, "éi'₃ quió'₅ dsa₂ mí₂güíg₃, co₂nió'₄ 'éi'₃ quió'₅, ángel."

jé₁ca₂té₂ tín₃ ně₃, quian'₅₄ zafiro;
jé₁ca₂té₂ 'nì₅ ně₃, quian'₅₄ ágata;
jé₁ca₂té₂ quén₂ guë'₂, quian'₅₄ esmeralda;
²⁰ jé₁ca₂té₂ 'njiá₂ rë₂lag₄ quian'₅₄ ónica;
jé₁ca₂té₂ jnëí₂ guë'₂ ně₃, quian'₅₄ cornalina;
jé₁ca₂té₂ guio₃ táng₃, quian'₅₄ crisólito;
jé₁ca₂té₂ jnja₃ ně₃, quian'₅₄ berilo;
jé₁ca₂té₂ nj₃ ně₃, quian'₅₄ topacio;
jé₁ca₂té₂ guia₃ guë'₂ ně₃, quian'₅₄ crisoprasa;
jé₁ca₂té₂ guia₃-cáun₃ ně₃, quian'₅₄ jacinto;
jé₁ca₂té₂ guia₃-tín₂ guë'₂ ně₃, rë₂lag₄ quian'₅₄ amatista.

²¹ Ta₁guia₃-tín₂ o₄'né₄ ně₃, jme₁lë₄ míg₂ perlas, ia₁ jma₃cáun₃ o₄'né₄ jme₁lë₄ jma₃ca₂míg₂ perla. Calle dsen₅₄ dsi₂jo₂ juig₂ ciudad jaun₂, jme₁lë₄ cu₄nióg₄ a₂le₁jé₃ ně₂jag₄ bá₄ ni₁i₂rë₂jé₃.

²² Tsá₃ ca₂jág₃ jniá₂ 'i₁caun₂ guá'₅, jua'₅₄ chí'₅ jé₄ juig₂, ia₁ 'njog₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ Diú₄ i₂'Uan'₂ guë₄ lin₃, 'éi₂ bá₄, quiain'₅₄ Guein₂ Já'₂ Cha'₂, líin₅ guá'₅ quió'₅. ²³ Tsá₃ si₂ quió'₅ 'iog₂ on₃ guë'₂ si₂ quió'₅ tsi'₂ 'nió'₅ quió'₅ juig₂ jaun₂, ia₁ quian'₅₄ a₂co₂tág₅ co₂'ne'₂ quió'₅ 'njog₅ bá₄ Diú₄, jmo₅ jniá₂ ja₁jaun₂, quian'₅₄ guë'₂ Guein₂ Já'₂ Cha'₂, i₂lín₅ co₂'nió'₄ si₂ ni₁tsí₅. ²⁴ Jaun₂ qui₂i₃nio₄ ca₂le₃jé₃ juig₂§ ja₁tág₅ si₂ quió'₅ 'éi₂; qui₂ja₃lén₂ rag₅₄ chan₂ gua'₅₄ 'uë₃, qui₂le₁quian₅ a₂jlá'₁ quió'₅ jé₄ jaun₂. ²⁵ Lia'₂ o₁líg₂ jmíg₄ tsá₃ jnág₃ o₄'né₄ a₂jmi₂, ia₁ tsá₃ ma₃a₂'uë₂ le₃cha₂. ²⁶ Ja₁jaun₂ qui₂dsi₃to'₅₄ ca₂le₃jé₃ a₂jlá'₁, a₂quen₅ quió'₅ juig₂ a₂te₁'i₁ gua'₅₄ 'uë₃. ²⁷ La₁ ja₁jaun₂ tsá₃ qui₂dsi₃to'₅₄ 'i₁caun₂ a₂lè'₁ 'iog₅, on₃ guë'₂ 'i₁jan₂ dsa₂ i₂qui₂jmo₅ a₂o₂guí'₃, i₂juí₁gan₂ ně₃. Jmá'₃ lia'₂ con₂ i₂ma₂tion'₅₄ le₁ton₅ lia'₂ chein₂ ne₄ mi₂si₂ a₂le₃chan₂ dsa₂ co₂tan₅₄ quió'₅ Guein₂ Já'₂ Cha'₂ bá₄, jmá'₃ lia'₂ i₂'éi₂ bá₄ dsi₁len₃ ja₁jaun₂.

22

Cuá₃ja₁ñi₅jmig₂ a₂chan₂ dsa₂

¹ Jaun₂ ca₂'ë₃ ángel caun₂ cuá₃ ja₁ñi₅ jmig₂ a₂chan₂ dsa₂, a₂rë₂jé₃ lia'₂ lë₅ ni₁i₂, a₂já₅ ja₁lë₄ ne₄ta₁ quió'₅ Diú₄ quian'₅₄ Guein₂ Já'₂ Cha'₂, ² a₂ñi₅ dsi₂jo₂ jé₄ calle dsen₅₄ quió'₅ ciudad jaun₂. Lia'₂ ca₂ton₂ jmig₂ cuá₃ ně₃, dsi₅₄ ni₁'ma₂ a₂chan₂ dsa₂;* a₂'ag₅ guia₃-tín₂ ne₅₄ míg₂, jma₃ca₂ne₅₄ míg₂ le₂'í₁tsí'₂.† Mog'₅₄ guë'₂ ně₃, jmo₅ ta₁ a₂'lón₂ ca₂le₃jé₃ juig₂. ³ Ia₁ ja₁jaun₂ guë₄ ně₃, tsá₃ ma₃jág₁ uig₅ le₃cha₂. Jé₄ juig₂ ciudad tē₃tsí'₅₄ ne₄ta₁ quió'₅ Diú₄, quió'₅ Guein₂ Já'₂ Cha'₂ ně₃, jaun₂ qui₂jme₃ti₃ dsa₂ quiáin₅ ne₅₄. ⁴ Ja₁jaun₂ jág₂ dsi₁ne₁, qui₃cán₂ lia'₂ chen₂ 'éi₂ le₁ton₅ chi₁quí₃. ⁵ Tsá₃ ma₃a₂'uë₂ cha₂ ja₁jaun₂; le₂jaun₂ guë'₂ táng₃ juí₁lia'₂ i₂tián'₅ ja₁jaun₂ tsá₃ ma₃si₂ ni₁tsí₅ 'nió'₅ quió'₅, on₃ guë'₂ si₂ quió'₅ 'iog₂. Ia₁ 'njog₅ bá₄ Te₁gui'₅₄ Diú₄ téi₂ si₂ ja₁coin₂. Jaun₂ qui₃goín₃ ján₃ ca₂lia'₂ co₂tan₅₄.

⁶ Jaun₂ ca₂juá'₂ ángel ca₂tság₃ jniá₂:

—Jág₁ dsau₅ a₂rë₂ti'₅₄ bá₄ la₂ a₂juíg₂ jniá₂ 'ne₂. 'Njog₅ bá₄ Te₁gui'₅₄, i₂lín₅ Diú₄ i₂cuë₅ bí₂ jme₂dsí₂ quió'₅ dsa₂ i₂qui₂'ë₂ jág₁ o₄quió'₄, 'éi₂ bá₄ ma₂ca₂chein₃ ángel quiáin₅ ně₃, a₂ca₂jme₃jniai₂₃ ne₄ dsa₂ i₂qui₂jme₂ti₃ ne₅₄, ca₂le₃jé₃ 'e₂ niog₅ lë₂ ñi'₅₄ ta₁.

Ni'₅₄ ta₁ guan'₂ bá₄ Te₁gui'₅₄ Jesucristo

⁷ —¡Jag₄! ¡ñi'₅₄ ta₁ la₂ bá₄ guióng'₄! ¡'E₂ guë'₂ dsen₃ i₂ton'₂ jui₅ jág₁ a₂rë₂'ë₂ quió'₅ Diú₄ a₂tio'₅₄ ne₄ si₂ la₂!

§ ^{21:24} A₂lin₅₄ chog₅₄ si₂: "ca₂le₃jé₃ juig₂ a₂ma₂lón₂." * ^{22:2} o₃, "a₂já₅ ja₁lë₄ ne₄ta₁ quió'₅ Diú₄ quian'₅₄ Guein₂ Já'₂ Cha'₂. Dsi₂jo₂ jé₄ calle dsen₅₄ quió'₅ ciudad jaun₂, con₂ guë'₂ lia'₂ ca₂ton₂ jmig₂ cuá₃ ně₃, dsi₅₄ ni₁'ma₂ a₂chan₂ dsa₂."

† ^{22:2} o₃, "a₂'ag₅ míg₂ guia₃-tín₂ ráun₂, co₂ráun₂ le₂'í₁tsí₂."

⁸ Jniá₂, Juan₅₄, jniá₂ bá₄ líng₅ i₂ca₂jág₃, i₂ca₂nag₃ ca₂le₃jé₃ cosa në₅. Jaun₂ jme₁ma₂në₂jág₃ ma₂në₂nag₃, jaun₂ ca₂tón₂ jniá₂ 'uë₃ ja₁tión₂ mi₂tag₄ ángel, a₂jme₁jme₁juín₂. ⁹ La₁ jaun₂ ca₂tság₃ jniá₂:

—'A₃jmo₂le₂në₅. Ia₁jan₂rín₂'ne₂bá₄líng₅, i₂jme₂ti₃ta₁ne₄Diú₄, ton₂líng₅jan₂rín₅₄rín₂'ne₂i₂qui₂'é₂jág₁o₄quió₄Diú₄, quian'₅₄i₂tón₂jui₅jág₁a₂tio'₅₄ne₄si₂la₂. Jme₁juín₂Diú₄.

¹⁰ Jaun₂juá₂tság₅jniá₂:

—Tsá₃lë₁'ma₂tei₄jág₁a₂rë₂'é₂quió₅Diú₄a₂tio'₅₄mi₂si₂rë₂bin₅la₂. Ia₁ma₂ja₂quián₃jmig₄jaun₂. ¹¹Jui₁lia₂i₂jmo₅a₂'lig'₅₄, caun₂jui₁jmo₂₃a₂'lig'₁₂; jui₁lia₂i₂rë₂'ñiío₄, caun₂jui₁jme₂'ñiío₃. Le₂jaun₂guë₂táng₃, jui₁lia₂i₂ñi₅jui₅co₂dsau₅, jui₁ñi₁₂lia₂ma₂ñi₂₃jaun₂, jui₅co₂dsau₅; jaun₂jui₁lia₂i₂lín₅i₂ñiío₅, caun₂jui₁lein₅₄bá₄rë₂ñiío₅.

¹²—¡Dsón'₂bá₄ñi₅₄ta₁guióng'₄! Quion₅₄'lia'₅₄premio quió₃; dsió'₄cuë₄le₂jan₂le₂jan₂lia₂con₂lë₅ma₂jmo₃. ¹³Jniá₂bá₄líng₅Alfa quian'₅₄Omega; i₂le₂ne₁, i₂jë₁ca₂tó'₂në₃; i₂le₂'uig₅₄, i₂jë₁ca₂dsan₃táng₃. ¹⁴'E₂guë₄dseñ₃jui₁lia₂i₂ma₂le₁jé₃tsin'₅₄, ia₁jaun₂bá₄ñei₃bí₂a₂tiin₃ñi₁'ma₂a₂le₃chan₂dsa₂, a₂tiin₃dsi₃toin'₅₄le₃o₄'né₄juig₂ciudadnë₃. ¹⁵Ca₁'né₄bá₄tion'₅₄jui₁lia₂i₂lín₅lia₂lín₅dsi₂ji'₅₄, jui₁lia₂i₂tin₂mí₅a₂chan₂dsí₅,[‡]jui₁lia₂i₂qui₂nió'₅jág₁'lig'₅₄, jui₁lia₂i₂jme₂dsian₅rin'₅₄, jui₁lia₂i₂jme₂juín₂diú₄lag₄, ca₂le₃jín₃guë₄i₂të₅dsí₅qui₂jme₂gan₅rin'₅₄, a₂qui₂jmo₂₃jág₁të₂jág₁në₃.

¹⁶Jniá₂Jesús, ma₂ca₂tsíng₂ángel quiáng₃, a₂jáng₃jág₁dsau₅në₅ja₁con₂'nia'₂ne₄ca₂le₃jín₃guá₅. Jniá₂bá₄líng₅lia₂cho'₅₄lia₂tsi₁jon₂Rag₅₄David, ján₃bá₄líng₅Nei₅'Ióg₁i₂tág₅quió'₅.

¹⁷Jme₂dsí₂Jñiío₅, quian'₅₄dsa₂mí₂quián₅Guein₂Já'₂Cha'₂juá'₂:

—Nia₅.

Le₂jaun₂guë₂jui₁lia₂i₂nag₅juá'₂i₂në₅, jui₁jua'₅₄:

—Nia₅.

Chi₂jua'₂'ein₂i₂rë₂quein₂dsí₅, jui₁jia₂; chi₂jua'₂'ein₂'nio₃, jui₁ja₂'én₃jmig₂a₂le₃chain₂, on₃jua'₅₄cha₂quín₃i₁caun₂.

¹⁸Ca₂le₃jín₃i₂nag₅jág₁dse₃a₂rë₂'é₄quió'₅Diú₄, a₂tio'₅₄mi₂si₂la₂, 'é₅jniá₂jág₁dsau₅la₂: chi₂jua'₂'ein₂ca₂jmo₃ñag₅₄con₂lë₅jág₁a₂ma₂tio'₅₄, Diú₄bá₄jme₃juë'₂jmí₁uig₅quió'₅lia₂con₂lë₅le₁ton₅ne₄mi₂si₂la₂. ¹⁹Në₁jua'₂'ein₂guë'₂ca₂jñiá'₂, ca₂jmo₃me₂jág₁a₂rë₂'é₂ne₄si₂la₂, Diú₄bá₄jñiá'₂a₂jme₁ca₂tiin₂quió'₅ñi₁'ma₂a₂chan₂dsa₂, quian'₅₄guë₄quió'₅ciudadjñiío₅a₂le₁ton₅ne₄si₂la₂.

²⁰I₂jáng₅jág₁dsau₅la₂juá'₂:

—Dsón'₂bá₄ñi₅₄ta₁guióng'₄.

A₂jaun₂guë'₂dsón'₂. ¡ñiá'₅'ne₂, Te₁gui'₅₄Jesús!

²¹Jui₁jme₂gu'₅₄bá₄Te₁gui'₅₄Jesucristo ca₂le₃jín₃'nia'₂.

Co₂në₅.

[‡] 22:15 griego: farmakeía.